L)

Novum Testamentum (El Texto griego
La Vulgata y la traducción de Erasmo)
Una de las famosas ediciones de Juan
Joroben (Basilea) 1527

Ejemplar corregido por el Santo Tri-
bunal de la Inquisición de Navarra

54

22 x 32 cm. folio

4) Capon. 21 n 15

IOANNES FROBENIVS CANDIDO
LECTORI S. D.

EN NOVVM TESTA

MENTVM, EX ERASMI ROTERODAMI RECOGNI/ tione, iam quartum damus studiose lector, adiecta uulgata transla/ tione, quo protinus ipsis oculis conferre possis, quid conueniat quid dissideat. Hic non sine graui tedio nostro, tibi tediũ ademimus. Ad/ iecta est Pauli peregrinatio Latina, cum præfatione Chrysostomi, in omnes epistolas Pauli. In annotationibus præterquam quod autor exactiora reddidit omnia, magnam accessionem adiunxit ex Græco/ rum uoluminibus eóq; uetustissimis exemplaribus Latinis, quæ nu/ per est nactus. Cuius in recognoscendo summã diligentiam, nos in excudendo sumus imitati. Si proxima æditio satisfecit, fatebe ris hic Frobenium à Frobenio superatum. Accessit & loco/ rum annotatu dignorum index non aspernandus.
Fruere, nostrisq; conatibus faue.

IOAN. FROB.

ἓν μαργάριτον τίμιον
ἀπόδουὺς ἅπαντα λάμβανε.

En margaritum nobile.
Eme, si cupis ditescere.

BASILEAE ANNO M. D. XXVII.

DILECTO FILIO

ERASMO ROTEROD. SACRAE THEO

LOGIAE PROFESSORI.

A S

LEO, P P X.

Dulcibus enarmis Pater nutantem ouem allicere conatur

Paternis visceribus pius Pastor nutantem ouiculam blandiens comis allicere conatur

DILECTE FILI SALVTEM, ET APOSTOlicam beñ. Valde nos delectarunt lucubrationes tuæ in teſtamentum nouum iam pridem æditæ, non tam quia noſtro nomini dicatæ fuerant, quàm quod non uulgari, ſed noua & inſigni quadam eruditione præſtabant, omniumq; doctorum calculo plurimum laudabantur. Quas nuper à te recognitas, & pluribus additis annotationibus locupletatas, illuſtratasq; fuiſſe certiores facti, non mediocriter gauiſi fuimus, ex prima illa æditione, quæ abſolutiſſima uidebatur, coniecturā facientes, qualis hæc futura, quantúmue boni, ſacræ Theologiæ ſtudioſis, ac orthodoxæ fidei noſtræ ſit allatura. Macte igitur iſtius animi tui eſto, ac publicæ utilitati ſtudens, operi tam ſancto, ut in lucem exeat, ſedulo inuigila, dignam quidem tot laborum mercedem ab ipſo deo relaturus: à nobis uero meritam commendationem, & cunctis Chriſtifidelibus perpetuam laudem conſecuturus. Datum Romæ apud ſanctū Petrum, Sub annulo piſcatoris. Die x. Septem. M. D. XVIII. Pontificatus noſtri Anno Sexto.

Euangeliſta.

LEONI DECIMO

PONTIFICI MODIS OMNIBVS SVMMO,
Eraſmus Roterodamus Theologorum auctor damnatus
infimus, S. D.

INTER tot egregia decora, Leo decime pontifex maxime, quibus undiq; clarus & ſuſpiciendus, ad pontificiæ dignitatis culmen adiſti, hinc infinitis Mediceæ domus ornamentis, non minus erudi/torum hominum monumentis, quàm maiorum tuorũ imaginibus & honoribus inclytæ, hinc in/numeris corporis animiq; dotibus, quas partim diuini numinis indulſit benignitas, partim eadẽ aſpirante, tua parauit induſtria, non alia res te uerius, aut magnificẽtius il/luſtrauit, quàm quod ad iſtum honorem, quo maior inter homines, homi ni non poteſt contingere, parem morum attuleris innocentiam, neq; uero uitam modo ab omni dedecore longe, lateq; ſemotam, uerumetiã famã, nulla unquam ſiniſtri rumoris labe aſperſam. Id quod cum ubiq; difficilli mum eſt, tum præcipue Rhomæ, cuius urbis tanta eſt libertas, ne dicam pe tulantia, ut illic à conuicijs parum tuta ſit & integritas, ac ne ij quidem ab/ſint à crimine, qui plurimum abſunt à uitijs. Quibus rebus factum eſt, ut Leoni non paulo plus ueræ laudis peperierit, quod ſummum pontificium promeruiſſet, quàm quod accepiſſet. Iam in ipſa pulcherrimi ſimul & ſan/ctiſſimi muneris functione, cum tot præclaris factis, tot eximijs uirtutibus ſuſceptum honorem uiciſſim cohoneſtes, nihil tamen eſt, quod te ſuperis pariter & mortalibus commendet efficacius: quàm quod ſummo ſtudio, pariq; ſapientia, illud potiſſimum agis ac moliris, ut indies in melius pro/uehatur Chriſtiana pietas, hactenus temporum maximéq; bellorũ uitio, nonnihil labefacta collapſaq;, ut eſt cæterarum item omnium rerum hu/manarum natura, ni manibus pedibúsq; obnitamur, paulatim in deterius relabi, uelutiq; degenerare. At res egregias aliquoties ut difficilius, ita & pulchrius eſt reſtituiſſe, quàm condidiſſe. Proinde quando tu nobis uelut alterum præſtas Eſdram, & ſedatis, quod in te fuit, bellorum procellis, ſar/ciendæ religionis prouinciam, ſtrenue capeſſis, par eſt nimirum, ut omnes ubiq; gentium ac terrarum Chriſtiani, rem omnium pulcherrimam ac ſa/luberrimam conantem, pro ſua quiſq; facultate adiuuent. Iam uideo paſ/ſim excellẽtes ingenio uiros ceu magnos & opulentos reges, Solomoni no ſtro in templi ſtructuram mittere marmora, ebur, aurum, gemmas. Nos

tenues reguli seu potius homũculi,qualescunq; materias,aut certe caprarũ pelles,ne nihil cõferamus,mittere studemus,uile quidẽ munusculum,quod ad nostrã attinet operã,sed unde(nisi me fallit animus) Christi tẽplo,si non multũ splẽdoris,certe nõ parũ utilitatis sit accessurum,præsertim si eius calculo cõprobetur,de cuius unius nutu ac renutu summa rerum humanarum pendet uniuersa. Etenim cum illud haberem perspectissimum,præcipuam spem,planeq; sacram,ut aiunt,ancorã,restituendæ sarciendæq; Christianæ religionis in hoc esse sitam, si quotquot ubiq; terrarum Christianam philosophiam profitentur,in primis autoris sui decreta, ex Euangelicis Apostolicisq; literis imbibãt,in quibus sermo ille cœlestis,quondam è corde patris ad nos profectus, adhuc nobis uiuit, adhuc spirat, adhuc agit & loquitur, sic ut mea quidem sentẽtia nusquam aliàs efficacius aut præsentius: adhæc,cum uiderem salutarem illam doctrinam longe purius ac uiuidius ex ipsis peti uenis, ex ipsis hauriri fontibus,quàm ex lacunis,aut riuulis,nouum (ut uocant)testamentum, uniuersum ad Græcæ originis fidem recognouimus, idq; non temere,neq; leui opera, sed adhibitis in consilium compluribus utriusq; linguæ codicibus, nec ijs sanè quibuslibet, sed uetustissimis simul & emẽdatissimis. Et quoniam nouimus in rebus sacris, religiose quoque uersandum esse, nec hac contenti diligentia, per omnia ueterum Theologorum scripta circumuolantes, ex horum citationibus aut expositionibus subodorati sumus,quid quisq; legisset,aut mutasset. Adiecimus annotationes nostras, quæ primum lectorem doceant, quid qua ratione fuerit immutatum, deinde si quid alioqui perplexum,ambiguum,aut obscurum,id explicent,atq; enodent. Postremo quæ obsistant,quo minus prodiue sit in posterum deprauare, quod nos uix credendis uigilijs restituissemus. Quãquam,ut ingenue dicam, quicquid hoc est operis uideri poterat humilius quàm ut ei dicandum esset,quo nihil maius habet hic orbis,nisi conueniret,ut quicquid ad religionem instaurandam pertinet,haud alij consecretur,quàm summo religionis principi,& eidem assertori. Neq; metus est,ne munus hoc nostrũ qualecunq;,sis aspernaturus,qui non loco tantum referas illum, qui donaria nõ precijs,sed animis solitus sit æstimare,qui duo minutula panperculæ uiduæ, splendidis & opimis diuitum donarijs prætulerit. Iam an non quotidie uidemus inter auro gemmisq; radiantia regũ donaria pratensibus floseulis,aut hortensibus herbulis cõcinnatas corollas suspendi diuis,quas,re tenuis, pietate diues offert plæbecula? Alioqui quicquid illud est, seu magnum,seu pusillum, seu ludicrum,seu seriũ,quod huius ingenioli fundus produxerit, id omne, ut nullus dedicem, suopte iure sibi potest uindicare,summus ille apud suos, uirtutum ac literarũ omnium Mecœnas & antistes Gulielmus Vuaramus Archiepiscopus Cantuariensis,totius Angliæ,non tituli tantum honore primas, ac tuæ sanctitatis legatus, ut uocant,natus, cui meipsum quoq; quantus quantus sum debeo,non modo uniuersum studij mei prouentũ. Siquidem is(ut ne dicam interim, cuiusmodi tum publice,tum priuatim in me fuerit)id præstat suæ Britanniæ,quod Leo præstat orbi terrarũ, quodq; Medicea domus iam olim est Italiæ,uel hoc nomine terrarum omnium felicissimæ,hoc is suis est Anglis,ceu salutare quoddam sydus,ab ipsis fatis in hoc datus,ut eo præside,quicquid est bonarum rerum repullulet ac suboleseat. Nam perinde,quasi uno in homine plures sint heroes,& in unico pectore,non simplex inhabitet numen:ita

Decreta Christi.

Annotationũ utilitas.

Archiepiscopus Cantuariensis.

miris

miris modis Archiepiſcopum gerit eccleſiæ,legatum ſedi Rhomanæ, cõſiliarium regiæ,cancellarium iuſticiæ,Mecœnatem ſtudijs, cuius opera potiſſimum factum eſt, ut inſula iam olim uiris,armis,opibusq; pollens,nunc optimis item legibus,religione,moribus, ad extremum ingenijs omni literarum genere perpolitis, adeo floreat, ut cum quauis cæterarum regionum poſſit ex æquo contendere. Verum quo latius huius laboris noſtri manaret utilitas, uiſum eſt,tui nominis apud omnes ſacroſancti,ceu lenocinio quodam ad publicam orbis abuti commoditatem,præſertim cum huc uocet ipſa quoq; rei ratio,quod pulchre congruebat,ut illius auſpicijs hæc Chriſtiana philoſophia diriuaretur ad omneis mortales,qui Chriſtianæ religionis teneret arcem, ac per eum proficiſceretur doctrina cœleſtis ad uniuerſos homines,per quem Chriſtus nos uoluit accipere,quicquid homines è terris euehit in cœlũ. Quan quam adeo,quid tandem uetat,quo minus hic liber gemina commẽdatione fultus, hoc etiam felicius & auſpicatius exeat in manus hominum, ſi duobus totius orbis ſummatibus uiris communiter fuerit conſecratus? Quandoquidem aris templisq; uidemus hoc plus accedere maieſtatis ac ueneratiõis,quod pluribus ſimul diuis ſint dedicata. Iam hoc quantumlibet nouum uideatur,modo publicæ conducat utilitati. Et ea eſt Leonis modeſtia facilitasq;, ut hac parte non minus ſit maximus,quàm ea qua maximos omnes longo ſuperat interuallo. Et ea eſt Archiepiſcopi in omni decorum genere præſtantia,ut Leonem omnibus numeris ſummum, non alius magis|deceat collega. Poſtremo ſi fas eſt apud tantum principem nonnihil Thraſonis è comœdia referre, quantúmuis in ſpeciem humilis uideatur hic meus labor,tamen confido futurũ,ut attentus lector aliquanto plus deprehendat in ſeceſſu,quàm prima ſtatim fronte præ ſe ferat opus. Sed ne celſitudinem tuam iugi ſolicitudine,terrarum orbi conſulentem,longiore ſermone remorans, in publica peccem commoda, quod reliquũ eſt, cum plebeio lectore tranſigam, ſed prius illud apprecatus,ut cuius prouidentia Leo decimus contigit ſubleuãdis rebus mortalium, idem eum nobis & q̃ maxime longæuũ eſſe uelit,& feliciſſimum. Baſileæ Anno reſtitutæ ſalutis, M. D. XVI. Calendis Februarijs.

Paradeſim, quoniam toties excuſa nuſquam non circumfertur,uiſum eſt hic omittere.

DES· ERASMI ROTE

RODAMI APOLOGIA.

IAM ut paucis occurram Apologia, reclamaturis, Paulus apoſtolus, referēte Luca, fortunatum ſeſe prædicat, quod apud Agrippā pro ſe cauſam dicturus eſſet, cui propter diutinam cum Iudæis conſuetudinem, res omnes in quibus uertebatur quæſtio, maxime cognitæ compertæq; eſſent. Atq; utinam eodem nomine mihi quoque gratulari poſſim, cui planè diuerſum quiddam uſu uenit atq; Paulo. Nam ne opus quidem eſt nobis Apologia, niſi apud iſtos, qui totum hoc negocium, de quo cōtrouerſia eſt, nō intelligunt: nec prorſus aliam ob cauſam calumniantur, niſi quod non intelligāt. Siquidem apud eos qui Latinas, Græcas & Hebraicas literas uel ad mediocritatē deguſtarunt, qui ſerio in ueſtigandis diuinæ ſcripturæ myſteriis, qui feliciter ac diligenter in uetuſtis illis, ac nō minus ueris quàm uetuſtis Theologis uerſati ſunt, nihil addubito, quin magnam initurus ſim gratiam, etiam ſi quod conatus ſum, parum aſſecutus fuero. Proinde mire fiet, ut quibus hac opera noſtra nō magnopere eſt opus, quiq; ſoli damnare quædam poſſent, quod ob bonarum peritiam literarum ualeāt iudicare, ij non ſolum comprobent ſuo ſuffragio noſtram induſtriam, uerumetiam gratiam haud uulgarem habeant. Contrà qui hiſce de rebus nullo modo poſſunt ferre ſentētiam, & hoc magis egent huius laboris ſubſidio, quo longius abſunt à bonis literis, ij non ſolum nō amplectentur opus ipſorum paratum uſui, uerumetiam obſtrepent, calumniabūtur, damnabunt: quorum alterum extremæ cuiuſdam ingratitudinis eſſe uidetur, alterum inſignis impudentiæ. Quid enim fingi poteſt impudentius quàm damnare librum quem ne legeris quidem: tum eiuſmodi, ut ſi maxime legas, tamen abſq; linguarum peritia pronunciare de eo non poſſis? Quid autē ingratius, quàm pro tam immenſis ſudoribus uigiliisq;, quas tantum iuuandi animo ſuſceperis, & quibus nulla par gratia referri queat, rependi calumniam, idq; potiſſimum ab iis, ad quos potiſſimū operis utilitas ſit reditura? Cum ubiq; fœda eſt ingratitudo, tum in nullos æque par eſt gratos eſſe, atq; in eos qui diſpendio rei pecuniariæ, iactura uoluptatum, nonnullo etiam ualetudinis ac uitæ ſuæ detrimento, in hoc totis uiribus incumbunt, ut ingenij ſui monumentis orbi conſulant. Verum haud ſcio, an uſquam ingratius reperias mortaliū ingenium, nec aliàs eſſe uerius arbitror, quod non minus eleganter quàm grauiter dictum eſt à Seneca, Tutius eſſe, quoſdam offendiſſe quàm demeruiſſe. Nihil æque perit, atq; id quod cōfertur in ingratos. At magis perit officium, mea quidem ſententia, quod in eos collocatur, qui non intelligunt officium: & minus gratiæ redit ab iis qui non cognoſcunt meritum, quàm qui non agnoſcūt. Nam ij tametſi diſſimulant, tamen apud ſe ſunt obnoxij, nonnunquam pudore coguntur agnoſcere. Deniq; ſpes eſt fore, ut aliquando reſipiſcant.

ſcant. Illi quod eſt beneficium, iniuriam interpretantur, & officio adiuti in ius uocãt benemerentem. Theologorum in primis eſt, non ſolum gratitudinem præſtare, uerumetiam candorem & manſuetudinem. Et Theologis potiſſimum hic meus deſudauit labor, atq; his Theologis, quibus aut non uacauit, aut non contigit, eas diſcere literas, ſine quibus diuina ſcriptura penitus intelligi non poſſit. Horum adiuuandis ſtudijs, noſtrum impendimus ſtudium, ut quod illis ſua fortuna negauit, id noſtra ſuppeditaret induſtria. Et tamen ſi qui reclamaturi ſunt, ex hoc grege prodituros auguror. Amplectuntur medici, nõ aſpernantur iureconſulti, recipiunt philoſophi, ſi quid ad illorum profeſſionem inſtaurandam conducit. Abſit ut ſoli Theologi pertinaciter reclamemus, & ipſi noſtris inuideamus bonis. Sanè permoleſtũ eſt, pro benigne collato beneficio nullam recipere gratiam. Moleſtius ab ijs de quibus benemereri ſtudeas, calumniam præmij loco reportare, & à quibus tuo iure poteras exigere debitam gratiam, his actoribus iniuriæ cauſam dicere. Seneca ſummum liberalitatis genus eſſe putat, ac diuinæ beneficentiæ proximum, ſi quis nõ tantũ gratuito proſit, uerumetiam ſciens perdat beneficium. At mihi uideor hoc quoq; ſuperaturus, ſi de his quoq; pergã benemereri, qui beneficium iniuria retaliant. Et quemadmodum fidi medici, reclamantibus etiam & cõuiciantibus ægrotis, tamen pergũt ſubuenire, ita nos hoc quoq; uelut auctario beneficium noſtrum cumulabimus, ut beneficiũ quod accipiunt, intelligant. Primũ igitur etiam atq; etiã adhortor omnes Theologos, ut quibus per ætatẽ aut occupationes uacat, Græcas deguſtẽt literas, & item Hebræas, ſi liceat. In ipſis arcanæ ſcripturæ fontibus diligenter philoſophẽtur, ueteres Theologos, quos & eruditio commendat & uitæ ſanctimonia, iugiter euoluant. Deinde noſtra ſi uolent conferant & expendant, atq; ita probent ſi quid recte monuimus, emendent amice, ſi quid ut homines aberrauimus à uero, & minus aſſecuti ſumus, quod ſedulo ſumus ſecuti. Quod ſi impetro, cauſam uici, pro accuſatoribus habiturus patronos. Cæterum à quibus hoc non impetro, ſaltem illud mihi uel precario donẽt, ut credant, me ſimplici pioq; iuuãdi ſtudio quicquid hoc laboris eſt ſuſcepiſſe. Quod ſi parum alicubi ſucceſſit, error eſt, nõ ſcelus: & corrigi mereor, inceſſi non mereor. Nihil enim magis agnoſco, quàm me nihil ſcire. Profiteant alij quantumlibet ingentia. Ego pro mea tenuitate nihil profitens, præſto tamen quod licet, paratiſſimus ad palinodiam, ſicubi more hominum lapſus ſim, ipſe quoq; mihi cenſor futurus, ſimul atq; deprehendero. Cæterũ diuus Hieronymus non fert reprehenſorem, qui damnare poſſit, docere non poſſit. Quorũ illud tyrannicũ eſt, hoc amicũ & eruditũ. Iam illud quemadmodũ extra cõtrouerſiam eſt apud eruditos, ita indoctis etiam, multorum libris perſuaſum eſſe reor, hanc noui teſtamenti æditionẽ Hieronymi nõ eſſe. Tametſi nos, nec hanc, qualiſcunq; eſt, aut cuiuſcũq; eſt, necq; cõuellimus ullo modo, neq; calumniamur. Tantum reſtituimus, quæ temporum ac librariorum uitio fuerant deprauata, obiter indicatis & his, quæ uel ambigue, uel parum attente reddidit interpres, nam non recte, mihi religio eſt dicere, etiamſi id non ueritus eſt aliquot locis Hieronymus, idq; fecimus, neq; leui quod dici ſolet brachio, neque temere, ſed primum ex canonum conſilio, ad Græcæ originis fidem, examinatis exemplaribus Latinis, neq; tamen fidentes paucis, aut quibuſlibet. Laurentius Valla ſeptem bonæ fidei codices ſe ſecutum fuiſſe teſtatur. Nos in prima recognitione

quatuor Græcis adiuti ſumus,in ſecunda quinq;.In tertia præter alia acceſſit æditio Aſulana,in hac quarta præſto fuit & Hiſpanienſis.Deinde cõſultis tum peruetuſtis tum emẽdatis aliquot Latinæ linguæ uoluminibus:nec hoc contenti, diſcuſſis & exploratis probatiſſimis autoribus,non oſcitanter obſeruauimus quid citarint,quid legerint,quid emendarint,quid interpretentur.Atq; hiſce rebus omnibus qua licuit uigilantia,certe,ſumma fide,collatis ac pẽſitatis,quod optimum iudicauimus, ſecuti ſumus:& hac lege in medium contulimus, ut nihilo ſecius ſuo quiſq; iudicio frueretur. Iam uero ſi qui uerẽtur,ne ſacrarum literarum autoritas uocetur in dubium,ſi quid uſquam uariauerit: hi ſciant oportet, iam annos plus mille, neq; Latinorum,neque Græcorum exemplaria per omnia conſenſiſſe.Id quod ne fieri quidem poſſit,nimirum in tanta librariorum,nõ ſolum turba,uerumetiam inſcitia,oſcitantia,temeritate.Vt ne cõmemorem quàm multa mutata ſint ab eruditulis, aut certe à parum attentis.Comperio quædam eraſa aut inducta à factionibus, quarum tumultu quondam ſurſum ac deorſum miſcebant omnia,præſertim Orientis eccleſiæ,dum quiſq; pro ſuarum partium patrocinio ſcripturam uariat.Id certe factum nõ obſcure compluribus in locis declarat Hieronymus.Leuius deprauandi genus eſt,quoties lector aliunde quod congruebat aſſcribit,Grauius quũ quod ſcholiaſtes annotarat in ſpatio,lector tranſfert in cõtextum. Quid autem accidit religioni Chriſtianæ, quod tot iam ſeculis,aliud legit Hieronymus,aliud Cyprianus,aliud Hilarius,aliud Ambroſius,aliud Auguſtinus? Apud hos alicubi non modo diuerſa comperies,ſed & pugnantia,cum in ſumma Chriſtianæ fidei conſentiant.Quid accidit Græcis orthodoxis,qui ſic ſecuti ſunt tranſlationem Septuaginta, ut ſubinde meminerint, Symmachi Theodotionis & Aquilæ? Quid facias, poſteaquam nec ipſa horum temporũ æditio per omnia ſibi conſentit? Qua de re ſi quis dubitet,huic fidem fecerint codices typis etiam excuſi, cum annotamentis marginalibus, quæ declarant uarietatem lectionis,& ſi id parum eſt, ex commentarijs Bedæ,Rabani,Thomæ,ex commẽtarijs Lyrani,ex cõmentarijs Hugonis Carrenſis idẽ intelliget.Origenes iam tum querebatur inexplicabilem in Euãgelicis libris uarietatem.Et publicitus aliud legit Græcia,aliud occidentis eccleſia,Et circa ætatem Hieronymi,quædam eccleſiæ ſequebantur interpretationem Septuaginta, quædam nouam amplectebantur, ex Hebræorum fontibus traditam.Atq; etiam poſt hanc ætatem,aliud legebant Gallicanæ eccleſiæ,aliud Romana. Deniq; ſi excutias uetuſtos codices manu deſcriptos,quibus in publico cultu tum utebantur, duos non reperies inter ſe conſentientes, Certe conſtat Auguſtinum codicibus uſum,qui non uacabant mendis. Et tamen tot iam ſeculis conſtitit ſua ſcripturis autoritas. Si codicum uarietas in totum abrogat fidem ſcripturis,& apud Hebræos & apud Græcos & apud Latinos uariant.Quæſo quid periculi conſecutũ eſt, quod ſanctus Hieronymus uetus & nouum teſtamentum mũdo iam ſeneſcenti,ad Hebræam & Græcam ueritatem inſtaurauit? Reclamatum eſt tum à nonnullis,quibus ipſe ſuis libris abunde ſatiſfacit,nec ob aliud opinor reclamatum,niſi quod neſcirent eas literas.At num hinc uel tantulum incommodi natũ eſt Chriſtianæ religioni? Auguſtinus fatet ipſa codicũ diſcordia, ſe nõ mediocriter adiutũ fuiſſe,dum quod hic parum apte dixerat, alter clarius ac rectius efferret,id quod uel fortuito fieri neceſſe eſt.Quid deceſſit Euangeliorum maieſtati,

quod

quod ea Iuuẽcus heroicis uerſibus incluſerit? Quod Arator idem auſus ſit in actis Apoſtolorũ? Nos locos aliquot innouauimus, non tam ut elegantius redderemus, quàm ut dilucidius ac fidelius. Quid autem erat periculi, ſi paraphraſi totam orationem nouaſſemus? Id quod propemodum fecit Hieronymus in ueteri teſtamento. Quibus hæc placet æditio, quam ego nec damno, nec muto, huic ſua manet æditio. Siquidem ea noſtra caſtigatione non lædítur, ſed redditur illuſtrior, purior, emẽdatior. Illa legatur in ſcholis, canatur in templis, citetur in concionibus. Nullus obſtat. Illud auſim polliceri, quiſquis hanc noſtrã domi legerit, ſuam rectius intellecturus eſt. Proinde ſi nihil offendit niſi nouitas, & illa iam uetus olim noua fuit, & hæc noua, ſi patiamur, olim uetus fuerit. Nimis imperiti eſt hominis, libros annorum æſtimare numero, ac non potius ipſarum rerum iudicio. Optarim & ipſe in ſacris literis, nihil eſſe deprauatum, nihil diſſidere. Atq; id ut optare eſt in procliui, ita nec fuit unquam, nec opinor futurum eſt unquã. Qui prædicant inuiolabilem diuinarũ ſcripturarum autoritatẽ, his utroq; fauemus pollice. Qui has ſciens deprauat, cõtumeliam facit ſpiritui ſancto. Fatemur. Verũ hæc maieſtas in ipſis eſt fontibus. Non errauit Eſaias, neq; quiſquam mutare nititur, quod ille ſcripſit. Non lapſus eſt Matthæus, nemo corrigit quod ille tradidit. Cum interpretibus, cum ſcribis, cum deprauatoribus nobis res eſt. Quod ſi tota labaſcit autoritas, ob aliquot loca corrupta, oportuit ſpiritum ſanctũ nõ minus aſſidere bibliographis, quàm Prophetis & Euangeliſtis. Nuſquam non adeſt ſpiritus ſanctus, ſed ita uim exerit ſuam, ut nobis portionem laboris relinquat. Autoritas illa inuiolabilis intra Prophetas & Apoſtolos aut Euangeliſtas ſtetit. Immo hæc eſt ſumma ſcripturarum laus, quod in tot linguas toties tranſfuſæ, toties ab hæreticis uel mutilatæ uel deprauatæ, tot modis in curia ſcribarum contaminatæ, tamen æternæ ueritatis uigorem obtinent. Sic omnibus malorum procellis, ſollicitata, conſtat eccleſia. Is uero ſubſeruit ſpiritui ſancto, qui quod per homines deprauatum eſt, pro uiribus, priſtinæ reſtituit integritati. Nunquam defuturi ſunt qui deprauent, proinde nunquam ceſſandum eſt à ſtudio caſtigandi. Aliud eſt igitur ſacra ſcriptura, aliud quod incommode uerterunt interpretes aut ſcribæ corruperunt. Rurſus aliud eſt mutare publicam lectionem, aliud priuata publicam uel emendare uel illuſtrare. Atqui hæc mire cõfundunt quidam qui ſibi uidentur admodum dialectici. Neque refello quod aiunt quidam in literis & apicibus latere myſteria, ſi modo illi agnoſcant hyperbolen. Alioqui non oportebat ſcripturam haurire niſi ex fontibus. Nam qui uertit in alienam linguam, à literis & apicibus longe lateq; cogit̃ diſcedere. De nominibus dei, præſertim de nomine tetragrammato mira iactant Iudæi, de nomine Ieſu nonnulla Chriſtiani, uerum hæc myſteria pereunt in tranſlatione. Quin illud ipſum nomen Ieſu longe alijs elementis ſcribitur apud Hebræos, alijs apud Euangeliſtas ac Paulum. Si tam ſeria res latet in punctis & apicibus, quur Apoſtoli qui norant Hebraice, nomen illud ſacroſanctum non ijſdem elementis nobis tradiderunt, quibus ſcribitur apud Hebræos, quum toties in ſcriptis ſuis inculcent? Hoc argumento quum urgerem quendam, reſpondit nomen Ieſu in omnibus noui teſtamenti libris deprauate ſcribi legiq;. Quod ſi uerũ eſſet in tam inſigni errore tot iam ſeculis caligaſſet eccleſia catholica. Imò probabilius eſt ſic Græcos ac Latinos uulgo ſonuiſſe nomen illud, &

apoſtolos

apostolos usurpasse receptam uocem, non sollicitos de elementis & apicibus. Quin ijdem euangelistæ & apostoli non fuere tam superstitiosi, in citandis scripturarum testimonijs, interdum sequentes æditionem septuaginta, nonnunquam ex Hebræorum fontibus adducētes, aliàs suo arbitrio reddentes sententiā, nec cum his nec cum illis per omnia cōgruentes. Iam quid attinet istos refellere, qui nō minus indocte q̄ impudenter solent uociferari, facinus esse non ferendum, ut quisquam corrigat euangelia, castiget canticum, magnificat, mutet precationem dominicam? O uocem uix auriga dignam, nedum Theologo. Ne mihi succenseat ordo Theologicus, quod Theologum nomino: illis indignetur potius, qui quum essent primi nominis Theologi, hæc seditiosissime uociferabantur, & adhuc uociferātur in ordinarijs professionibus, sacrisq̄ cōcionibus. Sed ad rem. Fas est nebuloni cuiuis, Euāgelij codices deprauare, & nefas erit quod deprauatū est restituere? præsertim homini, ne quid dicam insolentius, in hoc genere literarū, nec indiligenti, nec inexercitato, idq̄ tot Græcis ac Latinis uoluminibus, tot clarissimis autoribus in consilium ascitis? Mihi plurimis argumentis uehementer probabile est, uniuersum testamentum nouum Græce scriptum fuisse, non Latine. Certe si quis excipiat Euangelium iuxta Matthæum, & unam ad Hebræos epistolam, de reliquo nulla cōtrouersia est. Proinde qui mutare paret, quod scriptū fuit ab Apostolis & Euangelistis in hūc iure clamitent, quod corrigat Euangelia, nō in eum qui iuxta pontificum decreta ex Græcorum fontibus, ex sacrorum interpretum sentētia syncera fide reponat, quod uel à scribis erat uitiatum, uel ab interprete parum apte redditū in Latinis codicibus, cum Græce scripserint Apostoli. Sed cur hæc pluribus ago? cum diuus Hieronymus cōpluribus epistolis huius causæ patronum agat, qui nec ipse, cum in re nō ita dissimili laborasset, calumnia caruit. Cuius emēdatio si extaret, aut non fuisset nobis hoc laboris capiundum, aut fuisset quod sequeremur. Itaq̄ te quæso lector optime, cum occurret nouatum aliquid à nobis, ne protinus ad solitæ lectionis gustum ac saliuam reijcias, ac damnes, quasi necesse sit malum esse, quicquid diuersum est, [redacted] Quod si licet, ut certe licet, si me cōperies sententias, [redacted] reddidisse q̄ ille reddiderit, ne damna quod nouū est, sed amplectere quod est rectius. Iam si collatio tibi nō satisfacit, ne cōtinuo pronūcies. Cōsule nostras annotatiōes, quæ fortasse tibi uel autoritate testium, uel rationibus adductis satisfaciēt. Fit interim, ut diuersa sit lectio, fit, ut ijsdē ex uerbis cōplures sensus accipi possint. Nos primū unicam duntaxat lectionem proponimus. Nec enim aliter poteramus: Cæterum in annotamentis uarias referimus, aut indicantes quid nobis optimum uideatur, aut tuo relinquentes arbitrio, quid sequi malis. Sunt in quibus nostra uulgata magis probatur æditio, aut Ambrosiana lectio, quàm Græci codices. Et tamen consentientibus

omnibus

omnibus Græcis exemplaribus,quoniã illa mutare non licuit, Latina accõmodauimus,ne nõ reſponderent,cum in hoc ipſum adderentur. Cæterum id in ſcholijs diſcutimus.Cõperio quædam apud illos addita ex more ſolenni,ueluti coronidem illam ſic additã precationi dominicæ,quemadmodũ apud nos in calce pſalmorũ adijcitur Gloria patri.Ea non reſecuimus à cõtextu, ſed tamẽ in cõmentariolis admonemus addita.Nam is error minus habet periculi,cum quod frequenter comperio factum,ex alijs locis aſſcribit lector, quod in ſimili ſententia deerat alibi. Attamen id quoq; curauimus admonere.Proinde non ita tradimus hanc lectionem,quaſi certa indubitataq; ſint omnia,ſed quod ex noſtra emẽdatione,accedẽtibus annotamentis,non mediocriter adiuuandus ſit lector uigilans & attẽtus.Inerunt permulta,quæ ceu minutula friuolaq; cõtemnenda uidebũtur alicui.Verũ qui conferet,qui expendet,qui tractabit & interpretabitur ſacras literas,is ipſe cõperiet,in his minutulis nõ minimũ eſſe utilitatis. Ad hæc facile mihi ueniam dabit, huiuſmodi minuta perſequuto,qui cogitarit ad huiuſmodi ſcrupos primi nominis autores impegiſſe, nonnunquam & pudendo errore lapſos eſſe,nimirũ ipſum Hilariũ,Auguſtinum,Ambroſium,& inter recẽtiores doctiſſimũ Thomam Aquinatem,ne iam cæteros cõmemorem. A quibus in hoc uerſanti negocio, nonnunq; diſſentire fuit neceſſe. Quod quidẽ ut ſemper ingenue feci,ita nuſquã contumelioſe,ne in iſtos quidem procacior, quorũ impudens temeritas, & inſolens inſcitia parum merebatur hanc ciuilitatem. In quos etiã ſi liberius inuectus fuiſſem,tamen apud eruditos omneis excuſaret me Plautinũ illud:Quod dignis maledicitur,bene dictum eſt,nõ maledictum.Verum malui rationem habere quid me dignum eſſet,quàm quid iſti mererentur.Erat animus,iſtorum ineptias omnino diſſimulare,niſi libri paſſim manibus omnium tererentur,& oraculorũ inſtar legerentur ac citarentur.Nec rurſus id à me factum eſt affectate,ſed obiter locis aliquot,quo poſthac minus illis fidãt,qui quicquid apud huiuſmodi ſcriptores utcunq; poſitũ aut additum repererint,id alba,quod aiũt,amuſi in ſuos cõuerrerent commentarios:aut certe quibus autores iſti magni ſunt,intelligerent,ob harum rerũ quas indicauimus ignorantiam,magnos etiam autores turpiter ac pluſcq; pueriliter hallucinatos eſſe. Alioqui ſi quicquid in horum uoluminibus uel rideri,uel improbari poterat,perſequi uoluiſſem,tum uere mihi inter manus nata fuiſſet λῖὰς κακῶν, ut eſt in Græcorum prouerbio,nec ad ea refellenda una ſufficerat ilias.Cæteros autẽ,quos præter eruditionis cõmendationem ornat & uitæ ſanctimonia,tantum abeſt ut inceſſam petulantius,ut ſæpenumero captatis etiã prætextibus,aut eleuem errorem,aut excuſem, aut tegam. Nec mihi ſuccenſere debent, ſi quid lapſus eſt Auguſtinus aut Thomas.Quum res ipſa darior eſt,quàm ut diſſimulari poſſit,imputent inſcitiæ linguarũ,aut ſi malint,imputent illorum ſeculis.E re ſtudioſorum erat,illa non omnino diſſimulare. Non quod me putem oculatiorem ſummis illis uiris,ſed quod alicubi fortaſſe fuerim attentior, & fortaſſe linguarũ opibus inſtructior, certe quàm Aquinas, qui Latine tantũ nouit,nec id admodum exacte, quippe qui contendit luxuriam proprie pertinere ad libidinem. Quos omnes, ut ſemper ueri fuere ſtudioſiſſimi, magis propicios eſſe mihi confido,uel hoc nomine,quod illorum libros aliquanto reddiderim purgatiores.Quid minutius hypoſtigma? At tantula res hæreticũ gignit ſenſum,quemadmodum docet Aurelius Auguſtinus

gustinus libro de doctrina Christiana tertio, exempli causa citans illud Ioannis: In principio erat uerbum apud deũ, & deus erat. Et interposita diastola, sequitur: Verbum hoc erat in principio apud deum. Hanc lectionem hæreticam appellat, uidelicet eorum, qui negabant uerbum dei, deum esse. Item illud quod est apud Paulum in epistola ad Rhomanos: Quis accusabit aduersus electos dei? Ab hoc loco quæ sequuntur, nisi per interrogationem legantur, sensum non hæreticum modo, sed & prorsus blasphemum efficiunt. Quasi respondeas ad superiora: Deus qui iustificat. Deinde quis est qui cõdemnet? Ad id rursum respondeas: Christus Iesus, qui mortuus est. Idem offensus amphibologia Paulini sermonis, cum ait: Quod stultũ est dei, sapientius est hominibus, mauult ita reddi, quod stultum est dei, sapientius est quàm hominis, quod alioqui uideri potuerit incertũ, dandi ne casu dictum esset hominibus an auferendi. Atq; hæc & alia his fermè consimilia multis uerbis illic annotauit uir tantus, quæ nihil negocij sit animaduertere, etiam si nullus moneat. Quid si is legisset tot portenta mendarum à nobis prodita sublataq; ? tot crassissimas discussas tenebras? tot sensus præpostere non solum ambigue redditos, suæ restitutos integritati? an non hunc laborem nostrum utrisq; manibus complexus fuisset? Quædam autem tanta breuitate sunt annotata, ut ni nostram annotatiunculã ad locum ipsum conferas, non sis animaduersurus quid uoluerim. Nam quod complusculis locis occurrent eadem, id data opera factum est, quo consuleremus lectori uel parũ memori, uel inquirendi laborem fugitanti. Et sanè nõnihil uereor, ne quem admodum multos est offensura nouitas, ita è diuerso existant, quibus hoc ipsum displiceat, quicquam esse quod conueniat cum ueteri interprete. Alijs nihil probatur, quod sit diuersum: alijs ineruditum uidetur, quod non tota ratione pugnet ac dissideat. Rursus alios offendit sermo paulo purior ac Latinior, nẽpe hos qui nihil acutum iudicant, nisi quod prodigiosis scateat solœcismis. Alij contrà fastidiunt, quicquid non refert Ciceronianũ illum nitorem. Nos in hoc opere ut non affectauimus eloquentiam, ita mundiciem, si qua in promptu fuit, nõ respuimus. Non offenditur deus solœcismis, at idem non delectatur. Odit superbam eloquẽtiam, fateor, at multo magis supercilios am & arrogantem infantiam. Nos toleramus istorum balbutiẽ, ferant ipsi uicissim nostram qualemcũq; dicendi mediocritatem. Verum ut aliquando finiam, quemadmodum ingenue fateor esse permulta, quæ doctius tractari potuissent: ut non inficias eo, locis aliquot me dormitasse lassum: ita res ipsa, ni fallor, indicabit, me, post Laurentium Vallam, cui non hac tantum in parte debent bonæ literæ, post Iacobum Fabrum, uirtutis omnis & literarum antistitem: nec sine causa uersatum in hoc negocio, nec sine fructu. Bene ualeto lector amice, & si quid adhuc desideras, à præfatione quam Annotationibus præfixi, petito.

APOLOGIAE FINIS.

DE HAC POSTRE-

MA AEDITIONE.

ERAS. ROT. PIO LECTORI S. D.

Mnibus omnium cauillationibus reſpondere, lector optime, præterquam quod infiniti ſit negotij, nec admodum ex huius operis dignitate fore uideo, nec operæpretium ullum intelligo: propterea quod qui ſtudium hoc noſtrum ſugillant ac traducunt, ferè non legunt, aut certe non intelligunt noſtras apologias. Et iam ſatis illis reſponſum eſt duabus apologijs, quas primæ quoq; æditioni, ceu clypeos, aduerſus iſtorum tela præfiximus: præterea in epiſtola, qua Martino Dorpio reſpondemus: ad hæc in epiſtola ad inſignem Theologum Henricū Bolocum. Rurſus in epiſtola contra quendā cuius nomē ſtudio ſuppreſſi, poſtremo in Apologia qua nuper reſpondi Petro Sutori. Proinde hic capita duntaxat argumentorum annotabimus lectori, uel occupato, uel craſſiori.

Primum illud teſtamur, & ubiq; teſtatū eſſe uolumus, nos nuſquā à iudicio eccleſiæ catholicæ, uel unguem aut digitum latum uelle diſcedere. Quod ſi quid uſq; eiuſmodi deprehendatur, non data opera dictum, ſed elapſum, ut ſumus homines, id iam nunc pro recantato uolumus haberi.

Nec præimus eruditorum iudicio, nec publicarum ſcholarum autoritati præiudicamus. Manet incolume ſuum cuiq; iudiciū. Annotationes ſcribimus non leges: & expendenda proponimus, non protinus habenda pro compertis.

Nec ideo poſteriores æditiones immenſis ſudoribus parauimus, quod priori bus diffideremus, ſed opus quod tum pro uirili, proq; tēporis ſpacio q; fieri potuit optimum dedimus: nunc emēdatius multo, multoq; locupletius damus. Atq; id ſane facturos nos, prima ſtatim æditione ſumus polliciti. Quod quidem quo fiet ſæpius, hoc plus erit lucri lectori.

Quod in æditione prima parcius fecimus, ueriti, ne tantam nouitatem non ferrent quidā: poſt hortantibus amicis magnis & eruditis, animumq; addētibus, uberius præſtitimus, ut totus noui teſtamenti ſermo ſimplex quidē, ſed tamen Latinus eſſet, exceptis uerbis aliquot, & idiomatibus, quæ receptiora uidebam, quàm ut mutari poſſent. Sicut fides pro fiducia, fidelis pro fidenti, benedictus pro laudatus aut laudandus: in nomine Ieſu, pro autore Ieſu, ſiue fiducia Ieſu. Nam mihi quidam nimis moroſi uidentur, qui quū dialecticis, philoſophis, rhetoribus, grammaticis, medicis, ac mathematicis concedant peculiares uoces, quæ extra tractationem artis, aut nihil omnino ſignificant, aut longe aliud ſignificant, nihil eiuſmodi permittunt in diuinis literis.

Neq; parū multa adiecimus prioribus annotationibus, & priores illas autorū nomenclatura cōmuniuimus ob quoſdā, auidiores calumniandi quàm diſcendi.

Sed offenduntur, qui Latine neſciūt: & ueteres ſoloeciſmos: quibus aſſueuerūt,

requirunt. Habent isti ueterem æditionem, per me quidem integram & intactam. Scio, plurimos ob sermonis imperitiam, [illegible], à sacris uoluminibus abhorrere. Boni consulent isti, si his quoq; cõsultum esse uoluimus, præsertim cum ipsi nihil perdant.

Sed indigni sunt, inquiũt, qui sacras literas ob sermonis simplicitatẽ fastidiũt. In sacris literis nec apicem mutamus, cum translatoribus ac deprauatoribus nobis res est. Nec simplicitatem tollimus, sed restituimus. Deniq; pium est imbecilles illecebra quadam primum allicere.

Non offenditur, inquiũt, deus solœcismis. Verũ fortassis, at idem non delectatur. Excusat Augustinus sermonis uitiũ, nõ præfert. Et excusat in idiotis, nõ in Theologis, postremo tolerat inuitus. Nam in totũ mutari malit, si liceat. Quod si sensum reddit ambiguũ, aut etiã peruersum, quod locis aliquot indicauimus factum, detestatur. Quin & deus odit superbos Solœcistas, qui recte loquentes insectantur, nec ipsi uolũt meliora discere, nec alios sinunt, ceu canes in præsepi, iuxta prouerbium.

Alioquin illud ab istis requiram: utrũ omnes solœcismos amplectãtur, an eos tantũ quibus assueuerũt. Si quosuis amplectuntur, cur ab istis quoq; uapulant pueri, cum dicũt, fuit in domo tuo: aut, friget corpus meus. Imò uel in tẽplis exibilarent omnes, si diaconus pro filio legat, pilio, aut pro Philippo, pilippum. Et tamen absurdiora sunt sæpenumero quæ committunt ipsi. Quod si nulli placent Solœcismi, nisi quibus assueuerint, iam palàm est, eos nõ duci iudicio recto, sed suis blandiri neuis, & eos imitari, qui cum ab aliorũ hulceribus abhorreãt, sua tamẽ familiari scabie nõ offenduntur. Porrò quid interea fiet ijs, qui Solœcismis non assueuerunt?

Augustinus patitur barbare dici: Iustus ut palma floriet, pro florebit: sed patitur in plebe imperita. Patitur, ut eruditi pro, os, cuius paternus casus sit, ossis, ossum dicant, sed quoties imperitis loquũtur, aliter non intellecturis. Iam uero cum uulgo nemo Latine loquatur, quod Augustinus scribit de Solœcismis, non magis ad nos pertinet, quàm si moneret, ut apud Gallos Gallice loquens concionator, uerbis Gallicis uulgo notis uteretur. Alioqui cur Augustinus ipse in suis libris non Solecissat, cum sæpenumero nec ab eruditulis intelligatur?

Augustinus non admittit Solœcismos, nisi apud imperitos, ut dictum est, & in hoc duntaxat, ut sentẽtiam reddant dilucidam. At docuimus, locis aliquot interpretis Solœcismis totam subuerti sententiam, & hac occasione magni nominis interpretes fuisse lapsos.

Porrò quod obijciũt, indignũ esse, diuinã scripturã subijci regulis Donati, ut à uiro sancto dictũ est, ita nõ perinde circũspecte, q; quidẽ pace illius dixerim. Primũ enim, interptis sermo nõ est scriptura sancta, sed quod Moses aut Apostoli scripserunt. Nos interpretis sermonẽ emẽdamus, & sanctæ scripturæ suã lucẽ restituimus. Deinde si cõtumeliosum est de rebus diuinis emẽdate loqui, in ius uocãdi sunt ueteres penè omnes, qui nõ elegãter modo, uerum etiã eloquẽter tractarũt res mysticas.

Mihi uidetur ad propagandum Christi Euãgelium pertinere, ut casto puroq; sermone tradatur, quatenus licet. Recte loquendi ratio omnium est communis: at uaria res est barbaries, & intellectu difficilis, quippe recedẽs à sermone naturali. Vt nihil est dilucidius sermone recto, ita nihil facilius.

Quod

Quod si quis neget in hac interpretatione inesse Solœcismos, non illos quidē hausstos ex apostolico sermone, sed ex uulgi fece, cōsulat indicē meū, & mox, opinor, Ibidem uidebit, quot locis hallucinati sint interpretes (mutabit sententiam. etiam magni nominis, tātum ob sermonis uitium. Ne quis putet nullum aliud esse incommodum, nisi quod parum munda sit oratio.

Porrò quanquam haud inficiamur, in Apostolorum & Euangelistarum Græco sermone nonnulla esse præter rationem grammaticam, tamen non erat causa, cur nos tantum Solœcismorum prodigiosorum adderemus.

Et fortassis, quod illis tēporibus cōducebat, ut Apostolorū oratio esset incondi tior, nūc expediat mutari, quādo nec Apostolico cultu nunc utuntur Episcopi, sed in omnibus splendor accessit ecclesiæ. Olim expediebat Apostolos eo sermone uti, qui latissime patebat, & à literatis pariter ac illiteratis intelligebatur, quandoquidem & Christū Syriace locutū apparet: nunc ea ratio adeo locū nō habet, ut ijs qui Latine didicerint, noua balbutiēdi ratio sit discēda ob interpretis nō Apostolorū Solœcismos. Proinde, ut olim abusi sunt Apostoli ea lingua quā repererūt uulgo maxime cōmunem: ita nunc cōducibile fuerit, sacras literas eo sermone tradi, qui sit omnibus Latine doctis communis. Conuenit enim id esse communissimum, quod est rectissimum. Quod dictum est de sermone Apostolico, idem ualet in oratione ueterū interpretum, cum sermo Romanus adhuc esset promiscuæ multitudini communis.

Si ob eam causam diuinos libros expedit inerudite uerti, quo possint à pluribus intelligi, potissimū uertēdi essent in linguā Gallicam, aut Germanicā. Nunc ita uersi sunt, ut aliquoties nec ab eruditis nec ab imperitis intelligantur.

Si non licet Christianis recte loqui, cur Augustinus grammaticā recte loquendi magistram, ponit inter artes necessarias ad sacrorum uoluminum intelligētiam? cur tot grammaticorū scholis plena sunt omnia? cur tot laboribus excruciatur ætas illa rudis, an ut discat mendose loqui?

Vt nihil aliud sit commodi, certe hoc boni habet sermonis elegantia, quod simplex sit & naturalis: cum inemendate loquendi sexcentæ sint species.

Etiāsi nos in sermone apostolorū, quod crebro iam diximus, ne syllabā quidē mutamus, imò sermonē illorū, uitio librariorū aut alioqui deprauatū, restituimus. Proinde ne qs clamet, hic corrigit euangeliū, hic emēdat precationē dominicā: sed, hic codices euangeliorū à mēdis repurgat. Nec magis obiurgandus sum, q̄ qui scopis euerrit sordes è templo. Non enim quicquid in tēplo est, continuo sanctum est.

Iam si, quicquid hic uertit interpres, spiritui sancto libet assscribere, & ob id nefas esse, quic q̄ hinc demutare, cur audet reprehēdere Hieronymus, quod apud hūc legit, nūc uerba taxās, nūc sententiā, nunc submouēs quod adiectū affirmat? id aūt nō raro facit, etiā in his libris quos ædidit multo post æditam utriusq; testamēti uersionem. Quur audēt diuersum legere Cyprianus, Ambrosius, & Augustinus? Quur aliud in solenni cultu legūt canūt q̄ per orbē terrarū ecclesiæ, præsertim in psalmis?

Hieronymus in præfatione ad Desiderium, plurimum interesse putat inter uatem & interpretem: Ibi, inquit, spiritus uentura prædicit, hic eruditio & uerborū copia, ea quæ intelligit, tranffert: & tamen hic Hieronymus agit de Septuaginta, quorum autoritas penè fuit sacrosancta. At nemo nouit, quis hic fuerit interpres, nam

innumeros fuisse testatur Augustinus, atq; eos admodum tenuiter eruditos.

Arbitror nihilo plus honoris huic interpreti deberi quàm Septuaginta, quorũ æditionem non raro sequuntur & Apostoli, sed horum translationem mutauit ecclesia, simul atq; nacta est meliorem.

Vtrum autem uolũt huic uni hoc honoris haberi, an interpretibus omnibus? si huic uni, causam adferant, cur huic potius quàm cæteris, si debetur omnibus, cæteris nimirum antiquatis facta est iniuria.

Non idem honoris debetur interpreti & Euangelistæ, alioqui quisquis concinnat aut describit codicẽ Euangelicũ, hoc honoris sibi postulabit. Versant' omnes in re Euangelica, sed dispari functione. Imò diuus Hieronymus interpretũ operã, qua nobis sacros libros in aliam linguam transfuderunt, confert cum studio M. Tullij, quo quædam Xenophontis, Platonis ac Demosthenis opuscula Latinis dedit.

Si deus per Caipham uirum malum edidit prophetiã uerissimam, quid uetat quo minus per hominem linguis instructum, etiam si non adsit peculiaris afflatus spiritus, recte uertantur libri sacri.

Quoties Hieronymus Græcos orthodoxos sequutus, adducit autoritatẽ Symmachi, Theodotionis & Aquilæ, hæreticorũ Iudaissantium, & nobis inuidemus, si quis quid cõmonstret, In Daniele Theodotionis æditio prælata est translationi Septuaginta. Indicat hoc Hieronymus enarrans caput huius prophetæ quartum.

Quod si iuxta Hieronymũ optimus interpres est, qui linguas & rem optime teneat, opinor me neutra in re hoc certe interprete uideri inferiorem, ne nihil de meipso dicã gloriose. Tametsi uidetur hic interpres magis incogitantia peccasse, quàm imperitia, multaq; tribuisse uulgo idiotarum quibus ista tum scribebantur.

Porrò si prorsus in interprete requirũt afflatum spiritus sancti, quid obsistat, quo minus & nobis adsit communis omnium Christianorũ spiritus, qui solet uberius opitulari ijs, qui suam quoq; industriam adiunxerint.

Audio quosdã adeo superstitiosos, ut nihil patiantur immutari à uerbis Euangelistarum in uertendo. Quasi uero istuc uertere sit, ac non potius peruertere. Duabus rebus constat oratio, uerbis ceu corpore, & sententia uelut anima. Si utrũq; reddi potest, nõ obsto, quo minus fiat. Si non potest, præposterum fuerit interpretem uerborum tenacem, à sententia recedere.

Si prorsus contendunt uerbum esse uerbo reddendum, cur toties à uerbis recedit interpres, aliquoties nulla inuitatus commoditate? Si licet, utiq; semper hoc spectandum erit interpreti, ut sententiam bona fide uerbis quàm aptissimis efferat

Nec cõstat, nec probabile est, hanc, qua uulgo utimur, æditionẽ, ullius Synodi autoritate fuisse cõprobatam. Neq; probabile est, in Synodis hac sola patres usos fuisse, quæ ex Græcis, Latinis ac Barbaris cõstabant: quorũ alius Græce citabat, alius Ambrosiũ sequebat', alius Cyprianũ, aut aliũ quẽpiã: sed tantũ usu publico receptã.

De Septuaginta nõ ueretur pronũciare Hieronymus, illos uertisse uerbis ambiguis, quod non intelligebãt: & alicubi conuersionẽ illorũ mendaciũ appellat. Nec paucis locis nominatim indicat manifeste lapsos in reddenda scripturæ sententia. Cur igitur putemus sacrilegium esse, si quis ab hoc ignoto dissentiat?

Sed utitur iam annis aliquot ecclesia Rhomana: utitur, sed non sola: nam &

Hieronymum

Hieronymum legit, & Ambrosium. & cãtus ecclesiasticus sæpenumero discrepat ab hac æditione. Nec sic utitur, ut decernat, nihil illic esse, quod possit reddi melius.

Diu usa est ecclesia ueteri cõuersione ueteris testamenti, quæ quod Septuaginta Græce uerterãt, ad uerbum reddit sermone prorsus absurdo: quod palàm fuerit, si quis legat Augustinum De locutionibus. Nec ideo respuit commodiorem interpretationem, quæ priori substituta est per Hieronymum, ut arbitrantur.

Quod si quis omnino contendat, nusquam ab interprete dissentiendum esse, Primum excuset ea loca, in quibus ostendimus illum palàm uel dormitasse, uel lapsum esse, uel ita inscite reddidisse Græca, ut ob illius incommodã interpretationem summates Theologi, qui tantũ Latine sciebant, aut non consuluerunt Græcos codices, turpiter lapsi sint. Hæc si notiora sunt, quàm ut negari possint, fateamur, interpretem hominem fuisse, ne quid dicam acerbius.

Etiãsi pleraq; sunt eiusmodi, ut probabile sit, uitio librariorũ inducta fuisse: proinde ut interpretationem approbet ecclesia, certe deprauationem non approbat.

Neq; quicquid receptum est in usum ecclesiasticum, continuo receptum est iudicio. Quædam casu irrepunt, ad quæ conniuet ecclesia, præsertim si non uideantur ad fidei morumq; periculum pertinere. Imò fieri potest, ut in hoc genere quædam ad tempus ignoret ecclesia.

Cum Damasus hoc negocij daret Hieronymo, ut nouum testamentũ ex Græcorum fontibus emẽdaret, habebat nimirum iam tum ecclesia, quod legebat, & fortassis seculis aliquot legerat. Id si syncerum erat, quid opus erat emendatione Hieronymi? Sin corruptum, palàm est ecclesiam ad tempus uti, quod sit in melius uertendum. Idem dico, de uetere testamento.

Nõ ideo uacillat autoritas scripturæ sacræ, si mẽdæ tollant è codicibus, imò potius uacillaret, si cõstet, nos uti deprauatis exẽplaribus: atq; id certe negari nõ potest.

Optandũ, ut nullum mendũ insit sacris libris, & ad id quantũ fieri potest, enitendum est. Verũ id non contigit post annos mille trecentos, nec fortassis unquam continget ad plenum. Bene nobiscum agetur, si quàmminimum insit mendarum.

Proinde ne nos quidẽ profitemur omneis mendas à nobis sublatas, plurimas certe sublatas audebimus profiteri: & nos rem eò deduxisse, ut posthac codicibus quàm minime mendosis uti liceat, si quis hoc filum secutus, emendare uelit, cum autoritate Pontificis Rhomani.

Nos enim non sic proponimus hanc æditionem, ut uelimus per omnia haberi emendatam: sed quod apud Græcos frequentissimũ habetur, maximeq; constans, id uertimus, indicantes, ubi nostra cum Græcis consentiant, aut dissentiant, & quid nobis rectissimum esse uideatur.

Scio res sacras reuerenter ac religiose tractandas, & idcirco licet in infima functione uersantes, tamen omni qua licuit circũspectione sumus usi. Contulimus utri usque linguæ uetustissimos ac probatissimos codices, nec eos sanè paucos. Excussimus ueterum ac recentiorum commentarios, tum Græcos, tum Latinos. Obseruauimus, quid diuersi legant. Pensitauimus ipsius loci sentẽtiam, atq; ita demum pronunciauimus, quid sentiremus. Imò ne pronunciauimus quidem, sed lectorem admonuimus, suum cuiq; iudicium liberum relinquentes.

Beda, Rabanus, Thomas, Lyrenſis, & Carrenſis, alijq; his obſcuriores, ſatis habent annotaſſe: alia litera ſic habet, quod ſic in codice quopiam ſcriptum, aut fortaſſe deprauatum offenderint, & uidentur rem utilem præſtare. Et nobis obſtrepitur, qui tot argumentis, ac ſummorũ uirorũ autoritate ueram lectionẽ reſtituimus?

Si uarietas abrogat fidem libris, iam olim uariabant codices ætate Origenis, ætate Hieronymi, ætate Bedæ, ætate Thomæ, deniq; noſtris etiam temporibus hodieq; uariant, & tamen adhuc ſacris libris ſua conſtat autoritas.

Si loca quædam deprauata fidem eleuant arcanis uoluminibus, iam olim id uſu ueniſſet temporibus Origenis, qui Homilia in Matthæũ octaua queritur hac de re his uerbis: Multã enim differentiã inter exẽplaria inuenimus, ſiue per negligentiam ſcribentium, ſiue ex temeritate quorundã, ſiue propter eos qui negligunt emendare ſcripturas: uel propter eos, qui quod ipſis uidetur, in emendationibus uel adijci unt, uel ſubducunt. Audis lector, iam tum uariaſſe libros? audis fuiſſe deprauatos? audis quædam adiecta, aut ſubtracta?

Atq; ut ille non eſt auſus, in nouo præſertim teſtamento, pronunciare per obelos & aſteriſcos, ſed tantũ admonere lectorẽ: ita nos, quid nobis uideretur, & quam obrem uideretur, ſeparatim oſtendimus, nequaquam admouentes manum receptæ uerſioni, nec aliud profitẽtes, quàm Latine reddere nos quod in Græcorũ libris habetur, quibus uſi ſunt orthodoxi Baſilius, Chryſoſtomus, Cyrillus, Athanaſius.

Hoc fortaſſe uincimus Origenem, quod illi nihil erat, quod ſequeretur in nouo teſtamento, præter codices Græcos. Nos Græcos contulimus cum Latinis, & ab utriuſq; linguæ probatiſſimis interpretibus adiuti ſumus: cum is penè primus ſcripſerit in libros diuinos.

Si quis contendit, nullum omnino mendum eſſe in libris ſacris, quid fiet ijs locis, quæ tam palàm deprauata ſunt, ut nulla ſit tergiuerſatio? Sin fatentur aliquot locos uitiatos, cur nõ ſinunt corrigi, quicquid corrigendum eſſe uidetur?

Sed audio quoſdã ita loqui: Rem amplectimur, ſed offendiculum datur multitudini, ſi ſenſerit in libris, quos hactenus ſecuti ſumus, ineſſe quicquam uel uitiatũ uel non intellectum. Primum non iſta ſcribuntur multitudini, ſed eruditis, & præcipue Theologiæ candidatis. Hos offendi non oportet. Neq; nos correctionẽ appellamus laborem noſtrum, ſed annotationes. Neq; cuiquam moleſti ſumus, aliter citanti, & ueterem, aut etiam deprauatam æditionem ſequenti. Ab ipſis potius naſcitur offendiculum, qui in publicis concionibus, qui in compotationibus, qui in uehiculis ac nauibus apud idiotas ac mulierculas uociferantur eſſe, qui ſacros libros & precationem dominicam emendet.

Miſera uero conditio ſacrorum uoluminum, ſi horum autoritas pendet ab indoctis, ut ferè ſunt, librarijs, aut temulentis typographis.

Non uociferantur in eos, à quibus palàm eſt ſacros codices uitiari quotidie, cũ ſint illiteratiſſimi, qui hoc audent. In me clamitant, hominem in hoc certe genere ſtudij, quod à linguarum peritia pendet, nec omnino indoctum, opinor, nec inexercitatum. Illis temere licet pro ſuo arbitratu deprauare, mihi non licebit ex fide ueterum codicum, ex probatiſſimorum interpretum autoritate reſtituere?

In illis non requirunt autoritatem, ſatis eſt illitum eſſe chartis, in me requirunt

penè

penè miracula. Cur, inquiunt, credamus Erasmo? Imò si Erasmo diffidunt, fidant Theologo. Nam si mihi tradita est autoritas interpretandi sacras literas, mirantur si ausim de lectione quicquam hiscere?

Quanquam non postulo, ut mihi credant. Credant uetustis & emendatis exemplaribus, credant Græcæ ueritati, præsertim ubi horum lectio cum orthodoxorũ interpretatione congruit. Postremo nec his credant, sed rem secum expendant, & si quid habent rectius in medium conferant, non mordeant admonitorem. A nobis enim nulli præclusa est uia, meliora quærendi, imò potius aperta est.

Hieronymo mandauit Damasus. Mandauit, sed ut amicus, non ut summus Pontifex. Mandasse legimus, approbasse non legimus. Postremo extra controuersiam est, nõ extare castigationem Hieronymi. Id quod à me dilucide probatum est alibi. Et constat, hanc rursus uitiatam, ut maxime demus, fuisse Hieronymo castigatam, quod certissimis argumentis promptum est refellere.

Nihil, inquiunt, tentandum absq; Synodi autoritate. Quid magis ridiculũ dici possit. Vt mihi liceat admonere, quid uel à scriba uideatur corruptum, uel ab interprete melius reddi potuerit, præsertim ex ueterum sententia, tota Synodus erit conuocãda? Cotidie noui scribuntur commentarij in sacras literas, proponuntur oracula de rebus grauissimis tot conduntur articuli, nec ulla Synodus requiritur.

Quid si nouum testamentum uertissem carmine, quod fecit Iuuencus, aut paraphrasi dilucidius explicuissem, an ob eam rem putant indicendam fuisse Synodum? Nunc tantum quod est in Græcis uerto, aliquoties non probans, quod apud illos legitur, & nostra præferens, quanquam in Græcis codicibus præter deprauata nihil extat, unde periclitetur Christiana doctrina.

Quod si nefas iudicant quicquam extare diuersum ab hac æditione, abolendi essent Ambrosiani commentarij, supprimendus Cyprianus, Hieronymus & Augustinus, nihil attingendum Græcorum interpretum, quos uersos legunt & scholæ & ecclesiæ Christianorum. Atq; eadem ratione nefas habebitur, nouum ac uetus testamentum ædidisse Græce, quod nuper ex Aldi mei prodijt officina, ac mox idem præstitit Franciscus Archiepiscopus Toletanus, approbante Rhomano Pontifice, qui suppeditauit exemplar in nouo testamento, cum quo nostra æditio ferè consentit in omnibus.

Nos opus hoc dedimus, non, unde non liceat dissentire, sed quod ad emẽdandos pariter & intelligendos sacros libros magnopere conducit. Et ut nos proponimus, ita probat suo scripto Leo. x. Pontifex uere maximus, hac quoq; parte consultum esse cupiens religioni Christianæ. Scio hic leuis est Rhomani Pontificis autoritas, quam plusquam sacrosanctam uideri uolũt, quoties illius diplomatis datur ius absoluendi inuitis pastoribus, aut alia functio unde messis est aliqua non pœnitenda, aut ius occupandi plura sacerdotia. Verum hic potius ualere oportuit, quod in illis emitur nonunq; & extorquet Pontificis indulgentia, Hic gratuito fauor impensus est, nec tam homini quàm rei.

Tot mendas sustulimus, tot loca male reddita explicuimus, tot prodigiosos Solœcismos amouimus, tot nodos, in quibus hæserunt & ueteres, extricauimus: tot insignes lapsus autorum indicauimus, tot amphibologias resecuimus, tot hyper-

bata digeſſimus:ut finiã,tot ſenſus antehac obſcuros ac nubilos illuſtrauimus, tan/tam utilitatẽ gratis detulimus,& uociferantur quidam aduerſus benemerentem.

Iam nõ me dam eſt,hoc male habet quoſdam,quod à magni nominis ſcripto ribus diſſentiam. Qui fauenr Auguſtino,fremũt,me nõ per omnia cum illo ſentire. Qui Thomæ addicti ſunt,dolẽt illũ attingi. Franciſcani nollẽt refelli Lyranum, aut Scotũ. Atqui ſi hanc accipimus legẽ,à nemine prorſus licebit diſſentire, cũ ipſi tamẽ inter ſe diſſentiant. In hoc opere,ueritatis maior q̃ autoritatis erat habenda ratio.

Non eſt contumelioſum à quamlibet probatis autoribus diſſentire,ſi rationi/bus adductis id facias. Hoc intereſt:ſunt,à quibus par eſt reuerenter diſſentire,uelut ab Hieronymo,ab Ambroſio,ab Auguſtino. Sunt quibus hoc reuerẽtiæ non debe/tur, Thomæ fortaſſe debetur,Lyrenſi aut Carrenſi non debetur,neq; doctrinæ ne/que ſanctimoniæ nomine. Et referebat,hos aliquot locis taxari,quod uiderem ſolos mira fiducia,ſed nullo iudicio paſſim legi.

Sed cauillor in hos fortaſſis uno aut altero loco. Primum ipſis imputetur, qui tam ridicula ſcripſerint,non mihi. Deinde ſi ſtomachantur,quod hos aliquoties at/tingo,cur non magis agnoſcunt ciuilitatem meã,cum ad tam multa conniueo? quæ nequaquã præteriturus eram, ſi animi cauſa taxaſſem illos. Quod aliquoties attigi, coëgit ſtudiorũ utilitas,quod rarius id facio,datum eſt Chriſtianæ modeſtiæ.

Quanq̃ & hoc libuiſſet diſſimulare ſi per iſtos licuiſſet,qui uociferabant hunc laborẽ prorſus infrugiferum fore, utpote puerilem & grãmaticum. Nũc ut puerilis omnino cõtemni non poteſt, qui cõmonſtrat,in quibus ſummi doctores lapſi ſunt.

Verum hoc ipſum,ni fallor,offendit pleroſq;,quod admonentur,quaſi hacte/nus aliquid ignorarint in his literis,quarum ſcientiam profitentur:& pudet quæ im berbes didicere,ſenes perdenda fateri. Primum nimium arrogãs ſit, qui profiteatur ſe nihil neſcire,deinde taciti hæc quoque diſcant,& deſinent ignorare. Hac uia pro/brum hoc optime effugerint. Nunc iſtiuſmodi uociferationibus magis etiam tra/ducunt ſuam inſcitiam.

Quod ſi uſq;adeo inuiſa eſt nouitas,ut ferri non poſſit,fuit & hæc æditio, qua nunc utimur,olim noua. Et ſtultiſſimum eſt,rerum æſtimationem ab annis ſumere. Hac æſtimatione res præclara fuerit ebrietas, quæ eſt uetuſtiſſima:& ex priſcis uſq; ſeculis in hanc ætatẽ deducta. Quin rem ipſam potius quàm annales expendimus?

Si nouitas offendit,nos uetera inſtauramus, & nouitatem excludimus. Nam poſterior eſt æditione,deprauatio. Si qui ſunt, qui nõ poſſunt mutare ſaliuã, quàm à pueris imbiberunt,manet iſtis ſua uetus æditio,ſi uolũt,tum dilucidior,tum emen datior:ſi nolunt,eadem & ſui ſimilis. Si glandes iſtorum palatũ obſtinate delectãt, ſaltem ne inuideant ijs,qui tritico ueſci malunt.

Vtrum quæſo fas eſt,poſt ueteres aliquid inquirere,an nõ? Si fas non eſt, cur auſi ſunt Alexãder ac Thomas, & poſt hos alij complures,totam Theologiæ faciẽ immutare? Si fas,cur noſtris obſtrepunt ſtudijs,præſertim cũ & nullius iudicio præ ſcribant,& ueterum autoritate nitantur? Etenim ſi fas eſt inducere noua,multo ma/gis fas eſt reuocare uetera.

Si nihil aliud quàm codices noſtros emendaſſem ex Græcis exẽplaribus, com probanda erat induſtria, qui id conatus eſſem, quod Auguſtinus non uno in loco

fieri

fieri iubet. Nunc non hoc contentus, ex orthodoxorum commentarijs rem peto.

Vt donemus, nihil esse mendi in libris nostris, tamen multis de causis oportebat ad fontes cõfugere, ob amphibologias, ob quædam obscure reddita, ob tropos & emphasim Græcanicæ phraseos, quæ sæpenumero reddi non potest, ob gratiam idiomatis, quæ in uertendo non respondet.

Vt donemus Græcorum libros æque deprauatos esse ac Latinos, tamẽ ex collatis exẽplaribus æque deprauatis sæpe deprehendit' uera lectio: propterea quod sæpenumero fit, ut quod hic casu deprauatum est, in alio codice reperiatur integrũ.

Augustinus in epistola LIX. non audet respondere, rogatus de sententia uersiculi cuiusdam ex psalmis, nisi consultis libris Græcis. Idem ueteris testamenti nouicq; libros cum Græcis contulit, nimirum diffisus uulgatæ interpretationi. Id quantum habeat utilitatis in ueteri testamento uiderint alij, certe in nouo necessariũ est. Et quidam non dubitant de omnibus pronunciare, freti uulgatis codicibus? Idem multis locis docet lectionis synceritatem ex antiquiore lingua petẽdam esse: hoc est ab ea, in quam primum translatus est liber. Veluti cum hæretur in ueteri testamento: iubet consuli Græcos codices, si quis Hebraice nesciat, quod in hanc linguam prius uersum sit uetus testamentum, quàm in Latinam.

Hieronymus laudat studiũ mulierũ Germanarũ, quæ Latinũ psalterium cum Græco cõtulerint, cum id ab Hebræorum fontibus manarit: & isti putãt absurdum idem fieri in nouo testamento, quod totum, aut penè totum fluxit à Græcis?

Sed audio quosdam in totum abrogare fidem Græcorum libris, posteaquam se semouerunt ab ecclesia Rhomana. Atqui eadem de causa, non est fidendum Hebræorum libris, quod illi sint infensissimi, non solum Rhomano Pontifici, sed Christo, & Christianis omnibus. Et tamen Hieronymus illis fisus est id tẽporis, cum maxime fuisset tempestiuum deprauare, si quid deprauare uoluissent.

Si Græcis in animo fuisset deprauare codices suos, his potissimum locis deprauassent, in quibus à nobis dissentiunt, ueluti de processione spiritus, aut si quid aliud est eiusmodi, at in his nobis consentiunt. Nec ullus locus proferri ualet, qui hoc nomine suspectus haberi possit.

Aristoteles apud nos habet autoritatẽ suam, cũ plus sit cq; schismaticus, uidelicet à Christo alienissimus. Auerroes habet põdus etiam in Theologorum scholis, homo blasphemus in Christũ. Et Græcorũ uoluminibus nulla erit apud nos fides? quod quidam illorum desciuerunt à Pontifice Rhomano, Neque enim defecerunt omnes. Et qui desciuerunt & qui non desciuerunt, in lectione consentiunt.

Si olim deprauati sunt Græcorum codices, iam adhuc erãt orthodoxi. Sin nuper à schismate, qui fit, ut horum codices cum ueterum libris cõsentiant? Nisi forte tam impudens erit aliquis, ut dicat, uniuersos codices, & interpretum commẽtarios simul esse uitiatos à schismaticis.

Ego magis suspicor, si quid deprauatũ est in Græcorũ libris, id à Latinis exemplaribus fuisse profectum, posteacq; Rhomana ecclesia cœpit absorbere Græciam.

Nec tota diuulsa est à nobis Græcia: Rhodus, & Creta Christũ agnoscit, agnoscit Rhomanum Pontificem, cur horum libris diffidimus? Et ab his potissimum nobis ueniunt exemplaria.

Risit

Risit olim Heluidiũ Hieronymus,qui sibi stultissime persuaserit,Græcos codi ces esse corruptos:ac dictũ hominis stultius esse putat,quàm ut sit argumentis refel lendum.Et tamen iam tum Oriens fermè omnis hæresibus feruebat Arianorum & Origenistarum. Ab ijs magis timendũ erat exemplaribus,quàm à schismaticis.

Damnauit ecclesia quasdam Græcorum opiniones, codices Græcorum nun/ quam damnauit.Et cur nos damnamus,quod non damnauit ecclesia? Imò cur non habemus fidem his,quibus fidem haberi uoluit ecclesia?

Sunt qui post receptã Hieronymi translationẽ,negant quicquam esse tribuen/ dum uel Hebræis uel Græcis uoluminibus.Iamq; cessare quod scribit Augustinus, noui testamenti ueritatẽ ex Græcis,ueteris ex Hebræis esse petendam.Si ijdem sunt Græcorum libri,quur hodie reijciantur,quibus olim fuerat autoritas,& cõsentire in pleriscq; docuimus.Deinde si quod scripsit Augustinus nõ ualebat post receptã Hie ronymi translationem,quur tot seculis post Augustinum, eandem regulam in pon tificũ decretis recepit ecclesia? Si dicti pondus æstimamus ab ætate Gratiani, iam erat hæc Hieronymi translatio receptissima.

Omitto interim, quod docti multis cõiecturis colligũt, neq; uetus neq; nouũ testamentũ hodie purũ haberi,uel ex uersione Hieronymi.Primũ psalteriũ ex He/ bræo uersum,nunq̃ recepit ecclesia,Ecclesiasten nõ esse Hieronymianæ uersionis de/ clarat ipsa præfatio, quã suis præfixit cõmentarijs. Deniq; codices qui ferũtur iuxta translationẽ Septuaginta, & iuxta ueritatẽ Hebraicã,uehemẽter inter se dissentiũt.

Quidam hic nobis tradũt Lesbiam regulã,ut id habeatur pro recto,quod uul go receptissimum est.Verũ nunq̃ tam bene fuit actũ cum rebus humanis,ut quod optimũ esset à uulgo peteretur.Certissima regula est,linguarũ,translationũ, exposi torũ,exemplariorũ inter ipsa collatio, adhibito sobrio iudicio, excluſa contentione.

Iam quod à quibusdã studiũ hoc nostrũ cõtemnitur, ut humile ac puerile,qui circa syllabas ac uoculas laborẽ, nõ ita ualde me mouet. Ego magnũ arbitror,quic/ quid ad rem Theologicã pertinet.Et cum nõ ignorarem,quantũ reuerentiæ sacris li bris debebatur, mihi conscius sumpsi,quod in eo munere uideretur infimum.

Sit hoc grammaticũ,sit puerile,sit triuiale,modo fateantur esse necessariũ. Vt nihil aliud doceam quàm rectã lectionem,nimirũ turpe est hoc ipsum nescire ma/ gnos Theologos.Et tamẽ hoc manifestius est,quàm ut negari possit: posteaquam hic lapsus deprehẽditur Augustinus,lapsus Beda,lapsus Thomas,lapsus Lyrensis, & Carrensis:posteaquam frequenter audimus hos,qui concionantur in templis, eti am thema,quod proponunt,perperam intellectum adducere.

Scrupi sunt quãlibet minuti,sed ad hos impingũt frequẽter οἱ γὰρ κλῖμα διαφερο/ μοῦντες. Si iuxta Chrysostomũ & August.articulus ὁ, hoc est,minutissimũ elemẽtũ, additũ aut omissum,sensum facit orthodoxũ,aut hæreticũ:si idẽ efficit hypostigme nõ suo posita loco:qd est,cur hæc ut minuta negligamus,quæ tantũ habẽt momẽti?

Quoniã alicubi cõmonstramus ordinẽ,& anfractus hyperbatorũ explicamus, uociferant' grãmatistã.Quidã etiã in frequẽtissima cõcione dixit,Docet construere. Hoc didici ante annos quadraginta. quasi nõ Origenes in scripturarũ exposition mea sententia nulli secundus,quasi nõ Hieronymus frequẽter constructionẽ cõmon stret.Et tamẽ is q̃ hæc uociferabat',maxime op⁹ habet qui cõmonstret cõstructionẽ.

Sint

Sint illi multo doctiores,nihil obſto,Nō tamen arbitror omnino cum Megarenſibus nullo in numero ponendum eum, qui tot locis docet doctiores, quod ſcire referebat, neſcire fœdum erat.

Auguſtinus quem iſti quoq; pro ſummo eccleſiæ doctore habēt,nónne diſtinguit percōtationem ab interrogatione,cōmonſtrat hypoſtigmas,digerit cola, commata ac periodos,indicat tropos grammatiſtarum?

Nónne ridentur μετέωροι, qui ſublatis in cœlum oculis ſic cōtemplantur aſtra, ut tibias impingant in ſaxum?

Apelles non cōtemnebat,rationem terendi,miſcendi colores,nec ductum ſimplicium linearum,quæ in arte qua præcelluit,infima ſunt.

Nec peritus Architectus,circa tectum & colophonē occupatus, negligit in fundamentum comportare rudera.Hæc qui neſcit architectus nō eſt,qui negligit,opus collapſurum erigit.

Verū turpe eſt, inquiūt,hæc diſcere doctores.Fateor didiciſſe oportuit non diſcere:uerū quid facies hīs,quibus hoc nō cōtigit,uel quia defuit animus,uel quia nō cōtigit diſcēdi facultas.An præſtat neſcire, quod cognitu neceſſariū,q̄ ſerius diſcere?

Nec tamen quiſquam cogitur iſta diſcere,tametſi nemini non licet,certe iuuenibus potiſſimum hic deſudat labor.

Nec dubito quin uētura ſit ætas, & iam fortaſſis exoriť,qua uidebūť hæc magna ex parte ſupuacanea.Verū qui iam in grādes robuſtosq; uiros adoleuerūt, nō aſpernanť nutricē,q̄ prima māmam dedit,q̄ cibū præmāſum in os inſeruit. Nec illi Græciæ lumina ſapiētes,in omni diſciplinarū genere abſoluti,nullā habebāt gratiā ijs à qb⁹ agnoſcere,pingere,ſonareq; literarū elemēta didicerāt.Hæc ita puſilla ſunt, ut ſine his nemo ſit maxim⁹. Suæ cuiq; dotes ſunt.Nos quod datū eſt impartimus.

Quanquam hæc minus negligēda uidebuntur,ſi quis periculum fecerit,quantis hæc minuta conſtent ſudoribus.Aut ſi quis aggrediatur tractare ſcripturam diuinam,& in ea,ſicut oportet,rimari curioſe ſingula.Vſu ſentitur utilitas,nō tumultuaria lectione.Poſtremo deſinet contemnere,qui non unam aut alteram annotationē, ſed uniuerſum opus expenderit. Tu mihi ocioſus ac ſupinus hunc aut illum locum expendis,& uideris tibi copioſius ac doctius tractare potuiſſe.Poteram & ipſe,ſi decem modo fuiſſent excutiendi. In tot milibus hanc præſtare diligentiam difficillimum eſt, mihi ſanè fuit,feliciori non inuidebimus.

Auguſtinum non pœnitebat operæ ſuæ, cum huiuſmodi quædam annotaret in libros Pentateuchi,non ex fontibus Hebræorum,ſed ex Græcis uoluminibus. Is rem annotatu dignam duxit, quod in ſacris literis reperiatur uerbum multitudinis numero additū nomini,rem ſignificanti,quæ conſtet ex multis.Quod genus eſt:Dimitte populū meum,ut ſeruiāt mihi.Item: Omnis terra adorent te.Præterea quod in hac oratiōe:Si interrogauerit te Eſau,dicēs:Cuius es tu,& quò uadis,& cuius hæc, quæ antecedunt te? Et dices,pueri tui Iacob: poſtremo loco redundet, coniunctio, &.Rurſus quod in hoc ſermone: Tu autem teſtamentū meum conſeruabis,Cōſeruabis,poſitū ſit pro cōſerua.Rurſum,quod hæc uerba, quæ ſunt in Leuitico: ἀκάθαρτός ἐστιν, ἀκάθαρτος ἔσται:putat ad hunc modū uerti poſſe,immundus exiſtēs,immundus erit.Et tamen participium exiſtens, non eſſe ab exiſtere,ſed ab eſſe, cum Græce

ſit

sit ὤν, quasi dicas, essens. Præterea quod docet, mulierem dici, quæ uirgo sit, cum Hebræam uocem nesciat, unde pendebat quæstio. Item quod ὄψιμον Græcum, parum Latine dicatur serotinum. Ad hæc tam puerilia non grauatus est descendere tantus episcopus. Quid ipse Hieronymus, nónne quædam annotauit, quæ friuola uideri possent, si quicquam omnino friuolum esset in sacris libris? In epistolam ad Ephesios cap. 5: in Pauli uerbis: Propter hoc relinquet patrem & matrem &c. annotauit, ἀντὶ τούτου dictum, pro ἕνεκεν τούτου, cum utraq; dictio probe quadret, & eundem efficiat sensum: Vice uxoris relinques patrem & matrem, & causa uxoris relinques patrem ac matrem. Idem in epistolā ad Philemonem indicauit, ἀγαπητὸν magis sonare diligibilem quàm dilectum, qui Græce dicatur ἠγαπημένον. Iterum in epistolam ad Rhomanos: πασι τοῖς οὖσιν ἐν ὑμῖν, omni dictum esse pro omnibus, cū utroq; modo dicat idem: quisquis est inter uos, &, omnibus qui sunt inter uos. Iam uero quid commemorem, qualia sint pleraq;, quæ Hieronymus annotauit in libello, quem de castigatione psalterij scripsit ad Suniam & Fretelam. Quàm multa sunt illic minutissima, quæ ego non dignarer meis annotatiunculis quamlibet grammaticis.

Nullus igitur reprehendat, si argumento susceptο respondeo. Mihi abunde satis est, si nullus ante me plus præstitit in hoc scripti genere. Quid alij possint, aut præstituri sint, nescio. Certe optarim existere permultos, qui me prorsus obscurarēt. Imò uel reprehendi gaudebo, si quis industria sua rem tam sacram, à nobis utcunq; tentatam, adiuuerit. Absit modo procacitas, quam fœdam & indecoram sibi ducunt & Ethnici uersantes in re literaria.

Meminerit is, qui reprehensionem parat, se quoq; hominem esse, necq; minus labi posse reprehendendo, quàm potuerit autor operis scribendo. Quanquam longe plus ueniæ debetur ei, qui prodesse studens, in ingenti opere dormitauit alicubi, non assecutus, quod uoluit, quàm ei, qui in alieno libro cupiēs ingeniosus uideri, uenatur quod carpat, & tamen hoc ipsum perperam facit, dumq; falsos aliorum errores exagitat, ipse suos ueros prodit. Quanquam nullus est error fœdior, quàm animus spirans inuidiam, & uel rectissima carpendi libidinem.

Sic oportet ad librum legendū accedere lectorē, ut uolet ad cōuiuium conuiua ciuilis. Cōuiuator annitit omnibus satisfacere: & tamē si quid apponit, quod huius aut illius palato nō respondeat, urbane uel dissimulant cōuiuæ, uel probāt etiā, ne qd cōtristent cōuiuatorem. Quis enim eum cōuiuam ferat, qui tantū hoc animo ueniat ad mensam, ut carpens quæ apponuntur, nec uescatur ipse, nec alios uesci sinat?

Et tamē his quoq; reperias inciuiliores, qui palàm, qui sine fine damnent ac lacerent opus, quod nunquam legerint. Atq; hoc sanè faciunt, qui se Christianæ pietatis doctores profitētur, & religionis antistites: cum sit pluspquam sycophanticum damnare quod nescias.

Nec intelligunt, quantū abesse oporteat linguā prōphetici canis, qui [illegible] medetur uulneribus: à lingua uiperæ aut aspidis, cuius uenenum immedicabile. Nec cogitant, quantum discriminis sit inter hierophantam & sycophantam:

[illegible]

nec Petrum

grunniente grunniant omnes, ita ad huius aut illius clamorem omnes eiusdem factionis sodales uociferantur hæresim.

Ita ualde Christiani uideri uolunt, si in Christianum sint fortiter contumelioſi. Idcp quo possint impune, principum tyrannidi fauent, & Rhomano pontifici semper adulantur, pessime interim de illo sentientes, cui putant quicquam esse charius, quàm quod ad Christi gloriam & gregis salutem pertinet.

Ecclesiæ nomen subinde inculcant, quum suum agant negocium, spiritum sanctum habent in ore, quum longe alius sit in animo.

Qui simpliciter errat, fraterne monendus est. Qui nihil aliud quàm prodesse studuit, cum fauore & candore legendus est. At mirũ quàm isti faciunt, quo fastu, quo supercilio censurã agunt, frequenter ubi rem non intelligunt. Nam id accidisse, docere si libeat possim. Qua re quid potest esse turpius?

Origenes aduersus Celsum pluscp hæreticũ, qui totã Christi uitam indignissimis conuicijs lacerarat, argumentis egit, nõ conuicijs. Augustinus cũ Pascẽtio disputans, semper clarissimũ uirũ appellat, cum is iuxta Arianorũ dogma negaret homusion patri filiũ. Cũ Pollẽtio, de dinortio sic disputat, ut nulla sit usquã hæreseos mentio. Ad Madaurenses idololatras honorifice rescribit, fratres dilectissimos, & dominos prædicabiles eos appellãs. nec grauat causam illorũ sibi cõmendatã adiuuare.

Inquisitoribus hoc datum est negocij, ut indices sint, non iudices: doctores, nõ sycophantæ: monitores, non calumniatores: fidei custodes, nõ sub fidei defendẽdæ pretextu tyrannidem affectantes.

Hæresis non est ubi non est ambitio, ubi non est malicia, ubi nõ est arrogãtiæ comes pertinacia. Nec in quouis errore hæresis est, sed in ijs duntaxat, quæ proprie ad catholicam fidem pertinent.

Quàm iniquum est impune impingere tantam contumeliam: necuictori ullũ esse propositum præmium aut talionem nisi quod elapsus uideatur.

Christus ipse non extinguit linum fumigans, non comminuit baculũ fractũ: & nos ob humanũ lapsum, imò ob fastũ nostrũ alienamus erecta feliciacp ingenia.

An non impiissimũ est, à magnis olim Theologis apud Italos damnatas fuisse Pici Mirandulani conclusiones, ut impias & hæreticas: quæ nunc ut Christianæ picep leguntur ab omnibus, non sine applausu Theologorum?

Iam sentio quosdam esse, qui carpendis aliorũ scriptis famã aucupantur, compendiaria quidem, sed sceleratissima uia. Olim tibicen ille meliorem parandi subito nominis uiam mõstrauit, ut doctis ac uulgo celebribus se probaret: quod horũ suf-

fragijs futurum esset, ut à populo quoq; probaretur. Quis autē genius malus hanc rationem cōmonstrauit? Ingerunt se transuersim in opus alienū, & unū aut alterū locū uellicant, mox q; famā, quam alius complurium annorum uigilijs sibi parauit, uno æquant die, nec æquant modo, uerum etiam superant. nam doctior habetur, qui reprehensor ac censor est.

Quod hoc est ingratitudinis genus, totius operis laudē sibi uindicare ob unū aut alterum locum castigatum, cum dissimulet interim, se tot locis fuisse adiutum? Perinde quasi, si quis donatus sexcentis aureis, unum alterumue ex ijs ὑποχάλκοις χίβδηλον fuisse clamitet. Aut si quis damnet totum apparatum, quod unum aliquod ius appositum sit æquo salsius.

Si detestandæ ingratitudinis est, beneficiū acceptū inficiari: quale uidebit', pro gratis collato officio contumeliam reponere? Et si inciuilis habet', qui donatici equi dētes inspicit: qualis habebit', q in opere necessario nihil aliud q̄rit, nisi q̄d arrodat?

Si quis existat prorsus ἀναλφάβητος & indoctus, qui pio quodam animi studio gratis concinnet, aut sartiat codices euangelicos: nónne futurū esset, ut omnes huius pietatem exoscularentur? Nónne huius hominis memoriam suis fastis inscriberēt? Et in hoc officio, quod longe plus adfert utilitatis, & nobis non paulo pluris cōstat, tam sunt ingrati quidam.

Si quis donet istos nouo pallio, si quis accipiat cœna lautiore, si quis nummis aliquot donet: tantum non adorāt, pietatem hominis ubiq; prædicant: sua merita, quibus abundant scilicet, illi impertiuntur. At hoc meo beneficio magis egebant, & oblatrant bene merenti.

Porrò quod obiter admonuimus quædam, quæ uidentur dissonare cum ijs, quæ publicitus recepta sunt in scholis, nec sine causa fecimus, nec odiose tamen. Fortassis expediret reipublicæ Christianæ plura conuelli, quæ nunc uelut oracula publice docentur, cum priuatim fateantur se diuersum sentire.

Alius hoc agit, ut orbis sit Thomista: alius ut Scotista, alius ut Occanista, alius ut Realis, alius ut Nominalis, Quin illud potius agimus omnes, ut orbis sit Christianus?

Iam audio iactare quosdam, à me permulta præterita, quæ forent annotatu digna. Primum illud lectorem admonitum esse uolo, me non persequutum esse, quicquid in nouo testamento uideretur annotādum, sed ea duntaxat, quæ ad lectionis syncēritatem pertinent. Etiamsi hic quoq; multa prudentes omisimus, ne lectorem oneraremus. Quod si quis quid adijciet nostris, gratulabor etiam utilitati publicæ. Imò si à nobis alicubi dissentiet, modo id agat argumentis nō conuitijs, ut erudito dignum est, nequaquam offendar. Argumenta possunt honeste refelli argumentis: conuicia conuicijs retaliare, turpe est: cum interim ferre sit molestū. Qui rationibus agit, simplex negocium & sibi sumit, & exhibet respōsuro. At qui contumelioſe dissentit, duplex sumit ac facessit negocium, geminumq; malū accersit, dum & famam lædit alienam, & sibi ipse maledicentiæ suspicionem conciliat.

Prodesse ut pulcherrimum est; ita difficillimum. Lædere ut facillimum est, ita fœdissimum. Cur hæc posterior pars pleriſq; magis placet? In altera se magnos declarent, qui famam affectant apud posteros, homine Christiano dignam.

Si qua mihi foret incantatio, qua possem nouum hoc aspidum genus sopire,

non gra-

non grauaret uti. Nunc quando id nō datur: aduerſus iſtorum uenenata ſibila, bonorum fauore, uelut antidoto, me conſolor. Oblatrant, ſed inter eruditos ferè nulli, ſi qui ſunt ex eo ſunt hominū genere, qui ſe deuouiſſe uidentur diſs manibus, ſi queāt bonas literas, hoc eſt, omneis, quas ipſi non didicerunt, funditus extinguere. Nam negligendos opinor idiotas ex media uulgi fece, unà cum ſuperſtitioſis mulierculis: quos iſti uel redemerunt ad uociferandum, uel ſubornarunt. Aduerſus horum maliciam, primum omnium me conſolatur recta conſcientia, & Chriſtus agonotheta noſter: deinde tot hominum iudicia, quorum alios uitæ ſanctimonia, alios inſignis eruditio, alios fortunæ ſplendor, alios eccleſiaſtici muneris dignitas, quoſdam hæc omnia ſimul à contemptu uindicant. Quorū ſuffragium hoc ponderis plus habere debet, quod horum nemo ſit, cuius fauorem aut emeruerim officio, aut precibus ſim eblanditus. Literis ex omni terrarum plaga miſſis, mihi quotidie gratias agūt, quod meis lucubrationibus, qualibuſcunq; inflammati ſint ad bonæ mentis, ad ſacrarum literarum ſtudium. & qui nunquam Eraſmum uiderunt, tamen ex libris cognitum amant. Nullus eſt in his à me prouocatus, ut modo dixi, nec eſt cur mihi blandiāt, Nihil eſt quod metuāt à me, aut uenentur ex me. Experta utilitas, & gratus animus hæc mihi parauit ſuffragia. Vt omnibus in commune laboraui, ita gratias agunt oēs, cuiuſcūq; gentis, cuiuſcūq; ordinis cādidi & integri, Hoc ego præmiū pulchrius eſſe duco, q̄ ſi contigiſſet epiſcopi dignitas. Agnoſcit officiū meū Italia, cogor enim eſſe glorioſior, præcipue Rhoma & Venetia. Tot Cardinales fauent noſtris laboribus, ſed præcipue uir in literis grauioribus abſolutiſſimus, Card. Dominicus Grymanus, Titulo diui Marci, & omni ornamentorū genere cumulatiſſ. Card. Titulo Sanctorū quatuor, Matthæus Card. Sedunenſis, Card. Laurētius Campegius, & ante hos Raphahel Card. S. Georgij. Frāciſcus Card. Vulteranus. Quin ipſe totius rei publicæ Chriſtianæ princeps Leo x. ut ad priorē ædition̄e literis humaniſſime ſcriptis adhortābatur, ita poſt ad poſteriorem rurſus adhortatus eſt. ut interim nō commemorem epiſcopos, & eruditorum hominum centurias. Poſt hunc Adrianus Sextus uir præter uitæ ſanctimoniam, eruditione ſingulari, iudicioq; præditus acerrimo. Rurſus Clemens ſeptimus quid fauoris non præſtat ſtudijs noſtris, idq; nec ambiēti, nec optanti. Nimirū uir ab ipſa maiorum ſtirpe natus, iuuandis optimis diſciplinis, hunc fauorem ſtudijs religioniq; præſtat non mihi. Nec horum quos recenſui fauor, intra uerba literas & uulgaria conſtitit officia. Certioribus argumentis declaratus eſt. Agnouit Hiſpania, uel hoc argumento, quod Franciſcus Card. Toletanus, ſemel atq; iterū me ſollicitauit præmijs haudquaquam aſpernandis, ut adirē Hiſpanias. Porrò Guilhelmus à Croya, quo me animo ſemper fuerit proſequutus, notius eſt plurimis q̄ ut hic ſit commemorandū. Agnoſcit Germania omnis, ſummorum præſulum ac principum literis me prouocans ad ampliſſima præmia, donisq; nō uulgaribus ornans ſimul & excitans noſtram induſtriā. Agnoſcit Hungaria, agnoſcit Morauia & Polonia epiſcoporū ac ſummatium uirorū literis mihi gratias agens, nec id ſine præclaris muneribus, quorum è numero præcipui ſunt duo fratres, Ioānes Turzo quondam epiſcopus Vratislauienſis, & Stanislaus epiſcopus Olmucenſis. Quid em̄ dicā de Britannia, ubi tot mihi ſunt Mecœnates, inter quos primus dariſs. Baro, Guilhelmus Monteiouius: proximus Guilhelmus Archiepiſ. Cantuarien. totius Angliæ primas: tertius Thomas Card. Eboracenſis, uir acerrimi

iudicij: summus rex ipse nō minus animi q̄ fortunæ bonis florentissimus, quorum uterq; & benignitate sua ultro fouet ociū nostrum, & si libeat, inuitat ad ampliora. Ioānē episcopū Roffensem in hoc catalogo, in quo magis expēduntur suffragia q̄ numerantur, unum pro multis numerare poteram. Deinde Cutbertum Tunstallū episcopum Londonienſem. A Gallis, præcipue ab incomparabili uiro Stephano Poncherio episcopo Parisiensi, & à rege Christianissimo Francisco iam toties inui/tor non uulgaribus promissis. Postremo, quanquam nusquam gentium plus ualeāt Sycophantæ, quàm apud nostros, nec usq̄ minor sit honos bonis literis: tamen sunt hic quoq;, qui faueant pro commodo publico laboranti: quorū præcipui sunt, uir cordatissimus simul & oculatissimus Erardus à Marca, episcopus ac princeps Leodiēsis, nunc Card. Et dariſſimus Philippus à Burgundia, episcopus ac princeps Traiectensis, quorum uterq; ultro defert amplam fortunam, si quid expeterem hu/iusmodi. Ne commemorem interim Carolum Cæsarem, & Ferdinandū huius ger/manū. E summis præcipuos duntaxat attigi, cum cotidie literis obruar, quibus mihi celebres Academiæ, quibus uiri doctrina præstantes, quibus religione commenda/biles, & gratulantur & gratias agunt. Rettuli quiddam glorioſi militis è Comœdia, huc me perpulit quorundā improbitas. Et tamen adeo nihil mentitus sum, ut cōplu res sciens reticuerim, sunt enim qui malunt fauere clàm, quemadmodū Nicodemus fauit Iesu: nec ambitiose laudes illorum quod ueriſſime poteram prædicaui, nec ob oculos posui, quantum sit discriminis inter hos qui probant fauent, atq; adiuuāt, & inter istos qui obstrepunt, calumniantur, ac damnant. Merebantur utriq; depingi. uerum oportuit meminisse Christiani pudoris. Tot igitur ac talium uirorū animis suffragijsq; fretus, moderatius fero Sycophantarum ingratissimorum grunnitus. Felicissimum quidē est placuisse omnibus. Verū id quoniam nulli adhuc contigit, proximū est, placuisse optimis.

Vt igitur causam omnem in pauca contraham, aduersus eos qui totum hoc institutum damnant, docui pium esse, semperq; futurum, sacris codicibus, uel adi/mere mendas, uel aliquid lucis addere, & spiritui sancto gratum esse, quicquid huc pro suo quisque modulo attulerit. Si quis animo meo calumniam struit, nihil ali/ud possum quàm Christum testem facere, me nihil aliud spectasse q̄ ipsius glo/riam, & Christiani populi fructum. Si quis causatur periclitari scripturarum au/toritatem, demonstraui hac industria eam seruari non destrui. Si quis fingit tu/multum ex nouitate, nos publicam lectionem autoritate priuata non mutamus, imò ne id fiat toties admonemus: si quid tumultus fuit, non istuc peperit nouitas, sed quorundam intempestiui clamores apud imperitam multitudinem, qui si de uulgi fece essent, impingi poterat, quod imprudenter ansam hanc præbuissem idiotis: nunc quoniam id factum est à sapientiæ columinibus, accusari nō debeo, si à talibus uiris, tale nihil oriturum suspicatus sum. Aduersus eos qui requirunt auto/ritatem publicā, docui nihil esse necesse, in opere priuatæ lectioni parato. Satis est ecclesiæ iudicio submissum esse quod profero. Si quis in me desiderat iustam erudi/tionem, arbitror me superasse, quotquot hactenus in hoc argumento uersati sunt. Si curam, si quid defuit, posterioribus, ut habet prouerbium, melioribus sarsimus. Si quis hoc quoque culpat, dicam, homo sum, & probatissimorum uirorum sequor exemplum. Si quis me negat esse Theologum, grammatici partes egi. Si gram/

maticum

maticum aſpernantur, non aſpernatur Cæſar tonſoris, aut nomenclatoris officiū. Si damant hoc non niſi à Theologo præſtari potuiſſe, Theologus infimus, infimā theologiæ functionem mihi ſumpſi. Si Theologus non eſt quo ſit alius doctior, nō habebit orbis niſi unum Theologum. Quanquam ſuæ cuique dotes ſunt. Si nullus adferet meliora, res ipſa loquetur me nō omnino luſiſſe operam. Si quis adferet, gemina mihi debebitur gratia. primum quod extimularim exemplo, deinde quod iuuerim præſtructa uia. Siquis damitat hæc eſſe leuiora, quàm ut operæpreciū ſit Theologum huc flectere oculos, reclamant tot inſignes lapſus magnorum alioqui Theologorū. Si quos pudet hæc neſcire, diſcant, & abierit pudor: ſi pudet pigétue diſcere, uenia dabitur pudori, dabitur & deſidiæ, liuori nō dabitur, ſi iunioribus hæc diſcere cupientibus obſtrepant. Si quem illud habet male, quod Theologos quoſdam liberius attigi, ita tum mihi uiſa eſt exigere cauſa, quanquā hoc quoque mode ratus ſum poſterioribus editionibus. Nullū ordinem uſquam inceſſo, in neminem ſtrinxi calamum niſi uirulentiſſime laceſſitus, ſemper tamen ciuilitate ſuperior prouocatore. Neq; quiſquam adhuc Theologus aut monachus in me debacchatus eſt, etiam ſi id fecere Rabini nonnulli, palliati complures. Sed obſecro per Chriſtum, ſi pergemus ad iſtum modum nos uiciſſim dentibus impetere, quid ſupereſt, niſi ut mutuis morſibus tandem conficiamur? Quanto conſultius fuerit, ut ſi quis quid in meis ſcriptis deſiderat, aut moneat priuatim, quo medear ipſe, aut publice coarguat, ſed argumentis non ſcurrilibus conuiciis: ita nec inficietur lector amarulentiæ ueneno, & à me non uulgaris inibitur gratia. Seniores iuniorum profectui comiter faueant, iuniores contra ſenioribus ne inſultēt: ita maiorum æquitas candorq;, ac minorum modeſtia uerecundiaq; concordiam alet, tumultum excludet, inuidiam minuet, profeſſorum autoritatem non lædet, profeſſionis dignitatem tuebitur, utilitatem augebit. Agite quotquot uere Theologi, quotquot uere monachi, imò quotquot uere Chriſtiani eſſe uolumus, hoc conſilium amplectamur, nec pœnitebit obtemperaſſe. Ex hiſce rabioſis contentionibus quid expectari poteſt, niſi talis exitus, qualia iamdudum uidemus proœmia. Hæc, opinor, abunde ſatisfaciēt, qui ſibi fieri ſatis ullo modo patietur. Cæterum qui ſibi obturant aures, ne cognoſcant, qui occludunt oculos, ne cernant, fruſtra canitur hæc fabula. Proinde ſit hactenus huic negocio datum ſatis.

FINIS.

ΠΙΣΤΕΥΩ εἰς ἕνα θεὸν, πατέρα παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ & γῆς, ὁρατῶν πάντων καὶ ἀοράτων, καὶ εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ τὸν μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων, φῶς ἐκ φωτὸς, θεὸν ἀληθινὸν ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ πατρὶ, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, τά τε ἐν ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν, & σαρκωθέντα ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ μαρίας τῆς παρθένου, καὶ ἐνανθρωπήσαντα, σαυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ ποντίου πιλάτου, καὶ παθόντα & ταφέντα, καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς γραφὰς, καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς, & καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ πατρὸς, καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκροὺς, οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος. καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τὸ κύριον, τὸ ζωοποιὸν, τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν πατρὶ καὶ υἱῷ συμπροσκυνούμενον, & συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν προφητῶν. εἰς μίαν καθολικὴν & ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν. ὁμολογῶ ἓν βάπτισμα, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν, καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, ἀμήν.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΚΑΝΟ-

ΝΩΝ ΤΗΣ ΤΩΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΩΝ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ.

Εὐσέβιος καρπιανῷ ἀγαπητῷ, ἀδελφῷ ἐν κυρίῳ χαίρειν.

ΑΜΜΩΝΙΟΣ μὲν ὁ ἀλεξανδρεὺς, πολλὴν ὡς εἰκὸς φιλοπονίαν καὶ ἀσυδαπάνητον εἰσαγαγόμενος, τὸ διὰ τεσσάρων ἡμῖν καταλέλοιπεν εὐαγγέλιον, ὡς μὴ ματθαῖον τὰς ὁμοφώνους τῶν λοιπῶν εὐαγγελιστῶν πραγματείας, ὡς ἐξ ἀνάγκης συμμίσγειν τὸν τῆς ἀκολουθίας εἰρμὸν τῶν τριῶν διαφθαρῆναι, ὅσον ἐπὶ τῷ ὑφηγεῖσθαι ἀναγνώσεως. ἵνα δὲ σωζομένου καὶ τοῦ τῶν λοιπῶν διʼ ὅλου σώματός τε καὶ εἰρμοῦ, εἰδέναι ἔχοις τοὺς οἰκείους ἑκάστου εὐαγγελιστοῦ τόπους ἐν οἷς μὴ τῶν αὐτῶν ἠνέχθησαν φιλαλήθως εἰπεῖν, ἐκ τοῦ πονήματος τοῦ προειρημένου ἀνδρὸς εἰλικρινῶς ἀφορμὰς, καὶ ἑτέραν μέθοδον, κανόνας, δέκα τὰριθμὸν διεχαράξασθαι τοὺς ὑποτεταγμένους. ὧν ὁ μὲν πρῶτος πρὸ ἓξ ἀριθμοὺς ἐν οἷς τὰ πραττόμενα εἰρήκασιν οἱ τέσσαρες, ματθαῖος, μάρκος, λουκᾶς, ἰωάννης. ὁ δεύτερος, ἐν ᾧ οἱ τρεῖς, ματθαῖος, μάρκος, λουκᾶς. ὁ τρίτος, ἐν ᾧ οἱ τρεῖς, ματθαῖος, λουκᾶς, ἰωάννης. ὁ τέταρτος, ἐν ᾧ οἱ τρεῖς, ματθαῖος, μάρκος, ἰωάννης. ὁ πέμπτος, ἐν ᾧ οἱ δύο, ματθαῖος, λουκᾶς. ὁ ἕκτος, ἐν ᾧ οἱ δύο, ματθαῖος, μάρκος. ὁ ἕβδομος, ἐν ᾧ οἱ δύο, ματθαῖος, ἰωάννης. ὁ ὄγδοος, ἐν ᾧ οἱ δύο, λουκᾶς, μάρκος. ὁ ἔνατος, ἐν ᾧ οἱ δύο, λουκᾶς, ἰωάννης. ὁ δέκατος, ἐν ᾧ ἕκαστος αὐτῶν ἰδίως ἀνέγραψεν. Αὕτη μὲν οὖν ἡ τῶν ὑποτεταγμένων κανόνων ὑποθέσις. ἥδε δὲ σαφὴς αὐτῶν διήγησις, ἔστιν ἥδε. ἐφʼ ἑκάστῳ τῶν τεσσάρων εὐαγγελίων ἀριθμός τις πρόκειται καὶ μέρος ἀρχόμενον ἀπὸ πρώτου, εἶτα δευτέρου, καὶ τρίτου καὶ ἑξῆς προϊὼν διʼ ὅλου μέχρι τοῦ τέλους τοῦ βιβλίου. καθʼ ἕκαστον δὲ ἀριθμὸν, ὑποσημείωσις διὰ τοῦ μέλανος ἔγκειται, δηλοῦσα ἐν ποίῳ τῶν δέκα κανόνων κείμενος ὁ ἀριθμὸς τυγχάνῃ, οἷον εἰ μὲν ἄλφα, δῆλον ὡς ἐν τῷ πρώτῳ, εἰ δὲ βῆτα ἐν τῷ δευτέρῳ. καὶ οὕτως μέχρι τῶν δέκα. Εἰ οὖν ἀναπτύξας ἔν τι τῶν τεσσάρων εὐαγγελίων ὁποῖον δή ποτε βουληθείης ἐπισκοπεῖν τι ἢ βάλλε καταλάμβανε, καὶ γνῶναι τίνες τὰ πραπλήσια εἰρήκασι, καὶ τοὺς οἰκείους ἐν ἑκάστῳ τόπους εὑρεῖν, ἐν οἷς κατὰ τὸ αὐτὸ ἠνέχθησαν, ἃς ἔσχες πρώτης ἀναλαβὼν τὸν προκείμενον ἀριθμὸν ἐπιζήτησόν τε αὐτὸν ἔνδον τοῦ κανόνος, ὃν ἡ διὰ τοῦ μέλανος ὑποσημείωσις ὑποβέβληκεν, ἴσθι μὴ οὖν εὐθὺς ἐκ τῶν ἐπὶ μετώπου τῶν κανόνος προγραφῶν, ὁπόσοι εἰσὶ τίνες, τὰ πραπλήσια εἰρήκασιν. Ἐπισκέψει δὲ καὶ τοῖς τῶν λοιπῶν εὐαγγελίων ἀριθμοῖς τοῖς ἐν τοῦ κανόνι ᾧ ἐπέσχες, ἀριθμὸς πρακείμενος, ἐπιζήτησόν τε αὐτοὺς ἔνδον, ἐν τῆς οἰκείοις ἑκάστου εὐαγγελίου τόποις, τὰ πραπλήσια λέγοντας εὑρήσεις. ἔρρωσο ἐν κυρίῳ.

Κανὼν

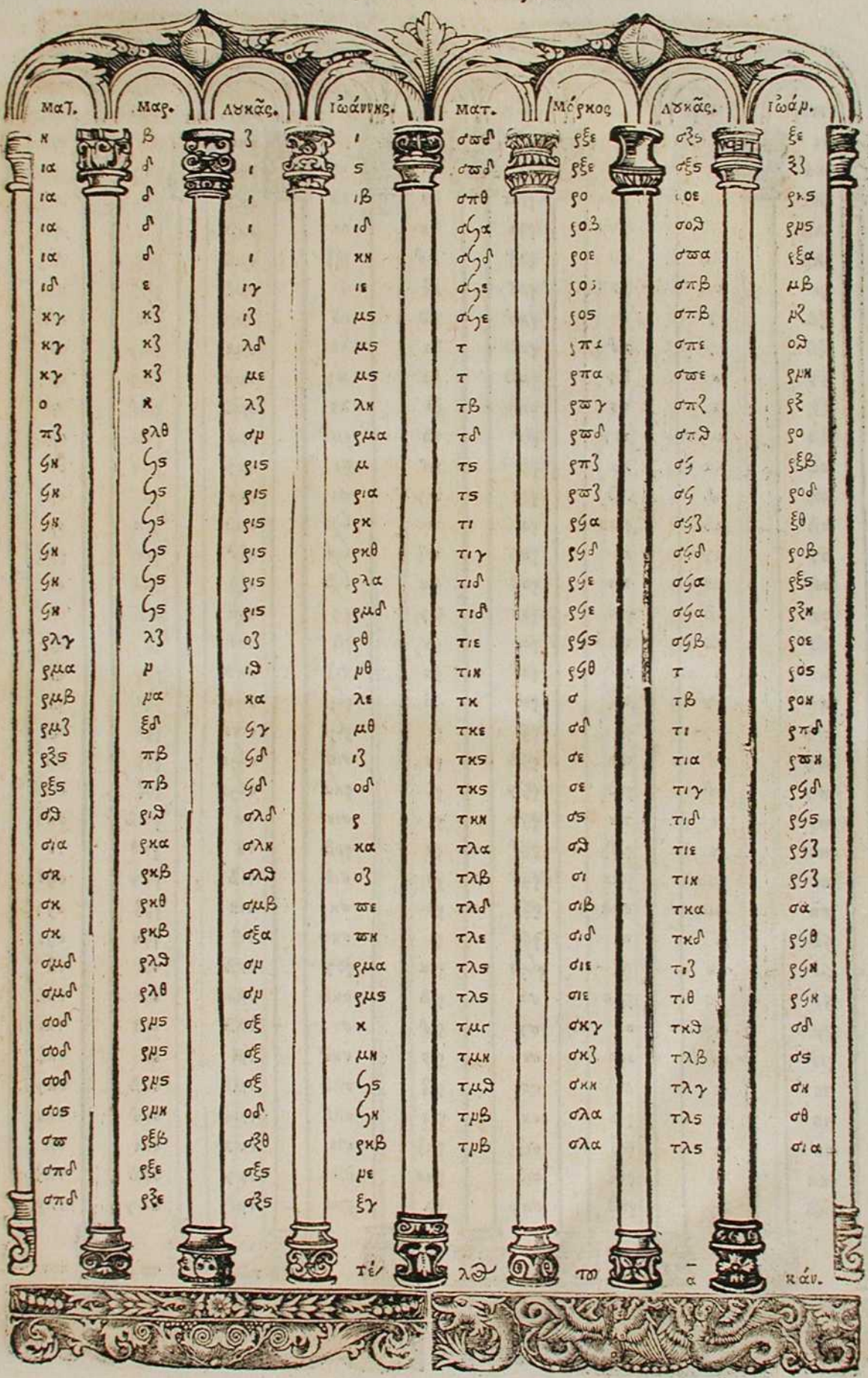
ΜΑΤ.
ΜΑΡ.
ΛΥΚΑΣ.
ΙΩΑΝΝΗΣ.
ΜΑΤ.
ΜΑΡΚΟΣ
ΛΥΚΑΣ.
ΙΩΑΝ.
ΤΕΛ
ΚΑΝ.

Ματ.	Μαρ.	Λυκ.	Ματ.	Μαρ.	Λυκ.	Ματ.	Μαρ.	Λυκ.
ιε	ε	ιε	ρκγ	λθ	ρμζ	σκε	ρλθ	σμε
κα	ι	λβ	ρλ	λε	ωβ	σκε	ρλγ	σμδ
λα	ρβ	ρωε	ρλα	λε	ος	σκδ	ρλε	σλζ
λβ	λδ	ρλγ	ρλε	λη	ον	σκδ	ρλε	σμε
λβ	λδ	οδ	ρλζ	μθ	ρξζ	σμβ	ρλζ	σλζ
μ	μα	με	ρμζ	μδ	ζ	σμβ	ρλζ	σμκ
ξβ	ιγ	ζ	ρμθ	μδ	ιβ	σμγ	ρλκ	σμθ
ξβ	ιγ	κθ	ρμθ	ξε	λε	σμκ	ρμγ	σθ
ξγ	κ	λγ	ρμθ	ξε	μγ	σμκ	ρμγ	σμγ
ξζ	ιε	κε	ρνγ	ξθ	λε	σμδ	ρνθ	σμθ
ζδ	μζ	ωγ	ρξθ	ο	ρμθ	σμα	ρνε	σμε
οα	κα	λκ	ρξκ	ος	ιδ	σμγ	ρνκ	σθ
οβ	κβ	λδ	ρξκ	ος	λε	σμδ	ρμ	σμζ
οβ	κβ	ρωε	ρο	ος	ζε	σμδ	ρνα	σμκ
ογ	κγ	μ	ρος	ος	ζε	σξθ	ρνε	ρμε
οθ	μθ	ωε	ρος	ος	ζη	σξθ	ρνθ	σκκ
ος	μβ	ρζθ	ρος	ος	ζγ	σοα	μβ	σλ
οδ	κδ	πε	ρος	ος	ζε	σοκ	ρξ	σξγ
π	λ	μθ	ρος	ος	ζε	σπα	ρξγ	σξκ
πβ	μζ	ωζ	ροθ	ος	ζθ	σπε	ρχε	σξθ
πβ	μζ	ρι	ρθ	ος	ηε	σωε	ρξε	σχζ
πγ	μθ	κω	ρθβ	ος	ης	σις	ροζ	σπ
πγ	μθ	ριβ	ρθγ	ος	ηζ	σκα	ροζ	σπθ
πγ	με	πκ	ρθγ	ος	ηζ	σιο	τα	σπε
πδ	με	ριθ	ρθθ	ος	ηκ	σμθ	τκ	τε
πκ	ρμα	ρνε	ρθε	ος	ηθ	σο	τιβ	σθγ
πκ	ρμα	σμα	ρθε	ος	ρ	σκα	τις	οθγ
θβ	μ	ω	ρθκ	ος	ρια	ρογ	τιζ	σθε
θθ	πε	θχ	ρθη	ος	ριβ	σκβ	τκβ	σβ
θθ	πε	ρμε	σα	ος	ριθ	σο	τλκ	σιε
ρα	α	ο	σγ	ος	ρκ	σκθ	τλδ	σιδ
ριθ	κθ	μα	σε	ος	ρκθ	σλβ	τμ	σκ
ρις	κε	μβ	σε	ος	ρκζ	σλζ	τμβ	σκβ
ρις	κε	ρξε	σκ	ος	ρκθ	σμ	τμθ	σκθ
ρις	κε	ροζ	σιζ	ος	ρκζ	σμα	τμγ	σλβ
ρκα	λβ	ρκζ	σιθ	ος	ρκθ	σμζ	τμθ	σλγ
ρκβ	λγ	ρκδ	σκγ	ος	ρλ			

τέλ° τῶ β̄ κανό

Κανὼν τρίτος ἐν ᾧ οἱ τρεῖς.

Ματ.	Λουκᾶς.	Ἰωάν.
α	ιδ	α
α	ιδ	γ
α	ιδ	ε
ζ	ϛ	β
ζ	ϛ	κε
μδ	ξγ	ριϛ
ξδ	ξε	λζ
ϟ	μη	ριη
ϟ	μη	ρλθ
ϟζ	σια	ρε
ρια	ριϑ	λ
ρια	ριϑ	ριδ
ρια	ριϑ	ρμη
ριβ	ριθ	η
ριβ	ριθ	μδ
ριβ	ριθ	ξα
ριβ	ριθ	οϛ
ριβ	ριθ	πζ
ριβ	ριϑ	ϟ
ριβ	ριθ	ρμβ
ριβ	ριθ	ρμδ
ρμϛ	μζ	ϟζ

Τέλος τοῦ γ κανόνος.

Κανὼν τέταρτος ἐν ᾧ οἱ τρεῖς.

Ματθαῖος.	Μάρκος.	Ἰωάννης.
ιη	η	κϛ
ριζ	κϛ	ϟγ
ριζ	κϛ	ϟε
ρμ	ξζ	μα
ρξα	οζ	κγ
ρξα	οζ	μγ
σδ	ριε	ϟα
σδ	ριε	ρλε
σιϛ	ριε	ρκη
σιϛ	ρκε	ρλγ
σιϛ	ρκε	ρλζ
σιϛ	ρκε	ρμ
σοζ	ρμϑ	ϟη
σοθ	ρξα	οβ
σοϑ	ρξα	ρκα
σπζ	ρξη	ρμβ
σϟγ	ροδ	ρζ
σϟζ	ροη	ο
σϟϑ	ρϖ	ργ
τζ	ρπη	ρξδ
τκα	σα	ρπ
τκα	σα	ρϟβ
τκγ	σγ	ρϖγ
τκϑ	σζ	ρπε
τκϑ	σζ	ρπζ
τλγ	σια	σγ

Τέλος τοῦ δ κανόνος.

Κανὼν πέμπτος ἐν ᾧ οἱ δ΄ υἱοί.

Ματ.	Δοκ.
γ	β
ι	κ
ιβ	ια
ις	ις
κε	μς
κς	μζ
κη	μη
λ	μθ
λδ	ξϛδ
λς	ξξβ
λη	μγ
μ	μβ
μα	με
μγ	ξκγ
μς	ξμζ
μζ	ξλδ
μη	ξϛα
μθ	ξμ
μα	μθ
μγ	ξκε
μδ	μδ
με	ο
μς	ξα
μζ	ξ
μη	ξοα
ξ	ξδ
ξα	ξοβ
ξε	ξς
ξς	ξε
ξη	

Ματ.	Δοκ.
οη	ξδ
πδ	ξια
πς	ξθ
ϟγ	ξμε
ϟε	ξξ
ϟς	ξπβ
ϟς	ξπδ
ξβ	ο
ξδ	οα
ξε	ϟϟγ
ξϛ	ογ
ξη	ξιε
ξθ	ξιδ
ο	ξκς
οα	ξβ
οβ	ξκη
οε	ξκζ
οϛ	ξλβ
οζ	ξλ
οη	πα
οθ	ξκ
πα	ξξδ
πβ	μζ
πϛ	σκς
πδ	ξξα
πε	σ
πϛ	ξπζ
πζ	ξπθ
πη	ξϛ
πθ	ξξ
ϟα	

Ματ.	Δοκ.
ϟϛβ	σοβ
σιγ	σλε
σκα	ϟπα
σκη	ϟλθ
σλα	ϟοθ
σολ	σιε
οβ	ϟμβ
σλδ	ϟλς
σλς	ϟλε
σλζ	ϟλη
σλη	ϟμ
σμ	ϟμα
σμα	ϟοε
σμε	σβ
σμς	σε
σμζ	σιγ
σξα	σζ
σϙβ	σιβ
σξε	ϟμζ
σξς	ϟμε
σξζ	ϟμη
σο	σκθ
σοβ	σλα
τέλος	πω ε κα/
νόνος.	

Ματ.	Μάρ.
ϑ	γ
ιβ	ζ
κ	ϑ
κβ	ια
μϛ	ρκϛ
οζ	ξζ
ρ	ϛκ
ρλϑ	με
ρμε	ξ
ρμκ	ξε
ρμβ	ξκ
ρμϛ	οα
ρμζ	οβ
ρμϑ	ογ
ρξ	ος
ρξζ	οκ
ρξε	π
ρξϑ	πϛ
ρογ	ϟϑ
ρπ	ϟ
ρπϑ	ϟγ
σβ	ϟιγ
σιϛ	ϟκ
σιε	ϟκϛ
σκϛ	ϟλα
σμϛ	ϟμ

Ματ.	Μάρ.
σμζ	ϟμβ
σμ	ϟμε
σμβ	ϟμζ
σμϛ	ϟμϑ
σξ	ϟμβ
σξγ	ϟμγ
σξε	ϟμζ
σπβ	ϟξϛ
σπς	ϟξζ
σπκ	ϟξϑ
σϟ	ϟοα
σϟβ	ϟογ
σϟκ	ϟοϑ
τε	ϟπε
τϑ	ϟϟ
τια	ϟϟβ
τλ	σκ
τλζ	σιζ
τμα	σκα
τμζ	σκς
τμ	σκϑ
Τέλος	τῶν ς
κανόν.	ϑ.

Κανὼν ἕβδομος τῶν ὡροσκόπων.

Ματ.	Ἰωάμ.
ι	ωγ
ια	ιθ
ιβ	λϛ
ιγ	λζ
ιδ	βπ
ιε	σις
ιϛ	ϡα
ιζ	
τέλος	ϡβ
κανών	ϴ

Κανὼν ὄγδοος τῶν ὡροσκόπων.

Λεϰ.	Μάρ.
κγ	ιβ
κε	ιδ
κϛ	ις
κζ	ιη
κη	ιθ
πδ	μη
πθ	μϛ
ϛα	ξα
ϛ	
ϛγ	ϛϛ
σμϛ	ϛϛ
σοϛ	σις
τλε	οϛ
τμ	οζ
τέλος	ϡβ
κανών	ϴ

Δυκ.	Ἰωάν.
λ	σιδ
λ	σκβ
σξβ	ϛιγ
σξβ	ϛκϛ
σοϛ	σκζ
σοϛ	σκδ
σοϛ	σλα
τγ	ϛϖβ
τγ	ϛϖξ
τγ	ϛϛ
τζ	ϛπβ
τζ	ϛϖξ
τζ	ϛϛ

Δυκ.	Ἰωάμ.
τιβ	ϛπβ
τιβ	ϛϖξ
τιβ	ϛϛ
τμ	σιγ
τμά	σιζ
τμα	σκα
τμβ	σκγ
τμβ	σκε
τέλος	ϖθ̄
κανών	ιθ

Παντὸς ἑνὸς ἑκάστου, ᾧ τῷ ἰδίως ἕκαστος περὶ τίνων ἐφίεται

Ματ.	Ματ.	Μάρκος.	Λουκᾶς.	Λουκᾶς.	Ἰωάν.	Ἰωάν.	Ἰωάν.
β	ροα	ιθ	α	ϛϛ	ϛ	ϛβ	ροζ
δ	ροζ	λα	γ	ϛϛβ	ζ	ϛδ	οθ
ϛ	ρπα	μγ	ε	ϛϛϛ	η	ϛϛ	ϛπα
ιγ	ρπδ	μϛ	η	σα	ια	ϛθ	ϛπθ
κδ	ρπϛ	μκ	ηι	σγ	ιγ	ϛβ	ϛϛα
κζ	ρπκ	ξβ	κ	σκ	ιϛ	ϛδ	ϛϛγ
κθ	ρϛα	ο	κβ	σι	ιη	ϛϛ	ϛϛε
λγ	ρϛϛ	οδ	κη	σιϛ	κβ	ϛκ	σ
λε	σ	ϖα	λα	σκγ	κδ	ϛι	σβ
λζ	σι	ϖκ	μ	σκε	κϛ	ϛιβ	σε
λθ	σιβ	ϛ	μα	σκζ	κη	ϛιε	σϛ
μβ	σιϰ	ϛβ	ξϛ	σλϛ	λα	ϛιζ	σι
με	σκβ	ϛδ	ξκ	σμβ	λγ	ϛιθ	σιβ
μϛ	σκζ	ϛα	ο	σμϛ	λϛ	ϛκγ	σιδ
ο	σλ	ϛδ	οε	σμθ	λθ	ϛκε	σιϛ
ϖα	σλγ	ϛκγ	ϛ	σνδ	μα	ϛκζ	σκ
ϖη	σλε	ϛλβ	ϛϛ	σοα	μγ	ϛλ	σκδ
ϛα	σλη	ϛϖϛ	ϛζ	σογ	μϛ	ϛλβ	σκϛ
ϛθ	σμε	σιγ	ϛιγ	σος	μ	ϛλδ	σκϛ
ρα	σξϰ	σλε	ϛιζ	σοϰ	μβ	ϛλϛ	σκϰ
ρϛ	σογ		ϛκβ	σπγ	μδ	ϛλϰ	σλ
ρθ	σϖδ		ϛκδ	σπϰ	μϛ	ϛμ	σλβ
ριγ	τγ		ϛλα	σϛϛ	μϰ	ϛμγ	
ριε	τιθ	τέλος	ϛμγ	σϛπ	ν	ϛμε	
κα	τκδ	τοῦ ἁγίου	ϛμδ	τα	νβ	ϛμζ	τέλος
κδ	τκζ	κατὰ	ϛμα	τδ	νδ	ϛμδ	τοῦ ἁγίου
κϛ	τμε		ϛμδ	τϛ	νϛ	ϛμα	κατὰ
κϛ	τμα		ϛμθ	τκ	νϰ	ϛμγ	ἰωάννην
κϛ	τμε		ϛξγ	τιϛ	ξ	ϛμε	
κϛ			ϛξδ	τκ	ξα	ϛμζ	
κμα			ϛξϛ	τκϛ	ξγ	ϛμη	
κμε	τέλος		ϛοδ	τλα	ξδ	ϛμθ	
κξζ	τοῦ ἁγίου		ϛοϛ	τλδ	ξϛ	ϛξγ	
	κατὰ		ϛοϰ	τλη	ξϰ	ϛξε	
	θαΐδ.		ϛπ	τμτ	ο	ϛξζ	
			ϛπγ	τέλος	οα	ϛξη	
			ϛϖϰ	τοῦ ἁγίου	οβ	ροα	
				κατὰ	οδ	ρογ	
				λουκᾶν.	ος		

εὐαγγέλιον κατὰ ματθαῖον.
εὐαγγέλιον κατὰ μάρκον.
εὐαγγέλιον κατὰ λουκᾶν.
εὐαγγέλιον κατὰ ἰωάννην.
πράξεις τῶν ἀποστόλων.
ἅπασαι ἐπιστολαὶ τοῦ παύλου, πρὸς ῥω-
μαίους, κορινθίους, γαλάτας, ἐφεσίους,
φιλιππησίους, κολοσσαεῖς, θεσσαλονι-
κεῖς, τιμόθεον, τίτον, φιλήμονα, ἑβραίους.
Ἐπιστολὴ διδασκαλικὴ τοῦ ἰακώβου.
Ἐπιστολαὶ τοῦ πέτρου.
Ἐπιστολαὶ ἰωάννου τοῦ εὐαγγελιστοῦ,
καὶ θεολόγου.
Ἐπιστολὴ ἰούδα τοῦ ἀποστόλου.
Ἀποκάλυψις ἰωάννου τοῦ εὐαγγε-
λιστοῦ, καὶ θεολόγου.

VITA SANCTI MATTHAEI, PER DIVVM HIERONYMVM.

MAtthæus qui & Leui, ex publicano apoſtolus, primus in Iudæa pro pter eos qui ex circumciſione crediderant, euangelium Chriſti He braicis literis uerbisq; compoſuit. Quod quis poſtea in Græcũ tran ſtulerit, non ſatis certum eſt. Porrò ipſum Hebraicum habetur uſq; hodie in Cæſarienſi bibliotheca, quam Pamphilus martyr ſtudio ſiſſime confecit. Mihi quoque à Nazaræis, qui in Berœa urbe Syriæ hoc uolumine utuntur, deſcribendi facultas fuit. In quo animaduertendum, quod ubicunq; euan geliſta, ſiue ex perſona ſua, ſiue ex perſona domini ſaluatoris, ueteris ſcripturæ teſti moniis utitur, non ſequatur ſeptuaginta translatorum autoritatẽ, ſed Hebraicam, è quibus illa duo ſunt: Ex Aegypto uocaui filium meum. Et, qm̃ Nazaræus uocabit.

ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ ΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ.

α Περὶ τῶν μάγων.2.
β Περὶ τῶν ἀναιρεθέντων παιδίων.3.
γ πρῶτος ἰωάννης ἐκήρυξε βασιλείαν οὐρα-
νῶν.4.
δ Περὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ χριστοῦ.6.
ε Περὶ τῶν μακαρισμῶν.7.
ς περὶ τοῦ λεπροῦ 14.
ζ Περὶ τοῦ ἑκατοντάρχου 14.
η Περὶ τῆς πενθερᾶς πέτρου 14.
θ Περὶ τῶν ἰαθέντων ἀπὸ ποικίλων νοσων.15.
ι Περὶ τοῦ μὴ ἐᾶν τρεπομένους ἀκολουθεῖν.15.
ια Περὶ τῆς ἐᾶν ἀμήσεως τῶν ὑδάτων.15.
ιβ Περὶ τῶν δυσδαιμονιζομένων.16.
ιγ περὶ τοῦ παραλυτικοῦ.16.
ιδ περὶ ματθαίου.16.
ιε περὶ τῆς θυγατρὸς τοῦ ἀρχισυναγώγου.17.
ις περὶ τῆς αἱμορροούσης.17.

CAPITA EVANGELII SECVNDVM MATTHAEVM.

DE Magis, caput 1.
De pueris interfectis cap.2.
Primus Ioannes prædicauit regnum cœlorum caput 3.
De doctrina Chriſti caput.4.
De beatitudinibus caput.5.
De leproſo caput.6.
De Centurione caput.7.
De ſocru Petri caput. 8.
De iis qui curati ſunt à uariis morbis. 9.
De eo cui non permiſit ut ſequeretur. 10.
De increpatione aquarum caput.11.
De duobus dæmoniacis caput.12.
De paralytico caput.13.
De Matthæo caput.14.
De filia archiſynagogi caput.15.
De muliere ſang. profluuio labo.16.

ιζ	περὶ τῶν δύο τυφλῶν.17.	De duobus cæcis,caput.17.
ιη	περὶ τοῦ δαιμονιζομένου τοῦ κωφοῦ.18.	De dæmoniaco muto,caput.18.
ιθ	περὶ τῶν ἀποστόλων διαταγῆς.18.	De apostolorum ordinatione,caput.19.
κ	περὶ τῶν ἀποσταλέντων πρὸς ἰωάννην.21.	De discipulis à Ioanne missis cap.20.
κα	περὶ τοῦ ξηρὰν ἔχοντος τὴν χεῖρα.23.	De eo qui manum habebat aridam.21.
κβ	περὶ τοῦ δαιμονιζομένου κωφοῦ καὶ τυφλοῦ.24.	De dæmoniaco cæco & muto.22.
κγ	περὶ τῶν αἰτούντων σημεῖον.25.	De requirentibus signum.23.
κδ	περὶ τῶν παραβολῶν.26.	De parabolis.24.
κε	περὶ ἰωάννου καὶ ἡρῴδου.30.	De Iohanne & Herode.25.
κτ	περὶ τῶν πέντε ἄρτων καὶ τῶν δύο ἰχθύων.31.	De quinque panibus & duobus piscibus.26.
κζ	περὶ τοῦ ἐν θαλάσσῃ περιπατήσου.31.	De ambulatione Christi super mare.27.
κη	περὶ τῆς παραβάσεως τῆς ἐντολῆς τοῦ θεοῦ.32.	De transgressione præcepti dei.28.
κθ	περὶ τῆς χαναναίας.33.	De Chananæa.29.
λ	περὶ τῶν θεραπευθέντων ὄχλων.33.	De turbis sanatis.30.
λα	περὶ τῶν ἑπτὰ ἄρτων.33.	De septem panibus.31.
λβ	περὶ τῆς ζύμης τῶν φαρισαίων.34.	De fermento pharisæorum.32.
λγ	περὶ τῆς ἐν καισαρείᾳ ἐπερωτήσεως.35.	De interrogatione apud Cæsaream.33.
λδ	περὶ τῆς μεταμορφώσεως τοῦ χριστοῦ.36.	De transformatione Christi.34.
λε	περὶ τοῦ σεληνιαζομένου.37.	De lunatico.35.
λς	περὶ τῶν αἰτούντων τὰ δίδραχμα.37.	De exigentibus didrachma.36.
λζ	περὶ τῶν λεγόντων, τίς μείζων.38.	De dicentibus,quis maior.37.
λη	περὶ τῶν ἑκατὸν προβάτων παραβολή.38.	De centum ouibus parabola.38.
λθ	περὶ τοῦ ὀφείλοντος μυρία τάλαντα.39.	De eo qui debebat decē milia talenta.39
μ	περὶ τῶν ἐπερωτησάντων, εἰ ἔξεστιν ἀπολῦσαι τὴν γυναῖκα.40.	De interrogantibus, an liceret diuortiū facere cum uxore.40.
μα	περὶ τοῦ ἐπερωτήσαντος πλουσίου τὸν ἰησοῦν.41.	De diuite interrogante Iesum.41.
μβ	περὶ τῶν μισθωμένων ἐργατῶν.42.	De mercede conductis operarijs.42.
μγ	περὶ τῶν υἱῶν ζεβεδαίου.43.	De filijs Zebedæi.43.
μδ	περὶ τῶν δύο τυφλῶν. 44.	De duobus cæcis.44.
με	περὶ τῆς ὄνου καὶ τοῦ πώλου.44.	De asina & pullo.45.
μς	περὶ τῶν τυφλῶν καὶ χολῶν.45	De cæcis & claudis.46.
μζ	περὶ τῆς ξηρανθείσης συκῆς.45.	De ficu quæ exaruit.47.
μη	περὶ τῶν ἐπερωτησάντων τὸν κύριον ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων.45.	De principibus sacerdotum & seniorib⁹ dominum interrogantibus.48.
μθ	περὶ τῶν δύο υἱῶν παραβολή.46.	De duobus filijs parabola.49.
ν	περὶ τοῦ ἀμπελῶνος.46.	De uinea.50.
να	περὶ τῶν καλουμένων εἰς τὸν γάμον. 47.	De ijs qui uocati fuerunt ad nuptias.51.
νβ	περὶ τοῦ ἐπερωτησάντων διὰ τὸ κῆνσον. 48.	De quærentibus occasione census.52.
νγ	περὶ τῶν σαδδουκαίων.48.	De Sadducæis.53.
νδ	περὶ τοῦ ἐπερωτήσαντος νομικοῦ.49.	De legisdoct. Christum interrogāte.54.

De quæstione

μς περὶ τῆς τοῦ κυρίου ἐπερωτήσεως. 49. — De quæstione domini. 55.

μς περὶ τοῦ ταλαντισμοῦ γραμματέων καὶ φαρισαίων. 49. — De deploratione scribarum & pharisæorum. 56.

μζ περὶ συντελείας. 52. — De consummatione. 57.

μη περὶ τῆς ἡμέρας καὶ ὥρας. 53. — De die & hora. 58.

μθ περὶ τῶν δέκα παρθένων. 54. — De decem uirginibus. 59.

ξ περὶ τῶν τὰ τάλαντα λαβόντων. 55. — De ijs qui talenta acceperunt. 60.

ξα περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ χριστοῦ. 56. — De aduentu Christi. 61.

ξβ περὶ τῆς ἀλειψάσης τὸν κύριον μύρῳ. 57. — De ea quæ unxit dominum unguento. 62.

ξγ περὶ τοῦ πάσχα. 58. — De paschate. 63.

ξδ περὶ τύπου μυστικοῦ. 58. — De typo mystico. 74.

ξε περὶ τῆς παραδόσεως τοῦ ἰούδα. 59. — De proditione Iudæ. 65.

ξς ἄρνησις πέτρου. 61. — Negatio Petri. 66.

ξζ περὶ τοῦ ἰούδα μεταμελείας. 61. — De pœnitentia Iudæ. 67.

ξη περὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ σώματος τοῦ κυρίου. 64. — De petitione corporis domini. 68.

VITA SANCTI MARCI, PER DIVVM HIERONYMVM.

MArcus discipulus & interpres Petri, iuxta quod Petrum referentem audierat, rogatus Rhomæ à fratribus, breue scripsit euangelium. Quod cum Petrus audisset, probauit, & ecclesiæ legendum sua auctoritate ædidit, sicut Clemens in sexto ὑποτυπώσεων libro scribit. Et Papias Hierapolitanus episcopus meminit huius Marci, & Petrus in epistola prima, sub nomine Babylonis, figuraliter Rhomam significans. Salutat uos quæ in Babylone cũ electa, & Marcus filius meus. Assumpto itaque euangelio quod ipse confecerat, perrexit Aegyptum, & primus Alexandriæ Christum annuncians, constituit ecclesiam, tantæ doctrinæ & uitæ continentia, ut omnes sectatores Christi ad exemplum sui cogeret. Denique Philo disertissimus Iudæorum, uidens Alexandriæ primam ecclesiam adhuc Iudaizantem, quasi in laudẽ gentis suæ librum super eorum conuersatione scripsit, & quomodo Lucas narrat Hierosolymæ credentes omnia habuisse communia, sic ille quod Alexãdriæ sub Marco fieri doctore cernebat, memoriæ tradidit. Mortuus est autem octauo Neronis anno, & sepultus Alexandriæ, succedente sibi Aniano.

ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΜΑΡΚΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ ΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ.

CAPITA EVANGELII SECVNDVM MARCVM.

α περὶ τοῦ δαιμονιζομένου. 69. — De dæmoniaco, cap. 1.

β περὶ τῆς πενθερᾶς πέτρου. 69. — De socru Petri. 2.

γ περὶ τῶν ἰαθέντων ἀπὸ ποικίλων νόσων. 70. — De curatis à uarijs morbis. 3.

δ περὶ τοῦ λεπροῦ. 70. — De leproso. 4.

ε περὶ τοῦ παραλυτικοῦ. 71. — De paralytico. 5.

ε περὶ τῶ τελωνῦ.71. De publicano.6.

ϛ περὶ τῶ ξηρὰν ἔχοντος τὴν χεῖρα.72. De habente manum aridam.7.

ζ περὶ τῶν ἀποστόλων ἐκλογῆς.73. De apostolorum electione.8.

η περὶ τοῦ σπόρου παραβολῆ.74. De semine parabola.9.

θ περὶ τῆς ἐπιτιμήσεως τῶν ὑδάτων.76. De increpatione aquarum.10.

ι περὶ τῶν λεγεώνων.76. De legione.11.

ια περὶ τῆς θυγατρὸς τοῦ ἀρχισυναγώγου.78. De filia archisynagogi.12.

ιβ περὶ τῆς αἱμορροούσης.78. De muliere sang. profluuio laborãte.13.

ιγ περὶ τῶν ἀποστόλων διαταγῆς.79. De apostolorum ordinatione.14.

ιδ περὶ Ἰωάννου καὶ Ἡρῴδου.80. De Ioanne & Herode.15.

ιε περὶ τῶν πέντε ἄρτων καὶ τῶν δύο ἰχθύων.81. De quinq; panibus, & duobus piscibus.16.

ιϛ περὶ τοῦ ἐν θαλάσσῃ περιπάτου.82. De ambulatione in mari.17.

ιζ περὶ τῆς παραβάσεως τῆς ἐντολῆς τοῦ θεοῦ.82. De transgressione præcepti dei.18.

ιθ περὶ τῆς συροφοινίσσης.84. De Syrophœnissa.19.

κ περὶ τοῦ μογιλάλου.84. De balbo.20.

κα περὶ τῶν ἑπτὰ ἄρτων.85. De septem panibus.21.

κβ περὶ τῆς ζύμης τῶν φαρισαίων.85. De fermento pharisæorum.22.

κγ περὶ τοῦ τυφλοῦ.86. De cæco.23.

κδ περὶ τῆς καισαρείας ἐπερωτήσεως.86. De interrogatione in Cæsarea.24.

κε περὶ τῆς μεταμορφώσεως τοῦ κυρίου.17. De transformatione domini.25.

κϛ περὶ τοῦ σεληνιαζομένου.88. De lunatico.26.

κζ περὶ τῶν διαλογιζομένων, τίς μείζων.89. De disputantibus, quis esset maior. 27.

κη περὶ τῶν ἐπερωτησάντων τὸν κύριον εἰ ἔξεστιν ἀπολῦσαι τὴν γυναῖκα.90. De his qui interrogabant dñm. an liceret cum uxore diuortium facere.28.

κθ περὶ τοῦ ἐπερωτήσαντος πλουσίου τὸν κύριον.91. De diuite, qui dominum interrogabat.29.

λ περὶ τῶν υἱῶν ζεβεδαίου.92. De filijs Zebedæi.30.

λα περὶ βαρτιμαίου.93. De Bartimæo.31.

λβ περὶ τοῦ πώλου.93. De pullo.32.

λγ περὶ τῆς ξηρανθείσης συκῆς.94. De ficu quæ exaruit.33.

λδ περὶ ἀμνησικακίας.95. De obliuione iniuriarum.34.

λε περὶ τῶν ἐπερωτησάντων τὸν κύριον ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων.95. De principibus sacerdotum & seniorib⁹, qui dominum interrogabant.35.

λϛ περὶ τοῦ ἀμπελῶνος.95. De uinea.36.

λζ περὶ τῶν ἐπερωτησάντων διὰ τὸν κῆνσον.96. De his qui interrogabant occasione census.37

λη περὶ τῶν Σαδδουκαίων.96. De Sadducæis.38.

λθ περὶ τοῦ γραμματέως.97. De scriba.39.

μ περὶ τοῦ κυρίου ἐπερωτήσεως.97. De interrogatione domini.40.

μα περὶ τῶν δύο λεπτῶν.98. De uidua quæ duo minuta obtulit. 41.

μβ περὶ συντελείας.98. De consummatione.42.

De die

μγ περὶ τ ἡμέρας καὶ ὥρας.99. De die & hora.43.

μδ περὶ τ ἀλείψασης τὸν κύριον μύρῳ.100. De ea quæ unxit dñm unguento.44.

με περὶ τοῦ πάσχα.101. De paſchate.45.

μς περὶ παραδόσεως προφητείᾳ.101. De proditione prophetia.46.

μζ ἀρνησις πέτρου.104. Negatio petri.47.

μη περὶ τ αἰτήσεως τοῦ σώματος τοῦ κυρίου.106. De petitione corporis domini.48.

VITA SANCTI LVCAE, PER DIVVM HIERONYMVM.

Vcas medicus Antiochenſis,ut eius ſcripta indicant, Græci ſermonis non ignarus fuit,ſectator apoſtoli Pauli, & omnis peregrinationis eius comes: ſcripſit euangelium, de quo idem Paulus,Miſimus,inquit,cum illo fratrem,cuius laus eſt in euangelio per omnes eccleſias.Et ad Coloſſenſes:Salutat uos Lucas medicus chariſſimus. Et ad Timotheū: Lucas eſt mecū ſolus.Aliud quoq; ædidit uolumen egregium,quod titulo πράξεις ἀποστόλων prænotatur,cuius hiſtoria uſq; ad biennium Rhomæ commorantis Pauli peruenit,id eſt,uſq; ad quartum Neronis annum. Ex quo intelligimus in eadem urbe librum eſſe compoſitū. Igitur περίοδος Pauli,& Theclæ,& totā baptizati Leonis fabulam,inter apocryphas ſcripturas computamus. Quale enim eſt, ut indiuiduus comes apoſtoli inter cæteras eius res,hoc ſolum ignorauerit? Sed & Tertulianus uicinus eorum temporum, refert presbyterum quendam in Aſia συνθασκήν apoſtoli Pauli,conuictum apud Iohannem,quod autor eſſet libri,& confeſſum ſe hoc Pauli amore feciſſe,& ob id excidiſſe quidam ſuſpicantur, quotieſcūq; in epiſtolis ſuis Paulus dicit iuxta euangeliū meum,de Lucæ ſignificare uolumine. Et Lucam non ſolum ab apoſtolo Paulo didiciſſe euangelium, qui cum domino in carne non fuerat, ſed à cæteris apoſtolis, quod ipſe quoq; in principio ſui uoluminis declarat,dicens: Sicut tradiderunt nobis,qui à principio ipſi uiderunt,& miniſtri fuerunt ſermonis. Igitur euangelium,ſicut audierāt,ſcripſit. Acta uero apoſtolorum,ſicut uiderat cōpoſuit. Vixit octoginta & quatuor annos,uxorem non habens.Sepultus eſt Conſtantinopoli,ad quam urbem uiceſimo Conſtantij anno, oſſa eius cum reliquijs Andreæ apoſtoli translata ſunt de Achaia.

ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ ΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ.

CAPITA EVANGELII SECVNDVM LVCAM.

α περὶ τῆς ἀπογραφῆς.114. De cenſu,caput.1.

β περὶ τῶν ἀγραυλούντων ποιμένων.114. De paſtoribus in agro agentibus.2.

γ περὶ συμεών.115. De Simeone.3.

δ περὶ ἄννης προφήτιδος.116. De Anna prophetiſſa.4.

ε περὶ τοῦ γενομένου ῥήματος πρὸς ἰωάννην.117. De uerbo quod factum eſt ad Ioannem.5.

ϛ περὶ τῶν ἐπερωτησάντων τὸν ἰωάννην.117. De ijs qui Iohannem interrogabant.6.

ζ περὶ τοῦ πειρασμοῦ τοῦ χριστοῦ.119. De tentatione Chriſti.7.

η	περὶ τοῦ ἔχοντος πνεῦμα δαιμονίου.124.	De eo qui habebat ſpiritū dæmonis.8.
θ	περὶ τῆς πενθερᾶς πέτρου.124.	De ſocru petri.9
ι	περὶ τῶν ἰαθέντων ἀπὸ ποικίλων νόσων.124.	De curatis à uariſs morbis.10.
ια	περὶ τῆς ἄγρας τῶν ἰχθύων.122.	De captura piſcium.11.
ιβ	περὶ τοῦ λεπροῦ.122.	De leproſo.12.
ιγ	περὶ τοῦ παραλυτικοῦ.123.	De paralytico.13.
ιδ	περὶ λευεὶ τοῦ τελώνου.123.	De Leui publicano.14.
ιε	περὶ τοῦ ξηρὰν ἔχοντος τὴν χεῖρα.125.	De habente manum aridam.15.
ις	περὶ τῶν ἀποστόλων ἐκλογῆς.125.	De apoſtolorum electione.16.
ιζ	περὶ τῶν μακαρισμῶν.125.	De beatitudinibus.17.
ιη	περὶ τοῦ ἑκατοντάρχου.127.	De Centurione.18.
ιθ	περὶ τοῦ υἱοῦ τῆς χήρας.128.	De filio uiduæ.19.
κ	περὶ τῶν ἀποσταλέντων παρὰ ἰωάννου.129.	De diſcipulis miſſis à Ioanne.20.
κα	περὶ τῆς ἀλειψάσης τὸν κύριον μύρῳ.130.	De ea quæ unxit dñm unguento.21.
κβ	περὶ τοῦ παραβολῆς τοῦ σπείροντος.131.	De eo qui ſementē faciebat parabola.22.
κγ	περὶ τῆς ἐπιλημψέως τῶν ὑδάτων.132.	De increpatione aquarum.23.
κδ	περὶ τοῦ λεγεῶνος.133.	De legione.24.
κε	περὶ τοῦ θυγατρὸς τοῦ ἀρχισυναγώγου.134.	De filia archiſynagogi.25.
κς	περὶ τῆς αἱμορροούσης.134.	De muliere ſang.profluuio labo.26.
κζ	περὶ τῶν ἀποστολῶν τῶν δώδεκα.135.	De duodecim apoſtolis.27.
κη	περὶ τῶν πέντε ἄρτων καὶ δύο ἰχθύων.135.	De quinq; panibus & duobus piſ.28.
κθ	περὶ τοῦ κυρίου ἐπερωτήσεως.136.	De interrogatione domini.29.
λ	περὶ τῆς μεταμορφώσεως τοῦ κυρίου.136.	De transformatione.30.
λα	περὶ τοῦ σεληνιαζομένου.137.	De lunatico.31.
λβ	περὶ τῶν διαλογιζομένων τίς μείζων.138.	De diſputantibus,quis eſſet maior.32.
λγ	περὶ τοῦ μὴ κωλύειν ἑπομένους ἀκολουθεῖν.138.	De eo cui nō permiſit ut ſequeretur.33.
λδ	περὶ τῶν ἀναδειχθέντων ἑβδομήκοντα.139.	De deſignatis Septuaginta.34.
λε	περὶ τοῦ ἐπερωτήσαντος νομικοῦ.140.	De quæſtione legiſperiti.35.
λς	περὶ τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς λῃστάς.140.	De eo qui inciderat in latrones.36.
λζ	περὶ μάρθας καὶ μαρίας.141.	De Martha & Maria.37.
λη	περὶ προσευχῆς.141.	De oratione.38.
λθ	περὶ τοῦ ἔχοντος δαιμόνιον κωφόν.142.	De habente dæmonium mutum.39.
μ	περὶ τῆς ἐκ τοῦ ὄχλου ἐπαράσης φωνῆς.143.	De muliere q̄ de turba uocē extulit.40.
μα	περὶ τῶν αἰτούντων σημεῖον.143.	De his qui ſignum petebant.41.
μβ	περὶ τοῦ φαρισαίου τοῦ καλέσαντος τὸν κύριον.144.	De phariſæo qui dominum inuitauerat.42.
μγ	περὶ τοῦ ταλανισμοῦ τῶν νομικῶν.144.	De deploratione ſcribarum.43.
μδ	περὶ τῆς ζύμης τῶν φαρισαίων.145.	De fermento phariſæorum.44.
με	περὶ τοῦ θέλοντος μερίσασθαι τὴν κληρονομίαν.146.	De eo qui uolebat diuidere hæreditatem.45.
μς	περὶ οὗ εὐφόρησεν ἡ χώρα.146.	De eo cuius ager ferax fuit.46.
μζ	περὶ τῶν γαλιλαίων, καὶ τῶν ἐπὶ τοῦ σιλωάμ.149.	De Galilæis & ijs qui in Siloē &c.47.

De muliere

μν περὶ τ ἐχόσης πνεῦμα ἀσθενείας.149. De muliere quæ habebat spiritum infir
μθ περὶ τῶν παραβολῶν.149. De parabolis.49. (mitatis.48.
ν περὶ τοῦ ἐπηρωτήκοντος, εἰ ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι.150. De eo qui quærebat, an pauci essent qui salutem consequerentur.50.
να περὶ τ εἰπόντος τῷ Ἰησοῦ διὰ ἡρῴδην.150. De eo qui dicebat Iesu de insidijs Herodis.51.
νβ περὶ τοῦ ὑδρωπικοῦ.151. De hydropico.52.
νγ περὶ τοῦ μὴ ἀγαπᾶν τὰς πρωτοκλισίας.151. Non amandos primos accubitus.53.
νδ περὶ τῶν καλουμένων ἐπὶ δεῖπνον.152. De inuitatis ad cœnam.54.
νε παραβολὴ περὶ οἰκοδομῆς πύργου.152. De ædificatione turris parabola.55.
νς παραβολὴ περὶ ἑκατὸν προβάτων.153. De centum ouibus parabola.56.
νζ περὶ τοῦ ἀποδημήσαντος εἰς χώραν μακράν.153. De eo qui peregre profectus est in regionem longinquam.57.
νη περὶ τοῦ οἰκονόμου τῆς ἀδικίας.155. De dispensatore iniquo.58.
νθ περὶ τοῦ πλουσίου καὶ τοῦ λαζάρου.156. De diuite & Lazaro.59.
ξ περὶ τῶν δέκα λεπρῶν.157. De decem leprosis.60.
ξα περὶ τοῦ κριτοῦ τῆς ἀδικίας.159. De iudice iniquo.61.
ξβ περὶ τοῦ φαρισαίου καὶ τοῦ τελώνου.159. De pharisæo & publicano.62.
ξγ περὶ τ ἐπερωτήσαντος πλουσίου τ Ἰησοῦν.160 De diuite qui interrogauit Iesum.63.
ξδ περὶ τοῦ τυφλοῦ.161. De cæco.64.
ξε περὶ Ζακχαίου.161. De Zachæo.65.
ξς περὶ τοῦ πορευθέντος λαβεῖν ἑαυτῷ βασιλείαν.162. De homine qui in regionem longinquã profectus est,ut accipet sibi regnũ.66.
ξζ περὶ τῶν λαβόντων τὰς μνᾶς.162. De his qui minas acceperunt.67.
ξη περὶ τοῦ πώλου.163. De pullo.68.
ξθ περὶ τῶν ἐπερωτησάντων τὸν κύριον ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων.164. De principibus sacerdotũ & senioribus qui dominũ interrogabant.69.
ο περὶ τοῦ ἀμπελῶνος.164. De uinea.70.
οα περὶ τ ἐγκαθέντων διὰ ὃν κένσον.165. De his q Christo insidiabant occasione
οβ περὶ τῶν Σαδδουκαίων.166. De Sadducæis.72. (census.71.
ογ περὶ τῆς τοῦ κυρίου ἐπερωτήσεως πρὸς τοὺς Φαρισαίους.166. De interrogatione domini aduersus pharisæos.73.
οδ περὶ τῆς τὰ δύο λεπτά.166. De uidua quæ duo minuta obtulit.74.
οε περὶ τῆς συντελείας.167. De consummatione.75.
ος περὶ τοῦ πάσχα.168. De paschate.76.
οζ περὶ τ φιλονεικησάντων,τίς μείζων.169. De contendẽtibus quis maior esset.77.
οη περὶ τῆς ἀναλήψεως τοῦ Σατανᾶ.170. De expetitione satanæ.78.
οθ διαθέντος ἡρῴδου.173. Contemptus Herodis.79.
π περὶ τῶν κοπτομένων γυναικῶν.173. De mulieribus dñm plangentibus.80.
πα περὶ τοῦ μετανοήσαντος λῃστοῦ.174. De latrone qui resipuit.81.
πβ περὶ τ αἰτήσεως τοῦ σώματος τοῦ κυρίου.175. De petitione corporis domini.82.
πγ περὶ κλεόπα.176. De Cleopa.83.

Vita

VITA SANCTI IOANNIS PER DIVVM HIERONYMVM.

Ohannes apoſtolus, quem Ieſus amauit plurimum, filius Zebedæi, frater Iacobi apoſtoli, quem Herodes poſt paſſionē domini decollauerat, nouiſſimus omnium ſcripſit euangelium, rogatus ab Aſiæ epiſcopis aduerſus Cerinthum, alioſq; hæreticos, & maxime tunc Ebionitarum dogma conſurgens, qui aſſerunt Chriſtū ante Mariam non fuiſſe. Vnde & compulſus eſt diuinam eius natiuitatem edicere. Sed & aliam cauſam huius ſcripturæ ferunt, quod cum legiſſet Matthæi, Marci & Lucæ uolumina, probauerit quidem textum hiſtoriæ, & uera eos dixiſſe firmauerit, ſed unius tantum anni, in quo & paſſus eſt poſt carcerē Ioannis hiſtoriam texuiſſe. Prætermiſſo itaq; anno, cuius acta à tribus expoſita fuerant, ſuperioris temporis antequam Iohannes clauderetur in carcerē, geſta narrauit, ſicut manifeſtum eſſe poterit his qui diligenter quatuor euangeliorum uolumina legerint. Quæ res etiam διαφωνίαμ, quæ uidetur Iohannis eſſe cum cæteris, tollit. Scripſit autē & unam epiſtolam, cuius exordium eſt, Quod fuit ab initio, quod audiuimus & uidimus oculis noſtris, quod perſpeximus, & manus noſtræ contrectauerunt de uerbo uitæ: quæ ab uniuerſis eccleſiaſticis & eruditis uiris probatur. Reliquæ autē duæ, quarum principium eſt: Senior electæ dominæ & natis eius, & ſequētis, Senior Caio chariſſimo, quem ego diligo in ueritate: Ioannis presbyteri aſſerūtur, cuius & hodie alterum ſepulchrum apud Epheſum oſtenditur, & nonnulli putant duas memorias eiuſdem Ioannis euangeliſtæ eſſe, ſuper qua re cum per ordinem ad Papiā auditorem eius uentum fuerit, diſſeremus. Quartodecimo igitur anno, ſecūdam, poſt Neronem, perſequutionem mouente Domitiano, in Patmos inſulā relegatus ſcripſit Apocalypſim, quam interpretantur Iuſtinus martyr & Irenæus. Interfecto autem Domitiano, & actis eius ob nimiam crudelitatem à ſenatu reſciſſis, ſub Pertinace principe redit Epheſum, ibiq; uſq; ad Traianum principem perſeuerans, totas Aſiæ fundauit, rexitq; eccleſias, & confectus ſenio, ſexageſimo octauo poſt paſſionem domini anno mortuus, iuxta eandem urbem ſepultus eſt.

ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ εὐαγγελίου τὰ κεφάλαια.	CAPITA EVANGELII ſecundum Ioannem.
α περὶ τοῦ ἐν Κανᾷ γάμου. 183.	De nuptijs in Cana. caput. 1.
β περὶ τῶν ἐκβληθέντων ἐκ τοῦ ἱεροῦ. 184.	De eiectis è templo. 2.
γ περὶ Νικοδήμου. 185.	De Nicodemo. 3.
δ ζήτησις περὶ καθαρισμοῦ. 186.	Quæſtio de purificatione. 4.
ε περὶ τῆς Σαμαρείτιδος. 187.	De muliere Samaritana. 5.
ς περὶ τοῦ βασιλικοῦ. 189.	De regulo. 6.
ζ περὶ τοῦ τριάκοντα καὶ ὀκτὼ ἔτη ἔχοντος ἐν τῇ ἀῤῥωστίᾳ. 190.	De eo qui triginta & octo annos tenebatur morbo. 7.

De quinque

ιε περὶ τῶν πέντε ἄρτων καὶ τῶν δύο ἰχθύων. 193.

ις περὶ τοῦ ἐν θαλάσσῃ περιπάτου. 194.

ιζ περὶ τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ. 203.

ιη περὶ Λαζάρου. 207.

ιθ περὶ τῆς ἀλειψάσης τὸν κύριον μύρῳ. 211.

κ περὶ τοῦ εἰπεῖν Ἰούδαν. 211.

κα περὶ τοῦ ὄνου. 211.

κβ περὶ τῶν προσελθόντων Ἕλλησιν. 212.

κγ περὶ τοῦ νιπτῆρος. 214.

κδ περὶ τοῦ παρακλήτου. 219.

κε περὶ τῆς αὐτοκράτορος τοῦ κυριακοῦ σώματος. 228.

De quinque panibus & duobus piscibus 8.

De ambulatione in mari 9.

De cæco à natiuitate 10.

De Lazaro 11.

De muliere quæ unxit dñm unguẽto 12.

De uerbis Iudæ 13.

De asina 14.

De Græcorum aduentu 15.

De lauatione 16.

De paracleto 17.

De petitione corporis dominici 18.

ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΟΥ ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΑΤΑ ΣΩΦΡΟΝΙΟΝ.

Ματθαῖος ὁ καὶ Λευὶς, ἀποστολος ἀπὸ τελωνῶν, ὢν τῇ Ἰουδαίᾳ πρῶτος διὰ τοὺς ἐκ περιτομῆς πιστεύσαντας εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ γράμμασιν, καὶ ξύμασιν ἑβραϊκοῖς συνέταξεν, ἀγνοουμένου τοῦ μετὰ ταῦτα εἰς Ἑλληνικὸν τοῦτο μεταφράσαντος. τὸ δὲ ἑβραϊκὸν ἄχρι τήμερον ὄσιμον ἦν τῇ βιβλιοθήκῃ καισαρείας ἣν πρὰ παμφίλου μάρτυρος περιουσιάσεως κατασκευασθείσης. Ἐ μοὶ δὲ πρὰ τῶν ναζωραίων τῶν ἐν βεροίᾳ τῆς συρίας τότου κεχρημένῳ, ἄσμενα παρεχέθη τὸ τότε μεταγραφῆς, δι' οὗ ὄσιμον ἀκριβῶς παθεῖν, ὡς ἔνθα ἂν ὁ εὐαγγελιστὴς εἴ τι ἐκ προσώπου οἰκείου, εἴ τι ἐκ προσώπου τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ καὶ σωτῆρος τοῖς μαρτυρίαις κατακέχρηται τῶν παλαιῶν γραφῶν, μὴ ἀκολουθεῖν τῇ αὐθεντίᾳ τῶν ἑβδομήκοντα ἑρμηνευτῶν, ἀλλὰ τῇ ἑβραϊκῇ, ἀφ' ὧν τὰ δύο ἐστὶν ἐκεῖνα. διὰ αὐγύπτου ἐκάλεσα τὸν ἰὸν μου, καὶ ὅτι ναζωραῖος κληθήσεται.

ΤΟΥ ΘΕΟΦΙΛΕΣΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ κυρίου Θεοφυλάκτου προοίμιον εἰς τὸ κατὰ ΜΑΤΘΑΙΟΝ εὐαγγέλιον.

Οἱ μὲν οὖν πρὸ τοῦ νόμου ἐκεῖνοι θεῖοι ἄνδρες οὐ διὰ γραμμάτων καὶ βιβλίων ἐδιδάσκοντο, ἀλλὰ καθαρὰν ἔχοντες τὴν διάνοιαν, τῇ τοῦ πνεύματος ἐλάμπετο ἐφωτίζοντο. Οὕτω τὰ τοῦ θεοῦ ἐγίνωσκον θελήματα, αὐτοῦ ἐκείνου ὁμιλοῦντος αὐτοῖς σόμα κατὰ σόμα. φησὶν ὁ νῶε, ὁ ἀβραὰμ, ὁ ἰωβ, ὁ μωϋσῆς. ἐπεὶ δὲ ἠθέτησαν οἱ ἄνθρωποι καὶ ἀνάξιοι ἦσαν φωτίζεσθαι καὶ διδάσκεσθαι ὑπὸ τοῦ πνεύματος, δέδωκεν ὁ φιλάνθρωπος θεὸς τὰς γραφὰς, ἵνα κἂν διὰ τότων ὑπομιμνήσκωνται τῶν τοῦ θεοῦ θελημάτων. οὕτω καὶ ὁ χριστὸς τοῖς μὲν ἀποστόλοις, αὐτοπροσώπως ὡμίλησε καὶ τὸν τοῦ πνεύματος χάριν διδάσκαλον αὐτοῖς ἐπεμψεν· ἐπεὶ δὲ μετὰ ταῦτ' ἔμελλον αἱρέσεις ἀναβλαστᾶν καὶ τὰ ἤθη ἡμῶν διαφθαρῆναι, εὐδόκησε γραφῆναι τὰ εὐαγγέλια, ἵνα ἐκ τότων διδασκόμενοι τὸν

ἀληθῆ

ἀληθαν, μὴ πλασυρῶμον ὑπὸ τῶν ψεύδους τῆς αἱρέσεων, μηδὲ παντελῶς διαφθαρῶσι τὰ ἤθη ἡμῶν. τέσσαρα δὲ δέδωκεν ἡμῖν εὐαγγέλια, τυχὸν διότι τὰς καθολικὰς τέσσαρας ἀρετὰς ἐκ τούτων μανθάνομεν, τὴν ἀνδρείαν, τὴν φρόνησιν, τὴν δικαιοσύνην, τὴν σωφροσύνην. τὴν μὲν ἀνδρείαν, ὅτ' ἂν λέγῃ ὁ κύριος, μὴ φοβῆθε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι. τὴν δὲ φρόνησιν, ὅτ' ἂν παραινῇ, γίνεσθε φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις. τὴν δὲ δικαιοσύνην, ὅτ' ἂν διδάσκῃ, καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως. τὴν δὲ σωφροσύνην, ὅτ' ἂν ἀποφαίνηται, πᾶς ὁ ἐμβλέψας γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτου. καὶ ἄλλως δὲ τέσσαρα εἰσὶν τὰ εὐαγγέλια.

Εὐαγγέλιον λέγεται, διότι ἀγγέλλει ἡμῖν πράγματα εὖ καὶ καλῶς ἔχοντα, τυτέστιν ἀγαθὰ, ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, δικαίωσιν, ἀνοδον εἰς οὐρανοὺς, καὶ ἱοθεσίαν θεοῦ. ἀγγέλλει, ὅτι εὐκόλως ταῦτα ἐλάβομεν. μὴ γὰρ ἐκοπιάσαμεν ἡμεῖς ἐπὶ τῇ κτήσει τούτων τῶν ἀγαθῶν, ἢ ἄλλων ἰδίων κατορθωμάτων ταῦτα ἐλάβομεν, ἀλλὰ χάριτι καὶ τῇ φιλανθρωπίᾳ θεοῦ τελικούτων ἀγαθῶν ἠξιώθημεν.

ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ. Τέσσαρες εἰσὶ οἱ εὐαγγελισαί. τούτων δὲ οἱ μὲν δύο μαθηταὶ ἦσαν Ἰωάννης ἓν ἐκ τῶν χορεύτων δώδεκα, οἱ δὲ δύο μάρκος καὶ λουκᾶς, ἐκ τῶν ἑβδομήκοντα. ἦν δὲ ὁ μὲν μάρκος ἀκόλουθος καὶ μαθητὴς πέτρου, ὁ δὲ λουκᾶς παύλου. ὁ τοίνυν ματθαῖος πρῶτον πάντων ἔγραψε τὸ εὐαγγέλιον ἑβραΐδι φωνῇ πρὸς τοὺς ἐξ ἑβραίων πιστεύσαντας, μετὰ ὀκτὼ ἔτη τῆς χριστοῦ ἀναλήψεως, μετέφρασε δὲ τοῦτο ἰωάννης ἀπὸ τῆς ἑβραΐδος γλώττης εἰς τὴν ἑλληνίδα, ὡς λέγουσι. μάρκος δὲ μετὰ δέκα ἔτη τῆς ἀναλήψεως ἔγραψεν, ὑποτυπωθείς. λουκᾶς δὲ μετὰ πεντεκαίδεκα. Ἰωάννης δὲ ὁ θεολογικώτατος, μετὰ ἑξήκοντα δύο ἔτη. λέγουσι δέ, ὅτι μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνων τῶν ζησάντων αὐτῷ προσηύξατο τὰ ἑξῆς εὐαγγέλια, ἵνα ἴδῃ αὐτὰ καὶ κρίνῃ, εἰ ἀληθῶς συνεγράφησαν. ὁ δὲ ἰδὼν ταῦτα καὶ τῆς ἀληθείας χάριν ὑποδεξάμενος, ὅσα ἐκεῖνοι παρέλιπον, αὐτὸς ἀνεπλήρωσεν. ὅθεν καὶ μόνος εἶπεν, αὐτὸς ἐπλάτυνεν τῷ ζῶντι οἰκείῳ εὐαγγελίῳ, διὸ καὶ ἀπὸ θεολογίας ἤρξατο. ἐπεὶ γὰρ οἱ ἄλλοι οὐκ ἐμνήσθησαν τῆς πρὸ αἰώνων ὑπάρξεως τοῦ θεοῦ λόγου, αὐτὸς ἐθεολόγησε περὶ ταύτης, ἵνα μὴ νομισθείη ὁ τοῦ θεοῦ λόγος φίλος ἄνθρωπος εἶναι, τυτέστι δίχα θεότητος. ματθαῖος γὰρ περὶ τῆς σάρκα μόνης ὑπάρξεως τοῦ χριστοῦ διαλέγεται. πρὸς γὰρ τοὺς ἐβραίους ἔγραφεν, οἷς ἀρκετὸν ἦν τὸ μαθεῖν, ὅτι ἀπὸ ἀβραὰμ καὶ δαβὶδ ἐγεννήθη ὁ χριστός. ἀναπαύεται γὰρ ὁ ἐξ ἑβραίων πιστεύσας, ὅτ' ἂν πληροφορηθῇ, ὅτι ἀπὸ δαβὶδ ἔστιν ὁ χριστός. Ἀλλὰ λέγεις μοι, ὅτι οὐκ ἤρκεσε εἰς εὐαγγελισμός; ἄκουε τοίνυν ὅτι ἤρκεσε μοὶ, ἀλλ' ἵνα δείξῃ μᾶλλον ἡ ἀλήθεια, διὰ τοῦτο τέσσαρες συνεχωρήθησαν γράψαι. ὅτ' ἂν γὰρ ἴδῃς τοὺς τέσσαρας μὴ συνελθόντας, μηδὲ συγκαθίσαντας ἀλλήλοις, ἀλλὰ ἄλλον ἀλλαχοῦ ὄντας, εἶτα γράψαντας περὶ τῶν αὐτῶν ὥσπερ ἀφ' ἑνὸς σόματος, οὐκ ἂν θαυμάσαις τὴν τοῦ εὐαγγελίου ἀλήθειαν, καὶ εἴποις ὡς ἐκ πνεύματος ἁγίου ἐλάλησαν; καὶ μή μοι λέγε, ὅτι οὐχ ὁμοφωνοῦσιν ἐν πᾶσιν. ἴδε γὰρ ἐν τίσιν οὐχ ὁμοφωνοῦσιν. ἆρα ὁ μὲν εἶπεν, ὅτι ἐγεννήθη χριστὸς, ὁ δὲ, οὐχί; ὁ μὲν, ὅτι ἀνέστη, ὁ δὲ, ὅτι οὔ; μὴ γένοιτο. ἐν γὰρ τοῖς ἀναγκαιοτέροις καὶ κυριωτέροις ὁμοφωνοῦσιν. εἰ τοίνυν ἐν τοῖς κυριωτέροις οὐ διήμφεσβήτησαν, τί θαυμάζεις ἐὰν ἐν τοῖς ἐλαχίστοις δοκῶσι διαλλάττειν, δι' αὐτὸ γὰρ τοῦτο μᾶλλον ἀληθεύουσιν, ὅτι μὴ πάντα ὡμοφώνησαν. ἐνομίσθησαν γὰρ ἄν, ὅτι συγκαθίσαντες ἀλλήλοις καὶ συμβουλευσάμενοι, ἔγραψαν. νῦν δὲ ὁ μὲν ἔλαβεν οὕτως, ἔγραψεν ἐκεῖνος. καὶ διὰ τοῦτο δοκοῦσιν ἐν τισὶ διαλλάττειν. καὶ ταῦτα μὲν οὕτως.

NOVVM

NOVVM TESTAMENTVM

IVXTA GRAECORVM LECTIONEM EX EMENDATIO
ribus exemplaribus,& ueterum orthodoxorũ lectione,cum uersione DES.
ERASMI ROTEROD. Theologiæ professoris,adiecta uul
gari æditione,quo magis in promptu sit lectori collatio.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ.

DES. ERAS. ROT. VERSIO.

VVLGATA EDITIO.

ΒΙβλος γενέσεως Ιησου χριστου, υἱου Δαβίδ, υἱου Αβραάμ. Αβραὰμ ἐγέννησε τὸν Ισαάκ. Ισαὰκ δὲ ἐγέννησε τὸν Ιακώβ. Ιακὼβ δὲ ἐγέννησε τὸν Ιούδαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ. Ιούδας δὲ ἐγέννησε τὸν Φαρὲς, καὶ τὸν Ζαρὰ, ἐκ τῆς Θάμαρ. Φαρὲς δὲ ἐγέννησε τὸν Ἑσρώμ. Ἑσρὼμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀράμ. Ἀρὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀμιναδάβ. Ἀμιναδὰβ δὲ ἐγέννησε τὸν Ναασσών. Ναασσὼν δὲ ἐγέννησε τὸν Σαλμών. Σαλμὼν δὲ ἐγέννησε τὸν Βοόζ, ἐκ τῆς Ῥαχάβ. Βοὸζ δὲ ἐγέννησε τὸν Ὠβήδ, ἐκ τῆς Ῥούθ. Ὠβὴδ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰεσσαί. Ἰεσσαὶ δὲ ἐγέννησε τὸν Δαβὶδ τὸν βασιλέα. Δαβὶδ δὲ ὁ βασιλεὺς ἐγέννησε τὸν Σολομῶνα ἐκ τῆς τοῦ Οὐρίου. Σολομὼν δὲ ἐγέννησε τὸν Ῥοβοάμ. Ῥοβοὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀβιᾶ. Ἀβιᾶ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀσά. Ἀσὰ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰωσαφάτ. Ἰωσαφὰτ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰωράμ. Ἰωρὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ὀζίαν. Ὀζίας δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰωάθαμ. Ἰωάθαμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἄχαζ. Ἄχαζ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἐζεκίαν. Ἐζεκίας δὲ ἐγέννησε τὸν Μανασσῆ. Μανασσῆς δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀμών. Ἀμὼν δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰωσίαν. Ἰωσίας δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰεχονίαν, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ἐπὶ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος. Μετὰ δὲ τὴν μετοικεσίαν Βαβυλῶνος, Ἰεχονίας ἐγέννησε τὸν Σαλαθιήλ. Σαλαθιὴλ δὲ ἐγέννησε τὸν Ζοροβάβελ. Ζοροβάβελ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀβιούδ. Ἀβιοὺδ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἐλιακίμ. Ἐλιακὶμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἄζωρ. Ἄζωρ δὲ ἐγέννησε τὸν Σαδώκ. Σαδὼκ δὲ ἐγέννησε

LIBER GE nerationis Iesu Christi filij Da uid,filij Abra ham. Abrahã genuit Isaac. Isaac autem ge nuit Iacob. Iacob autem genuit Iudam & fratres eius. Iudas au tem genuit Phares & Zaram è Thamar. Phares autẽ genuit Es rom.Esrom autem genuit Aram. Aram autem genuit Aminadab. Aminadab autem genuit Naa sson. Naasson autem genuit Sal mon. Salmon autẽ genuit Booz, è Rachab. Booz autem genuit Obed, è Ruth. Obed autem ge nuit Ieſſe. Ieſſe autem genuit Da uid regem. Dauid autem rex ge nuit Solomonem, ex ea quæ fue rat uxor Vriæ. Solomon autem genuit Roboam. Roboam autẽ genuit Abia. Abia autem genuit Asa. Asa autem genuit Iosaphat. Iosaphat autem genuit Ioram. Io ram autem genuit Hoziam. Ho zias autem genuit Ioatham. Ioa tham autẽ genuit Achaz. Achaz autem genuit Ezeciam. Ezecias autem genuit Manasse. Manas ses autem genuit Amon. Amon autem genuit Iosiam. Iosias au tem genuit Iechoniam & fratres eius, in exilio Babylonico. Por rò post exilium Babylonicum,Ie chonias genuit Salathiel. Sala thiel autem genuit Zorobabel. Zorobabel autem genuit Abiud. Abiud autẽ genuit Eliacim. Elia cim autem genuit Azor. Azor au tem genuit Sadoc. Sadoc autem genuit

LIBER genera tiõis Ie su Chri sti filij Dauid filij A brahã. Abraham genuit Isaac. Isa ac autem genuit Iacob. Ia cob autem genuit Iudam & fratres eius. Iudas autem ge nuit Phares & Zarã de Tha mar. Phares autẽ genuit Es rom.Esrom autẽ genuit Arã. Aram autem genuit Amina dab. Aminadab autẽ genuit Naason. Naason autem ge nuit Salmon. Salmõ autem genuit Booz de Raab. Booz autẽ genuit Obeth ex Ruth. Obeth autem genuit Ieſſe. Ieſſe autem genuit Dauid re gem. Dauid autem rex ge nuit Salomonem ex ea quæ fuit Vriæ. Salomõ autem ge nuit Roboam. Roboam au tem genuit Abiam. Abia au tem genuit Asa. Asa autem genuit Iosaphat. Iosaphat autem genuit Ioram. Ioram autem genuit Oziã. Ozias aũt genuit Ioathan. Ioathan autem genuit Achaz. Achaz autẽ genuit Ezechiam. Eze chias autẽ genuit Manassen. Manasses aũt genuit Amon. Amon autem genuit Iosiam. Iosias aũt genuit Iechoniam & fratres eius, in transmigra tiõe babylonis. Et post trans migrationem babylonis, Ie chonias genuit Salathiel. Sa lathiel autẽ genuit Zoroba bel. Zorobabel autẽ genuit Abiud. Abiud autem genuit Eliachim. Eliachim autem genuit Azor. Azor autem ge nuit Sadoch. Sadoch autem genuit

ἐγέννησε τὸν Ἀχίμ. Ἀχὶμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἐλιούδ. Ἐλιοὺδ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἐλεάζαρ. Ἐλεάζαρ δὲ ἐγέννησε τὸν Ματθάν. Ματθὰν δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰακώβ. Ἰακὼβ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰωσὴφ, τὸν ἄνδρα Μαρίας, ἐξ ἧς ἐγεννήθη Ἰησοῦς, ὁ λεγόμενος Χριστός. Πᾶσαι οὖν αἱ γενεαὶ ἀπ' Ἀβραὰμ ἕως Δαβὶδ γενεαὶ δεκατέσσαρες, καὶ ἀπὸ Δαβὶδ ἕως τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος, γενεαὶ δεκατέσσαρες, καὶ ἀπὸ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος ἕως τοῦ Χριστοῦ, γενεαὶ δεκατέσσαρες. Τοῦ δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ γένεσις οὕτως ἦν. μνηστευθείσης γὰρ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσήφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτούς, εὑρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου. Ἰωσὴφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, δίκαιος ὢν, καὶ μὴ θέλων αὐτὴν παραδειγματίσαι, ἐβουλήθη λάθρᾳ ἀπολῦσαι αὐτήν. ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου κατ' ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ λέγων. Ἰωσὴφ υἱὸς Δαβὶδ μὴ φοβηθῇς παραλαβεῖν Μαριὰμ τὴν γυναῖκά σου. τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν, ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου. τέξεται δὲ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν, αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος. Ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ. ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, μεθ' ἡμῶν ὁ θεός. διεγερθεὶς δὲ Ἰωσὴφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου, ἐποίησεν ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος κυρίου. καὶ παρέλαβε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν, ἕως οὗ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς, τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας ἐν ἡμέραις Ἡρῴδου τοῦ βασιλέως, ἰδοὺ μάγοι ἀπ' ἀνατολῶν παρεγένοντο εἰς Ἱεροσόλυμα λέγοντες. ποῦ ἐστὶν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; εἴδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ, καὶ ἤλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ. ἀκούσας δὲ Ἡρῴδης ὁ βασιλεὺς ἐταράχθη, καὶ πᾶσα Ἱεροσόλυμα μετ' αὐτοῦ, καὶ συναγαγὼν πάντας

genuit Achin. Achin autē genuit Eliud. Eliud autē genuit Eleazar. Eleazar autē genuit Matthā. Mat than autē genuit Iacob. Iacob autem genuit Ioſeph, maritū Mariæ, ex qua genitus fuit Ieſus, ille qui dicitur Chriſtus. Vniuerſæ itaq; generationes ab Abrahā uſq; ad Dauid, generationes quatuordecim: & à Dauid uſq; ad demigrationē Babylonicā, generationes quatuordecim: & à demigratione Babylonica uſq; ad Chriſtū, generationes quatuordecim. Ieſu uero Chriſti natiuitas ſic habet. Cū mater eīs eius Maria deſponſa eſſet Ioſeph, priuſq; congreſſi fuiſſent, deprehēſa eſt grauida è ſpiritu ſancto. Porrò Ioſeph marit9 ei9, quoniam erat iuſtus, & nolebat illā infamare, uoluit clāculū ab ea diuertere. Hæc autē quum is in animo uerſaret, ecce angel9 domini in ſomnis uiſus eſt illi dicēs: Ioſeph fili Dauid, ne metuas adiungere tibi Mariā uxorē tuā. Nam quod in illa conceptū eſt, à ſpū ſancto profectū eſt. Pariet autē filiū, & uocabis nomen eius Ieſum. Is eīm ſaluū faciet populū ſuū à peccatis ſuis. Porrò totū hoc factū eſt, ut perficeretur id quod dictū fuerat à domino per prophetā ita loquētem: Ecce uirgo erit prægnās, & pariet filiū, & uocabūt nomē eius Emmanuel: quod ſi quis interpretetur ſonat, nobiſcū deus. Excitatus aūt Ioſeph à ſomno, fecit ut iniunxerat ſibi angelus domini: & adiunxit ſibi uxorē ſuā, & nō cognouit eam, donec peperiſſet filiū ſuū primogenitū, & appellauit nomē eius Ieſum. Cū autē natus eſſet Ieſus in Bethleē ciuitate Iudææ, tēporibus Herodis regis, ecce magi ab oriē/te acceſſerūt Hieroſolyma, dicentes: Vbi eſt ille, q natus eſt rex Iudæorū? uidimus eīm illius ſtellā in oriēte, & acceſſimus, ut adorem9 eū. Auditis aūt his Herodes rex, turbatus eſt, & tota Hieroſolymorū urbs cū illo: & cōuocatis omnibus pon

genuit Achim. Achim autē genuit Eliud. Eliud autem genuit Eleazar. Eleazar autem genuit Mathan. Mathan autem genuit Iacob. Iacob autem genuit Ioſeph uirū Mariæ, de qua natus eſt Ieſus, qui uocatur Chriſtus. Oīs itaq; generationes ab Abraham uſq; ad Dauid, generationes quatuordecim: & a Dauid uſq; ad trāſmigrationem Babylonis, generatiōes quatuordecim: & a tranſmigratione babylonis uſq; ad Chriſtum, generatiōes quatuordecim. Chriſti autem generatio ſic erat. Cum eſſet deſpōſata mater Ieſu Maria Ioſeph, anteq; conuenirent, inuenta eſt in utero habens de ſpiritu ſancto. Ioſeph autem uir eius cum eſſet iuſtus, & nollet eam traducere, uoluit occulte dimittere eam. Hæc autem eo cogitante, ecce angelus domini apparuit in ſomnis Ioſeph dicens: Ioſeph fili Dauid, noli timere accipere Mariam coniugem tuam. Quod enim in ea natum eſt, de ſpiritu ſancto eſt. Pariet autem filium: & uocabis nomen eius Ieſum. Ipſe eīm ſaluum faciet populum ſuum a peccatis eorum. Hoc autem totum factum eſt, ut adimpleretur quod dictum eſt a domino per prophetā dicentem: Ecce uirgo in utero habebit & pariet filium: & uocabitur nomen eius emanuel: quod eſt interpretatū, nobiſcum deus. Exurgēs autem Ioſeph a ſomno, fecit ſicut præcepit ei angelus domini: & accepit coniugē ſuā: & non cognoſcebat eam, donec peperit filium ſuum primogenitum: & uocauit nomen eius Ieſum. Cū ergo natus eſſet Ieſus in Bethleem II
iudæ in diebus Herodis regis: ecce magi ab oriēte uenerunt Hieroſolymā, dicentes: Vbi eſt qui natus eſt rex Iudæorū? Vidimus enim ſtellā eius in oriēte: & uenimus adorare eū. Audiēs autē Herodes rex, turbatus eſt: & oīs Hieroſolyma cū illo. Et congregans

τας τοὺς ἀρχιερεῖς & γραμματεῖς
τοῦ λαοῦ, ἐπυνθάνετο παρ' αὐτῶν, ποῦ
ὁ χριστὸς γεννᾶται. * οἱ δὲ εἶπον αὐ
τῷ, ἐν βηθλεὲμ τῆ ἰουδαίας. οὕτως
γὰρ γέγραπται διὰ τοῦ προφήτου. &
σὺ βηθλεὲμ γῆ ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλα
χίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν ἰούδα, ἐκ
σοῦ γάρ μοι ἐξελεύσεται ἡγούμενος,
ὅς εἰς ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν ἰσρα
ήλ. * Τότε ἡρώδης λάθρα καλέσας
τοὺς μάγους, ἠκρίβωσε παρ' αὐτῶν
τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος,
& πέμψας αὐτοὺς εἰς βηθλεέμ, εἶ
πεν. πορευθέντες, ἀκριβῶς ἐξετάσα
τε περὶ τοῦ παιδίου, ἐπὰν δὲ εὕρητε,
ἀπαγγείλατέ μοι, ὅπως κἀγὼ ἐλ
θὼν προσκυνήσω αὐτῷ. οἱ δὲ ἀκού
σαντες τοῦ βασιλέως, ἐπορεύθησαν,
καὶ ἰδοὺ ὁ ἀστὴρ ὃν εἶδον ἐν τῆ ἀνατο
λῆ προῆγεν αὐτοὺς, ἕως ἐλθὼν, ἔστη
ἐπάνω οὗ ἦν τὸ παιδίον. ἰδόντες δὲ
τὸν ἀστέρα, ἐχάρησαν χαρὰν μεγά
λην σφόδρα. καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν
οἰκίαν εὗρον τὸ παιδίον μετὰ μα
ρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πεσόν
τες προσεκύνησαν αὐτῷ, καὶ ἀνοί
ξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν, προ
σήνεγκαν αὐτῷ δῶρα, χρυσὸν καὶ
λίβανον, καὶ σμύρναν. καὶ χρημα
τισθέντες κατ' ὄναρ, μὴ ἀνακάμψαι
πρὸς ἡρώδην, διʼ ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώ
ρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν. Ἀναχω
ρησάντων δὲ αὐτῶν, ἰδοὺ ἄγγελος
κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ ἰωσὴφ
λέγων. ἐγερθεὶς, παράλαβε τὸ παιδί
ον & τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ φεῦγε
εἰς αἴγυπτον, & ἴσθι ἐκεῖ, ἕως ἂν εἴ
πω σοι, μέλλει γὰρ ἡρώδης ζητεῖν τὸ
παιδίον, τοῦ ἀπολέσαι αὐτό. ὁ δὲ
ἐγερθεὶς παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ
τὴν μητέρα αὐτοῦ νυκτὸς, καὶ ἀνε
χώρησεν εἰς αἴγυπτον, καὶ ἦν ἐκεῖ,
ἕως τῆς τελευτῆς ἡρώδου, ἵνα πλη
ρωθῆ τὸ ῥηθὲν, ὑπὸ τοῦ κυρίου διὰ τοῦ προ
φήτου λέγοντος. ἐξ αἰγύπτου ἐκάλε
σα τὸν υἱόν μου. Τότε ἡρώδης ἰδὼν, ὅτι ἐ
νεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων, ἐθυμώθη
λίαν, & ἀποστείλας, ἀνεῖλε πάντας
τοὺς παῖδας τοὺς ἐν βηθλεὲμ, καὶ
ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῆς, ἀπὸ διε
τοῦς, καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον, ὃν
ἠκρίβωσε παρὰ τῶν μάγων. Τότε ἐπλη

bus pontificibus & ſcribis populi, percontatus eſt eos, ubi Chriſtus naſceretur. At illi dixerunt ei: In Bethleem Iudææ. Sic enim ſcriptum eſt per prophetã: Et tu Bethleem terra Iuda, nequaquã minima es inter principes Iuda. Ex te enim mihi proditurus eſt dux, qui gubernaturus eſt populũ meum Iſrael. Tum Herodes clàm accerſitis Magis, accurate perquiſiuit ab illis, quo tempore ſtella apparuiſſet. Et iuſſis ire in Bethleem, dixit: Profecti illuc, accurate inquirite de puero. Vbi uero inueneritis, renunciate mihi, ut & ego ueniens adorẽ eum. Qui cum audiſſent regem, abierũt. Et ecce ſtella quam uiderant in oriẽte antecedebat eos, uſq; dum ueniẽs ſtaret ſupra ubi erat puer. Videntes autem ſtellam, gauiſi ſunt gaudio magno ualde. Et intrantes domum, inuenerunt puerum cum Maria matre eius: & procidentes adorauerunt eum: & apertis theſauris ſuis, obtulerunt ei munera: aurum, thus & myrrham. Et reſponſo accepto in ſomnis, ne redirent ad Herodem: per aliam uiam reuerſi ſunt in regionem ſuam. Qui cum receſſiſſent: ecce angelus domini apparuit in ſomnis Ioſeph, dicens: Surge & accipe puerum & matrem eius, & fuge in Aegyptum: & eſto ibi uſquedum dicam tibi. Futurum eſt enim ut Herodes quærat puerum ad perdendum eum. Qui conſurgens accepit puerum & matrem eius nocte: & receſſit in Aegyptum. Et erat ibi uſque ad obitum Herodis, ut adimpleretur quod dictum eſt a domino per prophetam dicentem: Ex Aegypto uocaui filiũ meum. Tũ Herodes ubi uidit ſibi illuſum fuiſſe à Magis, indignatus eſt uehemẽter: ac miſſis ſatellitib⁹ interfecit omes pueros, qui erãt Bethleẽ, & in omibus finib⁹ Bethleemiticis, quotquot eſſent bimuli aut minores, iuxta tẽpus qd' exacte cognouerat ex Magis. Tunc perfectum

gregans omnes principes ſacerdotum & ſcribas populi: ſciſcitabatur ab eis ubi Chriſtus naſceretur. At illi dixerunt ei: In Bethleẽ Iudæ. Sic enim ſcriptũ eſt per prophetam: Et tu Bethlehẽ terra Iuda, nequaquã minima es in principibus Iuda. Ex te em̃ exiet dux qui regat populũ meum Iſrael. Tunc Herodes clam uocatis magis, diligenter didicit ab eis tempus ſtellæ quæ apparuit eis: & mittens illos in Bethleem, dixit: Ite & interrogate diligẽter de puero: & cum inueneritis, renunciate mihi: ut & ego ueniens adorẽ eum. Qui cum audiſſent regem, abierũt. Et ecce ſtella quam uiderant in oriẽte antecedebat eos, uſq; dum ueniẽs ſtaret ſupra ubi erat puer. Videntes autem ſtellam, gauiſi ſunt gaudio magno ualde. Et intrantes domum, inuenerunt puerum cum Maria matre eius: & procidentes adorauerunt eum: & apertis theſauris ſuis, obtulerunt ei munera: aurum, thus & myrrham. Et reſponſo accepto in ſomnis, ne redirent ad Herodem: per aliam uiam reuerſi ſunt in regionem ſuam. Qui cum receſſiſſent: ecce angelus domini apparuit in ſomnis Ioſeph, dicens: Surge & accipe puerum & matrem eius, & fuge in Aegyptum: & eſto ibi uſquedum dicam tibi. Futurum eſt enim ut Herodes quærat puerum ad perdendum eum. Qui conſurgens accepit puerum & matrem eius nocte: & receſſit in Aegyptum. Et erat ibi uſque ad obitum Herodis, ut adimpleretur quod dictum eſt a domino per prophetam dicentem: Ex Aegypto uocaui filium meum. Tunc Herodes uidens quoniam illuſus eſſet a magis, iratus eſt ualde. & mittens occidit omnes pueros qui erant in Bethleem & in omnibus finibus eius, a bimatu & infra ſecundum tempus quod exquiſierat a magis. Tunc adimple-

 tum eſt

ρῶθη τὸ ῥηθὲμ, ὑπὸ Ἰερεμίου τοῦ προφή
» του λέγοντος. φωνὴ ἐν ῾Ραμᾶ ἠκούσθη,
» θρῆνος καὶ κλαυθμὸς, καὶ ὀδυρμὸς
» πολύς. ῾Ραχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα
αὐτῆς, καὶ οὐκ ἤθελε παρακληθῆναι,
ὅτι οὐκ εἰσίν. Τελευτήσαντος δὲ τοῦ
Ἡρῴδου, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου κατ' ὄ
ναρ φαίνεται τῷ Ἰωσὴφ ἐν Αἰγύ
πτῳ, λέγων. ἐγερθεὶς, παράλαβε τὸ
παιδίον, καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ
πορεύου εἰς γῆν Ἰσραήλ. Τεθνήκασι
γὰρ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ παι
δίου. ὁ δὲ ἐγερθεὶς, παρέλαβε τὸ παι
δίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ ἦλ
θεν εἰς γῆν Ἰσραήλ. ἀκούσας δὲ, ὅτι
Ἀρχέλαος βασιλεύει ἐπὶ τῆς Ἰου
δαίας ἀντὶ Ἡρῴδου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ
ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν. χρηματισθεὶς
δὲ κατ' ὄναρ, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέ
ρη τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἐλθὼν, κατῴ
κησεν εἰς πόλιν λεγομένην Να
ζαρέθ. ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τῶν
προφητῶν, ὅτι Ναζωραῖος κληθή
σεται. * Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκεί γ
ναις, παραγίνεται Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς
κηρύσσων ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἰουδαίας
καὶ λέγων. μετανοεῖτε. ἤγγικε γὰρ κ
ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. * Οὗτος γάρ α
ἐστιν ὁ ῥηθεὶς ὑπὸ Ἡσαΐου τοῦ προφή
του λέγοντος. φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ
ἐρήμῳ, ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυ
ρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ. ιδ
* Αὐτὸς δὲ Ἰωάννης εἶχε τὸ ἔνδυμα αὐ ις
τοῦ, ἀπὸ τριχῶν καμήλου, καὶ ζώνην
δερματίνην περὶ τὴν ὀσφῦν αὐτοῦ,
ἡ δὲ τροφὴ αὐτοῦ ἦν ἀκρίδες, καὶ μέλι
ἄγριον, τότε ἐξεπορεύετο αὐτὸν
Ἱεροσόλυμα καὶ πᾶσα ἡ Ἰουδαία, καὶ
πᾶσα ἡ περίχωρος τοῦ Ἰορδάνου, καὶ
ἐβαπτίζοντο ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ὑπ' αὐ
τοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας
αὐτῶν. * Ἰδὼν δὲ πολλοὺς τῶν φαρι ιε
σαίων καὶ σαδδουκαίων ἐρχομένους
ἐπὶ τὸ βάπτισμα αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς,
γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν
ὑμῖν φυγεῖν, ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀρ
γῆς; ποιήσατε οὖν καρποὺς ἀξίους τῆ
μετανοίας. καὶ μὴ δόξητε λέγειν ἐν
ἑαυτοῖς, πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβρα
ὰμ. Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι δύναται ὁ θεὸς
ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα
τῷ Ἀβραάμ. ἤδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν
ῥίζαν

fectum est, quod dictũ fuerat ab Hieremia propheta, cũ ait: Vox in Rhama audita est, lamentatio ploratus, et fletus multus. Rachel plorans filios suos, & noluit consolationem admittere, propterea quod non sint. Cæterũ defuncto Herode, ecce angelus domini in somnis apparet Ioseph in Aegypto, dicens: Surge & assume puerum & matrẽ eius, & uade in terram Israël. Defuncti sunt enim, qui quærebãt animã pueri. At ille surgens assumpsit puerũ & matrem illius, & uenit in terrã Israël. Verũ cum audisset Archelaum regnare in Iudæa, loco Herodis patris sui timuit illuc abire: sed oraculo admonitus in somnis, secessit in partes Galilææ: ac ꝓfectus, habitauit in ciuitate quæ uocatũ Nazareth: ut impleretur, quod dictũ fuerat per prophetas: Nazaræus uocabitur. In diebus illis, accedit Ioannes Baptista, prædicãs in deserto Iudææ, dicensq; Pœnitentiã agite uitæ prioris, in propinquo est enim regnũ cœlorũ. Nam hic est ille, de quo dixit Hesaias propheta, qui ait: Vox clamantis in deserto, parate uiam domini, rectas facite semitas eius. Ipse uero Ioãnes habebat indumentũ suum è pilis camelorum, & zonam pelliceam circum lumbos suos. Porrò cibus illius erant locustæ, & mel syluestre. Tunc egressa est ad illũ Hierosolyma, & tota Iudæa, totaq; regio undiq; finitima Iordani, & baptizabãtur in Iordane ab illo, confitentes peccata sua. Cum uidisset aũt multos ex pharisæis & saducæis uenientes ad baptismũ suũ, dixit illis: Progenies uiperarũ, quis uobis submonstrauit, ut fugeretis à uentura ira? Facite igit fructus, qui deceãt pœnitentiã. Et ne sitis hac mẽte, ut dicatis itra uosipsos, patrẽ habemus Abrahã. Dico ẽ uobis, quod possit deus facere, ut ex lapidibus his, filij surgant Abrahamo. Iam uero & securis ad

radicem

tum est, quod dictum est per Hieremiam prophetam, dicentem: Vox in Rama audita est: ploratus & ululatus multus, Rachel plorans filios suos, & noluit consolari: quia non sunt. Defuncto autem Herode: ecce angelus domini apparuit in somnis Ioseph in Aegypto, dicens: Surge & accipe puerũ & matrem eius: & uade in terram Israel. Defuncti sunt enim qui quærebãt animam pueri. Qui consurgens accepit puerum & matrem eius, & uenit in terram Israel. Audiens autem quod Archelaus regnaret in Iudæa pro Herode patre suo, timuit illo ire: & admonitus in somnis, secessit in partes Galilææ. Et ueniens habitauit in ciuitate quæ uocatur Nazareth, ut adimpleretur quod dictum est per prophetas: Quoniã Nazaræus uocabitur.

In diebus autem illis ue- III.
nit Iohannes baptista prædicans in deserto Iudææ, & dicens: Pœnitentiam agite appropinquabit enim regnum cœlorum. Hic est enim de quo dictum est per Esaiam propheram, dicentem: Vox clamantis in deserto: parate uiam domini: rectas facite semitas eius. Ipse autem Iohannes habebat uestimentum de pilis camelorum: & zonam pelliceam circa lumbos suos. Esca autem eius erat locustæ & mel silueſtre. Tunc exibat ad eum Hierosolyma & omnis Iudæa: & omnis regio circa Iordanẽ. Et baptizabãtur ab eo in Iordane, confitẽtes peccata sua. Videns autem multos phari sæorum & saducæorum uenientes ad baptismũ suum, dixit eis: Progenies uiperarum, quis demonstrabit uobis fugere a uentura ira? Facite ergo fructum dignũ pœnitẽtiæ. Et ne uelitis dicere intra uos: patrẽ habemus Abraã. Dico enim uobis: quoniam potens est deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ. Iam enim securis ad

radicem

δένδρον κεῖται. πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν,
ἐκκόπτεται, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.
ια α *Ἐγὼ μὲν βαπτίζω ὑμᾶς ἐν ὕδατι εἰς
μετάνοιαν, ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμε-
νος, ἰσχυρότερός μου ἐστὶν, οὗ οὐκ εἰμὶ
ἱκανὸς τὰ ὑποδήματα βαστάσαι,
αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι
ἁγίῳ, καὶ πυρί. *οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χεὶ
ρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἅλωνα
αὐτοῦ, καὶ συνάξει τὸν σῖτον αὐτοῦ
εἰς τὴν ἀποθήκην, τὸ δὲ ἄχυρον κα-
ταικαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ. *Τότε πα-
γίνεται ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας
ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην πρὸς τὸν Ἰωάννην,
τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ, ὁ δὲ Ἰω-
άννης διεκώλυεν αὐτὸν, λέγων. Ἐγὼ
χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ
σὺ ἔρχῃ πρός με; Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰη-
σοῦς, εἶπε πρὸς αὐτὸν, ἄφες ἄρτι. οὕ-
τω γὰρ πρέπον ἐστὶν ἡμῖν, πληρῶσαι
πᾶσαν δικαιοσύνην. *Τότε ἀφίη-
σιν αὐτὸν. καὶ βαπτισθεὶς ὁ Ἰησοῦς,
ἀνέβη εὐθὺς ἀπὸ τοῦ ὕδατος. καὶ
ἰδοὺ ἀνεῴχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοὶ,
καὶ εἶδεν τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ κατα-
βαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν, καὶ ἐρχόμε-
νον ἐπ' αὐτόν. Καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῶν
οὐρανῶν λέγουσα. οὗτός ἐστιν ὁ υἱός
μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ εὐδόκησα.
ιε *Τότε ὁ Ἰησοῦς ἀνήχθη εἰς τὴν ἔρη-
β μον ὑπὸ τοῦ πνεύματος, πειρασθῆ-
ναι ὑπὸ τοῦ διαβόλου, καὶ νηστεύσας
ἡμέρας τεσσαράκοντα, καὶ νύκτας
ις τεσσαράκοντα, ὕστερον ἐπείνασεν.
ε *καὶ προσελθὼν αὐτῷ ὁ πειράζων,
εἶπεν. Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἶπε, ἵνα οἱ
λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται. ὁ δὲ ἀπο-
» κριθεὶς, εἶπεν. γέγραπται. οὐκ ἐπ'
» ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ'
» ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ
διὰ στόματος θεοῦ. Τότε παραλαμ-
βάνει αὐτὸν ὁ Διάβολος εἰς τὴν ἁ-
γίαν πόλιν, καὶ ἵστησιν αὐτὸν ἐπὶ
τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ, καὶ λέγει αὐ-
τῷ. εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλλε σεαυ-
τὸν κάτω. γέγραπται γάρ, ὅτι
» τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται
» περὶ σοῦ, καὶ ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσί
» σε, μήποτε προσκόψῃς πρὸς λί-
» θον τὸν πόδα σου. ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰη-
» σοῦς, πάλιν γέγραπται. οὐκ ἐκ-
πειράσεις

radicem arborum posita est. Omnis igitur arbor, quæ non facit fructum bonum, excidítur, & in ignem mittitur. Ego quidem baptizo uos aqua ad pœnitentiam. At ille qui post me uenturus est, fortior me est: cuius non sum idoneus ut calciamenta portem. Ipse uos baptizabit spiritu sancto, & igni: cuius uentilabrum in manu ipsius, & repurgabit aream suam & congregabit triticum suum in horreum, paleam autem exuret igni inextinguibili. Tunc accedit Iesus à Galilæa ad Iordanem, ad Ioannem, ut baptizaretur ab illo. At Iohannes prohibebat illum, dicens: Mihi opus est ut abs te baptizer, & tu uenis ad me? Respõdens autem Iesus dixit ad illum: Omitte nunc. Sic enim decet nos, ut compleamus omnem iustitiam. Tunc omittit illum. Et baptizatus Iesus, ascendit protinus ab aqua, & ecce aperti sunt illi cœli & uidit spiritum dei descendentem tanquã columbam, & uenientem super ipsum. Et ecce uox de cœlis dicens: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacitum est.

Tunc Iesus subductus fuit in desertum à spiritu, ut tentaretur à diabolo. Et cum ieiunasset dies quadraginta, ac noctes quadraginta, tandem esurijt. Et cum accessisset ad eum ille qui tentat, dixit: Si filius es dei, iube ut lapides hi panes fiant. At ille respondens dixit: Scriptum est: Non solo pane uicturus est homo, sed omni uerbo quod egreditur per os dei. Tunc assumit illum diabolus in sanctam ciuitatem, & statuit eum super pinnaculum templi, dicitq; illi: Si filius es dei, præcipita te deorsum. Nam scriptum est: Angelis suis mandaturus est de te, ac manibus tollent te, ne quando impingas in lapidem pedem tuum. Dixit illi Iesus: Rursum scriptum est: Non tentabis

radicem arborũ posita est. Omnis ergo arbor quæ nõ facit fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur. Ego quidem baptizo uos in aqua in pœnitentiam: qui autem post me uenturus est, fortior me est: cuius non sum dignus calciamenta portare, ipse uos baptizabit in spiritu sancto & igni. Cuius uentilabrum in manu sua, & permundabit aream suam: & congregabit triticum in horreum suum: paleas autem comburet igni inextinguibili. Tunc uenit Iesus a Galilæa in Iordanem ad Iohannem, ut baptizaretur ab eo. Iohannes autem prohibebat eum, dicens: Ego a te debeo baptizari: & tu uenis ad me. Respondens autem Iesus dixit ei: Sine modo: Sic enim decet nos implere omnem iustitiam. Tunc dimisit eum. Baptizatus autem Iesus confestim ascendit de aqua. Et ecce aperti sunt ei cœli: & uidit spiritum dei descendentem sicut columbam, & uenientem super se. Et ecce uox de cœlo, dicens: Hic est filius meus dilectus in quo mihi complacui.

IIII. Tunc Iesus ductus est in desertum a spiritu ut tentaretur a diabolo. Et cum ieiunasset quadraginta diebus & quadraginta noctibus, postea esurijt. Et accedens tentator, dixit ei: Si filius dei es, dic ut lapides isti panes fiant. Qui respõdens dixit: Scriptum est: Non in solo pane uiuit homo, sed in omni uerbo quod procedit de ore dei. Tunc assumpsit eũ diabolus in sanctam ciuitatem: & statuit eum super pinnaculum tẽpli, & dixit ei: Si filius dei es, mitte te deorsum. Scriptum est enim: quia angelis suis mandauit de te: & in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuũ. Ait illi Iesus rursum: Scriptum est: Nõ tentabis

παράσεις κύριον τὸν θεόν σου. πάλιν παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν λίαν, καὶ δείκνυσιν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου, καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτῷ. ταῦτά σοι πάντα δώσω, ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι. τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ιησοῦς, ὕπαγε σατανᾶ. γέγραπται γάρ. Κύριον τὸν θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. τότε ἀφίησιν αὐτὸν ὁ διάβολος. καὶ ἰδοὺ ἄγγελοι προσῆλθον, καὶ διηκόνουν αὐτῷ. * Ακούσας δὲ ὁ Ιησοῦς, ὅτι Ιωάννης παρεδόθη, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν γαλιλαίαν, * καὶ καταλιπὼν τὴν Ναζαρὲθ, ἐλθὼν κατῴκησεν εἰς καπερναοὺμ τὴν παραθαλασσίαν, ἐν ὁρίοις ζαβουλὼν, & νεφθαλίμ, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ησαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος. γῆ ζαβουλὼν καὶ νεφθαλὶμ, ὁδὸν θαλάσσης, πέραν τοῦ Ιορδάνου, γαλιλαία τῶν ἐθνῶν, ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει, εἶδε φῶς μέγα, & τοῖς καθημένοις ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου, φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς.

* Απὸ τότε ἤρξατο ὁ Ιησοῦς κηρύσσειν, καὶ λέγειν. μετανοεῖτε. ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Περιπατῶν δὲ ὁ Ιησοῦς παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς γαλιλαίας, εἶδεν δύο ἀδελφοὺς, σίμωνα τὸν λεγόμενον πέτρον, καὶ ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, βάλλοντας ἀμφίβληστρον εἰς τὴν θάλασσαν. ἦσαν γὰρ ἁλιεῖς. καὶ λέγει αὐτοῖς. * δεῦτε ὀπίσω μου καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἁλιεῖς ἀνθρώπων. οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα ἠκολούθησαν αὐτῷ. * καὶ προβὰς ἐκεῖθεν, εἶδεν ἄλλους δύο ἀδελφοὺς, Ἰάκωβον τὸν τοῦ ζεβεδαίου, καὶ Ιωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ ζεβεδαίου τοῦ πατρὸς αὐτῶν, καταρτίζοντας τὰ δίκτυα αὐτῶν, καὶ ἐκάλεσεν αὐτούς. οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὸ πλοῖον καὶ τὸν πατέρα αὐτῶν, ἠκολούθησαν αὐτῷ. * καὶ περιῆγεν ὅλην τὴν γαλιλαίαν ὁ Ιησοῦς, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, & κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας, & θερα-

πεύων

tabis dominum deum tuum. Rursum assumit illum diabolus in montem excelsum ualde, & commonstrat ei omnia regna mundi, & gloriam illorum, & dicit illi: Hæc omnia tibi dabo, si prostratus adoraueris me. Tunc dicit illi Iesus: Abi satana. Scriptum est enim: Dominum deum tuum adorabis, & illum solum coles. Tunc omittit illum Diabolus. Et ecce angeli accedebant, ac ministrabant ei. Cum audisset autem Iesus, quod Iohannes traditus esset, secessit in Galilæam, & relicta Nazareth, profectus habitauit in Capernaum, quæ est ciuitas maritima, in finibus Zabulon & Neptalim, ut impleretur quod dictum fuerat, per Esaiam prophetam dicentem: Terra Zabulon, & Neptalim iuxta uiam maris, ultra Iordanem, Galilæa gentium, populus qui sedebat in tenebris, & umbra mortis, uidit lucem magnam, & qui sedebant in regione & umbra mortis, lux orta est eis. Ex eo tempore cœpit Iesus prædicare, & dicere: Resipiscite, instat enim regnum cœlorum. Ambulans autem Iesus iuxta mare Galilææ, uidit duos fratres, Simonem qui uocabatur Petrus, & Andream fratrem eius, iacientes rete in mare (Nam erant piscatores) & dicit illis: Sequamini me, & faciam uos piscatores hominum. At illi relictis ilico retibus, secuti sunt illum. Et progressus illinc, uidit alios duos fratres, Iacobum filium Zebedæi, & Iohannem fratrem eius in naui, cū Zebedæo patre suo, sarcientes retia sua, & uocauit eos. At illi protinus relicta naui & patre suo, secuti sunt eum. Et circumibat totā Galilæam Iesus, docens in synagogis, illorum, ac prædicans Euangeliū regni, et sanans

tabis dominum deum tuum. Iterū assumpsit eum diabolus in montem excelsum ualde: & ostendit ei omnia regna mundi & gloriam eorum, & dixit ei: Hæc omnia dabo tibi, si cadens adoraueris me. Tunc dicit ei Iesus: Vade sathana. Scriptū est enim: Dominum deum tuū adorabis: & illi soli seruies. Tunc reliquit eum diabolus: & ecce angeli accesserunt & ministrabant ei. Cum autem audisset Iesus quod Iohannes traditus esset, secessit in Galilæam: & relicta ciuitate Nazareth, uenit & habitauit in ciuitate Capharnaum maritima in finibus Zabulon & Neptalim, ut adimpleretur quod dictū est per Esaiam prophetam: Terra Zabulon, & terra Neptalim, uia maris trans Iordanem Galilææ gentium: populus qui ambulabat in tenebris uidit lucem magnā: & sedentibus in regione umbræ mortis lux orta est eis. Exinde cœpit Iesus prædicare & dicere: Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnū cœlorum. Ambulans autem Iesus iuxta mare Galilææ: uidit duos fratres, Simonem qui uocatur Petrus, & Andream fratrem eius, mittentes rete in mare: Erant enim piscatores. Et ait illis: Venite post me, & faciam uos fieri piscatores hominum. At illi continuo, relictis retibus secuti sunt eum. Et procedens inde uidit alios duos fratres, Iacobum Zebedæi, & Iohannem fratrem eius in naui cum Zebedæo patre eorum, reficientes retia sua, & uocauit eos. Illi autem statim relictis retibus & patre, secuti sunt eum. Et circumibat Iesus totam Galilæam, docens in synagogis eorum & prædicans euangelium regni: & sanans

nans

πενίαν πᾶσαν νόσον, καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ. καὶ ἀπῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εἰς ὅλην τὴν συρίαν. καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας, ποικίλαις νόσοις καὶ βασάνοις συνεχομένους, καὶ δαιμονιζομένους, καὶ σελήνιαζομένους, καὶ παραλυτικούς, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς. καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας καὶ δεκαπόλεως καὶ ἱεροσολύμων, καὶ ἰουδαίας, καὶ πέραν τοῦ ἰορδάνου.

κδ ι Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος· καὶ καθίσαντος αὐτοῦ, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ,

κε ε καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτοὺς, λέγων.

κς ε Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται.

κζ ε Μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν.

κη ε Μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται.

κθ ε Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται. Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄψονται. Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ θεοῦ κληθήσονται. Μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

λ ι Μακάριοι ἐστέ, ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσιν, καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι, ἕνεκεν ἐμοῦ. χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς. οὕτω γὰρ ἐδίωξαν τοὺς προφήτας, τοὺς πρὸ ὑμῶν.

λα ε Ὑμεῖς ἐστὲ τὸ ἅλας τῆς γῆς. ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἁλισθήσεται; εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι εἰ μὴ βληθῆναι ἔξω, καὶ καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.

λβ β Ὑμεῖς ἐστὲ τὸ φῶς τοῦ κόσμου. οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη, οὐδὲ καίουσι λύχνον, καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ. οὕτως λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν

nans omnem morbum, & omnem languorem in populo. Et dimanauit fama illius in totam Syriam. Et adduxerunt ad illum omes male affectos, uarijs morbis ac torminibus contractos, & dæmoniacos, & lunaticos, & paralyticos, sanauitq; illos. Et secutæ sunt eum turbæ multæ, à Galilæa ac Decapoli, & Hierosolymis, & Iudæa, & à regionibus trans Iordanem sitis.

Cum uidisset autem turbas, ascendit in mõtem, & cum consedisset, accesserunt ad illum discipuli eius: & postquam aperuisset os suum, docebat illos, dicens: Beati paupes spiritu, quoniam illorum est regnum cœlorum. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolationem accipient. Beati mites, quoniam ipsi hæreditatem accipient terræ. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Beati mundo corde, quoniã ipsi deum uidebunt. Beati pacifici, quoniam ij filij dei uocabũtur. Beati qui persecutionẽ patiũtur propter iustitiam, quoniam illorum est regnum cœlorũ. Beati estis, cum probra iecerint in uos & insectati fuerint, & dixerint omne malum uerbum aduersus uos mentientes, propter me. Gaudete & exultate, quoniam merces uestra multa est in cœlis. Sic enim persecuti fuerunt prophetas, qui fuerunt ante uos. Vos estis sal terræ. Quod si sal infatuatus fuerit, quo salietur? Ad nihil ualet ultra, nisi ut proijciatur foras, & conculcetur ab hominibus. Vos estis lux mundi. Nõ potest oppidum abscondi supra montem situm: neque accendunt lucernam, & ponunt illam subter modiũ, sed super candelabrũ, et lucet omnibus qui sunt in domo. Sic luceat lux uestra coram ho

nans omnem languorem, & omnem infirmitatem in populo. Et abijt opinio eius in totam Syriam, & obtulerũt ei omnes male habentes uarijs lãguoribus & tormentis comprehensos: & qui dæmonia habebant & lunaticos & paralyticos, & curauit eos. Et secutæ sunt eũ turbæ multæ de Galilæa & decapoli, & de Hierosolymis, & de Iudæa, & de trans Iordanem. Videns autem V. Iesus turbas, ascendit in montem: & cum sedisset, accesserunt ad eum discipuli eius: & aperiens os suum docebat eos, dicens: Beati paupes spiritu: quoniam ipsorum est regnum cœlorũ. Beati mites: quoniam ipsi possidebunt terram. Beati qui lugent: quoniam ipsi consolabuntur. Beati qui esuriunt & sitiũt iustitiam: quoniam ipsi saturabuntur. Beati miseri cordes: quoniam ipsi misericordiam consequentur. Beati mundo corde: quoniam ipsi deum uidebunt. Beati pacifici: quoniam filij dei uocabuntur. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam: quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Beati estis cum maledixerint uobis homines, & persecuti uos fuerint & dixerint omne malum aduersum uos, mentientes propter me. Gaudete & exultate: quoniã merces uestra copiosa est in cœlis. Sic enim persecuti sunt prophetas qui fuerunt ante uos. Vos estis sal terræ: Quod si sal euanuerit, in quo salietur? Ad nihilũ ualet ultra, nisi ut mittatur foras, & conculcetur ab hominibus. Vos estis lux mũdi. Nõ potest ciuitas abscõdi supra montem posita: neq; accendunt lucernam & ponũt eam sub modio, sed super cãdelabrũ: ut luceat omnibus qui in domo sunt. Sic luceat lux ũra co-

 ram

πρόσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν, τὸν ἐν τοῖς
λζ οὐρανοῖς. * Μὴ νομίσητε, ὅτι ἦλθον
ι καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προφήτας. οὐκ ἦλθον καταλῦσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν,
λθ * ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ,
ε ἰῶτα ἓν, ἢ μία κεραία, οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου ἕως ἂν πάντα γένηται. * Ὃς ἐὰν οὖν λύσῃ μίαν τῶν
λε ι ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων, καὶ διδάξῃ οὕτως τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. ὃς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. Λέγω δὲ ὑμῖν, ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ὑμῶν ἡ δικαιοσύνη, πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ
μ φονεύσεις, ὃς δ' ἂν φονεύσῃ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῇ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει. ὃς δ' ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ῥακά, ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ, ὃς δ' ἂν εἴπῃ μωρέ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός. ἐὰν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, κἀκεῖ μνησθῇς, ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τί κατὰ σοῦ, ἄφες ἐκεῖ
λς ε τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὕπαγε πρῶτον, διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου. καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου. * Ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχύ, ἕως ὅτου εἶ ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ, μήποτέ σε παραδῷ ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ, καὶ ὁ κριτής σε παραδῷ τῷ ὑπηρέτῃ, καὶ εἰς φυλακὴν βληθήσῃ. ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν. ἕως ἂν ἀποδῷς τὸν ἔσχατον κο
λζ ι δράντην. * Ἠκούσατε, ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ μοιχεύσεις. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. Εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζῃ σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ. συμφέρει γάρ σοι,
ἵνα

ram hominibus, ut uideãt ueſtra bona opera, glorificentq; patrem ueſtrũ, qui eſt in cœlis. Ne exiſtimetis, quod uenerim ad deſtruẽdam legẽ, aut prophetas: imò nõ ueni ut deſtruã, ſed ut compleã. Amen quippe dico uobis, donec prætereat cœlũ & terra, iota unũ, aut unus apex non præterierit ex lege, quoad omnia facta fuerint. Quiſquis igitur ſoluerit unum ex mandatis hiſce minimis, & docuerit ſic homines, minimus uocabitur in regno cœlorum. Quiſquis autem fecerit & docuerit, hic magnus uocabitur in regno cœlorũ. Dico enim uobis: Niſi abundauerit ueſtra iuſtitia, plus quàm ſcribarum & phariſæorũ, nõ poſſitis ingredi in regnum cœlorũ. Audiſtis quod dictũ ſit ueteribus: Non occides. Quiſquis autẽ occiderit, obnoxius erit iudicio. At ego dico uobis, quod quiſquis iraſcitur fratri ſuo temere, obnoxius erit iudicio, Quicunq; uero dixerit fratri ſuo Rhaca, obnoxius erit cõcilio. Quiſquis autẽ dixerit fatue, obnoxius erit gehennæ incẽdio. Itaq; ſi obtuleris munus tuum ad aram, & illic recordatus fueris, q frater tuus habet aliquid aduerſum te, relinque illic munus tuũ coram altari, & abi, prius reconcilieris fratri tuo, & tum ueniens offer munus tuum. Habeto beneuolentiam cum aduerſario tuo cito, dum es in uia cum illo: ne quando te tradat aduerſarius iudici, & iudex te tradat miniſtro, & in carcerem conijciaris. Amen dico tibi, non exibis illinc, donec perſolueris extremum quadrantem. Audiſtis quod dictum fuerit antiquis, Non committes adulterium. At ego dico uobis, quod quicũq; aſpexerit uxorẽ alterius, ad cõcupiſcendũ eam, iam adulteriũ cũ ea cõmiſit in corde ſuo. Quod ſi oculus tuus dexter obſtaculo tibi fuerit, erue illum & abijce abs te. Expedit enim tibi, ut pereat

ram hominibus, ut uideant opera ueſtra bona: & glorificẽt patrem ueſtrum qui in cœlis eſt. Nolite putare, quoniam ueni ſoluere legem aut prophetas. Nõ ueni ſoluere, ſed adimplere. Amen quippe dico uobis: donec tranſeat cœlum & terra, iota unum aut apex unus non præteribit a lege, donec omnia fiant. Qui ergo ſoluerit unũ de mandatis iſtis minimis, & docuerit ſic homines, minimus uocabitur in regno cœlorum: qui autem fecerit & docuerit, hic magnus uocabitur in regno cœlorum. Dico autem uobis: quia niſi abundauerit iuſtitia ueſtra plus quam ſcribarum & phariſeorum nõ intrabitis in regnum cœlorum. Audiſtis quia dictum eſt antiquis: Non occides. Qui autem occiderit, reus erit iudicio. Ego autem dico uobis: quia omnis qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri ſuo Racha, reus erit concilio. Qui autem dixerit fatue, reus erit gehennæ ignis. Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduerſum te, relinque ibi munus tuum ante altare: & uade prius reconciliari fratri tuo: & tunc ueniens offeres munus tuum. Eſto conſentiens aduerſario tuo cito, dum es cum eo in uia: ne forte tradat te aduerſarius iudici: & iudex tradat te miniſtro, & in carcerem mittaris. Amen dico tibi: non exies inde, donec reddas nouiſſimum quadrantem. Audiſtis quia dictum eſt antiquis: Non mœchaberis. Ego autem dico uobis: quia omnis qui uiderit mulierem ad concupiſcendũ eã, iam mœchatus eſt eã in corde ſuo. Quod ſi oculus tuus dexter ſcandalizat te, erue eum & proijce abs te. Expedit enim tibi

ut pereat

ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν σου, καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν, καὶ ἐὰν ἡ δεξιά σου χεὶρ σκανδαλίζῃ σε, ἔκκοψον αὐτὴν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ. συμφέρει γάρ σοι, ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν σου, καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν. ἐρρέθη δέ, ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, δότω αὐτῇ ἀποστάσιον. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχᾶσθαι· καὶ ὃς ἐὰν ἀπολελυμένην γαμήσῃ, μοιχᾶται. πάλιν ἠκούσατε, ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐκ ἐπιορκήσεις, ἀποδώσεις δὲ τῷ κυρίῳ τοὺς ὅρκους σου. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὀμόσαι ὅλως, μήτε ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶ τοῦ θεοῦ, μήτε ἐν τῇ γῇ, ὅτι ὑποπόδιόν ἐστι τῶν ποδῶν αὐτοῦ, μήτε εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅτι πόλις ἐστὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως, μήτε ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὀμόσῃς, ὅτι οὐ δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν ἢ μέλαιναν ποιῆσαι. ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν, ναὶ ναί, οὒ οὔ. τὸ δὲ περισσὸν τούτων, ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστιν. ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη, ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ. ἀλλ' ὅς τίς σε ῥαπίσει ἐπὶ τὴν δεξιάν σου σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην, καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον, καὶ ὅς τίς σε ἀγγαρεύσει μίλιον ἕν, ὕπαγε μετ' αὐτοῦ δύο. τῷ αἰτοῦντί σε δίδου, καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανείσασθαι μὴ ἀποστραφῇς. ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου, καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καὶ διωκόντων ὑμᾶς, ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθούς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. ἐὰν γὰρ ἀγαπήσητε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τίνα

ut pereat unũ mẽbrorũ tuorũ, ac non totũ corpus tuũ coniſciat in gehennã. Et ſi dextera tua manus obſtiterit tibi, amputa eã, & proiſce abs te. Expedit em tibi, ut pereat unũ mẽbrorũ tuorũ, ac nõ totum corpus tuũ coniſciatur in gehennã. Dictũ eſt aũt quicũq; repudiauerit uxorẽ ſuã, det illi libellũ diuortij. At ego dico uobis, quod quiſquis repudiauerit uxorẽ ſuã, niſi cauſa ſtupri, efficit ut illa ſit ad ultera, & quicũq; repudiatã duxerit, adulterium cõmittit. Rurſum audiſtis, quod dictum fuerit anti quis, Nõ peierabis, ſed perſolues domino ea quæ iuraueris. At ego dico uobis, ne iuretis omino, neq; per cœlum, quia thronus dei eſt: neq; per terrã, quia ſubſellium eſt pedum illius: neq; per Hieroſoly ma, quoniã ciuitas eſt magni regis: neq; per caput tuum iurabis, propterea, quod non potes unũ pilum albũ, aut nigrũ facere. Sed erit ſermo ueſter, eſt eſt, non nõ. Porrò quod ultra hæc adiũgitur, ex malo ꝓficiſcit. Audiſtis quod dictum fuerit, Oculũ pro oculo, & dentẽ pro dente. At ego dico uobis, Ne reſiſtatis malo: ſed quiſ quis impegerit alapã in dexterã tuam maxillã, obuerte illi & alte ram, & ei qui te uelit in ius trahe re, ac tunicam tuã tollere, permit te illi & pallium: & qui te adegerit ad miliarium unũ, abito cum illo duo. Petẽti abs te dato, & cupien tem mutuum accipere, ne auerſe ris. Audiſtis quod dictũ ſit: Dili ges proximum tuũ, & odio habe bis inimicum tuum. At ego dico uobis: Diligite inimicos ueſtros, bene ꝓcemini deuouẽtibus uos: benefacite iſs, qui uos odio pro ſequuntur: orate pro iſs, qui læ dunt & inſectantur uos, ut ſitis fi lij patris ueſtri, qui eſt in cœlis: quia ſolem ſuum exoriri ſinit, ſu per malos ac bonos, & pluuiam mittit ſuper iuſtos et iniuſtos. Nã ſi dilexeritis eos, qui diligunt uos

ut pereat unũ membrorum tuorum, quam totum cor pus tuum mittatur in gehen nam. Et ſi dextera manus tua ſcandalizet te, abſcide eã & proiice abs te. Expedit em tibi ut pereat unũ membro rum tuorum, quam totum corpus tuum eat in gehen nam. Dictum eſt autẽ: Qui cunq; dimiſerit uxorẽ ſuam, det ei libellum repudij. Ego autẽ dico uobis: quia omnis qui dimiſerit uxorem ſuam, excepta fornicationis cauſa: facit eam mœchari: & qui di miſſam duxerit, adulterat. Iterũ audiſtis quia dictũ eſt antiquis: Nõ periurabis: red des autem domino iuramẽ ta tua. Ego autem dico uo bis non iurare omnino, neq; per cœlũ, quia thronus dei eſt: neq; per terram, quia ſca bellum eſt pedum eius: neq; per Hieroſolymam, quia ci uitas eſt magni regis. Neque per caput tuum iuraueris: quia non potes unum capil lum album facere aut nigrũ. Sit autem ſermo ueſter, eſt eſt, non non: quod autem his abundantius eſt, a malo eſt. Audiſtis quia dictũ eſt: Oculum pro oculo, dentem pro dente. Ego autem dico uobis, nõ reſiſtere malo: ſed ſi quis te percuſſerit in dexte ram maxillam tuam, præbe illi & alteram. Et ei qui uult tecum in iudicio cõtendere, & tunicam tuã tollere, dimit te ei & pallium. Et quicunq; te angariauerit mille paſſus, uade cum illo & alia duo. Qui petit a te, da ei: & uolen ti mutuare a te, ne auertaris. Audiſtis quia dictum eſt: Diliges proximum tuum: et odio habebis inimicum tu um. Ego autem dico uo bis: diligite inimicos ue ſtros: benefacite his qui o de runt uos: & orate pro perſe quentibus, & calumnianti bus uos, ut ſitis filij patris ue ſtri qui in cœlis eſt: qui ſo lem ſuũ oriri facit ſuper bo nos & malos: & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos. Si enim di ligitis eos qui uos diligunt,

quod quam

τίνα μισθὸν ἔχετε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν; καὶ ἐὰν ἀσπάσησθε τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν μόνον, τί περισσὸν ποιεῖτε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι οὕτως ποιοῦσιν; ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὡσπερ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, τέλειός ἐστιν. *προσέχετε τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν, μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς. εἰ δὲ μήγε, μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν οὐρανοῖς. ὅταν οὖν ποιῇς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσῃς ἔμπροσθέν σου, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ ποιοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ ἐν ταῖς ῥύμαις, ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. σοῦ δὲ ποιοῦντος ἐλεημοσύνην, μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου, τί ποιεῖ ἡ δεξιά σου, ὅπως ᾖ σου ἡ ἐλεημοσύνη ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, αὐτὸς ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ. καὶ ὅταν προσεύχῃ, οὐκ ἔσῃ ὥσπερ οἱ ὑποκριταί, ὅτι φιλοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν πλατειῶν ἑστῶτες προσεύχεσθαι, ὅπως ἂν φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις. ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. σὺ δὲ ὅταν προσεύχῃ, εἴσελθε εἰς τὸ ταμεῖόν σου, καὶ κλείσας τὴν θύραν σου, προσεύξαι τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ. *προσευχόμενοι δὲ, μὴ βαττολογήσητε, ὥσπερ οἱ ἐθνικοί. δοκοῦσι γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται. μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς, οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν, ὧν χρείαν ἔχετε, πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν. οὕτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς. πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου. ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου. γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον, δὸς ἡμῖν σήμερον. καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν. καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ δόξα, εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν. *ἐὰν

quod præmium habetis? Nónne & publicani idē faciunt? Et si cōplexi fueritis fratres uestros tantum, quid eximium facitis? Nónne & publicani sic faciunt? Eritis igitur uos perfecti, quemadmodum pater uester, qui est in cœlis perfectus est. Attendite ne elee mosynam uestrā præstetis coram hominibus, quo spectemini ab illis. Alioqui præmium nō habetis apud patrem uestrū, qui est in cœlis. Itaq; cū præstas eleemosynam, ne tubis canatur ante te, quemadmodum hypocritæ faciūt in conciliabulis, & in uicis, ut glorificentur ab hominibus. Amē dico uobis, habent mercedem suā. Cæterum tu cum præstabis eleemosynam, nesciat sinistra tua quod facit dextera tua, ut sit tua eleemosyna in occulto: & pater tuus qui uidet in occulto, ipse reddet tibi in propatulo. Et cū oraueris, nō eris quēadmodū hypocritæ. Nam illi solent in cōciliabulis & in angulis platearū stantes orare, quo cōspicui sint hominibus. Amē dico uobis, quod habēt mercedē suā. Tu uero cum oras, introito in conclaue tuum: & occluso ostio tuo, ora patrē tuū, qui est in occulto, & pater tuus qui uidet in occulto, persoluet tibi in propatulo. Verū orantes, ne sitis multiloqui, sicut ethnici. Putāt enim fore, ut ob multiloquiū suū exaudiātur. Ne igitur efficiamini similes istorū. Nouit enim pater uester, quibus rebus opus sit uobis, priusquàm petatis ab illo. Ad hunc ergo modū orate uos, Pater noster, qui es in cœlis, sanctificetur nomē tuū. Veniat regnū tuū, fiat uolūtas tua, quēadmodū in cœlo, sic etiā in terra. Panē nostrū quotidianū da nobis hodie, & remitte nobis debita nostra, sicut & nos remittimus debitorib⁹ nostris. Et ne inducas nos in tētationē. Sed libera nos à malo, Quia tuū est regnū, & potentia, & gloria, in secula seculorum. Amen.

quam mercedem habebitis? Nonne & publicani hoc faciunt? Et si salutaueritis fratres uestros tantū, quid amplius facitis? Nonne & ethnici hoc faciunt? Estote ergo uos perfecti: sicut & pater uester cœlestis perfectus est.

VI. Attendite ne iustitiam uestram faciatis coram hominibus, ut uideamini ab eis: alioquin mercedem non habebitis apud patrē uestrum qui in cœlis est. Cum ergo facis eleemosynam, noli tuba canere ante te, sicut hypocritæ faciunt in synagogis & in uicis, ut honorificentur ab hominibus. Amen dico uobis, receperunt mercedem suam. Te autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua: ut sit eleemosyna tua in abscondito: & pater tuus qui uidet in abscondito, reddet tibi. Et cum oratis, non eritis sicut hypocritæ: qui amant in synagogis & in angulis platearū stantes orare ut uideantur ab hominibus. Amen dico uobis, receperunt mercedem suam. Tu autem cum oraueris, intra in cubiculum tuum: & clauso ostio, ora patrem tuum in abscondito: & pater tuus qui uidet in abscondito, reddet tibi. Orantes autem nolite multum loqui, sicut ethnici faciunt: Putant enim quod in multiloquio suo exaudiantur. Nolite ergo assimilari eis. Scit enim pater uester, quid opus sit uobis, antequam petatis eum. Sic ergo uos orabitis:

Pater noster qui es in cœlis, sanctificetur nomen tuum: Adueniat regnum tuum: Fiat uoluntas tua sicut in cœlo & in terra. Panem nostrum supersubstantialem da nobis hodie. Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera nos a malo. Amen.

Proinde,

Si enim

μη s * Ἐὰν γὰρ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος. ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν. * Ὅταν με 1 δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε ὡς οἱ ὑποκριταὶ σκυθρωποί. ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. σὺ δὲ νηστεύων ἄλειψαι σου τὴν κεφαλὴν, καὶ τὸ πρόσωπόν σου νίψαι ὅπως μὴ φανῇς τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων, ἀλλὰ τῷ πατρί σου, τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ. * Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σὴς καὶ βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσι καὶ κλέπτουσιν. Θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε σὴς οὔτε βρῶσις ἀφανίζει καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσιν οὐδὲ κλέπτουσιν. ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρός σου, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδία σου. * Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός. ἐὰν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσται. ἐὰν δὲ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρὸς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου σκοτεινὸν ἔσται. εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστί, τὸ σκότος πόσον; * Οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν. ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται, καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμμωνᾷ. * Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε, μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν τί ἐνδύσησθε. οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστι τῆς τροφῆς; καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος; ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπείρουσιν, οὐδὲ θερίζουσιν, οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά. οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν; τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν, δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἕνα; καὶ περὶ ἐνδύματι τί μεριμνᾶτε; καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ

Proinde ſi remiſeritis hominibus errata ſua, remittet & uobis pater ueſter cœleſtis. Quod ſi nō remiſeritis hominibus errata ſua, nec pater ueſter remittet errata ueſtra. Porrò cum ieiunaueritis, ne ſitis ueluti hypocritæ tetrici. Obſcurant em facies ſuas, quo perſpicuum ſit hominib⁹ ipſos ieiunare Amen dico uobis, habent mercedem ſuam. Tu uero cum ieiunas, unge caput tuū, & faciem tuā laua, ne conſpicuū ſit hominibus te ieiunare, ſed patri tuo, qui eſt in occulto, et pater tuus qui uidet in abdito, reddet tibi in propatulo. Ne reponatis uobis theſauros in terra, ubi erugo & tinea corrumpit, & ubi fures perfodiunt ac furantur. Sed recondite uobis theſauros in cœlo, ubi neq; erugo, neque tinea corrumpit, & ubi fures non perfodiunt, neque furantur. Nam ubi fuerit theſaurus ueſter, illic erit & cor ueſtrum. Lucerna corporis eſt oculus. Si igitur oculus tuus ſimplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit. Quod ſi oculus tuus malus fuerit, totum corpus tuū tenebroſum erit. Ergo ſi lumen quod eſt in te, tenebræ ſunt, ipſæ tenebræ quātæ? Nemo poteſt duobus dominis ſeruire. Aut enim hunc habebit odio, & alterum diliget: aut huic adhærebit, & alterum negliget. Non poteſtis deo ſeruire & mammonæ. Propterea dico uobis, ne ſitis ſolliciti uitæ ueſtræ, quid eſuri ſitis, aut bibituri: neq; corpori ueſtro quibus indumentis uſuri. Nónne anima pluris eſt quàm cibus, & corpus pluris q̄ indumētum? Vertite oculos ad uolatilia cœli, quia nō ſerunt neq; metunt, neq; conuehunt in horrea, & pater ueſter cœleſtis alit illa. Nónne uos longe p̄cellitis illa? Quis autē ex uobis ſollicite cogitando, poteſt addere ad ſtaturam ſuā cubitum unum? Ac de indumento quid ſolliciti eſtis? Cognoſcite lilia agri

Si enim dimiſeritis hominibus peccata eorum, dimittet & uobis pater ueſter cœleſtis delicta ueſtra. Si autem non dimiſeritis hominibus: nec pater ueſter dimittet uobis peccata ueſtra. Cum autem ieiunatis, nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes. Exterminant enim facies ſuas ut pareant hominibus ieiunantes. Amē dico uobis: quia receperunt mercedem ſuam. Tu autem cum ieiunas: unge caput tuū: & faciem tuam laua, ne uidearis hominibus ieiunās: ſed patri tuo qui eſt in abſcondito: & pater tuus qui uidet in abſcondito, reddet tibi. Nolite theſaurizare uobis theſauros in terra, ubi erugo & tinea demolitur: & ubi fures effodiunt & furantur. Theſaurizate autem uobis theſauros in cœlo: ubi nec erugo nec tinea demolitur: & ubi fures non effodiunt nec furantur. Vbi enim eſt theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum. Lucerna corporis tui eſt oculus tuus. Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit. Si autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebroſum erit. Si ergo lumē quod in te eſt, tenebræ ſunt: ipſæ tenebræ quantæ erunt? Nemo poteſt duobus dominis ſeruire. Aut enim unum odio habebit, & alterum diliget: aut unum ſuſtinebit & alterum contemnet. Nō poteſtis deo ſeruire & mammonæ. Ideo dico uobis: ne ſolliciti ſitis animæ ueſtræ quid māducetis: neq; corpori ueſtro quid induamini. Nonne anima plus eſt quā eſca: & corpus plus quam ueſtimētum? Reſpicite uolatilia cœli quæ nō ſerunt neque metunt, neque congregant in horrea: & pater ueſter cœleſtis paſcit illa. Nōne uos magis pluris eſtis illis? Quis autem ueſtrum cogitās poteſt adijcere ad ſtaturam ſuā cubitum unum? Et de ueſtimentis quid ſolliciti eſtis? Conſiderate lilia agri

τοῦ ἀγροῦ, πῶς αὐξάνει. οὐ κοπιᾷ, οὐδὲ νήθει. λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἓν τούτων. εἰ δὲ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ σήμερον ὄντα, καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον, ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσιν, οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς ὀλιγόπιστοι; μὴ οὖν μεριμνήσητε λέγοντες. τί φάγωμεν, ἢ τί πίωμεν, ἢ τί περιβαλώμεθα. πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη ἐπιζητεῖ. οἶδεν γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος, ὅτι χρῄζετε τούτων ἁπάντων. ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. μὴ οὖν μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον. ἡ γὰρ αὔριον μεριμνήσει τὰ ἑαυτῆς. ἀρκετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς. μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε, ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε, κριθήσεσθε, καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, μετρηθήσεται ὑμῖν. τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατανοεῖς; ἢ πῶς ἐρεῖς τῷ ἀδελφῷ σου ἄφες ἐκβαλῶ τὸ κάρφος ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ ἰδοὺ ἡ δοκὸς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου; ὑποκριτά, ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου. μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσὶ, μηδὲ βάλητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων, μήποτε καταπατήσωσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν, καὶ στραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς. αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν, ζητεῖτε, καὶ εὑρήσετε, κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν, λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται. ἢ τίς ἐστιν ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃν ἐὰν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; καὶ ἐὰν ἰχθὺν αἰτήσῃ, μὴ ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ; εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὄντες, οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν; πάντα οὖν ὅσα ἂν θέλητε, ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτω καὶ ὑμεῖς

μβ Να ε Νθ ι Νγ ε Νδ ε

agri, quomodo crescant. Non laborant, neq; nent. Attamen dico uobis ne Solomonem quidem in uniuersa gloria sua, sic amictum fuisse, ut unū ex his. Quod si gramē agri, quod hodie cum sit, cras in clibanum mittitur, deus sic uestit, an non multo magis uobis id faciet ò parum fidentes? Ne sitis igitur solliciti, dicentes: Quid edemus, aut quid bibem⁹, aut quibus operiemur? Nam omnia ista gentes exquirunt. Nouit enim pater uester cœlestis quod opus habeatis his omnibus. Quin potius quærite primum regnum dei, & iustitiam eius: & hæc omnia adijcientur uobis. Nolite ergo solliciti esse in crastinum. Crastinus enim dies sollicitus erit sibijpsi. Sufficit diei malicia sua. Nolite iudicare & non iudicabimini: nolite condemnare, & non condemnabimini. In quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini: & in qua mensura mensi fueritis, remetietur uobis. Quid autem uides festucā in oculo fratris tui: & trabem in oculo tuo non uides? Aut quomodo dicis fratri tuo: Frater sine eijciam festucam de oculo tuo: & ecce trabs est in oculo tuo? Hypocrita, eijce primum trabem de oculo tuo: & tunc uidebis eijcere festucā de oculo fratris tui. Nolite sanctum dare canibus: neq; mittatis margaritas uestras ante porcos, ne forte cōculcent eas pedibus suis: & canes cōuersi dirumpant uos. Petite & dabitur uobis: quærite & inuenietis: pulsate & aperietur uobis. Omnis em̄ qui petit, accipit: & qui quærit, inuenit: & pulsanti apietur. Aut quis est ex uobis homo: quem si petierit filius suus panem, nunquid lapidē porriget ei? Aut si piscem petierit, nūquid serpentem porriget ei? Si ergo uos cū sitis mali, nostis bona data dare filijs uestris: q̄to magis pater uester qui in cœlis est, dabit bona petētibus se? Omnia ergo quæcunq; uultis ut faciāt uobis homines, & uos

VII.

καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς. οὗτος γάρ ἐστιν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται. * Εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης. ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοί εἰσιν οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς. ὅτι στενὴ ἡ πύλη, καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς, ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὑρίσκοντες αὐτήν. * Προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δέ εἰσι λύκοι ἅρπαγες, ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. * μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλὰς; ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα; * οὕτως πᾶν δένδρον ἀγαθὸν, καρποὺς καλοὺς ποιεῖ. τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον, καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ. οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ποιεῖν. οὐ δὲ δένδρον σαπρὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖ. πᾶν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. ἄρα γε ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. * Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι κύριε κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. * πολλοί ἐροῦσί μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, κύριε κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι προεφητεύσαμεν; καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν; καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν; καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς, ὅτι οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς. ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ, οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν. * πᾶς οὖν ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους τούτους καὶ ποιεῖ αὐτούς, ὁμοιώσω αὐτὸν ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅστις ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πέτραν καὶ κατέβη ἡ βροχὴ, καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ, καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέπεσαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἔπεσεν. τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν. καὶ πᾶς ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους τούτους καὶ μὴ ποιῶν αὐτοὺς, ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ, ὅστις ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ἄμμον, καὶ κατέβη ἡ βροχὴ, καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνε-

& uos facite illis. Hæc em̃ est lex & prophetæ. Introite per arctam portam: quoniam lata est porta, & spacioſa uia, quæ abducit in exitium: multiq; sunt qui ingrediuntur per illam. Quoniam angusta est porta, & stricta uia, quæ abducit ad uitam, & pauci sunt qui inueniunt illam. Cauete uero uobis à pseudoprophetis, qui ueniunt ad uos in uestitu ouium, sed intrinsecus sunt lupi rapaces. A fructibus ipsorum agnoscetis eos. Nunquid colligunt de spinis uuam? aut de tribulis ficus? Sic omnis arbor bona, fructus bonos facit. Putris autem arbor, fructus malos facit. Non potest arbor bona, fructus malos facere: neque arbor putris, fructus bonos facere. Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, exciditur, & in ignem conijcitur. Igitur ex fructibus ipsorum agnoscetis eos. Non quisquis dicit mihi domine, domine, introibit in regnum cœlorum, sed qui fecerit uoluntatem patris mei, qui in cœlis est. Multi dicent mihi in illo die: Domine, domine, nónne per nomen tuum prophetauimus, & per nomen tuum dæmonia eiecimus? & per nomen tuum multas uirtutes præstitimus? Ac tum confitebor illis, nunquàm noui uos. Discedite à me, qui operamini iniquitatem. Omnis igitur qui audit ex me sermones hos, & facit eos, adsimilabo illum uiro prudenti, qui ædificauit domum suam super petram, & descendit imber, & uenerunt flumina, & flauerunt uenti, & irruerunt in domum illam, & non est prostrata. Fundata enim fuerat super petram. Et omnis qui audit à me sermones hos, & non facit eos, adsimilabitur uiro fatuo, qui ædificauit domum suam super arenam, & descendit imber, & uenerunt flumina, & flauerunt uenti

& uos facite illis. Hæc est enim lex & ꝓphetæ: Intrate per anguſtā portā: quia lata porta & ſpacioſa uia est quæ ducit ad perditionem: & multi sunt qui intrāt per eam. Quod anguſta porta & arta uia est quæ ducit ad uitam: & pauci sunt qui inueniunt eam. Attendite a falſis prophetis, qui ueniunt ad uos in ueſtimentis ouium: intrinſecus autem sunt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoſcetis eos. Nunquid colligunt de ſpinis, uuas: aut de tribulis, ficus? Sic omnis arbor bona, fructus bonos facit: mala autem arbor, malos fructus facit. Non poteſt arbor bona: malos fructus facere: neque arbor mala, fructus bonos facere. Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur. Igitur ex fructibus eorum cognoſcetis eos. Non omnis qui dicit mihi domine domine, intrabit in regnum cœlorum: ſed qui facit uoluntatem patris mei qui in cœlis eſt, ipſe intrabit in regnum cœlorum. Multi dicent mihi in illa die domine domine, nonne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus: & in nomīe tuo uirtutes multas fecimus, & tunc confitebor illis, quia nunquam noui uos. Diſcedite a me omnes qui operamini iniquitatem. Omnis ergo qui audit uerba mea hæc & facit ea, aſſimilabitur uiro ſapienti qui ædificauit domū ſuam ſupra petram: & deſcendit pluuia, & uenerunt flumina, & flauerunt uenti & irruerunt in domum illam, & nō cecidit. Fundata enim erat ſupra petrā. Et omnis qui audit uerba mea hæc & non facit ea, ſimilis erit uiro ſtulto qui ædificauit domū ſuā ſuper arenā, & deſcendit pluuia, & uenerunt flumina, & flauerunt

οἱ ἄνεμοι καὶ προσέκοψαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἔπεσεν, καὶ ἦν ἡ πτῶσις αὐτῆς μεγάλη. * καὶ ἐγένετο, ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ιησοῦς τοὺς λόγους τούτους, ἐξεπλήσσοντο οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς. * Καταβάντι δὲ αὐτῷ ἀπὸ τοῦ ὄρους, ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, καὶ ἰδοὺ λεπρὸς ἐλθὼν, προσεκύνει αὐτῷ λέγων. κύριε ἐὰν θέλῃς δύνασαί με καθαρίσαι. καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἥψατο αὐτοῦ ὁ Ιησοῦς λέγων. θέλω, καθαρίσθητι. καὶ εὐθέως ἐκαθαρίσθη αὐτοῦ ἡ λέπρα. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ιησοῦς. ὅρα μηδενὶ εἴπῃς, ἀλλὰ ὕπαγε, σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε τὸ δῶρον, ὃ προσέταξε Μωσῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. * Εἰσελθόντι δὲ τῷ Ιησοῦ εἰς Καπερναούμ, προσῆλθεν αὐτῷ ἑκατόνταρχος παρακαλῶν αὐτὸν καὶ λέγων. κύριε ὁ παῖς μου βέβληται ἐν τῇ οἰκίᾳ παραλυτικὸς, δεινῶς βασανιζόμενος. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ιησοῦς. ἐγὼ ἐλθὼν θεραπεύσω αὐτόν, καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἑκατόνταρχος, ἔφη. κύριε, οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς, ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς, ἀλλὰ μόνον εἰπὲ λόγον, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου. καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν, ἔχων ὑπ' ἐμαυτὸν στρατιώτας, καὶ λέγω τούτῳ, πορεύθητι, καὶ πορεύεται. καὶ ἄλλῳ ἔρχου, καὶ ἔρχεται. καὶ τῷ δούλῳ μου, ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ. ἀκούσας δὲ ὁ Ιησοῦς, ἐθαύμασε, καὶ εἶπε τοῖς ἀκολουθοῦσιν. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρον. * Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν ἥξουσι καὶ ἀνακλιθήσονται μετὰ Ἀβραὰμ, καὶ Ἰσαὰκ, καὶ Ἰακὼβ, ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας ἐκβληθήσονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. * καὶ εἶπεν ὁ Ιησοῦς τῷ ἑκατοντάρχῳ. ὕπαγε, καὶ ὡς ἐπίστευσας γενηθήτω σοι, καὶ ἰάθη ὁ παῖς αὐτοῦ ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ. * καὶ ἐλθὼν ὁ Ιησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν πέτρου εἶδεν τὴν πενθερὰν αὐτοῦ

uenti, & impegerunt in domum illam, & deiecta est, & fuit ruina illius magna. Et factum est, ut cum finisset Iesus sermones hos, obstupuerint turbæ super doctrina illius. Docebat enim eos uelut habens autoritatem, & non sicuti scribæ.

Cum descendisset autem de monte secutæ sunt eũ turbæ multæ: & ecce leprosus accedens, adorauit eum, dicens: Domine, si uelis, potes me mundare, protensaque manu, tetigit illum Iesus, dicens: Volo, mundus esto, ac protinus mundata fuit illius lepra. Et dicit illi Iesus: Vide, ne cui dixeris: sed abi, ostende te ipsum sacerdoti, & offer munus, quod iussit offerri Moses in testimonium ipsis. Porrò cum ingressus fuisset Iesus Capernaum, adijt eum Centurio, obsecrans eum & dicens: Domine, famulus meus decumbit domi paralyticus, ac grauiter discrutiatur. Et dicit illi Iesus: Ego cum uenero medebor illi. Et respondens Centurio, dixit: Domine, non sum idoneus, ut tectum meum subeas, imò tãtum dic uerbum, & sanabitur famulus meus. Nam & ego homo sum alterius potestati subditus, & habeo sub me milites, & dico huic, uade, & uadit: & alteri, ueni, & uenit: & seruo meo, fac hoc, & facit. Hæc autem cum audisset Iesus, admiratus est, & ait sequentibus se: Amen dico uobis, ne in Israël quidem tantum fidei reperi. Dico autem uobis, quod multi ab oriente et occidente uẽturi sunt, & accumbent cum Abraham & Isaac, & Iacob, in regno cœlorum: filij uero regni eijcientur in tenebras extremas, illic erit ploratus & stridor dentium. Et dixit Iesus Centurioni: Abi, & quemadmodum credis, ita fiat tibi. Et sanatus est famulus eius in hora illa. Et cum uenisset Iesus in domum Petri, uidit socrum

VIII.

uenti, & irruerunt in domum illam & cecidit: & fuit ruina eius magna. Et factum est cum consummasset Iesus uerba hæc, admirabantur turbæ super doctrina eius. Erat enim docens eos sicut potestatem habens, & non sicut scribæ & pharisæi.

Cum autem descendisset Iesus de monte secutæ sunt eũ turbæ multæ: & ecce leprosus ueniens adorabat eum, dicens: Domine si uis, potes me mundare. Et extendens Iesus manum tetigit eum, dicẽs: Volo mundare. Et confestim mundata est lepra eius. Et ait illi Iesus: Vide, nemini dixeris: sed uade ostende te sacerdoti, & offer munus tuũ quod præcepit Moyses in testimoniũ illis. Cum autem introisset Capharnaum accessit ad eum Centurio rogans eum, & dicens: Domine, puer meus iacet in domo paralyticus, & male torquetur. Et ait illi Iesus: Ego ueniam & curabo eum. Et respondens Centurio, ait: Domine, non sum dignus ut intres sub tectũ meum: sed tantum dic uerbo & sanabitur puer meus. Nam & ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites: & dico huic uade, & uadit: & alio ueni, & uenit: & seruo meo fac hoc, & facit. Audiens autem Iesus miratus est, & sequentibus se, dixit: Amen dico uobis: non inueni tantam fidem in Israel. Dico autem uobis quod multi ab oriente & occidente uenient: & recumbent cum Abraham, & Isaac, & Iacob in regno cœlorum. Filij autem regni eijcientur in tenebras exteriores. Ibi erit fletus & stridor dentium. Et dixit Iesus Centurioni: Vade: & sicut credidisti, fiat tibi. Et sanatus est puer ex illa hora. Et cum uenisset Iesus in domum Petri, uidit socrum

eius

θ περὶ τοῦ ἰαθέντων ἀπὸ ποικίλων νόσων. ι περὶ τῶν μὴ ἐπιζηπομένων ἀκολουθεῖν. ια περὶ τῆς ἐπιζημίσεως τοῦ ὑδάτων.

αὐτοῦ βεβλημμένον καὶ πυρέσσοντα. καὶ ἅψατο τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετός. καὶ ἠγέρθη, καὶ διηκόνει αὐτοῖς. * ὀψίας δὲ γενομένης, προσήνεγκαν αὐτῷ δαιμονιζομένους πολλούς, καὶ ἐξέβαλε τὰ πνεύματα λόγῳ, καὶ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας ἐθεράπευσεν. ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος. αὐτὸς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἔλαβε, καὶ τὰς νόσους ἐβάστασεν. ιδὼν δὲ Ἰησοῦς πολλοὺς ὄχλους περὶ αὐτὸν ἐκέλευσεν ἀπελθεῖν εἰς τὸ πέραν. * καὶ προσελθὼν εἷς γραμματεὺς εἶπεν αὐτῷ, διδάσκαλε, ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἐὰν ἀπέρχῃ. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς. αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ. ἕτερος δὲ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ, κύριε ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον ἀπελθεῖν καὶ θάψαι τὸν πατέρα μου. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ἀκολούθει μοι, καὶ ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς. * καὶ ἐμβάντι αὐτῷ εἰς τὸ πλοῖον, ἠκολούθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. καὶ ἰδοὺ σεισμὸς μέγας ἐγένετο ἐν τῇ θαλάσσῃ, ὥστε τὸ πλοῖον καλύπτεσθαι ὑπὸ τῶν κυμάτων. αὐτὸς δὲ ἐκάθευδεν. καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ, ἤγειραν αὐτὸν λέγοντες. κύριε, σῶσον ἡμᾶς, ἀπολλύμεθα. καὶ λέγει αὐτοῖς. τί δειλοί ἐστε ὀλιγόπιστοι; τότε ἐγερθεὶς, ἐπετίμησε τοῖς ἀνέμοις καὶ τῇ θαλάσσῃ, καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη. οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐθαύμασαν λέγοντες, ποταπός ἐστιν οὗτος, ὅτι καὶ οἱ ἄνεμοι, καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούουσιν αὐτῷ; καὶ ἐλθόντι αὐτῷ εἰς τὸ πέραν, * εἰς χώραν τῶν Γεργεσηνῶν, ὑπήντησαν αὐτῷ δύο δαιμονιζόμενοι ἐκ τῶν μνημείων ἐξερχόμενοι χαλεποὶ λίαν, ὥστε μὴ ἰσχύειν τινὰ παρελθεῖν διὰ τῆς ὁδοῦ ἐκείνης. καὶ ἰδοὺ ἔκραξαν λέγοντες. τί ἡμῖν καὶ σοί Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ; ἦλθες ὧδε πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς; ἦν δὲ μακρὰν ἀπ' αὐτῶν ἀγέλη χοίρων πολλῶν βοσκομένη.

illius in lecto decumbentem, & febricitantem, tetigitq; manum illius, & reliquit illam febris: & surrexit ac ministrauit illis. Cum autem appetisset uespera, adduxerunt illi dæmoniacos multos, & eiecit spiritus uerbo, omnesq; male habentes sanauit, ut impleretur quod dictum erat per Esaiam prophetam, cum ait: Hic infirmitates nostras suscepit, & morbos portauit. Cum uidisset autem Iesus turbas multas circum sese, iussit ut abirent in ulteriorem ripam: & cum adisset, unus scriba dixit ei: Præceptor, sequar te quocunque abieris. Et dicit illi Iesus: Vulpes foueas habent, & uolucres cœli nidos, at filius hominis non habet ubi caput reclinet. Alius de numero discipulorum suorum dixit ei: Domine, permitte mihi prius, ut abeam, & sepeliam patrem meum. At Iesus dixit illi: Sequere me, & sine ut mortui sepeliant mortuos suos. Et cum esset ingressus nauim, secuti sunt eum discipuli sui, & ecce motus magnus factus est in mari, adeo ut nauis operiretur à fluctibus, ipse uero dormiebat. Et accedētes discipuli, excitauerunt illum dicentes: Domine, serua nos, perimus. Et dicit illis: Quid timidi estis exigua prædicti fiducia? Tunc excitatus, increpauit uentos & mare, & facta est tranquillitas magna. Homines uero admirabantur, dicentes: Qualis est hic, quia uenti quoque, & mare obediunt illi? Et cum uenisset ad ulteriorem ripam, in regionem Gergesenorum, occurrerunt ei duo dæmoniaci, è monumentis egressi: erāt autem sæui supra modū, adeo ut nemo posset transire per uiam illam. Et ecce uociferabātur, dicentes: Quid rei nobis tecū est Iesu fili dei? ueniisti huc ad cruciandum nos ante tēpus? Erat autē procul ab illis grex porcorū multorū pascens.

eius iacentem & febricitantem: & tetigit manum eius & dimisit eam febris, & surrexit & ministrabat eis. Vespere autem facto obtulerūt ei multos dæmonia habentes, & eijciebat spiritus uerbo: & omnes male habentes, curauit: ut adimpleretur quod dictum est per Esaiam prophetam, dicentem: Ipse infirmitates nostras accepit, & ægrotationes nostras portauit. Videns autē Iesus turbas multas circū se, iussit discipulos ire trans fretum. Et accedens unus scriba, ait illi: Magister, sequar te quocunque ieris. Et dicit ei Iesus: Vulpes foueas habēt, & uolucres cœli nidos: filius autem hominis nō habet ubi caput suum reclinet. Alius autem de discipulis eius ait illi: Domine permitte me primum ire & sepelire patrem meum. Iesus autem ait illi: Sequere me, & dimitte mortuos sepelire mortuos suos. Et ascēdente eo in nauiculam, secuti sunt eum discipuli eius: & ecce motus magnus factus est in mari: ita ut nauicula opiretur fluctibus: Ipse uero dormiebat. Et accesserunt ad eum discipuli eius, & suscitauerunt eum, dicentes: Domine, salua nos perimus. Et dicit eis Iesus: Quid timidi estis modicæ fidei? Tunc surgens imperauit uētus & mari: & facta est tranquillitas magna. Porro homines mirati sunt, dicentes: Qualis est hic: quia uenti & mare obediunt ei? Et cum uenisset Iesus trans fretum in regionem Gerasenorū, occurrerunt ei duo habentes dæmonia: de monumentis exeuntes sæui nimis: ita ut nemo posset transire per uiam illam. Et ecce clamauerunt, dicētes: Quid nobis & tibi Iesu fili dei? Venisti huc ante tēpus torquere nos. Erat autē non longe ab illis grex porcorum multorum pascens.

μένων. οἱ δὲ δαίμονες παρεκάλουν αὐτὸν λέγοντες. Εἰ ἐκβάλλεις ἡμᾶς, ἐπίτρεψον ἡμῖν ἀπελθεῖν εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὑπάγετε. οἱ δὲ ἐξελθόντες, ἀπῆλθον εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων. Καὶ ἰδοὺ ὥρμησεν πᾶσα ἡ ἀγέλη τῶν χοίρων κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἀπέθανον ἐν τοῖς ὕδασιν. οἱ δὲ βόσκοντες ἔφυγον Καὶ ἀπελθόντες εἰς τὴν πόλιν, ἀπήγγειλαν πάντα, καὶ τὰ τῶν δαιμονιζομένων. καὶ ἰδοὺ πᾶσα ἡ πόλις ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν τῷ Ἰησοῦ, καὶ ἰδόντες αὐτὸν, παρεκάλεσαν, ὅπως μεταβῇ ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν, καὶ ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον διεπέρασεν καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν.

ο * καὶ ἰδοὺ προσέφερον αὐτῷ παραλυτικὸν ἐπὶ κλίνης βεβλημένον. Καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν, εἶπεν τῷ παραλυτικῷ. θάρσει τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου. καὶ ἰδού τινες τῶν γραμματέων εἶπον ἐν ἑαυτοῖς, οὗτος βλασφημεῖ. καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν, εἶπεν. ἵνα τί ὑμεῖς ἐνθυμεῖσθε πονηρὰ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; τί γάρ ἐστιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι, ἢ εἰπεῖν, ἔγειρε καὶ περιπάτει; ἵνα δὲ εἰδῆτε, ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας. τότε λέγει τῷ παραλυτικῷ. ἐγερθείς, ἆρον σου τὴν κλίνην, καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου. καὶ ἐγερθεὶς ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. ἰδόντες δὲ οἱ ὄχλοι, ἐθαύμασαν καὶ ἐδόξασαν τὸν θεὸν, τὸν δόντα ἐξουσίαν τοιαύτην τοῖς ἀνθρώποις. * καὶ παράγων ὁ Ἰησοῦς ἐκεῖθεν, εἶδεν ἄνθρωπον καθήμενον ἐπὶ τελώνιον Ματθαῖον λεγόμενον, καὶ λέγει αὐτῷ. ἀκολούθει μοι. καὶ ἀναστὰς, ἠκολούθησεν αὐτῷ. * καὶ ἐγένετο αὐτοῦ ἀνακειμένου ἐν τῇ οἰκίᾳ. καὶ ἰδοὺ πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ ἐλθόντες, συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ, καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. καὶ ἰδόντες οἱ φαρισαῖοι, εἶπον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. Διὰ τί μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει ὁ διδάσκαλος ὑμῶν; * ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας

ιϛ scens. Dæmones uero rogabant eum dicentes: Si eijcis nos, permitte nobis, ut demigremus in gregem porcorum. Et ait illis: Abite. Illi uero egressi, abierunt in gregem porcorum. Et ecce ferebatur totus grex porcorũ, per præceps in mare, & perierunt in aquis. Porrò qui pascebant, aufugerunt: & digressi in ciuitatem, renunciauerunt omnia, & quid accidisset dæmoniacis. Et ecce tota ciuitas exiuit in occursum Iesu. Et cum uidissent illum, rogabant, ut decederet è finibus iplorum.

ιζ Et ingressus nauem traiecit ac uenit in suam ciuitatem, & ecce adduxerunt illi paralyticum in lecto decumbentem. Cunctq; uidisset Iesus fidem illorum, dixit paralytico, Bono animo esto fili, remittuntur tibi peccata tua. Et ecce quidam è scribis dicebãt intra se: Hic blasphemat. Et cum uidisset Iesus cogitationes eorum, dixit: Vt quid cogitatis mala in cordibus uestris? Quid est facilius dicere: dimittuntur tibi peccata tua: an dicere: surge, & ambula? Vt autem sciatis quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata: tunc ait paralytico: Surge, tolle lectum tuum & uade in domum tuam. Et surrexit, & abijt in domum suam. Videntes autem turbæ timuerunt, & glorificauerunt deum qui dedit potestatem talem hominibus. Et cum transiret inde Iesus uidit hominem sedentem in teloneo, Matthæum nomine. Et ait illi: Sequere me. Et surgens secutus est eum. Et factũ est, discumbẽte eo in domo: ecce multi publicani & peccatores uenientes discumbebant cum Iesu & discipulis eius. Et uidentes pharisæi, dicebant discipulis eius: Quare cum publicanis & peccatoribus mãducat magister uester. At Iesus audiens

scens. Dæmones autem rogabant eum, dicentes: Si eijcis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum. Et ait illis: Ite. At illi exeũtes abierunt in porcos: Et ecce magno impetu abijt totus grex præceps in mare: & mortui sunt in aquis. Pastores autem fugerunt: & uenientes in ciuitatem, nunciauerunt hæc omnia: & de his qui dæmonia habuerant. Et ecce tota ciuitas exijt obuiam Iesu: & uiso eo, rogabant eum ut transiret a finibus eorum.

IX. Et ascendens Iesus in naviculam trãsfretauit, & uenit in ciuitatem suam. Et ecce offerebant ei paralyticũ iacentem in lecto. Videns autem Iesus fidem illorum dixit paralytico: Confide fili: remittuntur tibi peccata tua. Et ecce quidam de scribis dixerũt intra se: Hic blasphemat. Et cum uidisset Iesus cogitationes eorum, dixit: Vt quid cogitatis mala in cordibus uestris? Quid est facilius dicere: dimittuntur tibi peccata tua: an dicere: surge, & ambula? Vt autem sciatis quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata: tunc ait paralytico: Surge, tolle lectum tuum & uade in domum tuam. Et surrexit, & abijt in domum suam. Videntes autem turbæ timuerunt, & glorificauerunt deum qui dedit potestatem talem hominibus. Et cum transiret inde Iesus uidit hominem sedentem in teloneo, Matthæum nomine. Et ait illi: Sequere me. Et surgens secutus est eum. Et factum est discumbẽte eo in domo: ecce multi publicani & peccatores uenientes discumbebant cum Iesu & discipulis eius. Et uidentes pharisæi, dicebant discipulis eius: Quare cum publicanis & peccatoribus mãducat magister uester. At Iesus audiens

ἀκόσας, εἶπεν αὐτοῖς. οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. πορευθέντες δὲ μάθετε τί ἐστιν, ἔλεον θέλω, καὶ οὐ θυσίαν, οὐ γὰρ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλ' ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν. τότε προσέρχονται αὐτῷ οἱ μαθηταὶ ἰωάννου λέγοντες. διὰ τί ἡμεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι νηστεύομεν πολλά, οἱ δὲ μαθηταί σου οὐ νηστεύουσιν; καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος πενθεῖν ἐφ' ὅσον μετ' αὐτῶν ἐστιν ὁ νυμφίος; ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅτ' ἂν ἀπῃθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσιν. οὐδεὶς δὲ ἐπιβάλλει ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ. αἴρει γὰρ τὸ πλήρωμα αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἱματίου, καὶ χεῖρον σχίσμα γίνεται. οὐδὲ βάλλουσιν οἶνον νέον, εἰς ἀσκοὺς παλαιούς. εἰ δὲ μήγε, ῥήγνυνται οἱ ἀσκοί, καὶ ὁ οἶνος ἐκχεῖται, καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται, ἀλλὰ βάλλουσιν οἶνον νέον, εἰς ἀσκοὺς καινούς, καὶ ἀμφότερα συντηροῦνται. *ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος αὐτοῖς, ἰδοὺ ἄρχων ἐλθὼν προσεκύνει αὐτῷ λέγων, ὅτι ἡ θυγάτηρ μου ἄρτι ἐτελεύτησεν. ἀλλὰ ἐλθὼν ἐπίθες τὴν χεῖρά σου ἐπ' αὐτὴν καὶ ζήσεται. καὶ ἐγερθεὶς ὁ ἰησοῦς, ἠκολούθησεν αὐτῷ, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ γυνὴ αἱμορῥοοῦσα δώδεκα ἔτη, προσελθοῦσα ὄπισθεν ἥψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, ἔλεγε γὰρ ἐν ἑαυτῇ, ἐὰν μόνον ἅψωμαι τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, σωθήσομαι. ὁ δὲ ἰησοῦς ἐπιστραφεὶς καὶ ἰδὼν αὐτὴν, εἶπεν. θάρσει θύγατερ, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε, καὶ ἐσώθη ἡ γυνὴ ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης. καὶ ἐλθὼν ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἄρχοντος, καὶ ἰδὼν τοὺς αὐλητὰς καὶ τὸν ὄχλον θορυβούμενον, λέγει αὐτοῖς. ἀναχωρεῖτε, οὐ γὰρ ἀπέθανε τὸ κοράσιον, ἀλλὰ καθεύδει. καὶ κατεγέλων αὐτοῦ. ὅτε δὲ ἐξεβλήθη ὁ ὄχλος, εἰσελθὼν ἐκράτησε τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἠγέρθη τὸ κοράσιον. καὶ ἐξῆλθεν ἡ φήμη αὕτη, εἰς ὅλην τὴν γῆν ἐκείνην. *καὶ παράγοντι ἐκεῖθεν τῷ ἰησοῦ, ἠκολούθησαν αὐτῷ

audiuit, dixit illis: Non opus habent hi, qui ualidi sunt medico, sed qui male habent. Quin potius ite & discite, quid sit illud, Misericordiam uolo, & non sacrificium. Non enim ueni uocare iustos: sed peccatores. Tunc accesserūt ad eum discipuli Ioannis dicētes: Quare nos & pharisæi ieiunamus frequenter: discipuli autem tui non ieiunant? Et ait illis Iesus: Nunquid possunt filij sponsi lugere quādiu cum illis est sponsus? Venient autem dies, cum auferetur ab eis sponsus: & tunc ieiunabunt. Nemo autē immittit commissuram panni rudis in uestimentum uetus. Tollit enim plenitudinē eius a uestimēto: & peior scissura fit. Neque mittunt uinum nouum in utres ueteres: Alioquin rumpuntur utres & uinum effunditur: & utres pereūt. Sed uinum nouum in utres nouos mittunt: & ambo conseruantur. Hæc illo loquente ad eos: ecce princeps unus accessit & adorabat eum, dicens: Domine filia mea modo defuncta est: sed ueni impone manum tuam super eam & uiuet. Et surgēs Iesus sequebatur eum & discipuli eius. Et ecce mulier quæ sanguinis fluxum patiebatur duodecim annis: accessit retro & tetigit fimbriam uestimenti eius. Dicebat enim intra se: Si tetigero tantum uestimentū eius salua ero. At Iesus cōuersus & uidens eā, dixit: Confide filia: fides tua saluam te fecit: & salua facta est mulier ex illa hora. Et cū uenisset Iesus in domum principis: & uidisset tibicines & turbā tumultuantem, dicebat: Recedite, nō est enim mortua puella: sed dormit. Et deridebant eum. Et cum eiecta esset turba: intrauit & tenuit manum eius, & dixit: Puella surge. Et surrexit puella: & exijt fama hæc in uniuersam terram illam: & transeunte inde Iesu, secuti

 sunt

αὐτῷ δύο τυφλοὶ κράζοντες καὶ λέγοντες. ἐλέησον ἡμᾶς υἱὲ Δαβίδ. ἐλθόντι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, προσῆλθον αὐτῷ οἱ τυφλοί, καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ιησοῦς, πιστεύετε ὅτι δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι; λέγουσιν αὐτῷ. ναὶ κύριε. τότε ἥψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν λέγων, κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γενηθήτω ὑμῖν. καὶ ἀνεῴχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί. καὶ ἐνεβριμήσατο αὐτοῖς ὁ Ιησοῦς λέγων, ὁρᾶτε μηδεὶς γινωσκέτω. οἱ δὲ ἐξελθόντες, διεφήμισαν αὐτὸν ἐν ὅλῃ τῇ γῇ ἐκείνῃ. αὐτῶν δὲ ἐξερχομένων, * ἰδοὺ προσήνεγκαν αὐτῷ ἄνθρωπον κωφὸν δαιμονιζόμενον, καὶ ἐκβληθέντος τοῦ δαιμονίου ἐλάλησεν ὁ κωφός. καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι λέγοντες, ὅτι οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ Ἰσραήλ. οἱ δὲ φαρισαῖοι ἔλεγον, ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. * καὶ περιῆγεν ὁ Ιησοῦς τὰς πόλεις πάσας, καὶ τὰς κώμας διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας, καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ. * ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους, ἐσπλαγχνίσθη περὶ αὐτῶν. ὅτι ἦσαν ἐκλελυμένοι καὶ ἐρριμμένοι ὡσεὶ πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα. * τότε λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. ὁ μὲν θερισμὸς πολύς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι, δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ, ὅπως ἐκβάλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ. * καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν πνευμάτων ἀκαθάρτων, ὥστε ἐκβάλλειν αὐτά, καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον, καὶ πᾶσαν μαλακίαν. τῶν δὲ δώδεκα ἀποστόλων τὰ ὀνόματά ἐστι ταῦτα. * πρῶτος σίμων ὁ λεγόμενος πέτρος, καὶ ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ. ἰάκωβος ὁ τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ. φίλιππος καὶ βαρθολομαῖος. θωμᾶς καὶ ματθαῖος, ὁ τελώνης. ἰάκωβος ὁ τοῦ ἁλφαίου. καὶ λεββαῖος ὁ ἐπικληθεὶς θαδδαῖος. σίμων ὁ κανανίτης καὶ ἰούδας ἰσκαριώτης, ὁ καὶ παραδούς

ιν

ιδ

ιν

ιδ

sunt illum duo cæci, clamantes, ac dicentes: Miserere nostri fili Dauid. At cum uenisset in ædes, adierunt illum cæci, & dicit illis Iesus: Creditis me hoc posse facere? Dicunt illi: credimus domine. Tunc tetigit oculos illorum, dicens: Iuxta fidem uestram fiat uobis: & aperti sunt illorum oculi. Et interminatus est illis Iesus, dicens: Videte ne quis sciat. At illi cum abissent, diuulgarunt famam illius in tota terra illa. Illis autem egredientibus, ecce adduxerunt illi hominem mutum dæmoniacum, & ejecto dæmonio, locutus est mutus. Et admiratæ sunt turbæ, dicentes: Nunquam apparuit sic in Israël. At pharisæi dicebant: Per principem dæmoniorum ejicit dæmonia. Et circumibat Iesus ciuitates omnes ac uicos, docens in synagogis illorum, & prædicans Euangelium regni, & sanãs omnem morbum & omnem languorem in populo. Cum uidisset autem turbas, affectu misericordiæ tactus est ergà illos, quod essent destituti, ac dispersi uelut oues, non habentes pastorem. Tunc dicit discipulis suis: Ipsa quidem messis copiosa, cæterum operarij pauci. Rogate igitur dominum messis, ut extrudat operarios in messem suam.

Et accersitis duodecim discipulis suis, dedit eis potestatem aduersus spiritus immundos, ut ejicerent eos, & sanarent quemuis morbum, & quemuis languorem. Porrò duodecim apostolorum nomina sunt hæc: Primus Simon, qui uocatur Petrus. Et Andreas frater eius. Iacobus filius Zebedæi. Et Ioannes frater eius. Philippus & Bartholomæus. Thomas, & Matthæus, qui fuerat publicanus. Iacobus filius Alphæi, & Lebbæus, cognomento Thaddæus. Simon Cananæus, & Iudas Iscariotes, qui & prodidit

sunt eum duo cæci clamãtes, & dicentes: Miserere nostri fili Dauid. Cum autem uenisset domum: accesserunt ad eum cæci, & dixit eis Iesus: Creditis, quia hoc possum facere uobis? Dicunt ei: Vtique domine. Tunc tetigit oculos eorum, dicens. Secũdum fidem uestram fiat uobis. Et aperti sunt oculi eorum. Et cõminatus est illis Iesus, dicens: Videte ne quis sciat. Illi autem exeuntes diffamauerunt eum in tota terra illa. Egressis autem illis, ecce obtulerunt ei hominem mutum dæmonium habentem, & ejecto dæmonio locutus est mutus: & miratæ sunt turbæ, dicentes: Nunq̃ apparuit sic in Israel. Pharisæi autem dicebant: In principe dæmoniorum ejcit dæmones. Et circumibat Iesus omnes ciuitates & castella docens in synagogis eorum: & prædicans Euangelium regni: & curãs omnem languorem & omnem infirmitatem. Videns autem turbas, misertus est eis: quia erant uexati: & iacentes sicut oues non habentes pastorem. Tunc dixit discipulis suis: Messis quidem multa: operarij autẽ pauci. Rogate ergo dominum messis, ut mittat operarios in messem suam.

Et conuocatis duodecim discipulis suis, dedit illis potestatem spirituũ immundorũ, ut ejcerent eos & curarent omnem languorem et omnem infirmitatem. Duodecim autem Apostolorũ nomina sunt hæc: Primus Simon, qui dicitur Petrus, & Andreas frater eius: Philippus, & Bartholomeus: Iacobus Zebedæi, & Ioannes frater eius: Thomas, & Matthæus publicanus: & Iacobus Alphei & Thaddeus: Simon Chananæus, & Iudas Scariotis, qui & tradidit

X.

δους αὐτόμ. * τοὺς δώδε/
κα ἀπέστειλεν ὁ Ιησοῦς, παραγγεί/
λας αὐτοῖς λέγων. εἰς ὁδὸν ἐθνῶν
μὴ ἀπέλθητε, καὶ εἰς πόλιν σαμα/
ρειτῶν μὴ εἰσέλθητε. πορεύεσθε δὲ
μᾶλλον πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπο/
λωλότα οἴκου Ισραήλ. πορευόμενοι
δὲ κηρύσσετε λέγοντες, ὅτι ἤγγικεν
ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. * Ασθε/
νοῦντας θεραπεύετε, λεπρους καθα/
ρίζετε, νεκρους ἐγείρετε, δαιμόνια
ἐκβάλλετε, δωρεὰν ἐλάβετε, δωρε/
ὰν δότε. μὴ κτήσησθε χρυσὸν, μη/
δὲ ἄργυρον, μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς
ζώνας ὑμῶν, μὴ πήραν εἰς ὁδόν,
μηδὲ δύο χιτῶνας, μηδὲ ὑποδήμα
τα, μηδὲ ῥάβδον, ἄξιος γὰρ ἐργά
της τῆς τροφῆς αὐτοῦ ἐστιν. * Εἰς
ἣν δ' ἂν πόλιν ἢ κώμην εἰσέλθητε,
ἐξετάσατε, τίς ἐν αὐτῇ ἄξιός ἐστιν.
καὶ ἐκεῖ μείνατε ἕως ἂν ἐξέλθητε.
* Εἰσερχόμενοι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν,
ἀσπάσασθε αὐτήν. καὶ ἐὰν μὲν ᾖ ἡ
οἰκία ἀξία, ἐλθέτω ἡ εἰρήνη ὑμῶν
ἐπ' αὐτήν, ἐὰν δὲ μὴ ᾖ ἀξία, ἡ εἰρή/
νη ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐπιστραφήτω.
* Καὶ ὃς ἐὰν μὴ δέξηται ὑμᾶς μη/
δὲ ἀκούσῃ τοὺς λόγους ὑμῶν, ἐξ/
ερχόμενοι ἔξω οἰκίας ἢ ἔξω πόλεως
ἐκείνης, ἐκτινάξατε τὸν κονιορτὸν τῶν
ποδῶν ὑμῶν. Αμὴν λέγω ὑμῖν,
ἀνεκτότερον ἔσται γῇ Σοδόμων καὶ
Γομόρρων ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ τῇ
πόλει ἐκείνῃ. * Ιδοὺ ἐγὼ ἀπο/
στέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέ/
σῳ λύκων. γίνεσθε οὖν φρόνιμοι
ὡς οἱ ὄφεις, καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ πε/
ρισταί. * Προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν
ἀνθρώπων. παραδώσουσι γὰρ ὑ/
μᾶς εἰς συνέδρια, καὶ ἐν ταῖς συ/
ναγωγαῖς αὐτῶν μαστιγώσουσιν
ὑμᾶς, καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας δὲ καὶ
βασιλεῖς ἀχθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ,
εἰς μαρτύριον αὐτοῖς, καὶ τοῖς ἔ/
θνεσιν. * Οταν δὲ παραδιδῶ/
σιν ὑμᾶς, μὴ μεριμνήσητε, πῶς
ἢ τί λαλήσητε. Δοθήσεται γὰρ ὑ/
μῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί λαλήση/
τε. Οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦν/
τες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πα/
τρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν.
παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελ/
φὸν

didit illum. Hos numero duo/
decim, emisit Iesus, quibus præ/
ceperat dicens: In uiam genti/
um ne abieritis, & in ciuitatem
Samaritanorum ne ingrediami/
ni, sed ite potius ad oues perdi/
tas domus Israël. Profecti au/
tem prædicate dicentes: Appro/
pinquauit regnum cœlorum. In/
firmos sanate, leprosos munda/
te, mortuos suscitate, dæmonia
eiscite: gratuito accepistis, gra/
tuito date. Ne possideatis au/
rum, neque argentum, neque
æs in crumenis uestris, neque
peram ad iter, neque binas tuni=
cas, neq; calciamenta, neque uir/
gam. Nam dignus est opera/
rius cibo suo. Sed in quamcun/
que ciuitatem aut uicum fueritis
ingressi, exquirite quis in ea sit
dignus, atque illic manete donec
exeatis. Cum autem intrabitis
domum, salutate illam: & si qui/
dem fuerit domus digna, ueni/
at pax uestra super illam. Sin mi/
nus fuerit digna, pax uestra ad
uos reuertatur. Et quicunq; non
exceperit uos, neq; audierit ser/
mones uestros, exeuntes ex ædi/
bus, aut ciuitate illa, excutite pul/
uerem pedum uestrorum. Amen
dico uobis, Tolerabilius erit ter/
ræ Sodomorum, & Gomorrho/
rum in die iudicij, quàm ciuitati
illi. Ecce ego emitto uos, uelut o/
ues in medio luporum. Estote igi
tur prudentes, ueluti serpentes, &
simplices sicut columbæ. Cauete
autem ab illis hominibus, tradēt
enim uos in concilia, & in conci/
liabulis suis flagris cædent uos:
quin & ad principes ac reges du/
cemini, propter me, in testimo/
nium ipsis ac gentibus. At cum
tradiderint uos, ne sitis solliciti,
quomodo, aut quid loquamini:
dabitur enim uobis in illa hora
quid loquamini. Non enim uos
estis illi loquentes, sed spiritus
patris uestri, qui loquitur in uo/
bis. Tradet autem frater fra/
trem in

didit eum. Hos duodecim
misit Iesus præcipiens eis,
& dicens: In uiam gētium
ne abieritis: & in ciuitates
Samaritanorum ne intra/
ueritis: sed potius ite ad o/
ues quæ perierunt domus
Israel. Euntes autem præ/
dicate, dicentes: quia ap/
propinquabit regnum cœ
lorū: infirmos curate: mor
tuos suscitate: leprosos mū
date: dæmones eiscite: gra/
tis accepistis, gratis date.
Nolite possidere aurū ne/
que argentum neq; pecu/
niam in zonis uestris. Non
peram in uia, neque duas
tunicas, neq; calciamenta,
neque uirgam. Dignus est
enim operarius cibo suo.
In quācūq; enim ciuitatem
aut castellum intraueritis,
interrogate quis in ea di/
gnus sit: & ibi manete do/
nec exeatis. Intrantes au/
tem in domū salutate eam,
dicentes: Pax huic domui:
& si quidem fuerit domus
illa digna, ueniet pax ue/
stra super eam: si autē non
fuerit digna, pax uestra re/
uertetur ad uos. Et quicū/
que nō receperit uos: neq;
audierit sermones uestros:
exeūtes foras de domo uel
ciuitate, excutite puluerē
de pedibus uestris. Amen
dico uobis: tolerabilius erit
terræ Sodomorum & Go/
morreorum in die iudicij
quam illi ciuitati. Ecce ego
mitto uos sicut oues in me
dio luporum. Estote ergo
prudentes sicut serpentes:
& simplices sicut colūbæ.
Cauete autem ab homini/
bus: tradent enim uos in
cōciliis, & in synagogis suis
flagellabunt uos: & ad præ
sides & ad reges ducemini
propter me, in testimoniū
illis & gentibus. Cum au/
tem tradent uos, nolite co/
gitare quomodo aut quid
loquamini. Dabitur enim
uobis in illa hora quid lo/
quamini. Non ēm estis uos
qui loquimini: sed spiritus
patris uestri qui loqtur in
uobis. Tradet aūt frater fra

φὸν εἰς θάνατον, καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς, καὶ θανατώσουσιν αὐτούς. Καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου. Ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται. * Ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην. Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ τελέσητε τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραὴλ, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. * Οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον, οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ. Ἀρκετὸν τῷ μαθητῇ, ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ, καὶ ὁ δοῦλος ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ. * Εἰ τὸν οἰκοδεσπότην Βεελζεβοὺλ ἐκάλεσαν, πόσῳ μᾶλλον τοὺς οἰκιακοὺς αὐτοῦ; μὴ οὖν φοβηθῆτε αὐτούς. * Οὐδὲν γάρ ἐστι κεκαλυμμένον, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται. * Ὃ λέγω ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ, εἴπατε ἐν τῷ φωτί· καὶ ὃ εἰς τὸ οὖς ἀκούετε, κηρύξατε ἐπὶ τῶν δωμάτων. καὶ μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι. φοβήθητε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν, καὶ τὸ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γεέννῃ. Οὐχὶ δύο στρουθία ἀσσαρίου πωλεῖται; καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐ πεσεῖται ἐπὶ τὴν γῆν ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν. ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἠριθμημέναι εἰσίν. μὴ οὖν φοβηθῆτε, πολλῶν στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς. Πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω κἀγὼ ἐν αὐτῷ, ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. * Ὅς δ' ἂν ἀρνήσηταί με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι αὐτὸν κἀγὼ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. * Μὴ νομίσητε, ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν, οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν. ἦλθον γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς, καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς, καὶ ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου, οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ. * Ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ

trem in mortem, & pater filiũ: & insurgent filij aduersus parentes, & morte afficient eos: & eritis odio habiti ab omĩbus propter nomen meum. Verũ qui sustinuerit usq; ad finem, hic saluus fiet. Cum autem persecuti uos fuerint in ciuitate hac, fugite in aliam. Amen enim dico uobis, Non perambulaueritis omnes ciuitates Israëliticas, quin iam uenerit filius hominis. Non est discipulus supra præceptorẽ, neq; seruus supra dominum suũ. Sufficit discipulo ut sit sicut præceptor ipsius: & ut seruus sit sicut dominus ipsius. Si ipsum patremfamiliâs uocauerunt Beelzebul, quanto magis domesticos illius? Ne igitur metuatis eos, Nihil enim est tectum, quod non sit retegendũ: & nihil occultũ, quin futurũ sit ut sciatur. Quod dico uobis in tenebris, dicite in luce. Et quod in aurem auditis, prædicate in tectis. Et ne metuatis uobis ab his qui occidunt corpus, animam autem nõ possunt occidere. Sed metuite magis illũ, qui potest & animam & corpus perdere in gehenna. Nonne duo passerculi minuto asse uenẽunt? & unus ex illis non cadet in terram, sine patre uestro. Vestri uero etiam pili capitis omes numerati sunt. Ne igitur metuatis, uos pluris estis, q̃ multi passerculi. Omis igitur qui cõfitebitur me coram hominibus cõfitebor & ego illum coram patre meo, qui est in cœlis. Porrò quisquis negauerit me coram hominibus, negabo eum & ego coram patre meo, qui est in cœlis. Ne arbitremini quod uenerim ad mittendum pacem in terrã. Non ueni ut mitterem pacem, sed gladium. Nam ueni ut dissidere faciam hominem aduersus patrem suum, & filiam aduersus matrem suam, & spõsam aduersus socrum suam. Et inimici hominis erunt, ĩ qui sunt domestici ipsius. Qui amauerit patrem, aut matrem

trem in mortem & pater filium: & insurgent filij in parentes: & morte eos afficient. Et eritis odio omnibus hominibus propter nomẽ meum. Qui autem perseuerauerit usque in finem: hic saluus erit. Cum autẽ persequentur uos in ciuitate ista: fugite in aliã. Amen dico ũobis: non consummabitis ciuitates Israel: donec ueniat filius hominis. Nõ est discipulus super magistrum: nec seruus super dominum suum. Sufficit discipulo ut sit sicut magister eius: & seruo sicut dominus eius. Si patremfamilias beelzebub uocauerunt: quantomagis domesticos eius? Ne ergo timueritis eos. Nihil enim opertum quod non reueletur: & occultum quod non scia tur. Quod dico uobis in tenebris, dicite in lumine: & quod in aure auditis prædicate super tecta. Et nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autẽ non possunt occidere: sed potiꝰ timete eũ qui potest & animam & corpus perdere in gehennam. Nonne duo passeres asse ueneunt? & unus ex illis non cadet super terram sine patre uestro. Vestri autem & capilli capitis omnes numerati sunt. Nolite ergo timere: multis passeribus meliores estis uos. Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus: confitebor & ego eum coram patre meo qui in cœlis est. Qui autem negauerit me coram hominibus: negabo & ego eum coram patre meo qui in cœlis est. Nolite arbitrari, quia uenerim pacem mittere in terram: Non ueni pacem mittere, sed gladium. Veni enim separare hominem aduersus patrem suum: & filiam aduersus matrem suam: & nurum aduersus socrum suam: & inimici hominis domestici eius. Qui amat patrem aut matrem

supra

plus quam

ἐγείρεσθαι ἐν γεννητοῖς γυναικῶν, μείζων Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν μείζων αὐτοῦ ἐστίν. * ἀπὸ δὲ τῶν ἡμερῶν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ ἕως ἄρτι, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται, καὶ βιασταὶ ἁρπάζουσιν αὐτήν. * πάντες γὰρ οἱ προφῆται καὶ ὁ νόμος, ἕως Ἰωάννου προεφήτευσαν. καὶ εἰ θέλετε δέξασθαι, αὐτός ἐστιν Ἠλίας ὁ μέλλων ἔρχεσθαι. ὁ ἔχων ὦτα ἀκουέτω. * τίνι δὲ ὁμοιώσω τὴν γενεὰν ταύτην; ὁμοία ἐστὶ παιδαρίοις ἐν ἀγορᾷ καθημένοις, καὶ προσφωνοῦσι τοῖς ἑταίροις αὐτῶν, καὶ λέγουσιν, ηὐλήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε, ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκόψασθε. ἦλθε γὰρ Ἰωάννης μήτε ἐσθίων μήτε πίνων, καὶ λέγουσιν, δαιμόνιον ἔχει. ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγουσιν, ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος, καὶ οἰνοπότης, τελωνῶν φίλος, καὶ ἁμαρτωλῶν, καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία, ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς. * τότε ἤρξατο ὀνειδίζειν τὰς πόλεις ἐν αἷς ἐγένοντο αἱ πλεῖσται δυνάμεις αὐτοῦ, ὅτι οὐ μετενόησαν. * οὐαί σοι Χοραζείν, οὐαί σοι Βηθσαϊδά, ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ μετενόησαν. πλὴν λέγω ὑμῖν, Τύρῳ καὶ Σιδῶνι, ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ ὑμῖν. καὶ σύ Καπερναούμ, μὴ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθήσῃ, ἕως ἅδου καταβιβασθήσῃ, ὅτι εἰ ἐν Σοδόμοις ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν σοί, ἔμεινεν ἂν μέχρι τῆς σήμερον. πλὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι γῇ Σοδόμων ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ σοί. * ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν. ἐξομολογοῦμαί σοι πάτερ κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν, καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις. ναὶ ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδοκία ἔμπροσθέν σου. * πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου, * καὶ οὐδεὶς ἐπιγινώσκει τὸν υἱὸν, εἰ μὴ ὁ πατήρ, οὐδὲ τὸν πατέρα

exortus fuit inter eos, qui nascuntur è mulieribus maior Ioāne baptista. Attamē is qui minor est in regno cœlorū, maior illo est. Porrò à diebus Ioānis Baptistæ, usq; ad hunc diem, regnū cœlorū uim patitur, & uiolenti rapiunt illud. Nam omēs prophetæ, & ipsa lex, usq; ad Ioannē prophetauerunt. Et si uultis recipere, ipse est Helias ille, qui uenturus erat. Qui habet aures ad audiendum, audiat. Sed cui assimilabo generationē hāc? Similis est pueris, qui sedent in foris, & acclamāt sodalib⁹ suis, ac dicunt: Tibia cecinimus uobis et nō saltastis, lugubria cecinimus uobis, & nō planxistis. Venit eñ Ioānes, nec edens, nec bibens, & aiunt: Dæmoniū habet. Venit filius hominis edens ac bibens, & dicunt: En hominem comedonem, & uini potorē, publicanis amicū, ac peccatorib⁹, & iustificata est sapientia à filijs suis. Tunc cœpit exprobrare ciuitatibus, in quibus æditæ fuerant plurimæ uirtutes ipsius, quod scelerū eas non pœnituisset. Væ tibi Chorazin. Væ tibi Bethsaidan: quoniā si in urbe Tyri, aut Sidonis factæ fuissent uirtutes, quæ factæ sunt in uobis, olim in sacco & cinere scelerū suorum pœnitentiā egissent. Attamen dico uobis, Tyro & Sidoni, tolerabilius erit in die iudicij q̄ uobis: et tu Capernaū, quæ es usq; ad cœlū exaltata, usq; ad inferos detraheris: qm̄ si in Sodomis æditæ fuissent uirtutes, quæ æditæ sunt in te, mansissent usq; ad hodiernum diem. Veruntamē dico uobis, q̄d Sodomis tolerabilio erit in die iudicij, quàm tibi. In illo tēpore respondens Iesus dixit: Gratias ago tibi pater, domine cœli & terræ, quod absconderis hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelaris ea paruulis. Certe pater, sic fuit bona uoluntas apud te. Omnia mihi tradita sunt à patre meo: & nemo nouit filium, nisi pater: neque patrem

surrexit inter natos mulierum maior Ioāne baptista. Qui autem minor est in regno cœlorū maior est illo. A diebus autem Ioānis baptistæ usq; nunc regnū cœlorū uim patitur & uiolenti rapiunt illud. Omnes enim prophetæ & lex usq; ad Ioannem prophetauerunt: & si uultis recipere ipse est Helias qui uenturus est. Qui habet aures audiendi, audiat. Cui autem similem æstimabo generationē istā? Similis est pueris sedentibus in foro qui clamantes coæqualibus, dicunt: Cecinimus uobis & nō saltastis: lamentauimus & non planxistis. Venit enim Ioannes, neq; māducās neq; bibens, & dicūt dæmonium habet. Venit filius hominis manducans & bibens: & dicūt: Ecce homo uorax & potator uini: publicanorū & peccatorum amicus. Et iustificata est sapiētia a filijs suis. Tunc cœpit exprobrare ciuitatibus in quibus sunt factæ plurimæ uirtutes eius: quia non egissent pœnitentiā. Væ tibi Corozaim: uæ tibi Bethsaida: quia si in Tyro, & Sidone factæ essent uirtutes quæ factæ sunt in uobis: olim in cilicio & cinere pœnitētiā egissent. Verūtamē dico uobis Tyro & Sidoni remissius erit in die iudicij quā uobis. Et tu Capharnaum: nunquid usq; in cœlū exaltaberis? Usq; in infernum descendes. Quia si in Sodomis factæ fuissent uirtutes quæ factæ sunt in te: fortè mansissent usq; in hanc diem. Verūtamen dico uobis: quia terræ Sodomorū remissius erit in die iudicij quā tibi. In illo tempore respōdēs Iesus, dixit: Cōfitebor tibi pater domine cœli & terræ: qa absconditi hæc a sapiētibus & prudētib⁹: & reuelasti ea paruulis. Ita pater: qm̄ sic placitū fuit ante te. Omnia mihi tradita sunt a patre meo. Et nemo nouit filium nisi pater: neq; patrem

πατέρα τις ἐπιγινώσκει, εἰ μὴ ὁ υἱὸς, καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι. * Δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες, καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. ἄρατε τὸν ζυγόν μου ἐφ' ὑμᾶς καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι πρᾶός εἰμι, καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, & εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστός, & τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστιν. * Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ, ἐπορεύθη ὁ Ἰησοῦς τοῖς σάββασι διὰ τῶν σπορίμων. οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐπείνασαν, & ἤρξαντο τίλλειν στάχυας, καὶ ἐσθίειν. οἱ δὲ φαρισαῖοι ἰδόντες εἶπον αὐτῷ. ἰδοὺ οἱ μαθηταί σου ποιοῦσιν, ὃ οὐκ ἔξεστι ποιεῖν ἐν σαββάτῳ. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. * οὐκ ἀνέγνωτε, τί ἐποίησεν Δαβὶδ, ὅτε ἐπείνασεν αὐτὸς & οἱ μετ' αὐτοῦ; πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, & τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγεν, οὓς οὐκ ἐξὸν ἦν αὐτῷ φαγεῖν, οὐδὲ τοῖς μετ' αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσι μόνοις. ἢ οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῷ νόμῳ, ὅτι τοῖς σάββασιν οἱ ἱερεῖς ἐν τῷ ἱερῷ τὸ σάββατον βεβηλοῦσι, & ἀναίτιοί εἰσιν; λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι τοῦ ἱεροῦ μείζων ὧδέ ἐστιν. εἰ δὲ ἐγνώκειτε, τί ἐστιν ἔλεος θέλω, & οὐ θυσίαν, οὐκ ἂν κατεδικάσατε τοὺς ἀναιτίους. κύριος γάρ ἐστι καὶ τοῦ σαββάτου ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς τὴν συναγωγὴν αὐτῶν. * καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος ἦν, τὴν χεῖρα ἔχων ξηράν. καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν λέγοντες. εἰ ἔξεστι τοῖς σάββασι θεραπεύειν; ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. τίς ἔσται ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃς ἕξει πρόβατον ἕν, & ἐὰν ἐμπέσῃ τοῦτο τοῖς σάββασιν εἰς βόθυνον, οὐχὶ κρατήσει αὐτὸ & ἐγερεῖ; πόσῳ οὖν διαφέρει ἄνθρωπος προβάτου. ὥστε ἔξεστι τοῖς σάββασι καλῶς ποιεῖν. τότε λέγει τῷ ἀνθρώπῳ. ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου, καὶ ἐξέτεινε, & ἀπεκατεστάθη ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη. * οἱ δὲ φαρισαῖοι ἐξελθόντες συμβούλιον ἔλαβον κατ' αὐτοῦ, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν. * ὁ δὲ Ἰησοῦς γνοὺς, ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν, & ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι

patrem quisquã nouit, nisi filius, & cuicunq; uoluerit filius reuelare. Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficillabo uos. Tollite iugum meum sup uos, & discite à me, quod mitis sim, & humilis corde, & inuenietis requiem animabus uestris. Iugum enim meum commodum est, & onus meum leue est.

In illo tempore, ibat Iesus sabbatis per segetes. Discipuli uero illius esuriebant, & cœperunt uellere spicas, & comedere. At pharisæi cum uidissent dixerunt illi: Ecce discipuli tui faciunt, quod non licet facere in sabbato. Ille uero dixit eis: Non legistis quid fecerit Dauid, cum esuriret ipse, & ij qui erant cum illo? Quomodo ingressus sit in domum dei, & panes propositiõis ederit, quos ipsi non licebat edere: neque ijs qui cum illo erãt, nisi sacerdotibus solis. Aut non legistis in lege, quod sabbatis sacerdotes in templo sabbatum prophanant, & crimine uacant? Dico autem uobis, quod templo maior est hoc in loco. Quod si sciretis quid sit, Misericordiam uolo, & non sacrificium, nequaquã condemnassetis insontes. Nam dominus est & sabbati, filius hominis. At progressus illinc, uenit in synagogam illorum, & ecce homo erat, manũ habens aridam: & interrogabant illum, dicẽtes: Licet ne sabbatis curare? ut accusarent eũ. At ille dixit eis: Quis erit ex uobis homo, qui habebit ouem unam, & si ea inciderit sabbatis in foueam, nónne apprehendet illam & eriget? Quanto igitur præstantior est homo oue? Licet igitur sabbatis beneficio afficere. Tũc dicit homini: Exte de manum tuam: & is extendit ac restituta est sanitati, sicut altera. Porrò pharisæi egressi, ceperunt consiliũ aduersus eum, quomodo illũ perderent. At Iesus ubi nouisset, secessit illinc, secutæq; sunt eũ turbæ

patrem quis nouit nisi filius, & cui uoluerit filius reuelare. Venite ad me omẽs q laboratis & onerati estis: & ego reficiam uos. Tollite iugum meum super uos & discite a me: quia mitis sum & humilis corde: & inuenietis requiẽ animabus uestris. Iugum enim meũ suaue est: & onus meum leue. XII. In illo tempore: abijt Iesus per sata sabbato: discipuli autem eius esurientes cœperunt uellere spicas & mãducare. Pharisæi autem uidentes, dixerunt ei: Ecce discipuli tui faciũt quod non licet eis facere sabbatis. At ille dixit eis: Non legistis quid fecerit Dauid quando esurijt, & qui cum eo erant, quomodo intrauit in domum dei, & panes propositiõis comedit quos non licebat ei edere: neque his qui cum eo erant: nisi solis sacerdotibus? Aut non legistis in lege quia sabbatis sacerdotes in templo sabbatum uiolant & sine crimine sunt? Dico autem uobis: quia templo maior est hic. Si autem sciretis quid est? Misericordiam uolo, & non sacrificiũ: nunquam cõdemnassetis innocentes. Dominus eñ est filius hominis, etiam sabbati. Et cum inde transisset uenit in synagogam eorum. Et ecce homo manum habens aridam, & interrogabant eum, dicentes: Si licet sabbatis curare, ut accusarent eum. Ipse autem dixit illis: Quis erit ex uobis homo qui habeat ouem unam: & si ceciderit hæc sabbatis in foueam: nonne tenebit & leuabit eam? Quantomagis melior est homo oue. Itaq; licet sabbatis benefacere. Tũc ait homini: Exte de manum tuam: Et extendit & restituta est sanitati sicut altera. Exeũtes aũt pharisæi conciliũ faciebant aduersus eum, quomodo perderent eũ. Iesus aũt sciẽs, recessit inde, & secuti sunt eñ multi,

ὄχλοι πολλοί, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς πάντας, © ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν ποιήσωσιν. ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος. ἰδοὺ ὁ παῖς μου ὃν ᾑρέτισα, ὁ ἀγαπητός μου εἰς ὃν εὐδόκησεν ἡ ψυχή μου. θήσω τὸ πνεῦμά μου ἐπ' αὐτὸν, καὶ κρίσιν τοῖς ἔθνεσιν ἀπαγγελεῖ. οὐκ ἐρίσει, οὐδὲ κραυγάσει, οὐδὲ ἀκούσει τις ἐν ταῖς πλατείαις τὴν φωνὴν αὐτοῦ. κάλαμον συντετριμμένον οὐ κατάξει, καὶ λίνον τυφόμενον οὐ σβέσει, ἕως ἂν ἐκβάλῃ εἰς νῖκος τὴν κρίσιν, καὶ ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιοῦσιν. τότε προσηνέχθη αὐτῷ δαι κβ
ιθ ε μονιζόμενος τυφλὸς © κωφὸς, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτὸν, ὥστε τὸν τυφλὸν © κωφὸν, καὶ λαλεῖν καὶ βλέπειν. κ * καὶ ἐξίσαντο πάντες οἱ ὄχλοι, © ἔλεγον. μήτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς Δαβίδ; * οἱ δὲ φαρισαῖοι ἀκούσαντες εἶπον. οὗτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια, εἰ μὴ ἐν τῷ Βεελζεβοὺλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων. * εἰδὼς δὲ ὁ κβ
β Ἰησοῦς τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν, εἶπεν αὐτοῖς. πᾶσα βασιλεία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς, ἐρημοῦται. καὶ πᾶσα πόλις, ἢ οἰκία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς, οὐ σταθήσεται. καὶ εἰ ὁ σατανᾶς τὸν σατανᾶν ἐκβάλλει, ἐφ' ἑαυτὸν ἐμερίσθη. πῶς οὖν σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ; καὶ εἰ ἐγὼ ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν, ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν; διὰ τοῦτο αὐτοὶ κριταὶ ὑμῶν ἔσονται. εἰ δὲ ἐγὼ ἐν πνεύματι θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. ἢ πῶς δύναταί τις εἰσελθεῖν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ, καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον δήσῃ τὸν ἰσχυρόν, καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει; ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἐστιν. καὶ ὁ μὴ συ κζ
β νάγων μετ' ἐμοῦ, σκορπίζει. * Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν. πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις, ἡ δὲ τοῦ πνεύματος βλασφημία, οὐκ ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις. καὶ ὃς ἐὰν εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ. ὃς δ' ἂν εἴπῃ κατὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, οὐκ ἀφεθήσεται

turbæ multæ, & ſanauit eos omẽs & interminatus eſt illis, ne ſe facerent manifeſtũ: ut cõpleretur qđ dictũ erat per Eſaiam prophetã, qui ait: Ecce filius meus, quem elegi: dilectus meus, in quo ſibi bene cõplacuit anima mea. Ponã ſpiritum meũ ſuper illum, et iudicium gentibus annunciabit. Non contendet, neq; clamabit, neq; audiet quiſquam in plateis uocem eius. Arundinem cõminutam, nõ confringet, & linum fumigans nõ extinguet, donec eĩciat ad uictoriã iudicium: & in nomine illius gentes ſperabũt. Tunc adductus eſt ad eum, qui dæmonio agitabatur cæcus ac mutus, & ſanauit illũ, ita ut cæcus ac mutus, & loqueretur & cerneret. Et obſtupuerũt omẽs turbæ, dicebantq;: Num hic eſt ille filius Dauid? At phariſæi cum audiſſent dicebant: Hic non eĩcit dæmonia, niſi præſidio Beelzebul principis dæmoniorum. Ieſus aũt cum ſciret cogitationes illorũ dixit illis: Omẽ regnũ diuiſum ad uerſus ſeſe deſolatur, & omnis ciuitas, aut domus diuiſa aduerſus ſeipſam, non ſtabit. Et ſi ſatanas ſatanam eĩcit, aduerſus ſeipſum diuiſus eſt. Quomodo igitur ſtabit regnũ illius? Et ſi ego præſidio Beelzebul eĩcio dæmonia, filij ueſtri cuius præſidio eĩciunt? Propterea ipſi iudicabũt de uobis. Qđ ſi ſpiritu dei ego eĩcio dæmonia, ergo peruenit ad uos regnũ dei. Alioqui quomodo poteſt aliquis intrare domum potentis, & uaſa illius diripere, niſi prius uinxerit potentem, & tunc domũ illius diripiet? Qui non eſt mecũ, aduerſum me eſt: & qui non congregat mecũ, ſpargit. Propterea dico uobis: Omne peccatũ & conuitium remittetur hominibus, at cõuitiũ in ſpiritum, non remittetur hominibus. Et quicunque dixerit uerbum aduerſus filium hominis, remittetur illi. Qui autẽ dixerit aduerſus ſpiritũ ſanctum, nõ remittetur

multi: & curauit eos omẽs. Et præcepit eis ne manifeſtum eum facerẽt: ut adimpleretur quod dictũ eſt per Eſaiam prophetam, dicentem: Ecce puer meus quem elegi: dilectus meus in quo bene complacuit animæ meæ. Ponam ſpiritum meum ſuper eum, & iudicium gentibus nũciabit. Non cõtendet neq; clamabit, neq; audiet aliquis in plateis uocem eius. Harundinẽ quaſſatam non confringet: & linum fumigans non extinguet: donec eĩciat ad uictoriam iudicium: & in nomie eius gentes ſperabunt. Tũc oblatus eſt ei dæmoniũ habens cæcus & mutus, & curauit eũ, ita ut loqueretur & uideret. Et ſtupebant omnes turbæ, & dicebant: Nunquid hic eſt filius Dauid? Phariſæi autẽ audientes, dixerunt: Hic nõ eĩcit dæmões niſi in beelzebub principe dæmoniorum. Ieſus autem ſciens cogitationes eorũ, dixit eis: Omne regnum in ſe diuiſum deſolabitur: & oĩnis ciuitas uel domus diuiſa cõtra ſe non ſtabit. Et ſi ſatanas ſatanã eĩcit: aduerſus ſe diuiſus eſt: quomodo ergo ſtabit regnum eius? Et ſi ego in beelzebub eĩcio dæmones filij ueſtri in quo eĩciunt? Ideo ipſi iudices ueſtri erũt Si autem ego in ſpiritu dei eĩcio dæmones: igitur peruenit in uos regnum dei. Aut quomodo poteſt quiſquam intrare in domum fortis & uaſa eius diripere: niſi prius alligauerit fortem? Et tunc domum illius diripiet. Qui non eſt mecum contra me eſt, & qui non cõgregat mecum, ſpargit. Ideo dico uobis: omne peccatum & blaſphemia remittetur hominib⁹, ſpiritus autẽ blaſphemiæ nõ remittetur. Et quicunq; dixerit uerbum contra filiũ hominis, remittetur ei: qui autẽ dixerit uerbũ contra ſpiritũ ſanctũ, nõ remittetur

σετ αὐτῷ, οὔτε ἐν τούτῳ τῷ αἰῶνι
οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι. * Ἢ ποιήσατε
τὸ δένδρον καλὸν, καὶ τὸν καρπὸν
αὐτοῦ καλόν, ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον
σαπρόν, καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ σαπρόν
ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώ
σκετ. γεννήματα ἐχιδνῶν, πῶς δύ
νασθε ἀγαθὰ λαλεῖν πονηροὶ ὄντες;
ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρ
δίας τὸ στόμα λαλεῖ. * Ὁ ἀγαθὸς ἄν
θρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς
καρδίας ἐκβάλλει τὰ ἀγαθά. καὶ ὁ πο
νηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θη
σαυροῦ ἐκβάλλει πονηρά. * Λέγω δὲ ὑμῖν
ὅτι πᾶν ῥῆμα ἀργὸν ὃ ἐὰν λαλήσω
σιν οἱ ἄνθρωποι, ἀποδώσουσι περὶ αὐ
τοῦ λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως. ἐκ γὰρ
τῶν λόγων σου δικαιωθήσῃ, καὶ ἐκ τῶν
λόγων σου καταδικασθήσῃ. * Τότε
ἀπεκρίθησάν τινες τῶν γραμματέ
ων καὶ φαρισαίων λέγοντες. * Διδά κγ
σκαλε, θέλομεν ἀπό σου σημεῖόν τι
δεῖν. * Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς.
Γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον
ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσετ αὐ
τῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφή
του. ὥσπερ γὰρ ἦν Ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ
κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας,
οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ
καρδίᾳ τῆς γῆς, τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς
νύκτας. ἄνδρες Νινευῖται ἀναστήσονται
ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης,
καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν, ὅτι μετενό
ησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ. καὶ ἰδοὺ
πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε. Βασίλισσα νότου
ἐγερθήσετ ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γε
νεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινεῖ αὐτήν,
ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀ
κοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶντος.
καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶντος ὧδε.
* Ὅταν τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξ
ἔλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι ἀ
νύδρων τόπων ζητοῦν ἀνάπαυσιν,
καὶ οὐχ εὑρίσκει. τότε λέγει, ἐπιστρέ
ψω εἰς τὸν οἶκόν μου ὅθεν ἐξῆλθον. καὶ
ἐλθὼν εὑρίσκει σχολάζοντα, σεσαρω
μένον καὶ κεκοσμημένον. τότε πο
ρεύεται καὶ παραλαμβάνει μεθ ἑαυτοῦ
ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα
ἑαυτοῦ, καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ.
καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου
ἐκείνου χείρονα τῶν πρώτων, οὕτως
ἔσται

tetur ei, neque in præsenti seculo, neq; in futuro. Aut facite arborē bonam, & fructū eius bonū. aut facite arborem uitiosam, & fructum illius uitiosum. Nam è fructu arbor agnoscitur. Progenies uiperarū quomodo potestis bona loqui cū sitis mali? Siquidem ex abundātia cordis os loquitur. Bonus homo è bono thesauro cordis, expromit bona: & malus homo ex malo thesauro depromit mala. Sed dico uobis, quod de quocunq; uerbo ocioso, quod locuti fuerint homines, reddituri sunt rationem in die iudicij. Nam ex dictis tuis iustificaberis, & ex dictis tuis condemnaberis. Tunc interrogauerunt eum quidam è scribis ac pharisæis, dicentes: Præceptor, uolumus ex te signum uidere. At ille respondens dixit illis: Generatio praua & adultera signum quærit, & signum non dabitur illi, nisi signum Ionæ prophetæ. Quemadmodū enim fuit Ionas in uētre ceti tribus diebus, ac tribus noctibus, sic erit filius hominis in corde terræ, tribus diebus & tribus noctibus. Viri Niniuitæ surgent in iudicio, cū generatione hac, & condemnabunt eā, quod ipsi resipuerint ad prædicationē Ionæ. Et ecce plus quàm Ionas est hoc loco. Regina Austri surget in iudicio cum generatione hac, & cōdemnabit eam, quod uenerit à finibus terræ, ad audiendam sapientiam Solomonis. Et ecce plus quàm Solomon est in hoc loco. Cum autem immundus spiritus exierit ab homine, perambulat per arentia loca, quærens requiem, & non inuenit. Tunc dicit, reuertar in domum meā, unde exiui: & cum uenerit, reperit eam uacantē, & scopis purgatā, atq; ornatam. Tunc abit, & adiungit sibi septem alios spiritus sceleratiores se, & ingressis inhabitat illic: & fiūt postrema hominis illius, peiora primis: sic erit &

tetur ei neq; in hoc sæculo neq; in futuro. Aut facite arborem bonā: & fructum eius bonum: aut facite arborem malam, & fructum eius malum. Siquidem ex fructu arbor agnoscitur. Progenies uiperarum quomodo potestis bona loqui: cum sitis mali? Ex abundantia enim cordis os loquitur. Bonus homo de bono thesauro profert bona. Et malus homo de malo thesauro profert mala. Dico autem uobis: quoniam oīe uerbum ociosum quod locuti fuerint homines: reddent rationem de eo in die iudicij. Ex uerbis enim tuis iustificaberis: & ex uerbis tuis condemnaberis. Tunc responderunt ei quidam de scribis & pharisæis, dicentes: Magister uolumus a te signum uidere. Qui respondens, ait illis: Generatio mala & adultera signum quærit: & signum non dabitur ei nisi signum Ionæ prophetæ. Sicut enim fuit Ionas in uentre ceti tribus diebus, & tribus noctibus: sic erit filius hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus. Viri Niniuitæ surgēt in iudicio cū generatione ista: & condemnabunt eā: quia pœnitentiā egerunt in prædicatiōe Ionæ. Et ecce plus quam Iona hic. Regina Austri surget in iudicio cū generatione ista & cōdemnabit eā: quia uenit a finibus terræ audire sapiētiam Salomonis. Et ecce plus quā Salomon hic. Cum autem immundus spiritus exierit ab homine: ambulat per loca arida quærēs requiem & non inuenit. Tunc dicit: Reuertar in domum meā unde exiui. Et ueniēs inuenit eam uacantem, scopis mūdatam, & ornatā. Tunc uadit & assumit septem alios spiritus secū nequiores se: & intrantes habitant ibi: & fiunt nouissima hominis illius peiora prioribus. Sic

ἔσαι καὶ τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ πονηρᾷ. * Ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος τοῖς ὄχλοις, ἰδοὺ ἡ μήτηρ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ εἱστήκεισαν ἔξω, ζητοῦντες αὐτῷ λαλῆσαι. εἶπε δέ τις αὐτῷ. ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου, ἔξω ἑστήκασιν, ζητοῦντές σοι λαλῆσαι. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν τῷ εἰπόντι αὐτῷ. τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου, καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ἀδελφοί μου; καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, εἶπεν. ἰδοὺ ἡ μήτηρ μου, καὶ οἱ ἀδελφοί μου. ὅς γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς αὐτός μου ἀδελφὸς καὶ ἀδελφὴ καὶ μήτηρ ἐστίν. * Ἐν δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς οἰκίας, ἐκάθητο παρὰ τὴν θάλασσαν, καὶ συνήχθησαν πρὸς αὐτὸν ὄχλοι πολλοί, ὥστε αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον ἐμβάντα καθῆσθαι, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν εἱστήκει. καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς πολλὰ ἐν παραβολαῖς λέγων. ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείρειν, καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν, ἃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ ἦλθε τὰ πετεινὰ, καὶ κατέφαγεν αὐτά. ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰ πετρώδη, ὅπου οὐκ εἶχε γῆν πολλὴν, καὶ εὐθέως ἐξανέτειλε διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς. ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος, ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν, ἐξηράνθη. ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι, καὶ ἀπέπνιξαν αὐτά. ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν, καὶ ἐδίδου καρπὸν, ὃ μὲν ἑκατὸν, ὃ δὲ ἑξήκοντα, ὃ δὲ τριάκοντα. ὁ ἔχων ὦτα ἀκουέτω. καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ, εἶπον αὐτῷ. διὰ τί ἐν παραβολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοται. * ὃς γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ, καὶ περισσευθήσεται, ὃς δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. * Διὰ τοῦτο ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς λαλῶ, ὅτι βλέποντες οὐ βλέπουσιν, καὶ ἀκούοντες οὐκ ἀκούουσιν, οὐδὲ συνίουσιν. καὶ ἀναπληροῦται ἐπ' αὐτοῖς ἡ προφητεία

erit & generationi huic peruerſæ. Cum autē adhuc loqueretur turbis, ecce mater & fratres eius ſtabant foris, quærentes ei loqui. Dixit autem illi quidam: Ecce mater tua & fratres tui foris ſtant, quærentes tibi loqui. At ille reſpondens dixit ei, qui ſibi renunciauerat: Quæ eſt mater mea, aut qui ſunt fratres mei? Et extendens manum ſua in diſcipulos ſuos, dixit: Ecce mater mea & fratres mei. Quiſquis enim fecerit uoluntatem patris mei, qui eſt in cœlis, ipſe meus frater & ſoror & mater eſt.

In die uero illo, egreſſus Ieſus è domo, ſedit iuxta mare, & cōgregatæ ſunt ad illum turbæ multæ, adeo ut ipſe nauim ingreſſus ſederet, & uniuerſa turba in littore ſtabat. Ac dicebat illis multa per ſimilitudines, dicens: Ecce exijt qui ſeminabat ad seminādum: & cum ſeminaret, alia quidem ceciderūt iuxta uiam, & uenerūt uolucres, ac deuorauerunt ea. Alia uero ceciderunt in loca ſaxoſa, ubi non habebant multum terræ, & protinus exorta ſunt, propterea quod non haberent profunditatem terræ: cum autem exortus eſſet ſol, exuſta ſunt: & quia nō habebant radicē, exaruerunt. Alia rurſus ceciderunt in ſpinas, & inſurrexerūt ſpinæ, & ſuffocauerūt ea. Alia uero ceciderunt in terrā bonā, & dederunt fructū: aliud quidem centuplum, aliud uero ſexagecuplū, aliud uero trigecuplū. Qui habet aures ad audiendū, audiat. Et adeuntes diſcipuli dixerūt illi: Quare per parabolas loqueris illis? At ille reſpondens, dixit eis: Vobis datum eſt noſſe myſteria regni cœlorum, illis autē nō eſt datū. Quiſquis em̄ habet, dabitur illi, & redetur abūdantior. Quiſquis autē non habet, etiā illud quod habet, tolletur ab eo. Propterea per parabolas loquor illis: quia uidētes nō uident, & audientes nō audiunt, nec intelligunt. Et cōpletur in illis prophetia

erit & generationi huic peſſimæ. Adhuc eo loquēte ad turbas: ecce mater eius, & fratres ſtabāt foris quærentes loqui ei. Dixit autem ei quidam: Ecce mater tua & fratres tui foris ſtant quærentes te. At ipſe reſpōdens dicēti ſibi, ait: Quæ eſt mater mea: & qui ſunt fratres mei? Et extendens manum in diſcipulos ſuos, dixit: Ecce mater mea & fratres mei. Quicunq; enim fecerit uoluntatem patris mei qui in cœlis eſt: ipſe meus frater, ſoror & mater eſt.

In illo die exiens Ieſus de XIII domo: ſedebat ſecus mare. Et cōgregatæ ſunt ad eum turbæ multæ: ita ut in nauiculam aſcendens ſederet & omnis turba ſtabat in littore: & locutus eſt eis multa in parabolis, dicens: Ecce exijt qui ſeminat ſeminare ſemen ſuum. Et dum ſeminat: quædam ceciderunt ſecus uiam: & uenerunt uolucres cœli & comederunt ea. Alia autem ceciderunt in petroſa ubi nō habebāt terram multā: & continuo exorta ſunt: quia non habebant altitudinem terræ. Sole autem orto æſtuauerūt: & quia non habebant radicem aruerunt. Alia autem ceciderunt in ſpinas: & creuerunt ſpinæ & ſuffocauerunt ea. Alia autem ceciderunt in terram bonā & dabant fructum: aliud centeſimum, aliud ſexageſimū, aliud triceſimum. Qui habet aures audiendi audiat. Et accedentes diſcipuli, dixerunt ei: Quare in parabolis loqueris eis? Qui reſpondens, ait illis: Quia uobis datum eſt noſſe myſteria regni cœlorum: illis autem nō eſt datum. Qui enim habet dabitur ei, & abundabit: qui autem non habet: & quod habet auferetur ab eo. Ideo in parabolis loquor eis: quia uidētes non uident: & audientes non audiūt neq; intelligunt: ut adimpleatur in eis

prophetia

προφητεία Ησαΐου ἡ λέγουσα. ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε, καὶ βλέποντες βλέψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε. ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὠσὶ βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν, μή ποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, & τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσι, & τῇ καρδίᾳ συνῶσι, καὶ ἐπιστρέψωσι, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς. * μακάριοι δὲ μακάριοι οἱ ὀφθαλμοί, ὅτι βλέπουσι, καὶ τὰ ὦτα ὑμῶν, ὅτι ἀκούει. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ δίκαιοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον, καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, & οὐκ ἤκουσαν. * ὑμεῖς οὖν ἀκούσατε τὴν παραβολὴν τοῦ σπείροντος. παντὸς ἀκούοντος τὸν λόγον τῆς βασιλείας, καὶ μὴ συνιέντος, ἔρχεται ὁ πονηρὸς, καὶ ἁρπάζει τὸ ἐσπαρμένον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. οὗτός ἐστιν ὁ παρὰ τὴν ὁδὸν σπαρείς. ὁ δὲ ἐπὶ τὰ πετρώδη σπαρείς, οὗτός ἐστιν, ὁ τὸν λόγον ἀκούων, καὶ εὐθὺς μετὰ χαρᾶς λαμβάνων αὐτόν, οὐκ ἔχει δὲ ῥίζαν ἐν ἑαυτῷ, ἀλλὰ πρόσκαιρός ἐστιν. γενομένης δὲ θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον, εὐθὺς σκανδαλίζεται. ὁ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας σπαρείς, οὗτός ἐστιν, ὁ τὸν λόγον ἀκούων, καὶ ἡ μέριμνα τοῦ αἰῶνος τούτου καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου συμπνίγει τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος γίνεται. ὁ δὲ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρείς, οὗτός ἐστιν, ὁ τὸν λόγον ἀκούων & συνιὼν, ὃς δὴ καρποφορεῖ καὶ ποιεῖ, ὁ μὲν ἑκατόν, ὁ δὲ ἑξήκοντα, ὁ δὲ τριάκοντα. * ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς, λέγων. ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ σπείροντι καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ, ἐν δὲ τῷ καθεύδειν τοὺς ἀνθρώπους ἦλθεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς, καὶ ἐπέσπειρε ζιζάνια ἀνὰ μέσον τοῦ σίτου, καὶ ἀπῆλθεν. ὅτε δὲ ἐβλάστησεν ὁ χόρτος, καὶ καρπὸν ἐποίησε, τότε ἐφάνη καὶ τὰ ζιζάνια. προσελθόντες δὲ οἱ δοῦλοι τοῦ οἰκοδεσπότου, εἶπον αὐτῷ. κύριε, οὐχὶ καλὸν σπέρμα ἔσπειρας ἐν τῷ σῷ ἀγρῷ; πόθεν οὖν

prophetia Esaiæ, quæ dicit: Auribus audietis, & non intelligetis: & uidentes uidebitis, & non cernetis. Incrassatum est enim cor populi huius, & auribus grauiter audierunt, & oculos suos occluserunt, ne quando uideant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & conuertantur, & sanem illos. Vestri uero beati sunt oculi, quia uident: & aures uestræ, quia audiunt. Amen enim dico uobis, quod multi prophetæ & iusti desiderauerunt uidere quæ uidetis, & non uiderunt: & audire quæ auditis, & non audierunt. Vos igitur audite parabolam seminantis. Cum quiuis audit sermonem regni, & non intelligit, uenit ille malus, & rapit id quod seminatum est in corde illius: hic est qui iuxta uiam seminatus fuit. At qui in petricosa semen iactum exceperat, hic est, qui uerbum audit, ac protinus cum gaudio accipit illud: uerum non habet radicem in semetipso, sed temporarius est. Porrò cum inciderit afflictio, aut persecutio propter sermonem, continuo offenditur. At qui in spinas semen exceperat, hic est, qui uerbum audit: & cura seculi huius, deceptioq; diuitiarum suffocat sermonem, & infructifer redditur. Cæterũ qui in terram bonam excepit semẽ, hic est, qui sermonem audit & intelligit, qui deniq; fructum quoq; reddit ac facit, alius quidem centuplum, alius uero sexagecuplum, alius uero trigecuplum. Aliã parabolam proposuit eis, dicẽs: Assimilatum est regnum cœlorum homini seminanti bonũ semen in agro suo: sed dormiẽtibus hominibus uenit illius inimicus, & seminauit zizania inter triticũ, abiitq;. Cũ autem germinasset herba, & fructũ fecisset, tũc apparuerũt & zizania. Accedentes aũt serui patrisfamiliâs, dixerũt illi: Domine, nónne bonũ semen seminaras in tuo agro? unde igitur

prophetia Esaiæ, dicentis: Auditu audietis & non intelligetis: & uidentes uidebitis & non uidebitis. Incrassatum est enim cor populi huius & auribus grauiter audierunt: & oculos suos clauserunt: nequando uideant oculis & auribus audiant & corde intelligant: & conuertãtur & sanem eos. Vestri autem beati oculi: quia uident: & aures uestræ, quia audiunt. Amen quippe dico uobis: quia multi prophetæ & iusti cupierũt uidere quæ uidetis, & non uiderũt: & audire quæ auditis, & nõ audierũt. Vos ergo audite parabolam seminantis. Omnis qui audit uerbũ regni & non intelligit: uenit malus & rapit quod seminatũ est in corde eius: hic est qui secus uiam seminatus est. Qui aut sup petrosa seminatus est: hic est qui uerbũ audit: & cõtinuo cum gaudio accipit illud. Nõ habet aũt in se radicẽ: sed est temporalis. Facta autẽ tribulatione & persecutione propter uerbum, cõtinuo scandalizatur. Qui autẽ seminat' est in spinis: hic est qui uerbum dei audit: & sollicitudo sæculi istius & fallacia diuitiarum suffocat uerbum: & sine fructu efficitur. Qui uero in terrã bonam seminatus est: hic est qui audit uerbum & intelligit & fructũ affert: & facit aliud quidẽ cẽtesimũ aliud autẽ sexagesimũ, aliud uero tricesimũ. Aliã parabolam proposuit illis, dicens: Simile factũ est regnũ cœlorũ homini qui seminauit bonũ semẽ in agro suo. Cũ aũt dormirẽt homines, uenit inimicus eius: & superseminauit zizania in medio tritici & abiit. Cũ autẽ creuisset herba & fructũ fecisset: tunc apparuerũt & zizania. Accedentes autẽ serui patrisfamilias, dixerunt ei: Domine, nõne bonũ semen seminasti in agro tuo? unde

θερ οὖν ἔχει τὰ ζιζάνια; ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς, ἐχθρὸς ἄνθρωπος τοῦτο ἐποίησεν. οἱ δὲ δοῦλοι εἶπον αὐτῷ. θέλεις οὖν ἀπελθόντες συλλέξωμεν αὐτά; ὁ δὲ ἔφη. οὔ. μήποτε συλλέγοντες τὰ ζιζάνια, ἐκριζώσητε ἅμα αὐτοῖς τὸν σῖτον, ἄφετε συναυξάνεσθαι ἀμφότερα μέχρι τοῦ θερισμοῦ, καὶ ἐν καιρῷ τοῦ θερισμοῦ, ἐρῶ τοῖς θερισταῖς. συλλέξατε πρῶτον τὰ ζιζάνια καὶ δήσατε αὐτὰ εἰς δεσμὰς πρὸς τὸ κατακαῦσαι αὐτά. τὸν δὲ σῖτον συναγάγετε εἰς τὴν ἀποθήκην μου

ΚΓ * Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς, λέγων. ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔσπειρεν ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ, ὃ μικρότερόν μέν ἐστι πάντων τῶν σπερμάτων. ὅταν δὲ αὐξηθῇ μεῖζον τῶν λαχάνων ἐστί. καὶ γίνεται δένδρον, ὥστε ἐλθεῖν τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατασκηνοῦν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.

ΚΔ * Ἄλλην παραβολὴν ἐλάλησεν αὐτοῖς. ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον. * ταῦτα πάντα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐν παραβολαῖς τοῖς ὄχλοις, καὶ χωρὶς παραβολῆς οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς, ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος. ἀνοίξω ἐν παραβολαῖς τὸ στόμα μου, ἐρεύξομαι ἀποκεκρυμμένα ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. * τότε ἀφεὶς τοὺς ὄχλους, ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν ὁ Ἰησοῦς. καὶ προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, φράσον ἡμῖν τὴν παραβολὴν τῶν ζιζανίων τοῦ ἀγροῦ. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτοῖς. ὁ σπείρων τὸ καλὸν σπέρμα, ἔστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. ὁ δὲ ἀγρός ἐστιν ὁ κόσμος. τὸ δὲ καλὸν σπέρμα, οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ τῆς βασιλείας. τὰ δὲ ζιζάνιά εἰσιν οἱ υἱοὶ τοῦ πονηροῦ. ὁ δὲ ἐχθρὸς ὁ σπείρων αὐτά ἐστιν ὁ διάβολος. ὁ δὲ θερισμὸς συντέλεια τοῦ αἰῶνός ἐστιν. οἱ δὲ θερισταὶ ἄγγελοί εἰσιν. ὥσπερ οὖν συλλέγεται τὰ ζιζάνια, καὶ πυρὶ κατακαίεται, οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος τούτου. ἀπελεύσεται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου

de igitur habet zizania? Ille uero dixit illis: Inimicus homo hoc fecit. Serui autem dixerunt illi: Vis igitur abeamus & colligamus ea? At ille dixit. Non, ne dum colligitis zizania, eradicetis simul cum illis & triticum: sinite pariter crescere utraque usque ad messem, & in tempore messis dicam messoribus: Colligite primum zizania & alligate ea in fasciculos ad comburēdum: triticum autem congregate in horreum meum. Aliam parabolam proposuit eis dicēs: Simile est regnum cœlorum grano sinapis, quod acceptum homo seminauit in agro suo, quod minimum est omniū seminum. Cæterum ubi excreuerit maximum est inter holera, & fit arbor, adeo ut ueniāt uolucres cœli, & nidulentur in ramis illius.

Aliam parabolam dixit illis: Simile est regnum cœlorum fermento, quod acceptum mulier abscōdidit in farinæ satis tribus, donec fermentaretur totū. Hæc omnia locutus est Iesus per parabolas ad turbas, & sine parabola nihil locutus est illis: ut cōpleretur quod dictum fuerat per prophetam, qui ait: Aperiam in parabolis os meū, eructabo abscondita à constitutione mundi. Tunc dimissis turbis, uenit in domum Iesus, & accesserunt ad illum discipuli eius, dicentes: Explica nobis parabolam zizaniorum agri. At ille respondens, dixit illis: Qui seminat bonum semen, est filius hominis: ager autem est mundus. Porrò bonum semen, ij sunt filij regni: zizania uero sunt, filij illius mali: inimicus autem qui seminat ea, est diabolus: messis uero, consummatio seculi est: messores autem, angeli sunt. Sicut igitur colliguntur zizania, & igni comburuntur, sic erit in consummatione seculi huius. Mittet filius hominis

Vnde ergo habet zizania? Et ait illis: Inimicus homo hoc fecit. Serui autem dixerunt ei: Vis, imus & colligimus ea? Et ait: Non. Ne forte colligētes zizania eradicetis simul cum eis & triticum. Sinite utraque crescere usque ad messem: & in tempore messis dicā messoribus: Colligite primum zizania & alligate ea in fasciculos ad comburēdum: triticum autem congregate in horreum meum. Aliam parabolam proposuit eis, dicens: Simile est regnum cœlorum grano sinapis: quod accipiens homo seminauit in agro suo: quod minimū quidem est omnibus seminibus. Cùm autem creuerit: maius est omnibus oleribus: & fit arbor: ita ut uolucres cœli ueniant & habitent in ramis eius. Aliam parabolam locutus est eis. Simile est regnum cœlorum fermento quod acceptū mulier abscondit in farinæ satis tribus: donec fermentatum est totum. Hæc omnia locutus est Iesus in parabolis ad turbas: & sine parabolis non loquebatur eis: ut impleretur quod dictum est per prophetam, dicentem: Aperiam in parabolis os meum: eructuabo abscondita a constitutione mundi. Tunc dimissis turbis uenit in domum: & accesserunt ad eum discipuli eius, dicentes: Edissere nobis parabolam zizaniorum agri. Qui respondens, ait: Qui seminat bonum semen, est filius hominis. Ager autem, est mundus. Bonum uero semen: hi sunt filij regni: zizania autē, filij sunt nequā. Inimicus autem qui seminauit ea: est diabolus. Messis uero cōsummatio sæculi est. Messores autē angeli sunt. Sicut ergo colliguntur zizania & igni cōburūtur: sic erit in cōsummatiōe sæculi. Mittet ergo filius hominis

θρώπους τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, & συλλέξουσιν ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα τὰ σκάνδαλα, καὶ τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν, καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὸν κάμινον τοῦ πυρός. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς & ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω. πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν θησαυρῷ κεκρυμμένῳ ἐν τῷ ἀγρῷ, ὃν εὑρὼν ἄνθρωπος ἔκρυψεν, & ἀπὸ τῆς χαρᾶς αὐτοῦ ὑπάγει, & πάντα ὅσα ἔχει πωλεῖ, καὶ ἀγοράζει τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον. πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ ἐμπόρῳ, ζητοῦντι καλοὺς μαργαρίτας, ὃς εὑρὼν ἕνα πολυτίμου μαργαρίτου, ἀπελθὼν πέπρακε πάντα ὅσα εἶχεν, & ἠγόρασεν αὐτόν. πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν σαγήνῃ βληθείσῃ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐκ παντὸς γένους συναγαγούσῃ, ἣν ὅτε ἐπλήρωσαν ἀναβιβάσαντες ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν, καὶ καθίσαντες συνέλεξαν τὰ καλὰ εἰς ἀγγεῖα, τὰ δὲ σαπρὰ ἔξω ἔβαλον. οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος. ἐξελεύσονται οἱ ἄγγελοι, & ἀφορίσουσι τοὺς πονηροὺς ἐκ μέσου τῶν δικαίων, & βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὸν κάμινον τοῦ πυρός, ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς & ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. λέγει αὐτοῖς ὁ Ιησοῦς. συνήκατε ταῦτα πάντα; λέγουσιν αὐτῷ, ναί κύριε. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. διὰ τοῦτο πᾶς γραμματεὺς μαθητευθεὶς εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ἐκβάλλει ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ καινὰ & παλαιά.

* καὶ ἐγένετο, ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ιησοῦς τὰς παραβολὰς ταύτας, μετῆρεν ἐκεῖθεν. καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν, ὥστε ἐκπλήττεσθαι αὐτοὺς καὶ λέγειν. πόθεν τούτῳ ἡ σοφία αὕτη καὶ αἱ δυνάμεις; οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός; οὐχὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται Μαριὰμ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Ἰάκωβος καὶ Ἰωσῆς καὶ Σίμων καὶ Ἰούδας; & αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ οὐχὶ πᾶσαι πρὸς ἡμᾶς εἰσιν, πόθεν

— ρμα α

minis angelos suos: & colligent è regno illius omnia offendicula, & eos qui patrant iniquitatem ac mittent illos in caminū ignis: ibi erit ploratus, stridórque dentium. Tunc iusti fulgebunt ut sol in regno patris sui. Qui habet aures ad audiendum, audiat. Rursum, simile est regnum cœlorum thesauro absconso in agro, quem repertum homo abscondidit: & præ gaudio quod habet super eo, abit: & omnia quæcunque habet uendit, ac mercatur agrum illum Rursum, simile est regnum cœlorum homini negociatori, quærenti pulchras margaritas: qui cum inuenisset unam preciosam margaritam, abiens uendidit omnia quæ possidebat, & mercatus est illam. Rursum, simile est regnum cœlorum uerriculo iacto in mare, & ex omni genere contrahenti: quod cum impletum fuisset, subduxerunt in littus & sedentes collegerunt quæ bona sunt in uasa, quæ uero mala, foras abiecerunt. Sic futurum est in cōsummatione seculi: uenient angeli, & segregabunt malos de medio iustorum, & mittent eos in caminum ignis, illic erit ploratus & stridor dentium. Dicit illis Iesus: Intellexistis hæc omnia? Dicunt illi: Etiam domine. At ille dixit illis: Propterea omnis scriba doctus ad regnum cœlorum, similis est homini patrifamiliâs, qui depromit è thesauro suo noua & uetera. Et factum est, ut cum finisset Iesus sermones hos, digrederetur illinc. Et cum uenisset in patriam suam, docuit in synagoga illorum, ita ut stuperent ac dicerent: Vnde huic sapientia hæc & uirtutes? Nónne hic est ille fabri filius? Nónne mater eius uocatur Mariam, & fratres eius Iacobus, & Ioses, & Simon, & Iudas? & sorores illius nónne omnes apud nos sunt? Vnde

minis angelos suos: & colligent de regno eius omnia scandala: & eos qui faciunt iniquitatem: & mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus & stridor dentium. Tunc iusti fulgebunt sicut sol in regno patris eorum. Qui habet aures audiendi audiat. Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito in agro: quem qui inuenit homo, abscondit: & præ gaudio illius uadit & uendit uniuersa quæ habet: & emit agrum illum. Iterum simile est regnum cœlorum homini negociatori, quærenti bonas margaritas. Inuenta autem una preciosa margarita: abijt, & uendidit omnia quæ habuit & emit eam. Iterum simile est regnum cœlorum sagenæ missæ in mare: & ex omni genere pisciū congregāti. Quam cum impleta esset educentes & secus litus sedentes: elegerunt bonos in uasa: malos autem foras miserunt. Sic erit in consummatione sæculi. Exibunt angeli & separabunt malos de medio iustorum & mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus & stridor dentium. Intellexistis hæc omnia? Dicunt ei: etiam. Ait illis: Ideo omnis scriba doctus in regno cœlorū similis est homini patrifamilias qui profert de thesauro suo noua & uetera. Et factum est cum consummasset Iesus parabolas istas: transijt inde. Et ueniens in patriam suam docebat eos in synagogis eorum: ita ut mirarentur & dicerent: Vnde huic sapientia hæc, & uirtutes? Nonne hic est fabri filius? Nonne mater eius dicitur Maria & fratres eius Iacobus & Ioseph & Simon & Iudas? & sorores eius nonne omnes apud nos sunt?

σιμ; πόθεν οὖν τούτῳ ταῦτα πάν-
ρμβ τα; & ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ. * ὁ
α δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. οὐκ ἔστι προ-
φήτης ἄτιμος εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι
αὐτοῦ, καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. & οὐκ
ἐποίησεν ἐκεῖ δυνάμεις πολλὰς διὰ
ρμγ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν. * Ἐν ἐκείνῳ τῷ
β καιρῷ ἤκουσεν Ἡρῴδης ὁ τετράρχης
τὴν ἀκοὴν Ἰησοῦ, & εἶπεν τοῖς παι-
σὶν αὐτοῦ, οὗτός ἐστιν Ἰωάννης ὁ βα-
πτιστής, αὐτὸς ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν
καὶ διὰ τοῦτο αἱ δυνάμεις ἐνεργοῦ-
ρμδ σιν ἐν αὐτῷ. * ὁ γὰρ Ἡρῴδης κρα-
β τήσας τὸν Ἰωάννην ἔδησεν αὐτὸν,
& ἔθετο εἰς φυλακὴν διὰ Ἡρῳδιάδα
τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ
αὐτοῦ. ἔλεγε γὰρ αὐτῷ ὁ Ἰωάννης. οὐκ
ἔξεστί σοι ἔχειν αὐτήν. καὶ θέλων αὐ-
τὸν ἀποκτεῖναι, ἐφοβήθη τὸν ὄχλον,
ρμε ὅτι ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον. * γε-
ς νεσίοις δὲ ἀγομένοις τοῦ Ἡρῴδου, ὠρ-
χήσατο ἡ θυγάτηρ τῆς Ἡρῳδιάδος
ἐν τῷ μέσῳ, καὶ ἤρεσε τῷ Ἡρῴδῃ.
ὅθεν μεθ' ὅρκου ὡμολόγησεν, αὐτῇ
δοῦναι ὃ ἐὰν αἰτήσηται. ἡ δὲ προβι-
βασθεῖσα ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς.
δός μοι φησὶν ὧδε ἐπὶ πίνακι τὴν
κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ. καὶ
ἐλυπήθη ὁ βασιλεύς. διὰ δὲ τοὺς ὅρ-
κους, καὶ τοὺς συνανακειμένους ἐκέ-
λευσε δοθῆναι αὐτῇ. καὶ πέμψας
ἀπεκεφάλισεν τὸν Ἰωάννην ἐν τῇ
φυλακῇ, καὶ ἠνέχθη ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ
ἐπὶ πίνακι, καὶ ἐδόθη τῷ κορασίῳ,
καὶ ἤνεγκε τῇ μητρὶ αὐτῆς. καὶ προ-
σελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἦραν τὸ
σῶμα, καὶ ἔθαψαν αὐτό. & ἐλθόν-
ρμς τες ἀπήγγειλαν τῷ Ἰησοῦ. * καὶ ἀ-
γ κούσας ὁ Ἰησοῦς, ἀνεχώρησεν ἐκεῖ-
θεν ἐν πλοίῳ εἰς ἔρημον τόπον κατ'
ἰδίαν. καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι, ἠκο-
λούθησαν αὐτῷ πεζῇ ἀπὸ τῶν πό-
λεων. καὶ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς εἶδεν
πολὺν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνί-
σθη ἐπ' αὐτοῖς, καὶ ἐθεράπευσε τοὺς
ρμζ ἀρρώστους αὐτῶν. * ὀψίας δὲ γε-
α νομένης, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μα-
θηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες. ἔρημός
ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ἡ ὥρα ἤδη παρῆλ-
θεν, ἀπόλυσον τοὺς ὄχλους, ἵνα ἀ-
πελθόντες εἰς τὰς κώμας, ἀγορά-
σωσιν ἑαυ-

Vnde igitur huic hæc omnia? Et offendebantur super eo. Iesus autem dixit illis: Non est propheta expers honoris, nisi in patria sua, & domo sua. Et non ædidit illic uirtutes multas propter incredulitatem illorum. In illo tempore audiuit Herodes tetrarcha famam Iesu, & dixit famulis suis: Hic est Ioannes Baptista, is surrexit à mortuis, & ideo uirtutes agunt in illo. Nam Herodes ceperat Ioānem & uinxerat, ac posuerat in carcere propter Herodiadem uxorem Philippi fratris sui. Dicebat enim illi Ioannes: Nō licet tibi habere eam. Et cum uellet eum occidere, metuebat multitudinem, propterea quod illum ceu prophetam habebant. Cum autem celebraretur natalis Herodis, saltabat filia Herodiadis in medio, & placuit Herodi. Vnde cū iureiurando pollicitus est, se daturū illi quicquid peteret. At illa prius instructa à matre sua: Da mihi, inquit, hic in patina caput Ioannis Baptistæ. Et indoluit rex: attamen propter iusiurandum & eos qui simul accumbebāt iussit ei dari: & missis carnificibus, amputauit caput Ioannis in carcere: & allatum est caput eius in patina, datumq; est puellæ, atq; illa obtulit matri suæ. Et accesserunt discipuli eius, & sustulerunt corpus, ac sepelierunt illud: abieruntq; & renūciarunt Iesu. Id cum audisset Iesus, secessit illinc in naui ad desertum locum seorsim. Et cum audissent turbæ, secutæ sunt illum itinere pedestri relictis urbibus. Et egressus Iesus uidit multam turbam: & tactus est affectu misericordiæ erga illos, sanauitq; ex illis qui male ualebant. Porrò cum appetisset uespera, adierunt eum discipuli ipsius, dicentes: Desertus est locus, & hora iam præterijt. Dimitte turbas, ut abeant in uicos, & emant sibi cibā

Vnde ergo huic oīa ista? & scandalizabantur in eo. Iesus autem dixit eis: Non est ꝓpheta sine honore nisi in patria sua & in domo sua. Et nō fecit ibi uirtutes multas propter incredulitatem illorum.

In illo tempore: audiuit Herodes tetrarcha famāle su, & ait pueris suis: Hic est Ioannes Baptista, ipse surrexit a mortuis: & ideo uirtutes operantur in eo. Herodes enim tenuit Ioannem, & alligauit eum: & posuit in carcerem propter Herodiadem uxorem fratris sui. Dicebat enim illi Ioannes: Non licet tibi habere eam. Et uolens illum occidere timuit populum, quia sicut prophetam eum habebant. Die autem natalis Herodis saltauit filia Herodiadis in medio: & placuit Herodi. Vnde cum iuramento pollicitus est ei dare quodcunq; postulasset ab eo. At illa prænonita a matre sua: Da mihi inquit hic in disco caput Iohannis Baptistæ. Et contristatus est rex: propter iusiurandum autem, & propter eos qui pariter recumbebant iussit dari. Misitq; & decollauit Ioannem in carcere. Et allatum est caput eius in disco: & datum est puellæ, & illa attulit matri suæ. Et accedentes discipuli eius: tulerunt corpus eius & sepelierunt illud: & uenientes nunciauerunt Iesu. Quod cum audisset Iesus: secessit inde in nauicula in locum desertum seorsum. Et cum audissent turbæ: secutæ sunt eum pedestres de ciuitatibus. Et exiens uidit turbam multam: & misertus est eis, & curauit langui dos eorū. Vespere autem facto accesserunt ad eum discipuli eius, dicentes: Desertus est locus & hora iam præterijt: dimitte turbas ut euntes in castella emant sibi escas

XIIII.

σωσιμ ἑαυτοῖς βρώματα. ὁ δὲ ΙΗ/
σοῦς εἶπεμ αὐτοῖς. οὐ χρείαμ ἔχουσιμ
ἀπελθεῖμ, δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖμ
οἱ δὲ λέγουσιμ αὐτῷ. οὐκ ἔχομεμ
ὧδε εἰ μὴ πέντε ἄρτους, καὶ δύο ἰχ/
θύας. ὁ δὲ εἶπεμ. φέρετέ μοι αὐτοὺς
ὧδε. καὶ κελεύσας τοὺς ὄχλους ἀ/
νακλιθῆναι ἐπὶ τοὺς χόρτους, καὶ
λαβὼμ τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς
δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸμ οὐ
ρανόμ, εὐλόγησεμ, καὶ κλάσας, ἔδω
κε τοῖς μαθηταῖς τοὺς ἄρτους, οἱ δὲ
μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις. καὶ ἔφαγομ
πάντες, καὶ ἐχορτάσθησαμ. καὶ ἦ/
ραμ τὸ περισσεῦομ τῶμ κλασμάτωμ,
δώδεκα κοφίνους πλήρεις. οἱ δὲ ἐσθί
οντες ἦσαμ ἄνδρες ὡσεὶ πεντακισχί/
λιοι χωρὶς γυναικῶμ καὶ παιδίωμ.

ξμη 5 * καὶ εὐθέως ἠνάγκασεμ ὁ ΙΗΣΟΥΣ
τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ
πλοῖομ, καὶ προάγειμ αὐτὸμ εἰς τὸ πέ
ραμ, ἕως οὗ ἀπολύσῃ τοὺς ὄχλους.
ξμθ β * καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους, ἀνέβη
εἰς τὸ ὄρος κατ' ἰδίαμ προσεύξασθαι.
ξμ δ * ὀψίας δὲ γενομένης, μόνος ἦμ ἐκεῖ.
τὸ δὲ πλοῖομ ἤδη μέσομ τῆς θαλάσ/
σης ἦμ, βασανιζόμενομ ὑπὸ τῶμ κυμά/
τωμ, ἦμ γὰρ ἐναντίος ὁ ἄνεμος, τε/
τάρτῃ δὲ φυλακῇ τῆς νυκτὸς ἀπῆλθε
πρὸς αὐτοὺς ὁ ΙΗΣΟΥΣ, περιπατῶμ ἐ/
πὶ τῆς θαλάσσης. καὶ ἰδόντες αὐτὸμ κζ
οἱ μαθηταὶ ἐπὶ τῆς θαλάσσης περι
πατοῦντα, ἐταράχθησαμ, λέγοντες,
ὅτι φάντασμά ἐστιμ. καὶ ἀπὸ τοῦ φό
βου ἔκραξαμ. εὐθέως δὲ ἐλάλησεμ αὐ
τοῖς ὁ ΙΗΣΟΥΣ, λέγωμ, θαρσεῖτε ἐγώ
ειμι, μὴ φοβεῖσθε. ξμα 1 * ἀποκριθεὶς
δὲ αὐτῷ ὁ πέτρος, εἶπεμ. κύριε,
εἰ σύ εἶ, κέλευσόμ με πρός σε ἐλ/
θεῖμ ἐπὶ τὰ ὕδατα. ὁ δὲ εἶπεμ, ἐλ/
θέ. καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ πλοίου ὁ
πέτρος, περιεπάτησεμ ἐπὶ τὰ ὕ/
δατα, ἐλθεῖμ πρὸς τὸμ ΙΗΣΟΥΜ. βλέ
πωμ δὲ τὸμ ἄνεμομ ἰσχυρόμ, ἐφοβή/
θη, καὶ ἀρξάμενος καταποντίζεσθαι
ἔκραξε λέγωμ. κύριε σῶσόμ με. εὐθέ
ως δὲ ὁ ΙΗΣΟΥΣ ἐκτείνας τὴμ χεῖρα,
ἐπελάβετο αὐτοῦ, καὶ εἶπεμ αὐτῷ. ὀλι
γόπιστε, εἰς τί ἐδίστασας; ξμβ 5 * καὶ ἐμβάν
τωμ αὐτοῦ εἰς τὸ πλοῖομ, ἐκόπασεμ ὁ
ἄνεμος. οἱ δὲ ἐν τῷ πλοίῳ, ἐλθόν/
τες προσεκύνησαμ αὐτῷ, λέγοντες,
ἀληθῶς

sibi cibaria. At Iesus dixit illis: Nō
est illis necesse ut abeant, date illis
uos quod edant. At illi dicunt ei:
Non habemus hic nisi quinq; pa/
nes, & duos pisces. Ille uero dixit:
Afferte mihi illos huc. Et iussis
turbis discumbere super gramina
sumptisque quinque panibus, ac
duobus piscibus, sublatis in cœlū
oculis, benedixit. Et cum fregissēt
dedit discipulis panes, discipuli
uero turbis. Et comederunt o/
mnes, & saturati sunt: & sustule/
rūt quod superfuerat de fragmen
tis, duodecim cophinos plenos.
Porrò qui comederant fuere uiri
fermè quinquies mille, præter mu
lieres ac pueros. Et statim com/
pulit Iesus discipulos suos, ut con
scenderent nauim, & præcede/
rent se in ripam ulteriorem, do/
nec dimisisset turbas. Ac dimissis
turbis, ascendit in montem solus
ad orandum. Cum autem ad=
uenisset uespera, solus erat illic.
Cæterum nauis iam in medio ma
ris erat, & afflictabatur ab undis,
nam uentus erat aduersus. Quar
ta autem noctis uigilia abijt ad
illos Iesus, ambulans super mare:
& ubi uidissent eum discipuli su/
per mare ambulantem, turbati
sunt, dicentes: Spectrum est, ac
præ metu exclamauerunt: sed sta/
tim locutus est illis Iesus, dicēs: Bo
no animo este, Ego sum, ne ter/
reamini. Respondens autem illi
Petrus, dixit: Domine, si tu es, iu/
beto me ad te uenire super aquas
At ille dixit: Veni. Et cum descen
dissēt è naui Petrus, ambulabat su
per aquas, ut iret ad Iesum. Cæte/
rum cum uideret uentum ualidū
territus est: & cū cœpisset demer/
gi, clamauit, dicens: Domine, ser/
ua me. Continuo autem Iesus ex/
tenta manu, apprehendit eum, &
dixit illi: Exigua fiducia prædite,
cur hæsitabas? Et cum essent in/
gressi nauim, conquieuit uentus.
Porrò qui erant in naui, accesse/
runt & adorauerunt eū, dicentes:
Vere

bi escas. Iesus autem di/
xit eis: Non habent necesse
ire: date illis uos manduca
re. Responderunt ei: Non
habem⁹ hic nisi quinq; pa/
nes & duos pisces. Qui ait
eis: Afferte mihi illos huc.
Et cum iussisset turbam di/
scumbere super fœnū: acce
ptis quinq; panib⁹ & duo/
bus piscibus: aspiciēs in cœ
lum benedixit & fregit &
dedit discipulis panes: di/
scipuli autem dederūt tur/
bis. Et manducauerunt o/
mnes & saturati sunt. Et tu
lerunt reliquias duodecim
cophinos fragmentorū ple
nos. Manducātium autem
fuit numerus quinq; milia
uirorum: exceptis mulieri
bus & paruulis. Et statim
compulit Iesus discipulos
ascendere in nauiculam: &
præcedere eum trās fretū:
donec dimitteret turbas.
Et dimissa turba ascēdit in
montē solus orare. Vespe/
re autē facto solus erat ibi.
Nauicula autem in medio
mari iactabatur fluctibus.
Erat enim contrarius uen/
tus. Quarta autem uigilia
noctis uenit ad eos ambu/
lans supra mare. Et uiden/
tes eum supra mare ambu
lantem: turbati sunt, dicen
tes: quia phantasma est. Et
præ timore clamauerunt.
Statimq; Iesus locutus est
eis, dicens: Habete fiduciā:
ego sum, nolite timere. Re
spondens autem Petrus, di
xit: Domine si tu es: iube
me uenire ad te sup aquas.
At ipse ait: Veni. Et descen
dens Petrus de nauicula,
ambulabat super aquam
ut ueniret ad Iesum. Vidēs
uero uentum ualidum ti/
muit. Et cum cœpisset mer
gi clamauit, dicens: Do/
mine saluum me fac. Et cō/
tinuo Iesus extendens ma/
num: apprehendit eum, &
ait illi: Modicæ fidei, qua/
re dubitasti? Et cum ascen/
disset in nauiculam cessa/
uit uentus. Qui autem in
nauicula erant: uenerūt &
adorauerūt eum, dicentes:

ἀληθῶς θεοῦ υἱός εἶ. * καὶ διαπεράσαντες, ἦλθον εἰς τὴν γῆν γεννησαρέθ. καὶ ἐπιγνόντες αὐτὸν οἱ ἄνδρες τοῦ τόπου ἐκείνου, ἀπέστειλαν εἰς ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείνην, καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας, καὶ παρεκάλουν αὐτὸν, ἵνα μόνον ἅψωνται τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, καὶ ὅσοι ἥψαντο, διεσώθησαν. * Τότε προσέρχονται τῷ Ἰησοῦ οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι, λέγοντες. διὰ τί οἱ μαθηταί σου παραβαίνουσι τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων; οὐ γὰρ νίπτονται τὰς χεῖρας αὐτῶν, ὅταν ἄρτον ἐσθίωσιν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτοῖς. διὰ τί καὶ ὑμεῖς παραβαίνετε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν; ὁ γὰρ θεὸς ἐνετείλατο, λέγων. τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα. καὶ ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα, θανάτῳ τελευτάτω. ὑμεῖς δὲ λέγετε. ὃς ἂν εἴπῃ τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ, δῶρον ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς, καὶ οὐ μὴ τιμήσῃ τὸν πατέρα αὐτοῦ ἢ τὴν μητέρα αὐτοῦ. καὶ ἠκυρώσατε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν. ὑποκριταί, καλῶς προεφήτευσε περὶ ὑμῶν Ἡσαΐας, λέγων. ἐγγίζει μοι ὁ λαὸς οὗτος τῷ στόματι αὐτῶν, καὶ τοῖς χείλεσί με τιμᾷ, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ, μάτην δέ σέβονταί με, διδάσκοντες διδασκαλίας, ἐντάλματα ἀνθρώπων. καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον, εἶπεν αὐτοῖς. ἀκούετε καὶ συνίετε. οὐ τὸ εἰσερχόμενον εἰς τὸ στόμα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸ ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ στόματος, τοῦτο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. * Τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, εἶπον αὐτῷ. οἶδας ὅτι οἱ φαρισαῖοι ἀκούσαντες τὸν λόγον ἐσκανδαλίσθησαν; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν. πᾶσα φυτεία, ἣν οὐκ ἐφύτευσε πατήρ μου ὁ οὐράνιος, ἐκριζωθήσεται. * Ἄφετε αὐτούς, ὁδηγοί εἰσι, τυφλοὶ τυφλῶν. τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ, ἀμφότεροι εἰς βόθυνον πεσοῦνται. * Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος, εἶπεν αὐτῷ. φράσον ἡμῖν τὴν πα

Vere dei filius es. Et cum traiecíſſent, uenerunt in terram Genneſareth. Et cum agnouiſſent illum uiri loci illius, emiſerunt nunciós in totam undiq; finitimam regionem illam, & obtulerunt illi omnes male habentes: & obſecrabant eum, ut tantum tangerēt fimbriā ueſtimenti ipſius: & quot quot tetigiſſent, ſalui facti ſunt.

Tunc accedunt ad Ieſum, qui ab Hieroſolymis uenerāt, ſcribæ & phariſæi, dicentes: Quare diſcipuli tui tranſgrediuntur traditionem ſeniorum? Non enim abluunt manus ſuas, cum edunt panem. At ille reſpondens, dixit eis: Quare & uos tranſgredimini præceptum dei propter traditionem ueſtram? Nam deus præcepit, dicens: Honora patrem & matrem. Et quí maledixerit patri aut matri, morte moriatur. Vos autem dicitis: Quicunq; dixerit patri aut matri: quicquid doni à me profecturum erat, id in tuum uertitur commodum: & non honorabit patrem ſuū, aut matrem ſuam: & irritū feciſtis præceptum dei propter traditionē ueſtram. Hypocritæ, recte de uobis prædixit Eſaias, dicens: Appropinquat mihi populus hic ore ſuo, & labijs me honorat, cæterum cor eorum procul abeſt à me: ſed fruſtra me colunt, docentes doctrinas, præcepta hominum. Et adúocatis ad ſe turbis, dixit eis: Audite & intelligite. Nō quod ingreditur in os, impurat hominē, ſed quod egreditur ex ore, hoc impurum reddit hominē. Tunc accedentes diſcipuli eius, dixerunt illi: Noſti phariſæos audito ſermone iſto offenſos fuiſſe? At ille reſpondens, ait: Omnis plātatio, quam non plantauit pater meus cœleſtis, eradicabitur. Omittite illos, duces ſunt cæci cæcorū. Porrò ſi cæcus cæco dux fuerit, ambo in foueam cadent. Reſpōdens autem Petrus, dixit ei: Diſſere nobis parabolam

Vere filius dei es. Et cū trāſfretaſſent uenerūt in terrā Geneſar. Et cum cognouiſſent eum uiri loci illius: miſerunt in uniuerſam regionem illam: & obtulerunt ei oēs male habentes: & rogabant eum ut uel fimbriā ueſtimenti eius tangerent. Et quicunq; tetigerunt, ſalui facti ſunt.

XV. Tunc acceſſerunt ad eum ab hieroſolymis ſcribæ & phariſæi, dicentes: Quare diſcipuli tui tranſgrediuntur traditiones ſeniorū? Non enim lauant manus ſuas cum panem manducant. Ipſe autem reſpondens ait illis: Quare & uos trāſgredimini mandatum dei propter traditionē ueſtram? Nam deus dixit: honora patrem & matrem: & qui maledixerit patri uel matri: morte moriatur. Vos autem dicitis: Quicunq; dixerit patri uel matri, munus quodcūq; eſt ex me tibi proderit: & non honorificabit patrem ſuū aut matrem ſuam: & irritū feciſtis mandatū dei, propter traditionem ueſtram. Hypocritæ, bene prophetauit de uobis Eſaias, dicens: Populus hic labijs me honorat: cor autem eorum longe eſt a me. Sine cauſa autem colūt me: docentes doctrinas & mandata hominum. Et conuocatis ad ſe turbis, dixit eis: Audite & intelligite. Non quod intrat in os coinquinat hominem, ſed quod procedit ex ore hoc coinquinat hominem. Tunc accedentes diſcipuli eius, dixerunt ei: Scis quia phariſæi audito uerbo hoc ſcandalizati ſunt. At ille reſpondens, ait: Omnis plantatio quam non plantauit pater meus cœleſtis, eradicabitur. Sinite illos: cæci ſunt: & duces cæcorum: Cæcus autem ſi cæco ducatum præſtet, ambo in foueam cadunt. Reſpondens autē Petrus, dixit ei: ediſſere nobis parabo,

τὴν παραβολὴν ταύτην. ὁ δὲ Ιησοῦς εἶπεν, ἀκμὴν καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε, οὔπω νοεῖτε, ὅτι πᾶν τὸ εἰσπορευόμενον εἰς τὸ στόμα, εἰς τὴν κοιλίαν χωρεῖ, καὶ εἰς ἀφεδρῶνα ἐκβάλλεται; τὰ δὲ ἐκπορευόμενα ἐκ τοῦ στόματος, ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχεται, κἀκεῖνα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. ἐκ γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροί, φόνοι, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, κλοπαί, ψευδομαρτυρίαι, βλασφημίαι, ταῦτά ἐστι τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον. τὸ δὲ ἀνίπτοις χερσὶ φαγεῖν, οὐ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. καὶ ἐξελθὼν ἐκεῖθεν ὁ Ιησοῦς, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη Τύρου καὶ Σιδῶνος. * καὶ ἰδοὺ γυνὴ Χαναναία ἀπὸ τῶν ὁρίων ἐκείνων ἐξελθοῦσα, ἔκραζεν αὐτῷ λέγουσα, ἐλέησόν με κύριε, υἱὲ Δαβίδ, θυγάτηρ μου κακῶς δαιμονίζεται. ὁ δὲ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῇ λόγον. καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἠρώτων αὐτὸν λέγοντες, ἀπόλυσον αὐτήν, ὅτι κράζει ὄπισθεν ἡμῶν. * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, οὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ισραήλ. * ἡ δὲ ἐλθοῦσα προσεκύνει αὐτῷ λέγουσα. κύριε, βοήθει μοι. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν, οὐκ ἔστι καλὸν, λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις. ἡ δὲ εἶπεν, ναὶ κύριε. καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν. τότε ἀποκριθεὶς ὁ Ιησοῦς, εἶπεν αὐτῇ, ὦ γύναι μεγάλη σου ἡ πίστις, γενηθήτω σοι ὡς θέλεις. καὶ ἰάθη ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης. * καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ὁ Ιησοῦς, ἦλθε παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς γαλιλαίας, καὶ ἀναβὰς εἰς τὸ ὄρος, ἐκάθητο ἐκεῖ, καὶ προσῆλθον πρὸς αὐτὸν ὄχλοι πολλοί, ἔχοντες μεθ ἑαυτῶν, χωλοὺς, τυφλοὺς, κωφοὺς, κυλλοὺς, καὶ ἕτερους πολλοὺς, καὶ ἔῤῥιψαν αὐτοὺς παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ιησοῦ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς. ὥστε τοὺς ὄχλους θαυμάζειν βλέποντας κωφοὺς λαλοῦντας, κυλλοὺς ὑγιεῖς, χωλοὺς περιπατοῦντας, τυφλοὺς βλέποντας, καὶ ἐδόξασαν τὸν θεὸν Ισραήλ. * ὁ δὲ Ιησοῦς προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς

Alius φθόνοι.

κβ

ξμκ ε

ξμθ ς

ξζ ς

λ

λα

parabolam iſtam. Ieſus autem dixit: Adhuc & uos intelligentia caretis? Nondum intelligitis, quod quicquid ingreditur in os, in aluum abit, & in ſeceſſum eiicitur? At ea quæ proficiſcuntur ex ore, ex ipſo corde egrediuntur, & illa impurum reddunt hominem. Nam ex corde exeunt cogitationes malæ, cædes, adulteria, ſtupra, furta, falſa teſtimonia, conuitia. Hæc ſunt quæ impurũ reddunt hominem. Cæterum illotis manibus capere cibum, non inquinat hominem. Et digreſſus illinc Ieſus, ſeceſſit in partes Tyri & Sidonis. Et ecce mulier Cananæa, quæ à finibus illis uenerat, clamabat ad illum, dicens: Miſerere mei domine, fili Dauid: filia mea miſere à dæmonio agitatur. Ille uero non reſpondit ei quicquam. Et accedentes diſcipuli eius, rogabant illum, dicentes: Amitte illam, nam clamat poſt nos. At ille reſpondens, dixit: Non ſum miſſus, niſi ad oues perditas domus Iſraëliticæ. Illa uero uenit & adorauit eum, dicens: Domine, ſuccurre mihi. At ille reſpondens dixit: Non eſt honeſtum, ſumere panem filiorum, & obiicere catellis. Hæc autem reſpondit: Certe domine, Et enim catelli edunt de micis, quæ cadunt de menſa dominorũ ſuorum. Tunc reſpondens Ieſus, dixit illi: O mulier magna eſt fides tua, fiat tibi ſicut uis. Et ſanata fuit filia eius ex eo tempore. Et progreſſus illinc Ieſus, uenit iuxta mare Galilææ, & conſcenſo monte, ſedebat illic. Et acceſſerunt ad eum turbæ multæ, ducentes ſecum claudos, cæcos, mutos, mutilos, et alios multos, & abiecerunt eos ad pedes Ieſu: & ſanauit eos, adeo ut turbæ miratæ ſint cũ uiderent mutos loqui, mutilos eſſe ſanos, claudos ambulare, cæcos uidere, & glorificabant deum Iſraël. Ieſus autem uocatis ad ſe diſcipulis

parabolam iſtam. At ille dixit: Adhuc & uos ſine intellectu eſtis. Non intelligitis: quia omne quod in os intrat, in uentrem uadit: & in ſeceſſum emittitur. Quæ autem procedunt de ore, de corde exeunt: & ea coinquinant hominem. De corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falſa teſtimonia, blaſphemiæ. Hæc ſunt quæ coinquinant hominem. Non lotis autem manibus manducare non coinquinat hominem. Et egreſſus inde Ieſus ſeceſſit in partes Tyri & Sidonis. Et ecce mulier Chananea a finibus illis egreſſa clamauit, dicens ei: Miſerere mei domine fili Dauid: filia mea male a dæmonio uexatur. Qui non reſpondit ei uerbum. Et accedentes diſcipuli eius rogabant eum, dicentes: Dimitte eã: quia clamat poſt nos. Ipſe autem reſpondens ait: Non ſum miſſus niſi ad oues quæ perierunt domus Iſrael. At illa uenit & adorauit eum, dicens: Domine adiuua me. Qui reſpondens, ait: Non eſt bonum ſumere panem filiorum: & mittere canibus. At illa dixit: Etiam domine. Nam & catelli edunt de micis quæ cadũt de mẽſa dominorum ſuorum. Tunc reſpondens Ieſus ait illi: O mulier magna eſt fides tua: fiat tibi ſicut uis. Et ſanata eſt filia eiꝰ ex illa hora. Et cum trãſiſſet inde Ieſus, uenit ſecus mare Galilææ, & aſcendens in montem ſedebat ibi. Et acceſſerunt ad eum turbæ multæ: habentes ſecum mutos, cæcos, claudos, debiles: & alios multos: & proiecerũt eos ad pedes eius: & curauit eos, ita ut turbæ mirarentẽ: uidentes mutos loquentes: claudos ambulantes: cæcos uidẽtes: & magnificabant deũ Iſrael. Ieſus autem cõuocatis diſcipulis

θητὰς αὐτοῦ, εἶπεμ. σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέρας τρεῖς προσμένουσί μοι, καὶ οὐκ ἔχουσι τί φάγωσιμ, καὶ ἀπολῦσαι αὐτοὺς νήστεις, οὐ θέλω, μήποτε ἐκλυθῶσιμ ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ λέγουσιμ αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, πόθεν ἡμῖν ἐν ἐρημίᾳ ἄρτοι τοσοῦτοι, ὥστε χορτάσαι ὄχλον τοσοῦτομ; καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ ΙΗΣΟΥΣ, πόσους ἄρτους ἔχετε; οἱ δὲ εἶπομ, ἑπτὰ καὶ ὀλίγα ἰχθύδια. καὶ ἐκέλευσε τοῖς ὄχλοις ἀναπεσεῖν ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους καὶ τοὺς ἰχθύας, εὐχαριστήσας, ἔκλασε καὶ ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. οἱ δὲ μαθηταὶ τῷ ὄχλῳ, καὶ ἔφαγομ πάντες, καὶ ἐχορτάσθησαμ, καὶ ἦραμ τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων ἑπτὰ σπυρίδας πλήρεις, οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαμ τετρακισχίλιοι ἄνδρες, χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων. καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ πλοῖομ, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια μαγδαλά. καὶ προσελθόντες οἱ φαρισαῖοι καὶ σαδδουκαῖοι, πειράζοντες ἐπηρώτησαμ αὐτὸμ, σημεῖομ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ δεῖξαι αὐτοῖς. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεμ αὐτοῖς, ὀψίας γινομένης λέγετε, εὐδία, πυρράζει γὰρ ὁ οὐρανός, καὶ πρωΐ, σήμερομ χειμών. πυρράζει γὰρ στυγνάζων. ὑποκριταί, τὸ μὲν πρόσωπομ τοῦ οὐρανοῦ γινώσκετε διακρίνειμ, τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν οὐ δύνασθε; γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖομ ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖομ οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖομ Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου. καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς, ἀπῆλθεμ, καὶ ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸ πέραμ, ἐπελάθοντο ἄρτους λαβεῖμ. ὁ δὲ ΙΗΣΟΥΣ εἶπεμ αὐτοῖς, ὁρᾶτε καὶ προσέχετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν φαρισαίων καὶ σαδδουκαίων. οἱ δὲ διελογίζοντο ἐν ἑαυτοῖς λέγοντες, ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβομεν. γνοὺς δὲ ὁ ΙΗΣΟΥΣ, εἶπεμ αὐτοῖς τί διαλογίζεσθε ἐν ἑαυτοῖς ὀλιγόπιστοι, ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβετε; οὔπω νοεῖτε οὐδὲ μνημονεύετε τοὺς πέντε ἄρτους τῶν πεντακισχιλίων, καὶ πόσους κοφίνους ἐλάβετε; οὐδὲ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους τῶν τετρακισχιλίων, καὶ πόσας σπυρίδας ἐλάβετε; πῶς οὐ νοεῖτε, ὅτι

ξεα δ

ξεβ ε

ξεγ ε

ξεδ β

ξεε ε

scipulis suis dixit: Miseret me turbæ, propterea quod iam triduum perseuerant apud me, & non habent quod edāt: & dimittere eos ieiunos nolo, ne deficiant in uia. Et dicunt ei discipuli eius: Vnde nobis in solitudine panes tā multi, ut saturemus turbam tantam? Et dicit illis Iesus: Quot panes habetis? At illi dicunt: Septē, & paucos pisciculos. Et iussit turbas discumbere in terra. Et sumpsit septē panes ac pisces: & postq; gratias egisset, fregit, deditq; discipulis suis: discipuli uero turbæ, comederuntq; omes & saturati sunt, & sustulerūt quod supererat fragmentorum, septem sportulas plenas. At ij qui comederant, erant quater mille uiri, præter mulieres & pueros. Et dimissis turbis, cōscendit nauim, uenitq; in fines Magdala. Et aggressi pharisæi unà cū sadducæis tentantes rogabant eum, ut signū è cœlo ostenderet sibi. At ille respōdens dixit eis: Cū cœperit esse uespera, dicitis, sereni tas erit, nam rubet cœlum, & mane, hodie tempestas, rubet enim cœlū triste. Hypocritæ, faciem cœli scitis dijudicare, signa uero temporum nō potestis? Natio praua & adultera signum requirit, & signum nō dabitur ei, nisi signū Ionæ prophetæ. Et relictis illis abijt. Et cum uenissent discipuli eius in ulteriorem ripam, per obliuionē non sumpserant panes. Iesus aūt dixit illis: Videte & cauete à fermēto pharisæorū ac sadducæorū. At illi reputabant intra sese, dicentes: Panes nō sumpsimus. Quod ubi cognouit Iesus, dixit illis: quid cogitatis intra uos ipsos, ó parū fidentes, q̄d panes nō sumpseritis? Nondū intelligitis, neq; memoria tenetis, quinq; illos panes, cū hominēs essent quinquies mille, & quot cophinos sustuleritis? Neq; septē illos panes, cum homines essent quater mille, & quot sportas accepitis? qui fit, ut nō intelligatis me non

scipulis suis, dixit: Misereor turbæ: quia iam triduo pse uerāt mecum: & non habēt quod māducēt. Et dimittere eos ieiunos, nolo: ne deficiant in uia. Et dicūt ei discipuli: Vnde ergo nobis in deserto panes tantos: ut saturemus turbā tantā? Et ait illis Iesus: Quot habetis panes? At illi dixerūt. Septem: & paucos pisciculos. Et præcepit turbæ ut discūberent super terrā. Et accipiens septē panes & pisces: & gratias agēs fregit & dedit discipulis suis: & discipuli dederūt populo. Et comederūt omnes: & saturati sunt. Et quod superfuit de fragmentis: tulerūt septem sportas plenas. Erāt autem qui māducauerūt quattuor millia hominū extra paruulos & mulieres. Et dimissa turba ascēdit in nauiculam: & uenit in fines magedan. Et accesserunt ad XVI.
eū pharisæi & saducæi tentantes: & rogauerūt eū ut signū de cœlo ostēderet eis. At ille respōdēs, ait illis: Facto uespere dicitis, serenū erit: rubicūdum est em cœlum: & mane, hodie tempestas: rutilat em triste cœlū. Faciē ergo cœli dijudicare nostis: signa autē temporū nō potestis scire. Generatio mala & adultera signū quærit: & signū nō dabit ei nisi signū Ionæ prophetæ. Et relictis illis abijt. Et cū uenissent discipuli eius trans fretum, oblti sunt panes accipere. Qui dixit illis: Intuemini & cauete a fermento pharisæorū & saducæorū. At illi cogitabāt inter se, dicentes: Quia panes nō accepimus. Sciēs autē Iesus, dixit: Quid cogitatis inter uos modicæ fidei: quia panes nō habetis? Non dum intelligitis: neq; recordami ni quinq; panū in qnq; milia hominū: & quot cophinos sumpsistis? Neq; septē panū in quatuor milia hominū: & q̄t sportas sumpsistis? Quare nō intelligitis:

quia

ὅτι οὐ περὶ ἄρτου εἶπον ὑμῖν, προσέχειν ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν φαρισαίων καὶ σαδδουκαίων; τότε συνῆκαν, ὅτι οὐκ εἶπεν προσέχειν ἀπὸ τῆς ζύμης τοῦ ἄρτου, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς διδαχῆς τῶν φαρισαίων καὶ σαδδουκαίων.

ρξε α * Ἐλθὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὰ μέρη καισαρείας τῆς φιλίππου, ἠρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγων. τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι, τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; οἱ δὲ εἶπον. οἱ μὲν, Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν, ἄλλοι δὲ Ἠλίαν, ἕτεροι δὲ Ἱερεμίαν, ἢ ἕνα τῶν προφητῶν. λέγει αὐτοῖς. ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; Ἀποκριθεὶς δὲ Σίμων Πέτρος εἶπεν. Σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς,

ρξζ 1 εἶπεν αὐτῷ. * Μακάριος εἶ Σίμων Βὰρ Ἰωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ' ὁ πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. κἀγὼ δέ σοι λέγω, ὅτι σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν. καὶ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. καὶ δώσω σοι τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. καὶ ὃ ἐὰν δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ ὃ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

ρξη β * Τότε διεστείλατο τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν, ὅτι αὐτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ χριστός. Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς δεικνύειν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ὅτι δεῖ αὐτὸν ἀπελθεῖν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ πολλὰ παθεῖν ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ ἀρχιερέων, καὶ γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι. * Καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ Πέτρος, ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ λέγων. ἵλεώς σοι κύριε, οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο. ὁ δὲ στραφεὶς, εἶπεν τῷ Πέτρῳ. ὕπαγε ὀπίσω μου σατανᾶ, σκάνδαλόν μου εἶ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων. * Τότε ὁ Ἰησοῦς εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι. ὃς γὰρ ἂν θέλῃ

λγ me non de pane dixisse uobis illud, ut caueretis à fermento pharisæorum & sadducæorum? Tũc intellexerunt, quod non iussisset cauere à fermento panis, sed à doctrina pharisæorum & sadducæorum. Cum uenisset autẽ Iesus in partes Cæsareæ eius, quæ cognominatur Philippi, interrogauit discipulos suos, dicens: Quem me dicunt homines esse filium illum hominis? Illi uero dicebant: Alij quidem Ioannem Baptistam, alij uero Heliam, alij uero Hieremiã, aut unum de numero prophetarum. Dicit illis: At uos, quem me dicitis esse? Respondens autem Simon Petrus, dixit: Tu es Christus ille filius dei uiuentis. Et respondẽs Iesus, dixit illi: Beatus es Simon Bar Iona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus qui est in cœlis. At ego uicissim tibi dico, quod tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo meam ecclesiam, & portæ inferorum nõ ualebunt aduersus illam. Et dabo tibi claues regni cœlorũ. Et quicquid alligaueris in terra, erit alligatum in cœlis: & quicquid solueris in terra, erit solutum in cœlis. Tunc edixit discipulis suis, ne cui dicerent, quod ipse esset Iesus Christus. Ex eo tempore cœpit Iesus indicare discipulis suis, quod oporteret ipsum abire Hierosolymam, ac multa pati à senioribus & principibus sacerdotum & scribis, & occidi, & tertio die resuscitari. Et cum abduxisset eum Petrus, cœpit illum increpare, dicens: Propitius tibi sis domine, nequaquam erit tibi hoc. At ille conuersus dixit Petro: Abi post me satana, obstaculo es mihi: quia non sapis ea quæ sunt dei, sed ea quæ sunt hominum. Tunc Iesus dixit discipulis suis: Si quis uult post me uenire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, ac sequatur me. Qui enim uoluerit

quia non de pane dixi uobis: cauete à fermento pharisæorum & sadducæorũ. Tunc intellexerunt: quia non dixerit cauendum a fermento panum: sed a doctrina pharisæorum & sadducaorum. Venit autem Iesus in partes Cæsareæ Philippi & interrogabat discipulos suos, dicẽs: Quem dicũt homines esse filium hominis? At illi dixerunt: Alij Ioannẽ baptistam: alij autem Heliam: alij uero Hieremiam: aut unum ex prophetis. Dicit illis Iesus: Vos autem quem me esse dicitis? Respondens Simon Petrus, dixit: Tu es Christus filius dei uiui. Respondens autem Iesus dixit ei: Beatus es Simõ Bariona: quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus qui in cœlis est. Et ego dico tibi: quia tu es Petrus: & super hanc petram ædificabo ecclesiã meam, & portæ inferi non prævalebunt aduersus eã. Et tibi dabo claues regni cœlorum. Et quodcunq; ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cœlis. Tũc præcepit discipulis suis ut nemini dicerent: quia ipse esset Iesus Christus. Exinde cœpit Iesus ostendere discipulis suis: quia oporteret eum ire Hierosolymam: & multa pati a senioribus & scribis & principibus sacerdotũ: & occidi & tertia die resurgere. Et assumens eũ Petrus, cœpit increpare illum, dicens: Absit à te domine non erit tibi hoc. Qui conuersus, dixit Petro: Vade post me satana: scandalum es mihi: quia non sapis ea quæ dei sunt: sed ea quæ hominum. Tunc Iesus dixit discipulis suis: Si quis uult post me uenire: abneget semetipsum: & tollat crucem suã & sequatẽ me. Qui eñ

uoluerit

θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν. ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτήν. τί γὰρ ὠφεληθήσεται ἄνθρωπος ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ; ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τ ψυχῆς αὐτοῦ;
ϛοα 1 *μέλλει γὰρ ὁ υἱὸς τ ἀνθρώπου ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τ ἀγγέλων αὐτοῦ. καὶ τότε ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ.
ϛοβ β *ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστώτων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὸν υἱὸν τ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ. * καὶ μεθ' ἡμέρας ἓξ, παραλαμ λδ βάνει ὁ ιησοῦς τ πέτρον καὶ ἰάκωβον καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν, καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν, καὶ ἔλαμψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο λευκὰ ὡς τὸ φῶς. καὶ ἰδοὺ ὤφθησαν αὐτοῖς μωσῆς καὶ ἠλίας, μετὰ αὐτοῦ συλλαλοῦντες. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ πέτρος, εἶπεν τῷ ιησοῦ, κύριε καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι. εἰ θέλεις, ποιήσωμεν ὧδε τρεῖς σκηνάς, σοὶ μίαν, καὶ μωσῇ μίαν, καὶ ἠλίᾳ μίαν. ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ νεφέλη φωτεινὴ ἐπεσκίασεν αὐτούς. καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τ νεφέλης λέγουσα, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα, αὐτοῦ ἀκούετε. καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ, ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν, καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα. καὶ προσελθὼν ὁ ιησοῦς, ἥψατο αὐτῶν, καὶ εἶπεν ἐγέρθητε καὶ μὴ φοβεῖσθε. ἐπάραντες δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, οὐδένα εἶδον, εἰ μὴ τὸν ιησοῦν μόνον. καὶ καταβαινόντων αὐτῶν ἐκ τ ὄρους, ἐνετείλατο αὐτοῖς ὁ ιησοῦς λέγων. μηδενὶ εἴπητε τὸ ὅραμα, ἕως οὗ ὁ υἱὸς τ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ. καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες. τί οὖν οἱ γραμματεῖς λέγουσιν, ὅτι ἠλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον;
ϛαγ 5 *ὁ δὲ ιησοῦς ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτοῖς. ἠλίας μὲν ἔρχεται πρῶτον, καὶ ἀποκαταστήσει πάντα. λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι ἠλίας ἤδη ἦλθεν, καὶ οὐκ ἐπέγνωσαν αὐτὸν, ἀλλ' ἐποίησαν ἐν αὐτῷ ὅσα

uoluerit animã ſuam ſeruare, perdet eam. Rurſus, Qui perdiderit animã ſuam mea cauſa, inueniet eam. Quid enim prodeſt homini ſi totũ mundũ lucratus fuerit, animæ uero ſuæ iacturã fecerit? Aut quid dabit homo, cuius permutatione redimat animã ſuam? Futurum eſt enim, ut filius hominis ueniat in gloria patris ſui, cũ angelis ſuis, & tunc reddet unicuiq; iuxta facta ipſius. Amẽ dico uobis, ſunt quidam hic ſtantes, qui nõ guſtabunt mortem, donec uiderint filium hominis uenientem in regno ſuo. Et poſt dies ſex, aſſumit leſus Petrũ ac Iacobũ & Ioannẽ fratrem eius, & ſubducit illos in mõtem excelſum ſeorſum, transformatusq; eſt corã illis: & ſplenduit facies eius ſicut ſol. Veſtimẽta autem illius facta ſunt candida, ſicut lumen. Et ecce conſpecti ſunt illis Moſes & Helias cum illo colloquentes. Reſpondens autem Petrus, dixit Ieſu: Domine, bonum eſt nos hic eſſe. Si uis faciam⁹ hic tria tabernacula, tibi unũ, & Moſi unum, & Heliæ unum. Adhuc eo loquẽte, ecce nubes lucida obumbrauit illos. Et ecce uox è nube quæ diceret: Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene cõplacitum eſt, ipſum audite. Et cũ hæc audiſſent diſcipuli, procidẽrũt in a cie ſuã, & territi ſunt uehemẽter. Et accedens Ieſus, tetigit illos, dixitq;: Surgite & ne timeatis. Vbi uero ſuſtuliſſent oculos ſuos neminẽ uidebant, niſi Ieſum ſolũ. Et cum deſcenderent de monte, præcepit illis Ieſus, dicens: Ne cui dixeritis uiſionẽ, donec filius hominis à mortuis reſurgat. Et interrogauerunt eum diſcipuli ſui, dicentes: Cur igitur ſcribæ dicunt, quod Heliã oporteat uenire primũ? Ieſus autem reſpondens dixit illis: Helias quidem ueniet prius, & reſtituet omia. Cæterũ dico uobis, Heliam iam ueniſſe, & non agnouerunt eum: ſed fecerũt in eo quæcunq;

uoluerit animam ſuam ſaluam facere: perdet eã. Qui autẽ perdiderit animã ſuã propter me: inueniet eam. Quid eñ prodeſt homini ſi uniuerſum mundũ lucretur: animæ uero ſuæ detrimẽtũ patiat? Aut quã dabit homo cõmutationẽ p anima ſua? Filius eñ homi nis uẽturus eſt in gloria patris ſui cũ angelis ſuis: & tũc reddet unicuiq; ſecundum opera eius. Amen dico uobis: ſunt quidã de hic ſtantibus qui nõ guſtabũt mortem: donec uideãt filiũ hominis ueniẽtẽ in regno ſuo.

Et poſt dies ſex aſſumpſit XVII.
Ieſus Petrũ & Iacobũ & Ioannẽ fratrẽ eius: & duxit illos in montẽ excelſum ſeorſum: & transfiguratus eſt ante eos. Et reſplẽduit facies eius ſicut ſol: ueſtimenta autẽ eius facta ſunt alba ſicut nix. Et ecce apparuerũt illis Moſes & Helias cũ eo loquentes. Reſpõdens autẽ Petrus, dixit ad Ieſum: Domine, bonũ eſt nos hic eſſe: ſi uis faciam⁹ hic tria tabernacula: tibi unũ, Moſi unũ, & Heliæ unũ. Adhuc eo loquente: ecce nubes lucida obũbrauit eos. Et ecce uox de nube, dicens: Hic eſt filius⁹ meus dilectus in quo mihi bene cõplacui, ipſum audite. Et audiẽtes diſcipuli, ceciderũt in faciẽ ſuã & timuerunt ualde. Et acceſſit Ieſus & tetigit eos, dixitq; eis: Surgite & nolite timere. Leuantes autẽ oculos ſuos neminem uiderunt niſi ſolũ Ieſum. Et deſcẽdentibus illis de mõte præcepit Ieſus, dicens: Nemini dixeritis uiſionem: donec filius hominis a mortuis reſurgat. Et interrogauerũt eum diſcipuli, dicẽtes: Quid ergo ſcribæ dicũt: quod Heliam oporteat primũ uenire? At ille reſpõdens, ait illis: Helias quidem uẽturus eſt & reſtituet omnia. Dico autẽ uobis: quia Helias iam uenit, Et non cognouerunt eum: ſed fecerũt in eo quæcunq;

ὅσα ἠθέλησαν. οὕτως καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει πάσχειν ὑπ' αὐτῶν. τότε συνῆκαν οἱ μαθηταὶ, ὅτι περὶ Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ εἶπεν αὐτοῖς. * καὶ ἐλθόντων αὐτῶν πρὸς τὸν ὄχλον, προσῆλθεν αὐτῷ ἄνθρωπός τις γονυπετῶν αὐτῷ, καὶ λέγων. * Κύριε, ἐλέησόν μου τὸν υἱόν, ὅτι σεληνιάζεται καὶ κακῶς πάσχει, πολλάκις γὰρ πίπτει εἰς τὸ πῦρ, καὶ πολλάκις εἰς τὸ ὕδωρ, καὶ προσήνεγκα αὐτὸν τοῖς μαθηταῖς σου, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν αὐτὸν θεραπεῦσαι. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν. ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμμένη, ἕως πότε ἔσομαι μεθ' ὑμῶν; ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν; φέρετέ μοι αὐτὸν ὧδε. καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ τὸ δαιμόνιον, καὶ ἐθεραπεύθη ὁ παῖς, ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης. * τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ κατ' ἰδίαν, εἶπον. διὰ τί ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, διὰ τὴν ἀπιστίαν ὑμῶν. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ, μετάβηθι ἐντεῦθεν ἐκεῖ, καὶ μεταβήσεται. καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσει ὑμῖν. τοῦτο δὲ τὸ γένος οὐκ ἐκπορεύεται, εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ. * Ἀναστρεφομένων δὲ αὐτῶν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτὸν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθήσεται. καὶ ἐλυπήθησαν σφόδρα. * Ἐλθόντων δὲ αὐτῶν εἰς Καπερναοὺμ προσῆλθον οἱ τὰ δίδραχμα λαμβάνοντες τῷ Πέτρῳ, καὶ εἶπον. ὁ διδάσκαλος ὑμῶν οὐ τελεῖ τὰ δίδραχμα; λέγει, ναί. καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, προέφθασεν αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, λέγων. τί σοι δοκεῖ Σίμων; οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς ἀπὸ τίνων λαμβάνουσι τὰ τέλη ἢ κῆνσον, ἀπὸ τῶν υἱῶν αὐτῶν, ἢ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων; λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος, ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων. ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ἄρα γε ἐλεύθεροί εἰσιν οἱ υἱοί. ἵνα δὲ μὴ σκανδαλίσωμεν αὐτοὺς, πορευθεὶς εἰς τὴν θάλασσαν, βάλε ἄγκιστρον, καὶ τὸν ἀναβάντα πρῶτον ἰχθὺν ἆρον, καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ, εὑρήσεις στατῆρα, ἐκεῖνον

quæcunq; uoluerunt. Sic & filius hominis passurus est ab illis. Tũc intellexerũt discipuli, quod de Ioanne baptista dixisset ipsis. Et cũ uenissent ad turbam, accessit ad eum homo quidam, flectens genua illi, dicens q;: Domine, miserere filij mei, quoniã lunaticus est, & misere affligitur. Nam sæpe cadit in ignem, & sæpe in aquam: & obtuli eum discipulis tuis, nec potuerunt eum sanare. Respondens autẽ Iesus dixit: O natio incredula & distorta, quousq; tandẽ ero uobiscum? usquequo patiar uos? adducite illum huc. Et increpauit illud Iesus, & exijt ab eo dæmonium, et sanatus est puer à tempore illo. Tũc accedentes discipuli ad Iesum seorsum, dixerunt: Quare nos nõ potuimus eijcere illud? Iesus aũt dixit illis: Propter incredulitatem uestram. Amẽ quippe dico uobis, si habeatis fidẽ sicut granum sinapis, dicetis monti huic, demigra hinc illuc, & demigrabit neq; quicq; impossibile erit uobis. Sed hoc genus nõ egreditur, nisi per deprecationẽ & ieiuniũ. Cum autem uersarentur in Galilæa, dixit illis Iesus: Futurum est ut filius hominis tradatur in manus hominum, & occident eum, ac tertio die resurget. Et mœore affecti sunt uehementer. Cum autem uenissent in oppidum Capernaum, accesserunt qui didrachma solẽt accipere ad Petrum, dixerũt q;: Præceptor uester num soluit didrachma? Dicit, etiam. Et cum ingressus fuisset in domum, prævenit illum Iesus, dicens: Quid tibi uidetur Simon? Reges terræ à quibus accipiunt tributa aut censum? à filijs suis, an ab alienis? Dicit illi Petrus: Ab alienis. Ait illi Iesus. Ergo liberi sunt filij. Verum ne simus illis offendiculo, profectus ad mare mitte hamum, & eum piscem qui prodierit primus, tolle: & aperto ore illius inuenies stateremacceptum

cunque uoluerunt. Sic & filius hominis passurus est ab eis. Tunc intellexerunt discipuli: quia de Ioanne Baptista dixisset eis. Et cũ uenisset ad turbam: accessit ad eum homo genibus prouolutus ante eum, dicens, Domine miserere filio meo: quia lunaticus est, & male patit. Nam sepe cadit in ignem: & crebro in aquam. Et obtuli eum discipulis tuis: & nõ potuerũt curare eũ. Respõdens autẽ Iesus, ait: O generatio incredula & peruersa: quousq; ero uobiscũ. Vsquequo patiar uos? Afferte huc illũ ad me. Et increpauit illũ Iesus: & exijt ab eo dæmoniũ: & curatus est puer ex illa hora. Tunc accesserunt discipuli ad Iesum secreto, & dixerunt: Quare nos nõ potuimus eijcere illũ? Dicit illis Iesus: Propter incredulitatem uestram. Amẽ quippe dico uobis: Si habueritis fidem sicut granũ sinapis: dicetis monti huic: trãsi hinc, & transibit: & nihil impossibile erit uobis. Hoc autem genus non eijcitur: nisi per orationẽ & ieiunium. Cõuersantibus autẽ eis in Galilæa, dixit illis Iesus: Filius hominis tradendus est in manus hominũ: & occident eum: & tertia die resurget. Et contristati sunt uehementer. Et cum uenissent Capharnaum: accesserunt qui didrachmã accipiebãt ad Petrum, & dixerunt ei: Magister uester nõ soluit didrachmã? Ait: Etiã. Et cum intrasset in domũ: præuenit eum Iesus, dicẽs: Quid tibi uidetur Simõ? Reges terræ a quibus accipiũt tributum uel censum: a filijs suis an ab alienis? Et ille dixit: Ab alienis. Dixit illi Iesus: Ergo liberi sunt filij. Vt autem non scandalizemus eos: uade ad mare & mitte hamum: & eum piscem qui primus ascenderit, tolle. Et aperto ore eius inuenies stateremd lum su

ἐκεῖνον λαβὼν δὸς αὐτοῖς ἀντὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ. * ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ προσῆλ θον οἱ μαθηταὶ τῷ ΙΗΣΟΥ, λέγοντες. Τίς ἄρα μείζων ἐστὶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν; καὶ προσκαλεσάμενος ὁ ΙΗΣΟΥΣ παιδίον, ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ εἶπεν. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ὅστις οὖν ταπεινώσει ἑαυτὸν ὡς τὸ παιδίον τοῦτο, οὗτός ἐστιν ὁ μείζων ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, καὶ ὃς ἐὰν δέξηται παιδίον τοιοῦτο ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου ἐμὲ δέχεται. * ὃς δ' ἂν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ, συμφέρει αὐτῷ, ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνικὸς ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ καταποντισθῇ ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης. οὐαὶ τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῶν σκανδάλων. ἀνάγκη μὲν ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα. πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται. * εἰ δὲ ἡ χείρ σου ἢ ὁ πούς σου σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτὸν, καὶ βάλε ἀπό σου. καλόν σοί ἐστιν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν, χωλὸν ἢ κυλλόν, ἢ δύο χεῖρας ἢ δύο πόδας ἔχοντα, βληθῆναι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον. καὶ εἰ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ. καλόν σοί ἐστι μονόφθαλμον εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός. * ὁρᾶτε μὴ καταφρονήσητε ἑνὸς τῶν μικρῶν τούτων. λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς διὰ παντὸς βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. ἦλθε γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου σῶσαι τὸ ἀπολωλός. * τί ὑμῖν δοκεῖ; ἐὰν γένηταί τινι ἀνθρώπῳ ἑκατὸν πρόβατα, καὶ πλανηθῇ ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐχὶ ἀφεὶς τὰ ἐνενηκονταεννέα ἐπὶ τὰ ὄρη, πορευθεὶς ζητεῖ τὸ πλανώμενον; καὶ ἐὰν γένηται εὑρεῖν αὐτό, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι χαίρει ἐπ' αὐτῷ μᾶλλον ἢ ἐπὶ τοῖς ἐνενηκονταεννέα τοῖς μὴ πεπλανημένοις. οὕτως οὐκ ἔστιν θέλημα ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μικρῶν τούτων.

ἐὰν δὲ

acceptũ eum da illis pro me & te.

In illo tempore accesserunt discipuli ad Iesum, dicentes: Quis maximus est in regno cœlorum? Et accersitum ad se puerum Iesus, statuit in medio illorum, & dixit: Amen dico uobis, nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut pueri, non ingrediemini in regnum cœlorum. Quisquis igitur demiserit semetipsum, sicut est puer iste, hic est ille maximus in regno cœlorum. Et qui receperit unum puellum talem in nomine meo, me recipit. Qui autem offenderit unum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei ut suspẽdatur mola asinaria in collum eius, ac demergatur in profundum maris. Væ mundo ab offendiculis. Necesse est enim ut ueniãt offendicula: ueruntamen, uæ homini, per quem offendiculũ uenit. Quod si manus tua, uel pes tuus obstaculo est tibi, abcide eum, & proijce abs te. Bonum est tibi ad uitam ingredi claudum, aut mutilum, potius quàm duas manus, uel duos pedes habentem, mitti in ignem æternum. Et si oculus tuus offendit te erue eum, & proijce abs te. Bonum est tibi, ut luscus intres in uitã, potius quàm ut duos oculos habens mittaris in gehennam ignis. Videte ne contemnatis unum ex his pusillis. Dico enim uobis: quia angeli eorum in cœlis semper uidẽt faciẽ patris mei qui in cœlis est. Venit enim filius hominis saluare quod perierat. Quid uobis uidetur? Si fuerint alicui homini cẽtum oues, & errauerit una ex eis, nonne relinquit nonaginta nouem in deserto, & uadit quærere eam quæ errauit? Et si contigerit ut inueniat eã: Amẽ dico uobis: quia gaudebit super ea magis quã super nonaginta nouem quæ nõ errauerunt. Sic non est uoluntas coram patre uestro qui in cœlis est, ut pereat unus de pusillis istis.

Porrò

lum sumens, da eis pro me & te. In illa hora accesserunt discipuli ad Iesum dicentes: Quis putas maior est in regno cœlorũ? Et aduocans Iesus paruulũ: statuit eum in medio eorũ, & dixit: Amen dico uobis: nisi conuersi fueritis: & efficiamini sicut paruuli: nõ intrabitis in regnum cœlorum. Quicunq; ergo humiliauerit se sicut paruulus iste: hic est maior in regno cœlorum. Et qui susceperit unum paruulũ talem in nomine meo: me suscipit. Qui autem scãdalizauerit unũ de pusillis istis q in me credunt: expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collo eius: & demergat in profundum maris. Væ mũdo ab scãdalis. Necesse est eẽ ut ueniant scandala. Verũtamẽ uæ homini per quem scandalum uenit. Si autem manus tua uel pes tu⁹ scandalizat te: abscide eum & proijce abs te. Bonũ est tibi ad uitam ingredi debilẽ uel claudum: quam duas manus uel duos pedes habentem mitti in ignem æternum. Et si oculus tuus scãdalizat te: erue eum & proijce abs te. Bonum est tibi cum uno oculo in uitam intrare: quã duos oculos habentem mitti in gehennam ignis. Videte ne contẽnatis unum ex his pusillis. Dico enim uobis: quia angeli eorum in cœlis semper uidẽt faciẽ patris mei qui in cœlis est. Venit enim filius hominis saluare quod perierat. Quid uobis uidetur? Si fuerint alicui centũ oues: & errauerit una ex eis: nonne relinquit nonaginta nouẽ in deserto: & uadit quærere eam quæ errauit? Et si contigerit ut inueniat eã: Amẽ dico uobis: quia gaudebit super ea magis quã super nonaginta nouem quæ nõ errauerunt. Sic non est uoluntas ante patrẽ uestrum qui in cœlis est: ut pereat unus de pusillis istis.

XVIII.

Si autem

λθ περὶ τοῦ ὀφείλοντος μύρια τάλαντα.

ξπγ ε Ἐὰν δὲ ἁμαρτήσῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ὕπαγε καὶ ἔλεγξον αὐτὸν με/ταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου. ἐάν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου. ξπδ ι * Ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσῃ, παράλα/βε μετά σου ἔτι ἕνα ἢ δύο, ἵνα ἐπὶ στό/ματος δύο μαρτύρων ἢ τριῶν στα/θῇ πᾶν ῥῆμα. ἐὰν δὲ παρακούσῃ αὐ/τῶν, εἰπὲ τῇ ἐκκλησίᾳ. ἐὰν δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔστω σοι ὥσπερ ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης. ξπε ζ * Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅσα ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ. καὶ ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ. ξπς ι * Πάλιν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν δύο ὑμῶν συμφωνήσωσιν ἐπὶ τῆς γῆς, περὶ παντὸς πράγματος, οὗ ἐὰν αἰτήσωνται, γενήσεται αὐτοῖς πα/ρὰ τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. οὗ γάρ εἰσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμέ/νοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν. * τότε προσελθὼν ξπζ ε αὐτῷ ὁ Πέτρος εἶπεν. κύριε, πο/σάκις ἁμαρτήσει εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελ/φός μου, καὶ ἀφήσω αὐτῷ; ἕως ἑ/πτάκις; Λέγει αὐτῷ ὁ Ιησοῦς. οὐ λέ/γω σοι ἕως ἑπτάκις, ἀλλ' ἕως ἑβ/δομηκοντάκις ἑπτά. ξπη ι * Διὰ τοῦτο ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀν/θρώπῳ βασιλεῖ, ὃς ἠθέλησε συνά/ραι λόγον μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ. ἀρξαμένου δὲ αὐτοῦ συναίρειν, προ/σηνέχθη αὐτῷ εἷς ὀφειλέτης μυρί/ων ταλάντων. μὴ ἔχοντος δὲ αὐτοῦ ἀποδοῦναι, ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ πραθῆναι, καὶ τὴν γυναῖκα αὐ/τοῦ, καὶ τὰ τέκνα, καὶ πάντα ὅσα εἶ/χεν, καὶ ἀποδοθῆναι. πεσὼν οὖν ὁ δοῦλος, προσεκύνει αὐτῷ λέγων. κύριε, μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί, καὶ πάντα σοι ἀποδώσω. σπλαγχνι/σθεὶς δὲ ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου, ἀ/πέλυσεν αὐτόν, καὶ τὸ δάνειον ἀφῆκεν αὐτῷ. ἐξελθὼν δὲ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, εὗρεν ἕνα τῶν συνδούλων αὐτοῦ, ὃς ὤφειλεν αὐτῷ ἑκατὸν δηνάρια. καὶ κρατήσας αὐτὸν ἔπνιγε, λέ/γων. ἀπόδος μοι, εἴ τι ὀφείλεις. πε/σὼν οὖν ὁ σύνδουλος αὐτοῦ, παρε/κάλει αὐτὸν, λέγων. μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί, καὶ πάντα ἀποδώσω σοι. ὁ δὲ

Porrò si peccauerit in te frater tuus, uade & argue eum inter te & ipsum solum. Si te audierit, lucratus es fratrem tuum: sin uero te non audierit, adhibe tecum adhuc unũ aut duos: ut in ore duorum aut trium testium consistat omne uerbum. Quod si non audierit eos, dic ecclesiæ. Quod si ecclesiam non audierit sit tibi uelut ethnicus & publicanus. Amen dico uobis, quæcunque alligaueritis super terram, erunt ligata in cœlo: & quæcunq; solueritis super terram, erunt soluta in cœlo. Rursum dico uobis, quod si duo ex uobis consenserint super terram, de omni re quancunque petierint, fiet illis à patre meo qui in cœlis est. Vbi enim sunt duo uel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Tunc accedens Petrus ad eum, dixit: Domine, quoties peccabit in me frater meus, & remittam ei? Num usque septies? Dicit illi Iesus: Non dico tibi usque septies, sed usq; septuagies septies. Ideo assimilatum est regnum cœlorũ homini regi, qui uoluit conferre rationem cum seruis suis. Et cum cœpisset conferre, oblatus est ei unus qui debebat ei decem milia talentorũ. Cæterum cum is non esset soluendo, iussit eum dominus uenundari, & uxorem eius, & liberos, et omnia quæ habebat, ac fieri solutionem. Procidens autem seruus ille adorabat eum, dicens Domine, esto patiens erga me, & omnia tibi reddam. Misertus autem dominus serui illius, absoluit eum, & æs alienum remisit ei. Egressus uero seruus ille, inuenit unum de cõseruis suis, qui debebat sibi centum denarios: & iniecta in eum manu, obtorto collo trahebat, dicens: Solue quod debes. Et procidens conseruus eius rogabat eum, dicens: Esto patiẽs erga me, & omnia reddam tibi.

Si autẽ peccauerit in te frater tuus: uade & corripe eum inter te, & ipsum solum. Si te audierit lucratus eris fratrem tuum. Si autem te non audierit: adhibe tecum adhuc unum uel duos: ut in ore duorũ uel trium testium stet omne uerbum. Quod si non audierit eos: dic ecclesiæ. Si autem ecclesiam non audierit: sit tibi sicut ethnicus & publicanus. Amen dico uobis: quæcunque alligaueritis super terrã: erunt ligata & in cœlo: & quæcũque solueritis super terrã: erunt soluta & in cœlo. Iterum dico uobis: qa si duo ex uobis cõsenserint super terram: de omni re quancunque petierint: fiet illis a patre meo qui in cœlis est. Vbi enim sunt duo uel tres congregati in nomine meo ibi sum in medio eorum. Tunc accedens Petrus ad eum, dixit: Domine, quotiens peccabit in me frater meus, & dimittam ei? usque septies? Dicit illi Iesus: Non dico tibi usque septies: sed usque septuagesies septies. Ideo assimilatum est regnum cœlorum homini regi: qui uoluit rationem ponere cũ seruis suis. Et cũ cœpisset rationem ponere: oblatus est ei unus qui debebat ei decem milia talenta. Cum autem nõ haberet unde redderet: iussit eum dominus uenundari & uxorem eius & filios: & omnia quæ habebat, & reddi. Procidens autẽ seruus ille rogabat eũ, dicens: Patientiam habe in me: & omnia reddam tibi. Miserius autẽ dominus serui illius dimisit eum: & debitum dimisit ei. Egressus autem seruus ille: inuenit unũ de conseruis suis qui debebat ei centum denarios: & tenens suffocabat eũ dicens: Redde quod debes. Et procidens cõseruus eius rogabat eum dicẽs. Patientiã habe in me: & oẽia reddã ti/

At ille

ὁ δὲ οὐκ ἤθελεν, ἀλλὰ ἀπελθὼν, ἔβαλεν αὐτὸν εἰς φυλακὴν, ἕως οὗ ἀποδῷ τὸ ὀφειλόμενον. Ἰδόντες δὲ οἱ σύνδουλοι αὐτοῦ τὰ γενόμενα, ἐλυπήθησαν σφόδρα, καὶ ἐλθόντες διεσάφησαν τῷ κυρίῳ ἑαυτῶν πάντα τὰ γενόμενα. Τότε προσκαλεσάμενος αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ, λέγει αὐτῷ. Δοῦλε πονηρὲ, πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφῆκά σοι, ἐπεὶ παρεκάλεσάς με. οὐκ ἔδει καὶ σὲ ἐλεῆσαι τὸν σύνδουλόν σου, ὡς κἀγώ σε ἠλέησα; καὶ ὀργισθεὶς ὁ κύριος αὐτοῦ, παρέδωκεν αὐτὸν τοῖς βασανισταῖς, ἕως οὗ ἀποδῷ πᾶν τὸ ὀφειλόμενον αὐτῷ. οὕτω καὶ ὁ πατήρ μου ὁ ἐπουράνιος ποιήσει ὑμῖν, ἐὰν μὴ ἀφῆτε ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν τὰ παραπτώματα αὐτῶν. * καὶ ἐγένετο, ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, μετῆρεν ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια τῆς Ἰουδαίας πέραν τοῦ Ἰορδάνου, καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς ἐκεῖ. καὶ προσῆλθον αὐτῷ οἱ Φαρισαῖοι πειράζοντες αὐτὸν, καὶ λέγοντες αὐτῷ. εἰ ἔξεστιν ἀνθρώπῳ ἀπολῦσαι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν αἰτίαν; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, οὐκ ἀνέγνωτε, ὅτι ὁ ποιήσας ἀπ' ἀρχῆς, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς; καὶ εἶπεν, ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα, καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν, ὥστε οὐκέτι εἰσὶ δύο ἀλλὰ σὰρξ μία. ὃ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω. λέγουσιν αὐτῷ. Τί οὖν Μωσῆς ἐνετείλατο δοῦναι βιβλίον ἀποστασίου, καὶ ἀπολῦσαι αὐτήν; λέγει αὐτοῖς, ὅτι Μωσῆς πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἐπέτρεψεν ὑμῖν ἀπολῦσαι τὰς γυναῖκας ὑμῶν, ἀπ' ἀρχῆς δὲ οὐ γέγονεν οὕτως. * Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, εἰ μὴ ἐπὶ πορνείᾳ, καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται· καὶ ὁ ἀπολελυμένην γαμήσας, μοιχᾶται. * Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. Εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς γυναικός, οὐ συμφέρει γαμῆσαι.

ERASMVS.

At ille nolebat, sed abijt & conie-cit eum in carcerē, donec redde-ret debitū. Porrò cum uidissent cōserui eius quæ fiebant, indolue-runt ualde, & uenerunt, aperue-runtq; domino suo omia quæ fa-cta fuerant. Tūc accersiuit illum dominus suus, & ait illi: Serue sce-leste, totum debitum illud remisi tibi, cum obsecrasses me. Nonne oportuit & te misereri cōserui tui sicut & ego tui misertus eram? Et iratus dominus eius, tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet totū quod debebatur sibi. Sic & pater meus cœlestis faciet uobis, si non remiseritis suo quisque fra-tri ex cordibus uestris delicta illo-rum. Et factum est, cum con-summasset Iesus sermones hos, demigrauit à Galilæa, & uenit in fines Iudææ trans Iordanem, & se-cutæ sunt eum turbæ multæ, & sa-nauit eos ibi. Et accesserunt ad e-um pharisæi tentantes eum, & di-centes ei: Licét ne homini diuor-tium facere cum uxore sua, quali-bet ex causa? Qui respōdens, ait eis: An nō legistis, quod is qui fe-cit ab initio, masculum & fœmi-nam fecit eos? Et dixit: Propte-rea deseret homo patrem & ma-trem, & adglutinabit uxori suæ, & erunt duo in carnē unam. Ita-que iam nō sunt duo, sed una ca-ro. Quod ergo deus copulauit, homo ne separet. Dicūt illi: Cur ergo Moses iussit dare libellum repudij, ac dimittere eam? Ait il-lis: Moses ad duritiam cordis uestri permisit uobis repudiare uxores uestras, cæterum ab initio non fuit sic. Dico autem uobis, quod quicunque repudiauerit u-xorem suam, nisi ob stuprum, & aliam duxerit, is committit adul-terium. Et qui repudiatam du-xerit: is adulterium committit. Dicunt ei discipuli eius: Si ad istum modum habet causa ho-minis cum uxore, non expedit contrahere matrimonium.

VVLG. EDITIO.

Ille autem noluit: sed abiit & misit eum in carcerē, do-nec redderet debitum. Vi-dentes autem conserui eius quæ fiebāt: contristati sunt ualde: & uenerunt & narra-uerunt domino suo omnia quæ facta fuerāt. Tunc uo-cauit illum dominus suus, & ait illi: Serue nequam: o-mne debitū dimisi tibi quo niam rogasti me. Nonne er go oportuit & te misereri cō serui tui: sicut & ego tui mi-sertus sum? Et iratus domi nus eius tradidit eum tor-toribus quoadusq; redde-ret uniuersum debitum: Sic & pater meus cœlestis faciet uobis: si non remiseri tis unusquisq; fratri suo de cordibus uestris.

Et factum est cum con- XIX.
summasset Iesus sermones istos migrauit a Galilæa: & uenit in fines Iudææ trans Iordanem: & secutæ sunt eum turbæ multæ: & cura-uit eos ibi. Et accesserūt ad eum pharisæi tentantes eū, & dicentes: Si licet homini dimittere uxorem suā qua-cunque ex causa? Qui re-spondens, ait eis: Non le-gistis: quia qui fecit homi-nem ab initio, masculum & fœminam fecit eos. Et dixit: Propter hoc dimit-tet homo patrem, & ma-trem: & adhærebit uxori suæ: & erunt duo in carne una. Itaque iam non sunt duo: sed una caro. Quod ergo deus coniunxit homo non seperet. Dicunt illi: Quid ergo Moyses man-dauit dari libellum repudij & dimittere? Et ait illis: Quoniam Moyses ad du-riciam cordis uestri permi-sit uobis dimittere uxores uestras: ab initio autem nō fuit sic. Dico autem uobis: quia quicunque dimiserit uxorem suam nisi ob for-nicationem: & aliam duxe-rit, mœchatur. Et qui dimis-sam duxerit: mœchatur. Dicunt ei discipuli eius. Si ita est causa hominis cum uxore: nō expedit nubere.

Qui di-

ρϟβ β

ρϟγ β

ρϟδ β

ρϟε β

ρϟς ι

Ο δὲ εἶπεν αὐτοῖς, οὐ πάντες χωροῦσι τὸν λόγον τοῦτον. ἀλλ' οἷς δέδοται εἰσὶ γὰρ εὐνοῦχοι, οἵτινες ἐκ κοιλίας μητρὸς ἐγεννήθησαν οὕτως. Καὶ εἰσὶν εὐνοῦχοι, οἵτινες εὐνουχίσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Καὶ εἰσὶν εὐνοῦχοι, οἵτινες εὐνούχισαν ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ὁ δυνάμενος χωρεῖν, χωρείτω. * Τότε προσηνέχθη αὐτῷ παιδία, ἵνα τὰς χεῖρας ἐπιθῇ αὐτοῖς, καὶ προσεύξηται· οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμησαν αὐτοῖς. ὁ δὲ Ιησοῦς εἶπεν· ἄφετε τὰ παιδία, καὶ μὴ κωλύετε αὐτὰ ἐλθεῖν πρός με, τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Καὶ ἐπιθεὶς αὐτοῖς τὰς χεῖρας, ἐπορεύθη ἐκεῖθεν. * Καὶ ἰδοὺ εἷς προσελθὼν εἶπεν αὐτῷ· Διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ἀγαθὸν ποιήσω, ἵνα ἔχω ζωὴν αἰώνιον; Ο δὲ εἶπεν αὐτῷ· τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθός, εἰ μὴ εἷς ὁ θεός. εἰ δὲ θέλεις εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν τήρησον τὰς ἐντολάς. λέγει αὐτῷ, ποίας; ὁ δὲ Ιησοῦς εἶπεν· Τό· οὐ φονεύσεις, οὐ μοιχεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐ ψευδομαρτυρήσεις· τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, καὶ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. Λέγει αὐτῷ ὁ νεανίσκος· πάντα ταῦτα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου. τί ἔτι ὑστερῶ; * Εφη αὐτῷ ὁ Ιησοῦς· εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὕπαγε πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ. Καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι. * Ακούσας δὲ ὁ νεανίσκος τὸν λόγον, ἀπῆλθε λυπούμενος, ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά. Ο δὲ Ιησοῦς εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι πλούσιος δυσκόλως εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Καὶ πάλιν λέγω ὑμῖν, εὐκοπώτερόν ἐστι κάμηλον διὰ τρυπήματος ῥαφίδος διελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. ἀκούσαντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐξεπλήσσοντο σφόδρα, λέγοντες, τίς ἄρα δύναται σωθῆναι, ἐμβλέψας δὲ ὁ Ιησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς· παρὰ ἀνθρώποις τοῦτο ἀδύνατόν ἐστιν, παρὰ δὲ θεῷ πάντα δυνατά ἐστι. * Τότε ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος, εἶπεν αὐτῷ· ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν

Qui dixit illis: Non omnes capaces ſunt huius dicti, ſed ij quibus datū eſt. Sunt enim eunuchi, qui de matris utero ſic nati ſunt: & ſunt eunuchi, qui facti ſunt eunuchi ab hominibus: & ſunt eunuchi, qui ſeipſos caſtrauerunt propter regnum cœlorum. Qui poteſt capere, capiat. Tunc oblati ſunt ei pueri, ut manus eis imponeret & oraret. Diſcipuli autē increpabant eos. Ieſus uero ait eis: Sinite pueros, & ne prohibeatis eos ad me uenire, taliū eſt enim regnum cœlorum. Et cum impoſuiſſet eis manus, abijt illinc. Et ecce unus accedēs, ait illi: Magiſter bone, quid boni faciam, ut habeam uitam æternam? Qui dixit ei: Cur me uocas bonū? Nullus eſt bonus, niſi unus, nempe deus. Quod ſi uis ad uitam ingredi, ſerua mandata. Dicit illi: Quæ? Ieſus autem dixit: Nō facies homicidium. Non cōmittes adulteriū. Non facies furtum. Non falſum dices teſtimonium. Honora patrem & matrem: & diliges proximum tuum, ut teipſum. Dicit illi adoleſcens: Omnia hæc ſeruaui à iuuentute mea, quid adhuc mihi deeſt? Ait illi Ieſus: Si uis perfectus eſſe uade uende quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurū in cœlo, & ueni ſequere me. Cum audiſſet autem adoleſcens eum ſermonem, abijt triſtis. Erat enim habens poſſeſſiones multas. Ieſus autem dixit diſcipulis ſuis: Amen dico uobis, Diues difficile intrabit in regnum cœlorum. Et iterum dico uobis: Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quàm diuitem in regnum dei ingredi. Auditis autem his diſcipuli expauerunt ualde, dicentes: Quis ergo poteſt ſaluus fieri? Intuitus autem illos Ieſus, dixit illis: Apud homines hoc impoſſibile eſt, apud deum autē omnia poſſibilia ſunt. Tunc reſpondens Petrus, dixit ei: Ecce nos reliqui-

Qui dixit illis: Non oēs capiunt uerbum iſtud: ſed quibus datū eſt. Sunt enim eunuchi qui de matris utero ſic nati ſunt: & ſunt eunuchi qui facti ſunt ab hominibus: & ſunt eunuchi qui ſeipſos caſtrauerūt propter regnum cœlorum. Qui poteſt capere capiat. Tunc oblati ſunt ei paruuli: ut manꝰ eis imponeret & oraret. Diſcipuli autem increpabant eos. Ieſus uero ait eis: Sinite paruulos & nolite eos prohibere ad me uenire: taliū eſt enim regnum cœlorū. Et cum impoſuiſſet eis manꝰ, abijt inde. Et ecce unus accedens ait illi: Magiſter bone: qd boni faciā ut habeā uitam æternā? Qui dixit ei: Quid me interrogas de bono? Vnus eſt bonus deus. Si autē uis ad uitā ingredi: ſerua mandata. Dicit illi: Quæ? Ieſus autem dixit: Non homicidiū facies. Nō adulterabis. Nō facies furtum. Non falſum teſtimonium dices. Honora patrē tuum & matrem: & diliges proximū tuū ſicut teipſum. Dicit illi adoleſcēs: Omnia hæc cuſtodiui a iuuentute mea: quid adhuc mihi deeſt? Ait illi Ieſus: Si uis perfectus eſſe: uade & uende oīa quæ habes & da pauperibus & habebis theſaurum in cœlo: & ueni ſequere me. Cum audiſſet autem adoleſcens uerbū abijt triſtis. Erat eīm habens multas poſſeſſiones. Ieſus autē dixit diſcipulis ſuis: Amen dico uobis quia diues difficile intrabit in regnum cœlorum. Et iterum dico uobis: Facilius eſt camelum per foramē acus tranſire: q̄ diuitem intrare in regnum cœlorum. Auditis autē his diſcipuli mirabātur ualde, dicentes: Quis ergo poterit ſaluus eſſe? Aſpiciēs autem Ieſus, dixit illis. Apud homīes hoc impoſſibile eſt: apud deum autē oīa poſſibilia ſunt. Tūc reſpōdēs Petrꝰ, dixit ei: Ecce nos reliqui-

καμοὶ πάντα, ἢ ἠκολουθήκαμέν σοι τί ἄρα ἔσται ἡμῖν; ὁ δὲ ΙΗΣΟΥΣ εἶπεν αὐτοῖς. * ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὑμεῖς οἱ ἀκολουθήσαντές μοι ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ, ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ καθίσεσθε καὶ ὑμεῖς ἐπὶ δώδεκα θρόνους, κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ. * καὶ πᾶς ὃς ἀφῆκεν οἰκίας, ἢ ἀδελφοὺς, ἢ ἀδελφὰς, ἢ πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγροὺς, ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου, ἑκατονταπλασίονα λήψεται, καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει. * πολλοὶ δέ εἰσονται πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ ἔσχατοι πρῶτοι. * ὁμοία γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ ὅστις ἐξῆλθεν ἅμα πρωῒ μισθώσασθαι ἐργάτας εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ. συμφωνήσας δὲ μετὰ τῶν ἐργατῶν ἐκ δηναρίου τὴν ἡμέραν, ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ. καὶ ἐξελθὼν περὶ τρίτην ὥραν, εἶδεν ἄλλους ἑστῶτας ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀργοὺς, καὶ ἐκείνοις εἶπεν. ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὃ ἐὰν ᾖ δίκαιον δώσω ὑμῖν. οἱ δὲ ἀπῆλθον. πάλιν δὲ ἐξελθὼν περὶ ἕκτην καὶ ἐνάτην ὥραν, ἐποίησεν ὡσαύτως. περὶ δὲ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν ἐξελθὼν, εὗρεν ἄλλους ἑστῶτας ἀργοὺς, καὶ λέγει αὐτοῖς, τί ὧδε ἑστήκατε ὅλην τὴν ἡμέραν ἀργοί; λέγουσιν αὐτῷ, ὅτι οὐδεὶς ἡμᾶς ἐμισθώσατο. λέγει αὐτοῖς, ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὃ ἂν ᾖ δίκαιον, λήψεσθε. ὀψίας δὲ γενομένης, λέγει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ. κάλεσον τοὺς ἐργάτας, καὶ ἀπόδος αὐτοῖς τὸν μισθὸν, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἐσχάτων ἕως τῶν πρώτων. καὶ ἐλθόντες, οἱ περὶ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν, ἔλαβον ἀνὰ δηνάριον. ἐλθόντες δὲ οἱ πρῶτοι, ἐνόμισαν ὅτι πλεῖον λήψονται, καὶ ἔλαβον καὶ αὐτοὶ ἀνὰ δηνάριον. λαβόντες δὲ ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ οἰκοδεσπότου, λέγοντες. ὅτι οὗτοι οἱ ἔσχατοι μίαν ὥραν ἐποίησαν καὶ ἴσους ἡμῖν αὐτοὺς ἐποίησας, τοῖς βαστάσασι τὸ βάρος τῆς ἡμέρας, καὶ τὸν καύσωνα. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν ἑνὶ

mus omnia, & ſecuti ſumus te. Quid ergo erit nobis? Ieſus autē dixit illis: Amē dico uobis, quod uos qui ſecuti eſtis me in regeneratione, cum ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ, ſedebitis & uos ſuper ſedes duodecim, iudicātes duodecim tribus Iſraēl. Et omnis qui reliquerit domos, aut fratres, aut ſorores, aut patrē, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros, propter nomē meum, centuplum accipiet, & uitæ æternæ ſortietur hæreditatē. Multi autem primi erunt nouiſſimi, & nouiſſimi primi.

Nam ſimile eſt regnū cœlorum homini patrifamiliās, qui exĳt primo ſtatim diluculo ad cōducendos operarios in uincā ſuam. Cōuentione autē facta cum operarijs in ſingulos dies denario, miſit eos in uineā ſuam. Et egreſſus circiter horam tertiā, uidit alios ſtantes in foro ocioſos, & illis dixit: Ite & uos in uineam, & quod cunq; iuſtum fuerit dabo uobis. Illi autē abierunt. Rurſum autem exĳt circiter ſextā & nonā horā, & fecit ſimiliter. Circa undecimā uero exĳt, & inuenit alios ſtantes ocioſos, ac dicit illis: Cur hic ſtatis totum diē ocioſi? Dicūt ei: Quia nemo nos cōduxit. Dicit illis: Abite & uos in uineā, & quicquid fuerit iuſtū, accipietis. Cum autē ueſpera facta eſſet, dicit dominus uineæ procuratori ſuo: Voca operarios & redde illis mercedē incipiēs à poſtremis uſq; ad primos. Et cum ueniſſent qui circa undecimam horam uenerant, acceperunt ſinguli denarium. Venientes autem & primi, arbitrati ſunt, quod plus eſſent accepturi, & acceperunt ipſi quoq; ſinguli denarium. Et cū accepiſſent, murmurabant aduerſus patrēfamiliās, dicētes: Hi nouiſſimi unam horā fecerunt in opere, & illos pares nobis feciſti, qui portauimus pondus diei & æſtum. At ille reſpondens uni

mus omnia: & ſecuti ſumus te. Quid ergo erit nobis? Ieſus autem dixit illis: Amen dico uobis: quod uos qui ſecuti eſtis me in regeneratione, cū ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ: ſedebitis & uos ſuper ſedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Iſrael. Et omnis qui reliquerit domum uel fratres aut ſorores: aut patrem aut matrem aut uxorem aut filios aut agros, propter nomen meum: centuplum accipiet & uitam æternam poſſidebit. Multi autem erunt primi nouiſſimi: & nouiſſimi primi.

Simile eſt regnum cœlorum homini patrifamilias qui exĳt primo mane conducere operarios in uineā ſuam. Conuentione autem facta cum operarijs ex denario diurno: miſit eos in uineam ſuam. Et egreſſus circa horam tertiam: uidit alios ſtantes in foro ocioſos, et dixit illis: Ite & uos in uineam meā: & quod iuſtum fuerit dabo uobis. Illi autē abierunt. Iterū autem exĳt circa ſextam & nonam horam: & fecit ſimiliter. Circa undecimam uero exĳt: & inuenit alios ſtantes, & dicit illis: Quid hic ſtatis tota die ocioſi? Dicunt ei: Quia nemo nos conduxit. Dixit illis: Ite & uos in uineā meam. Cum ſero autē factum eſſet: dicit dominus uineæ procuratori ſuo. Voca operarios & redde illis mercedem: incipiens a nouiſſimis uſque ad primos. Cum ueniſſent ergo qui circa undecimam horam uenerāt: acceperūt ſingulos denarios. Venientes autem & primi: arbitrati ſunt quod plus eſſent accepturi: acceperunt autem & ipſi ſingulos denarios. Et accipientes: murmurabant aduerſus patrē familias dicentes: Hi nouiſſimi una hora fecerunt: & pares illos nobis feciſti qui portauim⁹ pondus diei & æſtus? At ille reſpondens

XX.

uni

ἑνὶ αὐτῶν. ἑταῖρε, οὐκ ἀδικῶ σε, οὐ χὶ δηναρίου συνεφώνησάς μοι; ἆρον τὸ σὸν, καὶ ὕπαγε. θέλω δὲ τούτῳ τῷ ἐσχάτῳ δοῦναι ὡς καὶ σοί. ἢ οὐκ ἔξεστί μοι ποιῆσαι ὃ θέλω ἐν τοῖς ἐμοῖς; εἰ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρός ἐστιν, ὅτι ἐγὼ ἀγαθός εἰμι; οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι πρῶτοι, καὶ οἱ πρῶτοι ἔσχατοι. πολλοὶ γάρ εἰσιν κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί. * καὶ ἀναβαίνων ὁ Ιησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα, παρέλαβε τοὺς δώδεκα μαθητὰς κατ' ἰδίαν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς. ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι, καὶ γραμματεῦσι, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ, καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν εἰς τὸ ἐμπαῖξαι, καὶ μαστιγῶσαι, καὶ σταυρῶσαι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται. * τότε προσῆλθεν αὐτῷ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς, προσκυνοῦσα καὶ αἰτοῦσά τι παρ' αὐτοῦ. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ. τί θέλεις; λέγει αὐτῷ. εἰπὲ ἵνα καθίσωσιν οὗτοι οἱ δύο υἱοί μου, εἷς ἐκ δεξιῶν σου, καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων σου ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ιησοῦς εἶπεν. οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε. δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον, ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν; καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθῆναι; λέγουσιν αὐτῷ, δυνάμεθα. καὶ λέγει αὐτοῖς. τὸ μὲν ποτήριόν μου πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε, τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ εὐωνύμων μου οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται ὑπὸ τοῦ πατρός μου. * καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἠγανάκτησαν περὶ τῶν δύο ἀδελφῶν. ὁ δὲ Ιησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτοὺς, εἶπεν. οἴδατε ὅτι οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν, κατακυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν. οὐχ οὕτως ἔσται ἐν ὑμῖν, ἀλλ' ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν μέγας γενέσθαι, ἔσω ὑμῶν διάκονος, καὶ ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔσω ὑμῶν δοῦλος. * ὥσπερ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολ-

uni eorum, dixit: Amice, nō facio tibi iniuriam. Nónne denario pactus es mecum? Tolle quod tuū est, & abi. Volo autē huic nouissimo dare sicut & tibi. An nō licet mihi quod uolo facere in rebus meis? An oculus tuus malus est, quod ego bonus sim? Sic nouissimi erunt primi, & primi nouissimi. Multi enim sunt uocati, pauci uero electi. Et ascēdens Iesus Hierosolyma, assumpsit duodecim discípulos suos solos in uia, & ait illis: Ecce conscendimus Hierosolyma, & filius hominis tradetur príncipibus sacerdotū ac scribis, & condemnabunt eum morte, & tradent eum gentibus ad illudendum & flagellandū, & crucifigendum, & tertia die resurget. Tunc accessit ad eum mater filiorū Zebedæi cum filijs suis, adorans & petens aliquid ab eo. At ille dicit ei: Quid uis? Ait illi: Dic ut sedeant hi duo filij mei, unus ad dextram tuam, & alter ad sinistram in regno tuo. Respōdens autem Iesus, dixit: Nescitis quid petitis. Potestis bibere poculum, quod ego bibiturus sum? & baptísmate quo ego baptizor, baptizari? Dicunt ei: Possumus. Ait illis: Poculum quidem meum bibetis, & baptísmate quo ego baptizor, baptizabímini: sedere autem ad dexteram meā & sinistram meam non est meum dare, sed ijs continget, quibus paratum est à patre meo. Et cum audissent decē, indignati sunt de duobus fratribus. Iesus autem uocauit eos ad se, & ait: Scitis quod príncipes gentium dominentur illis: & qui magni sunt, potestatem exerceant in eas Non ita erit inter uos, sed quicunque uoluerit inter uos magnus fieri, sit uester minister: & qui uoluerit inter uos primus esse, sit uester seruus. Sicut filius hominis non uenit ut sibi ministraretur, sed ut ipse ministraret: utq; daret animā suam redemptionem pro multis.

uni eorum, dixit: Amice, non facio tibi iniuriam. Nonne ex denario conuenisti mecum? Tolle quod tuum est & uade. Volo autem & huic nouissimo dare sicut & tibi. Aut non licet mihi quod uolo facere? An oculus tuus nequā est: quia ego bonus sum. Sic erunt nouissimi primi: & primi nouissimi. Multi enim sunt uocati: pauci uero electi. Et ascendens Iesus Hierosolymam: assumpsit duodecim discipulos suos secreto, & ait illis: Ecce ascendimus Hierosolymam: & filius hominis tradetur principibus sacerdotum & scribis: & condemnabunt eum morte: & tradent eum gentibus ad illudendum & flagellandum & crucifigendum: & tertia die resurget. Tunc accessit ad eum mater filiorum Zebedæi cum filijs suis: adorans & petens aliquid ab eo. Qui dixit ei: Quid uis? Ait illi: Dic ut sedeant hi duo filij mei: unus ad dexteram tuam, & unus ad sinistram in regno tuo. Respondens autem Iesus, dixit. Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum? Dicunt ei: Possumus. Ait illis: Calicem quidem meum bibetis: sedere autem ad dexteram meam uel sinistram, non est meum dare uobis: sed quibus paratum est a patre meo. Et audientes decem indignati sunt de duobus fratribus. Iesus autem uocauit eos ad se, & ait. Scitis: quia principes gentium dominantur eorum: & qui maiores sunt, potestatē exercent inter eos. Nō ita erit inter uos: Sed quicunq; uoluerit inter uos maior fieri: sit uester minister. Et q uoluerit inter uos primus esse: erit uester seruus. Sicut filius hominis nō uenit ministrari: sed ministrare: & dare animā suā redemptionē

σε τί πολλῶμ. * καὶ ἐκπορευομένων
β αὐτῶν ἀπὸ Ἰερειχῶ, ἠκολούθησεν αὐ-
τῷ ὄχλος πολύς. καὶ ἰδοὺ δύο τυ-
φλοὶ καθήμενοι παρὰ τὴν ὁδόν, ἀκού-
σαντες, ὅτι Ἰησοῦς παράγει, ἔκραξαν
λέγοντες. Ἐλέησον ἡμᾶς κύριε υἱὲ
Δαβίδ. ὁ δὲ ὄχλος ἐπετίμησεν αὐ-
τοῖς, ἵνα σιωπήσωσιν, οἱ δὲ μεῖζον
ἔκραξαν, λέγοντες. Ἐλέησον ἡμᾶς
κύριε υἱὲ Δαβίδ. καὶ στὰς ὁ Ἰησοῦς ἐ-
φώνησεν αὐτοὺς, καὶ εἶπεν. Τί θέλε-
τε ποιήσω ὑμῖν; Λέγουσιν αὐτῷ.
κύριε, ἵνα ἀνοιχθῶσιν ἡμῶν οἱ ὀφ-
θαλμοί. σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς,
ἥψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, ⊙ εὐ-
θέως ἀνέβλεψαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλ-
μοί, ⊙ ἠκολούθησαν αὐτῷ.

σς *Καὶ ὅτε ἤγγισαν εἰς Ἱεροσόλυμα,
β ⊙ ἦλθον εἰς Βηθφαγὴ πρὸς τὸ ὄρος
τῶν ἐλαιῶν, τότε Ἰησοῦς ἀπέστειλε
δύο μαθητὰς, λέγων αὐτοῖς. πορεύ-
θητε εἰς τὴν κώμην τὴν ἀπέναντι ὑ-
μῶν, ⊙ εὐθέως εὑρήσετε ὄνον δεδε-
μένην, καὶ πῶλον μετ' αὐτῆς, λύ-
σαντες ἀγάγετέ μοι. κἂν ἐάν τις ὑμῖν
εἴπῃ τι, ἐρεῖτε, ὅτι ὁ κύριος αὐτῶν χρείαν ἔχει. εὐθέως δὲ ἀποστελεῖ αὐτούς.

σζ *Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρω-
ζ θῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου λέγον-
τος. εἴπατε τῇ θυγατρὶ Σιών. ἰδοὺ
" ὁ βασιλεύς σου ἔρχεταί σοι πραΰς,
" καὶ ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὄνον καὶ πῶ-
σκ λον ὑποζυγίου. * Πορευθέντες
6 δὲ οἱ μαθηταὶ ⊙ ποιήσαντες καθὼς
προσέταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ἤγαγον
τὴν ὄνον, καὶ τὸν πῶλον. ⊙ ἐπέθη-
καν ἐπάνω αὐτῶν τὰ ἱμάτια αὐ-
τῶν, καὶ ἐπεκάθησαν ἐπάνω αὐτῆς.
ὁ δὲ πλεῖστος ὄχλος ἔστρωσαν ἑαυ-
τῶν τὰ ἱμάτια ἐν τῇ ὁδῷ. ἄλλοι δὲ
ἔκοπτον κλάδους ἀπὸ τῶν δένδρων,
σθ καὶ ἐστρώννυον ἐν τῇ ὁδῷ. οἱ δὲ ὄχλοι
α οἱ προάγοντες καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες
ἔκραζον, λέγοντες. ὡσαννὰ τῷ υἱῷ
Δαβίδ. εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν
ὀνόματι κυρίου, ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψί-
σοις * Καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς Ἰε-
ροσόλυμα, ἐσείσθη πᾶσα ἡ πόλις
λέγουσα. Τίς ἐστιν οὗτος; οἱ δὲ ὄχλοι
ἔλεγον, οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ προφή-
της ὁ ἀπὸ Ναζαρὲθ τῆς Γαλιλαίας.

σια *Καὶ εἰσῆλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν
α τοῦ θεοῦ

pro multis. Et egredientibus illis
ab Hiericho, secuta est eum tur-
ba multa. Et ecce duo cæci sedentes iuxta uiã, cũ audissent quod Iesus transiret, clamauerũt dicentes: Domine miserere nostri fili Dauid. Turba autem increpabat eos, ut tacerent. At illi magis clamabant, dicẽtes: Miserere nostri domine fili Dauid. Et stetit Iesus & uocauit eos, & ait: Quid uultis ut faciam uobis? Dicunt illi: Domine, ut aperiantur oculi nostri. Misertus autem eorum Iesus, tetigit oculos eorum: & cõfestim uisum receperunt oculi illorum, & secuti sunt eum. Et cum appropinquassent Hierosolymis, & uenissent Betphage ad montem oliuarum, tunc Iesus misit duos discipulos, dicens eis: Ite in castellũ quod contra uos est, & statim inuenietis asinam alligatam, & pullum cum ea, soluite & adducite mihi. Et si quis uobis aliquid dixerit, dicite: Dominus his opus habet: & cõfestim emittit eos. Hoc autem totum factum est, ut adimpleretur quod dictum est per prophetam dicentem: Dicite filiæ Sion: Ecce rex tuus uenit tibi mansuetus, & sedens super asinã & pullum filium subiugalis. Euntes autem discipuli, fecerunt sicut præceperat illis Iesus. Et adduxerunt asinam & pullum, & imposuerunt super eos uestimenta sua & eum super illa collocarũt. Plurima autem turba strauerunt uestimenta sua in uia. Alij uero cædebãt ramos de arboribꝰ, & sternebant in uia. Porrò turbæ quæ præcedebant et quæ sequebantur clamabant, dicentes: Hos anna filio Dauid, benedictus qui uenit in nomine domini, hos anna in altissimis. Et cum intrasset Hierosolyma, commota est uniuersa ciuitas, dicens: Quis est hic? Turbæ autem dicebant: Hic est Iesus ille propheta à Nazareth Galilææ. Et intrauit Iesus in templum dei,

pro multis. Et egredientibus illis ab Hiericho: secuta est eum turba multa. Et ecce duo cæci sedẽtes secus uiam, audierũt quia Iesus transiret: & clamauerunt, dicẽtes: Domine miserere nostri fili Dauid. Turba autem increpabat eos ut tacerent. At illi magis clamabant, dicentes: Domine miserere nostri fili Dauid. Et stetit Iesus & uocauit eos, & ait: Quid uultis ut faciam uobis? Dicunt illi: Domine ut aperiantur oculi nostri. Misertus autem eorum Iesus tetigit oculos eorum. Et confestim uiderunt: & secuti sunt eum.

Et cũ appropinquassent XXI.
Hierosolymis, & uenissent Betphage ad montẽ Oliueti: tũc Iesus misit duos discipulos, dicens eis: Ite in castellum quod cõtra uos est: & statim inuenietis asinã alligatam & pullum cum ea: soluite & adducite mihi. Et si quis uobis aliquid dixerit, dicite quia dominus his opus habet: & confestim dimittet eos. Hoc autẽ factũ est: ut adimpleretur quod dictum est per prophetã, dicentẽ: Dicite filiæ Sion: ecce rex tuus uenit tibi mansuetus: sedens super asinam & pullum filiũ subiugalis. Eũtes autem discipuli, fecerũt sicut præcepit illis Iesus. Et adduxerunt asinã & pullũ: & imposuerũt super eos uestimẽta sua: & eum desuper sedere fecerunt. Plurima autem turba strauerunt uestimẽta sua in uia. Alij autem cædebant ramos de arboribus & sternebãt in uia. Turbæ autẽ quæ præcedebãt & quæ sequebantẽ clamabãt, dicentes: Osanna filio Dauid: benedictus qui uenit in nomine domini: Osanna in altissimis. Et cum intrasset Hierosolymam: commota est uniuersa ciuitas dicens: Quis est hic? Populi autẽ dicebant: Hic est Iesus propheta a Nazareth Galilææ. Et intrauit Iesus in tẽplum dei: &

μς περὶ τυφλῶν καὶ χωλῶν. μζ περὶ ξηρανθείσης συκῆς. μη περὶ ἐπερωτησάντων τὸν ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων.

του θεου, καὶ ἐξέβαλε πάντας τοὺς
πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ
ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολυβιστῶν
κατέστρεψεν, καὶ τὰς καθέδρας τῶν
πωλούντων τὰς περιστεράς. καὶ λέγει
αὐτοῖς. γέγραπται. ὁ οἶκός μου, οἶκος
προσευχῆς κληθήσεται. ὑμεῖς δὲ αὐτὸν
ἐποιήσατε σπήλαιον λῃστῶν. * καὶ
προσῆλθον αὐτῷ τυφλοὶ καὶ χωλοὶ
ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς.
*Ἰδόντες δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμμα
τεῖς τὰ θαυμάσια ἃ ἐποίησεν. καὶ τοὺς
παῖδας κράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ
λέγοντας. ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαβίδ, ἠ
γανάκτησαν, καὶ εἶπον αὐτῷ. ἀκούεις
τί οὗτοι λέγουσιν; ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει
αὐτοῖς. ναί. οὐδέποτε ἀνέγνωτε ὅτι ἐκ
στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κα
τηρτίσω αἶνον; * καὶ καταλιπὼν
αὐτοὺς ἐξῆλθεν ἔξω τῆς πόλεως εἰς Βη
θανίαν καὶ ηὐλίσθη ἐκεῖ. * πρωΐας δὲ
ἐπανάγων εἰς τὴν πόλιν ἐπείνασεν
καὶ ἰδὼν συκῆν μίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ
ἦλθεν ἐπ' αὐτήν. καὶ οὐδὲν εὗρεν ἐν
αὐτῇ, εἰ μὴ φύλλα μόνον, καὶ λέγει αὐ
τῇ. μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν
αἰῶνα, καὶ ἐξηράνθη παραχρῆμα ἡ συ
κῆ. καὶ ἰδόντες οἱ μαθηταὶ ἐθαύ
μασαν λέγοντες. πῶς παραχρῆμα ἐξη
ράνθη ἡ συκῆ; * Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν αὐτοῖς. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν
ἔχητε πίστιν καὶ μὴ διακριθῆτε, οὐ μό
νον τὸ τῆς συκῆς ποιήσετε, ἀλλὰ καὶ
ἐὰν τῷ ὄρει τούτῳ εἴπητε, ἄρθητι καὶ
βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, γενήσε
ται. * καὶ πάντα ὅσα ἂν αἰτήσητε
ἐν τῇ προσευχῇ πιστεύοντες, λή
ψεσθε. * καὶ ἐλθόντι αὐτῷ εἰς τὸ ἱε
ρόν, προσῆλθον αὐτῷ διδάσκοντι
οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ
λαοῦ λέγοντες, ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ
ταῦτα ποιεῖς; καὶ τίς σοι ἔδωκε
τὴν ἐξουσίαν ταύτην; ἀποκριθεὶς
δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς. ἐρωτήσω
ὑμᾶς κἀγὼ λόγον ἕνα. ὃν ἐὰν εἴ
πητέ μοι, κἀγὼ ὑμῖν ἐρῶ ἐν ποίᾳ
ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ. τὸ βάπτι
σμα Ἰωάννου πόθεν ἦν; ἐξ οὐρανοῦ
ἢ ἐξ ἀνθρώπων; οἱ δὲ διελογίζοντο
πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντες. ἐὰν εἴπωμεν
ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ ἡμῖν. διὰ τί οὖν οὐκ
ἐπιστεύσατε αὐτῷ; ἐὰν δὲ εἴπωμεν
ἐξ ἀν-

dei, & eijciebat omnes uenden/
tes & ementes in tẽplo, mensasq; nummulariorum, & cathedras uendentium columbas euertit. Et dixit eis: Scriptum est, domus mea, domus deprecationis uo/
cabitur. At uos feciſtis illam ſpe/
luncam latronum. Et acceſſerunt ad eum cæci, & claudi in tem/
plo, & ſanauit eos. Cum uidiſ=
ſent principes ſacerdotum & ſcri/
bæ mirabilia quæ fecerat, & pue/
ros clamantes in templo, dicen/
tes: Hos anna filio Dauid, indi/
gnati ſunt: & dixerunt ei: Audis quid iſti dicunt? Ieſus autẽ dixit eis: Quid ni: Nunq; legiſtis, Ex ore infantium & lactentium per/
feciſti laudem? Et relictis illis, ex/
ijt è ciuitate in Bethaniam, & di/
uerſatus eſt illic. Mane autem re/
uertens in ciuitatẽ, eſurijt. Et cum uidiſſet fici arborem unam in uia, uenit ad eam, & nihil inuenit in ea, niſi folia tantum: & ait illi: Ne poſt hac ex te fructus naſcatur in æternum. Et arefacta eſt cõtinuo ficus. Et eo uiſo diſcipuli, mirati ſunt, dicentes: Quomodo conti
nuo exaruit ficus? Reſpõdens au
tem Ieſus, ait eis: Amen dico uo/
bis, ſi habueritis fidem, & nõ hæ/
ſitaueritis, non ſolum hoc quod accidit ficui facietis, uerum etiam ſi monti huic dixeritis, tollere & proijce te in mare, fiet. Et omnia quæcunq; petieritis in deprecatio
ne credentes, accipietis. Et cum ueniſſet in templum, acceſſerunt ad eum docẽtem principes ſacer
dotũ & ſeniores populi, dicentes: Qua autoritate hæc facis? & qs tibi dedit iſtã autoritatẽ? Reſpon
dens autẽ Ieſus, dixit eis: Interro/
gabo uos & ego quiddã: quod ſi dixeritis mihi, & ego uobis dicã qua autoritate hæc faciã. Baptiſ/
mus Ioãnis unde erat? è cœlo an ex hominibus? At illi cogitabant apud ſe, dicẽtes: Si dixerim9 è cœ
lo, dicet nobis, Quare ergo non credidiſtis illi? Sin aũt dixerimus ex homi

dei: & eijciebat omnes uen/
dentes & emẽtes in templo: & menſas nummulariorũ, & cathedras uendentiũ co/
lumbas euertit. Et dixit eis: Scriptum est: domus mea domus orationis uocabit: uos autẽ feciſtis illã ſpelun/
cam latronũ. Et acceſſerũt ad eum cæci & claudi in tẽ/
plo & ſanauit eos. Videntes autẽ principes ſacerdotum & ſcribæ, mirabilia quæ fe/
cit: & pueros clamantes in templo, & dicẽtes: Oſanna filio Dauid, indignati ſunt. Et dixerunt ei: Audis quid iſti dicunt? Ieſus autẽ dixit eis: Vtiq; Nunquã legiſtis: quia ex ore infantium & la
ctentiũ perfeciſti laudem. Et relictis illis abijt foras ex tra ciuitatẽ in Bethaniam: ibiq; manſit. Mane autem reuertens in ciuitatem, eſu/
rijt. Et uidens fici arborem unam ſecus uiam: uenit ad eam: & nihil inuenit in ea ni ſi folia tantum. Et ait illi: Nunquã ex te fructus na/
ſcatur in ſempiternum: & arefacta eſt continuo ficul/
nea. Et uidentes diſcipuli, mirati ſunt, dicentes: Quo modo cõtinuo aruit? Reſpõ dens aũt Ieſus, ait eis: Amẽ dico uobis: ſi habueritis fi/
dem & nõ hæſitaueritis: nõ ſolũ de ficulnea facietis: ſed & ſi mõti huic dixeritis: tol/
le & iacta te in mare, fiet. Et omnia quæcunq; petieritis in oratione credentes, acci/
pietis. Et cũ ueniſſet in tem/
plum, acceſſerunt ad eum docentẽ principes ſacerdo/
tum & ſeniores populi, di/
cẽtes: In qua poteſtate hæc facis? Et quis tibi dedit hãc poteſtatem? Reſpõdens au
tem Ieſus dixit eis: Interro/
gabo uos & ego unũ ſermo
nem: quẽ ſi dixeritis mihi: et ego uobis dicã in qua pote
ſtate hæc facio. Baptiſmus Ioãnis unde erat: e cœlo an ex hominibus? At illi cogi/
tabant inter ſe, dicẽtes: Si di
xerimus e cœlo: dicet no/
bis: Quare ergo nõ credidi
ſtis illi? Si autẽ dixerimus

ex homi

ἡξ ἀνθρώπων, φοβούμεθα τὸν ὄχλον πάντες γὰρ ἔχουσιν τὸν Ἰωάννην ὡς προφήτην. ⁊ ἀποκριθέντες τῷ Ἰησοῦ εἶπον. οὐκ οἴδαμεν. ἔφη αὐτοῖς ⁊ αὐτὸς. οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν, ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ. * τί δὲ ὑμῖν δοκεῖ; ἄνθρωπος εἶχε τέκνα δύο, καὶ προσελθὼν τῷ πρώτῳ εἶπεν, τέκνον ὕπαγε σήμερον ἐργάζου ἐν τῷ ἀμπελῶνί μου. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, οὐ θέλω. ὕστερον δὲ μεταμεληθεὶς, ἀπῆλθεν. ⁊ προσελθὼν τῷ δευτέρῳ εἶπεν ὡσαύτως. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν ἐγώ κύριε, ⁊ οὐκ ἀπῆλθεν. τίς ἐκ τῶν δύο ἐποίησε τὸ θέλημα τοῦ πατρός; Λέγουσιν αὐτῷ. ὁ πρῶτος. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οἱ τελῶναι ⁊ αἱ πόρναι προάγουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. ἦλθε γὰρ πρὸς ὑμᾶς Ἰωάννης ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης, ⁊ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ. οἱ δὲ τελῶναι ⁊ αἱ πόρναι ἐπίστευσαν αὐτῷ. ὑμεῖς δὲ ἰδόντες, οὐ μετεμελήθητε ὕστερον, τοῦ πιστεῦσαι αὐτῷ. * Ἀλλὰ παραβολὴν ἀκούσατε. Ἄνθρωπός τις ἦν οἰκοδεσπότης ὅς τις ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, καὶ φραγμὸν αὐτῷ περιέθηκεν, καὶ ὤρυξεν ἐν αὐτῷ ληνὸν, καὶ ᾠκοδόμησεν πύργον, καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν γεωργοῖς ⁊ ἀπεδήμησεν. ὅτε δὲ ἤγγισεν ὁ καιρὸς τῶν καρπῶν, ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ πρὸς τοὺς γεωργοὺς λαβεῖν τοὺς καρποὺς αὐτοῦ. καὶ λαβόντες οἱ γεωργοὶ τοὺς δούλους αὐτοῦ, ὃν μὲν ἔδειραν, ὃν δὲ ἀπέκτειναν, ὃν δὲ ἐλιθοβόλησαν. πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους πλείονας τῶν πρώτων, καὶ ἐποίησαν αὐτοῖς ὡσαύτως. ὕστερον δὲ ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ λέγων. ἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου. οἱ δὲ γεωργοὶ ἰδόντες τὸν υἱὸν, εἶπον ἐν ἑαυτοῖς. οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος, δεῦτε, ἀποκτείνωμεν αὐτὸν, ⁊ καταχῶμεν τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ. ⁊ λαβόντες αὐτὸν, ἐξέβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος ⁊ ἀπέκτειναν. ὅταν οὖν ἔλθῃ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσει τοῖς γεωργοῖς ἐκείνοις; λέγουσιν αὐτῷ, κακοὺς κακῶς ἀπολέσει αὐτούς, ⁊ τὸν ἀμπελῶνα ἐκδώσεται ἄλλοις γεωργοῖς, οἵτινες ἀποδώσουσιν αὐτῷ τοὺς καρποὺς, ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς

ex hominibus, timemus turbam. Omnes enim habent Iohannē ut prophetā. Et respōdentes Iesu, dixerunt: Nescimus. Ait illis et ipse. Nec ego dico uobis qua autorita te hæc faciā. Quid aūt uobis uidetur? Homo habebat duos filios, & accedens ad priorem dixit: Fili uade hodie opare in uinea mea. Ille aūt respondens ait: Nolo: postea uero pœnitētia motus, abijt. Accedens aūt ad alterum, dixit similiter. At ille respōdens ait: Ego domine, & nō abijt. Vter è duobus fecit quod uoluit pater? Et dicūt ei, prior. Dicit illis Iesus: Amē dico uobis, quod publicani & meretrices præcedunt uos in regnū dei. Venit enim ad uos Ioannes per uiam iustitiæ, & non credidistis ei: publicani autem et meretrices crediderunt ei. Vos autem cū uidissetis non fuistis cōmoti pœnitentia postea, ut crederetis ei. Aliam parabolam audite. Homo quidam erat paterfamiliâs, qui plantauit uineam, & sepem circū dedit ei: & fodit in ea torcular, & ædificauit turrim, & locauit eam agricolis, ac peregre, pfectus est. Cum autem tempus fructuū appropinquasset, misit seruos suos ad agricolas, ut acciperent fructus ipsius. Et agricolæ apprehensis seruis eius, alium ceciderunt, alium occiderunt, alium uero lapidauerūt. Iterum misit alios seruos plures prioribus, & fecerunt illis similiter. Nouissime autem misit ad eos filium suum, dicens: Reuerebūtur filium meum. Agricolæ autem uiso filio, dixerunt intra se: Hic est hæres, uenite occidamus eum, & occupemus hæreditatem eius. Et apprehensum eum, eiecerunt ex uinea, & occiderūt. Cum ergo uenerit dominus uineæ, quid faciet agricolis illis? Aiunt illi: Malos cū sint, male perdet illos: & uineam suam locabit alijs agricolis, qui reddent ei fructum temporibus suis. Dicit illis Iesus:

ex hominib⁹: timemus turbam. Oēs enim habebāt Iohannē sicut prophetā. Et respōdentes Iesu, dixerunt: Nescim⁹. Ait illis & ipse: Nec ego dico uobis in qua potestate hæc facio. Quid autē uobis uidetur? Homo quidā habebat duos filios: & accedēs ad primū, dixit: Fili: uade hodie operari in uineā meam. Ille autē respōdens, ait: Nolo. Postea autē pœnitentia motus abijt. Accedēs autē ad alterū, dixit similiter. At ille respōdens, ait: Eo domine: Et non iuit. Quis ex duobus fecit uolūtatem patris? Et dicūt ei: Primus. Dicit illis Iesus: Amē dico uobis, quia publicani & meretrices præcedēt uos in regno dei. Venit enim ad uos Iohannes in uia iusticiæ: & non credidistis ei: publicani autē & meretrices crediderunt ei: uos autē uidētes nec pœnitētiā habuistis post ea ut crederetis ei. Aliā parabolā audite: Homo erat paterfamilias qui plantauit uineā & sepem circundedit ei: & fodit in ea torcular: & ædificauit turrim: & locauit eā agricolis: & peregre profectus est. Cum autē tempus fructuū appropinquasset: misit seruos suos ad agricolas: ut acciperēt fructus eius. Et agricolæ apprehensis seruis eius: aliū ceciderunt: aliū occiderūt: alium uero lapidauerūt. Iterū misit alios seruos plures prioribus: & fecerūt illis similiter. Nouissime aūt misit ad eos filiū suū, dicēs: uerebuntur forte filium meū. Agricolæ autē uidentes filium, dixerūt intra se: Hic est hæres: uenite occidamus eum: & habebimus hæreditatem eius. Et apprehensum eum eiecerūt extra uineā, & occiderunt. Cum ergo uenerit dominus uineæ: quid faciet agricolis illis? Aiūt illi. Malos male perdet: & uineam suam locabit alijs agricolis: qui reddant ei fructum temporibus suis. Dicit illis Iesus:

ὁ Ιησοῦς. οὐδέποτε ἀνέγνωτε ἐν ταῖς
γραφαῖς; λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν
οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς
κεφαλὴν γωνίας. παρὰ κυρίου ἐγένε-
το αὕτη, & ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλ-
μοῖς ἡμῶν; διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, ὅτι ἀρθή-
σεται ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία τ θεοῦ, &
δοθήσεται ἔθνει ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐ-
τῆς. & ὁ πεσὼν ἐπὶ τὸν λίθον τοῦτον,
συνθλασθήσεται, ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ,
λικμήσει αὐτόν. * καὶ ἀκούσαντες οἱ
ἀρχιερεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι τὰς παραβο-
λὰς αὐτοῦ, ἔγνωσαν, ὅτι περὶ αὐτῶν λέ-
γει. & ζητοῦντες αὐτὸν κρατῆσαι, ἐφο-
βήθησαν τοὺς ὄχλους, ἐπεὶ ὡς προ-
φήτην αὐτὸν εἶχον. * καὶ ἀποκρι-
θεὶς ὁ Ιησοῦς, πάλιν εἶπεν αὐτοῖς ἐν
παραβολαῖς, λέγων. Ομοιώθη ἡ βασι-
λεία τ οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ,
ὅστις ἐποίησε γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ,
καὶ ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ, καλέ-
σαι τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους
& οὐκ ἤθελον ἐλθεῖν. πάλιν ἀπέστει-
λεν ἄλλους δούλους, λέγων. εἴπατε
τοῖς κεκλημένοις. ἰδοὺ τὸ ἄριστόν μου
ἡτοίμασα, οἱ ταῦροί μου & τὰ σιτι-
στὰ πεφυλμένα, & πάντα ἕτοιμα, δεῦτε
εἰς τοὺς γάμους. οἱ δὲ ἀμελήσαν-
τες, ἀπῆλθον, ὁ μὲν εἰς τὸν ἴδιον ἀ-
γρόν, ὁ δὲ εἰς τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ.
οἱ δὲ λοιποὶ κρατήσαντες τοὺς δούλους
αὐτοῦ, ὕβρισαν καὶ ἀπέκτειναν. ἀκού-
σας δὲ ὁ βασιλεύς, ὠργίσθη, καὶ πέμ-
ψας τὰ στρατεύματα αὐτοῦ, ἀπώλε-
σε τοὺς φονεῖς ἐκείνους, καὶ τὴν πόλιν
αὐτῶν ἐνέπρησεν. τότε λέγει τοῖς δού-
λοις αὐτοῦ. ὁ μὲν γάμος ἕτοιμός ἐ-
στιν, οἱ δὲ κεκλημένοι οὐκ ἦσαν ἄξιοι.
πορεύεσθε οὖν ἐπὶ τὰς διεξόδους τ
ὁδῶν, καὶ ὅσους ἐὰν εὕρητε, καλέσα-
τε εἰς τοὺς γάμους. & ἐξελθόντες οἱ
δοῦλοι ἐκεῖνοι εἰς τὰς ὁδούς, συνή-
γαγον πάντας ὅσους εὗρον πονηρούς
τε & ἀγαθούς, & ἐπλήσθη ὁ γάμος
ἀνακειμένων. * εἰσελθὼν δὲ ὁ βασι-
λεὺς θεάσασθαι τοὺς ἀνακειμένους, εἶ-
δεν ἐκεῖ ἄνθρωπον οὐκ ἐνδεδυμένον
ἔνδυμα γάμου, καὶ λέγει αὐτῷ. ἑτα῀ι-
ρε, πῶς εἰσῆλθες ὧδε, μὴ ἔχων ἔνδυ
μα γάμου; ὁ δὲ ἐφιμώθη. τότε εἶπεν
ὁ βασιλεὺς τοῖς διακόνοις. δήσαντες
αὐτοῦ πόδας & χεῖρας ἐκβάλετε εἰς

Ieſus: Nunq̃ legiſtis in ſcripturis:
Lapidem quem reprobauerũt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli. A domino factũ eſt hoc, & eſt mirabile in oculis noſtris: Ideo dico uobis, auferetur à uobis regnum dei, & dabitur genti facienti fructus eius. Et qui ceciderit ſuper lapidem iſtũ, cõfringetur: ſuper quem uero ceciderit, conteret eum. Et cum audiſſent principes ſacerdotum ac phariſæi parabolas eius, cognouerunt qđ de ſe diceret. Et quærentes illi manus inĳcere, timuerũt turbas, quoniam tanq̃ prophetã eum habebant. Et reſpondens Ieſus, iterum dixit eis per parabolas, & ait:

Simile factum eſt regnũ cœlorum homini regi, qui fecit nuptias filio ſuo: & emiſit ſeruos ſuos, ut uocarent inuitatos ad nuptias & nolebãt uenire. Rurſus emiſit alios ſeruos, dicens: Dicite inuitatis: Ecce prandiũ meum parauí, tauri mei & altilia mactata ſunt, & omnia parata, uenite ad nuptias. Illi aũt neglexerunt, & abierũt: alius in uillã ſuã, alius uero ad negociationem ſuã. Reliqui uero tenuerunt ſeruos eius, & contumelijs affectos occiderunt. Rex aũt cum audiſſet, iratus eſt, & miſſis exercitibus ſuis, perdidit homicidas illos, & ciuitatẽ illorũ ſuccendit. Tunc ait ſeruis ſuis: Nuptiæ quidem paratæ ſunt, ſed qui inuitati erant nõ fuerunt digni. Ite ergo ad exitus uiarũ, & quotcunq; inueneritis, uocate ad nuptias. Et egreſſi ſerui eius in uias, cõgregauerunt omnes quotquot inuenerũt, malos pariter ac bonos: & impletæ ſunt nuptiæ diſcũbentibus. Ingreſſus aũtẽ rex ut uideret diſcumbentes, ubi uidit illic hominem nõ ueſtitum ueſte nuptiali, ait illi: Amice, quomodo huc intraſti, non habens veſtem nuptialem? At ille obmutuit. Tunc dixit rex miniſtris: Ligatis pedibus & manibus eius, mittite eum in te

Ieſus: Nunquam legiſtis in ſcripturis: Lapidẽ quem reprobauerũt ædificãtes: hic factus eſt in caput anguli. A domino factũ eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris. Ideo dico uobis: quia auferẽ a uobis regnũ dei: & dabiť gẽti faciẽti fructus eius. Et qui ceciderit ſuper lapidem iſtũ confringetur: ſuper quem uero ceciderit, conteret eũ. Et cũ audiſſent principes ſacerdotũ & phariſæi parabolas eius: cognouerunt quod de ipſis diceret. Et quærẽtes eũ tenere, timuerũt turbas: quoniã ſicut prophetam eum habebant. Et reſpõdens Ieſus, dixit iterũ in parabolis eis, dicens. Simile factũ eſt regnum cœlorum homini regi q̃ fecit nuptias filio ſuo: & miſit ſeruos ſuos uocare inuitatos ad nuptias & nolebant uenire. Iterum miſit alios ſeruos, dicens: Dicite inuitatis: Ecce prandiũ meum parauí: tauri mei & altilia occiſa ſunt & omnia parata: uenite ad nuptias. Illi autem neglexerũt & abierunt: alius in uillã ſuã: alius uero ad negociationem ſuam. Reliqui uero tenuerunt ſeruos eius, & contumelijs affectos occiderũt. Rex autẽ cũ audiſſet iratus eſt: & miſſis exercitibꝫ ſuis, perdidit homicidas illos: & ciuitatem illorũ ſuccendit. Tũc ait ſeruis ſuis: Nuptiæ quidẽ paratæ ſunt: ſed qui inuitati erãt, non fuerũt digni. Ite ergo ad exitus uiarum: & quoſcunq; inuenerítis uocate ad nuptias. Et egreſſi ſerui eius in uias, cõgregauerũt omnes q̃s inuenerunt malos & bonos: & impletæ ſunt nuptiæ diſcũbentiũ. Intrauit autẽ rex ut uideret diſcũbẽtes: & uidit ibi hominẽ nõ ueſtitũ ueſte nuptiali, & ait illi: Amice quomodo huc intraſti non habẽs ueſtem nuptialẽ? At ille obmutuit. Tũc dixit rex miniſtris: Ligatis manibus & pedibꝫ eius mittite eum in tene

XXII.

τὸ σκότος τ̃ ἐξώτερον. ἐκεῖ ἔσται ὁ
κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τ̃ ὀδόντων
πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκ
κγ λεκτοί. * τότε πορευθέντες οἱ φαρι/ κβ
σαῖοι συμβούλιον ἔλαβον, ὅπως αὐ
τὸν παγιδεύσωσιν ἐν λόγῳ. καὶ ἀπ/
έστειλαν αὐτῷ τοὺς μαθητὰς αὐ
τῶν μετὰ τ̃ Ἡρωδιανῶν, λέγοντες.
Διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ,
καὶ τὴν ὁδὸν τ̃ θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ διδά/
σκεις, καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός. οὐ
βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων
εἰπὲ οὖν ἡμῖν, τί σοι δοκεῖ; ἔξεστι δοῦ
ναι κῆνσον καίσαρι, ἢ οὔ; γνοὺς δὲ ὁ
Ἰησοῦς τὴν πονηρίαν αὐτῶν, εἶπεν.
τί με πειράζετε ὑποκριταί; ἐπίδεί/
ξατέ μοι τὸ νόμισμα τοῦ κήνσου.
οἱ δὲ προσήνεγκαν αὐτῷ δηνάριον.
καὶ λέγει αὐτοῖς. τίνος ἡ εἰκὼν αὕ/
τη, καὶ ἡ ἐπιγραφή; λέγουσιν αὐτῷ.
καίσαρος. τότε λέγει αὐτοῖς. ἀπό/
δοτε οὖν τὰ καίσαρος, καίσαρι, καὶ
τὰ τοῦ θεοῦ, τῷ θεῷ. καὶ ἀκούσαντες
ἐθαύμασαν, καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλ
θον. * Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλ/ μγ
θον αὐτῷ σαδδουκαῖοι, οἱ λέγοντες,
μὴ εἶναι ἀνάστασιν, καὶ ἐπηρώτησαν
αὐτὸν, λέγοντες. διδάσκαλε, μω/
σῆς εἶπεν. ἐάν τις ἀποθάνῃ μὴ ἔχων
τέκνα, ἐπιγαμβρεύσῃ ὁ ἀδελφὸς αὐ
τοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἀνασή/
σῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. ἦσαν
δὲ παρ ἡμῖν ἑπτὰ ἀδελφοί. καὶ ὁ
πρῶτος γαμήσας ἐτελεύτησεν, καὶ
μὴ ἔχων σπέρμα, ἀφῆκε τὴν γυναῖ
κα αὐτοῦ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. ὁμοί/
ως καὶ ὁ δεύτερος, καὶ ὁ τρίτος ἕως
τῶν ἑπτά. ὕστερον δὲ πάντων ἀπέ/
θανε καὶ ἡ γυνή. ἐν τῇ οὖν ἀναστάσῃ,
τίνος τῶν ἑπτὰ ἔσται γυνή; πάντες
γὰρ ἔσχον αὐτήν. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰη
σοῦς εἶπεν αὐτοῖς. πλανᾶσθε, μὴ εἰ
δότες τὰς γραφὰς, μήτε τὴν δύνα
μιν τοῦ θεοῦ. ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει οὔ/
τε γαμοῦσιν, οὔτε ἐκγαμίζονται,
ἀλλ' ὡς ἄγγελοι τοῦ θεοῦ ἐν οὐρανῷ
εἰσίν. περὶ δὲ τ̃ ἀναστάσεως τ̃ν νε
κρῶν, οὐκ ἀνέγνωτε τὸ ῥηθὲν ὑμῖν
ἀπὸ τοῦ θεοῦ λέγοντος. ἐγώ εἰμι ὁ
θεὸς Ἀβραὰμ, καὶ ὁ θεὸς Ἰσαὰκ, καὶ ὁ
θεὸς Ἰακώβ; οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς, θεὸς νε
κρῶν, ἀλλὰ ζώντων. καὶ ἀκούσαντες
οἱ ὄχλοι.

in tenebras exteriores: ibi erit fle/
tus & stridor dentium. Multi enim
sunt uocati, pauci uero electi. Tunc
abeuntes pharisæi consiliū cepe/
runt, ut illaquearent eū in sermo/
ne. Et ad illum emittunt discipu/
los suos cū Herodianis, dicentes:
Magister, scimus quod uerax sis,
& uiam dei in ueritate doceas, ne
que cures quenquā. Non enim re
spicis personam hominū. Dic er/
go nobis, quid tibi uidetur? Licet
censum dari Cæsari, an non? Co/
gnita autem Iesus malicia eorum
ait: Quid me tentatis hypocri/
tæ? Ostendite mihi numisma cen
sus. At illi obtulerunt ei denariū.
Et ait illis: Cuius est imago hæc et
inscriptio? Dicunt ei: Cæsaris.
Tunc ait illis: Reddite ergo quæ
sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt
dei, deo. Et his auditis, mirati sūt:
& omisso eo abierunt. In illo die
accesserūt ad eum Sadducæi, qui
dicunt non esse resurrectionem, mg
& interrogauerunt eum, dicen/
tes: Magister, Moses dixit, si quis
mortuus fuerit, non habens fili/
um, ut ducat frater eius uxorem
illius, & suscitet semen fratri suo.
Erant autē apud nos septem fra/
tres, & primus uxore ducta de/
functus est: ac non habens se/
men, reliquit uxorem suam fra/
tri suo: similiter secundus & ter/
tius usque ad septimum. Nouissi/
me autem omnium defuncta est
& mulier. In resurrectione ergo
cuius è septem illis erit uxor? O/
mnes enim habuerunt eam. Re/
spondens autem Iesus, ait illis: Er/
ratis, nescientes scripturas neque
uirtutem dei. In resurrectione em
neq; matrimonium contrahunt,
neque elocantur, sed sunt sicut an
geli dei in cœlo. De resurrectio/
ne uero mortuorum, non legi/
stis, quod uobis dictum est à deo
qui ait: Ego sum deus Abraham,
& deus Isaac, & deus Iacob? De/
us non est deus mortuorum, sed
uiuentium. Et cum audissent
turbæ

in tenebras exteriores: ibi
erit fletus & stridor dentiū.
Multi autem sunt uocati:
pauci uero electi. Tunc ab
euntes pharisæi, consilium
inierunt ut caperēt eum in
sermone. Et mittunt ei disci
pulos suos cum Herodia/
nis, dicentes: Magister sci/
mus quia uerax es: & uiam
dei in ueritate doces: & nō
est tibi cura de aliquo. Nō
enim respicis personam ho
minum. Dic ergo nobis
quid tibi uidetur: Licet cē/
sum dari Cæsari, aut non?
Cognita autē Iesus nequi/
tia eorū, ait: Quid me ten/
tatis Hypocritæ? Ostēdite
mihi numisma census. At
illi obtulerūt ei denarium.
Et ait illis Iesus: Cuius est
imago hæc, & supscriptio?
Dicunt ei: Cæsaris. Tunc
ait illis: Reddite ergo quæ
sunt Cæsaris Cæsari & quæ
sunt dei deo. Et audientes
mirati sunt: & relicto eo a/
bierunt. In illo die accesse/
runt ad eū Saducæi qui di/
cunt nō esse resurrectionē:
& interrogauerūt eum, di/
centes: Magister, Moyses di
xit: si quis mortuus fuerit
non habens filiū ut ducat
frater eius uxorem illius &
suscitet semē fratri suo. Erāt
autem apud nos septē fra/
tres, & primꝰ uxore ducta
defunctus est: & nō habēs
semē, reliquit uxorē suā fra
tri suo. Similiter secūdus, &
tertius usq; ad septimū. No
uissime autē omniū & mu/
lier defuncta est: In resurre
ctione ergo cuius erit de se
ptem uxor? Omnes em̄ ha
buerunt eā. Respōdens au
tem Iesus, ait illis: Erratis,
nescientes scripturas neque
uirtutē dei. In resurrectio/
ne enim neq; nubent neq;
nubentur: sed erūt sicut an
geli dei in cœlo. De resur/
rectione autē mortuorum
non legistis quod dictū est
a deo dicente uobis: Ego
sum deus Abrahā, & deus
Isaac & deus Iacob. Non
est deus mortuorum, sed
uiuentium. Et audientes

turbæ

μδ πδι τ ἐπερωτησαντος νομικος με πδι τ κυριου ἐπερωτησεως. μς πδι τ ταλανισμου γραμματεων κ φαρισαιων.

οἱ ὄχλοι ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδα
σκ χῇ αὐτοῦ. * οἱ δὲ φαρισαῖοι ἀκού/
5 σαντες, ὅτι ἐφίμωσε τοὺς σαδδουκαί
ους, συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτό, & ἐπη
ρώτησεν εἷς ἐξ αὐτῶν νομικὸς λέγ, μ
πειράζων αὐτὸν & λέγων. διδάσκα
λε, ποία ἐντολὴ μεγάλη ἐν τῷ νό/
μῳ; ὁ δὲ ΙΗΣ εἶπεν αὐτῷ. ἀγαπή
σεις κύριον τὸν θεόν σου ἐν ὅλῃ καρδίᾳ
σου, κ ἐν ὅλῃ ψυχῇ σου, κ ἐν ὅλῃ διά
νοίᾳ σου. αὕτη ἐστὶν πρώτη κ μεγάλη
ἐντολή. δευτέρα δ ὁμοία αὐτῇ. ἀγα
πήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. ἐν
ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος
σκε ὁ νόμος κ οἱ προφῆται κρέμανται. * συ
6 νηγμένων δὲ τῶν φαρισαίων, ἐπηρώ/
τησεν αὐτοὺς ὁ ΙΗΣ, λέγων. τί ὑ/ μ
μῖν δοκεῖ περὶ τοῦ χΥ; τίνος υἱός ἐστιν;
λέγουσιν αὐτῷ, τοῦ δαυίδ. λέγει αὐ/
τοῖς. πῶς οὖν δαυὶδ ἐν πνεύματι
κύριον αὐτὸν καλεῖ, λέγων; εἶπεν ὁ
κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξι
ῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου
σκς ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. * εἰ
6 οὖν δαυὶδ κύριον αὐτὸν καλεῖ, πῶς
υἱὸς αὐτοῦ ἐστί; κ οὐδεὶς ἐδύνατο αὐ/
τῷ ἀποκριθῆναι λόγον. οὐδὲ ἐτόλ
μησέ τις ἀπ ἐκείνης τ ἡμέρας ἐπε/
ρωτῆσαι αὐτὸν οὐκέτι.
σκζ * τότε ὁ ΙΗΣ ἐλάλησε τοῖς ὄχλοις μς
1 & τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, λέγων. ἐπὶ
τῆς μωσέως καθέδρας ἐκάθισαν οἱ
γραμματεῖς κ οἱ φαρισαῖοι, πάντα
οὖν ὅσα ἂν εἴπωσιν ὑμῖν τηρεῖν, τη
ρεῖτε κ ποιεῖτε, κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν
μὴ ποιεῖτε. λέγουσι γὰρ καὶ οὐ ποι/
σκη οῦσι. * δεσμεύουσι γὰρ φορτία βα
ε ρέα καὶ δυσβάστακτα, καὶ ἐπιτιθέ/
σιν ἐπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων,
σκθ αὐτοὶ δὲ δακτύλῳ αὐτῶν οὐ θέλουσι
κινῆσαι αὐτά. * πάντα δὲ τὰ ἔργα
6 αὐτῶν ποιοῦσι πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς
ἀνθρώποις. πλατύνουσι δὲ τὰ φυ/
λακτήρια ἑαυτῶν, καὶ μεγαλύνουσι
τὰ κράσπεδα τῶν ἱματίων αὐτῶν.
φιλοῦσί τε τὰς πρωτοκλισίας ἐν τοῖς
δείπνοις, καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας
ἐν ταῖς συναγωγαῖς, & τοὺς ἀσπα
σμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς, κ καλεῖσθαι
σλ ὑπὸ τ ἀνθρώπων ῥαββεί. * ὑμεῖς δὲ
1 μὴ κληθῆτε ῥαββεί. εἷς γάρ ἐστιν ὑ/
μῶν ὁ καθηγητὴς ὁ χΣ. πάντες
δὲ ὑμεῖς

turbæ, ſtupuerunt de doctrina e/
ius. Phariſæi autē cum audiſſent,
quod obturaſſet os Sadducæis,
cōuenerunt in unum: & interro/
gauit eū unus ex eis legis doctor
quiſpiam, tentans eum & dicens:
Magiſter, quod eſt mandatū ma
gnū in lege? Ait illi Ieſus: Diliges
dominū deum tuum ex toto cor
de tuo, & in tota anima tua, & in
tota mente tua: Hoc eſt primum
& magnum mandatum. Secun/
dum autem ſimile eſt huic: Dili/
ges proximum tuum perinde at/
que teipſum. In his duobus man
datis tota lex & prophetæ pen/
dent. Congregatis autem phari/
ſæis, interrogauit eos Ieſus, dicēs:
Quid uobis uidetur de Chriſto?
cuius filius eſt? Dicunt ei: Dauid.
Ait illis: Quomodo ergo Dauid
in ſpiritu uocat eum dominum,
dicens: Dixit dominus domino
meo, ſede à dextris meis: Donec
ponam inimicos tuos ſubſellium
pedum tuorū. Si ergo Dauid uo
cat eum dominū, quomodo filius
eius eſt? Et nemo poterat ei reſpō
dere quicq̄, neque auſus fuit quiſ
quam ex eo die eum amplius in/
terrogare. Tunc Ieſus locutus
eſt ad turbas, & ad diſcipulos ſu/
os, dicens: In cathedra Moyſi ſe/
dent ſcribæ & phariſæi: Omnia er
go quæcunq; iuſſerint uos ſerua/
re, ſeruate, & facite: ſecundū ope/
ra uero eorum nolite facere, Di/
cunt enim, & non faciunt. Colli/
gant enim onera grauia, difficiliá
que portatu, & imponunt in hu/
meros hominū, cæterum digito
ſuo nolūt ea mouere. Omnia ue/
ro opera ſua faciūt in hoc, ut ſpe/
ctentur ab hominibus. Dilatant
aūt phylacteria ſua, & magnificāt
fimbrias palliorū ſuorū. Amánt
que primos accubitus in cœnis,
& primo ſedere loco in cōcilijs, &
ſalutationes in foro, & uocari ab
hominibus rabbi. Vos aūt nolite
uocari rabbi: unꝰ eſt em̄ magiſter
ueſter, nempe Chriſtus: omnes
autem

turbæ mirabātur de doctri
na eius. Phariſæi autem au
dientes quod ſilentium im/
poſuiſſet Saducæis, conue/
nerunt in unum: & interro/
gauit eum unus ex eis legis
doctor, tentans eum: Magi
ſter, quod eſt mandatū ma
gnum in lege? Ait illi Ieſus:
Diliges dominū deum tuū
ex toto corde tuo: & in tota
anima tua: & in tota mente
tua. Hoc eſt maximum &
primum mādatum. Secun
dum autem ſimile eſt huic:
Diliges proximum tuū ſi/
cut teipſum. In his duobus
mandatis uniuerſa lex pen
det & prophetæ. Congrega
tis autem phariſæis, interro
gauit eos Ieſus dicēs: Quid
uobis uidetur de Chriſto,
cuius filius eſt? Dicunt ei:
Dauid. Ait illis: Quomo/
do ergo Dauid in ſpiritu
uocat eum dominum, di/
cens: Dixit dominus domi
no meo, ſede a dextris me/
is: donec ponā inimicos tu/
os ſcabellum pedum tuo/
rum. Si ergo Dauid uocat
eum dominum, quomodo
filius eius eſt? Et nemo pote
rat ei reſpōdere uerbū: neq;
auſus fuit quiſquam ex illa
die eū amplius interrogare.

Tunc Ieſus locutus eſt ad XXIII.
turbas & ad diſcipulos ſu/
os, dicēs: Super cathedram
Moyſi ſederūt ſcribæ & pha
riſæi. Omnia ergo quæcūq;
dixerint uobis, ſeruate & fa
cite: ſecundū opera uero eo
rum nolite facere: Dicunt
enim, & nō faciunt. Alligāt
autem onera grauia & im/
portabilia, & imponunt in
humeros hominum: digito
autem ſuo nolunt ea moue
re. Omnia uero opera ſua
faciunt ut uideantur ab ho
minibus. Dilatāt enim phy
lacteria ſua, & magnificant
fimbrias. Amāt autem pri/
mos recubitus in cœnis: &
primas cathedras in ſyna/
gogis: & ſalutationes in fo/
ro: & uocari ab hominibus
rabbi. Vos autem nolite
uocari rabbi. Vnus eſt em̄
magiſter ueſter: omnes au/

e tem uos

δὲ ὑμεῖς ἀδελφοί ἐστε. καὶ πατέρα μὴ καλέσητε ὑμῖν ἐπὶ τῆς γῆς. εἷς γάρ ἐστιν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. μηδὲ κληθῆτε καθηγηταί. εἷς γὰρ ὑμῶν ἐστὶν ὁ καθηγητὴς ὁ χριστός. σλα ε ὁ δὲ μείζων ὑμῶν, ἔσται ὑμῶν διάκονος. ὅς δὲ ὑψώσει ἑαυτὸν, ταπεινωθήσεται. καὶ ὅς δὲ ταπεινώσει σλϛ ε ἑαυτὸν, ὑψωθήσεται. * οὐαὶ δὲ ὑμῖν γραμματεῖς ϛ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κλείετε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων. ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε, οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους ἀφίετε εἰσελθεῖν. * οὐαὶ σλγ ι ὑμῖν γραμματεῖς ϛ φαρισαῖοι ὑποκριταί, οἱ κατεσθίετε τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ προσευχόμενοι, διὰ τοῦτο λήψεσθε περισσότερον κρίμα. οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς ϛ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι περιάγετε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν, ποιῆσαι ἕνα προσήλυτον, ϛ ὅταν γένηται, ποιεῖτε αὐτὸν υἱὸν γεέννης διπλότερον ὑμῶν. οὐαὶ ὑμῖν ὁδηγοὶ τυφλοί, οἱ λέγοντες, ὃς ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ ναῷ, οὐδέν ἐστιν, ὃς δ' ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ χρυσῷ τοῦ ναοῦ, ὀφείλει. μωροὶ καὶ τυφλοί, τίς γὰρ μείζων ἐστὶν, ὁ χρυσὸς, ἢ ὁ ναὸς ὁ ἁγιάζων τὸ χρυσόν. ϛ ὃς ἐὰν ὀμόσῃ ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, οὐδέν ἐστιν, ὃς δ' ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ δώρῳ τῷ ἐπάνω αὐτοῦ ὀφείλει. μωροὶ ϛ τυφλοί, τί γὰρ μεῖζον, τὸ δῶρον, ἢ τὸ θυσιαστήριον ἁγιάζον τὸ δῶρον; ὁ οὖν ὀμόσας ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, ὀμνύει ἐν αὐτῷ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἐπάνω αὐτοῦ, ϛ ὁ ὀμόσας ἐν τῷ ναῷ, ὀμνύει ἐν αὐτῷ ϛ ἐν τῷ κατοικοῦντι αὐτόν. καὶ ὁ ὀμόσας ἐν τῷ οὐρανῷ, ὀμνύει ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ θεοῦ, ϛ ἐν τῷ καθημένῳ ἐπάνω αὐτοῦ. σλδ ε * οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον, ϛ τὸ ἄνηθον, καὶ τὸ κύμινον, ϛ ἀφήκατε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν ϛ τὸ ἔλεον ϛ τὴν πίστιν. ταῦτα ἔδει ποιῆσαι, κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι. * σλε ι ὁδηγοὶ τυφλοὶ οἱ διϋλίζοντες τὸν κώνωπα, τὴν δὲ κάμηλον καταπίνοντες. * σλϛ ε οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί ὅτι καθαρίζετε τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου ϛ τῆς

autem uos fratres estis. Et patrem nolite uocare uobis in terra: unus enim est pater uester, qui in cœlis est. Nec uocemini magistri, unus enim uester est magister, nempe Christus. Qui maximus est uestrũ, erit minister uester. Qui autem se exaltauerit, humiliabitur: & qui se humiliauerit, exaltabitur. Væ autẽ uobis scribæ & pharisæi hypocritæ, quia clauditis regnũ cœlorũ ante homines: uos em̃ nõ intratis, nec aduenientes sinitis intrare. Væ uobis scribæ & pharisæi hypocritæ, qa comeditis domos uiduarum. Idcq; prætextu prolixæ precationis, propter hoc grauius puniemini. Væ uobis scribæ & pharisæi hypocritæ, quia circumitis mare & aridã, ut faciatis unũ proselytum: & cum fuerit factus, facitis eum filium gehẽnæ duplo magis quàm uos estis. Væ uobis duces cæci, quia dicitis: quicunq; iurauerit per templum, nihil est: qui autẽ iurauerit per aurũ templi, reus est. Stulti & cæci. utrum enim maius est, aurũ, an templũ, quod sanctificat aurum? Et quicunque iurauerit per altare, nihil est: quicunq; autem iurauerit per donum, quod est super illud, reus est. Stulti ac cæci. utrum enim maius est, donũ, an altare, quod sanctificat donum? Qui ergo iurauerit per altare iurat per ipsum, et per omnia quæ super illud sunt. Et qui iurauerit per templum, iurat per illud & per eum qui habitat in ipso. Et qui iurauerit per cœlum, iurat per thronum dei, & per eum qui sedet super illum. Væ uobis scribæ & pharisæi hypocritæ, quia decimatis mentham, & anethum, & cyminum, & reliquistis quæ graviora sunt legis, iudicium & misericordiam ac fidem: hæc oportuit facere, & illa non omittere. Duces cæci, excolãtes culicem, camelũ autẽ glutiẽtes. Væ uobis scribæ & pharisæi hypocritæ, quia purgatis exteriorẽ poculi pa

tem uos fratres estis. Et patrẽ nolite uocare uobis super terrã. Vnus est enim pater uester qui in cœlis est. Nec uocemini magistri: qa magister uester unus est Christus. Qui maior est uestrũ, erit minister uester. Qui autem se exaltauerit, humiliabitur: & qui se humiliauerit, exaltabitur. Væ autem uobis scribæ & pharisæi hypocritæ, qui clauditis regnum cœlorum ante homines. Vos enim non intratis: nec introeuntes sinitis intrare. Væ uobis scribæ & pharisæi hypocritæ, qui comeditis domos uiduarum, orationes longas orantes: propter hoc amplius accipietis iudicium. Væ uobis scribæ & pharisæi hypocritæ, qui circumitis mare & aridam ut faciatis unũ proselytum: & cum fuerit factus, facitis eum filium gehennæ duplo quã uos. Væ uobis duces cæci, qui dicitis: quicunq; iurauerit per templũ nihil est: qui autẽ iurauerit in auro templi, debitor est. Stulti & cæci quid em̃ maius est aurum, an templum quod sanctificat aurum, Et quicũq; iurauerit in altari, nihil est: quicunq; autẽ iurauerit in dono quod est sup illud, debet. Cæci quid em̃ maius est: donũ, an altare quod sanctificat donum? Qui ergo iurat in altari, iurat in eo, & in omnibus quæ super illud sunt. Et quicũq; iurauerit in templo, iurat in illo, & in eo q habitat in ipso. Et qui iurat in cœlo, iurat in throno dei, & in eo qui sedet super eũ. Væ uobis scribæ & pharisæi hypocritæ, qui decimatis mentham & anethũ & cyminũ: & reliquistis quæ grauiora sunt legis, iudiciũ & misericordiã & fidem. Hæc oportuit facere: & illa non omittere. Duces cæci, excolãtes culicem: camelum autẽ glutientes. Væ uobis scribæ & pharisæi hypocritæ: qui mundatis quod de foris est cali-

cas &

Φ\ φι πρoφίτ, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ἐξ ἁρπαγῆς Φ\ ἀκρασίας. φαρισαῖε τυφλέ, καθάρισον πρῶτον τὸ ἐντὸς τοῦ ποτηρίου, καὶ τῆς πρoφίτ, ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς αὐτῶν καθαρόν. * οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι παρομοιάζετε τάφοις κεκονιαμένοις, οἵτινες ἔξωθεν μὲν φαίνονται ὡραῖοι, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὀστέων νεκρῶν καὶ πάσης ἀκαθαρσίας. οὕτω καὶ ὑμεῖς, ἔξωθεν μὲν φαίνεσθε τοῖς ἀνθρώποις δίκαιοι, ἔσωθεν δὲ μεστοί ἐστε ὑποκρίσεως Φ\ ἀνομίας. * οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι οἰκοδομεῖτε τοὺς τάφους τῶν προφητῶν, Φ\ κοσμεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν δικαίων, καὶ λέγετε. εἰ ἤμεθα ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν, οὐκ ἂν ἤμεθα κοινωνοὶ αὐτῶν ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν. ὥστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς, ὅτι υἱοί ἐστε τῶν φονευσάντων τοὺς προφήτας. * καὶ ὑμεῖς πληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν. ὄφεις γεννήματα ἐχιδνῶν πῶς φύγητε ἀπὸ τῆς κρίσεως τῆς γεέννης; * διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω πρὸς ὑμᾶς προφήτας Φ\ σοφοὺς Φ\ γραμματεῖς, Φ\ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε Φ\ σταυρώσετε, Φ\ ἐξ αὐτῶν μαστιγώσετε ἐν ταῖς συναγωγαῖς ὑμῶν, Φ\ διώξετε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν, ὅπως ἔλθῃ ἐφ' ὑμᾶς πᾶν αἷμα δίκαιον, ἐκχυνόμενον ἐπὶ τῆς γῆς, ἀπὸ τοῦ αἵματος ἅβελ τοῦ δικαίου ἕως τοῦ αἵματος ζαχαρίου υἱοῦ βαραχίου, ὃν ἐφονεύσατε μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἥξει ταῦτα πάντα ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην. * ἱερουσαλὴμ, ἱερουσαλὴμ ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας Φ\ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ἐπισυνάγει ὄρνις τὰ νοσσία ἑαυτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας, Φ\ οὐκ ἠθελήσατε; ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. λέγω δὲ ὑμῖν, οὐ μή με ἴδητε ἀπ' ἄρτι, ἕως ἂν εἴπητε, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου. * καὶ ἐξελθὼν ὁ ἰησοῦς ἐπορεύετο ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ, καὶ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ

li patinæq; partem: cæterũ intus plena ſunt rapina & intemperantia. Phariſæe cæce, purga prius quod eſt intra poculũ & patinam ut & exteriores horum partes puræ reddantur. Væ uobis ſcribæ et phariſæi hypocritæ, quia ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis, quæ foris quidem apparent ſpecioſa, intus uero plena ſunt oſſibus mortuorum, omniq; ſpurcitia. Sic & uos, foris quidẽ apparetis hominibus iuſti, intus autẽ pleni eſtis fictione & iniquitate. Væ uobis ſcribæ & phariſæi hypocritæ, quia ædificatis ſepulchra prophetarũ, & ornatis monumẽta iuſtorũ, & dicitis: Si fuiſſemus in diebus patrum noſtrorum, non fuiſſemus ſocij eorum in ſanguine prophetarum. Itaq; teſtimonio eſtis uobiſmetipſis, quod filij eſtis eorum, qui prophetas occiderunt. Vos quoq; implete mẽſuram patrum ueſtrorum. Serpentes, progenies uiperarum, quomodo effugietis iudiciũ gehennæ? Ideo ecce ego mitto ad uos prophetas & ſapientes & ſcribas, & illorũ aliquot occidetis crucifigetis; & illorũ nõnullos flagellabitis in ſynagogis ueſtris, & perſequemini de ciuitate in ciuitatem, ut ueniat ſuper uos omnis ſanguis iuſtus, qui effuſus eſt ſuper terram, à ſanguine Abel iuſti uſq; ad ſanguinem Zachariæ filij Barachiæ, quem occidiſtis inter templum & altare. Amẽ dico uobis, uenient hæc omnia ſuper generationem iſtam. Hieruſalem, Hieruſalem quæ occidis prophetas, & lapidas eos qui ad te miſſi ſunt: quoties uolui congregare filios tuos: quẽadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſtis? Ecce relinquitur uobis domus ueſtra deſerta: Dico enim uobis, non me uidebitis amodo, donec dicatis: Benedictus q uenit in nomine domini. Et egreſſus Ieſus diſcedebat à tẽplo: & acceſſerũt diſcipuli eius,

cis & parapſidis: intus autẽ pleni eſtis rapina & immũdicia. Phariſæe cæce mũda prius quod intus eſt calicis & parapſidis, ut fiat & id quod de foris eſt mũdum. Væ uobis ſcribæ & phariſæi hypocritæ: quia ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis: quæ a foris parent homini bus ſpecioſa: intus uero plena ſunt oſſibꝰ mortuorũ & omni ſpurcitia. Sic & uos a foris quidẽ paretis hominibus iuſti: intꝰ aũt pleni eſtis hypocriſi & iniquitate. Væ uobis ſcribæ & phariſæi hypocritæ qui ædificatis ſepulchra prophetarũ, & ornatis monumenta iuſtorũ, & dicitis: Si fuiſſemus in diebꝰ patrum noſtrorũ, nõ eſſemus ſocij eorũ in ſanguine prophetarũ. Itaq; teſtimonio eſtis uobiſmetipſis: quia filij eſtis eorũ qui prophetas occiderũt. Et uos implete mẽſurã patrũ ueſtrorũ: Serpẽtes, genimina uiperarũ quomodo fugietis a iudicio gehennæ? Ideo dico uobis: Ecce ego mitto ad uos ꝓphetas & ſapientes & ſcribas, & ex illis occidetis & crucifigetis: & ex eis flagellabitis in ſynagogis ueſtris: & perſequemini de ciuitate in ciuitatem, ut ueniat ſuper uos oẽis ſanguis iuſtus qui effuſus eſt ſuper terrã a ſanguine Abel iuſti uſq; ad ſanguinem Zachariæ filij Barachiæ: quẽ occidiſtis inter templum & altare. Amẽ dico uobis ueniẽt hæc omnia ſuper generationem iſtam. Hieruſalem Hieruſalẽ quæ occidis prophetas, & lapidas eos qui ad te miſſi ſunt: quoties uolui congregare filios tuos quẽadmodum gallina cõgregat pullos ſuos ſub alas: & noluiſti? Ecce relinquetur uobis domus ueſtra deſerta. Dico enim uobis: non me uidebitis amodo, donec dicatis: Bene dictus qui uenit in nomine domini.

Et egreſſus Ieſus de tẽplo ibat: Et acceſſerũt diſcipuli XXIIII.

αὐτ̃, ἐπιδεῖξαι αὐτῷ τὰς οἰκοδο/
μὰς τ̃ ἱερ̃. ὁ δὲ ΙΗΣ̃ εἶπεν αὐ/
τοῖς. οὐ βλέπετε πάντα ταῦτα; ἀ/
μὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀφεθῇ ὧδε λί
θος ἐπὶ λίθον, ὃς οὐ μὴ καταλυθήσε
σμγ ται. * καθημένου δὲ αὐτ̃ ἐπὶ τ̃ ὄ/ μ̄ρ̄ζ̄
β ρους τ̃ ἐλαιῶν, προσῆλθον αὐτῷ οἱ
μαθηταὶ κατ' ἰδίαν, λέγοντες. εἰπὲ
ἡμῖν, πότε ταῦτα ἔσαι; & τί τὸ σή/
μεῖον ἔσ̃ται τ̃ σῆς παρουσίας, & τ̃ συντ/
λείας τ̃ αἰῶν̃ος; & ἀποκριθεὶς ὁ
ΙΗΣ̃, εἶπεν αὐτοῖς. βλέπετε, μή τις
ὑμᾶς πλανήσῃ. πολλοὶ γὰ ἐλεύσον
ται ἐπὶ τ̃ ὀνόματί μου, λέγοντες.
ἐγώ εἰμι ὁ χρις̃ός, & πολλοὺς πλα
νήσουσι. μελλήσετε δὲ ἀκούειν πολέ/
μους καὶ ἀκοὰς πολέμων, ὁρᾶτε μὴ
θροεῖσθε. δεῖ γὰρ τὰ πάντα γενέ/
σθαι, ἀλλ' οὔπω ἔσ̃τι τὸ τέλος. ἐγερ/
θήσεται γὰρ ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ
βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν, καὶ ἔσον
ται λιμοὶ, καὶ λοιμοὶ, καὶ σεισμοὶ
κατὰ τόπους. πάντα δὲ ταῦτα ἀρ/
χὴ ὠδίνων. * τότε παραδώσουσιν
σμα ὑμᾶς εἰς θλῖψιν, καὶ ἀποκτενοῦσιν
α ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ
πάντων τ̃ ἐθνῶν διὰ τὸ ὄνομά μου
σμε * καὶ τότε σκανδαλισθήσονται πολ
ι λοὶ, καὶ ἀλλήλους παραδώσουσιν, &
μισήσουσιν ἀλλήλους, καὶ πολλοὶ
ψευδοπροφῆται ἐγερθήσονται, καὶ πλα/
νήσουσι πολλούς. & διὰ τὸ πληθυ/
θῦναι τὴν ἀνομίαν, ψυγήσεται ἡ ἀ/
γάπη τ̃ πολλ̃ν. ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς
σμς τέλος, οὗτος σωθήσεται. * καὶ κη
ς ρυχθήσεται τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον τ̃
βασιλείας ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ εἰς
μαρτύριον πᾶσιν τοῖς ἔθνεσιν, καὶ τό
σμζ τε ἥξει τὸ τέλος. * ὅταν οὖν ἴδητε τὸ
ς βδέλυγμα τ̃ ἐρημώσεως, τὸ ῥηθὲν
διὰ Δανιὴλ τ̃ προφήτου, ἑστὸς ἐν τό/
πῳ ἁγίῳ, ὁ ἀναγινώσκων νοείτω.
σμη *τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν
β ἐπὶ τὰ ὄρη. ὁ ἐπὶ τ̃ δώματος, μὴ κα/
ταβαινέτω ἆραι τι ἐκ τ̃ οἰκίας αὐτ̃. καὶ
σμθ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ, μὴ ἐπιστρεψάτω ὀπί
σω ἆραι τὰ ἱμάτια αὐτ̃ * οὐαὶ δὲ
β ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλα
ζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.
σμ * προσεύχεσθε δὲ, ἵνα μὴ γένηται ἡ φυ
ς γὴ ὑμῶν χειμῶνος, μηδὲ ἐν σαββάτῳ
σνα * ἔσαι γὰρ τότε θλῖψις μεγάλη, οἵα οὐ

γέγονεν

eius, ut ostenderent ei structuras templi. Iesus autē dixit illis: Nón ne uidetis hæc omnia? Amen dico uobis, non relinquetur hic lapis super lapidem, qui nō destruetur. Sedente autem eo in monte oliuarum, accesserunt ad eum discipuli secreto, dicētes: Dic nobis, quando hæc erunt? & quod signum aduentus tui, & consummationis seculi? Et respondens Iesus, dixit eis: Videte, ne quis uos seducat. Multi enim uenient in nomine meo, dicētes: Ego sum Christus, multósque seducent. Audituri autem estis bella, & rumores bellorum, uidete ne turbemini: Oportet enim omnia fieri, sed nō dum est finis. Consurget enim gens contra gentem, & regnum contra regnum: & erunt pestilentiæ, & fames, & terræmotus singulis locis. Hæc autem omnia initia sunt dolorum. Tunc tradent uos in afflictionem, & occident uos, & eritis inuisi cunctis gentibus propter nomen meum. Et tunc offendiculum patientur multi, & alius alium inuicem tradent, seque odio habebunt inuicem. & multi pseudoprophetæ surgent, ac seducent multos. & quoniam abundabit iniquitas, refrigescet charitas multorum. Qui autem perseuerauerit usq; in finem, hic saluus erit. Et prædicabitur hoc euangelium regni in uniuerso orbe in testimonium omnibus gentibus, & tunc ueniet consummatio. Cum ergo uideritis abominationem desolationis, quæ dicta est à Daniele propheta, stantem in loco sancto: qui legit, intelligat tunc qui in Iudæa sunt, fugiant ad mōtes: qui in tecto, nō descendat ut tollat quicquā de domo sua. et qui in agro, non reuertatur ut tollat uestes suas. Væ autē prægnantibus et lactantibus in illis diebus Orate aūt, ut non fiat fuga uestra hyeme, neque sabbato. Erit enim tunc afflictio magna, qualis non

fuit

eius ut ostenderēt ei ædificationes templi. Ipse autem respōdēs, dixit illis: Videtis hæc omnia: Amen dico uobis, nō relinquetur hic lapis super lapidē qui nō destruat. Sedente autē eo super montē Olueti, accesserunt ad eū discipuli eius secreto, dicentes: Dic nobis quando hæc erūt: & quod signum aduētus tui & consummationis sæculi? Et respondēs Iesus dixit eis: Videte ne quis uos seducat. Multi enim ueniēt in nomine meo, dicētes: Ego sum Christus: & multos seducēt. Audituri enim estis prælia & opiniones prāliorū: uidete ne turbemini. Oportet enim hæc fieri: sed nōdū est finis. Consurget enim gens contra gentem, & regnū in regnū: & erunt pestilētiæ & fames & terræmotꝰ per loca. Hæc autē omnia initia sunt dolorum. Tūc tradent uos in tribulationē: & occident uos: & eritis odio omnibus gentibus propter nomē meū. Et tūc scādalizabunt multi: & inuicē tradent: & odio habebunt inuicē. Et multi pseudoprophetæ surgēt & seducēt multos: & quoniā abundabit iniquitas, refrigescet charitatis multorū. Qui aūt perseuerauerit usque in finē, hic saluus erit. Et prædicabitur hoc Euangeliū regni in uniuerso orbe in testimoniū omnibus gentibus: & tūc ueniet consummatio. Cū ergo uideritis abominationem desolationis quæ dicta est a Daniele propheta stantem in loco sancto: qui legit, intelligat. Tunc qui in Iudæa sunt, fugiant ad montes: & qui in tecto, nō descendat tollere aliqd de domo sua: & qui in agro, nō reuertatur tollere tunicā suam. Væ autem prægnātibus & nutrientibus in illis diebus. Orate autem ut nō fiat fuga uestra in hyeme uel sabbato. Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non

fuit

γεγονεν ἀπ' ἀρχῆς κόσμου ἕως τοῦ νῦν, οὐδ' οὐ μὴ γένηται. *Καὶ εἰ μὴ ἐκολοβώθησαν αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σὰρξ, διὰ δὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς κολοβωθήσονται αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι. *Τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, ἰδοὺ ὧδε ὁ χριστός, ἢ ὧδε, μὴ πιστεύσητε. *Ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται, καὶ δώσουσι σημεῖα μεγάλα καὶ τέρατα, ὥστε πλανᾶσθαι, εἰ δυνατὸν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς. ἰδοὺ προεῖρηκα ὑμῖν. *Ἐὰν οὖν εἴπωσιν ὑμῖν, ἰδοὺ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐστίν, μὴ ἐξέλθητε· ἰδοὺ ἐν τοῖς ταμείοις, μὴ πιστεύσητε. *Ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν, καὶ φαίνεται ἕως δυσμῶν, οὕτως ἔσται ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. *Ὅπου γὰρ ἐὰν ᾖ τὸ πτῶμα, ἐκεῖ συναχθήσονται οἱ ἀετοί. *Εὐθέως δὲ μετὰ τὴν θλῖψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς, καὶ οἱ ἀστέρες πεσοῦνται ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται, καὶ τότε φανήσεται τὸ σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ. *καὶ τότε κόψονται πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς, καὶ ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς, καὶ ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ μετὰ σάλπιγγος φωνῆς μεγάλης, καὶ ἐπισυνάξουσι τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων ἀπ' ἄκρων οὐρανῶν ἕως ἄκρων αὐτῶν. ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβολήν. ὅταν ἤδη ὁ κλάδος αὐτῆς γένηται ἁπαλὸς, καὶ τὰ φύλλα ἐκφύῃ, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος. οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν ἴδητε πάντα ταῦτα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ θύραις. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, ἕως ἂν πάντα ταῦτα γένηται. ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται. οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι. *Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν, εἰ μὴ ὁ πατήρ μου μόνος. *Ὥσπερ δὲ αἱ ἡμέραι τοῦ Νῶε, οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. ὥσπερ γὰρ ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις ταῖς πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ, τρώγοντες καὶ πίνοντες,

fuit ab initio mundi ad hoc usq; tempus, nequ e fiet. Et nisi decurtati fuissent dies illi, non fieret salua omnis caro: sed propter electos decurtabuntur dies illi. Tunc si quis uobis dixerit: ecce hic Christus, aut illic nolite credere. Surgent enim pseudochristi & pseudoprophetæ: & dabũt signa magna & prodigia: ita ut in errorem inducãtur, si fieri possit, etiam electi. Ecce prædixi uobis. Si ergo dixerint uobis, ecce in deserto est, nolite exire: ecce in penetralibus, nolite credere. Sicut enim fulgur exit ab oriente, & apparet usque in occidentem: ita erit aduentus filij hominis. Vbicunque enim fuerit cadauer, illic congregabuntur & aquilæ. Statim autẽ post afflictionem dierum illorum sol obscurabitur: & luna non dabit lumen suum, & stellæ cadent de cœlo, & uirtutes cœlorum commouebuntur. & tũc apparebit signum filij hominis in cœlo: & tũc plangent omnes tribus terræ, & uidebunt filium hominis, uenientem in nubibus cœli cũ uirtute & gloria multa. Et mittet angelos suos cum tubæ uoce magna, & congregabũt electos eius à quatuor uentis, à summis cœlorum usque ad terminos eorum. Ab arbore autem fici discite similitudinem: cum iam ramus eius tener fuerit & folia fuerint enata, scitis quod prope sit æstas. Ita & uos, cum uideritis hæc omia, scitote quod propè sit in foribus. Amen dico uobis, nõ præteribit ætas hæc, donec omnia ista fiant. Cœlum & terra præteribunt, uerba autem mea non præteribunt. Cæterum de die illo & hora nemo scit, ne angeli quidem cœlorum, nisi pater meus solus. Sed si, cut erant dies Noë, ita erit & aduentus filij hominis. Sicut enim erant in diebus, qui præcesserunt diluuium, edentes & bibentes

fuit ab initio mundi usque modo, neque fiet. Et nisi breuiati fuissent dies illi, non fieret salua omnis caro: sed propter electos breuiabuntur dies illi. Tunc si quis uobis dixerit: ecce hic est Christus aut illic: nolite credere. Surgent enim pseudochristi & pseudo prophetæ: & dabunt signa magna & prodigia: ita ut in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi: Ecce prædixi uobis. Si ergo dixerint uobis: ecce in deserto est, nolite exire: ecce in penetralibus, nolite credere. Sicut enim fulgur exit ab oriente & paret usque in occidentem, ita erit & aduentus filij hominis. Vbicunque fuerit corpus, illic congregabuntur & aquilæ. Statim autem post tribulationem dierum illorum sol obscurabitur: & luna non dabit lumen suum: & stellæ cadent de cœlo: & uirtutes cœlorum commouebuntur: & tunc parebit signum filij hominis in cœlo: & tunc plangent omnes tribus terræ: & uidebunt filium hominis uenientẽ in nubibus cœli cum uirtute multa & maiestate. Et mittet angelos suos cum tuba & uoce magna: & congregabunt electos eius a quatuor uentis a summis cœlorum usque ad terminos eorum. Ab arbore autem fici discite parabolã: cum iam ramus eius tener fuerit & folia nata: scitis: quia prope est æstas. Ita & uos cum uideritis hæc omnia, scitote quia prope est in ianuis. Amẽ dico uobis quia non præteribit generatio hæc: donec omnia fiãt. Cœlum & terra trãsibunt: uerba autem mea non præteribunt. De die autem illa & hora nemo scit: neq; angeli cœlorum, nisi solus pater. Sicut autem in diebus Noe, ita erit & aduẽtus filij hominis. Sicut enim erant in diebus antediluuiũ comedentes &

πίνοντες, γαμοῦντες, ἐγαμίζοντες, ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθεν Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν. καὶ οὐκ ἔγνωσαν, ἕως ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς, καὶ ἦρεν ἅπαντας, οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. τότε δύο ἔσονται ἐν τῷ ἀγρῷ, ὁ εἷς παραλαμβάνεται, καὶ ὁ εἷς ἀφίεται. δύο ἀλήθουσαι ἐν τῷ μύλωνι, μία παραλαμβάνεται, καὶ μία ἀφίεται. γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κύριος ὑμῶν ἔρχεται. ἐκεῖνο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ᾔδει ὁ οἰκοδεσπότης, ποίᾳ φυλακῇ ὁ κλέπτης ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν ἄν, καὶ οὐκ ἂν εἴασε διορυχθῆναι τὸν οἶκον αὐτοῦ. διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἕτοιμοι, ὅτι ᾗ ὥρᾳ οὐ δοκεῖτε, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται. τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς δοῦλος καὶ φρόνιμος, ὃν κατέστησεν ὁ κύριος ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ, τοῦ διδόναι αὐτοῖς τὴν τροφὴν ἐν καιρῷ; μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ, εὑρήσει ποιοῦντα οὕτως. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν. ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ κακὸς δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, χρονίζει ὁ κύριός μου ἐλθεῖν, καὶ ἄρξηται τύπτειν τοὺς συνδούλους, ἐσθίειν δὲ καὶ πίνειν μετὰ τῶν μεθυόντων, ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ, ᾗ οὐ προσδοκᾷ, καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώσκει, καὶ διχοτομήσει αὐτόν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. τότε ὁμοιωθήσεται ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν δέκα παρθένοις, αἵτινες λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν, ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν τοῦ νυμφίου. πέντε δὲ ἦσαν ἐξ αὐτῶν φρόνιμοι, καὶ αἱ πέντε μωραί. αἵτινες μωραὶ λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας ἑαυτῶν, οὐκ ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν ἔλαιον· αἱ δὲ φρόνιμοι ἔλαβον ἔλαιον ἐν τοῖς ἀγγείοις αὐτῶν μετὰ τῶν λαμπάδων. χρονίζοντος δὲ τοῦ νυμφίου, ἐνύσταξαν πᾶσαι καὶ ἐκάθευδον. μέσης δὲ νυκτὸς κραυγὴ γέγονεν, ἰδοὺ ὁ νυμφίος ἔρχεται, ἐξέρχεσθε εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ. τότε ἠγέρθησαν πᾶσαι αἱ παρθένοι ἐκεῖναι, καὶ ἐκόσμησαν τὰς λαμπάδας αὐτῶν. αἱ δὲ μωραὶ

ταῖς φρο

bibentes, contrahentes matrimonium, & nuptum dantes, usque ad eum diem quo intrauit Noë in arcam: & non cognouerunt, donec uenisset diluuium; & sustulisset uniuersos: ita erit & aduentus filij hominis. Tunc duo erunt in agro, unus assumitur, & alter relinquitur. Duæ molentes in mola, una assumitur, & altera relinquitur. Vigilate ergo, quia nescitis qua hora dominus uester uenturus sit. Illud autem scitote, si scisset paterfamilias, qua hora fur uenturus fuisset, uigilasset utique, & non siuisset perfodi domum suam. Ideo & uos estote parati: quia qua hora non putatis, ea filius hominis uenturus est. Quisnam est fidelis seruus & prudens, quem præfecit dominus familitio suo, ut det illis cibum in tempore? Beatus seruus ille, quē cum uenerit dominus eius, inuenerit sic facientem: Amen dico uobis, super omnia bona sua constituet eum. Quod si dixerit seruus ille malus in corde suo, cunctatur dominus meus uenire, cœperitq; percutere conseruos, imò edere & bibere cum ebrijs, ueniet dominus serui illius in die, quo non expectat, & hora qua ignorat, & dissecabit cū, partemq; eius ponet cū hypocritis, illic erit ploratus & stridor dentium.

Tunc simile fiet regnum cœlorum decem uirginibus, quæ sumptis lampadibus suis, exierunt in occursum spōso. Quinq; autem ex eis erant fatuæ, & quinq; prudentes. Quæ erāt fatuæ acceptis lampadibus suis, non sumpserant oleum secū. Prudentes uero sumpserāt oleū in uasis suis unà cum lampadibus. Tardante uero spō/so, dormitauerunt omnes, ac dormierunt. Porrò medio noctis clamor factus est: ecce sponsus uenit, exite obuiam ei. Tunc surrexerūt oēs uirgines illæ, & apparauerūt lampades suas. Fatuæ aūt

prudētibus

bibentes: nubēres & nuptui tradētes usq; ad eum diem quo intrauit Noe in arcā: & nō cognouerūt donec uenit diluuiū & tulit omnes: ita erit & aduētus filij hominis. Tūc duo erūt in agro: unus assumetur, & unus relinquetur. Duæ molētes in mola: una assumet, & una relinquetur. Duo in lecto: unus assumetur, & alter relinquet. Vigilate ergo quia nescitis qua hora dominus uester uēturus sit. Illud autem scitote: quoniā si sciret paterfamilias qua hora fur uēturus esset, uigilaret utique, & non sineret perfodi domū suā. Ideo & uos estote parati: quia nescitis qua hora filius hominis uēturus est. Quis putas est fidelis seruus & prudēs quem cōstituit dominus supra familiam suā, ut det illis cibū in tēpore? Beatus ille seruus, quem cū uenerit dominus eius inuenerit sic facientem. Amen dico uobis: quoniā super oīa bona sua cōstituet eū. Si autē dixerit malus seruus ille in corde suo, moram facit dominus meus uenire, & cœperit percutere cōseruos suos: manducet autē & bibat cum ebriosis: ueniet dominus serui illius in die qua nō sperat: & hora qua ignorat: & diuidet eum, partēq; eius ponet cū hypocritis. Illic erit fletus & stridor dentiū. Tunc simile erit regnū cœlorū decem uirginibus: quæ accipiētes lampades suas exierunt obuiā spōso & spōsæ. Quinq; autē ex eis erāt fatuæ: & quinq; prudētes: Sed quinq; fatuæ acceptis lāpadibus nō sumpserunt oleū secum. Prudētes uero acceperunt oleū in uasis suis cū lampadibus. Morā autē faciente spōso, dormitauerūt oēs & dormierūt. Media autē nocte clamor factus est: ecce spōsus uenit: exite obuiā ei. Tūc surrexerūt oēs uirgines illæ: & ornauerūt lampades suas. Fatuæ autē

sapiētibus

XXV.

ταῖς φρονίμοις εἶπον, δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν, ὅτι αἱ λαμπάδες ἡμῶν σβέννυνται. ἀπεκρίθησαν δὲ αἱ φρόνιμοι, λέγουσαι. μήποτε οὐκ ἀρκέσῃ ἡμῖν καὶ ὑμῖν, πορεύεσθε μᾶλλον πρὸς τοὺς πωλοῦντας, καὶ ἀγοράσατε ἑαυταῖς. ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν ἀγοράσαι, ἦλθεν ὁ νυμφίος, καὶ αἱ ἕτοιμοι εἰσῆλθον μετ' αὐτοῦ εἰς τοὺς γάμους, καὶ ἐκλείσθη ἡ θύρα. ὕστερον δὲ ἔρχονται καὶ αἱ λοιπαὶ παρθένοι, λέγουσαι. κύριε, κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν. ἀμὴν λέγω ὑμῖν οὐκ οἶδα ὑμᾶς. γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν οὐδὲ τὴν ὥραν, ἐν ᾗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται. ὡσπερ γὰρ ἄνθρωπός τις ἀποδημῶν, καλέσας τοὺς ἰδίους δούλους παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ, καὶ ᾧ μὲν ἔδωκε πέντε τάλαντα, ᾧ δὲ δύο, ᾧ δὲ ἕν, ἑκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν, καὶ ἀπεδήμησεν εὐθέως. πορευθεὶς δὲ ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν, ἐργάσατο ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐποίησεν ἄλλα πέντε τάλαντα. ὡσαύτως καὶ ὁ τὰ δύο, ἐκέρδησε καὶ αὐτὸς ἄλλα δύο. ὁ δὲ τὸ ἓν λαβὼν, ἀπελθὼν ὤρυξεν ἐν τῇ γῇ, καὶ ἀπέκρυψε τὸ ἀργύριον τοῦ κυρίου αὐτοῦ. μετὰ δὲ χρόνον πολὺν ἔρχεται ὁ κύριος τῶν δούλων ἐκείνων, καὶ συναίρει μετ' αὐτῶν λόγον. καὶ προσελθὼν ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν, προσήνεγκεν ἄλλα πέντε τάλαντα, λέγων. κύριε, πέντε τάλαντά μοι παρέδωκας, ἴδε ἄλλα πέντε τάλαντα ἐκέρδησα ἐπ' αὐτοῖς. ἔφη δὲ αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ. εὖ δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω. εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου. προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὰ δύο τάλαντα λαβὼν, εἶπεν. κύριε, δύο τάλαντά μοι παρέδωκας, ἴδε ἄλλα δύο τάλαντα ἐκέρδησα ἐπ' αὐτοῖς. ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ. εὖ δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω. εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου. προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὸ ἓν τάλαντον λαβὼν, εἶπεν. κύριε, ἔγνων σε ὅτι σκληρὸς εἶ ἄνθρωπος, θερίζων ὅπου οὐκ ἔσπειρας, καὶ συνάγων

prudentibus dixerũt: Date nobis de oleo uestro, quia lampades nostræ extinguuntur. At respondẽ/runt prudentes, dicentes: Ne qua quam, ne nõ sufficiat nobis & uobis: sed ite potius ad eos, qui uendunt, & emite uobis ipsis. Porrò dum irent emptũ, uenit sponsus: & quæ paratæ erant, intrauerunt cum eo ad nuptias, clausaq; est ianua. Postea uero ueniunt & reliquæ uirgines, dicentes: Domine, dñe, aperi nobis. at ille respõdens ait: Amẽ dico uobis, nõ noui uos Vigilate itaq;, quia nescitis diem neq; horam, in qua filius hominis ueniet. Sicut enim homo quidã peregre proficiscens, uocauit seruos suos, & tradidit illis bona sua & huic quidẽ dedit quinq; talenta, alij autẽ duo, alij uero unũ: uni cuique secundũ propriam facultatem, & profectus est statim. Abijt aũt qui quinq; talenta acceperat, & negociatus est per ea, & confecit altera quinq; talenta. Similiter & qui duo acceperat, lucratus est & ipse altera duo. Qui aũt unum acceperat, abiens fodit in terrã, & abscondit pecuniã domini sui. Post multũ uero temporis uenit dominus seruorũ illorũ, & ponit rationem cum eis. Et accedens is qui quinq; talenta acceperat, attulit altera quinq; talenta, dicẽs: Domine, quinq; talenta tradidisti mihi, ecce altera quinq; talẽta lucratus sum per ea. Ait illi dominus eius: Euge serue bone & fidelis, super pauca fuisti fidelis, super multa te cõstituã: intra in gaudiũ domini tui. Accedẽs aũt & qui duo talenta accepat, ait: Domine, duo talenta tradidisti mihi, ecce alia duo lucratus sum per ea. Ait illi dñs eius: Euge serue bone & fidelis, super pauca fuisti fidelis, super multa te cõstituã: intra in gaudiũ domini tui. Accedens aũt & qui unum talentũ acceperat, ait: Domine, nouerã te quod homo durus sis, metẽs ubi nõ seminasti, & inde con

sapientibus dixerũt: Date nobis de oleo uestro: quia lampades nostræ extinguũtur. Respõderunt prudentes, dicẽtes: Ne forte nõ sufficiat nobis & uobis: ite potius ad uendentes & emite uobis. Dum autẽ irẽt emere, uenit spõsus: & quæ paratæ erant intrauerũt cũ eo ad nuptias, & clausa est ianua. Nouissime uero ueniunt & reliquæ uirgines, dicentes: Domine domine: aperi nobis. At ille respondens ait: Amẽ dico uobis: nescio uos. Vigilate itaque quia nescitis diem neq; horam. Sicut enim homo peregre proficiscens uocauit seruos suos, & tradidit illis bona sua. Et uni dedit quinque talenta: alij autẽ duo: alij uero unum: unicuiq; secundum propriam uirtutem: & profectus est statim. Abijt autẽ qui quinq; talenta acceperat: & operat⁹ est in eis, & lucratus est alia quinq;. Similiter qui duo acceperat, lucratus est alia duo. Qui autẽ unum acceperat, abiens fodit in terrã, & abscondit pecuniã domini sui. Post multũ uero temporis uenit dominus seruorum illorũ, & posuit rationem cũ eis. Et accedens qui quinq; talẽta acceperat, obtulit alia quinq; talẽta dicens Domine quinq; talẽta tradidisti mihi: ecce alia quinque superlucrat⁹ sum. Ait illi dominus eius: Euge serue bone & fidelis: quia super pauca fuisti fidelis: super multa te cõstituam: intra in gaudiũ domini tui. Accessit aũt & qui duo talẽta acceperat, & ait: Domine, duo talẽta tradidisti mihi: ecce alia duo lucratus sum. Ait illi dominus eius: Euge serue bone & fidelis: quia super pauca fuisti fidelis super multa te cõstituã: intra in gaudiũ domini tui. Accedẽs autẽ & qui unũ talentũ acceperat, ait: Domine, scio quia homo dur⁹ es: : meus ubi nõ seminasti: &

σωάγωμ ὅθεν οὐ διεσκόρπισας, καὶ φοβηθεὶς ἀπελθὼν ἔκρυψα τὸ τάλαντόν σου ἐν τῇ γῇ, ἴδε ἔχεις τὸ σόν. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ κύριος αὐτοῦ, εἶπεν αὐτῷ. πονηρὲ δοῦλε καὶ ὀκνηρέ, ἤδεις ὅτι θερίζω ὅπου οὐκ ἔσπειρα, καὶ συνάγω ὅθεν οὐ διεσκόρπισα, ἔδει οὖν σε βαλεῖν τὸ ἀργύριόν μου τοῖς τραπεζίταις, καὶ ἐλθὼν ἐγὼ ἐκομισάμην ἂν τὸ ἐμὸν σὺν τόκῳ, ἆρον οὖν ἀπ' αὐτοῦ τὸ τάλαντον, καὶ δότε τῷ σοα ἔχοντι τὰ δέκα τάλαντα. τῷ γὰρ ἔχοντι παντὶ δοθήσεται, καὶ περισσευθήσεται. ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ ἔχει σοβ ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. καὶ τὸν ἀχρεῖον δοῦλον ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. σογ ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ ἅγιοι ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καὶ συναχθήσεται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἀφορίσει αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, ὥσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων, καὶ στήσει τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων. τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ. δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. ἐπείνασα γὰρ καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν. ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με. ξένος ἤμην, καὶ συνηγάγετέ με. γυμνός, καὶ περιεβάλετέ με. ἠσθένησα, καὶ ἐπεσκέψασθέ με. ἐν φυλακῇ ἤμην, καὶ ἤλθετε πρός με. τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ οἱ δίκαιοι, λέγοντες. κύριε, πότε σε εἴδομεν πεινῶντα καὶ ἐθρέψαμεν, ἢ διψῶντα καὶ ἐποτίσαμεν; πότε δέ σε εἴδομεν ξένον, καὶ συνηγάγομεν; ἢ γυμνὸν καὶ περιεβάλομεν; πότε δέ σε εἴδομεν ἀσθενῆ, ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ ἤλθομεν πρός σε; καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς ἐρεῖ αὐτοῖς. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε. τότε ἐρεῖ καὶ τοῖς ἐξ εὐωνύμων. πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. ἐπείνασα γάρ, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν

ἐδίψησα

inde congregans ubi nō ſparſiſti: ac territus abij, abſcondíq; talentum tuū in terra: Ecce habes qđ tuū eſt. Reſpondens aūt domin⁹ eius, dixit ei: Serue male & piger, ſciebas quod metā ubi nō ſemina ui, & cōgregem illinc ubi nō ſparſi: Oportuit ergo te cōmittere pecuniam meam menſarijs, & ueniens ego recepiſſem utique quod meū eſt cum uſura. Tollite itaque ab eo talentū, & date ei qui habet decem talenta. Omni em̄ habenti dabitur, & abundabit. Qui uero non habet, etiā id quod habet auferetur ab eo. Et inutilem ſeruū eijcite in tenebras exteriores: illic erit fletus & ſtridor dentiū. Cum aūt uenerit filius hominis in gloria ſua, & oēs ſancti angeli cum eo, tunc ſedebit ſuper ſedem gloriæ ſuæ, & congregabuntur ante eum omnes gentes, & ſeparabit eos, alteros ab alteris, ſicut paſtor ſegregat oues ab hœdis: et ſtatuet oues quidem à dextris ſuis, hœdos autem à ſiniſtris. Tunc dicet rex his qui à dextris ſibi erūt: Venite benedicti patris mei, poſſidete regnum paratū uobis ab exordio mundi. Eſuriui enim, & dediſtis mihi edere. Sitiui, & dediſtis mihi bibere. Hoſpes eram, & collegiſtis me. Nudus, & operuiſtis me. Infirmus, & uiſitaſtis me. In carcere eram, & ueniſtis ad me Tunc reſpondebūt ei iuſti, dicentes: Domine, quando te uidimus eſurientem, & pauimus: aut ſitientem, et dedimus tibi potū? Quando aūt te uidimus hoſpitē, & collegimus te: aut nudum, & cooperuimus te: aut quādo te uidimus infirmū aut in carcere, & uenim⁹ ad te? Et reſpōdens rex dicet illis: Amē dico uobis, quatenus feciſtis uni de his fratrib⁹ meis minimis, mihi feciſtis. Tūc dicet & his qui à ſiniſtris erūt: Diſcedite à me maledicti in ignē æternū, qui parat⁹ eſt diabolo & angelis eius. Eſuriui em̄, et nō dediſtis mihi cibū

Sitiui

congregas ubi non ſparſiſti: & timēs abij & abſcondi talentum tuū in terra. Ecce habes quod tuum eſt. Reſpondens autē dominus eius, dixit ei: Serue male & piger: ſciebas quia meto ubi non ſemino: & cōgrego ubi nō ſparſi. Oportuit ergo te cōmittere pecuniam meā numulariis: & ueniēs ego recepiſſem utiq; quod meū eſt cū uſura. Tollite itaque ab eo talentū: & date ei qui habet decē talenta. Omni em̄ habēti dabit & abū dabit: ei autē qui nō habet, & quod uidet habere auferetur ab eo. Et inutilē ſeruū eijcite in tenebras exteriores: illic erit fletus & ſtridor dentiū. Cū autē uenerit filius homis in maieſtate ſua, & oēs angeli cū eo: tūc ſedebit ſuper ſedē maieſtatis ſuæ, & congregabunt ante eū oēs gētes: & ſeparabit eos ab inuicem ſicut paſtor ſegregat oues ab hœdis. Et ſtatuet oues qdē a dextris ſuis: hœdos aute a ſiniſtris. Tūc dicet rex his qui a dextris eius erūt. Venite bñdicti patris mei, poſſidete paratū uobis regnū a cōſtitutione mūdi. Eſuriui enim, & dediſti mihi māducare. Sitiui, & dediſtis mihi bibere: Hoſpes erā, & collegiſtis me: Nudus, & opuiſtis me: Infirmus, & uiſitaſtis me: In carcere eram, & ueniſtis ad me. Tunc reſpōdebūt ei iuſti, dicētes: Domine, quā do te uidimus eſurientē, & pauimus te: ſitientē, & dedimus tibi potū? Quādo aūt te uidim⁹ hoſpitē, & collegimus te: aut nudū: & cooperuimus te: aut qñ te uidim⁹ infirmū, aut in carcere, & uenimus ad te? Et rñdēs rex, dicet illis: Amē dico uobis: q̄diu feciſtis uni de his fratrib⁹ meis minimis, mihi feciſtis. Tūc dicet rex & his q̄ a ſiniſtris erūt: Diſcedite a me maledicti in ignē æternū: qui parat⁹ eſt diabolo & angelis ei⁹. Eſuriui enim, & nō dediſtis mihi māducare

Sitiui

ἐδίψησα, καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με. ξένος ἤμην, καὶ οὐ συνηγάγετέ με. γυμνός, καὶ οὐ περιεβάλετέ με. ἀσθενὴς καὶ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐκ ἐπεσκέψασθέ με. τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ καὶ οἱ λέγοντες. κύριε, πότε σε εἴδομεν πεινῶντα, ἢ διψῶντα, ἢ ξένον, ἢ γυμνόν, ἢ ἀσθενῆ, ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐ διηκονήσαμέν σοι; τότε ἀποκριθήσεται αὐτοῖς, λέγων. ἀμὴν λέγω ὑμῖν ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε. καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.

σοδ α * καὶ ἐγένετο, ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς πάντας τοὺς λόγους τούτους, εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. οἴδατε ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας τὸ πάσχα γίνεται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς τὸ σταυρωθῆναι.

σοε ε * τότε συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς, καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως, τοῦ λεγομένου Καϊάφα. καὶ συνεβουλεύσαντο, ἵνα τὸν Ἰησοῦν κρατήσωσι δόλῳ, καὶ ἀποκτείνωσιν. ἔλεγον δέ, μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, ἵνα μὴ θόρυβος γένηται ἐν τῷ λαῷ.

σος α * τοῦ δὲ Ἰησοῦ γενομένου ἐν Βηθανίᾳ ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ, προσῆλθεν αὐτῷ γυνὴ ἀλάβαστρον μύρου ἔχουσα βαρυτίμου, καὶ κατέχεεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἀνακειμένου. ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἠγανάκτησαν, λέγοντες εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη; ἠδύνατο γὰρ τοῦτο τὸ μύρον πραθῆναι πολλοῦ, καὶ δοθῆναι πτωχοῖς. γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. τί κόπους παρέχετε τῇ γυναικί; ἔργον γὰρ καλὸν εἰργάσατο εἰς ἐμέ. πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε. * βαλοῦσα γὰρ αὕτη τὸ μύρον τοῦτο ἐπὶ τοῦ σώματός μου, πρὸς τὸ ἐνταφιάσαί με ἐποίησεν. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, λαληθήσεται καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη εἰς μνημόσυνον αὐτῆς. * τότε πορευθεὶς εἷς τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος Ἰούδας Ἰσκαριώτης, πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς, εἶπεν. τί θέλετέ μοι δοῦναι, κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν; οἱ δὲ ἔστησαν αὐτῷ τριάκοντα ἀργύρια. καὶ ἀπὸ τότε ἐζήτει

Sitiui, & non dediſtis mihi potũ. Hoſpes erã, & non collegiſtis me. Nudus, & non operuiſtis me. Infirmus & in carcere eram, & nõ uiſitaſtis me. Tunc reſpõdebunt ei & ipſi dicẽtes: Domine, quãdo te uidimus eſurientem, aut ſitientem, aut hoſpitem, aut nudum, aut infirmum, aut in carcere, & non miniſtrauimus tibi? Tunc reſpõdebit illis, dicens: Amẽ dico uobis, quatenus nõ feciſtis uni de minimis his, nec mihi feciſtis. Et ibunt hi in ſupplicium æternũ, iuſti uero in uitam æternã. Et factũ eſt cũ cõſummaſſet Ieſus ſermones hos, omes, dixit diſcipulis ſuis: Scitis quod poſt biduũ paſcha fit, & filius hominis tradẽt ut crucifigatur. Tũc cõgregati ſunt principes ſacerdotũ & ſcribæ & ſeniores populi in atriũ principis ſacerdotũ, qui dicebat Caipha: & cõſiliũ inierunt, ut Ieſum dolo caperẽt, & occiderent. Dicebãt autẽ: Nõ in die feſto, ne tumultus fiat in populo. Cum autẽ Ieſus eſſet in Bethania in domo Simonis leproſi, acceſſit ad eum mulier, habens alabaſtrũ unguẽti precioſi, & effudit ſuper caput ipſius recumbentis. Videntes autẽ diſcipuli indignati ſunt, dicẽtes: Ad qd perditio hæc? Potuit enim iſtud unguentũ uenundari magno et dari pauperib⁹. Eo autẽ cognito, Ieſus ait illis: Quid moleſti eſtis mulieri? Opus enim bonũ operata eſt erga me. Nam ſemper paupes habetis uobiſcũ, me uero nõ ſemp habetis. Quod enim hæc unguentũ hoc miſit ſuper corpus meũ, ad ſepeliendum me fecit. Amẽ dico uobis, ubicunque prædicatũ fuerit hoc euangelium in toto mundo, hoc quoq; quod hæc fecit narrabit in memoriam ipſius. Tũc abijt un⁹ de duodecim, q dicebat Iudas Iſcariotes, ad principes ſacerdotũ, & ait illis: Quid uultis mihi dare, & ego uobis tradã illũ? At illi cõſtituerũt ei triginta argẽteos. Et ex eo tẽpore quærebat

Sitiui & nõ dediſtis mihi potum, Hoſpes erã, & nõ colligiſtis me, Nudus, & nõ operuiſtis me, Infirmus & in carcere erã, & nõ uiſitaſtis me. Tunc reſpõdebũt ei & ipſi, dicẽtes: Dñe, quãdo te uidim⁹ eſurientẽ aut ſitientem: aut hoſpitẽ: aut nudũ: aut infirmũ: aut in carcere: & nõ miniſtrauimus tibi? Tũc reſpõdebit illis, dicẽs: Amẽ dico uobis: quandiu nõ feciſtis uni de minorib⁹ his, nec mihi feciſtis. Et ibũt hi in ſuppliciũ æternũ: iuſti autẽ in uitã æternã. Et factum eſt cũ conſummaſſet Ieſus ſermones hos omes, dixit diſcipulis ſuis: Scitis quia poſt biduũ paſca fiet: & filius hominis tradẽt ut crucifigat. Tunc cõgregati ſunt principes ſacerdotũ & ſeniores populi in atriũ prĩcipis ſacerdotũ, q dicebat Caiphas: & conſiliũ fecerũt ut Ieſum dolo tenerẽt & occiderẽt. Dicebãt autẽ: Non in die feſto, ne forte tumultus fieret in populo. Cũ autem Ieſus eſſet in Bethania in domo Simonis leproſi: acceſſit ad eũ mulier habẽs alabaſtrũ unguenti precioſi: & effudit ſup caput ipſius recũbentis. Vidẽtes aũt diſcipuli, indignati ſunt, dicẽtes: Vt q̃d perditio hæc? Potuit em̃ iſtud uenundari multo, & dari paupib⁹. Sciens autẽ Ieſus, ait illis: quid moleſti eſtis huic mulieri? Opus em̃ bonũ operata eſt in me. Nã ſemper paupes habebitis uobiſcũ: me autẽ nõ ſemper habebitis. Mittẽs enim hæc unguentũ hoc in corpus meũ, ad ſepeliendũ me fecit. Amen dico uobis: ubicunq; prædicatũ fuerit hoc Euangeliũ in toto mundo, dicet quod hæc fecit in memoriã eius. Tũc abijt un⁹ de duodecim qui dicebatur Iudas Scarioth ad principes ſacerdotũ, & ait illis: Quid uultis mihi dare, & ego uobis eum tradam? At illi cõſtituerunt ei triginta argẽteos. Et exinde

XXVI.

quærebat

ἐζήτει εὐκαιρίαν ἵνα αὐτὸν παραδῷ. τῇ δὲ πρώτῃ τῶν ἀζύμων προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ Ιησοῦ, λέγοντες αὐτῷ· ποῦ θέλεις ἑτοιμάσωμέν σοι φαγεῖν τὸ πάσχα; ὁ δὲ εἶπεν· ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν πρός τινα, καὶ εἴπατε αὐτῷ· ὁ διδάσκαλος λέγει, ὁ καιρός μου ἐγγύς ἐστιν, πρός σε ποιῶ τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου, καὶ ἐποίησαν οἱ μαθηταὶ ὡς συνέταξεν αὐτοῖς ὁ Ιησοῦς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα. * ὀψίας δὲ γενομένης, ἀνέκειτο μετὰ τῶν δώδεκα. καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν, εἶπεν· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με. * καὶ λυπούμενοι σφόδρα, ἤρξαντο λέγειν αὐτῷ ἕκαστος αὐτῶν· μή τι ἐγώ εἰμι κύριε; * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν· ὁ ἐμβάψας μετ' ἐμοῦ τὴν χεῖρα ἐν τῷ τρυβλίῳ, οὗτός με παραδώσει. ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει· καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ. * οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται. καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος. * Ἀποκριθεὶς δὲ Ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτόν, εἶπεν· μή τι ἐγώ εἰμι ῥαββεί; λέγει αὐτῷ· σὺ εἶπας. * Ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν, λαβὼν ὁ Ιησοῦς τὸν ἄρτον, καὶ εὐχαριστήσας, ἔκλασεν καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς, καὶ εἶπεν· λάβετε, φάγετε, τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου. * καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον καὶ εὐχαριστήσας, ἔδωκεν αὐτοῖς λέγων· πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης, τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. * λέγω δὲ ὑμῖν, οὐ μὴ πίω ἀπ' ἄρτι ἐκ τούτου τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅταν αὐτὸ πίνω μεθ' ὑμῶν καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρός μου. καὶ ὑμνήσαντες, ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν. * τότε λέγει αὐτοῖς ὁ Ιησοῦς· πάντες ὑμεῖς σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ. * γέγραπται γάρ, πατάξω τὸν ποιμένα, καὶ διασκορπισθήσονται τὰ πρόβατα τῆς ποίμνης. μετὰ δὲ τὸ ἐγερθῆναί με, προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν γαλιλαίαν. * Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ· εἰ καὶ πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν σοί, ἐγὼ δὲ οὐδέποτε σκανδα-

σοῦ δ

σπ α

σπα β

σπβ ς

σπγ ι

σπδ α

σπε ϛ

σπς ς

σπζ δ

σπη ς

σπθ α

quærebat oportunitatem ut eum traderet. Cæterum primo die azymorum accesserũt discipuli ad Iesum, dicẽtes ei: Vbi uis paremus tibi ad edendũ paschaꝫ At ille dixit: Ite in ciuitatem ad quendam, & dicite ei: Magister dicit: Tempus meũ prope est, apud te facio pascha cum discipulis meis. Et fecerunt discipuli sicut constituit illis Iesus, & parauerũt pascha. Vespere autem facto, discumbebat cum duodecim: & edentibus illis dixit: Amen dico uobis, quod unus uestrum me proditurus est. Et mœsti redditi uehementer, cœperũt singuli dicere ei: Num ego sum domineꝫ At ipse respondens ait: Qui intinxit mecum manum in catino, hic me proditurus est. Filius quidẽ hominis uadit, sicut scriptũ est de illo: Væ autem homini illi per quem filius hominis proditur: bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille. Respondens autem Iudas qui tradidit eũ, dixit: Num ego sum rabbiꝫ Ait illi: Tu dixisti. Vescentibus autem eis, accepit Iesus panem, & cum egisset gratias, fregit, deditq; discipulis, & ait: Accipite, comedite, hoc est corpus meum. Et accepto poculo, gratijs actis, dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omẽs: Hic est eñ sanguis meus qui est noui testamenti, qui pro multis effundi/tur in remissionẽ peccatorũ. Dico autẽ uobis, nõ bibam posthac ex hoc fructu uitis usq; in diem illum, cum illud bibam uobiscũ nouum in regno patris mei. Et cum hymnum cecinissent, exierunt in montem oliuarũ. Tunc dicit illis Iesus: Omnes uos offendiculum patiemini mea causa in nocte hac Scriptum est enim: Percutiam pastorem, & dispergentur oues gregis. Postquã autem resurrexero, præcedam uos in Galilæam. Respondens autem Petrus, ait illi: Et si omnes offendiculum passi fuerint tua causa, ego tamen nunquam

quærebat oportunitatẽ ut eum traderet. Prima autẽ die Azymorum accesserũt discipuli ad Iesum, dicẽtes: Vbi uis paremꝰ tibi comedere pascha? At Iesus dixit: Ite in ciuitatẽ ad quendam & dicite ei: Magister dicit: Tempus meũ prope est apud te facio pascha cũ discipulis meis. Et fecerũt discipuli sicut cõstituit illis Iesus & parauerunt pascha. Vespere autẽ facto discũbebat cũ duodecim discipulis suis: & edẽtibus illis, dixit: Amẽ dico uobis: quia unꝰ uestrũ me traditurus est. Et contristati ualde, cœperũt singuli dicere: Nũquid ego sum domine? At ipse respõdens, ait: Qui intingit mecum manum in parapside, hic me tradet. Filius quidẽ hominis uadit sicut scriptũ est de illo. Væ autẽ homini illi per quẽ filius hominis tradetur. Bonũ erat ei, si natus nõ fuisset homo ille. Respondens autẽ Iudas, qui tradidit eum, dixit: Nunquid ego sum rabbi? Ait illi: Tu dixisti: Cœnantibus autem eis, accepit Iesus panem & benedixit ac fregit, deditq; discipulis suis & ait Accipite & comedite: hoc est corpus meum. Et accipiens calicem gratias egit, & dedit illis dicens: Bibite ex hoc omnes. Hic est enim sanguis meus noui testamẽti, qui pro multis effundetur in remissionẽ peccatorum. Dico autẽ uobis: non bibam amodo de hoc genimine uitis usq; in diẽ illum cum illud bibã uobiscum nouũ in regno patris mei. Et hymno dicto, exierũt in montem Oliueti. Tunc dicit illis Iesus: Omnes uos scãdalum patiemini in me in ista nocte. Scriptum est enim: Percutiã pastorem & dispergentur oues gregis. Postquam autẽ resurrexero, præcedam uos in Galilæam. Respõdens autẽ Petrus, ait illi. Etsi omẽs scãdalizati fuerint in te ego nun-

quam

σκανδαλισθήσομαι. ἔφη αὐτῷ ὁ ἰη
σοῦς, ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι ἐν ταύ
τῃ τῇ νυκτὶ πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς
σγ ἀπαρνήσῃ με. * λέγει αὐτῷ ὁ πέτρος
s καὶ ἐὰν δέῃ με συν σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ
μή σε ἀπαρνήσομαι. ὁμοίως δὲ καὶ πάν
τες οἱ μαθηταὶ εἶπον. * τότε ἔρχε
σγα ται μετ' αὐτῶν ὁ ἰησοῦς εἰς χωρίον λεγό
α μενον γεθσημανῆ, καὶ λέγει τοῖς μαθη
ταῖς. * καθίσατε αὐτοῦ ἕως οὗ ἀπ
σγβ ελθὼν προσευξωμαι ἐκεῖ. καὶ παρα
s λαβὼν τὸν πέτρον καὶ τοὺς δύο υἱοὺς
ζεβεδαίου, ἤρξατο λυπεῖσθαι καὶ ἀδη
σγγ μονεῖν. * τότε λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς
δ περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανά
του, μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε μετ'
σγδ ἐμοῦ. * καὶ προελθὼν μικρὸν ἔπε
α σεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ προσευχό
μενος, καὶ λέγων. πάτερ μου, εἰ δυνα
τόν ἐστιν, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ πο
σγε τήριον τοῦτο. * πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέ
α λω, ἀλλ' ὡς σύ. * καὶ ἔρχεται πρὸς
σγς τοὺς μαθητὰς, καὶ εὑρίσκει αὐτοὺς
β καθεύδοντας, καὶ λέγει τῷ πέτρῳ.
οὕτως οὐκ ἰσχύσατε μίαν ὥραν γρη
γορῆσαι μετ' ἐμοῦ; γρηγορεῖτε καὶ προ
σεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πει
σγζ ρασμόν. * τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυ
δ μον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής. * πάλιν ἐκ
σγη δευτέρου ἀπελθὼν, προσηύξατο λέ
s γων. πάτερ μου, εἰ οὐ δύναται τοῦτο τὸ
ποτήριον παρελθεῖν ἀπ' ἐμοῦ, ἐὰν μὴ
αὐτὸ πίω, γενηθήτω τὸ θέλημά σου.
καὶ ἐλθὼν, εὑρίσκει αὐτοὺς πάλιν κα
θεύδοντας, ἦσαν γὰρ αὐτῶν οἱ ὀφθαλ
μοὶ βεβαρημένοι. καὶ ἀφεὶς αὐτοὺς, ἀπ
σγθ ελθὼν πάλιν, προσηύξατο ἐκ τρίτου
δ τὸν αὐτὸν λόγον εἰπών. * τότε ἔρχε
ται πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ λέ
γει αὐτοῖς. καθεύδετε τὸ λοιπὸν καὶ ἀ
ναπαύεσθε, ἰδοὺ ἤγγικεν ἡ ὥρα, καὶ ὁ
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖ
τ ρας ἁμαρτωλῶν. ἐγείρεσθε, ἄγωμεν,
α ἰδοὺ ἤγγικεν ὁ παραδιδούς με. * καὶ
ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ ἰούδας εἷς τ
τῶν δώδεκα ἦλθεν, καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος
πολὺς μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων
παρὰ τῶν ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων
τα τοῦ λαοῦ. * ὁ δὲ παραδιδοὺς αὐτὸν, ἔδω
β κεν αὐτοῖς σημεῖον λέγων, ὃν ἂν φι
λήσω, αὐτός ἐστιν, κρατήσατε αὐ
τὸν. καὶ εὐθέως προσελθὼν τῷ ἰησοῦ,
εἶπεν.

quam offendiculum patiar. Ait illi Iesus: Amen dico tibi, quod in hac nocte antequã gallus cantet, ter me negabis. Ait illi Petrus: Etiam si oportuerit me mori tecum, non te negabo. Similiter & omnes discipuli dixerunt. Tunc uenit Iesus cum illis in uillam, quæ dicitur Gethsemane, & dixit discipulis: Sedete hic donec uadam & orem illic. Et assumpto Petro et duobus filijs Zebedæi, cœpit affici dolore & mœstitudine. Tunc ait illis Iesus: Mœsta est anima mea usque ad mortem: manete hic & uigilate mecum. Et progressus pusillum, procidit in faciem suam, orans ac dicens: Pater mi, si possibile est, transeat à me calix iste: uerumtamen non sicut ego uolo, sed sicut tu. Et uenit ad discipulos, & reperit eos dormientes, & dicit Petro Adeo non potuistis una hora uigilare mecum? Vigilate & orate, ut ne intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus est, at caro infirma. Rursus altera uice abijt, & orauit, dicens: Pater mi, si non potest hoc poculum transire à me, nisi bibam illud, fiat uoluntas tua. Et uenit, & reperit eos iterum dormientes. Erant enim oculi eorum grauati. Et relictis illis, iterum abijt, & orauit tertio, eundem sermonẽ dicens. Tunc uenit ad discipulos suos, & dicit illis: Dormite iam & requiescite, ecce appropinquauit hora, & filius hominis traditur in manus peccatorum. Surgite eamus, ecce appropinquauit qui me tradit. Adhuc eo loquente, ecce Iudas unus de numero duodecim uenit, & cum eo turba multa cum gladijs & fustibus, missi à principibus sacerdotum, & senioribus populi. Is uero qui prodebat eum, dedit illis signum, dicens: Quemcumque osculatus fuero, ipse est, tenete eum. Et confestim accedens ad Iesum, dixit:

quam scãdalizabor. Ait illi Iesus: Amẽ dico tibi quia in hac nocte antequam gallus cantet, ter me negabis. Ait illi Petrus: Etiam si oportuerit me mori tecum, non te negabo. Similiter & omnes discipuli dixerunt. Tunc uenit Iesus cum illis in uillam quæ dicitur Gethsemani, & dixit discipulis suis. Sedete hic donec uadam illuc & orem. Et assumpto Petro & duob⁹ filijs Zebedæi, cœpit contristari & mœstus esse. Tunc ait illis: Tristis est anima mea usq; ad mortem: Sustinete hic & uigilate mecum. Et progressus pusillum, procidit in faciem suam orans & dicẽs: Pater mi, si possibile est trãseat a me calix iste. Verũ tamẽ nõ sicut ego uolo, sed sicut tu uis. Et uenit ad discipulos suos, & inuenit eos dormientes: & dicit Petro: Sic non potuisti una hora uigilare mecum? Vigilate & orate, ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus est: caro autem infirma. Iterum secundo abijt & orauit, dicens: Pater mi: si non potest hic calix transire nisi bibam illum, fiat uolũtas tua. Et uenit iterũ, & inuenit eos dormientes. Erãt enim oculi eorum grauati. Et relictis illis, iterum abijt & orauit tertio, eundem sermonem, dicẽs: Tũc uenit ad discipulos suos, & dixit illis: Dormite iam & requiescite: ecce appropinquabit hora, & filius hominis tradetur in manus peccatorum. Surgite eamus: ecce appropinquabit qui me tradet. Adhuc eo loquente, ecce Iudas unus de duodecim uenit, & cum eo turba multa cum gladijs, & fustibus, missi a principibus sacerdotum & senioribus populi. Qui autem tradidit eum, dedit illis signum, dicens: Quẽcunque osculatus fuero, ipse est, tenete eum. Et confestim accedens ad Iesum dixit:

εἶπεν. Χαῖρε ῥαββεί, καὶ κατεφίλησεν
αὐτόν. ὁ δὲ Ιησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ἑταῖ-
ρε, ἐφ' ὃ πάρει; τότε προσελθόντες
ἐπέβαλον τὰς χεῖρας ἐπὶ τὸν Ιη-
τβ σοῦν καὶ ἐκράτησαν αὐτόν. * καὶ ἰ-
α δοὺ εἷς τῶν μετὰ Ιησοῦ, ἐκτείνας τὴν
χεῖρα, ἀπέσπασε τὴν μάχαιραν αὐ-
τοῦ, καὶ πατάξας τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιε-
τγ ι ρέως, ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον. * τότε
λέγει αὐτῷ ὁ Ιησοῦς, ἀπόστρεψον σου
τὴν μάχαιραν εἰς τὸν τόπον αὐτῆς. πάν-
τες γὰρ οἱ λαμβάνοντες μάχαιραν, ἐν
μαχαίρᾳ ἀπολοῦνται. ἢ δοκεῖς ὅτι οὐ
δύναμαι ἄρτι παρακαλέσαι τὸν πατέ-
ρα μου, καὶ παραστήσει μοι πλείους ἢ
δώδεκα λεγεῶνας ἀγγέλων; πῶς οὖν
τβ λ πληρωθῶσιν αἱ γραφαί, ὅτι οὕτως
α δεῖ γενέσθαι; * Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ εἶπεν
ὁ Ιησοῦς τοῖς ὄχλοις, ὡς ἐπὶ λῃστὴν
ἐξήλθετε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων
συλλαβεῖν με. καθ' ἡμέραν πρὸς ὑ-
τε s μᾶς ἐκαθιζόμην διδάσκων ἐν τῷ
ἱερῷ, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με. * τοῦ-
το δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῶσιν
αἱ γραφαὶ τῶν προφητῶν. τότε οἱ μα
τβ s θηταὶ πάντες, ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον.
* Οἱ δὲ κρατήσαντες τὸν Ιησοῦν, ἀπή-
γαγον πρὸς Καϊάφαν τὸν ἀρχιερέα,
ὅπου οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύ-
τεροι συνήχθησαν. * ὁ δὲ Πέτρος
δ ἠκολούθει αὐτῷ ἀπὸ μακρόθεν ἕως τῆς
τκ αὐλῆς τοῦ ἀρχιερέως. * καὶ εἰσελθὼν
β ἔσω ἐκάθητο μετὰ τῶν ὑπηρετῶν ἰδεῖν
τὸ τέλος. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσ
βύτεροι καὶ τὸ συνέδριον ὅλον ἐζή-
τουν ψευδομαρτυρίαν κατὰ τοῦ Ιησοῦ
ὅπως αὐτὸν θανατώσωσιν, καὶ οὐχ
τβ s εὗρον. καὶ πολλῶν ψευδομαρτύρων
προσελθόντων, οὐχ εὗρον. * ὕστερον
δὲ προσελθόντες δύο ψευδομάρτυ-
ρες, εἶπον. οὗτος ἔφη, δύναμαι κα
ταλῦσαι τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ, καὶ διὰ
τριῶν ἡμερῶν οἰκοδομῆσαι αὐτόν.
καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ.
οὐδὲν ἀποκρίνῃ; τί οὗτοί σου κατα-
μαρτυροῦσιν; ὁ δὲ Ιησοῦς ἐσιώπα.
καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐ-
τῷ. ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶν
τος, ἵνα ἡμῖν εἴπῃς, εἰ σὺ εἶ ὁ χρισὸς
τι ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. λέγει αὐτῷ ὁ Ιησοῦς,
α Σὺ εἶπας. * πλὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ' ἄρ
τι ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμε-
νον ἐκ

dixit: Aue rabbi. Et oſculatus eſt
eum. Dixitq; illi Ieſus: Amice, ad
quid ades? Tunc acceſſerunt, &
manus iniecerunt in Ieſum, & ce-
perunt eum. Et ecce unus ex his,
qui erant cū Ieſu, extendens ma-
num, exemit gladiū ſuū, & percu
tiens ſeruum principis ſacerdotū,
amputauit auriculam eius. Tunc
ait illi Ieſus: Conuerte gladiū tuū
in locum ſuum. Omnes enim qui
acceperint gladiū, gladio peribūt
An putas quod nō poſſum nunc
rogare patrem meū, & exhibebit
mihi plus quàm duodecim legio
nes angelorū? Quomodo ergo
implebuntur ſcripturæ, quod ſic
oportet fieri. In illa hora dixit Ie-
ſus turbis: Tanquā ad latronem
exiſtis cum gladijs & fuſtibus ad
comprehendendū me: quotidie
apud uos ſedebā docens in tem-
plo, & non me cepiſtis? Hoc aūt
totum factū eſt ut complerentur
ſcripturæ prophetarū. Tunc diſci
puli omnes relicto eo fugerunt.
At illi comprehenſum Ieſum du-
xerūt ad Caipham principem ſa-
cerdotum, ubi ſcribæ & ſeniores
cōuenerant. Petrus autem ſeque-
batur eum procul uſq; ad atrium
principis ſacerdotū. Et ingreſſus
intro, ſedebat cum miniſtris, ut ui
deret finē. Principes autē ſacerdo
tum & ſeniores, & totū cōcilium
quærebant falſum teſtimoniū cō
tra Ieſum, ut morti eū traderēt, &
nō inueniebant. etiā cū multi falſi
teſtes acceſſiſſent, nō inueniebāt.
Nouiſſime aūt uenerūt duo falſi
teſtes, & dixerunt: Hic dixit, Poſ-
ſum deſtruere templū dei, et in tri
duo ædificare illud. Et ſurgēs prin
ceps ſacerdotum, ait illi: Nihil re-
ſpōdes? Cur iſti aduerſum te teſti
moniū dicūt? Ieſus aūt tacebat. Et
reſpondens princeps ſacerdotū,
ait illi: Adiuro te per deum uiuen
tem, ut dicas nobis, an tu ſis Chri
ſtus filius dei. Dicit illi Ieſus: Tu
dixiſti. Veruntamē dico uobis, a-
modo uidebitis filiū hominis ſe-
dentem

dixit: Aue rabbi. Et oſcula-
tus eſt eum. Dixitq; illi Ie-
ſus: Amice ad quid uenisti?
Tunc acceſſerunt & manus
iniecerūt in Ieſum, & tenue
runt eum. Et ecce unus ex
his qui erant cum Ieſu, ex-
tendens manū exemit gla-
dium ſuum: & percutiēs ſer
uum principis ſacerdotū,
amputauit auriculā eius.
Tunc ait illi Ieſus: Cōuer-
te gladiū tuum in locum ſu
um. Omnes enim qui acce-
perint gladiū, gladio peri-
bunt. An putas quia nō poſ
ſum rogare patrē meum, &
exhibebit mihi modo plus
quam duodecim legiones
angelorū? Quomodo ergo
implebūtur ſcripturæ? quia
ſic oportet fieri. In illa hora
dixit Ieſus turbis: Tanquā
ad latronem exiſtis cū gla-
dijs & fuſtibus comprehen
dere me: quotidie apud uos ſe
debam docens in templo:
& non me tenuiſtis. Hoc au
tem totū factū eſt, ut adim-
plerentur ſcripturæ prophe
tarum. Tūc diſcipuli omnes
relicto eo fugerūt. At illi te-
nentes Ieſum, duxerunt ad
Caipham principē ſacerdo
tum ubi ſcribæ & ſeniores
conuenerāt. Petrus autē ſe-
quebatur eum a longe uſq;
in atrium principis ſacerdo
tum. Et ingreſſus intro, ſe-
debat cū miniſtris ut uide-
ret finē. Principes autē ſacer
dotum & omne conſilium
quærebant falſum teſtimo-
niū cōtra Ieſum, ut morti eū
traderēt. Et nō inuenerunt,
cū multi falſi teſtes acceſſiſ-
ſent. Nouiſſime aūt uenerūt
duo falſi teſtes, & dixerūt.
Hic dixit: Poſſum deſtruere
templū dei: & poſt triduum
reædificare illud. Et ſurgēs
princeps ſacerdotū, ait illi:
Nihil rñdes ad ea quæ iſti
aduerſū te teſtificant? Ieſus
aūt tacebat. Et ſurgens prin
ceps ſacerdotū, ait illi: Adiu
ro te p deū uiuū: ut dicas no
bis ſi tu es Chriſt⁹ filius dei.
Dixit illi Ieſus: Tu dixiſti:
Verūtamē dico uobis: amo
do uidebitis filiū homis ſe-
dentem

νομ ἐκ δεξιῶν τ δυνάμεως ☩ ἐρχό/
τια μενομ ἐπὶ τ νεφελῶν τ οὐρανῦ. * τό
ς τε ὁ ἀρχιερεὺς διέῤῥηξε τὰ ἱμάτια αὐ
τιβ τῦ λέγων, ὅτι ἐβλασφήμησε. * τί
ε ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτύρων; ἰδοὺ
νῦν ἠκούσατε τ βλασφημίαν αὐ/
τῦ. τί ὑμῖν δοκεῖ; οἱ δὲ ἀποκριθέν/
τιγ τες εἶπον. ἔνοχος θανάτυ ἐστί. * τό/
α τε ἐνέπτυσαν εἰς τ πρόσωπον αὐ/
τοῦ, καὶ ἐκολάφισαν αὐτόν. οἱ δὲ ἐῤ
ῥάπισαν λέγοντες. προφήτευσον ἡ/
μῖν χριστέ, τίς ἐστιν ὁ παίσας σε.
τιδ ὁ δὲ πέτρος ἔξω ἐκάθητο ἐν τῇ αὐλῇ
α καὶ προσῆλθεν αὐτῷ μία παιδίσκη
λέγουσα. καὶ σὺ ἦσθα μετὰ ἰησοῦ τ
γαλιλαίου. ὁ δὲ ἠρνήσατο ἔμπροσθεν
πάντων, λέγων. οὐκ οἶδα τί λέγεις
τιε * ἐξελθόντα δὲ αὐτὸν εἰς τ πυλῶνα
α εἶδεν αὐτὸν ἄλλη, καὶ λέγει τοῖς ἐκεῖ,
☩ οὗτος ἦν μετὰ ἰησοῦ τ ναζωραίου.
καὶ πάλιν ἠρνήσατο μεθ ὅρκου, ὅτι οὐκ
οἶδα τὸν ἄνθρωπον. μετὰ μικρὸν δὲ
προσελθόντες οἱ ἑστῶτες, εἶπον τῷ
πέτρῳ. ἀληθῶς ☩ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ,
καὶ γὰρ ἡ λαλιά σου δῆλόν σε ποιεῖ.
τότε ἤρξατο καταθεματίζειν καὶ
ὀμνύειν, ὅτι οὐκ οἶδα τ ἄνθρωπον, καὶ
τις εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησε. * καὶ ἐμ
β νήσθη ὁ πέτρος τ ῥήματος ἰησοῦ, εἰρη
κότος αὐτῷ, ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φω
νῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσῃ με. ☩ ἐξελθὼν
τιζ ἔξω, ἔκλαυσε πικρῶς. * πρωΐας δὲ γε
β νομένης, συμβούλιον ἔλαβον πάντες
οἱ ἀρχιερεῖς ☩ οἱ πρεσβύτεροι τ λαοῦ
κατ τοῦ ἰησοῦ, ὥστε θανατῶσαι αὐτόν
τικ * καὶ δήσαντες αὐτὸν, ἀπήγαγον ☩
α παρέδωκαν αὐτὸν ποντίῳ πιλάτῳ
τιθ τῷ ἡγεμόνι. * τότε ἰδὼν ἰούδας ὁ
ι παραδιδοὺς αὐτὸν ὅτι κατεκρίθη, με/
ταμεληθεὶς, ἀπέστρεψε τὰ τριάκον
τα ἀργύρια τοῖς ἀρχιερεῦσι, ☩ τοῖς
πρεσβυτέροις λέγων. ἥμαρτον, παρα
δοὺς αἷμα ἀθῷον. οἱ δὲ εἶπον, τί
πρὸς ἡμᾶς; σὺ ὄψει. καὶ ῥίψας τὰ ἀρ/
γύρια ἐν τῷ ναῷ ἀνεχώρησε, ☩ ἀ/
πελθὼν ἀπήγξατο. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς
λαβόντες τὰ ἀργύρια, εἶπον. οὐκ ἔξε
στι βαλεῖν αὐτὰ εἰς τ κορβανᾶν, ἐπεὶ
τιμὴ αἵματός ἐστι, συμβούλιον δὲ λα
βόντες ἠγόρασαν ἐξ αὐτῶν τὸν ἀ/
γρὸν τ κεραμέως εἰς ταφὴν τοῖς
ξένοις. διὸ ἐκλήθη ὁ ἀγρὸς ἐκεῖνος,
ἀγρὸς

dentem à dextris uirtutis, & ueni
entem in nubibus cœli. Tũc prin
ceps sacerdotũ dissidit uestimen
ta sua, dicẽs: Proloquutus est bla/
sphemiam: quid insuper egemus
testibus? Ecce nunc audistis bla/
sphemiã eius: quid uobis uidet?
At illi respõdentes dixerũt: Reus
est mortis. Tũc expuerũt in faciẽ
eius, & colaphis eũ cæciderũt. alij
aũt palmas in faciẽ eius dederunt
dicentes: Vaticinare nobis Chri/
ste, quis est qui te percussit? Petr⁹
uero sedebat foris in atrio, & ac/
cessit ad eũ una ancillula dicens:
ξς Et tu cũ Iesu Galilæo eras. At ille
negauit corã oĩbus, dicens: Ne/
scio quid dicas. Cũ autẽ exisset in
uestibulũ, uidit eum altera ancilla
& ait his qui erant ibi: Et hic erat
cũ Iesu Nazareno. Et iterũ nega/
uit cũ iureiurando: Non noui ho
minem. Et post pusillũ accesserũt
qui stabant, & dixerũt Petro: Ve/
re & tu ex illis es, nam & loquela
tua te manifestũ facit. Tũc cœpit
execrari & iurare, qd̃ non nosset
hoiem. Et cõtinuo gall⁹ cãtauit. Et
recordat⁹ est Petr⁹ uerbi Iesu, qui
dixerat ei: Priusq̃ gallus cãtet, ter
me negabis. Et egressus foras, fle/
uit amare. Mane aũt facto, cõsi
lium inierũt oĩes principes sacer
dotũ et seniores populi aduersus
Iesũ, ut eũ morti traderent. Et uin
ctum eũ adduxerũt & tradiderũt
Pontio Pilato præsidi. Tũc uidẽs
ξζ Iudas, qui eũ prodiderat, qd̃ da/
mnatus esset, pœnitentia ductus
retulit triginta argẽteos principi/
bus sacerdotũ & senioribus, dicẽs
Peccaui, prodens sanguinẽ inno/
xiũ. At illi dixerunt: quid ad nos?
tu uideris. Et proiectis argenteis
in tẽplo, recessit, et abiens laqueo
se suspendit. Principes autẽ sacer
dotũ acceptis argenteis, dixerũt:
Nõ licet eos mittere in corbonã,
quia preciũ sanguinis est. Consi/
lio aũt inito, emerunt ex illis agrũ
figuli, in sepulturam peregrinorũ:
quapropter uocatus est ager ille,
ager

dentẽ a dextris uirtutis dei,
& uenientẽ in nubib⁹ cœli.
Tũc princeps sacerdotũ sci/
dit uestimẽta sua, dicẽs: Bla
sphemauit. Quid adhuc e/
gemus testib⁹? Ecce nũc au
distis blasphemiam. Quid
uobis uidet? At illi respõdẽ
tes dixerũt: Reus est mortis
Tũc expuerũt in faciẽ ei⁹: &
colaphis eũ cæciderũt. Alij
aũt palmas in faciẽ eius de/
derunt, dicẽtes: Prophetiza
nobis Christe: qs est qui te
pcussit? Petrus uero sedebat
foris in atrio: & accessit ad
eum una ancilla, dicẽs: Et tu
cum Iesu Galilæo eras. At il
le negauit corã oĩbus, di/
cẽs: Nescio quid dicis. Exeũ
te aũt illo ianuã, uidit eũ a/
lia ancilla, & ait his qui erãt
ibi: Et hic erat cũ Iesu Naza
reno. Et iterũ negauit cũ iu/
ramẽto: quia nõ noui homi
nẽ. Et post pusillũ accesserũt
qui stabãt, & dixerũt Petro:
Vere & tu ex illis es. Nã & lo
quela tua temanifestũ facit.
Tũc cœpit detestari & iura/
re: qa nõ nouisset hominẽ.
Et cõtinuo gall⁹ cãtauit. Et
recordatus est Petrus uerbi
Iesu quod dixerat: priusq̃
gallus cantet, ter me nega/
bis. Et egressus foras, fleuit
amare. Mane aũt facto cõ XXVII.
cilio inierunt omnes princi
pes sacerdotũ & seniores po
puli aduersum Iesum, ut eũ
morti traderẽt. Et uinctum
adduxerũt eũ & tradiderũt
Põtio Pilato præsidi. Tũc ui
dens Iudas qui eũ tradidit
quod dãnatus esset, pœnitẽ
tia duct⁹, retulit triginta ar/
genteos principib⁹ sacerdo
tum & seniorib⁹, dicẽs: Pec/
caui tradẽs sanguinẽ iustũ.
At illi dixerunt: Quid ad
nos? Tu uideris. Et, piectis
argẽteis in tẽplo recessit: &
abiens laqueo se suspendit.
Principes aũt sacerdotũ ac/
ceptis argẽteis, dixerũt: Nõ
licet eos mittere in corbonã
qa preciũ sanguinis est: cõ/
cilio aũt inito emerũt ex illis
agrũ figuli in sepulturã pe/
regrinorũ: ꝓpterhoc uocat⁹
est ager ille Acheldemach,

ἀγρὸς αἵματος, ἕως τῆς σήμερον. τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος. Καὶ ἔλαβον τὰ τριάκοντα ἀργύρια τὴν τιμὴν τοῦ τετιμημένου; ὃν ἐτιμήσαντο ἀπὸ υἱῶν Ἰσραήλ, καὶ ἔδωκαν αὐτὰ εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως, καθὼς συνέταξέ μοι κύριος. * Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔστη ἔμπροσθεν τοῦ ἡγεμόνος, καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ ἡγεμὼν λέγων, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; * Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔφη αὐτῷ. Σὺ λέγεις. Καὶ ἐν τῷ κατηγορεῖσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων, οὐδὲν ἀπεκρίνατο. τότε λέγει αὐτῷ ὁ Πιλᾶτος, οὐκ ἀκούεις πόσα σου καταμαρτυροῦσι; καὶ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ πρὸς οὐδὲ ἓν ῥῆμα, ὥστε θαυμάζειν τὸν ἡγεμόνα λίαν. * Κατὰ δὲ ἑορτὴν εἰώθει ὁ ἡγεμὼν ἀπολύειν ἕνα τῷ ὄχλῳ δέσμιον, ὃν ἤθελον. * Εἶχον δὲ τότε δέσμιον ἐπίσημον λεγόμενον Βαραββᾶν. συνηγμένων οὖν αὐτῶν, εἶπεν αὐτοῖς ὁ Πιλᾶτος. Τίνα θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν, Βαραββᾶν, ἢ Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστόν; ᾔδει γὰρ, ὅτι διὰ φθόνον παρέδωκαν αὐτόν. * Καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βήματος, ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν ἡ γυνὴ αὐτοῦ λέγουσα. μηδὲν σοὶ καὶ τῷ δικαίῳ ἐκείνῳ, πολλὰ γὰρ ἔπαθον σήμερον κατ' ὄναρ δι' αὐτόν. * Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἔπεισαν τοὺς ὄχλους, ἵνα αἰτήσωνται τὸν Βαραββᾶν, τὸν δὲ Ἰησοῦν ἀπολέσωσιν. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἡγεμὼν εἶπεν αὐτοῖς. τίνα θέλετε ἀπὸ τῶν δύο ἀπολύσω ὑμῖν; οἱ δὲ εἶπον. Βαραββᾶν. Λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλᾶτος. * Τί οὖν ποιήσω Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστόν; Λέγουσιν αὐτῷ πάντες. σταυρωθήτω. Ὁ δὲ ἡγεμὼν ἔφη, τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν; Οἱ δὲ περισσῶς ἔκραζον, λέγοντες. σταυρωθήτω. * Ἰδὼν δὲ ὁ Πιλᾶτος, ὅτι οὐδὲν ὠφελεῖ, ἀλλὰ μᾶλλον θόρυβος γίνεται, λαβὼν ὕδωρ ἀπενίψατο τὰς χεῖρας ἀπέναντι τοῦ ὄχλου, λέγων. ἀθῷός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου τούτου, ὑμεῖς ὄψεσθε. Καὶ ἀποκριθεὶς πᾶς ὁ λαὸς εἶπεν. τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν * Τότε ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν, τὸν δὲ Ἰησοῦν φραγελλώσας, παρέδωκεν

ager ſanguinis, uſq; in hodiernũ diem. Tunc impletũ eſt quod dictum eſt per Hieremiã prophetam dicentẽ: Et acceperunt triginta argenteos precium æſtimati, quẽ æſtimatũ emerunt à filijs Iſraël: & dederũt eos in agrum figuli, ſicut cõſtituit mihi dominus. Ieſus aũt ſtetit ante præſidem, & interrogauit eum præſes, dicens: Tu es rex Iudæorũ? Dicit illi Ieſus: Tu dicis. Et cum accuſaretur à principibus ſacerdotum & ſenioribus, nihil reſpondit. Tũc dicit illi Pilatus: Nõ audis quàm multa aduerſum te dicunt teſtimonia? Et nõ reſpondit ei ad ullum uerbum, ita ut miraretur præſes uehementer. In feſto autem conſueuerat præſes turbæ dimittere unum uinctũ quem uoluiſſent. Habebat aũt tunc uinctum inſignem, qui dicebatur Barrabas. Congregatis ergo illis, dixit Pilatus: Vtrum uultis dimittã uobis Barabbam an Ieſum, qui dicitur Chriſtus? Sciebat em̃ quod propter inuidiã tradidiſſent eũ. Sedente aũt illo pro tribunali, miſit ad eum uxor eius, dicẽs: Nihil tibi cum iuſto illo, multa em̃ paſſa ſum hodie in ſomnis propter eum. Principes autẽ ſacerdotũ & ſeniores perſuaſerũt turbis, ut peterent Barabbã, Ieſum uero perderent. Reſpõdens aũt præſes ait illis: Vtrũ uultis uobis è duobus dimittã? At illi dixerũt, Barabbã. Dixit illis Pilatus: Quid igitur faciam Ieſu, qui dicit Chriſtus? Dicunt ei omnes, Crucifigatur. Præſes aũt ait: Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant, dicentes Crucifigatur. Videns autem Pilatus quod nihil proficeret, ſed magis tumultus fieret, accepta aqua, abluit manus corã populo, dicẽs: Innocens ego ſum à ſanguine huius iuſti, uos uideritis. Et reſpondens uniuerſus populus, dixit: Sanguis eius ſuper nos & ſuper filios noſtros. Tunc dimiſit illis Barabbam, Ieſum autem flagellatũ tradidit

hoc eſt ager ſanguinis uſq; in hodiernũ diẽ. Tũc impletum eſt quod dictũ eſt per Hieremiã prophetã, dicentem: Et acceperunt triginta argẽteos precium appreciati quẽ appreciauerunt a filijs Iſrael, & dederũt eos in agrũ figuli ſicut cõſtituit mihi dominus. Ieſus autẽ ſtetit ante præſidẽ, & interrogauit eũ præſes, dicẽs. Tu es rex Iudæorũ? Dixit illi Ieſus: Tu dicis. Et cũ accuſaret a principib⁹ ſacerdotũ & ſenioribus, nihil reſpõdit. Tũc dicit illi Pilat⁹: Nõ audis quã̃ta aduerſum te dicũt teſtimonia? Et nõ reſpõdit ei ad ullum uerbũ: ita ut miraret præſes uehementer. Per diẽ aũt ſolennẽ cõſueuerat præſes populo dimittere unum uinctũ quẽ uoluiſſent. Habebat aũt tunc unũ uinctũ inſignẽ qui dicebat Barrabas. Cõgregatis ergo illis, dixit Pilat⁹: Quẽ uultis dimittã uobis: Barrabã, an Ieſum qui dicit Chriſt⁹? Sciebat em̃ qd̃ per inuidiã tradidiſſent eũ. Sedente aũtẽ illo pro tribunali, miſit ad eum uxor eius, dicẽs: Nihil tibi & iuſto illi: multa em̃ paſſa ſum hodie per uiſum ꝓpter eũ. Principes aũt ſacerdotũ & ſeniores ꝑſuaſerũt populis ut peterẽt Barrabam: Ieſum uero ꝑderẽt. Reſpõdẽs aũt præſes ait illis: Quẽ uultis uobis de duob⁹ dimittã? At illi dixerũt: Barrabã. Dixit illis Pilat⁹. Quid igit̃ faciam de Ieſu qui dicit̃ Chriſtus? Dicũt omẽs: Crucifigat̃. Ait illis præſes: Quid em̃ mali fecit? At illi magis clamabãt, dicẽtes: Crucifigatur. Videns autẽ Pilatus quia nihil ꝓficeret, ſed magis tumult⁹ fieret: accepta aqua, lauit manus corã populo, dicẽs: Innocens ego ſum a ſanguine huius iuſti, uos uideritis. Et reſpõdens uniuerſus populus, dixit: Sanguis eius ſuper nos & ſuper filios noſtros. Tunc dimiſit illis Barrabam: Ieſum aũt flagellatum tradidit eis

δωκεμ ἵνα σαυρωθῇ. * Τότε οἱ στρα/
τῶται τ̃ ἡγεμόνος παραλαβόντες τ̃
Ιησοῦμ εἰς τ̃ πραιτώριομ, συνήγα/
γομ ἐπ̃ αὐτ̃ ὅλην τ̀ν σπεῖραμ. καὶ
ἐκδύσαντες αὐτὸμ, περιέθηκαμ αὐτῷ
χλαμύδα κοκκίνην, Ⓒ πλέξαντες
στέφανομ ἐξ ἀκανθῶμ, ἐπέθηκαμ ἐπὶ
τ̀ν κεφαλ̀ν αὐτοῦ, Ⓒ κάλαμομ ἐ/
π̀ τ̀ν δεξιὰμ αὐτ̃, Ⓒ γονυπετήσαν/
τες ἔμπροσθεμ αὐτοῦ, ἐνέπαιζομ αὐ
τῷ λέγοντες. Χαῖρε ὁ βασιλεὺς τ̃ν
Ἰουδαίων. * Καὶ ἐμπτύσαντες εἰς αὐ
τὸμ, ἔλαβομ τ̃ κάλαμομ, καὶ ἔτυπτομ
εἰς τ̀ν κεφαλ̀ν αὐτ̃. Ⓒ ὅτε ἐνέπαι/
ξαμ αὐτῷ, ἐξέδυσαμ αὐτὸμ τ̀ν χλα
μύδα, καὶ ἐνέδυσαμ αὐτὸμ τὰ ἱμάτια
αὐτ̃, καὶ ἀπήγαγομ αὐτὸμ εἰς τ̀ σαυ/
ρῶσαι. * Ἐξερχόμενοι δὲ εὗρομ ἄν/
θρωπομ κυρηναῖομ, ὀνόματι Σίμωνα
τοῦτομ ἠγγάρευσαμ, ἵνα ἄρῃ τ̀ σταυρὸμ
αὐτοῦ. * Καὶ ἐλθόντες εἰς τόπομ λε/
γόμενομ Γολγοθᾶ, ὅς ἐστι λεγόμε/
νος κρανίου τόπος. * Ἔδωκαμ αὐτῷ
πιεῖν ὄξος μετὰ χολ̃ς μεμιγμέ/
νομ. καὶ γευσάμενος, οὐκ ἤθελε πιεῖν.
* Σταυρώσαντες δὲ αὐτ̃, διεμερίσαν/
το τὰ ἱμάτια αὐτ̃, βάλλοντες κλῆρομ
ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ προφή/
του. Διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυ
τοῖς, καὶ ἐπὶ τ̀ν ἱματισμόν μου ἔβαλομ
κλῆρομ. Ⓒ καθήμενοι ἐτήρουν αὐτὸμ
ἐκεῖ. * Καὶ ἐπέθηκαμ ἐπάνω τ̃ κεφα
λ̃ς αὐτοῦ τ̀ν αἰτίαν αὐτ̃ γεγραμ/
μένην, οὗτός ἐστιμ Ιησοῦς ὁ βασι/
λεὺς τ̃ν Ἰουδαίων. * Τότε σταυροῦν/
ται σὺν αὐτῷ δύο λῃσαί, εἷς ἐκ δεξιῶμ
Ⓒ εἷς ἐξ εὐωνύμων. * Οἱ δὲ παρα/
πορευόμενοι, ἐβλασφήμουν αὐτ̃, κιν̃ν
τες τὰς κεφαλὰς αὐτ̃, Ⓒ λέγοντες.
ὁ καταλύων τ̀ν ναὸν, Ⓒ ἐν τρισὶν ἡ/
μέραις οἰκοδομῶν, σῶσον σεαυτόν.
Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, κατάβηθι ἀπὸ τ̃ σταυ
ροῦ. * Ομοίως Ⓒ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαί/
ζοντες μετὰ τ̃ γραμματέων καὶ πρεσ
βυτέρων, ἔλεγομ. Ἄλλους ἔσωσεμ, ἑ/
αυτὸμ οὐ δύναται σῶσαι. Εἰ βασι/
λεὺς Ἰσραὴλ ἐστι, καταβάτω νῦν ἀπὸ
τ̃ σταυροῦ, καὶ πιστεύσομεν αὐτῷ. πε/
ποιθεμ ἐπὶ τὸμ θεὸμ, ῥυσάσθω νῦν αὐ
τὸμ, εἰ θέλει αὐτόμ. εἶπε γάρ, ὅτι θεοῦ
εἰμι υἱός. * Τοῦτο δὲ καὶ οἱ λῃσαὶ οἱ
συσταυρωθέντες αὐτῷ, ὠνείδιζομ αὐ

τόμ. Ἀπὸ

didit ut crucifigeretur. tunc mili/
tes præsidis suscipientes Iesum in
prætorio, congregauerũt ad eum
uniuersam cohortem. Et cum ex/
uissent eũ, circundederunt ei chla
mydem coccinam, et coronã de
spinis contextam imposuerũt su/
per caput eius, & harundinem in
dexteram eius, et genu flexo ante
eum, illudebant ei, dicentes: Aue
rex Iudæorũ. Et cum expuissent
in eum, acceperunt harundinem
& percutiebãt caput eius. Et post
quam illusissent ei, exuerunt eum
chlamyde, & induerunt eum ue/
stimentis suis, & abduxerũt eum
ut crucifigerent. Exeuntes autem
inuenerunt hominẽ Cyrenæũ,
nomine Simonem: hunc adege/
runt, ut tolleret crucẽ eius. Et ue/
nerunt in locum, qui dicitur gol/
gotha, quod est caluariæ locus. Et
dederunt ei acetum bibere cũ fel/
le mixtũ: & cum gustasset, noluit
bibere. Postquã autem crucifixe/
runt eum, diuiserũt uestimẽ
ta eius, sortẽ mittentes: ut
impleretur quod dictũ est
per prophetam, dicẽtem:
Diuiserunt sibi uestimenta
mea: & super uestem me/
am miserũt sortem. Et se/
dentes seruabant eum. Et
imposuerũt super caput e/
ius causam ipsius scriptam:
Hic est Iesus rex Iudæorũ.
Tunc crucifixi sunt cum eo
duo latrones: unus a de/
xtris, & unus a sinistris.
Prætereũtes autem blasphe
mabant eum, mouẽtes ca/
pita sua, & dicẽtes: Vah qui
destruis templum dei, & in
triduo illud reædificas: Sal
ua temetipsum: si filius dei
es, descẽde de cruce. Simi/
liter, & principes sacerdo/
tum illudentes cum scribis
& senioribus, dicebãt: Ali/
os saluos fecit, seipsum nõ
potest saluum facere: Si rex
Israel est, descendat nunc
de cruce, & credimus ei. Cõ
fidit in deo: liberet eũ nunc
si uult. Dixit enim quia fili/
us dei sum. Idipsum autẽ &
latrones qui crucifixi erant
cum eo improperabant ei.

A sexta

τμβ τόμ. * Απὸ δὲ ἕκτης ὥρας σκότος ἐγένετο ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης. * Περὶ δὲ τὴν ἐνάτην ὥραν ἀνεβόησεν ὁ Ιησοῦς φωνῇ μεγάλῃ, λέγων. Ηλει ἦλει, λαμᾶ ζαβαχθανί. τοῦτ ἔστιν, θεέ μυ, θεέ μυ, ἵνα τί με ἐγκατέλιπες; τινὲς δὲ τ ἐκεῖ ἑστώτων ἀκούσαντες, ἔλεγον, ὅτι Ηλίαν φωνεῖ οὗτος. * Καὶ εὐθέως δραμὼν εἷς ἐξ αὐτῶν, καὶ λαβὼν σπόγγον, πλήσας τε ὄξους, καὶ περιθεὶς καλάμῳ ἐπότιζεν αὐτόν. οἱ δὲ λοιποὶ ἔλεγον ἄφες, ἴδωμεν εἰ ἔρχεται Ηλίας σώσων αὐτ. * Ο δὲ Ιησοῦς πάλιν κράξας φωνῇ μεγάλῃ, ἀφῆκε τὸ πνεῦμα * Καὶ ἰδοὺ τὸ καταπέτασμα τ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο, ἀπ ἄνωθεν ἕως κάτω * Καὶ ἡ γῆ ἐσείσθη, καὶ αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν, καὶ τὰ μνημεῖα ἀνεῴχθησαν, καὶ πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων ἠγέρθη, καὶ ἐξελθόντες ἐκ τῶν μνημείων μετὰ τὴν ἔγερσιν αὐτοῦ, εἰσῆλθον εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ ἐνεφανίσθησαν πολλοῖς. * Ο δὲ ἑκατόνταρχος καὶ οἱ μετ αὐτοῦ τηροῦντες τὸν Ιησοῦν, ἰδόντες τὸν σεισμὸν καὶ τὰ γενόμενα, ἐφοβήθησαν σφόδρα, λέγοντες. ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς ἦν οὗτος, * Ησαν δὲ ἐκεῖ γυναῖκες πολλαί, ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, αἵτινες ἠκολούθησαν τῷ Ιησοῦ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, διακονοῦσαι αὐτῷ, ἐν αἷς ἦν Μαρία ἡ Μαγδαληνή, καὶ Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου καὶ Ἰωσῆ μήτηρ, καὶ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου. * Οψίας δὲ γενομένης, ἦλθεν ἄνθρωπος πλούσιος ἀπὸ Ἁριμαθαίας, τὸ ὄνομα Ἰωσήφ, ὃς καὶ αὐτὸς ἐμαθήτευσε τῷ Ιησοῦ. οὗτος προσελθὼν τῷ Πιλάτῳ ᾐτήσατο τὸ σῶμα τ Ιησοῦ. τότε ὁ Πιλᾶτος ἐκέλευσεν ἀποδοθῆναι τὸ σῶμα. * καὶ λαβὼν τὸ σῶμα ὁ Ἰωσὴφ ἐνετύλιξεν αὐτὸ σινδόνι καθαρᾷ, καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν τῷ καινῷ αὐτοῦ μνημείῳ, ὃ ἐλατόμησεν ἐν τῇ πέτρᾳ, καὶ προσκυλίσας λίθον μέγαν τῇ θύρᾳ τ μνημείου, ἀπῆλθεν. Ην δὲ ἐκεῖ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ ἄλλη Μαρία, καθήμεναι ἀπέναντι τ τάφου. * Τῇ δὲ ἐπαύριον ἥτις ἐστὶ μετὰ τὴν παρασκευήν, συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι πρὸς Πιλᾶτον, λέγοντες. κύριε, ἐμνήσθημεν

A sexta autē hora tenebræ factæ sunt super uniuersam terram usq; ad horam nonam, & circa horā nonam clamauit Iesus uoce magna, dicēs: Eli eli lama sabachthani: Hoc est, Deus meus, deus meus, cur deseruisti me? Quidā autem illic stantium, cum audissent dicebant, Heliā uocat iste. Et continuo currens unus ex eis, cū acceptam spongiā implesset aceto, imposuit harundini, dabatq; ei ut biberet. Cæteri uero dicebāt: sine, uideamus an ueniat Helias liberaturus eum. Iesus autē cum iterū clamasset uoce magna, emisit spiritum. Et ecce uelum templi scissum est in duas partes à summo usq; ad imum. & terra mota est, & petræ scissæ sunt, & monumenta apta sunt, & multa corpora sanctorū, qui dormierant, surrexerūt & egressi è monumentis post resurrectionē eius, uenerunt in sanctam ciuitatē, & apparuerūt multis. Centurio uero & qui cum eo erāt custodientes Iesum, uiso terræ motu, & his quæ facta fuerant timuerūt ualde, dicētes: Vere filius dei erat iste. Erāt aūt ibi mulieres multæ, è lōginquo spectātes, quæ secutæ fuerāt Iesum à Galilæa, ministrātes ei: inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Ioseph mater, & mater filiorū Zebedæi. Cum aūt uespera facta esset, uenit homo diues ab Arimathæa nomine Ioseph, qui & ipse discipulus erat Iesu, hic accessit ad Pilatū, ac postulauit corpus Iesu. Tūc Pilatus iussit reddi corpus. Et cum accepisset corpus Ioseph, inuoluit illud sindone mūda: posuitq; illud in monumento suo nouo, quod exciderat in petra: & aduoluto saxo ingenti ad ostiū monumenti, abijt. Erat autē ibi Maria magdalene & altera Maria, sedentes contra sepulchrū. Postero aūt die quæ sequitur parasceuen, conuenerūt principes sacerdotum & pharisæi ad Pilatū, dicentes: Domine,

A sexta autē hora tenebræ factæ sunt super uniuersam terrā usq; ad horā nonā. Et circa horam nonam clamauit Iesus uoce magna, dicens: Eli eli lamma azabthani: Hoc est, Deus meus, deus meus, ut quid dereliquisti me? Quidā autē illic stantes & audiētes, dicebāt: Heliam uocat iste. Et continuo currēs unus ex eis accepta spongiā impleuit aceto: & imposuit harundini & dabat ei bibere. Cæteri uero dicebāt: Sine, uideamus an ueniat Helias liberās eū. Iesus aūt iterū clamans uoce magna, emisit spiritū. Et ecce uelū tēpli scissum est in duas partes, a summo usq; deorsum. Et terra mota est: & petræ scissæ sunt: & monumēta aperta sunt: & multa corpora sanctorū qui dormierāt, surrexerūt. Et exeūtes de monumentis post resurrectionē eius uenerūt in sanctā ciuitatē: & apparuerunt multis. Cēturio aūt & qui cū eo erāt custodiētes Iesum, uiso terræmotu & his quæ fiebāt, timuerūt ualde, dicētes: Vere filius dei erat iste. Erant aūt ibi mulieres multæ a lōge quæ secutæ erant Iesum a Galilæa ministrātes ei: iter quas erat Maria Magdalene & Maria Iacobi & Ioseph mater, & mater filiorū Zebedæi. Cū aūt sero factū esset, uenit quidā homo diues ab Arimathia nomine Ioseph: qui & ipse discipulus erat Iesu. Hic accessit ad Pilatū, & petijt corpus Iesu. Tūc Pilatus iussit reddi corpꝰ. Et accepto corpore Ioseph inuoluit illud in sindone mūda: & posuit illud in monumēto suo nouo: quod exciderat in petra: & aduoluit saxum magnū ad ostiū monumēti, & abijt. Erāt aūt ibi Maria Magdalene, & altera Maria sedentes cōtra sepulchrū. Altera aūt die quæ est post parasceuen, conuenerūt principes sacerdotū & pharisæi ad Pilatum, dicentes: Domine,

γίε, ἐμνήσθημεν, ὅτι ἐκεῖνος ὁ πλάνος εἶπεν ἔτι ζῶν, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι, κέλευσον οὖν ἀσφαλισθῆναι τὸν τάφον ἕως τῆς τρίτης ἡμέρας, μήποτε ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ κλέψωσιν αὐτόν, καὶ εἴπωσιν τῷ λαῷ, ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τοῦ πρώτου. ἔφη αὐτοῖς ὁ Πιλᾶτος. ἔχετε κουστωδίαν, ὑπάγετε, ἀσφαλίσασθε ὡς οἴδατε. οἱ δὲ πορευθέντες, ἠσφαλίσαντο τὸν τάφον, σφραγίσαντες τὸν λίθον, μετὰ τῆς κουστωδίας.

τῇ β *Ὀψὲ δὲ σαββάτων τῇ ἐπιφωσκούσῃ, εἰς μίαν σαββάτων, ἦλθεν Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ, καὶ ἡ ἄλλη Μαρία, θεωρῆσαι τὸν τάφον. καὶ ἰδοὺ σεισμὸς ἐγένετο μέγας. ἄγγελος γὰρ κυρίου καταβὰς ἐξ οὐρανοῦ, προσελθὼν ἀπεκύλισε τὸν λίθον ἀπὸ τῆς θύρας, καὶ ἐκάθητο ἐπάνω αὐτοῦ. ἦν δὲ ἡ ἰδέα αὐτοῦ ὡς ἀστραπὴ, καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκὸν ὡσεὶ χιών. ἀπὸ δὲ τοῦ φόβου αὐτοῦ ἐσείσθησαν οἱ τηροῦντες, καὶ ἐγένοντο ὡσεὶ νεκροί. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἄγγελος, εἶπεν ταῖς γυναιξί. μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς, οἶδα γὰρ ὅτι Ἰησοῦν, τὸν ἐσταυρωμένον ζητεῖτε, οὐκ ἔστιν ὧδε. ἠγέρθη γὰρ καθὼς εἶπεν. Δεῦτε ἴδετε τὸν τόπον ὅπου ἔκειτο ὁ κύριος. καὶ ταχὺ πορευθεῖσαι εἴπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ὅτι ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ ἰδοὺ προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν γαλιλαίαν, ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε, ἰδοὺ εἶπον ὑμῖν. καὶ ἐξελθοῦσαι ταχὺ ἀπὸ τοῦ μνημείου μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς μεγάλης, ἔδραμον ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. ὡς δὲ ἐπορεύοντο ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ Ἰησοῦς ἀπήντησεν αὐταῖς, λέγων. χαίρετε. αἱ δὲ προσελθοῦσαι, ἐκράτησαν αὐτοῦ τοὺς πόδας, καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ. τότε λέγει αὐταῖς ὁ Ἰησοῦς. μὴ φοβεῖσθε. ὑπάγετε, ἀπαγγείλατε τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἵνα ἀπέλθωσιν εἰς τὴν γαλιλαίαν. κἀκεῖ με ὄψονται. πορευομένων δὲ αὐτῶν, ἰδού τινες τῆς κουστωδίας ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν, ἀπήγγειλαν τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἅπαντα τὰ γενόμενα. καὶ συναχθέντες μετὰ τῶν πρεσβυτέρων, συμβούλιόν τε λαβόντες, ἀργύρια ἱκανὰ

mine, recordati sumus, quod impostor ille dixit adhuc uiuēs: post tres dies resurgo, iube ergo muniri sepulchrum usq; in diem tertium, ne quando ueniant discipuli eius, & furētur eum, dicántque plebi, surrexit à mortuis: & erit nouissimus error peior illo priore. Ait illis Pilatus: Habetis custodiam: Ite, munite sicut scitis. Illi autem abeuntes, munierunt sepulchrum, obsignato lapide, adhibitis custodibus.

Vespera autem sabbatorum, quæ luceſcit in unā sabbatorum, uenit Maria Magdalene, & altera Maria, ut uiderent sepulchrū. Et ecce terræmotus factus est magnus. Angelus enim domini descendit de cœlo: & accedens, deuoluit lapidē ab ostio, sedebatq; super eū. Erat autē aspectus eius sicut fulgur, & uestimentum eius candidū sicut nix. Præ timore autem eius cōcussi sunt custodes, & facti sunt uelut mortui. Respondens autē angelus, dixit mulieribus: Nolite timere uos: scio enim quod Iesum, qui crucifixus est, quæritis: nō est hic, surrexit enim sicut dixit. Venite, uidete locum ubi positus erat dominus. Et cito euntes dicite discipulis eius, quod surrexit à mortuis: & ecce præcedit uos in Galilæā, ibi eum uidebitis, ecce dixi uobis. Et digressæ celeriter à monumēto cum timore & gaudio magno, currebāt ut renunciarent discipulis eius. Cum autem issent ad renunciandū discipulis eius, & ecce Iesus occurrit illis, dicēs: Auete. Illæ autē accesserunt & tenuerūt pedes eius, & adorauerunt eum. Tūc ait illis Iesus: Nolite timere: Ite renūciate fratribus meis, ut eant in Galilæā, & ibi me uidebūt. Quæ cum abissent, ecce quidam è custodibus uenerunt in ciuitatem, ac renunciauerunt principibus sacerdotū omia quæ acciderant: & cōgregati cum senioribus, consilio habito, pecuniam co

mine, recordati sum⁹, quia seductor ille dixit adhuc ui uens: post tres dies resurgā: Iube ergo custodiri sepulchrū usq; in diem tertiū: ne forte ueniant discipuli eius & furētur eum: & dicāt plebi, surrexit a mortuis: & erit nouissimus error peior prio re. Ait illis Pilatus: Habetis custodiam: Ite custodite sicut scitis. Illi autem abeuntes, munierūt sepulchrum signantes lapidem cum custodibus.

Vespere autem sabbati quæ luceſcit in prima sabbati, uenit Maria Magdalene & altera Maria uidere sepulchrum. Et ecce terræmotus factus est magnus. Angelus enim domini descendit de cœlo: & accedens, deuoluit lapidem: & sedebat super eum. Erat autem aspectus eius sicut fulgur: & uestimenta eius sicut nix. Præ timore autem eius exterriti sunt custodes: & facti sunt uelut mortui. Respondens autē angelus dixit mulieribus. Nolite timere uos. Scio enim quod Iesum qui crucifixus est quæritis: Nō est hic: surrexit enim sicut dixit: Venite & uidete locum ubi positus erat dominus. Et cito euntes dicite discipulis eius, quia surrexit: & ecce præcedet uos in Galilæam: ibi eum uidebitis: ecce prædixi uobis. Et exierunt cito de monumento cū timore & gaudio magno currentes nunciare discipulis eius. Et ecce Iesus occurrit illis, dicens: Auete. Illæ autem accesserunt & tenuerunt pedes eius: & adorauerūt eum. Tunc ait illis Iesus: Nolite timere: Ite nunciate fratribus meis ut eant in Galilæam: ibi me uidebunt. Quæ cum abijssent, ecce quidam de custodibus uenerunt in ciuitatem, & nunciauerunt principibus sacerdotum omnia quæ facta fuerant. Et cōgregati cum senioribus, consilio accepto pecuniam

XXVIII.

ρια ἱκανὰ ἔδωκαν τοῖς στρατιώταις, λέγοντες. Εἴπατε ὅτι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς ἐλθόντες, ἔκλεψαν αὐτὸν ἡμῶν κοιμωμένων. Καὶ ἐὰν ἀκουσθῇ τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος, ἡμεῖς πείσομεν αὐτὸν, καὶ ὑμᾶς ἀμερίμνους ποιήσομεν. οἱ δὲ λαβόντες τὰ ἀργύρια, ἐποίησαν ὡς ἐδιδάχθησαν. καὶ διεφημίσθη ὁ λόγος οὗτος παρὰ Ἰουδαίοις μέχρι τῆς σήμερον. οἱ δὲ ἕνδεκα μαθηταὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὸ ὄρος τὴν γαλιλαίαν, εἰς τὸ ὄρος οὗ ἐτάξατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. καὶ ἰδόντες αὐτὸν προσεκύνησαν αὐτῷ, οἱ δὲ ἐδίστασαν. καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν αὐτοῖς λέγων. Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς. πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος.

niam copiosam dederunt militibus, dicentes: Dicite quod discipuli eius nocte uenerint, & furati sint eum nobis dormientibus. Et si hoc auditum fuerit sub præside, nos persuadebimus ei, & securos uos faciemus. At illi accepta pecunia fecerūt sicut erāt edocti. Et diuulgatus est hic sermo apud Iudæos usque in hodiernum diem. Vndecim autem discipuli abierunt in Galilæam, in montem ubi constituerat illis Iesus. Et cum uidissent illum, adorauerūt eum: quidam autem dubitauerunt. Et accedēs Iesus, locutus est eis, dicens: Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra. Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris & filij & spiritus sancti: docentes eos seruare omnia quæcunq; præcepi uobis. Et ecce ego uobiscum sum omnibus diebus usq; ad consummationem seculi.

copiosam dederunt militibus dicētes: Dicite quia discipuli eius nocte uenerunt & furati sunt eū nobis dormientibus. Et si hoc auditū fuerit a præside nos suadebimus ei: & securos uos faciemus. At illi accepta pecunia fecerūt sicut erāt edocti. Et diuulgatū est uerbū istud apud Iudæos usq; in hodiernū diē. Vndecim autem discipuli abierūt in Galilæam in mōtem ubi constituerat illis Iesus. Et uidētes eum adorauerūt: quidā autem dubitauerūt. Et accedens Iesus, locutus est eis dicēs: Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra. Euntes ergo docete omnes gentes baptizātes eos in nomine patris & filij & spiritus sancti, docentes eos seruare omnia quæcunque mandaui uobis. Et ecce ego uobiscum sum omnibus diebus usq; ad consummationem sæculi.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ.

EVANGELII SECVNDVM MATTHAEVM FINIS.

FINIS.

Μαρκος μαθητὴς καὶ ἑρμηνευτὴς πέτρου, καθὼς τοῦ πέτρου ἐξηγουμένου ἀκήκοε, πολλαχοῦ θεὶς ἐν τῇ ῥώμῃ πρὸς τῶν ἀδελφῶν, βραχὺ συνέταξεν εὐαγγέλιον. ὧν δὴ ἐντυχὼν πέτρος ἐδοκίμασε, καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ ἀναγνωσθῆναι μόνον αὐθεντίσας ἐξέδωκε, καθὰ συνεγράψατο κλήμης ἐν τῷ ἕκτῳ τῶν ὑποτυπώσεων λόγῳ. καὶ παπίας ἱεραπολίτης ἐπίσκοπος μέμνηται τούτου τοῦ μάρκου. καὶ πέτρος ἐν τῇ πρώτῃ ἐπιστολῇ, ἣν ὀνομάζει βαβυλῶνος, εἰκονικῶς ῥώμην σημαίνων. Ασπάζεται ὑμᾶς φησὶν ἡ ἐν βαβυλῶνι συνεκλεκτὴ, καὶ μάρκος ὁ ἐμὸς υἱός. παραλαβὼν τοιγαροῦν τὸ εὐαγγέλιον ὅπερ αὐτὸς συνέταξε, καταλαμβάνει τὴν αἴγυπτον, καὶ πρῶτος ἐν ἀλεξανδρείᾳ ἱδρύσατο χριστοῦ κηρύξας, καὶ πεισθέντας ἐκκλησίαν. τοσαύτῃ πασιδενσῇ καὶ βίου καρτερίᾳ διέπρεψεν, ὥστε πάντας τοὺς ἀκολουθοῦντας τῷ χριστῷ ἐπεῖδε τὴν τότε διαγωγήν. Οθεν καὶ φίλων ὁ τῶν ἰουδαίων ἐλλογιμώτατος, ὁρῶν ἐν ἀλεξανδρείᾳ πρώτην ἐκκλησίαν ἐξ ἰουδαίων συστᾶσαν, ὡσανεὶ εἰς ἔπαινον τοῦ οἰκείου ἔθνους, βίβλον περὶ τῆς τότε διαγωγῆς συνεγράψατο. καὶ ὥσπερ λουκᾶς δίδυμοι τυγχάνει τοὺς ἐν ἱεροσολύμοις πεισενσαντας πάντα ἐκκλείναι κοινὰ, οὕτως κἀκεῖνος ὅπερ ἐν ἀλεξανδρείᾳ ἐπὶ μάρκου τοῦ διδασκάλου ἑώρα γινόμενον, τῇ μνήμῃ παρέδωκε. τελευτήσας δὲ ἐν ἀλεξανδρείᾳ, διαδεξαμένου αὐτὸν ἀνανίου.

ΠΡΟΘΕΣΙΣ ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΑΡΚΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΤΟΥ ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΥ ΩΣ ΔΟΚΕΙ.

Ο κ(αὶ) μάρκος εὐαγγέλιον μετὰ δέκα ἔτη τῆς χριστοῦ ἀναλήψεως συνεγράψατο ἐν ῥώμῃ. ἦν μὲν γὰρ οὗτος ὁ μάρκος πέτρου μαθητὴς, ὃν ἑρμηνέα αὐτοῦ ὁ πέτρος ὀνομάζει κατὰ μαλκὸν πάντως. ἐκαλεῖτο δὲ ὁ ἰωάννης. ἀνεψιὸς δὲ βαρνάβα. ἀλλὰ καὶ παῦλου συνέκδημος. τέως μέν τοι πέτρῳ συνῆν τὰ πλεῖστα, ὁ δὲ ἐν ῥώμῃ συνῆν. ἠτήσαντο οὖν αὐτὸν οἱ ἐν ῥώμῃ πιστοὶ, μὴ μόνον ἀγράφως κηρύσσῃ, ἀλλὰ καὶ ἐγγράφως ἐκθέσθαι τὴν κ(υρίο)υ χριστοῦ πραγματείαν. μόλις οὖν πεισθεὶς συνεγράψατο. τῷ δὲ πέτρῳ ἀπεκαλύφθη πρὸ θεοῦ, ὅ τι μάρκος συνέγραψεν εὐαγγέλιον. ἰδὼν οὖν καὶ ἐπιβεβαιώσας ὡς ἀληθὲς, εἶτα καὶ ἐπισκοπὴν αὐτὸν ἀπέστειλεν εἰς αἴγυπτον. ἔνθα δὴ καὶ κηρύξας ἐν ἀλεξανδρείᾳ τε ἐκκλησίαν συνεστήσατο, τοὺς πρὸς τὸ μεσημβρινὸν κλίμα πάντας ἐφώτισεν. Εσται οὖν ὁ χαρακτὴρ τοῦ εὐαγγελίου γραφὴς, καὶ οὐδὲν ἔχων παρενοχλοῦν. χεδόν τι κ(αὶ) πάντα τοῦ ματθαίου συνέχων ὁ πρῶτος εὐαγγελιστὴς, πλὴν ὅσον ὁ ματθαῖος πλατύτερος, καὶ ὅτι μὲν ὁ ματθαῖος τὴν κ(υρίο)υ σάρκα γένεσιν τοῦ κυρίου ἐν ἀρχῇ μνημονεύει, οὗτος δὲ ἀπὸ τοῦ προφήτου κηρύξαντος ἰωάννου. Οθεν ἴσως εἰ καὶ παλαιότερον δόξει, τῷ ὄντι μὴ νόημα εἶπον ἐπὶ τοῖς εὐαγγελισταῖς, ὁ ἐπὶ τῶν χορυβαντικῶν καθήμενος θεὸς, ἃ τέρατα πρόσωπα ἢ γραφὴ λέγει, παρέδωκεν ἡμῖν τετράμορφον τὸ εὐαγγέλιον ἑνὶ πνεύματι συνεχόμενον. ὥσπερ οὖν τὰ χορυβαντικὰ μέκασον, ἓν μὲν πρόσωπον εἶχεν ὅμοιον λέοντι, ἕτερον δὲ ἀνθρώπῳ, καὶ ἕτερον ἀετῷ, καὶ ἕτερον μόσχῳ, οὕτως καὶ τὸ εὐαγγελικὸν κηρύγματος πραγματεία. Τὸ μὲν κ(ατὰ) ἰωάννην εὐαγγέλιον, ἔχει λεοντοπρόσωπον. βασιλικὸν γὰρ ὁ λέων, καὶ ἡγεμονικὸν ὄζον. ὁμοίως οὖν καὶ ὁ ἰωάννης ἀπὸ τοῦ βασιλικοῦ καὶ θεοπρεποῦς ἀξιώματος τῆς θεότητος τοῦ λόγου κηρύξαι, εἰπὼν, Εν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν. Τὸ δὲ κ(ατὰ) ματθαῖον, ἀνθρωποπρόσωπον, ἀπὸ γὰρ τὰ σάρκα γεννήσεως καὶ ἀνθρωπήσεως τοῦ λόγου κηρύξαι. Τὸ δὲ κ(ατὰ) μάρκον, ἀετῷ παραζόμενον, ἀπὸ γὰρ προφήτου κηρύξαντος τοῦ ἰωάννου. Η δὲ προφητικὴ χάρις πτοραλικὴ οὖσα καὶ ὀξέως τὰ πόρρω βλέπουσα, ἀετὸς ὄζει. Φασὶ γὰρ τὸν ἀετὸν ὀξυδερκέστατον εἶναι, ὥστε ὑπὸ μόνον ἐκ τῶν ἄλλων ζώων πρὸς τὴν ἥλιον δύνασθαι ἀτενίζειν μὴ καμνόντα. Μόσχῳ δὲ ὅμοιον διὰ κατὰ λουκᾶν, διότι ἀπὸ τῆς ἱερατείας τοῦ ζαχαρίου ἤρξατο, ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ λαοῦ θυμιῶντος. μόσχου δὲ ἦν ὁ θυόμενος τότε. Αρχεται οὖν ὁ μάρκος τοῦ εὐαγγελίου ἀπὸ τοῦ προφήτου διαγωγῆς καὶ ὑδρείξεως. ἄκουε οὖν τί φησίν.

Εὐαγγέλιον

ΑΡΧΗ τοῦ εὐαγγελίου Ιησοῦ χριστοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, ὡς γέγραπται ἐν τοῖς προφήταις. * ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου. * φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ. * ἐγένετο Ιωάννης βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. καὶ ἐξεπορεύοντο πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ Ιουδαία χώρα, καὶ οἱ Ιεροσολυμῖται, καὶ ἐβαπτίζοντο πάντες ἐν τῷ Ιορδάνῃ ποταμῷ ὑπ' αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. ἦν δὲ ὁ Ιωάννης ἐνδεδυμένος τρίχας καμήλου καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ, καὶ ἐσθίων ἀκρίδας καὶ μέλι ἄγριον, καὶ ἐκήρυσσε λέγων. * ἔρχεται ὁ ἰσχυρότερός μου ὀπίσω μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς κύψας λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ. ἐγὼ μὲν ἐβάπτισα ὑμᾶς ἐν ὕδατι, αὐτὸς δὲ βαπτίσει ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ. καὶ ἐγένετο ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, ἦλθεν Ιησοῦς ἀπὸ Ναζαρὲθ τῆς γαλιλαίας. * καὶ ἐβαπτίσθη ὑπὸ Ιωάννου ἐν τῷ Ιορδάνῃ. ☩ εὐθὺς ἀναβαίνων ἀπὸ τοῦ ὕδατος, εἶδεν σχιζομένους τοὺς οὐρανοὺς, καὶ τὸ πνεῦμα ὡσεὶ περιστερὰν καταβαῖνον ἐπ' αὐτόν. καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῶν οὐρανῶν. σὺ εἶ ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ εὐδόκησα. * καὶ εὐθέως τὸ πνεῦμα αὐτὸν ἐκβάλλει εἰς τὴν ἔρημον. ☩ καὶ ἦν ἐκεῖ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἡμέρας τεσσαράκοντα, πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ. * καὶ ἦν μετὰ τῶν θηρίων, ☩ οἱ ἄγγελοι διηκόνουν αὐτῷ. * μετὰ δὲ τὸ παραδοθῆναι τὸν Ιωάννην, ἦλθεν Ιησοῦς εἰς τὴν γαλιλαίαν, * κηρύσσων

NITIVM euangelij Iesu Christi filij dei, sicut scriptum est in Prophetis: Ecce ego mitto nuncium meum ante faciem tuam, qui præparabit uiam tuam ante te. Vox clamantis in deserto: Parate uiam domini, rectas facite semitas eius. Baptizabat Ioannes in deserto prædicãs baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum. Et egrediebantur ad eum tota Iudæa regio, ac Hierosolymitæ, & baptizabantur omnes ab illo in Iordane flumine, confitentes peccata sua. Erat autem Ioannes uestitus pilis cameli, & zona pellicea circa lumbos suos, suecebaturq; locustis ac melle syluestri: & prædicabat, dicens: Venit is qui fortior est me post me, cuius non sum idoneus ut procumbens soluam corrigiam calciamentorum. Ego quidem baptizaui uos aqua, ille uero baptizabit uos spiritu sancto. Et factum est in diebus illis, uenit Iesus à Nazareth Galilææ, & baptizatus est à Ioanne in Iordane. Et statim ascendens de aqua uidit diffindi cœlos, & spiritum quasi columbam descendentem super illum. Et uox facta est de cœlis: Tu es ille filius meus dilectus, in quo mihi bene complacitum est. Et continuo spiritus illũ expellit in desertum, & erat illic in deserto dies quadraginta, & tentabatur à satana, eratq; cũ feris, & angeli ministrabant illi. Postquàm autẽ comprehensus esset Ioanes, uenit Iesus in Galilæam, prædicãs

NItium euangelij Iesu Christi filij dei sicut scriptum est in Esaia propheta: Ecce mitto angelum meũ ante faciẽ tuam qui præparabit uiã tuam ante te: Vox clamantis in deserto: Parate uiã domini: rectas facite semitas eius. Fuit in deserto Ioãnes baptizans & prædicãs baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum. Et egrediebatur ad eũ omnis Iudææ regio: & Hierosolymitæ uniuersi: & baptizabantur ab illo in Iordanis flumine, confitentes peccata sua. Et erat Ioannes uestitus pilis cameli & zona pellicea circa lũbos eius: & locustas & mel siluestre edebat: & prædicabat, dicens: Veniet fortior me post me: cuius non sum dignus procumbẽs soluere corrigiam calciamentorum eius. Ego baptizaui uos aqua: ille uero baptizabit uos spiritusancto. Et factũ est in diebus illis uenit Iesus a Nazareth Galilææ, & baptizatus est a Ioanne in Iordane, & statim ascendẽs de aqua uidit cœlos apertos & spiritumsanctum tãquam columbam descendentem & manentem in ipso. Et uox facta est de cœlis: Tu es filius meus dilectus: in te complacui. Et statim spiritus expulit eum in desertum: & erat in deserto quadraginta diebus & quadraginta noctibus: & tentabatur a satana. Eratque cum bestijs: & angeli ministrabãt illi. Postquam autem traditus est Ioannes: uenit Iesus in Galilæã: prædicans

euangelium

θ σωμ τὸ εὐαγγέλιομ τ̃ βασιλείας
s τ̃ θεοῦ, καὶ λέγωμ. ὅτι πεπλή/
ρωται ὁ καιρός, & ἤγγικεμ ἡ βασι/
λεία τ̃ θεοῦ, μετανοεῖτε & πιστεύ/
τε ἐν τ̃ εὐαγγελίῳ. Περιπατῶμ
δὲ παρὰ τὴν θάλασσαμ τ̃ γαλι/
λαίας, εἶδεμ σίμωνα καὶ ἀνδρέαμ
τὸμ ἀδελφὸμ αὐτοῦ, βάλλοντας ἀμ
φίβληστρα ἐν τ̃ θαλάσσῃ, ἦσαμ γὰ
ι ἁλιεῖς. * καὶ εἶπεμ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς.
β δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑ/
μᾶς γενέσθαι ἁλιεῖς ἀνθρώπωμ. &
εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα αὐτῶμ,
ἠκολούθησαμ αὐτῷ. * καὶ προβὰς ὀ/
κεῖθεμ ὀλίγομ, εἶδεμ ἰάκωβομ τὸμ
τ̃ ζεβεδαίου, καὶ ἰωάννην τὸμ ἀδελ
φὸμ αὐτοῦ, & αὐτοὺς ἐν τῷ πλοίῳ
καταρτίζοντας τὰ δίκτυα, καὶ εὐ/
θέως ἐκάλεσεμ αὐτούς. καὶ ἀφέν/
τες τὸμ πατέρα αὐτῶμ ζεβεδαῖομ
ἐν τ̃ πλοίῳ μετὰ τ̃ μισθωτ̃ ν
ι β ἀπῆλθομ ὀπίσω αὐτοῦ. * καὶ εἰ/
κ σπορεύονται εἰς καπερναούμ. & εὐ/
θέως τοῖς σάββασιμ εἰσελθὼμ εἰς
ιγ τὴν συναγωγὴν, ἐδίδασκεμ. * καὶ
β ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τ̃ διδαχ̃ αὐτ̃.
ἦμ γὰρ διδάσκωμ αὐτοὺς ὡς ἐξουσί/
αμ ἔχωμ, & οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς.
ιδ * καὶ ἦμ ἐν τ̃ συναγωγ̃ αὐτῶμ ἄν α
κ θρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ, &
ἀνέκραξε λέγωμ. ἔα, τί ἡμῖμ καὶ σοὶ
Ἰησοῦ ναζαρηνέ; ἦλθες ἀπολέσαι ἡ/
μᾶς; οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τ̃ θεοῦ.
καὶ ἐπετίμησεμ αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, λέ
γωμ. φιμώθητι & ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ.
& σπαράξαμ αὐτὸμ τὸ πνεῦμα τὸ
ἀκάθαρτομ, καὶ κράξαμ φωνῇ μεγά
λῃ, ἐξῆλθεμ ἐξ αὐτοῦ. καὶ ἐθαμ/
βήθησαμ πάντες, ὥστε συζητεῖμ πρὸς
αὐτοὺς, λέγοντες. τί ἐστι τοῦτο; τίς
ἡ διδαχὴ ἡ καινὴ αὕτη; ὅτι κατ' ἐξ
ουσίαμ καὶ τοῖς πνεύμασι τοῖς ἀκα
θάρτοις ἐπιτάσσει, καὶ ὑπακούουσιμ
αὐτῷ; ἐξῆλθε δὲ ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εὐ/
θὺς εἰς ὅλην τὴν περίχωρομ τ̃ς
ιε γαλιλαίας. * καὶ εὐθέως ἐκ τ̃ συ/ β
β ναγωγ̃ς ἐξελθόντες, ἦλθομ εἰς τ̃
οἰκίαμ σίμωνος & ἀνδρέου μετὰ
ἰακώβου καὶ ἰωάννου. ἡ δὲ πενθερὰ
σίμωνος κατέκειτο πυρέσσουσα, &
εὐθέως λέγουσιμ αὐτῷ περὶ αὐτ̃. &
προσελθὼμ

euangelium regni dei,& dicens: Impletum eſt tempus,inſtátque regnum dei, reſipiſcite & credite Euangelio. Cum ambularet autem iuxta mare Galilææ, uidit Simonem & Andream fratrem eius, iacientes retia in mare, erant enim piſcatores. Et dixit eis Ieſus: Sequamini me, & faciam ut efficiamini piſcatores hominum. Ac protinus relictis retibus ſuis, ſecuti ſunt eum. Et progreſſus illinc puſillum, uidit Iacobum filium Zebedæi, & Iohannem fratrem eius, qui & ipſi in naui reconcinnabant retia, ſtatimque uocauit illos. Et illi relicto patre ſuo Zebedæo in naui cum mercenarijs, ſecuti ſunt eum. Et ingrediuntur Capernaum, & ſtatim ſabbatis ingreſſus in ſynagogam docebat. Et ſtupebant ſuper doctrina eius. Erat enim docens eos tanquam autoritate præditus, & non ſicut ſcribæ. Et erat in ſynagoga eorum homo obnoxius ſpiritui immundo, & exclamauit, dicens: Ah, Quid rei nobis tecum eſt Ieſu Nazarene? Veniſti ad perdendum nos? Noui te quis ſis, nimirum ille ſanctus dei. Et increpauit illum Ieſus, dicens: Obmutesce, & exi ab homine. Et cum diſcerpſiſſet eum ſpiritus immundus, exclamaſſetque uoce magna, exijt ab eo. Et obſtupuerunt omnes, ita ut conquirerent inter ſe, dicentes: Quid eſt hoc? Quæ doctrina noua hæc? quia cum autoritate etiam ſpiritibus immundis imperat, & obediunt ei? Emanauit autem fama eius ſtatim in totam undique regionem Galilææ finitimam. Et protinus è ſynagoga egreſſi,uenerũt in domum Simonis & Andreæ cum Iacobo & Iohanne. Socrus autẽ Simonis decumbebat febricitãs, & continuo dicunt ei de illa. Et accedens

euangelium regni dei, & dicens: Quoniam impletum eſt tempus,& appropinquabit regnum dei. Pœnitemini & credite euãgelio. Et præteriens ſecus mare Galilææ,uidit Simonem & Andream fratrem eius,mittentes retia in mare. Erant enim piſcatores. Et dixit eis Ieſus: Venite poſt me: & faciam uos fieri piſcatores hominum. Et protinus relictis retibus ſecuti ſunt eum. Et progreſſus inde puſillum, uidit Iacobum Zebedæi & Ioannem fratrem eius: & ipſos componentes retia in naui: & ſtatim uocauit illos. Et relicto patre ſuo Zebedæo in naui cum mercennarijs, ſecuti ſunt eum: & ingrediuntur Capharnaum: & ſtatim ſabbatis ingreſſus in ſynagogam docebat eos: & ſtupebant ſuper doctrina eius. Erat enim docens eos quaſi poteſtatem habens: & non ſicut ſcribæ. Et erat in ſynagoga eorum homo in ſpiritu immundo, & exclamauit, dicens: Quid nobis & tibi Ieſu Nazarene? Veniſti perdere nos? Scio quod ſis ſanctus dei. Et commi natus eſt ei Ieſus, dicens: Obmutesce & exi de homine. Et diſcerpens eum ſpiritus immundus,& exclamans uoce magna,exijt ab eo. Et mirati ſunt omnes, ita ut conquirerent inter ſe, dicentes: Quidnam eſt hoc? Quænã doctrina hæc noua? Quia in poteſtate ſpiritibus immundis imperat, & obediunt ei. Et proceſſit rumor eius ſtatim in oñem regionem Galilææ. Et protinus egredientes de ſynagoga uenerũt in domum Simonis & Andreæ cum Iacobo & Ioanne. Recumbebat autem ſocrus Simonis febricitans: & ſtatim dicunt ei de illa. Et accedens

προσελθὼν ἤγειρεν αὐτὴν, κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετὸς εὐθέως, καὶ διηκόνει αὐτοῖς. ὀψίας δὲ γενομένης, ὅτε ἔδυ ὁ ἥλιος, ἔφερον πρὸς αὐτὸν πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας, καὶ τοὺς δαιμονιζομένους. καὶ ἦν ὅλη ἡ πόλις ἐπισυνηγμένη πρὸς τὴν θύραν, καὶ ἐθεράπευσε πολλοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις. * καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλε, καὶ οὐκ ἤφιεν λαλεῖν τὰ δαιμόνια, ὅτι ἤδεισαν αὐτόν. * καὶ πρωῒ ἔννυχον λίαν ἀναστὰς ἐξῆλθε, καὶ ἀπῆλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς ἔρημον τόπον, κἀκεῖ προσηύχετο. καὶ κατεδίωξαν αὐτὸν ὁ Σίμων, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, καὶ εὗρον αὐτὸν, λέγουσιν αὐτῷ. ὅτι πάντες ζητοῦσί σε. καὶ λέγει αὐτοῖς. ἄγωμεν εἰς τὰς ἐχομένας κωμοπόλεις, ἵνα καὶ ἐκεῖ κηρύξω. εἰς τοῦτο γὰρ ἐξελήλυθα. καὶ ἦν κηρύσσων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, εἰς ὅλην τὴν Γαλιλαίαν, καὶ τὰ δαιμόνια ἐκβάλλων. * καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτὸν λεπρὸς παρακαλῶν αὐτὸν, καὶ γονυπετῶν αὐτὸν, καὶ λέγων αὐτῷ. ὅτι ἐὰν θέλῃς δύνασαί με καθαρίσαι. ὁ δὲ Ἰησοῦς σπλαγχνισθείς, ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἥψατο αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτῷ. θέλω, καθαρίσθητι. καὶ εὐθέως ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ ἡ λέπρα, καὶ ἐκαθαρίσθη. καὶ ἐμβριμησάμενος αὐτῷ, εὐθέως ἐξέβαλεν αὐτόν. καὶ λέγει αὐτῷ. ὅρα, μηδενὶ μηδὲν εἴπῃς, ἀλλὰ ὕπαγε, σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου, ἃ προσέταξε Μωσῆς εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. * ὁ δὲ ἐξελθὼν ἤρξατο κηρύσσειν πολλὰ, καὶ διαφημίζειν τὸν λόγον, ὥστε μηκέτι αὐτὸν δύνασθαι φανερῶς εἰς πόλιν εἰσελθεῖν ἀλλ' ἔξω ἐν ἐρήμοις τόποις ἦν, καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν πανταχόθεν.

* καὶ πάλιν εἰσῆλθεν εἰς Καπερναούμ δι' ἡμερῶν, καὶ ἠκούσθη ὅτι εἰς οἶκόν ἐστι, καὶ εὐθέως συνήχθησαν πολλοὶ, ὥστε μηκέτι χωρεῖν, μηδὲ τὰ πρὸς τὴν θύραν, καὶ ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον. καὶ ἔρχονται πρὸς αὐτὸν παραλυτικὸν

accedens erexit eam, apprehensa manu eius, & reliquit eam febris ilico, ac ministrabat eis. Vesperi uero, cum occidisset sol afferebant ad eum omnes male habentes, & qui à dæmonijs agitabantur. Et ciuitas tota congregata erat ad ostium, & sanauit multos qui ægrotabant uarijs morbis, & dæmonia multa eijciebat: & non sinebat loqui dæmonia quod ipsum nossent. Et mane multa adhuc nocte cũ surrexisset, egressus est: & abijt Iesus in desertum locum, ibique orabat. Et prosecutus est eum Simon, & qui cum illo erant: & cum inuenissent eum, dicunt ei: Omnes te quærunt. Et ait illis: Eamus in proximos uicos, ut & ibi prædicem: in hoc enim egressus sum. Et prædicabat in synagogis eorum, in tota Galilæa, & dæmonia eijciebat. Et uenit ad eum leprosus, deprecans eum, eiq; ad genua accidens, ac dicens illi: Si uis potes me mundare. Iesus autem misertus, protensa manu, tetigit illum, & dicit ei: Volo, mundus esto. Et cum dixisset, statim discessit ab eo lepra, & mundatus est. Et cõminatus ei, statim emisit illum, dicítque ei: Vide ne cui quicquam dicas, sed abi teipsum ostende sacerdoti, & offer pro emundatione tui, quæ præcepit Moses in testimoniũ illis. At ille egressus, cœpit prædicare multa, & diuulgare sermonem, ita ut iam non posset Iesus manifeste introire in ciuitatem, sed foris in desertis locis erat, & ueniebant ad eum undiq;. Et iterum intrauit Capernaũ post dies aliquot, & auditum est quod in domo esset, & protinus congregati sunt multi, adeo ut iam nõ caperent eos, nec illa loca quæ erant circa ianuam, & loquebatur eis sermonem. Et ueniunt ad eum ferentes

accedens eleuauit eam apprehẽsa manu eius: & continuo dimisit eam febris: & ministrabat eis. Vespere autem facto cum occidisset sol: afferebãt ad eum omnes male habentes, & dæmonia habentes: & erat omnis ciuitas congregata ad ianuam: & curauit multos qui uexabantur uarijs languoribus: & dæmonia multa eijciebat, & non sinebat ea loqui: quoniam sciebant eum: & diluculo ualde surgens egressus abijt in desertum locum, ibique orabat: & prosecutus est eum Simon & qui cum illo erant. Et cum inuenissent eum: dixerunt ei: quia omnes quærunt te. Et ait illis: Eamus in proximos uicos & ciuitates, ut ibi prædicẽ: Ad hoc enim ueni. Et erat prædicans in synagogis eorum & in omni Galilæa: & dæmonia eijciens. Et uenit ad eum leprosus deprecans eum: & genuflexo dixit: Si uis potes me mundare. Iesus autem misertus eius: extendit manum suam: & tangens eũ, ait illi: Volo mundare. Et cum dixisset, statim discessit ab eo lepra, & mundatus est. Et comminatus est ei, statimque eiecit illum. Et dixit ei: Vide nemini dixeris: sed uade ostẽde te principi sacerdotum: & offer pro emundatione tua quæ præcepit Moyses in testimonium illis. At ille egressus cœpit prædicare: & diffamare sermonem: ita ut iam non posset manifeste introire in ciuitatem, sed foris in desertis locis esse: & conueniebant ad eum undiq;. Et iterum intrauit Capharnaum post dies octo: & auditum est quod in domo esset, et cõuenerunt multi, ita ut non caperẽt neq; ad ianuam, & loquebatur eis uerbũ. Et uenerũt ad eum

II.

ferentes

παραλυτικὸν φέροντες, αἰρόμενον ὑπὸ τεσσάρων, καὶ μὴ δυνάμενοι προσενέγκαι αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον, ἀπεστέγασαν τὴν στέγην ὅπου ἦν, καὶ ἐξορύξαντες χαλῶσι τὸν κράβαττον, ἐφ' ᾧ ὁ παραλυτικὸς κατέκειτο. ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν, λέγει τῷ παραλυτικῷ. τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου. ἦσαν δέ τινες τῶν γραμματέων ἐκεῖ καθήμενοι, καὶ διαλογιζόμενοι ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, τί οὗτος οὕτω λαλεῖ βλασφημίας; τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ εἷς ὁ θεός; καὶ εὐθέως ἐπιγνοὺς ὁ Ἰησοῦς τῷ πνεύματι αὐτοῦ, ὅτι οὕτως διαλογίζονται ἐν ἑαυτοῖς εἶπεν αὐτοῖς. τί ταῦτα διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; τί ἐστιν εὐκοπώτερον εἰπεῖν τῷ παραλυτικῷ, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι, ἢ εἰπεῖν ἔγειρε καὶ ἆρον σου τὸν κράβαττον, καὶ περιπάτει; ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀφιέναι ἐπὶ τῆς γῆς ἁμαρτίας, λέγει τῷ παραλυτικῷ. σοὶ λέγω, ἔγειρε, καὶ ἆρον τὸν κράββατόν σου, καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου. καὶ ἠγέρθη εὐθέως, καὶ ἆρας τὸν κράββατον ἐξῆλθεν ἐναντίον πάντων. ὥστε ἐξίστασθαι πάντας, καὶ δοξάζειν τὸν θεόν, λέγοντας. ὅτι οὐδέποτε οὕτως εἴδομεν.

κα 6 * Καὶ ἐξῆλθεν πάλιν παρὰ τὴν θάλασσαν, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἤρχετο πρὸς αὐτόν, καὶ ἐδίδασκεν αὐτούς. καὶ παράγων ὁ Ἰησοῦς, εἶδεν Λευὶν τὸν τοῦ Ἀλφαίου καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον, καὶ λέγει αὐτῷ. ἀκολούθει μοι, καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ. κβ β * Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κατακεῖσθαι αὐτὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. ἦσαν γὰρ πολλοί, καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ. καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι ἰδόντες αὐτὸν ἐσθίοντα μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν, ἔλεγον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. τί, ὅτι μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει καὶ πίνει; κγ β * καὶ ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς, λέγει αὐτοῖς. οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.

ferẽtes paralyticũ, qui à quatuor portabatur: et cum nõ possent appropinquare illi præ turba, nudauerunt tectũ ædiũ in quibus erat, perfossoq; tecto funibus demittunt grabatũ, in quo paralyticus decumbebat. Cum autẽ uidisset Iesus fidem illorũ, ait paralytico: Fili, remittantur tibi peccata tua. Erant autem illic quidam de scribis sedentes, & cogitantes in cordibus suis: Quid hic sic loquitur blasphemias? Quis potest remittere peccata, nisi solus deus? Et protinꝰ ubi cognouisset Iesus spiritu suo, quod sic cogitarent intra sese, dicit illis: Quid ista cogitatis in cordibus uestris? Vtrum est facilius dicere paralytico, remittantur tibi peccata, an dicere, surge, & tolle grabatum tuum & ambula? Vt autẽ sciatis quod filius hominis habet potestatem in terra remittendi peccata, ait paralytico Tibi dico, surge, ac tolle grabatũ tuum, & abi in domum tuam. Et statim surrexit, sublatoq; grabato egressus est in conspectu omniũ, adeo ut stupescerent omnes, & glorificarent deũ, dicentes: Nunquam sic uidimus. Et egressus est rursus ad mare, omnisq; turba ueniebat ad eum, ac docebat eos. Et cum præteriret Iesus, uidit Leui, Alphæi filium, sedentem ad telonium, & ait illi: Sequere me. Is que surgens secutus est eum. Et factũ est, cum accumberet in domo illius, multi etiam publicani & peccatores simul discumbebãt cum Iesu & discipulis eius. erant enim multi qui secuti fuerãt eum Et scribæ ac pharisæi cum uidissent eum capientem cibum cum publicanis & peccatoribus, dicebant discipulis eius: Quid est, quod cum publicanis & peccatoribus edit ac bibit? Hoc audito Iesus, ait illis: Non opus habent qui ualent, medico, sed qui male habent. Non ueni ad uocandum iustos, sed peccatores ad pœniten-

ferentes paralyticum qui a quatuor portabaẽ. Et cum non possent offerre eum illi præ turba, nudauerũt tectum ubi erat: & patefaciẽtes submiserunt grabatum in quo paralyticus iacebat. Cum autẽ uidisset Iesus fidem illorum ait paralytico: Fili, dimittuntur tibi peccata tua: erãt autem illic quidam de scribis sedentes & cogitãtes in cordibus suis: Quid hic sic loquitur? Blasphemat. Quis potest dimittere peccata, nisi solus deus? Quo statim cognito Iesus spiritu suo: quia sic cogitarent intra se, dicit illis: Quid ista cogitatis in cordibus uestris? Quid est facilius dicere paralytico: dimittuntur tibi peccata tua, an dicere: Surge tolle grabatum tuum & ambula? Vt autem sciatis quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, ait paralytico: Tibi dico: surge, tolle grabatum tuum, & uade in domum tuam. Et statim surrexit ille & sublato grabato abijt inde coram omnibus: ita ut mirarentur omnes & honorificarent deum, dicẽtes: quia nunquam sic uidimus. Et egressus est rursus ad mare: omnisq; turba ueniebat ad eum: & docebat eos. Et cum præteriret, uidit Leui alphei sedẽtem ad teloneum, & ait illi. Sequere me. Et surgẽs secutus est eum. Et factum est cum accũberet in domo illius: multi publicani & peccatores simul discumbebant cum Iesu & discipulis eius. Erant enim multi qui sequebãtur eum. Et scribæ & pharisæi uidentes quia manducaret cũ publicanis & peccatoribus, dicebant discipulis eius: Quare cum publicanis & peccatoribus manducat & bibit magister uester? Hoc audito, Iesus ait illis: Nõ necesse habẽt sani medico, sed qui male habent. Non eũ ueni uocare iustos, sed peccatores

μετάνοιαν. καὶ ἦσαν οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύοντες, καὶ ἔρχονται, καὶ λέγουσιν αὐτῷ. διὰ τί οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου, καὶ οἱ σοὶ μαθηταὶ οὐ νηστεύουσιν; καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος, ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστὶν, νηστεύειν; ὅσον χρόνον μεθ' ἑαυτῶν ἔχουσι τὸν νυμφίον, οὐ δύνανται νηστεύειν. ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι, ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσιν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. οὐδεὶς ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπιῤῥάπτει ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ, εἰ δὲ μή, αἴρει τὸ πλήρωμα αὐτοῦ τὸ καινὸν τοῦ παλαιοῦ καὶ χεῖρον σχίσμα γίνεται. καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς, εἰ δὲ μή, ῥήξει ὁ οἶνος ὁ νέος τοὺς ἀσκούς, καὶ ὁ οἶνος ἐκχεῖται, καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται, ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς βλητέον. καὶ ἐγένετο, παραπορεύεσθαι αὐτὸν τοῖς σάββασι διὰ τῶν σπορίμων, καὶ ἤρξαντο οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὁδὸν ποιεῖν, τίλλοντες τοὺς στάχυας, καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἔλεγον αὐτῷ. ἴδε τί ποιοῦσιν τοῖς σάββασιν, ὃ οὐκ ἔξεστιν; καὶ αὐτὸς ἔλεγεν αὐτοῖς, οὐδέποτε ἀνέγνωτε τί ἐποίησε Δαβὶδ, ὅτε χρείαν ἔσχεν, καὶ ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ; πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ ἐπὶ Ἀβιάθαρ τοῦ ἀρχιερέως, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγεν, οὓς οὐκ ἔξεστι φαγεῖν εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσι; καὶ ἔδωκε καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ οὖσι; καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς. τὸ σάββατον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐγένετο, οὐχ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ σάββατον. ὥστε κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου. καὶ εἰσῆλθε πάλιν εἰς τὴν συναγωγήν, καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος ἐξηραμμένην ἔχων τὴν χεῖρα. καὶ παρετήρουν αὐτὸν, εἰ τοῖς σάββασι θεραπεύσει αὐτὸν, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ. καὶ λέγει τῷ ἀνθρώπῳ, τῷ ἐξηραμμένην ἔχοντι τὴν χεῖρα, ἔγειρε εἰς τὸ μέσον. καὶ λέγει αὐτοῖς. ἔξεστι τοῖς σάββασιν ἀγαθοποιῆσαι, ἢ κακοποιῆσαι; ψυχὴν σῶσαι, ἢ ἀποκτεῖναι; οἱ δὲ ἐσιώπων. καὶ περιβλεψάμενος αὐτοὺς μετ' ὀργῆς, συλλυπούμενος ἐπὶ τῇ πωρώσει τῆς καρδίας

κδ β

κε β

ζ

penitentiam. Et discipuli Ioannis ac pharisæorum ieiunabant, ueniuntq; & dicũt illi: Quare discipuli Ioannis & pharisæorum ieiunant, tui autem discipuli nõ ieiunant? Et ait illis Iesus: Num possunt filij thalami nuptialis in quo cum illis sponsus est, ieiunare? Quandiu habent secum sponsum, non possunt ieiunare. Venient autem dies, cum auferetur ab eis sponsus, & tunc ieiunabũt in illis diebus. Et nemo assumentum panni rudis assuit uestimento ueteri, alioquin aufert supplementum eius nouum à ueteri, & peior scissura fit. Et nemo mittit uinum mustum in utres ueteres, alioqui disrumpit uinũ mustum utres, & uinum effunditur, & utres pereunt, sed uinum mustum in utres nouos mitti debet. Et accidit, ut transiret sabbatis per segetes, & cœperunt discipuli eius inter uiam uellere spicas, & pharisæi dicebant ei: ecce cur faciunt discipuli tui sabbatis quod non licet? Et ipse ait illis: Nunquàm legistis quid fecerit Dauid, cum opus haberet, & esuriret ipse & qui cũ eo erant? quomodo ingressus sit in domũ dei sub Abiathar principe sacerdotum, & panes propositionis comederit, quos non licet edere nisi sacerdotibus: & dederit etiam ijs qui secum erant? Et dicebat illis: Sabbatum propter hominem factum est, non homo propter sabbatum. Itaq; dominus est filius hominis, etiam sabbati.

Et introiuit iterum in synagogam, & erat ibi homo arefactam habens manum: & obseruabant eum, an sabbatis sanaturus esset eum, ut accusarent illum. Et ait homini, habenti manum arefactam: Surge in medium. Et dicit illis: Vtrum licet sabbatis benefacere, an malefacere? animam seruare, an occidere? At illi tacebãt. Et cum circumspexisset eos cũ ira cundia, cõdolescẽs super cæcitate cordis

catores. Et erãt discipuli Ioannis & pharisæi ieiunantes, & ueniunt & dicunt illi: Quare discipuli Ioannis & pharisæorũ ieiunãt: tui autem discipuli nõ ieiunãt? Et ait illis Iesus: Nunquid possunt filij nuptiarũ quandiu cũ illis spõsus est ieiunare? Quanto tẽpore habẽt secũ spõsum, nõ possunt ieiunare. Venient autẽ dies cũ auferetur ab eis spõsus: & tũc ieiunabũt in illis diebꝰ. Nemo assumentũ panni rudis assuit uestimẽto ueteri: alioquin aufert supplemẽtũ nouum a ueteri: & maior scissura fit. Et nemo mittit uinum nouũ in utres ueteres: alioquin dirumpet uinũ utres: & uinũ effundetur & utres peribũt. Sed uinũ nouum in utres nouos mitti debet. Et factũ est iterũ cum dominus sabbatis ambularet per sata: & discipuli eius cœperunt prægredi & uellere spicas. Pharisæi autem dicebant ei: ecce quid faciunt discipuli tui sabbatis quod non licet: & ait illis: Nũquid legistis quid fecerit Dauid quando necessitatẽ habuit: & esurijt ipse & qui cum eo erant. Quomodo introiuit in domũ dei sub Abiathar principe sacerdotum: & panes propositionis mandducauit quos nõ licebat manducare nisi solis sacerdotibus: & dedit eis & qui cum eo erãt. Et dicebat eis: Sabbatum propter hominẽ factum est, & non homo propter sabbatum. Itaq; dominus est filius hominis etiam sabbati.

III. Et introiuit iterum in synagogam: & erat ibi homo habens manum aridam: & obseruabãt eum si sabbatis curaret ut accusarẽt illum. Et ait homini habenti manum aridam: Surge in medium. Et dixit eis: Licet sabbatis benefacere an male: animam saluam facere, an perdere? At illi tacebant. Et circunspiciens eos in ira, contristatus super cæcitate cordis

καρδίας αὐτῶν, λέγει τῷ ἀνθρώπῳ· ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου. καὶ ἐξέτεινε, καὶ ἀπεκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑγιὴς, ὡς ἡ ἄλλη. * καὶ ἐξελθόντες οἱ φαρισαῖοι εὐθέως μετὰ τῶν Ἡρῳδιανῶν συμβούλιον ἐποίουν κατ' αὐτοῦ, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσι. * καὶ ὁ Ιησοῦς ἀνεχώρησε μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς τὴν θάλασσαν. καὶ πολὺ πλῆθος ἀπὸ τῆς γαλιλαίας ἠκολούθησαν αὐτῷ, καὶ ἀπὸ τῆς ἰουδαίας, καὶ ἀπ' ἰεροσολύμων, καὶ ἀπὸ τῆς ἰδουμαίας, καὶ πέραν τοῦ ἰορδάνου, καὶ οἱ περὶ τύρον καὶ σιδῶνα πλῆθος πολύ, ἀκούσαντες ὅσα ἐποίει, ἦλθον πρὸς αὐτόν. καὶ εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα πλοιάριον προσκαρτερῇ αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον, ἵνα μὴ θλίβωσιν αὐτόν. πολλοὺς γὰρ ἐθεράπευσεν, ὥστε ἐπιπίπτειν αὐτῷ, ἵνα αὐτοῦ ἅψωνται, ὅσοι εἶχον μάστιγας. * καὶ τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα, ὅταν αὐτὸν ἐθεώρει, προσέπιπτεν αὐτῷ, καὶ ἔκραζε λέγοντα. ὅτι σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. καὶ πολλὰ ἐπετίμα αὐτοῖς, ἵνα μὴ αὐτὸν φανερὸν ποιήσωσι. * καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος, καὶ προσκαλεῖται οὓς ἤθελεν αὐτός. καὶ ἀπῆλθον πρὸς αὐτόν. καὶ ἐποίησε δώδεκα, ἵνα ὦσι μετ' αὐτοῦ. καὶ ἵνα ἀποστέλλῃ αὐτοὺς κηρύσσειν, καὶ ἔχειν ἐξουσίαν θεραπεύειν τὰς νόσους, καὶ ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια. * καὶ ἐπέθηκε τῷ σίμωνι ὄνομα πέτρον. καὶ ἰάκωβον τὸν τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν τοῦ ἰακώβου, καὶ ἐπέθηκεν αὐτοῖς ὀνόματα βοανηργές, ὅ ἐστιν, υἱοὶ βροντῆς. καὶ ἀνδρέαν, καὶ φίλιππον, καὶ βαρθολομαῖον, καὶ ματθαῖον, καὶ θωμᾶν, καὶ ἰάκωβον τὸν τοῦ ἀλφαίου καὶ θαδδαῖον, καὶ σίμωνα τὸν καναναῖον, καὶ ἰούδαν ἰσκαριώτην, ὃς καὶ παρέδωκεν αὐτόν. καὶ ἔρχονται εἰς οἶκον. * καὶ συνέρχεται πάλιν ὄχλος ὥστε μὴ δύνασθαι αὐτοὺς μήτε ἄρτον φαγεῖν. καὶ ἀκούσαντες οἱ παρ' αὐτοῦ, ἐξῆλθον κρατῆσαι αὐτόν. ἔλεγον γάρ, ὅτι ἐξέστη. * καὶ οἱ γραμματεῖς οἱ ἀπὸ ἰεροσολύμων καταβάντες, ἔλεγον, ὅτι βεελζεβοὺλ ἔχει, καὶ ὅτι ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. * καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς, ἐν παραβολαῖς ἔλεγεν αὐτοῖς. πῶς δύναται

cordis eorum, dicit homini: Extende manum tuam. Et extendit: & restituta est manus illius sana, ut altera. Egressi uero pharisæi, statim cum Herodianis cōsilium inibant aduersus eum, ut illū perderent. Iesus autem cum discipulis suis secessit ad mare: & ingens multitudo à Galilæa secuta est eū, & ab Iudæa & ab Hierosolymis, & ab Idumæa, & trās Iordanem, & qui circa Tyrum habitabāt ac Sidonē, hominū multitudo magna: qui cum audissent quæ faciebat, uenerunt ad eum. Et iussit Iesus discipulis suis, ut nauicula sibi deseruiret ,ppter turbā, ne ipsum premerent. Multos enim sanauerat, ita ut irruerent in eum, quo illum tangerent, quotquot affligebantur. Et spiritus immūdi cum illum uidissent, procidebant ei, & clamabant dicentes: Tu es filius dei: & uehementer interminabatur eis, ne se manifestū facerent. Et ascendit in montē, ac uocat ad se quos uoluit ipse: & uenerūt ad eum. Et fecit duodecim ut essent secum, & ut emitteret eos ad prædicandum, utq; haberēt potestatem sanādi morbos, eiciēdiq; dæmonia. Et imposuit Simoni nomen Petrus, & Iacobum filiū Zebedæi, & Ioannem fratrem Iacobi, & imposuit eis nomina Boanerges, quod est, filij tonitrui: & Andreā, & Philippū, & Bartholomæum, & Matthæū, & Thomā, & Iacobum Alphæi filiū, & Thaddæum, & Simonē Cananæū & Iudam Iscariotē, qui et prodidit illū. Et ueniūt in domū, & cōuenit iterum turba, sic ut nō liceret illis uel panes edere: & cum audissent qui ad illū attinebant, exierūt ut manus inijcerent in eum. Dicebant enim, in furorē uersus est. Et scribæ qui ab Hierosolymis descēderant, dicebāt: Beelzebul habet, & per principē dæmoniorū eijcit dæmonia. Et ad se uocatis eis, in parabolis dicebat illis: Quomodo potest

cordis eorū, dicit homini: Extende manum tuam. Et extendit, & restituta est manus illi. Exeuntes autē pharisæi, statim cum Herodianis consilium faciebant ad uersus eū quomodo eū perderent. Iesus autē cum discipulis suis secessit ad mare: et multa turba a Galilæa & Iudæa secuta est eū. & ab Hierosolymis & ab Idumæa & trans Iordanem: & qui circa Tyrum & Sidonē multitudo magna audiētes quæ faciebat uenerunt ad eū. Et dixit Iesus discipulis suis: ut in nauicula sibi deseruirent propter turbam ne cōprimerent eum. Multos em̄ sanabat ita ut irruerēt in eū ut illum tangerēt quotquot habebāt plagas. Et spiritus immundi cum illum uidebant, procidebant ei. Et clamabant dicentes: Tu es filius dei: & uehementer cōminabatur eis, ne manifestarent illum. Et ascendens in mōtē uocauit ad se quos uoluit ipse: & uenerunt ad eum. Et fecit ut essent duodecim cum illo: & ut mitteret eos prædicare. Et dedit illis potestatem curandi infirmitates: & eijciendi dæmonia. Et imposuit Simoni nomen Petrus, & Iacobū Zebedæi, & Ioannem fratrem Iacobi: & imposuit eis nomina Boanerges: quod est filij tonitrui: & Andream & Philippum & Bartholomeum & Matthæum & Thomam & Iacobum Alphei & Thadeum & Simonem Chananæū, & Iudam Scarioth qui & tradidit illum. Et ueniunt ad domū: & cōuenit iterum turba: ita ut non possent neq; panem manducare: & cū audissent sui, exierunt tenere eū. Dicebant enim quoniā in furorem uersus est: Et scribæ qui ab Hierosolymis descenderant, dicebāt quoniā beelzebub habet: & quia in principe dæmoniorū eijcit dæmonia. Et cōuocatis eis, in parabolis dicebat illis: Quomodo potest

δύναται σταναῦς σατανᾶν ἐκβάλλειν. καὶ ἐὰν βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἡ βασιλεία ἐκείνη. καὶ ἐὰν οἰκία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἡ οἰκία ἐκείνη. καὶ εἰ ὁ σατανᾶς ἀνέστη ἐφ' ἑαυτὸν καὶ μεμέρισται, οὐ δύναται σταθῆναι, ἀλλὰ τέλος ἔχει. οὐ δύναται οὐδεὶς τὰ σκεύη τοῦ ἰσχυροῦ εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον τὸν ἰσχυρὸν δήσῃ, καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει. * Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι πάντα ἀφεθήσεται τὰ ἁμαρτήματα τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, καὶ βλασφημίαι, ὅσας ἂν βλασφημήσωσιν. ὃς δ' ἂν βλασφημήσῃ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐκ ἔχει ἄφεσιν εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλ' ἔνοχός ἐστιν αἰωνίου κρίσεως. ὅτι ἔλεγον, πνεῦμα ἀκάθαρτον ἔχει. * καὶ ἔρχονται ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ, καὶ ἔξω ἑστηκότες, ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν φωνοῦντες αὐτόν, καὶ ἐκάθητο ὄχλος περὶ αὐτὸν, εἶπον δὲ αὐτῷ. ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἔξω ζητοῦσί σε. καὶ ἀποκριθεὶς αὐτοῖς, λέγων. τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου, καὶ οἱ ἀδελφοί μου; καὶ περιβλεψάμενος κύκλῳ περὶ αὐτὸν μαθητὰς καθημένους, λέγει. ἰδοὺ ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου. ὃς δ' ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, οὗτος ἀδελφός μου, καὶ ἀδελφὴ μου, καὶ μήτηρ ἐστί. * καὶ πάλιν ἤρξατο διδάσκειν παρὰ τὴν θάλασσαν. καὶ συνήχθη πρὸς αὐτὸν ὄχλος πλεῖστος, ὥστε αὐτὸν ἐμβάντα εἰς τὸ πλοῖον, καθῆσθαι ἐν τῇ θαλάσσῃ, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος πρὸς τὴν θάλασσαν ἐπὶ τῆς γῆς ἦν. καὶ ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν παραβολαῖς πολλὰ, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. ἀκούετε, ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείραι, καὶ ἐγένετο ἐν τῷ σπείρειν, ὃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ ἦλθε τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατέφαγεν αὐτό. ἄλλο δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰ πετρώδη, ὅπου οὐκ εἶχεν γῆν πολλὴν, καὶ εὐθέως ἐξανέτειλε διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς, ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος, ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν, ἐξηράνθη. καὶ ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι, καὶ συνέπνιξαν αὐτὸ, καὶ καρπὸν οὐκ ἔδωκε. καὶ ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν

λδ β

λε β

λς 6

λζ

do poteſt ſatanas ſatanam eiſcere? Et ſi regnum aduerſus ſeſe diuiſum fuerit, non poteſt ſtare regnū illud. Et ſi domus contra ſemetipſam diuiſa fuerit, non poteſt ſtare dom⁹ illa: & ſi ſatanas in ſurrexit aduerſus ſemetipſum ac diuiſus eſt, nō poteſt ſtare, ſed finē habet. Nemo poteſt uaſa fortis ingreſſus in domū diripere, niſi prius fortē alligarit: & tunc domū eius diripiet. Amen dico uobis quoniam omnia dimittētur filiis hominū peccata & blaſphemiæ, quib⁹ blaſphemauerint. Qui autē blaſphemauerit in ſpiritum ſanctū, nō habet remiſſionē in æternum, ſed reus erit æterni delicti: quoniā dicebāt, ſpiritū immundū habet. Et ueniūt mater eius & fratres, & foris ſtantes miſerūt ad eum uocantes eum: & ſedebat circa eum turba, & dicūt ei. Ecce mater tua & fratres tui foris quærunt te. Et reſpondens eis ait: Quæ eſt mater mea & fratres mei? Et circūſpiciēs eos qui in circumitu eius ſedebāt, ait: Ecce mater mea & fratres mei. Qui enim fecerit uoluntatē dei, hic frater meus & ſoror mea & mater mea eſt.

Et iterū cœpit docere ad mare: & congregata eſt ad eum turba multa: ita ut in nauim aſcēdens ſederet in mari: & omnis turba circa mare ſuper terrā erat & docebat eos in parabolis multa: & dicebat illis in doctrina ſua: Audite. Ecce exijt ſeminans ad ſeminandū. Et dum ſeminat, aliud cecidit ſecus uiam & uenerūt uolucres cœli & comederunt illud. Aliud uero cecidit ſuper petroſa ubi nō habuit terrā multā: & ſtatim exortum eſt: quoniā non habebat altitudinē terræ: & quādo exort⁹ eſt ſol, exeſtuauit: et eo quod nō habebat radicē, exaruit. Et aliud cecidit in ſpinas: & aſcēderūt ſpinæ & ſuffocauerūt illud. & fructū nō dedit. Et aliud cecidit in terram

IIII.

do poteſt ſathanas ſathanā eiſcere? Et ſi regnū in ſe diuidatur, nō poteſt regnum illud ſtare: Et ſi domus ſuper ſemetipſam diſpartiat, nō poteſt dom⁹ illa ſtare: & ſi ſathanas cōſurrexerit in ſemetipſum diſpartitus eſt: & nō poterit ſtare, ſed finē habet. Nemo poteſt uaſa fortis ingreſſus in domū diripere, niſi prius fortē alliget: & tunc domū eius diripiet. Amen dico uobis quoniam omnia dimittētur filijs hominū peccata & blaſphemiæ, quib⁹ blaſphemauerint. Qui autē blaſphemauerit in ſpiritum ſanctū, nō habet remiſſionē in æternum, ſed reus erit æterni delicti: quoniā dicebāt, ſpiritū immundū habet. Et ueniūt mater ei⁹ & fratres: & foris ſtantes miſerūt ad eum uocantes eum: & ſedebat circa eum turba, & dicūt ei. Ecce mater tua & fratres tui foris quærūt te. Et reſpondens eis ait: Quæ eſt mater mea & fratres mei? Et circū ſpiciēs eos qui in circumitu eius ſedebāt, ait: Ecce mater mea & fratres mei. Qui enim fecerit uoluntatē dei, hic frater me⁹ & ſoror mea & mater mea eſt.

Et iterū cœpit docere ad mare: & congregata eſt ad eum turba multa: ita ut in nauim aſcēdens ſederet in mari: & omnis turba circa mare ſuper terrā erat & docebat eos in parabolis multa: & dicebat illis in doctrina ſua: Audite. Ecce exijt ſeminans ad ſeminandū. Et dum ſeminat, aliud cecidit ſecus uiam & uenerūt uolucres cœli & comederunt illud. Aliud uero cecidit ſuper petroſa ubi nō habuit terrā multā: & ſtatim exortum eſt: quoniā non habebat altitudinē terræ: & quādo exort⁹ eſt ſol, exeſtuauit: et eo quod nō habebat radicē, exaruit. Et aliud cecidit in ſpinas: & aſcēderūt ſpinæ & ſuffocauerūt illud. & fructū nō dedit. Et aliud cecidit in terram

πλὼ γλῶ πλὼ καλλὼ, καὶ ἐδίδου καρ
πὸμ ἀναβαίνοντα καὶ αὐξάνοντα, & ἔφερεν ἓν τριάκοντα, καὶ ἓν ἑξήκον
τα, καὶ ἓν ἑκατόν. καὶ ἔλεγεν αὐ
τοῖς. Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.
Ὅτε δὲ ἐγένετο κατὰ μόνας, ἠρώτησαν
αὐτὸν οἱ περὶ αὐτὸν σὺν τοῖς δώδε
κα τὴν παραβολήν. καὶ ἔλεγεν αὐ
τοῖς. Ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὸ μυσή
ριον τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ. * Ἐκείνοις
δὲ τοῖς ἔξω ἐν παραβολαῖς τὰ πάν
τα γίνεται, ἵνα βλέποντες βλέπω
σι, καὶ μὴ ἴδωσι, καὶ ἀκούοντες ἀκού
ωσι, καὶ μὴ συνιῶσι, μήποτε ἐπι
στρέψωσι, καὶ ἀφεθῇ αὐτοῖς τὰ ἁμαρ
τήματα. Καὶ λέγει αὐτοῖς. οὐκ οἴδατε
τὴν παραβολὴν ταύτην; καὶ πῶς
πάσας τὰς παραβολὰς γνώσεσθε;
* Ὁ σπείρων τὸν λόγον σπείρει. οὗτοί
δέ εἰσιν οἱ παρὰ τὴν ὁδὸν ὅπου σπεί
ρεται ὁ λόγος, καὶ ὅταν ἀκούσωσιν,
εὐθέως ἔρχεται ὁ σατανᾶς, καὶ ἆρει
τὸν λόγον τὸν ἐσπαρμένον ἐν ταῖς
καρδίαις αὐτῶν. καὶ οὗτοί εἰσιν ὁ
μοίως, οἱ ἐπὶ τὰ πετρώδη σπειρό
μενοι, οἵτινες ὅταν ἀκούσωσι τὸν λόγον,
εὐθέως μετὰ χαρᾶς λαμβάνουσιν
αὐτὸν, καὶ οὐκ ἔχουσι ῥίζαν ἐν ἑαυτοῖς
ἀλλὰ πρόσκαιροί εἰσιν, εἶτα γενομέ
νης θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λό
γον, εὐθέως σκανδαλίζονται. Καὶ οὗ
τοί εἰσιν, οἱ εἰς τὰς ἀκάνθας σπειρό
μενοι, οὗτοί εἰσιν οἱ τὸν λόγον ἀκού
οντες, καὶ αἱ μέριμναι τοῦ αἰῶνος τού
του, καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου, καὶ αἱ
περὶ τὰ λοιπὰ ἐπιθυμίαι εἰσπορευό
μεναι συμπνίγουσι τὸν λόγον, καὶ
ἄκαρπος γίνεται. Καὶ οὗτοί εἰσιν, οἱ
ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρέντες, οἵ
τινες ἀκούουσι τὸν λόγον & παρα
δέχονται, καὶ καρποφοροῦσιν, ἓν τρι
άκοντα, καὶ ἓν ἑξήκοντα, καὶ ἓν ἑκα
τόν. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς. * Μήτι ὁ λύ
χνος * καίεται, ἵνα ὑπὸ τὸν μόδιον τε
θῇ, ἢ ὑπὸ τὴν κλίνην; οὐχ ἵνα ἐπὶ τὴν
λυχνίαν ἐπιτεθῇ; * οὐ γάρ ἐστί τι κρυ
πτὸν, ὃ ἐὰν μὴ φανερωθῇ, οὐδὲ ἐγέ
νετο ἀπόκρυφον, ἀλλ' ἵνα εἰς φανε
ρὸν ἔλθῃ. Εἴ τις ἔχει ὦτα ἀκούειν, ἀκ
ουέτω. * Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς. Βλέ
πετε τί ἀκούετε. ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖ
τε, μετρηθήσεται ὑμῖν, καὶ προστεθή
σεται

λζ α

λη β

λθ β

Aliás ἔρχεται.

μ β

μα β

terrã bonã, & dabat fructũ emergentẽ atq; crescentẽ: & afferebat unum triginta, & unũ sexaginta, & unũ centũ. ac dicebat illis: Qui habet aures ad audiendũ, audiat. Cũ autẽ cœpisset esse solus, interrogauerunt eum hi, qui circũ illũ erant cũ duodecim, de parabola, & dicebat eis: Vobis datũ est noſse mysteriũ regni dei, illis aũt qui foris sunt per parabolas omnia fiunt: ut uidentes uideãt, & nõ cernant: & audientes audiant, & nõ intelligant: nequãdo conuertant & remittant eis peccata. Et ait illis: Nescitis parabolã hãc? & quomodo omnes parabolas cognoscetis? Seminator ille sermonẽ seminat. Isti uero sunt, quorũ alĳ iuxta uiam dicunt ubi seminat sermo, & cum audierint, confestim uenit satanas, & aufert sermonẽ qui seminatus est in cordibus eorũ. Et alĳ sunt similiter, qui in petrosa semẽ excipiũt: qui cũ audierint sermonẽ, statim cũ gaudio accipiunt illũ, & non habent radicẽ in se, sed temporarĳ sunt: deinde coorta afflictione aut persecutione propter sermonẽ, cõfestim offendunt. Et alĳ sunt qui in spinas semen excipiũt. hi sunt qui sermonem audiũt, & solicitudines seculi huius ac deceptio diuitiarũ, cæterarũq; rerũ cupiditates introeuntes, suffocant sermonẽ, ac redditur infructifer. Et alĳ sunt qui in terrã bonã semẽ exceperũt, qui audiunt sermonẽ & suscipiunt, & fructificant, ita ut aliud granũ adferat triginta, aliud sexaginta, aliud centũ. Et dicebat illis: Num lucerna incẽditur, ut subter modiũ ponatur, aut subter lectum? Nõne ut super candelabrũ ponatur? Nõ est enim aliquid abscõditum quod nõ manifestetur: nec factũ est occultum quod nõ ueniat in palam. Si quis habet aures audiendi, audiat. Et dicebat illis: Videte quid audiatis. In qua mẽsura mensi fueritis, remetiet uobis, & adĳcietur

in terrã bonã, & dabat fructum ascendentẽ & crescentem: & afferebat unũ tricesimum, & unũ sexagesimũ, & unũ centesimũ. Et dicebat: Qui habet aures audiendi audiat. Et cũ esset singularis interrogauerũt eũ hi qui cũ eo erãt duodecim parabolam exponere. Et dicebat eis: Vobis datũ est noſse mysteriũ regni dei: illis aũt qui foris sunt in parabolis omnia fiunt: ut uidentes uideãt, & non uideãt, & audiẽtes audiant & nõ intelligant: nequãdo cõuertãtur & dimittantur eis peccata. Et ait illis: Nescitis parabolã hanc. Et quomodo omnes parabolas cognoscetis? Qui seminat, uerbũ seminat. Hi autẽ sunt qui circa uiã ubi seminatur uerbũ, & cum audierint, confestim uenit satha nas & aufert uerbũ quod seminatũ est in cordibus eorum. Et hi sunt similiter qui super petrosa seminant: qui cum audierint uerbũ, statim cum gaudio accipiũt illud: & nõ habent radicẽ in se, sed tẽporales sunt: deinde orta tribulatione & persecutione propter uerbũ, cõfestim scãdalizantur. Et alĳ sunt qui in spinis seminant. Hi sunt qui uerbũ audiunt, & erũnæ sæculi & deceptio diuitiarũ: & circa reliqua cõcupiscentiæ introeuntes suffocãt uerbũ: & sine fructu efficit. Et hi sunt qui super terram bonã seminati sunt: qui audiũt uerbum & suscipiunt: & fructificant, unum tricesimũ, unũ sexagesimũ, & unũ cẽtesimũ. Et dicebat illis: Nunquid uenit lucerna ut sub modio ponatur aut sub lecto? Nõne ut super candelabrũ ponatur? Nõ est enim aliquid abscõditum quod nõ manifestetur: nec factũ est occultum quod nõ ueniat in palam. Si quis habet aures audiendi, audiat. Et dicebat illis: Videte quid audiatis. In qua mẽsura mensi fueritis, remetiet uobis, & adĳcietur

μβ σεται ὑμῖν τοῖς ἀκούουσιν. ος γὰρ
β ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ. καὶ ὃς οὐκ ἔχει,
μγ καὶ ὃ ἔχει, ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. * καὶ ἔλε
ι γεν. οὕτως ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.
ὡς ἐὰν ἄνθρωπος βάλῃ τὸν σπόρον
ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ καθεύδῃ καὶ ἐγείρηται νυ
κτὸς καὶ ἡμέρας. καὶ ὁ σπόρος βλα
στᾷ, καὶ μηκύνηται ὡς οὐκ οἶδεν αὐ
τός. αὐτομάτη γὰρ ἡ γῆ καρποφορεῖ
πρῶτον χόρτον, εἶτα στάχυν, εἶτα
πλήρη σῖτον ἐν τῷ στάχυϊ. ὅταν δὲ
παραδῷ ὁ καρπός, εὐθέως ἀποστέλλει
δρέπανον, ὅτι παρέστηκεν ὁ θερισμός.
μδ * καὶ ἔλεγε, τίνι ὁμοιώσωμεν τὴν βα
β σιλείαν τοῦ θεοῦ; ἢ ἐν * τίνι παραβολῇ
Aliás παραβαλῶμεν αὐτήν; ὡς κόκκῳ σι
ποία. νάπεως, ὃς ὅταν σπαρῇ ἐπὶ τῆς γῆς,
μικρότερος ὢν πάντων τῶν σπερμά
των τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὅταν
σπαρῇ, ἀναβαίνει, καὶ γίνεται πάν
των τῶν λαχάνων μείζων, καὶ ποιεῖ
κλάδους μεγάλους, ὥστε δύνασθαι ὑ
πὸ τὴν σκιὰν αὐτοῦ τὰ πετεινὰ τ
με οὐρανοῦ κατασκηνοῦν. * καὶ τοιαύ
s ταις παραβολαῖς πολλαῖς ἐλάλει
αὐτοῖς τὸν λόγον, καθὼς ἠδύναντο
μς ἀκούειν. * χωρὶς δὲ παραβολῆς οὐκ
ι ἐλάλει αὐτοῖς, κατ' ἰδίαν δὲ τοῖς μα
μζ θηταῖς αὐτοῦ ἐπέλυε πάντα. * καὶ ι
β λέγει αὐτοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὀψί
ας γενομένης, διέλθωμεν εἰς τὸ πέ
ραν. καὶ ἀφέντες τὸν ὄχλον, παρα
λαμβάνουσιν αὐτὸν ὡς ἦν ἐν τῷ πλοίῳ, καὶ ἄλλα δὲ πλοιάρια ἦν μετ'
αὐτοῦ. καὶ γίνεται λαῖλαψ ἀνέμου
μεγάλη, τὰ δὲ κύματα ἐπέβαλλεν
εἰς τὸ πλοῖον, ὥστε αὐτὸ ἤδη γεμίζε
σθαι, καὶ ἦν αὐτὸς ἐπὶ τῇ πρύμνῃ, ἐπὶ
τὸ προσκεφάλαιον καθεύδων. καὶ διε
γείρουσιν αὐτὸν, καὶ λέγουσιν αὐτῷ.
διδάσκαλε, οὐ μέλει σοι, ὅτι ἀπολ
λύμεθα; καὶ διεγερθεὶς ἐπετίμησε τῷ
ἀνέμῳ, καὶ εἶπεν τῇ θαλάσσῃ, σιώ
πα, πεφίμωσο. καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνε
μος, καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη,
καὶ εἶπεν αὐτοῖς. τί δειλοί ἐστε οὕτως;
πῶς οὐκ ἔχετε πίστιν; καὶ ἐφοβήθη φό
βον μέγαν, καὶ ἔλεγον πρὸς ἀλλή
λους. τίς ἄρα οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ ὁ ἄνε
μος καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούουσιν αὐ
τῷ; * καὶ ἦλθον εἰς τὸ πέραν τῆς θα ια
λάσσης εἰς τὴν χώραν τῶν Γασαρηνῶν.

καὶ

tur uobis qui auditis: Qui enim habet, dabitur illi: & qui non habet, etiam quod habet, auferetur ab eo, & dicebat: Sic est regnum dei, quemadmodum si homo iaciat semen in terram, ac dormiat, atque exurgat ille nocte ac die: semesque germinet, ac surgat in altũ dum nescit. Vltro emẽ terra fructificat primũ herbã, deinde spicã, deinde plenũ frumentum in spica. cum autem productus fuerit fructus, statim mittit falcem, quoniã adest messis. Et dicebat: Cui assimilabimus regnum dei? aut qua collatione cõferemus illud? Est sicut granum sinapis, quod cum seminatũ fuerit in terra, minus est omnibus seminibus quæ sunt in terra: & cum seminatum fuerit, exurgit, & fit maius omnibus oleribus: & facit ramos magnos, ita ut possint sub umbra eius aues cœli nidificare. Et talibus multis parabolis loquebatur eis sermonem, prout poterant audire. sine parabola uero non loquebatur eis. seorsim autem discipulis suis exponebat omnia. Et ait illis in die illo cum facta esset uespera: Transeamus in ulteriorem ripam. Et dimissa turba, assumunt eum ita ut erat in naui, sed & aliæ nauiculæ erant cum illo. Et oritur procella uenti magna, & fluctus irruebant in nauim, ita ut illa iam impleretur. Et erat ipse in puppi uper ceruical dormiens, & excitant eum, dicũntque illi: Præceptor, non est tibi curæ, quod perimus? Et excitatus increpauit uentum, dixitq; mari: Tace, obmutesce. & conquieuit uentus, factáque est tranquillitas magna, & ait illis: Quid timidi estis adeo? qui fit ut non habeatis fiduciam? Et timuerũt timore magno, dicebantq; inter sese: Quisnam hic est, quia & uentus & mare obediunt ei?

Et uenerunt traiecto mari in regionem Gadarenorum. Egressoque

tur uobis. Qui enim habet, dabitur illi: & qui non habet, etiam quod habet, auferet ab eo. Et dicebat: Sic est regnum dei quemadmodum si homo iaciat sementem in terram, & dormiat & exurgat nocte & die & semen germinet: & increscat dum nescit ille. Vltro enim terra fructificat primũ herbam, deinde spicam, deinde plenum frumentum in spica. Et cum ex se produxerit fructus, statim mittit falcem: quoniam adest messis. Et dicebat: Cui assimilabimus regnũ dei: aut cui parabolæ comparabimus illud? Sicut granum sinapis, quod cum semina tum fuerit in terra, minus est omnibus seminibus quæ sunt in terra: & cum natum fuerit, ascẽdit in arborem, & fit maius omnibus oleribus: & facit ramos magnos: ita ut possint sub umbra eius aues cœli habitare. Et talibus multis parabolis loquebatur eis uerbum prout poterant audire: sine parabola autẽ non loquebat eis. Seorsum autem discipulis suis disserebat omnia. Et ait illis in die illa, cum sero esset factum: Transeamus contra. Et dimittentes turbã, assumunt eum ita ut erat in naui: & aliæ naues erant cum illo. Et facta est procella magna uenti: & fluctus mittebat in nauim: ita ut impleret nauis. Et erat ipse in puppi super ceruical dormiens: & excitant eum: & dicunt illi: Magister: non ad te pertinet, quia perimus? Et exurgens comminatus est uento & dixit mari: Tace, obmutesce. Et cessauit uẽtus: & facta est tranquillitas magna. Et ait illis. Quid timidi estis? Necdum habetis fidem. Et timuerunt timore magno & dicebãt ad alterutrũ. Quisputas est iste: qa uentus & mare obediũt ei.

Et uenerũt trans fretũ maris in regionẽ Gerasenorũ

V.

Et

καὶ ἐξελθόντι αὐτῷ ἐκ τοῦ πλοίου, εὐθέως ἀπηντησεν αὐτῷ ἐκ τῶν μνημείων ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ, ὃς τὴν κατοίκησιν εἶχεν ἐν τοῖς μνημείοις. ¶ οὐδὲ ἁλύσεσιν οὐδεὶς ἠδύνατο αὐτὸν δῆσαι, διὰ τὸ αὐτὸν πολλάκις πέδαις ¶ καὶ ἁλύσεσι δεδέσθαι, καὶ διεσπασθαι ὑπ' αὐτοῦ τὰς ἁλύσεις, ¶ καὶ τὰς πέδας συντετρίφθαι, καὶ οὐδεὶς αὐτὸν ἰσχυσε δαμάσαι. ¶ διὰ παντὸς νυκτὸς ¶ καὶ ἡμέρας ἐν τοῖς ὄρεσι ¶ καὶ ἐν τοῖς μνήμασιν ἦν κράζων, ¶ κατακόπτων ἑαυτὸν λίθοις. ἰδὼν δὲ τὸν Ιησοῦν ἀπὸ μακρόθεν, ἔδραμε, καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ, ¶ κράξας φωνῇ μεγάλῃ εἶπεν. τί ἐμοὶ καὶ σοὶ Ιησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου; ὁρκίζω σε τὸν θεόν, μή με βασανίσῃς. ἔλεγε γὰρ αὐτῷ, ἔξελθε τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον ἐκ τοῦ ἀνθρώπου. ¶ ἐπηρώτα αὐτόν. τί σοι ὄνομα; ¶ ἀπεκρίθη λέγων. λεγεὼν ὄνομά μοι, ὅτι πολλοί ἐσμεν. ¶ παρεκάλει αὐτὸν πολλὰ, ἵνα μὴ αὐτοὺς ἀποστείλῃ ἔξω τῆς χώρας. ἦν δὲ ἐκεῖ πρὸς τὰ ὄρη ἀγέλη χοίρων μεγάλη βοσκομένη. ¶ παρεκάλεσαν αὐτὸν πάντες οἱ δαίμονες, λέγοντες. πέμψον ἡμᾶς εἰς τοὺς χοίρους, ἵνα εἰς αὐτοὺς εἰσέλθωμεν. ¶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς εὐθέως ὁ Ιησοῦς. καὶ ἐξελθόντα τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα, εἰσῆλθον εἰς τοὺς χοίρους. ¶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν. ἦσαν δὲ ὡς δισχίλιοι, καὶ ἐπνίγοντο ἐν τῇ θαλάσσῃ. οἱ δὲ βόσκοντες τοὺς χοίρους, ἔφυγον, καὶ ἀνήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν ¶ εἰς τοὺς ἀγρούς. καὶ ἦλθον ἰδεῖν τί ἐστὶ τὸ γεγονός ¶ ἔρχονται πρὸς τὸν Ιησοῦν. ¶ θεωροῦσι τὸν δαιμονιζόμενον καθήμενον καὶ ἱματισμένον, ¶ σωφρονοῦντα τὸν ἐσχηκότα τὸν λεγεῶνα, καὶ ἐφοβήθησαν. καὶ διηγήσαντο αὐτοῖς οἱ ἰδόντες, πῶς ἐγένετο τῷ δαιμονιζομένῳ, καὶ περὶ τῶν χοίρων. ¶ ἤρξαντο παρακαλεῖν αὐτὸν ἀπελθεῖν ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν. * καὶ ἐμβάντος αὐτοῦ εἰς τὸ πλοῖον, παρεκάλει αὐτὸν ὁ δαιμονισθείς, ἵνα ᾖ μετ' αὐτοῦ. ὁ δὲ Ιησοῦς οὐκ ἀφῆκεν αὐτὸν ἀλλὰ λέγει αὐτῷ. ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου πρὸς τοὺς σούς, ¶ ἀνάγγειλον αὐ

μη

soq; ei de naui, ſtatim occurrit è monumentis homo ſpiritui obnoxius immũdo, qui domicilium habebat in monumentis, & neq; catenis quiſquam poterat eum ligare, propterea quod, cum ſæpe cõpedibus & catenis uinctus fuiſſet, diſcerptæ eſſent ab illo catenæ, & cõpedes eſſent comminutæ, neq; quiſquam ualuiſſet eũ domare. Et ſemper die ac nocte in montibus & in monumẽtis erat clamans, & concidens ſeipſum lapidibus. Cum uidiſſet autẽ Ieſum emin⁹, cucurrit, & adorauit eũ, & clamãs uoce magna dixit: Quid mihi tecũ eſt Ieſu fili dei altiſſimi? adiuro te per deũ, ne me torqueas. Dicebat emi illi: Exi ſpiritus immunde ab homine. Et interrogabat eum: Quod tibi nomẽ eſt? Et reſpõdit, dicẽs ei: Legio mihi nomen eſt, quia multi ſumus. Et deprecabatur eum multũ, ne ſe emitteret extra regionẽ. Erat autẽ ibi iuxta montes grex porcorũ magnus paſcens, & deprecabãtur eũ omnes dæmones, dicẽtes: Mitte nos in porcos, ut in eos introëamus. Et permiſit eis ſtatim Ieſus. Et egreſſi ſpiritus immũdi, ingreſſi ſunt in porcos. Et ferebaẽ grex per præceps in mare. Erãt aũt fermè bis mille, & ſuffocati ſunt in mari. Porrò qui paſcebãt porcos, fugerunt, & renunciauerũt in ciuitatẽ, & in agros. Et egreſſi ſunt ad uidendũ quid eſſet quod acciderat: & ueniũt ad Ieſum, & uidẽt illum qui à dæmonio uexabatur, ſedentem ac ueſtitũ, & ſanæ mentis, qui habuerat legionem, & timuerunt. Et narrauerunt illis qui uiderant, qualiter accidiſſet ei qui dæmoniũ habuerat, & de porcis. Et rogare cœperũt eum, ut diſcederet de finibus ipſorum. Et cum ingreſſus eſſet nauim, rogabat illum qui fuerat à dæmonio correptus, ut eſſet cũ illo: Ieſus autem non permiſit eum, ſed ait illi: Abi in domũ tuã ad tuos, & annuncia illis

Et exeunti ei de naui, ſtatim occurrit de monumentis homo in ſpiritu immundo qui domicilium habebat in monumentis. Et neque catenis iam quiſquam poterat eum ligare: quoniam ſæpe compedibus & catenis uinctus, dirupiſſet catenas & compedes comminuiſſet: & nemo poterat cũ domare. Et ſemper die ac nocte in monumentis & in montibus erat clamans & concidens ſe lapidibus. Videns autem Ieſum a longe cucurrit, & adorauit eũ: & clamans uoce magna dixit: Quid mihi & tibi Ieſu fili dei altiſſimi? Adiuro te per deum ne me torqueas. Dicebat enim illi: Exi ſpiritus immunde ab homine iſto. Et interrogabat eum: Quod tibi nomen eſt? Et dicit ei: Legio mihi nomen eſt: quia multi ſumus. Et deprecabatur eum multũ ne ſe expelleret extra regionem. Erat autem ibi circa montem grex porcorũ magnus paſcẽs in agris. Et deprecabantur eum ſpiritus, dicentes: Mitte nos in porcos: ut in eos introeamus. Et cõceſſit eis ſtatim Ieſus. Et exeuntes ſpiritus immũdi, introierunt in porcos: & magno impetu grex præcipitatus eſt in mare ad duo milia: & ſuffocati ſunt in mari. Qui autem paſcebãt eos fugerunt, & nunciauerunt in ciuitatẽ, & in agros. Et egreſſi ſunt uidere quid eſſet facti: & uenerunt ad Ieſum, & uident illum qui a dæmonio uexabatur ſedẽtem ueſtitum & ſanæ mentis, & timuerũt. Et narrauerunt illis qui uiderãt qualiter factũ eſſet ei qui dæmoniũ habuerat: & de porcis. Et rogare cœperũt eum, ut diſcederet de finibus eorũ. Cumq; aſcenderet nauim, cœpit illũ deprecari qui a dæmonio uexatus fuerat, ut eſſet cũ illo: & nõ admiſit eum: ſed ait illi: Vade in domum tuã ad tuos: & annũ-

 cia illis

λομ αὐτοῖς, ὅσα σοι ὁ κύριος πεποίηκε
καὶ ἠλέησέ σε. καὶ ἀπῆλθε καὶ ἤρξατο
κηρύσσειν ἐν τῇ δεκαπόλει, ὅσα ἐποί-
ησεν αὐτῷ ὁ Ιησοῦς, καὶ πάντες ἐθαυ-
μαζον. * καὶ διαπεράσαντος τ Ιησοῦ
μθ ἐν τῷ πλοίῳ πάλιν εἰς τ πέραν,
β συνήχθη ὄχλος πολὺς ἐπ' αὐτόν, καὶ
ἦν παρὰ τὴν θάλασσαν. καὶ ἰδοὺ ἔρ- ιβ
χεται εἷς τῶν ἀρχισυναγώγων, ὀνό-
ματι Ἰάϊρος, καὶ ἰδὼν αὐτόν, πίπτει
πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ. καὶ παρεκάλει
αὐτὸν πολλά, λέγων. ὅτι τ θυγάτριόν
μου ἐσχάτως ἔχει. ἵνα ἐλθὼν ἐπιθῇς
αὐτῇ τὰς χεῖρας, ὅπως σωθῇ καὶ ζήσε-
ται. καὶ ἀπῆλθε μετ' αὐτοῦ. καὶ ἠκολού-
θει αὐτῷ ὄχλος πολύς, καὶ συνέθλι-
βον αὐτόν. καὶ γυνὴ οὖσα ἐν ῥύσει
αἵματος ἔτη δώδεκα, καὶ πολλὰ πα- ιζ
θοῦσα ὑπὸ πολλῶν ἰατρῶν, καὶ δαπανή-
σασα τὰ ἑαυτῆς πάντα, καὶ μηδὲν ὠφε-
ληθεῖσα, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τ χεῖρον
ἐλθοῦσα, ἀκούσασα περὶ τ Ιησοῦ, ἐλ-
θοῦσα ἐν τῷ ὄχλῳ ὄπισθεν, ἥψατο
τ ἱματίου αὐτοῦ. ἔλεγεν γάρ, κἂν τ ἱμα-
τίων αὐτοῦ ἅψωμαι, σωθήσομαι. καὶ
εὐθέως ἐξηράνθη ἡ πηγὴ τοῦ αἵματος
αὐτῆς, καὶ ἔγνω τῷ σώματι, ὅτι ἴα-
ται ἀπὸ τῆς μάστιγος. καὶ εὐθέως ὁ
Ιησοῦς ἐπιγνοὺς ἐν ἑαυτῷ, τὴν ἐξ
αὐτοῦ δύναμιν ἐξελθοῦσαν, ἐπιστρα-
φεὶς ἐν τῷ ὄχλῳ, ἔλεγε. τίς μου ἥ-
ψατο τ ἱματίων; καὶ ἔλεγον αὐτῷ
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. βλέπεις τὸν ὄχλον
συνθλίβοντά σε, καὶ λέγεις, τίς μου
ἥψατο; καὶ περιεβλέπετο ἰδεῖν τὴν τ
ποιήσασαν. ἡ δὲ γυνὴ φοβηθεῖσα
καὶ τρέμουσα, εἰδυῖα ὃ γέγονεν ἐπ'
αὐτῇ, ἦλθεν καὶ προσέπεσεν αὐτῷ, καὶ
εἶπεν αὐτῷ πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν.
ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ. Θύγατερ, ἡ πίστις
σου σέσωκέ σε, ὕπαγε εἰς εἰρήνην,
καὶ ἴσθι ὑγιὴς ἀπὸ τῆς μάστιγός σου.
Ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἔρχονταί ἀπὸ
τοῦ ἀρχισυναγώγου, λέγοντες, ὅτι
ἡ θυγάτηρ σου ἀπέθανε, τί ἔτι σκύλ
λεις τὸν διδάσκαλον; ὁ δὲ Ιησοῦς
εὐθέως ἀκούσας τὸν λόγον λαλούμε
νον, λέγει τῷ ἀρχισυναγώγῳ. μὴ
φοβοῦ, μόνον πίστευε. καὶ οὐκ ἀφῆ-
κεν οὐδένα αὐτῷ συνακολουθῆσαι,
Aliâs ἔρχονται εἰ μὴ πέτρον καὶ ἰάκωβον καὶ Ιω-
ἄννην τ ἀδελφὸν ἰακώβου. καὶ ἔρχεται
εἰς τὸν

cia illis quanta tibi dominus fecerit, & misertus sit tui. Et abijt, & cœpit p̄dicare in decapoli, quanta sibi fecisset Iesus, & om̄es mirabantur. Et cū traiecisset Iesus naui rursus in ulteriorem ripam, cōuenit turba multa ad eum, & erat circa mare. Et ecce uenit quidam principū synagogæ, nomine Iairus: & cum uidisset eum, procidit ad pedes eius, et deprecabatur eū multum, dicens, Filiola mea in extremis est, oro ut uenias & imponas illi manus, ut salua sit, & uiuet Et abijt cū illo, & sequebat̄ eum turba multa, & cōprimebant eū. Et mulier quædā, quæ fuerat obnoxia ꝓfluuio sanguinis annos duodecim, fueratq; multa perpessa à cōpluribus medicis, & insumpserat omnia sua, neq; quicquā adiumenti senserat, sed magis in deterius uenerat, cum audisset de Iesu uenit in turba à tergo, & tetigit uestimentū eius. Dicebāt enim: si uel uestimēta eius tetigero, salua ero. Et confestim siccatus est fons sanguinis eius: & sensit corpore, quod sanata esset ab eo flagello. Et statim Iesus in semetipso cognoscens uirtutē ex sese prodisse, conuersus in turba, aiebat: Quis tetigit uestimēta mea? Et dicebāt ei discipuli ipsius: Vides turbam undiq; prementē te, & dicis: quis me tetigit? Et circūspiciebat, ut uideret eam quæ hoc fecerat. Mulier uero timēs & tremens, sciens quod factū esset in se, uenit & procidit ante eum: & dixit ei omnē ueritatem. Ille autē dixit ei: Filia, fides tua te seruauit, uade cum pace, & esto sana à flagello tuo. Adhuc eo loquente ueniūt à principe synagogæ, qui dicerent: Filia tua mortua est, quid ultra uexas magistrū? Iesus aūt protinus audito sermone qui dicebatur, ait principi synagogæ: ne metuas, tantūmodo crede. Et non permisit ut quisq; se sequeretur, præter Petrū & Iacobū & Iohannē fratrem Iacobi. Et uenit

in do

cia illis quāta tibi dominus fecerit & misertus sit tui. Et abijt, & cœpit prædicare in decapoli: quāta sibi fecisset Iesus: & omnes mirabātur. Et cum trāscēdisset Iesus in naui rursus trāsfretū, cōuenit turba multa ad eū: & erat circa mare. Et uenit quidam de archisynagogis nomine Iairus: & uidēs eum, procidit ad pedes ei⁹: & deprecabat̄ eū multū, dicens: Quoniā filia mea in extremis est: ueni, impone manū tuā super eā: ut salua sit, & uiuat. Et abijt cū illo: & sequebatur eū turba multa: & cōprimebāt eū. Et mulier quæ erat in profluuio sanguinis annis duodecim, & fuerat multa perpessa à cōpluribus medicis: & erogauerat om̄ia sua: nec quicq; profecerat: sed magis deterius habebat: cum audisset de Iesu, uenit in turba retro & tetigit uestimentū ei⁹. Dicebat em̄: qa si uel uestimēta ei⁹ tetigero, salua ero. Et cōfestim siccat⁹ est fons sanguinis ei⁹. & sensit corpore: qa sanata esset a plaga. Et statim Iesus in semetipso cognoscēs uirtutē quæ exierat de illo, cōuersus ad turbā aiebat: Quis tetigit uestimēta mea? Et dicebāt ei discipuli sui: Vides turbā cōprimentē te: & dicis: quis me tetigit? Et circūspiciebat uidere eam quæ hoc fecerat. Mulier uero timēs & tremens, sciens quod factū esset in se, uenit & procidit ante eum: & dixit ei omnē ueritatem. Ille autē dixit ei: Filia, fides tua te saluā fecit: uade in pace: & esto sana a plaga tua. Adhuc eo loquētē ueniūt nuncij ad archisynagogū, dicentes: quia filia tua mortua est: quid ultra uexas magistrū? Iesus autem audito uerbo quod dicebatur, ait archisynagogo: Noli timere: tantummodo crede. Et nō admisit quēquam se sequi: nisi Petrum & Iacobū & Ioānem fratrē Iacobi: Et ueniunt

in domum

εἰς τὴν οἰκον τ̃ ἀρχισυναγώγου, καὶ
θεωρεῖ θόρυβον καὶ κλαίοντας, καὶ ἀλα-
λάζοντας πολλὰ, & εἰσελθὼν λέγει
αὐτοῖς. Τί θορυβεῖσθε καὶ κλαίετε; τὸ παι-
δίον οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει. καὶ
κατεγέλων αὐτ̃. ὁ δὲ ἐκβαλὼν ἅπαν
τας, παραλαμβάνει τὸν πατέρα τ̃ παι
δίου & τὴν μητέρα, & τοὺς μετ' αὐτοῦ,
καὶ εἰσπορεύεται ὅπου ἦν τὸ παιδίον
ἀνακείμενον, καὶ κρατήσας τ̃ χειρὸς
τ̃ παιδίου, λέγει αὐτῇ. Ταλιθὰ κοῦμι,
ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, τὸ, κοράσι-
ον, σοὶ λέγω, ἔγερσε. & εὐθέως ἀνέστη
τὸ κοράσιον καὶ περιεπάτει. ἦν γὰρ ἐτῶν
δώδεκα, & ἐξέστησαν ἐκστάσει μεγά
λῃ. & διεστείλατο αὐτοῖς πολλὰ, ἵνα
μηδεὶς γνῷ τοῦτο, καὶ εἶπε δοθῆναι αὐ
τῇ φαγεῖν. * καὶ ἐξελθὼν ἐκεῖθεν, &
ἦλθεν εἰς τὴν πατρίδα αὐτ̃, καὶ ἀκολου
θοῦσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. & γε
νομένου σαββάτου, ἤρξατο ἐν τῇ συνα
γωγῇ διδάσκειν, καὶ πολλοὶ ἀκού-
οντες, ἐξεπλήσσοντο λέγοντες. πόθεν
τούτῳ ταῦτα; καὶ τίς ἡ σοφία ἡ δο
θεῖσα αὐτῷ, καὶ δυνάμεις τοιαῦται
διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ γίνονται; οὐχ
οὗτός ἐστιν ὁ τέκτων, ὁ υἱὸς Μαρίας,
ἀδελφὸς δὲ Ἰακώβου καὶ Ἰωσῆ & Ἰού
δα, καὶ Σίμωνος; καὶ οὐκ εἰσὶν αἱ
ἀδελφαὶ αὐτοῦ ὧδε πρὸς ὑμᾶς;
* καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ. ἔλε
γεν δὲ αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ὅτι οὐκ ἔστι προ
φήτης ἄτιμος, εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι
αὐτοῦ, καὶ ἐν τοῖς συγγενέσι, καὶ ἐν
τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἠδύνατο ἐκεῖ
οὐδεμίαν δύναμιν ποιῆσαι, εἰ μὴ
ὀλίγοις ἀρρώστοις ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας
ἐθεράπευσε. & ἐθαύμαζε διὰ τὴν ἀ-
πιστίαν αὐτῶν. * καὶ περιῆγε τὰς κώ
μας κύκλῳ, διδάσκων. * καὶ προσ
καλεῖται τοὺς δώδεκα, & ἤρξατο αὐ
τοὺς ἀποστέλλειν δύο δύο, καὶ ἐδίδου
αὐτοῖς ἐξουσίαν τῶν πνευμάτων τ̃
ἀκαθάρτων. καὶ παρήγγειλεν αὐτοῖς,
ἵνα μηδὲν αἴρωσιν εἰς ὁδόν, εἰ μὴ
ῥάβδον μόνον, μὴ πήραν, μὴ ἄρτον
μὴ εἰς τὴν ζώνην χαλκόν, ἀλλ' ὑπο
δεδεμένους σανδάλια, καὶ μὴ ἐνδύ-
σασθαι δύο χιτῶνας. & ἔλεγεν αὐ
τοῖς. * ὅπου ἐὰν εἰσέλθητε εἰς οἰκί
αν, ἐκεῖ μένετε, ἕως ἂν ἐξέλθητε ἐκεῖ
θεν. * καὶ ὅσοι ἐὰν μὴ δέξωνται ὑμᾶς

μηδὲ

in domũ principis ſynagogæ, ui-
detque tumultũ ac flentes & eiu-
lantes multum, & ingreſſus ait il-
lis: Quid tumultuamini & plora
tis? Puella non eſt mortua, ſed
dormit. Et irridebãt eum. Ipſe ue-
ro eiectis omnibus, aſſumit patrẽ
& matrem puellæ & eos qui cum
ipſo erant, & ingreditur eò ubi
puella erat iacens, & apprehenſa
manu puellæ, ait illi: Talitha, cu-
mi: quod eſt ſi quis interpretetur:
Puella, tibi dico, ſurge. Et confe-
ſtim ſurrexit puella, & ambula-
bat. erat enim annorum duode-
cim. & obſtupuerunt ſtupore ma
gno. Et præcepit illis uehemẽter,
ne quiſquam id ſciret, & iuſſit ut
daretur illi quod ederet.

Et egreſſus eſt illinc, uenitq; in
patriam ſuam, & ſequuntur eum
diſcipuli ſui. Cumq; adeſſet ſab-
batum, cœpit in ſynagoga doce-
re, multiq; audientes obſtupue-
runt, dicẽtes: Vnde huic hæc? &
quæ eſt ſapiẽtia, quæ data eſt illi?
& uirtutes tales per manus eius
efficiũtur? Nónne hic eſt faber il-
le, filius Mariæ, frater Iacobi, & Io
ſe, & Iuda, & Simonis? Nónne &
ſorores eius hic nobiſcũ ſunt? Et
offendebantur per eum. Dicebat
autẽ illis Ieſus: Non eſt propheta
contẽptus niſi in patria ſua, & in-
ter cognatos, & in familia ſua. Et
nõ poterat ibi uirtutẽ ullam æde-
re, niſi quod paucos infirmos im-
poſitis manibus ſanauit, ac mi-
rabatur propter incredulitatem eo
rum. & obambulabat per uicos
undiq; circumiacentes, docens.
Et accerſit duodecim, cœpitque
eos emittere binos, ac dabat illis
poteſtatẽ aduerſus ſpiritus immũ
dos. Et præcepit illis, ne quid tolle
rent in uiã, niſi uirgam tantũ: non
peram, non panẽ, nõ in zona æs:
ſed calciarẽtur ſandaliis, & ne in-
duerẽtur binis tunicis. Et dicebat
eis: Vbicũq; introieritis in domũ,
illic manete donec exeatis illinc.
Et quicunq; non receperint uos,

neq;

in domum archiſynagogi: VI.
& uidit tumultũ & flentes
& eiulantes multum: & in-
greſſus ait illis: Quid tur-
bamini & ploratis? puella
nõ eſt mortua, ſed dormit.
Et irridebãt eum. Ipſe uero
eiectis omnibus, aſſumit pa-
trem & matrẽ puellæ qui ſe
cum erãt: & ingrediunt ubi
puella erat iacẽs: & tenens
manũ puellæ, ait illi: Tabi-
ta cumi: quod eſt interpre-
tatum, Puella tibi dico ſur-
ge. Et cõfeſtim ſurrexit pu-
ella, & ambulabat: Erat au
tem annorũ duodecim: &
obſtupuerunt ſtupore ma-
gno. Et præcepit illis uehe-
mẽter: ut nemo id ſciret: &
iuſſit dare illi mãducare.

Et egreſſus inde abiit in
patriam ſuam: & ſequeban
tur eum diſcipuli ſui. Et fa-
cto ſabbato cœpit in ſyna-
goga docere: & multi audiẽ
tes admirabãtur in doctri-
na eius, dicẽtes: Vnde huic
hæc omnia? Et quæ eſt ſa-
pientia quæ data eſt illi: &
uirtutes tales quæ per ma-
nus eius efficiũtur? Nonne
hic eſt faber, filius Mariæ,
& frater Iacobi & Ioſeph &
Iudæ & Simonis? Nõne &
ſorores eius hic nobiſcum
ſunt? Et ſcandalizabant in
illo. Et dicebat illis Ieſus:
Quia nõ eſt propheta ſine
honore niſi in patria ſua, &
in domo ſua, & in cognatio
ne ſua. Et nõ poterat ibi uir
tutẽ ullã facere: niſi paucos
infirmos impoſitis manib⁹
curauit. Et mirabat̃ ,ppter
incredulitatẽ eorũ: & circũ-
ibat caſtella in circũitu do-
cens. Et cõuocauit duode-
cim, & cœpit eos mittere bi
nos: & dabat illis poteſtatẽ
ſpirituum immũdorum. Et
præcepit illis ne quid tolle-
rent in uia, niſi uirgam tan-
tum: non peram, non pa-
nem, neq; in zona æs: ſed
calciatos ſandaliis: & ne in-
duerentur duabus tunicis.
Et dicebat eis: Quocũq; in
troieritis in domũ: illic ma-
nete donec exeatis inde. Et
quicũq; nõ receperint uos:

g 4 neq;

μηδὲ ἀκόσωσιν ὑμῶν, ἐκπορευόμενοι ἐκεῖθεν, ἐκτινάξατε τὸν χοῦν τὸν ὑπὸ κάτω τῶν ποδῶν ὑμῶν εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται σοδόμοις ἢ γομόρροις ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ. * καὶ ἐξελθόντες ἐκήρυσσον, ἵνα μετανοήσωσι. ϛ Δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλον, καὶ ἤλειφον ἐλαίῳ πολλοὺς ἀῤῥώστους ϛ ἐθεράπευον. * καὶ ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς ἡρῴδης, φανερὸν γὰρ ἐγένετο τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ϛ ἔλεγεν, ὅτι ἰωάννης ὁ βαπτίζων, ἐκ νεκρῶν ἠγέρθη, καὶ διὰ τοῦτο ἐνεργοῦσιν αἱ δυνάμεις ἐν αὐτῷ. ἄλλοι ἔλεγον, ὅτι ἦν λίας ἐστίν. ἄλλοι δὲ ἔλεγον, ὅτι προφήτης ἐστὶν, ἢ ὡς εἷς τῶν προφητῶν. * ἀκούσας δὲ ὁ ἡρῴδης, εἶπεν, ὃν ἐγὼ ἀπεκεφάλισα ἰωάννην, οὗτος ἐστὶν, αὐτὸς ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν. * Αὐτὸς γὰρ ὁ ἡρῴδης ἀποστείλας, ἐκράτησε τὸν ἰωάννην, ϛ ἔδησεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ διὰ ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ὅτι αὐτὴν ἐγάμησεν. ἔλεγε γὰρ ὁ ἰωάννης τῷ ἡρῴδῃ, ὅτι οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου. ἡ δὲ ἡρωδιὰς ἐνεῖχεν αὐτῷ καὶ ἤθελεν αὐτὸν ἀποκτεῖναι, καὶ οὐκ ἠδύνατο. ὁ γὰρ ἡρῴδης ἐφοβεῖτο τὸν ἰωάννην, εἰδὼς αὐτὸν ἄνδρα δίκαιον ϛ ἅγιον, ϛ συνετήρει αὐτὸν, ϛ ἀκούσας αὐτοῦ πολλὰ ἐποίει, καὶ ἡδέως αὐτοῦ ἤκουεν. * καὶ γενομένης ἡμέρας εὐκαίρου, ὅτε ἡρῴδης τοῖς γενεσίοις αὐτοῦ δεῖπνον ἐποίει τοῖς μεγιστᾶσι, καὶ τοῖς χιλιάρχοις, καὶ τοῖς πρώτοις τῆς γαλιλαίας, ϛ εἰσελθούσης τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ τῆς ἡρωδιάδος, ϛ ὀρχησαμένης, καὶ ἀρεσάσης τῷ ἡρῴδῃ, ϛ τοῖς συνανακειμένοις, εἶπεν ὁ βασιλεὺς τῷ κορασίῳ, αἴτησόν με ὃ ἐὰν θέλῃς, ϛ δώσω σοί. καὶ ὤμοσεν αὐτῇ, ὅτι ὅ ἐάν με αἰτήσῃς, δώσω σοι, ἕως ἡμίσους τῆς βασιλείας μου. ἡ δὲ ἐξελθοῦσα, εἶπεν τῇ μητρὶ αὐτῆς. τί αἰτήσομαι; ἡ δὲ εἶπεν. τὴν κεφαλὴν ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. ϛ εἰσελθοῦσα εὐθέως μετὰ σπουδῆς πρὸς τὸν βασιλέα, ᾐτήσατο λέγουσα, θέλω ἵνα μοι δῷς ἐξαυτῆς ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. ϛ περίλυπος γενόμενος ὁ βασιλεύς,

μ s κ
μ λ 6
μ κ ι
μ ϛ β
μ ϛ s

neque audierint uos, exeuntes ílinc, excutite puluerē qui eſt ſub pedibus ueſtris in teſtimonium illis. Amen dico uobis: tolerabilius erit Sodomis aut Gomorris in die iudicij, quàm ciuitati illi. Et egreſſi prædicabant, ut reſipiſcerent, & dæmonia multa eijciebāt, & ungebant oleo multos ægros, & ſanabant. Et audiuit rex Herodes (innotuerat enim nomen eius) dicebatq; Iohannes ille, qui baptizabat, reſurrexit à mortuis, & propterea uirtutes agunt in illo. Alij dicebant: Helias eſt. alij uero dicebant: Propheta eſt, uel tanquā unus ex prophetis. Cum audiſſet autem Herodes, ait: Cui ego præcidi caput, Iohannes iſte eſt, ipſe ſurrexit à mortuis. Nam ipſe Herodes, miſſis ſatellitibus, manus iniecerat in Iohannem, & uinxerat eum in carcere propter Herodiadem uxorē Philippi fratris ſui, quia duxerat eam uxorē. Dicebat enim Iohannes Herodi: Non licet tibi habere uxorē fratris tui. Herodias autem inſidiabatur illi, uolebátque occidere eum, nec poterat. Herodes enim metuebat Iohannem, ſciens eum uirum iuſtum ac ſanctum, & obſeruabat eum: auditóque eo multa faciebat, & libenter eum audiebat. Et cum dies opportunus accidiſſet, cū Herodes in natalitijs cœnā faceret primatibus, ac tribunis, & primoribus Galilææ, cumque introiſſet filia ipſius Herodiadis ac ſaltaſſet, placuiſſetque Herodi ac ſimul accumbentibus, rex ait puellæ: Pete à me quod uis, & dabo tibi. Et iurauit illi: quia quicquid petieris, dabo tibi licet dimidium regni mei. Quæ cum exiſſet, dixit matri ſuæ: Quid petam? At illa dixit: Caput Ioānis Baptiſtæ. Cumque introiſſet, ſtatim cum feſtinatione ad regem petiuit, dicens: Volo, ut protinus des mihi in diſco caput Ioannis Baptiſtæ. Et contriſtatus eſt rex,

propter propter

λεὺς, διὰ τοὺς ὅρκους καὶ τοὺς συνα-
νακειμένους οὐκ ἠθέλησεν αὐτὴν ἀθε-
τῆσαι. ☩ εὐθέως ἀποστείλας ὁ βασι-
λεὺς σπεκουλάτορα, ἐκέλευσεν ἐνε-
χθῆναι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. ὁ δὲ ἀπελ-
θὼν ἀπεκεφάλισεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλα-
κῇ, ☩ ἤνεγκε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπὶ
πίνακι, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν τῷ κοράσιῳ.
☩ καὶ τὸ κοράσιον ἔδωκεν αὐτὴν τῇ μη-
τρὶ αὐτῆς. ☩ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ αὐ-
τοῦ, ἦλθον καὶ ἦραν τὸ πτῶμα αὐτοῦ, καὶ
ἔθηκαν αὐτὸ ἐν μνημείῳ.* καὶ συνά-
γονται οἱ ἀπόστολοι πρὸς τὸν ἸΗΣΟΥΝ, καὶ
ἀπήγγειλαν αὐτῷ πάντα, ☩ ὅσα ἐ-
ποίησαν, καὶ ὅσα ἐδίδαξαν. καὶ εἶ-
πεν αὐτοῖς.* Δεῦτε ὑμεῖς αὐτοὶ κατ᾽ ι
ἰδίαν εἰς ἔρημον τόπον, καὶ ἀναπαύ-
σασθε ὀλίγον. ἦσαν γὰρ οἱ ἐρχόμενοι
☩ καὶ ὑπάγοντες πολλοὶ, ☩ οὐδὲ φα-
γεῖν εὐκαίρουν.* καὶ ἀπῆλθεν εἰς ἔρη-
μον τόπον τῷ πλοίῳ καθ᾽ ἰδίαν. καὶ
εἶδον αὐτοὺς ὑπάγοντας οἱ ὄχλοι,
καὶ ἐπέγνωσαν αὐτὸν πολλοί, καὶ πε-
ζῇ
ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων συνέδραμον
ἐκεῖ, ☩ καὶ προῆλθον αὐτοὺς, καὶ συνῆλθον
πρὸς αὐτόν. ☩ ἐξελθὼν εἶδεν ὁ ἸΗ-
ΣΟΥΣ πολὺν ὄχλον, ☩ ἐσπλαγχνί-
σθη ἐπ᾽ αὐτοῖς, ὅτι ἦσαν ὡς πρόβατα
μὴ ἔχοντα ποιμένα, ☩ ἤρξατο διδά-
σκειν αὐτοὺς πολλά.* καὶ ἤδη ὥρας
πολλῆς γενομένης, προσελθόντες αὐ-
τῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγουσιν, ὅτι
ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ἤδη ὥρα πο-
λλή, ἀπόλυσον αὐτοὺς, ἵνα ἀπελθόν-
τες εἰς τοὺς κύκλῳ ἀγροὺς καὶ κώμας
ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς ἄρτους, τί γὰρ
φάγωσιν, οὐκ ἔχουσιν. ὁ δὲ ἀποκρι-
θεὶς εἶπεν αὐτοῖς, δότε αὐτοῖς ὑμεῖς
φαγεῖν. ☩ λέγουσιν αὐτῷ, ἀπελθόν-
τες ἀγοράσωμεν δηναρίων διακοσίων δηνα-
ρίων ἄρτους, καὶ δώσωμεν αὐτοῖς φαγεῖν;
ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς. πόσους ἄρτους ἔχε-
τε; ὑπάγετε ☩ ἴδετε. ☩ γνόντες, λέ- ις
γουσι. πέντε ☩ καὶ δύο ἰχθύας. ☩ ἐπέ-
ταξεν αὐτοῖς ἀνακλιθῆναι πάντας
συμπόσια συμπόσια ἐπὶ τῷ χλω-
ρῷ χόρτῳ. καὶ ἀνέπεσαν πρασιαὶ
πρασιαὶ ἀνὰ ἑκατὸν καὶ ἀνὰ πεντή-
κοντα. ☩ λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους καὶ
τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐ
ρανὸν, εὐλόγησε, ☩ κατέκλασε τοὺς
ἄρτους, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ
ἵνα πα-

propter iusiurandum, eos q̃ qui si
mul accumbebant, noluit eam re
ĩcere. Et confestim rex misso spi
culatore, iussit inferri caput eius.
At ille abijt, ac decollauit eum in
carcere: et attulit caput eius in lan
ce, & dedit illud puellæ, & puella
dedit illud matri suæ. Quo audi-
to, discipuli eius uenerunt, & su-
stulerunt cadauer eius, po ue-
runtq; illud in monumento. Et
congregantur apostoli ad Iesum
ac renunciauerunt ei omnia, &
quæ egissent, quæq; docuissent.
Et ait illis: Venite uos soli seor-
sim in desertum locum, & requie
scite pusillum. Erant enim qui ue
nirent & abirent multi. ac ne ci-
bum quidem capere uacabat. Et
abijt in desertum locum nauigio
seorsim. Et uiderũt eos abeuntes,
turbæ: & agnouerunt eum multi,
& itinere pedestri ex omnibus ci-
uitatibus concurrerunt illuc, &
præuenerunt eos, conueneruntq;
ad illum. Et egressus uidit turbã
multã Iesus, & affectu misericor-
diæ tactus est erga eos, quia erãt
uelut oues nõ habentes pastorẽ.
Et cœpit illos docere multa. & cũ
iam multũ diei præteriſſet, acces-
serunt ad illum discipuli eius, di-
centes: Desertus est locus, & iam
multum temporis effluxit, dimit-
te illos ut abeant in circũiacentes
uillas ac uicos, emántq; sibi panes
nam quod edant, nõ habent. At
ille respondens ait illis: Date illis
uos quod edãt. Et dixerũt ei: Eun
tes emamus ducentis denarijs pa
nes, & demus illis quod edãt? At
ille dicit eis: Quot panes habe-
tis? Ite & uidete. Et cum cogno-
uissent, dicũt: Quinq; & duos pi-
sces. Et præcepit illis ut accumbe-
re facerent omnes, distributis cõ-
uiuijs in uiridi gramine. Et discu-
buerũt diuisi in uiridaria centeni
& quinquageni. Et cũ accepissẽt
quinq; panes ac duos pisces, sub-
latis in cœlũ oculis benedixit, ac fre
git panes, deditq; discipulis suis
ut appo

propter iusiurandũ & pro-
pter simul recumbentes no
luit eam cõtristare: sed mis-
so spiculatore, præcepit af-
ferri caput eius in disco: &
decollauit eum in carcere.
Et attulit caput eius in di-
sco: & dedit illud puellæ:
& puella dedit matri suæ.
Quo audito, discipuli eius
uenerunt, & tulerunt cor-
pus eius: & posuerũt illud
in monumento. Et conue-
nientes apostoli ad Iesum,
renunciauerunt ei omnia
quæ ægerant & docuerant.
Et ait illis: Venite seorsum
in desertum locum: & re-
quiescite pusillum. Erant
enim qui ueniebant & redi
bant, multi. Et nec spaci-
um manducandi habebãt.
Et ascendentes in nauim,
abierunt in desertũ locum
seorsum. Et uiderũt eos ab-
euntes: & cognouerũt mul
ti: & pedestres de omnibus
ciuitatibus cucurrerunt il-
luc: & præuenerunt eos. Et
exiens uidit turbam mul-
tam Iesus: & misertus est su
per eos: quia erant sicut o-
ues non habentes pastorẽ.
Et cœpit illos docere mul-
ta: & cum iam hora multa
fieret, accesserunt discipu-
li eius, dicentes: Desertus
est locus hic: & iam hora
præterijt: dimitte illos, ut
euntes in proximas uillas
& uicos, emant sibi cibos
quos manducent. Et respõ
dens, ait illis: Date illis mã
ducare. Et dixerunt ei: Eun
tes emamus ducẽtis dena-
rijs panes: & dabimus illis
manducare. Et dixit eis:
Quot panes habetis? Ite
& uidete. Et cum cogno-
uissent, dicunt: quinq; &
duos pisces. Et præcepit il-
lis ut accumbere facerent
omnes, secundum contu-
bernia super uiride fœnũ.
Et discubuerunt in par-
tes per centenos & quin-
quagenos. Et acceptis quin
que panibus & duobus pi-
scibus intuens in cœlum
benedixit: & fregit pa-
nes: & dedit discipulis suis
ut ponerẽt

ἵνα παραθῶσιν αὐτοῖς, καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἐμέρισε πᾶσι. καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν. καὶ ἦραν κλασμάτων δώδεκα κοφίνους πλήρεις, καὶ ἀπὸ τῶν ἰχθύων. καὶ ἦσαν οἱ φαγόντες ὡσεὶ πεντακισχίλιοι ἄνδρες. * καὶ εὐθέως ἠνάγκασε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον, καὶ προάγειν εἰς τὸ πέραν πρὸς Βηθσαϊδάν, ἕως αὐτὸς ἀπολύσῃ τὸν ὄχλον. * καὶ ἀποταξάμενος αὐτοῖς ἀπῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι. * καὶ ὀψίας γενομένης, ἦν τὸ πλοῖον ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης, καὶ αὐτὸς μόνος ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ εἶδεν αὐτοὺς βασανιζομένους ἐν τῷ ἐλαύνειν, ἦν γὰρ ὁ ἄνεμος ἐναντίος αὐτοῖς. περὶ τετάρτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἔρχεται πρὸς αὐτοὺς, περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ ἤθελε παρελθεῖν αὐτούς. οἱ δὲ ἰδόντες αὐτὸν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης, ἔδοξαν φάντασμα εἶναι, καὶ ἀνέκραξαν. πάντες γὰρ αὐτὸν εἶδον, καὶ ἐταράχθησαν, καὶ εὐθέως ἐλάλησε μετ' αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς. θαρσεῖτε, ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε. * καὶ ἀνέβη πρὸς αὐτοὺς εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος, καὶ λίαν ἐκ περισσοῦ ἐν ἑαυτοῖς ἐξίσαντο, καὶ ἐθαύμαζον. οὐ γὰρ συνῆκαν ἐπὶ τοῖς ἄρτοις, ἦν γὰρ αὐτῶν ἡ καρδία πεπωρωμένη. καὶ διαπεράσαντες, ἦλθον ἐπὶ τὴν γῆν γεννησαρέθ, καὶ προσωρμίσθησαν. * καὶ ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ πλοίου, εὐθέως ἐπιγνόντες αὐτὸν, περιδραμόντες ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείνην, ἤρξαντο ἐπὶ τοῖς κραβάττοις τοὺς κακῶς ἔχοντας περιφέρειν, ὅπου ἤκουον ὅτι ἐκεῖ ἐστι, καὶ ὅπου ἂν εἰσεπορεύετο εἰς κώμας, ἢ πόλεις, ἢ ἀγροὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς ἐτίθεσαν τοὺς ἀσθενοῦντας, καὶ παρεκάλουν αὐτὸν, ἵνα κἂν τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἅψωνται, καὶ ὅσοι ἂν ἥπτοντο αὐτοῦ, ἐσώζοντο. * καὶ συνάγονται πρὸς αὐτὸν οἱ φαρισαῖοι, καί τινες τῶν γραμματέων ἐλθόντες ἀπὸ Ἱεροσολύμων, καὶ ἰδόντες τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ κοιναῖς χερσὶ, τοῦτ' ἔστιν, ἀνίπτοις ἐσθίοντας ἄρτους, ἐμέμψαντο. οἱ γὰρ φαρισαῖοι καὶ πάντες οἱ Ἰουδαῖοι ἐὰν μὴ πυγμῇ νίψωνται τὰς χεῖρας,

οὐκ

ut apponerent illis, et duos pisces diuisit omnibus. Et comederunt omnes, & saturati sunt. Et sustulerunt fragmentorũ duodecim cophinos plenos, & de piscibus. Erant aũt qui comederant circiter quinq; milia uirorũ. Et statim coëgit discipulos suos cõscendere nauim, ut p̃cederent transmisso mari Bethsaidã, dum ipse dimitteret turbã. Et cum dimisisset eos, abijt in montem ad orandum. Et cum uespera aduenisset, erat nauis in medio mari, & ipse solus in terra, uiditq; eos laborãtes in remigando, erat em̃ uentus contrarius eis. At circa quartã uigiliã noctis uenit ad eos, ambulans super mare, & uolebat præterire eos. At illi ut uiderũt eum ambulantem super mare, putauerunt spectrũ esse, & exclamauerunt: Omnes enim uidebant eum, & cõturbati sunt. & statim locutus est cum eis, dixitq; eis: Confidite, ego sum, ne terreamini. Et ascẽdit ad illos in nauim, & cõquieuit uentus, & uehementer supra modum intra sese stupebant, & admirabãtur. Non enim intellexerant de panibus, erat em̃ cor eorum obcæcatũ. Et cum traiecissent, uenerunt in terram Genezareth, & applicuerunt in portum. Cumq; egressi essent de naui, continuo agnouerunt eum, ac percurrentes totam undiq; regionem illã, cœperũt in grabatis eos qui male habebant circũferre, cũ audissent eũ illic esse, & quocunq; introisset in uicos, aut in ciuitates aut in uillas, in plateis ponebant infirmos, & deprecabant̃ eum, ut uel fimbriã uestimenti eius tangerent. Et quotquot tangebant eũ, salui fiebant. Et conueniunt ad eum pharisæi, & quidam de scribis qui uenerãt Hierosolymis. & cum uidissent quosdam ex discipulis eius cõmunibus manibus (id est, illotis) edere panes, incusabant. nam pharisæi, & omnes Iudæi, nisi crebro lauerint manus,

non

ut ponerẽt ante eos. Et duos pisces diuisit omnibus: & manducauerũt oms̃, & saturati sunt. Et sustulerũt reliquias fragmẽtorũ duodecim cophinos plenos, & de piscibus. Erãt autẽ qui mãducauerũt quinq; milia uirorũ. Et statim coegit discipulos suos ascẽdere nauim, ut præcederẽt eũ transfretũ ad Bethsaidã: dũ ipse dimitteret populũ. Et cũ dimisisset eos: abijt in mõtẽ orare. Et cũ sero esset, erat nauis in medio mari: & ipse solus in terra: & uidẽs eos laborãtes in remigãdo, erat em̃ uẽtus cõtrarius eis. Et circa quartam uigiliã noctis uenit ad eos ambulãs supra mare: & uolebat præterire eos. At illi ut uiderũt eũ ambulãtem supra mare, putauerũt phãtasma esse, & exclamauerũt. Oms̃ em̃ uiderũt eũ, & cõturbati sunt. Et statim locutus est cũ eis, & dixit eis: Cõfidite: ego sum, nolite timere. Et ascẽdit ad illos in nauim: & cessauit uẽtus. Et plus magis intra se stupebãt. Nõ enim intellexerũt de panibus: erat enim cor eorũ obcæcatum. Et cũ transfretassent, uenerunt in terrã Genesareth: & applicuerunt. Cumq; egressi essent de naui cõtinuo cognouerũt eũ: & percurrentes uniuersam regionẽ illam, cœperunt in grabatis eos qui se male habebant circũferre, ubi audiebant eũ esse: & quocunque introibat in uicos uel in uillas aut ciuitates, in plateis ponebãt infirmos: & deprecabãtur eum: ut uel fimbriam uestimẽti eius tangerent. Et quotquot tangebãt eum salui fiebant.

VII. Et conuenerunt ad eum pharisæi: & quidam de scribis uenientes ab Hierosolymis. Et cum uidissent quosdam ex discipulis eius cõmunibus manibus: id est non lotis, manducare panes, uituperauerunt. Pharisæi autem & oms̃ Iudæi nisi crebro lauerint manus

non man

οὐκ ἐσθίουσι, κρατοῦντες τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων. καὶ ἀπ' ἀγορᾶς, ἐὰν μὴ βαπτίσωνται, οὐκ ἐσθίουσι. καὶ ἄλλα πολλά ἐστιν, ἃ παρέλαβον κρατεῖν, βαπτισμοὺς ποτηρίων καὶ ξεστῶν καὶ χαλκίων, καὶ κλινῶν. * Ἐπειτα ἐπερωτῶσιν αὐτὸν οἱ φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς. Διὰ τί οἱ μαθηταί σου οὐ περιπατοῦσι κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων, ἀλλὰ ἀνίπτοις χερσὶν ἐσθίουσι τὸν ἄρτον; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι καλῶς προεφήτευσεν Ἡσαΐας περὶ ὑμῶν τῶν ὑποκριτῶν, ὡς γέγραπται. οὗτος ὁ λαὸς τοῖς χείλεσί με τιμᾷ, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ. μάτην δὲ σέβονταί με, διδάσκοντες διδασκαλίας, ἐντάλματα ἀνθρώπων. ἀφέντες γὰρ τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ, κρατεῖτε τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, βαπτισμοὺς ξεστῶν καὶ ποτηρίων, καὶ ἄλλα παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς. καλῶς ἀθετεῖτε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ, ἵνα τὴν παράδοσιν ὑμῶν τηρήσητε. Μωσῆς γὰρ εἶπεν. τίμα τὸν πατέρα σου, καὶ τὴν μητέρα σου. καὶ ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα, θανάτῳ τελευτάτω. ὑμεῖς δὲ λέγετε, ἐὰν εἴπῃ ἄνθρωπος τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρί, κορβᾶν, ὅ ἐστι δῶρον ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ, ὠφεληθῇς. καὶ οὐκέτι ἀφίετε αὐτὸν οὐδὲν ποιῆσαι τῷ πατρὶ αὐτοῦ, ἢ τῇ μητρὶ αὐτοῦ, ἀκυροῦντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ τῇ παραδόσει ὑμῶν ᾗ παρεδώκατε. καὶ παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε. καὶ προσκαλεσάμενος πάντα τὸν ὄχλον ἔλεγεν αὐτοῖς, ἀκούετέ μου πάντες καὶ συνίετε. οὐδέν ἐστιν ἔξωθεν τοῦ ἀνθρώπου εἰσπορευόμενον εἰς αὐτόν, ὃ δύναται αὐτὸν κοινῶσαι, ἀλλὰ τὰ ἐκπορευόμενα ἀπ' αὐτοῦ, ἐκεῖνά ἐστι τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον. εἴ τις ἔχει ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω. * καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς οἶκον ἀπὸ τοῦ ὄχλου ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ τῆς παραβολῆς. καὶ λέγει αὐτοῖς, οὕτως καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε; οὐ νοεῖτε, ὅτι πᾶν τὸ ἔξωθεν εἰσπορευόμενον εἰς τὸν ἄνθρωπον, οὐ δύναται αὐτὸν κοινῶσαι, ὅτι οὐκ εἰσπορεύεται αὐτοῦ εἰς τὴν καρδίαν, ἀλλ' εἰς τὴν κοιλίαν, καὶ εἰς

non capiũt cibum, tenentes inſtituta maiorũ. & à foro uenientes, niſi loti fuerint, nõ comedunt. Et alia multa ſunt, quæ ſuſceperunt ſeruãda, nempe lotiones poculorum et urceorũ & æramentorũ et lectorũ. Deinde interrogãt eum phariſæi & ſcribæ. Quare diſcipuli tui non ambulant iuxta ritũ traditum à maioribus, ſed illotis manibus edunt panẽ? At ille reſpondens, dixit eis: Bene uaticinatꝰ eſt Eſaias de uobis hypocritis, ſicut ſcriptũ eſt: Populus hic labijs me honorat, cor autem eorũ longe eſt à me: in uanum autem me colunt, docentes doctrinas, præcepta hominũ. Nam omiſſo præcepto dei, tenetis conſtitutionẽ hominũ, ablutiones urceorũ & poculorum, aliaq; ſimilia his facitis multa. Et dicebat illis: Bene, reijcitis præceptum dei, ut conſtitutionem ueſtrã ſeruetis. Moſes enim dixit: Honora patrem tuũ & matrem tuam: & qui maledixerit patri uel matri morte moriatur. Vos autem dicitis: Si dixerit homo patri uel matri corban: quod eſt, donum quodcunq; ex me, in tuum cedet cõmodum. & præterea nõ finitis eũ quicquã facere patri ſuo aut matri ſuæ, & irritũ facitis uerbum dei per conſtitutionem ueſtram quam tradidiſtis. Et ſimilia huiuſmodi multa facitis. Et cũ ad uocaſſet ad ſe totam turbam, dicebat illis: Audite me omnes & intelligite: Nihil eſt extra hominem introiens in eũ, quod poſſit eum inquinare, ſed quæ de homine procedunt, illa ſunt quæ inquinant hominẽ. Si quis habet aures ad audiendum, audiat. Et cum introiſſet in domũ ſemotus à turba interrogabant eum diſcipuli eius de ſimilitudine. Et ait illis: Adeo & uos intelligentia caretis? Nondum intelligitis, quod omne foris introiens in hominem, non poteſt eum inquinare, quia non intrat in eius cor, ſed in uentrem:

non manducãt: tenẽtes traditionem ſeniorũ. Et a foro uenientes niſi baptizentur non comedunt. Et alia multa ſunt quæ tradita ſunt illis ſeruare: baptiſmata calicum & urceorũ & æramẽtorum & lectorum. Et interrogabant eum phariſæi & ſcribæ: Quare diſcipuli tui nõ ambulant iuxta traditionẽ ſeniorũ: ſed cõmunibus manibus manducãt panẽ? At ille reſpõdens, dixit eis: Bene, pphetauit Eſaias de uobis hypocritis: ſicut ſcriptũ eſt: Populus hic labijs me honorat: cor autẽ eorũ longe eſt a me. In uanũ aũt me colunt, docentes doctrinas & præcepta hominũ. Relinquentes enim mãdata dei, tenetis traditiones hominũ: baptiſmata urceorũ & calicum: & alia ſimilia his facitis multa. Et dicebat illis: Bene irritũ feciſtis præceptum dei, ut traditionẽ ueſtram ſeruetis. Moyſes eñ dixit: Honora patrem tuũ & matrem tuã: & qui maledixerit patri uel matri, morte moriatur. Vos autẽ dicitis: Si dixerit homo patri uel matri corbã: quod eſt donum quodcũq; ex me tibi proderit: & ultra nõ dimittitis eũ quicq; facere patri ſuo aut matri: reſcindẽtes uerbũ dei per traditionẽ ueſtrã quam tradidiſtis. Et ſimilia huiuſmodi multa facitis. Et aduocans iterum turbas, dicebat illis: Audite me omnes & intelligite: Nihil eſt extra hominem introiens in eum quod poſſit eũ coinquinare: ſed quæ de homine procedũt, illa ſunt quæ coinquinant hominem. Si quis habet aures audiendi audiat. Et cum introiſſet in domũ a turba: interrogabãt eum diſcipuli eius parabolã. Et ait illis: Sic & uos imprudentes eſtis. Non intelligitis: quia omne extrinſecus introiens in hominem: non poteſt eum coinquinare: quia non intrat in cor eius, ſed in uentrem uadit

& in ſe

& in

καὶ εἰς τὸν ἀφεδρῶνα ἐκπορεύεται, ἐκκαθαρίζον πάντα τὰ βρώματα; ἔλεγε δὲ ὅτι τὸ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐκπορευόμενον, ἐκεῖνο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. ἔσωθεν γὰρ ἐκ τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων οἱ διαλογισμοὶ οἱ κακοὶ ἐκπορεύονται, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, φόνοι, κλοπαὶ, πλεονεξίαι, πονηρίαι δόλος, ἀσέλγεια, ὀφθαλμὸς πονηρὸς, βλασφημία, ὑπερηφανία, ἄφροσύνη. πάντα ταῦτα τὰ πονηρὰ ἔσωθεν ἐκπορεύεται, καὶ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. καὶ ἐκεῖθεν ἀναστὰς, ἀπῆλθεν εἰς τὰ μεθόρια Τύρου καὶ Σιδῶνος. καὶ εἰσελθὼν εἰς οἰκίαν, οὐδένα ἤθελε γνῶναι, καὶ οὐκ ἠδυνήθη λαθεῖν. ἀκούσασα γὰρ γυνὴ περὶ αὐτοῦ, ἧς εἶχεν τὸ θυγάτριον αὐτῆς πνεῦμα ἀκάθαρτον ἐλθοῦσα προσέπεσε πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ. ἦν δὲ ἡ γυνὴ Ἑλληνὶς, Συροφοινίσσα τῷ γένει. * καὶ ἠρώτα αὐτὸν, ἵνα τὸ δαιμόνιον ἐκβάλῃ ἐκ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ, ἄφες πρῶτον χορτασθῆναι τὰ τέκνα. οὐ γὰρ καλόν ἐστι, λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις. ἡ δὲ ἀπεκρίθη καὶ λέγει αὐτῷ. Ναὶ κύριε, καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ὑποκάτω τῆς τραπέζης ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν παιδίων. καὶ εἶπεν αὐτῇ. Διὰ τοῦτον τὸν λόγον, ὕπαγε, ἐξελήλυθε τὸ δαιμόνιον ἐκ τῆς θυγατρός σου. καὶ ἀπελθοῦσα εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς, εὗρε τὸ δαιμόνιον βεβλημένον ἐπὶ τὴν κλίνην. * καὶ πάλιν ἐξελθὼν ἐκ τῶν ὁρίων Τύρου καὶ Σιδῶνος, ἦλθεν πρὸς τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας, ἀνὰ μέσον τῶν ὁρίων Δεκαπόλεως καὶ φέρουσιν αὐτῷ κωφὸν μογιλάλον, καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν, ἵνα ἐπιθῇ αὐτῷ τὴν χεῖρα. καὶ ἀπολαβόμενος αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ὄχλου κατ' ἰδίαν, ἔβαλε τοὺς δακτύλους αὐτοῦ εἰς τὰ ὦτα αὐτοῦ, καὶ πτύσας, ἥψατο τῆς γλώσσης αὐτοῦ, καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, ἐστέναξε, καὶ λέγει αὐτῷ, ἐφφαθά. ὅ ἐστι, διανοίχθησαι, καὶ εὐθέως διηνοίχθησαν αὐτοῦ αἱ ἀκοαὶ, καὶ ἐλύθη ὁ δεσμὸς τῆς γλώσσης αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει ὀρθῶς. καὶ διεστείλατο αὐτοῖς, ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν. * ὅσον δὲ αὐτὸς αὐτοῖς διεστέλλετο, μᾶλλον περισσότερον ἐκήρυσσον. καὶ ὑπερπερισσῶς

& in seceſſum exit, repurgans omnes eſcas? Dicebat autē, quod ab homīe exit, illud inquinat hominem. Ab interioribus enim de corde hominum malæ cogitationes procedunt, adulteria, ſtupra homicidia, furta, auaritiæ, fraudes, dolus, impudicitia, malus oculus, conuitia, ſuperbia, ſtultitia. omnia hæc mala ab internis procedunt, & inquinant hominem. Et inde ſurgens, abīit in confinia Tyri ac Sidonis, & ingreſſus domum, neminem uoluit ſcire, nec potuit latere. Mulier enim ſtatim ut audiuit de eo, cuius filiola habebat ſpiritum immundum, uenit & accidit ad pedes eius. Erat enim mulier Græca Syrophœniſſa genere, & rogabat eum, ut dæmonium eīiceret de filia ſua. Ieſus autem dixit illi: Sine prius ſaturari filios. Non eſt enim honeſtum, ſumere panem filiorum, & proīicere catellis. At illa reſpondit & dicit illi: Etiam domine: nam catelli quoque comedunt ſub menſa de micis filiorum. Et ait illi: Propter iſtum ſermonem uade, exīit dæmonium à filia tua. Et cum abiſſet domum ſuam, reperit dæmonium exiſſe, & filiam iacentem ſuper lectum. Et rurſum egreſſus de finibus Tyri ac Sidonis, uenit ad mare Galilææ per medios fines decapolis, & adducunt ei ſurdum, impeditæq; linguæ, & deprecantur eum, ut imponat illi manum. & cum apprehendiſſet eum de turba ſeorſim, miſit digitos ſuos in auriculas eius, & ſputo emiſſo tetigit linguam eius, ac ſuſpiciens in cœlum, ingemuit, & ait illi, Ephphatha, quod eſt aperire. Et ſtatim apertæ ſunt eius aures, & ſolutum eſt uinculum linguæ eius, ac loquebatur recte. Ac præcepit illis, ne cui dicerent. Sed quo magis ille eis præceperat, hoc potius amplius prædicabant. & ſupramodū

& in ſeceſſum exit: purgās omnes eſcas. Dicebat autem quoniam quæ de homine exeunt illa coinquinant hominem. Ab intus enim de corde hominū male cogitationes procedunt: adulteria, fornicationes, homicidia, furta, auaritiæ, nequitiæ, dolus, impudicitiæ, oculus malus, blaſphemia, ſuperbia, ſtultitia. Omnia hæc mala ab intus procedunt: & coinquinant hominem. Et inde ſurgens abīit in fines Tyri & Sidonis: & ingreſſus domum neminē uoluit ſcire: & non potuit latere. Mulier enim ſtatim ut audiuit de eo cuius filia habebat ſpiritum immundū, intrauit & procidit ad pedes eius: Erat enim mulier gentilis Syrophœniſſa genere: et rogabat eum ut dæmonium eīiceret de filia eius. Qui dixit illi: Sine prius ſaturari filios. Nō eſt enim bonum ſumere panem filiorū, & mittere canibus. At illa reſpondit & dixit illi: Vtiq; domine: nam & catelli comedūt ſub menſa de micis puerorum. Et ait illi: Propter hūc ſermonem uade: exīit dæmonium a filia tua. Et cum abīiſſet domū, inuenit puellam iacētem ſupra lectum, & dæmonium exiſſe. Et iterum exiens de finibus Tyri, uenit per Sidonem ad mare Galilææ inter medios fines decapoleos: & adducunt ei ſurdum & mutum: & deprecabātur eum ut imponat illi manum: & apprehendens eum de turba ſeorſum, miſit digitos ſuos in auriculas eius: & expuens tetigit linguā eius: & ſuſpiciens in cœlum ingemuit: & ait illi: Effeta: quod eſt adaperire. Et ſtatim apertæ ſunt aures eius: & ſolutum eſt uinculū linguæ eius, & loquebatur recte: & præcepit illis ne cui dicerēt. Quanto autem eis præcipiebat: tanto magis plus prædicabant: et eo amplius admiraban

ὑπερισσῶς ἐξεπλήσσοντο, λέγον-
τες. * καλῶς πάντα πεποίηκε, καὶ
τοὺς κωφοὺς ποιεῖ ἀκούειν, καὶ τοὺς ἀ-
λάλους λαλεῖν. * Ἐν ἐκείναις ταῖς
ἡμέραις πάλιν πολλοῦ ὄχλου ὄντος, καὶ
μὴ ἐχόντων τί φάγωσι, προσκαλε-
σάμενος ὁ Ἰησοῦς τοὺς μαθητὰς αὐ-
τοῦ, λέγει αὐτοῖς. σπλαγχνίζομαι
ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέρας τρεῖς
προσμένουσί μοι, καὶ οὐκ ἔχουσι τί
φάγωσι. καὶ ἐὰν ἀπολύσω αὐτοὺς
νήστεις εἰς οἶκον αὐτῶν, ἐκλυθήσονται
ἐν τῇ ὁδῷ. τινὲς γὰρ αὐτῶν μακρόθεν
ἥκασιν. καὶ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ
μαθηταὶ αὐτοῦ. πόθεν τούτους δυνή-
σεταί τις ὧδε χορτάσαι ἄρτων ἐπ'
ἐρημίας; Καὶ ἐπηρώτα αὐτούς. πόσους
ἔχετε ἄρτους; οἱ δὲ εἶπον, ἑπτά. καὶ κα
παρήγγειλε τῷ ὄχλῳ ἀναπεσεῖν ἐπὶ
τῆς γῆς. καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους
εὐχαριστήσας, ἔκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς
μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα παραθῶσι. καὶ πα-
ρέθηκαν τῷ ὄχλῳ. καὶ εἶχον ἰχθυ-
δια ὀλίγα, καὶ εὐλογήσας εἶπε παρα
θεῖναι καὶ αὐτά. ἔφαγον δὲ καὶ ἐχορτά
σθησαν, καὶ ἦραν περισσεύματα κλα
σμάτων ἑπτὰ σπυρίδας. ἦσαν δὲ οἱ
φαγόντες, ὡς τετρακισχίλιοι, καὶ ἀπέ
λυσεν αὐτούς. καὶ εὐθέως ἐμβὰς εἰς
τὸ πλοῖον μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ,
ἦλθεν εἰς τὰ μέρη Δαλμανουθά. * καὶ
ἐξῆλθον οἱ Φαρισαῖοι, καὶ ἤρξαντο συ
ζητεῖν αὐτῷ, ζητοῦντες παρ' αὐτοῦση
μεῖον ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, πειράζοντες αὐ
τόν. καὶ ἀναστενάξας τῷ πνεύματι
αὐτοῦ, λέγει. τί ἡ γενεὰ αὕτη ση
μεῖον ἐπιζητεῖ; * Ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
εἰ δοθήσεται τῇ γενεᾷ ταύτῃ σημεῖ
ον. καὶ ἀφεὶς αὐτοὺς ἐμβὰς πάλιν
εἰς πλοῖον, ἀπῆλθεν εἰς τὸ πέραν.
καὶ ἐπελάθοντο λαβεῖν ἄρτους. καὶ εἰ
μὴ ἕνα ἄρτον οὐκ εἶχον μετ' αὐτῶν
ἐν τῷ πλοίῳ. * καὶ διεστέλλετο αὐ κβ
τοῖς λέγων. ὁρᾶτε, βλέπετε ἀπὸ τῆς
ζύμης τῶν Φαρισαίων, καὶ τῆς ζύμης
Ἡρῴδου. * καὶ διελογίζοντο πρὸς ἀλ
λήλους, λέγοντες, ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχο
μεν. καὶ γνοὺς ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς.
τί διαλογίζεσθε, ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχε
τε. οὔπω νοεῖτε, οὐδὲ συνίετε; ἔτι πε
πωρωμένην ἔχετε τὴν καρδίαν ὑ-
μῶν; ὀφθαλμοὺς ἔχοντες οὐ βλέπε
τε, καὶ

pra modum stupebant, dicentes: Bene omnia fecit, & surdos facit audire, & mutos loqui.

In diebus illis, cum turba admodum multa esset, nec haberēt quod manducarent, accersitis ad se Iesus discipulis, ait illis: Misereor cordia tangor erga turbam, quia iam triduo manet apud me, nec habent quod edant: & si dimisero eos ieiunos in domum suam, deficient in uia. Quidā enim ex eis è longinquo uenerunt. Et respōderūt ei discipuli sui: Vnde istos quis poterit hic satiare panibus in solitudine? Et interrogauit eos Quot panes habetis? Illi uero dixerunt: Septē. Et præcepit turbæ discūbere super terrā. Et acceptis septē panibus, cū gratias egisset, fregit, deditq; discipulis suis, ut apponerēt. Et apposuerunt turbæ. & habebant piscículos paucos: & cum benedixisset, iussit apponi & hos. Comederunt autem & saturati sunt, ac sustulerunt quæ superfuerant, fragmentorū septem sportas. Erant autem qui comederant fermè quater mille, & dimisit illos. Et mox ingressus in nauim cum discipulis suis, uenit in partes Dalmanutha. Et egressi sūt pharisæi, cœperūtq; disputare cū illo, querentes ab eo signum è cœlo, tentātes eum. Et cum ingemuisset spiritu suo, dicit: Cur generatio hæc signū quærit? Amē dico uobis, si dabitur generationi huic signum. Et relictis illis ingressus rursus nauim, abijt traiecto lacu. Et obliti fuerāt sumere panes, nec præter unum panē habebant secum in naui. Ac præcepit illis dicens: Videte, cauete à fermento pharisæorū, & à fermento Herodis, & disputabāt inter sese dicentes: Panes nō habemus. Et eo cognito Iesus dicit illis: Quid disputatis, quod panes nō habetis? nō dum animaduertitis nec intelligitis? adhuc obcæcatū habetis cor uestrū? oculos habentes, nō cerni

admirabātur, dicentes: Bene omnia fecit: & surdos facit audire, & mutos loqui.

In diebus illis, iterū cum turbā multa esset cū Iesu: nec haberēt quod māducarent: cōuocatis discipulis, ait illis: Misereor super turbam: quia ecce iam triduo sustinent me: nec habent quod māducent: & si dimisero eos ieiunos in domum suam, deficiēt in uia. Quidam eñ ex eis de longe uenerunt. Et respōderūt ei discipuli sui: Vnde istos quis poterit hic satiare panibus in solitudine? Et interrogauit eos: Quot panes habetis? Qui dixerūt: Septē. Et præcepit turbæ discumbere sup terrā. Et accipiēs septē panes gratias agens fregit & dabat discipulis suis, ut apponerēt. Et apposuerunt turbæ: & habebāt piscículos paucos: & ipsos benedixit, & iussit apponi. Et manducauerūt & saturati sunt: & sustulerūt quod superauerat de fragmētis septem sportas. Erāt autē qui manducauerāt quasi quatuor milia: & dimisit eos. Et statim ascēdēs nauim cū discipulis suis, uenit in partes Dalmanutha: & exierunt pharisæi & cœperūt cōquirere cū eo quærētes ab illo signū de cœlo: tentātes eū. Et ingemiscens spiritu ait: Quid generatio ista signū quærit? Amē dico uobis: si dabit generationi isti signū & dimittēs eos ascēdit iterū nauim, & abijt trās fretum. Et obliti sunt panē sumere: & nisi unū panē non habebant secū in naui. Et præcipiebat eis, dicēs: Videte & cauete a fermēto pharisæorum & fermento Herodis. Et cogitabāt ad alterum dicentes: quia panes nō habemus. Quo cognito, ait illis Iesus: Quid cogitatis, quia panes non habetis? Nondū cognoscitis nec intelligitis? Adhuc cæcatum habetis cor uestrum: oculos habentes non uidetis: VIII.

h & aures

π, Ⓒ ἔτα ἔχοντες οὐκ ἀκούετε; Ⓒ οὐ μνημονεύετε; ὅτε τοὺς πέντε ἄρτους ἔκλασα εἰς τοὺς πεντακισχιλίους, πόσους κοφίνους πλήρεις κλασμάτων ἤρατε; λέγουσιν αὐτῷ, δώδεκα. ὅτε καὶ τοὺς ἑπτὰ εἰς τοὺς τετρακισχιλίους, πόσων σπυρίδων πλήρωμα κλασμάτων ἤρατε; οἱ δὲ εἶπον, ἑπτά. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς. πῶς οὐ νοεῖτε; * καὶ ἔρχεται εἰς Βηθσαϊδάν, καὶ φέρουσιν αὐτῷ τυφλόν, Ⓒ παρακαλοῦσιν αὐτὸν, ἵνα αὐτοῦ ἅψηται, καὶ ἐπιλαβόμενος τ χειρὸς τ τυφλοῦ, ἐξήγαγεν αὐτὸν ἔξω τ κώμης. καὶ πτύσας εἰς τὰ ὄμματα αὐτοῦ, Ⓒ ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτῷ, ἐπηρώτα αὐτὸν, εἴ τι βλέπει, καὶ ἀναβλέψας ἔλεγε. βλέπω τοὺς ἀνθρώπους, ὅτι ὡς δένδρα ὁρῶ περιπατοῦντας. εἶτα πάλιν ἐπέθηκε τὰς χεῖρας ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησεν αὐτὸν ἀναβλέψαι, Ⓒ ἀπεκατεστάθη, Ⓒ διέβλεψε τηλαυγῶς ἅπαντας. καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, λέγων. μηδὲ εἰς τὴν κώμην εἰσέλθῃς, μηδὲ εἴπῃς τινὶ ἐν τῇ κώμῃ. * καὶ ἐξῆλθεν ὁ Ιησοῦς Ⓒ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὰς κώμας Καισαρίας τ Φιλίππου. Ⓒ ἐν τῇ ὁδῷ ἐπηρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγων αὐτοῖς. τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι; οἱ δὲ ἀπεκρίθησαν, Ἰωάννην τ βαπτιστὴν, Ⓒ ἄλλοι Ἠλίαν, ἄλλοι δὲ ἕνα τ προφητῶν. Ⓒ αὐτὸς λέγει αὐτοῖς. ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος, λέγει αὐτῷ. σὺ εἶ ὁ χριστός. * καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς, ἵνα μηδενὶ λέγωσι περὶ αὐτοῦ, καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς, ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν, Ⓒ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ ἀρχιερέων, καὶ γραμματέων, Ⓒ ἀποκτανθῆναι, Ⓒ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστῆναι, καὶ παῤῥησίᾳ τὸν λόγον ἐλάλει. * καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ Πέτρος, ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ. ὁ δὲ ἐπιστραφεὶς Ⓒ ἰδὼν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἐπετίμησε τῷ Πέτρῳ, λέγων. ὕπαγε ὀπίσω μου σατανᾶ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τ ἀνθρώπων. * καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς. ὅς θέλει ὀπίσω

πα

κζ

πβ

κη

πγ

γ

πδ

s

πε

β

tis: & aures habentes, nō auditis? & non meministis? Cum quinq; panes fregissem in hominū quinque milia, quot cophinos fragmentis plenos sustulistis? Dicūt ei: duodecim. Cum aūt septem in quatuor milia, quot sportas ex reliquijs fragmentorum tulistis? Illi uero dixerunt: Septem. Et dixit illis: Qui fit ut non intelligatis? Et uenit Bethsaidam, & adducunt illi cæcum, & obsecrant eum, ut illū tangeret. Et apprehensa manu cæci, eduxit illum extra uicum. & cū expuisset in oculos illius, imposuissetq; illi manus, interrogauit eum, si quid uideret: & recepto uisu, diccbat: Video homines, quoniam uelut arbores cerno ambulantes. Deinde rursum imposuit manus super oculos illius, & fecit ut uisum recipet, & restitutus est, ac denuo uidebat dilucide omēs: & dimisit illum in domum suam, dicens: Neq; in uicum ingredaris, neq; dixeris cuiquā in uico. Et egressus est Iesus & discipuli illius in uicos Cæsariæ, quæ cognominatur Philippi: & in uia interrogauit discipulos suos, dicēs: Quē me dicūt homines esse? Illi uero responderunt: Iohannem baptistam, & alij Heliam, alij rursus unum de numero prophetarum. Et ipse dicit illis: At uos quem me dicitis esse? Respondens autē Petrus, dicit illi: Tu es ille Christus. Et interminatus est eis, ne cui dicerent de se. Et cœpit docere eos qd' oporteret filiū hominis multa pati, & reprobari à seniorib⁹, summisq; sacerdotib⁹ ac scribis, & occidi, & post tres dies resurgere. Et aperte sermonē loquebaī. Et apprehendit illū Petrus, cœpitq; increpare eū. At ille cōuersus, & intuitus discipulos suos, increpauit Petrū, dicens: Abi post me satana quoniā nō sapis quæ dei sunt, sed quæ sunt hominum. Et cum ad se uocasset turbā unà cum discipulis suis, dixit illis: Quicunq; uult

& aures habentes nō auditis. Nec recordamini quādo quinque panes fregi in quinq; milia: & quot cophinos fragmentorū plenos sustuliistis? Dicunt ei Duodecim. Quando & septē panes in quattuor milia quot sportas fragmentorum tuliistis? Et dicunt ei: Septem. Et dicebat eis: Quomodo nondum intelligitis? Et ueniunt Bethsaida, & adducunt ei cæcum: & rogabant eum ut illum tangeret. Et apprehēsa manu cæci, eduxit eum extra uicum: & expuens in oculos eius, impositis manibus suis interrogauit eum, si quid uideret. Et aspiciens ait: Video homines uelut arbores ambulantes. Deinde iterū imposuit manus super oculos eius: & cœpit uidere: & restitutus est ita ut clare uideret omnia: & misit illū in domū suam, dicēs: Vade in domū tuam: & si in uicū introieris, nemini dixeris. Et egressus est Iesus & discipuli eius in castella Cæsareæ Philippi: & in uia interrogabat discipulos suos, dicēs eis: Quē me dicūt homines? Qui respondērūt illi, dicentes: Alij Iohannem Baptistā: alij Heliam: alij uero quasi unū de prophetis. Tunc dicit illis: Vos uero quē me esse dicitis? Respōdens Petrus, ait ei: Tu es Christus. Et comminatus est eis: ne cui dicerent de illo. Et cœpit docere eos quoniam oportet filium hominis multa pati: & reprobari a senioribus & a summis sacerdotibus & scribis: & occidi: & post tres dies resurgere. Et palā uerbum loquebatur. Et apprehendens eum Petrus, cœpit increpare eum. Qui conuersus, & uidens discipulos suos: comminatus est Petro, dicens: Vade retro me sathana: quoniam non sapis quæ dei sunt: sed quæ sunt hominum. Et conuocata turba cum discipulis suis, dixit eis. Si quis uult

sequi

me

ὀπίσω μου ἀκολουθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθήτω μοι. ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν. ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου, οὗτος σώσει αὐτήν. τί γὰρ ὠφελήσει ἄνθρωπος ἐὰν κερδήσῃ τὸν κόσμον ὅλον καὶ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ; ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. * ὃς γὰρ ἐὰν ἐπαισχυνθῇ με, καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμαρτωλῷ, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται αὐτόν, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἁγίων ἀγγέλων. * καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστηκότων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσονται θανάτου ἕως ἂν ἴδωσι τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ἐληλυθυῖαν ἐν δυνάμει. καὶ μεθ' ἡμέρας ἓξ, παραλαμβάνει ὁ Ιησοῦς τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἰάκωβον καὶ τὸν Ἰωάννην, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν μόνους. καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν, καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο στίλβοντα, λευκὰ λίαν ὡς χιών, οἷα γναφεὺς ἐπὶ τῆς γῆς οὐ δύναται λευκᾶναι, καὶ ὤφθη αὐτοῖς Ἠλίας σὺν Μωσῇ, καὶ ἦσαν συλλαλοῦντες τῷ Ιησοῦ. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος λέγει τῷ Ιησοῦ. ῥαββεί, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι, καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς τρεῖς, σοὶ μίαν, καὶ Μωσῇ μίαν, καὶ Ἠλίᾳ μίαν. οὐ γὰρ ᾔδει τί λαλήσῃ, ἔκφοβοι γὰρ ἐγένοντο. καὶ ἐγένετο νεφέλη ἐπισκιάζουσα αὐτοῖς. καὶ ἦλθε φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης, λέγουσα, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, αὐτοῦ ἀκούετε. καὶ ἐξάπινα περιβλεψάμενοι, οὐκέτι οὐδένα εἶδον, ἀλλὰ τὸν Ιησοῦν μόνον μεθ' ἑαυτῶν. καταβαινόντων δὲ αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, διεστείλατο αὐτοῖς, ἵνα μηδενὶ διηγήσωνται ἃ εἶδον, εἰ μὴ ὅταν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ. * καὶ τὸν λόγον ἐκράτησαν πρὸς ἑαυτούς, συζητοῦντες, τί ἐστι τὸ ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι; * καὶ ἐπηρώτων αὐτόν, λέγοντες, ὅτι λέγουσιν οἱ γραμματεῖς, ὅτι Ἠλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτοῖς. Ἠλίας μὲν ἐλθὼν

sequi me, abneget semetipsum, & tollat crucem suã, ac sequatur me Nam quisquis uoluerit animã suã seruare, perdet eam. Quisquis autem perdiderit animã suam causa mea & euãgelij, hic seruabit eam. Quid enim profuerit homini si lucratus fuerit mundũ totũ, & animæ suæ iacturã fecerit? Aut quid daturus est homo, quo repenset animã suam? Quencunq; enim puduerit mei ac meorũ sermonũ in generatione hac adultera & peccatrice, pudebit illius & filium hominis, ubi uenerit in gloria patris sui cum angelis sanctis. Et dicebat illis: Amẽ dico uobis: Sũt quidam inter eos qui hic stant, qui nõ gustabunt mortẽ, donec uiderint regnũ dei uenisse cũ uirtute. Ac post dies sex assumit Iesus Petrum & Iacobũ & Iohannem & subducit eos in montẽ excelsum seorsim solos, & trãsformatus fuit coram illis, & uestimenta illius facta sunt splendida, candida ualde ueluti nix, q̃ candida facere non potest fullo super terrã. & conspectus est illis Helias cũ Mose, colloquebanturq; cũ Iesu. Et respondens Petrus dicit Iesu: Rabbi, Bonum est nos hic esse, & faciamus tabernacula tria, tibi unũ, & Mosi unũ, & Heliæ unũ. Non enim sciebat quid loqueretur. erãt enim expauefacti. Et facta est nubes, quæ obũbrauit illos. Et uenit uox è nube, dicens: Hic est filius meus dilectus, ipsum audite. Et repente cum circũspexissent, nõ amplius uiderũt quenq;, sed solũ Iesum esse secũ. Porrò cum descenderent de monte, præcepit illis ne cui dicerent ea quæ uiderant, nisi cũ filius hominis à mortuis resurrexisset. Ac uerbũ hoc tenuerũt apud sese, inter se disputãtes, quid esset hoc quod dixerat, è mortuis resurgere, & interrogabãt illũ dicentes: Quid est quod scribæ dicunt: Heliã oportere uenire priusᵉ Ille uero respõdens, dixit illis: Helias quidem

me sequi deneget semetipsum: & tollat crucẽ suã, & sequatur me. Qui enim uoluerit animã suam saluã facere, perdet eã: qui aũt perdiderit animã suã ꝓpter me & euãgeliũ, saluã faciet eã. Quid enim ꝓderit homini, si lucretᵉ mũdũ totũ: & detrimentũ animæ suæ faciatᵉ Aut quid homo cõmutatiõis dabit pro anima suaᵉ Qui enim me cõfessus fuerit & uerba mea in generatiõe ista adultera & peccatrice: & filius hominis cõfitebit cum, cũ uenerit in gloria patris sui cũ angelis sanctis.

IX. Et dicebat illis: Amẽ dico uobis: quia sunt quidã de hic stãtibꝰ qui nõ gustabunt mortẽ, donec uideant regnũ dei uenientes in uirtute. Et post dies sex assumpsit Iesus Petrũ & Iacobũ & Iohannẽ: & duxit illos in mõtẽ excelsum solos: & trãsfiguratus est corã ipsis. Et uestimẽta eiꝰ facta sunt splẽdentia & candida nimis uelut nix: qualia fullo nõ potest super terrã candida facere. Et apparuit illis Helias cũ Moyse: & erant loquentes cum Iesu. Et respõdens Petrus ait Iesu: Rabbi, bonũ est nos hic esse: & faciamus tria tabernacula: tibi unũ Moysi unũ: & Heliæ unum. Non enim sciebat quid diceret. Erãt enim timore exterriti. Et facta est nubes obumbrans eos: & uenit uox de nube dicẽs: Hic est filius meꝰ charissimus, audite illum. Et statim circunspicientes, neminẽ amplius uiderunt nisi Iesum tantum secum. Et descẽdentibus illis de mõte præcepit illis ne cuiquã quod uidissent, narrarent: nisi cũ filius hominis a mortuis resurrexerit. Et uerbũ cõtinuerũt apud se: cõquirentes quid esset cũ a mortuis resurrexerit. Et interrogabãt eũ, dicẽtes: Quid ergo dicũt pharisæi & scribæ: qa Heliã oporteat uenire primũᵉ Qui respõdens ait illis: Helias

μὴν ἐλθὼν πρῶτον, ἀποκαθιστᾷ πάντα. Καὶ πῶς γέγραπται ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα πολλὰ πάθῃ καὶ ἐξουδενωθῇ. ἀλλὰ λέγω ὑμῖν, ὅτι καὶ Ἠλίας ἐλήλυθε, καὶ ἐποίησαν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν, καθὼς γέγραπται ἐπ' αὐτόν. * καὶ ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητὰς εἶδεν ὄχλον πολὺν περὶ αὐτούς, καὶ γραμματεῖς συζητοῦντας αὐτοῖς. καὶ εὐθέως πᾶς ὁ ὄχλος ἰδὼν αὐτὸν ἐξεθαμβήθη, καὶ προστρέχοντες ἠσπάζοντο αὐτόν. καὶ ἐπερώτησε τοὺς γραμματεῖς. τί συζητεῖτε πρὸς αὐτούς. * καὶ ἀποκριθεὶς εἷς ἐκ τοῦ ὄχλου, εἶπεν. Διδάσκαλε ἤνεγκα τὸν υἱόν μου πρός σε, ἔχοντα πνεῦμα ἄλαλον. Καὶ ὅπου ἂν αὐτὸν καταλάβῃ, ῥήσσει αὐτόν, καὶ ἀφρίζει, καὶ τρίζει τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ, καὶ ξηραίνεται. Καὶ εἶπον τοῖς μαθηταῖς σου, ἵνα αὐτὸ ἐκβάλωσιν, καὶ οὐκ ἴσχυσαν. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ, λέγει. Ὦ γενεὰ ἄπιστος, ἕως πότε πρὸς ὑμᾶς ἔσομαι; ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν; φέρετε αὐτὸν πρός με. καὶ ἤνεγκαν αὐτὸν πρὸς αὐτόν. καὶ ἰδὼν αὐτὸν, εὐθέως τὸ πνεῦμα ἐσπάραξεν αὐτόν. καὶ πεσὼν ἐπὶ τῆς γῆς ἐκυλίετο ἀφρίζων. καὶ ἐπερώτησε τὸν πατέρα αὐτοῦ. πόσος χρόνος ἐστὶν, ὡς τοῦτο γέγονεν αὐτῷ; Ὁ δὲ εἶπεν. παιδιόθεν, καὶ πολλάκις αὐτὸν καὶ εἰς πῦρ ἔβαλε, καὶ εἰς ὕδατα, ἵνα ἀπολέσῃ αὐτόν. ἀλλ' εἴ τι δύνασαι, βοήθησον ἡμῖν σπλαγχνισθεὶς ἐφ' ἡμᾶς. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ. Τὸ εἰ δύνασαι πιστεῦσαι, πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι. καὶ εὐθέως κράξας ὁ πατὴρ τοῦ παιδίου μετὰ δακρύων ἔλεγε. πιστεύω κύριε, βοήθει μου τῇ ἀπιστίᾳ. ἰδὼν δὲ Ἰησοῦς, ὅτι ἐπισυντρέχει ὄχλος, ἐπετίμησε τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ, λέγων αὐτῷ. τὸ πνεῦμα τὸ ἄλαλον καὶ κωφόν, ἐγώ σοι ἐπιτάσσω, ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ, καὶ μηκέτι εἰσέλθῃς εἰς αὐτόν. καὶ κράξαν, καὶ πολλὰ σπαράξαν αὐτὸν, ἐξῆλθε. καὶ ἐγένετο ὡσεὶ νεκρός, ὥστε πολλοὺς λέγειν, ὅτι, ἀπέθανεν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς κρατήσας αὐτὸν τῆς χειρὸς, ἤγειρεν αὐτὸν, καὶ ἀνέστη. * καὶ εἰσελθόντα αὐτὸν εἰς οἶκον, οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπερώτων αὐτὸν κατ'

quidē ubi uenerit prius, restituit omnia: & quemadmodū scriptū est de filio hominis, ut multa patiatur, & cōtemnatur. Verum dico uobis: Heliam uenisse, & fecerunt illi quæcunq; uoluerunt, sicut scriptū erat de illo. Et cum uenisset ad discipulos suos, uidit turbam multam circum illos, & scribas disputantes cum eis. Et protinus uniuersa turba cum uidisset eum, obstupuit: & accurrentes, salutauerunt eum. Et interrogauit scribas: quid disputatis inter uos? Et respondens unus è turba dixit Præceptor adduxi filiū meum ad te, habentem spiritum mutum: & quandocunq; eum corripuerit, lacerat eum: atq; ille spumat, ac stridit dentibus suis, & arescit. Et dixi discipulis tuis ut eijcerēt illum, & nō potuerūt. Qui respōdens eis, dixit: O generatio incredula: quousq; apud uos ero? quousq; patiar uos Adducite illū ad me. Et adduxerunt illū ad eum. At uiso illo, continuo spiritus discerpebat eum. & prolapsus in terra uoluebatur spumans. Et interrogauit patrē illius Quantū temporis est, quod hoc accidit ei? At ille dixit: A puero. Et frequenter illū & in ignem abiecit, & in aquas, quo perderet eū Age si quid potes, subueni nobis misertus nostri. Iesus aūt dixit ei: Illud si potes credere: omnia possibilia credenti. Et cōfestim exclamans pater pueri cum lachrymis dixit: Credo domine, succurre incredulitati meæ. Cum uidisset autem Iesus, quod turba simul accurreret, increpauit spiritum immundum, dicens illi: Spiritus mute, & surde, ego tibi impero, exi ab eo, & ne posthac ingrediaris in illū. Et cū clamasset spiritus, multūq; discerpisset eū, exiuit: & factꝰ est tanq; mortuus, adeo ut multi dicerent, mortuꝰ est. At Iesus correpta manu illius, erexit eum, & ille surrexit. Et cū esset ingressus domum, discipuli illiꝰ interrogabāt

cum uenerit primo, restitue et omnia: & quomodo scriptum est in filiū hominis ut multa patiatur & contēnat. Sed dico uobis: quia & Helias uenit: & fecerūt illi quæcūq; uoluerūt: sicut scriptū est de eo. Et ueniēs ad discipulos suos uidit turbā magnā circa eos: & scribas cōquirētes cum illis. Et confestim omnis populus uidēs Iesum, stupefactus est, & expauerunt: & accurrētes salutabāt eum: & interrogauit eos: Quid inter uos cōquiritis? Et respōdēs unus de turba, dixit: Magister attuli filium meū ad te, habētem spiritū mutū: qui ubicūque eū apprehēderit, allidit illū, & spumat & stridet dentibus & arescit. Et dixi discipulis tuis: ut eijcerēt illum, & nō potuerūt. Qui respōdens eis, dixit: O generatio incredula: quandiu apud uos ero: quādiu uos patiar. Afferte illū ad me. Et attulerunt eum. Et cū uidisset eū: statim spiritus conturbauit illum: & elisus in terrā uolutabatur spumās: & interrogauit patrē eius: Quātū tēporis est ex quo ei hoc accidit? At ille ait: Ab infantia: & frequenter eum in ignē & aquā misit, ut eū perderet. Sed si quid potes: adiua nos: misertꝰ nostri. Iesus aūt ait illi: Si potes credere, omnia possibilia sunt credēti. Et cōtinuo exclamās pater pueri cū lachrymis aiebat: Credo domine: adiua incredulitatē meam. Et cum uidisset Iesus cōcurrētem turbā: comminatus est spiritui immundo, dicēs illi: Surde & mute spiritus, ego præcipio tibi, exi ab eo: & amplius ne introeas in eū. Et exclamās & multum discerpens eum, exijt ab eo. Et factus est sicut mortuus: ita ut multi dicerent, quia mortuus est. Iesus autē tenens manum eius eleuauit eum, & surrexit. Et cum introisset in domum, discipuli eius secreto interrogabāt

eum cum

τὴν κατ' ἰδίαν, ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό; καὶ εἶπεν αὐτοῖς. τοῦτο τὸ γένος ἐν οὐδενὶ δύναται ἐξελθεῖν, εἰ μὴ ἐν προσευχῇ & νηστείᾳ. * καὶ ἐκεῖθεν ἐξελθόντες, παρεπορεύοντο διὰ τῆς γαλιλαίας, & οὐκ ἤθελεν ἵνα τις γνῷ, ἐδίδασκε γὰρ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, & ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ ἀποκτανθεὶς, τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται. οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα, & ἐφοβοῦντο αὐτὸν ἐπερωτῆσαι. * καὶ ἦλθεν εἰς καπερναούμ. & ἐν τῇ οἰκίᾳ γενόμενος, ἐπηρώτα αὐτούς, τί ἐν τῇ ὁδῷ πρὸς ἑαυτοὺς διελογίζεσθε; * οἱ δὲ ἐσιώπων, πρὸς ἀλλήλους γὰρ διελέχθησαν ἐν τῇ ὁδῷ, τίς μείζων. & καθίσας, ἐφώνησε τοὺς δώδεκα, καὶ λέγει αὐτοῖς. εἴ τις θέλει πρῶτος εἶναι, ἔσται πάντων ἔσχατος, καὶ πάντων διάκονος. & λαβὼν παιδίον, ἔστησεν ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὸ εἶπεν αὐτοῖς. ὃς ἐὰν ἓν τῶν τοιούτων παιδίων δέξηται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται. * καὶ ὃς ἐὰν ἐμὲ δέξηται, οὐκ ἐμὲ δέχεται, ἀλλὰ τὸν ἀποστείλαντά με. * Ἀπεκρίθη δὲ αὐτῷ ἰωάννης, λέγων. Διδάσκαλε, εἴδομέν τινα ἐν τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα δαιμόνια, ὃς οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν, & ἐκωλύσαμεν αὐτόν, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν. * ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν, μὴ κωλύετε αὐτόν. οὐδεὶς γάρ ἐστιν, ὃς ποιήσει δύναμιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου καὶ δυνήσεται ταχὺ κακολογῆσαί με. ὃς γὰρ οὐκ ἔστι καθ' ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν ἐστιν. ὃς γὰρ ἂν ποτίσῃ ὑμᾶς ποτήριον ὕδατος ἐν ὀνόματί μου, ὅτι χριστοῦ ἐστε, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ. * καὶ ὃς ἂν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ, καλόν ἐστιν αὐτῷ μᾶλλον, εἰ περίκειται λίθος μυλικὸς περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ & βέβληται εἰς τὴν θάλασσαν. * καὶ ἐὰν σκανδαλίζῃ σε ἡ χείρ σου, ἀπόκοψον αὐτήν. καλόν σοί ἐστι κυλλὸν εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἢ τὰς δύο χεῖρας ἔχοντα ἀπελθεῖν εἰς τὴν γέενναν. εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον. * ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ

eum scorsum: Cur nos non quiuimus eiícere illū? Et dixit illis: Hoc genus nulla re potest exire, nisi per deprecationē & ieiunium. Et illinc digressi, iter fecerūt per Galilæam, nec uolebat ut quisquā sciret. Docebat em discipulos suos, & dicebat illis: Filius hominis traditur in manus hominū, & occident eum, & occisus, tertio die resurget. At illi ignorabant quod dixerat, & timebant eum interrogare. Et uenit Capernaū: & cum uenisset in domū, interrogauit illos, quid in itinere inter uos disputabatis? At illi siluerunt. Nam inter se disputauerant inter uiam, quis esset maior. Et cum cōsedisset, accersiuit duodecim, & dicit illis: Si quis uult primus esse, is erit omnium postremus, & omnium minister. Atq; arreptum puerū statuit in medio illorum: & cum cepisset illū in ulnas suas, dixit illis: Quisquis unum ex talibus pueris receperit nomine meo, me recipit: & quicunq; me recipit, non me recipit, sed eum qui misit me. Respōdit autē ei Iohannes, dicens: Præceptor, uidimus quendā nomine tuo eiícere dæmonia, nec sequitur nos, & prohibuimus illū, propterea quod non sequitur nos. At Iesus ait: Ne prohibeatis illum. Nullus enim est, qui si fecerit uirtutē per nomen meū, possit cito male loqui de me. Qui enim nō est aduersus nos, pro nobis est. Quisquis enim ad bibendū dederit uobis calicem aquæ nomie meo, qd' sitis Christi, amen dico uobis, nequaq; perditurus est mercedem suam. Et quisquis offenderit unū ex his pusillis, qui cōfidunt in me, melius foret illi, si circundaretur saxum molare circa ceruicem eius, & abiícereť in mare. Et si tibi fuerit obstaculo manus tua, amputa illam. Bonū est tibi, mutilū ad uitam ingredi, potius q̄ duas manū habentē abire in gehennā, in ignē inextinguibilē, ubi uermis illorū non mo

eum: Quare nos nō potuimus eiícere eū? Et dixit illis: Hoc genus in nullo potest exire, nisi in oratione & ieiunio. Et inde profecti prætergrediebātur Galilæam: nec uolebat quemquā scire. Docebat autē discipulos suos, & dicebat illis: quoniam filius hominis tradeť in manus hominum: & occident eum: & occisus tertia die resurget. At illi ignorabāt uerbum, & timebāt eum interrogare. Et uenerūt Capharnaum. Qui cū domi essent interrogabat eos: Quid in uia tractabatis? At illi tacebant. Siquidē in uia inter se disputauerant: quis eorum maior esset. Et residens uocauit duodecim, & ait illis: Si quis uult primus esse: erit omnium nouissimus, & omnium minister. Et accipiens puerū statuit eum in medio eorum. Quem cum complexus esset, ait illis: Quisquis unū ex huiusmodi pueris receperit in nomine meo, me recipit: & quicunq; me susceperit, nō me susципit sed eū qui me misit: Respōdit illi Ioānes, dicēs: Magister, uidimus quēdā in nomine tuo eiícientē dæmonia: qui non sequitť nos: & prohibuimus eum. Iesus autem ait: Nolite prohibere eum. Nemo est enim qui facit uirtutē in nomie meo, & possit cito male loqui de me. Qui enim nō est aduersum uos: p uobis est. Quisquis enim potū dederit uobis calicem aquæ frigidæ in nomine meo, quia christi estis: amē dico uobis, nō perdet mercedē suam. Et quisquis scādalizauerit unū ex his pusillis credētibº in me: bonum est ei magis si circundaretur mola asinaria collo eius, & in mare mitteretur. Et si scandalizauerit te manus tua, abscide illam: Bonum est tibi debilem introire in uitā: quam duas manus habentē ire in gehēnam, in ignem inextinguibilē: ubi uermis eorum

οὐ τελευτᾷ, ⁊ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται. κὴ ἐὰν ὁ πούς σου σκανδαλίζῃ σε, ἀπόκοψον αὐτόν. καλόν ἐστί σε εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλὸν, ἢ τοὺς δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον. ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, κὴ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται. καὶ ἐὰν ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζῃ σε, ἔκβαλε αὐτόν. καλόν σοί ἐστι, μονόφθαλμον εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός. ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, κὴ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται. πᾶς γὰρ πυρὶ ἁλισθήσεται, καὶ πᾶσα θυσία ἁλὶ ἁλισθήσεται. * καλὸν τὸ ἅλας, ἐὰν δὲ τὸ ἅλας ἄναλον γένηται, ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε; ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς ἅλας, κὴ εἰρηνεύετε ἐν ἀλλήλοις. * κακεῖθεν ἀναστὰς, ἔρχεται εἰς τὰ ὅρια τῆς Ἰουδαίας διὰ τοῦ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ⁊ συμπορεύονται πάλιν ὄχλοι πρὸς αὐτὸν, ⁊ ὡς εἰώθει πάλιν ἐδίδασκεν αὐτούς. καὶ προσελθόντες φαρισαῖοι ἐπηρώτησαν αὐτὸν, εἰ ἔξεστιν ἀνδρὶ γυναῖκα ἀπολῦσαι, πειράζοντες αὐτόν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτοῖς. τί ὑμῖν ἐνετείλατο Μωσῆς; οἱ δὲ εἶπον. Μωσῆς ἐπέτρεψε βιβλίον ἀποστασίου γράψαι, καὶ ἀπολῦσαι. κὴ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς. πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἔγραψεν ὑμῖν τὴν ἐντολὴν ταύτην. ἀπὸ δὲ ἀρχῆς κτίσεως ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτοὺς ὁ θεός. ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ, κὴ τὴν μητέρα, ⁊ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, ⁊ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν, ὥστε οὐκέτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ μία σάρξ. ὃ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω. * καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ πάλιν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπηρώτησαν αὐτόν. * καὶ λέγει αὐτοῖς. ὃς ἐὰν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ γαμήσῃ ἄλλην μοιχᾶται ἐπ' αὐτήν. καὶ ἐὰν γυνὴ ἀπολύσῃ τὸν ἄνδρα αὐτῆς, κὴ γαμηθῇ ἄλλῳ, μοιχᾶται. * καὶ προσέφερον αὐτῷ παιδία, ἵνα ἅψηται αὐτῶν. οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμων τοῖς προσφέρουσιν. ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς, ἠγανάκτησεν, ⁊

non moritur, & ignis nō extinguitur. Et si pes tuus fuerit tibi obstaculo, amputa illū. Bonū est ut ingrediaris ad uitā claudus, potius quā duos pedes habēs mittaris in gehennā, in ignē inextinguibilē, ubi uermis illorū non moritur, & ignis nō extinguit. Et si oculꝰ tuꝰ tibi obstaculo est, erue illū. Bonū est tibi, ut luscꝰ introeas in regnū dei, potiusqꝫ ut duos oculos habens mittaris in gehēnā ignis, ubi uermis eorū nō moritur, & ignis non extinguit. Nā omnis homo igne salietur, & oīs uictima sale salietur. Bona res est sal, cæterū si sal insulsus fuerit, per qd ipsum condietis? Habete in uobisipsis salē, & pacē habete inter uos inuicē.

Et cū inde surrexisset, uenit in fines Iudææ per regionē quæ est ultra Iordanē. & cōueniūt rursum turbæ ad illum, & sicut consueuerat rursum docebat eas. Et adeuntes pharisæi interrogabant illum: Licet ne uiro uxorē repudiare? tentātes illū. At ille respōdens, dixit illis: Quid uobis præcepit Moses? At illi dixerunt: Moses permisit libellum repudij scribere, ac dimittere. Et respōdens Iesus, dixit illis: Ad duriciā cordis uestri scripsit uobis præceptū istud. cæterum ab initio creationis masculum & fœminam fecit illos deus. Propter hoc relinquet homo patrem suum & matrē, & adhærebit uxori suæ, & fient duo caro una. Itaqꝫ nō iam sunt duo, sed una caro. Quod igit deus copulauit, homo ne separet. Et in domo rursum discipuli illiꝰ eadē de re interrogauerūt illū. & dicit illis: Quicū que repudiauerit uxorē suam, & duxerit aliam, adulteriū committit aduersus illā. Et si mulier repudiauerit uirum suum, & nupserit alteri, adulterium committit. Et attulerūt ad illum pueros, ut tangeret illos: discipuli uero increpabant eos qui adducebāt. Cum uidisset autem Iesus, indignatus est,

non moritꝫ. & ignis nō extinguitur. Et si pes tuus te scādalizat, amputa illum: Bonum est tibi claudū introire in uitā æternā quam duos pedes habentē mitti in gehēnā ignis inextinguibilis: ubi uermis eorū non moritur: & ignis nō extinguitur. Quod si oculus tuus scandalizat te: eijce eum: Bonū est tibi luscū introire in regnum dei: quam duos oculos habentē mitti in gehēnā ignis ubi uermis eorū non moritur: & ignis nō extinguitur. Omnis enim igne salietur: & omnis uictima sale salietur. Bonum est sal. Quod si sal insulsum fuerit in quo illud condietis? Habete in uobis sal. & pacē habete inter uos. Et inde exurgēs uenit in fines Iudææ ultra iordanē: & cōueniunt iterū turbæ ad eū: & sicut cō sueuerat iterum docebat illos. Et accedentes pharisæi interrogabant eum: si licet uiro uxorē dimittere, tentātes eum. At ille respondens dixit eis: Quid uobis præcepit Moyses? Qui dixerunt: Moyses permisit libellum repudij scribere, & dimittere. Quibus respondens Iesus, ait: Ad duriciā cordis uestri scripsit uobis præceptum istud. Ab initio autem creaturæ masculum & fœminam fecit eos deus. Propter hoc relinquet homo patrem suum & matrem & adhærebit ad uxorem suam: & erunt duo in carne una. Itaque iam non sunt duo: sed una caro. Quod ergo deus coniunxit: homo nō separet. Et in domo iterū discipuli eiꝰ de eodē interrogauerūt eum. Et ait illis: Quicūqꝫ dimiserit uxorē suam: & aliam duxerit adulterium committit super eam. Et si uxor dimiserit uirum suū, & alij nupserit: mœchatur. Et offerebant illi paruulos ut tangeret eos: discipuli autem cōminabātur offerentibus. Quos cū uideret Iesus indi

X.

gne

κβ πρὸ τ ἐπιστάντος πλησίον τοῦ κυρίου.

MARKOS. ERASMVS. VVLG. EDITIO. 91

σεμ, & εἶπεν αὐτοῖς. ἄφετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρός με, μὴ κωλύετε αὐτά, τ γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τ θεοῦ. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν. ὃς ἐὰν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν. καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὰ, εὐλόγησεν αὐτά.

κγ * Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ εἰς ὁδὸν προσδραμών εἷς, καὶ γονυπετήσας αὐτὸν, ἐπηρώτα αὐτόν. διδάσκαλε ἀγαθὲ, τί ποιήσω ἵνα ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω; ὁ δὲ Ιησοῦς εἶπεν αὐτῷ. τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς, εἰ μὴ εἷς ὁ θεός. τὰς ἐντολὰς οἶδας, μὴ μοιχεύσῃς, μὴ φονεύσῃς μὴ κλέψῃς, μὴ ψευδομαρτυρήσῃς, μὴ ἀποστερήσῃς. τίμα τ πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ. Διδάσκαλε, ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου. * ὁ δὲ Ιησοῦς ἐμβλέψας αὐτῷ, ἠγάπησεν αὐτὸν, καὶ εἶπεν αὐτῷ. ἓν σοι ὑστερεῖ. ὕπαγε ὅσα ἔχεις πώλησον, καὶ δὸς τοῖς πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι, ἄρας τ σταυρόν. * ὁ δὲ συνάσας ἐπὶ τῷ λόγῳ, ἀπῆλθε λυπούμενος. ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά. Καὶ περιβλεψάμενος ὁ Ιησοῦς, λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰς τὴν βασιλείαν τ θεοῦ εἰσελεύσονται. οἱ δὲ μαθηταὶ ἐθαμβοῦντο ἐπὶ τοῖς λόγοις αὐτοῦ. ὁ δὲ Ιησοῦς πάλιν ἀποκριθεὶς λέγει αὐτοῖς. τέκνα, πῶς δύσκολόν ἐστι τοὺς πεποιθότας ἐπὶ τοῖς χρήμασιν, εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. εὐκοπώτερόν ἐστι κάμηλον διὰ τρυμαλιᾶς τῆς ῥαφίδος εἰσελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. οἱ δὲ περισσῶς ἐξεπλήσσοντο, λέγοντες πρὸς ἑαυτούς. Καὶ τίς δύναται σωθῆναι; Ἐμβλέψας δὲ αὐτοῖς ὁ Ιησοῦς, λέγει. παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατον, ἀλλ' οὐ παρὰ τῷ θεῷ. πάντα γὰρ δυνατά ἐστι παρὰ τῷ θεῷ. ἤρξατο ὁ Πέτρος λέγειν αὐτῷ. ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι. * Ἀποκριθεὶς ὁ Ιησοῦς, εἶπεν. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν. οὐδείς ἐστιν, ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν, ἢ ἀδελ-

tus est, & dixit illis: Sinite pueros uenire ad me, ne prohibete illos, talium enim est regnum dei. Amen dico uobis: Quicunq; non acceperit regnum dei tanquam puer, haudquaq; ingredietur in illud. Et cum cœpisset illos in ulnas, impositis manibus super illos, benedixit eis. Et cum exiret in uiam, accurrit quidam, ac genua flexit illi, & interrogabat eũ Præceptor bone, quid faciam, ut uitam æternam possideam? Iesus autem dixit illi: Cur me dicis bonum? Nemo bonus, nisi unus, nempe deus. Præcepta nosti. Ne cõmittas adulterium, ne occidas, ne fureris, ne falsum testimoniũ dicas, ne fraudes: honora patrem tuum & matrem. At ille respondens dixit illi: Præceptor, hæc omnia seruaui ab adolescẽtia mea. Iesus autẽ intuitus illum, dilexit eum, & dixit illi: Vnũ tibi deest: Abi, quæcũq; habes, uende, & da pauperibus, & habebis thesaurũ in cœlo, & ueni sequere me, sublata in humeros cruce. At ille molestia affectus propter sermonem, discedebat mœrẽs. habebat enim possessiones multas. Et cum circũspexisset Iesus, dicit discipulis suis Quàm difficulter hi qui pecunias habent, in regnũ dei intrabunt Discipuli uero obstupuerunt super uerbis illius. At Iesus rursum respõdens, dicit illis: Filij, quàm difficile est eos, qui fiduciam habent in pecunijs, regnum dei ingredi. Facilius est camelũ per foramen acus ingredi, quàm diuitem in regnum dei ingredi. Illi uero supra modũ admirati sunt, dicentes intra sese: Et quis potest esse saluus? Intuitus autẽ Iesus illos, dicit: Apud homines impossibile, non apud deum: nam omnia possibilia sunt apud deum. Et cœpit Petrus dicere illi: Ecce reliquimus omnia: & secuti sumus te. Respõdens autem Iesus dixit: Amen dico uobis: Nullus est qui reliquit domũ, aut fra-

gne tulit: & ait illis: Sinite paruulos uenire ad me: & ne prohibueritis eos: talium est enim regnum dei. Amen dico uobis: quisquis non receperit regnum dei uelut paruulus, non intrabit in illud. Et complexans eos, & imponens manus super illos, benedicebat eos. Et cum egressus esset in uia, procurrens quidam genu flexo ante eũ, rogabat eum dicẽs: Magister bone, quid faciam ut uitam æternã percipiam? Iesus autem dixit ei: Quid me dicis bonum? Nemo bonus nisi unus deus. Præcepta nosti: ne adulteres: ne occidas: ne fureris: ne falsum testimonium dixeris: ne fraudem feceris: honora patrem tuum & matrem. At ille respondens, ait illi: Magister, hæc omnia obseruaui a iuuẽtute mea. Iesus autem intuitus eum, dilexit eum, & dixit ei: Vnum tibi deest: uade quæcũq; habes uende & da pauperibus: & habebis thesaurum in cœlo: & ueni sequere me. Qui contristatus in uerbo, abijt mœrens. Erat enim habẽs multas possessiones. Et circũspiciẽs Iesus ait discipulis suis: Quam difficile qui pecunias habent in regnum dei introibunt. Discipuli autem obstupebãt in uerbis eius. At Iesus rursus respõdens, ait illis: Filioli, quam difficile est confidẽtes in pecunijs in regnum dei introire. Facilius est camelum per foramen acus transire: quam diuitem intrare in regnũ dei. Qui magis admirabãtur, dicentes ad semetipsos. Et quis potest saluus fieri? Et intuẽs illos Iesus, ait: Apud homines impossibile est: sed non apud deum: omnia enim possibilia sunt apud deum. Et post hæc cœpit ei Petrus dicere: Ecce nos dimisimus omnia: & secuti sumus te. Respondens Iesus ait: Amẽ dico uobis: Nemo est qui reliquerit domũ,

ἢ ἀδελφούς, ἢ ἀδελφὰς, ἢ πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγροὺς ἕνεκεν ἐμοῦ & τοῦ εὐαγγελίου, ἐὰν μὴ λάβῃ ἑκατονταπλασίονα νῦν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ, οἰκίας, & ἀδελφούς, & ἀδελφὰς, & μητέρας, καὶ τέκνα, & ἀγροὺς μετὰ διωγμῶν, & ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον. * πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ οἱ ἔσχατοι πρῶτοι. * ἦσαν δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἀναβαίνοντες εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ ἦν προάγων αὐτοὺς ὁ ἰησοῦς, & ἐθαμβοῦντο, & ἀκολουθοῦντες ἐφοβοῦντο. καὶ παραλαβὼν ὁ ἰησοῦς πάλιν τοὺς δώδεκα, ἤρξατο αὐτοῖς λέγειν τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβαίνειν, ὅτι ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι, καὶ τοῖς γραμματεῦσι, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ, & παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἐμπαίξουσιν αὐτῷ, καὶ μαστιγώσουσιν αὐτὸν, & ἐμπτύσουσιν αὐτῷ, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτὸν, & τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται. * καὶ προσπορεύονται αὐτῷ ἰάκωβος & ἰωάννης οἱ υἱοὶ ζεβεδαίου, λέγοντες. διδάσκαλε, θέλομεν ἵνα ὃ ἐὰν αἰτήσωμέν σε, ποιήσῃς ἡμῖν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. τί θέλετε ποιήσαί με ὑμῖν; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ. δὸς ἡμῖν, ἵνα εἷς ἐκ δεξιῶν σου, καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων σου καθίσωμεν ἐν τῇ δόξῃ σου. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε, δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω; καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆναι; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, δυνάμεθα. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. τὸ μὲν ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω πίεσθε, & τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθήσεσθε. τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου & ἐξ εὐωνύμων μου, οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται. * & ἀκούσαντες οἱ δέκα ἤρξαντο ἀγανακτεῖν περὶ ἰακώβου & ἰωάννου. ὁ δὲ ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτοὺς, λέγει αὐτοῖς. οἴδατε ὅτι οἱ δοκοῦντες ἄρχειν τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν, & οἱ μεγάλοι αὐτῶν κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν. οὐχ οὕτω δέ ἐστιν ἐν ὑμῖν ἀλλ' ὃς ἐὰν ὑμῶν θέλῃ γενέσθαι μέγας ἐν ὑμῖν, ἔσται διάκονος ὑμῶν.

& ὃς

aut fratres, aut sorores, aut patrē, aut matrem, aut uxorem, aut liberos, aut agros mea causa & euangelij, quin recipiat centupla nunc in tempore hoc, domos, & fratres, & sorores, & matres, & liberos, & agros cum persecutionibus, ac in seculo uenturo uitā æternā. Multi autem primi, erunt postremi: & postremi primi. Erant autē in uia ascendentes Hierosolymā, & præcedebat illos Iesus, erantq; pauefacti, & sequentes timebant. Et assumptis Iesus rursum duodecim, cœpit illis dicere, quæ sibi euentura essent. Ecce ascendimus Hierosolymam, & filius hominis tradetur principibus sacerdotū & scribis, & cōdemnabūt eum ad mortem, & tradent illum gentibus, & illudent illi, & flagellabūt eum, & inspuent in illū, & occident eum, & tertia die resurget. Et accedunt ad eum Iacobus & Iohannes filij Zebedæi, dicētes: Præceptor, uolumus ut quicquid petierimus, facias nobis. Ille uero dixit eis: quid me uultis facere uobis? Illi uero dixerunt ei: Da nobis, ut unus tibi à dextris, & alter tibi à sinistris sedeamus in gloria tua. Iesus autē dixit illis: Nescitis quid petatis: potestis bibere poculum, quod ego bibo? & baptismate quo ego baptizor, baptizari? At illi dixerunt ei: Possumus. Iesus autem dixit illis: Poculū quidem quod ego bibo, bibetis, & baptismate quo ego baptizor, baptizabimini Cæterū sedere mihi à dextris ac sinistris, non est meū dare, sed his continget quibus paratū est. Et cū audissent decē, cœperūt indignari de Iacobo & Iohanne. Iesus autem cū uocasset eos ad se, dicit illis: Scitis q̄ qui uidentur imperare gentibus, dominiū exercent ad uersus illas. Et qui magnates sunt inter eas, potestatē exercent in illas. Verū nō sic erit inter uos: sed quicūq; uoluerit ex uobis fieri magnus iter uos, erit minister uester

Et qui

aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut agros, propter me & propter euangelium: qui nón accipiet centies tantū nunc in tempore hoc: domos & fratres & sorores & matres & filios & agros cū persecutionibus: & in seculo futuro uitā æternā. Multi autem erūt primi nouissimi, & nouissimi primi. Erāt autē in uia ascendentes Hierosolymā, & præcedebat illos Iesus. Et stupebant, & sequentes timebant. Et assumens iterū duodecim, cœpit illis dicere quæ essent ei uentura. Quia ecce ascendimus Hierosolymā: & filius hominis tradetur principibus sacerdotū & scribis & senioribus: & damnabunt eum morte: & tradent eum gentibus & illudent ei: & cōspuent eū: & flagellabūt eū: & interficient eū: & tertia die resurget. Et accedunt ad eū Iacobus & Iohānes filij Zebedæi, dicētes: Magister, uolumus ut quodcunq; petierimus, facias nobis. At ille dixit eis: Quid uultis ut faciam uobis? Et dixerūt: Da nobis ut unus ad dexterā: & alius ad sinistrā tuam sedeamus in gloria tua. Iesus autem ait eis: Nescitis quid petatis: potestis bibere calicem quem ego bibo: aut baptismo quo ego baptizor, baptizari. At illi dixerunt ei: Possumus. Iesus autem ait eis: Calicē quidem quē ego bibo, bibetis: & baptismo quo ego baptizor, baptizabimini: sedere autem ad dexteram meam, uel ad sinistram, non est meum dare uobis: sed quibus paratum est. Et audientes decem, indignati sunt de Iacobo & Iohanne. Iesus autem uocans eos, ait illis: Scitis quia hi qui uidentur principari gentibus, dominantur eis: & principes eorum potestatem habent ipsorū. Non ita est autem in uobis sed quicunq; uoluerit fieri maior, erit uester minister:

& qui

ηβος ἂν θέλῃ ὑμῶν γενέσθαι πρῶτος ἔσται πάντων δοῦλος. * καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν. καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἀπὸ ἰεριχὼ, καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ ὄχλου ἱκανοῦ, υἱὸς τιμαίου βαρτιμαῖος ὁ τυφλὸς ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν προσαιτῶν. καὶ ἀκούσας ὅτι ἰησοῦς ὁ ναζαρηνός ἐστιν ἤρξατο κράζειν καὶ λέγειν. ὁ υἱὸς δαβὶδ ἰησοῦ, ἐλέησόν με. καὶ ἐπετίμων αὐτῷ πολλοὶ, ἵνα σιωπήσῃ. ὁ δὲ πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν, υἱὲ δαβὶδ, ἐλέησόν με. καὶ στὰς ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτὸν φωνηθῆναι. καὶ φωνοῦσιν τὸν τυφλὸν, λέγοντες αὐτῷ. θάρσει, ἔγειραι, φωνεῖ σε. ὁ δὲ ἀποβαλὼν τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, ἀναστὰς ἦλθεν πρὸς τὸν ἰησοῦν. καὶ ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. τί θέλεις ποιήσω σοι; ὁ δὲ τυφλὸς εἶπεν αὐτῷ. ῥαββουνί, ἵνα ἀναβλέψω. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ. ὕπαγε, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε. καὶ εὐθέως ἀνέβλεψε, καὶ ἠκολούθει τῷ ἰησοῦ ἐν τῇ ὁδῷ. * καὶ ὅτε ἐγγίζουσιν εἰς ἰερουσαλὴμ, εἰς βηθφαγὴ καὶ βηθανίαν πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς. ὑπάγετε εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι ὑμῶν, καὶ εὐθέως εἰσπορευόμενοι εἰς αὐτὴν, εὑρήσετε πῶλον δεδεμένον, ἐφ' ὃν οὐδεὶς ἀνθρώπων κεκάθικεν. λύσαντες αὐτὸν ἀγάγετε. καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, τί ποιεῖτε τοῦτο; εἴπατε, ὅτι ὁ κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει, καὶ εὐθέως αὐτὸν ἀποστελεῖ ὧδε. * ἀπῆλθον δὲ καὶ εὗρον πῶλον δεδεμένον πρὸς τὴν θύραν ἔξω ἐπὶ τοῦ ἀμφόδου, καὶ λύουσιν αὐτόν. καί τινες τῶν ἐκεῖ ἑστηκότων, ἔλεγον αὐτοῖς. τί ποιεῖτε λύοντες τὸν πῶλον; οἱ δὲ εἶπον αὐτοῖς καθὼς ἐνετείλατο ὁ ἰησοῦς, καὶ ἀφῆκαν αὐτούς. καὶ ἤγαγον τὸν πῶλον πρὸς τὸν ἰησοῦν, καὶ ἐπέβαλον αὐτῷ τὰ ἱμάτια αὐτῶν. καὶ ἐκάθισεν ἐπ' αὐτόν. πολλοὶ δὲ τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἔστρωσαν εἰς τὴν ὁδόν. ἄλλοι δὲ στιβάδας ἔκοπτον ἐκ τῶν δένδρων, καὶ ἐστρώννυον εἰς τὴν ὁδόν.

καὶ οἱ

Et quicunq; uoluerit ex uobis esse primus, erit omnium seruus. Nam & filius hominis non uenit ut sibi ministraret, sed ut ipse ministraret, ac daret animā suā redēptionē pro multis. Et ueniūt Hiericho, cumq; egrederetur ab urbe Hiericho, ac discipuli illius & turba copiosa: filius Timæi Bartimæus cæcus sedebat iuxta uiā mēdicans. Et cum audisset quod Iesus Nazarenus esset, cœpit clamare, & dicere: Fili Dauid Iesu, miserere mei. Et increpabāt illū multi, ut taceret. At ille multo magis clamabat: Fili Dauid, miserere mei. Et stetit Iesus, ac iussit illū uocari, & uocant cæcum, dicētes illi: Bono animo esto, surge, uocat te. Ille uero abiecto pallio suo, surrexit & uenit ad Iesum. Et respondens dicit illi Iesus: Quid uis faciam tibi? Cæcus autem dixit ei: Rabboni, ut uisum recipiam. Iesus autē dixit illi: Abi, fides tua saluum te reddidit, & protinus recepit uisum, & sequebatur Iesum in uia.

Et cum appropinquant Hierosolymis ad Bethphage & Bethaniam iuxta montē Oliuarū, emittit duos è discipulis suis, & dicit illis: Abite in uicum qui cōtra uos est, & statim ingredientes in illū, inuenietis pullum alligatū, supra quem nullus hominū sedit: soluite eum & adducite. Et si quis uobis dixerit. Cur facitis hoc? Dicite, quod domin⁹ eo opus habet, & continuo illū mittet huc. Abierunt autē, & inuenerūt pullum alligatum iuxta ianuam foris in biuio, & soluūt illum. Et nōnulli eorum qui illic stabāt, dicebant illis: Quid facitis soluentes pullum? At illi dixerūt eis, quemadmodū præceperat Iesus, & sinebāt illos. Et adduxerunt pullum ad Iesum, & iniecerunt illi uestimenta sua, seditq; super illum. Multi uero uestimenta sua sternebant in uiam. Alij uero frōdes incidebant ex arboribus, & sternebant in uiam.

Et

& quicunq; uoluerit in uobis primus esse, erit omniū seruus. Nam & filius hominis nō uenit ut ministraret ei: sed ut ministraret & daret animā suam redemptionem pro multis. Et ueniunt Hiericho: & proficiscēte eo de Hiericho & discipulis eius: & plurima multitudine: filiꝰ Thimæi Barthimæꝰ cæcus sedebat iuxta uiā mē dicās. Qui cū audisset quia Iesus Nazarenus esset, cœpit clamare & dicere: Iesu fili Dauid miserere mei. Et comminabant illi multi ut taceret: at ille multo magis clamabat fili Dauid miserere mei. Et stans Iesus præcepit illū uocari. Et uocāt cæcum, dicētes ei: Animæquior esto: surge, uocat te. Qui proiecto uestimēto suo, exiliens uenit ad eum. Et respōdens Iesus, dixit illi: Quid tibi uis faciā? Cæcus aūt dixit ei: Rabboni, ut uideam. Iesus aūt ait illi: Vade, fides tua te saluū fecit. Et confestim uidit & sequebat eum in uia. Et cum appropin XI. quarēt Hierosolymæ & Bethaniæ ad montem Oliuarum, mittit duos ex discipulis suis, & ait illis: Ite in castellum quod cōtra uos est: & statim introeuntes illuc, inuenietis pullum ligatum, super quē nemo adhuc hominum sedit: soluite illum & adducite. Et si quis uobis dixerit, quid facitis: dicite: quia domino necessarius est: & continuo illum dimittet huc. Et abeuntes inuenerūt pullum ligatum ante ianuam foris in biuio: & soluunt eum. Et quidam de illic stantibus dicebant illis: Quid facitis soluentes pullum? Qui dixerunt eis sicut præceperat eis Iesus: & dimiserunt eis. Et duxerunt pullum ad Iesum: & imponunt illi uestimenta sua: & sedit super eum. Multi autē uestimenta sua strauerunt in uia. Alij autem frondes cædebāt de arboribus, & sternebāt in uia:

Et

ριδ α * καὶ οἱ προάγοντες, καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες, ἔκραζον, λέγοντες, ὡσαννᾶ, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου, εὐλογημένη ἡ ἐρχομένη βασιλεία ἐν ὀνόματι κυρίου τοῦ πατρὸς ἡμῶν δαβίδ, ὡσαννᾶ ἐν τοῖς ὑψίστοις. * καὶ εἰσῆλθεν εἰς ἱερουσόλυμα, ὁ κύριος εἰς τὸ ἱερόν. καὶ περιβλεψάμενος πάντα, ὀψίας ἤδη οὔσης τῆς ὥρας, ἐξῆλθεν εἰς βηθανίαν μετὰ τῶν δώδεκα. καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξελθόντων αὐτῶν ἀπὸ βηθανίας ἐπείνασε. καὶ ἰδὼν συκῆν μακρόθεν, ἔχουσαν φύλλα, ἦλθεν εἰ ἄρα εὑρήσει τι ἐν αὐτῇ. καὶ ἐλθὼν ἐπ' αὐτῇ, οὐδὲν εὗρεν εἰ μὴ φύλλα. οὐ γὰρ ἦν καιρὸς σύκων. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτῇ. μηκέτι ἐκ σοῦ εἰς τὸν αἰῶνα μηδεὶς καρπὸν φάγοι, καὶ ἤκουον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. ρκα β * καὶ ἔρχονται εἰς ἱερουσόλυμα, καὶ εἰσελθὼν ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερόν, ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας, καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ. καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν, καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστερὰς κατέστρεψε. καὶ οὐκ ἤφιεν, ἵνα τις διενέγκῃ σκεῦος διὰ τοῦ ἱεροῦ. καὶ ἐδίδασκε, λέγων αὐτοῖς. οὐ γέγραπται, ὅτι ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς κληθήσεται πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν; ὑμεῖς δὲ ἐποιήσατε αὐτὸν σπήλαιον λῃστῶν. * καὶ ἤκουσαν οἱ ρκβ α γραμματεῖς, καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ ἐζήτουν πῶς αὐτὸν ἀπολέσουσιν, ἐφοβοῦντο γὰρ αὐτόν, ὅτι πᾶς ὁ ὄχλος ἐξεπλήσσετο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. * καὶ ὅτε ὀψὲ ἐγένετο, ἐξεπορεύετο ἔξω τῆς πόλεως. ρκγ ι πρωὶ πρὸ παρερχόμενοι, εἶδον τὴν συκῆν ἐξηραμμένην ἐκ ῥιζῶν. καὶ ἀναμνησθεὶς ὁ πέτρος, λέγει αὐτῷ. ῥαββεί, ἴδε ἡ συκῆ ἣν κατηράσω ἐξήρανται. * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, λέγει αὐτοῖς. ἔχετε ρκδ ς πίστιν θεοῦ. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὃς ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει τούτῳ, ἄρθητι, καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ μὴ διακριθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ πιστεύσῃ, ὅτι ἃ λέγει γίνεται, ἔσται αὐτῷ ὃ ἐὰν εἴπῃ. * διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν. ρκε πάντα ὅσα ἂν προσευχόμενοι αἰτεῖσθε, πιστεύετε, ὅτι λαμβάνετε, καὶ ἔσται

Et qui præcedebant, quiq; sequebant clamabant, dicētes: Hosanna: benedictus qui uenit in nomine domini. Benedictū qd uenit regnū in noīe domini patris nostri Dauid, hosanna in altissimis Et ingressus est Hierosolymā dominus & in templū. Et cum circūspexisset omnia, iamq; tempus esset uespertinum, egressus est Bethaniā cum duodecim, & postero die cum exissent Bethania, esurijt: cumq; uidisset arborē fici procul, habentem folia, ueniebat si uidelicet inuēturus esset aliquid in illa: & cum uenisset ad illam, nihil inuenit nisi folia. Non enim erat tempus ficorū. Et respōdens, dixit ei: Iam nō amplius in æternum ex te fructum quisquam mādducet. Et audiebant discipuli eius: & ueniunt Hierosolymam. Et cum introisset in templum, cœpit eijcere uēdentes & emētes in templo: & mēsas nummulariorum & cathedras uendentiū columbas euertit. Et non sinebat ut quisquam transferret uas per templum: & docebat, dicens eis: Nōne scriptum est: quia domꝰ mea, domus oratiōis uocabitur omnibus gētibus? Vos autem fecistis eam speluncam latronū. Quo audito, principes sacerdotum & scribæ quærebant quomodo eum perderent. Timebant enim eum: quoniā uniuersa turba admirabatur super doctrina eius. Et cū uespera facta esset: egrediebatur de ciuitate. Et cū mane transirēt, uiderunt ficū aridam factā a radicibꝰ: & recordatus Petrus dixit ei: Rabbi, ecce ficus cui maledixisti aruit. Et respōdens Iesus ait illis: Habete fidem dei. Amē dico uobis quia quicunq; dixerit huic mōti: tollere & mittere in mare, & non hæsitauerit in corde suo: sed crediderit quia quodcunque dixerit fiat, fiet ei. Propterea dico uobis: omnia quæcunque orantes petitis, credite quia accipietis & eruntEt qui præibāt, & qui sequebantur, clamabant dicentes: Osanna, benedictꝰ qui uenit in nomine domini: benedictum quod uenit regnum patris nostri Dauid, Osanna in excelsis. Et introiuit Hierosolymā in templum: & circūspectis omnibus cum iam uespera esset hora: exijt in Bethaniam cum duodecim: & alia die cum exirēt a Bethania, esurijt. Cumq; uidisset a lōge ficum habentem folia: uenit si quid forte inueniret in ea. Et cum uenisset ad eam, nihil inuenit nisi folia. Non enim erat tempus ficorū. Et respōdens Iesus ait illis: Habete fidem dei. Amen dico uobis quia quicunq; dixerit huic mōti: tollere & mittere in mare, & non hæsitauerit in corde suo: sed crediderit quia quodcunque dixerit fiat, fiet ei. Propterea dico uobis: omnia quæcunque orantes petitis, credite quia accipietis & euenient

ρκς s ἔσαι ὑμῖν. * καὶ ὅταν στήκητε προ/ λδ
σευχόμενοι, ἀφίετε εἴ τι ἔχετε κατά
τινος, ἵνα ⊕ ὁ πατὴρ ὑμῶν, ὁ ἐν τοῖς
οὐρανοῖς, ἀφῇ ὑμῖν τὰ παραπτώ/
ρκζ β ματα ὑμῶν. * καὶ ἔρχονται πάλιν λε
εἰς Ἱεροσόλυμα, ⊕ ἐν τῷ ἱερῷ περι
πατοῦντος αὐτοῦ, ἔρχονται πρὸς αὐτὸν οἱ
ἀρχιερεῖς, ⊕ οἱ γραμματεῖς, καὶ οἱ
πρεσβύτεροι, καὶ λέγουσιν αὐτῷ, ἐν
ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; καὶ τίς
σοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἔδωκεν,
ἵνα ταῦτα ποιῇς; ὁ δὲ Ιησοῦς ἀποκρι
θεὶς, εἶπεν αὐτοῖς. Ἐπερωτήσω ὑμᾶς
καὶ ἐγὼ ἕνα λόγον, καὶ ἀποκρίθη/
τέ μοι, ⊕ ἐρῶ ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ
ταῦτα ποιῶ. Τὸ βάπτισμα Ἰωάννου
ἐξ οὐρανοῦ ἦν, ἢ ἐξ ἀνθρώπων; Από/
κρίθητέ μοι. ⊕ ἐλογίζοντο πρὸς ἑαυ/
τοὺς, λέγοντες. ἐὰν εἴπωμεν, ἐξ οὐ/
ρανοῦ, ἐρεῖ, διὰ τί οὖν οὐκ ἐπιστεύσα/
τε αὐτῷ. ἀλλ' ἐὰν εἴπωμεν, ἐξ ἀν/
θρώπων, ἐφοβοῦντο τὸν λαόν. ἅπαν
τες γὰρ εἶχον τὸν Ἰωάννην, ὅτι ὄν/
τως προφήτης ἦν. καὶ ἀποκριθέντες
λέγουσι τῷ Ιησοῦ. οὐκ οἴδαμεν. ⊕
ὁ Ιησοῦς ἀποκριθεὶς, λέγει αὐτοῖς. οὐ
δὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ
ρκκ β ταῦτα ποιῶ. * καὶ ἤρξατο αὐτοῖς ἐν λς
παραβολαῖς λαλεῖν. Ἀμπελῶνα ἐφύ
τευσεν ἄνθρωπος, ⊕ περιέθηκε φραγ
μὸν, ⊕ ὤρυξεν ὑπολήνιον, καὶ ᾠκο/
δόμησε πύργον, ⊕ ἐξέδοτο αὐτὸν
γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησε, ⊕ ἀπέ
στειλε πρὸς τοὺς γεωργοὺς τῷ καιρῷ
δοῦλον, ἵνα παρὰ τῶν γεωργῶν λά/
βῃ ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπελῶνος.
οἱ δὲ λαβόντες αὐτὸν ἔδειραν, καὶ ἀπέ
στειλαν κενόν. Καὶ πάλιν ἀπέστειλε
πρὸς αὐτοὺς ἄλλον δοῦλον, καὶ ἐκεῖ/
νον λιθοβολήσαντες ἐκεφαλαίωσαν,
⊕ ἀπέστειλαν ἠτιμωμένον. καὶ πά/
λιν ἄλλον ἀπέστειλε, κἀκεῖνον ἀπέ/
κτειναν, ⊕ πολλοὺς ἄλλους, τοὺς μὲν δέ
ροντες, τοὺς δὲ ἀποκτείνοντες. Ἔτι οὖν
ἕνα υἱὸν ἔχων ἀγαπητὸν αὐτοῦ, ἀπέ
στειλε καὶ αὐτὸν πρὸς αὐτοὺς ἔσχατον,
λέγων, ὅτι ἐντραπήσονται τὸν υἱόν
μου. ἐκεῖνοι δὲ οἱ γεωργοὶ εἶπον πρὸς
ἑαυτοὺς, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ κληρονό/
μος, δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτὸν, καὶ
ἡμῶν ἔσται ἡ κληρονομία. ⊕ λαβόν/
τες αὐτὸν, ἀπέκτειναν, καὶ ἐξέβα/
λον ἔξω

erunt uobis. Et cum steteritis orã/
tes, remittite si quid habetis ad/
uersus aliquem, ut & pater uester,
qui in cœlis est, remittat uobis de
licta uestra. Et ueniũt rursum Hie
rosolymã, & cũ ambularet in tem
plo, ueniũt ad illum principes sa/
cerdotũ & scribæ & seniores, & di
cunt illi: Qua autoritate hæc fa/
cis, & quis tibi dedit autoritatem
istam, ut ista facias? Iesus autẽ re/
spondens, dixit illis: Quærã à uo/
bis & ipse quiddã, & respõdete mi
hi, & dicam uobis qua autoritate
hæc faciam. Baptismus Ioannis
utrum è cœlo erat, an ex homini/
bus? Respõdete mihi. Et cogita/
bant apud se, dicentes: Si dixeri/
mus, è cœlo, dicet: Cur igitur non
credidistis illi? At si dixissent, ex
hominibus, timebant populum
Omnes enim habebant Ioannẽ,
quod uere propheta fuisset. Et re
spondentes, dicunt Iesu: Nescí/
mus. Et Iesus respondens dicit il/
lis: Nec ego dicam uobis, qua au
toritate hæc faciam.

Et cœpit illis per parabolas lo
qui. Vineam plantauit homo, &
circundederat sepem, & foderat
lacum, & ædificauerat turrim, &
elocauerat eam agricolis, & pe/
regre profectus est, & misit ad a/
gricolas cum opportunum esset
seruũ ut ab agricolis acciperet de
fructu uineæ. At illi arreptũ illum
cecíderunt, ac remiserunt uacuũ.
Et rursum misit ad illos alium ser
uum, & illi coniectis in eum saxis
comminuerunt illi caput, & remi
serunt contumelijs affectum. Et
rursum alium misit, & illum occi/
derunt: multosq; alios, hos quidẽ
cædentes, illos uero occidẽtes. Ita
que cum unum adhuc haberet fi/
lium suum dilectũ, misit etiam il/
lum ad illos postremum, dicens:
Reuerebuntur filiũ meum. Illi ue/
ro agricolæ dicebant inter sese:
Hic est hæres uenite occidamus
eum, & nostra erit hæreditas. Et
arreptum illũ occiderũt, & eiece/
runt

euenĩẽt uobis. Et cũ stabitis
ad orandũ: dimittite si quid
habetis aduersus aliquẽ: ut
& pater uester qui in cœlis
est, dimittat uobis peccata
uestra. Quod si uos nõ di/
miseritis: nec pater uester
qui in cœlis est, dimittet uo/
bis peccata uestra. Et ueni/
unt rursus Hierosolymã. Et
cum ambularet in tẽplo: ac
cedũt ad eũ summi sacerdo
tes & scribæ & seniores & di
cũt ei: In qua potestate hæc
facis: & quis dedit tibi hanc
potestatẽ ut ista facias? Ie/
sus aũt respõdẽs ait illis: In
terrogabo & ego uos unũ
uerbũ, & respõdete mihi: &
dicã uobis in qua potestate
hæc faciã. Baptismũ Ioãnis
de cœlo erat: an ex homini/
bus? Respõdete mihi. At il/
li cogitabãt secũ dicẽtes: Si
dixerim⁹ de cœlo, dicet no/
bis: quare ergo nõ credidi/
stis ei? Si dixerimus, ex ho/
minibus: timemus populũ:
Omnes eñ habebãt Ioan/
nem: quia uere propheta es
set. Et respõdentes dicũt Ie/
su: Nescimus. Et respõdens
Iesus, ait illis: Neq; ego dico
uobis, in qua potestate hæc
faciã. Et cœpit illis in pa/
rabolis loqui: Vineã pasti/
uit homo: & circundedit
sepẽ, & fodit lacũ: & ædifica
uit turrim & locauit eã agri
colis: & peregre profect⁹ est.
Et misit ad agricolas in tẽ/
pore seruũ: ut ab agricolis
acciperet de fructu uineæ.
Qui apprehẽsum eũ cæci/
derũt & dimiserũt uacuũ. Et
iterũ misit ad illos aliũ seruũ
& illũ in capite uulnerauẽ/
rũt: & cõtumelijs affecerũt.
Et rursum aliũ misit: & illũ
occiderunt & plures alios:
quosdã cædentes: alios ue/
ro occidentes. Adhuc ergo
unum habẽs filiũ charissi/
mum: & illũ misit ad eos no
uissimum dicẽs: quia reue/
rebuntur filium meũ. Co/
loni autẽ dixerunt adinui/
cem: Hic est hæres: uenite oc
cidamus eum: & nostra erit
hæreditas. Et apprehẽden/
tes eum occiderũt & eiece/

XII.

runt

λζ πρὶ τῶν ἐπρωτησάντων διὰ τὴν κλῶσιν. λη πρὶ τῶν σαδδουκαίων.

λον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος. τί οὖν ποιήσει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος; ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργοὺς, καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις. οὐδὲ τὴν γραφὴν ταύτην ἀνέγνωτε; λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας, παρὰ κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν. * καὶ ἐζήτουν αὐτὸν κρατῆσαι, καὶ ἐφοβήθησαν τὸν ὄχλον. ἔγνωσαν γὰρ, ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν εἶπε. καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον. * καὶ ἀποστέλλουσι πρὸς αὐτόν τινας τῶν φαρισαίων καὶ τῶν ἡρωδιανῶν, ἵνα αὐτὸν ἀγρεύσωσι λόγῳ. οἱ δὲ ἐλθόντες λέγουσιν αὐτῷ. Διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ, καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός. οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδάσκεις, ἔξεστι κῆνσον καίσαρι δοῦναι ἢ οὔ; δῶμεν, ἢ μὴ δῶμεν; ὁ δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὴν ὑπόκρισιν, εἶπεν αὐτοῖς, τί με πειράζετε; φέρετέ μοι δηνάριον, ἵνα ἴδω. οἱ δὲ ἤνεγκαν. καὶ λέγει αὐτοῖς, τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη καὶ ἡ ἐπιγραφή. οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, καίσαρος. ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. ἀπόδοτε τὰ καίσαρος καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ. καὶ ἐθαύμασαν ἐπ' αὐτῷ. Καὶ ἔρχονται σαδδουκαῖοι πρὸς αὐτὸν, οἵτινες λέγουσιν ἀνάστασιν μὴ εἶναι, καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν, λέγοντες. Διδάσκαλε, μωσῆς ἔγραψεν ἡμῖν, ὅτι ἐάν τινος ἀδελφὸς ἀποθάνῃ, καὶ καταλείπῃ γυναῖκα, καὶ τέκνα μὴ ἀφῇ, ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἀναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. ἑπτὰ ἀδελφοὶ ἦσαν, καὶ ὁ πρῶτος ἔλαβε γυναῖκα, καὶ ἀποθνήσκων οὐκ ἀφῆκε σπέρμα, καὶ ὁ δεύτερος ἔλαβεν αὐτὴν καὶ ἀπέθανε, καὶ οὐδὲ αὐτὸς ἀφῆκε σπέρμα. καὶ ὁ τρίτος ὡσαύτως, καὶ ἔλαβον αὐτὴν οἱ ἑπτά, καὶ οὐκ ἀφῆκαν σπέρμα. ἐσχάτη δὲ πάντων ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή. ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει, ὅταν ἀναστῶσι, τίνος αὐτῶν ἔσται γυνή; οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτὴν γυναῖκα. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς. οὐ διὰ

runt è uinea. Quid igitur faciet dominus uineæ? ueniet & perdet agricolas, & dabit uineam alijs. An ne hanc quidem scripturam legistis? Lapidem quem reprobauerunt ij qui ædificabant, hic factus est caput anguli: à domino factum est hoc, & est admirabile in oculis nostris. Et quærebant eum comprehendere, & metuebant turbam. sciebant enim, quod aduersus ipsos parabolam dixisset. Et relicto illo abierũt, ac mittunt ad illum quosdam è pharisæis & Herodianis, ut eum caperent sermone. Illi uero cum uenissent, dicunt ei: Præceptor, scimus quod uerax es, & non curas quenquam: nõ enim respicis personam hominum, sed cum ueritate uiam dei doces: Licet censum Cæsari dare, an non? demus, an non demus? Ille uero sciens illorum simulationẽ, dixit illis: Quid me tẽtatis? Afferte mihi denarium ut uideam. At illi obtulerũt ei: & ait illis: Cuius est imago hæc & inscriptio? Dicũt ei: Cæsaris. Respondens autem Iesus, dixit illis: Reddite igitur quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt dei, deo. Et mirabantur super eo. Et uenerunt super eũ Saducæi: qui dicunt resurrectionem non esse: & interrogabant eũ, dicentes: Magister, Moyses nobis scripsit ut si cuius frater mortuus fuerit, & dimiserit uxorem & filios nõ relinquerit: accipiat frater eius uxorem ipsius, & resuscitet semen fratri suo. Septem ergo fratres erant: & primus accepit uxorẽ, & mortuus est: non relicto semine: & secũdus accepit eã & mortuus est: & nec iste reliquit semẽ: & tertius similiter. Et acceperunt eã similiter septẽ: & non reliquerũt semẽ. Nouissima omniũ defuncta est & mulier: in resurrectione ergo cũ resurrexerint cuius de his erit uxor? Septẽ enim habuerunt eam uxorẽ. Et respondens Iesus, ait illis:

runt extra uineã. Quid ergo faciet dominus uineæ? Veniet & perdet colonos: & dabit uineam alijs. Nec scripturam hanc legistis? Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli: a domino factum est istud: & est mirabile in oculis nostris. Et quærebant eum tenere: & timuerunt turbam. Cognouerũt enim quoniam ad eos parabolam hãc dixerit. Et relicto illo abierunt. Et mittunt ad eum quosdã ex pharisæis & Herodianis: ut eum caperent in uerbo. Qui uenientes dicunt ei: Magister scimus: quia uerax es, & non curas quemquã. Nec enim uides in faciem hominũ: sed in ueritate uiã dei doces: Licet dari tributũ Cæsari: an non dabimus? Qui sciens uersutiam illorũ, ait illis: Quid me tẽtatis? Afferte mihi denarium ut uideam. At illi obtulerũt: & ait illis: Cuius est imago hæc & inscriptio? Dicũt ei: Cæsaris. Respondens autem Iesus, dixit illis: Reddite igitur quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt dei, deo. Et mirabantur super eo. Et uenerunt super eũ Saducæi: qui dicunt resurrectionem non esse: & interrogabant eũ, dicentes: Magister, Moyses nobis scripsit ut si cuius frater mortuus fuerit, & dimiserit uxorem & filios nõ reliquerit: accipiat frater eius uxorem ipsius, & resuscitet semen fratri suo. Septem ergo fratres erant: & primus accepit uxorẽ, & mortuus est: non relicto semine: & secũdus accepit eã & mortuus est: & nec iste reliquit semẽ: & tertius similiter. Et acceperunt eã similiter septẽ: & non reliquerũt semẽ. Nouissima omniũ defuncta est & mulier: in resurrectione ergo cũ resurrexerint cuius de his erit uxor? Septẽ enim habuerunt eam uxorẽ. Et respondens Iesus, ait illis:

An non

Nonne

! οὐ διὰ τοῦτο πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες
τὰς γραφὰς, μηδὲ τὴν δύναμιν τ
θεοῦ; ὅταν γὰρ ἐκ νεκρῶν ἀναστῶσιν,
οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε γαμίσκονται,
ἀλλ' εἰσὶν ὡς ἄγγελοι οἱ ἐν τοῖς οὐρα
νοῖς. περὶ δὲ τῶν νεκρῶν, ὅτι ἐγείρον
ται, οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῇ βίβλῳ μω
σέως, ἐπὶ τοῦ βάτου ὡς εἶπεν αὐτῷ
ὁ θεὸς, λέγων; ἐγὼ ὁ θεὸς Ἀβραὰμ,
καὶ ὁ θεὸς Ἰσαὰκ, καὶ ὁ θεὸς Ἰακώβ.
οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ θεὸς
ζώντων. ὑμεῖς οὖν πολὺ πλανᾶσθε.
ρλα 5 * καὶ προσελθὼν εἷς τῶν γραμμα/ λθ
τέων ἀκούσας αὐτῶν συζητούντων,
εἰδὼς ὅτι καλῶς αὐτοῖς ἀπεκρίθη, ἐ/
πηρώτησεν αὐτόν. ποία ἐστὶν πρώτη
πασῶν ἐντολή. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρί/
θη αὐτῷ, ὅτι πρώτη πασῶν τῶν ἐν/
τολῶν. ἄκουε Ἰσραὴλ, κύριος ὁ θεὸς
ἡμῶν, κύριος εἷς ἐστι. ☩ ἀγαπήσεις
κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης καρ/
δίας σου, ☩ ἐξ ὅλης τ ψυχῆς σου, ☩
ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ ἐξ ὅλης
τῆς ἰσχύος σου. αὕτη πρώτη ἐντολή.
καὶ δευτέρα ὁμοία αὐτῇ. ἀγαπή/
σεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.
μείζων τούτων ἄλλη ἐντολὴ οὐκ ἔστι.
ρλβ 1 * καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ γραμματεύς.
καλῶς διδάσκαλε ἐπ' ἀληθείας εἶ/
πας, ὅτι εἷς ἐστι θεὸς, ☩ οὐκ ἔστιν ἄλ
λος πλὴν αὐτοῦ. καὶ τὸ ἀγαπᾶν αὐτὸν
ἐξ ὅλης τ καρδίας, ☩ ἐξ ὅλης τ συ
νέσεως, ☩ ἐξ ὅλης τ ψυχῆς, ☩ ἐξ ὅ/
λης τ ἰσχύος, καὶ τὸ ἀγαπᾶν τὸν πλη/
σίον ὡς ἑαυτόν, πλεῖόν ἐστι πάντων
τῶν ὁλοκαυτωμάτων, ☩ τ θυσιῶν.
καὶ ὁ Ἰησοῦς ἰδὼν, ὅτι νουνεχῶς ἀπεκρί
θη, εἶπεν αὐτῷ. οὐ μακρὰν εἶ ἀπὸ τῆς
ρλγ 6 βασιλείας τ θεοῦ. * καὶ οὐδεὶς οὐκ ἔτ
ετόλμα αὐτὸν ἐπερωτῆσαι. * καὶ ἀπο μ
ρλδ 6 κριθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἔλεγε, διδάσκων ἐν
τῷ ἱερῷ. πῶς λέγουσιν οἱ γραμμα
τεῖς, ὅτι ὁ χριστὸς υἱός ἐστι Δαβίδ. Αὐ/
τὸς γὰρ Δαβὶδ εἶπεν ἐν πνεύματι ἁ/
γίῳ. Εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου,
κάθου ἐκ δεξιῶν μου. ἕως ἂν θῶ τοὺς
ἐχθρούς σου, ὑποπόδιον τῶν ποδῶν
σου; αὐτὸς οὖν Δαβὶδ λέγει αὐτὸν κύ
ριον, καὶ πόθεν υἱὸς αὐτοῦ ἐστι; καὶ ὁ πο
ρλε 6 λὺς ὄχλος ἤκουεν αὐτοῦ ἡδέως. * καὶ
ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.
βλέπετε ἀπὸ τῶν γραμματέων, τ
θελόντων

An non propterea erratis, quod
nescíatis scripturas, neq; uirtutem
dei? Cum enim à mortuis resurre
xerint, neq; cõtrahunt matrimo
nium, neq; nuptũ dantur, sed sũt
uelut angeli qui in cœlis sunt. Cæ
terũ de mortuis, quod resuscitan/
tur, nõ legistis in libro Mosi, quo
modo in rubo locutus sit illi deus
dicens: Ego ille deus Abrahã, &
deus Isaac, & deus Iacob. Non est
deus mortuorũ, sed deus uiuenti
um. Vos igit multũ erratis. Et cũ
accessisset quidam è scribis, & au/
disset eos simul disputantes, uide
retq; quod bene respondisset eis,
interrogauit illum: Quod est pri/
mum omniũ præceptorũ? Iesus
aũt respondit illi: Primum omniũ
præceptũ est: Audi Israël, Domi/
nus deus noster, dominus unus
est. Et diliges dominũ deum tuũ
ex toto corde tuo, & ex tota ania
tua, & ex tota mente tua, & ex to
tis uiribus tuis. Hoc est primum
præceptũ. Et secũdum simile hoc
est: Diliges proximũ tuum, ut te
ipsum. Maius his aliud præceptũ
nõ est. Et dixit illi scriba: Bene præ
ceptor eum ueritate dixisti, quod
unus sit deus, & non sit alius præ
ter illum, quodq; diligere eum ex
toto corde, & ex tota intelligẽtia,
& ex tota ania, & ex totis uiribus
ac diligere proximũ ut seipsum,
plus sit q̃ uniuersa holocautoma
ta & uictimæ. At Iesus cũ uideret
quod cordate respõdisset, dixit il
li: Haud longe abes à regno dei.
Et nemo post illa audebat illũ in/
terrogare. Et respõdens Iesus dice
bat, docens in tẽplo: Quomodo
dicunt scribæ, Christum esse filiũ
Dauid? nam ipse Dauid dixit af/
flatus spiritu sancto: Dixit domi/
nus dño meo, sede à dextris mi/
hi. Donec posuero inimicos tuos
scabellũ pedũ tuorũ. Ipse ergo Da
uid uocat eum dominũ, & unde
filius eius est? Et pleraq; turba au
diebat illũ libenter. et dicebat illis
in doctrina sua: Cauete à scribis,
qui amant

Nonne ideo erratis, nõ scie/
tes scripturas neq; uirtutẽ
dei? Cum eñ a mortuis re/
surrexerint, neq; nubẽt ne/
que nubẽtur: sed sunt sicut
angeli dei in cœlis. De mor
tuis autẽ quod resurgãt, nõ
legistis in libro Moysi super
rubũ, quomodo dixerit illi
deus inquiẽs: Ego sum de/
us Abraam & deus Isaac &
deus Iacob. Nõ est de⁹ mor
tuorũ, sed uiuorũ. Vos ergo
multum erratis. Et accessit
unus de scribis qui audie/
rat illos conquirẽtes: & ui/
dens quoniam bene illis re/
spõderit: interrogauit eum
quod esset primũ omnium
mandatũ. Iesus autẽ respõ/
dit ei: Quia primũ omniũ
mandatũ est: Audi Israel, do
minus deus tu⁹ deus unus
est. Et diliges dominũ deũ
tuũ ex toto corde tuo & ex
tota anima tua: & ex tota
mente tua: & ex tota uirtute
tua. Hoc est primũ manda/
tum. Secundũ aũt simile est
illi: Diliges proximũ tuum
sicut teipsum. Maius horũ
aliud mandatum nõ est. Et
ait illi scriba: Bene magister
in ueritate dixisti: quia un⁹
est deus: & nõ est alius præ/
ter eum. Et ut diligatur ex
toto corde: & ex toto intel/
lectu: & ex tota anima: &
ex tota fortitudine: & dilige
re proximum tanquam se/
ipsum, maius est omnibus
holocaustomatibus & sacri
ficijs. Iesus aũt uidẽs quod
sapiẽter respõdisset, dixit il/
li: Nõ es longe a regno dei.
Et nemo iam audebat eum
interrogare. Et respõdẽs Ie/
sus dicebat docẽs in tẽplo:
Quomodo dicunt scribæ
Christum filiũ esse Dauid?
Ipse eñ Dauid dixit in spiri
tu sancto: Dixit domin⁹ do
mino meo: sede a dextris
meis. Donec ponam inimi
cos tuos scabellum pedum
tuorũ. Ipse ergo Dauid di/
xit eum dominum: & unde
est filius eius? Et multa tur
ba eum libenter audiuit.
Et dicebat eis in doctrina
sua: Cauete a scribis, qui

i uolunt

θελόντων ἐν στολαῖς περιπατεῖν, καὶ
ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς, καὶ πρω
τοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς,
καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις.
ρλς * οἱ κατεσθίοντες τὰς οἰκίας τῶν χη
κ ρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ προσευχόμε
νοι. οὗτοι λήψονται περισσότερον
κρίμα. καθίσας ὁ Ιησοῦς κατέναν
τι τοῦ γαζοφυλακίου, ἐθεώρει, πῶς ὁ
ὄχλος βάλλει χαλκὸν εἰς τὸ γαζο
φυλάκιον. καὶ πολλοὶ πλούσιοι ἔβαλ
λον πολλά. καὶ ἐλθοῦσα μία χήρα μα
πτωχὴ, ἔβαλε λεπτὰ δύο, ὅ ἐστι κο
δράντης. καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς
μαθητὰς αὐτοῦ, λέγει αὐτοῖς. ἀμὴν
λέγω ὑμῖν, ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἡ πτω
χὴ πλεῖον πάντων βέβληκε τῶν βα
λόντων εἰς τὸ γαζοφυλάκιον. πάν
τες γὰρ ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐ
τοῖς ἔβαλον, αὕτη δὲ ἐκ τῆς ὑστερή
σεως αὐτῆς πάντα ὅσα εἶχεν ἔβα
λεν, ὅλον τὸν βίον αὐτῆς.
ρλζ * καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἱε
β ροῦ, λέγει αὐτῷ εἷς τῶν μαθητῶν αὐ
τοῦ. Διδάσκαλε, ἴδε ποταποὶ λίθοι,
καὶ ποταπαὶ οἰκοδομαί. καὶ ὁ Ιη
σοῦς ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ. βλέπεις
ταύτας τὰς μεγάλας οἰκοδομάς;
οὐ μὴ ἀφεθῇ λίθος ἐπὶ λίθῳ, ὃς οὐ
μὴ καταλυθῇ. * καὶ καθημένου αὐ μβ
ρλη τοῦ εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν κατέ
ναντι τοῦ ἱεροῦ, ἐπηρώτων αὐτὸν κατ'
ἰδίαν πέτρος καὶ ἰάκωβος, καὶ ἰω
άννης, καὶ ἀνδρέας, εἰπὲ ἡμῖν, πότε
ταῦτα ἔσται; καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν
μέλλῃ πάντα ταῦτα συντελεῖσθαι;
ὁ δὲ Ιησοῦς ἀποκριθεὶς αὐτοῖς, ἤρξατο
λέγειν. βλέπετε, μή τις ὑμᾶς πλα
νήσῃ. πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ
ὀνόματί μου, λέγοντες, ὅτι ἐγώ εἰμι
καὶ πολλοὺς πλανήσουσιν. ὅταν δὲ ἀ
κούσητε πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέ
μων, μὴ θροεῖσθε, δεῖ γὰρ γενέσθαι,
ἀλλ' οὔπω τὸ τέλος. ἐγερθήσεται γὰρ
ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ
βασιλείαν. καὶ ἔσονται σεισμοὶ κα
τὰ τόπους, καὶ ἔσονται λιμοί. ταρα
ρλθ χαί. ἀρχαὶ ὠδίνων ταῦτα. * βλέ
α πετε δὲ ὑμεῖς ἑαυτούς. παραδώσου
σι γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια, καὶ εἰς συ
ναγωγάς. δαρήσεσθε, καὶ ἐπ' ἡγεμό
νων καὶ βασιλέων ἀχθήσεσθε ἕνεκεν
ἐμοῦ

qui amant stolati obambulare, & amant salutationes in foris, primasq; sellas in cōgregationibus, et primos accubitus in cœnis, qui deuorant domos uiduarum, & sub prætextu longas faciunt preces. isti accipient grauiorem damnationem. Et cum sederet Iesus ex aduerso gazophylacij, spectabat, quomodo turba mitteret æs in gazophylacium. Et multi diuites mittebant multa. Et uenit quæ dam uidua pauper, misitq; minuta duo, quod est quadrans. Vocatisq; ad se discipulis suis, dicit illis Amen dico uobis, qd' uidua hæc pauper plus misit, q̄ omnes qui miserunt in gazophylaciū. Nam omnes ex eo quod ipsis supererat, miserūt. At hæc è penuria sua omnia quæcunq; habebat misit, totam substantiam suam.

Et cum exiret è templo, dicit illi quidā è discipulis illius: Præceptor, uide quales lapides, & quales structuræ? Et Iesus respōdens, ait illi: Vides has magnas ædificationes? Nō relinquetur lapis super lapidem, qui non diruatur. Et cum sederet in monte oliuarum è regione templi interrogabāt illum secreto Petrus & Iacobus, & Iohannes, & Andreas & Andreas: Dic nobis quando hæc erunt? & quod signum est, quando hæc omnia sint consummanda? At Iesus respondens illis, cœpit dicere: Videte, ne quis uos fallat. Multi enim uenient in nomine meo dicentes: Ego sum Christus, multosq; decipient. Cum autem audieritis bella & rumores bellorū, ne turbemini: oportet enim fieri. at nondum finis. Insurget enim gens aduersus gentem, & regnū aduersus regnum. Et erunt terræmotus in singulis locis, & erunt fames ac turbationes. Initia dolorum hæc. Sed cauete uos uobis. Tradent enim uos in concilia & in synagogas. cædemini, & sub præsidibus ac regibus ducemini, ppter me

uolunt in stolis ambulare: & salutari in foro: & in primis cathedris sedere in synagogis: & primos discubitus in cœnis: qui deuorant domos uiduarū sub obtētu prolixæ oratiōis: hi accipiēt prolixius iudiciū. Et sedēs Iesus cōtra Gazophylacium aspiciebat quomodo turba iactaret æs in Gazophylaciū: & multi diuites iactabant multa. Cū uenisset autē una uidua pauper, misit duo minuta, qd' est quadrans. Et cōuocans discipulos suos, ait illis: Amē dico uobis: quoniam uidua hæc pauper plus omnibus misit qui miserūt in Gazophylacium. Omnes enim ex eo quod abūdabat illis, miserunt: hæc uero de penuria sua omnia quæ habuit misit, totum uictū suum.

Et cū egrederetur de templo, ait illi unus ex discipulis suis: Magister, aspice quales lapides & quales structuræ! Et respōdens Iesus, ait illi: Vides has oīes magnas ædificationes: Nō relinquetur lapis super lapidem: qui nō destruatur. Et cum sederet in monte Oliuarum cōtra templum, interrogabāt eum separatim Petrus & Iacobus & Ioānes & Andreas: Dic nobis quādo ista fient: & quod signū erit, quando hæc omnia incipient consummari? Et respōdens Iesus, cœpit dicere illis: Videte ne quis uos seducat. Multi eī uenient in nomine meo, dicentes: quia ego sum: & multos seducent. Cum audieritis autem bella & opiniones bellorum: ne timueritis: oportet enim hæc fieri: sed nondum finis. Exurget eī gens contra gentem: & regnum super regnum: & erunt terræ motus per loca & fames. Initium dolorum hæc. Videte autem uosmetipsos. Tradent enim uos in concilijs: & in synagogis uapulabitis: Et ante præsides & reges stabitis propter me XIII

ἐμοῦ εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.* καὶ εἰς πάντα τὰ ἔθνη δεῖ πρῶτον κηρυχθῆναι τὸ εὐαγγέλιον. * ὅταν δὲ ἄγάγωσιν ὑμᾶς παραδιδόντες, μὴ προμεριμνᾶτε τί λαλήσητε, μηδὲ μελετᾶτε, ἀλλ' ὃ ἐὰν δοθῇ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, τοῦτο λαλεῖτε. οὐ γάρ ἐστε ὑμεῖς οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον, καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς, & θανατώσουσιν αὐτούς. & ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου. ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.* ὅταν δὲ ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, τὸ ῥηθὲν ὑπὸ Δανιὴλ τοῦ προφήτου, ἑστὸς ὅπου οὐ δεῖ, ὁ ἀναγινώσκων, νοείτω. * τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη. ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ δώματος, μὴ καταβάτω εἰς τὴν οἰκίαν, μηδὲ εἰσελθέτω ἆραί τι ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ. καὶ ὁ εἰς τὸν ἀγρὸν ὢν μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω, ἆραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ.* οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις, καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.* προσεύχεσθε δὲ, ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν χειμῶνος.* ἔσονται γὰρ αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι θλῖψις, οἵα οὐ γέγονε τοιαύτη ἀπ' ἀρχῆς κτίσεως, ἧς ἔκτισεν ὁ θεὸς ἕως τοῦ νῦν, καὶ οὐ μὴ γένηται. * καὶ εἰ μὴ κύριος ἐκολόβωσε τὰς ἡμέρας, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σάρξ. ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς, οὓς ἐξελέξατο ἐκολόβωσε τὰς ἡμέρας.* καὶ τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ. ἰδοὺ ὧδε ὁ χριστός, ἰδοὺ ἐκεῖ, μὴ πιστεύετε.* ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι, καὶ ψευδοπροφῆται, & δώσουσι σημεῖα & τέρατα, πρὸς τὸ ἀποπλανᾶν, εἰ δυνατὸν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς. ὑμεῖς δὲ βλέπετε, ἰδοὺ προείρηκα ὑμῖν πάντα.* ἀλλ' ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις μετὰ τὴν θλῖψιν ἐκείνην ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς. & οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ ἔσονται ἐκπίπτοντες, & αἱ δυνάμεις αἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, σαλευθήσονται.* καὶ τότε ὄψονται τὸν μγ υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλαις μετὰ δυνάμεως πολλῆς καὶ δόξης. καὶ τότε ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ ἐπισυνάξει

me in testimoniū illis. Et apud omnes gētes oportet pri⁹ prædicari euāgeliū. Cū autē duxerint uos tradētes, ne præcogitetis quid dicturi sitis, neq; meditemini, sed qc quid datū fuerit uobis in illa hora, hoc loquamini. Nō enim estis uos qui loquimini, sed spiritus sanctus. Traditur⁹ est aūt frater fratrē in mortē, & pater filiū, & insurgent filij aduersus parētes, ac morte afficiēt eos. Et eritis odio habiti ab omībus propter nomē meum. Sed qui perseuerauerit usq; ad finē, hic saluus erit. Porrò cum uideritis abominationē desolationis, de qua dictum est à Daniele propheta, stantē ubi nō oportet, qui legerit, intelligat. Tūc qui in Iudæa sunt, fugiāt ad montes. Qui uero fuerit in tecto, ne descēdat in domū: nec ingrediatur, ut quicq; tollat è domo sua. Et qui fuerit in agro, ne reuertatur ad ea quæ reliquit à tergo, ad tollēdum pallium suū. Væ autē prægnantibus & lactantibus in illis diebus. Sed orate, ne fiat fuga uestra hyeme. Erunt em̄ dies illi tribulationis tales quales non fuerunt ab initio creaturæ quam condidit deus usque nunc: neq; fient. Et nisi breuiasset dominus dies: non fuisset salua oīs caro. Sed propter electos quos elegit, breuiabit dies. Et tunc si quis uobis dixerit: Ecce hic est Christus: ecce illic, ne credideritis. Exurgent enim pseudo Christi & pseudo prophetæ: & dabunt signa & portenta ad seducendos si fieri potest etiam electos. Vos ergo uidete: ecce prædixi uobis omnia. Sed in illis diebus post tribulationem illam sol contenebrabitur: & luna nō dabit splendorem suum: & stellæ cœli decident, & uirtutes quæ in cœlis sunt, cōcutientur. Et tunc uidebunt filium hominis uenientem in nubibus, cum potestate multa & gloria. Et tunc mittet angelos suos, & aggrega

me in testimonium illis. Et in omnes gentes primum oportet prædicari euangelium. Et cū duxerint uos, tradentes: nolite præcogitare quid loquamini: sed qđ datum uobis fuerit in illa hora, id loquamini. Non enim uos estis loquētes, sed spiritus sanctus. Tradet autem frater fratrem in mortem: & pater filium: & cōsurgent filij in parentes: & morte afficiēt eos. Et eritis odio omnibus propter nomen meum. Qui autem susti nuerit in finem, hic saluus erit. Cum autem uideritis abominationem desolationis stantem ubi non debet: qui legit, intelligat. Tūc qui in Iudæa sunt, fugiāt in mōtes: & qui super tectum, non descēdant in domum: nec introeat ut tollat quid de domo sua. Et qui in agro erit: non reuertatur retro tollere uestimentum suum. Væ autem prægnantibus & nutrientibus in illis diebus. Orate uero ut hyeme non fiant. Erunt enim dies illi tribulationis tales quales non fuerunt ab initio creaturæ quam condidit deus usque nunc: neq; fient. Et nisi breuiasset dominus dies: non fuisset salua oīs caro. Sed propter electos quos elegit, breuiabit dies. Et tunc si quis uobis dixerit: Ecce hic est Christus: ecce illic, ne credideritis. Exurgent enim pseudo Christi & pseudo prophetæ: & dabunt signa & portenta ad seducendos si fieri potest etiam electos. Vos ergo uidete: ecce prædixi uobis omnia. Sed in illis diebus post tribulationem illam sol obtenebrabitur: & luna nō dabit splendorem suum: & stellæ cœli erunt decidentes: & uirtutes quæ in cœlis sunt, mouebuntur. Et tunc uidebunt filium hominis uenientem in nubibus cum uirtute multa & gloria. Et tunc mittet angelos suos: & con-

ἐπισωρεύσει τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτ ἐκ τ τεσσάρων ἀνέμων, ἀπ ἄκρου γῆς ἕως ἄκρου οὐρανοῦ. Ἀπὸ δὲ τ συκῆς μάθετε τὴν παραβολήν. ὅταν αὐτ ἤδη ὁ κλάδος ἁπαλὸς γένηται, & ἐκφύῃ τὰ φύλλα, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν. Οὕτως καὶ ὑμεῖς ὅταν ταῦτα ἴδητε γινόμενα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ θύραις. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, μέχρις οὗ πάντα ταῦτα γένηται. Ὁ οὐρανὸς & ἡ γῆ παρελεύσονται οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι. * Περὶ δὲ τ ἡμέρας ἐκείνης, & τ ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι οἱ ἐν οὐρανῷ, οὐδὲ ὁ υἱός, εἰ μὴ ὁ πατήρ. * Βλέπετε, ἀγρυπνεῖτε καὶ προσεύχεσθε, οὐκ οἴδατε γὰρ πότε ὁ καιρός ἐστιν. * Ὡς ἄνθρωπος ἀπόδημος ἀφεὶς τὴν οἰκίαν αὐτ, καὶ δοὺς τοῖς δούλοις αὐτ τὴν ἐξουσίαν, & ἑκάστῳ τὸ ἔργον αὐτ, καὶ τῷ θυρωρῷ ἐνετείλατο ἵνα γρηγορῇ. * Γρηγορεῖτε οὖν, οὐκ οἴδατε γὰρ πότε ὁ κύριος τῆς οἰκίας ἔρχεται, ὀψὲ ἢ μεσονυκτίου, ἢ ἀλεκτοροφωνίας, ἢ πρωΐ. μὴ ἐλθὼν ἐξαίφνης, εὕρῃ ὑμᾶς καθεύδοντας. ἃ δὲ ὑμῖν λέγω, πᾶσι λέγω, γρηγορεῖτε. * Ἦν δὲ τὸ πάσχα, & τὰ ἄζυμα μετὰ δύο ἡμέρας. * καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς & οἱ γραμματεῖς, πῶς αὐτ ἐν δόλῳ κρατήσαντες ἀποκτείνωσιν. ἔλεγον γάρ, μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, μήποτε θόρυβος ἔσται τ λαοῦ. * καὶ ὄντος αὐτοῦ ἐν Βηθανίᾳ ἐν τῇ οἰκίᾳ Σίμωνος τ λεπροῦ, κατακειμένου αὐτ ἦλθεν γυνὴ ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου νάρδου πιστικῆς πολυτελοῦς, & συντρίψασα τὸν ἀλάβαστρον, κατέχεεν αὐτ κατὰ τῆς κεφαλῆς. ἦσαν δέ τινες ἀγανακτοῦντες πρὸς ἑαυτούς, & λέγοντες, εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη τοῦ μύρου γέγονεν; ἠδύνατο γὰρ τοῦτο πραθῆναι ἐπάνω τριακοσίων δηναρίων, & δοθῆναι τοῖς πτωχοῖς. & ἐνεβριμῶντο αὐτῇ. Ὁ δὲ Ιησοῦς εἶπεν, ἄφετε αὐτήν. τί αὐτῇ κόπους παρέχετε; καλὸν ἔργον εἰργάσατο εἰς ἐμέ. πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ ἑαυτῶν, καὶ ὅταν θέλητε δύνασθε αὐτοὺς εὖ ποιῆσαι, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε. ὃ εἶχεν αὕτη ἐποίησε. * προέλαβε μυρίσαι μου τὸ σῶμα εἰς τὸν ἐνταφι

aggregabit electos suos à quatuor uentis, à summo terræ usq; ad summū cœli. A ficu uero discite si militudinē. Cum ramus eius iam tener fuerit, ꝓduxeritq; folia, scitis qd' prope sit æstas. Sic & uos cū hæc uideritis fieri, scitote quod prope sit in foribus. Amen dico uobis, quod nō præteribit generatio hæc, donec omnia hæc facta fuerint. Cœlū & terra præteribūt, sed uerba mea nō præteribūt. Cæterū de die illo ac tempore, nemo nouit, ne angeli quidē qui in cœlo sunt, nec ipse filius, sed solus pater. Cauete, uigilate, & orate, nescitis enim quādo tempus sit. Sicut homo qui peregre agit relicta domo sua, deditq; seruis suis potestatem, ac suū cuiq; opus, & ianitori mādauit ut uigilaret. Vigilate igitur, nescitis em̄ quando dominus domus uenturus sit, sero, an medio noctis, an in gallicinio, an diluculo: ne si uenerit repēte, offendat uos dormientes. Cæterū quæ dico uobis, oīmibus dico, uigilate.

Erat aūt pascha, & azymorum dies futuri post biduū. Et quærebant summi sacerdotes & scribæ, quomodo eū per dolū cōprehensum occiderent. Dicebant aūt: nō in die festo, ne tumultus fiat populi. Et cum esset Bethaniæ in domo Simonis leprosi, accumbente eo uenit mulier habens alabastrū unguenti nardi pistice præciosæ, & cōminuto alabastro effudit illi in caput. Erant aūt quidā, qui indignarent apud sese, ac dicerent: Ad quid perditio hæc unguenti? nam poterat hoc uendi pluris q̄ trecentis denarijs, ac dari pauperibus. Et infremuetunt aduersus illam. At Iesus dixit: Sinite illā, cur illi molesti estis? bonū opus operata est erga me. Semper em̄ pauperes habetis uobiscum: & quandocunq; uolueritis, potestis illis benefacere: me uero non semper habetis. qd' potuit, hæc fecit: prænit, ut ungeret meū corpus ad

gregabit electos suos a quatuor uentis, a summo terræ usq; ad summum cœli. A ficu autem discite parabolā: Cum iam ramus eius tener fuerit: & nata fuerint folia: cognoscitis, quia in proximo sit æstas. Sic & uos cū uideritis hæc fieri: scitote qd' in ꝓximo sit in ostijs. Amē dico uobis, quoniā nō trāsibit generatio hæc, donec omnia ista fiāt. Cœlū & terra trāsibūt: uerba aūt mea nō trāsibūt. De die autē illa uel hora nemo scit: neq; angeli in cœlo, neq; filius, nisi pater. Videte, uigilate & orate: nescitis enim quādo tempus sit. Sicut homo qui peregre profectus reliquit domum suā: & dedit seruis suis potestatē cuiusq; operis: & ianitori præcepit ut uigilet. Vigilate ergo: nescitis em̄ quādo dominus dom^o ueniat, sero, an media nocte, an gallicātu, an mane: ne cū uenerit repente inueniat uos dormiētes. Q̄d' autē uobis dico, oīb^9 dico: Vigilate.

Erat autē pascha & Azyma post biduū: & quærebāt summi sacerdotes & scribæ, quomodo eum dolo tenerent & occiderēt: dicebāt autem: Nō in die festo: ne forte tumultus fieret in populo. Et cū esset Bethaniæ in domo Simonis leprosi, & recūberet, uenit mulier habēs alabastrū unguenti nardi spicati preciosi, & fracto alabastro effudit super caput ei^9. Erant aūt quidā indigne ferentes intra semetipsos, & dicentes: Vt qd perditio ista unguenti facta est? Poterat enim unguentū istud uænū dari plusquam trecētis denarijs, & dari pauperibus. Et fremebāt in eam: Iesus autem dixit: Sinite eam: Quid illi molestu estis? Bonum op^9 operata est in me. Semper em̄ pauperes habetis uobiscū: & cū uolueritis, potestis illis benefacere: me autē nō semper habebitis. Q̄d' habuit hæc fecit: prænit ungere corp^9 meū in sepulturam.

XIIII

ζυτα θλασμόμ. Αμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη, λαληθήσεται εἰς μνημόσυνον αὐτῆς. * καὶ ὁ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης, εἷς τῶν δώδεκα, ἀπῆλθε πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς, ἵνα παραδῷ αὐτὸν αὐτοῖς. οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐχάρησαν, καὶ ἐπηγγείλαντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι. καὶ ἐζήτει, πῶς εὐκαίρως αὐτὸν παραδῷ. καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῶν ἀζύμων, ὅτε τὸ πάσχα ἔθυον, λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. ποῦ θέλεις ἀπελθόντες ἑτοιμάσωμεν, ἵνα φάγῃς τὸ πάσχα; καὶ ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς. ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἀπαντήσει ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων, ἀκολουθήσατε αὐτῷ, καὶ ὅπου ἐὰν εἰσέλθῃ, εἴπατε τῷ οἰκοδεσπότῃ, ὅτι ὁ διδάσκαλος λέγει. ποῦ ἐστὶ τὸ κατάλυμα, ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω; καὶ αὐτὸς ὑμῖν δείξει ἀνώγεον μέγα, ἐστρωμένον, ἕτοιμον, ἐκεῖ ἑτοιμάσατε ἡμῖν. καὶ ἐξῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἦλθον εἰς τὴν πόλιν. καὶ εὗρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα. * καὶ ὀψίας γενομένης ἔρχεται μετὰ τῶν δώδεκα. καὶ ἀνακειμένων αὐτῶν καὶ ἐσθιόντων εἶπεν ὁ Ἰησοῦς. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με, ὁ ἐσθίων μετ' ἐμοῦ. * οἱ δὲ ἤρξαντο λυπεῖσθαι, καὶ λέγειν αὐτῷ, εἷς κατὰ εἷς. μήτι ἐγώ; καὶ ἄλλος, μήτι ἐγώ; * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς. εἷς ἐκ τῶν δώδεκα ὁ ἐμβαπτόμενος μετ' ἐμοῦ εἰς τὸ τρυβλίον. ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ. * οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται. καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος. * καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν λαβὼν ὁ Ἰησοῦς ἄρτον, εὐλογήσας ἔκλασε, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς. καὶ εἶπε. λάβετε, φάγετε, τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου. * καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον, εὐχαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς. καὶ ἔπιον ἐξ αὐτοῦ πάντες. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης, τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον. ἀμὴν

sepulturam. Amen dico uobis: Vbicũq; prædicatum fuerit euãgelium hoc in totum mundum, etiam hoc quod fecit hæc, dicetur in memoriam iſtius. Et Iudas Iſcariotes, unus è duodecim, abijt ad ſummos ſacerdotes, ut proderet eum illis. Quo audito, illi gauiſi ſunt, & polliciti ſunt ei pecuniã ſe daturos. Et quærebat, quomodo opportune illum traderet. Ac primo die azymorum, cum paſcha immolarent, dicunt illi diſcipuli ſui: Vbi uis ut abeamus & paremus, ut edas paſcha? Et emittit duos è diſcipulis ſuis, & dicit illis: Ite in ciuitatem, & occurret uobis homo hydriã fictilẽ aquæ plenam baiulans, ſequimini illum: & quocunq; ingreſſus fuerit dicite patriſamiliãs. Magiſter dicit: Vbi eſt diuerſorium, ubi paſcha cum diſcipulis meis edam? Et ille uobis oſtendet triclinium magnum, ſtratum, paratum, illic parate nobis. Et exierunt diſcipuli eius, & uenerũt in ciuitatem, & repererunt quemadmodũ dixerat illis, paraueruntq; paſcha, Et cum ueſpera iam eſſet, uenit cum duodecim. Et cum accũberent ederentq;, dixit Ieſus: Amen dico uobis, Vnus ex uobis proditurus eſt me, qui edit mecum. At illi cœperunt eſſe mœſti, ac dicere illi ſingulatim: Num ego? Et alius: Num ego? Ille uero reſpondens, dixit illis: unus è duodecim qui intingit mecum in catinum. Filius quidem hominis uadit, ſicut ſcriptũ eſt de illo: Sed uæ homini illi, per quem filius hominis proditur. Bonum erat illi, ſi natus non fuiſſet homo ille. Et edentibus illis, ſumpto Ieſus pane, cum gratias egiſſet, fregit & dedit illis, ac dixit: Sumite, comedite, hoc eſt corpus meũ. Et accepto pocullo, cũ gratias egiſſet, dedit illis, & biberunt ex eo oẽs, & dixit illis Hic eſt ſanguis meus noui teſtamenti, qui pro multis effunditur. Amen

ſepulturam. Amen dico uobis: ubicunq; prædicatum fuerit euangelium iſtud in uniuerſo mundo: & quod fecit hæc, narrabitur in memoriam eius. Et Iudas Scariothis unus de duodecim abijt ad ſummos ſacerdotes: ut proderet eum illis. Qui audientes gauiſi ſunt: & promiſerunt ei pecuniam ſe daturos. Et quærebat quomodo eum opportune traderet. Et primo die Azymorum quando paſcha immolabant, dicunt ei diſcipuli: Quo uis eamus & paremus tibi comedere paſcha? Et mittit duos ex diſcipulis ſuis, & dicit eis: Ite in ciuitatem: & occurret uobis homo lagenã aquæ baiulans: ſequimini eum: & quocunque introierit, dicite domino domus: quia magiſter dicit: Vbi eſt refectio mea: ubi paſcha cum diſcipulis meis mãducem? Et ipſe uobis demonſtrabit cœnaculum grande ſtratum: & illic parate nobis. Et abierunt diſcipuli eius: & uenerunt in ciuitatem: & inuenerunt ſicut dixerat illis: & paraverunt paſcha. Veſpere autem facto uenit cum duodecim: & diſcumbentibus eis & manducantibus, ait Ieſus: Amen dico uobis: quia unus ex uobis tradet me, qui manducat mecum. At illi cœperunt contriſtari, & dicere ei ſingulatim. Nunquid ego? Qui ait illis: Vnus ex duodecim qui intingit manũ mecum in catino. Et filius quidem hominis uadit ſicut ſcriptum eſt de eo: Væ autem homini illi per quẽ filius hominis tradetur. Bonũ erat ei ſi natus non fuiſſet homo ille. Et mãducantib⁹ illis, accepit Ieſus panem, & benedicẽs, fregit & dedit eis, & ait: Sumite hoc eſt corpus meũ. Et accepto calice gratias agens dedit eis. Et biberũt ex illo omnes: & ait illis: Hic eſt ſanguis meus noui teſtamenti, qui pro multis effundetur.

ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ πίω ἐκ τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου, ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅταν αὐτὸ πίνω καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. *καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν. ¶ λέγει αὐτοῖς ὁ ΙΗΣ. * ὅτι πάντες σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ. ὅτι γέγραπται. * πατάξω τὸν ποιμένα, ¶ καὶ διασκορπισθήσεται τὰ πρόβατα. ἀλλὰ μετὰ τὸ ἐγερθῆναί με προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν γαλιλαίαν, * ὁ δὲ πέτρος ἔφη αὐτῷ. καὶ εἰ πάντες σκανδαλισθήσονται, ἀλλ' οὐκ ἐγώ. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ΙΗΣ. ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι σὺ σήμερον ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ, πρὶν ἢ δὶς ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρίς με ἀπαρνήσῃ. * ὁ δὲ ἐκπερισσοῦ ἔλεγε. μᾶλλον ἐάν με δέῃ συναποθανεῖν σοι, οὐ μή σε ἀπαρνήσομαι. ὡσαύτως δὲ καὶ πάντες ἔλεγον. * καὶ ἔρχονται εἰς χωρίον οὗ τὸ ὄνομα γεθσημανεί. * καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. καθίσατε ὧδε ἕως προσεύξωμαι. καὶ παραλαμβάνει τὸν πέτρον καὶ τὸν ἰάκωβον καὶ ἰωάννην μεθ' ἑαυτοῦ, ¶ ἤρξατο ἐκθαμβεῖσθαι ¶ καὶ ἀδημονεῖν. * καὶ λέγει αὐτοῖς. περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου. μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε. * καὶ προελθὼν μικρὸν, ἔπεσεν ἐπὶ τῆς γῆς ¶ προσηύχετο, ἵνα εἰ δυνατόν ἐστι παρέλθῃ ἀπ' αὐτοῦ ἡ ὥρα. καὶ ἔλεγεν, ἀββᾶ ὁ πατήρ, πάντα δυνατά σοι, παρένεγκε τὸ ποτήριον ἀπ' ἐμοῦ τοῦτο. * ἀλλ' οὐ τί ἐγὼ θέλω, ἀλλὰ τί σύ. * καὶ ἔρχεται καὶ εὑρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας. καὶ λέγει τῷ πέτρῳ. Σίμων καθεύδεις; οὐκ ἴσχυσας μίαν ὥραν γρηγορῆσαι; γρηγορεῖτε ¶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. * τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής. * καὶ πάλιν ἀπελθὼν προσηύξατο, τὸν αὐτὸν λόγον εἰπών. ¶ ὑποστρέψας εὗρεν αὐτοὺς πάλιν καθεύδοντας. ἦσαν γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν βεβαρημένοι, ¶ οὐκ ἤδεισαν τί αὐτῷ ἀποκριθῶσι. ¶ ἔρχεται δὲ τρίτον. καὶ λέγει αὐτοῖς. καθεύδετε λοιπὸν ¶ ἀναπαύεσθε. * ἀπέχει, ἦλθεν ἡ ὥρα, ἰδοὺ παραδίδοται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἁμαρτωλῶν. ἐγείρεσθε ἄγωμεν. ἰδοὺ ὁ παραδιδούς με ἤγγικε. * καὶ εὐθέως

Amen dico uobis, poſt hac non bibam de fructu uitis, uſque ad diem illum, cum illud bibero nouum in regno dei. Et cū hymnū dixiſſent, exierunt in montem oliuarum. Et dicit illis Ieſus: Omnes offendiculum patiemini propter me in nocte hac, quia ſcriptū eſt: Percutiam paſtorē, & diſpergentur oues. Sed poſteaquam reſurrexero, præcedam uos in Galilæā Petrus autem dixit illi: Etiam ſi omnes offendiculū paſſi fuerint, at nō ego. Et dicit illi Ieſus: Amen dico tibi, qđ hodie in nocte hac, priuſquā bis gallus cecinerit, ter abnegabis me. At ille uehementius dicebat: Imò ſi me oportuerit commori tibi, non te abnegabo. Similiter autem & omnes dicebant. Et ueniunt in locum, cuius nomen Gethſemani, & dicit diſcipulis ſuis: Sedete hic, donec dum egreſſus orauero. Et aſſumit Petrum, & Iacobum, & Iohannem ſecum, cœpitq; expaueſcere & angi. Et dicit illis: Dolore afficitur anima mea uſque ad mortem: manete hic & uigilate. Et progreſſus paululū, proſtratus eſt in terram & orauit, ut ſi poſſibile eſſet, trāſiret à ſe hora, & dicebat: Abba pater, omnia tibi poſſibilia ſunt: transfer poculum à me hoc. Verumtamen nō quid ego uelim, ſed quid tu. Et uenit, & offendit eos dormientes, dicitq; Petro: Simō dormis? nō potuiſti unam horam uigilare? Vigilate & orate, ne uenias in tentationem. Spiritus quidem promptus, at caro infirma. Et rurſum digreſſus orabat, & eundem dixit ſermonem. Et reuerſus offendit illos rurſum dormitēs. erant enim oculi eorū grauati: neq; ſciebant quid illi reſponderent. Et uenit tertio, dicitque illis: Dormite poſthac & requieſcite. Sufficit. Venit hora, ecce traditur filius hominis in manus peccatorum. Surgite eamus. Ecce qui prodit me, appropinquat. Et conti-

Amē dico uobis: quod iam non bibam de hoc genimine uitis uſq; in diem illum: cum illud bibā nouum in regno dei. Et hymno dicto exierunt in montem Oliuarum. Et ait eis Ieſus. Omnes ſcandalizabimini in me in nocte iſta: quia ſcriptū eſt: Percutiam paſtorem: & diſpergentur oues. Sed poſtquam reſurrexero, præcedam uos in Galilæā. Petrus autem ait illi: Et ſi omnes ſcandalizati fuerint: ſed nō ego. Et ait illi Ieſus: Amē dico tibi: quia tu hodie in hac nocte priuſq; bis gallus uocē dederit, ter me es negaturꝰ. At ille amplius loquebat: Et ſi oportuerit me ſimul cōmori tibi: non te negabo. Similiter autē & omnes dicebant. Et ueniunt in prædium cui nomē Gethſemani: & ait diſcipulis ſuis: Sedete hic donec orem. Et aſſumit Petrum & Iacobum & Ioannem ſecum: & cœpit pauere & tedere. Et ait illis: Triſtis eſt anima mea uſq; ad mortem. Suſtinete hic & uigilate. Et cum proceſſiſſet paululū procidit ſuper terram: & orabat ut ſi fieri poſſet, tranſiret ab eo hora: & dixit: Abba pater, omnia tibi poſſibilia ſunt: transfer calicem hunc a me: ſed non quod ego uolo, ſed quod tu. Et uenit & inuenit eos dormientes: Et ait Petro: Simon dormis? non potuiſti una hora uigilare? Vigilate & orate ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus eſt: caro autem infirma. Et iterum abiens, orauit eundem ſermonem dicens. Et reuerſus denuo inuenit eos dormientes. Erant enim oculi eorum grauati: & ignorabant quid reſponderent ei. Et uenit tertio, & ait illis: Dormite iam & requieſcite. Sufficit. Venit hora: ecce filius hominis tradetur in manus peccatorum: Surgite eamus. Ecce qui me tradet, prope eſt. Et

adhuc

θεως ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος παραγίνεται
ιδας εἷς ὢν τῶν δώδεκα, καὶ μετ' αὐ
τοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν
καὶ ξύλων παρὰ τῶν ἀρχιερέων καὶ
τῶν γραμματέων καὶ τῶν πρεσβυ
τέρων. * Δεδώκει δὲ ὁ παραδιδοὺς
αὐτὸν σύσσημον αὐτοῖς, λέγων. ὃν
ἂν φιλήσω, αὐτός ἐστι, κρατήσατε
αὐτὸν καὶ ἀπαγάγετε ἀσφαλῶς.
καὶ ἐλθὼν, εὐθέως προσελθὼν αὐ
τῷ, λέγει αὐτῷ, ῥαββεὶ ῥαββεί, καὶ
κατεφίλησεν αὐτόν. οἱ δὲ ἐπέβα
λον ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ
ἐκράτησαν αὐτόν. * Εἷς δέ τις τῶν
παρεστηκότων σπασάμενος τὴν μά
χαιραν, ἔπαισε τὸν δοῦλον τοῦ ἀρ
χιερέως, καὶ ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ ὠ
τίον. * Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ιησοῦς, εἶ
πεν αὐτοῖς. ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξήλθετε
μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλα
βεῖν με, καθ' ἡμέραν ἤμην πρὸς ὑ
μᾶς ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων, καὶ οὐκ
ἐκρατήσατέ με. * Ἀλλ' ἵνα πληρω
θῶσιν αἱ γραφαί. καὶ ἀφέντες αὐ
τὸν πάντες ἔφυγον. * Καὶ εἷς τις νε
ανίσκος ἠκολούθει αὐτῷ περιβεβλη
μένος σινδόνα ἐπὶ γυμνοῦ, καὶ κρα
τοῦσιν αὐτὸν οἱ νεανίσκοι. ὁ δὲ κα
ταλιπὼν τὴν σινδόνα, γυμνὸς ἔφυ
γεν ἀπ' αὐτῶν. * Καὶ ἀπήγαγον
τὸν Ιησοῦν πρὸς τὸν ἀρχιερέα. καὶ
συνέρχονται αὐτῷ πάντες οἱ ἀρ
χιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ γραμ
ματεῖς. * Καὶ ὁ Πέτρος ἀπὸ μα
κρόθεν ἠκολούθησεν αὐτῷ, ἕως ἔσω
εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως, καὶ
ἦν συγκαθήμενος μετὰ τῶν ὑπη
ρετῶν καὶ θερμαινόμενος πρὸς τὸ
φῶς. * Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον τὸ συ
νέδριον ἐζήτουν κατὰ τοῦ Ιησοῦ μαρ
τυρίαν, εἰς τὸ θανατῶσαι αὐτόν, καὶ
οὐχ εὕρισκον. πολλοὶ γὰρ ἐψευδο
μαρτύρουν κατ' αὐτοῦ, καὶ ἴσαι αἱ μαρ
τυρίαι οὐκ ἦσαν. * Καί τινες ἀναστάν
τες ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ λέ
γοντες. ὅτι ἡμεῖς ἠκούσαμεν αὐτοῦ
λέγοντος, ὅτι ἐγὼ καταλύσω τὸν
ναὸν τοῦτον τὸν χειροποίητον, καὶ
διὰ τριῶν ἡμερῶν ἄλλον ἀχειρο
ποίητον οἰκοδομήσω. καὶ οὐδὲ οὕ
τως ἴσαι ἦν αἱ μαρτυρίαι αὐτῶν.
καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ μέ
σον

nuo adhuc eo loquẽte accedit Iu
das, qui erat unus è duodecim, &
cum illo turba multa cum gladijs
& fustibus à summis sacerdotib⁹
& scribis & senioribus. Dederat
autem is qui prodebat eum, com
mune signum illis, dicens: Quen
cunq; osculatus fuero, is est, com
prehendite illũ, & abducite caute
Et cum uenisset, protinus accedit
ad illum, dicitq; ei: Rabbi rabbi,
ac deosculatus est eum. Illi uero
iniecerunt in illum manus suas,
& comprehenderũt eum. Vnus
autem quispiam astantiũ educto
gladio percussit seruum summi sa
cerdotis, & amputauit eius auri
culam. Et respõdens Iesus dixit il
lis: Tanq̃ ad latronem existis cũ
gladijs ac fustibus ad cõprehen
dendũ me, quotidie eram apud
uos in templo docens, & nõ com
prehendistis me, sed ista fiunt ut
impleantur scripturæ. Et relicto il
lo omnes fugerunt. Et unusquis
piam adolescentulus sequebatur
illũ circũamictus sindone sup nu
dum, & cõprehenderũt illũ adole
scentuli. Ille uero relicta sindone
nudus effugit ab illis. Et abduxe
runt Iesum ad summum sa
cerdotem: & conuenerũt o
mnes sacerdotes & scribæ
& seniores. Petrus autem a
longe secutus est eum usq;
intro in atrium summi sa
cerdotis: & sedebat cum mi
nistris ad ignem: & calefa
ciebat se. Summi uero sa
cerdotes & omne cõcilium
quærebãt aduersus Iesum
testimonium: ut eum morti
traderent: nec inueniebant.
Multi autẽ falsum testimo
nium dicebãt aduersus eũ:
& conuenientia testimonia
non erant. Et quidam sur
gẽtes, falsum testimonium
ferebant aduersus eum, di
centes: Quoniã nos audi
uimus eum dicẽtẽ: Ego dis
soluã templũ hoc manufa
ctum: & post triduũ aliud
non manufactũ ædificabo.
Et non erat cõueniens testi
monium illorum. Et exur
gens summ⁹ sacerdos in me

ὁ δὲ πιλᾶτος πάλιν ἐπηρώτησεν
αὐτὸν, λέγων. οὐκ ἀποκρίνῃ οὐδέν;
ἴδε πόσα σου καταμαρτυροῦσιν. ὁ
δὲ ἰησοῦς οὐκέτι οὐδὲν ἀπεκρίθη, ὥστε
θαυμάζειν τὸν πιλᾶτον. * κατὰ δὲ
ἑορτὴν ἀπέλυεν αὐτοῖς ἕνα δέσμιον
ὃν ἠτοῦντο. * ἦν δὲ ὁ λεγόμενος
βαραββᾶς, μετὰ τῶν συστασιαστῶν
δεδεμένος, οἵτινες ἐν τῇ στάσει φό-
νον ἐπεποιήκεσαν. καὶ ἀναβοήσας ὁ
ὄχλος, ἤρξατο αἰτεῖσθαι, καθὼς ἀεὶ
ἐποίει αὐτοῖς. ὁ δὲ πιλᾶτος ἀπεκρίθη
αὐτοῖς, λέγων. θέλετε ἀπολύσω ὑ-
μῖν τὸν βασιλέα τῶν ἰουδαίων; ἐγί-
νωσκε γάρ, ὅτι διὰ φθόνον παραδεδώ-
κεισαν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς. * οἱ δὲ ἀρ-
χιερεῖς ἀνέσεισαν τὸν ὄχλον, ἵνα
μᾶλλον τὸν βαραββᾶν ἀπολύσῃ αὐ
τοῖς. * ὁ δὲ πιλᾶτος ἀποκριθεὶς πά-
λιν, εἶπεν αὐτοῖς. τί οὖν θέλετε ποιή
σω, ὃν λέγετε βασιλέα τῶν ἰουδαίων;
οἱ δὲ πάλιν ἔκραξαν, σταύρωσον αὐ
τόν. ὁ δὲ πιλᾶτος ἔλεγεν αὐτοῖς. τί
γὰρ κακὸν ἐποίησεν; οἱ δὲ περισσοτέ
ρως ἔκραξαν. σταύρωσον αὐτόν. * ὁ
δὲ πιλᾶτος βουλόμενος τῷ ὄχλῳ τὸ
ἱκανὸν ποιῆσαι, ἀπέλυσεν αὐτοῖς
τὸν βαραββᾶν, καὶ παρέδωκε τὸν ἰη
σοῦν φραγελλώσας, ἵνα σταυρωθῇ. * οἱ
δὲ στρατιῶται ἀπήγαγον αὐτὸν ἔσω τῆς
αὐλῆς, ὅ ἐστι πραιτώριον, καὶ συγκα-
λοῦσιν ὅλην τὴν σπεῖραν, καὶ ἐνδύ
σιν αὐτὸν πορφύραν, καὶ περιτιθέα
σιν αὐτῷ πλέξαντες ἀκάνθινον στέ
φανον, καὶ ἤρξαντο ἀσπάζεσθαι αὐ
τόν. χαῖρε βασιλεῦ τῶν ἰουδαίων.
* καὶ ἔτυπτον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν
καλάμῳ. καὶ ἐνέπτυον αὐτῷ. καὶ τι-
θέντες τὰ γόνατα προσεκύνουν αὐ
τῷ. καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυ
σαν αὐτῷ τὴν πορφύραν, καὶ ἐνέδυ
σαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια τὰ ἴδια. * καὶ
ἐξάγουσιν αὐτὸν, ἵνα σταυρώσωσιν αὐ
τόν. καὶ ἀγγαρεύουσι παράγοντά τινα
σίμωνα κυρηναῖον, ἐρχόμενον ἀπὸ
ἀγροῦ, τὸν πατέρα ἀλεξάνδρου καὶ ῥού
φου, ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ. * καὶ
φέρουσιν αὐτὸν ἐπὶ γολγοθᾶ τόπον,
ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, κρανίου τό
πος. * καὶ ἐδίδουν αὐτῷ πιεῖν ἐσ-
μυρνισμένον οἶνον. ὁ δὲ οὐκ ἔλαβε.
* καὶ σταυρώσαντες αὐτὸν, διεμέρι-
ζον τὰ

Pilatus aũt rursus interrogauit il/
lum, dicens: Non respondes quic
quã? ecce quàm multa aduersus
te testantur? Iesus aũt deinde ni/
hil respõdit, adeo ut admiraretur
Pilatus. Cæterũ in festo dimitte/
bat illis unum uinctũ, quencunq;
postulassent. Erat autem qui dice
batur Barabbas, qui cum seditio/
nis autoribus fuerat uinctus, qui
per seditionẽ cædem patrauerant
Et cum acclamassет turba, cœpit
flagitare, ut faceret quemadmodũ
semper fecerat ipsis. Pilatus autẽ
respõdit eis, dicens: Vultis dimit/
tam uobis regẽ illum Iudæorũ?
Sciebat enim quod propter inui/
diam tradidissent illum summi sa
cerdotes. Summi uero sacerdo/
tes concitauerunt turbam, ut po/
tius Barabbam dimitteret ipsis.
Pilatus autẽ respondens rursum,
ait illis: Quid igitur uultis faciã
ei, quem dicitis regem Iudæorũ?
At illi rursum clamauerunt: Cru/
cifige istum. Pilatus aũt dicebat il
lis: Quid enim mali fecit? At illi ue/
hementius clamauerũt: Crucifige
eum. Pilatus uero uolẽs turbæ fa
cere satis, dimisit illis Barabbã, &
tradidit Iesum flagellatũ, ut cruci/
figeretur. Milites aũt abduxerunt
eum intrò in atriũ, quod est præ/
torium, & conuocant totam co/
hortem, & induunt illũ purpura,
& circũponunt ei contextam spi/
nis coronã, & cœperũt salutare il
lum: Aue rex Iudæorũ. & uerbera
bant illius caput arundine, & in/
spuebãt in illũ, & positis genibus
adorabant illũ. Et cum illusissent
ei, exuerunt eũ purpura, & indue
runt illũ uestibus proprijs: & edu
cunt eũ, ut crucifigerent eũ. Et co/
egerunt prætereuntẽ quendã Si
monẽ Cyrenensem, qui ueniebat
ex agro, patrẽ Alexandri & Rufi,
ut tolleret crucẽ eius. Et ducũt eũ
in Golgotha locũ, ꝙ est, si interp/
teris, caluariæ locꝰ: & dederũt illi
bibere myrrhatũ uinũ, sed ille nõ
sũpsit. Cũq; crucifixissent eũ, parti
ti sunt

Pilatus autẽ rursum inter/
rogauit eum, dicens: Nõ re
spondes quicquam? Vide
in quantis te accusant. Ie/
sus autem amplius nihil re
spondit, ita ut miraretur Pi
latus. Per diem autẽ festum
solebat dimittere illis unũ
ex uinctis quencunque pe/
tissent. Erat autem qui di/
cebatur Barrabas: qui cum
seditiosis erat uinctus: qui
in seditione fecerat homici/
dium. Et cum ascẽdisset tur
ba: cœpit rogare sicut sem/
per faciebat illis. Pilatus au
tem respondit eis & dixit:
Vultis dimittam uobis re/
gem Iudeorum? Sciebat e/
nim quod per inuidiã tradi
dissent eum summi sacerdo
tes. Põtifices autẽ cõcitaue/
runt turbã, ut magis Barra
bam dimitteret eis. Pilatus
autẽ iterũ respondens, ait il
lis: Quid ergo uultis faciã
regi Iudeorũ? At illi iterum
clamauerunt: Crucifige eũ:
Pilatus uero dicebat illis:
Quid enim mali fecit? At
illi magis clamabant: Cru/
cifige eum. Pilatus autem
uolens populo satisfacere,
dimisit illis Barrabã: & tra/
didit Iesum flagellis cæsum
ut crucifigeret. Milites au/
tem duxerunt eum in atriũ
prætorij: & conuocant totã
cohortem: & induunt eum
purpura: & imponũt ei ple/
ctentes spineam coronã: &
cœperũt salutare eum: Aue
rex Iudæorum. Et percutie
bant caput eius harundine
& conspuebant eum: & po/
nentes genua, adorabãt eũ.
Et postquam illuserunt ei,
exuerunt illum purpura: &
induerunt eum uestimẽtis
suis: & educũt illum, ut cru
cifigerent eum. Et angaria/
uerunt prætereuntem quẽ/
piam Simonẽ Cyreneũ ue/
nientem de uilla, patrẽ Ale
xãdri & Rufi: ut tolleret cru
cem eius. Et perducunt illũ
in Golgotha locũ: quod est
interpretatũ, Caluariæ lo/
cus. Et dabãt ei bibere myr/
rhatum uinũ: & nõ accepit.
Et crucifigẽtes eum, diuise/
runt

ζομ τὰ ἱμάτια αὐτ̃, βάλλοντες κλῆ
ρον ἐπ' αὐτὰ, τίς τί ἄρῃ. * Ἦν δὲ ὥρα
α τρίτη, καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν. * Καὶ ἦν
ἡ ἐπιγραφὴ τ̃ αἰτίας αὐτ̃ ἐπιγε
α γραμμένη· ὁ βασιλεὺς τ̃ Ἰουδαίων.
σιε * Καὶ σὺν αὐτῷ σταυροῦσι δύο λῃστὰς
α ἕνα ἐκ δεξιῶν, καὶ ἕνα ἐξ εὐωνύμων
αὐτ̃. * Καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφὴ, ἡ λέ
ν γουσα· καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη.
σιζ * Καὶ οἱ παραπορευόμενοι ἐβλασφή
ς μουν αὐτ̃, κινοῦντες τὰς κεφαλὰς αὐ
τῶν, καὶ λέγοντες· οὐαὶ ὁ καταλύων
τὸν ναὸν, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκο
δομῶν, σῶσον σεαυτὸν, καὶ κατάβα
σιη ἀπὸ τ̃ σταυροῦ. * Ὁμοίως καὶ οἱ ἀρχιε
β ρεῖς ἐμπαίζοντες πρὸς ἀλλήλους με
τὰ τῶν γραμματέων, ἔλεγον· ἄλ
λους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶ
σαι· ὁ χριστὸς ὁ βασιλεὺς τ̃ Ἰσραὴλ
καταβάτω νῦν ἀπὸ τ̃ σταυροῦ, ἵνα ἴδω
σιθ μεν καὶ πιστεύσωμεν. * Καὶ οἱ συνε
β σταυρωμένοι αὐτῷ ὠνείδιζον αὐτόν.
σκ * Γενομένης δὲ ὥρας ἕκτης, σκό
β τος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν, ἕως ὥρας
σκα ἐνάτης. * Καὶ τῇ ὥρᾳ τῇ ἐνάτῃ ἐ
s βόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ, λέ
γων. ἐλωΐ, ἐλωΐ, λαμὰ σαβαχθανί.
ὅ ἐστι, μεθερμηνευόμενον, ὁ θεός μου,
ὁ θεός μου, εἰς τί με ἐγκατέλιπες. τ̃
ζηνὲς τ παρεστηκότων ἀκούσαντες, ἔλε
σκβ γον. Ἰδοὺ Ἠλίαν φωνεῖ. * Δραμὼν δέ
β εἷς, καὶ γεμίσας σπόγγον ὄξους περι
θείς τε καλάμῳ, ἐπότιζεν αὐτὸν, λέ
σκγ γων. * Ἄφετε, ἴδωμεν εἰ ἔρχεται Ἠ
α λίας καθελεῖν αὐτόν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀ
φεὶς φωνῇ μεγάλῃ, ἐξέπνευσε.
σκδ * Καὶ τὸ καταπέτασμα τ̃ ναοῦ ἐσχί
β σθη εἰς δύο ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω.
σκε * Ἰδὼν δὲ ὁ κεντυρίων, ὁ παρεστηκὼς ἐξ
6 ἐναντίας αὐτ̃, ὅτι οὕτως κράξας ἐξέ
πνευσεν, εἶπεν. ἀληθῶς ὁ ἄνθρωπος
σκς οὗτος υἱὸς ἦν θεοῦ. * Ἦσαν δὲ καὶ γυ
s ναῖκες, ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, ἐν
αἷς ἦν Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ, καὶ Μα
ρία Ἰακώβου τοῦ μικροῦ, καὶ Ἰωσῆ μή
τηρ, καὶ Σαλώμη, αἵ καὶ ὅτε ἦν ἐν
τῇ Γαλιλαίᾳ, ἠκολούθουν αὐτῷ, καὶ
διηκόνουν αὐτῷ, καὶ ἄλλαι πολλαὶ
αἱ συναναβάσαι αὐτῷ εἰς Ἱερο
σκζ σόλυμα. * Καὶ ἤδη ὀψίας γενο μη
α μένης, ἐπεὶ ἦν παρασκευή, ὅ ἐστι προ
σάββατον, ἦλθεν Ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ Ἁριμα
θαίας

ti sunt ueſtimenta eius, mittentes ſortem ſuper illa, quis quid tolleret. Erat aũt hora tertia, & crucifixerunt eum. Et erat inſcriptio cauſæ illius inſcripta: Rex Iudæorũ. Et cum eo crucifigunt duos latrones: unũ à dextris, & alterũ à ſiniſtris eius. Et impleta eſt ſcriptura, quæ dicit: Et cum iniquis deputatus eſt. & qui præteribant, conuiciabantur illi, mouẽtes capita ſua ac dicẽtes: Væ qui demoliris templum, & in tribus diebus extruis. ſerua teipſum, & deſcende de cruce. Similiter & ſummi ſacerdotes illudentes inter ſeſe cũ ſcribis, dicebant: Alios ſeruauit, ſeipſum ſeruare non poteſt. Chriſtus ille rex Iſrael deſcendat nunc de cruce, ut uideamus & credam⁹. Et qui crucifixi fuerant cũ illo, probra iaciebant in eum. Cũ uero facta eſſet hora ſexta, tenebræ ortæ ſunt ſup totam terrã, uſq; ad horam nonã. Et hora nona clamauit Ieſus uoce magna, dicẽs: Eloi, eloi, lama ſabachthani. qđ eſt, ſi quis interpretetur, Deus meus, deus meus, cur me deſeruiſti? Et quidã aſtantiũ cũ audiſſent, dicebant: Ecce Heliã uocat. Accurrit autẽ quidã, & impleta ſpõgia aceto, impoſitaq; harundini, porrexit illi potũ, dicens: Sinite, uideam⁹ an uẽturus ſit Helias, ad deponendũ eũ. Ieſus autẽ emiſſa uoce magna, expirauit. Et uelũ tẽpli ſciſſum eſt in duas partes, à ſũmo uſq; ad imũ. Cũ uidiſſet aũt centurio, qui aſtabat ex aduerſo illi, q̃ ſic emiſſo clamore expiraſſet, dixit: Vere homo hic filius erat dei. Erant aũt & mulieres è longinquo ſpectãtes, inter quas erat Maria magdalene, & Maria Iacobi parui, & Ioſe mater, & Salome, quæ etiã cũ eſſet in Galilæa ſecutæ fuerant illũ, & miniſtrauerant ei, aliæq; cõplures quæ ſimul aſcenderãt cũ eo Hieroſolymã. & cũ iam ueniſſet ueſpera, qm̃ erat paraſceue, quæ p̃cedit ſabbatũ, uenit Ioſeph ort⁹ ex ciuitate Arimathæa,

runt ueſtimẽta eius: mittentes ſortẽ ſuper eis, quis qd tolleret. Erat autẽ hora tertia, & crucifixerũt eũ. Et erat titulus cauſæ eius inſcript⁹: Rex iudeorũ. Et cũ eo crucifigunt duos latrones: unũ a dextris, & aliũ a ſiniſtris eius. Et impleta eſt ſcriptura quæ dicit: Et cum iniquis reputatus eſt. Et prætereũtes blaſphemabãt eum, mouẽtes capita ſua, & dicentes: Vah qui deſtruis templum dei: & in tribus dieb⁹ reædificas. Saluũ fac teipſum deſcendẽs de cruce. Similiter & ſummi ſacerdotes illudẽtes ad alterutrũ cum ſcribis dicebãt: Alios ſaluos fecit, ſeipſum nõ poteſt ſaluũ facere. Chriſtus rex Iſrael deſcendat nũc de cruce, ut uideamus & credam⁹. Et qui cum eo crucifixi erãt, cõuiciabanẽ ei. Et facta hora ſexta, tenebræ factæ ſunt per totam terrã uſq; in horã nonam. Et hora nona exclamauit Ieſus uoce magna, dicẽs: Eloy eloi lãmaazabthani: quod eſt interpretatum: Deus meus, deus meus: ut quid dereliquiſti me. Et quidã de circũſtantibus audiẽtes, dicebãt: Ecce Heliam uocat. Currẽs aũt unus & implẽs ſpongiã aceto, circumponẽſq; calamo, potũ dabat ei, dicẽs. Sinite uideamus ſi ueniat Helias ad deponendũ eum. Ieſus autem emiſſa uoce magna expirauit. Et uelum tẽpli ſciſſum eſt in duo, a ſummo uſq; deorſum. Videns aũt Cẽturio qui ex aduerſo ſtabat: quia ſic clamãs expiraſſet ait: Vere hic homo filius dei erat. Erant autem & mulieres de longe aſpiciẽtes: inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi minoris, & Ioſeph mater & Salome. Et cũ eſſet in Galilæa, ſequebãtur eũ, & miniſtrabãt ei: & aliæ multæ quæ ſimul cũ eo aſcẽderãt Hieroſolymã. Et cũ iã ſero eſſet factũ: qa erat paraſceue quod eſt ante ſabbatũ, uenit Ioſeph ab Arimathia

θιάς εὐχήμων βουλευτὴς, ὃς καὶ αὐτὸς ἦν προσδεχόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, τολμήσας εἰσῆλθε πρὸς πιλᾶτον, καὶ ἠτήσατο τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ. ὁ δὲ πιλᾶτος ἐθαύμασεν, εἰ ἤδη τέθνηκε, καὶ προσκαλεσάμενος τὸν κεντυρίωνα, ἐπηρώτησεν αὐτὸν, εἰ πάλαι ἀπέθανε. καὶ γνοὺς ἀπὸ τοῦ κεντυρίωνος, ἐδωρήσατο τὸ σῶμα τῷ ἰωσήφ. * καὶ ἀγοράσας σινδόνα, καθελὼν αὐτὸν ἐνείλησε τῇ σινδόνι. καὶ κατέθηκεν αὐτὸν ἐν μνημείῳ. ὃ ἦν λελατομημένον ἐκ πέτρας. καὶ προσεκύλισε λίθον ἐπὶ τὴν θύραν τοῦ μνημείου. * ἡ δὲ μαρία ἡ μαγδαληνὴ καὶ μαρία ἰωσῆ ἐθεώρουν ποῦ τίθεται. * καὶ διαγενομένου τοῦ σαββάτου, μαρία ἡ μαγδαληνὴ, καὶ μαρία ἰακώβου, καὶ σαλώμη, ἠγόρασαν ἀρώματα, ἵνα ἐλθοῦσαι ἀλείψωσιν αὐτόν. * καὶ λίαν πρωὶ τῆς μιᾶς σαββάτων ἔρχονται ἐπὶ τὸ μνημεῖον ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου, καὶ ἔλεγον πρὸς ἑαυτάς. τίς ἀποκυλίσει ἡμῖν τὸν λίθον ἐκ τῆς θύρας τοῦ μνημείου; καὶ ἀναβλέψασι θεωροῦσιν ὅτι ἀποκεκύλισται ὁ λίθος ἦν γὰρ μέγας σφόδρα. καὶ εἰσελθοῦσαι εἰς τὸ μνημεῖον, εἶδον νεανίσκον καθήμενον ἐν τοῖς δεξιοῖς περιβεβλημένον στολὴν λευκὴν, καὶ ἐξεθαμβήθησαν. * ὁ δὲ λέγει αὐταῖς. μὴ ἐκθαμβεῖσθε, ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν ναζαρηνὸν τὸν ἐσταυρωμένον, ἠγέρθη, οὐκ ἔστιν ὧδε. ἴδε ὁ τόπος ὅπου ἔθηκαν αὐτόν. ἀλλ' ὑπάγετε, εἴπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ καὶ τῷ πέτρῳ, ὅτι προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν γαλιλαίαν, ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε, καθὼς εἶπεν ὑμῖν. * καὶ ἐξελθοῦσαι ταχὺ ἔφυγον ἀπὸ τοῦ μνημείου, εἶχεν δὲ αὐτὰς τρόμος καὶ ἔκστασις, καὶ οὐδενὶ οὐδὲν εἶπον, ἐφοβοῦντο γάρ. ἀναστὰς δὲ πρωὶ πρώτῃ σαββάτου, ἐφάνη πρῶτον μαρίᾳ τῇ μαγδαληνῇ, ἀφ' ἧς ἐκβεβλήκει ἑπτὰ δαιμόνια. ἐκείνη πορευθεῖσα ἀπήγγειλε τοῖς μετ' αὐτοῦ γενομένοις πενθοῦσι καὶ κλαίουσι. κἀκεῖνοι ἀκούσαντες, ὅτι ζῇ καὶ ἐθεάθη ὑπ' αὐτῆς, ἠπίστησαν. * μετὰ δὲ ταῦτα δυσὶν ἐξ αὐτῶν περιπατοῦσιν, ἐφανερώθη ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ, πορευομένοις

σκη α

σκθ s σλ η

σλα α

σλβ β

σλγ β

σλδ η

thæa, honestꝰ senator, qui & ipse erat expectans regnū dei, & sumpta audacia, ingressus est ad Pilatum, & petijt ab eo corpus Iesu. Pilatus autem admiratus est, si iam mortuus esset, & accersito ad se centurione, interrogauit illū, an iamdudum mortuus fuisset. Et re cognita ex centurione, donauit corpus ipsi Ioseph. Et is mercatus sindonem, depositum eum inuoluit sindone, deposuitq; in monumēto, quod erat excisum è petra. Et aduoluit lapidem ad ostiū monumenti. Maria magdalene & Maria Iose spectabant ubi poneretur. Et cum præterisset sabbatū, Maria magdalene, & Maria Iacobi, & Salome emerunt aromata, ut uenirent & ungerent eum. Et summo diluculo diei primi sabbatorū ueniunt ad monumentum, exorto sole, dicebantq; inter sese: Quis reuoluet nobis lapidē ab ostio monumenti? Et cum respexissent, uident lapidem esse reuolutum: nam erat magnus ualde. Et ingressæ in monumentū, uiderūt adolescentem sedentem à dextris, amictum stola candida, & expauerunt. At ille dicit eis: Ne expauescatis, Iesum quæritis Nazarenū, qui fuit crucifixus: surrexit, non est hic: ecce locus, ubi posuerant illum. Sed abite, dicite discipulis eius & Petro, quod ille præcedit uos in Galilæā illic eum uidebitis, sicut dixit uobis. Et abeūtes cito fugerūt à monumento. Habebat enim illas tremor & stupor, neq; cuiquā quicquam dicebant. timebant enim. Cum surrexisset aūt Iesus mane, primo die sabbati, apparuit primum Mariæ magdalenæ, de qua eiecerat septē dæmonia. Illa profecta, renunciauit ijs, qui cū illo fuerant lugentibus ac flentibus. Et illi cum audissent, quod uiueret, ac uisus esset ab illa, non crediderūt. Post hæc aūt duobus ex ipsis ambulātibus, apparuit in alia forma eunti

thia nobilis decurio: qui & ipse erat expectās regnum dei: & audacter introiuit ad Pilatum: & petijt corpus Iesu. Pilatus autē mirabatur, si iā obijsset: & accersito Centurione interrogauit eum, si iam mortuus esset. Et cū cognouisset à Centurione: donauit corpꝰ Ioseph. Ioseph autem mercatus sindonem & deponens eum, inuoluit sindone. & posuit eū in monumento, quod erat excisum de petra: & aduoluit lapidem ad ostiū monumenti. Maria autem Magdalene & Maria Ioseph aspiciebant ubi poneretur.

Et cum transisset sabba- XVI.
tum, Maria Magdalene & Maria Iacobi & Salome emerunt aromata: ut ueniētes ungerent Iesum. Et ualde mane una sabbatorum, ueniunt ad monumentum orto iam sole: & dicebant ad inuicem: Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti? Et respicientes uiderunt reuolutum lapidē: erat quippe magnus ualde. Et introcūtes in monumentum uiderunt iuuenem sedentē in dextris, coopertum stola candida: & obstupuerunt. Qui dixit illis: Nolite expauescere: Iesum quæritis Nazarenum crucifixum: surrexit nō est hic: ecce locus ubi posuerūt eum. Sed ite dicite discipulis eius & Petro: quia præcedet uos in Galilæā: ibi eum uidebitis: sicut dixit uobis. At illæ exeuntes fugerunt de monumento. Inuaserat enim eas tremor & pauor: & nemini quicquam dixerunt: timebant enim. Surgens autem Iesus mane prima sabbati apparuit primo Mariæ Magdalenæ: de qua eiecerat septē dæmonia. Illa uadens nūciauit his qui cū eo fuerant lugētibus & flentibus. Et illi audiētes, quia uiueret, & uisus esset ab ea, nō crediderūt. Post hæc aūt duobus ex eis ambulantibus ostēsus est in alia effigie

euntibus

πορευομένοις εἰς ἀγρόν. κἀκεῖνοι ἀπελθόντες ἀπήγγειλαν τοῖς λοιποῖς. οὐδὲ ἐκείνοις ἐπίστευσαν. * ὕστερον ἀνακειμένοις αὐτοῖς τοῖς ἕνδεκα ἐφανερώθη, καὶ ὠνείδισε τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν, καὶ σκληροκαρδίαν, ὅτι τοῖς θεασαμένοις αὐτὸν ἐγηγερμένον, οὐκ ἐπίστευσαν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς. πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα, κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει. ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται, ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται. σημεῖα δὲ τοῖς πιστεύσασι ταῦτα παρακολουθήσει, ἐν τῷ ὀνόματί μου δαιμόνια ἐκβαλοῦσι, γλώσσαις λαλήσουσι καιναῖς, ὄφεις ἀροῦσι, κἂν θανάσιμόν τι πίωσιν, οὐ μὴ αὐτοὺς βλάψει. ἐπὶ ἀῤῥώστους χεῖρας ἐπιθήσουσι, καὶ καλῶς ἕξουσι. ὁ μὲν οὖν κύριος μετὰ τὸ λαλῆσαι αὐτοῖς, ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ. ἐκεῖνοι δὲ ἐξελθόντες, ἐκήρυξαν πανταχοῦ, τοῦ κυρίου συνεργοῦντος, καὶ τὸν λόγον βεβαιοῦντος διὰ τῶν ἐπακολουθούντων σημείων.

σλε

ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΜΑΡΚΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ ΤΕΛΟΣ.

euntibus rus. Et illi abierunt, ac renunciarunt reliquis: nec his illi crediderunt. Postea discūbētibus illis undecim apparuit: & exprobrauit illis incredulitatē suam, & cordis duriciē: qđ his qui ipsum uidissent resuscitatum, non credidissent. Et dicebat eis: Ite in mūdum uniuersum, & prædicate euangelium omni creaturæ: Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit: qui uero non crediderit, condemnabitur. Porrò signa eos qui crediderint, hæc subsequētur: Per nomen meum dæmonia eijcient: linguis loquentur nouis: serpentes tollent. Et si quid letale biberint, non nocebit eis. Super ægrotos manus imponent. & bene habebunt. Itaq; dominus quidem postquā locutus fuisset eis, receptus est in cœlum, & cōsedit à dextris dei. Illi uero egressi, prædicauerunt ubiq;, domino cooperante, & sermonem confirmante per signa subsequentia.

EVANGELII SECVNDVM MARCVM, FINIS.

euntibus in uillā, & illi euntes nunciauerūt cæteris: nec illis crediderūt. Nouissime autem recumbentibus illis undecim apparuit & exprobrauit incredulitatem illorum & duriciā cordis: quia his qui uiderant eum resurrexisse non crediderunt. Et dixit eis: Euntes in mūdum uniuersum, prædicate euāgelium oīi creaturæ. Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit: qui uero non crediderit, cōdemnabitur. Signa autē eos qui crediderint, hæc sequētur. In nomine meo dæmonia eijciēt: linguis loquētur nouis: serpētes tollent. Et si mortiferum quid biberint, non eis nocebit. Super ægros manus imponent, & bene habebūt. Et dominus quidē Iesus postquā locutus est eis, assumptus est in cœlum: & sedet a dextris dei. Illi autem profecti prædicauerūt ubique domino cooperante, & sermonem confirmāte sequentibus signis.

FINIS.

Ουκᾶς ἰατρὸς ἀνλοχεύς, καθὼς τὰ συγγράμματα αὐτοῦ δηλοῖ, τῇ ἑλληνικῇ οὐκ ἄπειρος, ὡσαύτως παύλου ἀπόστολου, ⸌ πάσης αὐτῇ φιλοσαπῆς ἀκολούθος, σωζέτω ξεναγγέλιον, περὶ οὗ αὐτὸς παῦλος, ἀπεστείλαμεν φησὶ σὺν αὐτῷ τὸν ἀδελφόν, οὗ ὁ ἔπαινος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ κεῖται πάσας τὰς ἐκκλησίας. καὶ πρὸς τοὺς κολοσσαεῖς, ἀσπάζεται ὑμᾶς λουκᾶς ὁ ἰατρὸς ὁ ἀγαπητός. ⸌ πρὸς ἑμόθεον, λουκᾶς δεῖ μετ' ἐμοῦ μόνος. καὶ ἕτερον δὲ ἔχει δοκεῖ τεῦχος ἔχαίρετον, ἐπιγράφειν πράξεις ἀποστόλων, οὗ ἡ ἱστορία ἕως διετείας διάγοντος ἐν τῇ ῥώμῃ παύλου ἐκτείνεται, τουτέστιν, ἕως τετάρτου νέρωνος ἐνιαυτοῦ. ἀφ' ὧν πεπείσμεθα ἐν τῇ αὐτῇ πόλει, τὸν βίβλον συντετάχθαι. Η γὰρ πρόσθεν παύλου ⸌ θέκλας, ⸌ πᾶς ὁ μῦθος ὡσανεὶ λέοντος βαπτισθέντος, εἰς τὰς ἀποκρύφους γραφὰς ἀναδείκνυσι. οὐ δὲ γὰρ ἐνεχώρει τὸν ἀχώριστον τοῦ ἀποστόλου, μεταξὺ τῶν λοιπῶν αὐτοῦ πράξεων τοῦτον ἀγνοεῖσθαι. Αλλὰ καὶ τερτυλλιανὸς ἐκεῖνον τὸν χρόνον, ἀναφέρει πρεσβύτερόν τινα ἐν τῇ ἀσίᾳ, ὡσαύτως παύλου ἀποστόλου, ἐλεγχθέντα ἐπὶ ἰωάννου, οἷα παρ' αὐτοῦ σωταγείσης βίβλου, ὁμολογηκέναι φιλοτίμως καπχόμενον παύλου, τοῦτο πεποιηκέναι, διὸ ⸌ ἐκβεβλῆσθαι τοῦτον ἐνέδρας ὑπολαμβάνουσιν. Οσάκις γὰρ παῦλος ἐν ταῖς οἰκείαις ἐπιστολαῖς λέγει, καὶ δ' εὐαγγέλιόν μου, δηλοῦ ὡς περὶ τοῦ τύχης τοῦ κατὰ λουκᾶν σημαίνει. ⸌ λουκᾶν οὐ μόνον πρὸ τῆς ἀποστόλου παύλου μεμαθηκέναι τὸ εὐαγγέλιον, οἷα μετὰ τοῦ κυρίου τηνικαῦτα ἐν τῷ σώματι μὴ χρωμένου, ἀλλὰ καὶ πρὸ τῶν λοιπῶν ἀποστόλων, ὅπερ ⸌ αὐτὸς ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ἰδίου συντάγματος προφανῶς λέγει. καθὼς παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται. τοιγαροῦν τὸ εὐαγγέλιον καθὼς ἀκήκοεν ἔγραψε. Τὰς δὲ πράξεις τῶν ἀποστόλων, καθὰ ἱστόρησεν αὐτὸς, καὶ συνέταξεν. Ηνέχθη τὰ λείψανα αὐτοῦ, ⸌ ἀπετέθη ἐν κωνσταντινουπόλει, εἰς ἣν πόλιν τῷ εἰκοστῷ κωνσταντίνου ἐνιαυτῷ, δ' τοῦτο σῶμα, μετὰ τῶν λειψάνων ἀνδρέου τοῦ ἀποστόλου μετηνέχθη.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΤΟΥ ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΥ.

Ουκᾶς ὁ θεῖος, ἀνλοχεὺς μὲν ἦν, ἰατρὸς δὲ, ⸌ τὴν ἔξω σοφίαν πολὺς, οὐμὲν ἀλλὰ ⸌ τὴν ἑβραϊκὴν παιδείαν ἐσχηκώς, τοῖς ἱεροσολύμοις ἐπιφοιτήσας, ὅτε δὴ καὶ ὁ κύριος ἡμῶν ἐδίδασκεν. ὥσε φασί τινες, ἕνα καὶ αὐτὸν γνευσθαι τῶν ἑβδομήκοντα ἀποστόλων. κρὴ ἐκ νεκρῶν δὲ ἀναστάντα τοῦ χριστοῦ σωσαντῆσαι μετὰ κλεόπα. ἀναλκφθέντος δὲ τοῦ κυρίου, καὶ τοῦ παύλου πιστεύσαντος, γνέσθαι σωέκδημον αὐτοῦ. φκμὶ δὲ τοῦ παύλου, κρὴ δὴ συγγράφασθαι τὸ εὐαγγέλιον μετὰ πάσης ἀκριβείας. ὡς κὴ αὐτὸ δ' προοίμιον αὐτοῦ ἐμφαίνει, μετὰ πεντεκαίδεκα ἔτη φησὶ τοῦ χριστοῦ ἀναλήψεως. γράφει δὲ πρὸς θεόφιλον συγκλητικὸν ὄντα, καὶ ἄρχοντα ἴσως. τὸ γὰρ κράτιστον ἐπὶ τῶν ἀρχόντων καὶ ἡγεμόνων ἐλέγετο. ὡς κὴ ὁ παῦλος φησὶ πρὸς τὸν ἡγεμόνα φῆστον. κράτιστε φῆστε. καὶ πᾶς δὲ ἄνθρωπος θεόφιλὴς, κὴ κράτος κὴ παθὼν ἀναδεξάμενος, θεόφιλος δεῖ κράτιστος, ὃς ⸌ ἄξιος τῷ ὀνόματι δεῖν ἀκόλουθος τοῦ εὐαγγελίου.

α ι

ΠΕΙΔΗΠΕΡ πολλοὶ ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι διήγησιν περὶ τῶν πεπληροφορημένων ἐν ἡμῖν πραγμάτων, καθὼς παρέδωσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου, ἔδοξε κἀμοὶ παρηκολουθηκότι ἄνωθεν πᾶσιν ἀκριβῶς καθεξῆς σοι γράψαι κράτιστε θεόφιλε, ἵνα ἐπιγνῷς περὶ ὧν κατηχήθης λόγων τὴν ἀσφάλειαν.

ΕΓΕΝΕΤΟ ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡρῴδου τοῦ βασιλέως τῆς Ἰουδαίας, ἱερεύς τις ὀνόματι Ζαχαρίας, ἐξ ἐφημερίας Ἀβιά. καὶ γυνὴ αὐτῷ ἐκ τῶν θυγατέρων Ἀαρών, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς Ἐλισάβετ. ἦσαν δὲ δίκαιοι ἀμφότεροι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, πορευόμενοι ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιώμασι τοῦ κυρίου ἄμεμπτοι. καὶ οὐκ ἦν αὐτοῖς τέκνον, καθότι ἦν ἡ Ἐλισάβετ στεῖρα καὶ ἀμφότεροι προβεβηκότες ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν ἦσαν. ἐγένετο δὲ, ἐν τῷ ἱερατεύειν αὐτὸν ἐν τῇ τάξει τῆς ἐφημερίας αὐτοῦ ἔναντι τοῦ θεοῦ, κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἱερατείας, ἔλαχε τοῦ θυμιάσαι, εἰσελθὼν εἰς τὸν ναὸν τοῦ κυρίου, καὶ πᾶν τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ ἦν προσευχόμενον ἔξω τῇ ὥρᾳ τοῦ θυμιάματος. ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος κυρίου, ἑστὼς ἐκ δεξιῶν τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ θυμιάματος. καὶ ἐταράχθη Ζαχαρίας ἰδών, καὶ φόβος ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτόν. εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ ἄγγελος. μὴ φοβοῦ Ζαχαρία, διότι εἰσηκούσθη ἡ δέησίς σου, καὶ ἡ γυνή σου Ἐλισάβετ γεννήσει υἱόν σοι, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰωάννην, καὶ ἔσται χαρά σοι, καὶ ἀγαλλίασις, καὶ πολλοὶ ἐπὶ τῇ γεννήσει αὐτοῦ χαρήσονται. ἔσται γὰρ μέγας ἐνώπιον κυρίου καὶ οἶνον καὶ σίκερα οὐ μὴ πίῃ. καὶ πνεύματος ἁγίου πλησθήσεται ἔτι ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πολλοὺς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐπιστρέψει πρὸς κύριον τὸν θεὸν αὐτῶν. καὶ αὐτὸς προελεύσεται ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει

QVONIAM cõpluresaggressi sunt cõtexere narrationẽ earum quæ inter nos certissimæ fidei sunt, rerũ, sicuti tradiderũt nobis hi qui ab initio suis oculis uiderant, ac pars aliqua fuerãt eorum quæ narrabant: uisum est & mihi, ut, cunctis ab initio exacta diligentia perquisitis, deinceps tibi scriberem optime Theophile, quo agnoscas eorum de quibus edoctus fueras, certitudinem. Erat in diebus Herodis regis Iudææ, sacerdos quidã nomine Zacharias, de uice Abia, & uxor illius de filiabus Aaron, & nomen eius Elizabet. Erant autem iusti ambo corã deo, uersantes in omnibus præceptis & iustificationibus domini irreprehensibiles: nec erat illis proles, eo quod esset Elizabet sterilis, & ambo prouectæ iam essent ætatis. Factum est autẽ, cum is sacerdotio fungeretur in ordine uicis suæ coram deo, secundũ consuetudinem functionis sacerdotalis, sors illi obuenit: ut odoresincenderet, ingressus in templũ domini, & omnis multitudo populi precabatur foris tempore thymiamatis. Apparuit autẽ illi angelus domini stans à dextris altaris, in quo thymiamata solent adoleri. Et Zacharias turbatus est eo uiso, ac timor irruit super eum. Ait autem ad illum angelus: Ne timeas Zacharia, quoniam exaudita est deprecatio tua. Vxor quoq; tua Elizabet pariet tibi filium, & uocabis nomẽ eius Ioannẽ: & erit gaudium tibi, & exultatio: et multi super eius natiuitate gaudebũt Erit enim magnus coram dño, & uinũ sicerãq; nõ bibet. Et spiritu sancto replebit iam inde ab utero matris suæ, multosq; filiorũ Israel conuertet ad dominũ deum ipsorũ. Et ipse præcedet ante illũ cũ spiritu & uirtute

QVOniam quidẽ multi conati sunt ordinare narrationes quæ in nobis cõpletæ sunt rerũ: sicut tradiderũt nobis qui ab initio ipsi uiderũt & ministri fuerũt sermonis: uisum est & mihi assecuto omnia, a principio diligẽter ex ordine tibi scribere optime Theophile, ut cognoscas eorũ uerborũ de quibus eruditus es ueritatem.

Fuit in diebus Herodis regis Iudææ sacerdos quidã nomine Zacharias de uice Abia: & uxor illi de filiabꝰ Aarõ: & nomẽ eius Helizabet. Erãt aũt ambo iusti ante deũ, incedẽtes in oĩbus mãdatis & iustificatiõibus domini sine querela. Et nõ erat illis filiꝰ: eo qđ esset Helizabet sterilis: & ambo processissent in diebꝰ suis. Factũ est aũt cũ sacerdotio fungeret Zacharias in ordine uicis suæ ante deũ: secundum cõsuetudinẽ sacerdotij sorte exijt ut incẽsum poneret. Ingressus in templũ domini: & oĩs multitudo populi erat orãs foris hora incensi. Apparuit aũt illi angelus domini stans a dextris altaris incẽsi. Et Zacharias turbatus est uidẽs: & timor irruit super eum. Ait autẽ ad illũ angelus: Ne timeas Zacharia: quoniã exaudita est deprecatio tua. Et uxor tua Helizabet pariet tibi filiũ: & uocabis nomen eius Iohannem. Et erit gaudiũ tibi & exultatio: & multi in natiuitate eius gaudebũt. Erit enim magnus corã domino: uinũ & siceram non bibet: & spiritusancto replebitur adhuc ex utero matris suæ: & multos filiorum Israel cõuertet ad dominũ deum ipsorum. Et ipse præcedet ante illum in spiritu & uirtute

δωνάμει

δυνάμει ἠλίου, ἐπιστρέψαι καρδίας πατέρων ἐπὶ τέκνα, & ἀπειθεῖς ἐν φρονήσει δικαίων, ἑτοιμάσαι κυρίῳ λαὸν κατεσκευασμένον. καὶ εἶπε ζαχαρίας πρὸς τὸν ἄγγελον. κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο; ἐγὼ γάρ εἰμι πρεσβύτης, καὶ ἡ γυνή μου προβεβηκυῖα ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς. & ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος, εἶπε αὐτῷ. ἐγώ εἰμι γαβριὴλ, ὁ παρεστηκὼς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. καὶ ἀπεστάλην λαλῆσαι πρός σε, & εὐαγγελίσασθαί σοι ταῦτα. & ἰδοὺ ἔσῃ σιωπῶν, & μὴ δυνάμενος λαλῆσαι ἄχρι ἧς ἡμέρας γένηται ταῦτα, ἀνθ' ὧν οὐκ ἐπίστευσας τοῖς λόγοις μου, οἵτινες πληρωθήσονται εἰς τὸν καιρὸν αὐτῶν. καὶ ἦν ὁ λαὸς προσδοκῶν τὸν ζαχαρίαν, & ἐθαύμαζον ἐν τῷ χρονίζειν αὐτὸν ἐν τῷ ναῷ. ἐξελθὼν δὲ οὐκ ἐδύνατο λαλῆσαι αὐτοῖς. & ἐπέγνωσαν, ὅτι ὀπτασίαν ἑώρακεν ἐν τῷ ναῷ. καὶ αὐτὸς ἦν διανεύων αὐτοῖς, καὶ διέμενε κωφός. καὶ ἐγένετο, ὡς ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τῆς λειτουργίας αὐτοῦ, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. μετὰ δὲ ταύτας τὰς ἡμέρας συνέλαβεν ἐλισάβετ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ περιέκρυβεν ἑαυτὴν μῆνας πέντε, λέγουσα, ὅτι οὕτως μοι πεποίηκεν ὁ κύριος ἐν ἡμέραις, αἷς ἐπεῖδεν ἀφελεῖν ὄνειδός μου ἐν ἀνθρώποις. Ἐν δὲ τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος γαβριὴλ ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς πόλιν τῆς γαλιλαίας, ᾗ ὄνομα ναζαρέθ, πρὸς παρθένον μεμνηστευμένην ἀνδρὶ, ᾧ ὄνομα ἰωσήφ, ἐξ οἴκου δαυίδ, & τὸ ὄνομα τῆς παρθένου μαριάμ. & εἰσελθὼν ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτὴν, εἶπεν. χαῖρε κεχαριτωμένη, ὁ κύριος μετὰ σοῦ, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν. Ἡ δὲ ἰδοῦσα, διεταράχθη ἐπὶ τῷ λόγῳ αὐτοῦ. & διελογίζετο, ποταπὸς εἴη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος. καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος αὐτῇ. μὴ φοβοῦ μαριάμ, εὗρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ θεῷ. ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρί, & τέξῃ υἱόν, & καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰησοῦν. οὗτος ἔσται μέγας, καὶ υἱὸς ὑψίστου κληθήσεται. & δώσει αὐτῷ κύριος ὁ θεὸς τὸν θρόνον δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, & βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον ἰακὼβ εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος.

uirtute Heliæ, ut conuertat corda patrum in filios, & inobedientes ad prudentiam iustorum, ut paret domino plebem perfectã. Et dixit Zacharias ad angelum: Quo argumento istuc cognoscam? ego enim sum senex, & uxor mea prouectæ ætatis est. Ac respondens angelus dixit ei: Ego sum Gabriel, qui astiti in conspectu dei, missusque sum ut loquar ad te, & hæc tibi læta nunciem. Et ecce futurum est ut sis tacitus, nec fari possis ad eum usq; diem quo hæc fiant, eo quod non credidisti uerbis meis, quæ implebuntur in tempore suo. Et erat populus expectans Zachariam, & mirabãtur quod moraretur in templo. Egressus autem non poterat loqui illis. Et cognouerunt, quod uisionem uidisset in templo. Et ipse innuebat illis, permansitq; mutus. Et accidit, ut impleti sunt dies officij eius, abijt in domum suam. Post hos autem dies concepit Elizabet uxor eius, et occultabat se mẽsibus quinq;, dicens: Quia sic fecit mihi dominus in diebus quibus respexit auferre opprobrium meũ inter homines. In mense autem sexto missus est angelus Gabriel à deo in ciuitatem Galilææ, cui nomẽ Nazareth, ad uirginem desponsam uiro, cui nomẽ erat Ioseph, de domo Dauid, ac nomẽ uirginis Maria. Et ingressus angelus ad eam, dixit: Aue gratiosa, dominus tecum, benedicta tu inter mulieres Illa uero cum uidisset, turbata est super oratione eius, & cogitabat, qualis esset illa salutatio. Et ait angelus ei: Ne timeas Maria, nacta es enim gratiam apud deum. Ecce concipies in utero, & paries filium, ac uocabis nomen eius Iesum. Is erit magnus, & filius altissimi uocabitur. Et dabit illi dominus deus sedem Dauid patris ipsius, regnabitq; super domũ Iacob in æternum, & regni eius nõ erit finis.

uirtute Heliæ: ut conuertat corda patrum in filios: & incredulos ad prudentiam iustorum: parare domino plebem perfectam. Et dixit Zacharias ad angelum: Vnde hoc sciam? Ego enim sum senex: & uxor mea processit in diebus suis. Et respondens angelus, dixit ei. Ego sum Gabriel qui asto ante deum: & missus sum loqui ad te: & hæc tibi euangelizare. Et ecce eris tacens & non poteris loqui usq; in diem quo hæc fiant: pro eo quod non credidisti uerbis meis quæ implebũtur in tempore suo. Et erat plebs expectans Zachariam: & mirabantur quod tardaret ipse in templo. Egressus autem non poterat loqui ad illos: & cognouerunt quod uisionem uidisset in tẽplo. Et ipse erat innuens illis: & permãsit mutus. Et factum est, ut impleti sunt dies officij eius: abijt in domum suam. Post hos autẽ dies concepit Helizabet uxor eius: & occultabat se mẽsibus quinq;, dicens: Quia sic fecit mihi dominus in diebus quibus respexit auferre opprobrium meũ inter homines. In mense autem sexto missus est angelus Gabriel a deo in ciuitatem Galilææ, cui nomen Nazareth, ad uirginem desponsatam uiro, cui nomen erat Ioseph de domo Dauid: & nomen uirginis Maria. Et ingressus angelus ad eam, dixit: Aue gratia plena dominus tecum: benedicta tu in mulieribus. Quæ cũ audisset, turbata est in sermone eius, & cogitabat qualis esset ista salutatio. Et ait angelus ei: Ne timeas Maria: inuenisti enim gratiam apud deum. Ecce concipies in utero & paries filium: & uocabis nomen eius Iesum: hic erit magnus & filius altissimi uocabitur. Et dabit illi dominꝰ deus sedem Dauid patris eiꝰ: & regnabit in domo Iacob in æternum: & regni eius nõ erit finis.

τέλος. Εἶπεν δὲ Μαριὰμ πρὸς τὸν
ἄγγελον. πῶς ἔσται τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα
οὐ γινώσκω; ¶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγε-
λος, εἶπεν αὐτῇ. πνεῦμα ἅγιον ἐπε-
λεύσεται ἐπί σε, καὶ δύναμις ὑψίσ-
του ἐπισκιάσει σοι. Διὸ καὶ τὸ γεννώμενον
ἅγιον, κληθήσεται υἱὸς θεοῦ. Καὶ ἰδοὺ
Ἐλισάβετ ἡ συγγενίς σου, ¶ αὐτὴ συ-
νέλημφεν υἱὸν ἐν γήρει αὐτῆς. ¶ οὗτος
μὴν ἕκτος ἐστὶν αὐτῇ τῇ καλουμένῃ
στείρᾳ, ὅτι οὐκ ἀδυνατήσει παρὰ τοῦ
θεοῦ πᾶν ῥῆμα. Εἶπεν δὲ Μαριάμ,
ἰδοὺ ἡ δούλη κυρίου, γένοιτό μοι κατὰ
τὸ ῥῆμά σου. Καὶ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ ὁ
ἄγγελος. Ἀναστᾶσα δὲ Μαριὰμ ἐν ταῖς
ἡμέραις ταύταις, ἐπορεύθη εἰς τὴν
ὀρεινὴν μετὰ σπουδῆς εἰς πόλιν Ἰού-
δα, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον Ζαχα-
ρίου, ¶ καὶ ἠσπάσατο τὴν Ἐλισάβετ. καὶ
ἐγένετο, ὡς ἤκουσεν Ἐλισάβετ τὸν ἀσπα-
σμὸν τῆς Μαρίας, ἐσκίρτησε τὸ βρέ-
φος ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς. καὶ ἐπλήσθη
πνεύματος ἁγίου Ἐλισάβετ, ¶ ἀνε-
φώνησε φωνῇ μεγάλῃ, ¶ εἶπεν. Εὐ-
λογημένη σὺ ἐν γυναιξί, ¶ εὐλογη-
μένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου. Καὶ
πόθεν μοι τοῦτο, ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ
κυρίου μου πρός με; ἰδοὺ γὰρ ὡς ἐγέ-
νετο ἡ φωνὴ τοῦ ἀσπασμοῦ σου εἰς τὰ
ὦτά μου, ἐσκίρτησεν ἐν ἀγαλλιάσει
τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ μου. ¶ μα-
καρία ἡ πιστεύσασα, ὅτι ἔσται τελείω-
σις τοῖς λελαλημένοις αὐτῇ παρὰ κυ-
ρίου, καὶ εἶπε Μαριάμ. Μεγαλύνει ἡ ψυ-
χή μου τὸν κύριον. ¶ ἠγαλλίασε τὸ
πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ σωτῆρί
μου, ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνω-
σιν τῆς δούλης αὐτοῦ. ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ
νῦν μακαριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαί.
ὅτι ἐποίησέ μοι μεγαλεῖα ὁ δυνα-
τὸς, ¶ ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ. καὶ τὸ ἔ-
λεος αὐτοῦ εἰς γενεὰς ¶ γενεὰς τοῖς
φοβουμένοις αὐτόν. Ἐποίησε κράτος
ἐν βραχίονι αὐτοῦ, διεσκόρπισεν ὑ-
περηφάνους διανοίᾳ καρδίας αὐτῶν.
καθεῖλεν δυνάστας ἀπὸ θρόνων, καὶ
ὕψωσε ταπεινούς. πεινῶντας ἐνέπλη-
σεν ἀγαθῶν, ¶ πλουτοῦντας ἐξαπέ-
στειλε κενούς. Ἀντελάβετο Ἰσραὴλ παι-
δὸς αὐτοῦ, μνησθῆναι ἐλέους. καθὼς
ἐλάλησε πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν,
τῷ Ἀβραὰμ καὶ τῷ σπέρματι αὐ-
τοῦ εἰς

finis. Dixit autem Maria ad angelum: Quomodo erit istud, quandoquidem uirum nō cognosco? Et respondens angelus, dixit ei: Spiritus sanctus supueniet in te, & uirtus altissimi obumbrabit tibi. Quapropter & quod nascetur ex te sanctum, uocabitur filius dei. Atq; ecce Elizabet cognata tua, & ipsa concepit filiū in senectute sua, & hic mensis est sextus illi, quæ dicebatur sterilis, quia nō erit impossibile apud deū omne uerbū. Dixit aūt Maria: Ecce ancilla domini, fiat mihi secundū uerbū tuum. Ac discessit ab illa angelus. Exurgēs aūt Maria in dieb⁹ his, abijt in montana cum festinatione in ciuitatem Iuda, & intrauit in domum Zachariæ, ac salutauit Elizabet. & factum est, ut audiuit salutationē Mariæ Elizabet, salijt infans in utero eius. Et repleta est spiritu sancto Elizabet, exclamauitq; uoce magna, & dixit: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus uentris tui. Et unde hoc mihi, ut ueniat mater domini mei ad me? Ecce enim ut facta est uox salutationis tuæ in auribus meis, exultauit præ gaudio infans in utero meo. Et beata quæ credidisti, quoniā perficientur ea quę dicta sunt ei à dño. Et ait Maria: Magnificat anima mea dñm. Et exultauit spiritus meus in deo seruatore meo: Quia respexit ad humilitatem ancillæ suæ. ecce em̄ ex hoc beatā me dicent omēs generationes. Quia fecit mihi magnifica qui potens est, & sanctū nomē eius: Et misericordia eius in progeniem & progenię, timentibus ipsum. Præstitit robur per brachium suū, dispersit supbos cogitatione cordis ipsorū. Detraxit potentes de sedibus, & euexit humiles. Esurietes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes. Suscepit Israël puerū suū, ut memor esset miseri-
cordiæ. Sicut locut⁹ est ad patres nostros, nimirū Abrahamo et se-

mini

finis. Dixit aūt Maria ad angelū: Quomodo fiet istud, quoniā uirū nō cognosco? Et respōdens angelus, dixit ei: Spiritus sanctus superueniet in te, & uirt⁹ altissimi obumbrabit tibi. Ideoq; & qđ nascetur ex te sanctum, uocabit filius dei. Et ecce Hellzabet cognata tua: & ipsa concepit filium in senectute sua. Et hic mēsis est sext⁹ illi quæ uocat sterilis: quia nō erit impossibile apud deum omne uerbū. Dixit aūt Maria: Ecce ancilla domini, fiat mihi secundū uerbū tuū. Et discessit ab illa angel⁹. Exurgēs aūt Maria in dieb⁹ illis: abijt in montana cū festinatione in ciuitatē Iuda: & intrauit in domū Zachariæ, & salutauit Helizabeth. Et factū est ut audiuit salutationē Mariæ Helizabet: exultauit infans in utero eius. Et repleta est spiritusancto Helizabeth: & exclamauit uoce magna, & dixit: Benedicta tu iter mulieres: & benedictus fructus uētris tui: Et unde hoc mihi ut ueniat mater domini mei ad me? Ecce em̄ ut facta est uox salutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in utero meo: & beata quæ credidisti: quoniā perficient ea quæ dicta sunt tibi a domino. Et ait Maria. Magnificat anima mea dominū. Et exultauit spiritus meus, in deo salutari meo. Quia respexit humilitatē ancillæ suæ: ecce em̄ ex hoc beatā me dicēt omnes generatiōes. Quia fecit mihi magna q potēs est: & sanctū nomen ei⁹. Et misericordia ei⁹ a progenie in ꝓgenies, timētibus eū. Fecit potētiā in brachio suo, dispersit superbos mente cordis sui. Deposuit potētes de sede: & exaltauit humiles. Esurientes impleuit bonis: & diuites dimisit inanes. Suscepit Israel puerum suū: memorari misericordiæ suæ. Sicut locutus est ad patres nostros: Abrahā & semini eius in sæcula.

τοῦ εἰς τὸν αἰῶνα. Ἐμεινε δὲ Μαριὰμ σὺν αὐτῇ ὡσεὶ μῆνας τρεῖς, καὶ ὑπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς. τῇ δὲ Ἐλισάβετ ἐπλήσθη ὁ χρόνος τοῦ τεκεῖν αὐτήν, καὶ ἐγέννησεν υἱόν. καὶ ἤκουσαν οἱ περίοικοι καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτῆς, ὅτι ἐμεγάλυνε κύριος τὸ ἔλεος αὐτοῦ μετ' αὐτῆς, καὶ συνέχαιρον αὐτῇ. Καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ, ἦλθον περιτεμεῖν τὸ παιδίον, καὶ ἐκάλουν αὐτὸ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ζαχαρίαν. καὶ ἀποκριθεῖσα ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπεν· οὐχί, ἀλλὰ κληθήσεται Ἰωάννης. καὶ εἶπον πρὸς αὐτήν, ὅτι οὐδείς ἐστιν ἐν τῇ συγγενείᾳ σου ὃς καλεῖται τῷ ὀνόματι τούτῳ. ἐνένευον δὲ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, τί ἂν θέλοι καλεῖσθαι αὐτό. καὶ αἰτήσας πινακίδιον ἔγραψε, λέγων· Ἰωάννης ἐστὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ. καὶ ἐθαύμασαν πάντες. ἀνεῴχθη δὲ τὸ στόμα αὐτοῦ παραχρῆμα, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει εὐλογῶν τὸν θεόν. καὶ ἐγένετο ἐπὶ πάντας φόβος τοὺς περιοίκους αὐτούς, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ὀρεινῇ τῆς Ἰουδαίας διελαλεῖτο πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα. καὶ ἔθεντο πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, λέγοντες· τί ἄρα τὸ παιδίον τοῦτο ἔσται; καὶ χεὶρ κυρίου ἦν μετ' αὐτοῦ. Καὶ Ζαχαρίας ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου, καὶ προεφήτευσε λέγων· Εὐλογητὸς κύριος ὁ θεὸς τοῦ Ἰσραήλ, ὅτι ἐπεσκέψατο καὶ ἐποίησε λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ. καὶ ἤγειρε κέρας σωτηρίας ἡμῖν ἐν τῷ οἴκῳ Δαβὶδ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ. καθὼς ἐλάλησε διὰ στόματος τῶν ἁγίων τῶν ἀπ' αἰῶνος προφητῶν αὐτοῦ, σωτηρίαν ἐξ ἐχθρῶν ἡμῶν, καὶ ἐκ χειρὸς πάντων τῶν μισούντων ἡμᾶς. ποιῆσαι ἔλεος μετὰ τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ μνησθῆναι διαθήκης ἁγίας αὐτοῦ. ὅρκον ὃν ὤμοσε πρὸς Ἀβραὰμ τὸν πατέρα ἡμῶν, τοῦ δοῦναι ἡμῖν, ἀφόβως ἐκ χειρὸς τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν ῥυσθέντας, λατρεύειν αὐτῷ, ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ ἐνώπιον αὐτοῦ πάσας τὰς ἡμέρας ἡμῶν. καὶ σὺ παιδίον προφήτης ὑψίστου κληθήσῃ, προπορεύσῃ γὰρ πρὸ προσώπου κυρίου ἑτοιμάσαι ὁδοὺς αὐτοῦ. τοῦ δοῦναι γνῶσιν σωτηρίας τῷ λαῷ αὐτοῦ ἐν ἀφέσει

mini eius in æuũ. Manſit aũt Maria cũ illa circiter menſibus tribus & reuerſa eſt in domũ ſuã. Elizabetæ uero impletũ eſt tempus pariendi, & peperit filiũ. Et audierũt uicini & cognati eius, qđ magnifice dñs miſericordia ſua uſus eſſet erga illam, et gratulabantur ei. Et factum eſt in die octauo, uenerunt ad circumcidendũ puerũ, & uocabant eum nomine patris ſui Zachariam. Et reſpõdens mater eius dixit: Nequaq̃, ſed uocabit̃ Iohannes. Et dixerũt ad illã: Nemo eſt in cognatiõe tua, qui uocetur iſto nomine. Innuebant aũt patri eius, quid uellet uocari eum Isq; poſtulatis tabellis ſcripſit, dicens: Iohannes eſt nomẽ eius. Et admirati ſunt uniuerſi. Apertũ eſt aũt os eius ilico, & lingua eius, & loquebaẽ laudans deũ. Et perua/ſit timor per omẽs uicinos eor , & per omnẽ montanã regionem Iudææ diuulgabant̃ omia uerba hæc, et poſuerũt omnes qui audierant, in corde ſuo, dicẽtes: Quid nam puer hic erit? Et manus domini erat cũ illo. Et Zacharias pater eius repletus eſt ſpiritu ſancto prophetauitq; dicẽs: Laudandus domin⁹ deus Iſraël, quia uiſitauit & fecit redemptionẽ populo ſuo. Et erexit cornu ſalutis nobis, in domo Dauid pueri ſui. Sicut locutus eſt per os ſanctorũ, quí à ſeculo fuerunt prophetarũ ſuorũ, Fore ut ſeruaremur ab inimicis noſtris, & de manu omniũ qui oderũt nos: Vt uteretur miſericordia erga patres noſtros, ac memor eſſet teſtamẽti ſui ſancti. præſtaretq; Iuſiurandũ quod iurauit ad Abrahã patrẽ noſtrũ, ac daret nobis: Vt ſine timore, de manu inimicorũ noſtrorũ liberati, ſeruiremus ipſi: Cũ ſanctitate & iuſtitia corã ipſo, cũctis dieb⁹ uitæ noſtræ. Et tu puer, ppheta altiſſimi uocaberis, præibis em̃ ante faciẽ dñi, ad parandũ uias ei⁹: Ad dandam ſcientiã ſalutis populo ipſius per re/

cula. Mãſit autẽ Maria cum illa quaſi mẽſibus tribus: & reuerſa eſt in domũ ſuã. Helizabet aũt impletũ eſt tempus pariẽdi: & peperit filiũ. Et audierũt uicini & cognati ei⁹, quia magnificauit dominus miſericordiã ſuam cum illa, & cõgratulabãtur ei. Et factum eſt in die octauo, uenerunt circuncidere puerum: & uocabãt eũ nomine patris ſui Zachariã. Et reſpõdens mater eius, dixit Nequaq̃, ſed uocabit̃ Iohannes. Et dixerunt ad illã: quia nemo eſt in cognatiõe tua qui uocet̃ hoc nomine. Innuebãt aũt patri eius quẽ uellet uocari eũ. Et poſtulãs pugillarẽ, ſcripſit dicens: Iohannes eſt nomẽ eius. Et mirati ſunt uniuerſi. Apertum eſt autẽ illico os ei⁹ et lingua eius: & loquebatur benedicens deũ. Et fact⁹ eſt timor ſuper omnes uicinos eorũ: & ſuper omnia mõtana Iudææ diuulgabantur omnia uerba hæc. Et poſuerunt omnes qui audierãt in corde ſuo, dicẽtes: Quiſputas puer iſte erit? Etenim man⁹ domini erat cũ illo. Et Zacharias pater eius repleꝰ eſt ſpiritu ſancto, & ppheta uit dicens: Benedictus dominus deus Iſrael: quia uiſitauit & fecit redẽptionẽ plebis ſuæ. Et erexit cornu ſalutis nobis: in domo Dauid pueri ſui. Sicut locutus eſt per os ſanctorũ qui a ſæculo ſunt, prophetarũ eius: Salutem ex inimicis noſtris: & de manu omniũ qui oderũt nos. Ad faciendam miſericordiam cũ patrib⁹ noſtris: & memorari teſtamẽti ſui ſancti. Iuſiurãdũ quod iurauit ad Abraham patrẽ noſtrũ: daturũ ſe nobis. Vt ſine timore de manu inimicorum noſtrorũ liberati: ſeruiamus illi. In ſanctitate & iuſticia coram ipſo omnibus dieb⁹ noſtris. Et tu puer, ppheta altiſſimi uocaberis: præibis enim ante faciẽ domini parare uias eius. Ad dãdam ſciẽtiam ſalutis plebi eius:

ἄφεσιν ἁμαρτιῶν αὐτῶν, διὰ σπλάγχνα ἐλέους θεοῦ ἡμῶν, ἐν οἷς ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἀνατολὴ ἐξ ὕψους, ἐπιφᾶναι τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις, τοῦ κατευθῦναι τοὺς πόδας ἡμῶν εἰς ὁδὸν εἰρήνης. Τὸ δὲ παιδίον ηὔξανε & ἐκραταιοῦτο πνεύματι, & ἦν ἐν ταῖς ἐρήμοις ἕως ἡμέρας ἀναδείξεως αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰσραήλ. Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἐξῆλθε δόγμα παρὰ καίσαρος αὐγούστου, ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην. αὕτη ἡ ἀπογραφὴ πρώτη ἐγένετο ἡγεμονεύοντος τῆς συρίας κυρηνίου. & ἐπορεύοντο πάντες ἀπογράφεσθαι ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν. ἀνέβη δὲ καὶ ἰωσὴφ ἀπὸ γαλιλαίας, ἐκ πόλεως Ναζαρὲθ, εἰς τὴν Ἰουδαίαν, εἰς πόλιν δαβὶδ, ἥτις καλεῖται βηθλεέμ, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου & πατριᾶς Δαβίδ, ἀπογράψασθαι σὺν μαριὰμ τῇ μεμνηστευμένῃ αὐτῷ γυναικί, οὔσῃ ἐγκύῳ. * Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ, ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτήν. καὶ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, & ἐσπαργάνωσεν αὐτὸν. * καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν τῇ φάτνῃ, διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι. & ποιμένες ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ αὐτῇ ἀγραυλοῦντες, καὶ φυλάσσοντες φυλακὰς τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν ποίμνην αὐτῶν. καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἐπέστη αὐτοῖς, καὶ δόξα κυρίου περιέλαμψεν αὐτούς. & ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἄγγελος, μὴ φοβεῖσθε. ἰδοὺ γὰρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἥτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ, ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σωτὴρ, ὅς ἐστι χριστὸς κύριος, ἐν πόλει δαβίδ. καὶ τοῦτο ὑμῖν τὸ σημεῖον. εὑρήσετε βρέφος ἐσπαργανωμένον, κείμενον ἐν φάτνῃ. & ἐξαίφνης ἐγένετο σὺν τῷ ἀγγέλῳ πληθος στρατιᾶς οὐρανίου, αἰνούντων τὸν θεὸν, καὶ λεγόντων. δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία. & ἐγένετο, ὡς ἀπῆλθον ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ ἄγγελοι, & οἱ ἄνθρωποι οἱ ποιμένες εἶπον πρὸς ἀλλήλους. Διέλθωμεν δὴ ἕως βηθλεέμ, & ἴδωμεν τὸ ῥῆμα

per remissionem peccatorũ eius: Per uiscera misericordiæ dei nostri, quibus uisitauit nos oriens ex alto: Vt illucesceret his qui in tenebris & umbra mortis sedebant ad dirigendos pedes nostros in uiam pacis. Puer autẽ crescebat & corroborabaᷣ spiritu, et erat in desertis, donec ueniret dies, quo ostendendus erat apud Israëlitas

Factum est autẽ in diebus illis: Exiit decretũ à Cæsare Augusto, ut censeretur totus orbis. Hæc descriptio prima facta est præside Syriæ Cyrenio. Et ibant omẽs ut profiterentur in suã quisq; ciuitatem. Ascendit aũt & Ioseph à Galilæa, de ciuitate Nazareth, in Iudæam: in ciuitatẽ Dauid, quæ uocatur Bethleem, eo quod esset de domo & familia Dauid, ut profiteretur cum Maria desponsa sibi uxore, quæ erat prægnãs. Accidit aũt cum essent ibi, completi sunt dies pariendi. Et peperit filiũ suũ primogenitũ, ac fascijs eum inuoluit, reclinauitq; eum in præsepi, quod non esset eis locus in diuersorio. Et pastores erant in regione eadem uigilantes, & excubantes excubias nocte super gregem suũ. Et ecce angelus domini astitit illis, & claritas domini circumfulsit illos, & timuerũt timore magno. Et dixit illis angelus: Ne timeatis. Ecce enim annuncio uobis gaudium magnum, quod futurum est toti populo, quia natus est uobis hodie seruator, qui est Christus dominus, in ciuitate Dauid. Et hoc uobis signum: Inuenietis infantem fascijs inuolutum, positum in præsepi. Et subito facta est cum angelo multitudo militiæ cœlestis, laudantium deum & dicentiũ: Gloria in altissimis deo, ac in terra pax, in hominibus bona uoluntas. Et factũ est ut discesserũt ab eis angeli in cœlum, & homines pastores loquebantur inter seſe: Transeam⁹ iam Bethleem usq;, & uideamus hoc quod

in remissionẽ peccatorũ eorum. Per uiscera miſericordiæ dei nostri: in quibus uisitauit nos oriẽs ex alto. Illuminare his qui in tenebris & in umbra mortis sedent: ad dirigẽdos pedes nostros in uiam pacis. Puer autẽ crescebat & confortabatur spiritu: & erat in desertis usque in diem ostẽsionis suæ ad Israel. Factum est autẽ in diebus illis. Exijt ædictũ a Cæsare augusto, ut describeret uniuersus orbis. Hæc descriptio prima facta est a præside Syriæ Cyrino. Et ibant omnes ut profiterẽtur singuli in suam ciuitatem. Ascendit autem & Ioseph a Galilæa de ciuitate Nazareth in Iudæã, in ciuitatem Dauid quæ uocatur Bethleem: eo quod esset de domo & familia Dauid ut profiteretur cum Maria despõsata sibi uxore prægnãte. Factum est aũt cum essent ibi, impleti sunt dies ut pareret. Et peperit filiũ suum primogenitum: & pannis eũ inuoluit: & reclinauit eũ in præsepio: quia nõ erat ei locus in diuersorio. Et pastores erant in regione eadem, uigilantes & custodiẽtes uigilias noctis super gregem suum. Et ecce angelus domini stetit iuxta illos: & claritas dei circunfulsit illos: & timuerunt timore magno. Et dixit illis angelus: Nolite timere: Ecce enim euangelizo uobis gaudium magnum quod erit oĩi populo: quia natus est uobis saluator q̃ est Christ⁹ domin⁹ in ciuitate Dauid. Et hoc uobis signum: Inuenietis infantem pannis inuolutum & positum in præsepio. Et subito facta est cum angelo multitudo militiæ cœlestis, laudantium deum & dicentiũ: Gloria in altissimis deo: & in terra pax hominib⁹ bonæ uolũtatis. Et factũ est ut discesserunt ab eis angeli in cœlũ: pastores loquebãtur ad inuicẽ. Transeamus usq; ad Bethleẽ & uideam⁹ hoc uerbum

II.

ῥῆμα τοῦτο τὸ γεγονὸς, ὃ ὁ κύριος ἐγνώρισεν ἡμῖν. Καὶ ἦλθον σπεύσαντες, καὶ ἀνεῦρον τήν τε Μαριὰμ καὶ τὸν Ἰωσὴφ, καὶ τὸ βρέφος κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ. ἰδόντες δὲ, διεγνώρισαν περὶ τοῦ ῥήματος, τοῦ λαληθέντος αὐτοῖς περὶ τοῦ παιδίου τούτου. καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν περὶ τῶν λαληθέντων ὑπὸ τῶν ποιμένων πρὸς αὐτούς. ἡ δὲ Μαριὰμ πάντα συνετήρει τὰ ῥήματα ταῦτα, συμβάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. Καὶ ὑπέστρεψαν οἱ ποιμένες, δοξάζοντες καὶ αἰνοῦντες τὸν θεὸν ἐπὶ πᾶσιν, οἷς ἤκουσαν καὶ εἶδον, καθὼς ἐλαλήθη πρὸς αὐτούς. καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν ἡμέραι ὀκτὼ τοῦ περιτεμεῖν τὸ παιδίον, καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦς, τὸ κληθὲν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου πρὸ τοῦ συλλημφθῆναι αὐτὸν ἐν τῇ κοιλίᾳ. καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ αὐτῶν κατὰ τὸν νόμον Μωσέως, ἀνήγαγον αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα, παραστῆσαι τῷ κυρίῳ, καθὼς γέγραπται ἐν νόμῳ κυρίου. ὅτι πᾶν ἄρσεν διανοῖγον μήτραν, ἅγιον τῷ κυρίῳ κληθήσεται. Καὶ τοῦ δοῦναι θυσίαν κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν νόμῳ κυρίου, ζεῦγος τρυγόνων, ἢ δύο νεοσσοὺς περιστερῶν. Καὶ ἰδοὺ ἦν ἄνθρωπος ἐν Ἱερουσαλὴμ, ᾧ ὄνομα Συμεών. Καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος καὶ εὐλαβὴς, προσδεχόμενος παράκλησιν τοῦ Ἰσραήλ, καὶ πνεῦμα ἅγιον ἦν ἐπ' αὐτόν. Καὶ ἦν αὐτῷ κεχρηματισμένον ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, μὴ ἰδεῖν θάνατον, πρὶν ἴδῃ τὸν χριστὸν κυρίου. Καὶ ἦλθεν ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν. καὶ ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν τοὺς γονεῖς τὸ παιδίον Ἰησοῦν, τοῦ ποιῆσαι αὐτοὺς κατὰ τὸ εἰθισμένον τοῦ νόμου περὶ αὐτοῦ, Καὶ αὐτὸς ἐδέξατο αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ, καὶ εὐλόγησε τὸν θεὸν, καὶ εἶπεν. Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου δέσποτα κατὰ τὸ ῥῆμά σου ἐν εἰρήνῃ. ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου, ὃ ἡτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν, φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν, καὶ δόξαν λαοῦ σου Ἰσραήλ. Καὶ ἦν ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ θαυμάζοντες, ἐπὶ τοῖς λαλουμένοις περὶ αὐτοῦ. Καὶ εὐλόγησεν

quod audiuimus accidisse, quod dominus aperuit nobis. Et uenerunt festinantes, & inuenerunt Mariam & Ioseph, & infantē positum in præsepi. Cum uidissent autem, diuulgauerunt de uerbo, quod dictum erat ipsis de puero hoc. Et omnes qui audierunt mirati sunt, de his quæ dicta erant à pastoribus ad ipsos. Porrò Maria conseruabat omia uerba hæc, conferens in corde suo. Et reuersi sunt pastores, glorificantes ac laudantes deum super omnibus, quæ audierant & uiderant, ita ut dictum fuerat ipsis. Et postquàm consummati sunt dies octo ut circuncideretur puer, uocatum est nomē eius Iesus, quod uocatum erat ab angelo priusquàm in utero conciperetur. Et posteaquàm completi fuissent dies purgationis eorum secundum legē Mosi, adduxerunt eum Hierosolymā, ut sisterent eum domino, sicut scriptum est in lege domini: Omne masculinū adaperiens uuluā, sanctum domino uocabitur, & ut darent hostiam secundum quod dictū est in lege domini, par turturum aut duos pullos columbarū. Et ecce homo erat Hierosolymis cui nomē Simeō. & homo iste iustus ac pius, expectās consolationem Israël, & spiritussanctus erat super eū. Et responsum acceperat à spiritu sancto, nō uisurū se mortem, nisi prius uideret Christū domini. Et uenit per spiritū in tēplū. Et cum inducerēt puerum Iesum parentes, ut facerēt secundū consuetudinē legis, pro eo, ipse quoq; accepit eū in ulnas suas & laudauit deū, ac dixit: Nūc dimittis seruum tuū domine secundū uerbū tuum in pace: quia uiderūt oculi mei salutare tuū. quod parasti ante faciem omnium populorū, lumen ad reuelationem gētium, & gloriā plebis tuæ Israel. Et erat pater & mater eius mirantes super his, quæ dicebant de illo. Et benedixit

uerbū quod factū est quod fecit dominus & ostēdit nobis. Et uenerūt festinātes & inuenerūt Mariā & Ioseph: & infantem positū in præsepio. Videtes autē cognouerūt de uerbo qđ dictū erat illis de puero hoc. Et omēs qui audierāt, mirati sunt: & de his quæ dicta erāt a pastoribus ad ipsos. Maria autem cōseruabat omnia uerba hæc: conferēs in corde suo. Et reuersi sunt pastores glorificātes & laudātes deū in omnibus quæ audierāt & uiderant, sicut dictū est ad illos. Et postquā cōsummati sunt dies octo ut circūcideretur puer: uocatū est nomen eius Iesus. Quod uocatū est ab angelo priusquā in utero cōciperet. Et postquā impleti sunt dies purgationis eius secundū legē Moysi, tulerūt illum in Hierusalem, ut sisterēt eum domino: sicut scriptū est in lege domini: Quia oīe masculinū adaperiēs uuluam, sanctū domino uocabit. Et ut darēt hostiam secūdum quod dictū est in lege domini: par turturū aut duos pullos columbarū. Et ecce homo erat in Hierusalē cui nomen Simeon. Et homo iste iustus & timoratus, expectans cōsolationē Israel: & spiritussanct⁹ erat in eo. Et respōsum acceperat Simeon a spiritusancto, nō uisurum se mortē nisi prius uideret Christū domini. Et uenit in spiritu in templū. Et cum inducerēt puerum Iesum parētes eius, ut facerēt secundū cōsuetudinem legis pro eo: & ipse accepit eū in ulnas suas: & benedixit deum & dixit: Nūc dimittis seruum tuū domine: secundum uerbum tuū in pace. Quia uiderūt oculi mei salutare tuū. Quod parasti ante faciē omniū populorū. Lumen ad reuelationē gentium: & gloriā plebis tuæ Israel. Et erāt pater ei⁹ & mater ei⁹ mirantes sup his quæ dicebātur de illo. Et benedixit

γησεν αὐτοὺς συμεών, & εἶπε πρὸς
μαριὰμ τὴν μητέρα αὐτοῦ. ἰδοὺ οὗ
τος κεῖται εἰς πτῶσιν, καὶ ἀνάστασιν
πολλῶν ἐν τῷ ἰσραήλ, καὶ εἰς σημεῖ
ον ἀντιλεγόμενον. καί σου δὲ αὐτῆς
τὴν ψυχὴν διελεύσεται ῥομφαία, ὅ
πως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν
καρδιῶν διαλογισμοί. καὶ ἦν ἄννα
προφῆτις θυγάτηρ φανουήλ ἐκ φυ
λῆς ἀσήρ, αὕτη προβεβηκυῖα ἐν ἡμέ
ραις πολλαῖς, ζήσασα ἔτη μετὰ ἀν
δρὸς ἑπτὰ ἀπὸ τῆς παρθενίας αὐτῆς. & αὕ
τη χήρα ὡς ἐτῶν ὀγδοήκοντα τεσ
σάρων, ἣ οὐκ ἀφίστατο ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ, νη
στείαις & δεήσεσι λατρεύουσα νυκτὸς
& ἡμέρας. & αὐτὴ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐπι
στᾶσα, ἀνθωμολογεῖτο τῷ κυρίῳ, καὶ
ἐλάλει περὶ αὐτοῦ πᾶσι τοῖς προσδε
χομένοις λύτρωσιν ἐν ἰερουσαλήμ.
καὶ ὡς ἐτέλεσαν ἅπαντα τὰ κατὰ τὸν
νόμον κυρίου, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν γα
λιλαίαν εἰς τὴν πόλιν αὐτῶν ναζαρέθ.
τὸ δὲ παιδίον �ηὔξανε & ἐκραταιοῦ
το πνεύματι, πληρούμενον σοφίας,
& χάρις θεοῦ ἦν ἐπ' αὐτό. καὶ ἐπορεύ
οντο οἱ γονεῖς αὐτοῦ κατ' ἔτος εἰς ἰερου
σαλὴμ τῇ ἑορτῇ τοῦ πάσχα. καὶ ὅτε ἐγέ
νετο ἐτῶν δώδεκα, ἀναβάντων αὐτῶν
εἰς ἰεροσόλυμα, κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἑορ
τῆς, καὶ τελειωσάντων τὰς ἡμέρας
ἐν τῷ ὑποστρέφειν αὐτούς, ὑπέμεινεν
ἰησοῦς ὁ παῖς ἐν ἰερουσαλήμ, & οὐκ
ἔγνωσαν οἱ γονεῖς αὐτοῦ. νομίσαν
τες δὲ αὐτὸν ἐν τῇ συνοδίᾳ εἶναι,
ἦλθον ἡμέρας ὁδόν, καὶ ἀνεζήτουν
αὐτὸν ἐν τοῖς συγγενέσιν, καὶ ἐν
τοῖς γνωστοῖς, & μὴ εὑρόντες αὐτὸν,
ὑπέστρεψαν εἰς ἰερουσαλήμ, ζητοῦν
τες αὐτόν. καὶ ἐγένετο μεθ' ἡμέρας
τρεῖς, εὗρον αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ κα
θεζόμενον ἐν μέσῳ τῶν διδασκά
λων, καὶ ἀκούοντα αὐτῶν, & ἐπε
ρωτῶντα αὐτούς. * ἐξίσαντο δὲ πάν
τες οἱ ἀκούοντες αὐτοῦ ἐπὶ τῇ συνέ
σει καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν αὐτοῦ. καὶ
ἰδόντες αὐτὸν ἐξεπλάγησαν. * καὶ
πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπε. τέ
κνον, τί ἐποίησας ἡμῖν οὕτως; ἰδοὺ
ὁ πατήρ σου κἀγὼ ὀδυνώμενοι ἐζη
τοῦμέν σε. καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς. τί
ὅτι ἐζητεῖτέ με; οὐκ ἤδειτε, ὅτι ἐν
τοῖς τοῦ πατρός μου δεῖ εἶναί με;

καὶ αὐ

dixit illis Simeon. & dixit ad Ma
riam matrē eius: Ecce positus est
hic in ruinā, & in resurrectionem
multorum in Israel, & in signū cui
contradicitur. Quin & tuā ipsi
us animam penetrabit gladius, ut
retegantur ex multis cordibus co
gitationes. Et erat Anna prophe
tissa filia Phanuël de tribu Aser.
Hæc processerat in multam æta
tem, & uixerat cum uiro annis se
ptem à uirginitate sua. Et hæc ui
dua annorum fermè octoginta
quatuor, quæ nō discedebat de tē
plo, ieiunijs ac deprecationib⁹ ser
uiens nocte ac die. Et hæc, eadem
hora superueniēs, uicissim confi
tebatur domino, & loquebat̄ de
illo omnibus qui expectabant re
demptionē Hierosolymis. Et ut
perfecerūt omnia secundū legem
domini, reuersi sunt in Galilæā in
ciuitatem suā Nazareth. Puer aūt
succrescebat corroborabaturque
spiritu, & implebatur sapiētia, &
gratia dei erat sup illū. Et ibāt pa
rētes ei⁹ quotannis Hierosolymā
in die festo paschæ. Et cū fact⁹ esi
set annorū duodecim, ascendenti
bus illis Hierosolymā secundum
consuetudinē diei festi, consum
matisq; diebus cū redirent illi, re
mansit puer Iesus Hierosolymis,
& nō cognouerunt parētes eius.
Cæterū rati illum esse in comita
tu, uenerūt itinere diei, & require
bant eum inter cognatos & inter
notos. Et cum nō inuenissent eū,
reuersi sunt Hierosolymā, quærē
tes eum. Et accidit post triduum,
inuenerūt illum in templo seden
tem in medio doctorū, audientē
illos, & interrogantē eos. Stupe=
bant autē omnes qui eum audie
bant super intelligētia & respōsis
eius: & uiso eo admirati sunt. Et
dixit mater eius ad illū: Fili, cur fe
cisti nobis sic? Ecce pater tuus &
ego dolētes quærebam⁹ te. Et ait
ad illos: Quid est qd̄ quærebatis
me? An nesciebatis, qd̄ in his quæ
patris mei sunt, oportet me esse?

Et illi

dixit illis Simeō: & dixit ad
Mariam matrem eius: Ecce
positus est hic in ruinam, &
in resurrectionē multorum
in Israel, & in signum cui cō
tradicetur. Et tuam ipsius
animam pertransibit gladi
us, ut reuelentur ex multis
cordibus cogitationes. Et e
rat Anna prophetissa filia
Phanuel de tribu Aser. Hæc
processerat in diebus mul
tis: & uixerat cū uiro suo an
nis septē a uirginitate sua.
Et hæc uidua usq; ad annos
octogintaquatuor quæ nō
discedebat de templo ieiu
nijs & obsecrationibus ser
uiens nocte ac die. Et hæc
ipsa hora superueniens cō
fitebatur domino: & loque
batur de illo omnib⁹ qui ex
pectabant redēptionē Isra
el. Et ut perfecerūt omia se
cundū legē domini, reuersi
sunt in Galilæā in ciuitatem
suam Nazaret. Puer autem
crescebat & cōfortabat̄ ple
nus sapiētia: & gratia dei e
rat in illo. Et ibant parentes
eius per oīes annos in Hie
rusalē in die solēni paschæ.
Et cum factus esset annorū
duodecim, ascendētibus il
lis Hierosolymā secundum
cōsuetudinē diei festi: con
summatisq; diebus cū redi
rent, remansit puer Iesus in
Hierusalē: & non cognoue
runt parētes eius. Existimā
tes autē illum esse in comi
tatu, uenerūt iter diei: & re
quirebāt eū inter cognatos
& notos: & nō inueniētes, re
gressi sunt in Hierusalem re
quirentes eum. Et factū est
post triduū, inuenerunt illū
in templo sedentē in medio
doctorū, audientē illos & in
terrogantem. Stupebāt au
tem omnes qui eum audie
bant sup prudētia & respō
sis eius. Et uidētes admirati
sunt. Et dixit mater eius ad
illum: Fili, quid feci sti nobis
sic? Ecce pater tuus & ego
dolentes quærebamus te.
Et ait ad illos: Quid est qd̄
me quærebatis? Nesciebā
tis: quia in his quæ patris
mei sunt, oportet me esse?

Et ipsi

καὶ αὐτοὶ οὐ συνῆκαν τὸ ῥῆμα τοῦτο ὃ ἐλάλησεν αὐτοῖς, καὶ κατέβη μετ' αὐτῶν, καὶ ἦλθεν εἰς ναζαρέθ, καὶ ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς. ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ διετήρει πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. καὶ ἰησοῦς προέκοπτε σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ καὶ χάριτι παρὰ θεῷ καὶ ἀνθρώποις.

ιγ * Ἐν ἔτει δὲ πεντεκαιδεκάτῳ τῆς ἡγεμονίας τιβερίου καίσαρος, ἡγεμονεύοντος ποντίου πιλάτου τῆς ἰουδαίας καὶ τετραρχοῦντος τῆς γαλιλαίας ἡρῴδου, φιλίππου δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ τετραρχοῦντος τῆς ἰτουραίας καὶ τραχωνίτιδος χώρας, καὶ λυσανίου τῆς ἀβιληνῆς τετραρχοῦντος, ἐπὶ ἀρχιερέως ἄννα καὶ καϊάφα, ἐγένετο ῥῆμα θεοῦ ἐπὶ ἰωάννην τὸν τοῦ ζαχαρίου υἱὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ. * καὶ ἦλθεν εἰς πᾶσαν τὴν περίχωρον τοῦ ἰορδάνου, κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, ὡς γέγραπται ἐν βίβλῳ λόγων ἡσαΐου τοῦ προφήτου, λέγοντος. φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ. πᾶσα φάραξ πληρωθήσεται, καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς ταπεινωθήσεται. καὶ ἔσται τὰ σκολιὰ εἰς εὐθείαν, καὶ αἱ τραχεῖαι εἰς ὁδοὺς λείας, καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ. * ἔλεγεν οὖν τοῖς ἐκπορευομένοις ὄχλοις βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ. γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς; ποιήσατε οὖν καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας, καὶ μὴ ἄρξησθε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς. πατέρα ἔχομεν τὸν ἀβραάμ. λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ ἀβραάμ. ἤδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται. πᾶν οὖν δένδρον, μὴ ποιοῦν καρπὸν καλόν, ἐκκόπτεται, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. * καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ ὄχλοι, λέγοντες. τί οὖν ποιήσομεν; ἀποκριθεὶς δὲ λέγει αὐτοῖς. ὁ ἔχων δύο χιτῶνας, μεταδότω τῷ μὴ ἔχοντι, καὶ ὁ ἔχων βρώματα, ὁμοίως ποιείτω. ἦλθον δὲ καὶ τελῶναι βαπτισθῆναι, καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν. διδάσκαλε, τί ποιήσομεν; ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς. μη-

Et illi non intellexerunt sermonē quem locutus est ipsis. Et descendit cum eis, uenitq; Nazareth, eratq; subditus illis. Mater autem eius conseruabat omia uerba hæc in corde suo. Et Iesus proficiebat sapientia, & ætate, & gratia apud deum atq; homines. Anno autem decimoquinto imperij Tiberij Cæsaris, Pontio Pilato præside Iudææ, tetrarcha uero Galilææ Herode, Philippo autem fratre eius tetrarcha Itureæ & Trachonitidis regionis, & Lysania Abilenes tetrarcha, sub pōtificibus Anna & Caiapha, factum est uerbū domini super Iohannem Zachariæ filiū in deserto. Et uenit in omnem regionem finitimam Iordani, prædicans baptismū pœnitentiæ in remissionem peccatorū sicut scriptum est in libro sermonum Hesaiæ prophetæ, dicentis: Vox clamantis in deserto, parate uiam domini, rectas facite semitas eius. Omnis uallis implebitur & omnis mons & collis reddetur humilis. Et fient quæ obliqua sunt directa, & asperæ uertētur in uias planas, & uidebit omis caro salutare dei. Diccbat ergo ad turbas, quæ exibant ut baptizarentur ab ipso: Progenies uiperarum, quis submonstrauit uobis ut fugeretis à uentura ira? Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ: & ne cœperitis dicere intra uosipsos, patrē habemus Abrahamū. Dico em uobis, potens est deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahamo. Iam uero et securis ad radicem arborum posita est. Omnis ergo arbor, nō faciens fructū bonū, excidit, & in ignem cōiicitur. Et interrogabant eum turbæ, dicētes: Quid ergo faciem⁹? Respōdens autē dicit illis: Qui habet duas tunicas, impertiat nō habēti: & qui habet escas, similiter faciat. Venerunt autē & publicani ut baptizarentur, & dixerunt ad illū: Magister, quid faciem⁹? At ille dixit ad

Et ipsi non intellexerūt uerbum qđ locut⁹ est ad eos. Et descēdit cum eis & uenit Nazareth: & erat subditus illis. Et mater eius cōseruabat omia uerba hæc in corde suo. Et Iesus proficiebat sapiētia & ætate & gratia apud deum & homines.

III. Anno autem quintodecimo imperij Tyberij Cæsaris procurante Pontio Pilato Iudææ: tetrarcha autem Galilææ Herode: Philippo autem fratre eius tetrarcha Itureæ & Traconitidis regionis: & Lysania Abilinæ tetrarcha, sub principibus sacerdotū Anna, & Caipha: factum est uerbum domini super Iohannem Zachariæ filium in deserto. Et uenit in omnem regionē Iordanis, prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum: sicut scriptum est in libro sermonū Esaiæ prophetæ: Vox clamātis in deserto parate uiā domini: rectas facite semitas eius. Omnis uallis implebit: & omnis mons & colliis humiliabitur. Et erunt praua in directa: & aspera in uias planas: & uidebit omnis caro salutare dei. Dicebat ergo ad turbas quæ exibāt ut baptizarētur ab ipso. Genimina uiperarū quis ostēdit uobis fugere a uentura ira? Facite ergo fruct⁹ dignos pœnitentiæ: & ne cœperitis dicere: patrem habemus Abraham. Dico enim uobis quia potens est deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ. Iam enim securis ad radicem arboris posita est. Omnis ergo arbor non faciens fructum bonum, excidetur & in ignē mittetur: Et interrogabant eū turbæ, dicentes: Quid ergo faciemus? Respōdens autem dicebat illis: Qui habet duas tunicas, det nō habenti: Et qui habet escas, similiter faciet. Venerunt autē & publicani ut baptizarent & dixerunt ad illū: Magister, quid faciemus? At ille dixit ad

τους. μη-

eos:

eos:

τους. μηδὲν πλέον παρὰ τὸ δια
τεταγμένον ὑμῖν πράσσετε. ἐπη
ρώτων δὲ αὐτὸν καὶ στρατευόμε
νοι, λέγοντες. Καὶ ἡμεῖς τί ποιήσο
μεν; καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς. μηδένα
διασείσητε, μηδὲ συκοφαντή
σητε, καὶ ἀρκεῖσθε τοῖς ὀψωνίοις ὑ
μῶν. προσδοκῶντος δὲ τοῦ λαοῦ,
καὶ διαλογιζομένων πάντων ἐν
ταῖς καρδίαις αὐτῶν περὶ τοῦ Ἰω
άννου, μήποτε αὐτὸς εἴη ὁ χριστός, ἀ
πεκρίνατο ὁ Ἰωάννης, ἅπασι λέ
γων. * Ἐγὼ μὲν ὕδατι βαπτίζω
ὑμᾶς, ἔρχεται δὲ ὁ ἰσχυρότερός μου,
οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς λῦσαι τὸν ἱ
μάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ,
αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύμα
τι ἁγίῳ καὶ πυρί. * οὗ τὸ πτύον
ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ
τὴν ἅλωνα αὐτοῦ, καὶ συνάξει τὸν
σῖτον εἰς τὴν ἀποθήκην αὐτοῦ,
τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσ
βέστῳ. πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἕτερα πα
ρακαλῶν, εὐηγγελίζετο τὸν λαόν.
* ὁ δὲ Ἡρῴδης ὁ τετράρχης, ἐλεγχό
μενος ὑπ' αὐτοῦ περὶ Ἡρῳδιάδος
τῆς γυναικὸς τοῦ ἀδελφοῦ αὐ
τοῦ, καὶ περὶ πάντων, ὧν ἐποίη
σεν πονηρῶν ὁ Ἡρῴδης, προσέθηκε
καὶ τοῦτο ἐπὶ πᾶσι, καὶ κατέ
κλεισε τὸν Ἰωάννην ἐν τῇ φυλα
κῇ. * Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ βαπτι
σθῆναι ἅπαντα τὸν λαόν, καὶ Ἰη
σοῦ βαπτισθέντος καὶ προσευ
χομένου, ἀνεῳχθῆναι τὸν οὐρανὸν
καὶ καταβῆναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅ
γιον σωματικῷ εἴδει ὡσεὶ περιστε
ρὰν ἐπ' αὐτόν, καὶ φωνὴν ἐξ οὐρα
νοῦ γενέσθαι, λέγουσαν. σὺ εἶ ὁ υἱός
μου ὁ ἀγαπητός, ἐν σοὶ εὐδόκησα.
* καὶ αὐτὸς ἦν ὁ Ἰησοῦς ὡσεὶ ἐτῶν
τριάκοντα ἀρχόμενος ὤν, ὡς ἐνο
μίζετο υἱὸς Ἰωσὴφ τοῦ Ἡλεί, τοῦ μα
θάτ, τοῦ Λευΐ, τοῦ Μελχί, τοῦ Ἰαννὰ
ἐ Ἰωσὴφ, τοῦ Ματταθίου, ἐ Ἀμὼς
τοῦ Ναούμ, τοῦ Ἐσλί, τοῦ Ναγγέ, τοῦ
Μαάθ, τοῦ Ματαθίου, τοῦ Σεμεΐ, τοῦ
Ἰωσὴχ, τοῦ Ἰούδα, τοῦ Ἰωαννᾶ, τοῦ Ῥη
σίᾳ, τοῦ Ζοροβάβελ, τοῦ Σαλαθιὴλ,
τοῦ Νηρί, τοῦ Μελχί, τοῦ Ἀδδί, ἐ κο
σὰμ, τοῦ Ἐλμαδὰμ, τοῦ Ἤρ, τοῦ Ἰη
σοῦ, ἐ Ἐλιέζερ, ἐ Ἰωρήμ, ἐ Ματθὰ,
τοῦ Λευΐ,

eos: Ne quid amplius quàm quod conſtitutum eſt uobis, exigatis. Interrogabāt autem eum & milites, dicentes: Et nos quid faciemus? Et ait illis: Ne quem concutiatis, ne quem calumniemini, & contenti eſtote ſtipendijs ueſtris. Expectante autem populo, & cogitantibus omnibus in cordibus ſuis de Iohanne, num ipſe eſſet ille Chriſtus? Reſpondit Iohannes, dicens uniuerſis: Ego quidem aqua baptizo uos: ſed ueniet fortior me, cui non ſum dignus ſoluere corrigiam calciamentorum, ipſe uos baptizabit ſpiritu ſancto & igni, cuius uentilabrum in manu ipſius, & purgabit aream ſuam, & congregabit triticum in horreum ſuum, paleas autem comburet igni inextinguibili. Multa quidem & alia exhortans euangelizabat populo. Herodes autem tetrarcha, cum corriperetur ab illo de Herodiade uxore fratris ſui, deq; omnibus malis, quæ faciebat Herodes, adiecit & hoc ſuper omnia, & incluſit Iohānem in carcerem. Factum eſt autem cum baptizaretur omnis populus, ut & Ieſu baptizato & orante apertum ſit cœlum, ac deſcendit ſpiritusſanctus corporali ſpecie quaſi columba in ipſum, & uox de cœlo facta eſt, quæ diceret: Tu es filius ille meus dilectus, in te complacitum eſt mihi. Et ipſe Ieſus incipiebat eſſe fermè annorum triginta, ut putabatur filius Ioſeph, qui fuit filius Heli, qui fuit Mathat, qui fuit Leui, qui fuit Melchi, qui fuit Ianne, qui fuit Ioſeph, qui fuit Matatthiæ, qui fuit Amos, qui fuit Naum, qui fuit Hesli, qui fuit Nagge, qui fuit Maath, qui fuit Matathiæ, qui fuit Semēi, qui fuit Ioſech, qui fuit Iuda, qui fuit Ioanna, qui fuit Rheſa, qui fuit Zorobabel, qui fuit Salathiel, qui fuit Neri, qui fuit Melchi, qui fuit Addi, qui fuit Coſam, qui fuit Helmadam, qui fuit Her, qui fuit Ieſo, qui fuit Heliezer, qui fuit Iorā, qui fuit Mattha, qui fuit

eos: Nihil amplius quam quod cōſtitutum eſt uobis faciatis. Interrogabant autē eū & milites, dicētes. Quid faciemus & nos? Et ait illis: Neminē cōcutiatis, neq; calumniam faciatis: & cōtenti eſtote ſtipēdijs ueſtris. Exiſtimante autē populo & cogitantibus omnibus in cordibus ſuis de Iohāne, ne forte ipſe eſſet Chriſtus. Reſpōdit Iohānes, dicēs oīibus: Ego quidem aqua baptizo uos: ueniet autē fortior me poſt me: cuius non ſum dignus ſoluere corrigiā calciamētorum eius, ipſe uos baptizabit in ſpiritu ſancto, & igni. Cuius uentilabrum in manu eius: & purgabit aream ſuam: & cōgregabit triticum in horreū ſuū: paleas autem cōburet igni inextinguibili. Multa quidē & alia exhortās euāgelizabat populo. Herodes autē Tetrarcha cū corriperetur ab illo de Herodiade uxore fratris ſui: & de omnib⁹ malis quæ fecit Herodes: adiecit & ſuper hoc oīa: & incluſit Iohannem in carcerē. Factū eſt autem cū baptizaret⁹ oīs populus: & Ieſu baptizato & orāte, apertū eſt cœlū: & deſcēdit ſpiritusſanctus corporali ſpecie ſicut columba in ipſum: & uox de cœlo facta eſt. Tu es filiꝰ meus dilectꝰ, in te cōplacui mihi. Et ipſe Ieſus erat incipiēs quaſi annorum triginta, ut putabat⁹ filius Ioſeph, qui fuit Heli, qui fuit Mathat, qui fuit Leui, qui fuit Melchi, qui fuit Iamne, qui fuit Ioſeph, qui fuit mathathiæ, qui fuit Amos, qui fuit Naum, qui fuit Heſli, qui fuit Nage, qui fuit Maath, qui fuit Mathathiæ, qui fuit Semei, qui fuit Ioſeph, q fuit Iuda, qui fuit Iohanna, qui fuit Reſa, qui fuit Zorobabel, qui fuit Salathiel, qui fuit Neri, qui fuit Melchi, qui fuit Addi, qui fuit Coſan, qui fuit Elmadan, fuit Her, quit fuit Ieſu, qui fuit Eliezer, qui fuit Iorim, qui fuit Mathat, qui

fuit

τοῦ λευεί, τοῦ συμεών, τοῦ ἰούδα, τοῦ ἰωσήφ, τοῦ ἰωνάμ, τοῦ ἐλιακείμ, τοῦ μελεᾶ, τοῦ μεναμ, τοῦ ματαθαθὰ, τοῦ ναθὰμ, τοῦ δαβὶδ, τοῦ ἰεσσαὶ, τοῦ ὀβὴδ, τοῦ βοὸζ, τοῦ σαλμὼν, τοῦ ναασσὼν, τοῦ ἀμιναδὰβ, τοῦ ἀρὰμ, τοῦ ἐσρὼμ, τοῦ φαρὲς, τοῦ ἰούδα, τοῦ ἰακὼβ, τοῦ ἰσαὰκ, τοῦ ἀβραὰμ, τοῦ θαρὰ, τοῦ ναχὼρ, τοῦ σαρούχ, τοῦ ῥαγαῦ, τοῦ φάλεκ, τοῦ ἑβὲρ, τοῦ σαλᾶ, τοῦ καϊνὰμ, τοῦ ἀρφαξὰτ, τοῦ σὴμ, τοῦ νῶε, τοῦ λάμεχ, τοῦ ματθουσάλα, τοῦ ἐνὼχ, τοῦ ἰαρὲδ, τοῦ μαλελεὴλ, τοῦ καϊνὰμ, τοῦ ἐνὼς, τοῦ σὴθ, τοῦ ἀδὰμ, τοῦ θεοῦ.

Ιησοῦς δὲ πνεύματος ἁγίου πλήρης, ὑπέστρεψεν ἀπὸ τοῦ ἰορδάνου, καὶ ἤγετο ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὴν ἔρημον, ἡμέρας τεσσαράκοντα πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ διαβόλου. * καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις. καὶ συντελεσθεισῶν αὐτῶν, ὕστερον ἐπείνασεν. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ διάβολος. εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἰπὲ τῷ λίθῳ τούτῳ ἵνα γένηται ἄρτος. καὶ ἀπεκρίθη Ιησοῦς πρὸς αὐτὸν, λέγων. γέγραπται ὅτι οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι θεοῦ. καὶ ἀναγαγὼν αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν, ἔδειξεν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τῆς οἰκουμένης ἐν στιγμῇ χρόνου, καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ διάβολος. σοὶ δώσω τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἅπασαν καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν, ὅτι ἐμοὶ παραδέδοται, καὶ ᾧ ἐὰν θέλω δίδωμι αὐτήν, σὺ οὖν ἐὰν προσκυνήσῃς ἐνώπιόν μου ἔσται σου πάντα. καὶ ἀποκριθεὶς αὐτῷ εἶπεν ὁ Ιησοῦς. ὕπαγε ὀπίσω μου σατανᾶ. γέγραπται γὰρ προσκυνήσεις κύριον τὸν θεόν σου, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. καὶ ἤγαγεν αὐτὸν εἰς ἰερουσαλὴμ, καὶ ἔστησεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ. εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν ἐντεῦθεν κάτω. γέγραπται γὰρ, ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περί σου, τοῦ διαφυλάξαί σε, καὶ

qui fuit Leui, qui fuit Simeõ, qui fuit Iuda, qui fuit Ioseph, qui fuit Ionam, qui fuit Heliachim, qui fuit Meleam, qui fuit Menam, qui fuit Mathatha, qui fuit Nathan, qui fuit Dauid, qui fuit Iesse, qui fuit Obed, qui fuit Booz, qui fuit Salmon, qui fuit Naasson, qui fuit Aminadab, qui fuit Aram, qui fuit Esrõ, qui fuit Phares, qui fuit Iudæ, qui fuit Iacob, qui fuit Isaac, qui fuit Abrahæ, qui fuit Tharræ, qui fuit Nachor, qui fuit Saruch, qui fuit Ragau, qui fuit Phalec, qui fuit Heber, qui fuit Sale, qui fuit Cainan, qui fuit Arphaxat, qui fuit Sem, qui fuit Noë, qui fuit Lamech, qui fuit Mathusala, qui fuit Enoch, qui fuit Iareth, qui fuit Malalehel, qui fuit Cainan, qui fuit Enos, qui fuit Seth, qui fuit Adã, qui fuit dei.

Iesus autem plenus spiritu sancto, regressus est à Iordane, & actus est per spiritum in desertum, ac diebus quadraginta tẽtabatur à diabolo, nihilq; comedit in diebus illis: & cõsumatis illis, deinde esurijt. Dixit autem illi diabolus: Si filius es dei, dic lapidi huic ut panis fiat. Et respondit ad illum Iesus, dicens: Scriptũ est: Non pane solo uiuet homo, sed omni uerbo dei. Et subduxit illum diabolus in montem excelsum, & ostendit illi omnia regna orbis terræ in puncto temporis, & ait illi diabolus: Tibi dabo potestatem hanc uniuersam & gloriam illorum, quia mihi tradita sunt, & cuicunq; uolo, do illam. Tu ergo si adoraueris prouolutus corã me, erũt tua omnia. Et respõdens Iesus dixit illi: Abi post me satana. Scriptum est enim: Adorabis dominũ deum tuum, & illũ solum coles. Et duxit illum Hierosolymã, statuitq; eum super pinnam templi, & dixit illi: Si filius dei es, mitte teipsum hinc deorsum. Scriptũ est enim, quod angelis suis mãdabit de te, ut seruẽt te, &

fuit Leui, qui fuit Simeon, qui fuit Iuda, q fuit Ioseph, qui fuit Iona, qui fuit Helia chim, qui fuit Melcha, qui fuit Menna, qui fuit Matha tha, qui fuit Nathã, qui fuit Dauid, qui fuit Iesse, qui fuit Obeth, qui fuit Booz, qui fuit Salmon, qui fuit Naasson, q fuit Aminadab, qui fuit Aram, qui fuit Esrom, qui fuit Phares, qui fuit Iudæ, qui fuit Iacob, qui fuit Isaac, qui fuit Abraam, qui fuit Thare, q fuit Nachor, qui fuit Saruch, qui fuit Ragau, q fuit Phalech, qui fuit Heber, qui fuit Sale, qui fuit Chainam, qui fuit Arphaxat, qui fuit Sem, qui fuit Noe, qui fuit Lamech, qui fuit Mathusalẽ, qui fuit Enoch, qui fuit Iareth, qui fuit Malaleel, qui fuit Chainam, qui fuit Enos, qui fuit Seth, qui fuit Adam, qui fuit dei.

IIII. Iesus autem plenus spiritu sancto egressus est a Iordane: & agebatur in spiritu in deserto diebus quadraginta, & tentabatur a diabolo. Et nihil manducauit in diebus illis: & consummatis illis, esurijt: Dixit autem illi diabolus: Si filius dei es, dic lapidi huic ut panis fiat. Et respondit ad illum Iesus: Scriptum est: quia nõ in pane solo uiuit homo sed in omni uerbo dei. Et duxit illum diabolus in montẽ excelsum: & ostendit illi omnia regna orbis terræ in momento temporis: & ait illi: Tibi dabo potestatem hanc uniuersam & gloriam illorũ: quia mihi tradita sunt: & cui uolo, do illa. Tu ergo si procidens adoraueris coram me, erunt tua omnia. Et respondens Iesus, dixit illi: Scriptũ est: Dominũ deũ tuũ adorabis: & illi soli seruies. Et duxit illum in Hierusalem: & statuit eũ super pinnaculum templi & dixit illi: Si filius dei es, mitte te hinc deorsum. Scriptum est enim: quod angelis suis mãdauit de te ut conseruent te: &

» σε, & ἐπὶ χερῶν ἀροῦσί σε, μή ποτε
» προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου.
& ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ ὁ Ιησοῦς,
« ὅτι εἰρηται. οὐκ ἐκπειράσεις κύριον τὸν
θεόν σου. & συντελέσας πάντα πει/
ρασμὸν ὁ διάβολος ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ
ιδ ἄχρι καιροῦ. * καὶ ὑπέστρεψεν ὁ Ιη/
α σοῦς ἐν τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος
εἰς τὴν γαλιλαίαν, & φήμη ἐξῆλ/
θε καθ' ὅλης τῆς περιχώρου περὶ αὐτοῦ. καὶ
αὐτὸς ἐδίδασκεν ἐν ταῖς συναγω/
γαῖς αὐτῶν, δοξαζόμενος ὑπὸ πάν/
ιε των. * καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ναζαρεθ, οὗ
ἦν τεθραμμένος, & εἰσῆλθεν κατὰ τὸ
ι εἰωθὸς αὐτῷ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββά/
των εἰς τὴν συναγωγὴν, & ἀνέστη ἀ/
ναγνῶναι. καὶ ἐπεδόθη αὐτῷ βιβλίον
Ησαΐου τοῦ προφήτου. & ἀναπτύξας τὸ
βιβλίον, εὗρεν τὸν τόπον, οὗ ἦν γεγραμ/
μένον. πνεῦμα κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὗ ἕνε/
» κεν ἔχρισέ με, εὐαγγελίζεσθαι πτω/
» χοῖς ἀπέσταλκέ με, ἰάσασθαι τοὺς συν/
» τετριμμένους τὴν καρδίαν, κηρύξαι
» αἰχμαλώτοις ἄφεσιν, καὶ τυφλοῖς
» ἀνάβλεψιν, ἀποστεῖλαι τεθραυσμένους
ἐν ἀφέσει, κηρύξαι ἐνιαυτὸν κυρίου δε/
κτόν. & πτύξας τὸ βιβλίον, ἀποδοὺς
τῷ ὑπηρέτῃ, ἐκάθισεν. & πάντων ἐν
τῇ συναγωγῇ οἱ ὀφθαλμοὶ ἦσαν ἀτε/
νίζοντες αὐτῷ. ἤρξατο δὲ λέγειν πρὸς
αὐτούς, ὅτι σήμερον πεπλήρωται ἡ γ/
γραφὴ αὕτη ἐν τοῖς ὠσὶν ὑμῶν.
ιθ * καὶ πάντες ἐμαρτύρουν αὐτῷ, καὶ
α ἐθαύμαζον ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς χά/
ριτος, τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τοῦ σό/
ματος αὐτοῦ, & ἔλεγον. οὐχ οὗτός
κ ἐστιν ὁ υἱὸς ἰωσήφ; * καὶ εἶπε πρὸς αὐ
ι τούς. πάντως ἐρεῖτέ μοι τὴν παραβο
λὴν ταύτην. ἰατρὲ θεράπευσον σεαυ
τόν, ὅσα ἠκούσαμεν γενόμενα ἐν τῇ
καπερναούμ, ποίησον καὶ ὧδε ἐν τῇ
πατρίδι σου. * εἶπε δέ, ἀμὴν λέγω
κα α ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς προφήτης δεκτός
κβ ἐστιν ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ. * ἐπ' ἀλη
ι θείας δὲ λέγω ὑμῖν, πολλαὶ χῆραι
ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις ἠλίου ἐν τῷ
ἰσραὴλ, ὅτε ἐκλείσθη ὁ οὐρανὸς ἐπὶ
ἔτη τρία & μῆνας ἓξ, ὡς ἐγένετο λι/
μὸς μέγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, &
πρὸς οὐδεμίαν αὐτῶν ἐπέμφθη ἠλίας,
εἰ μὴ εἰς σάρεφθα τῆς σιδῶνος πρὸς γυ
ναῖκα χήραν. πολλοὶ λεπροὶ ἦσαν
ἐπὶ

te, & in manibus tollent te, ne of/
fendas ad lapidem pedem tuum.
Et respondens Iesus ait illi: Di/
ctum est. Nō tentabis dominum
deum tuum. Et consumata omni
tentatione diabolus recessit ab il/
lo usque ad tempus. Et reuersus
est Iesus uirtute spiritus in Galilæ/
am, & fama exijt per uniuersam
regionem de illo. Et ipse doce/
bat in synagogis eorum, & glo/
rificabatur ab omnibus. Et uenit
Nazareth, ubi erat nutritus, & in/
trauit secundum consuetudinem
suam die sabbatorum in synago/
gam, & surrexit ut legeret. Et tra/
ditus est illi liber Hesaiæ prophe/
tæ. & ut explicuit librū, inuenit lo
cum ubi scriptū erat: Spiritus do/
mini super me, propterea quod
unxit me. ad euangelizandū pau
peribus misit me, ut sanem con/
tritos corde, ut prædicem capti/
uis remissionē, & cæcis uisum, ut
emittam confractos per remissio
nem, ut prædicem annum domi/
ni acceptum. Et cōplicato libro,
reddidit ministro, ac resedit. Et o/
mnium in synagoga oculi erant
defixi in eum. Cœpit autē dicere
ad illos: Hodie impleta est hæc
scriptura in auribus uestris. Et o/
mnes testimonium illi dabant, &
mirabātur super gratia sermonū,
qui procedebant ex ore ipsius, di
cebantq; : Nónne hic est filius Io/
seph? Et ait illis: Omnino dice/
tis mihi hanc similitudinem. Me/
dice, cura teipsum. Quæcunque
audiuimus facta in Capernaum,
fac & hic in patria tua. Ait autē:
Amē dico uobis, Nemo prophe/
ta acceptus est in patria sua. Sed
in ueritate dico uobis, multæ ui/
duæ erant in diebus Heliæ in I/
sraël, quando clausum est cœ/
lum annis tribus & mensibus sex,
cum facta esset fames magna per
omnem terram, & ad nullam il/
larum missus est Helias, nisi in
Sarephtha Sidonis ad mulierem
uiduam. Et multi leprosi erant

in Israël

te: & quia in manibus tollēt
te, ne forte offendas ad lapi
dem pedem tuū: Et respon
dens Iesus, ait illi: Dictum
est non tentabis dominum
deum tuum. Et consumma
ta omni tētatione diabolus
recessit ab illo usq; ad tem/
pus. Et regressus est Iesus
in uirtute spiritus in Galilæ
am: & fama exijt per uni/
uersam regionem de illo: &
ipse docebat in synagogis
eorū: & magnificabatur ab
oīibus: & uenit Nazareth
ubi erat nutritus: & intrauit
secundum consuetudinem
suam die sabbati in synago/
gam: & surrexit legere: &
traditꝰ est illi liber Esaiæ pro
phetæ: & ut reuoluit librū,
inuenit locū ubi scriptū e/
rat: Spiritus domini super
me eo quod unxit me: euā/
gelizare pauperibꝰ misit me
sanare cōtritos corde: præ/
dicare captiuis remissionē:
& cæcis uisum: dimittere cō
fractos in remissionē: prædi
care annū domini acceptū,
& diem retributionis: & cū
plicuisset librum, reddidit
ministro & sedit: & omniū
in synagoga oculi erant in/
tendētes in eum. Cœpit au/
tem dicere ad illos: quia ho
die impleta est hæc scriptu/
ra in auribus uestris. Et o/
mnes testimonium illi da/
bant, & mirabantur in uer/
bis gratiæ quæ procedebāt
de ore ipsius, & dicebant.
Nōne hic est filius Ioseph?
Et ait illis: Vtiq; dicetis mi/
hi hanc similitudinem: Me/
dice cura teipsum. Quanta
audiuimꝰ facta in Caphar
naū, fac & hic in patria tua.
Ait autem. Amen dico uo/
bis: quia nemo propheta ac
ceptus est in patria sua. In
ueritate dico uobis: multæ
uiduæ erant in diebus He/
liæ in Israel quādo clausum
est cœlum annis tribus, &
mensibus sex: cum facta es/
set fames magna in oīi ter/
ra: & ad nullam illarū mis/
sus est Helias, nisi in Sare/
pta Sidoniæ ad mulierē ui/
duam. Et multi leprosi erāt

in Israel

ἐπὶ Ἐλισαίου τοῦ προφήτου ἐν τῷ Ἰσραήλ, καὶ οὐδεὶς αὐτῶν ἐκαθαρίσθη εἰ μὴ Νεεμὰν ὁ Σύρος. καὶ ἐπλήσθησαν πάντες θυμοῦ ἐν τῇ συναγωγῇ, ἀκούοντες ταῦτα. καὶ ἀναστάντες, ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω τῆς πόλεως, καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἕως ὀφρύος τοῦ ὄρους, ἐφ' οὗ ἡ πόλις αὐτῶν ᾠκοδόμητο, εἰς τὸ κατακρημνίσαι αὐτόν. Αὐτὸς δὲ διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν ἐπορεύετο.

κγ κ κδ β * Καὶ κατῆλθεν εἰς Καπερναοὺμ πόλιν τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἦν διδάσκων αὐτοὺς ἐν τοῖς σάββασι. * Καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ ἦν ὁ λόγος αὐτοῦ.

κε κ * Καὶ ἐν τῇ συναγωγῇ ἦν ἄνθρωπος, ἔχων πνεῦμα δαιμονίου ἀκαθάρτου, καὶ ἀνέκραξε φωνῇ μεγάλῃ, λέγων. Ἔα, τί ἡμῖν καὶ σοί Ἰησοῦ Ναζαρηνέ; ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς; οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ. Καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, λέγων. Φιμώθητι, καὶ ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ. καὶ ῥίψαν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον εἰς μέσον, ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ, μηδὲν βλάψαν αὐτόν. καὶ ἐγένετο θάμβος ἐπὶ πάντας, καὶ συνελάλουν πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες. Τίς ὁ λόγος οὗτος; ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ καὶ δυνάμει ἐπιτάσσει τοῖς ἀκαθάρτοις πνεύμασι, καὶ ἐξέρχονται; καὶ ἐξεπορεύετο ἦχος περὶ αὐτοῦ εἰς πάντα τόπον τῆς περιχώρου. * Ἀναστὰς δὲ ἐκ τῆς συναγωγῆς, εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν Σίμωνος. ἡ πενθερὰ δὲ τοῦ Σίμωνος ἦν συνεχομένη πυρετῷ μεγάλῳ, καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν περὶ αὐτῆς. Καὶ ἐπιστὰς ἐπάνω αὐτῆς, ἐπετίμησε τῷ πυρετῷ, καὶ ἀφῆκεν αὐτήν. καὶ παραχρῆμα ἀναστᾶσα, διηκόνει αὐτοῖς. Δύοντος δὲ τοῦ ἡλίου, πάντες ὅσοι εἶχον ἀσθενοῦντας νόσοις ποικίλαις, ἤγαγον αὐτοὺς πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ ἑνὶ ἑκάστῳ αὐτῶν τὰς χεῖρας ἐπιθείς, ἐθεράπευσεν αὐτούς.

κζ κ * Ἐξήρχετο δὲ καὶ δαιμόνια ἀπὸ πολλῶν, κράζοντα καὶ λέγοντα. ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. καὶ ἐπιτιμῶν, οὐκ εἴα αὐτὰ λαλεῖν, ὅτι ᾔδεσαν τὸν Χριστὸν αὐτὸν εἶναι. * Γενομένης δὲ ἡμέρας διελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἔρημον τόπον, καὶ οἱ ὄχλοι ἐζήτουν αὐτόν,

in Israël sub Helisæo propheta, & nemo eorum mundatus est, nisi Naaman Syrus. Et repleti sunt omnes in synagoga ira, hæc audientes. Et insurrexerunt, eiecerunt que illum è ciuitate, & duxerunt illum usque ad supercilium montis, super quem ciuitas illorum erat ædificata, ut præcipitarent eũ. Ipse autem transiens per mediũ illorum ibat. Et descendit Capernaum ciuitatem Galilææ, ibiq; docebat illos sabbatis. Et stupebant super doctrina eius, quia cum potestate cõiunctus erat sermo ipsius. Et in synagoga erat homo, habens spiritum dæmonis immundi: & exclamauit uoce magna, dicens: Eia, quid tibi nobiscum est Iesu Nazarene? Venisti ad perdendum nos? Scio te qui sis, sanctus ille dei. Et increpauit illũ Iesus, dicens: Obmutesce, & exi ab eo. Et cum proiecisset illũ dæmonium in medium, exijt ab illo, nihilq; illi nocuit. Et factus est pauor super omnes: & colloquebantur inter sese, dicẽtes: Quis sermo hic est? quia cũ autoritate ac potestate imperat immundis spiritibus, & exeunt? Et diuulgabatur fama de illo in omnem locũ undique finitimæ regionis. Cum surrexisset autem Iesus de synagoga introiuit in domum Simonis. Socrus autem Simonis tenebatur febri magna, & rogauerunt illum pro ea. Et astans supra illam, increpauit febrem, & febris dimisit illam: statimque surgens, ministrabat illis. Cum autem sol occideret, omnes qui habebant infirmos morbis uarijs, ducebant illos ad eum: at ille singulis manus imponens, sanabat eos. Exibant autem & dæmonia à multis, clamantia ac dicentia: Tu es Christus filius dei. Et increpans, non sinebat ea loqui, quod scirent ipsum esse Christum. Facto autem die egressus ibat in desertum locum, & turbæ quærebant eum

in Israel sub Helisæo ꝓpheta: & nemo eorum mundatus est, nisi Naaman Syrus. Et repleti sunt omnes in synagoga ira hæc audientes. Et surrexèrunt & eiecerunt illum extra ciuitatem: & duxerunt illum usq; ad supercilium montis, supra quem ciuitas illorum erat ædificata ut præcipitarẽt eum. Ipse autem transiens, per mediũ illorum ibat. Et descẽdit in Capharnaum ciuitatẽ Galilææ, ibiq; docebat illos sabbatis. Et stupebãt in doctrina eius: quia in potestate erat sermo ipsius. Et in synagoga erat homo habẽs dæmonium immũdum: & exclamauit uoce magna dicens: Sine, quid nobis & tibi Iesu Nazarene? Venisti perdere nos. Scio te: quia sis sanctus dei. Et increpauit illum Iesus, dicens: Obmutesce & exi ab eo. Et cũ proiecisset illum dæmoniũ in medium, exĩt ab illo, nihilque eum nocuit. Et factus est pauor in omnibus, & colloquebantur adinuicem, dicentes: Quod est hoc uerbum: quia in potestate & uirtute imperat immundis spiritib⁹, & exeunt? Et diuulgabatur fama de illo in omnem locum regionis. Surgens autem Iesus de synagoga, introiuit in domum Simonis: socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus: & rogauerũt illum pro ea: & stans super illam, imperauit febri, & dimisit illam: & continuo surgens ministrabat illis. Cum autem sol occidisset, omnes qui habebant infirmos uarijs languoribus, ducebãt illos ad eum: at ille singulis manus imponens, curabat eos: exiebant autẽ dæmonia a multis clamantia, & dicentia, quia tu es filius dei. Et increpans non sinebat ea loqui: quia sciebant ipsum esse Christum. Facta autem die, egressus ibat in desertum locum: & turbæ requirebant

τὸμ αὐτὸμ, ⁊ ἦλθομ ἕως αὐτοῦ, ἡ κα
τεῖχομ αὐτὸμ τοῦ μὴ πορεύεσθαι ἀπ
αὐτῶμ. ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς, ὅτι ἡ
ταῖς ἑτέραις πόλεσιμ εὐαγγελίσα/
σθαί με δεῖ τὴν βασιλείαμ τοῦ θεοῦ,
ὅτι εἰς τοῦτο ἀπέσταλμαι. ⁊ ἦμ κη/
ρύσσωμ εἰς τὰς συναγωγὰς τῆς γα
λιλαίας. * Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ὄχλομ
ἐπικεῖσθαι αὐτῷ, ⁊ ἀκούειμ τὸμ λόγομ τοῦ
θεοῦ, ⁊ αὐτὸς ἦμ ἑστὼς παρὰ τὴν λίμνην
γεννησαρέθ. ⁊ εἶδε δύο πλοῖα ἑστῶτα
παρὰ τὴν λίμνην, οἱ δὲ ἁλιεῖς ἀποβάντες
ἀπ᾽αὐτῶν, ἀπέπλυναμ τὰ δίκτυα. ἐμ
βὰς δὲ εἰς ἓμ τῶν πλοίωμ, ὃ ἦμ τοῦ σίμω
νος, ἠρώτησεμ αὐτὸμ, ἀπὸ τῆς γῆς ἐπα
ναγαγεῖμ ὀλίγομ. ⁊ καθίσας ἐδίδα
σκεμ ἐκ τοῦ πλοίου τοὺς ὄχλους. * Ὡς
δὲ ἐπαύσαντο λαλοῦμ, εἶπε πρὸς τὸμ σί
μωνα. ἐπανάγαγε εἰς τὸ βάθος, καὶ
χαλάσατε τὰ δίκτυα ὑμῶμ εἰς ἄ/
γραμ. ⁊ ἀποκριθεὶς ὁ σίμωμ, εἶπεμ
αὐτῷ, ἐπιστάτα, δι᾽ ὅλης τῆς νυκτὸς κο
πιάσαντες οὐδὲμ ἐλάβομεμ, ἐπὶ δὲ
ῥήματί σου χαλάσω τὰ δίκτυομ. καὶ
τοῦτο ποιήσαντες, συμέκλεισαμ πλῆ
θος ἰχθύωμ πολύ. διεῤῥήγνυτο δὲ τὸ
δίκτυομ αὐτῶν, ⁊ κατένευσαμ τοῖς με
τόχοις, τοῖς ἐν τῷ ἑτέρῳ πλοίῳ, τοῦ
ἐλθόντας συλλαβέσθαι αὐτοῖς. ⁊ ἦλ/
θομ, καὶ ἔπλησαμ ἀμφότερα τὰ πλοῖα
ὥστε βυθίζεσθαι αὐτά. * Ἰδὼμ δὲ σίμωμ
Πέτρος, προσέπεσε τοῖς γόνασι τοῦ Ι
σοῦ, λέγωμ. ἔξελθε ἀπ᾽ἐμοῦ, ὅτι ἀμὴρ
ἁμαρτωλός εἰμι κύριε. θάμβος γὰρ
περιέσχεμ αὐτὸμ, ⁊ πάντας τοὺς σὺμ
αὐτῷ, ἐπὶ τῇ ἄγρᾳ τῶν ἰχθύωμ, ἣμ συμέ
λαβομ, ὁμοίως δὲ ⁊ Ἰάκωβομ ⁊ Ἰω
άμμην τοὺς ζεβεδαίου, οἳ ἦσαμ κοιμω/
νοὶ τῷ σίμωνι. * καὶ εἶπε πρὸς τὸμ
σίμωνα ὁ Ἰησοῦς. μὴ φοβοῦ, ἀπὸ τοῦ
νῦμ ἀνθρώπους ἔσῃ ζωγρῶμ. ⁊ κατα
γαγόντες τὰ πλοῖα ἐπὶ τὴμ γῆμ,
ἀφέντες ἅπαντα ἠκολούθησαμ αὐτῷ
* καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸμ ἐν μιᾷ
τῶν πόλεωμ, ⁊ ἰδοὺ ἀνὴρ πλήρης λέ/
πρας, καὶ ἰδὼμ τὸμ Ἰησοῦμ. πεσὼμ ἐπὶ
πρόσωπομ, ἐδεήθη αὐτοῦ, λέγωμ. κύ/
ριε, ἐὰμ θέλῃς, δύνασαί με καθαρί/
σαι. καὶ ἐκτείνας τὴμ χεῖρα, ἥψατο
αὐτοῦ, εἰπώμ. θέλω, καθαρίσθητι.
καὶ εὐθέως ἡ λέπρα ἀπῆλθεμ ἀπ᾽αὐ
τοῦ. ⁊ αὐτὸς παρήγγειλεμ αὐτῷ, μη
δενὶ

bant eum, & uenerunt usque ad ipsum, & detinebant illū ne discederet ab eis. Quibus ille ait: Et aliis ciuitatibus oportet me euangelizare regnum dei, nam in hoc missus sum. Et prædicabat in synagogis Galilææ.

Factum est autem cum turba immineret ei, ut audiret uerbum dei, & ipse stabat iuxta stagnū Genezareth. & uidit duas naues stantes ad stagnum, piscatores autem descenderāt ex illis, & abluebant retia. Ingressus autem in unā nauim, quæ erat Simonis, rogauit eum, ut à terra abduceret pusillum, & sedens docebat de nauicula turbas. Vt cessauit autem loqui, dixit ad Simonem: Duc in altū, & laxate retia uestra in capturam Et respondens Simon, dixit illi: Præceptor, per totam noctem laborantes nihil cepimus: tamen tuo iussu laxabo rete. Et cum hoc fecissent, concluserunt piscium multitudinem copiosam. Rumpebatur autem rete eorum. Et annuerunt socijs, qui erant in altera nauī, ut uenirent & adiuuarent ipsos. Et uenerunt, atque impleuerunt ambas naues, ita ut mergerentur. Quod cum uideret Simon Petrus, accidit ad genua Iesu, dicens: Discede à me domine, quia homo peccator sum. Stupor enim circundederat eum, & omnes qui cum illo fuerant, super captu piscium, quem ceperant, similiter autem Iacobum & Iohannem filios Zebedæi: qui erāt socij Simonis. Et ait ad Simonē Iesus: Noli timere, ex hoc iam homines eris capiēs. Et subductis ad terrā nauibus: relictis omībus secuti sunt eū. Et factū est cum esset in una ciuitatū, & ecce uir plenus lepra & uidēs Iesum: & procidens in faciē suā, rogauit eum dicēs: Domine si uis, potes me mūdare. Et extendens manū, tetigit eum Iesus dicēs: Volo, mundare. Et confestim lepra discessit ab illo. Et ipse præcepit illi:

V.

ut ne

li, ne

δενὶ εἰπῇμ, ἀλλὰ ἀπελθὼμ δεῖξομ σε
αυτὸμ τῷ ἱερεῖ, ⁊ προσένεγκε περὶ τ
καθαρισμοῦ σου, καθὼς προσέταξε
λδ μωσῆς εἰς μαρτύριομ αὐτοῖς. * Διῆρ
α χετο δὲ μᾶλλομ ὁ λόγος περὶ αὐ
τοῦ, ⁊ συνήρχοντο ὄχλοι πολλοὶ ἀ
κούειμ, ⁊ θεραπεύεσθαι ὑπ' αὐτοῦ ἀπὸ
λε τῶν ἀσθενειῶν αὐτῶμ. * Αὐτὸς δὲ ἦμ
β ὑποχωρῶν ἐν ταῖς ἐρήμοις, ⁊ προ-
λς σηυχόμενος. * καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ
β τῶν ἡμερῶμ, ⁊ αὐτὸς ἦμ διδάσκωμ,
⁊ ἦσαμ καθήμενοι φαρισαῖοι ⁊ νο
μοδιδάσκαλοι, οἱ ἦσαμ ἐληλυθότες
ἐκ πάσης κώμης τῆς γαλιλαίας ⁊
ἰουδαίας ⁊ ἱερουσαλήμ, ⁊ δύναμις
λζ κυρίου ἦμ εἰς τὸ ἰᾶσθαι αὐτόν. * καὶ ἰδοὺ ιτ
α ἄνδρες φέροντες ἐπὶ κλίνης ἄνθρωπομ
ὃς ἦμ παραλελυμένος, καὶ ἐζήτουμ αὐτὸ
εἰσενεγκεῖμ, ⁊ θεῖναι ἐνώπιομ αὐτοῦ,
⁊ μὴ εὑρόντες διὰ ποίας εἰσενέγκω
σιμ αὐτὸμ διὰ τοῦ ὄχλομ, ἀναβάντες
ἐπὶ τὸ δῶμα, διὰ τῶν κεράμωμ κα
θῆκαμ αὐτὸμ σὺμ τῷ κλινιδίῳ εἰς τὸ
μέσομ ἔμπροσθεμ τοῦ Ιησοῦ. ⁊ ἰδὼμ
τὴμ πίστιμ αὐτῶμ, εἶπεμ αὐτῷ. ἄνθρω
πε, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.
⁊ ἤρξαντο διαλογίζεσθαι οἱ γραμμα
τεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι, λέγοντες. τίς ἔστιν
οὗτος, ὃς λαλεῖ βλασφημίας; τίς δύ
ναται ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ μόνος
ὁ θεός; ἐπιγνοὺς δὲ ὁ Ιησοῦς τοὺς διά
λογισμοὺς αὐτῶμ, ἀποκριθεὶς, εἶπε
πρὸς αὐτούς. τί διαλογίζεσθε ἐν ταῖς
καρδίαις ὑμῶμ; τί ἔστιμ εὐκοπώτερομ
εἰπεῖμ, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι
σου, ἢ εἰπεῖμ, ἔγειραι ⁊ περιπάτει; ἵνα
δὲ εἰδῆτε, ὅτι ἐξουσίαμ ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτί
ας, εἶπε τῷ παραλυτικῷ. σοὶ λέγω,
ἔγειραι. ⁊ ἆρας τὸ κλινίδιόμ σου πο
ρεύου εἰς τὸμ οἶκόμ σου. καὶ παραχρῆμα
ἀναστὰς ἐνώπιομ αὐτῶμ, ἄρας ἐφ' ὃ κα
τέκειτο, ἀπῆλθεν εἰς τὸμ οἶκομ αὐτοῦ, δο
ξάζωμ τὸμ θεόμ. ⁊ ἔκστασις ἔλαβεμ ἅπ
αντας, ⁊ ἐδόξαζομ τὸμ θεόμ, καὶ ἐπλή
σθησαμ φόβου, λέγοντες, ὅτι εἴδομέν
παράδοξα σήμερομ. * καὶ μετὰ ταῦ- ιδ
τα ἐξῆλθε, ⁊ ἐθεάσατο τελώνην, ὀνό
ματι λευὶμ, καθήμενομ ἐπὶ τὸ τελώ
νιομ, ⁊ εἶπεν αὐτῷ. ἀκολούθει μοι. ⁊
καταλιπὼμ ἅπαντα, ἀναστὰς, ἠκο
λούθησεν αὐτῷ. * καὶ ἐποίησε δοχὴμ
μεγάλην

li, ne cuiquã diceret, sed uade, in
quit, ostende teipsum sacerdoti,
& offer pro emũdatione tui, quẽ
admodũ præcepit Moses in testi
monium illis. Peruagabatur autẽ
magis rumor de illo, & cõuenie
bant turbæ multæ ut audirent, &
sanarentur ab infirmitatibus suis.
Ipse autem agebat in secessu in de
sertis & orabat. Et factũ est quo
dam die, & ipse docebat, erantq;
pharisæi sedentes ac legis docto
res, qui uenerant ex omni castel
lo Galilææ & Iudææ & Hierusa
lem, & uirtus domini aderat ad
sanandum eos. Et ecce uiri por
tantes in lecto hominem, qui erat
paralyticus, & quærebant eum in
ferre, & ponere ante illum. Et nõ
inuenientes qua parte illum infer
rent præ turba, ascenderunt su
per tectum, ac per tegulas demi
serunt eum cum lectulo in medi
um ante Iesum. Quorum fidem
ut uidit, dixit illi: Homo, remit
tantur tibi peccata tua. Et cœpe
runt cogitare scribæ & pharisæi,
dicentes: Quis est is qui loqui
tur blasphemias? Quis potest re
mittere peccata, nisi solus deus?
Vt cognouit autem Iesus cogita
tiones eorum, respõdens, dixit
ad illos: Quid cogitatis in cordi
bus uestris? Vtrum est facilius di
cere, remittantur tibi peccata, an
dicere, surge & ambula? Vt autẽ
sciatis quod filius hominis habet
potestatẽ in terra remittendi pec
cata, ait paralytico: Tibi dico, sur
ge, tolle lectulũ tuum, & uade in
domum tuam. Isq; confestim sur
gens coram illis, tollebat in quo
iacuerat, abijtq; in domum suam
glorificans deum. Et stupor cor
ripuit omẽs, & glorificabant deũ:
& repleti sunt timore, dicentes:
Vidimus incredibilia hodie. Et
post hæc exijt, ac uidit publicanũ
nomine Leui, sedentem ad telo
nium, & ait illi: Sequere me. Atq;
is relictis omnibus, surgens, secu
tus est eum. Et fecit ei conuiuium
magnum

ut nemini diceret, sed uade
ostende te sacerdoti: & offer
pro emundatione tua sicut
præcepit Moyses in testimo
niũ illis. Perambulabat au
tem magis sermo de illo: &
conueniebãt turbæ multæ,
ut audirent & curarẽtur ab
infirmitatibus suis. Ipse au
tem secedebat in desertũ &
orabat. Et factum est in una
dierum, & ipse sedebat do
cens. Et erant pharisæi sedẽ
tes & legis doctores qui ue
nerant ex omni castello Ga
lilææ & Iudææ & Hierusalẽ:
& uirtus domini erat ad sa
nandũ eos. Et ecce uiri por
tantes in lecto hominẽ qui
erat paralyticus: & quære
bant eum inferre & ponere
ante eum. Et nõ inuenientes
qua parte illũ inferrent præ
turba: ascenderũt supra te
ctum: & per tegulas submi
serũt eum cum lecto in me
dium ante Iesum. Quorũ
fidem ut uidit, dixit: Homo,
remittũtur tibi peccata tua.
Et cœperũt cogitare scribæ
& pharisæi, dicentes: Quis
est hic qui loquitur blasphe
mias? Quis potest dimitte
re peccata, nisi solus deus?
Vt cognouit autẽ Iesus co
gitationes eorũ, respõdens
dixit ad illos Quid cogita
tis mala in cordib⁹ uestris?
Quid est facilius dicere, di
mittũtur tibi peccata: an di
cere, surge & ambula? Vt
autem sciatis quia filius ho
minis habet potestatem in
terra dimittendi peccata, ait
paralytico: Tibi dico, sur
ge: tolle lectum tuum & ua
de in domum tuam. Et con
festim surgens coram illis,
tulit lectum in quo iacebat,
& abijt in domum suã, ma
gnificans deum. Et stupor
apprehendit omnes: & ma
gnificabant deum. Et reple
ti sunt timore, dicentes quia
uidimus mirabilia hodie.
Et post hæc exijt: & uidit pu
blicanum nomine Leui se
dentem ad teloneum, & ait
illi: Sequere me. Et relictis
omnibus, surgens secutus
est eũ: & fecit ei conuiuium

μεγάλην λευείς αὐτῷ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, καὶ ἦν ὄχλος πολυῶν τελωνῶν καὶ ἄλλων, οἳ ἦσαν μετ' αὐτῶν κατακείμενοι. καὶ ἐγόγγυζον οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγοντες. διὰ τί μετὰ τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίετε καὶ πίνετε; μβ * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπε πρὸς αὐτούς. οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. οὐκ ἐλήλυθα καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν. οἱ δὲ εἶπαν πρὸς αὐτόν. διὰ τί οἱ μαθηταὶ ἰωάννου νηστεύουσι πυκνὰ, καὶ δεήσεις ποιοῦνται, ὁμοίως καὶ οἱ τῶν φαρισαίων, οἱ δὲ σοὶ ἐσθίουσι καὶ πίνουσιν. ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς. μὴ δύνασθε τοὺς υἱοὺς τοῦ νυμφῶνος, ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστι, ποιῆσαι νηστεύειν; ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι, καὶ ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, τότε νηστεύσουσιν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. ἔλεγε δὲ καὶ παραβολὴν πρὸς αὐτούς. ὅτι οὐδεὶς ἐπίβλημα ἱματίου καινοῦ ἐπιβάλλει ἐπὶ ἱμάτιον παλαιόν, εἰ δὲ μή γε, καὶ τὸ καινὸν σχίσει, καὶ τῷ παλαιῷ οὐ συμφωνήσει τὸ ἐπίβλημα ἀπὸ τοῦ καινοῦ. καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς, εἰ δὲ μή γε, ῥήξει ὁ νέος οἶνος τοὺς ἀσκοὺς, καὶ αὐτὸς ἐκχυθήσεται, καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται. ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς βλητέον, καὶ ἀμφότεροι συντηροῦνται. καὶ οὐδεὶς πιὼν παλαιὸν εὐθέως θέλει νέον, λέγει γάρ, ὁ παλαιὸς χρηστότερός ἐστιν.

μα β * Ἐγένετο δὲ, ἐν σαββάτῳ δευτεροπρώτῳ διαπορεύεσθαι αὐτὸν διὰ τῶν σπορίμων, καὶ ἔτιλλον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τοὺς στάχυας, καὶ ἤσθιον, ψώχοντες ταῖς χερσίν. τινὲς δὲ τῶν φαρισαίων εἶπον αὐτοῖς. τί ποιεῖτε, ὃ οὐκ ἔξεστι ποιεῖν ἐν τοῖς σάββασιν. καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπεν ὁ ἰησοῦς. οὐδὲ τοῦτο ἀνέγνωτε, ὃ ἐποίησε δαβὶδ, ὅτε ἐπείνασεν αὐτὸς, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ὄντες, ὡς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔλαβε καὶ ἔφαγε, καὶ ἔδωκε καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ, οὓς οὐκ ἔξεστι φαγεῖν, εἰ μὴ μόνους τοὺς ἱερεῖς; καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅτι κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.

magnum Leui in domo sua, & erat turba multa publicanorum, & aliorum, qui cum illis accumbebant. Et murmurabant scribæ, & pharisæi, aduersus discipulos eius dicentes: Quare cum publicanis & peccatoribus editis & bibitis? Et respondens Iesus, dixit ad illos: Non egent qui sani sunt medico, sed qui male habent. Non ueni uocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam. At illi dixerunt ad eum: Quare discipuli Iohannis ieiunant frequenter, & obsecrationes faciũt, similiter & pharisæorum, tui uero edunt & bibunt? Quibus ipse ait: Num potestis facere, ut filij thalami, dum cum illis est sponsus, ieiunent? Venient autem dies, & cum ablatus fuerit ab illis sponsus, tunc ieiunabunt in illis diebus. Dicebat autẽ & similitudinem ad illos: Nemo immissuram noui uestimenti immittit in uestimentum uetus, alioquin, & nouum rumpit, & ueteri non conuenit immissura ex nouo. Et nemo mittit uinum nouũ in utres ueteres, alioqui rumpet uinum nouum utres, & ipsum effundetur, & utres peribũt. Sed uinum mustum in utres nouos mittendum est, & utraq; conseruantur. Et nemo qui biberit uetus, statim uult nouũ: dicit enim, uetus melius est. Accidit autem, ut in sabbato secundoprimo transiret per sata, ac uellebant discipuli eius spicas edebantq;, confricantes manibus. Quidã autem pharisæorum dicebant illis: Quid facitis, quod non licet facere in sabbatis? Et respondens Iesus ad eos, dixit: Ne hoc quidem legistis, quod fecit Dauid, cum esuriisset ipse, & qui cum illo erant, quomodo intrauit in domum dei, & panes propositionis sumpsit, editq; ac dedit etiam his qui secum erant, quos nõ licet edere, nisi tantum sacerdotibus? Et dicebat illis Dominus est filius hominis etiã sabbati.

magnũ Leui in domo sua: & erat turba multa publicanorum & aliorũ qui cũ illis erant discũbentes. Et murmurabãt pharisæi & scribæ eorũ, dicẽtes ad discipulos eius: Quare cũ peccatoribus & publicanis mãducatis & bibitis? Et respõdens Iesus dixit ad illos: Non egent qui sani sunt medico, sed qui male habent: Non eñ ueni uocare iustos, sed peccatores in pœnitẽtiam. At illi dixerunt ad eũ. Quare discipuli Iohãnis ieiunãt frequẽter, & obsecrationes faciũt similiter & pharisæorum: tui aũt edunt & bibũt. Quibus ipse ait: Nunquid potestis filios spõsi dum cũ illis est spõsus facere ieiunare? Venient autẽ dies cũ ablatus fuerit ab illis sponsus, tunc ieiunabunt in illis diebus. Dicebat autẽ & similitudinem ad illos: Quia nemo commissurã a uestimẽto nouo immittit in uestimẽtum uetus: alioquin & nouum rũpit: & ueteri nõ conuenit cõmissura a nouo. Et nemo mittit uinũ nouũ in utres ueteres: alioqn rũpit uinũ nouũ utres: & ipsum effundeť, & utres peribunt. Sed uinũ nouũ in utres nouos mittendũ est: & utraq; cõseruanť: & nemo bibens uetus statim uult nouũ: dicit enim, uetus melius est.

VI. Factum est autẽ in sabbato secũdo primo cum transiret per sata, uellebãt discipuli eius spicas: & mãducabãt confricãtes manibus. Quidam autẽ pharisæorũ dicebãt illis: Quid facitis quod non licet in sabbatis? Et respõdens Iesus ad eos, dixit. Nec hoc legistis quod fecit Dauid, cum esuriret ipse & qui cum eo erãt, quomodo intrauit in domũ dei: & panes propositionis sumpsit & mãducauit: & dedit his qui cum ipso erãt: quos non licebat manducare, nisi tantum sacerdotibus? Et dicebat illis, quia dominus est filius hominis etiam sabbati.

μβ σαββάτῳ. * Ἐγένετο δὲ ἐν ἑτέρῳ
β σαββάτῳ, εἰσελθεῖν αὐτὸν εἰς τὴν συ
ναγωγὴν καὶ διδάσκειν. καὶ ἦν ἐκεῖ
ις ἄνθρωπος, καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἡ δεξιὰ
ἦν ξηρά. παρετήρουν δὲ αὐτὸν οἱ γραμ
ματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι, εἰ ἐν τῷ σα
βάτῳ θεραπεύσει, ἵνα εὕρωσι κατη
γορίαν κατ' αὐτοῦ. Αὐτὸς δὲ ᾔδει τοὺς
διαλογισμοὺς αὐτῶν, καὶ εἶπεν τῷ
ἀνθρώπῳ τῷ ξηρὰν ἔχοντι τὴν χεῖ
ρα. ἔγειραι, καὶ στῆθι εἰς τὸ μέσον. ὁ
δὲ ἀναστὰς ἔστη. εἶπεν οὖν ὁ Ιησοῦς
πρὸς αὐτούς. ἐπερωτήσω ὑμᾶς, τί
ἔξεστι τοῖς σάββασιν, ἀγαθοποιῆσαι
ἢ κακοποιῆσαι, ψυχὴν σῶσαι ἢ ἀπο
λέσαι; καὶ περιβλεψάμενος πάντας
αὐτοὺς, εἶπεν τῷ ἀνθρώπῳ, ἔκτεινον
τὴν χεῖρά σου. ὁ δὲ ἐποίησε, καὶ ἀπε
κατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη.
αὐτοὶ δὲ ἐπλήσθησαν ἀνοίας, καὶ διε
λάλουν πρὸς ἀλλήλους, τί ἂν ποιή
μγ σειαν τῷ Ιησοῦ. * Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς
β ἡμέραις ταύταις, ἐξῆλθεν εἰς τὸ ὄρος
προσεύξασθαι, καὶ ἦν διανυκτερεύων
μδ ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ θεοῦ. * καὶ ὅτε ἐγέ
β νετο ἡμέρα, προσεφώνησε τοὺς μαθη
τὰς αὐτοῦ. καὶ ἐκλεξάμενος ἀπ' αὐτῶν
δώδεκα, οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασε
σίμωνα, ὃν καὶ ὠνόμασε πέτρον, καὶ
Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, Ἰά
κωβον καὶ Ἰωάννην, Φίλιππον καὶ
Βαρθολομαῖον, Ματθαῖον καὶ Θωμᾶν
Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ἀλφαίου καὶ σίμω
να τὸν καλούμενον ζηλωτὴν, Ἰούδαν
Ἰακώβου, καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώτην, ὃς καὶ
ἐγένετο προδότης. * καὶ καταβὰς
με μετ' αὐτῶν, ἔστη ἐπὶ τόπου πεδινοῦ, καὶ
α ὄχλος μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ πλῆθος
πολὺ τοῦ λαοῦ ἀπὸ πάσης Ἰουδαίας
καὶ Ἱερουσαλὴμ, καὶ παραλίου Τύρου καὶ Σιδῶνος, οἳ ἦλθον ἀ
κοῦσαι αὐτοῦ, καὶ ἰαθῆναι ἀπὸ τῶν
νόσων αὐτῶν, καὶ οἱ ὀχλούμενοι ὑπὸ
πνευμάτων ἀκαθάρτων, καὶ ἐθεραπεύ
οντο. καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐζήτει ἅπτεσθαι
αὐτοῦ, ὅτι δύναμις παρ' αὐτοῦ ἐξήρχετο,
καὶ ἰᾶτο πάντας. * καὶ αὐτὸς ἐπάρας
με τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τοὺς μαθη
τὰς, ἔλεγε. * Μακάριοι οἱ πτωχοί, ὅτι
ζ ὑμετέρα ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. * Μα
μη κάριοι οἱ πεινῶντες νῦν, ὅτι χορτασθήσ
ιζ εσθε. Μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν, ὅτι
γελάσετε.

sabbati. Factum est autem & in alio sabbato, ut intraret in synagogam, ac doceret. Et erat ibi homo & manus eius dextera erat arida. Obseruabant autem eum scribæ ac pharisæi, an in sabbato sanaturus esset, ut inuenirent unde accusarent eum. Ipse uero sciebat cogitationes eorũ, & ait homini qui habebat manum aridam: Surge, & sta in medio. Et surgens stetit. Ait igitur ad illos Iesus: Interroga uos, utrum licet sabbatis bene facere an malefacere, animam seruare an perdere? Et circũspectis omnibus, dixit homini: Extende manum tuam. Ille autem fecit, & restituta est manus eius sana sicut altera. ipsi autem repleti sunt amentia, & colloquebantur inter sese, quidnam facerent Iesu. Factum est autẽ in illis diebus, exĳt in montem ad orandum, eratque pernoctans in deprecatione dei. Et cum dies factus esset, uocauit discipulos suos, & elegit duodecim ex ipsis, quos & apostolos nominauit, Simonem, quem & nominauit Petrum, & Andream fratrem eius, Iacobum & Iohannem, Philippũ & Bartholomæũ, Matthæum & Thomam, Iacobum Alphæi filium & Simonem qui uocatur Zelotes, & Iudam Iacobi, & Iudam Iscariotẽ, qui idem fuit proditor. Et descendens cum illis, stetit in loco campestri turbaq; discipulorum eius, & multitudo copiosa plebis ex omni Iudæa & Hierusalem, & à maritima Tyro & Sidone, qui uenerant ut audirent eum, & sanarentẽ à morbis suis, & qui uexabantur à spiritibus immundis, & sanabantur. Et omnis turba quærebat eum tangere, quia uirtus ab illo exibat, & sanabat omnes. Et ipse attollens oculos suos in discipulos, dicebat: Beati pauperes, quia uestrum est regnum dei. Beati qui esuritis nunc, quia saturabimini. Beati qui fletis nunc, quia ridebitis.

ti. Factum est autẽ & in alio sabbato, ut intraret in synagogã & doceret. Et erat ibi homo: & manus eius dextera erat arida. Obseruabant autem scribæ & pharisæi si in sabbato curaret, ut inuenirent unde accusarent eum. Ipse uero sciebat cogitationes eorum: & ait homini qui habebat manum aridam: Surge & sta in medium. Et surgens stetit. Ait autem ad illos Iesus: Interrogo uos si licet sabbatis benefacere, an male: animam saluam facere, an perdere? Et circunspectis omnibus, dixit homini: Extende manum tuam: Et extendit & restituta est manꝰ eius. Ipsi autem repleti sunt insipientia: & colloquebantur adinuicem, quidnam facerent de Iesu. Factum est autem in illis diebus, exĳt in montem orare: & erat pernoctans in oratiõe dei: & cum dies factus esset, uocauit discipulos suos, & elegit duodecim ex ipsis, quos & apostolos nominauit, Simonem quem cognominauit Petrum, & Andream fratrem eius, Iacobũ & Iohannem, Philippũ & Bartholomeum, Matthæũ & Thomam, Iacobum Alphei & Simonem qui uocatur Zelotes, Iudam Iacobi, & Iudam Scarioth, qui fuit proditor. Et descendens cum illis de monte, stetit in loco cãpestri, & turba discipulorum eius & multitudo copiosa plebis, ab oĩi Iudæa & Hierusalem & maritima & Tyri & Sidonis, qui uenerant ut audirẽt eum & sanarentur a languoribus suis. Et qui uexabantur a spiritibus immundis, curabantur. Et omnis turba quærebat eum tangere: quia uirtus de illo exibat & sanabat oĩes. Et ipse eleuatis oculis in discipulos suos dicebat. Beati pauperes: quia uestrũ est regnũ dei. Beati qui nũc esuritis: quia saturabimini. Beati qui nũc fletis: quia ridebitis

μϑ γελάσετε. * Μακάριοι ἐστέ, ὅταν μι
ε σήσωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι, καὶ ἀφορί
ζωσιν ὑμᾶς, καὶ ὀνειδίσωσι, καὶ ἐκβά
λωσι τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρὸν, ἕνε
κα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. χάρητε ἐν ἐκεί
νῃ τῇ ἡμέρᾳ καὶ σκιρτήσατε, ἰδοὺ γὰρ
ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τῷ οὐρα
νῷ. κατὰ ταῦτα γὰρ ἐποίουν τοῖς
προφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν. πλὴν
οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις, ὅτι ἀπέχε
π τὴν παράκλησιν ὑμῶν. * οὐαὶ ὑ
ι μῖν, οἱ ἐμπεπλησμένοι, ὅτι πεινά
σετε. οὐαὶ ὑμῖν, οἱ γελῶντες νῦν, ὅτι
μα πενθήσετε καὶ κλαύσετε. * οὐαὶ ὑ
ι μῖν, ὅταν καλῶς ὑμᾶς εἴπωσι πάν
τες οἱ ἄνθρωποι. κατὰ ταῦτα γὰρ ἐποί
ουν τοῖς ψευδοπροφήταις οἱ πατέρες
μβ αὐτῶν. * Ἀλλ' ὑμῖν λέγω τοῖς ἀκού
ε ουσιν, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν
καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς. εὐ
λογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καὶ
προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων
μγ ὑμᾶς. * τῷ τύπτοντί σε ἐπὶ τὴν σια
ε γόνα, πάρεχε καὶ τὴν ἄλλην. καὶ ἀπὸ
τοῦ αἴροντός σου τὸ ἱμάτιον, καὶ τὸν
χιτῶνα μὴ κωλύσῃς. παντὶ δὲ τῷ
αἰτοῦντί σε δίδου. καὶ ἀπὸ τοῦ αἴρον
μδ τος τὰ σὰ, μὴ ἀπαίτει. * καὶ καθὼς
ε θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρω
ποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοί
με ως. * καὶ εἰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶν
ε τας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί;
καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τοὺς ἀγαπῶν
τας αὐτοὺς ἀγαπῶσι. καὶ ἐὰν ἀγα
θοποιῆτε τοὺς ἀγαθοποιοῦντας ὑμᾶς,
ποία ὑμῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρ
τωλοὶ τὸ αὐτὸ ποιοῦσι. καὶ ἐὰν δανεί
ζητε παρ' ὧν ἐλπίζετε ἀπολαβεῖν,
ποία ὑμῖν χάρις ἐστίν; καὶ γὰρ ἁμαρ
τωλοὶ ἁμαρτωλοῖς δανείζουσιν, ἵνα
ἀπολάβωσι τὰ ἴσα. πλὴν ἀγαπᾶ
τε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καὶ ἀγαθοποιεῖ
τε καὶ δανείζετε μηδὲν ἀπελπίζοντες
καὶ ἔσται ὁ μισθὸς ὑμῶν πολύς, καὶ
ἔσεσθε υἱοὶ τοῦ ὑψίστου, ὅτι αὐτὸς χρη
στός ἐστιν ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους καὶ πονη
ρούς. γίνεσθε οὖν οἰκτίρμονες, καθὼς
καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν οἰκτίρμων ἐστί.
με * Μὴ κρίνετε, καὶ οὐ μὴ κριθῆτε. μὴ κα
β ταδικάζετε, καὶ οὐ μὴ καταδικασθῆ
τε. Ἀπολύετε, καὶ ἀπολυθήσεσθε.
Δίδοτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν. μέ
τρον κα

bitis. Beati eritis cum uos oderint homines, & separauerint uos, & exprobrauerint, & eiecerint nomen uestrum tanq; malum propter filium hominis. Gaudete in illo die & exultate, ecce enim merces uestra multa est in cœlis. Secundū hæc enim faciebāt prophetis patres eorum. Veruntamē uæ uobis diuitib⁹, quia habetis cōsolationem uestrā. Væ uobis, qui saturati estis, quia esurietis. Væ uobis qui ridetis nunc, quia lugebitis & flebitis. Væ cū laudauerint uos omnes homines. Secundum hæc enim faciebant pseudoprophetis patres eorum. Sed uobis dico qui auditis, Diligite inimicos uestros: bnfacite his qui uos oderunt. Benedicite maledicentibus uobis, & orate pro calumniantibus uos. Percutienti te in maxillam, præbe & alteram, & ab eo qui aufert tibi pallium, etiam tunicam noli prohibere. Omni aūt exigēti abs te, tribue, & ab eo qui aufert quæ tua sunt, ne reposcas. Et prout uultis ut faciāt uobis homines, uos quoq; facite illis similiter. Et si diligitis eos qui uos diligunt, quæ uobis est gratia? Nam & peccatores eos à quibus diliguntur, diligunt. Et si benefeceritis his qui uobis benefaciūt, quæ uobis est gratia? Siquidem & peccatores hoc faciūt. Et si mutuum dederitis his à quib⁹ speratis uos recepturos, quæ gratia est uobis? Nam & peccatores peccatoribus dant mutuum, ut recipiant paria. Quin immò diligite inimicos uestros, & benefacite, & mutuū date, nihil inde sperātes, & erit merces uestra multa, & eritis filij altissimi, quia ipse benignus est erga ingratos ac malos. Estote ergo misericordes, sicut & pater uester misericors est. Nolite iudicare, & non iudicabimini. Nolite condemnare, & non condemnabimini. Remittite, & remittetur uobis. Date & dabitur uobis. Mensuram

debitis. Beati eritis cū uos oderint homines & cum separauerint uos & exprobauerint: & eiecerint nomē uestrum tanquā malum propter filium hominis. Gaudete in illa die & exultate: ecce enim merces uestra multa est in cœlo. Secundū hæc enim faciebant prophetis patres eorū. Verūtamē uæ uobis diuitib⁹ qui habetis cōsolationem uestrā. Væ uobis qui saturati estis: qa esurietis. Væ uobis qui ridetis nūc: quia lugebitis & flebitis. Væ cū benedixerint uobis oēs homines: Secundū hæc enim faciebāt pseudo prophetis patres eorū. Sed uobis dico qui auditis: Diligite inimicos uestros: benefacite his qui uos oderunt: benedicite maledicētibus uobis: & orate pro calūniantibus uos. Et qui te percusserit in maxillā unā, præbe illi & alterā. Et ab eo qui aufert tibi uestimētum, etiā tunicā noli prohibere. Oīni autē petēti te, tribue: & q aufert quæ tua sunt, ne repetas. Et prout uultis ut faciāt uobis homines, & uos facite illis similiter. Et si diligitis eos qui uos diligūt: quæ uobis est gratia? Nā & peccatores diligētes se diligunt. Et si benefeceritis his qui uos diligūt: quæ uobis est gratia? Siquidē & peccatores hoc faciunt. Et si mutuū dederitis his a quib⁹ speratis recipere: quæ gratia est uobis? Nam & peccatores peccatoribus fœnerātur ut recipiant æqualia. Verumtamen diligite inimicos uestros: benefacite & mutuū date, nihil inde sperātes & erit merces uestra multa. Et eritis filij altissimi: quia ipse benignus est super ingratos & malos. Estote ergo misericordes, sicut, & pater uester misericors est. Nolite iudicare, & non iudicabimini. Nolite condemnare, & non condennabimini. Dimittite, & dimittetur uobis. Date, & dabit uobis. Mensuram

προσ καλὸν πεπιεσμένον, καὶ σεσαλευμένον, καὶ ὑπερεκχυνόμενον δώσουσιν εἰς τὸν κόλπον ὑμῶν. τῷ γὰρ αὐτῷ μέτρῳ ᾧ μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν. * Εἶπε δὲ παραβολὴν αὐτοῖς, μὴ δύναται τυφλὸς τυφλὸν ὁδηγεῖν; οὐχὶ ἀμφότεροι εἰς βόθυνον πεσοῦνται. * οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ, κατηρτισμένος δὲ πᾶς ἔσται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ. * τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ δοκὸν τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ ὀφθαλμῷ οὐ κατανοεῖς; ἢ πῶς δύνασαι λέγειν τῷ ἀδελφῷ σου, ἀδελφέ, ἄφες ἐκβαλῶ τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου, αὐτὸς τὴν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου δοκὸν οὐ βλέπων; ὑπόκριτα, ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις, ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου. * οὐ γάρ ἐστι δένδρον καλὸν, ποιοῦν καρπὸν σαπρόν. οὐδὲ πάλιν δένδρον σαπρὸν, ποιοῦν καρπὸν καλόν. ἕκαστον γὰρ δένδρον ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκεται. * οὐ γὰρ ἐξ ἀκανθῶν συλλέγουσι σῦκα. οὐδὲ ἐκ βάτου τρυγῶσι σταφυλήν. * ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει τὸ ἀγαθόν. καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει τὸ πονηρόν. ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας λαλεῖ τὸ στόμα αὐτοῦ. * τί δέ με καλεῖτε κύριε, κύριε, καὶ οὐ ποιεῖτε ἃ λέγω. * πᾶς ὁ ἐρχόμενος πρός με, καὶ ἀκούων μου τοὺς λόγους, καὶ ποιῶν αὐτούς, ὑποδείξω ὑμῖν τίνι ἐστὶν ὅμοιος, ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομοῦντι οἰκίαν, ὃς ἔσκαψε καὶ ἐβάθυνε, καὶ ἔθηκε θεμέλιον ἐπὶ τὴν πέτραν, πλημμύρας δὲ γενομένης, προσέρηξεν ὁ ποταμὸς τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἴσχυσε σαλεῦσαι αὐτὴν, τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν. ὁ δὲ ἀκούσας, καὶ μὴ ποιήσας, ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομήσαντι οἰκίαν ἐπὶ τὴν γῆν χωρὶς θεμελίου, ἣ προσέρηξεν ὁ ποταμός, καὶ εὐθέως ἔπεσε, καὶ ἐγένετο τὸ ῥῆγμα τῆς οἰκίας ἐκείνης μέγα.

* Ἐπεὶ δὲ ἐπλήρωσε πάντα τὰ ῥήματα ιν τα αὐτοῦ

suram bonam & confertam, & concussam atq; exundantem dabunt in sinum uestrum. Eadem quippe mensura qua metimini, metientur alij uobis. Dicebat autem illis similitudinem: Nunquid potest cæcus cæcũ ducere? nónne ambo in foueam cadunt? Non est discipulus supra magistrum suum: perfectus autem omnis erit, sicut magister ipsius. Quid autem uides festucam in oculo fratris tui, trabem autem quæ in oculo proprio est, non animaduertis? Aut quomodo potes dicere fratri tuo: frater, sine eij ciam festucam quæ in oculo tuo est, ipse in oculo tuo trabem non uidens: Hypocrita, eijce primum trabem ex oculo tuo, & tunc perspicies, ut eijcias festucã, quæ est in oculo fratris tui. Non est enim arbor bona, quæ facit fructũ malum: neque arbor mala, faciens fructum bonum. Vnaquæq; eñ arbor ex fructu suo cognoscitur. Neque enim è spinis colligunt ficus, neque è rubo uindemiant uuam. Bonus homo ex bono thesauro cordis sui profert bonum, & malus homo ex malo thesauro cordis sui profert malum. Ex abũdantia eñ cordis os loquitur. Quid autem uocatis me domine, domine, & non facitis quæ dico? Quisquis uenit ad me, & audit sermones meos, & facit eos, ostendam uobis, cui similis sit. Similis est homini ædificanti domum: qui fodit in altum, & posuit fundamentum super petram. Inundatione autem facta illisum est flumen domui illi, & non potuit eam mouere. Fundata enim erat super petram. Qui autẽ audiuit & non fecit, similis est homini, qui ædificauit domum suam super terram, absq; fundamento, in quam illisus est fluuius, & continuo cecidit, & facta est ruina domus illius magna. Cum autem consummasset omnia uerba sua

suram bonam & cõfertam & coagitatam & superefflu/entem dabunt in sinum uestrum. Eadem quippe mensura qua mensi fueritis, remetietur uobis. Dicebat autem illis & similitudinem. Nunquid potest cæcus cæcum ducere: nõne ambo in foueam cadunt? Non est discipulus super magistrum: perfectus autẽ omnis erit si sit sicut magister eius. Quid autem uides festucã in oculo fratris tui trabem autem quæ in oculo tuo est nõ cõsideras? Aut quomodo potes dicere fratri tuo: frater sine, eijciam festucã de oculo tuo, ipse in oculo tuo trabem non uides? Hypocrita, eijce primum trabem de oculo tuo: & tunc perspicies ut educas festucã de oculo fratris tui. Non est enim arbor bona quæ facit fructus malos: neq; arbor mala faciens fructum bonum. Vnaquæq; eñ arbor de fructu suo cognoscitur. Neque enim de spinis colligunt ficus: neque de rubo uindemiãt uuã. Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonũ: & malus homo de malo thesauro profert malum. Ex abundantia eñ cordis os loquitur. Quid autem uocatis me domine domine, & non facitis quæ dico? Omnis qui uenit ad me: & audit sermones meos: & facit eos, ostendam uobis cui similis sit. Similis est homini ædificanti domum qui fodit in altum: & posuit fundamentum supra petram. Inundatione autẽ facta, illisum est flumen domui illi: & nõ potuit eam mouere: fundata enim erat supra petram. Qui autem audit & non facit, similis est homini ædificanti domum suam supra terram sine fundamẽto: in quam illisus est fluuius: & continuo cecidit: & facta est ruina illius domus magna.

Cũ aũt implesset oñia uer- VII.

τα αὐτ εἰς τὰς ἀκοὰς τ λαοῦ, εἰσῆλ
θεν εἰς καπερναούμ. ἑκατοντάρχου δέ
τινος δοῦλος κακῶς ἔχων, ἤμελλε τε
λευτᾶν, ὃς ἦν αὐτῷ ἔντιμος. ἀκού
σας δὲ περὶ τοῦ ιησοῦ, ἀπέστειλε πρὸς
αὐτὸν πρεσβυτέρους τ ἰουδαίων, ἐρω
τῶν αὐτὸν, ὅπως ἐλθὼν διασώσῃ τ
δοῦλον αὐτοῦ. οἱ δὲ παραγενόμενοι
πρὸς τὸν ιησοῦν, παρεκάλουν αὐτὸν
σπουδαίως, λέγοντες, ὅτι ἄξιός ἐστιν
ᾧ παρέξῃ τοῦτο. ἀγαπᾷ γὰρ τὸ ἔθνος
ἡμῶν, καὶ τὴν συναγωγὴν αὐτὸς
ᾠκοδόμησεν ἡμῖν. ὁ δὲ ιησοῦς ἐπο
ρεύετο σὺν αὐτοῖς. ἤδη δὲ αὐτοῦ οὐ
μακρὰν ἀπέχοντος ἀπὸ τῆς οἰκί
ας, ἔπεμψε πρὸς αὐτὸν ὁ ἑκατόνταρ
χος φίλους, λέγων αὐτῷ· κύριε, μὴ
σκύλλου, οὐ γὰρ εἰμὶ ἱκανὸς, ἵνα ὑ
πὸ τὴν στέγην μου εἰσέλθῃς. διὸ οὐ
δὲ ἐμαυτὸν ἠξίωσα πρός σε ἐλθεῖν,
ἀλλὰ εἰπὲ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ
παῖς μου. καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός
εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν τασσόμενος,
ἔχων ὑπ ἐμαυτὸν στρατιώτας, καὶ λέ
γω τούτῳ, πορεύθητι, καὶ πορεύε
ται. καὶ ἄλλῳ, ἔρχου, καὶ ἔρχεται. καὶ τῷ
δούλῳ μου, ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ.
ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ ιησοῦς, ἐθαύ
μασεν αὐτόν. καὶ στραφεὶς, τῷ ἀκο
λουθοῦντι αὐτῷ ὄχλῳ εἶπε. λέγω ὑ
μῖν, οὐδὲ ἐν τῷ ἰσραὴλ τοσαύτην
πίστιν εὗρον. * καὶ ὑποστρέψαντες οἱ
πεμφθέντες εἰς τὸν οἶκον, εὗρον τὸν
ἀσθενοῦντα δοῦλον ὑγιαίνοντα. * καὶ
ἐγένετο ἐν τῷ ἑξῆς ἐπορεύετο εἰς πό
λιν, καλουμένην ναεὶν, καὶ συνεπο
ρεύοντο αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἱκα
νοὶ, καὶ ὄχλος πολύς. ὡς δὲ ἤγγισε
τῇ πύλῃ τ πόλεως, καὶ ἰδοὺ ἐξεκομί
ζετο τεθνηκὼς υἱὸς μονογενὴς τῇ μητρὶ
αὐτ. καὶ αὕτη ἦν χήρα, καὶ ὄχλος τ
πόλεως ἱκανὸς σὺν αὐτῇ, καὶ ἰδὼν
αὐτὴν ὁ κύριος, ἐσπλαγχνίσθη ἐπ
αὐτῇ, καὶ εἶπεν αὐτῇ· μὴ κλαῖε. καὶ
προσελθὼν, ἥψατο τ σοροῦ. οἱ δὲ βα
στάζοντες ἔστησαν, καὶ εἶπε. νεανίσκε,
σοὶ λέγω, ἐγέρθητι, καὶ ἀνεκάθισεν ὁ
νεκρὸς, καὶ ἤρξατο λαλεῖν, καὶ ἔδωκεν
αὐτὸν τῇ μητρὶ αὐτοῦ. ἔλαβε δὲ φό
βος πάντας, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν,
λέγοντες. ὅτι προφήτης μέγας ἐγή
γερται ἐν ἡμῖν, καὶ ὅτι ἐπεσκέψατο
ὁ θεὸς

ba ſua audiente populo, intrauit Capernaum. Centurionis autem cuiuſdam ſeruus male habens, agebat animā, qui illi erat charus: Cum audiſſet autē de Ieſu, miſit ad eum ſeniores Iudæorum, rogans eum, ut ueniret & ſeruaret ſeruum ſuum. At illi cum ueniſſent ad Ieſum, rogabant eum ſtudioſe, dicētes: Dignus eſt, ut hoc illi præſtes. Diligit enim gentem noſtram, & ſynagogam ipſe ædificauit nobis. Ieſus autē ibat cum illis. Et cum iam non longe abeſſet à domo, miſit ad eum Centurio amicos, dicens ei: Domine, noli uexari. Non enim ſum dignus, ut ſub tectum meum intres. Quapropter nec meipſum ſum dignum arbitratus, ut uenirem ad te, ſed dic uerbo, & ſanabitur puer meus. Nam & ego homo ſum ſub poteſtate cōſtitutus, habens ſub me milites, & dico huic, uade, ac uadit: & alteri, ueni, ac uenit: & ſeruo meo, fac hoc, ac facit. Auditis autem his Ieſus, miratus eſt eum, & conuerſus, ſequenti ſe turbæ dixit: Dico uobis, ne in Iſraël quidem tantam fidem inueni. Et reuerſi, qui miſſi fuerant, in domum, repererunt ſeruum qui languerat, ſanum. Et factum eſt, deinceps ibat in ciuitatem, quæ uocatur Nain, & ibant cum eo diſcipuli eius multi, turbáque copioſa. Cum autem appropinquaret portæ ciuitatis, ecce defunctus efferebatur filius unicus matri ſuæ. & hæc uidua erat, & turba ciuitatis multa cum illa. Quam cū uidiſſet dominus, miſericordia motus ſuper eam, dixit illi: Noli flere. Et acceſſit, tetigítque loculum. Porrò qui portabant ſubſtiterunt. Et ait: Adoleſcens, tibi dico, ſurge. Et reſedit qui erat mortuus, & cœpit loqui, & dedit illum matri ſuæ. Accepit autem omnes timor, & glorificabant deum, dicentes: Propheta magnus ſurrexit inter nos, & deus

ba ſua in aures plebis, intrauit Capharnaum. Centurionis autem cuiuſdam ſeruus male habens erat moriturus: qui illi erat precioſus. Et cum audiſſet de Ieſu, miſit ad eum ſeniores Iudæorum, rogans eum ut ueniret & ſanaret ſeruū eius. At illi cum ueniſſent ad Ieſum, rogabant eum ſollicite dicētes ei: quia dignus eſt ut hoc illi præſtes: diligit enim gentem noſtrā: & ſynagogā ipſe ædificauit nobis. Ieſus autem ibat cum illis: Et cum iam non longe eſſet a domo: miſit ad eum Cēturio amicos, dicēs: Domine, noli uexari. Non eñ ſum dignus ut ſub tectum meū intres: propter quod & meipſum non ſum dignū arbitratus ut uenirem ad te, ſed dic uerbo & ſanabitur puer meus. Nā & ego homo ſum ſub poteſtate cōſtitutus, habens ſub ſe milites: & dico huic uade, & uadit: & alio ueni, & uenit: & ſeruo meo fac hoc, & facit. Quo audito Ieſus miratus eſt: & conuerſus ſequentibus ſe turbis, dixit: Amen dico uobis: nec in Iſrael tantam fidem inueni. Et reuerſi qui miſſi fuerant domum, inuenerunt ſeruum qui languerat ſanum. Et factum eſt deinceps ibat Ieſus in ciuitatē quæ uocatur Naim: & ibant cum eo diſcipuli eius & turba copioſa. Cum autē appropinquaret portæ ciuitatis, ecce defunctus efferebatur filius unicꝰ matris ſuæ: & hæc uidua erat: & turba ciuitatis multa cū illa. Quā cum uidiſſet dominus, miſericordia motus ſuper eam, dixit illi: Noli flere. Et acceſſit & tetigit loculum. Hi autem qui portabant, ſteterūt. Et ait: Adoleſcens tibi dico ſurge. Et reſedit qui erat mortuꝰ: & cœpit loqui: & dedit illū matri ſuæ. Accepit autē omnes timor & magnificabant deū, dicentes: Quia propheta magnus ſurrexit in nobis: & quia

ξκ ι ξθ ε ὁ θεὸς τ λαὸν αὐτοῦ. * καὶ ἐξῆλθεν ὁ λόγος οὗτος ἐν ὅλῃ τῇ ἰουδαίᾳ περὶ αὐτοῦ, & ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ. * καὶ ἀπήγγειλαν ἰωάννῃ οἱ μαθηταὶ αὐτ περὶ πάντων τούτων. κὴ προσκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτ ὁ ἰωάννης, ἔπεμψε πρὸς τὸν ιν κν, λέγων. Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν; παραγενόμενοι δὲ πρὸς αὐτὸν οἱ ἄνδρες, εἶπον. ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς ἀπέσταλκεν ἡμᾶς πρός σε, λέγων. Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν; Ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐθεράπευσε πολλοὺς ἀπὸ νόσων καὶ μαστίγων, & πνευμάτων πονηρῶν, & τυφλοῖς πολλοῖς ἐχαρίσατο βλέπειν. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ιν κν, εἶπεν αὐτοῖς. πορευθέντες ἀπαγγείλατε ἰωάννῃ, ἃ εἴδετε & ἠκούσατε ὅτι τυφλοὶ ἀναβλέπουσι, χωλοὶ περιπατοῦσι, λεπροὶ καθαρίζονται, κωφοὶ ἀκούουσι, νεκροὶ ἐγείρονται, πτωχοὶ εὐαγγελίζονται, & μακάριός ἐστιν ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί. Ἀπελθόντων δὲ τῶν ἀγγέλων ἰωάννου ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς ὄχλους περὶ ἰωάννου. Τί ἐξελήλυθατε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι; κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον; Ἀλλὰ τί ἐξελήλυθατε ἰδεῖν; ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἠμφιεσμένον; Ἰδοὺ οἱ ἐν ἱματισμῷ ἐνδόξῳ, & τρυφῇ ὑπάρχοντες, ἐν τοῖς βασιλείοις εἰσίν. Ἀλλὰ τί ἐξελήλυθατε ἰδεῖν; προφήτην; Ναὶ λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον προφήτου. * οὗτός ἐστι περὶ οὗ γέγραπται. Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου. * λέγω γὰρ ὑμῖν. Μείζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν προφήτης ἰωάννου τ βαπτιστοῦ οὐδείς ἐστιν. ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τ θεοῦ, μείζων αὐτ ἐστι. * καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀκούσας & οἱ τελῶναι ἐδικαίωσαν τ θεόν, βαπτισθέντες τὸ βάπτισμα ἰωάννου. οἱ δὲ φαρισαῖοι & οἱ νομικοὶ τὴν βουλὴν τ θεοῦ ἠθέτησαν εἰς ἑαυτούς, μὴ βαπτισθέντες ὑπ αὐτ. Εἶπε δὲ ὁ κύριος. * τίνι οὖν ὁμοιώσω τοὺς ἀνθρώπους τ γενεᾶς ταύτης, & τίνι εἰσὶν ὅμοιοι; ὅμοιοί εἰσι παιδίοις τοῖς ἐν ἀγορᾷ

& deus uisitauit plebem suam. Et exijt hic rumor in uniuersam Iudæam de eo, & omnẽ finitimam regionem. Et nunciauerunt Iohãni discipuli ipsius de his omnibus. Et conuocauit duos de discipulis suis Iohannes, misitq; ad Iesum, dicens: Tu es qui uenturus es, an alium expectamus? Cum autem uenissent ad eum uiri, dixerunt: Iohãnes baptista misit nos ad te, dicens: Tu es ille qui uenturus es, an alium expectamus? In eadem autem hora multos curauit à morbis ac plagis, & spiritibus malis, & cæcis multis donauit uisum. Et respõdens dixit illis: Euntes renunciate Iohanni, quæ uidistis & audistis, quod cæci uident, claudi ambulant, leprosi mundãtur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperib⁹ annunciatur euãgelium, & beatus est quicunq; nõ fuerit offensus per me. Et cum discessissent nuncij Iohannis, cœpit de Iohãne dicere ad turbas: Quid existis in desertum ut uideretis? arundinem uento agitari? Sed quid existis uisuri? hominem mollibus uestimentis indutum? Ecce qui uestitu splendido uestiuntur, & in delitijs agunt, in aulis Regum sunt. Sed quid existis ad uidendum? prophetam? Vtique dico uobis, & plus quàm prophetam. Hic est de quo scriptum est, Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit uiam tuam ante te. Dico enim uobis: Maior inter natos mulierum propheta Iohãne baptista nemo est. Attamen qui minor est in regno dei, maior est illo. Et omnis populus audiens, & publicani iustificauerunt deum, baptizati baptismo Iohannis. Pharisæi autem & legisperiti consilium dei spreuerunt aduersus semetipsos, non baptizati ab eo. Ait autem dominus. Cui ergo similes dicam homines generationis huius, & cui similes sunt? Similes sunt pueris sedentibus

& quia deus uisitauit plebẽ suam. Et exijt hic sermo in uniuersam Iudæam de eo & omnem circa regionem. Et nunciauerũt Iohanni discipuli eius de omnibus his: & cõuocauit duos de discipulis suis Iohannes: & misit ad Iesum, dicens: Tu es qui uenturus es, an alium expectamus? Cum autem uenissent ad eum uiri, dixerunt: Iohannes baptista misit nos ad te, dicens: Tu es qui uenturus es, an aliũ expectamus? In ipsa autẽ hora multos curauit a languoribꝰ suis & plagis & spiritibus malis: & cæcis multis donauit uisum. Et respõdens dixit illis: Euntes, renunciate Iohanni quæ audistis & uidistis: quia cæci uident: claudi ambulant: leprosi mũdantur: surdi audiunt: mortui resurgunt: pauperes euangelizãtur: & beatus est quicunq; non fuerit scãdalizatus in me. Et cum discessissent nuncij Iohãnis, cœpit de Iohanne dicere ad turbas: Quid existis in desertum uidere: harũdinem uento agitatã? Sed quid existis uidere hominem mollibus uestimentis indutum? Ecce qui in ueste preciosa sunt & delitijs in domibꝰ regum sunt. Sed quid existis uidere? Prophetam? Vtiq; dico uobis & plus quã prophetam. Hic est de quo scriptum est: Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam: qui præparabit uiã tuã ante te. Dico eñ uobis. Maior inter natos mulierũ propheta Iohanne baptista, nemo est. Qui autem minor est in regno dei, maior est illo. Et omnis populus audiens & publicani, iustificauerunt deum: baptizati baptismo Iohannis. Pharisæi autem & legisperiti cõsiliũ dei spreuerunt, in semetipsos non baptizati ab eo. Ait autem dominus. Cui ergo similes dicam homines generationis huius: & cui similes sunt? Similes sunt pueris sedentibus

ἐν ἀγορᾷ καθημένοις, & προσφωνοῦσιν ἀλλήλοις, & λέγουσιν. ηὐλήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε, ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκλαύσατε. Ἐλήλυθε γὰρ Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς, μὴ τε ἄρτον ἐσθίων, μὴ τε οἶνον πίνων, & λέγετε, δαιμόνιον ἔχει. ἐλήλυθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων & πίνων & λέγετε. Ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος & οἰνοπότης, τελωνῶν φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν, καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ πάντων τῶν τέκνων αὐτῆς. πάντων

οδ α

* Ἠρώτα δέ τις αὐτὸν τῶν φαρισαίων, ἵνα φάγῃ μετ αὐτοῦ, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸν οἶκον τοῦ φαρισαίου ἀνεκλίθη. καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἐν τῇ πόλει, ἥτις ἦν ἁμαρτωλός, ἐπιγνοῦσα, ὅτι ἀνάκειται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ φαρισαίου, κομίσασα ἀλάβαστρον μύρου, & στᾶσα παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ ὀπίσω κλαίουσα, ἤρξατο βρέχειν τοὺς πόδας αὐτοῦ τοῖς δάκρυσι, & ταῖς θριξὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμασσε, & κατεφίλει τοὺς πόδας αὐτοῦ, & ἤλειφε τῷ μύρῳ. Ἰδὼν δὲ ὁ φαρισαῖος ὁ καλέσας αὐτὸν, εἶπεν ἐν ἑαυτῷ, λέγων. οὗτος εἰ ἦν προφήτης, ἐγίνωσκεν ἂν, τίς καὶ ποταπὴ ἡ γυνὴ, ἥτις ἅπτεται αὐτοῦ, ὅτι ἁμαρτωλός ἐστι. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶπε πρὸς αὐτόν. Σίμων, ἔχω σοί τι εἰπεῖν. ὁ δέ φησι, Διδάσκαλε, εἰπέ. Δύο χρεοφειλέται ἦσαν δανιστῇ τινί, ὁ εἷς ὤφειλε δηνάρια πεντακόσια, ὁ δὲ ἕτερος πεντήκοντα, μὴ ἐχόντων δὲ αὐτῶν ἀποδοῦναι, ἀμφοτέροις ἐχαρίσατο. τίς οὖν αὐτῶν εἰπὲ πλεῖον αὐτὸν ἀγαπήσει; Ἀποκριθεὶς ὁ Σίμων, εἶπεν. ὑπολαμβάνω, ὅτι ᾧ τὸ πλεῖον ἐχαρίσατο. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ. ὀρθῶς ἔκρινας, καὶ στραφεὶς πρὸς τὴν γυναῖκα, τῷ Σίμωνι ἔφη. βλέπεις ταύτην τὴν γυναῖκα; εἰσῆλθόν σου εἰς τὴν οἰκίαν, ὕδωρ ἐπὶ τοὺς πόδας μου οὐκ ἔδωκας, αὕτη δὲ τοῖς δάκρυσιν ἔβρεξέ μου τοὺς πόδας. καὶ ταῖς θριξὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμαξε, φίλημά μοι οὐκ ἔδωκας, αὕτη δὲ ἀφ ἧς εἰσῆλθον, οὐ διέλιπε καταφιλοῦσά μου τοὺς πόδας. ἐλαίῳ τὴν κεφαλήν μου οὐκ ἤλειψας, αὕτη δὲ μύρῳ ἤλειψέ μου τοὺς πόδας. οὗ χάριν λέγω σοι, ἀφέωνται αἱ ἁμαρ

κα

sedentibus in foro, & acclamantibus inter se ac dicentibus: Cantauimus uobis tibijs, & nō saltastis. Cecinimus uobis lugubria, & nō ploraſtis. Venit enim Iohannes baptiſta neq; edens panem, neq; bibens uinum, & dicitis: Dæmonium habet. Venit filius hominis edens ac bibēs, & dicitis: Ecce homo edax, & uinipotor, amicꝰ publicanorū ac peccatorū. Et iuſtificata eſt ſapiētia a filijs ſuis omibꝰ. Rogabat aūt illum quidā è phariſæis, ut caperet cibū cū ipſo. Et ingreſſus domū phariſæi, accubuit. Et ecce mulier quæ fuerat in ciuitate peccatrix, ut cognouit, quod Ieſus accubuiſſet in domo phariſæi, attulit alabaſtrū unguēti, ſtánſque ad pedes eius à tergo, flens lachrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis ſui extergebat, & deoſculabaī pedes eius, & unguento ungebat. Videns autem phariſæus, qui uocauerat eum, ait intra ſe, dicēs: Hic ſi eſſet prophēta, ſciret utiq; quæ & qualis eſt mulier, quæ tāgit ipſum, quia peccatrix eſt. Et reſpondens Ieſus dixit ad illū: Simon, habeo quiddam quod tibi dicā. At ille ait: Magiſter dic. Duo debitores erāt cuidam creditori, unus debebat denarios quingētos, & alter quinquaginta. Cum aūt illi non eſſent ſoluendo, cōdonauit utriſq;. Horum igitur, dic uter eum plus diligetī? Reſpōdens Simō, dixit: Exiſtimo, quod is cui plus cōdonauit. At ille dixit ei: Recte iudicaſti. Et conuerſus ad mulierē, dixit Simoni: Vides hanc mulierē: Intraui in domū tuam, aquā pedibus meis nō dediſti, hæc autē lachrymis rigauit pedes meos, & capillis capitis ſui exterſit. Oſculum mihi non dediſti, hæc autem ex quo intraui, nō ceſſauit deoſculari pedes meos. Oleo caput meum non unxiſti, hæc autem unguento unxit pedes meos. Propter quod dico tibi: Remittātur peccata

ſedentibus in foro & loquētibus ad inuicē & dicētibus: Cātauimus uobis tibijs, & nō ſaltaſtis: lamētauimꝰ, & non ploraſtis. Venit autē Iohannes baptiſta, neq; manducans panē, neq; bibēs uinum: & dicitis dæmoniū habet. Venit filiꝰ hominis mānducans & bibēs, & dicitis: Ecce homo deuorator & bibens uinū, amicus publicanorū & peccatorū. Et iuſtificata eſt ſapiētia ab oīnibus filijs ſuis. Rogabat autē illū quidā de phariſæis ut manducaret cū illo. Et ingreſſus domū phariſæi diſcubuit. Et ecce mulier quæ erat in ciuitate peccatrix: ut cognouit quod Ieſus accubuiſſet in domo phariſæi: attulit alabaſtrū unguenti: & ſtans retro ſecꝰ pedes eius: lachrymis cœpit rigare pedes eiꝰ: & capillis capitis ſui tergebat: & oſculabaī pedes eius & unguēto ungebat. Vidēs autē phariſæus qui uocauerat eum, ait intra ſe dicens: Hic ſi eſſet propheta ſciret utiq; quæ & qualis eſt mulier quæ tāgit eum: quia peccatrix eſt. Et reſpōdens Ieſus, dixit ad illū: Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait: Magiſter, dic: Duo debitores erāt cuidam fœneratori: unus debebat denarios quingentos: & alius quinquaginta. Nō habentibus illis unde redderēt, donauit utriſq;: Quis ergo eū plus diligit? Reſpōdens Simō dixit: Eſtimo quia is cui plus donauit. At ille dixit ei: Recte iudicaſti. Et cōuerſus ad mulierē dixit Simoni: Vides hanc mulierē: Intraui in domū tuā: aquam pedibus meis non dediſti: hæc autem lachrymis rigauit pedes meos: & capillis ſuis terſit. Oſculum mihi non dediſti: hæc autem ex quo intrauit, non ceſſauit oſculari pedes meos. Oleo caput meum non unxiſti: hæc autem unguēto unxit pedes meos. Propter quod dico tibi: remittūtur ei peccata

αἱ ἁμαρτίαι αὐτῆς αἱ πολλαί, ὅτι ἠγάπησε πολύ. ᾧ δὲ ὀλίγον ἀφίεται, ὀλίγον ἀγαπᾷ. Εἶπε δὲ αὐτῇ. ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι. καὶ ἤρξαντο οἱ συνανακείμενοι λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, τίς οὗτός ἐστιν, ὃς καὶ ἁμαρτίας ἀφίησιν; Εἶπε δὲ πρὸς τὴν γυναῖκα. ἡ πίστις σου σέσωκέ σε, πορεύου εἰς εἰρήνην. * Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ καθεξῆς, καὶ αὐτὸς διώδευε κατὰ πόλιν καὶ κώμην κηρύσσων, καὶ εὐαγγελιζόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ καὶ οἱ δώδεκα σὺν αὐτῷ, καὶ γυναῖκες τινὲς αἳ ἦσαν τεθεραπευμέναι ἀπὸ πνευμάτων πονηρῶν καὶ ἀσθενειῶν, Μαρία ἡ καλουμένη Μαγδαληνή, ἀφ' ἧς δαιμόνια ἑπτὰ ἐξεληλύθει, καὶ Ἰωάννα γυνὴ Χουζᾶ, ἐπιτρόπου Ἡρῴδου, καὶ Σουσάννα, καὶ ἕτεραι πολλαί, αἵτινες διηκόνουν αὐτῷ ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων αὐταῖς. * Συνιόντος δὲ ὄχλου πολλοῦ, καὶ τῶν κατὰ πόλιν ἐπιπορευομένων πρὸς αὐτὸν, εἶπε διὰ παραβολῆς. Ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι τὸν σπόρον αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν, ὃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ κατεπατήθη, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατέφαγεν αὐτό. καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐπὶ τὴν πέτραν καὶ φυὲν ἐξηράνθη διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἰκμάδα. καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν, καὶ συμφυεῖσαι αἱ ἄκανθαι ἀπέπνιξαν αὐτό. καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν, καὶ φυὲν ἐποίησε καρπὸν ἑκατονταπλασίονα. Ταῦτα λέγων ἐφώνει, Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω. Ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες. τίς εἴη ἡ παραβολὴ αὕτη. Ὁ δὲ εἶπεν. ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, * τοῖς δὲ λοιποῖς ἐν παραβολαῖς, ἵνα βλέποντες μὴ βλέπωσι, καὶ ἀκούοντες μὴ συνιῶσιν. * Ἔστι δὲ αὕτη ἡ παραβολή. Ὁ σπόρος ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ. Οἱ δὲ παρὰ τὴν ὁδόν εἰσιν, οἵτινες ἀκούσαντες, εἶτα ἔρχεται ὁ διάβολος, καὶ αἴρει τὸν λόγον ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῶν, ἵνα μὴ πιστεύσαντες σωθῶσιν. οἱ δὲ ἐπὶ τῆς πέτρας, οἵτινες ὅταν ἀκούσωσι μετὰ χαρᾶς δέχονται τὸν λόγον, καὶ οὗτοι ῥίζαν οὐκ ἔχουσιν, οἵ

peccata eius multa, quoniam dilexit multum. Cui autem minus remittitur, is minus diligit. Dixit autem ad illā: Remittuntur tibi peccata. Et cœperūt qui simul accumbebant dicere intra se: Quis est hic, qui etiā peccata remittit? Dixit autem ad mulierem: Fides tua te saluam fecit. uade cum pace.

Et factum est deinceps, & ipse iter faciebat per singulas ciuitates & castella, prædicās & annuncians regnū dei, & duodecim cū illo, simulq; mulieres aliquæ, quæ erant sanatæ à spiritibus malis, & infirmitatibus: Maria quæ uocatā Magdalene, de qua septem dæmonia exierant, & Ioanna uxor Chuzæ procuratoris Herodis, & Susanna, & aliæ multæ, quæ ministrabant ei de facultatibus suis. Cum autem turba plurima conueniret, & è singulis ciuitatibus properarent ad eum, dixit per similitudinem: Exijt qui sementem faciebat ad seminandū semē suū, & inter seminandū, aliud cecidit circa uiam, & conculcatum est, & uolucres cœli comederunt illud. Et aliud cecidit super petram, & enatū aruit, quia non habebat humorem. Et aliud cecidit inter spinas, & simul enatæ spinæ suffocauerūt illud. Et aliud cecidit in terram bonam, & enatum fecit fructum centuplū. Hæc dicēs clamabat: Qui habet aures ad audiendum, audiat. Interrogabant autē eum discipuli eius, dicentes: quæ esset ista parabola. At ille dixit: Vobis datū est nosse mysteria regni dei, cæteris aūt per parabolas ut uidentes nō uideāt, & audientes nō intelligant. Est aūt hæc parabola: Semen est sermo dei. Qui autem iuxta uiam, hi sunt qui audiunt, deinde uenit diabolus, & tollit sermonem de corde eorum ne credentes seruentur. Nam qui super petrā, ij sunt qui cum audierint, cum gaudio suscipiūt sermonem. & hi radices non habent, qui ad

cata multa: quoniam dilexit multum. Cui autem minus dimittitur, minus diligit: Dixit autem ad illam: Remittuntur tibi peccata. Et cœperunt qui simul accumbebant dicere intra se: Quis est hic qui etiam peccata dimittit. Dixit autē ad mulierem: Fides tua te saluam fecit: Vade in pace.

VIII. Et factum est deinceps, & ipse iter faciebat per ciuitates & castella, prædicans & euangelizans regnū dei: & duodecim cum illo: & mulieres aliquæ quæ erāt curatæ a spiritib⁹ malignis & infirmitatibus: Maria quæ uocatur Magdalene de qua septem dæmonia exierant: & Iohanna uxor Chuzæ procuratoris Hærodis: & Susanna & aliæ multæ quæ ministrabant ei de facultatibus suis. Cum autē turba plurima cōueniret: & de ciuitatibus properarēt ad eum, dixit per similitudinem: Exijt qui seminat seminare semē suū. Et dum seminat, aliud cecidit secus uiam & cōculcatum est: & uolucres cœli comederunt illud. Et aliud cecidit supra petrā: & natū aruit: quia nō habebat humorē: & aliud cecidit inter spinas: & simul exortæ spinæ suffocauerūt illud. Et aliud cecidit in terrā bonam: & ortum fecit fructū centuplum. Hæc dicēs clamabat: Qui habet aures audiēdi, audiat. Interrogabant autē eum discipuli eius quæ esset hæc parabola. Quib⁹ ipse dixit: Vobis datum est nosse mysteriū regni dei: cæteris autem in parabolis: ut uidentes non uideant: & audientes non intelligant. Est autem hæc parabola. Semē est uerbum dei. Qui autem secus uiam: hi sunt qui audiunt: deinde uenit diabolus & tollit uerbum de corde eorum: ne credentes salui fiant. Nam qui supra petram: qui cum audierint, cum gaudio suscipiunt uerbum: & hi radices nō habēt

quia

σιμ, οἱ πρὸς καιρὸν πιστεύουσι, καὶ ἐν καιρῷ πειρασμοῦ ἀφίστανται. τὸ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας πεσόν, οὗτοί εἰσιν οἱ ἀκούσαντες, καὶ ὑπὸ μεριμνῶν καὶ πλούτου, καὶ ἡδονῶν τοῦ βίου πορευόμενοι συμπνίγονται, καὶ οὐ τελεσφοροῦσι. τὸ δὲ ἐν τῇ καλῇ γῇ, οὗτοί εἰσιν, οἵτινες ἐν καρδίᾳ καλῇ καὶ ἀγαθῇ ἀκούσαντες τὸν λόγον κατέχουσι, καὶ καρποφοροῦσιν ἐν ὑπομονῇ. * Οὐδεὶς δὲ λύχνον ἅψας καλύπτει αὐτὸν σκεύει, ἢ ὑποκάτω κλίνης τίθησιν, ἀλλ' ἐπὶ λυχνίας ἐπιτίθησιν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι βλέπωσι τὸ φῶς. οὐ γάρ ἐστι κρυπτὸν ὃ οὐ φανερὸν γενήσεται. * οὐδὲ ἀπόκρυφον, ὃ οὐ γνωσθήσεται, καὶ εἰς φανερὸν ἔλθῃ. * Βλέπετε οὖν πῶς ἀκούετε. ὃς γὰρ ἐὰν ἔχῃ, δοθήσεται αὐτῷ. καὶ ὃς ἐὰν μὴ ἔχῃ, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν, ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. * παρεγένοντο δὲ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἠδύναντο συντυχεῖν αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον, καὶ ἀπηγγέλθη αὐτῷ λεγόντων. Ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἑστήκασιν ἔξω, ἰδεῖν σε θέλοντες. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε πρὸς αὐτούς. μήτηρ μου καὶ ἀδελφοί μου οὗτοί εἰσιν, οἱ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἀκούοντες καὶ ποιοῦντες αὐτόν. * καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, καὶ αὐτὸς ἐνέβη εἰς πλοῖον, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς. Διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν τῆς λίμνης, καὶ ἀνήχθησαν. πλέοντων δὲ αὐτῶν ἀφύπνωσε, καὶ κατέβη λαῖλαψ ἀνέμου εἰς τὴν λίμνην, καὶ συνεπληροῦντο καὶ ἐκινδύνευον. προσελθόντες δὲ διήγειραν αὐτόν, λέγοντες. ἐπιστάτα, ἐπιστάτα, ἀπολλύμεθα. ὁ δὲ ἐγερθεὶς ἐπετίμησε τῷ ἀνέμῳ καὶ τῷ κλύδωνι τοῦ ὕδατος. καὶ ἐπαύσαντο, καὶ ἐγένετο γαλήνη. Εἶπε δὲ αὐτοῖς. ποῦ ἐστιν ἡ πίστις ὑμῶν; φοβηθέντες δὲ ἐθαύμασαν, λέγοντες πρὸς ἀλλήλους. τίς ἄρα οὗτός ἐστιν; ὅτι καὶ τοῖς ἀνέμοις ἐπιτάσσει καὶ τῷ ὕδατι, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ; καὶ κατέπλευσαν εἰς τὴν χώραν τῶν Γαδαρηνῶν, ἥ ἐστιν ἀντίπερα τῆς Γαλιλαίας. ἐξελθόντι δὲ αὐτῷ ἐπὶ τὴν γῆν,

οδ β

π ε

πα ε

πδ β

πγ β

κγ

ὑπήντησεν

qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedūt. Quod autē in spinas cecidit, hi sunt qui audierunt, & à solicitudinibus & diuitijs ac uoluptatibus uitæ euntes suffocantur, nec referunt fructum. Quod autem in bonā terram, hi sunt, qui in corde honesto ac bono audiētes sermonem retinent, & fructum afferunt per patientiam. Nemo uero cum lucernā accenderit, operit eam uase, aut subter lectum ponit, sed super candelabrum ponit, ut intrantes uideant lumen. Non est enim occultum, quod nō manifestum sit futurū: nec absconditū, quod non sit cognoscendum, & in propatulum uenturum. Videte ergo quomodo audiatis. Quisquis em̄ habet, dabitur illi, & quicunq; nō habet, etiam quod putat se habere, auferetur ab illo. Venerunt autem ad illum mater et fratres eius & non poterant adire eum præturba, & nunciatū est illi dictūq;: Mater tua & fratres tui stant foris, uolentes te uidere. Qui respōdens, dixit ad eos: Mater mea & fratres mei hi sunt, qui sermonem dei audiunt, ac faciunt illum. Factum est autem quodā die, & ipse ascēdit in nauim, ac discipuli eius & ait ad illos: Traiiciamus in ulteriorem ripam stagni, ac soluerūt. Cæterum nauigantibus illis, obdormiuit: & ingruit procella uenti in stagnū, & complebantur ac periclitabantur. Accedentes autem suscitauerunt eum, dicentes: Præceptor, præceptor, perimus. At ille exprectus, increpauit uentum ac tempestatem aquæ: & cessauerunt, factaq; est tranquillitas Dixit autem illis: Vbi est fides uestra? Timentes autē mirati sunt inter se, dicentes: Quisputas hic est? Quia uentis quoque & aquæ imperat, & obediūt ei? Et nauigauerunt ad regionē Gadarenorū, quæ est contra Galilæam. Et cum de naui egressus esset ad terram, occurrit

quia ad tempus credūt: & in tempore tentationis recedunt: Quod autem inter spinas cecidit: hi sunt qui audierunt & a sollicitudinibus & diuitijs & uoluptatibus uitæ euntes suffocātur, & non referunt fructum. Quod autē in bonam terram: hi sunt qui in corde bono & optimo audiētes uerbum, retinēt & fructum afferunt in patiētia. Nemo autem lucernā accēdēs operit eam uase: aut subtus lectū ponit, sed supra candelabrum ponit: ut intrantes uideant lumen. Non est enim occultum, quod non manifestetur: nec absconditum quod nō cognoscatur & in palam ueniat. Videte ergo quid audiatis. Qui em̄ habet, dabitur illi: & quicunque nō habet, etiam quod putat se habere, auferetur ab illo. Venerunt autem ad illum mater & fratres eius: & non poterāt audire eum præ turba: & nunciatum est illi: Mater tua & fratres tui stant foris uolentes te uidere. Qui respōdens dixit ad eos: Mater mea & fratres mei hi sunt qui uerbum dei audiunt & faciunt. Factum est autem in una dierum: & ipse ascendit in nauiculam & discipuli eius: & ait ad illos: Trāsfretemus trans stagnum. Et ascenderūt. Nauigantibus autem illis, obdormiuit: & descendit procella uenti in stagnū: & compellebantur & periclitabantur. Accedentes autem suscitauerunt eum, dicentes: Præceptor perimus. At ille surgens increpauit uentum & tempestatem aquæ, & cessauit: & facta est tranquillitas. Dixit autem illis: Vbi est fides uestra? Qui timentes, mirati sunt, adinuicem dicentes. Quisputas hic est? Quia & uentis & mari imperat: & obediunt ei. Et nauigauerunt ad regionem Gerasenorum, quæ est cōtra Galilæam. Et cum de naui egressus esset ad terrā occurrit

κδ' πρὸς τοὺς λεγεῶνος.

ὑπῆλθεν αὐτῷ ἀνήρ τις ἐκ τῆς πό/
λεως, ὃς εἶχε δαιμόνια ἐκ χρόνων ἱ/
κανῶν. καὶ ἱμάτιον οὐκ ἐνεδύσκε
το καὶ ἐν οἰκίᾳ οὐκ ἔμενεν, ἀλλ' ἐν
τοῖς μνήμασιν. Ἰδὼν δὲ τὸν Ι/
ησοῦν, καὶ ἀνακράξας προσέπεσεν αὐ/
τῷ, καὶ φωνῇ μεγάλῃ εἶπε. Τί ἐμοὶ
καὶ σοί Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου; Δέο/
μαί σου μή με βασανίσῃς. Παρήγ/
γελλεν γὰρ τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ
ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου. Πολλοῖς
γὰρ χρόνοις συνηρπάκει αὐτόν, καὶ
ἐδεσμεῖτο ἁλύσεσι, καὶ πέδαις φυ
λασσόμενος, καὶ διαῤῥήσσων τὰ
δεσμά, ἠλαύνετο ὑπὸ τοῦ δαίμονος
εἰς τὰς ἐρήμους. Ἐπηρώτησε δὲ αὐ/
τὸν ὁ Ἰησοῦς, λέγων. Τί σοί ἐστιν ὄ/
νομα; ὁ δὲ εἶπε, Λεγεών, ὅτι δαιμό
νια πολλὰ εἰσῆλθεν εἰς αὐτόν. καὶ
παρεκάλουν αὐτόν, ἵνα μὴ ἐπιτά/
ξῃ αὐτοῖς εἰς τὴν ἄβυσσον ἀπελθεῖν.
Ἦν δὲ ἐκεῖ ἀγέλη χοίρων ἱκανῶν βο/
σκομένων ἐν τῷ ὄρει. καὶ παρεκά/
λουν αὐτόν, ἵνα ἐπιτρέψῃ αὐτοῖς, εἰς
ἐκείνους εἰσελθεῖν, καὶ ἐπέτρεψεν
αὐτοῖς. Ἐξελθόντα δὲ τὰ δαιμόνια,
ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, εἰσῆλθεν εἰς τοὺς
χοίρους, καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη κα/
τὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν λίμνην, καὶ
ἀπεπνίγη. Ἰδόντες δὲ οἱ βόσκοντες
τὸ γεγονὸς ἔφυγον, καὶ ἀπή/
γγειλαν εἰς τὴν πόλιν, καὶ εἰς τοὺς
ἀγρούς. Ἐξῆλθον δὲ ἰδεῖν τὸ γεγο/
νός. καὶ ἦλθον πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ
εὗρον καθήμενον τὸν ἄνθρωπον ἀφ'
οὗ τὰ δαιμόνια ἐξεληλύθει, ἱμα/
τισμένον καὶ σωφρονοῦντα, παρὰ
τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἐφο/
βήθησαν. ἀπήγγειλαν δὲ αὐτοῖς, καὶ
οἱ ἰδόντες πῶς ἐσώθη ὁ δαιμονι/
σθείς, καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν ἅπαν τὸ
πλῆθος τῆς περιχώρου τῶν Γαδα
ρηνῶν, ἀπελθεῖν ἀπ' αὐτῶν, ὅτι φό/
βῳ μεγάλῳ συνείχοντο. * Αὐτὸς
δὲ ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον ὑπέστρεψεν.
Ἐδεήθη γὰρ αὐτοῦ ὁ ἀνήρ, ἀφ' οὗ ἐξε/
λήλυθει τὰ δαιμόνια, εἶναι σὺν αὐ/
τῷ. ἀπέλυσεν δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς λέγων.
Ὑπόστρεφον εἰς τὸν οἶκόν σου, καὶ δι/
ήγ/ ὅσα ἐποίησέ σοι ὁ θεός. καὶ ἀπῆλ
θε καθ' ὅλην τὴν πόλιν κηρύσσων, ὅ/
σα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς. * Ἐγένετο
δὲ ἐν

occurrit illi uir quidam è ciuitatè,
qui habebat dæmonium iam tem
poribus multis, et uestimento nō
induebatur, neq; in domo mane
bat, sed in monumētis. Is ut uidit
Iesum, & exclamāsset, prócidit an
te illū, ac uoce magna dixit: Quid
mihi rei tecum est Iesu fili dei altís
simi? Obsecro te, ne me torqueas
Præcipiebat em̄ spiritui immūdo
ut exiret ab homine. Frequenter
enim corripuerat illum, & uincie
batur catenis, & compedibus cu/
stodiebat̄, & ruptis uinculis age/
batur à dæmonio in deserta. In/
terrogauit autem illum Iesus, di/
cens: Quod tibi nomen est? At
ille dixit: Legio. Quia intrauerūt
dæmonia multa in eum. Et roga/
uerunt illum, ne imperaret ipsis,
ut in abyssum irent. Erat autē ibi
grex porcorum multorū pascen/
tium in monte, & rogabant eum
ut permitteret ipsis in illos ingre/
di. Et permisit illis. Exierunt ergo
dæmonia ab homine, & intraue/
runt in porcos, & impetu abijt
grex per præceps in stagnum, &
suffocatus est. Porrò ut uiderunt
quod acciderat ij qui pascebant,
fugerunt, rumoremq; nunciaue/
runt in ciuitatē ac uillas. Exierunt
autem ut uiderent quod factum
erat, & uenerūt ad Iesum, & inue/
nerunt hominē sedentem, à quo
dæmonia exierant, uestitum, ac sa
na mente, ad pedes Iesu, & timue
runt. Nunciauerunt autem illis e/
tiam qui uiderant quomodo sa/
nus factus esset is qui agitabatur
à dæmonio. Et rogauerunt illum
omnis multitudo Gadarenorum
ut discederet ab ipsis, quia ma/
gno timore tenebantur. Ipse aūt
cōscensa naui reuersus est. Roga/
uerat enim illū uir, à quo dæmo/
nia exierant, ut cum eo esset, sed
ablegauit eum Iesus, dicens: Redi
in domū tuam, & narra quæcun/
que tibi fecerit deus. Et abijt per
totā ciuitatē, prædicans quæcun/
que sibi fecisset Iesus. Factum est
autem

occurrit illi uir quidam qui
habebat dæmoniū iam tem
poribus multis: & uestimē/
to non induebatur: neq; in
domo manebat, sed in mo
numētis. Is ut uidit Iesum,
procidit ante illum: & excla
mans uoce magna, dixit:
Quid mihi & tibi est Iesu fi
li dei altissimi? Obsecro te
ne me torqueas. Præcipie/
bat enim spiritui immundo
ut exiret ab homine. Mul/
tis em̄ temporibus arripie/
bat illum. & uinciebatur ca
tenis & compedibus custo/
ditus: & ruptis uinculis a/
gebatur a dæmonio in de/
serto. Interrogauit autem il
lum Iesus, dicens: Quod
tibi nomen est? At ille dixit:
Legio: quia intrauerūt dæ/
monia multa in eum. Et ro
gauerunt illum, ne impera
ret illis ut in abyssum irent.
Erat autem ibi grex porco/
rum multorum pascētium
in monte: & rogabant eum
ut permitteret eis in illos in/
gredi. Et permisit illis. Exie
runt ergo dæmonia ab ho/
mine & intrauerunt in por/
cos: & impetu abijt grex per
præceps in stagnū, & suffo/
catus est. Quod ut uiderūt
factum qui pascebāt, fuge/
runt & nunciauerūt in ciui/
tatem & in uillas. Exierunt
autē uidere quod factū est,
& uenerūt ad Iesum: & inue
nerunt hominē sedentem a
quo dæmonia exierāt uesti
tum, ac sana mēte ad pedes
eius, & timuerunt. Nuncia/
uerunt autē illis & qui uide
rant quomodo sanus fact⁹
esset a legione. Et rogauerūt
illū omis multitudo regio/
nis Gerasenorum ut disce/
deret ab ipsis: quia magno
timore tenebantur. Ipse au/
tem ascendens nauim, re/
uersus est: & rogauit illum
uir a quo dæmonia exierāt
ut cum eo esset. Dimisit au/
tem eum Iesus, dicens: Re/
di in domum tuam, & nar/
ra quanta tibi fecit deus. Et
abijt per uniuersam ciuita/
tem, prædicans quanta illi
fecisset Iesus. Factū est au/

m tem

πε β δὲ ἐν τῷ ὑποστρέφειν τὸν Ιησοῦν, ἀπεδέξατο αὐτὸν ὁ ὄχλος, ἦσαν γὰρ πάντες προσδοκῶντες αὐτόν. καὶ ἰδοὺ ἦλθεν ἀνὴρ, ᾧ ὄνομα Ἰάϊρος, καὶ αὐτὸς ἄρχων τῆς συναγωγῆς ὑπῆρχε, καὶ πεσὼν παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ιησοῦ παρεκάλει αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, ὅτι θυγάτηρ μονογενὴς ἦν αὐτῷ ὡς ἐτῶν δώδεκα, καὶ αὕτη ἀπέθνησκεν. ἐν δὲ τῷ ὑπάγειν αὐτὸν οἱ ὄχλοι συνέπνιγον αὐτόν. καὶ γυνὴ οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος ἀπὸ ἐτῶν δώδεκα, ἥτις εἰς ἰατροὺς προσαναλώσασα ὅλον τὸν βίον, οὐκ ἴσχυσεν ὑπ' οὐδενὸς θεραπευθῆναι, προσελθοῦσα ὄπισθεν, ἥψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, καὶ παραχρῆμα ἔστη ἡ ῥύσις τοῦ αἵματος αὐτῆς. καὶ εἶπεν ὁ Ιησοῦς. τίς ὁ ἁψάμενός μου; ἀρνουμένων δὲ πάντων, εἶπεν ὁ Πέτρος, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ. ἐπιστάτα, οἱ ὄχλοι συνέχουσί σε καὶ ἀποθλίβουσι, καὶ λέγεις, τίς ὁ ἁψάμενός μου; ὁ δὲ Ιησοῦς εἶπεν. Ηψατό μου τις. ἐγὼ γὰρ ἔγνων δύναμιν ἐξελθοῦσαν ἀπ' ἐμοῦ. ἰδοῦσα δὲ ἡ γυνὴ, ὅτι οὐκ ἔλαθε, τρέμουσα ἦλθε, καὶ προσπεσοῦσα αὐτῷ, δι' ἣν αἰτίαν ἥψατο αὐτοῦ, ἀπήγγειλεν αὐτῷ ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ ὡς ἰάθη παραχρῆμα. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ. Θάρσει θύγατερ, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε, πορεύου εἰς εἰρήνην. ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἔρχεταί τις παρὰ τοῦ ἀρχισυναγώγου, λέγων αὐτῷ, ὅτι τέθνηκεν ἡ θυγάτηρ σου, μὴ σκύλλε τὸν διδάσκαλον. ὁ δὲ Ιησοῦς ἀκούσας, ἀπεκρίθη αὐτῷ, λέγων. μὴ φοβοῦ, μόνον πίστευε, καὶ σωθήσεται. ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, οὐκ ἀφῆκεν εἰσελθεῖν οὐδένα, εἰ μὴ Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, καὶ τὸν πατέρα τῆς παιδὸς καὶ τὴν μητέρα, ἔκλαιον δὲ πάντες καὶ ἐκόπτοντο αὐτήν. ὁ δὲ εἶπε. μὴ κλαίετε, οὐκ ἀπέθανεν ἀλλὰ καθεύδει, καὶ κατεγέλων αὐτοῦ, εἰδότες, ὅτι ἀπέθανεν. αὐτὸς δὲ ἐκβαλὼν ἔξω πάντας, καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς, ἐφώνησε λέγων. Η παῖς, ἐγείρου. καὶ ἐπέστρεψε τὸ πνεῦμα αὐτῆς, καὶ ἀνέστη παραχρῆμα, καὶ διέταξεν αὐτῇ δοθῆναι φαγεῖν. καὶ ἐξέστησαν

autem cum rediret Iesus, excepit illum turba. nam omnes expectabant eū. Et ecce uenit uir, cui nomen Iairus, & ipse princeps synagogæ erat. accidítq; ad pedes Iesu, rogans eum, ut intraret in domum suam, quoniam unica filia erat ei ferè annorum duodecim, & hæc moriebatur. Verum inter eundū, turbæ coarctabant eum. Et mulier quæ erat obnoxia profluuio sanguinis ab annis duodecim, quæ in medicos impenderat omnem substantiam, nec ab ullo potuerat curari, accessit retro, & tetigit fimbriam uestimenti eius, & confestim sistebatur fluxus sanguinis eius. Et ait Iesus: Quis est qui me tetigit? Negantibus autē omnibus, dixit Petrus, & qui cum illo erant: Præceptor, turbæ te cōstringunt & afflictant, & dicis: Quis me tetigit? et dixit Iesus: Tetigit me aliquis. Nam ego noui uirtutem à me exisse. Videns aūt mulier, quod nō latuisset, tremēs uenit ac procidit ante pedes eius, & ob quam causam tetigisset eū, indicauit ei coram toto populo, & quemadmodum confestim sanata fuisset. At ipse dixit ei: Confide filia, fides tua te seruauit, uade cū pace. Adhuc illo loquente, uenit quidam à domo principis synagogæ, dicens ei: Mortua est filia tua, noli uexare magistrum. Iesus aūt audito hoc uerbo, respondit patri puellæ: Noli timere, crede tantum, & salua erit. Et cum uenisset in domū, nō permisit intrare secum quenq;, nisi Petrū & Iacobum & Iohannē, & patrem ac matrem puellæ. Flebant autē omnes & plangebant illam. At ille dixit: Nolite flere. Nō est mortua puella, sed dormit. Et deridebant eum, scientes quod mortua esset. Ipse autem eiectis foras omnibus, apprehensa manu eius clamauit, dicens: Puella, surge. Et reuersus est spiritus eius, & surrexit continuo. Ac iussit illi dari cibum. Et

stupuerunt

tem cum redijsset Iesus, excepit illū turba. Erant enim omnes expectātes eū. Et ecce uenit uir cui nomen Iairus: & ipse princeps synagogæ erat: & cecidit ad pedes Iesu rogans eum ut intraret in domū eius: quia unica filia erat ei fere annorū duodecim: & hæc moriebatur. Et cōtigit dum iret, a turbis comprimebatur. Et mulier quædam erat in fluxu sanguinis ab annis duodecim: quæ in medicos erogauerat omnem substantiam suam: nec ab ullo potuit curari: accessit retro & tetigit fimbriam uestimēti eius: & confestim stetit fluxus sanguinis eius. Et ait Iesus: Quis est qui me tetigit? Negantibus autē omnibus, dixit Petrus & qui cū illo erant. Præceptor: turbæ te comprimūt & affligunt: & dicis quis me tetigit? Et dixit Iesus: Tetigit me aliquis. Nā & ego noui uirtutē de me exijsse. Videns autē mulier quia non latuit: tremēs uenit & procidit ante pedes ei⁹: & ob quā causam tetigerit eū, indicauit coram omni populo: & quēadmodū confestim sanata sit. At ipse dixit ei: Filia, fides tua te saluam fecit: Vade in pace. Adhuc illo loquente, uenit quidam ad principem synagogæ dicens ei: quia mortua est filia tua: noli uexare illum. Iesus autē audito hoc uerbo, respondit patri puellæ: Noli timere, crede tantum & salua erit. Et cum uenisset ad domum, non permisit intrare secum quenq;, nisi Petrum & Iacobū & Iohannē: & patrē & matrē puellæ. Flebant autē omnes & plangebant illam. At ille dixit: Nolite flere: Non est mortua puella, sed dormit. Et deridebant eum, scientes quia mortua esset. Ipse autem tenens manum eius, clamauit dicens: Puella surge. Et reuersus est spiritus eius & surrexit continuo. Et iussit illi dare manducare: & stupuerunt

ἡγέσκαμ οἱ γονεῖς αὐτοῦ. ὁ δὲ παρήγγειλεν αὐτοῖς μηδενὶ εἰπεῖν τοῦτο, λέγων· stupuerunt parentes eius. At ille præcepit eis, ne cui dicerēt quod puerunt parentes eius, quibus præcepit, ne alicui dicerent quod factū erat.

κζ

*Συγκαλεσάμενος δὲ τοὺς δώδεκα ἔδωκεν αὐτοῖς δύναμιν καὶ ἐξουσίαν ἐπὶ πάντα τὰ δαιμόνια, καὶ νόσους θεραπεύειν. καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς κηρύσσειν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ καὶ ἰᾶσθαι τοὺς ἀσθενοῦντας, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς· *μηδὲν αἴρετε εἰς τὴν ὁδόν, μήτε ῥάβδον, μήτε πήραν, μήτε ἄρτον, μήτε ἀργύριον, μήτε ἀνὰ δύο χιτῶνας ἔχειν. καὶ εἰς ἣν ἂν οἰκίαν εἰσέλθητε, ἐκεῖ μένετε, καὶ ἐκεῖθεν ἐξέρχεσθε. *καὶ ὅσοι ἐὰν μὴ δέξωνται ὑμᾶς, ἐξερχόμενοι ἀπὸ τῆς πόλεως ἐκείνης, καὶ τὸν κονιορτὸν ἀπὸ τῶν ποδῶν ὑμῶν ἀποτινάξατε εἰς μαρτύριον ἐπ' αὐτούς. *ἐξερχόμενοι δὲ διήρχοντο κατὰ τὰς κώμας, εὐαγγελιζόμενοι καὶ θεραπεύοντες πανταχοῦ. *ἤκουσε δὲ Ἡρῴδης ὁ τετράρχης τὰ γινόμενα ὑπ' αὐτοῦ πάντα, καὶ διηπόρει, διὰ τὸ λέγεσθαι ὑπό τινων, ὅτι Ἰωάννης ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν· ὑπό τινων δέ, ὅτι Ἠλίας ἐφάνη, ἄλλων δέ, ὅτι προφήτης εἷς τῶν ἀρχαίων ἀνέστη. καὶ εἶπεν Ἡρῴδης· Ἰωάννην ἐγὼ ἀπεκεφάλισα· τίς δέ ἐστιν οὗτος, περὶ οὗ ἐγὼ ἀκούω τοιαῦτα; καὶ ἐζήτει ἰδεῖν αὐτόν. *καὶ ὑποστρέψαντες οἱ ἀπόστολοι διηγήσαντο αὐτῷ ὅσα ἐποίησαν. *καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς ὑπεχώρησε κατ' ἰδίαν εἰς τόπον ἔρημον πόλεως καλουμένης Βηθσαϊδά. οἱ δὲ ὄχλοι γνόντες ἠκολούθησαν αὐτῷ. καὶ δεξάμενος αὐτοὺς ἐλάλει αὐτοῖς περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς χρείαν ἔχοντας θεραπείας ἰᾶτο. *Ἡ δὲ ἡμέρα ἤρξατο κλίνειν· προσελθόντες δὲ οἱ δώδεκα εἶπον αὐτῷ· ἀπόλυσον τὸν ὄχλον, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κύκλῳ κώμας καὶ ἀγροὺς καταλύσωσι καὶ εὕρωσιν ἐπισιτισμόν, ὅτι ὧδε ἐν ἐρήμῳ τόπῳ ἐσμέν. εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς· Δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. οἱ δὲ εἶπον· Οὐκ εἰσὶν ἡμῖν πλεῖον ἢ πέντε ἄρτοι καὶ δύο ἰχθύες, εἰ μήτι πορευθέντες ἡμεῖς ἀγοράσωμεν εἰς πάντα τὸν λαὸν τοῦτον βρώματα. ἦσαν γὰρ ὡσεὶ ἄνδρες πενταχιλιοι. Εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· κατακλίνατε αὐτοὺς

κη

Conuocatis autē Iesus duodecim, dedit illis potestatem & autoritatē super omnia dæmonia, & ut morbos sanarent. Et misit illos ut prædicarent regnum dei, & sanarēt infirmos. Et ait ad illos: Ne quid tuleritis in uiam, neq; uirgam, neq; peram, neque panem, neq; pecuniam, neq; binas tunicas habeatis. Et in quācunq; domū intraueritis, illic manete, atq; illinc exeatis. Et quicunque non receperint uos, exeūtes de ciuitate illa, etiam puluerem è pedib⁹ uestris excutite in testimonium aduersus illos. Egressi autē circumibant per castella, euangelizantes & curantes ubiq;. Audiuit autem Herodes Tetrarcha omnia quæ fiebant ab eo, & hæsitabat, eo quod diceretur à quibusdā, quod Iohānes surrexisset à mortuis: à quibusdā uero, quod Helias apparuisset: ab alijs autē, quod propheta quispiā ex antiquis surrexisset. Et ait Herodes: Iohannē ego decollaui: quis est aūt iste, de quo ego talia audio? & quærebat uidere eū. Et reuersi apostoli narrauerūt illi quæcunq; fecerāt. Et assumptis illis, secessit seorsum in locum desertum ciuitatis, quæ uocatur Bethsaida. Quod cum cognouissent turbæ, secutæ sunt illum. Et excepit eos, & loquebatur illis de regno dei: & eos qui curatione indigebant, sanabat. Dies autē cœperat declinare: & accedentes duodecim, dixerūt illi: Dimitte turbas, ut euntes in castella uillasq; quæ circa sunt diuertant & inueniant escas: quia hic in loco deserto sumus. Ait autē ad illos: Vos date illis manducare. At illi dixerunt: Non sunt nobis plus quam quinque panes, & duo pisces, nisi forte nos eamus, & emamus in omnem hunc turbam escas. Erant autem ferè uiri quinquies mille. Ait autem ad discipulos suos: Facite

κη

IX. Conuocatis autem Iesus duodecim apostolis, dedit illis uirtutem & potestatem super omnia dæmonia, & ut languores curarent: & misit illos prædicare regnū dei, & sanare infirmos. Et ait illis: Nihil tuleritis in uia: neque uirgā: neq; peram: neq; panem: neq; pecuniam: neque duas tunicas habeatis. Et in quācunq; domum intraueritis, ibi manete: & inde ne exeatis. Et quicūq; non receperint uos, exeuntes de ciuitate illa: etiā puluerē pedū uestrorum excutite, in testimonium supra illos. Egressi aūt circumibāt per castella, euāgelizātes & curantes ubiq;. Audiuit autem Herodes Tetrarcha oīa quæ fiebāt ab eo, & hæsitabat: eo quod diceretur a quibusdā, qa Iohānes surrexit a mortuis: a quibusdā uero quia Helias apparuit: ab alijs autem quia propheta unus de antiquis surrexit. Et ait Herodes: Iohannē ego decollaui. Quis est aūt iste de quo ego talia audio? Et quærebat uidere eum: Et reuersi apostoli narrauerūt illi quæ cunq; fecerūt: & assumptis illis, secessit seorsum in locū desertū qui est Bethsaidæ. Quod cū cognouissent turbæ secutæ sunt illū: & excepit eos & loquebat illis de regno dei: & eos qui curā indigebāt, sanabat. Dies autē cœperat declinare: & accedētes duodecim, dixerunt illi: Dimitte turbas ut euntes in castella, uillasq; quæ circa sunt diuertant & inueniant escas: quia hic in loco deserto sumus. Ait autē ad illos: Vos date illis manducare. At illi dixerunt: Non sunt nobis plus quam quinque panes, & duo pisces, nisi forte nos eamus, & emamus in omnem hanc turbam escas. Erant autem fere uiri quinque milia. Ait autem ad discipulos suos: Facite

αὐτοὺς κλισίας ἀνὰ πεντήκοντα, καὶ ἐποίησαν οὕτως, καὶ κατέκλιναν ἅπαντας. Λαβὼν δὲ τοὺς πέντε ἄρτους, καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, εὐλόγησεν αὐτοὺς, καὶ κατέκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς παραθεῖναι τῷ ὄχλῳ. καὶ ἔφαγον, καὶ ἐχορτάσθησαν πάντες. καὶ ἤρθη τὸ περισσεῦσαν αὐτοῖς κλασμάτων κόφινοι δώδεκα. * καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν προσευχόμενον κατὰ μόνας, συνῆσαν αὐτῷ οἱ μαθηταί, καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς λέγων. Τίνα με λέγουσιν οἱ ὄχλοι εἶναι; οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπον, Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν, ἄλλοι δὲ Ἠλίαν, ἄλλοι δὲ, ὅτι προφήτης τις τῶν ἀρχαίων ἀνέστη. Εἶπε δὲ αὐτοῖς. Ὑμεῖς τίνα με λέγετε εἶναι; ἀποκριθεὶς δὲ Πέτρος, εἶπε, τὸν χριστὸν τοῦ θεοῦ. ὁ δὲ ἐπιτιμήσας αὐτοῖς, παρήγγειλε, μηδενὶ εἰπεῖν τοῦτο, εἰπὼν, ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι. * Ελεγε δὲ πρὸς πάντας. εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καθ' ἡμέραν, καὶ ἀκολουθείτω μοι. ὃς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν. ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, οὗτος σώσει αὐτήν. Τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος, κερδήσας τὸν κόσμον ὅλον, ἑαυτὸν δὲ ἀπολέσας, ἢ ζημιωθείς; * ὃς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με, καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους, τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, καὶ τοῦ πατρὸς, καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων. * Λέγω δὲ ὑμῖν ἀληθῶς, εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστηκότων, οἳ οὐ μὴ γεύσονται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. Ἐγένετο δὲ μετὰ τοὺς λόγους τούτους ὡσεὶ ἡμέραι ὀκτὼ, καὶ παραλαβὼν τὸν Πέτρον καὶ Ἰωάννην καὶ Ἰάκωβον, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ προσεύχεσθαι αὐτὸν, τὸ εἶδος τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἕτερον, καὶ ἱμάτιον αὐτοῦ λευκὸς ἐξαστράπτων.

Καὶ ἰδοὺ

illos discumbere in singulo quoque discubitu quinquagenos: atque ita fecerũt, et fecerunt omnes discũbere. Acceptis autem quinque panibus & duobus piscibus, sublatis in cœlum oculis benedixit illis, & fregit & distribuit discipulis, ut ponerent ante turbas. Et comederunt omnes, & saturati sunt Et sublatum est quod superfuit illis, fragmentorum cophini duodecim. Et factũ est cum solus esset orans, erãt cum illo & discipuli, interrogauitq; illos, dicẽs: Quẽ me dicũt esse turbæ? At illi respondẽtes dixerũt, Iohannem baptistam, alij autem Heliam: alij uero, quod propheta quispiã de antiquis surrexit. Dixit autem illis: Vos autẽ quem me esse dicitis? Respõdens Simon Petrus, dixit: Christum dei. At ille cõminatus illis, præcepit, ne cui dicerent hoc dicẽs: Oportet filiũ hominis multa pati, & reprobari à senioribus & principibus sacerdotum & scribis: & occidi, & tertia die resurgere. Dicebat aũt ad omnes: Si quis uult post me uenire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam cottidie, & sequatur me. Qui emꝫ uoluerit animã suam saluam facere, perdet illã. Qui uero perdiderit animã suam propter me, is saluam faciet illam, Quid enim proficit homo, si lucretur uniuersum mũdum, se autem ipsum perdat, aut iacturã suiꝫpsius faciat? Nam quem mei, meorũq; sermonũ puduerit, huius & filiũ hominis pudebit, cũ uenerit in maiestate sua, & patris, sanctorumq; angelorũ. Dico autem uobis uere, sunt quidam hic stantes, qui non gustabunt mortem, donec uideant regnum dei. Factum est autẽ post hæc uerba ferè diebus octo, & assumpsit Petrum & Iohannem & Iacobum, & ascendit in montem ut oraret. Et facta est dum oraret species uultus eius alia, & uestitus eius candidus ac refulgens.

Et ecce

illos discumbere per conuiuia quinquagenos: & ita fecerunt & discubuerunt omnes. Acceptis autẽ quinque panibus & duobus piscibus: respexit in cœlum & benedixit illis, & fregit & distribuit discipulis suis, ut ponerent ante turbas: & manducauerunt omnes & saturati sunt. Et sublatũ est qđ superfuit illis fragmentorũ cophini duodecim. Et factum est cum solus esset orans: erant cum illo & discipuli & interrogauit illos, dicens: Quem me dicunt esse turbæ? At illi respondẽrunt & dixerunt Iohannem baptistam: alij autem Heliam: alij uero quia unꝰ propheta de priorib⁹ surrexit. Dixit autem illis: Vos autem quẽ me esse dicitis? Respondens Simon Petrus, dixit: Christum dei. At ille increpãs illos præcepit, ne cui dicerent hoc, dicens: Quia oportet filiũ hominis multa pati & reprobari a senioribus & principibus sacerdotum & scribis: & occidi & tertia die resurgere. Dicebat autẽ ad omnes: Si quis uult post me uenire abneget semetipsum & tollat crucem suã quotidie & sequatur me. Qui enim uoluerit animam suam saluã facere perdet illam: nam qui perdiderit animã suã propter me saluam faciet illã. Quid eñ proficit homini si lucretur uniuersum mũdũ: seipsum autẽ perdat: & detrimẽtum sui faciat? Nam qui me erubuerit & meos sermões, hũc filius hominis erubescet cũ uenerit in maiestate sua. Et patris & sanctorum angelorum. Dico autẽ uobis: uere sunt aliqui hic stãtes: qui nõ gustabũt mortem donec uideant regnum dei. Factum est autẽ post hæc uerba fere dies octo, & assumpsit Petrum & Iacobũ & Iohannẽ: & ascendit in montẽ ut oraret. Et facta est dum oraret, speciesꝫ uultꝰ ei⁹ altera: & uestitus eius albus & refulgẽs.

Et ecce

καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο συνελάλουν αὐτῷ, οἵτινες ἦσαν μωσῆς καὶ ἠλίας. οἳ ὀφθέντες ἐν δόξῃ, ἔλεγον τὴν ἔξοδον αὐτοῦ, ἣν ἔμελλε πληροῦν ἐν ἰερουσαλήμ. ὁ δὲ πέτρος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἦσαν βεβαρημένοι ὕπνῳ. διαγρηγορήσαντες δὲ εἶδον τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ τοὺς δύο ἄνδρας τοὺς συνεστῶτας αὐτῷ. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ διαχωρίζεσθαι αὐτοὺς ἀπ' αὐτοῦ, εἶπεν ὁ πέτρος πρὸς τὸν ἰησοῦν. ἐπιστάτα, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι, καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς τρεῖς, μίαν σοὶ καὶ μωσεῖ μίαν, καὶ μίαν ἠλίᾳ, μὴ εἰδὼς ὃ λέγει. ταῦτα δὲ αὐτοῦ λέγοντος, ἐγένετο νεφέλη, καὶ ἐπεσκίαζεν αὐτοῖς. ἐφοβήθησαν δὲ ἐν τῷ εἰσελθεῖν εἰς τὴν νεφέλην. καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῆς νεφέλης, λέγουσα. οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, αὐτοῦ ἀκούετε. καὶ ἐν τῷ γενέσθαι τὴν φωνήν, εὑρέθη ἰησοῦς μόνος, καὶ αὐτοὶ ἐσίγησαν, καὶ οὐδενὶ ἀπήγγειλαν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις οὐδέν, ὧν ἑωράκασιν. * ἐγένετο δὲ ἐν τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ, κατελθόντων αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, συνήντησεν αὐτῷ ὄχλος πολύς. καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ ὄχλου ἀνεβόησε, λέγων. διδάσκαλε, δέομαί σου, ἐπίβλεψαι ἐπὶ τὸν υἱόν μου, ὅτι μονογενής ἐστί μοι, καὶ ἰδοὺ πνεῦμα λαμβάνει αὐτόν, καὶ ἐξαίφνης κράζει, καὶ σπαράσσει αὐτὸν μετὰ ἀφροῦ, καὶ μόγις ἀποχωρεῖ ἀπ' αὐτοῦ συντρίβον αὐτόν. καὶ ἐδεήθην τῶν μαθητῶν σου, ἵνα ἐκβάλωσιν αὐτό, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεν. ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμμένη, ἕως πότε ἔσομαι πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἀνέξομαι ὑμῶν; προσάγαγε ὧδε τὸν υἱόν σου. ἔτι δὲ προσερχομένου αὐτοῦ, ἔρρηξεν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον, καὶ συνεσπάραξεν. ἐπετίμησε δὲ ὁ ἰησοῦς τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ, καὶ ἰάσατο τὸν παῖδα, καὶ ἀπέδωκεν αὐτὸν τῷ πατρὶ αὐτοῦ. * ἐξεπλήσσοντο δὲ πάντες ἐπὶ τῇ μεγαλειότητι τοῦ θεοῦ. * πάντων δὲ θαυμαζόντων ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐποίησεν, εἶπε πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. θέσθε ὑμεῖς εἰς τὰ ὦτα ὑμῶν τοὺς λόγους τούτους. ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει παραδίδο

Et ecce duo uiri loquebātur cum illo, qui erant Moſes & Heli/as, qui uiſi in maieſtate, dicebant exceſſum eius, quem completu/rus erat Hieroſolymis. Petrus ue/ro & qui cum illo erant, grauati erant ſomno. Experrecti autem uiderūt maieſtatem eius, & duos uiros qui ſtabant cum illo. Et fa/ctum eſt, cum diſcederent ab il/lo, ait Petrus ad Ieſum: Præce/ptor, bonum eſt nos hic eſſe, & fa/ciamus tria tabernacula, unum tibi, & unum Moſi, & unum He liæ, neſciens quid diceret. Hæc autem illo loquente, facta eſt nu/bes & obumbrauit eos, timue/runt autem intrantibus illis in nu bem. Et uox facta eſt de nube, di/cens: Hic eſt filius meus dilectus ipſum audite. Et dum fieret uox, inuentus eſt Ieſus ſolus, & ipſi ta/cuerunt, & nemini dixerunt in il lis diebus quicquam ex his quæ uiderant. Factum eſt autem in ſequenti die deſcendentibus illis de monte, occurrit illi turba mul/ta. Et ecce uir de turba exclama, uit, dicens: Magiſter, obſecro te, reſpice ad filium meum, quia uni cus eſt mihi: & ecce ſpiritus ap/prehendit eum, & ſubito cla/mat, & diſcerpit eum cum ſpu/ma, & uix diſcedit ab eo dilani/ans eum: & rogaui diſcipulos tu/os ut eijcerent illum, & non po/tuerunt. Reſpondens autem Ie/ſus, dixit: O natiò infidelis & per uerſa, uſquequo ero apud uos, ac patiar uos? Adduc huc filium tuum. Cum adhuc autem acce/deret, laniauit illum dæmonium & diſſipauit. Increpauit autem Ieſus ſpiritum immundum & ſa/nauit puerum, & reddidit illum patri ſuo. Stupebant autem o/mnes ſuper magnificentia dei. Sed omnibus mirantibus ſuper omnibus quæ faciebat, dixit ad diſcipulos ſuos: Ponite uos in au/ribus ueſtris ſermones iſtos. Fili/us enim hominis, futurum eſt ut tradatur

Et ecce duo uiri loqueban/tur cum illo. Erant autem Moyſes & Helias uiſi in ma/ieſtate: & dicebāt exceſſum eius quem completurus e/rat in Hieruſalē. Petrus ue/ro & qui cum illo erant, gra uati erāt ſomno: & euigilan tes uiderūt maieſtatē eius: & duos uiros qui ſtabant cum illo. Et factum eſt cum diſcederent ab illo', ait Pe/trus ad Ieſum: Præceptor, bonum eſt nos hic eſſe: & faciamus tria tabernacula: unum tibi & unum Moyſi & unum Heliæ: neſciens quid diceret. Hæc autem il/lo loquente facta eſt nubes & obūbrauit eos: & timue/runt in trantibus illis in nu bem. Et uox facta eſt de nu be, dicens: Hic eſt filius me/us dilectus, ipſum audite. Et dum fieret uox, inuen/tus eſt Ieſus ſolus. Et ipſi ta/cuerunt: & nemini dixerūt in illis diebus quicquam ex his quæ uiderant. Factum eſt autem in ſequenti die de ſcendentibus illis de mōte, occurrit illis turba multa. Ec ecce uir de turba excla/mauit, dicens: Magiſter ob ſecro te, reſpice in filiū me/um: quia unicus eſt mihi. Et ecce ſpiritus apprehen/dit eum: & ſubito clamat & elidit & diſſipat eum cū ſpu ma: & uix diſcedit dilaniās eum. Et rogaui diſcipulos tuos ut eijcerent illum: & non potuerunt. Reſpōdens autem Ieſus, dixit: O ge/neratio infidelis & peruer/ſa: uſqꝙuo ero apud uos, & patiar uos? Adduc huc filium tuum. Et cum ac/cederet, eliſit illum dæmo/nium & diſſipauit. Et incre/pauit Ieſus ſpiritum immū/dum, & ſanauit puerum: & reddidit illum patri eius. Stupebāt autem omnes in magnitudine dei. Omni/buſque mirantibus in om/nibus quæ faciebat, dixit ad diſcipulos ſuos: Ponī/te uos in cordibus ueſtris ſermones iſtos: Filius e/nim hominis, futurum eſt

παραδίδοται εἰς χεῖρας ἀνθρώπων. οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα τοῦτο, καὶ ἦν παρακεκαλυμμένον ἀπ' αὐτῶν, ἵνα μὴ αἴσθωνται αὐτό. καὶ ἐφοβοῦντο ἐρωτῆσαι αὐτὸν περὶ τοῦ ῥήματος τούτου. * Εἰσῆλθε δὲ διαλογισμὸς ἐν αὐτοῖς, τὸ τίς ἂν εἴη μείζων αὐτῶν. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἰδὼν τὸν διαλογισμὸν τῆς καρδίας αὐτῶν, ἐπιλαβόμενος παιδίου, ἔστησεν αὐτὸ παρ' ἑαυτῷ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὃς ἐὰν δέξηται τοῦτο τὸ παιδίον ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται. καὶ ὃς ἐὰν ἐμὲ δέξηται, δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με. ὁ γὰρ μικρότερος ἐν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρχων, οὗτος ἔσται μέγας. * Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰωάννης, εἶπεν. ἐπιστάτα, εἴδομέν τινα ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα τὰ δαιμόνια, καὶ ἐκωλύσαμεν αὐτόν, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ μεθ' ἡμῶν. καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς. Μὴ κωλύετε. ὃς γὰρ οὐκ ἔστι καθ' ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν ἐστιν. * Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὰς ἡμέρας τῆς ἀναλήψεως αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐστήριξε τοῦ πορεύεσθαι εἰς Ἰερουσαλήμ. καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέλους πρὸ προσώπου αὐτοῦ. καὶ πορευθέντες, εἰσῆλθον εἰς κώμην Σαμαριτῶν, ὡς ἑτοιμάσαι αὐτῷ, καὶ οὐκ ἐδέξαντο αὐτόν, ὅτι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἦν πορευόμενον εἰς Ἰερουσαλήμ. ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης, εἶπον. Κύριε, θέλεις εἴπωμεν, πῦρ καταβῆναι ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἀναλῶσαι αὐτούς, ὡς καὶ Ἠλίας ἐποίησε; Στραφεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς, ἐπετίμησεν αὐτοῖς, καὶ εἶπεν, οὐκ οἴδατε οἵου πνεύματός ἐστε ὑμεῖς. ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε ψυχὰς ἀνθρώπων ἀπολέσαι, ἀλλὰ σῶσαι. καὶ ἐπορεύθησαν εἰς ἑτέραν κώμην. * Ἐγένετο δὲ πορευομένων αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ, εἶπε τις πρὸς αὐτόν. ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἂν ἀπέρχῃ. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς. αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσι, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ. Εἶπε δὲ πρὸς ἕτερον ἀκολούθει μοι. ὁ δὲ εἶπε, Κύριε ἐπίτρεψόν μοι ἀπελθόντι πρῶτον θάψαι τὸν πατέρα μου. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς

tradatur in manus hominum. At illi ignorabant uerbum istud, & erat absconditū ab illis, ut non intelligerent illud. Et timebāt eum interrogare de hoc uerbo. Intrauit autē cogitatio inter eos, quis eorū maior esset. At Iesus uidens cogitationem cordis illorum, apprehendit puerū, & statuit illum iuxta se, & ait illis: Quicunq; receperit puerum hunc nomine meo me recipit. Et quicūq; me recepe/rit, recipit eū qui me misit. Nam qui minor est inter omnes uos, hic erit magnus. Respondens autem Iohannes, dixit: Præceptor, uidimus quendam sub nomine tuo eijcientem dæmonia, & prohibuimus eum, quia nō sequitur nobiscū. Et ait ad illum Iesus: Nolite prohibere. Qui enim non est aduersum nos, pro nobis est. Factum est autem dum complerentur dies assumptionis eius, & ipse faciem suam obfirmauerat, ut iret Hierosolymam, & misit nuncios ante cōspectum suum, & euntes intrauerunt in ciuitatem Samaritanorū, ut pararent illi. Et non receperunt eum, quia facies eius erat euntis Hierosolymā. Cum uidissent autem discipuli eius, Iacobus & Iohannes, dixerunt: Domine, uis dicamus, ut ignis descēdat de cœlo, & consumat illos, quem admodū & Helias fecit? Conuersus autem Iesus, increpauit illos, dicēs: Nescitis cuius spiritus estis uos. Filius enim hominis non uenit ad perdendum animas hominum, sed ad seruandū. Et abierūt in aliud castellum. Factum est autem, ambulantibus illis in uia, dixit quidā ad illum: Sequar te quocunq; ieris. Dixit illi Iesus: Vulpes cauernas habent, & uolucres cœli nidos, filius aūt hominis nō habet ubi caput suū reclinet. Ait autem ad alterum: Sequere me. Ille autem dixit: Domine, permitte mihi ut prius abeam, ac sepeliā patrem meum. Dixit autem ei Iesus:

ut tradatur in manus hominum. At illi ignorabant uerbum istud: & erat uelatum ante eos, ut non sentirent illud: & timebant eum interrogare de hoc uerbo. Intrauit autem cogitatio in eos, quis eorū maior esset. At Iesus uidēs cogitationes cordis illorū, apprehendit puerum: & statuit illum secus se, & ait illis: Quicunque susceperit puerum istum in nomine meo, me recipit: & quicunq; me receperit, recipit eum qui me misit. Nā qui minor est inter uos omnes, hic maior est. Respondens autem Iohannes, dixit: Præceptor, uidimus quendam in nomine tuo ejicientem dæmonia, & prohibuimus eum: quia non sequitur nobiscum. Et ait ad illos Iesus: Nolite prohibere: Qui enim non est aduersum uos, pro uobis est. Factum est autem dum complerentur dies assumptionis eius & ipse faciē suam firmauit ut iret in Hierusalem. Et misit nuncios ante conspectum suum: & euntes intrauerunt in ciuitatem Samaritanorum, ut pararent illi. Et non receperunt eum: quia facies eius erat euntis Hierusalē. Cum uidissent autem discipuli eius Iacobus & Iohannes, dixerunt: Domine, uis dicimus ut ignis descendat de cœlo, & consumat illos? Et conuersus increpauit illos, dicens: Nescitis cuius spiritus estis. Filius hominis nō uenit animas perdere, sed saluare. Et abierūt in aliud castellum. Factum est autem ambulantibus illis in uia, dixit quidam ad illum: Sequar te quocunq; ieris. Dixit illi Iesus: Vulpes foueas habēt: & uolucres cœli nidos: filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinet. Ait autē ad alterum: Sequere me. Ille autem dixit: Domine, permitte mihi primum ire, & sepelire patrem meum. Dixit ei Iesus:

Ιησοῦς. ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς, σὺ δὲ ἀπελθὼν διάγγελε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. * Εἶπε δὲ καὶ ἕτερος, ἀκολουθήσω σοι κύριε, πρῶτον δὲ ἐπίτρεψόν μοι ἀποτάξασθαι τοῖς εἰς τὸν οἶκόν μου. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Ιησοῦς. Οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον, καὶ βλέπων εἰς τὰ ὀπίσω εὔθετός ἐστιν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. * Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνέδειξεν ὁ κύριος καὶ ἑτέρους ἑβδομήκοντα, καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἀνὰ δύο πρὸ προσώπου αὐτοῦ εἰς πᾶσαν πόλιν καὶ τόπον οὗ ἔμελλεν αὐτὸς ἔρχεσθαι. * Ἔλεγεν οὖν πρὸς αὐτούς. Ὁ μὲν θερισμὸς πολύς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι, δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ, ὅπως ἐκβάλλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ. * Ὑπάγετε, ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς, ὡς ἄρνας ἐν μέσῳ λύκων. * Μὴ βαστάζετε βαλάντιον, μὴ πήραν, μηδὲ ὑποδήματα, καὶ μηδένα κατὰ τὴν ὁδὸν ἀσπάσησθε. * Εἰς ἣν δ' ἂν οἰκίαν εἰσέρχησθε, πρῶτον λέγετε, εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ. καὶ ἐὰν μὲν ἐκεῖ ᾖ υἱὸς εἰρήνης, ἐπαναπαήσεται ἐπ' αὐτὸν ἡ εἰρήνη ὑμῶν, εἰ δὲ μή γε, ἐφ' ὑμᾶς ἀνακάμψει. * Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ οἰκίᾳ μένετε ἐσθίοντες καὶ πίνοντες τὰ παρ' αὐτῶν. ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ ἐστι. * Μὴ μεταβαίνετε ἐξ οἰκίας εἰς οἰκίαν. καὶ εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν εἰσέρχησθε, καὶ δέχωνται ὑμᾶς, ἐσθίετε τὰ παρατιθέμενα ὑμῖν, καὶ θεραπεύετε τοὺς ἐν αὐτῇ ἀσθενεῖς, καὶ λέγετε αὐτοῖς. ἤγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. * Εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν εἰσέρχησθε, καὶ μὴ δέχωνται ὑμᾶς, ἐξελθόντες εἰς τὰς πλατείας αὐτῆς, εἴπατε. Καὶ τὸν κονιορτὸν τὸν κολληθέντα ἡμῖν ἐκ τῆς πόλεως ὑμῶν, ἀπομασσόμεθα ὑμῖν. πλὴν τοῦτο γινώσκετε, ὅτι ἤγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. Λέγω ὑμῖν, ὅτι Σοδόμοις ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀνεκτότερον ἔσται ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ * Οὐαί σοι Χοραζείν οὐαί σοι Βηθσαϊδά, ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ καθήμεναι, μετενόησαν. πλὴν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν τῇ κρίσει ἢ ὑμῖν. καὶ σὺ Καπερναούμ, μὴ ἕως

Iesus: Sine ut mortui sepeliãt mortuos suos, tu uero uade & annuncia regnũ dei. Et ait alius: Sequar te domine, sed permitte mihi primus ut dicam uale ijs, qui sunt domi meæ. Ait ad illum Iesus: Nemo qui manu sua admota aratro respexerit à tergo aptus est regno dei. Post hæc autem designauit dominus & alios septuaginta, misitq; illos binos ante faciẽ suã in omnem ciuitatẽ & locum quò erat ipse uenturus. Dicebat ergo illis: Messis quidem multa, sed operarij pauci. Rogate ergo dominum messis, ut extrudat operarios in messem suam. Ite, ecce ego mitto uos, sicut agnos inter lupos. Nolite portare sacculũ, neq; peram, neq; calciamenta, & neminem per uiã salutaueritis. In quancunque domum intraueritis, primum dicite, pax huic domui: & si ibi fuerit filius pacis, requiesset super illum pax uestra: sin minus, ad uos reuertetur: in eadem autẽ domo manete, edentes & bibentes quæ dantur ab illis. Dignus enim est operarius mercede sua. Nolite transire de domo in domum. Et in quancunq; ciuitatem intraueritis et susceperint uos, edite quæ apponũtur uobis: & sanate infirmos, qui in illa sunt, & dicite illis: Appropinquauit in uos regnum dei. In quancunq; aũt ciuitatem intraueritis, & non susceperint uos, exeuntes in plateas eius, dicite: Etiam puluerem, qui adhæsit nobis de ciuitate uestra, extergimus in uos: tamen hoc scitote, quod appropinquauit in uos regnũ dei. Dico uobis, q Sodomis in die illo remissius erit q illi ciuitati. Væ tibi Chorozain, uæ tibi Bethsaida, quia si in Tyro & Sidone factæ fuissent uirtutes, quæ factæ sunt in uobis, olim in cilicio & cinere sedentes, scelerũ suorũ egissent pœnitentiã: ueruntamen Tyro & Sidoni remissius erit in iudicio, q uobis. Et tu Capernaũ quæ usq;

Iesus: Sine ut mortui sepeliant mortuos suos: tu autem uade & annũcia regnũ dei. Et ait alter: Sequar te domine: sed permitte mihi primum renũciare his quæ domi sunt. Ait ad illũ Iesus: Nemo mittens manũ suam ad aratrũ & aspiciens retro, aptus est regno dei.

Post hæc autem designauit dominus & alios septuaginta duos: & misit illos binos ante faciem suam in omnem ciuitatẽ & locũ quo erat ipse uenturus. Et dicebat illis: Messis quidẽ multa: operarij autẽ pauci. Rogate autem dominum messis: ut mittat operarios in messem suam. Ite, ecce ego mitto uos sicut agnos inter lupos. Nolite portare saccum neq; peram neq; calciamenta: & neminẽ per uiam salutaueritis. In quãcunq; domũ intraueritis, primum dicite: pax huic domui. Et si ibi fuerit filiꝰ pacis, requiescet super illũ pax uestra: sin autẽ ad uos reuertetur. In eadem autẽ domo manete, edẽtes & bibẽtes quæ apud illos sunt. Dignus est enim operarius mercede sua. Nolite transire de domo in domum. Et in quãcunq; ciuitatem intraueritis & susceperint uos mãducate quæ apponũtur uobis: & curate infirmos qui in illa sunt, & dicite illis: Appropinquabit in uos regnũ dei. In quãcunque aũt ciuitatẽ intraueritis & nõ susceperint uos: exeũtes in plateas eiꝰ, dicite: Etiã puluerẽ qui adhæsit nobis de ciuitate uestra, extergimus in uos. Tamẽ hoc scitote: quia appropinquabit regnũ dei. Dico uobis qa Sodomis in die illa remissiꝰ erit, q illi ciuitati. Væ tibi Corozaim: uæ tibi Bethsaida: quia si in Tyro & Sidone factæ fuissent uirtutes quæ factæ sunt in uobis, olim in cilicio & cinere sedẽtes pœnitterent. Verũtamẽ Tyro & Sidoni remissiꝰ erit in iudicio, q uobis. Et tu Capharnaũ

X.

ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθεῖσα, ἕως ᾅδου
ριϛ καταβιβασθήσῃ. * ὁ ἀκούων ὑμῶν,
α ἐμοῦ ἀκούει. καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς, ἐμὲ
ριζ ἀθετεῖ, ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν, ἀθετεῖ τὸν ἀπο
ι στείλαντά με. * Ὑπέστρεψαν δὲ οἱ ἑβ/
δομήκοντα μετὰ χαρᾶς, λέγοντες.
κύριε, καὶ τὰ δαιμόνια ὑποτάσσεται
ἡμῖν ἐν τῷ ὀνόματί σου. Εἶπε δὲ αὐ
τοῖς. ἐθεώρουν τὸν σατανᾶν ὡς ἀστρα
πὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα. ἰδοὺ δί
δωμι ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν
ἐπάνω ὄφεων, καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ
πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ
οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδικήσῃ. πλὴν ἐν
τούτῳ μὴ χαίρετε, ὅτι τὰ πνεύματα
ὑμῖν ὑποτάσσεται, χαίρετε δὲ μᾶλ/
λον, ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐγγέγρα
ριθ πται ἐν τοῖς οὐρανοῖς. * Ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ
ι ἠγαλλιάσατο τῷ πνεύματι ὁ Ἰησοῦς
καὶ εἶπεν. ἐξομολογοῦμαί σοι πά/
τερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι
ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ
συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νη/
πίοις. Ναὶ ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως ἐγέ
ριθ νετο εὐδοκία ἔμπροσθέν σου. * Πάντα
γ παρεδόθη μοι ὑπὸ τοῦ πατρός μου, καὶ
οὐδεὶς γινώσκει, τίς ἐστιν ὁ υἱός, εἰ μὴ
ὁ πατήρ, καὶ τίς ἐστιν ὁ πατήρ, εἰ μὴ
ὁ υἱός, καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκα/
ρκ λύψαι. * Καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς μα
ι θητὰς, κατ' ἰδίαν εἶπε. μακάριοι οἱ ὀ/
φθαλμοὶ, οἱ βλέποντες, ἃ ὑμεῖς βλέ
πετε. λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι πολλοὶ προ
φῆται καὶ βασιλεῖς ἠθέλησαν ἰδεῖν,
ἃ ὑμεῖς βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον, καὶ
ἀκοῦσαι, ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν.
ρκα * Καὶ ἰδοὺ νομικός τις ἀνέστη, ἐκπει/
β ράζων αὐτὸν, καὶ λέγων. διδάσκα/
λε, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κλη/
νομήσω; ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτόν. ἐν τῷ
νόμῳ τί γέγραπται; πῶς ἀναγινώ/
σκεις; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν. ἀγα/
πήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τ̃
καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τ̃ ψυχῆς σου
καὶ ἐξ ὅλης τ̃ ἰσχύος σου, καὶ ἐξ ὅ/
λης τ̃ διανοίας σου, καὶ τ̃ πλησίον σου
ὡς σεαυτόν. Εἶπε δὲ αὐτῷ. ὀρθῶς ἀπε
ρκβ κρίθης, τοῦτο ποίει καὶ ζήσῃ. * Ὁ δὲ θέλων
ι δικαιοῦν ἑαυτόν, εἶπε πρὸς τὸν Ἰησοῦν.
καὶ τίς ἐστί μου πλησίον, ὑπολαβὼν ὁ
Ἰησοῦς, εἶπεν. ἄνθρωπός τις κατέ/
λα βαινεν ἀπὸ Ἰερουσαλὴμ εἰς Ἰεριχώ,

καὶ λῃσταῖς

quæ usque ad cœlum elata es, us/
que ad infernũ deprimeris. Qui
uos audit, me audit, & qui uos
spernit, me spernit: qui autem me
spernit, spernit eum qui misit me.
Reuersi sunt autem septuaginta
cum gaudio, dicentes: Domine,
etiam dæmonia subijciuntur no/
bis per nomen tuum. Ait autem
illis: Videbam satanam sicut ful/
gur de cœlo cadentem. Ecce do
uobis potestatem calcandi super
serpentes, & scorpiones, & super
omnem uirtutem inimici, et nihil
uobis nocebit. Veruntamen in
hoc nolite gaudere, quod spiritus
uobis subijciuntur, sed gaudete,
quod nomina uestra scripta sunt
in cœlis. In eadem hora exultauit
spiritu Iesus, & dixit: Confiteor
tibi pater, domine cœli & terræ,
quod abscondisti hæc à sapienti/
bus & prudẽtibus, & reuelasti ea
paruulis. etiam pater, quoniã sic
complacitũ est coram te. Omnia
mihi tradita sunt à patre meo, &
nemo scit, quis sit filius, nisi pater:
& quis sit pater, nisi filius, & cui
uoluerit filius aperire. Et conuer/
sus ad discipulos, seorsim dixit:
Beati oculi, qui uident, quæ uos
uidetis. dico eñ uobis, quod mul
ti prophetæ & reges uoluerũt ui/
dere, quæ uos uidetis, & nõ uide/
runt: & audire quæ auditis, & nõ
audierunt. Et ecce quidã legispe/
ritus surrexit, tentans illum, & di/
cens: Magister, quid faciendo ui/
λα tam æternã possidebo? At ille di/
xit ad eum: In lege quid scriptum
est? quomodo legis? Ille respon/
dens dixit: Diliges dominũ deũ
tuum ex toto corde tuo, & ex to/
ta anima tua, & ex totis uiribus
tuis, & ex tota mente tua, & pro/
ximum tuũ sicut teipsum. Dixitq;
illi: Recte respondisti. hoc fac, &
uiues. Ille aũt uolens iustificare se
ipsum, dixit ad Iesum: Et quis est
meus proximus? Respõdens aũt
λβ Iesus, dixit: Homo quidã descẽde
bat ab Hierosolymis in Hiericho
& incidit

usq; ad cœlum exaltata: us/
que ad infernum demerge/
ris. Qui uos audit, me au/
dit: & qui uos spernit, me
spernit: qui autem me sper/
nit, spernit eum qui misit
me. Reuersi sunt autem se/
ptuaginta duo cum gaudio
dicentes: Domine, etiã dæ/
monia subijciũtur nobis in
nomine tuo. Et ait illis: Vide
bam sathanam sicut fulgur
de cœlo cadentem. Ecce de
di uobis potestatem calcan
di supra serpẽtes & scorpio/
nes: & super omnem uirtu/
tem inimici, & nihil uobis
nocebit. Verũtamen in hoc
nolite gaudere: quia spiritꝰ
uobis subijciũtur. Gaudete
autẽ qđ nomina uestra scri
pta sunt in cœlis. In ipsa ho
ra exultauit in spiritu san/
cto, & dixit: Cõfitebor tibi
domine pater cœli & terræ:
quod abscõdisti hæc a sapiẽ
tibus & prudẽtibus, & reue
lasti ea paruulis. Etiã pater,
quoniam sic placuit ante te.
Omnia mihi tradita sunt a
patre meo. Et nemo scit qs
sit filius nisi pater: & quis sit
pater nisi filius: & cui uolue
rit filius reuelare. Et cõuer/
sus ad discipulos suos, di/
xit: Beati oculi qui uident
quæ uos uidetis. Dico eñ
uobis qđ multi prophetæ &
reges uoluerũt uidere quæ
uos uidetis & nõ uiderũt: &
audire quæ auditis & nõ au
dierũt. Et ecce quidã legispe
ritus surrexit tentans illũ, &
dicens: Magister quid faciẽ
do uitã æternã possidebo?
At ille dixit ad eum. In lege
quid scriptũ est? Quomo/
do legis? Ille respõdẽs dixit:
Diliges dominũ deum tuũ
ex toto corde tuo, & ex tota
anima tua, & ex oñibus ui
ribus tuis, & ex omni mẽte
tua: & proximũ tuũ sicut te
ipsum. Dixitq; illi: Recte re/
spõdisti, hoc fac & uiues. Il/
le autẽ uolens iustificare se/
ipsum, dixit ad Iesum: Et
quis est meus proximꝰ? Su
spiciens aũt Iesus, dixit: Ho/
mo quidam descẽdebat ab
Hierusalẽ in Hiericho, & in/
cidit

& λῃσάμενοι αὐτὸν καὶ πληγὰς ἐπιθέντες ἀπῆλθον ἀφέντες ἡμιθανῆ τυγχάνοντα. κατὰ συγκυρίαν δὲ ἱερεύς τις κατέβαινεν ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἀντιπαῆλθεν. ὁμοίως δὲ καὶ λευίτης γενόμενος κατὰ τὸν τόπον ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ἀντιπαῆλθε. Σαμαρίτης δέ τις ὁδεύων ἦλθε κατ' αὐτὸν, καὶ ἰδὼν αὐτὸν, ἐσπλαγχνίσθη, καὶ προσελθὼν κατέδησε τὰ τραύματα αὐτοῦ, ἐπιχέων ἔλαιον καὶ οἶνον, ἐπιβιβάσας δὲ αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος, ἤγαγεν αὐτὸν εἰς πανδοχεῖον, καὶ ἐπεμελήθη αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τὴν αὔριον ἐξελθὼν, ἐκβαλὼν δύο δηνάρια ἔδωκε τῷ πανδοχεῖ, καὶ εἶπεν αὐτῷ. ἐπιμελήθητι αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἂν προσδαπανήσῃς, ἐγὼ, ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαί με, ἀποδώσω σοι. τίς οὖν τούτων τῶν τριῶν δοκεῖ σοι πλησίον γεγονέναι τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς λῃστάς; ὁ δὲ εἶπεν. ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ' αὐτοῦ. εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς. πορεύου, καὶ σὺ ποίει ὁμοίως. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτοὺς, καὶ αὐτὸς εἰσῆλθεν εἰς κώμην τινά. γυνὴ δέ τις, ὀνόματι μάρθα, ὑπεδέξατο αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς. καὶ τῇδε ἦν ἀδελφὴ, καλουμένη μαρία, ἣ καὶ παρακαθίσασα πρὸς τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ, ἤκουε τοῦ λόγου αὐτοῦ. ἡ δὲ μάρθα περιεσπᾶτο περὶ πολλὴν διακονίαν, ἐπισᾶσα δὲ εἶπε. κύριε, οὐ μέλει σοι, ὅτι ἡ ἀδελφή μου μόνην με κατέλειπε διακονεῖν; εἰπὲ οὖν αὐτῇ, ἵνα μοι συναντιλάβηται. ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς. μάρθα, μάρθα, μεριμνᾷς, καὶ τυρβάζῃ περὶ πολλά, ἑνὸς δέ ἐστι χρεία. μαρία γὰρ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο, ἥτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀπ' αὐτῆς. * καὶ ἐγένετο, ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ προσευχόμενον, ὡς ἐπαύσατο, εἶπέ τις τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς αὐτόν. κύριε, δίδαξον ἡμᾶς προσεύχεσθαι, καθὼς καὶ Ἰωάννης ἐδίδαξε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. Εἶπε δὲ αὐτοῖς. ὅταν προσεύχησθε, λέγετε. πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου, ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου, γενηθήτω τὸ θέλημά σου ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δίδου ἡμῖν

& incidit in latrones qui etiã deſpoliauerunt eũ ueſtibus, ac uulneribus inflictis, abierũt ſemimortuo relicto. Accidit autem, ut ſacerdos quidã deſcenderet eadem uia, uiſoq; illo præteriit. Similiter & Leuita, cum iret iuxta locum, cum acceſſiſſet ac uidiſſet eũ, præteriit. Samaritanus autẽ quidam iter faciens, uenit ad eum, & uiſo eo miſericordia motus eſt, & accedens obligauit uulnera eius, infundens oleum, ac uinum, & imponens illum in ſuũ iumentũ, duxit in diuerſorium, & curam eius egit. Et poſtero die egrediens, de prõptos duos denarios dedit hoſpiti, & ait ei: Curã illius habe, & quodcũq; præterea inſumpſeris, ego, cum rediero, reddam tibi. Quis ergo horũ triũ uidetur tibi proximus fuiſſe illi, qui incidit in latrones? At ille dixit: Qui exercuit miſericordiã in illum. Ait igitur illi Ieſus: Vade & tu fac ſimiliter. Factũ eſt autem dum irent, ut λζ ipſe intraret in quoddã oppidulum. Ac mulier quædam Martha nomine, excepit illum in domũ ſuam, & huic erat ſoror nomine Maria, quæ etiam aſſidens ad pedes Ieſu, audiebat ſermonẽ illius. Martha autẽ diſtrahebatur circa frequẽs miniſteriũ, quæ aſſiſtens ait: Domine, non eſt tibi curæ, quod ſoror mea reliquit me ut ſolã miniſtrẽ? dic ergo illi, ut me adiuuet. Et reſpõdens dixit illi Ieſus: Martha, Martha, ſolicita es, & turbaris circa multa. Atqui unũ eſt neceſſariũ. Maria bonã partẽ delegit, quæ nõ auferetur ab ea.

Et factum eſt cũ oraret quodã in loco, ut ceſſauit: dixit quidã ex diſcipulis eius ad eum: Domine, doce nos orare, ſicut & Iohãnes docuit diſcipulos ſuos. Et ait illis: λκ Cũ oratis, dicite: Pater noſter, qui es in cœlis, ſanctificetur nomẽ tuũ, adueniat regnũ tuũ, fiat uoluntas tua quẽadmodum in cœlo ſic etiã in terra. Panem noſtrum cotidianũ da nobis

cidit in latrones: qui etiã deſpoliauerunt eum: & plagis impoſitis abierunt, ſemiuiuo relicto. Accidit autem ut ſacerdos quidam deſcenderet eadẽ uia & uiſo illo præteriuit. Similiter & leuita cũ eſſet ſecus locum & uideret eum, pertranſijt. Samaritanus autem quidam iter faciens, uenit ſecus eum: & uidens eum, miſericordia motus eſt. Et appropians alligauit uulnera eius, infundens oleum & uinũ. Et imponens illum in iumentum ſuum, duxit in ſtabulum: & curã eius ægit. Et altera die protulit duos denarios: & dedit ſtabulario, & ait: Curam illius habe: & quodcũque ſupererogaueris, ego cum rediero reddam tibi. Quis horũ trium tibi uidetur proximus fuiſſe illi qui incidit in latrones. At ille dixit: Qui fecit miſericordiam in illum. Et ait illi Ieſus: Vade & tu fac ſimiliter. Factum eſt autem dum irent & ipſe intrauit in quoddam caſtellum: & mulier quædã Martha nomine excepit illum in domũ ſuam. Et huic ſoror erat nomine Maria. Quæ etiam ſedẽs ſecus pedes domini, audiebat uerbum illius. Martha autem ſatagebat circa frequẽs miniſterium. Quæ ſtetit & ait: Domine, non eſt tibi cũræ, quod ſoror mea reliquit me ſolam miniſtrare? dic ergo illi ut me adiuuet. Et reſpondens dixit illi dominus: Martha Martha ſollicita es & turbaris erga plurima. Porro unum eſt neceſſarium: Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.

Et factum eſt cũ eſſet in XI. quodam loco orans, ut ceſſauit dixit unus ex diſcipulis eius ad eũ: Domine, doce nos orare: ſicut docuit Iohannes diſcipulos ſuos. Et ait illis: Cum oratis, dicite: Pater, ſanctificetur nomẽ tuũ: adueniat regnum tuũ: panem noſtrũ quotidianũ da nobis

ἡμῖν τὸ καθ' ἡμέραν, καὶ ἄφες ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀφίεμεν παντὶ ὀφείλοντι ἡμῖν, καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. * καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς. τίς ἐξ ὑμῶν ἕξει φίλον, καὶ πορεύσεται πρὸς αὐτὸν μεσονυκτίου καὶ εἴπῃ αὐτῷ, φίλε, χρῆσόν μοι τρεῖς ἄρτους, ἐπειδὴ φίλος μου παρεγένετο ἐξ ὁδοῦ πρός με, καὶ οὐκ ἔχω ὃ παραθήσω αὐτῷ. κἀκεῖνος ἔσωθεν ἀποκριθεὶς εἴπῃ. μή μοι κόπους πάρεχε, ἤδη ἡ θύρα κέκλεισται, καὶ τὰ παιδία μου μετ' ἐμοῦ εἰς τὴν κοίτην εἰσίν, οὐ δύναμαι ἀναστὰς δοῦναί σοι. λέγω ὑμῖν, εἰ καὶ οὐ δώσει αὐτῷ ἀναστὰς, διὰ τὸ εἶναι αὐτοῦ φίλον, διά γε τὴν ἀναίδειαν αὐτοῦ ἐγερθεὶς, δώσει αὐτῷ ὅσων χρῄζει. κἀγὼ ὑμῖν λέγω. * αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν, ζητεῖτε καὶ εὑρήσετε, κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται, τίνα δὲ ὑμῶν τὸν πατέρα αἰτήσει ὁ υἱὸς ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; εἰ καὶ ἰχθύν, μὴ ἀντὶ ἰχθύος ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ; ἢ καὶ ἐὰν αἰτήσῃ ᾠόν, μὴ ἐπιδώσει αὐτῷ σκορπίον; εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὑπάρχοντες, οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὁ ἐξ οὐρανοῦ δώσει πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν. * καὶ ἦν ἐκβάλλων δαιμόνιον, καὶ αὐτὸ ἦν κωφόν. ἐγένετο δὲ, τοῦ δαιμονίου ἐξελθόντος, ἐλάλησεν ὁ κωφός, καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι. * τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον, ἐν Βεελζεβοὺλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. * ἕτεροι δὲ πειράζοντες, σημεῖον παρ' αὐτοῦ ἐζήτουν ἐξ οὐρανοῦ. * αὐτὸς δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὰ διανοήματα, εἶπεν αὐτοῖς. πᾶσα βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν διαμερισθεῖσα, ἐρημοῦται, καὶ οἶκος ἐπὶ οἶκον πίπτει. εἰ δὲ καὶ ὁ σατανᾶς ἐφ' ἑαυτὸν διεμερίσθη, πῶς σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ; ὅτι λέγετε, ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλειν με τὰ δαιμόνια. εἰ δὲ ἐγὼ ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσι; διὰ τοῦτο κριταὶ

nobis quotidie, & remitte nobis peccata nostra, siquidem & ipsi remittimus omni debenti nobis, & ne nos inducas in tentationē, sed libera nos a malo. Et ait ad illos: Quis uestrum habebit amicū, & ibit ad illū media nocte, et dicet illi: Amice da mihi mutuo tres panes, quoniā amicꝰ meus uenit de uia ad me, & nō habeo qđ apponam illi. & ille intꝰ respōdēs dicat: Noli mihi molestus esse, iam ostium clausum est, & pueri mei mecum sunt in cubili, nō possum surgere & dare tibi. Dico uobis, etiā si non daturus sit illi surgens, eo quod amicus eius sit, propter improbitatem tamen eius surget, ac dabit illi quotquot habet opus. Et ego dico uobis: Petite, & dabitur uobis: quærite, & inuenietis: pulsate, & aperietur uobis. Omnis enim qui petit, accipit: & qui quærit, inuenit: & pulsanti aperietur. Quis autē ex uobis pater, à quo si filius petierit panem, num lapidem dabit illi? Aut si piscē, num pro pisce serpentē dabit illi? Aut si petierit ouum, num porriget illi scorpiū? Si ergo uos cū sitis mali, nostis bona dona dare filijs uestris, quanto magis pater uester cœlestis dabit spiritū sanctum postentibus se. Et erat eijciēs dæmonium, & illud erat mutum, cumq; eiecisset dæmonium, locutus est mutus, & ammiratæ sunt turbæ. Quidam autem ex eis dixerunt: Per Beelzebul principem dæmoniorū eijcit dæmonia. Et alij tentantes, signū de cœlo quærebant ab eo. Ipse autē cum sciret cogitationes eorum, dixit eis: Omne regnum aduersus seipsum diuisum desolatur, & domus super domū cadit. Quod si satanas quoq; aduersus seipsum diuisus est, quomodo stabit regnū eius? quia dicitis, per Beelzebul eijcere me dæmonia. Quod si ego Beelzebul præsidio eijcio dæmonia, filij uestri cuiꝰ præsidio eijciūt? Ideo ipsi iudices

nobis hodie: & dimitte nōbis peccata nostra, siquidē & ipsi dimittimus omni debenti nobis: & ne nos inducas in tētationē. Et ait ad illos: Quis uestrū habebit amicum: & ibit ad illū media nocte, & dicet illi: Amice cōmoda mihi tres panes: quoniam amicus meꝰ uenit de uia ad me: & nō habeo qđ ponam ante illū. Et ille deintus respondens dicat: Noli mihi molestus esse: iam ostium clausum est, & pueri mei mecum sunt in cubili: non possum surgere, & dare tibi Et si ille perseuerauerit pulsans, dico uobis: & si nō dabit illi surgēs eo quod amicus eius sit, propter improbitatemtamē eius surget: & dabit illi quotqt habet necessarios. Et ego dico uobis: petite, & dabit uobis: quærite, & inuenietis: pulsate, & aperiet uobis. Omnis enim qui petit, accipit: & qui quærit, inuenit: & pulsanti aperietur. Quis ex uobis patrē petit panē, nunquid lapidē dabit illi? Aut piscē, nūquid pro pisce serpentē dabit illi? Aut si petierit ouū, nūquid porriget illi scorpionē? Si ergo cū sitis mali, nostis bona data dare filijs uestris: quāto magis pater uester cœlestis de cœlo dabit spiritū bonum petētibus se? Et erat eijciens dæmoniū & illud erat mutum. Et cum eiecisset dæmonium locutus est mutꝰ, & admiratæ sunt turbæ. Quidam autem ex eis dixerunt: In beelzebub principe dæmoniorū eijcit dæmonia. Et alij tentantes, signum de cœlo quærebant de eo. Ipse autē ut uidit cogitationes eorum, dixit eis: Omne regnum in seipsum diuisum, desolabitur: & domus supra domū cadet. Si autē & sathanas in seipsum diuisus est, quomodo stabit regnum eius: quia dicitis in beelzebub me eijcere dæmonia. Si aūt ego in beelzebub eijcio dæmonia, filij uestri in q̄ eijciunt. Ideo ipsi iudices

κριται ὑμῶν αὐτοί ἔσονται. Εἰ δὲ ἐν δακτύλῳ θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ ὑμᾶς ἡ βασιλεία τ θεοῦ. ὅταν ὁ ἰσχυρὸς καθωπλισμένος φυλάσσῃ τὴν ἑαυτ αὐλήν, ἐν εἰρήνῃ ἐστὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτ. ἐπὰν δὲ ὁ ἰσχυρότερος αὐτ ἐπελθὼν νικήσῃ αὐτόν, τὴν πανοπλίαν αὐτοῦ αἴρει, ἐφ ᾗ ἐπεποίθει, καὶ τὰ σκῦλα αὐτ διαδίδωσιν. ὁ μὴ ὢν μετ ἐμοῦ, κατ ἐμοῦ ἐστίν. καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ ἐμοῦ σκορπίζει. * Ὅταν τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι ἀνύδρων τόπων, ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ μὴ εὑρίσκον, λέγει· ὑποστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου, ὅθεν ἐξῆλθον. καὶ ἐλθὸν, εὑρίσκει σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον. Τότε πορεύεται, καὶ παραλαμβάνει ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ. καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα τῶν πρώτων. * Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ λέγειν αὐτὸν ταῦτα, ἐπάρασά τις γυνὴ φωνὴν ἐκ τοῦ ὄχλου, εἶπεν αὐτῷ· Μακαρία ἡ κοιλία ἡ βαστάσασά σε, καὶ μαστοὶ οὓς ἐθήλασας. Αὐτὸς δὲ εἶπε, μενοῦνγε, μακάριοι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ φυλάσσοντες αὐτόν. * Τῶν δὲ ὄχλων ἐπαθροιζομένων, ἤρξατο λέγειν· ἡ γενεὰ αὕτη πονηρά ἐστι, σημεῖον ζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου. καθὼς γὰρ ἐγένετο Ἰωνᾶς σημεῖον τοῖς Νινευίταις, οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τῇ γενεᾷ ταύτῃ. Βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῶν ἀνδρῶν τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινεῖ αὐτούς, ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τ γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶνος, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶνος ὧδε. Ἄνδρες Νινευῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τ γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν, ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ. καὶ ἰδοὺ πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε. * Οὐδεὶς λύχνον ἅψας εἰς κρυπτὸν τίθησιν, οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ ἐπὶ τὴν λυχνίαν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι, βλέπωσιν. * Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός. ὅταν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου

iudices uestri erunt. Porrò si digito dei eiicio dæmonia, profecto peruenit ad uos regnum dei. Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea quæ possidet. Vbi uero fortior eo superueniens uicerit eum, uniuersa arma eius aufert, in quibus confidebat, & spolia eius distribuit. Qui non est mecum, contra me est: & qui non colligit mecum, dispergit. Cum immundus spiritus exierit ab homine, ambulat per loca arentia, quærens requiem, & non inueniens, dicit: Reuertar in domũ meam unde exiui. Et cum uenerit, inuenit eam scopis mundatam atq; ornatam, tunc uadit, & assumit septem alios spiritus se cum nocentiores ipso, & ingressi habitant ibi, & fiunt extrema hominis illius peiora primis. Factũ est autem cum hæc diceret, extollens uocem quædam mulier de turba, dixit illi: Beatus uenter qui te portauit, & ubera quæ suxisti. At ille dixit: Quinimmó, beati qui audiunt sermonem dei, & custodiũt illum. Turbis autem considentibus se, cœpit dicere: Natio hæc mala est. Signum quærit, & signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ prophetæ. Nam sicut fuit Ionas signum Niniuitis, ita erit & filius hominis nationi isti. Regina Austri surget in iudicio cum uiris nationis huius, & condemnabit illos, quia uenit à finibus terræ, ut audiret sapientiam Solomonis, & ecce plus quàm Solomon hoc in loco. Viri Niniuitæ surgent in iudicio cum natione hac, & condemnabunt illam: quia ad pœnitentiam adducti sunt prædicatione Ionæ. & ecce plus quàm Iona hoc in loco. Nemo lucernam accendit, & in abscondito ponit, neque subter modium, sed super candelabrum, ut qui ingrediuntur, lumen uideant. Lucerna corporis est oculus. Cum igitur oculus tuus

iudices uestri erunt. Porro si in digito dei eiicio dæmonia, profecto peruenit in uos regnũ dei. Cũ fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt omnia quæ possidet. Si autem fortior eo superueniẽs uicerit eũ, uniuersa arma eius auferet in quibus cõfidebat: et spolia eius distribuet. Qui nõ est mecum, cõtra me est: & qui nõ colligit mecũ, dispergit. Cũ immundus spiritus exierit de homine, ambulat per loca inaquosa quærẽs requiẽ & non inueniens, dicit: Reuertar in domum meã unde exiui. Et cũ uenerit, inuenit eam scopis mundatam. Et tunc uadit & assumit septem alios spiritus secũ nequiores se, & ingressi habitant ibi. Et fiunt nouissima hominis illius peiora priorib⁹. Factum est autẽ cum hæc diceret: extollens uocem quædã mulier de turba, dixit illi: Beatus uenter qui te portauit: & ubera quæ suxisti. At ille dixit: Quinimmo: beati qui audiunt uerbũ dei, & custodiunt illud. Turbis autẽ concurrentib⁹ cœpit dicere: Generatio hæc, generatio nequam est: signum quarit: & signum non dabitur ei nisi signũ Ionæ prophetæ. Nam sicut fuit Ionas signum Niniuitis, ita erit & filius hominis generationi isti. Regina Austri surget in iudicio cum uiris generationis huius, & condemnabit illos: quia uenit a finibus terræ audire sapientiam Salomonis. Et ecce plus quam Salomon hic. Viri Niniuitæ surgent in iudicio cũ generatione hac, & condemnabunt illam: quia pœnitẽtiam egerunt in prædicatione Ionæ. Et ecce plus quam Iona hic. Nemo lucernam accendit: & in abscõdito ponit neque sub modio, sed supra candelabrum: ut qui ingrediuntur, lumen uideant. Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus

lus tuus

μός σου ἁπλοῦς ᾖ, καὶ ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ὄψει. ἐὰν δὲ πονηρὸς ᾖ, καὶ τὸ σῶμά σου σκοτεινὸν ὄψει. σκόπει οὖν, μὴ τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ, σκότος ἐστίν. Εἰ οὖν τὸ σῶμά σου ὅλον φωτεινόν, μὴ ἔχον τι μέρος σκοτεινόν, ἔσται φωτεινὸν ὅλον, ὡς ὅταν ὁ λύχνος τῇ ἀστραπῇ φωτίζῃ σε. * Ἐν δὲ τῷ λαλῆσαι, ἠρώτα αὐτὸν φαρισαῖός τις, ὅπως ἀριστήσῃ παρ' αὐτῷ. Εἰσελθὼν δὲ ἀνέπεσεν. ὁ δὲ φαρισαῖος ἰδὼν ἐθαύμασεν, ὅτι οὐ πρῶτον ἐβαπτίσθη πρὸ τοῦ ἀρίστου. εἶπε δὲ ὁ κύριος πρὸς αὐτόν. νῦν ὑμεῖς οἱ φαρισαῖοι τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου, καὶ τοῦ πίνακος καθαρίζετε, τὸ δὲ ἔσωθεν ὑμῶν γέμει ἁρπαγῆς καὶ πονηρίας. ἄφρονες, οὐχ ὁ ποιήσας τὸ ἔξωθεν, καὶ τὸ ἔσωθεν ἐποίησε; πλὴν τὰ ἐνόντα, δότε ἐλεημοσύνην, καὶ ἰδοὺ πάντα καθαρὰ ὑμῖν ἐστιν. * Ἀλλ' οὐαὶ ὑμῖν τοῖς φαρισαίοις, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον, καὶ τὸ πήγανον, καὶ πᾶν λάχανον, καὶ παρέρχεσθε τὴν κρίσιν, καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ, ταῦτα ἔδει ποιῆσαι, κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι. * Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς φαρισαίοις, ὅτι ἀγαπᾶτε τὴν πρωτοκαθεδρίαν ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς. * Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι ἐστὲ ὡς τὰ μνημεῖα τὰ ἄδηλα, καὶ οἱ ἄνθρωποι περιπατοῦντες ἐπάνω οὐκ οἴδασιν. * Ἀποκριθεὶς δέ τις τῶν νομικῶν, λέγει αὐτῷ. Διδάσκαλε, ταῦτα λέγων καὶ ὑμᾶς ὑβρίζεις. ὁ δὲ εἶπε. καὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς οὐαὶ, ὅτι φορτίζετε τοὺς ἀνθρώπους φορτία δυσβάστακτα, καὶ αὐτοὶ ἑνὶ τῶν δακτύλων ὑμῶν οὐ προσψαύετε τοῖς φορτίοις. * Οὐαὶ ὑμῖν, ὅτι οἰκοδομεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν προφητῶν, οἱ δὲ πατέρες ὑμῶν ἀπέκτειναν αὐτούς, ἄρα μαρτυρεῖτε καὶ συνευδοκεῖτε τοῖς ἔργοις τῶν πατέρων ὑμῶν, ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέκτειναν αὐτούς, ὑμεῖς δὲ οἰκοδομεῖτε αὐτῶν τὰ μνημεῖα. * Διὰ τοῦτο καὶ ἡ σοφία τοῦ θεοῦ εἶπεν. ἀποστελῶ εἰς αὐτοὺς προφήτας καὶ ἀποστόλους, καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενοῦσι καὶ διώξουσιν· ἵνα ἐκζητηθῇ τὸ αἷμα

lus tuus fuerit ſimplex, totũ quoque corpus tuũ lucidũ erit. quod ſi malus fuerit, etiam corpus tuũ tenebroſum erit. Vide ergo ne lumen quod in te eſt, tenebræ ſint. Si ergo corpus tuũ totum lucidũ fuerit, non habens aliquam partẽ tenebroſam, ſic erit lucidum totũ ut cum lucerna fulgore illuminat te. Et cum loqueretur, rogauit illum quidam phariſæus, ut prandere apud ſe. Ieſus autem ingreſſus accubuit. Phariſæus autem cũ uidiſſet, admiratus eſt, quod non prius lauiſſet ante prandiũ. Et ait dominus ad illum: Nũc uos phariſæi exteriora poculi, catiniq; mũdatis, & quod intus eſt ueſtri, plenum eſt rapina & malicia: ſtulti. nónne qui fecit quod foris eſt, etiam id quod intus eſt, fecit? Verũtamẽ quod ſupereſt, date eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt uobis. Sed uæ uobis phariſæis, quia decimatis mentã & rutam, & quoduis olus, et præteritis iudicium & charitatẽ dei. Immò hæc oportuit facere & illa nõ omittere. Væ uobis phariſæis, quia diligitis primas cathedras in ſynagogis, & ſalutatiões in foro. Væ uobis ſcribæ & phariſæi hypocritæ, quia eſtis ut monumenta quæ nõ apparent, & homies ambulantes ſuper neſciunt. Reſpondens autẽ quidam ex legiſperitis, ait illi: Magiſter, hæc dicens etiã nos afficis contumelia. At ille ait: Et uobis legiſperitis uæ, quia oneratis homines oneribus, quæ portare nõ poſſunt, & ipſi uno digito ueſtro nõ attingitis ſarcinas. Væ uobis, qa ædificatis monumenta prophetarum, patres aũt ueſtri occiderunt illos: profecto teſtamini, quod cõprobatis facta patrum ueſtrorũ, quoniã illi quidem eos occiderũt uos autem ædificatis eorũ ſepulchra. Propterea & ſapientia dei dixit: Mittam ad illos prophetas & apoſtolos, & ex illis occident et perſequentur, ut requiratur ſanguis

lus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuũ lucidũ erit: ſin autẽ nequam fuerit, etiã corpꝰ tuũ tenebroſum erit. Vide ergo ne lumẽ quod in te eſt, tenebræ ſint. Si ergo corpus tuum totũ lucidum fuerit: nõ habens aliquam partem tenebrarũ, erit lucidum totũ. Et ſicut lucerna fulgoris illuminabit te. Et cum loqueretur, rogauit illum quidam phariſæus, ut prãderet apud ſe. Et ingreſſus recubuit. Phariſæus autem cœpit intra ſe reputans dicere: quare non baptizatus eſſet ante prandiũ. Et ait dominus ad illũ: Nunc uos phariſæi qđ deforis eſt calicis & catini mũdatis: quod autem intus eſt ueſtrũ, plenum eſt rapina & iniquitate. Stulti, nõne qui fecit qđ deforis eſt: etiã id quod deintus eſt fecit? Verũtamen quod ſupereſt, date elemoſynam: & ecce omnia mũda ſunt uobis. Sed uæ uobis phariſæis, qui decimatis mẽtam & rutã & omne olus: & prætereitis iudiciũ & charitatem dei. Hæc autẽ oportuit facere, & illa non omittere. Væ uobis phariſæis, qui diligitis primas cathedras in ſynagogis: & ſalutatiões in foro. Væ uobis q eſtis ut monumẽta quæ nõ parẽt: & homines ambulãtes ſupra, neſciunt. Reſpõdens autẽ quidam ex legiſperitis, ait illi: Magiſter, hæc dicẽs etiã nobis cõtumeliam facis. At ille ait: Et uobis legiſperitis uæ, qui oneratis homies onerib⁹ quæ portare nõ poſſunt: & ipſi uno digito ueſtro nõ tãgitis ſarcinas. Væ uobis qui ædificatis monumenta prophetarũ: patres autẽ ueſtri occiderunt illos. Profecto teſtificamini quod conſentitis operibus patrũ ueſtrorũ: quoniã quidẽ ipſi eos occiderũt: uos aũt ædificatis eorũ ſepulchra. Propterea & ſapiẽtia dei dixit: Mittã ad illos prophetas & apoſtolos: & ex illis occidẽt & perſequentẽ, ut inquiratur ſanguis

τὸ αἷμα πάντων τῶν προφητῶν, τὸ ἐκχυνόμενον ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης, ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἄβελ ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου τοῦ ἀπολομένου μεταξὺ τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τοῦ οἴκου. Ναὶ λέγω ὑμῖν, ἐκζητηθήσεται ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης.

ρμδ ε * Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς, ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα τῆς γνώσεως, αὐτοὶ οὐκ εἰσήλθετε, καὶ τοὺς εἰσερχομένους ἐκωλύσατε.

ρμγ ε * Λέγοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα πρὸς αὐτούς, ἤρξαντο οἱ νομικοὶ καὶ οἱ φαρισαῖοι δεινῶς ἐνέχειν, καὶ ἀποστοματίζειν αὐτὸν περὶ πλειόνων, ἐνεδρεύοντες αὐτὸν, ζητοῦντες θηρεῦσαί τι ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.

Ἐν οἷς ἐπισυναχθεισῶν τῶν μυριάδων τοῦ ὄχλου, ὥστε καταπατεῖν ἀλλήλους, ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, πρῶτον. * Προσέχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν φαρισαίων ἥτις ἐστὶν ὑπόκρισις.

ρμδ β ρμε ε * Οὐδὲν δὲ συγκεκαλυμμένον ἐστὶν, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, οὐδὲ κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται. ἀνθ' ὧν ὅσα ἐν τῇ σκοτίᾳ εἴπατε, ἐν τῷ φωτὶ ἀκουσθήσεται, καὶ ὃ πρὸς τὸ οὖς ἐλαλήσατε ἐν τοῖς ταμείοις, κηρυχθήσεται ἐπὶ τῶν δωμάτων. Λέγω δὲ ὑμῖν τοῖς φίλοις μου, μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, καὶ μετὰ ταῦτα μὴ ἐχόντων περισσότερόν τι ποιῆσαι. ἀποδείξω δὲ ὑμῖν τίνα φοβηθῆτε. φοβήθητε τὸν μετὰ τὸ ἀποκτεῖναι ἐξουσίαν ἔχοντα ἐμβαλεῖν εἰς τὴν γέενναν, ναὶ λέγω ὑμῖν, τοῦτον φοβήθητε. Οὐχὶ πέντε στρουθία πωλοῦνται ἀσσαρίων δύο. καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἐπιλελησμένον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. ἀλλὰ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ὑμῶν πᾶσαι ἠριθμημέναι εἰσίν. μὴ οὖν φοβεῖσθε, πολλῶν στρουθίων διαφέρετε. λέγω δὲ ὑμῖν, πᾶς ὃς ἂν ὁμολογήσῃ ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁμολογήσει ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ. * Ὁ δὲ ἀρνησάμενός με ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ἀπαρνηθήσεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ.

ρμς β ρμζ β * Καὶ πᾶς ὃς ἐρεῖ λόγον εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀφεθήσεται αὐτῷ· τῷ δὲ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα βλασφημήσαντι οὐκ ἀφεθήσεται. * Ὅταν δὲ προσφέρωσιν

guis omnium prophetarum, qui effunditur à constitutione mundi, à natione ista, à sanguine Abel usq; ad sanguinem Zachariæ, qui periit inter altare & ædem. profecto dico uobis, requiretur ab hac natione. Væ uobis legisperitis, qa tulistis clauē scientiæ, ipsi non introistis, & eos qui introibant, uetuistis. Cum autē hæc ad illos diceret, cœperunt legisperiti & pharisæi grauiter insistere, & captiose interrogare eū de multis, insidiātes ei, & quærētes aliquid uenari ex ore eius, quo acculārent eum.

Cum autē conuenissēt innumera turbæ multitudo, adeo ut se inuicem conculcarēt, cœpit dicere ad discipulos suos, primum, Cauete uobis ipsis à fermēto pharisæorum quod est hypocrisis. Nihil enim opertū est, quod non reuelabitur: neq; absconditū, quod non scietur. Quoniam quæ in tenebris dixistis, in lumine audientur, & quod in aurē loquuti estis in conclauibus, prædicabit in tectis. Dico aūt uobis amicis meis: Ne terreamini ab his qui occidūt corpus, & post hæc non habent quod amplius faciant. Ostēdam autem uobis quem timeatis. Timete eum, qui postquàm occiderit, habet potestatem conjsciendi in gehennam. certe dico uobis, hunc timete. Nónne quinq; passerculi ueneunt minutis assibus duobus, & unus ex illis nō est in obliuione corā deo. Quin & pili capitis uestri omnes numerati sunt. Nolite ergo timere, multis passeribus pluris estis. Dico autē uobis, omnis quicunque confessus fuerit me coram hominibus, & filius hominis confitebitur illū coram angelis dei. Qui autē negauerit me coram hominibus, negabitur corā angelis dei. Et quisquis loquitur dictum in filiū hominis, remittet illi, ei uero qui in spiritū sanctum conuiciū dixerit, non remittet. Cum autem adduxerint

sanguis omnium prophetarum, qui effusus est a constitutione mundi, a generatione ista, a sanguine Abel usque ad sanguinē Zachariæ, qui periit inter altare & ædem. Ita dico uobis, requiretur ab hac generatione. Væ uobis legisperitis: qui tulistis clauem scientiæ: ipsi non introistis, & eos qui introibant, prohibuistis. Cū autem hæc ad illos diceret, cœperūt pharisæi & legisperiti grauiter insistere: & os eius opprimere de multis insidiantes ei: & quærentes aliquid capere de ore eius, ut accusarent eum.

Multis autem turbis cōcurrētibus ita ut seinuicem conculcarent, cœpit dicere ad discipulos suos: Attendite a fermento pharisæorum, quod est hypocrisis. Nihil enim opertū est quod non reueletur: neque absconditū quod nō sciatur. Quoniam quæ in tenebris dixistis, in lumine dicentur: & quod in aure locuti estis in cubiculis, prædicabitur in tectis. Dico autem uobis amicis meis, ne terreamini ab his qui occidūt corpus: & post hoc non habent amplius quid faciant. Ostendam autem uobis quem timeatis: Timete eū qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehēnam. Ita dico uobis hunc timete. Nonne quinq; passeres ueneunt dipondio: & unus ex illis non est in obliuione coram deo? Sed & capilli capitis uestri omnes numerati sunt. Nolite ergo timere, multis passeribus pluris estis uos. Dico autē uobis: Omnis quicunque confessus fuerit me corā hominibus: & filius hominis cōfitebitur illū coram angelis dei. Qui aūt negauerit me corā hominib⁹: denegabitur coram angelis dei. Et omis qui dicit uerbū in filiū hominis, remittetur illi: ei autē qui in spiritū sanctū blasphemauerit, nō remittetur. Cū aūt in

n ducent

φέρωσιν ὑμᾶς ἐπὶ τὰς συναγωγὰς
& τὰς ἀρχὰς, & τὰς ἐξουσίας, μὴ
μεριμνᾶτε, πῶς ἢ τί ἀπολογήσησθε
ἢ τί εἴπητε. Τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα δι-
δάξει ὑμᾶς ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, ἃ δεῖ εἰ
πεῖν. * Εἶπε δέ τις αὐτῷ ἐκ τοῦ ὄχλου
διδάσκαλε, εἰπὲ τῷ ἀδελφῷ μου
μερίσασθαι μετ' ἐμοῦ τὴν κληρονομίαν
ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ. ἄνθρωπε, τίς με κα
τέστησε δικαστὴν ἢ μεριστὴν ἐφ' ὑμᾶς;
εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς. ὁρᾶτε & φυλάσ
σεσθε ἀπὸ τῆς πλεονεξίας, ὅτι οὐκ ἐν
τῷ περισσεύειν τινὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἐστιν ἐκ
τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ. Εἶπε δὲ παρα-
βολὴν πρὸς αὐτοὺς, λέγων. ἀνθρώπου
τινὸς πλουσίου εὐφόρησεν ἡ χώρα, &
διελογίζετο ἐν ἑαυτῷ, λέγων. τί ποι
ήσω, ὅτι οὐκ ἔχω ποῦ συνάξω τοὺς
καρπούς μου; & εἶπε, τοῦτο ποιήσω.
καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας, & μείζο
νας οἰκοδομήσω. καὶ συνάξω ἐκεῖ
πάντα τὰ γενήματά μου, & τὰ ἀ
γαθά μου, καὶ ἐρῶ τῇ ψυχῇ μου. ψυχή
ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα εἰς ἔ
τη πολλά, ἀναπαύου, φάγε, πίε, εὐ
φραίνου. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ θεός. ἄφρων,
ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχήν σου ἀπαι
τοῦσιν ἀπὸ σοῦ, ἃ δὲ ἡτοίμασας, τί
νι ἔσται; οὕτως ὁ θησαυρίζων ἑαυτῷ,
καὶ μὴ εἰς θεὸν πλουτῶν. εἶπε δὲ πρὸς
τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. * Διὰ τοῦτο ὑ
μῖν λέγω. μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ
ὑμῶν τί φάγητε, μηδὲ τῷ σώμα
τι, τί ἐνδύσησθε. Ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστι
τῆς τροφῆς, καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύ
ματος. κατανοήσατε τοὺς κόρακας,
ὅτι οὐ σπείρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν,
οἷς οὐκ ἔστι ταμεῖον, οὐδὲ ἀποθήκη,
καὶ ὁ θεὸς τρέφει αὐτούς. πόσῳ
μᾶλλον ὑμεῖς διαφέρετε τῶν πετε
ινῶν; τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύ
ναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐ
τοῦ πῆχυν ἕνα; Εἰ οὖν οὐδὲ ἐλάχι
στον δύνασθε, τί περὶ τῶν λοιπῶν μερι
μνᾶτε; Κατανοήσατε τὰ κρίνα πῶς
αὐξάνει, οὐ κοπιᾷ, οὐδὲ νήθει. Λέγω δὲ
ὑμῖν. Οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ
δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἓν τού
των. Εἰ δὲ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ
σήμερον ὄντα, & αὔριον εἰς κλίβα
νον βαλλόμενον ὁ θεὸς οὕτως ἀμφι
έννυσι, πόσῳ μᾶλλον ὑμᾶς ὀλιγό-

πιστοι;

xerint uos ad ſynagogas, & ad magiſtratus ac poteſtates, nolite ſoliciti eſſe, qualiter aut quid reſpondeatis, aut quid dicatis. ſpiritus em̄ ſanctus docebit uos in eadem hora, quid oporteat uos dicere. Ait aūt ei quidam de turba: Magiſter, dic fratri meo, ut diuidat mecū hæreditatē. At ille dixit ei: Homo, quis me cōſtituit iudicē aut diuiſorē ſup uos? Dixitq; ad illos: Videte & cauete ab auaritia, quia nō in abundantia cuiuſquam uita eius eſt ex his quæ poſſidet. Dixit aūt ſimilitudinē ad illos, dicens: Hominis cuiuſdā diuitis uberes fructus ager attulit, & cogitabat intra ſe, dicēs: Quid faciam, quod nō habeā quo cōgregem fructus meos? Et dixit: Hoc faciā: Deſtruā horrea mea, & maiora extruam, & illuc cōgregabo omnia quæ nata ſunt mihi & bona mea, & dicā aniæ meæ. Ania habes multa bona repoſita in annos multos, requieſce, comede, bibe, gaude. Dixit autē illi deus: Stulte hac nocte animā tuā repetūt abs te. Quæ uero paraſti, cui cedent? Sic qui recondit ſibi, nec eſt erga deū diues. Dixitq; ad diſcipulos ſuos: Ideo dico uobis: Nolite ſoliciti eſſe aniæ ueſtræ, quid edatis, neq; corpori qd induamini. Ania plus eſt q̄ eſca, & corpus plus q̄ indumentū. Conſiderate coruos quia nō ſemināt, neq; metūt, quibus nō eſt penuariū, neq; horreū & deus palcit illos. Quāto magis uos præſtatis uolucribus? Quis aūt ueſtrū ſolicitudine ſua poteſt adiȝcere ad ſtaturā ſuam cubitū unum? Si ergo ne id quidē quod minimū eſt poteſtis, quid de cæteris ſoliciti eſtis? Conſiderate lilia quō creſcunt, nō laborant, neque nent. dico aūt uobis, nec Salomō in omni gloria ſua ueſtiebat ſicut unū ex iſtis. Si aūt gramen quod hodie eſt in agro, & cras in clibanum mittit̄, deus ſic ueſtit, quanto magis uos ueſtiet ô patū fidentes?

ducent uos in ſynagogas & ad magiſtratꝰ & poteſtates, nolite ſolliciti eſſe q̄liter aut quid reſpōdeatis, aut quid dicatis: Spiritꝰ em̄ ſanctꝰ docebit uos in ipſa hora, quid oporteat uos dicere. Ait aūt ei quidā de turba: Magiſter, dic fratri meo ut diuidat mecū hæreditatē. At ille dixit ei: Homo, qs me cōſtituit iudicē aut diuiſorē ſupra uos? Dixitq; ad illos: Videte & cauete ab oīi auaricia: qa nō in abūdātia cuiusq; uita eiꝰ eſt ex his quæ poſſidet. Dixit aūt ſimilitudinē ad illos, dicēs: Hominis cuiuſdā diuitis, uberes fructus ager attulit: & cogitabat intra ſe, dicens: Quid faciā qđ nō habeo quo cōgregē fructꝰ meos. Et dixit: Hoc faciā: Deſtruā horrea mea, & maiora faciā: & illuc cōgregabo oīa quæ nata ſunt mihi & bona mea, & dicam animæ meæ: Anima, habes multa bona poſita in annos pluriꝰ: reqeſce, comede, bibe, epulare. Dixit aūt illi deus: Stulte, hac nocte animā tuā repetūt a te: quæ aūt paraſti, cuiꝰ erūt? Sic eſt qui ſibi theſaurizat: & nō eſt in deū dives. Dixitq; ad diſcipulos ſuos: Ideo dico uobis: Nolite ſolliciti eſſe animæ ueſtræ quid māducetis: neq; corpori qd induamini. Anima plus eſt quā eſca: & corpus plus quā ueſtimētū. Cōſiderate coruos: qa nō ſemināt neq; metūt: quibꝰ nō eſt cellariū neq; horreū: & deus paſcit illos: Quāto magis uos pluris eſtis illis. Quis autē ueſtrū cogitādo poteſt adiȝcere ad ſtaturā ſuam cubitum unū? Si ergo neq; qđ minimū eſt poteſtis, quid de cæteris ſolliciti eſtis? Cōſiderate lilia quomodo creſcūt: Nō laborāt, neq; nent. Dico autē uobis: quia nec Salomō in oīi gloria ſua ueſtiebat ſicut unū ex iſtis. Si autē fœnū quod hodie eſt in agro, & cras in clibanum mittitur, deus ſic ueſtit: quāto magis uos puſillæ fidei?

Et uos

πισοι; καὶ ὑμεῖς μὴ ζητεῖτε τί φάγητε, ἢ τί πίητε, καὶ μὴ μετεωρίζεσθε. ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπιζητεῖ. ὑμῶν δὲ ὁ πατὴρ οἶδεν, ὅτι χρῄζετε τούτων. πλὴν ζητεῖτε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. * μὴ φοβοῦ τὸ μικρὸν ποίμνιον, ὅτι εὐδόκησεν ὁ πατὴρ ὑμῶν δοῦναι ὑμῖν τὴν βασιλείαν. * πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν, καὶ δότε ἐλεημοσύνην. * ποιήσατε ἑαυτοῖς βαλάντια μὴ παλαιούμενα, θησαυρὸν ἀνέκλειπτον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅπου κλέπτης οὐκ ἐγγίζει, οὐδὲ σὴς διαφθείρει. ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία ὑμῶν ἔσται. * ἔστωσαν ὑμῶν αἱ ὀσφύες περιεζωσμέναι, καὶ οἱ λύχνοι καιόμενοι, καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις προσδεχομένοις τὸν κύριον αὐτῶν, πότε ἀναλύσῃ ἐκ τῶν γάμων, ἵνα, ἐλθόντος καὶ κρούσαντος, εὐθέως ἀνοίξωσιν αὐτῷ. * μακάριοι οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι, οὓς ἐλθὼν ὁ κύριος εὑρήσει γρηγοροῦντας. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι περιζώσεται καὶ ἀνακλινεῖ αὐτοὺς, καὶ προελθὼν διακονήσει αὐτοῖς. καὶ ἐὰν ἔλθῃ ἐν τῇ δευτέρᾳ φυλακῇ, καὶ ἐν τῇ τρίτῃ φυλακῇ ἔλθῃ, καὶ εὕρῃ οὕτως, μακάριοί εἰσιν οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι. * τοῦτο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ᾔδει ὁ οἰκοδεσπότης, ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κλέπτης ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν ἂν, καὶ οὐκ ἂν ἀφῆκε διορυγῆναι τὸν οἶκον αὐτοῦ. καὶ ὑμεῖς οὖν γίνεσθε ἕτοιμοι ὅτι ᾗ ὥρᾳ οὐ δοκεῖτε ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται. * εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ πέτρος. κύριε πρὸς ἡμᾶς τὴν παραβολὴν ταύτην λέγεις, ἢ καὶ πρὸς πάντας; εἶπε δὲ ὁ κύριος. τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς οἰκονόμος φρόνιμος, ὃν καταστήσει ὁ κύριος ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ, τοῦ διδόναι ἐν καιρῷ σιτομέτριον; μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν, ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ, εὑρήσει ποιοῦντα οὕτως. ἀληθῶς λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν. * ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, χρονίζει μου ὁ κύριος ἐλθεῖν, καὶ ἄρξηται τύπτειν τοὺς παῖδας καὶ τὰς παιδίσκας, ἐσθίειν τε καὶ πίνειν καὶ μεθύσκεσθαι, ἥξει

tes? Et uos nolite quærere quid esuri sitis, aut quid bibituri, & nolite in sublime tolli. hæc enim omnia gentes mundi quærunt. pater autem uester scit quod istis indigeatis. Quin potius quærite regnum dei, & hæc omnia adiicientur uobis. Noli timere pusille grex, quia complacitum est patri uestro dare uobis regnum. Vendite quæ possidetis, & date eleemosynam. Parate uobis sacculos qui non uetescunt, thesaurum non deficientem in cœlis, quò fur non accedit, neque tinea corrumpit. Vbi enim thesaurus uester est, ibi & cor uestrum erit. Sint lumbi uestri præcincti, & lucernæ accensæ & uos similes hominibus, expectantibus dominum suum quando reuertatur à nuptijs: ut cum uenerit ac pulsauerit, confestim aperiant ei. Beati serui illi, quos cum uenerit dominus, inuenerit uigilantes: amen dico uobis, quod præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis. Et si uenerit in secunda uigilia, & si in tertia uigilia uenerit, atq; ita inuenerit, beati sunt serui illi. Hoc autem scitote, quod si sciisset pater familias qua hora fur uenturus fuisset, uigilasset, utiq; nec passus fuisset perfodi domum suam. Et uos igitur estote parati, quia qua hora non putatis, filius hominis ueniet. Ait autem ei Petrus: Domine, ad nos dicis istam parabolam an etiam ad omnes? Dixit autem dominus: Quisnam est fidelis dispensator ac prudens, quem constituet dominus super famulitium suum, ut det illis in tempore demensum cibum? Beatus ille seruus, quem cum uenerit dominus inuenerit ita facientem: uere dico uobis, quod omnibus quæ possidet, præficiet illum. Quod si dixerit seruus ille in corde suo, differt dominus meus reditum, cœperitq; percutere seruos & ancillas, & edere bibereq; & inebriari,

Et uos nolite quærere quid manducetis aut quid bibatis, & nolite in sublime tolli. Hæc enim omnia gentes mundi quærunt. Pater autem uester scit quoniam his indigetis. Verumtamen primum quærite regnum dei & iusticiam eius: & hæc omnia adijcientur uobis. Nolite timere pusillus grex: quia complacuit patri uestro dare uobis regnum. Vendite quæ possidetis, & date eleemosynam. Facite uobis sacculos qui non ueterascunt: thesaurum non deficientem in cœlis: quo fur non appropiat, neq; tinea corrumpit. Vbi enim thesaurus uester est, ibi & cor uestrum erit. Sint lumbi uestri præcincti: & lucernæ ardentes in manibus uestris: & uos similes hominibus expectantibus dominum suum, quando reuertatur a nuptijs: ut cum uenerit & pulsauerit, confestim aperiant ei. Beati serui illi, quos cum uenerit dominus, inuenerit uigilantes. Amen dico uobis quod præcinget se, & faciet illos discumbere: & transiens ministrabit illis. Et si uenerit in secunda uigilia: & si in tertia uigilia uenerit: & ita inuenerit, beati sunt serui illi. Hoc autem scitote: quoniam si sciret paterfamilias qua hora fur ueniret, uigilaret utiq; & non sineret perfodi domum suam. Et uos estote parati: quia qua hora non putatis, filius hominis uenit. Ait autem ei Petrus: Domine, ad nos dicis hanc parabolam, an ad omnes? Dixit autem dominus: Quis putas est fidelis dispensator & prudens: quem constituit dominus super familiam suam, ut det illis in tempore tritici mensuram. Beatus ille seruus: quem cum uenerit dominus, inuenerit ita facientem. Vere dico uobis: quia super omnia quæ possidet, constituet illum. Quod si dixerit seruus ille in corde suo: Moram facit dominus meus uenire: & coperit percutere seruos & ancillas: & edere & bibere & inebriari, ueniet

ηξῃ ὁ κύριος τ δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσδοκᾷ, & ἐν ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώσκει, & διχοτομήσει αὐτόν, & τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀπίστων θήσει.

ρμθ 1 Ἐκεῖνος δὲ ὁ δοῦλος ὁ γνοὺς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ, & μὴ ἑτοιμάσας μηδὲ ποιήσας πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ, δαρήσεται πολλάς. ὁ δὲ μὴ γνούς, ποιήσας δὲ ἄξια πληγῶν, δαρήσεται ὀλίγας. παντὶ δὲ ᾧ ἐδόθη πολύ, πολὺ ζητηθήσεται παρ' αὐτῷ, καὶ ᾧ παρέθεντο πολύ, περισσότερον αἰτήσουσιν αὐτόν.

ρξ ε Πῦρ ἦλθον βαλεῖν εἰς τὴν γῆν, & τί θέλω εἰ ἤδη ἀνήφθη; βάπτισμα δὲ ἔχω βαπτισθῆναι, καὶ πῶς συνέχομαι ἕως οὗ τελεσθῇ; Δοκεῖτε, ὅτι εἰρήνην παρεγενόμην δοῦναι ἐν τῇ γῇ; οὐχί λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἢ διαμερισμόν. ἔσονται γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν πέντε ἐν οἴκῳ ἑνὶ διαμεμερισμένοι, τρεῖς ἐπὶ δυσὶν, καὶ δύο ἐπὶ τρισίν. διαμερισθήσεται πατὴρ ἐφ' υἱῷ, & υἱὸς ἐπὶ πατρὶ, μήτηρ ἐπὶ θυγατρὶ, & θυγάτηρ ἐπὶ μητρὶ, πενθερὰ ἐπὶ τὴν νύμφην αὐτῆς, καὶ νύμφη ἐπὶ τὴν πενθερὰν αὐτῆς.

ρξα θ * Ἔλεγε δὲ καὶ τοῖς ὄχλοις, ὅταν ἴδητε τὴν νεφέλην ἀνατέλλουσαν ἀπὸ δυσμῶν, εὐθέως λέγετε, ὄμβρος ἔρχεται, καὶ γίνεται οὕτως, & ὅταν νότον πνέοντα, λέγετε, ὅτι καύσων ἔσται, & γίνεται, ὑποκριταί, τὸ πρόσωπον μὲν τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ οἴδατε δοκιμάζειν, τὸν δὲ καιρὸν τοῦτον πῶς οὐ δοκιμάζετε; τί δὲ καὶ ἀφ' ἑαυτῶν οὐ κρίνετε τὸ δίκαιον;

ρξβ ε * Ὡς γὰρ ὑπάγεις μετὰ τοῦ ἀντιδίκου σου ἐπ' ἄρχοντα ἐν τῇ ὁδῷ, δὸς ἐργασίαν ἀπηλλάχθαι ἀπ' αὐτοῦ, μή ποτε κατασύρῃ σε πρὸς τὸν κριτὴν, & ὁ κριτής σε παραδῷ τῷ πράκτορι, & ὁ πράκτωρ σε βάλῃ εἰς φυλακήν. λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν, ἕως οὗ & τὸν ἔσχατον λεπτὸν ἀποδῷς.

ρξγ ι * Παρῆσαν δέ τινες ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ ἀπαγγέλλοντες αὐτῷ περὶ τῶν Γαλιλαίων, ὧν τὸ αἷμα Πιλᾶτος ἔμιξε μετὰ τῶν θυσιῶν αὐτῶν. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς. Δοκεῖτε, ὅτι οἱ Γαλιλαῖοι οὗτοι ἁμαρτωλοὶ παρὰ πάντας τοὺς Γαλιλαίους ἐγένοντο, ὅτι ταῦτα πεπόνθασιν; οὐχὶ λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν μὴ μετα

ueniet dominus serui illius in die quo non sperat, & hora qua nescit, & dissecabit eum, partemque eius cum infidis ponet. Ille autem seruus qui cognouit uoluntatem domini sui, & non se præparauit, nec fecit secundum uoluntatem eius, plagis uapulabit multis, qui autem non cognouit, & fecit digna plagis, uapulabit paucis. Porro cuicunq; multum datum est, multū quæretur ab eo: & cui commendauerunt multū, plus petent ab eo. Ignem ueni missurus in terram, & quid uolo, si iam accēsus est? Sed baptismo habeo baptizari, & quomodo coartor, donec perficiatur? Putatis quod pacem uenerim missurus in terram? Nō dico uobis, imò separationē. Erūt em̄ ex hoc quinq; in domo una diuisi, tres aduersus duos, & duo contra tres. diuidetur pater aduersus filium, & filius aduersus patrē, mater aduersus filiā, & filia aduersus matrem, socrus aduersus nurum suā, & nurus aduersus socrū suam. Dicebat autē & ad turbas: Cum uideritis nubem orientē ab occasu, statim dicitis, imber uenit, & ita fit, & cum austrū flantē, dicitis, quod æstus erit, & fit. Hypocritæ, faciē cœli & terræ nostis probare, hoc autē tempus qui fit ut nō probetis? cur autē & ex uobisipsis non iudicatis quod iustū est? Cum enim uadis cum aduersario tuo ad magistratum in uia, da operam ut libereris ab illo, ne forte pertrahat te ad iudicem, & iudex tradat te exactori, & exactor conīciat te in carcerē. Dico tibi, nō exibis inde, donec ultimū etiam minutū reddas. Aderant autem quidam eodem in tempore nunciantes illi de Galilæis, quorum sanguinem Pilatus miscuerat cum sacrificijs ipsorū. Et respōdens Iesus, dixit illis: Putatis quod hi Galilæi præ cunctis Galilæis peccatores fuerint, quia talia passi sunt? Non dico uobis, imò nisi

niet dominus serui illius in die qua non sperat & hora qua nescit, & diuidet eum: partemq; eius cum infidelibus ponet. Ille autem seruus qui cognouit uoluntatem domini sui, & nō se præparauit: & nō fecit secundū uolūtatem eius, uapulabit multis. Qui autem non cognouit & fecit digna, plagis uapulabit paucis. Omni autem cui multum datum est, multum quæretur ab eo: & cui commendauerunt multum, plus petent ab eo. Ignem ueni mittere in terram: & quid uolo nisi ut accendatur? Baptismo autem habeo baptizari: & quomodo coartor usque dum perficiatur? Putatis: quia pacem ueni mittere in terrā? Nō, dico uobis, sed separationem. Erunt enim ex hoc quinq; in domo una diuisi: tres in duo, & duo in tres diuidentur: pater in filiū, & filius in patrem suum: mater in filiam, & filia in matrem: socrus in nurū suam, & nurus in socrum suum. Dicebat autē & ad turbas: Cum uideritis nubem orientē ab occasu, statim dicitis: nimbus uenit, & ita fiet: & cum austrum flantem, dicitis: quia æstus erit, & fit. Hypocritæ, faciem cœli & terræ nostis probare: hoc autem tempus quomodo non probatis? Quid autem & a uobisipsis non iudicatis quod iustum est? Cum aūt uadis cū aduersario tuo ad principē in uia, da operā liberari ab illo: ne forte trahat te ad iudicem: & iudex tradat te exactori: & exactor mittat te in carcerem. Dico tibi: non exies inde, donec etiam nouissimū minutū reddas. Aderāt autē qdā ipso XIII. tempore nūciātes illi de Galilæis: quorum sanguinē Pilatus miscuit cum sacrificijs eorum. Et respondens dixit illis: Putatis quod hi Galilæi præ omnib⁹ Galilæis peccatores fuerint qa talia passi sunt? Non, dico uobis: sed nisi

μὴ μετανοῆτε πάντες ὡσαύτως ἀπολεῖσθε. ἢ ἐκεῖνοι οἱ δέκα καὶ ὀκτὼ, ἐφ' οὓς ἔπεσεν ὁ πύργος ἐν τῷ Σιλωὰμ, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτούς. Δοκεῖτε ὅτι οὗτοι ὀφειλέται ἐγένοντο παρὰ πάντας ἀνθρώπους τοὺς κατοικοῦντας ἐν Ἰερουσαλήμ; οὐχί λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοῆτε πάντες ὁμοίως ἀπολεῖσθε. Ἔλεγε δὲ ταύτην τὴν παραβολήν. συκῆν εἶχέ τις ἐν τῷ ἀμπελῶνι αὐτοῦ πεφυτευμένην, καὶ ἦλθε καρπὸν ζητῶν ἐν αὐτῇ, καὶ οὐχ εὗρεν. εἶπε δὲ πρὸς τὸν ἀμπελουργόν, ἰδοὺ τρία ἔτη ἔρχομαι ζητῶν καρπὸν ἐν τῇ συκῇ ταύτῃ, καὶ οὐχ εὑρίσκω, ἔκκοψον αὐτήν· ἵνα τί καὶ τὴν γῆν καταργεῖ; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, λέγει αὐτῷ. Κύριε, ἄφες αὐτὴν καὶ τοῦτο τὸ ἔτος ἕως ὅτου σκάψω περὶ αὐτὴν, καὶ βάλω κοπρίαν. κἂν μὲν ποιήσῃ καρπὸν, εἰ δὲ μήγε, εἰς τὸ μέλλον ἐκκόψεις αὐτήν. Ἦν δὲ διδάσκων ἐν μιᾷ τῶν συναγωγῶν ἐν τοῖς σάββασι. καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἦν πνεῦμα ἔχουσα ἀσθενείας ἔτη δέκα καὶ ὀκτὼ, καὶ ἦν συγκύπτουσα καὶ μὴ δυναμένη ἀνακύψαι εἰς τὸ παντελές. ἰδὼν δὲ αὐτὴν ὁ Ἰησοῦς προσεφώνησε καὶ εἶπεν αὐτῇ. γύναι ἀπολέλυσαι τῆς ἀσθενείας σου. καὶ ἐπέθηκεν αὐτῇ τὰς χεῖρας, καὶ παραχρῆμα ἀνωρθώθη καὶ ἐδόξαζε τὸν θεόν. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος ἀγανακτῶν, ὅτι τῷ σαββάτῳ ἐθεράπευσεν ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγε τῷ ὄχλῳ. ἓξ ἡμέραι εἰσὶν ἐν αἷς δεῖ ἐργάζεσθαι, ἐν ταύταις οὖν ἐρχόμενοι θεραπεύεσθε, καὶ μὴ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου. Ἀπεκρίθη οὖν αὐτῷ ὁ κύριος, καὶ εἶπεν. ὑποκριτά, ἕκαστος ὑμῶν τῷ σαββάτῳ οὐ λύει τὸν βοῦν αὐτοῦ ἢ τὸν ὄνον ἀπὸ τῆς φάτνης, καὶ ἀπαγαγὼν ποτίζει; ταύτην δὲ θυγατέρα Ἀβραὰμ οὖσαν, ἣν ἔδησεν ὁ Σατανᾶς ἰδοὺ δέκα καὶ ὀκτὼ ἔτη, οὐκ ἔδει λυθῆναι ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ τούτου τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου; Καὶ ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ κατῃσχύνοντο πάντες οἱ ἀνθικείμενοι αὐτῷ. καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἔχαιρεν ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἐνδόξοις τοῖς γινομένοις ὑπ' αὐτοῦ. Ἔλεγε δὲ, τίνι ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, καὶ τίνι ὁμοιώσω αὐτήν; ὁμοία

μὴ πρὶ τ γαλιλαίων ἢ τ ὧν τῷ σιλωάμ. μη πρὶ τ ἐχόντων πνεῦμα ἀσθενείας. μθ πρὶ τ παραβολῶν.

nisi resipueritis omnes similiter peribitis, Aut illi decem & octo, supra quos cecidit turris in Siloa, & occidit eos. Putatis, quod debitores fuerint ultra cunctos homines habitantes Hierosolymis? Non dico uobis, imò nisi resipueritis omnes similiter peribitis. Dicebat & hanc similitudinem: Arborem fici habebat quidam plantatam in uinea sua, & uenit quærens fructum in illa, & non inuenit. Dixit autem ad cultorem uineæ: Ecce anni tres sũt ex quo uenio quærens fructũ in ficu hac, & non inuenio. succide illã, ad quid uel terrã occupat? At ille respondens, dixit illi: Domine, sine illam & hoc anno, donec fodero circũ illam & misero stercus, & siquidẽ fecerit fructum, sin minus, in posterũ succides eam. Docebat autẽ in una synagogarũ sabbatis. Et ecce mulier quæ habebat spiritum infirmitatis annis decem & octo eratq; contracta, nec omnino poterat erigere caput, quam cum uideret Iesus, uocauit eam ad se, & ait illi: Mulier liberata es ab infirmitate tua. Et imposuit illi manũ, & confestim erecta est, & glorificabat deum. Respondens autem princeps Synagogæ, indignans quod sabbato sanasset Iesus, dicebat turbæ: Sex dies sunt, in quibus oportet operari: in his ergo uenite, ut sanemini, & non in die sabbati. Respondens autem ad illum dominus, dixit: Hypocrita, unusquisque uestrum sabbato nónne soluit bouem suum aut asinum à præsepi, & ducit aquatum? Hanc autem filiam Abrahæ, quã alligauit satanas ecce decem & octo annis, non oportuit solui à uinculo isto die sabbati? Et cum hæc diceret, erubescebant omnes aduersarij eius, & omnis populus gaudebat super uniuersis quæ cum gloria fiebant ab eo. Dicebat ergo: Cui simile est regnum dei, & cui simile faciam illud? Si

nisi pœnitentiã habueritis, omnes similiter peribitis, sicut illi decem & octo: supra quos cecidit turris in Siloa, & occidit eos. Putatis: quia & ipsi debitores fuerint præter omnes homines habitãtes in Hierusalẽ? Non, dico uobis: sed si pœnitentiã nõ habueritis, omnes similiter peribitis. Dicebat aũt & hãc similitudinẽ. Arborẽ fici habebat quidã plantatã in uinea sua: & uenit quærẽs fructum in illa, & non inuenit. Dixit aũt ad cultorẽ uineæ: Ecce anni tres sunt: ex quo uenio quærens fructũ in ficulnea hac, & non inuenio: Succide ergo illam, ut quid etiam terrã occupat? At ille respõdens, dixit illi: Domine, dimitte illã & hoc anno usq; dum fodiã circa illã, & mittã stercora. Et siquidẽ fecerit fructũ: sin aũt, in futurum succides eam. Erat aũt docẽs in synagoga corũ sabbatis. Et ecce mulier quæ habebat spiritum infirmitatis annis decẽ & octo & erat inclinata: nec omnino poterat sursum respicere. Quã cũ uidisset Iesus, uocauit eã ad se, & ait illi: Mulier, dimissa es ab infirmitate tua. Et imposuit illi manus: & confestim erecta est, & glorificabat deum. Respõdens autẽ archisynagogus indignans: quia sabbato curasset Iesus, dicebat turbæ: Sex dies sunt in quibus oportet operari: In his ergo uenite & curamini, & non in die sabbati. Respondens autẽ ad illum dominũ, dixit: Hypocritæ, unusquisq; uestrum sabbato nõ soluit bouem suũ aut asinũ a præsepio, & ducit adaq̃re? Hãc autẽ filiã Abrahæ quã alligauit satanas, ecce decẽ & octo annis, non oportuit solui a uinculo isto die sabbati? Et cũ hæc diceret, erubescebãt omẽs aduersarij eius: & omnis populus gaudebat in uniuersis quæ gloriose fiebãt ab eo. Dicebat ergo: Cui simile est regnũ dei: & cui simile esse æstimabo illud? Si

ὁμοία ὄξι κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔβαλεν εἰς κῆπον ἑαυτοῦ, καὶ ηὔξησε, καὶ ἐγένετο εἰς δένδρον μέγα, καὶ τὰ πετεινὰ τ οὐρανοῦ κατεσκήνωσεν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.

ρξε s *καὶ πάλιν εἶπε. τίνι ὁμοιώσω τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ; ὁμοία ὄξι ζύμῃ ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον. *καὶ διεπορεύετο κατὰ πόλεις

ρξθ B καὶ κώμας, διδάσκων καὶ πορείαν ποιούμενος εἰς ἰερουσαλήμ. *εἶπε

ρο s δέ τις αὐτῷ. κύριε, εἰ ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι; ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς. ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς πύλης ὅτι πολλοί, λέγω ὑμῖν, ζητήσουσιν εἰ

ροα s σελθεῖν, καὶ οὐκ ἰσχύσουσιν. *ἀφ' οὗ ἂν ἐγερθῇ ὁ οἰκοδεσπότης, καὶ ἀποκλείσῃ τὴν θύραν, καὶ ἄρξησθε ἔξω ἑστάναι καὶ κρούειν τὴν θύραν, λέγοντες. κύριε, κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν. καὶ ἀποκριθεὶς ἐρεῖ ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ. τότε ἄρξεσθε λέγειν. ἐφάγομεν ἐνώπιόν σου, καὶ ἐπίομεν, καὶ ἐν ταῖς πλατείαις ἡμῶν ἐδίδαξας. καὶ ἐρεῖ, λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ, ἀπόστητε ἀπ' ἐμοῦ πάντες ἐργάται ἀδικίας. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ

ροδ s ὁ βρυγμὸς τ ὀδόντων, *ὅταν ὄψησθε ἀβραὰμ καὶ ἰσαὰκ καὶ ἰακὼβ, καὶ πάντας τοὺς προφήτας ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, ὑμᾶς δὲ ἐκβαλλομένους ἔξω. καὶ ἥξουσιν ἀπ' ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν καὶ βορρᾶ καὶ νότου, καὶ ἀνακλιθήσονται ἐν τῇ βασιλείᾳ τ

ρογ B θεοῦ. * καὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἔσχατοι οἳ ἔσονται πρῶτοι, καὶ εἰσὶν πρῶτοι οἳ ἔσονται ἔσχατοι. Ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ προ-

ρολ s σῆλθόν τινες φαρισαῖοι, λέγοντες αὐτῷ, ἔξελθε καὶ πορεύου ἐντεῦθεν, ὅτι ἡρώδης θέλει σε ἀποκτεῖναι. καὶ εἶπεν αὐτοῖς. πορευθέντες εἴπατε τῇ

μα ἀλώπεκι ταύτῃ. ἰδοὺ ἐκβάλλω δαιμόνια, καὶ ἰάσεις ἐπιτελῶ σήμερον καὶ αὔριον, καὶ τῇ τρίτῃ τελειοῦμαι, πλὴν δεῖ με σήμερον καὶ αὔριον καὶ τῇ ἐχομένῃ πορεύεσθαι, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται, προφήτην ἀπολέσθαι ἔξω ἰε-

ροε s ρουσαλήμ. * ἰερουσαλήμ, ἰερουσαλήμ, ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας, καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυνάξαι

lud? Simile est grano sinapis, quod acceptum homo misit in hortum suum, & creuit, & euasit in arborem magnam, & uolucres cœli nidulabantur in ramis eius. Et iterum dixit: Cui simile faciam regnum dei? Simile est fermento quod acceptum mulier abscõdit in farinæ sata tria, donec fermentetur totum. Et ibat per ciuitates & castella docens: & iter faciens Hierosolymã. Ait autem illi quidam: Domine, an pauci sunt qui salutem consequuntur? Ille uero dixit ad illos: Contendite intrare per angustam portam, quia multi, dico uobis, quærent intrare, & non poterunt. Cum autem surrexerit paterfamiliâs, & clauserit ostium, & cœperitis foris stare, & pulsare ostium, dicẽtes: Domine, domine, aperi nobis. Et respondens dicet uobis: Nescio uos unde sitis. Tũc incipietis dicere: Edimus corã te & bibimus, & in plateis nostris docuisti. Et dicet: Dico uobis, nescio uos unde sitis. Discedite à me omnes, qui patratis iniquitatem. Ibi erit fletus & stridor dentium, cum uideritis Abraham & Isaac & Iacob, & omnes prophetas in regno dei, uos autem expelli foras. Et uenient ab oriente & occidente & aquilone & austro, & accumbent in regno dei. Et ecce sunt postremi qui erunt primi, & sunt primi qui erunt postremi. Eodem die accesserũt quidam pharisæorum, dicẽtes illi: Exi, & uade hinc, quia Herodes uult te occidere. Et ait illis: Ite dicite uulpi illi: Ecce ejicio dæmonia, & sanitates perficio hodie & cras, & tertia die consummor. Veruntamen oportet me hodie & cras & perendie ambulare, quia fieri non potest, ut propheta pereat alibi, quàm Hierosolymis. Hierusalem, Hierusalem, quæ occidis prophetas, & lapidas eos qui mittuntur ad te: quoties uolui congregare

lud? Simile est grano sinapis: quod acceptum homo misit in hortũ suum: & creuit, & factum est in arborẽ magnam: & uolucres cœli requieuerunt in ramis eius. Et iterum dixit. Cui simile æstimabo regnũ dei? Simile est fermento quod acceptũ mulier abscondit in farinæ sata tria: donec fermentare tur totũ. Et ibat per ciuitates & castella docens, & iter faciens in Hierusalẽ. Ait aũt illi quidã: Domine, si pauci sunt qui saluantur? Ipse autem dixit ad illos: Cõtendite intrare per angustã portam: quia multi (dico uobis) quærunt intrare, & non poterunt. Cum autẽ intrauerit paterfamilias, & clauserit ostium: & incipietis foris stare & pulsare ad ostiũ, dicentes: Domine, aperi nobis. Et respõdens, dicet uobis: Nescio uos, unde sitis? Tunc incipietis dicere: Mãducauimus coram te, & bibimus: & in platæis nostris docuisti. Et dicet uobis Nescio uos, unde sitis. Discedite a me omnes operarij iniquitatis. Ibi erit fletus & stridor dentium: cum uideritis Abraham & Isaac & Iacob & omnes prophetas in regno dei: uos autem expelli foras. Et uenient ab oriente & occidente & aquilone & austro, & accumbent in regno dei. Et ecce sunt nouissimi qui erant primi: & sunt primi qui erant nouissimi. In ipsa die accesserunt quidam pharisæorum, dicentes illi: Exi & uade hinc: quia Herodes uult te occidere. Et ait illis: Ite & dicite uulpi illi: Ecce ejicio dæmonia & sanitates perficio hodie & cras: & tertia die consumor. Veruntamen oportet me hodie & cras & sequenti die ambulare: quia non capit prophetam perire extra Hierusalem. Hierusalem Hierusalem, quæ occidis prophetas: & lapidas eos qui mittuntur ad te: Quotiens uolui congregare

συνάξαι τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ὄρνις τὴν ἑαυτῆς νοσσιὰν ὑπὸ τὰς πτέρυγας. καὶ οὐκ ἠθελήσατε. ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐ μή με ἴδητε ἕως ἥξῃ ὅτε εἴπητε, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.

pos 1 * καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς οἶκόν τινος τῶν ἀρχόντων τῶν φαρισαίων σαββάτῳ φαγεῖν ἄρτον, καὶ αὐτοὶ ἦσαν παρατηρούμενοι αὐτόν. καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπός τις ἦν ὑδρωπικὸς ἔμπροσθεν αὐτοῦ. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ιησοῦς, εἶπε πρὸς τοὺς νομικοὺς καὶ φαρισαίους, λέγων. εἰ ἔξεστιν τῷ σαββάτῳ θεραπεύειν; οἱ δὲ ἡσύχασαν, καὶ ἐπιλαβόμενος ἰάσατο αὐτὸν, καὶ ἀπέλυσε. * καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπε, τίνος ὑμῶν υἱὸς ἢ βοῦς εἰς φρέαρ ἐμπεσεῖται, καὶ οὐκ εὐθέως ἀναασάσει αὐτὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου; καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἀνταποκριθῆναι αὐτῷ πρὸς ταῦτα. * ἔλεγε δὲ πρὸς τοὺς κεκλημένους παραβολὴν ἐπέχων, πῶς τὰς πρωτοκλισίας ἐξελέγοντο, λέγων πρὸς αὐτούς. ὅταν κληθῇς ὑπό τινος εἰς γάμους, μὴ κατακλιθῇς εἰς τὴν πρωτοκλισίαν, μήποτε ἐντιμότερός σου ᾖ κεκλημένος ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἐλθὼν ὁ σὲ καὶ αὐτὸν καλέσας, ἐρεῖ σοι, δὸς τούτῳ τόπον, καὶ τότε ἄρξῃ μετ' αἰσχύνης τὸν ἔσχατον τόπον κατέχειν. ἀλλ' ὅταν κληθῇς πορευθεὶς ἀνάπεσον εἰς τὸν ἔσχατον τόπον, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ὁ κεκληκώς σε, εἴπῃ σοι, φίλε, προσανάβηθι ἀνώτερον, τότε ἔσται σοι δόξα ἐνώπιον πάντων συνανακειμένων σοι. * ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν, ταπεινωθήσεται, καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν, ὑψωθήσεται. * ἔλεγε δὲ καὶ τῷ κεκληκότι αὐτόν, ὅταν ποιῇς ἄριστον ἢ δεῖπνον, μὴ φώνει τοὺς φίλους σου, μηδὲ τοὺς ἀδελφούς σου, μηδὲ τοὺς συγγενεῖς σου, μηδὲ γείτονας πλουσίους, μήποτε καὶ αὐτοί σε ἀντικαλέσωσι, καὶ γένηταί σοι ἀνταπόδομα, ἀλλ' ὅταν ποιῇς δοχὴν, κάλει πτωχοὺς, ἀναπήρους, χωλοὺς, τυφλούς. καὶ μακάριος ἔσῃ, ὅτι οὐκ ἔχουσιν ἀνταποδοῦναί σοι. ἀνταποδοθήσεται γάρ σοι ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν δικαίων. ὁ δὲ εἶπεν

gare filios tuos, quemadmodum auis nidum suũ sub pennas, & noluistis. Ecce relinquitur uobis domus uestra deserta. Dico aũt uobis, quod nõ uidebitis me, donec uenerit tempus, cum dicetis: Benedictus qui uenit in nomine domini. Et accidit ut introiret in domũ cuiusdam principis phariſæorũ sabbato ad capiendũ cibũ, & ipſi obſeruabant eũ. Et ecce homo quidã hydropicus erat ante

pβ illũ. Et reſpondens Ieſus, dixit ad legiſperitos & phariſæos dicens: Num licet ſabbato ſanare? At illi tacuerũt. Ipſe uero apprehenſum ſanauit eum, ac dimiſit. Et reſpondens ad illos, dixit: Cuius ueſtrũ aſinus aut bos in puteũ cadet, & nõ continuo extrahet illũ die ſabbati? Et nõ poterãt ad hæc reſpõdere illi. Dicebat aũt ad inuitatos parabolam, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicẽs ad illos: Cum inuitatus fueris ab aliquo ad nuptias, ne accumbas in primo loco, ne forte honoratior te ſit inuitatus ab illo, & ueniens, is qui te & illũ uocauit, dicat tibi: da huic locũ, & tunc incipias cum rubore extremum locum tenere. Quin potius cum uocatus fueris, uade, accumbe in nouiſſimo loco: ut cum uenerit qui te inuitauit, dicat tibi: Amice, aſcende ſuperius: tunc erit tibi gloria corã ſimul diſcumbentibus: quia omis qui ſe extollit, deiſcietur: & qui ſe deiſcit, extolletur. Dicebat autem & ei, qui ſe inuitauerat: Cum facis prandium, aut cœnam, noli uocare amicos tuos, neq; fratres tuos, neq; cognatos tuos, neq; uicinos diuites: ne quando & ipſi te uiciſſim inuitent, ac rependatur tibi beneficium. Imò cum facis conuiuium, uoca pauperes, debiles, claudos, cæcos, & beat⁹ eris: quia non poſſunt rependere tibi. rependetur enim tibi in reſurrectione iuſtorum. Hæc cum audiſſet quidam de ſimul accumbentibus

dixit

gare filios tuos: quẽadmodum auis nidũ ſuũ ſub pennis, & noluiſti? Ecce relinquetur uobis dom⁹ ueſtra deſerta. Dico autem uobis: quia non uidebitis me, donec ueniat cũ dicetis: benedictus qui uenit in nomine domini. Et factũ eſt cum XIIII. introiſſet Ieſus in domũ cuiuſdã principis phariſæorũ ſabbato mãducare panẽ: & ipſi obſeruabãt eum. Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illũ. Et reſpondens Ieſus dixit ad legiſperitos & phariſæos, dicẽs: Si licet ſabbato curare? At illi tacuerunt. Ipſe uero apprehenſum ſanauit eũ ac dimiſit. Et reſpõdens ad illos dixit: Cuius ueſtrũ aſin⁹ aut bos in puteum cadet: & nõ cõtinuo extrahet illum die ſabbati? Et nõ poterant ad hæc reſpõdere illi. Dicebat aũt & ad inuitatos, parabolam: intẽdẽs quomodo primos accubitus eligerẽt, dicens ad illos: Cũ inuitatus fueris ad nuptias, nõ diſcũbas in primo loco: ne forte honoratior te ſit inuitat⁹ ab illo: & ueniẽs is qui te & illũ uocauit, dicat tibi: da huic locũ: & tunc incipias cũ rubore nouiſſimũ locum tenere. Sed cum uocatus fueris, uade recũbe in nouiſſimo loco: ut cũ uenerit qui te inuitauit, dicat tibi: Amice, aſcẽde ſuperius. Tũc erit tibi gloria corã ſimul diſcũbentibus: quia oẽis qui ſe exaltat, humiliabitur: & qui ſe humiliat, exaltabitur. Dicebat autẽ & ei qui ſe inuitauerat: Cum facis prãdium aut cœnã, noli uocare amicos tuos, neq; fratres tuos, neq; cognatos, neque uicinos, neq; diuites: ne forte & ipſi te reinuitẽt, & fiat tibi retributio. Sed cum facis cõuiuiũ, uoca pauperes, debiles, claudos & cæcos, & beatus eris, quia nõ habẽt retribuere tibi. Retribuetur enim tibi in reſurrectiõe iuſtorũ. Hæc cum audiſſet quidam de ſimul diſcumbentibus,

dixit

εἶπεν αὐτῷ. μακάριος ὃς φάγεται ἄρτον ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. * ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ. ἄνθρωπος τὶς ἐποίησε δεῖπνον μέγα, καὶ ἐκάλεσε πολλούς. καὶ ἀπέστειλε τὸν δοῦλον αὐτοῦ τῇ ὥρᾳ τοῦ δείπνου, εἰπεῖν τοῖς κεκλημένοις, ἔρχεσθε, ὅτι ἤδη ἕτοιμά ἐστι πάντα, καὶ ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς πάντες παραιτεῖσθαι. ὁ πρῶτος εἶπεν αὐτῷ. ἀγρὸν ἠγόρασα, καὶ ἔχω ἀνάγκην ἐξελθὼν ἰδεῖν αὐτόν, ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρητημένον. καὶ ἕτερος εἶπε, ζεύγη βοῶν ἠγόρασα πέντε, καὶ πορεύομαι δοκιμάσαι αὐτά, ἐρωτῶ σε ἔχε με παρητημένον. καὶ ἕτερος εἶπε, γυναῖκα ἔγημα, καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι ἐλθεῖν. καὶ παραγενόμενος ὁ δοῦλος, ἀπήγγειλε τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ταῦτα. τότε ὀργισθεὶς ὁ οἰκοδεσπότης, εἶπε τῷ δούλῳ αὐτοῦ. ἔξελθε ταχέως εἰς τὰς πλατείας καὶ ῥύμας τῆς πόλεως, καὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀναπήρους καὶ χωλοὺς καὶ τυφλοὺς εἰσάγαγε ὧδε. καὶ εἶπεν ὁ δοῦλος. κύριε, γέγονεν ὡς ἐπέταξας, καὶ ἔτι τόπος ἐστί. καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς τὸν δοῦλον. ἔξελθε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμούς, καὶ ἀνάγκασον εἰσελθεῖν, ἵνα γεμισθῇ ὁ οἶκός μου. λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν κεκλημένων γεύσεταί μου τοῦ δείπνου.

κζ 2 Συνεπορεύοντο δὲ αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, καὶ στραφεὶς εἶπε πρὸς αὐτούς. εἴ τις ἔρχεται πρός με, καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ τὴν μητέρα, καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ τὰ τέκνα, καὶ τοὺς ἀδελφούς, καὶ τὰς ἀδελφάς, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν, οὐ δύναταί μου μαθητὴς εἶναι. καὶ ὅς τις οὐ βαστάζει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἔρχεται ὀπίσω μου, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητής. * τίς γὰρ ἐξ ὑμῶν, θέλων πύργον οἰκοδομῆσαι, οὐχὶ πρῶτον καθίσας ψηφίζει τὴν δαπάνην, εἰ ἔχει τὰ πρὸς ἀπαρτισμόν, ἵνα μήποτε θέντος αὐτοῦ θεμέλιον, καὶ μὴ ἰσχύοντος ἐκτελέσαι, πάντες οἱ θεωροῦντες ἄρξωνται ἐμπαίζειν αὐτῷ, λέγοντες, ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἤρξατο οἰκοδομεῖν, καὶ οὐκ ἴσχυσεν ἐκτελέσαι; ἢ τίς βασιλεὺς πορευόμενος συμβαλεῖν ἑτέρῳ βασιλεῖ εἰς πόλεμον οὐχὶ

dixit illi: Beatus qui comedit panem in regno dei. At ipse dixit ei Homo quidam apparauerat cœnam magnam, & uocauit multos, misitq; seruũ suum hora cœnæ, ut diceret inuitatis: Venite: quia iam parata sunt omnia. Et cœperunt simul omnes excusare. Primus dixit ei: Villam emi, & necesse mihi est exire, & uidere illam: rogo te, habe me excusatum. Et alter dixit: Iuga boum emi quinque: & eo ad probandum illa: rogo te, habe me excusatum. Et alius dixit: Vxorem duxi, & ideo non possum uenire. Ac reuersus seruus, renunciauit hæc domino suo. Tunc iratus paterfamiliâs, dixit seruo suo: Exi cito in plateas & uicos ciuitatis, & pauperes, ac debiles, claudós que & cæcos introduc huc. Et ait seruus: Domine, factum est ut imperasti, & adhuc locus est. Et ait dominus seruo: Exi in uias & sepes, & compelle intrare, ut impleatur domus mea. Dico enim uobis, quod nemo uirorum illorum qui uocati sunt, gustabit cœnam meam. Ibant autem turbæ multæ cum eo, & conuersus dixit ad illos: Si quis uenit ad me, nec odit patrem suum, ac matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores: præterea autem & animam suam, non potest meus esse discipulus. Et quisquis non baiulat crucem suam, & uenit post me, non potest meus esse discipulus. Quis enim est ex uobis, qui uelit turrim ædificare, quin prius sedens computet sumptus, an habeat quibus opus est ad perficiendum, ne postquàm posuerit fundamentum, nec potuerit perficere, omnes qui uiderint, incipiant illudere ei, dicentes: Hic homo cœpit ædificare, nec potuit consummare? Aut quis rex proficiscens ut committat prælium aduersus alterum regem, nonne

dixit illi: Beatus qui manducabit panẽ in regno dei. At ipse dixit ei: Homo quidam fecit cœnam magnã: & uocauit multos: & misit seruum suũ hora cœnæ dicere inuitatis, ut uenirent: quia iã parata sunt omnia. Et cœperunt simul omnes excusare. Primus dixit ei: Villam emi, & necesse habeo exire & uidere illam: rogo te, habe me excusatum. Et alter dixit: Iuga boum emi quinque, & eo probare illa: rogo te, habe me excusatum. Et alius dixit: Vxorem duxi: & ideo non possum uenire. Et reuersus seruus, nunciauit hæc domino suo. Tunc iratus paterfamilias, dixit seruo suo: Exi cito in plateas & uicos ciuitatis: & pauperes ac debiles & cæcos & claudos introduc huc. Et ait seruus: Domine, factum est ut imperasti: & adhuc locus est. Et ait dominus seruo: Exi in uias & sepes, & compelle intrare, ut impleatur domus mea. Dico autem uobis: qũod nemo uirorum illorum qui uocati sunt, gustabit cœnam meam. Ibant autẽ turbæ multæ cum eo: & conuersus dixit ad illos: Si quis uenit ad me & non odit patrem suum & matrem & uxorem & filios & fratres & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus. Et qui non baiulat crucem suam, & uenit post me, non potest meus esse discipulus. Quis eñ ex uobis uolens turrim ædificare: nõne prius sedens computat sumptus qui necessarij sunt, si habeat ad perficiendum: ne postquam posuerit fundamentum, & non potuerit perficere: omnes qui uident, incipiant illudere ei, dicentes: quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit consummare. At quis rex iturus committere bellum aduersus aliũ regem:

non

οὐχὶ καθίσας πρῶτον βουλεύεται, εἰ δυνατός ἐστιν ἐν δέκα χιλιάσιν ἀπαντῆσαι τῷ μετὰ εἴκοσι χιλιάδων ἐρχομένῳ ἐπ' αὐτόν; Εἰ δὲ μήγε, ἔτι αὐτοῦ πόρρω ὄντος, πρεσβείαν ἀποστείλας ἐρωτᾷ τὰ πρὸς εἰρήνην.* Οὕτως οὖν πᾶς ἐξ ὑμῶν, ὃς οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσι τοῖς ἑαυτοῦ ὑπάρχουσιν, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητής. *Καλὸν τὸ ἅλας, ἐὰν δὲ καὶ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἀρτυθήσεται; οὔτε εἰς γῆν, οὔτε εἰς κοπρίαν εὔθετόν ἐστιν, ἔξω βάλλουσιν αὐτό. Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

*Ἦσαν δὲ ἐγγίζοντες αὐτῷ πάντες οἱ τελῶναι καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἀκούειν αὐτοῦ. καὶ διεγόγγυζον οἵ τε φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς, λέγοντες, ὅτι οὗτος ἁμαρτωλοὺς προσδέχεται. καὶ συνεσθίει αὐτοῖς. *Εἶπε δὲ πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην, λέγων. τίς ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν ἔχων ἑκατὸν πρόβατα, καὶ ἀπολέσας ἐν ἐξ αὐτῶν, οὐ καταλείπει τὰ ἐνενηκονταεννέα ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ πορεύεται ἐπὶ τὸ ἀπολωλὸς ἕως εὕρῃ αὐτό; καὶ εὑρὼν ἐπιτίθησιν ἐπὶ τοὺς ὤμους ἑαυτοῦ χαίρων, καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν οἶκον συγκαλεῖ τοὺς φίλους καὶ τοὺς γείτονας, λέγων αὐτοῖς. συγχάρητέ μοι, ὅτι εὗρον τὸ πρόβατόν μου τὸ ἀπολωλός. Λέγω ὑμῖν, ὅτι οὕτως χαρὰ ἔσται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι, ἢ ἐπὶ ἐνενηκονταεννέα δικαίοις, οἵτινες οὐ χρείαν ἔχουσι μετανοίας. *Ἢ τίς γυνὴ δραχμὰς ἔχουσα δέκα, ἐὰν ἀπολέσῃ δραχμὴν μίαν, οὐχὶ ἅπτει λύχνον, καὶ σαροῖ τὴν οἰκίαν, καὶ ζητεῖ ἐπιμελῶς, ἕως οὗ εὕρῃ, καὶ εὑροῦσα συγκαλεῖται τὰς φίλας καὶ τὰς γείτονας, λέγουσα. συγχάρητέ μοι, ὅτι εὗρον τὴν δραχμὴν, ἣν ἀπώλεσα. *Οὕτως λέγω ὑμῖν, χαρὰ γίνεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι.

*Εἶπε δέ, ἄνθρωπός τις εἶχε δύο υἱούς καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος αὐτῶν τῷ πατρί. πάτερ, δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος οὐσίας. καὶ διεῖλεν αὐτοῖς τὸν βίον. καὶ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν ἅπαντα ὁ νεώτερος υἱὸς ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μακρὰν καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισε τὴν οὐσίαν αὐτοῦ, ζῶν

nõne sedens prius cogitat, an posſit cũ decem milibus occurrere ei, qui cũ uiginti milibus uenit cõtra ſe? alioquin adhuc illo longe agente, legatione miſſa, petit ea quæ pacis ſunt. Sic ergo omnis ex uobis, qui nõ renunciat omnibus quæ poſſidet, nõ poteſt meus eſſe diſcipulus. Bonus eſt ſal, ſi uero ſal infatuatus fuerit, per quod cõdietur? Neq; in terrã, neq; in ſterquiliniũ utilis eſt, foras proijciunt illũ. Qui habet aures ad audiendum, audiat. Accedebant autẽ ad eum omnes publicani & peccatores, ut audirent illum. Et murmurabãt phariſæi ac ſcribæ, dicentes: Hic peccatores recipit, ac cibũ capit cum illis. Dicebat autẽ ad illos parabolã hanc, dicens: Quis ex uobis eſt homo qui habet centum oues, & ſi perdiderit unã ex illis, nõne relinquit nonagintanouem in deſerto, & uadit ad illam quæ perierat, donec inueniat eã? Et cũ inuenerit eam, imponit in humeros ſuos gaudẽs, ueniensq; domũ cõuocat amicos et uicinos dicens illis: Gaudete mecũ, qa inueni ouem meã quæ perierat. Dico uobis, quod ita gaudiũ erit in cœlo ſup uno peccatore reſipiſcẽte, magis q̃ ſup nonagintanouẽ iuſtis, qui nõ indigent pœnitẽtia. Aut quæ mulier habẽs drachmas decẽ, ſi perdiderit drachmã unã, nõ accendit lucernã, & uerrit domum, quæritq; diligenter, donec inueniat? Et cum inuenerit, cõuocat amicas ac uicinas, dicẽs: Gaudete mecũ, quia inueni drachmã, quã perdiderã. Ita dico uobis, gaudiũ erit corã angelis dei ſup uno peccatore reſipiſcẽte. Ait autẽ: Homo quidã habuit duos filios, & dixit adoleſcẽtior illorũ patri: Pater da mihi portionẽ ſubſtantiæ q̃ ad me redit. Et diuiſit illis ſubſtantiã Ac poſt dies nõ multos, cũ oia cõtraxiſſet adoleſcẽtior filiꝰ, peregre pfectus eſt in regionẽ longinquã & ibi diſſipauit ſubſtantiã ſuam uiuendo

nõ ſedẽs prius cogitat, ſi poſſit cũ decẽ milibus occurrere ei, qui cũ uiginti milibus uenit ad ſe. Alioqn adhuc illo longe agẽte, legationem mittens rogat ea quæ pacis ſunt. Sic ergo omnis ex uobis qui nõ renũciat omnibꝰ quæ poſſidet, nõ poteſt meus eſſe diſcipulus. Bonũ eſt ſal: Si ſal quoq; euanuerit, in quo cõdietur? Neq; in terram, neq; in ſterquiliniũ utile eſt, ſed foras mittẽt. Qui habet aures audiẽdi, audiat. Erãt aũt appropinquãtes ei publicani & pctõres, XV. ut audirent illũ: & murmurabãt ſcribæ & phariſæi, dicẽtes: Quia hic peccatores recipit, & mãducat cũ illis. Et ait ad illos parabolã iſtã, dicens: Quis ex uobis homo qui habet centũ oues: & ſi perdiderit unã ex illis, nõne dimittit nonagintanouẽ in deſerto: & uadit ad illam quæ perierat, donec inueniat eã? Et cũ inuenerit eã, imponit in humeros ſuos gaudens: & ueniẽs domũ, cõuocat amicos & uicinos, dicẽs illi: Cõgratulamini mihi qa inueni ouẽ meã quæ perierat. Dico uobis, qđ ita gaudiũ erit in cœlo ſup uno peccatore pœnitẽtiã agẽte: q̃ ſuper nonagintanouẽ iuſtis, q̃ non indigẽt pœnitẽtia. Aut quæ mulier habens drachmas decẽ: & ſi pdiderit drachmã unã: nõne accẽdit lucernã & euertit domum: & quærit diligẽter donec inueniat eã? Et cũ inuenerit, cõuocat amicas & uicinas, dicens: Cõgratulamini mihi: qa inueni drachmã quã pdiderã. Ita dico uobis: gaudiũ erit corã angelis dei ſup uno peccatore pœnitẽtiam agẽte. Ait aũt: Homo quidã habuit duos filios: & dixit adoleſcẽtior ex illis patri: Pater, da mihi portionẽ ſubſtãtiæ quæ me cõtingit. Et diuiſit illis ſubſtãtiã. Et nõ poſtmitos dies: cõgregatis oibꝰ adoleſcẽtior filiꝰ pegre pfectus eſt in regionẽ lõgiquã: & ibi diſſipauit ſubſtãtiã ſuã

uiuendo

ζῶν ἀσώτως. δαπανήσαντος δὲ αὐτοῦ πάντα, ἐγένετο λιμὸς ἰσχυρὸς κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην, καὶ αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖσθαι. καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη ἑνὶ τῶν πολιτῶν τῆς χώρας ἐκείνης. καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ βόσκειν χοίρους. καὶ ἐπεθύμει γεμίσαι τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κεράτιων, ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι. καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ. εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθών, εἶπε. πόσοι μίσθιοι τοῦ πατρός μου περισσεύουσιν ἄρτων, ἐγὼ δὲ λιμῷ ἀπόλλυμαι. ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου, καὶ ἐρῶ αὐτῷ. πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου, ποίησόν με ὡς ἕνα τῶν μισθίων σου. καὶ ἀναστὰς, ἦλθε πρὸς τὸν πατέρα ἑαυτοῦ. ἔτι δὲ αὐτοῦ μακρὰν ἀπέχοντος, εἶδεν αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ ἐσπλαγχνίσθη, καὶ δραμὼν ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ υἱός. πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου. καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου. εἶπε δὲ ὁ πατὴρ πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ. ἐξενέγκατε τὴν στολὴν τὴν πρώτην, καὶ ἐνδύσατε αὐτόν, καὶ δότε δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας καὶ ἐξενέγκαντες τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν θύσατε, καὶ φαγόντες εὐφραν θῶμεν, ὅτι οὗτος ὁ υἱός μου νεκρὸς ἦν, καὶ ἀνέζησε, καὶ ἀπολωλὼς ἦν, καὶ εὑρέθη. καὶ ἤρξαντο εὐφραίνεσθαι. ἦν δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος ἐν ἀγρῷ. καὶ ὡς ἐρχόμενος ἤγγισε τῇ οἰκίᾳ, ἤκουσε συμφωνίας καὶ χορῶν, καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα τῶν παίδων αὐτοῦ, ἐπυνθάνετο τί εἴη ταῦτα. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἥκει, καὶ ἔθυσεν ὁ πατήρ σου τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν, ὅτι ὑγιαίνοντα αὐτὸν ἀπέλαβεν. ὠργίσθη δὲ, καὶ οὐκ ἤθελεν εἰσελθεῖν. ὁ οὖν πατὴρ αὐτοῦ ἐξελθὼν παρεκάλει αὐτόν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπε τῷ πατρί. ἰδοὺ τοσαῦτα ἔτη δουλεύω σοι, καὶ οὐδέποτε ἐντολήν σου παρῆλθον, καὶ ἐμοὶ οὐδέποτε ἔδωκας ἔριφον, ἵνα μετὰ τῶν φίλων μου εὐφρανθῶ, ὅτε δὲ ὁ υἱός σου

uiuendo luxurioſe. Et poſtquàm omnia conſumpſiſſet, facta eſt fames ualida in regione illa. Et ipſe cœpit egere. & abijt, & adhæſit uni ciuium regionis illius, atq; is miſit illum in uillam ſuam ut paſceret porcos. Et cupiebat implere uentrem ſuum de ſiliquis, quibus porci ueſcebantur, neq; quiſquàm illi dabat. In ſe autem reuerſus dixit: Quàm multi mercennarij patris mei abundant panibus, ego uero fame pereo. Surgam & ibo ad patrem meum, & dicã ei: Pater, peccaui in cœlum & corã te, iam non ſum dignus uocari filius tuus, fac me ſicut unũ de mercenarijs tuis. Et ſurgens uenit ad patrem ſuũ. Cum autẽ adhuc longe abeſſet, uidit illũ pater ipſius, & miſericordia motus eſt, & accurrens ruit in collũ eius, & oſculatus eſt eum. Dixitq; ei filius: Pater, peccaui in cœlum & corã te, iam non ſum dignus uocari filius tuus. Dixit autẽ pater ad ſeruos ſuos: Proferte ſtolam primã, & induite illum: & date annulum in manum eius, & calciamenta in pedes: & adducite uitulum ſaginatum, atq; mactate, ſumptiſq; que epulis lætemur: quia hic filius meus mortuus erat, & reuixit: perierat, & inuentus eſt. Et cœperunt lætari. Erat autem filius eius ſenior in agro, & cum ueniret, & appropinquaſſet domui, audiuit concentum & choros, & uocauit unum de ſeruis ſuis, & interrogauit quid eſſent illa. At is dixit illi: Frater tuus uenit, & occidit pater tuus uitulum illum ſaginatum, quod incolumem illum receperit. Indignatus eſt autem, nec uolebat introire. Pater ergo illius egreſſus rogabat illum. At ille reſpondens, dixit patri: Ecce tot annis ſeruio tibi, nec unquam præceptum tuum trãſgreſſus ſum, nec unquam dediſti mihi hœdum, ut cum amicis meis lætarer: ſed poſtquàm filius

uiuendo luxurioſe. Et poſtquam omnia cõſummaſſet, facta eſt fames ualida in regione illa, & ipſe cœpit egere. Et abijt & adhæſit uni ciuium regionis illius: & miſit illum in uillã ſuam, ut paſceret porcos. Et cupiebat implere uentrẽ ſuum de ſiliquis quas porci manducabant, & nemo illi dabat. In ſe autẽ reuerſus, dixit: Quãti mercennarij in domo patris mei abũdant panibus: ego autem hic fame pereo. Surgam & ibo ad patrẽ meum & dicam ei: Pater peccaui in cœlũ & coram te: iam non ſum dignus uocari filius tuus: fac me ſicut unũ de mercennarijs tuis. Et ſurgẽs uenit ad patrem ſuũ. Cum autem adhuc longe eſſet: uidit illum pater ipſius, & miſericordia motus eſt: & accurrẽs cecidit ſuper collum eius, & oſculatus eſt eum. Dixitq; ei filius: Pater, peccaui in cœlũ & corã te: iam non ſum dignus uocari filius tuus. Dixit aũt pater ad ſeruos ſuos: Cito proferte ſtolam primã, & induite illum: & date anulũ in manu eius, & calciamẽta in pedes eius. Et adducite uitulum ſaginatum & occidite & mãducem⁹ & epulemur: quia hic filius meus mortuus erat, & reuixit: perierat & inuentus eſt. Et cœperũt epulari. Erat autem filius eius ſenior in agro. Et cum ueniret & appropinquaret domui, audiuit ſymphoniam & chorũ: & uocauit unũ de ſeruis, & interrogauit quæ hæc eſſent. Iſque dixit illi: Frater tuus uenit: & occidit pater tuus uitulum ſaginatum: quia ſaluum illum recepit. Indignatus eſt autem & nolebat introire. Pater ergo illius egreſſus, cœpit rogare illũ. At ille reſpõdens, dixit patri ſuo: Ecce tot annis ſeruio tibi: & nunquam mandatum tuũ præteriui: & nunquã dediſti mihi hœdũ, ut cũ amicis meis epularer. Sed poſtquã hic

filius

υἱός σου οὗτος ὁ καταφαγών σου τὸν βίον μετὰ πορνῶν, ἦλθεν, ἔθυσας αὐτῷ τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· τέκνον, σὺ πάντοτε μετ' ἐμοῦ εἶ, καὶ πάντα τὰ ἐμὰ σά ἐστιν. εὐφρανθῆναι δὲ, καὶ χαρῆναι ἔδει, ὅτι ὁ ἀδελφός σου οὗτος νεκρὸς ἦν, καὶ ἀνέζησε, καὶ ἀπολωλὼς ἦν, καὶ εὑρέθη. * Ἔλεγε δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, Ἄνθρωπός τις ἦν πλούσιος, ὃς εἶχεν οἰκονόμον, καὶ οὗτος διεβλήθη αὐτῷ, ὡς διασκορπίζων τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. καὶ φωνήσας αὐτὸν, εἶπεν αὐτῷ· τί τοῦτο ἀκούω περὶ σοῦ; ἀπόδος τὸν λόγον τῆς οἰκονομίας σου. οὐ γὰρ δυνήσῃ ἔτι οἰκονομεῖν. εἶπε δὲ ἐν ἑαυτῷ ὁ οἰκονόμος, τί ποιήσω, ὅτι ὁ κύριός μου ἀφαιρεῖται τὴν οἰκονομίαν ἀπ' ἐμοῦ, σκάπτειν οὐκ ἰσχύω, ἐπαιτεῖν αἰσχύνομαι, ἔγνων τί ποιήσω, ἵνα ὅταν μετασταθῶ τῆς οἰκονομίας δέξωνταί με εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν. καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα ἕκαστον τῶν χρεωφειλετῶν τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ, ἔλεγε τῷ πρώτῳ· πόσον ὀφείλεις τῷ κυρίῳ μου. ὁ δὲ εἶπεν· ἑκατὸν βάτους ἐλαίου. καὶ εἶπεν αὐτῷ· δέξαι σου τὸ γράμμα. καθίσας ταχέως γράψον πεντήκοντα. ἔπειτα ἑτέρῳ εἶπε· σὺ δὲ πόσον ὀφείλεις; ὁ δὲ εἶπεν· ἑκατὸν κόρους σίτου. καὶ λέγει αὐτῷ· Δέξαι σου τὸ γράμμα, καὶ γράψον ὀγδοήκοντα. καὶ ἐπῄνεσεν ὁ κύριος τὸν οἰκονόμον τῆς ἀδικίας, ὅτι φρονίμως ἐποίησεν. ὅτι οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου φρονιμώτεροι ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τοῦ φωτὸς εἰς τὴν γενεὰν τὴν ἑαυτῶν εἰσί. κἀγὼ ὑμῖν λέγω. ποιήσατε ἑαυτοῖς φίλους ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, ἵνα ὅταν ἐκλίπητε, δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς. ὁ πιστὸς ἐν ἐλαχίστῳ, καὶ ἐν πολλῷ πιστός ἐστι, καὶ ὁ ἐν ἐλαχίστῳ ἄδικος, καὶ ἐν πολλῷ ἄδικός ἐστιν. εἰ οὖν ἐν τῷ ἀδίκῳ μαμωνᾷ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ἀληθινὸν τίς ὑμῖν πιστεύσει; καὶ εἰ ἐν τῷ ἀλλοτρίῳ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ὑμέτερον τίς ὑμῖν δώσει; Οὐδεὶς οἰκέτης δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν, ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται, καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. οὐ δύνασθε θεῷ

filius tuus hic, qui deuorauit substantiã tuam cum meretricibus, uenit, occidisti illi uitulũ illum saginatũ. At ille dixit ei: Fili, tu semper mecum es, & omnia mea tua sunt. Lætari autem & gaudere oportebat, quia frater tuus hic mortuus erat, & reuixit: perierat, & inuentus est. Dicebat autem & ad discipulos suos: Homo quidam erat diues, qui habebat dispensatorẽ, & hic delatus est apud illum, ut qui dissiparet bona ipsius. Et uocauit illũ, & ait illi: Quid hoc audio de te? Redde rationẽ dispensationis tuæ. Non enim poteris post hac dispensare. Ait aũt dispensator intra se: Quid faciã, quia dominus meus aufert à me dispensationẽ? Fodere non ualeo mendicare erubesco. Scio quid faciã, ut cum amotus fuero à dispensatione, recipiant me in domos suas. Conuocatis itaq; singulis debitoribus domini sui, dicebat primo: Quantũ debes dño meo? At ille dixit: Centũ batos olei. Dixitq; illi: Accipe cautionẽ tuã, & sede cito & scribe quinquaginta. deinde alteri dixit: Tu uero quantum debes? Qui ait, centũ coros tritici. Ait illi: Accipe cautionem tuã, & scribe octoginta. Et laudauit dominus dispensatorẽ iniquũ quod prudenter fecisset. Quia filij huius seculi prudentiores filijs lucis in natione sua. Et ego uobis dico: Facite uobis amicos ex mãmona iniusto, ut cũ defecerítis, recipiãt uos in æterna tabernacula. Qui fidelis est in minimo & in multo fidelis est, & qui in minimo iniquus est, is & in multo iniquus est. Si ergo in iniquo mamona fideles nõ fuistis, qd' uerũ est, quis credet uobis? Et si in alieno fideles nõ fuistis, qd' uestrũ est quis dabit uobis? Nemo seruus potest duobus dominis seruire, aut enim unũ odio habebit, & alterũ diliget, aut uni adhærebit, & alterum contemnet. Non potestis deo

f.lius tus qui deuorauit substantiam suã cum meretricibus uenit: occidisti illi uitulum saginatũ. At ipse dixit illi: Fili tu semper mecũ es, & omnia mea tua sunt: epulari aũt & gaudere oportebat: quia frater tuus hic mortuus erat, & reuixit: perierat, & inuẽtus est. Dicebat autem & ad discipulos suos: Homo quidam erat diues qui habebat uillicũ: & hic diffamatus est apud illum, quasi dissipasset bona illi. Et uocauit illum & ait illi: Quid hoc audio de te? Redde rationẽ uillicationis tuæ: iam enim nõ poteris uillicare. Ait autẽ uillicus intra se: Quid faciã: quia dominus meus aufert a me uillicationem? Fodere nõ ualeo: mẽdicare erubesco: scio quid faciam: ut cũ amotus fuero a uillicatione, recipiãt me in domos suas. Conuocatis itaque singulis debitoribus domini sui, dicebat primo: Quantum debes domino meo? At ille dixit: Centum cados olei. Dixitq; illi: Accipe cautionem tuã: & sede cito, scribe quinquaginta. Deinde alio dixit: Tu uero quã tum debes? Qui ait: Centum choros tritici. Ait illi: Accipe literas tuas, & scribe octoginta. Et laudauit dominus uillicum iniquitatis: quia prudẽter fecisset: quia filij huius sæculi prudẽtiores filijs lucis in generatiõe sua sunt. Et ego uobis dico: Facite uobis amicos de mammona iniquitatis, ut cũ defeceritis, recipiãt uos in æterna tabernacula. Qui fidelis est in minimo, & in maiori fidelis est: & qui in modico iniquus est, & in maiori iniquus est. Si ergo in iniquo mãmona fideles nõ fuistis: qd' uerũ est, quis credet uobis? Et si in alieno fideles nõ fuistis, qd' uestrũ est, quis dabit uobis? Nemo seruus potest duobus dominis seruire: aut enim unũ odiet, & alterũ diliget: aut uni adhærebit, & alterũ contẽnet. Non potestis deo

XVI.

θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ. * Ἤκουον δὲ ταῦτα πάντα & οἱ φαρισαῖοι φιλάργυροι ὑπάρχοντες, & ἐξεμυκτήριζον αὐτόν. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς. ὑμεῖς ἐστε οἱ δικαιοῦντες ἑαυτοὺς ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ὁ δὲ θεὸς γινώσκει τὰς καρδίας ὑμῶν, ὅτι ὃ ἐν ἀνθρώποις ὑψηλὸν, βδέλυγμα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἐστιν. * Ὁ νόμος & οἱ προφῆται ἕως ἰωάννου, ἀπὸ τότε ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ εὐαγγελίζεται, & πᾶς εἰς αὐτὴν βιάζεται. * Εὐκοπώτερον δέ ἐστι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν παρελθεῖν, ἢ τοῦ νόμου μίαν κεραίαν πεσεῖν. * Πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, & γαμῶν ἑτέραν, μοιχεύει· καὶ πᾶς ὁ ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀνδρὸς γαμῶν, μοιχεύει. * Ἄνθρωπος δέ τις ἦν πλούσιος, καὶ ἐνεδιδύσκετο πορφύραν & βύσσον, εὐφραινόμενος καθ' ἡμέραν λαμπρῶς. πτωχὸς δέ τις ἦν ὀνόματι Λάζαρος, ὃς ἐβέβλητο πρὸς τὸν πυλῶνα αὐτοῦ ἡλκωμένος, & ἐπιθυμῶν χορτασθῆναι ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦ πλουσίου. ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες ἐρχόμενοι ἀπέλειχον τὰ ἕλκη αὐτοῦ. Ἐγένετο δὲ ἀποθανεῖν τὸν πτωχὸν & ἀπενεχθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον Ἀβραάμ. Ἀπέθανε δὲ & ὁ πλούσιος, & ἐτάφη, & ἐν τῷ ᾅδῃ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὑπάρχων ἐν βασάνοις, ὁρᾷ τὸν Ἀβραὰμ ἀπὸ μακρόθεν, & Λάζαρον ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ, & αὐτὸς φωνήσας, εἶπε. Πάτερ Ἀβραὰμ, ἐλέησόν με, & πέμψον Λάζαρον, ἵνα βάψῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ὕδατος, & καταψύξῃ τὴν γλῶσσάν μου, ὅτι ὀδυνῶμαι ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ. εἶπε δὲ Ἀβραάμ. Τέκνον, μνήσθητι, ὅτι ἀπέλαβες τὰ ἀγαθά σου ἐν τῇ ζωῇ σου, & Λάζαρος ὁμοίως τὰ κακά. Νῦν δὲ ὧδε παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι. καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν χάσμα μέγα ἐστήρικται, ὅπως οἱ θέλοντες διαβῆναι ἐντεῦθεν πρὸς ὑμᾶς, μὴ δύνανται, μηδὲ οἱ ἐκεῖθεν πρὸς ἡμᾶς διαπερῶσιν. εἶπε δέ, ἐρωτῶ οὖν σε πάτερ, ἵνα πέμψῃς αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου. ἔχω γὰρ πέντε ἀδελφούς, ὅπως διαμαρτύρηται αὐτοῖς,

deo seruire & mammonæ. Audiebant autem hæc omnia & pharisæi qui erant auari & deridebant illum. Et ait illis: Vos estis qui iustificatis uosipsos coram hominibus, deus autem nouit corda uestra. Quia quod hominibus excelsum est, abominandum est coram deo. Lex & prophetæ usque ad Iohannem, ab eo tempore regnum dei annunciatur, & quiuis in illud uim facit. Facilius est autem cœlum & terram præterire, quàm legis unum apicem cadere Quisquis dimittit uxorem suam, & alteram ducit, adulterium committit: & qui dimissam à uiro ducit, adulterium committit. Homo quidam erat diues, qui induebatur purpura & byssо, & epulabatur quotidie splendide. Erat autem quidam mendicus, nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuam eius hulcerosus, cupiens saturari de micis, quæ cadebant de mensa diuitis. Sed & canes ueniebant ac lingebant hulcera eius. Accidit autem ut moreretur mendicus, & deportaretur ab angelis in sinum Abrahæ. Mortuus est autem & diues, ac sepultus est. Atque in tartaro sublatis oculis suis cum esset in tormentis, uidet Abraham eminus, & Lazarū in sinu eius, & ipse clamans dixit: Pater Abraham, miserere mei, & mitte Lazarum, ut intinguat extremum digiti sui in aquam, ac refrigeret linguam meam, quia crucior in flamma hac. Dixit autem Abraham: Fili, recordare, quod receperis bona tua in uita tua, & Lazarus similiter mala. Nunc autem hic solatio fruitur, tu uero cruciaris. Et super hæc omnia inter nos & uos hiatus ingens firmatus est, ut hi qui uolunt hinc transire ad uos non possint, neq; inde huc transcēdere. Ait autem: Rogo ergo te pater, ut mittas eū in domum patris mei. Habeo enim quinq; fratres, ut testificetur illis,

deo seruire & mammonæ. Audiebant autem omnia hæc pharisæi: qui erant auari, & deridebant illum. Et ait illis: Vos estis qui iustificatis uos coram hominibus: deus autem nouit corda uestra. Quia quod hominibus altum est, abominatio est ante deū. Lex & prophetæ usque ad Iohannem: ex eo regnum dei euangelizatur: & omnis in illud uim facit. Facilius est autem cœlum & terrā præterire, quam de lege unum apicem cadere. Omnis qui dimittit uxorem suam & alteram ducit, mœchatur: & qui dimissam a uiro ducit, mœchatur. Homo quidā erat diues, qui induebatur purpura & byssо: & epulabaţ quotidie splendide. Et erat quidam mendicus nomine Lazarus: qui iacebat ad ianuam eius ulceribus plenus: cupiēs saturari de micis quæ cadebāt de mēsa diuitis, & nemo illi dabat. Sed & canes ueniebāt & lingebant ulcera eius. Factum est autem ut moreretur mēdicus, & portaretur ab angelis in sinū Abrahæ. Mortuus est autē & diues, & sepulte est in inferno. Eleuans aūt oculos suos cum esset in tormentis, uidit Abraham a longe, & Lazarum in sinu eius: & ipse clamans dixit: Pater Abrahā, miserere mei & mitte Lazarum ut intingat extremūm digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam: quia crucior in hac flāma. Et dixit illi Abraham: Fili recordare: quia recepisti bona in uita tua: & Lazarus simiiter mala. Nunc autem hic consolatur: tu uero cruciaris. Et in his omnibus inter nos & uos chaos magnū firmatum est: ut hi qui uolunt hinc trāsire ad uos, nō possint: neq; inde huc trāsmeare. Et ait: Rogo ergo te pater, ut mittas eum in domum patris mei. Habeo enim quinq; fratres ut testificetur illis,

αὐτοῖς, ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ ἔλθωσιν εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς βασάνου. λέγει αὐτῷ Ἀβραάμ. ἔχουσι Μωσέα καὶ τοὺς προφήτας, ἀκουσάτωσαν αὐτῶν. ὁ δὲ εἶπεν. οὐχί πάτερ Ἀβραάμ, ἀλλ' ἐάν τις ἀπὸ νεκρῶν πορευθῇ πρὸς αὐτούς, μετανοήσουσιν. εἶπε δὲ αὐτῷ, εἰ Μωσέως καὶ τῶν προφητῶν οὐκ ἀκούουσιν, οὐδὲ ἐάν τις ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ, πεισθήσονται. * Εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητάς. ἀνένδεκτόν ἐστι τοῦ μὴ ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα. οὐαὶ δὲ δι' οὗ ἔρχεται, λυσιτελεῖ αὐτῷ, εἰ μύλος ὀνικὸς περίκειται περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ ἐρριπται εἰς τὴν θάλασσαν, ἢ ἵνα σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων. * Προσέχετε ἑαυτοῖς. ἐὰν δὲ ἁμάρτῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου ἐπιτίμησον αὐτῷ, καὶ ἐὰν μετανοήσῃ, ἄφες αὐτῷ. * καὶ ἐὰν ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ἁμάρτῃ εἰς σέ, καὶ ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ἐπιστρέψῃ ἐπί σε, λέγων, μετανοῶ, ἀφήσεις αὐτῷ. * καὶ εἶπον οἱ ἀπόστολοι τῷ κυρίῳ. πρόσθες ἡμῖν πίστιν. Εἶπε δὲ ὁ κύριος. εἰ ἔχετε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐλέγετε ἂν τῇ συκαμίνῳ ταύτῃ, ἐκριζώθητι καὶ φυτεύθητι ἐν τῇ θαλάσσῃ, καὶ ὑπήκουσεν ἂν ὑμῖν. * τίς δὲ ἐξ ὑμῶν δοῦλον ἔχων ἀροτριῶντα ἢ ποιμαίνοντα, ὃς εἰσελθόντι αὐτῷ ἐκ τοῦ ἀγροῦ ἐρεῖ, εὐθέως παρελθὼν ἀνάπεσαι· ἀλλ' οὐχὶ ἐρεῖ αὐτῷ, ἑτοίμασον, τί δειπνήσω, καὶ περιζωσάμενος διακόνει μοι ἕως φάγω καὶ πίω, καὶ μετὰ ταῦτα φάγεσαι καὶ πίεσαι σύ; μὴ χάριν ἔχει τῷ δούλῳ ἐκείνῳ, ὅτι ἐποίησε τὰ διαταχθέντα αὐτῷ; οὐ δοκῶ. οὕτως καὶ ὑμεῖς, ὅταν ποιήσητε πάντα τὰ διαταχθέντα ὑμῖν, λέγετε, ὅτι δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν, ὅτι ὃ ὀφείλομεν ποιῆσαι, πεποιήκαμεν. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτὸν εἰς Ἰερουσαλήμ, καὶ αὐτὸς διήρχετο διὰ μέσου Σαμαρείας καὶ Γαλιλαίας. καὶ εἰσερχομένου αὐτοῦ εἴς τινα κώμην, ἀπήντησαν αὐτῷ δέκα λεπροὶ ἄνδρες, οἳ ἔστησαν πόρρωθεν. καὶ αὐτοὶ ἦραν φωνὴν, λέγοντες. Ἰησοῦ ἐπιστάτα, ἐλέησον ἡμᾶς. καὶ ἰδὼν, εἶπεν αὐτοῖς, πορευθέντες ἐπιδείξατε ἑαυτοὺς τοῖς ἱερεῦσι. καὶ ἐγένετο, ἐν τῷ ὑπάγειν αὐτοὺς ἐκαθαρίσθησαν. εἷς δὲ ἐξ αὐτῶν

illis, ne & ipsi ueniant in hunc locum cruciatus. Ait illi Abraham: Habent Mosen ac prophetas, audiant illos. At ille dixit: Non pater Abraham, sed si quis ex mortuis ierit ad eos, resipiscēt. Ait autem illi: Si Mosen & prophetas non audiunt, neq; si quis ex mortuis resurrexerit credent.

Ait autem ad discipulos: Fieri non potest quin ueniant offendicula. Væ tamen illi per quem ueniunt. Expedit illi, si mola asinaria ponatur circa collum eius, & proiectus fuerit in mare, potius quā ut offendiculo sit uni de pusillis istis. Cauete uobis. Si peccauerit in te frater tuus, increpa illū: & si pœnituerit, remitte illi. Et si septies in die peccauerit in te, & septies in die conuersus fuerit ad te, dicēs: Pœnitet me: remittes illi. Et dixerūt apostoli domino: Adauge nobis fidē. Dixit autē dominus: Si haberetis fidē sicut habet granū sinapis, dixissetis huic arbori sycamino, eradicare & trāsplantare in mare, & obedisset uobis. Quis autē uestrū, habens seruum arantem aut pascētem: qui regresso ab agro dicat statim trāsi & accumbe. Ac nō potius dicit illi: para quod cœnē, & præcinge te, ac ministra mihi donec edero & bibero, & post hæc edito & bibito tu? Num gratiam habet seruo illi, quia fecit quæ ei imperata fuerant? Non puto. Sic & uos, cū feceritis omnia quæ præcepta sunt uobis, dicite: Serui inutiles sumꝰ. quod debuimus facere, fecimus. Et factum est dum iret Hierosolymam, & ipse trāsibat per mediam Samariā & Galilæam. Et cum ingrederetur quendam uicū, occurrerunt ei decē uiri leprosi, qui steterūt procul, intentaq; uoce, dixerunt: Iesu præceptor, miserere nostri. Quos ut uidit, dixit illis: Ite ostendite uos sacerdotibus. Et factum est, ut inter eundum mundati sint. Vnus autem ex illis

tur illis, ne & ipsi ueniant in hunc locum tormētorum. Et ait illi Abraham: Habēt Moysen & prophetas, audiant illos. At ille dixit: Nō pater Abraham: sed si quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agēt. Ait autē illi: Si Moysen & prophetas nō audiunt: neq; si quis ex mortuis resurrexerit, credent.

Et ait ad discipulos suos: XVII.
Impossibile est ut nō ueniāt scādala: uæ autē illi per quē ueniūt. Vtilius est illi si lapis molaris imponat circa collum eius, & proiiciat in mare: quam ut scādalizet unū de pusillis istis. Attēdite uobis: Si peccauerit in te frater tuus, increpa illum: & si pœnitentiā ægerit, dimitte illi. Et si septies in die peccauerit in te: & septies in die cōuersus fuerit ad te, dicēs: Pœnitet me, dimitte illi. Et dixerūt apostoli domino: Adauge nobis fidē. Dixit autē dominus: Si habueritis fidem sicut granū sinapis, dicetis huic arbori moro: eradicare & trāsplātare in mare, & obediet uobis. Quis autem uestrum habēs seruum arantē aut pascentem boues: qui regressō de agro, dicat illi statim: transi & recumbe: & nō dicat, para quod cœnem: & præcinge te & ministra mihi donec manducem & bibā & post hæc tu māducabis & bibes: Nunquid gratiā habet seruo illi: quia fecit quæ ei imperauerat? Non puto. Sic & uos cum feceritis omnia quæ præcepta sunt uobis, dicite: serui inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus. Et factū est dum iret in Hierusalem, trāsibat per mediā Samariā & Galilæā: & cum ingrederet quoddā castellū, occurrerūt ei decē uiri leprosi: qui steterūt a lōge & leuauerūt uocē, dicentes: Iesu præceptor miserere nostri. Quos ut uidit, dixit: Ite ostendite uos sacerdotibus. Et factū est dum irent, mūdati sunt. Vnus autē ex il-

πῶν ἰδὼν, ὅτι ἰάθη, ὑπέστρεψε, μετὰ

lis ut uidit, quod mundatus esset,

lis ut uidit quia mundatus

ἐκείνῳ, ἡμεῖς δὲ τοῦ μωσέως ἐσμὲν μαθηταί, ἡμεῖς οἴδαμεν, ὅτι μωσῆ ἐλάλησεν ὁ θεός, τοῦτον δὲ οὐκ οἴδαμεν πόθεν ἐστίν. Ἀπεκρίθη ὁ ἄνθρωπος, καὶ εἶπεν αὐτοῖς. ἐν γὰρ τούτῳ τὸ θαυμαστόν ἐστιν, ὅτι ὑμεῖς οὐκ οἴδατε πόθεν ἐστίν, καὶ ἀνέῳξέ μου τοὺς ὀφθαλμούς. οἴδαμεν δὲ, ὅτι ἁμαρτωλῶν ὁ θεὸς οὐκ ἀκούει. ἀλλ' ἐάν τις θεοσεβὴς ᾖ, καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ, τούτου ἀκούει. ἐκ τοῦ αἰῶνος οὐκ ἠκούσθη ὅτι ἤνοιξέ τις ὀφθαλμοὺς τυφλοῦ γεγεννημένου. εἰ μὴ ἦν οὗτος παρὰ θεοῦ, οὐκ ἠδύνατο ποιεῖν οὐδέν. Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, ἐν ἁμαρτίαις σὺ ἐγεννήθης ὅλος, καὶ σὺ διδάσκεις ἡμᾶς; καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω. Ἤκουσεν ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω, καὶ εὑρὼν αὐτὸν εἶπεν αὐτῷ, σὺ πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ; Ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπε, καὶ τίς ἐστι κύριε, ἵνα πιστεύσω εἰς αὐτόν. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἑώρακας αὐτόν, καὶ ὁ λαλῶν μετά σου, ἐκεῖνός ἐστιν. ὁ δὲ ἔφη, πιστεύω κύριε, καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ. Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς. Εἰς κρῖμα, ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἦλθον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέπωσι, καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται. Καὶ ἤκουσαν ἐκ τῶν φαρισαίων ταῦτα, οἱ ὄντες μετ' αὐτοῦ, καὶ εἶπον αὐτῷ. Μὴ καὶ ἡμεῖς τυφλοί ἐσμεν; Εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. Εἰ τυφλοὶ ἦτε, οὐκ ἂν εἴχετε ἁμαρτίαν. Νῦν δὲ λέγετε, ὅτι βλέπομεν, ἡ οὖν ἁμαρτία ὑμῶν μένει. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ μὴ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας εἰς τὴν αὐλὴν τῶν προβάτων, ἀλλὰ ἀναβαίνων ἀλλαχόθεν, ἐκεῖνος κλέπτης ἐστὶ καὶ λῃστής. ὁ δὲ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας ποιμήν ἐστι τῶν προβάτων. Τούτῳ ὁ θυρωρὸς ἀνοίγει, καὶ τὰ πρόβατα τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούει καὶ τὰ ἴδια πρόβατα καλεῖ κατ' ὄνομα, καὶ ἐξάγει αὐτά. Καὶ ὅταν τὰ ἴδια πρόβατα ἐκβάλῃ, ἔμπροσθεν αὐτῶν πορεύεται, καὶ τὰ πρόβατα αὐτῷ ἀκολουθεῖ, ὅτι οἴδασι τὴν φωνὴν αὐτοῦ. Ἀλλοτρίῳ δὲ οὐ μὴ ἀκολουθήσωσιν, ἀλλὰ φεύξονται ἀπ' αὐτοῦ, ὅτι οὐκ οἴδασι τῶν ἀλλοτρίων τὴν φωνήν. Ταύτην τὴν παροιμίαν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ἐκεῖνοι

pulus illius esto, nos autem Mosi discipuli sumus. Nos scimus, quod Mosi locutus est deus, hūc autem nescimus unde sit. Respōdit ille homo, & dixit eis: In hoc enim mirabile quiddā est, quod uos nesciatis unde sit, & tamen aperuit meos oculos. Scimus autem, quod peccatores deus non audit, sed si quis dei cultor est, & uoluntati ipsius obtemperat, hūc audit: A seculo non est auditum, quod quis aperuerit oculos cæci nati. Nisi esset hic à deo, non potuisset facere quicquam. Respondérunt & dixerūt ei: In peccatis natus es totus, & tu doces nos? Et eiecerunt eum foras. Audiuit Iesus quod eiecissent eū foras, cumq; inuenisset eum, dixit ei: Tu credis in filium dei? Respondit ille & dixit: Et quis est domine, ut credam in eum? Et dixit ei Iesus: Et uidisti eum, & qui loquitur tecum, ipse est. At ille ait: Credo domine. & adorauit eum. Et dixit ei Iesus: In iudicium ego in hunc mundum ueni: ut qui non uident, uideant: & qui uident, cæci fiant. Et audierunt quidam ex pharisæis hæc, qui cum ipso erant, & dixerunt ei: Num & nos cæci sumus? Dixit eis Iesus: Si cæci essetis, non haberetis peccatum. Nunc uero dicitis, uidemus, idcirco peccatum uestrum manet.

Amen amen dico uobis: Qui non intrat per ostium in stabulum ouium, sed ascendit aliunde, ille fur est & latro. Qui autem intrat per ostium, pastor est ouium. Huic ostiarius aperit, & oues uocem eius audiunt. Et proprias oues uocat nominatim, & educit eas. Et cum proprias oues emiserit, ante eas uadit, & oues illum sequuntur, quia nouerunt uocem eius. Alienum autem nō sequētur, sed effugient ab eo, quia non nouerūt uocem alienorum. Hoc prouerbium dixit eis Iesus,

illius sis: nos autem Moysi discipuli sumus: Nos scimus quia Moysi locut⁹ est deus: hūc autem nescimus unde sit. Respondit ille homo, & dixit eis: In hoc enim mirabile est: quia uos nescitis unde sit: & aperuit meos oculos. Scimus aūt qa peccatores deus non audit: sed si quis dei cultor est, & uoluntatem eius facit: hūc exaudit. A sæculo non est auditum: quia quis aperuit oculos cæci nati: Nisi esset hic a deo, non poterat facere quicquam. Respondérūt & dixerūt ei: In peccatis natus es totus: & tu doces nos. Et eiecerūt eum foras. Audiuit Iesus quia eiecerunt eum foras: & cum inuenisset eum, dixit ei: Tu credis in filium dei? Respondit ille & dixit: Quis est domine, ut credam in eum? Et dixit ei Iesus: Et uidisti eum: & qui loquitur tecum, ipse est. At ille ait: Credo domine. Et procidens, adorauit eum. Et dixit ei Iesus: In iudiciū ego in hunc mundum ueni: ut qui non uident uideant: & qui uident cæci fiant. Et audierunt quidam ex pharisæis qui cum ipso erant, & dixerunt ei: Nunquid & nos cæci sum⁹? Dixit eis Iesus: Si cæci essetis, nō haberetis peccatum. Nunc uero dicitis: quia uidemus, & peccatum uestrū manet.

Amen amen dico uobis, qui non intrat per ostium X. in ouile ouium, sed ascendit aliunde ille fur est & latro. Qui autem intrat per ostium, pastor est ouium huic ostiarius aperit: & oues uocem eius audiunt. Et proprias oues uocat nominatim: & educit eas. Et cum proprias oues emiserit, ante eas uadit: & oues illum sequuntur: quia sciunt uocem eius. Alienum autem non sequuntur, sed effugiunt ab eo: quia non nouerunt uocem alienorū. Hoc prouerbium dixit eis Iesus.

ριον καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐκέλευσε τὸν Παῦλον ἀχθῆναι. παραγενομένου δὲ αὐτοῦ, περιέστησαν οἱ ἀπ' Ἱεροσολύμων καταβεβηκότες Ἰουδαῖοι, πολλὰ καὶ βαρέα αἰτιάματα φέροντες κατὰ τοῦ Παύλου, ἃ οὐκ ἴσχυον ἀποδεῖξαι, ἀπολογουμένου αὐτοῦ, ὅτι οὔτε εἰς τὸν νόμον τῶν Ἰουδαίων, οὔτε εἰς τὸ ἱερὸν, οὔτε εἰς Καίσαρά τι ἥμαρτον. Ὁ Φῆστος δὲ τοῖς Ἰουδαίοις θέλων χάριν καταθέσθαι, ἀποκριθεὶς τῷ Παύλῳ, εἶπε. Θέλεις εἰς Ἱεροσόλυμα ἀναβὰς, ἐκεῖ περὶ τούτων κρίνεσθαι ἐπ' ἐμοῦ; Εἶπε δὲ ὁ Παῦλος· ἐπὶ τοῦ βήματος Καίσαρός ἐστώς εἰμι, οὗ με δεῖ κρίνεσθαι. Ἰουδαίους οὐδὲν ἠδίκησα, ὡς καὶ σὺ κάλλιον ἐπιγινώσκεις. Εἰ μὲν γὰρ ἀδικῶ, καὶ ἄξιόν θανάτου πέπραχά τι, οὐ παραιτοῦμαι τὸ ἀποθανεῖν. Εἰ δὲ οὐδέν ἐστιν ὧν οὗτοι κατηγοροῦσί μου, οὐδείς με δύναται αὐτοῖς χαρίσασθαι. Καίσαρα ἐπικαλοῦμαι. Τότε ὁ Φῆστος συλλαλήσας μετὰ τοῦ συμβουλίου, ἀπεκρίθη. Καίσαρα ἐπικέκλησαι; ἐπὶ Καίσαρα πορεύσῃ. Ἡμερῶν δὲ διαγενομένων τινῶν, Ἀγρίππας ὁ βασιλεὺς καὶ Βερνίκη κατήντησαν εἰς Καισάρειαν, ἀσπασόμενοι τὸν Φῆστον. Ὡς δὲ πλείους ἡμέρας διέτριβον ἐκεῖ, ὁ Φῆστος τῷ βασιλεῖ ἀνέθετο τὰ κατὰ τὸν Παῦλον, λέγων. Ἀνήρ τίς ἐστι καταλελειμμένος ὑπὸ Φήλικος δέσμιος, περὶ οὗ γενομένου μου εἰς Ἱεροσόλυμα, ἐνεφάνισαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τῶν Ἰουδαίων, αἰτούμενοι κατ' αὐτοῦ δίκην, πρὸς οὓς ἀπεκρίθην, ὅτι οὐκ ἔστιν ἔθος Ῥωμαίοις χαρίζεσθαί τινα ἄνθρωπον εἰς ἀπώλειαν, πρὶν ἢ ὁ κατηγορούμενος κατὰ πρόσωπον ἔχοι τοὺς κατηγόρους, τόπον τε ἀπολογίας λάβοι περὶ τοῦ ἐγκλήματος. Συνελθόντων οὖν αὐτῶν ἐνθάδε, ἀναβολὴν μηδεμίαν ποιησάμενος, τῇ ἑξῆς καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐκέλευσα ἀχθῆναι τὸν ἄνδρα, περὶ οὗ σταθέντες οἱ κατήγοροι, οὐδεμίαν αἰτίαν ἐπέφερον ὧν ὑπενόουν ἐγώ. Ζητήματα δέ τινα περὶ τῆς ἰδίας δεισιδαιμονίας εἶχον πρὸς αὐτὸν, καὶ περί τινος Ἰησοῦ τεθνηκότος

ro die ſedit pro tribunali, iuſſitq; Paulum adduci. Qui cum perductus eſſet, circumſteterunt eum qui ab Hieroſolymis deſcenderant Iudæi, multa & grauia crimina intendentes aduerſus Paulum quæ non poterant probare. Paulo pro ſe reſpondente, quod neq; in legem Iudæorum, neq; in templum, neq; in Cæſarem quicquã peccaſſet. Feſtus autem uolens gratificari Iudæis, reſpõdens Paulo, dixit: Vis Hieroſolymã aſcendere, & ibi de his iudicari apud me? Dixit autem Paulus: Ad tribunal Cæſaris ſto, ubi me oportet iudicari. Iudæis nullam iniuriã feci, ſicut & tu melius noſti. Si enim nocui, aut dignum morte aliquid feci, non recuſo mori. Si uero nihil eſt eorũ, de quibus hi accuſant me, nemo poteſt me illis donare. Cæſarem appello. Tunc Feſtus cum conſilio colloquutus reſpondit: Cæſarem appellaſti? ad Cæſarem ibis. Et cum dies aliquot trãſacti eſſent, Agrippa rex et Bernice deſcenderũt Cæſareã ſalutaturi Feſtum. Et cũ dies complures ibi commorarentur, Feſtus regi retulit cauſam Pauli, dicens: Vir quidam eſt relictus à Felice uinctus, de quo cum uenirem Hieroſolymam, ſignificarunt mihi principes ſacerdotum & ſeniores Iudæorum poſtulantes aduerſus illum ſententiam. Quibus reſpõdi: Non eſt Rhomanis conſuetudo ob gratiam donare alicui hominem ut pereat, priuſquã is qui accuſatur præſentes habeat accuſatores, locumq; defendendi accipiat de crimine. Cum ergo huc conueniſſent, ſine ulla dilatione, ſequenti die ſedens pro tribunali iuſſi adduci uirum. De quo cum ſtetiſſent accuſatores, nullum crimen intendebant ſuſpicabar, ſed quæſtiones quaſdã de ſua ſuperſtitione habebant aduerſus eum, & de quodam Ieſu defuncto

ra die ſedit pro tribunali: & iuſſit Paulum adduci. Qui cum perductus eſſet, circũſteterunt eum qui ab Hieroſolyma deſcenderãt Iudæi: multas & graues cauſas obijcientes: quas nõ poterant probare, Paulo rationẽ reddente: quoniam neq; in legem Iudæorũ neq; in templũ neq; in Cæſarem quicquã peccaui. Feſtus autem uolens gratiã præſtare Iudæis: reſpondens Paulo, dixit: Vis Hieroſolymã aſcendere, & ibi de his iudicari apud me? Dixit aũt Paulus: Ad tribunal Cæſaris ſto: ibi me oportet iudicari. Iudæis non nocui: ſicut tu melius noſti. Si eñ nocui: aut dignum morte aliquid feci: non recuſo mori. Si uero nihil eſt eorũ quæ hi accuſant me: nemo poteſt me illis donare. Cæſarem appello. Tunc Feſtus cum cõſilio locutus, reſpondit: Cæſarem appellaſti: ad Cæſarem ibis. Et cũ dies aliquot trãſacti eſſent, Agrippa rex et Bernice deſcenderũt Cæſaream ad ſalutandum Feſtum. Et cũ dies plures ibi morarentur, Feſtus regi indicauit de Paulo, dicens: Vir quidam eſt derelictus a Felice uinctus: de quo cũ eſſem Hieroſolymis, adierunt me principes ſacerdotum & ſeniores Iudæorum poſtulantes aduerſus illum damnationem. Ad quos reſpondi: quia non eſt Romanis cõſuetudo damnare aliquem hominem priuſquã is qui accuſat præſentes habeat accuſatores: locumq; defendendi accipiat: ad abluenda crimina quæ ei obijciuntur. Cum ergo huc cõueniſſent ſine ulla dilatione: in ſequenti die ſedẽs pro tribunali, iuſſi adduci uirum. De quo cum ſtetiſſent accuſatores, nullam cauſam deferebant: de quibus ego ſuſpicabar malũ. Quæſtiones uero quaſdã de ſua ſuperſtitione habebant aduerſus eũ: & de quodã Ieſu defuncto,

πεθνηκότος, ὃν ἔφασκεν ὁ Παῦλος ζῆν. Ἀπορούμενος δὲ ἐγὼ τὴν περὶ τούτου ζήτησιν, ἔλεγον, εἰ βούλοιτο πορευθῆναι εἰς Ἱερουσαλὴμ, κἀκεῖ κρίνεσθαι περὶ τούτων. Τοῦ δὲ Παύλου ἐπικαλεσαμένου, τηρηθῆναι αὐτὸν εἰς τὴν τοῦ Σεβαστοῦ διάγνωσιν, ἐκέλευσα τηρεῖσθαι αὐτὸν, ἕως οὗ πέμψω αὐτὸν πρὸς Καίσαρα. Ἀγρίππας δὲ πρὸς τὸν Φῆστον ἔφη, Ἐβουλόμην καὶ αὐτὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀκοῦσαι. Ὁ δὲ αὔριον φησὶν, ἀκούσῃ αὐτοῦ. Τῇ οὖν ἐπαύριον ἐλθόντος τοῦ Ἀγρίππα καὶ τῆς Βερνίκης μετὰ πολλῆς φαντασίας, καὶ εἰσελθόντων εἰς τὸ ἀκροατήριον σὺν τε τοῖς χιλιάρχοις καὶ ἀνδράσι τοῖς κατεξοχὴν οὖσι τῆς πόλεως, καὶ κελεύσαντος τοῦ Φήστου, ἤχθη ὁ Παῦλος. καὶ φησὶν ὁ Φῆστος. Ἀγρίππα βασιλεῦ, καὶ πάντες οἱ συμπαρόντες ἡμῖν ἄνδρες, θεωρεῖτε τοῦτον, περὶ οὗ πᾶν τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων ἐνέτυχόν μοι ἔν τε Ἱεροσολύμοις καὶ ὧδέ, ἐπιβοῶντες μὴ δεῖν ζῆν αὐτὸν μηκέτι. Ἐγὼ δὲ καταλαβόμενος μηδὲν ἄξιον θανάτου αὐτὸν πεπραχέναι, καὶ αὐτοῦ δὲ τούτου ἐπικαλεσαμένου τὸν Σεβαστὸν, ἔκρινα πέμψαι αὐτόν. περὶ οὗ ἀσφαλές τι γράψαι τῷ κυρίῳ οὐκ ἔχω. διὸ προήγαγον αὐτὸν ἐφ ὑμῶν, καὶ μάλιστα ἐπὶ σοῦ βασιλεῦ Ἀγρίππα, ὅπως τῆς ἀνακρίσεως γενομένης, σχῶ τι γράψαι. ἄλογον γάρ μοι δοκεῖ πέμποντα δέσμιον, μὴ καὶ τὰς κατ' αὐτοῦ αἰτίας σημᾶναι. Ἀγρίππας δὲ πρὸς τὸν Παῦλον ἔφη, ἐπιτρέπεταί σοι ὑπὲρ σεαυτοῦ λέγειν. Τότε ὁ Παῦλος ἀπελογεῖτο ἐκτείνας τὴν χεῖρα. περὶ πάντων ὧν ἐγκαλοῦμαι ὑπὸ Ἰουδαίων βασιλεῦ Ἀγρίππα, ἡγημαι ἐμαυτὸν μακάριον, μέλλων ἀπολογεῖσθαι ἐπὶ σοῦ σήμερον, μάλιστα γνώστην ὄντα σε πάντων τῶν κατὰ Ἰουδαίους, ἠθῶν τε ἠδὲ ζητημάτων. Διὸ δέομαί σου, μακροθύμως ἀκοῦσαί μου. Τὴν μὲν οὖν βίωσίν μου τὴν ἐκ νεότητος, τὴν ἀπ' ἀρχῆς γενομένην ἐν τῷ ἔθνει μου ἐν Ἱεροσολύμοις, ἴσασι πάντες οἱ Ἰουδαῖοι, προγινώσκοντές με ἄνωθεν, ἐὰν θέλωσι μαρτυρεῖν, ὅτι κατὰ τὴν ἀκριβεστάτην αἵρεσιν τῆς ἡμετέρας θρησκείας,

defuncto, quem affirmabat Paulus uiuere. Hæsitãs autem ego de huiusmodi quæstione, dicebam, num uellet ire Hierosolymam, & ibi iudicari super istis. Paulus aũt cum appellasset ut seruaretur Augusti cognitioni, iussi seruari eũ, donec mitterem eum ad Cæsarẽ Agrippa autẽ dixit ad Festũ: Volebã & ipse hominẽ audire. Cras, inquit, audies eum. Postero autẽ die cum uenissẽt Agrippa & Bernice cum multo apparatu, & introissent in auditorium cum tribunis & uiris principalibus ciuitatis, iubente Festo adductus est Paulus. Et dicit Festus: Agrippa rex, & omes qui simul adestis nobiscum uiri, uidetis hunc hominem, de quo omnis multitudo Iudæorum interpellauit me, & Hierosolymis & hic, acclamantes nõ oportere eũ uiuere amplius. Ego uero comperi nihil dignũ morte eum admisisse. Cæterum cum is ipse appellasset Augustum, statui mittere eum. De quo quid certũ scribã domino, non habeo. Qua propter ꝓduxi eũ ad uos, & maxime ad te rex Agrippa, ut examinatione facta, habeam quod scribam. Iniquum eñ mihi uidetur mittere uinctum, & crimina de quibus accusatur non significare.

Agrippa uero ad Paulum ait: Permittitur tibi loqui pro temetipso. Tunc Paulus extenta manu pro se dicebat: Super omibus de quibus accusor à Iudæis rex Agrippa, existimo me beatum, qui causam dicturus sim apud te hodie, cum tu maxime sis gnarus earum, quæ apud Iudæos sunt, & cõsuetudinũ & quæstionũ. Quapropter obsecro te, ut patienter me audias. Itaq; uitã quidem meam, quã egi ab adolescentia, quæ ab initio fuit in gẽte mea Hierosolymis nouerũt omnes Iudæi, qui prius nouerãt me ab initio, si uelint testimoniũ ferre, quod secundum exquisitissimã sectã nostræ religionis

defuncto, quem affirmabat Paulus uiuere. Hæsitãs autem ego de huiusmodi quæstione, dicebam si uellet ire Hierosolymam: & ibi iudicari de istis. Paulo autem appellante, ut seruarẽt Augusti cognitioni, iussi seruari eum: donec mittam eum ad Cæsarem. Agrippa autem dixit ad Festum: Volebam & ipse hominem audire. Cras inquit audies eũ. Altera autẽ die cum uenissẽt Agrippa & Bernice cum multa ambitione: & introissent in auditorium cum tribunis & uiris principalibus ciuitatis: iubente Festo adductus est Paulus. Et dixit Festus: Agrippa rex & omnes qui simul adestis nobiscum uiri, uidetis hũc hominem de quo omnis multitudo Iudæorum interpellauit me Hierosolymis, petẽtes & acclamantes: nõ oportere eum uiuere amplius. Ego uero comperi nihil dignum eum morte admisisse. Ipso autẽ hoc appellante, ad Augustũ iudicaui mittere. De quo quid certũ scribam domino, non habeo: propter quod perdúxi eum ad uos: & maxime ad te rex Agrippa: ut interrogatione facta, habeam quid scribã. Sine ratiõe enim mihi uidetur mittere uinctum, & causam eius non significare.

XXVI. Agrippa uero ad Paulũ ait: Permittit̃ tibi loqui pro temetipso. Tunc Paulus extenta manu cœpit rationẽ reddere. De omĩb⁹ quibus accusor a Iudæis rex Agrippa æstimo me beatũ apud te: cũ sim defensurus me hodie, maxime te sciente omĩa quæ apud Iudæos sunt cõsuetudines & quæstiões: propter quod obsecro, patiẽter me audias. Et quidem uitã meã a iuuẽtute quæ ab initio fuit in gente mea in Hierosolymis, nouerũt omnes Iudæi præsciẽtes me ab initio: si uelint testimoniũ perhibere: quoniam secũdum certissimam sectam nostræ

θρησκείας, ἔζησα φαρισαῖος, καὶ νῦν
ἐπ' ἐλπίδι φημὶ πρὸς τὰς πατέρας ἐ-
παγγελίας γενομένης ὑπὸ τοῦ θεοῦ,
ἑστηκα κρινόμενος, εἰς ἣν τὸ δωδεκά-
φυλον ἡμῶν ἐν ἐκτενείᾳ νύκτα καὶ ἡ-
μέραν λατρεῦον, ἐλπίζει καταντῆ-
σαι. περὶ ἧς ἐλπίδος ἔγκαλοῦμαι ὑπ'
αὐτοῦ βασιλεῦ ἀγρίππα ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων.
τί ἄπιστον κρίνεται παρ' ὑμῖν, εἰ ὁ θεὸς
νεκροὺς ἐγείρει; Ἐγὼ μὲν οὖν ἔδοξα
ἐμαυτῷ πρὸς τὸ ὄνομα Ἰησοῦ τοῦ Να-
ζωραίου δεῖν πολλὰ ἐναντία πρᾶξαι,
ὃ καὶ ἐποίησα ἐν Ἰερουσαλήμ. καὶ
πολλοὺς τῶν ἁγίων ἐγὼ φυλακαῖς
κατέκλεισα, τὴν παρὰ τῶν ἀρχιερέ-
ων ἐξουσίαν λαβών, ἀναιρουμένων
τε αὐτῶν, κατήνεγκα ψῆφον. καὶ
κατὰ πάσας τὰς συναγωγὰς πολ-
λάκις τιμωρῶν αὐτοὺς, ἠνάγκαζον
βλασφημεῖν, περισσῶς τε ἐμμαινό-
μενος αὐτοῖς, ἐδίωκον ἕως καὶ εἰς
τὰς ἔξω πόλεις. ἐν οἷς καὶ πορευόμε-
νος εἰς τὴν Δαμασκὸν μετ' ἐξουσίας
καὶ ἐπιτροπῆς τῆς παρὰ τῶν ἀρχιε-
ρέων, ἡμέρας μέσης, βασιλεῦ, κα-
τὰ τὴν ὁδὸν εἶδον οὐρανόθεν ὑπὲρ
τὴν λαμπρότητα τοῦ ἡλίου περιλάμ-
ψαν με φῶς, καὶ τοὺς σὺν ἐμοὶ πο-
ρευομένους. πάντων δὲ καταπεσόν-
των ἡμῶν εἰς τὴν γῆν, ἤκουσα φω-
νὴν λαλοῦσαν πρός με, καὶ λέγουσαν
τῇ Ἑβραΐδι διαλέκτῳ. Σαοὺλ, Σαοὺλ
τί με διώκεις; Σκληρόν σοι πρὸς κέν-
τρα λακτίζειν. Ἐγὼ δὲ εἶπον. τίς εἶ
κύριε; ὁ δὲ εἶπεν. ἐγώ εἰμι Ἰησοῦς
ὃν σὺ διώκεις. ἀλλὰ ἀνάστηθι καὶ στῆ-
θι ἐπὶ τοὺς πόδας σου. εἰς τοῦτο
γὰρ ὤφθην σοι, προχειρίσασθαί σε
ὑπηρέτην καὶ μάρτυρα, ὧν τε εἶ-
δες, ὧν τε ὀφθήσομαί σοι, ἐξαιρού-
μενός σε ἐκ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἐθνῶν
εἰς οὓς νῦν σε ἀποστέλλω, ἀνοῖξαι
ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, τοῦ ὑποστρέψαι
ἀπὸ σκότους εἰς φῶς, καὶ τὴν ἐξουσίας
τοῦ σατανᾶ ἐπὶ τὸν θεὸν, τοῦ λαβεῖν
αὐτοὺς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ κλῆ-
ρον ἐν τοῖς ἡγιασμένοις πίστει τῇ εἰς
ἐμέ. ὅθεν βασιλεῦ ἀγρίππα, οὐκ
ἐγενόμην ἀπειθὴς τῇ οὐρανίῳ ὀπτα-
σίᾳ, ἀλλὰ τοῖς ἐν Δαμασκῷ πρῶτον,
καὶ Ἰερουσολύμοις, εἰς πᾶσάν τε τὴν
χώραν τῆς Ἰουδαίας, καὶ τοῖς ἔθνεσιν
ἀπαγγέλλων

religionis, uixerim pharisæus. Et nunc fretus spe repromissionis, quæ ad patres nostros facta est à deo, sto iudicio subiectus, ad quã duodecim tribus nostræ instanter nocte & die colentes deum, sperant se peruẽturas. De qua spe accusor, rex Agrippa, à Iudæis. Cur incredibile iudicatur apud uos, si deus mortuos suscitat? Et ego quidem existimabam me ad uersus nomẽ Iesu Nazareni debere multa cõtraria agere quod & feci Hierosolymis. Et multos sanctorum ego carceribus inclusi, à principibus sacerdotum potestate accepta: & cum occiderentur, detuli sententiã. Et per omnes synagogas frequẽter puniens eos, cõpellebã blasphemare, & amplius insaniens in eos, persequebar etiã in exteras usque ciuitates. Quarũ rerum studio cum irem Damascũ cum autoritate & permissu principum sacerdotũ, die medio, rex, in uia uidi è cœlo supra splendorem solis circũfulsisse me lumẽ, & eos qui mecũ faciebant iter. Cum aũt omnes nos decidissemus in terram, audiui uocem loquentẽ ad me, ac dicentẽ Hebraica lingua: Saul, Saul, quid me persequeris? Durũ est tibi cõtra stimulos calcitrare. Ego aũt dixi: Quis es dñe? At ille dixit: Ego sum Iesus quem tu persequeris. Sed exurge & sta super pedes tuos. Ad hoc eñ apparui tibi, ut constituã te ministrũ ac testem & eorũ quæ uidisti, & eorũ in quibus apparebo tibi, eripiens te à populo & gentibus, in quas nũc te mitto: ut aperias oculos eorum, ut cõuertantur à tenebris ad lucẽ, & à potestate satanæ ad deum: ut accipiant remissionẽ peccatorũ, & sortẽ inter eos qui sanctificati sunt per fidem, quæ est erga me, Vnde rex Agrippa, non fui inobediens cœlesti uisioni, sed his qui sunt Damasci primum & Hierosolymis, & per omnẽ regionem Iudææ, deinde & gentibus annunciabam

religiõis uixi pharisæus. Et nunc in spe quæ ad patres nostros repromissionis facta est a deo, sto iudicio subiectus: in qua duodecim tribus nostræ nocte ac die seruientes sperãt deuenire. De q̃ spe accusor a Iudæis rex: quid incredibile iudicatur apud uos: si deus mortuos suscitat? Et ego quidẽ æstimaueram me aduersus nomen Iesu Nazareni debere multa cõtraria agere quod & feci Hierosolymis. Et multos sanctorum ego in carceribus inclusi, a principibus sacerdotum potestate accepta: & cum occiderentur, detuli sententiã. Et per omnes synagogas frequẽter puniens eos, compellebam blasphemare: & amplius insaniẽs in eos, persequebar usque in exteras ciuitates. In quibus dum irem Damascum cum potestate & permissu principũ sacerdotũ: die media in uia uidi rex de cœlo supra splẽdorem solis circũfulsisse me lumẽ: & eos qui simul mecũ erant omẽs que nos cũ decidissemus in terrã: audiui uocẽ loquentem mihi Hebraica lingua: Saule, Saule quid me persequeris? Durũ est tibi cõtra stimulũ calcitrare. Ego autẽ dixi: Quis es domine? Dominus autẽ dixit: Ego sum Iesus Nazarenus, quem tu persequeris. Sed exurge & sta supra pedes tuos. Ad hoc eñ apparui tibi: ut constituam te ministrum & testem eorũ quæ uidisti: & eorum quibus apparebo tibi, eripiens te de populis & gẽtibus: in quas nunc ego mitto te aperire oculos eorũ ut conuertantur a tenebris ad lucem: & de potestate sathanæ ad deum: ut accipiãt remissionem peccatorum: & sortem inter sanctos, per fidem quæ est in me. Vnde rex Agrippa non fui incredulus cœlesti uisiõi: sed his qui sunt Damasci primum & Hierosolymis, & in omnẽ regionẽ Iudææ & gentibus annunciabam,

ἀπαγγέλλων μετανοεῖν, καὶ ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν θεὸν, ἄξια τῆς μετανοίας ἔργα πράσσοντας. ἕνεκα τούτων με οἱ Ἰουδαῖοι συλλαβόμενοι ἐν τῷ ἱερῷ, ἐπεχείρουν διαχειρίσασθαι. Ἐπικουρίας οὖν τυχὼν τοῦ θεοῦ, ἄχρι τῆς ἡμέρας ταύτης ἕστηκα, μαρτυρόμενος μικρῷ τε καὶ μεγάλῳ, οὐδὲν ἐκτὸς λέγων, ὧν τε οἱ προφῆται ἐλάλησαν μελλόντων γίνεσθαι, καὶ Μωϋσῆς, εἰ παθητὸς ὁ χριστὸς, εἰ πρῶτος ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν φῶς μέλλει καταγγέλλειν τῷ λαῷ καὶ τοῖς ἔθνεσι. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἀπολογουμένου, ὁ Φῆστος μεγάλῃ τῇ φωνῇ ἔφη, μαίνῃ Παῦλε. τὰ πολλά σε γράμματα εἰς μανίαν περιτρέπει. ὁ δὲ, οὐ μαίνομαι φησὶ κράτιστε Φῆστε, ἀλλὰ ἀληθείας καὶ σωφροσύνης ῥήματα ἀποφθέγγομαι. ἐπίσταται γὰρ περὶ τούτων ὁ βασιλεὺς, πρὸς ὃν καὶ παρρησιαζόμενος λαλῶ. λανθάνειν γὰρ αὐτὸν τί τούτων, οὐ πείθομαι οὐδέν, οὐ γάρ ἐστιν ἐν γωνίᾳ πεπραγμένον τοῦτο. Πιστεύεις βασιλεῦ Ἀγρίππα τοῖς προφήταις; οἶδα ὅτι πιστεύεις. ὁ δὲ Ἀγρίππας πρὸς τὸν Παῦλον ἔφη. ἐν ὀλίγῳ με πείθεις χριστιανὸν γενέσθαι. ὁ δὲ Παῦλος εἶπεν. εὐξαίμην ἂν τῷ θεῷ, καὶ ἐν ὀλίγῳ καὶ ἐν πολλῷ, οὐ μόνον σὲ, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἀκούοντάς μου σήμερον, γενέσθαι τοιούτους, οἷος κἀγώ εἰμι, παρεκτὸς τῶν δεσμῶν τούτων. καὶ ταῦτα εἰπόντος αὐτοῦ, ἀνέστη ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ ἡγεμὼν, καὶ ἡ Βερνίκη, καὶ οἱ συγκαθήμενοι αὐτοῖς. καὶ ἀναχωρήσαντες, ἐλάλουν πρὸς ἀλλήλους λέγοντες. ὅτι οὐδὲν θανάτου ἄξιον ἢ δεσμῶν πράσσει ὁ ἄνθρωπος οὗτος. Ἀγρίππας δὲ τῷ Φήστῳ ἔφη, ἀπολέλυσθαι ἐδύνατο ὁ ἄνθρωπος οὗτος, εἰ μὴ ἐπεκέκλητο Καίσαρα.

Ὡς δὲ ἐκρίθη τοῦ ἀποπλεῖν ἡμᾶς εἰς τὴν Ἰταλίαν, παρεδίδουν τόν τε Παῦλον καί τινας ἑτέρους δεσμώτας ἑκατοντάρχῃ, ὀνόματι Ἰουλίῳ, σπείρης Σεβαστῆς. ἐπιβάντες δὲ πλοίῳ Ἀδραμυττηνῷ μέλλοντες πλεῖν τοὺς κατὰ τὴν Ἀσίαν τόπους, ἀνήχθημεν, ὄντος σὺν ἡμῖν Ἀριστάρχου Μακεδόνος Θεσσαλονικέως. τῇ τε ἑτέρᾳ κατήχθημεν

annunciabam, ut pœnitentiã agerent, & conuerterentur ad deum, opera facientes digna his qui resipuissent. Hac ex causa Iudæi me in templo comprehensum tentauerunt interficere. Auxilium igitur nactus dei, usque in hodiernũ diem sto, testificans tum paruo tum magno, nihil aliud dicens, quàm ea quæ prophetæ prædixerant futura esse, & Moses, an passurus fuerit Christus, an primus ex resurrectione mortuorum lumen annunciaturus sit populo & gentibus. Hæc autem cum pro se diceret, Festus magna uoce ait: Insanis Paule. Multæ te literæ ad insaniam conuertunt. Et Paulus, non insanio, inquit, optime Feste, sed ueritatis & sobrietatis uerba eloquor. Scit enim de his rex apud quem & libere loquor. Latere enim eum nihil horum arbitror. Neque enim hoc in angulo gestum est. Credis rex Agrippa prophetis? Scio quod credis. Agrippa autẽ ad Paulum ait: Modica ex parte persuades mihi ut fiam Christianus. Et Paulus ait: Optarim à deo, non solum modica ex parte, uerũetiam magna: non te modo, sed omnes etiam, qui me audiunt hodie, esse tales, qualis ego sum, exceptis uinculis his. Et hæc eo locuto, surrexit rex, ac præses, & Bernice, & qui assidebant eis. Et cum secessissent, loquebantur inter se dicentes: Nihil morte aut uinculis dignum facit homo iste. Agrippa autem Festo dixit: Dimitti poterat homo hic, si non appellasset Cæsarem.

Postquàm autem decretũ est, ut nos nauigaremus in Italiam, tradiderũt & Paulum & quosdã alios uinctos centurioni, nomine Iulio, cohortis Augustæ. Conscensa autem naue Adramyttina nauigaturi iuxta loca Asiæ, solui mus, perseuerante nobiscum Aristarcho Macedone Thessalonicensi. Sequenti autem die appulimus.

annunciabam, ut pœnitentiam agerent: & conuerterentur ad deum, digna pœnitentiæ opera faciẽtes. Hac ex causa me Iudæi cum essem in templo comprehensum tentabant, uolentes me interficere. Auxilio autem adiutus dei, usq; in hodiernum diem sto testificans mi nori atque maiori: nihil extra dicẽs quam ea quæ prophetæ locuti sunt futura esse, & Moyses: si passibilis Christus: si primus ex resurrectione mortuorum lumen annunciaturus est populo & gentibus. Hæc loquente eo, & rationem reddẽte Festus magna uoce dixit: Insanis Paule: multæ te litteræ ad insaniam conuertunt. Et Paulus: Non insanio inquit optime Feste: sed ueritatis & sobrietatis uerba eloquor: Scit eñ de his rex: ad quem & constanter loquor: latere enim eum nihil horum arbitror: neq; eñ in angulo quicquam horũ gestũ est. Credis rex Agrippa prophetis? Scio quia credis. Agrippa autem ad Paulum: In modico suades me Christianum fieri. Et Paulus: Opto apud deum & in modico & in magno: nõ tantum te, sed etiã omnes qui audiũt hodie fieri tales qualis & ego sum: exceptis uinculis his. Et exurrexit rex & præses & Bernice, & qui assidebant eis. Et cum secessissent, loquebantur adinuicem dicẽtes: quia nihil morte aut uinculis dignũ quid fecit homo iste. Agrippa autem Festo dixit: Dimitti poterat homo hic: si nõ appellasset Cæsarem.

Vt autem iudicatum est nauigare eum in Italiam & tradi Paulum cum reliquis custodijs centurioni nomine Iulio cohortis Augustæ. Ascendentes autẽ nauẽ Hadrumetinam, incipiẽtes nauigare circa Asiæ loca sustulimus perseuerante nobiscũ Aristarcho Macedone Thessalonicẽse: sequẽti aũt die ue

XXVII.

χθημεν εἰς σιδῶνα. φιλανθρώπως τε ὁ ἰούλιος τῷ παύλῳ χρησάμενος, ἐπέτρεψε πρὸς τοὺς φίλους πορευθέντα, ἐπιμελείας τυχεῖν. κἀκεῖθεν ἀναχθέντες, ὑπεπλεύσαμεν τὴν κύπρον. διὰ τὸ τοὺς ἀνέμους εἶναι ἐναντίους. τὸ, τε πέλαγος τὸ κατὰ κιλικίαν καὶ παμφυλίαν διαπλεύσαντες, κατήλθομεν εἰς μύρα τῆς λυκίας, κἀκεῖ εὑρὼν ὁ ἑκατόνταρχος πλοῖον ἀλεξανδρινὸν, πλέον εἰς τὴν ἰταλίαν, ἐνεβίβασεν ἡμᾶς εἰς αὐτό. ἐν ἱκαναῖς δὲ ἡμέραις βραδυπλοοῦντες, καὶ μόλις γενόμενοι κατὰ τὴν κνίδον, μὴ προσεῶντος ἡμᾶς τοῦ ἀνέμου, ὑπεπλεύσαμεν τὴν κρήτην κατὰ σαλμώνην. μόλις τε παραλεγόμενοι αὐτὴν ἤλθομεν εἰς τόπον τινὰ, καλούμενον καλοὺς λιμένας, ᾧ ἐγγὺς ἦν πόλις λασαία. ἱκανοῦ δὲ χρόνου διαγενομένου, καὶ ὄντος ἤδη ἐπισφαλοῦς τοῦ πλοός, διὰ τὸ καὶ τὴν νηστείαν ἤδη παρεληλυθέναι, παρῄνει ὁ παῦλος, λέγων αὐτοῖς. ἄνδρες, θεωρῶ ὅτι μετὰ ὕβρεως καὶ πολλῆς ζημίας, οὐ μόνον τοῦ φορτου καὶ τοῦ πλοίου, ἀλλὰ καὶ τῶν ψυχῶν ἡμῶν μέλλειν ἔσεσθαι τὸν πλοῦν. ὁ δὲ ἑκατόνταρχος τῷ κυβερνήτῃ καὶ τῷ ναυκλήρῳ ἐπείθετο μᾶλλον, ἢ τοῖς ὑπὸ τοῦ παύλου λεγομένοις. ἀνθυπάρχοντος δὲ τοῦ λιμένος ὑπάρχοντος πρὸς παραχειμασίαν, οἱ πλείους ἔθεντο βουλὴν ἀναχθῆναι κἀκεῖθεν εἴπως δύναιντο καταντῶντες εἰς φοίνικα παραχειμάσαι, λιμένα τῆς κρήτης, βλέποντα κατὰ λίβα καὶ κατὰ χῶρον. ὑποπνεύσαντος δὲ νότου, δόξαντες τῆς προθέσεως κεκρατηκέναι, ἄραντες ἆσσον, παρελέγοντο τὴν κρήτην. μετ' οὐ πολὺ δὲ ἔβαλε κατ' αὐτῆς ἄνεμος τυφωνικὸς, ὁ καλούμενος εὐροκλύδων. συναρπασθέντος δὲ τοῦ πλοίου, καὶ μὴ δυναμένου ἀντοφθαλμεῖν τῷ ἀνέμῳ, ἐπιδόντες ἐφερόμεθα. νησίον δέ τι ὑποδραμόντες, καλούμενον κλαύδην, μόλις ἰσχύσαμεν περικρατεῖς γενέσθαι τῆς σκάφης, ἣν ἄραντες, βοηθείαις ἐχρῶντο, ὑποζωννύντες δὲ τὸ πλοῖον, φοβούμενοί τε μὴ εἰς τὴν σύρτιν ἐκπέσωσι, χαλάσαντες δὲ σκεῦος, οὕτως ἐφέροντο. σφοδρῶς δὲ χειμαζομένων ἡμῶν τῇ ἑξῆς

limus Sidonem. Et Iulius humaniter tractato Paulo, permisit ut ad amicos profectus, ab illis curaretur. Et inde cū soluissemus, subnauigauimus iuxta Cyprū, propterea quod essent uenti cōtrarij. Et pelagus quod est contra Ciliciam & Pamphyliā, emensi, peruenimus Myram, quæ est Lyciæ, & ibi nactus centurio nauē Alexandrinā nauigantē in Italiam imposuit nos in eam. Et cū multis diebus tarde nauigaremus, uixq; deueniſſemus contra Gnidū, prohibente nos uento, adnauigauimus Cretæ iuxta Salmonem. Et uix præterlegentes illam, peruenimus in locum quendā qui uocatur Pulchri portus, cui uicina erat ciuitas Lasæa. Multo aūt tempore peracto, & cum esset iam periculosa nauigatio, ob id quoq; quod iam ultra tempus sustinuissent iediam, admonebat eos Paulus, dicens eis: Viri, uideo quod cū iniuria multoq; damno, non solum oneris & nauis, sed etiā animarū nostrarum futura sit nauigatio. Centurio autem gubernatori & nauclero magis credebat, q̄ his quæ à Paulo dicebantur. Et cum aptus portus non esset ad hybernandū, cōplures ceperūt consiliū soluendi illinc, si quo modo possent peruecti Phœnicē illic hybernare. Is est portus Cretæ spectans ad Africū & ad Chorū. Aspirāte aūt Austro, rati se propositi cōpotes, cū soluissent Asson, præterlegebant Cretā. Verū haud multo post coortus est cōtra ipsam uentus Typhonicus, qui uocatur Euroaquilo. Cūq; correpta esset nauis, nec posset obniti uento, data naue flatibus, ferebamur. In insulam aūt quandam deuecti, quæ uocatur Clauda, uix potuimus obtinere scaphā. Qua sublata adiutorijs utebantur, subcingentes nauē timētes ne in Syrtim inciderēt, demisso uase, sic ferebantur. Cū autē uehemēti tempestate iactaremur

sequenti

nimus Sidonem. Humane aūt tractās Iulius Paulū, permisit ad amicos ire, & curā sui agere. Et inde cū sustulissemus, subnauigauimꝰ Cyprū: propterea quod essent uenti contrarij. Et pelagus Ciliciæ & Pamphyliæ nauigātes, uenimus Listrā: quæ est Lyciæ: Et ibi inueniēs cēturio nauē Alexandrinā nauigantē in Italiā, trāsposuit nos in eam. Et cū multis diebus tarde nauigaremus: & uix deuenissemꝰ cōtra Gnidum, prohibente nos uēto: adnauigauimus Cretæ iuxta Salmonē: & uix iuxta nauigantes, uenimus in locum quēdam qui uocatur Boniportus: cui iuxta erat ciuitas, Thalassa. Multo autem tempore peracto, & cū iam nō esset tuta nauigatio, eo quod ieiunium iam præterisset: consolabatur eos Paulus, dicens eis: Viri, uideo quoniā cum iniuria & multo damno nō solum oneris & nauis, sed etiam animarū nostrarum incipit esse nauigatio. Centūrio autem gubernatori & nauclero magis credebat quam his quæ a Paulo dicebātur. Et cū aptus portus nō esset ad hyemandū: plurimi statuerunt consilium nauigare inde: si quo modo possent deuenientes Phœnicē hyemare portum Cretæ respicientem ad Aphricum & ad Chorum. Aspirante autē Austro æstimantes propositum se tenere: cum sustulissent de Asson, legebāt Cretam. Non post multū autē misit se cōtra ipsam uentus Typhonicus: qui uocatur Euroaquilo. Cumq; arrepta esset nauis, & nō posset conari in uētum, data naue flatibꝰ ferebamur. In insulam aūt quā dam decurrētes, quæ uocatur Cauda, potuimus uix obtinere scaphā. Qua sublata adiutorijs utebantur, accingētes nauē: timentes ne in Syrtim inciderēt submisso uase sic ferebantur. Valida autē nobis tempestate iactatis,

sequenti

τῇ ἑξῆς ἐκβολὴν ἐποιοῦντο, καὶ τῇ τρίτῃ αὐτόχειρες τὴν σκευὴν τοῦ πλοίου ἐρρίψαμεν. μήτε δὲ ἡλίου, μήτε ἄστρων ἐπιφαινόντων ἐπὶ πλείονας ἡμέρας, χειμῶνός τε οὐκ ὀλίγου ἐπικειμένου, λοιπὸν περιῃρεῖτο πᾶσα ἐλπὶς τοῦ σώζεσθαι ἡμᾶς. πολλῆς δὲ ἀσιτίας ὑπαρχούσης, τότε σταθεὶς ὁ Παῦλος ἐν μέσῳ αὐτῶν, εἶπεν. Ἔδει μέν, ὦ ἄνδρες, πειθαρχήσαντάς μοι μὴ ἀνάγεσθαι ἀπὸ τῆς Κρήτης, κερδῆσαί τε τὴν ὕβριν ταύτην καὶ τὴν ζημίαν. καὶ τὰ νῦν παραινῶ ὑμᾶς εὐθυμεῖν. ἀποβολὴ γὰρ ψυχῆς οὐδεμία ἔσται ἐξ ὑμῶν, πλὴν τοῦ πλοίου. παρέστη γάρ μοι τῇ νυκτὶ ταύτῃ ἄγγελος τοῦ θεοῦ οὗ εἰμι, ᾧ καὶ λατρεύω, λέγων. μὴ φοβοῦ Παῦλε, καίσαρί σε δεῖ παρασταθῆναι. καὶ ἰδοὺ κεχάρισταί σοι ὁ θεὸς πάντας τοὺς πλέοντας μετά σου. διὸ εὐθυμεῖτε ἄνδρες. πιστεύω γὰρ τῷ θεῷ, ὅτι οὕτως ἔσται καθ' ὃν τρόπον λελάληταί μοι. εἰς νῆσόν δέ τινα δεῖ ἡμᾶς ἐκπεσεῖν. ὡς δὲ τεσσαρεσκαιδεκάτη νὺξ ἐγένετο, διαφερομένων ἡμῶν ἐν τῷ Ἀδρίᾳ κατὰ μέσον τὸ νυκτὸς, ὑπενόουν οἱ ναῦται προσάγειν τινὰ αὐτοῖς χώραν, καὶ βολίσαντες, εὗρον ὀργυιὰς εἴκοσι, βραχὺ δὲ διαστήσαντες, καὶ πάλιν βολίσαντες, εὗρον ὀργυιὰς δεκαπέντε. φοβούμενοί τε μή πως εἰς τραχεῖς τόπους ἐκπέσωσιν, ἐκ πρύμνης ῥίψαντες ἀγκύρας τέσσαρας, ηὔχοντο τὴν ἡμέραν γενέσθαι. τῶν δὲ ναυτῶν ζητούντων φυγεῖν ἐκ τοῦ πλοίου, καὶ χαλασάντων τὴν σκάφην εἰς τὴν θάλασσαν, προφάσει ὡς ἐκ πρῴρας μελλόντων ἀγκύρας ἐκτείνειν, εἶπεν ὁ Παῦλος τῷ ἑκατοντάρχῃ καὶ τοῖς στρατιώταις. ἐὰν μὴ οὗτοι μείνωσιν ἐν τῷ πλοίῳ, ὑμεῖς σωθῆναι οὐ δύνασθε. τότε οἱ στρατιῶται ἀπέκοψαν τὰ σχοινία τῆς σκάφης, καὶ εἴασαν αὐτὴν ἐκπεσεῖν. ἄχρι δὲ οὗ ἔμελλεν ἡμέρα γίνεσθαι, παρεκάλει ὁ Παῦλος ἅπαντας μεταλαβεῖν τροφῆς, λέγων. τεσσαρεσκαιδεκάτην σήμερον ἡμέραν προσδοκῶντες ἄσιτοι διατελεῖτε, μηδὲν προσλαβόμενοι. διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς προσλαβεῖν τροφῆς. τοῦτο γὰρ πρὸς τῆς ὑμετέρας σωτηρίας ὑπάρχει

sequenti die iactum fecerunt, ac tertio die nostris manibus armamenta nauis proiecimus. Porrò neq; sole neq; syderibus apparēti bus ad cōplures dies, & tempesta te non exigua imminēte, iam ablata erat spes omīs salutis nostræ. Cum autem multa iam esset ine dia, tūc stans Paulus in medio eo rum, dixit: Oportebat quidē ó ui ri audito me nō soluere à Creta, nec accersere nobis iniuriā hanc & iacturā. Et nunc hortor, ut bo no animo sitis. Iactura em̄ animæ nulla erit ex uobis, sed tantum na uis. Astitit em̄ mihi hac nocte an gelus dei cuius sum ego, quem & colo, dicens: Ne timeas Paule, Cæsari te oportet sisti. Et ecce do nauit tibi deus omnes qui naui gant tecum. Propter quod bono animo estote uiri. Credo em̄ deo, quod sic erit quemadmodum di ctum est mihi. In insulam autem oportet nos eiici. Sed posteaquā quartadecima nox su peruenit, nauigantibus nobis in Adria circa medium noctis, suspi cabantur nautæ apparere sibi ali quā regionē. Qui & demissa boli de, repererūt passus uiginti, ac pu sillū inde digressi, rursumq; demis sa bolide repererūt passus quinde cim. Timentesq;, ne in aspera lo ca inciderent, de puppi iactis an coris quatuor, optabant diē oriri Nautis uero quærentibus fugere è naui, cum demisissent scaphā in mare, sub prætextu uelut è prora ancoras extensuri, dixit Paulus centurioni & militibus: Nisi hi in naui manserint, uos salui fieri nō potestis. Tunc absciderunt mi lites funes scaphæ, & passi sunt eam excidere. Et cum dies inci peret apparere, hortabatur Pau lus omnes sumere cibum, dicens: Dies hic decimusquartus est, qđ expectantes ieiuni permanetis, nihil accipientes, propter quod hortor uos, ut sumatis cibum: hoc em̄ ad salutem uestram per tinet,

sequenti die iactū fecerunt: & tertia die suis manib⁹ ar mamenta naūis proiecerūt. Neq; autem sole neq; sideri bus apparētibus per plures dies: & tempestate non exi gua imminente, iam ablata erat spes omnis salutis no stræ. Et cum multa ieiuna tio fuisset, tūc stans Paulus in medio eorū, dixit: Opor tebat quidē, o uiri, audito me nō tollere a creta lucriq; facere iniuriam hanc & ia cturam. Et nunc suadeo uo bis bono animo esse: amis sio enim nullius animæ erit ex uobis, præterquā nauis. Astitit enim mihi hac nocte angelus dei: cuius sum ego & cui deseruio, dicens: Ne timeas Paule: Cæsari te o portet assistere. Et ecce do nauit tibi deus omnes qui nauigāt tecū. Propter quod bono animo estote uiri. Cre do em̄ deo: quia sic erit quē admodum dictum est mi hi. In insulam autem quan dam oportet nos deuenire. Sed posteaquam quartade cima nox superuenit, naui gantib⁹ nobis in hadria cir ca mediam noctem suspica bantur nautæ apparere sibi aliquam regionem. Qui & submittentes bolidem inue nerunt passus uiginti: & pu sillum inde separati inuene runt passus quindecim. Ti mentes autem ne in aspera loca incideremus: de puppi mittētes ancoras quattuor, optabāt diē fieri. Nautis ue ro quærētibus fugere de na ui, cū mississent scaphā in ma re: sub obtētu quasi incipe rēt a prora ancoras extēde re: dixit Paulus cēturioni & militib⁹: Nisi hi in naui mā serint: uos salui fieri nō pote stis. Tūc absciderūt milites funes scaphæ: & passi sunt eam excidere. Et cū lux inci peret fieri: rogabat Paulus omnes sumere cibū, dicēs: Quartadecima die hodie expectantes ieiuni perma netis, nihil accipiētes. Pro pter quod rogo uos accipe re cibum pro salute uestra:

ρίας ὑπάρχῃ. Οὐδενὸς γὰρ ὑμῶν θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ἀπολεῖται. Εἰπὼν δὲ ταῦτα, καὶ λαβὼν ἄρτον, εὐχαρίστησε τῷ θεῷ ἐνώπιον πάντων, καὶ κλάσας, ἤρξατο ἐσθίειν. εὐθυμοι δὲ γενόμενοι πάντες, καὶ αὐτοὶ προσελάβοντο τροφῆς. ἦμεν δὲ ἐν τῷ πλοίῳ αἱ πᾶσαι ψυχαὶ, διακόσιαι ἑβδομήκοντα ἕξ. Κορεσθέντες δὲ τροφῆς, ἐκούφιζον τὸ πλοῖον, ἐκβαλλόμενοι τὸν σῖτον εἰς τὴν θάλασσαν. ὅτε δὲ ἡμέρα ἐγένετο, τὴν γῆν οὐκ ἐπεγίνωσκον, κόλπον δέ τινα κατενόουν ἔχοντα αἰγιαλόν, εἰς ὃν ἐβουλεύσαντο εἰ δύνατον, ἐξῶσαι τὸ πλοῖον. καὶ τὰς ἀγκύρας περιελόντες, εἴων εἰς τὴν θάλασσαν, ἅμα ἀνέντες τὰς ζευκτηρίας τῶν πηδαλίων, καὶ ἐπάραντες τὸν ἀρτέμονα τῇ πνεούσῃ, κατεῖχον εἰς τὸν αἰγιαλόν. περιπεσόντες δὲ εἰς τόπον διθάλασσον, ἐπώκλασαν τὴν ναῦν καὶ ἡ μὲν πρῷρα ἐρείσασα, ἔμενεν ἀσάλευτος. Ἡ δὲ πρύμνα ἐλύετο ὑπὸ τῆς βίας τῶν κυμάτων. Τῶν δὲ στρατιωτῶν βουλὴ ἐγένετο, ἵνα τοὺς δεσμώτας ἀποκτείνωσι, μή τις ἐκκολυμβήσας διαφύγοι. Ὁ δὲ ἑκατόνταρχος βουλόμενος διασῶσαι τὸν Παῦλον, ἐκώλυσεν αὐτοὺς τοῦ βουλήματος. ἐκέλευσέ τε τοὺς δυναμένους κολυμβᾶν, ἀποῤῥίψαντας πρώτους ἐπὶ τὴν γῆν ἐξιέναι, καὶ τοὺς λοιποὺς, οὓς μὲν ἐπὶ σανίσιν, οὓς δὲ ἐπί τινων τῶν ἀπὸ τοῦ πλοίου. καὶ οὕτως ἐγένετο πάντας διασωθῆναι ἐπὶ τὴν γῆν.

Καὶ διασωθέντες, τότε ἐπέγνωσαν, ὅτι Μελίτη ἡ νῆσος καλεῖται. Οἱ δὲ βάρβαροι παρεῖχον οὐ τὴν τυχοῦσαν φιλανθρωπίαν ἡμῖν. ἀνάψαντες γὰρ πυρὰν, προσελάβοντο πάντας ἡμᾶς, διὰ τὸν ὑετὸν τὸν ἐφεστῶτα, καὶ διὰ τὸ ψῦχος. Συστρέψαντος δὲ τοῦ Παύλου φρυγάνων πλῆθος, καὶ ἐπιθέντος ἐπὶ τὴν πυρὰν, ἔχιδνα ἐκ τῆς θέρμης ἐξελθοῦσα, καθῆψε τῆς χειρὸς αὐτοῦ. ὡς δὲ εἶδον οἱ βάρβαροι κρεμάμενον τὸ θηρίον ἐκ τῆς χειρὸς αὐτοῦ, ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους. πάντως φονεύς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ὃν διασωθέντα ἐκ τῆς θαλάσσης ἡ δίκη ζῆν οὐκ εἴασεν. Ὁ μὲν οὖν ἀποτινάξας

tinet: quia nullius uestrum capillus de capite cadet. Et cum hæc dixisset, sumpto pane gratias egit deo in conspectu omniū, & cum fregisset, cœpit edere. Porrò animis iam recreatis omnium, sumpserunt & ipsi cibum. Eramus uero uniuersæ animæ in naui ducentæ septuagintasex. Et satiati cibo, alleuabant nauem, eiscientes triticum in mare. Cum autem dies esset, terram non agnoscebant: sinum uero quendam animaduerterunt, habentem litus in quod cogitabant, si possent, impingere nauem. Et cum ancoras sustulissent, committebant se mari, simul laxatis iuncturis gubernaculorum, & sublato artemone ad auræ flatum, tendebant ad litus. Et cum incidissent in locum bimarem, impegerunt nauem. Ac prora quidem infixa manebat immobilis: puppis uero soluebatur à uiolentia undarum. Militum autem consilium erat, ut uinctos occiderent, ne quis cum enatasset, effugeret. At centurio uolens seruare Paulum, compescuit eos à consilio. iussítque ut qui possent natare, abiicerent se primos, & in terram euaderēt, cæteríq; partim in tabulis, partim in quibusdā nauis fragmentis. Et sic factū est, ut omnes incolumes euaderent in terram.

Et cum euasissent, tunc cognouerunt, quod Melite insula uocaretur. Barbari uero præstabant non uulgarem humanitatem nobis. Accensa enim pyra, recipiebant nos omnes propter imbrem qui imminebat, & propter frigus. Cum congregasset autem Paulus sarmentorum multitudinem, & imposuisset in ignem, uipera è calore prorepēs, inuasit manum eius. Vt uero uiderunt Barbari pendentem bestiam de manu eius, inter sese dicebāt: Omnino homicida est homo hic, quem seruatum è mari ultio nō sinit uiuere. Et ille quidem excussa

quia nullius uestrum capillus de capite peribit. Et cū hæc dixisset, sumēs panem gratias egit deo in cōspectu omniū: & cum fregisset, cœpit māducare. Animæquiores autem facti omnes, & ipsi assumpserūt cibū. Eramus uero uniuersæ animæ in naui ducentæ septuagintasex. Et satiati cibo, alleuiabant nauem, iactātes triticum in mare. Cum autem dies factus esset, terrā non agnoscebant: sinū uero quendā cōsiderabant habentē litus: in quē cogitabāt si possent eijcere nauē. Et cū ancoras sustulissent, cōmittebāt se mari simul laxantes iuncturas gubernaculorum: & leuato artemone secundū auræ flatum tendebant ad littus. Et cum incidissemus in locum Bithalassum: impegerūt nauem: & prora quidem fixa manebat immobilis: puppis uero soluebat a uiolentia maris. Militū autem consilium fuit, ut custodias occiderēt: ne quis cū enatasset, effugeret: cēturio uero uolens seruare Paulū, prohibuit fieri. Iussitq; eos qui possent natare emittere se primos & euadere & ad terram exire: et cæteros alios in tabulis ferebāt, quosdā super ea quæ de naui erāt. Et sic factū est, ut omnes animæ euaderēt ad terram. Et cum euasissemus tūc cognouimus: quia Mitilene insula uocabatur. Barbari uero præstabant nō modicam humanitatem nobis. Accensa enim pyra reficiebāt nos omnes, propter imbrem qui immi nebat & frigus. Cum congregasset autem Paulus sarmentorum aliquātam multitudinem: & imposuisset super ignem: uipera a calore cum processisset, inuasit manum eius. Vt uero uiderūt Barbari pendētem bestiam de manu eius, admuicem dicebant: Vtique homicida est homo hic: qui cum euaserit de mari ultio non sinit eum uiuere. Et ille quidem excutiens XXVIII.

ἀποτινάξας τὸ θηρίον εἰς τὸ πῦρ, ἔπαθεν οὐδὲν κακόν. Οἱ δὲ προσεδόκων αὐτὸν μέλλειν πίμπρασθαι, ἢ καταπίπτειν ἄφνω νεκρόν. Ἐπὶ πολὺ δὲ αὐτῶν προσδοκώντων, καὶ θεωρούντων μηδὲν ἄτοπον εἰς αὐτὸν γινόμενον μεταβαλλόμενοι ἔλεγον θεὸν αὐτὸν εἶναι. ἐν δὲ τοῖς περὶ τὸν τόπον ἐκείνον, ὑπῆρχε χωρία τῷ πρώτῳ τῆς νήσου, ὀνόματι Ποπλίῳ, ὃς ἀναδεξάμενος ἡμᾶς τρεῖς ἡμέρας φιλοφρόνως ἐξένισεν. Ἐγένετο δὲ τὸν πατέρα τοῦ Ποπλίου πυρετοῖς καὶ δυσεντερίᾳ συνεχόμενον κατακεῖσθαι. πρὸς ὃν ὁ Παῦλος εἰσελθὼν καὶ προσευξάμενος, ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτῷ, ἰάσατο αὐτόν. Τότε οὖν γενομένου καὶ τοὺς λοιποὺς οἱ ἔχοντες ἀσθενείας ἐν τῇ νήσῳ, προσήρχοντο καὶ ἐθεραπεύοντο, οἳ καὶ πολλαῖς τιμαῖς ἐτίμησαν ἡμᾶς, καὶ ἀναγομένοις ἐπέθεντο τὰ πρὸς τὴν χρείαν. Μετὰ δὲ τρεῖς μῆνας ἀνήχθημεν ἐν πλοίῳ παρακεχειμακότι ἐν τῇ νήσῳ, Ἀλεξανδρίνῳ, παρασήμῳ Διοσκόροις. Καταχθέντες εἰς Συρακούσας ἐπεμείναμεν ἡμέρας τρεῖς. ὅθεν περιελθόντες κατήντησαμεν εἰς Ῥήγιον, καὶ μετὰ μίαν ἡμέραν ἐπιγενομένου νότου, δευτεραῖοι, ἤλθομεν εἰς Ποτίολους, οὗ εὑρόντες ἀδελφοὺς, παρεκλήθημεν ἐπ' αὐτοῖς ἐπιμεῖναι ἡμέρας ἑπτά, καὶ οὕτως εἰς τὴν Ῥώμην ἤλθομεν. Κἀκεῖθεν οἱ ἀδελφοὶ ἀκούσαντες τὰ περὶ ἡμῶν ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν ἡμῖν, ἄχρις Ἀππίου φόρου, καὶ τριῶν ταβερνῶν. οὓς ἰδὼν ὁ Παῦλος εὐχαριστήσας τῷ θεῷ, ἔλαβε θάρσος. ὅτε δὲ ἤλθομεν εἰς Ῥώμην, ὁ ἑκατόνταρχος παρέδωκε τοὺς δεσμίους τῷ στρατοπεδάρχῃ. τῷ δὲ Παύλῳ ἐπετράπη μένειν καθ' ἑαυτὸν, σὺν τῷ φυλάσσοντι αὐτὸν στρατιώτῃ. Ἐγένετο δὲ μετὰ ἡμέρας τρεῖς, συγκαλέσασθαι τὸν Παῦλον τοὺς ὄντας τῶν Ἰουδαίων πρώτους. συνελθόντων δὲ αὐτῶν, ἔλεγε πρὸς αὐτούς. Ἄνδρες ἀδελφοὶ, ἐγὼ οὐδὲν ἐναντίον ποιήσας τῷ λαῷ ἢ τοῖς ἔθεσι τοῖς πατρῴοις, δέσμιος ἐξ Ἱεροσολύμων παρεδόθην εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων, οἵτινες ἀνακρίναντές με, ἐβούλοντο ἀπολῦσαι, διὰ τὸ μηδεμίαν αἰτίαν

excussa uipera in ignem, mali nihil passus est. At illi existimabant futurum ut incenderetur, aut cõcideret repente mortuus. Diu autem illis expectantibus, & intuentibus nihil mali illi accidere, mutata mente dicebãt eum esse deũ. In locis autem illis erant prædia primati insulæ, nomine Publio, qui nos exceptos, triduo benigne tractauit hospitio. Cõtigit autem patrem Publij febribus ac dysenteria uexatum decũbere. Ad quẽ Paulus intrauit: & cũ orasset imposuissetq; ei manus, sanauit eũ. Hoc igitur facto, cæteri quoque qui habebant infirmitates in insula, accedebant, & sanabantur: qui etiam multis honoribus nos honorauerunt, & soluentibus imposuerunt, quæ necessaria erant. Post menses autem tres nauigauimus in naui Alexandrina, quæ in insula hyemauerat, cui erat insigne Castor & Pollux. Et cũ uenissemus Syracusas, mansimus triduo. Inde circumlegentes deuenimus Rhegium, & post unũ diem afflante austro, postridie uenimus Puteolos, ubi repertis fratribus rogati sumus manere apud eos dies septem, & sic uenimus Rhomam. Et inde cum audissent fratres de nobis prodierunt in occursum nobis usque ad Appij forum ac tres tabernas. Quos cum uidisset Paulus, gratijs actis deo, sumpsit fiduciam. Cum autẽ uenissemus Rhomã, centurio tradidit uinctos principi exercitus. Permissum est autem Paulo, ut maneret solus cum custodiẽte ipsum milite. Post tertium autẽ diem conuocauit primos Iudæorum. Cumque uenissent, dicebat eis: Ego uiri fratres cum nihil fecerim aduersus plebem, aut institutа maiorũ, uinctus ab Hierosolymis traditus sum in manus Romanorũ. qui cum examinassent, uoluerũt me dimittere, eo quod nulla esset causa

excutiẽs bestiam in ignem, nihil mali passus est. At illi existimabant eum in tumorem conuertendum, & subito casurũ & mori. Diu autem illis expectantibus, & uidentibus nihil mali in eo fieri: conuertentes se, dicebãt eum esse deum. In locis autem illis erãt prædia principis insulæ nomĩe Publij, qui nos susciptens, triduo benigne exhibuit. Cõtigit autem patrem publij febribus & dysenteria uexatum iacere, ad quem Paulus intrauit: & cum orasset, & imposuisset ei manus, saluauit eum. Quo facto, & omnes qui in insula habebant infirmitates, accedebant & curabantur. Qui etiam multis honoribus nos honorauerunt: & nauigantibus imposuerũt quæ necessaria erant. Post menses autem tres nauigauimus in naui Alexandrina: quæ in insula hyemauerat: cui erat insigne castrorũ. Et cum uenissemus Syracusam, mansimus ibi triduo. Inde circumlegentes deuenimus Rhegiũ: & post unum diem flante austro: secunda die uenimus Puteolos: ubi inuentis fratribus, rogati sumus manere apud eos dies septem. Et sic uenimus Romã. Et inde cũ audissent fratres, occurrerũt nobis usq; ad Appij forum tribũs tabernis. Quos cum uidisset Paulus, gratias agens deo accepit fiduciam. Cum autem uenissemus Romam, permissum est Paulo permanere sibimet cum custodiente se milite. Post tertium autẽ diem conuocauit primos Iudæorum. Cumque uenissent, dicebat eis: Ego uiri fratres nihil aduersus plæbem faciẽs aut morem paternum, uinctus ab Hierosolymis traditus sum in manus Romanorum: qui cum interrogationẽ de me habuissent: uoluerunt me dimittere: eo qđ nulla esset

αἰτίαν θανάτου ὑπάρχειν ἐν ἐμοί. ἀντιλεγόντων δὲ τῶν Ἰουδαίων, ἠναγκάσθην ἐπικαλέσασθαι Καίσαρα, οὐχ ὡς τοῦ ἔθνους μου ἔχων τί κατηγορεῖν σου. Διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν παρεκάλεσα ὑμᾶς, ἰδεῖν καὶ προσλαλῆσαι. ἕνεκεν γὰρ τῆς ἐλπίδος τοῦ Ἰσραὴλ τὴν ἅλυσιν ταύτην περίκειμαι. οἱ δὲ πρὸς αὐτὸν εἶπαν. ἡμεῖς οὔτε γράμματα περὶ σοῦ ἐδεξάμεθα ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας, οὔτε παραγενόμενός τις τῶν ἀδελφῶν ἀπήγγειλεν ἢ ἐλάλησέ τι περὶ σοῦ πονηρόν. ἀξιοῦμεν δὲ παρὰ σοῦ ἀκοῦσαι ἃ φρονεῖς. περὶ μὲν γὰρ τῆς αἱρέσεως ταύτης γνωστὸν ἔστιν ἡμῖν, ὅτι πανταχοῦ ἀντιλέγεται. ταξάμενοι δὲ αὐτῷ ἡμέραν, ἦκον πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν ξενίαν πλείονες, οἷς ἐξετίθετο διαμαρτυρόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, πείθων τε αὐτοὺς τὰ περὶ τοῦ Ἰησοῦ ἀπό τε τοῦ νόμου Μωσέως καὶ τῶν προφητῶν, ἀπὸ πρωῒ ἕως ἑσπέρας. καὶ οἱ μὲν ἐπείθοντο τοῖς λεγομένοις, οἱ δὲ ἠπίστουν. ἀσύμφωνοι δὲ ὄντες πρὸς ἀλλήλους, ἀπελύοντο, εἰπόντος τοῦ Παύλου ῥῆμα ἕν. ὅτι καλῶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐλάλησε διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, λέγον. πορεύθητι πρὸς τὸν λαὸν τοῦτον, καὶ εἰπέ. ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε, καὶ βλέποντες βλέψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε. ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὠσὶ βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν, μήποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσι, καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσι, καὶ ἐπιστρέψωσι, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς. γνωστὸν οὖν ἔστω ὑμῖν, ὅτι τοῖς ἔθνεσιν ἀπεστάλη τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ, αὐτοὶ καὶ ἀκούσονται. καὶ ταῦτα αὐτοῦ εἰπόντος, ἀπῆλθον οἱ Ἰουδαῖοι, πολλὴν ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς συζήτησιν. ἔμεινε δὲ ὁ Παῦλος διετίαν ὅλην ἐν ἰδίῳ μισθώματι, καὶ ἀπεδέχετο πάντας τοὺς εἰσπορευομένους πρὸς αὐτὸν, κηρύσσων τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ διδάσκων τὰ περὶ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ μετὰ πάσης παῤῥησίας ἀκωλύτως.

ΠΡΑΞΕΩΝ ΤΕΛΟΣ.

causa mortis in me. Sed contradicentibus Iudæis, coactus sum appellare Cæsarem, nō quasi habeā de quo gentem meam accusem. Propter hanc igitur causam aduocaui uos, ut uiderem & alloquerer. propter spem enim Israëlis catena hac circundatus sum. At illi dixerunt ad eum: Nos neque literas accepimus de te à Iudæa, neque adueniens aliquis fratrū nunciauit: aut locutus est aliquid de te mali. Volumus autē ex te audire quæ sentias. Nam de secta ista notum est nobis, quod ubique ei contradicitur. Cum cōstituissent autem illi diem, uenerūt ad eum in hospitium complures, quibus exponebat testificans regnū dei, suadensq; eis de Iesu ex lege Mosi & prophetis, à mane usq; ad uesperam. Et quidam credebant his quæ dicebantur, quidam uero nō credebant. Cumq; inter se non essent concordes, discedebant, ubi dixisset Paulus unum uerbū: Bene spiritus sanctus locutus est per Esaiam prophetam ad patres nostros, dicens: Vade ad populum istum, & dic: Auribus audietis & non intelligetis: & uidentes uidebitis, & non perspicietis. Incrassatum est enim cor populi huius, & auribus grauiter audierūt, & oculos suos compresserunt: ne quando uideant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & conuertantur, & sanem eos. Notum ergo sit uobis, quoniam gentibus missum est hoc salutare dei, & ipsi audient. Et cum hæc dixisset, exierūt ab eo Iudæi, multam habentes inter se disceptationem. Mansit autem Paulus biennio toto in suo conducto, & suscipiebat omnes qui ingrediebātur ad ipsum, prædicans regnū dei, ac docens quæ sunt de domino Iesu, cum omni fiducia, nemine prohibente.

ACTORVM FINIS.

causa mortis in me. Cōtradicentibus autē Iudæis coactus sum appellare Cæsarem: nō quasi gentē meam habēs aliquid accusare. Propter hanc igit causam rogaui uos uidere & alloq. Propter spem enim Israel catena hac circūdatus sum. At illi dixerūt ad eū: Nos neq; litteras accepim⁹ de te a Iudæa: neq; aduenies aliquis fratrum nūciauit: aut locutus est quid de te malū. Rogamus aūt a te audire quæ sentis. Nā de secta hac notum est nobis: quia ubiq; ei contradicitur. Cum constituissent autē illi diem, uenerunt ad eum in hospitiū plurimi: quibus exponebat testificans regnū dei: suadēsq; eis de Iesu ex lege Moysi & prophetis a mane usque ad uesperam. Et quidā credebant his quæ dicebant: quidam uero non credebant. Cumq; inuicem non essent consentiētes, discedebāt: dicente Paulo unum uerbū: quia bene spiritus sanct⁹ locutus est per Esaiā prophetam ad patres nostros, dicens: Vade ad populū istū, & dic ad eos: Aure audietis & non intelligetis: & uidentes uidebitis, & nō perspicietis. Incrassatū est enim cor populi huius: & aurib⁹ grauiter audierūt: & oculos suos compresserūt: ne forte uideant oculis, et auribus audiant, & corde intelligant: & conuertātur, & sanem eos. Notum ergo sit uobis, quoniam gentibus missum est hoc salutare dei: & ipsi audient. Et cum hæc dixisset, exierunt ab eo Iudæi, multam habentes inter se quæstionem. Māsit autem biennio toto in suo conductu: & suscipiebat omēs qui ingrediebātur ad eum: prædicās regnum dei: & docens quæ sunt de domino Iesu Christo, cum omni fiducia sine prohibitione.

FINIS.

ΠΡΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ.

ΑΥΤΗΝ ὡς ἐπὶ κορίνθου, μή πω μὴν ἑωρακὼς ῥωμαίους, ἀκόμη δὲ πρὸ αὐτῶν, καὶ ὡς ποθῶν αὐτοὺς ἰδεῖν. καὶ πρῶτον μὲν ἀποδέχεται τὴν πίστιν αὐτῶν καταγγελλομένην ὅλῳ πανταχοῦ. ἔπειτα σημαίνει πολλάκις ἑαυτὸν προθέμενον ἐλθεῖν, διὰ τὸν εἰς αὐτοὺς πόθον, καὶ τέως μὴ δεδυνῆσθαι. καὶ λοιπὸν διδασκαλικὸν τὴν ὡς ὁλὴν ποιεῖται περὶ κλήσεως ἐθνῶν, καὶ ὅτι ἡ περιτομὴ ἔως καιροῦ ἦν, καὶ νῦν πέπαυται, ⸀ ὅλη διὰ τοῦ χριστοῦ λέλυται τὸ πρόσπωμα τοῦ ἀδάμ, ⸀ ἡ σκιὰ τοῦ νόμου παρῆλθε. τὴν μὲν οὖν κλῆσιν τῶν ἐθνῶν ἀκολούθως γεγενῆσθαι κατασκευάζει, οὕτως ἀποδείκνυσι πᾶσιν ἀνθρώποις ἔμφυτον εἶναι τὸν νόμον, καὶ πάντας ἀδιδάκτῳ τῇ φύσει, καὶ ἀπ' αὐτῆς κτίσεως δύνασθαι γινώσκειν τὸν θεόν. Διὸ καὶ εἰκότως αἰτίαν πρῶτον ἔλιωας, ὡς τοῦ μὲν θεοῦ φανερώσαντος αὐτοῖς ἐκ τῶν ποιημάτων αὐτοῦ τοῦ κόσμου, τὴν περὶ αὐτοῦ γνῶσιν, καὶ ἣν αἰδίου δυνάμεως αὐτοῦ, οὖσαν ὡς καὶ δι' οὗ τὰ πάντα πεποίηκεν. αὐτοὺς δὲ ἐγνωκέναι μὲν ἐκ τῶν κτισμάτων, εἶναι θεὸν τὸν τούτων δημιουργόν, τὰ δὲ ποιήματα θεοποιήσαντας, καὶ τῇ κτίσει μᾶλλον, ἢ αὐτῷ λατρεύσαντας. Αἰτίαν δὲ καὶ ἰουδαίους, ὡς μὴ φυλάξαντας τὸν νόμον, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ τοῦ παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν θεὸν ἀτιμάσαντας, καὶ οὕτως ἀμφότερα τὰ μέγιστα, ἰουδαίους τε καὶ ἕλληνας συγκλείει, καὶ ἐλέγχει ἐπὶ τῇ παρανομίᾳ. ἵνα δείξῃ, ὅτι ἴσοι γενόμενοι πάντες, ἐπ' ἴσοις οἱ πάντες ὑπεύθυνοι τοῦ λυτρωμοῦ δέονται. τῆς δὲ χάριτος καὶ λυτρώσεως ἐπ' ἴσης τοῖς ἰουδαίοις γενομένης καὶ ἐπὶ τὰ ἔθνη, εἰκότως καὶ ἡ κλῆσις γέγονε τῶν ἐθνῶν. τὴ δὲ κλήσεως τῶν ἐθνῶν γενομένης, ἐξ ἀνάγκης πέπαυται ἡ περιτομή, καὶ ἡ ἐν τῷ νόμῳ σκιά. Ὁ γὰρ ἀβραὰμ φησὶν, οὐκ ἐν περιτομῇ, ἀλλὰ πρὸ τῆς περιτομῆς δικαιωθείς, μετωνομάσθη μὲν ἀβραὰμ, ὅλης πατρὸς πολλῶν ἐθνῶν ἐμελλεν εἶναι, καὶ τὴν ἐν τῇ ἀκροβυστίᾳ πίστιν. ἔλαβε δὲ μετὰ τὸ δικαιωθῆναι ⸀ τὴν περιτομὴν ἐν σαρκὶ, ἵνα σημεῖον ᾖ τῆς καὶ σάρκα γενομένοις ἐξ αὐτοῦ, παύσασθαί ποτε τὴν περιτομὴν, ὅτ' ἂν τὰ ἔθνη ὑψώτατα τέκνα τοῦ ἀβραὰμ, ἀρξάμενα πολιτεύεσθαι καὶ τὴν πίστιν τοῦ ἀβραάμ, ἐν ᾗ ἐδικαιώθη, ὅπερ ἦν ἐν ἀκροβυσίᾳ. τότων γὰρ χάριν καὶ μετωνομάσθη ἀβραάμ. ἀνάγκη δὲ ἐλθόντων τῶν σημαινομένων, παύσασθαι τὸ σημαῖνον. Εἰ μὲν οὖν τὰ ἔθνη ἀναγκάζουσι περιτέμνεσθαι, παυέτωσαν καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀβραὰμ, καὶ καλείσθω ἄβραμ. Εἰ δὲ ἀβραὰμ πρὸ θεοῦ μετωνομάσθη, οὐδὲ περιτέμνεσθαι τὰ ἔθνη, ἀλλ' οὐδ' αὐτοὺς ἕλκυσι καὶ σάρκα ἰουδαίους, ἵνα ᾖ τὸ ὄνομα βέβαιον, καὶ πατὴρ ἐθνῶν πολλῶν καλῆται. καὶ γὰρ οὐ χρείαν ἔχει τις λοιπὸν περιτέμνεσθαι, ἀρκοῦσαν τῇ πίστει τοῦ ἀβραὰμ, οὐδὲ τὰ ἄλλα δὲ τὰ ἐν τῷ νόμῳ σκιᾶς. Οὐ γὰρ ἐκ τούτων, ἀλλ' ἐκ πίστεως δικαιοῦται ὁ αἰεί, καθάπερ ⸀ ἀβραάμ. Ταῦτα οὕτως κατασκευάσας, ἀποδείκνυσι πάλιν, ὅλως ἄλλως οὐκ ἂν γένοιτο λύτρωσις ⸀ χάρις τῷ ἰσραὴλ, ⸀ τοῖς ἔθνεσιν, εἰ μὴ διαλυθῇ ἡ ἀρχαία ἁμαρτία τοῦ ἀδάμ, ἡ εἰς πάντας γενομένη, δι' ἄλλου δὲ μὴ δύνασθαι αὐτὴν ἐξαλειφθῆναι φησὶ, ἢ διὰ χριστοῦ τοῦ θεοῦ. οὐ γὰρ δυνατὸν ἦν, ἄλλον λῦσαι τὸ πρόσπωμα. δι' αὐτὸν γὰρ ⸀ ἐξ ἀρχῆς ἡ κατάρα γέγονεν. Εἶτα γράφει, ὅλως ἄλλως τοῦτο οὐ μὴ γένηται, εἰ μὴ σῶμα φορέσῃ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, καὶ γένηται ἄνθρωπος, ἵνα τοῦτο προσενέγκας ὑπὲρ πάντων, τοὺς πάντας ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τοῦ θανάτου, καὶ ὥσπερ δι' ἑνὸς ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς ὅλον κόσμον εἰσῆλθεν, οὕτω καὶ δι' ἑνὸς ἀνθρώπου ἡ χάρις γένηται. καὶ λοιπὸν ὡς καλὸς οἰκονόμος, τοὺς μὲν ἰουδαίους παραμυθεῖται, ὅλου οὐ παραβάται γίνεσθε τοῦ νόμου, ἐὰν εἰς χριστὸν πιστεύσητε. τοῖς δὲ ἀπὸ τῶν ἐθνῶν προεγγυᾶται μὴ ἐπαίρεσθαι κατὰ τοῦ ἰσραὴλ, ἀλλὰ γινώσκειν ὅλως ὡς κλάδοι ἐκ ἐκείνου, ὡς ἐπὶ τὴν ῥίζαν ἐνεκεντρίσθησαν. μετὰ δὲ ταῦτα παραινετικοὺς λόγους εἰς τὰ ἤθη, διδάξας, τελεῖ τὴν ὡς ὅλην.

ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΟΛΕΩΣ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΕΙΣ ΠΑΣΑΣ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΑΣ ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

ΣΥΝΕΧΩΣ ἀκούων ἀναγινωσκομένων τῶν ἐπιστολῶν τοῦ μακαρίου παύλου, καὶ καθ' ἑκάστην ἑβδομάδα δὶς πολλάκις καὶ τρὶς καὶ τετράκις νίκα ἂν μαρτύρων ἁγίων ἐπιτελουμένων μνήμας, χαίρων τῇ σάλπιγγος ἀπολαύων τῇ πνευματικῆς, καὶ διανίσαμαι καὶ θερμαίνομαι τῷ πόθῳ τοῦ ἐμὲ φίλτρου ἐπιγινώσκων φωνήν, καὶ μονονουχὶ πρόσωπα αὐτὸς δοκῶ φαντάζεσθαι καὶ διαλεγόμενον ὁρᾶν. ἀλλ' ὧδε καὶ ὀδυρομαι, ὅτι τὸν ἄνδρα τοῦτον, οὐχ ἅπαντες ἴσασιν ὥστε εἰδέναι καλῶς, ἀλλ' οὕτως τινὲς αὐτὸν ἀγνοοῦσιν, ὡς μηδεμίαν πρὸς ἐπιστολῶν αὐτοῦ εἰδέναι σαφῶς. τοῦτο δὲ γίνεται, οὐ πρὸς ἀμαθίαν, ἀλλὰ πρὸς τὸ μὴ βούλεσθαι σωεχῶς ὁμιλεῖν τοῦ μακαρίου τούτου, οὐδὲ γὰρ ἡμεῖς ὅσπερ ἴσμεν, εἰ μὴ ἐξ ἴσης ἴσμεν, δι' εὐφυΐαν, καὶ ὀξύτητα διανοίας ἐπισάμεθα, ἀλλὰ διὰ τὸ σωεχῶς ἔχεσθαι τοῦ ἀνδρὸς, καὶ σφόδρα διακεῖσθαι πρὸς αὐτὸν. τὰ γὰρ τῶν φιλουμένων πρὸ πάντων ἄλλων ἅπαντες, οἱ φιλοῦντες ἴσασιν, ἂν δὲ μὴ μεριμνῶντες αὐτούς. ὅσπερ μακάριος οὗτος ἐνδεικνύμενος ἔλεγε φιλιππησίοις, καθὼς δίκαιον ἐστὶν ἐμὲ τοῦτο φρονεῖν περὶ ὑμῶν, διὰ τὸ ἔχειν με ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμᾶς, ἔν τε τοῖς δεσμοῖς μου, καὶ ἐν τῇ ἀπολογίᾳ καὶ βεβαιώσει τοῦ εὐαγγελίου. ὥσε κἂν ὑμεῖς θέλητε μετὰ προθυμίας προσέχειν τῇ ἀναγνώσει, οὐδενὸς ἕτερον δεήσεσθε, ἀψευδῶς γε ὁ τοῦ χριστοῦ λόγος εἰπών. ζητεῖτε καὶ εὑρήσετε, κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ πλέον ἡμῖν ἐνταῦθα συλλεγομένων, καὶ παιδοτροφίαν, καὶ γυναικὸς ἐπιμέλειαν, καὶ οἰκίας προνοίαν ἀνεδεξάμεθα, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἂν ἀνάσχοιντο ὅλους ἑαυτοὺς δοῦναι τῷ πόνῳ τούτῳ, πρὸς γοῦν τὸ λαβεῖν τὰ παρ' ἑτέρων συλλεγέντα, διανάσκε, καὶ τοιαῦτα ἀποτείνεται πρὸς ἡμᾶς, τῇ τῶν λεγομένων ἀκροάσει, ὅσα τῇ τοῦ χρημάτων συλλογῇ. εἰ γὰρ καὶ οὐ χρὸν τοιαῦτα ἀπαιτῆσαι παρ' ὑμῶν μόνον, ἀλλ' ἀγαπητὸν ἄρ. τοιαῦτα γοῦν δότε, καὶ γὰρ ἐντεῦθεν τὰ μυρία ἔφυ κακὰ, ἀπὸ τοῦ τῶν γραφῶν ἀγνοίας, ἐντεῦθεν ἡ πολλὴ τῶν αἱρέσεων ἐβλάστησε λύμη, ἐντεῦθεν οἱ ἠμελημένοι βίοι, ἐντεῦθεν οἱ ἀκεραῖοι πόνοι. ὥσπερ γὰρ οἱ τὸν φασὶς τούτε ἐσερημένοι, οὐκ ἂν ὀρθὰ βαδίσαιεν, οὕτως οἱ πρὸς τὸν ἀκτίνα τὸ θεῖον μὴ βλέποντες γραφῶν, πολλὰ ἀναγκάζονται καὶ σωεχῶς ἁμαρτάνειν, ἅτε δὴ ἐν σκότῳ χαλεπῷ βαδίζοντες. ὅπερ ἵνα μὴ γένηται ἀνοίξωμεν τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν λαμπρὸν τοῦ πνευματικῶν ἐγκάλλων. μὴ δὲ ὑπὲρ τοῦ κλέος ἔλαμψεν ἢ τούτου γλῶττα, μὴ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἐπλεονέκτησε τοῦ δι' ἀσφάλειαν λόγῳ. ἐπειδὴ γὰρ περισσότερον αὐτῶν ἐκοπίασε, πολλῆς μὴ τοῦ πνεύματος ἐπεσπάσατο τὸν χάριν. μὴ τοίνυν οὐκ ἀπὸ τῶν ἐπιστολῶν ἰσχυρίζομαι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν πράξεων. εἰ γάρ σου δημηγορίας ἦν καιρὸς, αὐτοῦ πανταχοῦ πρεσχόμην. διὸ μὴ ἔρημος εἶναι νομίζετο πρὸς τοῖς ἀπίστοις, διὰ τὸ τοῦ λόγου καταρχόμενος δὲ εἰς τὸν ἐπιστολὴν καλέσαι ταύτην, ἀναγκαῖον μὴ ἦν χρόνον εἰπεῖν καθ' ὃν ἐγράφη. οὐδὲ ἕως ἐπεί οἱ πολλοὶ νομίζουσι πρὸ πασῶν τῶν ἄλλων εἶναι, ἀλλὰ τῶν μὴ ἐκ ἐξ ὧμης γραφῶν πρότερα πασῶν, πῶν δὲ ἄλλων πρότερα, εἰ μὴ μή πασῶν. μὴ τί αἱ πρὸς κορινθίους ἀμφότεραι πρὸ ταύτης εἰσὶν ἀπεσταλμέναι. καὶ τοῦτο δ' ἦλον ἀφ' ὧν ἐν τῷ τέλει αὐτὴ ἔγραφεν, οὕτωσὶ λέγων, νυνὶ δὲ πορεύομαι εἰς ἱερουσαλὴμ διακονῶν τοῖς ἁγίοις, εὐδόκησε γὰρ μακεδόσι, καὶ ἀχαΐᾳ κοινωνίαν τινὰ ποιήσασθαι εἰς τοὺς πτωχοὺς τῶν ἁγίων τῶν ἐν ἱερουσαλήμ. κορινθίοις δὲ ἐπιστέλλων ἔλεγεν, ἐὰν ἦ ἄξιον τὸ κἀμὲ πορεύεσθαι, σὺν ἐμοὶ πορεύονται, περὶ τῶν ἀποκομιζόντων ἐκεῖσε τὰ χρήματα, ταῦτα λέγων. ὅθεν δῆλον ἦν μὴ ἀπέστελλε κορινθίοις, ἀμφίβολον ἦν τὸ τοιαύτης ἀποδημίας αὐτόν. ὅτε δὲ ῥωμαίοις, ἦν κεκυρωμένον λοιπὸν, τούτου δὲ ὁμολογημένου κἀκεῖνο δῆλον, ὅτι αὖθις μετ' ἐκείνας ἡ ἐπιστολή. μὴ ἡ πρὸς θεσσαλονικεῖς

λονικεῖς δὲ ἐμοὶ δοκῶ πρότερα φοιτᾶν πρὸς κορινθίους ἐπιστολὴν εἶναι, ἢ πρὸς ἐκείνους πρότερον ἀποστεῖλαι, καὶ τὴν τῆς ἐλεημοσύνης πρὸς αὐτοὺς κινῆσαι λόγον, ὅτε ἔλεγε, περὶ δὲ τῆς φιλαδελφίας οὐ χρείαν ἔχετε γράφειν ὑμῖν, αὐτοὶ γὰρ θεοδίδακτοί ἐστε, εἰς τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους, καὶ γὰρ ποιεῖτε αὐτὸ εἰς πάντας τοὺς ἀδελφοὺς, τότε κορινθίοις ἐπέστελλε, καὶ τοῦτο αὐτὸ δηλοῖ λέγων. οἶδα γὰρ τὴν προθυμίαν ὑμῶν ἣν ὑπὲρ ὑμῶν καυχῶμαι μακεδόσιν, ὅτι ἀχαΐα παρεσκεύασται ἀπὸ πέρυσι, καὶ ὁ ὑμῶν ζῆλος, ἤρεθισε τοὺς πλείονας. ὁρᾷς ὦν ἔδειξεν ὅτι πρώτοις ἐκείνοις περὶ τούτου διελέχθη. τούτων μὲν οὖν ὕστερα τὴν ἐπιστολὴν, αὕτη. τὴν δὲ ἀπὸ ῥώμης πρώτη, οὐδέπω γὰρ τῆς ῥωμαίων πόλεως ἐπιβὰς ἦν ἡνίκα ταύτην ἔγραφε τὴν ἐπιστολήν. καὶ τοῦτο δηλοῖ λέγων, ἐπιποθῶ γὰρ ἰδεῖν ὑμᾶς, ἵνατι μεταδῶ ὑμῖν χάρισμα πνευματικόν. ἀπὸ ῥώμης δὲ φιλιππησίοις ἐπέστελλε. διόφησι, τοὺς ἀπὸ τῆς ἰταλίας ἀσπάζεσθαι πάντας αὐτούς. Καὶ τὴν πρὸς τιμόθεον δὲ ἐπιστολὴν καὶ αὐτὴν ἀπὸ ῥώμης δεδεμένος ἔπεμψεν, ἣ καὶ ἐχάτη μοι δοκεῖ πασῶν τὴν ἐπιστολῶν εἶναι, καὶ δῆλον ἀπὸ τοῦ τέλους. ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἐμῆς ἀναλύσεως ἐφέστηκεν. ὅτι δὲ ἐκεῖ τὸν βίον κατέλυσε παυτίπου δῆλον ἐστὶν. ἡ δὲ πρὸς φιλήμονα ἐχάτη γὰρ καὶ αὕτη, πρὸς γὰρ ἑχάτῳ γήρᾳ αὐτὴν ἔγραψε, διὸ καὶ ἔλεγεν, ὡς παῦλος πρεσβύτης, νυνὶ δὲ καὶ δέσμιος ἰησοῦ χριστοῦ, τῆς μιᾶς πρὸς κολασσαεῖς πρότερα. καὶ τοῦτο ἀπὸ τοῦ τέλους δῆλον ὅτι. κολασσεῦσι γὰρ γράφων φησὶ, ὅτι τυχικὸς πάντα γνωρίσει ὑμῖν, ὃν ἔπεμψα σὺν ὀνησίμῳ τῷ πιστῷ, καὶ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ. ὀνησίμῳ δὲ οὗτος ἦν ὑπὲρ οὗ τὴν πρὸς φιλήμονα ἐπιστολὴν συνέθηκε. καὶ ὅτι οὐκ ἦν ἄλλος ὁμώνυμος ἐκείνῳ οὗτος, δῆλον ἀπὸ τοῦ ἀρχίππου. ὃν δὲ ἔλαβε συνεργὸν ἐν τῇ πρὸς φιλήμονα ἐπιστολῇ, τῆς παρακλήσεως τῆς ὑπὲρ ὀνησίμου, τοῦτον καὶ πρὸς κολασσεῦσιν ἐπιστέλλων διεγείρει λέγων, εἰπατε ἀρχίππῳ, βλέπε τὴν διακονίαν ἣν παρέλαβες, ἵνα αὐτὴν πληροῖς. δοκεῖ δέμοι καὶ ἡ πρὸς γαλάτας πρότερα εἶναι τῶν πρὸς ῥωμαίους. εἰδὲ ἐν τοῖς βιβλίοις ἕτερα ἔχουσι τάξιν, θαυμαστὸν οὐδέν. ἐπεὶ καὶ οἱ προφῆται οἱ δώδεκα, οὐκ ἐφεξῆς, ἀλλὰ πολλῷ διεσκόπες ἀλλήλων ἐν τῇ τῶν βιβλίων τάξει ἐφεξῆς εἰσὶ κείμενοι, ὁ γοῦν ἀμὼς καὶ ζαχαρίας καὶ ἄγγεος μετὰ τὸν ἰεζεκιὴλ, καὶ δανιὴλ προεφήτευσαν. καὶ πάλιν μετὰ ὠβδιοῦ καὶ ἰωνᾶν καὶ σοφονίαν, καὶ τοὺς ἄλλους δὲ ἅπαντας, ἀλλ' ὅμως συγκεκριμένοι πᾶσίν εἰσιν ἐκείνοις, ὧν τοσοῦτον χρόνῳ διεσκάσιν. μηδεὶς δὲ πάρεργον ἡγείσθω τοῦτον τὸν πόνον, μηδὲ περιεργίας περιττῆς τὴν τοιαύτην ἔρευναν. συντελεῖ γὰρ ἡμῖν πρὸς τὰ ζητούμενα οὐ μικρὸν ὁ τῶν ἐπιστολῶν χρόνος. ὅταν γὰρ ἰδίων ῥωμαίοις ἢ κολασσεῦσιν, ὑπὲρ τῶν αὐτῶν μὴ ἐπιστέλλοντα, οὐχ ὁμοίως δὲ ὑπὲρ τῶν αὐτῶν, ἀλλ' ἐκείνοις μὴ μετὰ πολλῆς τῆς συγκαταβάσεως, ὅταν λέγῃ, τὸν δὲ ἀσθενοῦντα τῇ πίστει προσλαμβάνεσθε, μὴ εἰς διακρίσεις διαλογισμῶν. ὃς μὲν πιστεύει πάντα φαγεῖν. ὁδὲ ἀσθενῶν λάχανα ἐσθίει, Καὶ κολασσεῦσι δὲ οὐχ οὕτως περὶ τῶν αὐτῶν, ἀλλὰ μετὰ πλείονος παῤῥησίας, εἰ γὰρ ἀπεθάνετε φησὶ σὺν χριστῷ, ἀπὸ τῶν στοιχείων τοῦ κόσμου, τί ὡς ζῶντες ἐν κόσμῳ δογματίζεσθε, μὴ ἅψῃ, μηδὲ γεύσῃ, μηδὲ θίγῃς, ἅτινά ἐστι πάντα εἰς φθορὰν τῇ ἀποχρήσει, οὐκ ἐν τιμῇ τινὶ πρὸς πλησμονὴν σαρκός, οὐδὲν ἄλλο αἴτιον εὑρίσκω τῆς διαφορᾶς ταύτης, ἢ τὸν τῶν γραμμάτων χρόνον. ἐν ἀρχῇ μὲν γὰρ συγκαταβαίνειν ἔδει, μετὰ δὲ ταῦτα οὐκέτι. καὶ πολλαχοῦ τοῦτο ἄνωθεν εὕροι τοιαῦτα αὐτόν. οὕτω καὶ ἰατρὸς καὶ διδάσκαλος ποιεῖν εἰώθασιν. οὔτε γὰρ τοῖς ἐξ ἀρχῆς νοσοῦσιν ἰατρὸς καὶ τοῖς πρὸς τὸ τέλος ὑγείας ἐλθοῦσιν, οὔτε τοῖς ἐξ ἀρχῆς μανθάνουσι παιδίοις ὁ διδάσκαλος καὶ τὸν τῶν τελειοτέρων δεομένοις διδαγμάτων, ὁμοίως χρήσαιντο. τοῖς μὲν οὖν ἄλλοις, ἐξ αἰτίας τινὸς ἢ ὑπονοίας κινούμενος ἐπέστελλε, ἢ δηλοῖ τοῦτο κορινθίοις μοι λέγων, πρὸ δεῦρο ἐγράφατέμοι, Καὶ γαλάταις δὲ ὁμοίως, ἐκ τοῦ προοιμίου καὶ τῆς ἐπιστολῆς ἁπάσης τοῦτο ἐμφαίνων. τύπος δὲ τίνος ἕνεκεν Καὶ διατί; ἢ γὰρ φαίνεται μαρτυρῶν αὐτοῖς, ὅτι μεσοὶ εἰσιν ἀγαθωσύνης, πεπληρωμένοι πάσης τῆς γνώσεως, δυνάμενοι Καὶ ἄλλους νουθετεῖν. τίνος οὖν ἕνεκεν ἐπέστελλε; διὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ φησι τὴν δοθεῖσάν μοι, εἰς τὸ εἶναί με λειτουργὸν ἰησοῦ χριστοῦ. διὸ Καὶ ἐν ἀρχῇ ἔλεγεν. ὀφειλέτης εἰμὶ τὸ κατ' ἐμὲ

πρόθυμον

προθυμον, καὶ ὑμῖν τοῖς ἐν ῥώμῃ εὐαγγελίζασθαι. ☪ γὰρ τὰ εἰρημένα, οἷον ὅλη δίδαξις ἀνθετέον ☪ ὅσα τοιαῦτα, ἐγκωμίου μᾶλλον εἰσὶ ☪ προτροπῆς, καὶ ἀναγκαῖα, καὶ ἡ διὰ τῶν γραμμάτων διόρθωσις, ☪ τότε ἦν. ἐπειδὴ γὰρ οὔπω πᾶσα ἐνομίζετο ἡμῖν, διπλῆ ῥυθμίζει τοὺς ἄνδρας, καὶ τὴν τῶν γραμμάτων ὠφελείαν, καὶ τὴν φιλοσοφίας προσδοκίαν. τοιαύτη γὰρ ἦν ἡ ἁγία ψυχή, πᾶσαν παρελάμβανε τὴν οἰκουμένην καὶ ἐν αὐτῷ παρέφερεν ἅπαντας, καὶ συγγένειαν μείζονα τῆς κατὰ θεὸν εἶναι νομίζων, καὶ ὥσπερ πάντας αὐτοὺς ἀπετέκνου, οὕτως ἐφίλει μᾶλλον ἢ πατὴρ ὁ παντὸς μείζονα ἐπιδείκνυται φιλοσοργίαν. τοιαύτη γὰρ ἡ τοῦ πνεύματος χάρις, νικᾷ τὰς σαρκικὰς ὠδῖνας, καὶ θερμότερον ἐπιδείκνυται τὸν πόθον, καὶ τοῦτο μάλιστά ὄψει ἐπὶ τοῦ ψυχοῦ παύλου, ὃς καθάπερ πῖλος ὑπὸ τῆς ἀγάπης γενόμενος, ἅπαντας περιείχεν σωτηρίως, οὐδαμοῦ μένων οὐδ' ἱσάμενον. ἐπειδὴ γὰρ ἤκουσε τοῦ χριστοῦ λέγοντος, πέτρε εἰ φιλεῖς με, ποίμαινε τὰ πρόβατά μου, καὶ τοῦτον μέγιστον ὅρον ἐκφέροντος ἀγάπης, μετὰ ὑπερβολῆς αὐτὸν ἐπιδείκνυται. τοῦτον οὖν ☪ ἡμεῖς ζηλώσαντες, εἰ καὶ μὴ τῶν οἰκουμένων, μηδὲ πόλεως ὁλοκλήρους καὶ ἔθνη, ἀλλὰ τὴν οἰκίαν ἕκαστον ῥυθμιζέτω τὴν ἑαυτοῦ, τὴν γυναῖκα, τὰ παιδία, τοὺς φίλους, τοὺς γείτονας. καὶ μή μοι λεγέτω τις, ὅλη ἄπορός εἰμι καὶ ἰδιώτης. οὐδὲν ἀμαθέστερον πέφυκεν. οὐδὲ ἰδιωτικώτερον παύλου, καὶ τοῦτο αὐτὸς ὁμολογεῖ καὶ οὐκ αἰσχύνεται λέγων, εἰ δὲ καὶ ἰδιώτης τῷ λόγῳ, ἀλλ' οὐ τῇ γνώσει. ἀλλ' ὅμως ὁ ἰδιώτης οὗτος, καὶ ὁ ἀμαθὴς ἐκεῖνος μυρίους ἐνίκησεν φιλοσόφους, μυρίους ἐπεσόμενον ἑκόντας, ἀπὸ φιλοτιμίας ☪ φιλοτιμίας τοῦ θεοῦ χάριτος, ὃ πᾶν ἐργασάμενοι τίνα οὖν ἔξομεν ἀπολογίαν ἡμεῖς, οὐδὲ τῆς σωτηρίου ὄντες χρήσιμοι; σκόψις ταῦτα καὶ πρόφασις. οὐδὲ γὰρ ἀμαθία ☪ ἀπαιδευσία κωλύει τὴν διδασκαλίαν, ἀλλὰ νωθρεία καὶ ὕπνος. τοῦτον οὖν ἀποναξάμενοι τοῦ ὕπνου, μετὰ πάσης σπουδῆς ἀντεχώμεθα τῶν οἰκείων μελῶν. ἵνα καὶ ὀνταῦθα πολλῆς ἀπολαύσωμεν φιλανθρωπίας, καὶ τὸν τοῦ θεοῦ φόβον τοὺς ἡμῖν ἐπιτιθείους ῥυθμίζοντες, καὶ ἐκεῖ μείζονα μετάσχωμεν ἀγαθῶν χάριτι ☪ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ιησου χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος νῦν καὶ ἀεί, ☪ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

IN EPIST.

IAM quo res sit dilucidior,argumentum epistolæ paucis explicandum. Atq; ut exordiar ab ipso nomine,quanquàm me non fugit Hieronymum in commentarijs, quos scripsit in epistolam ad Philemonem in hac esse sententia,ut existimet apostolū primus uocatum Saulum, Pauli uero cognomē ceu trophæum usurpasse à Sergio Paulo proconsule,quem Christo lucrifecit,quem admodum legimus in Actis apostolorum cap. xiij. Rursus alios esse,quibus placeat in Iudaismo dictum Saulum,mutata religione simul & nomē mutasse. Sed alteram minus probabilem facit,quod Lucas hoc ipso,quod modo citauimus capite scribit: Saulus qui & Paulus repletus spiritu sancto, haud obscure declarans eum binominem fuisse, priusquàm Sergius Paulus esset conuersus, alteram planè refellit, quod cū alijs aliquot locis,tum in eodē capite Saulus dicitur iam Christi prædicans Euangelium: Dixit illis spiritus sanctus: segregate mihi Saulum & Barnabam. Proinde mihi uero propior uidetur Origenis opinio, quemadmodum in ueteris instrumenti libris aliquot cōperimus diuersis nominibus notatos, uelut Idida dictum, qui aliâs uocatus est Salomō: & Oziam alicubi dictum,qui alibi sit Azarias, Item in euangelicis literis, Lucæ dictū Leui,qui se in suo Euāgelio Matthæum nominat,ita Paulo geminum fuisse uocabulum:quāquàm ipse in suis epistolis se nunquam Saulū appellat,sed ubiq; Paulum,fortassis ob id,quod Pauli uocabulum Græcorum ac Rhomanorum,ad quos scribebat, auribus esset familiarius.Saulus enim sic à Saul Hebræa uoce deflexū apparet, ut Græci à Ioseph Iosephum deflexerunt. Paulus autem Hebræis sonat mirabilem,si tamē ferendum putamus,Rhomanæ seu Græcanicæ uocis etymologiam à peregrina lingua peti. Quod tamen Hieronymus cum alicubi in alijs reprehendat,hic sibi permittit,opinor,ut in re non admodum seria.Certe Græcis sonat quietum, Latinis pusillum.Saul Hebræis sonat postulatum, & si Ambrosio credimus, inquietudinem siue tentationem. Atq; hæc quidem de ratione nominis,ut in argumēto penè plus satis.Cæterum dictauit hanc epistolam,excipiente Tertio, quod is quoq; in calce epistolæ testatur,adijciēs:Saluto uos ego Tertius,qui scripsi epistolam, in domino. Missam apparet è Corintho,per Phœbē fœminam Cenchreensem.Est autem Cenchreæ portus Corinthiorum, haud procul ab urbe dissitus. Quod si tempus quoq; requiratur, scriptam apparet,post utrāq; ad Corinthios epistolā: unde putant in hac absolutæ iam & confirmatæ pietatis argumenta potissimum elucere,id temporis,cum peragrata iam Achaia,in qua Corinthus est, & huic finitima Macedonia usq; ad Illyricum: ac non solum prædicato ubiq; Christi euangelio,in his duntaxat locis, in quibus aliorum apostolorum nemo prædicauerat, uerumetiam iuxta Petri monita, collecta à suis aliquanta pecunia, in subsidium pauperum,adornaret iter Hierosolymam,ut exhibito quod acceperat, illinc proficisceretur in Hispaniam, Rhoma iter facturus,atq; illic obiter salutaturus Christianos,de quorū fide ac religione audierat,cum ipsos nondum uidisset.Acciderat

enim illis diuersum quiddam atq; Galatis. Siquidē hi primum recte à Paulo instituti, postea fraude pseudapostolorum circūuenti sunt, & retracti in Iudaismū. Contra Rhomani, primum male instituti à pseudapostolis, simul atque pro sua prudentia senserant fraudem, resipuerunt, & in eo quod rectum esse cognouerūt, perseuerabant. Nam in ecclesiæ nascentis primordijs erant qui existimarent, Euāgelij gratiam, quoniam Abrahæ posteris, & Iudaicæ genti peculiariter promissa uidebatur, non esse propagandam in prophanas gentes, & simulacrorum ac dæmonum cultui deditas. In qua sententia & Petrum apparet fuisse, qui uiso monēdus erat ut Cornelium centurionem admitteret: quo nomine mox illi exhibitum est negotium Hierosolymis, expostulantibus his, qui ex Iudaismo cōuersi fuerāt ad Christum, quod cum incircuncisis habuisset commercium, atq; in his probabile est & apostolos aliquot fuisse. Sic enim legimus in Actis cap. xi. Audierunt autem apostoli & fratres qui erant in Iudæa, quoniam & gentes receperunt uerbum dei. Cum autem ascendisset Petrus Hierosolymam, disceptabant aduersus illum qui erant ex circuncisione dicentes: Quare introisti ad uiros præputium habentes, & manducasti cum illis? Erant rursus, qui licet non existimarēt gentes prorsus arcendas ab euangelij consortio, non admittendas tamen ducebant nisi circunciderentur ritu Iudaico: perinde quasi Christus egeret adminiculo legis Mosaicæ, simul ut euangelij gloriam in suam gentem transferrent. Et in Actis apostolorum cap. xi. proditum est, eos qui ob persecutionem, quæ accidit à morte Stephani, profugerant in Phœnicen, in Cyprum & in Antiochiam, nemini prædicasse Christū nisi solis Iudæis. Rursus capi. xv. Quidam Iudæi ueniunt Antiochiam, palàm aduersus Paulum & Barnabā prædicantes, non esse spem salutis, nisi iuxta Moysi præscriptum circuncliderentur. Tantusq; tumultus per hos concitatus est, ut coacto concilio decretum sit, ut Paulus & Barnabas unà cum aduersarijs Hierosolymam irent, & lis apostolorum ac seniorum arbitrio componeretur. Atq; illic rursum acriter obnitentibus non nullis, præsertim factionis pharisaicæ Christianis, cuius fuerat & Paulus, coacta est synodus apostolorum & seniorum, ac Petri Iacobiq; autoritate decretum est, ne gentes onerarentur lege Mosaica, tantum temperarent, ab esu suffocati animantis, à sanguine, à carnibus simulacro immolatis, & à stupris. Quod tamen pro ratione temporum, inuincibili Iudæorum superstitioni datum esse uel illud argumēto est, quod tria illa iam olim uidemus esse sublata, ac prorsus abolita. Ex eodem fonte nata est illa Pauli cum Petro concertatio Antiochiæ, cum gentium apostolus cernens suos ob Petri simulationem peridtari, palàm illum redarguit, quemadmodum refert ipse in epistola ad Galatas capi. ij. Rursum Hierosolymis autore Iacobo, quo purgaret iam inter Iudæos sparsum rumorem, quod retrahere uideretur à lege Mosaica, cum cæteris caluitiū induxit capiti, & iuxta ritum Iudaicum purgatus munus obtulit in templo, sicuti refert Lucas Actorum cap. xxi. Quo quidem ex loco uidetur Iacobus, tametsi gentes prius onere legis Mosaicæ propémodum liberasset, esse tamen in hac sententia, ut putaret à Iudæis exigendam esse legis obseruationē: uel in hoc ut placarentur ij, qui nondum sic profecerant in euangelica ueritate, ut possent omnino patrios

trios ritus contemnere. Sic enim loquitur, ut est coniectandum multitudinis congregatæ nomine, Iacobus: Et scient omẽs quia quæ de te audierunt falsa sunt, sed ambulas & ipse custodiens legẽ. Nec alia de causa opinor, totondit caput ex uoto Cenchreis capite decimo octauo. Consimili necessitate circumcidit Timotheũ capite decimo sexto, cum esset matre quidẽ Iudæa natus, sed patre ethnico. Tantæ molis erat ex Iudæo facere Christianum. Est enim ei genti peculiaris quædam pertinacia, nec ulla fuit unquam suæ religionis tenacior, ut eleganter docet Iosephus in apologia Iudaicarum antiquitatum. Ad hæc ut Iudæorum natio tum omnibus orbis nationibus erat peculiariter inuisa, ita uicissim omnes execrabantur illi, ceu impuros, prophanos & impios, adeo ut nec congressu dignarentur, & templum suum pollui crederent, si quis forte incircuncisus esset ingressus. Tantũ erat præcisæ pelliculæ superciliũ. Cum igitur spes non esset fore, ut Græci Rhomanicq; legem inuisam reciperent, & incredibili pertinacia reclamarent Iudæi, Paulus intelligens periculum esse, ne tam exitiabili dissidio magna ex parte periret euangelij fructus, & Christi gloria Mosaici nominis obscuraret admixtu, hoc in primis agit ubicq;, ut legis ceremonias abroget atque antiquet, omnemcq; salutis adipiscẽdæ fiduciam, in unum Christum transferat. Sicut autẽ Galatas acriter, sed tamen amanter obiurgat, quod essent in Iudaismum adducti: ita Rhomanos præmunit et instruit, ne ab pseudapostolis, quos sciebat nusquã cessare, illaqueentur incauti, sed in recta doctrina quam amplecti cœpissent, persisterent. Erat enim Rhomæ ingens Iudæorum numerus, siue illuc à Pompeio translatus, siue quod iam Rhomanorum esset prouincia Iudæa, quorum superstitio crebro & apud Iuuenalem atque Horatium & apud Senecam notatur. Cum quibus & Paulo multum negotij fuisse, posteaquàm Rhomam peruenisset, testatur extremum caput actorũ apostolicorum. Ac miro consilio singularis artifex in hac epistola sermonẽ temperat, inter Iudæos & gentes, dum studet omneis omnibus modis ad Christum pellicere, necq; uult, si fieri possit, quẽquam omnino mortalium perire suo duci cui militabat. Itaq; nunc hos obiurgat, nunc illos: nunc rursus erigit, ac subleuat. Gentium supercilium deprimit, ostendens nihil illis profuisse necq; naturæ legem, neque philosophiam, cuius professione tumebant, quo minus in omne scelerum decus prolaberentur. Rursum Iudæorum arrogantiam cohercet, qui legis fiducia perdidissent, id quod erat totius legis caput, fidem in Christum Iesum, docens legis ceremonias antiquatas esse iam coruscante Christi euangelio, quem legis umbræ deliniarant, abrogata iam ocia sabbatorum, circuncisionis iniuriam, Calendarum recursus, ter quotannis redeuntes ferias, delectum ciborum, in singulos dies iterum sordidãda lauacra, pecudũ innoxiarum lanienam, templi religionem assiduis inquinati cædibus. Has rerum umbras emicãte luce ueritatis euanescere. Veros esse filios Abrahæ, qui fidem Abrahæ referrent, uere Iudæos esse, qui Christũ profiterentur, uere circuncisos, qui mentẽ haberent à fœdis cupiditatibus repurgatam. Veram iusticiã ac perfectam salutẽ citra legis auxilia, per euangelium ac fidẽ in Christo conferri ex æquo omnibus, licet ea salus peculiariter olim esset promissa Iudæis: sed ita his promissa, ut prophetæ non tacuerint, fore ut illis reijcien-

tibus ad gentes prædicatio Christi propagaretur. Per legem Mosaicam ueram iu
sticiam nulli contingere, sed per fidem: idq; docet tum exemplo Abrahæ, tum ua
riis ipsius legis testimoniis. Et ad eum modū detracto utriusq; supercilio, adempta
utriusq; fiducia sui, omneis æquat in negocio fidei euangelicæ, ita gratulans saluti
gentium, ut suæ gentis cæcitatem paterno deploret affectu, licet illam ubiq; perti
naciſſime infensam experiretur, atq; id per se durū, ita mitigat, ut dicat nec omneis
excæcatos & fore ut aliquando resipiscat Iudæorū natio, fide gentium prouocata.
Atque hic obiter uaria multiplexq; doctrina de præfinitis, siue prædestinatis, de
præscitis, de uocatis, de gratia & merito, de libero arbitrio, de diuino consilio no
bis inscrutabili, de lege naturæ, de lege Moysi, de lege peccati. Varij item allegoria
rum fontes, dum duos facit Adam, alterum, quo nascimur iuxta carnē mortales:
alterum, quo renascimur immortales futuri. Duos homines, internum & externū:
internum spiritui & rationi parētem, externum cupiditatibus & affectibus obno
xium, quorum priorem aliquando spiritum appellat, posteriorem interim corpus
siue membra, interim carnem, aliquoties legem peccati uocat. Duplicem mortem,
corporis & animi: & tertiam qua morimur peccato & peccandi affectibus. Tripli
cem item uitam, qua uiuimus corpore, qua animo, & qua uiuimus iusticiæ & pec
cato. Duplicem seruitutē aut libertatem, qua uicissim uel innocētiæ seruimus, emā
cipati à peccatis, uel peccatis seruimus, liberi à iusticia. Duplicē Iudaismum, dupli
cem circunciſionē, geminos posteros Abrahæ, duas parteis legis Mosaicæ: carna
lem, ueluti corpus: spiritualem, uelut animam legis. Duplicem baptismū, quo pri
mum abluimur à peccatis pristinis sacro lauacro, & quo Christo cōmorimur, ab
dicatis mūdi affectibus. Duplicem sepulturā, corporalem, qua triduo sepultus est
Christus: & spiritualem, qua nos semoti à mūdi uitijs, requiescimus in illo. Dupli
cem resurrectionem, alteram quæ præcessit in Christo, in nobis secutura: alteram
qua nos à peccatis pristinis rediuiui, progredimur à uirtute ad uirtutem, hac parte
quoad licet futuram immortalitatē meditantes. Duplicem iusticiam, dei & homi
num. Duplex iudicium, dei & hominū. Duplicem gloriam siue laudem, apud deū
& apud homines. His dissertis, transit ad locum moralem: in primis adhortās ad
mutuam concordiam, exemplo membrorum corporis. Et quoniam pax constare
non potest, ubi fastus est aut liuor, obsecrat, ut obsequijs mutuis, mutuum amo
rem alant foueantq;: Rhomanos, ut Iudæorum infirmitatem ex diutina legis as
suetudine relictam ferant: Contra Iudæos, ne gentibus in euangelij consortium
ascitis inuideant, sed illorū fidem ac libertatem potius æmulentur: & cum idem sit
omnium deus, idem Christus, eadem gratia, idem præmium, omnes in unū cor
pus coalescant, neque quisquam sibi arroget quicquam: sed si qua dote præcellat
aliquis, eam ad fratris opem accommodet. Atque hunc locum uarie tractat, do
cens, quales se præstare debeāt erga Iudæos incredulos, quales erga Christianos
superstitioſiores, siue, ut ipse uocat, infirmos: quales erga superiores, quales erga
inferiores, quales erga pares, quales erga principes ac magistratus Ethnicos, sed
suo utcunque fungentes officio, quales in prosperis, quales in aduersis. De
inde rursum laude Rhomanorum, mitigat admonitionis acerbitatem: & suam

apud

apud illos autoritatem commendat,commemorans quanto plus cæteris promo-
uerit in Euãgelio Christi,declarat quãta teneatur illos uidendi cupiditate: & spem
facit sui aduentus, cur eum differre cogatur,aperit,laudans spontaneam Macedo
num & Corinthiorum in pauperes sanctos liberalitatem,tacite ac uerecũde Rho
manos ad æmulandum prouocans. Caput extremum penè totum occupat saluta
tionibus, non frigide congestis multorum nominibus, sed mire suo cuiq; addito
elogio. Postremo quoniam penitus nouerat & pseudapostolorũ improbam uer-
sutiam,& Rhomanorum simplicitatem,ac facilitatem,admonet etiam atq; etiam
caueant, ne illorum blandiloquentia fallãtur. Quanquàm autem horum pleraq;
peculiarius ad eam pertinent ætatẽ, in qua rudis adhuc paulatim suppullulabat
ecclesia Iudæis & gentibus admixta,ac principibus Ethnicis obnoxia,tamen nihil
est,unde nõ ad hæc quoq; tempora salutaris aliquid doctrinæ possit accõmoda-
ri, ueluti de fugienda superstitione, quæ dissidiorum est seminarium: & sic habet
speciẽ pietatis, ut nihil sit ueræ pietati aduersius:de stulta fiducia philosophiæ mũ
danæ,de merito fidei,de uitando fastu,de toleranda alicubi minus eruditorũ aut
superstitiosorum imbecillitate,de mutuis obsequijs alenda concordia,de ferendis
aliquousq; malis principibus & impijs episcopis,ne turbetur ordo status publici,
de malefactis beneficentia superandis, de non iudicãdo quod ad te nõ pertineat,
de commode interpretando quicquid recto animo fieri potest,de cauẽda insidio-
sa blandiloquentia,alijsq; id genus rebus,in quibus hodieq; communis hominũ
uita uersatur. Sed utilitatẽ huius epistolæ æquat,ac penè superat difficultas, idq;
mihi tribus potissimũ de causis accidere uidetur,siue quod non alibi sermonis or-
do confusior,nusquàm oratio hyperbatis magis hiulca,nusquàm anantapodotis
crebrius inabsoluta,quod subinde queritur interpres Origenes,in huiusmodi dif-
ficultatibus passim luctans ac laborans. Quod utrum interpreti aut scribæ Tertio
sit tribuendum,an ipsi Paulo,aliorum esto iudicium. Ipse sanè agnoscit sermonis
imperitiam,licet rerum inscitiam deprecetur. Rursus adeo non affectauit oratio-
nem arte humana compositam, ut eam sibi fugiendam etiã duxerit,ne quid hinc
decederet gloriæ crucis:atq; ob id Origenes existimat superuacaneum esse,sermo
nis compositionem in eo requirere. Hieronymus aliâs illi uindicat orationis arti-
ficium,aliâs adimit,ingenue confitens è corrupto Cilicũ sermone nonnihil traxis-
se uitij. Augustinus etiam rhetorũ ornamenta floscolosq; ex huius depromit epi
stolis. Quin & in actis dux uerbi est,& in epistola ad Corinthios priore,supra cæ-
teros omnes linguis loquitur. Quamuis enim,ut testatur Hieronymus,id tempo-
ris totus oriens Græce loqueretur:tamen ut consentaneum est, apud Celtas non
eandem fuisse Rhomani sermonis castimoniam, quæ fuit Rhomæ:ita uerisimile
est,non parum interfuisse inter Cilicem Græce loquentẽ,& Atticum. Ad hæc ora-
tionis incommoda accessit hebraismus, cuius idiomata passim refert,ita græce lo
quens,ut nihilo secius interim Hebræum agnoscas. Alteram difficultatis causam
arbitror,quod ob rerum inexplicabilium obscuritatẽ,non alia sit crebrioribus im-
pedita salebris, aut altioribus interrupta uoraginibus, adeo ut ipse relicto quod
instituerat exclamare cogatur:O altitudo diuitiarũ. Quid quod quædã mysteria

prudens sic attingit, ut ceu per transennam duntaxat ostendat, pro temporũ illorum ratione, procp captu eorum quibus scribit, orationem attemperans. Nouerat & uiderat ille quædam, quæ nephas esset homini loqui, & nouit quatenus esset opus lacte, quatenus cibo solido. Sciebat ætatũ in Christo gradus, & quid cui foret adhibendum. Hoc consilio Petrus apostolus apud rudem concionem uerba facturus de Christo, uirum eum nominat, deum tacet. Tertiam, opinor, crebram ac subitam personarum mutationem, dum nunc Iudæos, nunc gentes, nunc utrinque, modo credentes, modo incredulos respicit, aliâs infirmi, aliâs firmi, interim pij, interim impij, personam sustinet. Quibus fit, ut lector uelut in labyrinthis ac Mæandris quibusdam inextricabilibus oberrans, nec unde sit ingressus satis uideat, nec quâ sit exitus. Vt mihi non minus uere quàm eleganter Origenes Paulum adsimilem faciat ei, qui hospitem in opulentissimi cuiuspiam principis palatium inducat, diuersis uiarum ambagibus & conclauium secessibus perplexum. Quædam autem procul ostẽdat, ex ditissimo opum thesauro, quædam propius admoueat, quædam uideri nolit. Sæpe interim per aliud ingressus hostium aliud exeat, ut hospes ipse miretur unde uenerit, ubi sit, aut quâ sit exeundũ. Agnouit hoc & Petrus apostolus in epistola secunda, testans esse in Paulinis epistolis, quædam intellectu difficilia, quæ parum eruditi, parumcp firmi deprauarent ad suam perniciem. Nos difficultates has pro uirili conati sumus amoliri, nisi quod quædam Paulinæ linguæ adeo peculiaria sunt, ut aliquoties mutari non queant, uelut hæc, fides, gratia, corpus, caro, membra, spiritus, mens, sensus, ædificare, aliáque huius generis, quæ ut prorsus mutari non debuerunt, ita quo ad licuit emollire studuimus.

EPISTOLAE PAVLI APOSTOLI AD GRAECAM VERITATEM ET VETERum Latinorum codicum fidem recognitæ per ERASMVM Roterodamum, sacræ Theologiæ professorem.

ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΡΟΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

ERASMI VERSIO.

VVLGATA EDITIO.

ΠΑΥΛΟΣ δοῦλος ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, κλητὸς ἀπόστολος, ἀφωρισμένος εἰς εὐαγγέλιον θεοῦ

PAVLVS seruus Iesu Christi uocatus ad munus apostolicū, segregatus in euangelium dei,

PAVlus seruus Iesu christi, uocatus Apostolus segregatus in euangeliū dei

ὃ προεπηγείλατο διὰ τῶν προφητῶν αὐτοῦ ἐν γραφαῖς ἁγίαις, περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαβὶδ, κατὰ σάρκα, τοῦ ὁρισθέντος υἱοῦ θεοῦ, ἐν δυνάμει, κατὰ πνεῦμα ἁγιωσύνης, ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν, δι' οὗ ἐλάβομεν χάριν καὶ ἀποστολὴν, εἰς ὑπακοὴν πίστεως ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν, ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἐν οἷς ἐστὲ καὶ ὑμεῖς, κλητοὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ. πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐν Ῥώμῃ, ἀγαπητοῖς θεοῦ, κλητοῖς ἁγίοις, χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

quod ante promiserat per prophetas suos, in scripturis sanctis de filio suo, qui genitus fuit ex semine Dauid, secundū carnē, qui declaratus fuit filius dei cū potentia, secundū spiritū sanctificationis, ex eo quod resurrexit è mortuis Iesus Christus dns noster, per quē accepimus gratiā ac muneris apostolici functionē, ut obediat fidei inter oēs gentes, sup ipsius noīe quorum de numero estis & uos, uocati Iesu Christi. Omnibus qui Rhomæ estis dilectis dei, uocatis sanctis, gratia uobis & pax à deo patre nostro, & dño Iesu Christo.

quod ante promiserat per pphetas suos in scripturis sanctis, de filio suo, qui factus est ei ex semine Dauid secūdum carnē: q prædestinatus est filius dei in uirtute secūdū spiritū sanctificatiōis ex resurrectione mortuorū Iesu Christi dñi nostri: p quē accepimus gratiā & apostolatū ad obediendū fidei in omnib⁹ gētib⁹ pro nomie ei⁹, in quibus estis & uos uocati Iesu Christ: oībus qui sunt Romæ dilectis dei, uocatis sanctis: Grā uobis & pax a deo pre & dño nro Iesu Christo.

Πρῶτον μὲν εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὑπὲρ πάντων ὑμῶν ὅτι ἡ πίστις ὑμῶν καταγγέλλεται ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ. Μάρτυς γάρ μου ἐστὶν ὁ θεὸς, ᾧ λατρεύω ἐν τῷ πνεύματί μου, ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ὡς ἀδιαλείπτως μνείαν ὑμῶν ποιοῦμαι πάντοτε ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου, δεόμενος, εἴπως ἤδη ποτὲ εὐοδωθήσομαι ἐν τῷ θελήματι τοῦ θεοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς. Ἐπιποθῶ γὰρ ἰδεῖν ὑμᾶς, ἵνα τι μεταδῶ χάρισμα ὑμῖν πνευματικὸν, εἰς τὸ στηριχθῆναι ὑμᾶς, τοῦτο δέ ἐστι, συμπαρακληθῆναι ἐν ὑμῖν, διὰ τῆς ἐν ἀλλήλοις πίστεως, ὑμῶν τε καὶ ἐμοῦ.

Primū quidē gratias ago deo meo per Iesum Christū super omnibus uobis, ꝙ fides uestra annunciat in toto mūdo. Testis em̄ mihi est deus, quē colo spū meo, in euāgelio filij ipsius, ꝙ indesinēter mentionē uestri faciā, semp in precibus meis orās, si quo modo tandē aliqn̄ psperū iter cōtingat, uolente deo, ut ueniā ad uos. Desidero em̄ uidere uos, ut aliquod impertiar uobis donū spūale, quo cōfirmemini: hoc est, ut cōmunē capiā cōsolationē in uobis, p mutuā fidē, uestrā simul et meā. Nolo autē uos ignorare fratres, ꝙ sæpe ꝓposuerā uenire ad uos, licet ꝓpedit⁹ fuerī ad hūc usq; diē, quo fructū aliquē haberē inter uos quoq; quēadmodū & inter reliqs gētes. Græcis simul & barbaris eruditis pariter

Primū quidē gratias ago deo meo p Iesum Christū ꝓ omnibus uobis: qa fides ura annūciat in uniuerso mundo. Testis enim mihi est deus cui seruio in spū meo, in euāgelio filij ei⁹: ꝙ sine intermissiōe memoriā uri facio semper in oratiōib⁹ meis: obsecrās si quomodo tandē aliquādo prosperū iter habeā in uolūtate dei ueniendi ad uos. Desidero enim uidere uos, ut aliqd impertiar uobis gratiæ spiritalis ad cōfirmādos uos, id est simul cōsolari in uobis p eā quæ inuicē est fidē uram atq; meā. Nolo aūt uos ignorare fratres: quia sepe ꝓposui uenire ad uos: & ꝓhibitus sum usq; adhuc, ut aliquē fructum habeā in uobis, sicut & in cæteris gentibus. Græcis ac Barbaris, sapiētibus

πε ηελληνόπτοις, ὀφειλέτης εἰμί. οὕτω τὸ κατ' ἐμὲ, πρόθυμον, καὶ ὑμῖν τοῖς ἐν ῥώμῃ εὐαγγελίσασθαι. οὐ γὰρ ἐπαισχύνομαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ. δύναμις γὰρ θεοῦ ἐστιν εἰς σωτηρίαν παντὶ τῷ πιστεύοντι, ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ ἕλληνι. δικαιοσύνη γὰρ θεοῦ ἐν αὐτῷ ἀποκαλύπτεται ἐκ πίστεως εἰς πίστιν. καθὼς γέγραπται. ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται.

Ἀποκαλύπτεται γὰρ ὀργὴ θεοῦ ἀπ' οὐρανοῦ, ἐπὶ πᾶσαν ἀσέβειαν, καὶ ἀδικίαν ἀνθρώπων, τῶν τὴν ἀλήθειαν ἐν ἀδικίᾳ κατεχόντων. διότι τὸ γνωστὸν τοῦ θεοῦ, φανερόν ἐστιν ἐν αὐτοῖς· ὁ γὰρ θεὸς αὐτοῖς ἐφανέρωσε. τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ, ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται, καί τε ἀΐδιος αὐτοῦ, δύναμις καὶ θειότης, εἰς τὸ εἶναι αὐτοὺς ἀναπολογήτους, διότι γνόντες τὸν θεὸν, οὐχ ὡς θεὸν ἐδόξασαν ἢ εὐχαρίστησαν, ἀλλ' ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν, καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία. φάσκοντες εἶναι σοφοὶ, ἐμωράνθησαν, καὶ ἤλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου θεοῦ, ἐν ὁμοιώματι εἰκόνος φθαρτοῦ ἀνθρώπου, καὶ πετεινῶν καὶ τετραπόδων καὶ ἑρπετῶν. διὸ καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν καρδιῶν αὐτῶν, εἰς ἀκαθαρσίαν, τοῦ ἀτιμάζεσθαι τὰ σώματα αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς. οἵτινες μετήλλαξαν τὴν ἀλήθειαν αὐτοῦ ἐν τῷ ψεύδει, καὶ ἐσεβάσθησαν καὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει, παρὰ τὸν κτίσαντα, ὃς ἐστιν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

Διὰ τοῦτο παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς πάθη ἀτιμίας. αἵ τε γὰρ θήλειαι αὐτῶν μετήλλαξαν τὴν φυσικὴν χρῆσιν, εἰς τὴν παρὰ φύσιν. ὁμοίως τε καὶ οἱ ἄρσενες, ἀφέντες τὴν φυσικὴν χρῆσιν τῆς θηλείας, ἐξεκαύθησαν ἐν τῇ ὀρέξει αὐτῶν εἰς ἀλλήλους, ἄρσενες ἐν ἄρσεσι τὴν ἀσχημοσύνην κατεργαζόμενοι, καὶ τὴν ἀντιμισθίαν, ἣν ἔδει τῆς πλάνης αὐτῶν, ἐν ἑαυτοῖς ἀπολαμβάνοντες. καὶ καθὼς οὐκ ἐδοκίμασαν τὸν θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει, παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς

pariter ac rudibus, debitor sum. ita quantū in me est, paratus sum uobis quoque qui Rhomæ estis, euangelizare. Non em̄ me pudet euangelij Christi. Potentia siquidem est dei, ad salutē omi credenti, Iudæo primū simul & Græco. Iustitia em̄ dei per illud patefit ex fide in fidem. Sicuti scriptum est: Iustus autē ex fide uicturus est. Palàm fit em̄ ira dei de cœlo, aduersus omnē impietatē, & iniustitiam hominū, qui ueritatē in iniustitia detinent: propterea quod id quod de deo cognosci potest, manifestū est in illis. Deus em̄ illis patefecit. Siquidē quæ sunt inuisibilia illius, ex creatione mūdi, dum per opera intelligūtur, peruident̄ ipsaq; æterna eius potētia ac diuinitas, in hoc, ut sint inexcusabiles, propterea quod cū deū cognouerint, nō ut deum glorificauerunt, neq; grati fuerūt, sed frustrati sunt per cogitationes suas, & obtenebratū est insciens cor eorū. Cum se crederent esse sapiētes, stulti facti sunt, mutauerūtq; gloriam immortalis dei, per imaginē, non solum ad mortalis hominis similitudinem efficta, uerū etiā uolatiliū & quadrupedū & reptiliū. Quapropter tradidit illos deus per cupiditates cordiū suorū, in immunditiā, ut ignominia afficiāt corpora sua inter se mutuo. qui cōmutarunt ueritatem eius mendacio, & uenerati sunt coluerunt̄q; ea quæ cōdita sunt, supra eū qui cōdidit, qui est laudādus in secula amen. Quamobrē tradidit eos deus in cupiditates ignominiosas. Nam et fœminæ illorū mutauerūt naturalem usum, in eum usum qui est præter naturā. Similiterq; & masculi, relicto naturali usu fœminæ, exarserūt per appetentiā sui, alius in aliū masculi in masculos fœditatē perpetrantes, & præmiū quod oportuit, erroris sui in sese recipientes. Et quēadmodū nō ꝓbauerūt, ut deū agnoscerent: ita tradidit eos deus

& insipiētibus debitor sum: ita quod in me promptum est & uobis qui Romæ estis euangelizare. Non enim erubesco euangelium. Virtus enim dei est in salutem omni credenti: Iudæo primum & Græco. Iusticia enim dei in eo reuelatur ex fide in fidem: sicut scriptum est: Iustus autē ex fide uiuit. Reuelat̄ enim ira dei de cœlo super omnē impietatē & iniusticiam hominū, eōrum qui ueritatē dei in iniusticia detinēt: quia quod notum est dei, manifestū est in illis. Deus enim illis manifestauit. Inuisibilia enim ipsius a creatura mundi per ea quæ facta sunt, intellecta cōspiciunt̄: sempiterna quoq; eius uirtus & diuinitas, ita ut sint inexcusabiles. Quia cum cognouissent deū, non sicut deum glorificauerunt aut gratias egerūt, sed euanuerūt in cogitatiōibus suis: & obscuratū est insipiēs cor eorū. Dicētes enim se esse sapientes, stulti facti sunt. Et mutauerūt gloriā incorruptibilis dei, in similitudinem imaginis corruptibilis hominis: & uolucrū & quadrupedū & serpentiū. Propter quod tradidit illos deus in desideria cordis eorū, in immundiciā, ut contumelijs afficiāt corpora sua in semetipsis. Quia cōmutauerūt ueritatem dei in mēdacium: & coluerunt & seruierūt creaturæ potius quā creatori: qui est benedictus in sæcula: amen. Propterea tradidit illos deus in ꝑssiones ignominiæ. Nam fœminæ eorū immutauerunt naturalē usum, in eum usum qui est contra naturā. Similiter autem & masculi relicto naturali usu fœminæ: exarserunt in desiderijs suis in inuicem: masculi in masculos turpitudinē operantes: & mercedem quam oportuit erroris sui in semetipsis recipientes. Et sicut nō probauerunt deum habere in noticia: tradidit illos deus

θεὸς εἰς ἀδόκιμον νοῦν, ποιεῖν τὰ μὴ καθήκοντα, πεπληρωμένους πάσῃ ἀδικίᾳ, πορνείᾳ, πονηρίᾳ, πλεονεξίᾳ, κακίᾳ, μεστοὺς φθόνου, φόνου, ἔριδος, δόλου, κακοηθείας, ψιθυριστάς, καταλάλους, θεοστυγεῖς, ὑβριστάς, ὑπερηφάνους, ἀλαζόνας, ἐφευρετὰς κακῶν, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀσυνέτους, ἀσυνθέτους, ἀστόργους, ἀνελεήμονας. οἵτινες τὸ δικαίωμα τοῦ θεοῦ ἐπιγνόντες, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες, ἄξιοι θανάτου εἰσίν, οὐ μόνον αὐτὰ ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ συνευδοκοῦσι τοῖς πράσσουσι.

Διὸ ἀναπολόγητος εἶ ὦ ἄνθρωπε, πᾶς ὁ κρίνων. ἐν ᾧ γὰρ κρίνεις τὸν ἕτερον, σεαυτὸν κατακρίνεις. τὰ γὰρ αὐτὰ πράσσεις ὁ κρίνων. οἴδαμεν δὲ ὅτι τὸ κρῖμα τοῦ θεοῦ ἐστὶν κατὰ ἀλήθειαν ἐπὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας. λογίζῃ δὲ τοῦτο ὦ ἄνθρωπε, ὁ κρίνων τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας, καὶ ποιῶν αὐτά, ὅτι σὺ ἐκφεύξῃ τὸ κρῖμα τοῦ θεοῦ; ἢ τοῦ πλούτου τῆς χρηστότητος αὐτοῦ, καὶ τῆς ἀνοχῆς, καὶ τῆς μακροθυμίας καταφρονεῖς, ἀγνοῶν, ὅτι τὸ χρηστὸν τοῦ θεοῦ εἰς μετάνοιάν σε ἄγει; κατὰ δὲ τὴν σκληρότητά σου, καὶ ἀμετανόητον καρδίαν, θησαυρίζεις σεαυτῷ ὀργὴν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς, καὶ ἀποκαλύψεως δικαιοκρισίας τοῦ θεοῦ, ὃς ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, τοῖς μὲν καθ' ὑπομονὴν ἔργου ἀγαθοῦ δόξαν καὶ τιμὴν καὶ ἀφθαρσίαν ζητοῦσιν, ζωὴν αἰώνιον. τοῖς δὲ ἐξ ἐριθείας, καὶ ἀπειθοῦσι μὲν τῇ ἀληθείᾳ, πειθομένοις δὲ τῇ ἀδικίᾳ, θυμὸς, καὶ ὀργή, θλῖψις, καὶ στενοχωρία, ἐπὶ πᾶσαν ψυχὴν ἀνθρώπου τοῦ κατεργαζομένου τὸ κακόν, Ἰουδαίου τε πρῶτον, καὶ Ἕλληνος. δόξα δὲ, καὶ τιμὴ, καὶ εἰρήνη παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθόν, Ἰουδαίῳ τε πρῶτον, καὶ Ἕλληνι. οὐ γάρ ἐστι προσωπολημψία παρὰ τῷ θεῷ. ὅσοι γὰρ ἀνόμως ἥμαρτον, ἀνόμως καὶ ἀπολοῦνται. καὶ ὅσοι ἐν νόμῳ ἥμαρτον, διὰ νόμου κριθήσονται. οὐ γὰρ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου δίκαιοι παρὰ τῷ θεῷ, ἀλλ' οἱ ποιηταὶ τοῦ νόμου δικαιωθήσονται. ὅταν γὰρ ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα

deus in reprobā mentē, ut facerēt quæ nō cōueniebat, repleti omni iniustitia, scortatione, uersutia, auaritia, malitia, pleni inuidia, cæde, cōtentione, dolo, malis prædi ti moribus, susurrones, obtrectatores, dei osores, cōtumelios, elati, glorios, excogitatores malorū parētibus īmorigeri, exptes intelligētiæ, pactorū haudquaq; tenaces, alieni à charitatis affectu, nescij fœderis, īmisericordes. qui cū dei iustitiā nouerint, nēpe, q̄ ij q talia faciūt, digni sint morte: nō solum ea faciūt, uerūetiā assentiunt̄ ijs, qui faciūt. Quapropter inexcusabilis es ó homo, quisq; es q iudicas. Nam hoc ipso q̄ iudicas alterū, teipsū cōdemnas. Eadē em̄ facis tu, qui iudicas. Scimus autē, q̄ iudiciū dei est secūdū ueritatē aduersus eos qui talia agūt. Cogitas aūt hoc ó homo, q iudicas eos qui talia faciūt, & facis eadē, q̄ tu suffugies iudiciū dei? Aut diuitias bonitatis illius, ac tolerantiæ, lenitatis q̄ cōtemnis, ignorās, q̄ bonitas dei ad pœnitentiā te inuitat? Sed iuxta duritiā tuā, & cor pœnitere nesciū, colligis tibij̄psi iram in die iræ, quo patefiet iustū iudiciū dei, qui redditurus est unicuiq; iuxta facta sua: his quidē qui pseuderātes in benefaciēdo, gloriā & honorē & immortalitatē quærūt, uitam æternā: ijs uero qui sunt contentiosi, & qui ueritati quidē non obtēperant, sed obtēperant iniustitiæ, uētura est indignatio, & ira afflictio, & anxietas, aduersus omnē animā hois perpetrantis malum, ludæi primū simul & Græci. Gloria uero & honor & pax omi operāti bonū, ludæo primū simul & Græco. Nō em̄ est personarū respectus apud deū. Quicūq; em̄ sine lege peccauerūt, sine lege & peribūt: & qcūq; in lege peccauerūt per legē iudicabunt̄. Non em̄ qui audiunt legē, iusti sunt apud deū: sed qui legē factis exprimūt, iusti habebunt̄. Nam cū gentes quæ legem

deus in reprobū sensum, ut faciant ea quæ nō cōueniūt, repletos omni iniqtate, malitia, fornicatione, auaritia, nequitia, plenos inuidia, homicidijs, contentione, dolo, malignitate: susurrones, detractores, deo odibiles, cōtumelios, superbos, elatos, inuentores malorum, parentibus nō obedientes, insipientes, incōpositos, sine affectione, absq; fœdere, sine misericordia. Qui cū iustitiā dei cognouissent, non intellexerunt, quoniā qui talia agūt, digni sunt morte: nō solum qui ea faciūt, sed etiā qui cōsentiūt facientibus. Pro- II.
pter quod inexcusabilis es o homo omnis qui iudicas In quo enim alterū iudicas teipsum cōdemnas. Eadem enī agis quæ iudicas. Scim⁹ enī qm̄ iudiciū dei est secundum ueritatē in eos qui talia agūt. Existimas aūt hoc o homo oīs q iudicas eos q talia agūt & facis ea quia tu effugies iudiciū dei? An diuitias bonitatis eius & patientiæ & longanimitatis cōtemnis? Ignoras quoniā benignitas dei ad pœnitentiā te adducit. Secundū aūt duritiam tuā & impœnitēs cor thesaurizas tibi iram in die iræ & reuelationis iusti iudicij dei, q reddit unicuiq; secundū opa eius. His quidē secundū patientiā boni operis gloriā & honorē & incorruptionē quærentibus uitā æternā. His aūt qui sunt ex cōtentiōe, & q nō acqescūt ueritati, credūt aūt iniqtati, irā & indignatio, tribulatio & angustia, in omnē aīam hois operantis malū, Iudæi primū & Græci. Gloria aūt & honor & pax oīi opanti bonū, Iudæo primū & Græco. Non enī est acceptio personarū apud deū. Quicūq; enī sine lege peccauerunt, sine lege peribūt. Et quicūq; in lege peccauerūt, per legē iudicabunt̄. Nō enī auditores legis iusti sunt apud deum, sed factores legis iustificabunt̄, cū enī gētes quæ legem

μον ἔχοντα, φύσει τὰ τοῦ νόμου ποιῇ
οὗτοι νόμον μὴ ἔχοντες, ἑαυτοῖς εἰσι
νόμος, οἵτινες ἐνδείκνυνται τὸ ἔργον
τοῦ νόμου γραπτὸν ἐν ταῖς καρδίαις
αὐτῶν, συμμαρτυρούσης αὐτῶν τῆς
συνειδήσεως, καὶ μεταξὺ ἀλλήλων
τῶν λογισμῶν κατηγορούντων, ἢ καὶ
ἀπολογουμένων, ἐν ἡμέρᾳ ὅτε κρι-
νεῖ ὁ θεὸς τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων,
κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου διὰ Ιησοῦ Χρι
στοῦ. Ἰδὲ σὺ Ἰουδαῖος ἐπονομάζῃ, καὶ
ἐπαναπαύῃ τῷ νόμῳ, καὶ καυχᾶσαι
ἐν θεῷ, καὶ γινώσκεις τὸ θέλημα,
καὶ δοκιμάζεις τὰ διαφέροντα, κα-
τηχούμενος ἐκ τοῦ νόμου, πέποι-
θάς τε σεαυτὸν ὁδηγὸν εἶναι τυ-
φλῶν, φῶς τῶν ἐν σκότει, παιδευ-
τὴν ἀφρόνων, διδάσκαλον νηπίων
ἔχοντα τὴν μόρφωσιν γνώσεως,
καὶ τῆς ἀληθείας ἐν τῷ νόμῳ. ὁ οὖν
διδάσκων ἕτερον, σεαυτὸν οὐ διδά
σκεις. ὁ κηρύσσων μὴ κλέπτειν, κλέ
πτεις. ὁ λέγων μὴ μοιχεύειν, μοι-
χεύεις. ὁ βδελυσσόμενος τὰ εἴδω-
λα, ἱεροσυλεῖς. ὃς ἐν νόμῳ καυχᾶ-
σαι, διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νό-
μου τὸν θεὸν ἀτιμάζεις. τὸ γὰρ ὄνο-
μα τοῦ θεοῦ δι' ὑμᾶς βλασφημεῖ-
ται ἐν τοῖς ἔθνεσι, καθὼς γέγρα-
πται. περιτομὴ μὲν γὰρ ὠφελεῖ,
ἐὰν νόμον πράσσῃς· ἐὰν δὲ παρα-
βάτης νόμου ᾖς, ἡ περιτομή σου ἀ-
κροβυστία γέγονεν. Ἐὰν οὖν ἡ ἀκρο-
βυστία τὰ δικαιώματα τοῦ νόμου
φυλάσσῃ, οὐχὶ ἡ ἀκροβυστία αὐτοῦ
εἰς περιτομὴν λογισθήσεται; καὶ
κρινεῖ ἡ ἐκ φύσεως ἀκροβυστία, τὸν
νόμον τελοῦσα, σὲ τὸν διὰ γράμ-
ματος καὶ περιτομῆς παραβά-
την νόμου; οὐ γὰρ ὁ ἐν τῷ φα-
νερῷ Ἰουδαῖός ἐστιν. οὐδὲ ἡ ἐν τῷ
φανερῷ ἐν σαρκὶ περιτομή, ἀλλ'
ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ Ἰουδαῖος, καὶ
περιτομὴ καρδίας, ἐν πνεύμα-
τι, οὐ γράμματι. οὗ ὁ ἔπαινος οὐκ ἐξ
ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐκ τοῦ θεοῦ.

2 Τί οὖν τὸ περισσὸν τοῦ Ἰουδαίου;
ἢ τίς ἡ ὠφέλεια τῆς περιτομῆς; πολὺ
κατὰ πάντα τρόπον. πρῶτον μὲν
γὰρ, ὅτι ἐπιστεύθησαν τὰ λόγια
τοῦ θεοῦ. Τί γὰρ, εἰ ἠπίστησάν
τινες; μὴ ἡ ἀπιστία αὐτῶν τὴν
πίστιν

gem nō habent, natura quæ legis sunt, fecerint, eæ legem nō habentes, sibīpsis sunt lex, qui ostendūt opus legis scriptū in cordibus suis simul attestante illorū cōscientia, & cogitationibus inter se accusantibus, aut etiam excusantibus, in eo die, cum iudicabit dñs occulta hominū, iuxta euangeliū meū per Iesum Christum. Ecce tu Iudæus cognominaris, & acquiescis in lege, & gloriaris in deo, & nosti uoluntatē, ac probas eximia, institutus ex lege, confidisq; teipsum ducem esse cæcorū, lumē in tenebris uersantiū, eruditorem insipientiū doctorē imperitorū, habentē formam cognitionis ac ueritatis per legē. Qui igitur doces aliū, teipsū non doces. qui prædicas nō furandum, furaris, qui dicis non adulterandū, adulteriū cōmittis. qui execraris simulacra, sacrilegiū admittis: qui de lege gloriaris, per legis transgressionē deum dehonestas Nam nomē dei propter uos male audit inter gentes: quemadmodum scriptū est. Nam circuncisio quidem prodest, si legē seruaris. Quod si transgressor legis fueris, circuncisio tua in præputiū uersa est. Ergo si præputiū iustificatiōes legis seruauerit, nōne præputiū illius pro circūcisione imputabit? & iudicabit qd' est ex natura præputiū, si legē seruauerit, te qui per literā & circūcisionē transgressor es legis? Non is qui in manifesto Iudæus sit, Iudæus est: nec ea quæ in manifesto sit carnis circūcisio, circūcisio est: sed qui in occulto Iudæus fuerit, is Iudæus est: & circūcisio cordis circūcisio est, quæ spiritu constat, non litera: cuius laus nō ex hominibus est, sed ex deo.

Quid igitur habet in quo præcellat Iudæus? aut quæ utilitas circuncisionis? Multū per omnem modum. Nam primū quidem illud, quod illis cōmissa sunt oracula dei. Quid em̄, si quidā fuerūt in credulitate? Num incredulitas illorū fidem

gem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt faciūt: eiusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex: qui ostendunt opus legis scriptū in cordibus suis, testimoniū reddēte illis cōscientia ipsorum, & inter seinuicem cogitationum accusantium: aut etiam defendentium in die cum iudicabit deus occulta hominum secundum euangelium meum per Iesum Christum. Si aūt tu Iudæus cognominaris, & requiescis in lege, & gloriaris in deo, & nosti uoluntatem eius, & probas utiliora instructus per legem, confidis teipsum esse ducem cæcorū, lumen eorū qui in tenebris sunt, eruditorem insipientium, magistrum infantium, habentē formā scientiæ & ueritatis in lege. Qui ergo alium doces, teipsum nō doces. Qui prædicas nō furandū, furaris. Qui dicis nō mœchandū, mœcharis. Qui abominaris idola, sacrilegiū facis. Qui in lege gloriaris, per præuaricationem legis deum inhonoras Nomen em̄ dei per uos blasphemat̄ inter gentes. Sicut scriptū est. Circūcisio quidē prodest si legē obserues. Si autē præuaricator legis sis, circuncisio tua præputiū facta est. Si igitur præputiū iustitias legis custodiat, nōne præputiū illius in circūcisionē reputabit? et iudicabit id qd' ex natura est præputiū legē cōsumās, te qui per literam & circūcisionē præuaricator legis es. Nō enim qui in manifesto Iudæus est, neq; quæ in manifesto in carne est circuncisio, sed qui in abscōdito Iudæus est, & circuncisio cordis in spū, nō litera, cuiꝰ laus nō ex hominibus, sed ex deo est. Quid III. ergo amplius Iudæo est, aut quæ utilitas circuncisionis? Multū per omnē modū. Primū quidē, quia credita sunt illis eloqiua dei. Quid em̄ si quidā illorū nō crediderūt? Nunqd incredulitas illorū fidem

πίσιν τοῦ θεοῦ καταργήσει; μὴ γένοιτο. γινέσθω δὲ ὁ θεὸς ἀληθὴς, πᾶς δὲ ἄνθρωπος ψεύστης, καθὼς γέγραπται. ὅπως ἂν δικαιωθῇς ἐν τοῖς λόγοις σου, καὶ νικήσῃς ἐν τῷ κρίνεσθαί σε.

H Εἰ δὲ ἡ ἀδικία ἡμῶν, θεοῦ δικαιοσύνην συνίστησι, τί ἐροῦμεν; μὴ ἄδικος ὁ θεὸς, ὁ ἐπιφέρων τὴν ὀργήν; κατὰ ἄνθρωπον λέγω. μὴ γένοιτο. ἐπεὶ πῶς κρινεῖ ὁ θεὸς τὸν κόσμον; Εἰ γὰρ ἡ ἀλήθεια τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ἐμῷ ψεύσματι ἐπερίσσευσεν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ, τί ἔτι κἀγὼ ὡς ἁμαρτωλὸς κρίνομαι; Θ καὶ μὴ καθὼς βλασφημούμεθα, καὶ καθώς φασί τινες ἡμᾶς λέγειν. ὅτι ποιήσωμεν τὰ κακὰ, ἵνα ἔλθῃ τὰ ἀγαθά. ὧν τὸ κρῖμα ἔνδικόν ἐστι.

Θ Τί οὖν, προεχόμεθα; οὐ πάντως. προῃτιασάμεθα γὰρ Ἰουδαίους τε καὶ Ἕλληνας πάντας ὑφ' ἁμαρτίαν εἶναι, καθὼς γέγραπται. ὅτι οὐκ ἔστι δίκαιος, οὐδὲ εἷς, οὐκ ἔστιν ὁ συνιῶν, οὐκ ἔστιν ὁ ἐκζητῶν τὸν θεόν. πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρεώθησαν, οὐκ ἔστι ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἔστιν ἕως ἑνός. τάφος ἀνεῳγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν, ταῖς γλώσσαις αὐτῶν ἐδολιοῦσαν. ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χείλη αὐτῶν. ὧν τὸ στόμα ἀρᾶς καὶ πικρίας γέμει, ὀξεῖς οἱ πόδες αὐτῶν ἐκχέαι αἷμα. σύντριμμα, καὶ ταλαιπωρία ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν, Θ ὁδὸν εἰρήνης οὐκ ἔγνωσαν. οὐκ ἔστι φόβος θεοῦ ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν. Οἴδαμεν δὲ, ὅτι ὅσα ὁ νόμος λέγει, τοῖς ἐν τῷ νόμῳ λαλεῖ, ἵνα πᾶν στόμα φραγῇ, Θ ὑπόδικος γένηται πᾶς ὁ κόσμος τῷ θεῷ. Διότι ἐξ ἔργων νόμου οὐ δικαιωθήσεται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον αὐτοῦ. Διὰ γὰρ νόμου ἐπίγνωσις ἁμαρτίας. Νυνὶ δὲ χωρὶς νόμου δικαιοσύνη θεοῦ πεφανέρωται, μαρτυρουμένη ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν. Δικαιοσύνη δὲ θεοῦ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς πάντας, Θ ἐπὶ πάντας τοὺς πιστεύοντας. οὐ γάρ ἐστι Διαστολή. πάντες γὰρ ἥμαρτον, καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ θεοῦ. Δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι, Διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως

fidem dei faciet irritã? Absit. Imò sit deus uerax, omnis autẽ homo mendax. Quemadmodũ scriptũ est: Vt iustificeris in sermonibus tuis, & uincas cũ iudicaris. Quod si iniustitia nostra, dei iustitiã cõmendat, quid dicemus? Num iniustus deus, qui inducat iram. Humano more loquor. Absit. Nam quomodo iudicabit deus mũdũ? Etẽ si ueritas dei, per meũ mendacium excelluit, in gloriã ipsius, quid posthac & ego ueluti peccator iudicor? Ac nõ potius (quemadmodũ de nobis male loquũtur & sicut quidam aiunt nos dicere) faciamus mala, ut ueniant bona. quorũ damnatio iusta est. Quid igit? præcellimus eos? Nullo modo. Nã ante causis redditis ostendimus & Iudæos et Græcos omẽs peccato esse obnoxios, sicut scriptum est: Non est iustus, ne unus quidẽ, nõ est qui intelligat, nõ est qui exquirat deũ, omnes deflexerunt: simul inutiles facti sunt, non est qui exerceat bonitatẽ, non est usq; ad unum. Sepulchrũ apertũ guttur eorũ, linguis suis ad dolũ usi sunt, uenenũ aspidũ sub labijs eorum. Quorũ os execratione & amarulentia plenũ est, ueloces pedes illorũ ad effundedũ sanguinẽ Contritio & calamitas in uijs eorum, & uiam pacis nõ cognouerunt. Non est timor dei corã oculis eorũ. Scimus autẽ, quod quæcunq; lex dicit, his qui in lege sunt dicat: ut omne os obturet, & obnoxius fiat totus mũdus deo, propterea quod ex operibus legis nõ iustificabitur omnis caro in cõspectu eius. Per legem enim agnitio peccati. Nunc uero absq; lege iustitia dei manifestata est, dum cõprobatur testimonio legis ac prophetarũ. Iustitia uero dei per fidẽ Iesu Christi in omẽs, & sup omẽs eos qui credũt. Nõ emẽ est distinctio. Omẽs emẽ peccauerũt, ac destituunt gloria dei. Iustificant aũt gratis p illius gratiã, per redẽptionem

fidem dei euacuauit? Absit. Est autẽ deus uerax: omnis aũt homo mẽdax. Sicut scriptũ est: Vt iustificeris in sermonibus tuis, & uincas cũ iudicaris. Si autẽ iniquitas nostra, iusticiã dei cõmendat quid dicemus? Nũquid iniquus est deus qui infert iram? Secundũ hominẽ dico. Absit. Alioquin quomodo iudicabit deus hũc mũdum? Si enim ueritas dei in meo mendacio abũdauit in gloriã ipsius, quid & adhuc ego tanq; peccator iudicor? Et nõ sicut blasphemamur: & sicut aiũt quidã nos dicere: Faciamus mala, ut ueniant bona. Quorũ dãnatio iusta est. Quid ergo? Præcellimus eos? Nequaquã. Causati enim sumus Iudæos & Græcos, omẽs sub peccato esse. Sicut scriptũ est: Quia nõ est iustus quisq;: nõ est intelligens: nõ est requirens deũ. Omnes declinauerũt, simul inutiles facti sunt: nõ est qui faciat bonũ: non est usq; ad unũ. Sepulchrum patẽs est guttur eorum: linguis suis dolose agebant: uenenũ aspidum sub labijs eorũ. Quorũ os maledictiõe & amaritudine plenum est: ueloces pedes eorum ad effundendũ sanguinem. Cõtritio & infœlicitas in uijs eorũ: & uiam pacis non cognouerũt: non est timor dei ante oculos eorũ. Scimus aũt quoniam quæcunq; lex loquit: his qui in lege sunt loquit: Vt omne os obstruatur: & subditus fiat omis mũdus deo: quia ex operibus legis nõ iustificabitur omis caro coram illo. Per legẽ enim cognitio peccati. Nunc autẽ sine lege iusticia dei manifestata est, testificata a lege & prophetis. Iusticia autem dei per fidem Iesu Christi, in omnes & super omẽs qui credunt in eũ. Nõ enim est distinctio. Omnes enim peccauerunt, & egent gloria dei. Iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem

σεως φῆ ἐν χριστῷ ιησοῦ, ὃν προέθετο ὁ θεὸς ἱλαστήριον, διὰ τῆς πίστεως ἐν τῷ αὐτοῦ αἵματι, εἰς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, διὰ τὴν πάρεσιν τῶν προγεγονότων ἁμαρτημάτων, ἐν τῇ ἀνοχῇ τοῦ θεοῦ, πρὸς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, ἐν τῷ νῦν καιρῷ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν δίκαιον, καὶ δικαιοῦντα τὸν ἐκ πίστεως ιησοῦ.

Ποῦ οὖν ἡ καύχησις; ἐξεκλείσθη. διὰ ποίου νόμου; τῶν ἔργων; οὐχί, ἀλλὰ διὰ νόμου πίστεως. λογιζόμεθα οὖν πίστει δικαιοῦσθαι ἄνθρωπον χωρὶς ἔργων νόμου. ἢ ἰουδαίων ὁ θεὸς μόνον; οὐχὶ δὲ καὶ ἐθνῶν; ναὶ καὶ ἐθνῶν. ἐπείπερ εἷς ὁ θεὸς, ὃς δικαιώσει περιτομὴν ἐκ πίστεως, καὶ ἀκροβυστίαν διὰ τῆς πίστεως. νόμον οὖν καταργοῦμεν διὰ τῆς πίστεως; μὴ γένοιτο. ἀλλὰ νόμον ἱστῶμεν. τί οὖν ἐροῦμεν ἀβραὰμ τὸν πατέρα ἡμῶν εὑρηκέναι κατὰ σάρκα; εἰ γὰρ ἀβραὰμ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ἔχει καύχημα, ἀλλ' οὐ πρὸς τὸν θεόν. τί γὰρ ἡ γραφὴ λέγει; ἐπίστευσε δὲ ἀβραὰμ τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. τῷ δὲ ἐργαζομένῳ, ὁ μισθὸς οὐ λογίζεται κατὰ χάριν, ἀλλὰ κατὰ ὀφείλημα. τῷ δὲ μὴ ἐργαζομένῳ, πιστεύοντι δὲ ἐπὶ τὸν δικαιοῦντα τὸν ἀσεβῆ, λογίζεται ἡ πίστις αὐτοῦ εἰς δικαιοσύνην. καθάπερ καὶ δαυὶδ λέγει τὸν μακαρισμὸν τοῦ ἀνθρώπου, ᾧ ὁ θεὸς λογίζεται δικαιοσύνην χωρὶς ἔργων. μακάριοι, ὧν ἀφέθησαν αἱ ἀνομίαι, καὶ ὧν ἐπεκαλύφθησαν αἱ ἁμαρτίαι. μακάριος ἀνὴρ, οὗ οὐ μὴ λογίσηται κύριος ἁμαρτίαν. ὁ μακαρισμὸς οὖν οὗτος, ἐπὶ τὴν περιτομὴν, ἢ καὶ ἐπὶ τὴν ἀκροβυστίαν; λέγομεν γάρ, ὅτι ἐλογίσθη τῷ ἀβραὰμ ἡ πίστις εἰς δικαιοσύνην. πῶς οὖν ἐλογίσθη; ἐν περιτομῇ ὄντι, ἢ ἐν ἀκροβυστίᾳ; οὐκ ἐν περιτομῇ, ἀλλ' ἐν ἀκροβυστίᾳ. καὶ σημεῖον ἔλαβε περιτομὴν, σφραγῖδα τῆς δικαιοσύνης τῆς πίστεως, τῆς ἐν τῇ ἀκροβυστίᾳ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πατέρα πάντων τῶν πιστευόντων δι' ἀκροβυστίας, εἰς τὸ λογισθῆναι καὶ αὐτοῖς τὴν δικαιοσύνην, καὶ πατέρα περι-

nem quæ est in Christo Iesu, quē proposuit deus reconciliatorem per fidem interueniēte ipsius sanguine, ad ostensionē iustitiæ suæ, propter remissionem præteritorum peccatorū, quæ deus tolerauit, ad ostendendā iustitiā suam, in præsenti tēpore: in hoc, ut ipse sit iustus: & iustificās eum qui est ex fide Iesu. Vbi igitur gloriatio? Exclusa est. Per quā legem? Operum? Non, imò per legē fidei. Arbitramur igitur fide iustificari hominem absq; operibus legis. An Iudæorū deus tantum? An nō & gentiū? Certe et gentiū. Quando quidem unus deus, qui iustificabit circuncisionē ex fide, & præputium per fidem. Legem igitur irritam facimus per fidē? Absit. Imò legem stabilimus. Quid igitur dicemus inuenisse Abrahā patrē nostrū secundū carnem? Nam si Abrahā ex operibus iustificatus fuit, habet quod glorietur, at non apud deū. Quid em̄ scriptura dicit? Credidit aūt Abrahā deo, & imputatū est ei ad iustitiā. Ei uero qui operatur, merces nō imputatur secundū gratiā, sed secundū debitū. Porrò ei qui nō operatur, sed credit in eum qui iustificat impium, imputatur fides sua ad iustitiam. Quemadmodū & Dauid explicat beatificationē hominis, cui deus imputat iustitiā absq; operibus. Beati, quorū remissæ sūt iniquitates, et quorū obtecta sunt peccata. Beatus uir, cui nō imputabit dns peccatū. Beatificatio igitur hæc, in præputium tantum, an & in circūcisionē deuenit? Dicimus em̄, quod imputata fuerit Abrahæ fides ad iustitiam. Quomodo ergo imputata est? cum esset in circūcisione, an cum esset in præputio? Nō in circūcisione, sed in p̄putio. Et signū accepit circūcisionis, signaculū iustitiæ fidei, quæ fuerat in præputio, ut esset pater omniū credentiū per præputiū, ut imputaretur & illis iustitia, & pater circun-

nem quæ est in Christo Iesu: quē proposuit deus propitiatorē per fidē in sanguine ipsius, ad ostensionē iustitiæ suæ propter remissionē præcedentiū delictorū in sustentatione dei, ad ostēsionē iustitiæ eius in hoc tempore: ut sit ipse iustus & iustificans eū, qui ex fide est Iesu Christi. Vbi est ergo gloriatio tua? Exclusa est. Per quā legem? Factorū? Non. Sed per legē fidei. Arbitramur enim iustificari hominē per fidē sine operibus legis. An Iudeorū deus tantū? Nonne & gentiū? Immo & gentium. Quoniā quidē unus est deus qui iustificat circūcisionem ex fide: & præputium per fidem. Legē ergo destruimus per fidem? Absit. Sed legem statuimus.

IIII. Quid ergo dicemus inuenisse Abraam patrē nostrū secundū carnē? Si em̄ Abraam ex operib⁹ legis iustificatus est, habet gloriā: sed nō apud deū. Quid enim dicit scriptura? Credidit Abraā deo: & reputatū est illi ad iustitiā. Ei aūt qui operat̄, merces nō imputat̄ secūdū gratiā, sed secundū debitum. Ei uero qui nō operat̄: credenti aūt in eū, qui iustificat impiū, reputatur fides eius ad iustitiam secūdū propositū gratiæ dei: sicut & Dauid dicit, beatitudinē hominis cui deus accepto fert iustitiā sine operibus. Beati quorum remissæ sunt iniquitates: & quorum tecta sunt peccata. Beat⁹ uir cui nō imputauit dominus peccatū. Beatitudo ergo hæc in circūcisione tantū manet: an etiā in præputio? Dicimus em̄ quia reputata est fides Abraæ ad iustitiam. Quomodo ergo reputata est? In circūcisione, an in præputio? Non in circūcisione, sed in præputio. Et signū accepit circuncisionis signaculum iustitiæ fidei quæ est in præputio: ut sit pater omniū credentiū per præputiū: ut reputet & illis ad iustitiā: Vt sit pater circū

ρα περιτομῆς, τοῖς οὐκ ἐκ περιτομῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς στοιχοῦσι τοῖς ἴχνεσι τῆς πίστεως, τῆς ἐν ἀκροβυστίᾳ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ. οὐ γὰρ διὰ νόμου ἡ ἐπαγγελία τῷ Ἀβραὰμ, ἢ τῷ σπέρματι αὐτοῦ, τὸ κληρονόμον αὐτὸν εἶναι τοῦ κόσμου. ἀλλὰ διὰ δικαιοσύνης πίστεως. εἰ γὰρ οἱ ἐκ νόμου κληρονόμοι, κεκένωται ἡ πίστις, κατήργηται ἡ ἐπαγγελία. ὁ γὰρ νόμος ὀργὴν κατεργάζεται. οὗ γάρ ἐστι νόμος, οὐδὲ παράβασις. διὰ τοῦτο ἐκ πίστεως ἵνα κατὰ χάριν, εἰς τὸ εἶναι βεβαίαν τὴν ἐπαγγελίαν παντὶ τῷ σπέρματι, οὐ τῷ ἐκ τοῦ νόμου μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ ἐκ πίστεως Ἀβραάμ, ὅς ἐστι πατὴρ πάντων ἡμῶν. καθὼς γέγραπται, ὅτι πατέρα πολλῶν ἐθνῶν τέθεικά σε, κατέναντι οὗ ἐπίστευσε θεοῦ, τοῦ ζωοποιοῦντος τοὺς νεκροὺς, καὶ καλοῦντος τὰ μὴ ὄντα, ὡς ὄντα. ὃς παρ' ἐλπίδα ἐπ' ἐλπίδι ἐπίστευσεν, εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸν πατέρα πολλῶν ἐθνῶν κατὰ τὸ εἰρημένον. οὕτως ἔσται τὸ σπέρμα σου. καὶ μὴ ἀσθενήσας τῇ πίστει, οὐ κατενόησε τὸ ἑαυτοῦ σῶμα ἤδη νενεκρωμένον, ἑκατονταέτης που ὑπάρχων, καὶ τὴν νέκρωσιν τῆς μήτρας Σάρρας, εἰς δὲ τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ θεοῦ οὐ διεκρίθη τῇ ἀπιστίᾳ, ἀλλ' ἐνεδυναμώθη τῇ πίστει, δοὺς δόξαν τῷ θεῷ, καὶ πληροφορηθεὶς, ὅτι ὃ ἐπήγγελται, δυνατός ἐστι καὶ ποιῆσαι. Διὸ καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. οὐκ ἐγράφη δὲ δι' αὐτὸν μόνον, ὅτι ἐλογίσθη αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς, οἷς μέλλει λογίζεσθαι, τοῖς πιστεύουσιν ἐπὶ τὸν ἐγείραντα Ἰησοῦν τὸν κύριον ἡμῶν ἐκ νεκρῶν, ὃς παρεδόθη διὰ τὰ παραπτώματα ἡμῶν, καὶ ἠγέρθη διὰ τὴν δικαίωσιν ἡμῶν.

1A Δικαιωθέντες οὖν ἐκ πίστεως, εἰρήνην ἔχομεν πρὸς τὸν θεὸν, διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐσχήκαμεν τῇ πίστει εἰς τὴν χάριν ταύτην, ἐν ᾗ ἑστήκαμεν καὶ καυχώμεθα ἐπ' ἐλπίδι τῆς δόξης τοῦ θεοῦ. οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ

ter circuncisionis, ijs qui non solũ genus ducerent à circũcisis, uerũ etiam ingrederent uestigijs fidei, quæ fuit in præputio patris nostri Abrahæ. Non em̃ per legem promissio contigit Abrahæ, aut semini eius, illum hæredem fore mundi, sed per iustitiã fidei. Etenim si ij qui ad legẽ pertinent, hæredes sunt, inanis facta est fides, et irrita facta est promissio. nam lex iram operatur. Siquidẽ ubi non est lex ibi nec transgressio est. Idcirco ex fide datur hæreditas, ut secundũ gratiã, ut firma sit promissio uniuerso semini: nõ ei, quod est ex lege tantũ, uerũ etiam ei, quod est ex fide Abrahæ, qui est pater omnium nostrũ. Sicut scriptũ est: Patrem multarũ gentium constitui te, nimirũ ad exemplũ dei cui crediderat, qui uitæ restituit mortuos: ac uocat ea quæ non sunt, tanq̃ sint: qui præter spem sub spe credidit, se fore patrem multarũ gentium, iuxta id quod dictũ est: Sic erit semen tuũ. Ac nõ infirmatus fide, haud considerauit suum ipsius corpus iam emortuũ, cum centũ ferè natus esset annos, nec emortuã uuluã Saræ: uerũ ad promissionẽ dei non hæsitabat ob incredulitatem, sed robustus factus est fide, tribuens gloriã deo: certa persuasione cõcepta, quod is qui promiserat, idem potens esset & præstare. Quapropter etiã imputatũ est illi ad iustitiã. Non scriptũ est aũt propter illũ tantũ, imputatum fuisse illi, sed etiã ꝓpter nos, quibus imputabitur, credentibus in eum, qui excitauit Iesum dn̄m nostrũ à mortuis, qui tradit⁹ fuit propter peccata nostra, & excitatus est propter iustificationẽ nostri. Iustificati igitur ex fide, pacem habemus erga deum, per dominũ nostrũ Iesum Christũ: per quem & cõtigit nobis, ut fide perduceremur in gratiã hanc, in qua stamus & gloriamur sub spe gloriæ dei. Nec id solum, uerum etiã gloriamur

ter circũcisionis: nõ his tantum qui sunt ex circũcisione: sed & his qui sectant uestigia fidei, quæ est in in præputio patris nostri Abraæ. Nõ enim per legem promissio Abraæ aut semini eius, ut hæres esset mũdi: sed per iusticiam fidei. Si enim qui ex lege hæredes sunt: exinanita est fides: abolita est promissio. Lex enim iram operatur. Vbi enim non est lex, nec præuaricatio. Ideo ex fide ut secundum gratiam firma sit promissio omni semini. Nõ ei qui ex lege est solũ, sed & ei qui ex fide est Abrahæ, qui pater est omnium nostrum: sicut scriptum est: Quia patrem multarũ gentium posui te ante deũ cui credidisti: qui uiuificat mortuos, & uocat ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt. Qui contra spem in spem credidit, ut fieret pater multarum gentium: secundum quod dictum est ei: Sic erit semen tuum sicut stellæ cœli & arena maris. Et non est infirmatus in fide: nec considerauit corpus suũ emortuum cum iam fere centum esset annorum, & emortuã uuluam Saræ. In repromissione etiam dei non hæsitauit diffidentia, sed confortatus est fide, dans gloriam deo, plenissime sciens: quia quæcunque promisit deus, potens est & facere. Ideo & reputatum est illi ad iusticiam. Non est autem scriptũ tantũ propter ipsum: quia reputatum est illi ad iusticiam, sed & propter nos quibus reputabit credentibus in eum qui suscitauit Iesum Christum dominum nostrũ a mortuis: qui traditus est propter delicta nostra: et resurrexit propter iustificationem nostrã. Iustificati V. ergo ex fide, pacem habeamus ad deũ per dominũ nostrum Iesum Christum, per quẽ habemus accessum per fidẽ in gratiã, istam in qua stamus, & gloriamur in spe gloriæ filiorũ dei. Nõ solum

λὰ καὶ καυχώμεθα ἐν ταῖς θλίψε/
σιν, εἰδότες, ὅτι ἡ θλῖψις ὑπομο/
νὴν κατεργάζεται, ἡ δὲ ὑπομονὴ δο
κιμήν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα. ἡ δὲ ἐλ
πὶς οὐ καταισχύνει, ὅτι ἡ ἀγάπη τοῦ
θεοῦ ἐκκέχυται ἐν ταῖς καρδίαις
ἡμῶν, διὰ πνεύματος ἁγίου τοῦ
δοθέντος ἡμῖν.

ιβ ΕΤΙ γὰρ χριστὸς, ὄντων ἡμῶν ἀ/
σθενῶν κατὰ καιρὸν, ὑπὲρ ἀσεβῶν
ἀπέθανε. μόλις γὰρ ὑπὲρ δικαίου
τις ἀποθανεῖται. ὑπὲρ γὰρ τοῦ ἀγα/
θοῦ τάχα τις καὶ τολμᾷ ἀποθανεῖν.
συνίστησι δὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην εἰς
ἡμᾶς ὁ θεὸς, ὅτι ἔτι ἁμαρτωλῶν ὄν/
των ἡμῶν, χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέ/
θανε. πολλῷ οὖν μᾶλλον δικαιω/
θέντες νῦν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ, σω
θησόμεθα δι' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὀργῆς.
εἰ γὰρ ἐχθροὶ ὄντες, κατηλλάγη/
μεν τῷ θεῷ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ
αὐτοῦ πολλῷ μᾶλλον καταλλαγέν
τες σωθησόμεθα ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ. οὐ
μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ καυχώμενοι ἐν
τῷ θεῷ διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ιησοῦ
χριστοῦ, δι' οὗ νῦν τὴν καταλλαγὴν
ἐλάβομεν. Διὰ τοῦτο, ὥσπερ δι' ἑνὸς
ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον
εἰσῆλθε, καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ θά
νατος, καὶ οὕτως εἰς πάντας ἀνθρώ/
πους ὁ θάνατος διῆλθεν, ἐφ' ᾧ πάντες
ἥμαρτον. Αχρι γὰρ νόμου ἁμαρτία
ἦν ἐν κόσμῳ, ἁμαρτία δὲ οὐκ ἐλλο/
γεῖται, μὴ ὄντος νόμου.

ιγ ΑΛΛ' ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος ἀπὸ
Ἀδὰμ μέχρι μωσέως, καὶ ἐπὶ τοὺς
μὴ ἁμαρτήσαντας ἐπὶ τῷ ὁμοιώ/
ματι τῆς παραβάσεως Ἀδὰμ, ὅς ἐστι
τύπος τοῦ μέλλοντος.

ιδ ΑΛΛ' οὐχ ὡς τὸ παράπτωμα, οὕ/
τως καὶ τὸ χάρισμα. Εἰ γὰρ τῷ τοῦ
ἑνὸς παραπτώματι οἱ πολλοὶ ἀπέθα
νον, πολλῷ μᾶλλον ἡ χάρις τοῦ θεοῦ,
καὶ ἡ δωρεὰ ἐν χάριτι, τῇ τοῦ ἑνὸς
ἀνθρώπου ιησοῦ χριστοῦ, εἰς τοὺς πλ
λοὺς ἐπερίσσευσε. καὶ οὐχ ὡς δι' ἑ/
νὸς ἁμαρτήσαντος, τὸ δώρημα. Τὸ
μὲν γὰρ κρῖμα ἐξ ἑνὸς εἰς κατάκρι/
μα, τὸ δὲ χάρισμα ἐκ πολλῶν πα
ραπτωμάτων εἰς δικαίωμα. Εἰ γὰρ τῷ
τοῦ ἑνὸς παραπτώματι ὁ θάνατος ἐβα
σίλευσε διὰ τοῦ ἑνὸς, πολλῷ μᾶλλον
οἱ τὴν

gloriamur ſuper afflictionibus: ſci
entes, quod afflictio patientiã pa
riat, patientia uero probationem
probatio autẽ ſpem. Porrò ſpes
non pudefacit, quod dilectio dei
effuſa ſit in cordibus noſtris, per
ſpiritũ ſanctum qui datus eſt no/
bis. Chriſtus eñ, cum adhuc eſſe/
mus infirmi iuxta temporis ratio
nem, pro impijs mortuus eſt. Nã
uix pro iuſto quiſquã morietur. Si/
quidẽ pro bono forſitan aliquis
etiam mori ſuſtinet. Cõmendat
autem ſuam charitatem erga nos
deus, quod cum adhuc eſſemus
peccatores, Chriſtus pro nobis
mortuus fuit. Multo igitur ma/
gis iuſtificati nunc ſanguine eius,
ſeruabimur per eum ab ira. Nam
ſi cũ inimici eſſemus, reconciliati
ſumus deo per mortem filij eius,
multo magis reconciliati ſeruabi
mur per uitam ipſius. Non ſolum
autem hoc, uerum etiam glorian
tes in deo per dominũ noſtrum
Ieſum Chriſtum, per quem nunc
reconciliationem aſſecuti ſumus.
Propterea, quemadmodum pro
pter unum hominem peccatũ in
mundũ introijt, ac per peccatum
mors, & ſic in omnes homines
mors peruaſit, quatenus omnes
peccauimus. Vſq; ad legem enim
peccatũ erat in mũdo: porrò pec/
catum nõ imputatur, cum nõ eſt
lex. Imò regnauit mors ab Adam
uſq; ad Moſen, in eos quoque qui
non peccauerant ad ſimilitudinẽ
tranſgreſſionis Adam, qui typũ
gerit illius futuri. At nõ ut pecca/
tum, ita & donũ. Nam ſi unius de
licto multi mortui ſũt, multo ma
gis gratia dei, & donũ per gratiã,
quæ fuit unius hominis Ieſu Chri
ſti, in multos exuberauit. Et nõ ſi/
cut per unũ qui peccauerat, uene
rat mors, ita donum. Nam cõde/
mnatio quidẽ ex uno delicto ad
cõdemnationẽ, donũ aũt ex mul
tis delictis ad iuſtificationẽ. Ete/
nim ſi per unius delictum mors
regnauit per unum, multo magis

ñ, qui

autẽ ſed etiã gloriamur in
tribulationibus, ſciẽtes qđ
tribulatio patientiã opera/
tur: patientia autem proba
tionem: probatio uero ſpẽ.
Spes autem nõ confundit:
quia charitas dei diffuſa eſt
in cordibus noſtris per ſpi/
ritum ſanctũ qui datus eſt
nobis. Vt quid enim Chri/
ſtus cum adhuc infirmi eſ/
ſemus ſecundum tempus,
pro impijs mortuꝰ eſt? Vix
enim pro iuſto quis mori/
tur: nam pro bono forſitan
quis audeat mori. Commẽ
dat autem charitatẽ ſuam
deus in nobis: quoniam ſi
cum adhuc peccatores eſſe
mus ſecundũ tempus, Chri
ſtus pro nobis mortuus eſt:
multo igitur magis nunciu
ſtificati in ſanguine ipſiꝰ, ſal
ui erimus ab ira per ipſum.
Si eñ cum inimici eſſemus
reconciliati ſumus deo per
mortem filij eius: multo ma
gis reconciliati ſalui erimus
in uita ipſius. Nõ ſolum au
tem, ſed & gloriamur in deo
per dominum noſtrum Ie/
ſum Chriſtum per quẽ nũc
reconciliationẽ accepimus.
Propterea ſicut per unũ ho
minẽ peccatũ in hunc mun
dum intrauit: & per pecca/
tum mors: & ita in oñes ho
mines mors pertranſijt: in
quo oñes peccauerũt. Vſq;
ad legẽ eñ peccatũ erat in
mundo. Peccatum autẽ nõ
imputabit, cũ lex non eſſet:
ſed regnauit mors ab Adã
uſq; ad Moyſen etiã in eos
qui nõ peccauerunt in ſimi
litudinem præuaricationis
Adæ, qui eſt forma futuri.
Sed non ſicut delictum, ita
& donũ. Si enim unius de/
licto multi mortui ſunt mul
to magis gratia dei & do/
num in gratia unius homi/
nis Ieſu Chriſti in plures a/
bundauit. Et non ſicut per
unum peccatum, ita & do/
num. Nam iudiciũ ex uno
in condẽnationẽ: gratia au/
tem ex multis delictis in iu
ſtificationem. Si enim in u/
nius delicto mors regnauit
per unũ: multo magis abũ/
dantiam

οἱ πλὼ περισσείαν τῆς χάριτος καὶ τῆς δωρεᾶς τῆς δικαιοσύνης λαμβάνοντες, ἐν ζωῇ βασιλεύσουσι διὰ τοῦ ἑνὸς Ιησοῦ χριστοῦ. ἄρα οὖν ὡς δι' ἑνὸς παραπτώματος εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς κατάκριμα, οὕτω καὶ δι' ἑνὸς δικαιώματος εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς δικαίωσιν ζωῆς. ὥσπερ γὰρ διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου, ἁμαρτωλοὶ κατεστάθημεν οἱ πολλοί, οὕτως καὶ διὰ τῆς ὑπακοῆς τοῦ ἑνὸς δίκαιοι κατασταθήσονται οἱ πολλοί. Νόμος δὲ παρεισῆλθεν, ἵνα πλεονάσῃ τὸ παράπτωμα. οὗ δὲ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις. ἵνα ὥσπερ ἐβασίλευσεν ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θανάτῳ, οὕτως καὶ ἡ χάρις βασιλεύσῃ διὰ δικαιοσύνης εἰς ζωὴν αἰώνιον, διὰ Ιησοῦ χριστοῦ.

Τί οὖν ἐροῦμεν; Ἐπιμενοῦμεν τῇ ἁμαρτίᾳ, ἵνα ἡ χάρις πλεονάσῃ; μὴ γένοιτο. οἵτινες ἀπεθάνομεν τῇ ἁμαρτίᾳ, πῶς ἔτι ζήσομεν ἐν αὐτῇ;

Ἢ ἀγνοεῖτε, ὅτι ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς χριστὸν Ιησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν; συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον, ἵνα, ὥσπερ ἠγέρθη χριστὸς ἐκ νεκρῶν, διὰ τῆς δόξης τοῦ πατρός, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν. εἰ γὰρ σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐσόμεθα. τοῦτο γινώσκοντες, ὅτι ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος συνεσταυρώθη, ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας, τοῦ μηκέτι δουλεύειν ἡμᾶς τῇ ἁμαρτίᾳ. ὁ γὰρ ἀποθανών, δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας. Εἰ δὲ ἀπεθάνομεν σὺν χριστῷ, πιστεύομεν, ὅτι καὶ συζήσομεν αὐτῷ. εἰδότες ὅτι χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν, οὐκέτι ἀποθνήσκει, θάνατος αὐτοῦ οὐκέτι κυριεύει. ὃ γὰρ ἀπέθανε, τῇ ἁμαρτίᾳ ἀπέθανεν ἐφάπαξ. ὃ δὲ ζῇ, ζῇ τῷ θεῷ. οὕτως καὶ ὑμεῖς λογίζεσθε ἑαυτοὺς, νεκροὺς μὲν εἶναι τῇ ἁμαρτίᾳ, ζῶντας δὲ τῷ θεῷ ἐν χριστῷ Ιησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

Μὴ οὖν βασιλευέτω ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θνητῷ ὑμῶν σώματι, εἰς τὸ ὑπακούειν αὐτῇ ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτῆ.

Μηδὲ

ñ, qui exuberantiã gratiæ & doni iuſtitiæ accipiunt, per uitã regnabunt autore uno Ieſu Chriſto. Ita que ſicut per unius delictum propagatum eſt malũ in omẽs homines ad cõdemnationẽ, ita & per unius iuſtificationẽ propagaẽ bonum in omẽs homines ad iuſtificationẽ uitæ. Quẽadmodũ enim per inobedientiã unius hominis, peccatores cõſtituti fuim⁹ multi. ita per obediẽtiã unius, iuſti cõſtituentur multi. Cæterũ lex obiter ſubĩjt, ut abũdaret delictũ. Vbi uero exuberauit peccatũ, ibi magis exuberauit gratia: ut quẽadmodum regnauerat peccatũ in morte, ſic & gratia regnaret per iuſticiã ad uitã æternã, per Ieſum Chriſtum. Quid igitẽ dicemus? Manebimus in peccato, ut gratia abũdet? Abſit. Qui mortui ſum⁹ peccato, quomodo poſthac uiuem⁹ in eodẽ? An ignoratis, qđ quicunq; baptizati ſumus in Chriſtũ Ieſum, in mortẽ eius baptizati ſumus? Sepulti igitẽ ſumus unà cũ illo per baptiſmũ in mortẽ, ut quẽ admodũ excitatus eſt Chriſt⁹ ex mortuis, per gloriam patris, ita & nos in nouitate uitæ ambulem⁹. Nam ſi inſititĩ facti ſumus illi per ſimilitudinẽ mortis eius, nimirũ & reſurrectiõis participes erim⁹: illud ſcientes, qđ uetus ille noſter homo cũ illo crucifixus eſt, ut aboleretur corpus peccati, ut poſthac nõ ſeruiamus peccato. Etẽm qui mortuus eſt, iuſtificatus eſt à peccato. Quod ſi mortui ſumus cũ Chriſto, credimus quod & uiuemus cũ illo. Sciẽtes qđ Chriſt⁹ excitatus à mortuis, nõ amplius moritur: mors illi nõ ampli⁹ dominatur. Nã qđ mortuus fuit, peccato mortuus fuit ſemel: qđ aũt uiuit, uiuit deo. Ita & uos reputate uoſipſos, mortuos qdẽ eſſe pcto, uiuẽtes aũt deo p Chriſtũ Ieſum dnm noſtrũ. Ne regnet igitur peccatũ in mortali ueſtro corpore, ut obediatis illi p cupiditates eius.

Neq;

dantiam gratiæ & donationis & iuſticiæ accipientes in uita, regnabũt per unum Ieſum Chriſtũ. Igitur ſicut per unius delictũ in omnes homines in cõdẽnationẽ, ſic & per unius iuſticiã in omnes homines in iuſtificationẽ uitæ. Sicut enim per inobediẽtiam unius hominis peccatores conſtituti ſunt multi: ita & per unius obediẽtiam iuſti conſtituentur multi. Lex aũt ſubintrauit, ut abũdaret delictum. Vbi autẽ abundauit delictũ, ſuperabundauit & gratia. Vt ſicut regnauit peccatũ in mortẽ, ita & gratia regnet per iuſticiã in uitam æternã: per Ieſum Chriſtum dominũ noſtrum.

Quid ergo dicemus? Manebimus in peccato: ut gratia abũdet? Abſit. Qui eĩ mortui ſumus peccato: q̃modo adhuc uiuemus in illo? An ignoratis fratres: qa quicũq; baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus. Cõſepulti enim ſum⁹ cũ illo per baptiſmũ in mortẽ: ut quomodo Chriſtus ſurrexit a mortuis per gloriã patris: ita & nos in nouitate uitæ ambulemus. Si enim cõplãtati facti ſumus ſimilitudini mortis eius, ſimul & reſurrectionis erimus. Hoc ſciẽtes: quia uetus homo noſter ſimul crucifix⁹ eſt, ut deſtruatur corpus peccati: ut ultra nõ ſeruiam⁹ peccato. Qui enim mortu⁹ eſt, iuſtificatus eſt a peccato. Si autẽ mortui ſumus cũ Chriſto: credimus quia ſimul etiam uiuemus cum illo. Sciẽtes quod Chriſtus reſurgẽs ex mortuis iam nõ moritur: mors illi ultra non dominabitur. Quod enim mortuus eſt peccato, mortuus eſt ſemel. Quod autem uiuit, uiuit deo. Ita & uos exiſtimate uos mortuos quidẽ eſſe peccato: uiuentes autẽ deo, in Chriſto Ieſu. Non ergo regnet peccatũ in ueſtro mortali corpore, ut obediatis concupiſcentijs eius. Sed

VI.

E 2 neq;

μηδὲ παριστάνετε τὰ μέλη ὑμῶν, ὅπλα ἀδικίας τῇ ἁμαρτίᾳ, ἀλλὰ παραστήσατε ἑαυτοὺς τῷ θεῷ, ὡσεὶ ἐκ νεκρῶν ζῶντας, καὶ τὰ μέλη ὑμῶν, ὅπλα δικαιοσύνης τῷ θεῷ. Ἁμαρτία γὰρ ὑμῶν οὐ κυριεύσει. οὐ γάρ ἐστε ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ὑπὸ χάριν. Τί οὖν; Ἁμαρτήσομεν, ὅτι οὐκ ἐσμὲν ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ὑπὸ χάριν; μὴ γένοιτο. οὐκ οἴδατε, ὅτι ᾧ παριστάνετε ἑαυτοὺς δούλους εἰς ὑπακοήν, δοῦλοί ἐστε, ᾧ ὑπακούετε, ἤτοι ἁμαρτίας εἰς θάνατον, ἢ ὑπακοῆς εἰς δικαιοσύνην; Χάρις δὲ τῷ θεῷ, ὅτι ἦτε δοῦλοι τῆς ἁμαρτίας, ὑπηκούσατε δὲ ἐκ καρδίας, εἰς ὃν παρεδόθητε τύπον διδαχῆς. Ἐλευθερωθέντες δὲ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, ἐδουλώθητε τῇ δικαιοσύνῃ. Ἀνθρώπινον λέγω, διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς ὑμῶν. ὥσπερ γὰρ παρεστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ ἀκαθαρσίᾳ, καὶ τῇ ἀνομίᾳ, εἰς τὴν ἀνομίαν, οὕτω νῦν παραστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ δικαιοσύνῃ, εἰς ἁγιασμόν. ὅτε γὰρ δοῦλοι ἦτε τῆς ἁμαρτίας, ἐλεύθεροι ἦτε τῇ δικαιοσύνῃ. Τίνα οὖν καρπὸν εἴχετε τότε, ἐφ' οἷς νῦν ἐπαισχύνεσθε; Τὸ γὰρ τέλος ἐκείνων θάνατος. Νυνὶ δὲ ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, δουλωθέντες δὲ τῷ θεῷ, ἔχετε τὸν καρπὸν ὑμῶν εἰς ἁγιασμόν, τὸ δὲ τέλος ζωὴν αἰώνιον. Τὰ γὰρ ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας, θάνατος. Τὸ δὲ χάρισμα τοῦ θεοῦ, ζωὴ αἰώνιος, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

7 Ἢ ἀγνοεῖτε ἀδελφοί, γινώσκουσι γὰρ νόμον λαλῶ, ὅτι ὁ νόμος κυριεύει τοῦ ἀνθρώπου, ἐφ' ὅσον χρόνον ζῇ; Ἡ γὰρ ὕπανδρος γυνὴ, τῷ ζῶντι ἀνδρὶ δέδεται νόμῳ. ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνήρ, κατήργηται ἀπὸ τοῦ νόμου τοῦ ἀνδρός. ἄρα οὖν ζῶντος τοῦ ἀνδρὸς μοιχαλὶς χρηματίσει, ἐὰν γένηται ἀνδρὶ ἑτέρῳ. Ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνήρ, ἐλευθέρα ἐστὶν ἀπὸ τοῦ νόμου, τοῦ μὴ εἶναι αὐτὴν μοιχαλίδα, γενομένην ἀνδρὶ ἑτέρῳ. ὥστε ἀδελφοί μου καὶ ὑμεῖς ἐθανατώθητε τῷ νόμῳ διὰ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸ γενέσθαι ὑμᾶς ἑτέρῳ, τῷ ἐκ νεκρῶν ἐγερθέντι, ἵνα καρποφορήσωμεν τῷ

Neq; accommodetis membra uestra, arma iniustitiæ peccato, sed accommodetis uosmetipsos deo, uelut ex mortuis uiuētes, & membra uestra arma iustitiæ deo. Peccatum em̄ uobis non dominabit̄. Non em̄ estis sub lege, sed sub gratia. Quid igitur? Peccabimus, qđ nō simus sub lege, sed sub gratia? Absit. An nescitis, quod cui accōmodatis uosipsos seruos ad obediendū, eius serui estis, cui obeditis, siue peccati ad mortē, siue obedientiæ ad iustitiā? Gratia aūt deo quod fuistis quidē serui peccati, sed obedistis ex animo, in eam in quā traducti estis formā doctrinæ. Cæterū liberati à peccato, serui facti estis iustitiæ. Humanum quiddā dico, propter infirmitatē carnis uestræ. Quemadmodū em̄ præbuistis membra uestra serua immūditiæ & iniquitati, ad aliam atq; aliā iniquitatē, sic & nūc præbete membra uestra serua iustitiæ ad sanctificationē. Cum em̄ serui essetis peccati, liberi eratis iustitiæ Quē igitur fructū habebatis tūc in his, de quibus nūc erubescitis? Nam finis illorū mors. Nūc uero manumissi à peccato, serui aūt facti deo, habetis fructū uestrū in sanctificationē, finem autē uitam æternā. Etenim autoramenta peccati, mors: donum aūt dei, uita æterna, per Christum Iesum dominum nostrū.

7 An ignoratis fratres, scientibus em̄ legem loquor. quod lex tantisper dominetur homini, quoad ea uixerit? Nā uiro obnoxia mulier, uiuenti uiro alligata est per legē, quod si mortuus fuerit uir, liberata est à lege uiri. Proinde uiuēte uiro, adultera uocabit̄, si se iunxerit alteri uiro. Sin aūt mortuus fuerit uir, libera est à iure uiri: ut non sit adultera, si iuncta fuerit alteri uiro. Itaque fratres mei, uos quoque mortificati estis legi per corp⁹ Christi, ut iungeremini alteri, nimirum ei qui ex mortuis surrexit, ut fructifice-

neq; exhibeatis mēbra uestra arma iniquitatis peccato, sed exhibete uos deo tāquam ex mortuis uiuētes: & membra uestra arma iustitiæ deo. Peccatū enim uobis nō dominabit̄. Non em̄ sub lege estis, sed sub gratia. Quid ergo? Peccabimus: quoniā nō sumus sub lege, sed sub gratia? Absit. An nescitis quoniā cui exhibetis uos seruos ad obediēdum: serui estis eius cui obedistis: siue peccati ad mortē: siue obeditiōis ad iusticiā. Grās autē deo quod fuistis serui peccati: obedistis autem ex corde in eam formā doctrinæ in qua traditi estis. Liberati autē a peccato, serui facti estis iusticiæ. Humanum dico propter infirmitatē carnis uestræ. Sicut enim exhibuistis mēbra uestra seruire immūdiciæ & iniquitati ad iniquitatē: ita nunc exhibete membra uestra seruire iusticiæ in sanctificationem. Cum enim serui essetis peccati, liberi fuistis iusticiæ. Quē ergo fructū habuistis tunc in illis in quibus nunc erubescitis? Nam finis illorum mors est. Nūc uero liberati a peccato: serui autē facti deo, habetis fructū uestrum in sanctificationē: finem uero uitam æternā. Stipendia enim peccati mors: gratia autē dei uita æterna: in Christo Iesu domino nostro.

7 An ignoratis fratres: sciētibus enim legē loquor: quia lex in homine dominatur quanto tēpore uiuit. Nam quæ sub uiro est mulier: uiuēte uiro alligata est legi. Si autem mortuus fuerit uir eius, soluta est a lege uiri. Igitur uiuente uiro uocabit̄ adultera, si fuerit cum alio uiro. Si autem mortuus fuerit uir eius, liberata est a lege uiri ut non sit adultera, si fuerit cum alio uiro. Itaque fratres mei & uos mortificati estis legi per corpus Christi, ut sitis alterius, qui ex mortuis resurrexit ut fructificetis

VII.

mus

μὼ τῷ θεῷ. ὅτε γὼ ἦμεν ἐν τῇ σαρκὶ, τὰ παθήματα τῶν ἁμαρτιῶν, τὰ διὰ τοῦ νόμου ἐνηργεῖτο ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν, εἰς τὸ καρποφορῆσαι τῷ θανάτῳ. Νυνὶ δὲ κατηργήθημεν ἀπὸ τοῦ νόμου, ἀποθανόντες ἐν ᾧ κατειχόμεθα, ὥστε δουλεύειν ἡμᾶς ἐν καινότητι πνεύματος, καὶ οὐ παλαιότητι γράμματος. Τί οὖν ἐροῦμεν; Ο νόμος ἁμαρτία; μὴ γένοιτο. Ἀλλὰ τὴν ἁμαρτίαν οὐκ ἔγνων, εἰ μὴ διὰ νόμου. Τήν τε γὰρ ἐπιθυμίαν οὐκ ἤδειν, εἰ μὴ ὁ νόμος ἔλεγεν, οὐκ ἐπιθυμήσεις. Ἀφορμὴν δὲ λαβοῦσα, ἡ ἁμαρτία διὰ τῆς ἐντολῆς κατειργάσατο ἐν ἐμοὶ πᾶσαν ἐπιθυμίαν. Χωρὶς γὰρ νόμου, ἁμαρτία νεκρά. Ἐγὼ δὲ ἔζων χωρὶς νόμου ποτέ. Ἐλθούσης δὲ τῆς ἐντολῆς, ἡ ἁμαρτία ἀνέζησεν, ἐγὼ δὲ ἀπέθανον. Καὶ εὑρέθη μοι ἡ ἐντολὴ ἡ εἰς ζωὴν, αὕτη εἰς θάνατον. Ἡ γὰρ ἁμαρτία ἀφορμὴν λαβοῦσα διὰ τῆς ἐντολῆς, ἐξηπάτησέ με, καὶ δι' αὐτῆς ἀπέκτεινεν. Ὥστε ὁ μὲν νόμος ἅγιος, καὶ ἡ ἐντολὴ ἁγία καὶ δικαία καὶ ἀγαθή. Τὸ οὖν ἀγαθὸν, ἐμοὶ γέγονε θάνατος; μὴ γένοιτο. Ἀλλὰ ἡ ἁμαρτία. ἵνα φανῇ ἁμαρτία, διὰ τοῦ ἀγαθοῦ μοι κατεργαζομένη θάνατον, ἵνα γένηται καθ' ὑπερβολὴν ἁμαρτωλὸς ἡ ἁμαρτία διὰ τῆς ἐντολῆς.

IH Οἴδαμεν γάρ, ὅτι ὁ νόμος πνευματικός ἐστιν. Ἐγὼ δὲ σαρκικός εἰμι, πεπραμένος ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν. Ὃ γὰρ κατεργάζομαι, οὐ γινώσκω. Οὐ γὰρ ὃ θέλω, τοῦτο πράσσω, ἀλλ' ὃ μισῶ, τοῦτο ποιῶ. Εἰ δὲ ὃ οὐ θέλω, τοῦτο ποιῶ, σύμφημι τῷ νόμῳ, ὅτι καλός. Νυνὶ δὲ οὐκέτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτὸ, ἀλλὰ ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία. Οἶδα γάρ, ὅτι οὐκ οἰκεῖ ἐν ἐμοὶ, τουτέστιν ἐν τῇ σαρκί μου, ἀγαθόν. Τὸ γὰρ θέλειν παράκειταί μοι, τὸ δὲ κατεργάζεσθαι τὸ καλὸν, οὐχ εὑρίσκω. Οὐ γὰρ ὃ θέλω ποιῶ ἀγαθόν, ἀλλ' ὃ οὐ θέλω κακόν, τοῦτο πράσσω. Εἰ δὲ ὃ οὐ θέλω ἐγὼ, τοῦτο ποιῶ, οὐκέτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτὸ, ἀλλὰ ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία. Εὑρίσκω ἄρα τὸν νόμον τῷ θέλοντι ἐμοὶ ποιεῖν τὸ καλὸν, ὅτι ἐμοὶ τὸ κακὸν

mus deo. Cum enim essemus in carne, affectus peccatorum, qui sunt per legem, uigebant in membris nostris ad fructificandū morti. Nunc autē liberati sumus à lege, mortui ei in qua detinebamur ut seruiamus per nouitatem spiritus, & non per uetustatem literæ. Quid ergo dicemus? Lex peccatum est? Absit. Sed peccatum nō cognoui, nisi per legem. Nam & concupiscentiā non nouissem, nisi lex dixisset: nō concupisces. Sed occasione accepta, peccatum per præceptū genuit in me omnem cōcupiscentiā. Siquidem absq; lege, peccatū erat mortuū. Ego aūt uiuebam sine lege quondā. Porrò ueniente mandato, peccatū reuixit: ego uero mortuus sum. Et repertū est, mandatū quod institutum erat ad uitam, mihi cedere ad mortem. Nam peccatū occasione accepta per præceptū, decepit me: & per illud occidit. Itaque lex ipsa quidē sancta, et præceptū sanctum ac iustum et bonū. Ergo quod bonū erat, mihi factum est mors? Absit. Imò peccatū. Vt appareret peccatū, per id quod erat bonū mihi gignere mortē, ut fieret maiorem in modū peccās peccatum per mandatū. Scimus enim quia lex spiritalis est: Ego aūt carnalis sum, uænū datus sub peccato. Quod em̄ operor, nō intelligo. Nō enim quod uolo bonū, hoc ago, sed quod odio malū, illud facio. Si aūt quod nolo illud facio: cōsentio legi, q̄niam bona est. Nūc aūt iam nō ego operor illud, sed q̄ habitat in me peccatū. Scio enim quia nō habitat in me hoc est in carne mea bonū. Nā uelle adiacet mihi: perficere autē bonum non inuenio. Nō enim quod uolo bonū hoc facio, sed quod nolo malum hoc ago. Si autem quod nolo illud facio: iam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. Inuenio igitur legem uolēti mihi facere bonum: quoniam mihi malum

cetis deo. Cū enim essemus in carne: passiōes peccatorū quæ per legē erāt, operabātur in mēbris nostris ut fructificarēt morti. Nunc autē soluti sumus a lege mortis in qua detinebamur: ita ut seruiamus in nouitate spiritus, & nō in uetustate litteræ. Quid ergo dicemus? Lex peccatū est. Absit. Sed peccatū nō cognoui, nisi per legē. Nam cōcupiscentiā nesciebam, nisi lex diceret: Nō cōcupisces. Occasione autē accepta: peccatū per māda/tum operatum est in me omnem cōcupiscentiā. Sine lege enim peccatū mortuū erat. Ego autē uiuebam sine lege aliquādo: Sed cū uenisset mandatū, peccatū reuixit. Ego autem mortuus sum, & inuentū est mihi mādatū quod erat ad uitā, hoc esse ad mortē. Nam peccatum occasione accepta per mandatū seduxit me: & per illud occidit. Itaq; lex quidē sancta & mādatū sanctū & iustū & bonū. Q̄d ergo bonū est, mihi factū est mors? Absit. Sed peccatū ut appareat peccatū, per bonū operatū est mihi mortē, ut fiat supra modū peccās peccatum per mandatū. Scimus enim quia lex spiritalis est: Ego aūt carnalis sum, uænū datus sub peccato. Quod em̄ operor, nō intelligo. Nō enim quod uolo bonū, hoc ago, sed quod odio malū, illud facio. Si aūt quod nolo illud facio: cōsentio legi, q̄niam bona est. Nūc aūt iam nō ego operor illud, sed q̄ habitat in me peccatū. Scio enim quia nō habitat in me hoc est in carne mea bonū. Nā uelle adiacet mihi: perficere autē bonum non inuenio. Nō enim quod uolo bonū hoc facio, sed quod nolo malum hoc ago. Si autem quod nolo illud facio: iam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. Inuenio igitur legem uolēti mihi facere bonum: quoniam mihi malum

κακὸν παράκειται. Συνήδομαι γὰρ τῷ νόμῳ τοῦ θεοῦ κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον. βλέπω δὲ ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσί μου, ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου, καὶ αἰχμαλωτίζοντά με τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας, τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέλεσί μου. Ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος, τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου; Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν. ἄρα οὖν αὐτὸς ἐγὼ τῷ μὲν νοΐ δουλεύω νόμῳ θεοῦ, τῇ δὲ σαρκὶ νόμῳ ἁμαρτίας. Οὐδὲν ἄρα νῦν κατάκριμα τοῖς ἐν χριστῷ Ἰησοῦ, μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα. ὁ γὰρ νόμος τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς ἐν χριστῷ Ἰησοῦ ἠλευθέρωσέ με ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας, καὶ τοῦ θανάτου. Τὸ γὰρ ἀδύνατον τοῦ νόμου ἐν ᾧ ἠσθένει διὰ τῆς σαρκὸς, ὁ θεὸς τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας, καὶ περὶ ἁμαρτίας κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν, ἐν τῇ σαρκί, ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν, τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα. οἱ γὰρ κατὰ σάρκα ὄντες, τὰ τῆς σαρκὸς φρονοῦσιν. οἱ δὲ κατὰ πνεῦμα, τὰ τοῦ πνεύματος.

θ Τὸ γὰρ φρόνημα τῆς σαρκὸς, θάνατος. Τὸ δὲ φρόνημα τοῦ πνεύματος, ζωὴ καὶ εἰρήνη. Διότι τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς ἔχθρα εἰς θεόν. τῷ γὰρ νόμῳ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑποτάσσεται, οὐδὲ γὰρ δύναται. οἱ δὲ ἐν σαρκὶ ὄντες, θεῷ ἀρέσαι οὐ δύανται. Ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκί, ἀλλ' ἐν πνεύματι, εἴπερ πνεῦμα θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. Εἰ δέ τις πνεῦμα χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ. Εἰ δὲ χριστὸς ἐν ὑμῖν, τὸ μὲν σῶμα νεκρὸν διὰ ἁμαρτίαν, τὸ δὲ πνεῦμα ζωὴ διὰ δικαιοσύνην. Εἰ δὲ τὸ πνεῦμα τοῦ ἐγείραντος Ἰησοῦν ἐκ νεκρῶν οἰκεῖ ἐν ὑμῖν, ὁ ἐγείρας τὸν χριστὸν ἐκ νεκρῶν ζωοποιήσει καὶ τὰ θνητὰ σώματα ὑμῶν, διὰ τὸ ἐνοικοῦν αὐτοῦ πνεῦμα ἐν ὑμῖν.

ι Ἄρα οὖν ἀδελφοὶ ὀφειλέται ἐσμὲν οὐ τῇ σαρκὶ, τοῦ κατὰ σάρκα ζῆν. Εἰ γὰρ κατὰ σάρκα ζῆτε, μέλλετε ἀποθνήσκειν. εἰ δὲ

malum adiunctū sit. Delectat eñ me lex dei secundū internum hominem. Sed uideo aliam legē in membris meis, rebellantem legi mentis meæ: & captiuum reddentem me legi peccati, quæ est in membris meis. Miser ego homo, quis me eripiet ex hoc corpore morti obnoxio? Gratias ago deo per Iesum Christū dominum nostrū. Itaq; idē ego mēte quidē seruio legi dei, carne uero legi peccati. Nulla igit nūc est cōdemnatio, his qui insiti sunt Christo Iesu, qui nō iuxta carnē uersant, sed iuxta spiritū. Nā lex spūs uitæ per Christū Iesum, liberū me reddidit à iure peccati & mortis. Etenim quod lex præstare nō poterat, ea parte qua imbecillis erat per carnem, hoc deus proprio filio, missō sub specie carnis peccato obnoxiæ, præstitit, ac de peccato cōdēnauit peccatū per carnē, ut iustificatio legis impleret in nobis: qui nō secundū carnē ambulamus, sed secundū spiritū. Nā quī eñ secūdū carnē sunt, quæ carnis sunt, sapiūt: qui uero secūdum spiritū sunt, quæ sunt spūs, sentiūt. Nam prudentia carnis mors est: prudētia aūt spiritus uita & pax. Quoniā sapiētia carnis inimica est deo. Legi eñ dei non est subiecta: nec eñ potest. Qui autem in carne sunt, deo placere nō possūt. Vos aūt nō estis in carne, sed in spiritu: siquidē spiritus dei habitat in uobis. Quod si qs spiritum Christi nō habet, hic nō est eius. Porrò si Christus in uobis est, corpus quidē mortuū est propter peccatū, spiritus aūt uita est propter iustificationē. Quod si spiritus eius qui excitauit Iesum à mortuis, habitat in uobis, is qui excitauit Christū ex mortuis, uiuificabit & mortalia corpora uestra, propter ipsius spiritū inhabitantē in uobis. Proinde fratres, debitores sumus, nō carni, ut secūdum carnē uiuamus. Nam si secūdum carnē uixeritis, moriemini.

Quod

lum adiacet. Condelector enim legi dei secundum interiorem hominem. Vídeo autem aliam legem in mēbris meis repugnantem legi mentis meæ: & captiuantem me in lege peccati quæ est in membris meis. Infelix ego homo: quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia dei per Iesum Christum dominum nostrū. Igitur egoipse mente seruio legi dei: carne autem legi peccati. Nihil ergo nunc dānationis est his qui sunt in Christo Iesu qui nō secundum carnē ambulant. Lex enim spiritus uitæ in Christo Iesu, liberauit me a lege peccati & mortis. Nā quod impossibile erat legi in quo infirmabatur per carnem: deus filium suum mittens in similitudinem carnis peccati: & de peccato dānauit peccatū in carne, ut iustificatio legis impleretur in nobis qui nō secūdū carnē ambulamus, sed secundū spiritū. Qui eñ secūdū carnē sunt, quæ carnis sunt, sapiūt: qui uero secūdum spiritū sunt, quæ sunt spūs, sentiūt. Nam prudentia carnis mors est: prudētia aūt spiritus uita & pax. Quoniā sapiētia carnis inimica est deo. Legi eñ dei non est subiecta: nec eñ potest. Qui autem in carne sunt, deo placere nō possūt. Vos autē in carne nō estis, sed in spiritu: si tamen spiritus dei habitat in uobis. Si quis autē spiritū Christi nō habet, hic nō est eius. Si autem Christus in uobis est, corpus quidē mortuum est propter peccatū: spiritus uero uiuit propter iustificationem. Quod si spūs eius qui suscitauit Iesum a mortuis, habitat in uobis: qui suscitauit Iesū Christū a mortuis, uiuificabit & mortalia corpora uestra propter inhabitantē spiritū eius in uobis. Ergo fratres, debitores sumus nō carni ut secūdū carnē uiuamus. Si eni secundū carnē uixeritis, moriemini.

VIII.

Si aūt

εἰ δὲ πνεύματι τὰς πράξεις τοῦ σώματος θανατοῦτε, ζήσεσθε. ὅσοι γὰρ πνεύματι θεοῦ ἄγονται, οὗτοί εἰσιν υἱοὶ θεοῦ. οὐ γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας πάλιν εἰς φόβον, ἀλλ' ἐλάβετε πνεῦμα υἱοθεσίας, ἐν ᾧ κράζομεν, ἀββᾶ ὁ πατήρ. αὐτὸ τὸ πνεῦμα συμμαρτυρεῖ τῷ πνεύματι ἡμῶν, ὅτι ἐσμὲν τέκνα θεοῦ. εἰ δὲ τέκνα, καὶ κληρονόμοι. κληρονόμοι μὲν θεοῦ, συγκληρονόμοι δὲ χριστοῦ, εἴπερ συμπάσχομεν ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν. λογίζομαι γὰρ, ὅτι οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ, πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς. ἡ γὰρ ἀποκαραδοκία τῆς κτίσεως, τὴν ἀποκάλυψιν τῶν υἱῶν τοῦ θεοῦ ἀπεκδέχεται. τῇ γὰρ ματαιότητι ἡ κτίσις ὑπετάγη, οὐχ ἑκοῦσα, ἀλλὰ διὰ τὸν ὑποτάξαντα ἐπ' ἐλπίδι. ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς, εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ θεοῦ. οἴδαμεν γὰρ, ὅτι πᾶσα ἡ κτίσις συστενάζει καὶ συνωδίνει ἄχρι τοῦ νῦν. οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τὴν ἀπαρχὴν τοῦ πνεύματος ἔχοντες, καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς στενάζομεν, υἱοθεσίαν ἀπεκδεχόμενοι, τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ σώματος ἡμῶν. τῇ γὰρ ἐλπίδι ἐσώθημεν. ἐλπὶς δὲ βλεπομένη οὐκ ἔστιν ἐλπίς. ὃ γὰρ βλέπει τις, τί καὶ ἐλπίζει; εἰ δὲ ὃ οὐ βλέπομεν ἐλπίζομεν, δι' ὑπομονῆς ἀπεκδεχόμεθα. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ πνεῦμα συναντιλαμβάνεται ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν. τὸ γὰρ τί προσευξόμεθα καθὸ δεῖ, οὐκ οἴδαμεν, ἀλλ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα ὑπερεντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν, στεναγμοῖς ἀλαλήτοις. ὁ δὲ ἐραυνῶν τὰς καρδίας, οἶδε τί τὸ φρόνημα τοῦ πνεύματος, ὅτι κατὰ θεὸν ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἁγίων. οἴδαμεν δὲ, ὅτι τοῖς ἀγαπῶσι τὸν θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθὸν, τοῖς κατὰ πρόθεσιν κλητοῖς οὖσιν. ὅτι οὓς προέγνω, καὶ προώρισε, συμμόρφους τῆς εἰκόνος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πρωτότοκον ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς.

οὓς δὲ προώρισε, τούτους καὶ ἐκάλεσε, καὶ

Quod si spũ facta corporis mortificetis, uiuetis. Etenim quicunq; spiritu dei ducunt, hi sunt filij dei Non enim accepistis spiritũ serui tutis iterũ ad timorem, sed accepistis spiritum adoptionis: per quẽ clamamus, abba pater. Idẽ spiritꝰ testatur unà cũ spiritu nostro, qđ sumus filij dei. Quod si filij igit, & hæredes. Hæredes quidẽ dei, cohæredes autẽ Christi. Siquidẽ simul cũ eo patimur, ut & unà cũ illo glorificemur. Nam reputo, nõ esse pares afflictiões præsentis tẽporis ad gloriã, quæ reuelabit in nobis. Etẽm solicita creaturæ expectatio expectat ut palàm fiant filij dei. Quippe uanitati creatura subiacet: nõ uolens, sed ꝓpter eũ, qui subiecit illã sub spe. Quoniam & ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptiõis, in libertatem gloriæ filiorũ dei. Scimus eẽm quod omis creatura cõgemiscit, si mulcꝫ nobiscum parturit usq; ad hoc tempus. Nõ solũ autẽ illa, sed & ipsi, qui primitias spiritus habemus, & nos ipsi in nobisipsis gemimus, adoptionẽ expectãtes, redemptionẽ corporis nostri. Siquidem spe seruati sumꝰ. Porrò spes si uideatur nõ est spes. Quod eẽm quis cernit, cur idem speret? Si uero quod non uidemus, speramus, id per patiẽtiã expectamus. Cõsimiliter aũt & spũs auxiliat in firmitatibus nostris Siquidẽ hoc ipsum, quid oraturi simꝰ, ut oportet, nõ nouimus: uerũ ipse spiritꝰ intercedit pro nobis, gemitibꝰ inenarrabilibus. At ille qui scrutatur corda, nouit quis sit sensus spiritus: quoniã secundũ deũ intercedit pro sanctis. Scimus aũt, quod his qui diligũt deum, omia simul adiumento sunt in bonũ, nimirũ his qui iuxta propositum uocati sunt. Quoniã quos præsciuerat, eosdem & præfiniuit, conformes imaginis filij sui, ut ipse sit primogenitꝰ inter multos fratres. Porrò quos prædefinierat, cosdẽ & uocauit.

Si autẽ spiritu facta carnis mortificaueritis, uiuetis. Quicunq; enim spiritu dei aguntur, hi sunt filij dei. Nõ enim accepistis spiritum seruitutis iterũ in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorũ dei: in quo clamamus, abba pater. Ipse enim spiritꝰ testimoniũ reddit spiritui nostro qđ sumus filij dei. Si autẽ filij, & hæredes: hæredes quidẽ dei: cohæredes autẽ Christi: si tñ cõpatimur ut & cõglorificemur. Existimo eẽm quod nõ sunt cõdignæ passiones huius tẽporis ad futurã gloriã quæ reuelabitur in nobis. Nam expectatio creaturæ reuelationem filiorũ dei expectat. Vanitati enim creatura subiecta est, nõ uolens, sed propter eum qui subiecit eã in spe: quia & ipsa creatura liberabitur a seruitute corruptionis in libertatẽ gloriæ filiorũ dei. Scimus enim qđ omnis creatura ingemiscit & parturit usq; adhuc. Non solum aũt illa, sed & nosipsi primitias spiritus habẽtes, & ipsi intra nos gemimꝰ adoptionem filiorũ dei, expectantes redemptionẽ corpõris nostri: Spe enim salui facti sumus. Spes aũt quæ uidetur, nõ est spes. Nam qđ uidet quis, quid sperat? Si autẽ quod nõ uidemus speramus, per patientiã expectamus. Similiter aũt spiritus adiuuat infirmitatẽ nostram. Nã quid oremus sicut oportet nescimus: sed ipse spiritus postulat ꝓ nobis gemitibus inenarrabilibus. Qui aũt scrutatur corda scit quid desideret spiritus: quia secundũ deum postulat pro sanctis. Scimus autem quoniã diligentibus deum omnia cooperantur in bonum his qui secũdum propositũ uocati sunt sancti. Nam quos præsciuit & prædestinauit cõformes fieri imaginis filij sui, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus. Quos autem prædestinauit, hos & uocauit.

σε, & οὓς ἐκάλεσε, τούτους καὶ ἐδικαίωσεν. οὓς δὲ ἐδικαίωσε, τούτους & ἐδόξασε. Τί οὖν ἐροῦμεν πρὸς ταῦτα; Εἰ ὁ θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν; ὅς γε τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο. ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτόν, πῶς οὐχὶ καὶ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαρίσεται.

κγ Τίς ἐγκαλέσει κατὰ ἐκλεκτῶν θεοῦ; Θεὸς ὁ δικαιῶν. Τίς ὁ κατακρίνων; Χριστὸς ὁ ἀποθανών, μᾶλλον δὲ καὶ ἐγερθείς, ὅς καί ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, ὅς & ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν. Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ; θλῖψις ἢ στενοχωρία; ἢ διωγμός; ἢ λιμός; ἢ γυμνότης; ἢ κίνδυνος; ἢ μάχαιρα; καθὼς γέγραπται. ὅτι ἕνεκά σου θανατούμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν, ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς. ἀλλ' ἐν τούτοις πᾶσιν ὑπερνικῶμεν διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς. πέπεισμαι γὰρ, ὅτι οὔτε θάνατος, οὔτε ζωή, οὔτε ἄγγελοι, οὔτε ἀρχαί, οὔτε δυνάμεις, οὔτε ἐνεστῶτα, οὔτε μέλλοντα, οὔτε ὕψωμα, οὔτε βάθος, οὔτε τις κτίσις ἑτέρα δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ, τῆς ἐν χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

κδ Ἀλήθειαν λέγω ἐν χριστῷ, οὐ ψεύδομαι, συμμαρτυρούσης μοι τῆς συνειδήσεώς μου, ἐν πνεύματι ἁγίῳ, ὅτι λύπη μοί ἐστι μεγάλη, καὶ ἀδιάλειπτος ὀδύνη τῇ καρδίᾳ μου. ηὐχόμην γὰρ αὐτὸς ἐγὼ ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου, τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρκα, οἵτινές εἰσιν Ἰσραηλῖται, ὧν ἡ υἱοθεσία, καὶ ἡ δόξα, καὶ αἱ διαθῆκαι, καὶ ἡ νομοθεσία, καὶ ἡ λατρεία, & αἱ ἐπαγγελίαι, ὧν οἱ πατέρες, καὶ ἐξ ὧν ὁ χριστὸς, τὸ κατὰ σάρκα, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

κε Οὐχ οἷον δέ, ὅτι ἐκπέπτωκεν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ. οὐ γὰρ πάντες οἱ ἐξ Ἰσραήλ, οὗτοι Ἰσραήλ. οὐδ' ὅτι εἰσὶ σπέρμα Ἀβραάμ, πάντες τέκνα, ἀλλ' ἐν Ἰσαὰκ κληθήσεταί σοι σπέρμα, τουτέστιν, οὐ τὰ τέκνα τῆς σαρκὸς, ταῦτα τέκνα τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐπαγγελίας, λογίζεται εἰς σπέρμα.

cauit. Et quos uocauit, eos & iustificauit. Quos autē iustificauit, hos & glorificauit. Quid igitur dicem⁹ ad hæc? Si deus pro nobis, quis cōtra nos? Qui proprio filio non pepercit, sed pro nobis oīmibus tradidit illū, qui fieri potest, ut non et cū eodē oīa nobis donet? Quis intentabit crimina aduersus electos dei? Deus est qui iustificat. Quis ille, qui cōdemnet? Christus est, qui mortuus est, imò qui & suscitatus est, qui etiā est ad dexterā dei, qui et intercedit pro nobis. Quis nos separabit à dilectione dei? num afflictio? num angustia? num persecutio? num fames? num nuditas? num periculū? num gladius? Quē admodum scriptū est: Propter te morti tradimur tota die, habiti sumus uelut oues destinatæ mactationi. Verū in his omnibus superamus, per eū qui dilexit nos. Nā mihi persuasum habeo, ꝙ neq; mors neq; uita, neq; angeli, neq; principatus, neq; potestates, neq; instantia, neq; futura, neq; altitudo, neq; ꝓfunditas, neq; ulla creatura alia poterit nos separare à dilectione dei, quæ est in Christo Iesu dño nostro. Veritatē dico in Christo, nō mentior, attestāte mihi simul cōscientia mea, per spiritū sanctū, ꝙ dolor mihi sit magn⁹, & assiduus cruciatus cordi meo. Optarim enim egoipse, anathema esse à Christo pro fratribus meis, cognatis meis secundū carnem, qui sunt Israëlitæ quorū est adoptio, & gloria, & testamenta, & legis cōstitutio, & cultus, & promissiones, quorum sunt patres, & ij, ex quibus est Christus quantū attinet ad carnē, qui est in omnibus deus laudandus in secula, amen. Non autem hæc loquor quod exciderit sermo dei. Nō em omnes qui sunt ex Israël, sunt Israel: neq; quia sunt semen Abrahæ, statim omnes filij, sed per Isaac nominabitur tibi semen: hoc est, non qui filij carnis, ij filij dei: sed qui sūt filij promissionis, recensentur in semen

uit: & ꝙs uocauit, hos & iustificauit: ꝙs aūt iustificauit, illos & magnificauit. Quid ergo dicem⁹ ad hæc? Si deus pro nobis, quis contra nos? Qui etiā proprio filio suo nō pepercit, sed pro nobis oīmib⁹ tradidit illū: quomodo nō etiā cū illo omnia nobis donauit? Quis accusabit aduersus electos dei? Deꝰ qui iustificat. Quis est qui cōdemnet? Christus Iesus qui mortuus est: immo qui & resurrexit qui est ad dexteram dei: qui etiā interpellat pro nobis. Quis ergo nos separabit a charitate Christi? Tribulatio, an angustia, an fames, an nuditas, an periculū, an persecutio, an gladius? Sicut scriptum est: Quia propter te mortificamūr tota die. Aestimati sumus sicut oues occisionis: Sed in his omnibus superamus: ꝓpter eū qui dilexit nos. Certus sum em: quia neq; mors: neq; uita: neq; angeli: neq; principat⁹: neq; uirtutes: neq; instātia: neq; futura: neq; fortitudo: neq; altitudo: neq; ꝓfundū: neque creatura alia poterit nos separare a charitate dei quæ est in Christo Iesu dño nostro. Veritatē dico in IX. Christo Iesu: nō mentior: testimonium mihi perhibēte conscientia mea in spiritu sancto: quoniam tristicia mihi magna est, & cōtinuus dolor cordi meo. Optabam enim ego ipse anathema esse a Christo pro fratrib⁹ meis qui sunt cognati mei secūdū carnē qui sunt Israelitæ: ꝙrū adoptio est filiorū, & gloria & testamentū & legislatio & obsequiū & ꝓmissa: ꝙrū patres ex qb⁹ est Christ⁹ secūdū carnē qui est sup oīa de⁹ bñdict⁹ in secula: amē. Nō aūt qd' exciderit uerbū dei: Nō enim oēs qui ex circūcisiōe sunt Israel, hi sunt Israelitæ: neq; q semē sunt Abraæ oēs filij: sed in Isaac uocabitur tibi semē, id est nō q filij carnis hi filij dei, sed qui filij sunt ꝓmissiōis, æstimant in semine.

ῶτέρμα. Επαγγελίας γὰρ ὁ λόγος
οὗτος. κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐλεύ
σομαι, καὶ ἔσται τῇ Σάρρᾳ υἱός. οὐ μό
νον δέ, ἀλλὰ καὶ Ρεβέκκα ἐξ ἑνὸς κοί
την ἔχουσα Ισαὰκ τὸν πατέρα ἡμῶν.
μήπω γὰρ γεννηθέντων, μηδὲ πρα
ξάντων τι ἀγαθὸν ἢ κακόν, ἵνα ἡ κατ'
ἐκλογὴν τοῦ θεοῦ πρόθεσις μένῃ, οὐκ
ἐξ ἔργων, ἀλλ' ἐκ τοῦ καλοῦντος,
ἐρρέθη αὐτῇ. ὅτι ὁ μείζων δουλεύσει
τῷ ἐλάσσονι. καθὼς γέγραπται. τὸν
Ιακὼβ ἠγάπησα, τὸν δὲ Ησαῦ ἐμίσησα.

Τί οὖν ἐροῦμεν; μὴ ἀδικία πα
ρὰ τῷ θεῷ; μὴ γένοιτο. τῷ γὰρ Μω
σῇ λέγει. Ελεήσω ὃν ἂν ἐλεῶ, καὶ
οἰκτιρήσω ὃν ἂν οἰκτείρω. ἄρα οὖν,
οὐ τοῦ θέλοντος, οὐδὲ τοῦ τρέχοντος,
ἀλλὰ τοῦ ἐλεοῦντος θεοῦ. λέγει γὰρ
ἡ γραφὴ τῷ Φαραώ. ὅτι εἰς αὐτὸ
τοῦτο ἐξήγειρά σε, ὅπως ἐνδείξω
μαι ἐν σοὶ τὴν δύναμίν μου, καὶ
ὅπως διαγγελῇ τὸ ὄνομά μου ἐν πά
σῃ τῇ γῇ.

Ἄρα οὖν ὃν θέλει ἐλεεῖ, ὃν δὲ θέ
λει σκληρύνει. ἐρεῖς οὖν μοι. Τί ἔτι
μέμφεται; τῷ γὰρ βουλήματι αὐ
τοῦ τίς ἀνθέστηκε; Μενοῦνγε ὦ ἄνθρω
πε, σὺ τίς εἶ, ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ
θεῷ; μὴ ἐρεῖ τὸ πλάσμα τῷ πλά
σαντι, τί με ἐποίησας οὕτως; Η οὐκ
ἔχει ἐξουσίαν ὁ κεραμεὺς τοῦ πηλοῦ,
ἐκ τοῦ αὐτοῦ φυράματος ποιῆσαι ὃ
μὲν εἰς τιμὴν σκεῦος, ὃ δὲ εἰς ἀτιμί
αν; Εἰ δὲ θέλων ὁ θεὸς ἐνδείξασθαι
τὴν ὀργὴν, καὶ γνωρίσαι τὸ δυνατὸν
αὐτοῦ, ἤνεγκεν ἐν πολλῇ μακροθυ
μίᾳ σκεύη ὀργῆς κατηρτισμένα εἰς ἀ
πώλειαν, ἵνα γνωρίσῃ τὸν πλοῦτον
τῆς δόξης αὐτοῦ, ἐπὶ σκεύη ἐλέους, ἃ
προητοίμασεν εἰς δόξαν, οὓς καὶ ἐκά
λεσεν ἡμᾶς, οὐ μόνον ἐξ Ιουδαίων,
ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐθνῶν. Ως καὶ ἐν τῷ
Ωσηὲ λέγει. καλέσω τὸν οὐ λαόν μου
λαόν μου, καὶ τὴν οὐκ ἠγαπημένην,
ἠγαπημένην. καὶ ἔσται ἐν τῷ τόπῳ,
οὗ ἐρρέθη αὐτοῖς, οὐ λαός μου ὑμεῖς,
ἐκεῖ κληθήσονται υἱοὶ θεοῦ ζῶντος.

Ησαΐας δὲ κράζει ὑπὲρ τοῦ Ισραήλ.
Ἐὰν ᾖ ὁ ἀριθμὸς τῶν υἱῶν Ισραήλ, ὡς
ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης, τὸ κατά
λειμμα σωθήσεται. Λόγον γὰρ
συντελῶν καὶ συντέμνων ἐν δικαιο
σύνῃ,

men. Promissionis em̄ sermo hic est. In tēpore hoc ueniā,& erit Sa
ræ filius. Non solū aūt hoc, sed & Rebecca ex uno cōceperat Isaac patre nostro: nondū enim natis pueris,cū neq; boni quippiā fecis
sent neq; mali, ut secundū electio
nem propositū dei maneret: non ex operibus,sed ex uocante,dictū est illi:Maior seruiet minori. sicut scriptū est:Iacob dilexi,Esau uero odio habui. Quid igitur dicem⁹? Num iniustitia est apud deū? Ab
sit.Nam Mosi dicit:Miserebor,cu
iuscūq; misereor: & cōmiserabor quencūq; cōmiseror. Itaq; nō uo
lentis est,neq; currentis, sed mise
rentis dei. Dicit em̄ scriptura Pharaoni:In hoc ipsum te exci taui,ut ostendam in te potentiā meam, & ut annuncietur nomen meum in tota terra. Itaq; cui uult,misere tur,quem aūt uult,indurat. Dices ergo mihi: Quid adhuc cōqueri tur? Nam uoluntati illius quis re
stitit? Atqui ō homo, tu quis es, qui ex aduerso respondes deo? Num dicet figmentū,ei qui finxit cur me finxisti ad hūc modū? An non habet potestatē figulus luti, ut ex eadē massa,fingat aliud qui dem uas in honorem, aliud uero in ignominiā? Quod si deus uo
lens ostendere iram, & notam fa cere potentiam suam, tulit multa animi lenitate uasa iræ, apparata in interitū, & ut notas faceret di
uitias gloriæ suæ, erga uasa miseri cordiæ,quæ præparauerat in glo
riam. Quos & uocauit nimirum nos,nō solū ex Iudæis,uerūetiam ex gentibus. Quēadmodū & O
see dicit: Vocabo populū qui me
us nō erat,populū meum:& eam quæ dilecta nō erat,dilectā.et erit in loco,ubi dictū fuerat eis: Non populus meus uos,ibi uocabunt filij dei uiuentis. Esaias autē cla mat sup Israēl: Si fuerit numerus filiorum Israēl,ut arena maris,reli quiæ saluæ erunt. Sermonē enim perficiens & abbreuians cū iusti
tia,

semine. Promissiōis enī uer bum hoc est: Secūdū hoc tē pus ueniā: & erit Saræ filij⁹. Nō solū autē illa, sed & Re
becca ex uno cōcubitu ha
bens Isaac pris nri. Cū enī nondū nati fuissent, aut ali
quid boni egissent aut mali, ut secūdū electionē ꝓpositū dei maneret:nō ex operib⁹, sed ex uocante, dictū est ei: quia maior seruiet minori: sicut scriptum est: Iacob di
lexi: Esau autē odio habui. Quid ergo dicemus? Nūquid iniquitas apud deū? Absit.Moysi enim dixit: Mi serebor cui misertus sum:& misericordiā præstabo cui miserebor. Igit̄ nō uolentis neq; currētis, sed miserētis est dei. Dicit enim scriptura Pharaoni: Quia in hoc i
psum excitaui te ut ostendā in te uirtutē meā: & ut an
nuncie̊ nomen meū in uni uersa terra. Ergo cui⁹ uult, miseretur:& quē uult, indu rat. Dicis itaq; mihi: Quid adhuc queritur? Volūtati enim eius quis resistit? O homo tu qui es qui respō
deas deo? Nūquid dicit fi
gmētū ei qui se finxit,qd me fecisti sic? An nō habet pote statē figul⁹ luti ex eadē mas sa facere aliud quidē uas in honorē:aliud uero in cōtu
meliā? Qd si deus uolēs o
stēdere irā & notā facere po tentiā suā sustinuit in multa patiētia uasa iræ apta in in
teritum, ut ostēderet diuiti
as gloriæ suæ in uasa miseri cordiæ quæ præparauit in gloriā. Quos & uocauit:nō solum ex Iudæis,sed etiā ex gētibus: sicut in Osee dicit: Vocabo nō plebem meam, plæbem meā: & nō dilectā dilectā: & nō misericordiā consecutā, misericordiā cō
secutā.Et erit in loco ubi di
ctum est eis: Nō plæbs mea uos: ibi uocabūtur filij dei uiui. Esaias autem clamat pro Israel: Si fuerit nume
rus filiorū Israel tanquam arena maris, reliquiæ saluæ fient. Verbū enim consum
mans & abbreuiās in æqui
tate;

» σάρκα, ὅτι λόγον συντετμημένον
» ποιήσει κύριος ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ κα
» θὼς προείρηκεν Ησαΐας. Εἰ μὴ κύρι
» ος σαβαὼθ ἐγκατέλιπεν ἡμῖν σπέρ
» μα, ὡς Σόδομα ἂν ἐγενήθημεν, καὶ
» ὡς Γόμορρα ἂν ὡμοιώθημεν. Τί οὖν
ἐροῦμεν; ὅτι ἔθνη τὰ μὴ διώκοντα
δικαιοσύνην, κατέλαβε δικαιοσύ
νην, δικαιοσύνην δὲ τὴν ἐκ πίστεως.
Ισραὴλ δὲ διώκων νόμον δικαιοσύ
νης, εἰς νόμον δικαιοσύνης οὐκ ἔφθα
σε. Διὰ τί; ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως. ἀλλ'
ὡς ἐξ ἔργων νόμου. προσέκοψαν γὰρ
τῷ λίθῳ τοῦ προσκόμματος. καθὼς
» γέγραπται. ἰδοὺ τίθημι ἐν Σιὼν λί
» θον προσκόμματος, καὶ πέτραν σκαν
» δάλου. καὶ πᾶς ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ,
» οὐ καταισχυνθήσεται.

Αδ Ἀδελφοί, ἡ μὲν εὐδοκία τῆς ἐμῆς
καρδίας, καὶ ἡ δέησις ἡ πρὸς τὸν θε
όν, ὑπὲρ τοῦ Ισραὴλ ἔστιν εἰς σωτη
ρίαν. Μαρτυρῶ γὰρ αὐτοῖς, ὅτι ζῆ
λον θεοῦ ἔχουσιν, ἀλλ' οὐκ κατ' ἐπί
γνωσιν. Ἀγνοοῦντες γὰρ τὴν τοῦ θεοῦ
δικαιοσύνην, καὶ τὴν ἰδίαν δικαιο
σύνην ζητοῦντες στῆσαι, τῇ δικαιο
σύνῃ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν. Τέ
λος γὰρ νόμου Χριστὸς εἰς δικαιοσύ
νην παντὶ τῷ πιστεύοντι.

Αβ Μωσῆς γὰρ γράφει τὴν δικαιοσύ
νην τὴν ἐκ τοῦ νόμου, ὅτι ὁ ποιήσας
αὐτὰ ἄνθρωπος, ζήσεται ἐν αὐτοῖς.
Ἡ δὲ ἐκ πίστεως δικαιοσύνη, οὕτως
λέγει. Μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου,
τίς ἀναβήσεται εἰς τὸν οὐρανόν; τοῦ
τέστι Χριστὸν καταγαγεῖν. ἢ, τίς κα
ταβήσεται εἰς τὸν ἄβυσσον; τουτέστι
Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ἀναγαγεῖν. ἀλλὰ
τί λέγει; ἐγγύς σου τὸ ῥῆμά ἐστιν ἐν τῷ
στόματί σου, καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου. τοῦ
τέστι τὸ ῥῆμα τῆς πίστεως, ὃ κηρύσσο
μεν. ὅτι ἐὰν ὁμολογήσῃς ἐν τῷ στό
ματί σου κύριον Ιησοῦν, καὶ πιστεύ
σῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ὅτι ὁ θεὸς αὐτὸν
ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, σωθήσῃ. Καρδίᾳ
γὰρ πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόμα
δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν. Λέ
γει γὰρ ἡ γραφή. πᾶς ὁ πιστεύων ἐπ'
» αὐτῷ, οὐ καταισχυνθήσεται. οὐ γάρ
ἐστι διαστολὴ Ἰουδαίου τε καὶ Ἕλληνος.
ὁ γὰρ αὐτὸς κύριος πάντων, πλου
τῶν εἰς πάντας τοὺς ἐπικαλουμέ
νους

cia, quoniam sermonē abbreuiatum faciet dominꝰ in terra. Et quē admodū prius dixit Esaias: Nisi dominus Sabaoth reliquisset nobis semen, ut Sodoma facti fuissemus, & Gomorrhæ assimilati fuissemus. Quid igitur dicemꝰ? Quod gentes quæ nō sectabant iustitiam, apprehenderūt iustitiā, iustitiam aūt eam quæ est ex fide. Cōtra, Israël, qui sectabat legē iustitiæ, ad legē iustitiæ nō peruenit. Propter quid? Quia nō ex fide, sed tanq̄ ex operibus legis. Impegerunt em̄ in lapidē offendiculi. Quemadmodū scriptū est: Ecce pono in Sion lapidē offendiculi, & petrā offensionis: & omnis qui credit in eo, non pudebit.

Fratres, propensa quidē uoluntas cordis mei, & deprecatio quæ fit ad deū, pro Israël est ad salutē. Testimoniū enim illis perhibeo, quod studiū dei habent, sed non secundum scientiā. Nam ignorātes dei iusticiā, & propriā iusticiā quærentes cōstituere, iusticiæ dei nō fuerūt subditi. Nam perfectio legis Christus, ad iustificationem omni credenti. Moses em̄ scribit de iusticia quæ est ex lege, quod qui fecerit ea homo, uiuet per illa. Cæterū quæ ex fide est iustitia, ea sic loquitur: Ne dixeris in corde tuo: Quis ascendet in cœlū? Hoc est Christum ex alto deducere. Aut, quis descendet in abyssum? Hoc est Christū ex mortuis reducere. Sed qd dicit? Prope te uerbū est in ore tuo, & in corde tuo. Hoc est, uerbum fidei, quod prædicamus. Nempe si cōfessus fueris ore tuo dominū Iesum, & credideris in corde tuo, quod deus illum excitauit à mortuis, saluus eris. Corde enim creditur ad iustitiam, ore autem cōfessio fit ad salutem. Dicit enim scriptura: Omnis qui fidit illi, nō pudebit. Nō enim est distinctio uel Iudæi, uel Græci. Nam idem dominus omnium, diues in omēs inuocantes

tate: quia uerbum breuiatū faciet dominus super terrā: Et sicut prædixit Esaias: Nisi dominus sabaoth reliquisset nobis semen, sicut Sodoma facti essemꝰ: & sicut Gomorra similes fuissemus. Quid ergo dicemus, quod gentes quæ non sectabātur iustitiam, apprehenderunt iustitiam: Iustitiam autem quæ ex fide est. Israel uero sectando legem iustitiæ, in legem iustitiæ nō peruenit, Quare? Quia non ex fide, sex quasi ex operibus. Offenderunt enim in lapidem offensionis, sicut scriptū est: Ecce pono in Sion lapidem offensionis, & petram scandali: & omnis qui credit in eum, non confundetur.

Fratres: Voluntas quidem cordis mei & obsecratio ad deum fit pro illis in salutem. Testimonium enim perhibeo illis: quod æmulationem quidem dei habēt, sed non secundū scientiam. Ignorantes enim iustitiam dei & suā quærentes statuere, iustitiæ dei nō sunt subiecti. Finis em̄ legis Christus: ad iustitiam omni credēti. Moyses enim scripsit: quoniam iustitiam quæ ex lege est: qui fecerit homo, uiuet in ea. Quæ autem ex fide est iustitia, sic dicit: Ne dixeris in corde tuo, quis ascendet in cœlum, id est Christum deducere: aut quis descendet in abyssum, hoc est Christum a mortuis reuocare. Sed quid dicit scriptura? Prope est uerbum in ore tuo & in corde tuo, hoc est uerbum fidei quod prædicamus: quia si cōfitearis in ore tuo dominum Iesum: & in corde tuo credideris, qd deus illum suscitauit a mortuis, saluus eris. Corde enim creditur ad iustitiam: ore autem cōfessio fit ad salutem. Dicit enim scriptura: Omnis qui credit in illū, non confundetur. Nō enim est distinctio Iudæi & Græci. Nā idē dominus omnium: diues in omēs qui inuocant

νους αὐτόμ. πᾶς γὰρ ὃς ἂμ ἐπικαλέ
σηται τὸ ὄνομα κυρίου, σωθήσεται.

Δγ πῶς οὖν ἐπικαλέσονται, εἰς ὃμ
οὐκ ἐπίστευσαμ; πῶς δὲ πιστεύσουσιμ
οὗ οὐκ ἤκουσαμ; πῶς δὲ ἀκούσουσι χω
ρὶς κηρύσσοντος; πῶς δὲ κηρύξου
σιμ, ἐὰμ μὴ ἀποσταλῶσι; καθὼς γέ
γραπται. ὡς ὡραῖοι οἱ πόδες τῶν εὐ
αγγελιζομένωμ εἰρήνην, τῶμ εὐαγ
γελιζομένωμ τὰ ἀγαθά. ἀλλ' οὐ
πάντες ὑπήκουσαμ τῷ εὐαγγελίῳ.
Ησαΐας γὰρ λέγει. κύριε, τίς ἐπίστευ
σε τῇ ἀκοῇ ἡμῶμ; ἄρα ἡ πίστις ἐξ ἀ
κοῆς. ἡ δὲ ἀκοὴ διὰ ῥήματος θεοῦ.
ἀλλὰ λέγω, μὴ οὐκ ἤκουσαμ; μενοῦμ
γε εἰς πᾶσαμ τὴν γῆν ἐξῆλθεμ ὁ
φθόγγος αὐτῶμ, καὶ εἰς τὰ πέρατα
τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶμ.
ἀλλὰ λέγω, μὴ οὐκ ἔγνω Ἰσραήλ;
πρῶτος μωσῆς λέγει. ἐγὼ παραζηλώ
σω ὑμᾶς ἐπ' οὐκ ἔθνει, ἐπ' ἔθνει ἀσυ
νέτῳ παροργιῶ ὑμᾶς. Ησαΐας δὲ ἀπο
τολμᾷ, καὶ λέγει. Εὑρέθην τοῖς ἐμὲ
μὴ ζητοῦσιμ, ἐμφανὴς ἐγενόμην τοῖς
ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσι. πρὸς δὲ τὸμ Ἰσραὴλ
λέγει. ὅλην τὴν ἡμέραμ ἐξεπέτα
σα τὰς χεῖράς μου πρὸς λαὸμ ἀπει
θοῦντα καὶ ἀντιλέγοντα.

Δδ Λέγω οὖμ, μὴ ἀπώσατο ὁ θεὸς τὸμ
λαὸμ αὐτοῦ; μὴ γένοιτο. καὶ γὰρ ἐγὼ
Ἰσραηλίτης εἰμί, ἐκ σπέρματος Ἀ
βραάμ, φυλῆς βενιαμίμ. οὐκ ἀπώ
σατο ὁ θεὸς τὸμ λαὸμ αὐτοῦ, ὃμ προέ
γνω. ἢ οὐκ οἴδατε, ἐν Ἠλίᾳ τί λέγει
ἡ γραφή; ὡς ἐντυγχάνει τῷ θεῷ
κατὰ τοῦ Ἰσραήλ, λέγωμ. κύριε, τοὺς
προφήτας σου ἀπέκτειναμ, καὶ τὰ
θυσιαστήριά σου κατέσκαψαμ, κἀ
γὼ ὑπελείφθην μόνος, καὶ ζητοῦσι
τὴν ψυχήν μου. ἀλλὰ τί λέγει αὐτῷ
ὁ χρηματισμός. κατέλιπομ ἐμαυτῷ
ἑπτακισχιλίους ἄνδρας, οἵτινες οὐκ
ἔκαμψαν γόνυ τῇ Βάαλ. οὕτως οὖμ
καὶ ἐν τῷ νῦμ καιρῷ, λεῖμμα κατ'
ἐκλογὴμ χάριτος γέγονεμ. εἰ δὲ χά
ριτι, οὐκέτι ἐξ ἔργωμ. ἐπεὶ ἡ χάρις,
οὐκέτι γίνεται χάρις. εἰ δὲ ἐξ ἔργωμ
οὐκέτι ἐστὶμ χάρις. επεὶ τὸ ἔργομ, οὐκ
ἔτι ἐστὶμ ἔργομ.

Δε Τί οὖμ; ὃ ἐπιζητεῖ Ἰσραήλ, τοῦτο οὐκ
ἐπέτυχεμ. ἡ δὲ ἐκλογὴ ἐπέτυχεμ,
οἱ δὲ λοιποὶ ἐπωρώθησαμ. καθώς γέγρα
πται.

tes se. quisquis em̄ inuocauerit no/
men dn̄i, saluus erit. Quomō igit̄
inuocabūt eum, in quē nō credide
runt? Quomodo aūt credēt ei, de
quo nō audierūt. Quomō aūt au/
dient absq; prædicāte? Quomodo
aūt prædicabūt nisi missi fuerint?
Sicut scriptum est: Quàm speciosi
pedes annunciantiū pacē, annun/
ciantiū bona. At nō oēs obedierūt
euāgelio. Esaias em̄ dicit: Dn̄e quis
credidit sermonibus nostris? Ergo
fides ex auditu est: auditus aūt per
uerbū dei. Sed dico, an non audie/
rūt. Atqui in omnē terrā exiuit so/
nus eorū, & in fines orbis terrarū
uerba illorū. Sed dico: Nunqd nō
cognouit Israël? Primus Moses di
cit: Ego ad æmulationē ꝓuocabo
uos per gentē quæ nō est gens, per
gentem stultā ad iram cōmouebo
uos. Esaias aūt post hunc audet, ac
dicit: Inuentus fui his qui me non
quærebāt: cōspicuꝰ factus sum his
qui de me nō interrogabant. Ad/
uersus Israël aūt dicit: Toto die ex
pandi manus meas ad populū nō
credentē, & cōtradicentē. Dico
igitur: Num repulit deus populū
suū? Absit. Nam & ego Israēlita sū,
ex semine Abrahæ, tribus Benia/
min. Nō repulit deus populū suū,
quē ante agnouerat. An nescitis,
de Elia quid dicat scriptura? Quo
modo interpellat apud deū aduer
sus Israël, dicēs: Dn̄e, prophetas tu/
os occiderūt, & altaria tua subrue/
runt: & ego relictus fui solus, & in
sidiant̄ uitæ meæ. Sed quid dicit ei
diuinū responsum? Reliqui mihi
ipsi septē milia uirorū, qui nō infle
xerunt genu imagini Baal. Sic igit̄
& in hoc tēpore, reliquiæ secundū
electionē gratiæ fuerunt. Quod si
per gratiam, nō iam ex operibus.
Quandoquidē gratia, iam nō est
gratia. Sin ex operibus, iam nō est
gratia. Quandoquidē opus, iam
non est opus. Quid igitur? Quod
quærit Israël, hoc nō assecutus est:
sed electio cōsecuta est, reliqui ue/
ro excæcati sunt. quēadmodū scri/

ptum

cant illū. Omnis enim qui/
cūq; inuocauerit nomē do/
mini, saluus erit. Quomo/
do ergo inuocabunt in quē
nō crediderūt? Aut quomo
do credent ei quē nō audie/
runt? Quomodo autē au/
dient sine prædicāte? Quo
modo uero prædicabūt nisi
mittātur, sicut scriptum est:
Quā specioſi pedes euāgeli
zantiū pacē, euāgelizantiū
bona? Sed nō omnes obe/
diunt euāgelio. Esaias em̄ di
cit: Dn̄e, qs credidit auditui
nostro? Ergo fides ex audi/
tu: auditꝰ aūt ꝑ uerbū Chri
sti. Sed dico: Nūquid nō au
dierūt? Et qdē, in omnē ter/
ram exiuit sonus eorū: & in
fines orbis terræ uerba eo/
rū. Sed dico: Nūquid Israel
nō cognouit? Primus Moy/
ses dixit: Ego ad æmulatio/
nē uos adducā in nō gentē:
in gentē insipientē in irā uos
mittā. Esaias autē audet &
dicit: inuētus sum a nō quæ
rentibus me: palā apparui
his qui me non interroga/
bant. Ad Israel aūt dicit: To
ta die expandi manus me/
as ad populū nō credentē,
sed contradicentē mihi.

Dico ergo: Nūquid deus XI.
repulit populū suū? Absit.
Nā & ego Israelita sum ex
semine Abraā, de tribu Be/
niamin. Non repulit deus
plebem suā quā præsciuit.
An nescitis in Helia quid di
cit scriptura, quēadmodū
interpellat deū aduersū Isra
el? Domine, ꝑphetas tuos
occiderūt: altaria tua suffo/
derūt: & ego relictus sum so
lus: & quærunt animā me/
am. Sed quid dicit illi diui/
nū respōsum? Reliqui mihi
septē milia uirorū qui non
curuauerūt genua ante Ba/
al. Sic ergo & in hoc tēpore
reliquiæ secundū electionē
gratiæ dei saluæ factæ sunt.
Si aūt gratia iam nō ex ope
ribus: Alioquin gratia iam
nō est gratia. Quid ergo?
Q̄d' quærebat Israel, hoc
non est cōsecutus. Electio/
autē consecuta est: cæteri ue
ro excæcati sunt: sicut scri/

ptum

» πᾶσι. ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεὸς πνεῦμα
» κατανύξεως, ὀφθαλμοὺς τοῦ μὴ βλέ
» πειν, καὶ ὦτα τοῦ μὴ ἀκούειν, ἕως τῆς
» σήμερον ἡμέρας. καὶ Δαβὶδ λέγει.
» γενηθήτω ἡ τράπεζα αὐτῶν εἰς πα
» γίδα, καὶ εἰς θήραν, καὶ εἰς σκάνδα
» λον, καὶ εἰς ἀνταπόδομα αὐτοῖς.
» σκοτισθήτωσαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐ
» τῶν τοῦ μὴ βλέπειν, καὶ τὸν νῶτον αὐ
» τῶν διαπαντὸς σύγκαμψον.

Λέγω οὖν, μὴ ἔπταισαν, ἵνα πε
σωσι; μὴ γένοιτο. ἀλλὰ τῷ αὐτῶν
παραπτώματι ἡ σωτηρία τοῖς ἔθνε
σιν, εἰς τὸ παραζηλῶσαι αὐτούς. εἰ δὲ
τὸ παράπτωμα αὐτῶν πλοῦτος κό
σμου, καὶ τὸ ἥττημα αὐτῶν πλοῦτος
ἐθνῶν, πόσῳ μᾶλλον τὸ πλήρωμα
αὐτῶν. ὑμῖν γὰρ λέγω τοῖς ἔθνεσιν,
ἐφ' ὅσον μέν εἰμι ἐγὼ ἐθνῶν ἀπόσο
λος, τὴν διακονίαν μου δοξάζω, εἴπως
παραζηλώσω μου τὴν σάρκα, καὶ σώ
σω τινὰς ἐξ αὐτῶν. εἰ γὰρ ἡ ἀποβολὴ
αὐτῶν καταλλαγὴ κόσμου, τίς ἡ πρόσ
ληψις, εἰ μὴ ζωὴ ἐκ νεκρῶν; εἰ δὲ ἡ ἀ
παρχὴ ἁγία, καὶ τὸ φύραμα. καὶ εἰ ἡ ῥί
ζα ἁγία, καὶ οἱ κλάδοι. εἰ δέ τινες
τῶν κλάδων ἐξεκλάσθησαν, σὺ δὲ
ἀγριέλαιος ὢν, ἐνεκεντρίσθης ἐν
αὐτοῖς, καὶ συγκοινωνὸς τῆς ῥίζης καὶ
τῆς πιότητος τῆς ἐλαίας ἐγένου,
μὴ κατακαυχῶ τῶν κλάδων. εἰ δὲ κα
τακαυχᾶσαι, οὐ σὺ τὴν ῥίζαν βα
στάζεις, ἀλλὰ ἡ ῥίζα σέ. ἐρεῖς οὖν, ἐξε
κλάσθησαν κλάδοι, ἵνα ἐγὼ ἐγκεν
τρισθῶ. καλῶς. τῇ ἀπιστίᾳ ἐξεκλά
σθησαν, σὺ δὲ τῇ πίστει ἕστηκας. μὴ ὑψη
λοφρόνει, ἀλλὰ φοβοῦ. εἰ γὰρ ὁ θεὸς τῶν
κατὰ φύσιν κλάδων οὐκ ἐφείσατο,
μή πως οὐδὲ σοῦ φείσηται. ἴδε οὖν
χρηστότητα καὶ ἀποτομίαν θεοῦ. ἐπὶ
μὲν τοὺς πεσόντας, ἀποτομίαν. ἐπὶ
δὲ σὲ χρηστότητα, ἐὰν ἐπιμείνῃς τῇ
χρηστότητι. ἐπεὶ καὶ σὺ ἐκκοπήσῃ. καὶ
ἐκεῖνοι δέ, ἐὰν μὴ ἐπιμείνωσι τῇ ἀ
πιστίᾳ, ἐγκεντρισθήσονται. δυνατὸς
γὰρ ἐστὶν ὁ θεὸς πάλιν ἐγκεντρίσαι
αὐτούς. εἰ γὰρ σὺ ἐκ τῆς κατὰ φύσιν
ἐξεκόπης ἀγριελαίου, καὶ παρὰ φύσιν
ἐνεκεντρίσθης εἰς καλλιέλαιον, πό
σῳ μᾶλλον οὗτοι κατὰ φύσιν, ἐγκεν
τρισθήσονται τῇ ἰδίᾳ ἐλαίᾳ;

Οὐ γὰρ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελ
φοὶ

ptum est: Dedit eis deus spiritum compunctionis: oculos, ut nō uideant: & aures, ut nō audiant, usque ad hodiernū diem. Et Dauid dicit: Vertatur mensa illorū in laqueum, & in captionē, & in offendiculū, & in retaliationē ipsis. Obtenebrentur oculi eorū, ut non uideant, & tergum illorū semper incurua. Dico igitur: Num ideo impegerunt, ut cōciderent? Absit Sed per lapsum illorū salus contigit gētibus, in hoc ut eos ad æmulandum prouocaret. Quod si lapsus illorū diuitiæ sunt mūdi: & diminutio illorū, diuitiæ gentium, quanto magis plenitudo illorū. Vobis enim dico gētibus: quatenus ego quidē sum apostolus gentiū, ministeriū meū illustro, si quo modo ad æmulandū prouocē, carnē meā, & saluos reddā nōnullos ex illis. Nam si reiectio illorū, est reconciliatio mūdi: quæ erit assumptio, nisi uita ex mortuis? Quod si delibatio sancta est, & massa. Et si radix sancta, & rami. Qđ si aliqui ex ramis fracti sunt: tu aūt cū oleaster esses, insertus es in illis: & socius radicis & pinguedinis oliuæ factus es: noli gloriari aduersus ramos. Quod si gloriaris, nō tu radicē portas, sed radix te. Dicis ergo: Fracti sunt rami ut ego inserar. Bene: ꝓpter incredulitatē fracti sunt. Tu autem fide stas: noli altum sapere, sed time. Si enim deus naturalibus ramis nō pepercit: ne forte nec tibi parcat. Vide ergo bonitatem & seueritatem dei. In eos quidē qui ceciderūt seueritatem: in te autē bonitatem dei, si permāseris in bonitate: Alioquin & tu excideris. Sed & illi si nō permanserint in incredulitate, inserētur. Potens est enim deus iterū inserere illos. Nam & si tu ex naturali excisus es oleastro & contra naturā insertus es in bonam oliuam: quanto magis hi qui secūdum naturam inserētur suæ oliuæ? Nolo em̄ uos ignorare fra-

tres

φοί, τὸ μυστήριον τοῦτο, ἵνα μὴ ἦτε παρ' ἑαυτοῖς φρόνιμοι, ὅτι πώρωσις ἀπὸ μέρους τῷ Ἰσραὴλ γέγονεν, ἄχρις οὗ τὸ πλήρωμα τῶν ἐθνῶν εἰσέλθῃ, καὶ οὕτως πᾶς Ἰσραὴλ σωθήσεται. καθὼς γέγραπται. ἥξει ἐκ Σιὼν ὁ ῥυόμενος, καὶ ἀποστρέψει ἀσεβείας ἀπὸ Ἰακώβ. καὶ αὕτη αὐτοῖς ἡ παρ' ἐμοῦ διαθήκη, ὅταν ἀφέλωμαι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. κατὰ μὲν τὸ εὐαγγέλιον, ἐχθροὶ δι' ὑμᾶς, κατὰ δὲ τὴν ἐκλογὴν ἀγαπητοὶ διὰ τοὺς πατέρας. ἀμεταμέλητα γὰρ τὰ χαρίσματα, καὶ ἡ κλῆσις τοῦ θεοῦ. ὥσπερ γὰρ καὶ ὑμεῖς ποτε ἠπειθήσατε τῷ θεῷ, νῦν δὲ ἐλεήθητε τῇ τούτων ἀπειθείᾳ, οὕτως καὶ οὗτοι νῦν ἠπείθησαν τῷ ὑμετέρῳ ἐλέει, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐλεηθῶσι. συνέκλεισε γὰρ ὁ θεὸς τοὺς πάντας εἰς ἀπείθειαν, ἵνα τοὺς πάντας ἐλεήσῃ.

Ὦ βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως θεοῦ, ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ, καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ. τίς γὰρ ἔγνω νοῦν κυρίου; ἢ τίς σύμβουλος αὐτοῦ ἐγένετο; ἢ τίς προέδωκεν αὐτῷ, καὶ ἀνταποδοθήσεται αὐτῷ; ὅτι ἐξ αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα. αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς ἀδελφοί, διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ θεοῦ, παραστῆσαι τὰ σώματα ὑμῶν, θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, εὐάρεστον τῷ θεῷ, τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν. καὶ μὴ συσχηματίζεσθε τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ μεταμορφοῦσθε τῇ ἀνακαινώσει τοῦ νοὸς ὑμῶν, εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς, τί τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, τὸ ἀγαθὸν, καὶ εὐάρεστον καὶ τέλειον.

Λέγω γὰρ διὰ τῆς χάριτος τῆς δοθείσης μοι, παντὶ τῷ ὄντι ἐν ὑμῖν, μὴ ὑπερφρονεῖν, παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν, ἀλλὰ φρονεῖν, εἰς τὸ σωφρονεῖν, ἑκάστῳ ὡς ὁ θεὸς ἐμέρισε μέτρον πίστεως.

Καθάπερ γὰρ ἐν ἑνὶ σώματι μέλη πολλὰ ἔχομεν, τὰ δὲ μέλη πάντα οὐ τὴν αὐτὴν ἔχει πρᾶξιν, οὕτως οἱ πολλοὶ ἓν σῶμά ἐσμεν ἐν Χριστῷ. ὁ δὲ καθεὶς, ἀλλήλων μέλη, ἔχοντες δὲ χαρίσματα κατὰ τὴν χάριν τὴν δο-

fratres mysteriū hoc, ut ne sitis apud uosmetipsos elati animo, qđ excæcatio ex parte Israëli accidit, donec plenitudo gētiū aduenerit, & sic totus Israël salu⁹ erit. Sicut scriptū est: Aduenict ex Sion ille qui liberat, & auertet impietates à Iacob. Et hoc illis à me testamentū, cum abstulero peccata ipsorū. Secundū euangeliū quidē, inimici propter uos, secundū electionem autē dilecti propter patres. Nā dona quidē & uocatio dei, eiusmodi sunt, ut eorum illū pœnitere nō possit. Quemadmodū em̄ & uos quōdā increduli fuistis deo: nunc aūt misericordiā estis consecuti per illorū incredulitatē, sic & isti nunc increduli facti sunt, ex eo qđ uos misericordiā estis adepti, ut & ipsi misericordiā consequātur. Cōclusit enim deus oēs sub incredulitatem, ut omniū misereret. O profunditatem diuitiarū & sapiētiæ & cognitionis dei, quam inscrutabilia sunt iudicia eius, & imperuestigabiles uiæ eius. Quis em̄ cognouit mentē domini? Aut quis illi fuit à cōsilijs? Aut quis prior dedit illi, & reddetur ei? Quoniā ex illo, & per illum, & in illū omnia. Ipsi gloria in sæcula. Amē. Obsecro igitur uos fratres, per miserationes dei, ut præbeatis corpora uestra, hostiā uiuentem, sanctam, acceptā deo, rationalem cultū uestrū. Et ne accōmodetis uos ad figuram seculi huius, sed trāsformemini per renouationem mētis uestræ, ut probetis quæ sit uoluntas dei, qđ bonū est, acceptum & perfectū. Dico em̄ per gratiam, quæ data est mihi, cuilibet uersanti inter uos, ne quis arrogāter de se sentiat, supra quam oportet de se sentire, sed ita sentiat, ut modestus sit & sobrius, ut cuic⁹ deus partitus est mensuram fidei. Quemadmodū enim in uno corpore mēbra multa habemus: mēbra uero non omnia eundē habent actū, sic multi unum corpus sumus in Christo: singulatim autem alij aliorū membra: sed tamen habētes dona iuxta gratiam datam

tres mysteriū hoc: ut non sitis uobismetipsis sapientes, quia cæcitas ex parte contigit in Israel, donec plenitudo gentiū intraret: & sic omnis Israel saluus fieret. Sicut scriptum est: Veniet ex Sion qui eripiat & auertat impietatē ab Iacob. Et hoc illis a me testamētum cum abstulero peccata eorū. Secundū euangeliū quidē inimici propter uos: secundū electionē aūt charissimi propter patres. Sine pœnitētia enim sunt dona & uocatio dei. Sicut enim aliquādo & uos nō credidistis deo: nūc autē misericordiā consecuti estis propter incredulitatē illorū: ita & isti nunc nō crediderūt in uestrā misericordiam, ut & ipsi misericordiam consequanť. Cōclusit enim deus omnia in incredulitate ut omniū misereat. O altitudo diuitiarū sapiētiæ & sciētiæ dei: quā incōprehēsibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles uiæ eius. Quis enim cognouit sensum domini: aut quis cōsiliarius eius fuit: aut qs prior dedit illi & retribuetur ei? Quoniam ex ipso & per ipsum & in ipso sunt omnia. Ipsi honor & gloria in sæcula sæculorū: Amē. Obsecro itaq; uos frater per misericordiā dei: ut exhibeatis corpora uestra hostiā uiuentem, sanctam, deo placentē, rationabile obsequiū uestrū. Et nolite cōformari huic sæculo: sed reformamini in nouitate sensus uestri, ut probetis quæ sit uolūtas dei bona & beneplacēs & perfecta. Dico em̄ per gratiā quæ data est mihi oīb⁹ qui sunt inter uos: nō plus sapere q̄ oportet sapere: sed sapere ad sobrietatē, & unicuiq; sicut de⁹ diuisit mēsurā fidei. Sicut enī in uno corpore multa mēbra habemus: oīa autē mēbra nō eundē actū habēt, ita multi unū corpus sumus in Christo: singuli aūt alter alteri⁹ mēbra: habētes aūt donatiōes secundū gratiā quæ

XII.

data

τῆ δοθείσαμ ἡμῖμ διάφορα, εἴτε προφητείαμ κατὰ τὴμ ἀναλογίαμ τῆς πίστεως, εἴτε διακονίαμ ἐμ τῆ διακονίᾳ, εἴτε ὁ διδάσκωμ ἐμ τῆ διδασκαλίᾳ, εἴτε ὁ παρακαλῶμ ἐμ τῆ παρακλήσει, ὁ μεταδιδοὺς ἐμ ἁπλότητι, ὁ προϊσάμενος ἐμ σπουδῆ, ὁ ἐλεῶμ ἐμ ἱλαρότητι. Ἡ ἀγάπη ἀνυπόκριτος, ἀποστυγοῦντες τὸ πονηρόμ, κολλώμενοι τῆ ἀγαθῶ, τῆ φιλαδελφίᾳ εἰς ἀλλήλους φιλόστοργοι, τῆ τιμῆ ἀλλήλους προηγούμενοι, τῆ σπουδῆ μὴ ὀκνηροί, τῶ πνεύματι ζέοντες, τῶ καιρῶ δουλεύοντες, τῆ ἐλπίδι χαίροντες, τῆ θλίψει ὑπομένοντες, τῆ προσευχῆ προσκαρτεροῦντες, ταῖς χρείαις τῶμ ἁγίωμ κοινωνοῦντες, τὴμ φιλοξενίαμ διώκοντες. Εὐλογεῖτε τοὺς διώκοντας ὑμᾶς, εὐλογεῖτε καὶ μὴ καταρᾶσθε. Χαίρειμ μετὰ χαιρόντωμ, καὶ κλαίειμ μετὰ κλαιόντωμ, τὸ αὐτὸ εἰς ἀλλήλους φρονοῦντες, μὴ τὰ ὑψηλὰ φρονοῦντες, ἀλλὰ τοῖς ταπεινοῖς συναπαγόμενοι. μὴ γίνεσθε φρόνιμοι παρ ἑαυτοῖς, μηδενὶ κακὸμ ἀντὶ κακοῦ ἀποδιδόντες. προνοούμενοι καλὰ ἐνώπιομ πάντωμ ἀνθρώπωμ. Εἰ δυνατόμ, τὸ ἐξ ὑμῶμ, μετὰ πάντωμ ἀνθρώπωμ εἰρηνεύοντες, μὴ ἑαυτοὺς ἐκδικοῦντες ἀγαπητοὶ ἀλλὰ δότε τόπομ τῆ ὀργῆ. Γέγραπται γάρ, ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει κύριος. ἐὰμ οὖμ πεινᾶ ὁ ἐχθρός σου, ψώμιζε αὐτόμ. ἐὰμ διψᾶ, πότιζε αὐτόμ. τοῦτο γὰρ ποιῶμ ἄνθρακας πυρὸς σωρεύσεις ἐπὶ τὴμ κεφαλὴμ αὐτοῦ. μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νίκα ἐμ τῶ ἀγαθῶ τὸ κακόμ.

ιγ Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω. οὐ γάρ ἐστιμ ἐξουσία, εἰ μὴ ἀπὸ θεοῦ. αἱ δὲ οὖσαι ἐξουσίαι, ὑπὸ θεοῦ τεταγμέναι εἰσίμ. ὥστε ὁ ἀνθιστάμενος τῆ ἐξουσίᾳ, τῆ τοῦ θεοῦ διαταγῆ ἀνθέστηκεμ. οἱ δὲ ἀνθεστηκότες ἑαυτοῖς κρῖμα λήψονται. οἱ γὰρ ἄρχοντες οὐκ εἰσὶ φόβος τῶμ ἀγαθῶμ ἔργωμ, ἀλλὰ τῶμ κακῶμ. Θέλεις δὲ μὴ φοβεῖσθαι τὴμ ἐξουσίαμ; τὸ ἀγαθὸμ ποίει, καὶ ἕξεις ἔπαινομ ἐξ

datam nobis uaria, siue prophetiã iuxta portionem fidei, siue ministerium in administratione, siue qui docet in doctrina, siue qui exhortatur in exhortatiõe, qui impertit in simplicitate, qui præest in diligentia, qui miseretur in hilaritate. Dilectio sit non simulata, sitis odio prosequentes quod malum est, adhærentes ei, quod bonum est, per fraternam charitatem, ad mutuo uos diligendos propensi, honore alius alium prævenientes, studio non pigri, spiritu feruentes, tempori seruientes, spe gaudentes, in afflictione patientes, precationi instantes, necessitatibus sanctorum communicantes, hospitalitatem sectantes. Bene loquamini de ijs, qui uos insectantur: bene loquamini, inquam, & ne male precemini. Gaudete cum gaudẽtibus, & flete cum flentibus: eodem animo alij in alios affecti, nõ arroganter de uobisipsis sentientes, sed humilibus uos accõmodantes. Ne sitis arrogãtes apud uosmetipsos, neque cuiquam malum pro malo reddatis. Prouide parantes honesta in conspectu omnium hominum: si fieri potest, quantum in uobis est, cum omnibus hominibus in pace uiuentes, non uosmetipsos ulciscentes dilecti, quin potius date locũ iræ. Scriptum est enim: Mihi ultio, ego retribuam dicit dominus. Si igitur esurit inimicus tuus, pasce illum: si sitit, da illi potũ. Hoc enim si feceris carbones ignis coaceruabis in caput illius. Ne uincaris à malo, imò uince bono malum.

Omnis anima potestatibus sup. xiij. pereminentibus subdita sit. Non em̃ est potestas nisi à deo: quæ uero sunt potestates, à deo ordinatæ sunt. Itaq; quisquis resistit potestati dei ordinationi resistit. Qui autem restiterint, sibijpsis iudicium accipient. Nam principes non terrori sunt bene agentibus, sed male. Vis autem non timere potestatem? Quod bonũ est facito: & feres laudem

data est nobis differẽtes. Siue prophetiam secundũ rationem fidei: siue ministerium in ministrando: siue qui docet in doctrina. Qui exhortatur in exhortãdo: qui tribuit in simplicitate: qui præest in sollicitudine: qui miseretur in hilaritate. Dilectio sine simulatione. Odiẽtes malum: adhærentes bono. Charitatem fraternitatis inuicem diligentes: honore inuicem præueniẽtes. Sollicitudine non pigri: spiritu feruentes: domino seruientes. Spe gaudentes: in tribulatione patientes: orationi instantes. Necessitatibus sanctorum communicantes: hospitalitatem sectãtes. Benedicite persequentibus uos. Benedicite & nolite maledicere. Gaudere cũ gaudentibus: flere cũ flentibus. Idipsum inuicẽ sentientes. Non alta sapientes, sed humilibus consentientes. Nolite esse prudentes apud uosmetipsos. Nulli malum pro malo reddentes: prouidentes bona: non tantum coram deo, sed etiã coram omnibus hominibus. Si fieri potest, quod ex uobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes. Non uosmetipsos defendentes charissimi, sed date locum iræ. Scriptũ est enim: Mihi uindictam, & ego retribuam dicit dominus. Sed & si esurierit inimicus tuus, ciba illũ: si sitit, potum da illi. Hoc enim faciens carbones ignis congeres super caput eius. Noli uinci a malo, sed uince in bono malum.

Omnis anima potestati xiij. bus sublimioribus subdita sit: non est enim potestas nisi a deo. Quæ autem sunt, a deo ordinata sunt. Itaq; qui resistit potestati, dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt. Nam principes non sunt timori boni operis, sed mali. Vis autem nõ timere potestatem? Bonum fac, & habebis laudem

νομ ἀπ' αὐτῆς; Θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστί σοι εἰς τ' ἀγαθόν. Ἐὰν δὲ τὸ κακὸν ποιῇς, φοβοῦ. οὐ γὰρ εἰκῇ τὴν μάχαιραν φορεῖ. Θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστιν, ἔκδικος εἰς ὀργὴν τῷ τὸ κακὸν πράσσοντι. διὸ ἀνάγκη ὑποτάσσεσθαι οὐ μόνον διὰ τὴν ὀργὴν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συνείδησιν. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ φόρους τελεῖτε. λειτουργοὶ γὰρ θεοῦ εἰσιν, εἰς αὐτὸ τοῦτο προσκαρτεροῦντες.

κζ Ἀπόδοτε οὖν πᾶσι τὰς ὀφειλάς. τῷ τὸν φόρον, τὸν φόρον. τῷ τὸ τέλος, τὸ τέλος. τῷ τὸν φόβον τὸν φόβον. τῷ τὴν τιμὴν, τὴν τιμήν. μηδενὶ μηδὲν ὀφείλετε, εἰ μὴ τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους. ὁ γὰρ ἀγαπῶν τὸν ἕτερον, νόμον πεπλήρωκεν. Τὸ γάρ, οὐ μοιχεύσεις, οὐ φονεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐ ψευδομαρτυρήσεις, οὐκ ἐπιθυμήσεις, καὶ εἴ τις ἑτέρα ἐντολή, ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ ἀνακεφαλαιοῦται, ἐν τῷ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν. Ἡ ἀγάπη τῷ πλησίον κακὸν οὐκ ἐργάζεται. πλήρωμα οὖν νόμου, ἡ ἀγάπη. καὶ τοῦτο εἰδότες, τὸν καιρόν, ὅτι ὥρα, ἤδη ὑμᾶς ἤδη ὥρα ἐξ ὕπνου ἐγερθῆναι. νῦν γὰρ ἐγγύτερον ἡμῶν ἡ σωτηρία, ἢ ὅτε ἐπιστεύσαμεν. ἡ νὺξ προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικεν. ἀποθώμεθα οὖν τὰ ἔργα τοῦ σκότους, καὶ ἐνδυσώμεθα τὰ ὅπλα τοῦ φωτός. ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὐσχημόνως περιπατήσωμεν, μὴ κώμοις καὶ μέθαις, μὴ κοίταις καὶ ἀσελγείαις, μὴ ἔριδι καὶ ζήλῳ, ἀλλ' ἐνδύσασθε τὸν κύριον Ἰησοῦν Χριστόν.

κη Καὶ τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιεῖσθε εἰς ἐπιθυμίας. Τὸν δὲ ἀσθενοῦντα τῇ πίστει, προσλαμβάνεσθε, μὴ εἰς διακρίσεις διαλογισμῶν. ὃς μὲν πιστεύει φαγεῖν πάντα. ὁ δὲ ἀσθενῶν, λάχανα ἐσθίει. ὁ ἐσθίων, τὸν μὴ ἐσθίοντα μὴ ἐξουθενείτω. καὶ ὁ μὴ ἐσθίων, τὸν ἐσθίοντα μὴ κρινέτω. ὁ θεὸς γὰρ αὐτὸν προσελάβετο. σὺ τίς εἶ, ὁ κρίνων ἀλλότριον οἰκέτην; τῷ ἰδίῳ κυρίῳ στήκει, ἢ πίπτει, σταθήσεται δέ. Δυνατὸς γάρ ἐστιν ὁ θεὸς στῆσαι αὐτόν. ὃς μὲν κρίνει ἡμέραν παρ' ἡμέραν, ὃς δὲ κρίνει

dem ab illa. Dei em̄ minister est tibi in bonū. Quod si feceris, id qđ malum est, time. Non enim frustra gladiū gestat. Nā dei minister est, ultor ad iram, ei qui, qđ malū est, fecerit. Quapropter oportet esse subditos, nō solū propter iram, uerumetiam propter cōscientiā. Propter hoc em̄ & uectigalia soluitis. Siquidem ministri dei sunt, in hoc ipsum incumbentes. Reddite igit̄ omnibus, quod debet̄: cui tributū, tributum: cui uectigal, uectigal: cui timorem, timorē: cui honorē, honorē. Nemini quicquā debeatis, nisi hoc, ut inuicē diligatis. Nam qui diligit alterum, legē expleuit. Siquidem illa: Nō mœchaberis, nō occides, nō furaberis, nō falsum testimoniū dices, nō concupisces: & si quod aliud præceptum, in hoc sermone summatim comprehendit̄: Nempe, diliges proximū tuū sicut teipsum. Dilectio ꝓximo malū nō operatur. Cōsummatio itaq; legis, est dilectio. Præsertim cū sciamus tempus, quod tempestiuū sit, nos iam à somno expergisci. Nunc em̄ propius adest nobis salus, quàm tum, cū credebamus. Nox ꝓgressa est, dies aūt appropinquat. Abiiciamus igitur opera tenebrarū, & induamur arma lucis: tanquā in die cōpositè ambulemus, nō comessationibus & ebrietatibus, nō cubilibus ac lasciuijs, nō contentione & æmulatione, sed induamini dominū Iesum Christū. Et carnis curam ne agatis ad concupiscētias.

Porrò eum qui infirmat̄ fide, assumite, nō ad dijudicationes disceptationū. Alius quidē credit uescē dum esse quibuslibet. Alius aūt qui infirmus est, holeribus uescit̄. Qui uescit̄, nō uescentē ne despiciat. Et qui non uescit̄ uescentē ne iudicet. Deus enim illū assumpsit. Tu quis es, qui iudicas de alieno famulo? Proprio dño stat, aut cadit, imò fulcietur ut stet. Potens em̄ est deus efficere ut stet. Hic quidem iudicat, diem ad diem cōferens: ille autem

dem ex illa. Dei enim minister est tibi in bonum. Si autem malū feceris, time. Non enim sine causa gladiū portat. Dei em̄ minister est, ultor in iram ei qui male agit. Ideoque necessitate subditi estote: non solum propter iram, sed etiam propter cōscientiā. Ideo enim & tributa præstatis. Ministri em̄ dei sunt: in hoc ipsum seruiētes. Reddite ergo omnibus debita. Cui tributū, tributū: cui uectigal, uectigal: cui timorem, timorē: cui honorē, honorē. Nemini quicquam debeatis, nisi ut inuicē diligatis. Qui enim diligit proximum, legē impleuit. Nam non adulterabis: non occides: nō furaberis: nō falsum testimonium dices: nō concupisces: & si quod est aliud mandatū, in hoc uerbo instauratur. Diliges proximū tuū sicut teipsum. Dilectio proximi malum nō operatur. Plenitudo ergo legis est dilectio. Et hoc sciētes tempus: quia hora est iam nos de somno surgere. Nūc em̄ propior est nostra sal⁹ quā cū credidimus. Nox præcessit: dies autē appropinquauit. Abiiciamus ergo opera tenebrarū, & induamur arma lucis. Sicut in die honeste ambulemus. Non in comessatiōibus & ebrietatib⁹: non in cubilibus & impudicitijs: nō in contentione & æmulatione, sed induimini dominū Iesum Christū: & carnis curam ne feceritis in desiderijs. Infirmum aūt XIIII. in fide assumite: nō in disceptationibus cogitationum. Alius em̄ credit se māducare oīa. Qui aūt infirmus est, olus manducet. Is qui manducat, non manducantem non spernat: & qui non manducat, manducantem non iudicet. Deus enim illū assumpsit. Tu quis es: qui iudicas alienū seruū? Domino suo stat aut cadit: stabit autem. Potēs est enim deus statuere illū. Nam alius iudicat diē inter diem: Alius

δὲ κρίνει πᾶσαν ἡμέραν. ἕκαστος ἐν τῷ ἰδίῳ νοΐ πληροφορείσθω. ὁ φρονῶν τὴν ἡμέραν, κυρίῳ φρονεῖ. καὶ ὁ μὴ φρονῶν τὴν ἡμέραν, κυρίῳ οὐ φρονεῖ. ὁ ἐσθίων κυρίῳ ἐσθίει, εὐχαριστεῖ γὰρ τῷ θεῷ. καὶ ὁ μὴ ἐσθίων, κυρίῳ οὐκ ἐσθίει, καὶ εὐχαριστεῖ τῷ θεῷ. οὐδεὶς γὰρ ἡμῶν ἑαυτῷ ζῇ, καὶ οὐδεὶς ἑαυτῷ ἀποθνήσκει.

μζ Ἐάν τε γὰρ ζῶμεν, τῷ κυρίῳ ζῶμεν, ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τῷ κυρίῳ ἀποθνήσκομεν. ἐάν τε οὖν ζῶμεν, ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τοῦ κυρίου ἐσμέν. εἰς τοῦτο γὰρ Χριστὸς καὶ ἀπέθανε, καὶ ἀνέστη, καὶ ἀνέζησεν, ἵνα καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ. σὺ δὲ τί κρίνεις τὸν ἀδελφόν σου; ἢ καὶ σύ, τί ἐξουδενεῖς τὸν ἀδελφόν σου; πάντες γὰρ παραστησόμεθα τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ. γέγραπται γάρ. ζῶ ἐγὼ λέγει κύριος, ὅτι ἐμοὶ κάμψει πᾶν γόνυ, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται τῷ θεῷ. ἄρα οὖν ἕκαστος ἡμῶν περὶ ἑαυτοῦ λόγον δώσει τῷ θεῷ. μηκέτι οὖν ἀλλήλους κρίνωμεν, ἀλλὰ τοῦτο κρίνατε μᾶλλον, τὸ, μὴ τιθέναι πρόσκομμα, τῷ ἀδελφῷ, ἢ σκάνδαλον. οἶδα, καὶ πέπεισμαι ἐν κυρίῳ Ιησοῦ, ὅτι οὐδὲν κοινὸν δι' ἑαυτοῦ, εἰ μὴ τῷ λογιζομένῳ τι κοινὸν εἶναι, ἐκείνῳ κοινόν. εἰ δὲ διὰ βρῶμα ὁ ἀδελφός σου λυπεῖται, οὐκέτι κατὰ ἀγάπην περιπατεῖς. μὴ τῷ βρώματί σου ἐκεῖνον ἀπόλλυε, ὑπὲρ οὗ Χριστὸς ἀπέθανε. μὴ βλασφημείσθω οὖν ὑμῶν τὸ ἀγαθόν. οὐ γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ βρῶσις καὶ πόσις, ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη καὶ χαρὰ ἐν πνεύματι ἁγίῳ. ὁ γὰρ ἐν τούτοις δουλεύων τῷ Χριστῷ, εὐάρεστος τῷ θεῷ, καὶ δόκιμος τοῖς ἀνθρώποις. ἄρα οὖν τὰ τῆς εἰρήνης διώκωμεν, καὶ τὰ τῆς οἰκοδομῆς, τῆς εἰς ἀλλήλους. μὴ ἕνεκεν βρώματος κατάλυε τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ. πάντα μὲν καθαρά, ἀλλὰ κακὸν τῷ ἀνθρώπῳ, τῷ διὰ προσκόμματος ἐσθίοντι. καλὸν τὸ μὴ φαγεῖν κρέα, μηδὲ πιεῖν οἶνον, μηδὲ ἐν ᾧ ὁ ἀδελφός σου προσκόπτει, ἢ σκανδαλίζεται, ἢ ἀσθενεῖ. σὺ πίστιν ἔχεις, κατὰ σεαυτὸν

ἔχε

autẽ idem iudicat de quouis die. Vnicuique ſua mens ſatisfaciat. Qui curat diem, domino curat. Et qui nõ curat diem, domino nõ curat. Qui ueſcit, domino ueſcit, gratias eñ agit deo: & qui nõ ueſcitur, dño nõ ueſcitur, & gratias agit deo. Nullus eñ noſtrũ ſibĩ ipſi uiuit, & nullus ſibĩipſi moriẽ. Nam ſiue uiuimus, domino uiuimus: ſiue morimur, domino morimur. Siue igiẽ uiuamus, ſiue moriamur, domini ſumus. In hoc eñ Chriſtus & mortuus eſt, & reſurrexit, & reuixit, ut mortuis ac uiuentibus dñeẽ. Tu uero cur iudicas fratrẽ tuũ? Aut etiã tu, cur deſpicis fratrẽ tuũ? Omẽs eñ ſtatuemur apud tribunal Chriſti. Scriptum eſt enim: Viuo ego dicit dominus: Mihi flectẽt oñe genu, & oñis lingua cõfitebiẽ deo. Igiẽ unuſquiſq; noſtrũ de ſeipſo rationẽ reddet deo. Ne poſthac igiẽ alius aliũ iudicemus, uerũ illud iudicate magis, ne offendiculum ponaẽ fratri, aut lapſus occaſio. Noui ſiquidem, & perſuaſum habeo per dñm Ieſum, nihil eſſe commune per ſe, niſi ei qui exiſtimat aliquid eſſe cõmune, illi cõmune eſt. Verũ ſi propter cibum frater tuus cõtriſtaẽ, nõ iam ſecũdum charitatem ambulas. Noli cibo tuo illũ perdas, pro quo Chriſtus mortuus eſt. Nẽ ergo blaſphemeẽ bonũ noſtrũ. Non eſt enim regnũ dei eſca & potus, ſed iuſticia & pax & gaudiũ in ſpiritu ſancto. Qui enim in hoc ſeruit Chriſto, placet deo, & probatº eſt hominibº. Itaq; quæ pacis ſunt ſectemur: & quæ ædificationis ſunt, inuicem cuſtodiamus. Noli propter eſcam deſtruere opus dei. Omnia quidem mũda ſunt, ſed malum eſt homini qui per offendiculũ mãducat. Bonũ eſt nõ mãducare carnẽ & nõ bibere uinum: neq; in quo frater tuus offendiẽ, aut ſcandalizaẽ, aut infirmatur. Tu fidem quã habes penes temetipſum,

habe

autem iudicat omnẽ diem. Vnuſquiſq; in ſuo ſenſu abũdet. Qui ſapit diem, domino ſapit: & qui mãducat, domino mãducat. Gratias eñ agit deo. Et qui nõ manducat, domino nõ manducat: & gratias agit deo. Nemo enim noſtrũ ſibi uiuit: & nemo ſibi moritur. Siue enim uiuimus, domino uiuimus: ſiue morimur, domino morimur. Siue ergo uiuimus ſiue morimur, domini ſumꝰ. In hoc enim Chriſtus mortuus eſt & reſurrexit: ut & uiuorum & mortuorũ dominetur. Tu autem quid iudicas fratrem tuum: aut tu quare ſpernis fratrẽ tuum? Omnes enim ſtabimus ante tribunal Chriſti. Scriptũ eſt enim: Viuo ego dicit dominus: quoniã mihi flectẽt omne genu: & oñis lingua confitebiẽ deo. Itaq; unuſquiſque noſtrũ pro ſe rationem reddet deo. Non ergo amplius inuicẽ iudicemus. Sed hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculum fratri uel ſcãdalũ. Scio & confido in domino Ieſu: quia nihil cõmune per ipſum, niſi ei qui exiſtimat quid cõmune eſſe, illi cõmune eſt. Si enim ꝓpter cibũ frater tuus contriſtaẽ, iam nõ ſecundũ charitatem ambulas. Noli cibo tuo illum perdere pro quo Chriſtus mortuus eſt. Nõ ergo blaſphemeẽ bonũ noſtrũ. Non eſt enim regnũ dei eſca & potus, ſed iuſticia & pax & gaudiũ in ſpiritu ſancto. Qui enim in hoc ſeruit Chriſto, placet deo, & probatº eſt hominibº. Itaq; quæ pacis ſunt ſectemur: & quæ ædificationis ſunt, inuicem cuſtodiamus. Noli propter eſcam deſtruere opus dei. Omnia quidem mũda ſunt, ſed malum eſt homini qui per offendiculũ mãducat. Bonũ eſt nõ mãducare carnẽ & nõ bibere uinum: neq; in quo frater tuus offendiẽ, aut ſcandalizaẽ, aut infirmatur. Tu fidem quã habes penes temetipſum,

habe

ἔχε σὺ πίστιν κατὰ σεαυτὸν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. μακάριος ὁ μὴ κρίνων ἑαυτὸν, ἐν ᾧ δοκιμάζει. ὁ δὲ διακρινόμενος, ἐὰν φάγῃ, κατακέκριται, ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως. πᾶν δὲ ὃ οὐκ ἐκ πίστεως, ἁμαρτία ἐστίν.

ὀφείλομεν δὲ ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ, τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βαστάζειν, καὶ μὴ ἑαυτοῖς ἀρέσκειν. ἕκαστος γὰρ ἡμῶν τῷ πλησίον ἀρεσκέτω εἰς ἀγαθὸν πρὸς οἰκοδομήν. καὶ γὰρ ὁ χριστὸς οὐχ ἑαυτῷ ἤρεσεν, ἀλλὰ καθὼς γέγραπται. οἱ ὀνειδισμοὶ τῶν ὀνειδιζόντων σε, ἐπέπεσον ἐπ' ἐμέ.

ὅσα γὰρ προεγράφη, εἰς τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν προεγράφη, ἵνα διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς παρακλήσεως τῶν γραφῶν τὴν ἐλπίδα ἔχωμεν. ὁ δὲ θεὸς τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς παρακλήσεως δῴη ὑμῖν τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν ἀλλήλοις κατὰ χριστὸν ἰησοῦν, ἵνα ὁμοθυμαδὸν ἐν ἑνὶ στόματι δοξάζητε τὸν θεὸν, καὶ πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ. διὸ προσλαμβάνεσθε ἀλλήλους, καθὼς καὶ ὁ χριστὸς προσελάβετο ἡμᾶς εἰς δόξαν θεοῦ. λέγω δὲ ἰησοῦν χριστὸν διάκονον γεγενῆσθαι περιτομῆς ὑπὲρ ἀληθείας θεοῦ, εἰς τὸ βεβαιῶσαι τὰς ἐπαγγελίας τῶν πατέρων. τὰ δὲ ἔθνη ὑπὲρ ἐλέους δοξάσαι τὸν θεόν. καθὼς γέγραπται. διὰ τοῦτο ἐξομολογήσομαί σοι ἐν ἔθνεσι, καὶ τῷ ὀνόματί σου ψαλῶ. καὶ πάλιν λέγει. εὐφράνθητε ἔθνη μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. καὶ πάλιν. αἰνεῖτε τὸν κύριον πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐπαινέσατε αὐτὸν πάντες οἱ λαοί. καὶ πάλιν ἡσαΐας λέγει, ἔσται ἡ ῥίζα τοῦ ἰεσσαὶ, καὶ ὁ ἀνιστάμενος ἄρχειν ἐθνῶν, ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιοῦσιν. ὁ δὲ θεὸς τῆς ἐλπίδος, πληρώσαι ὑμᾶς πάσης χαρᾶς καὶ εἰρήνης, ἐν τῷ πιστεύειν εἰς τὸ περισσεύειν ὑμᾶς ἐν τῇ ἐλπίδι, ἐν δυνάμει πνεύματος ἁγίου. πέπεισμαι δὲ ἀδελφοί μου, καὶ αὐτὸς ἐγὼ περὶ ὑμῶν, ὅτι καὶ αὐτοὶ μεστοὶ ἐστὲ ἀγαθωσύνης πεπληρωμένοι πάσης γνώσεως. δυνάμενοι καὶ ἀλλήλους νουθετεῖν. τολμηρότερον δὲ ἔγραψα ὑμῖν ἀπὸ μέρους, ὡς ἐπαναμιμνήσκων

habe coram deo: Beatus qui non iudicat seipsum, in eo quod probat. At qui dijudicat, si ederit condemnatus est: quoniam non edit ex fide. Porrò quicquid ex fide non est peccatum est.

Debemus autem nos qui potentes sumus, infirmitates impotentium portare, ac non placere nobisipsis. Nam unusquisque nostrum proximo placeat in bonū ad ædificationem. Etenim Christus non placuit sibijpsi, sed quēadmodum scriptum est: Opprobria opprobrantium tibi, inciderunt in me. Nam quæcunq; præscripta sunt, in nostram doctrinā præscripta sunt: ut per patientiam & consolationē scripturarū spem habeamus. Deus aūt patientiæ & consolationis det uobis idem mutuo inter uos sentire secundum Iesum Christū, ut unanimitet uno ore glorificetis deū, ac patrem domini nostri Iesu Christi. Quāpropter assumite uos inuicem, quem admodum & Christus assumpsit nos in gloriam dei. Illud autē dico, Iesum Christum ministrū fuisse circuncisionis pro ueritate dei, ad cōfirmandas promissiones patrum. Cæterū, ut gentes pro misericordia glorificent deū. Sicut scriptum est: Propter hoc confitebor tibi in gentibus, & nomini tuo canam. Et rursū dicit: Gaudete gentes cum populo eius. Et rursum: Laudate dominū omnes gentes, & collaudate eum omēs populi. Et rursum Esaias dicit: Erit radix Iesse, & qui exurget ad imperandum gentibus, in eo gentes sperabunt. Deus autē spei, impleat uos omi gaudio & pace, in credendo in hoc, ut exuberetis in spe p potentiā spiritus sancti. Persuasum em̄ habeo fratres mei, & ipse ego de uobis, qd' & ipsi pleni estis bonitate, impleti omi scientia, ualentes etiā inuicē alius aliū admonere. Sed tamē audacius scripsi uobis fratres ex parte, ueluti cōmonefaciens

habe corā deo. Beatus qui non iudicat semetipsum in eo quod probat. Qui autem discernit si manducauerit, damnatus est: quia non ex fide: Omne autem quod non est ex fide, peccatum est.

Debemus autē nos firmiores imbecillitates infirmorum sustinere: & nō nobis placere. Vnusquisq; uestrum proximo suo placeat in bonum ad ædificationem. Etenim Christus non sibi placuit, sed sicut scriptū est: Improperia improperantium tibi ceciderunt super me. Quæcunque enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt: ut per patientiam & consolationē scripturarum spem habeamus. Deus autē patientiæ & solatij det uobis idipsum sapere in alterutrum secundum Iesum Christum: ut unanimes uno ore honorificetis deum & patrē domini nostri Iesu Christi. Propter quod suscipite inuicē sicut & Christus suscepit uos in honorem dei. Dico enim Christū Iesum ministrū fuisse circuncisionis propter ueritatem dei ad cōfirmādas promissiones patrū: gentes autē super misericordia honorare deum: sicut scriptū est: Propterea cōfitebor tibi in gentibus domine: & nomini tuo cantabo. Et iterū dicit: Lætamini gentes cum plæbe eius. Et iterum. Laudate omnes gētes dominū, & magnificate eum omnes populi. Et rursus Esaias ait: Erit radix Iesse: & qui exurget regere gentes: in eū gentes sperabunt. Deus autem spei repleat uos omni gaudio & pace in credendo: ut abundetis in spe & uirtute spiritussancti. Certus sum autem fratres mei: & egoipse de uobis: quoniam & ipsi pleni estis dilectione: repleti omni scientia: ita ut possitis alterutrū monere. Audacius autem scripsi uobis fratres ex parte, tanquam XV.

μνήσκω ὑμᾶς, διὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσάν μοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ, εἰς τὸ εἶναί με λειτουργὸν Ιησοῦ χριστοῦ εἰς τὰ ἔθνη, ἱερουργοῦντα τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ, ἵνα γένηται ἡ προσφορὰ τῶν ἐθνῶν εὐπρόσδεκτος, ἡγιασμένη ἐν πνεύματι ἁγίῳ. Ἔχω οὖν καύχησιν ἐν χριστῷ Ιησοῦ τὰ πρὸς θεόν. οὐ γὰρ τολμήσω λαλεῖν τι ὧν οὐ κατειργάσατο χριστὸς δι' ἐμοῦ, εἰς ὑπακοὴν ἐθνῶν, λόγῳ καὶ ἔργῳ, ἐν δυνάμει σημείων καὶ τεράτων, ἐν δυνάμει πνεύματος θεοῦ, ὥστε με ἀπὸ ἱερουσαλὴμ καὶ κύκλῳ μέχρι τοῦ ἰλλυρικοῦ, πεπληρωκέναι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ. οὕτως δὲ φιλοτιμούμενον εὐαγγελίζεσθαι, οὐχ ὅπου ὠνομάσθη χριστός, ἵνα μὴ ἐπ' ἀλλότριον θεμέλιον οἰκοδομῶ. ἀλλὰ καθὼς γέγραπται. οἷς οὐκ ἀνηγγέλη περὶ αὐτοῦ, ὄψονται, καὶ οἱ οὐκ ἀκηκόασι συνήσουσι. διὸ καὶ ἐνεκοπτόμην τὰ πολλὰ τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς. Νυνὶ δὲ μηκέτι τόπον ἔχων ἐν τοῖς κλίμασι τούτοις, ἐπιποθίαν δὲ ἔχων τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν, ὡς ἐὰν πορεύωμαι εἰς τὴν σπανίαν, ἐλεύσομαι πρὸς ὑμᾶς. Ελπίζω γὰρ διαπορευόμενος, θεάσασθαι ὑμᾶς, καὶ ἐφ' ὑμῶν προπεμφθῆναι ἐκεῖ, ἐὰν ὑμῶν πρῶτον ἀπὸ μέρους ἐμπλησθῶ. Νυνὶ δὲ πορεύομαι εἰς ἱερουσαλὴμ διακονῶν τοῖς ἁγίοις. Εὐδόκησαν γὰρ μακεδονία καὶ ἀχαΐα, κοινωνίαν τινὰ ποιήσασθαι εἰς τοὺς πτωχοὺς τῶν ἁγίων τῶν ἐν ἱερουσαλήμ. Εὐδόκησαν γὰρ, καὶ ὀφειλέται αὐτῶν εἰσίν. Εἰ γὰρ τοῖς πνευματικοῖς αὐτῶν ἐκοινώνησαν τὰ ἔθνη, ὀφείλουσι καὶ ἐν τοῖς σαρκικοῖς λειτουργῆσαι αὐτοῖς. τοῦτο οὖν ἐπιτελέσας, καὶ σφραγισάμενος αὐτοῖς τὸν καρπὸν τοῦτον, ἀπελεύσομαι δι' ὑμῶν εἰς τὴν σπανίαν. Οἶδα δέ, ὅτι ἐρχόμενος πρὸς ὑμᾶς, ἐν πληρώματι εὐλογίας τοῦ εὐαγγελίου τοῦ χριστοῦ ἐλεύσομαι. Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί, διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ χριστοῦ, καὶ διὰ τῆς ἀγάπης τοῦ πνεύματος, συναγωνίσασθαί μοι ἐν ταῖς προσευχαῖς ὑπὲρ ἐμοῦ, πρὸς

nefaciēs uos, propter gratiā, quæ data est mihi à deo, in hoc ut sim minister Iesu Christi in gētes, administrans euangeliū dei, ut fiat oblatio gentium acceptabilis, sanctificata per spiritū sanctū. Habeo igitur quod glorier per Christū Iesum, in his quæ ad deum pertinent. Nō em̄ ausim loqui quicq̄ eorū, quæ nō effecit Christus per me, in obedientiā gentiū, uerbo & facto per potentiā signorū ac prodigiorū, per potentiā spiritus dei, ut ab Hierusalē & in circūia, centibus regionibus usq; ad Illyricū repleuerim euangeliū Christi: ita porrò annitens prædicare euangeliū, nō ubi nomiatus erat Christus, ut ne sup alienū fundamentū ædificarē, sed quemadmodum scriptum est: Quibus nō est annunciatū de eo, uidebūt, et qui non audierant, intelligent. Quapropter & præpeditus sum sæpe, quo minus uenirē ad uos. Nunc uero cū nō amplius habeam locū in regionibus his, desideriū autē habeā ueniēdi ad uos multis iam annis, quandocūq; iter instituero in Hispaniā, ueniā ad uos. Spero em̄ fore, ut istac iter faciens, uideā uos, & à uobis ꝓducar illuc, si tamen uestra cōsuetudine prius ex parte fuero expletus. Nunc autē proficiscor Hierosolymam, ministrans sanctis. Visum est em̄ Macedoniæ et Achaiæ, cōmunicationem aliquā facere in paupes sanctos, qui sūt Hierosolymis. Nam ita uisū est ipsis, et debitores illorū sunt. Etem̄ si spūalia sua cōmunicauerunt gentibus, debent & hæ in carnalib⁹ ministrare illis. Hoc igitur ubi pfecero, & obsignauero illis fructū hūc, reuertar per uos in Hispaniā. Scio nanq;, ꝙ ubi uenero ad uos, cū plenitudine benedictionis euāgelij Christi uenturus sim. Obsecro autē uos fratres per dñm nostrū Iesum Christū, et per dilectionē spūs, ut me laborantē adiuuetis, precationibus pro me

ad

in memoriam uos reducēs, propter gratiam quæ data est mihi a deo: ut sim minister Christi Iesu in gētibus sanctificans euāgelium dei: ut fiat oblatio gentium acceptа, & sanctificata in spiritu sancto. Habeo igit̄ gloriam in Christo Iesu ad deum. Nō enī audeo aliquid loqui eorum quæ per me nō efficit Christus, in obedientiam gentiū, in uerbo & factis, in uirtute signorū & prodigiorū, in uirtute spiritus sancti: ita ut ab Hierusalem per circumitū usq; ad Illyricū repleuerim euāgeliū Christi. Sic autē prædicaui euāgeliū hoc: nō ubi nominatus est Christus: ne super alienū fundamentū ædificarem: sed sicut scriptum est: Quoniā quibus nō est annunciatū de eo, uidebūt: & qui nō audierūt de eo, intelligent: ꝓpter qđ & impedie bar plurimū uenire ad uos: & ꝓhibit⁹ sum usq; adhuc. Nūc uero ulterius locū nō habens in his regionib⁹: cupiditatē autē habens ueniēdi ad uos ex multis iā præcedentibus annis: cū in Hispaniā ꝓficisci cœpero, spero quod præteriēs uideam uos: & a uobis deducar illuc, si uobis primū ex parte fruitus fuero. Nūc igit̄ proficiscar in Hierusalē, ministrare sanctis. Probauerūt enim Macedonia & Achaia collationem aliquam facere in pauperes sanctorū, qui sunt in Hierusalē. Placuit enim eis, & debitores sunt eorū. Nam si spiritualium eorum participes facti sunt gētiles: debent & in carnalibus ministrare eis. Hoc igitur cum cōsummauero, & assignauero eis fructum hunc: per uos proficiscar in Hispaniam. Scio autem quoniā ueniens ad uos: in abundantia benedictiōis Christi ueniā. Obsecro ergo uos fratres per dñm nostrū Iesum Christū, & per charitatē sancti spūs: ut adiuuetis me in orationibus uestris pro me

ad

πρὸς τὸν θεὸν, ἵνα ῥυσθῶ ἀπὸ τῶν ἀπειθούντων ἐν τῇ ἰουδαίᾳ, καὶ ἵνα ἡ διακονία μου ἡ εἰς ἰερουσαλὴμ εὐπρόσδεκτος γένηται τοῖς ἁγίοις, ἵνα ἐν χαρᾷ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς, διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ συναναπαύσωμαι ὑμῖν. ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης, μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Συνίστημι δὲ ὑμῖν φοίβην, τὴν ἀδελφὴν ἡμῶν, οὖσαν διάκονον τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν κεγχρεαῖς, ἵνα αὐτὴν προσδέξησθε ἐν κυρίῳ, ἀξίως τῶν ἁγίων, καὶ παραστῆτε αὐτῇ ἐν ᾧ ἂν ὑμῶν χρῄζῃ πράγματι. καὶ γὰρ αὐτὴ προστάτις πολλῶν ἐγενήθη, καὶ ἐμοῦ. ἀσπάσασθε πρίσκαν καὶ ἀκύλαν, τοὺς συνεργούς μου ἐν χριστῷ ἰησοῦ, οἵτινες ὑπὲρ τῆς ψυχῆς μου τὸν ἑαυτῶν τράχηλον ὑπέθηκαν. οἷς οὐκ ἐγὼ μόνος εὐχαριστῶ, ἀλλὰ καὶ πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι τῶν ἐθνῶν, καὶ τὴν κατ' οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίαν. ἀσπάσασθε ἐπαίνετον τὸν ἀγαπητόν μου, ὅς ἐστιν ἀπαρχὴ τῆς ἀχαΐας εἰς χριστόν. ἀσπάσασθε μαριάμ, ἥτις πολλὰ ἐκοπίασεν εἰς ἡμᾶς. ἀσπάσασθε ἀνδρόνικον καὶ ἰουνίαν, τοὺς συγγενεῖς μου, καὶ συναιχμαλώτους μου, οἵτινές εἰσιν ἐπίσημοι ἐν τοῖς ἀποστόλοις, οἳ καὶ πρὸ ἐμοῦ γεγόνασιν ἐν χριστῷ. ἀσπάσασθε ἀμπλίαν τὸν ἀγαπητόν μου ἐν κυρίῳ. ἀσπάσασθε οὐρβανὸν, τὸν συνεργὸν ἡμῶν ἐν χριστῷ, καὶ στάχυν τὸν ἀγαπητόν μου. ἀσπάσασθε ἀπελλῆν, τὸν δόκιμον ἐν χριστῷ. ἀσπάσασθε τοὺς ἐκ τῶν ἀριστοβούλου. ἀσπάσασθε ἡρωδίωνα τὸν συγγενῆ μου. ἀσπάσασθε τοὺς ἐκ τῶν ναρκίσσου τοὺς ὄντας ἐν κυρίῳ. ἀσπάσασθε τρύφαιναν καὶ τρυφῶσαν, τὰς κοπιώσας ἐν κυρίῳ. ἀσπάσασθε περσίδα τὴν ἀγαπητήν, ἥτις πολλὰ ἐκοπίασεν ἐν κυρίῳ. ἀσπάσασθε ῥοῦφον τὸν ἐκλεκτὸν ἐν κυρίῳ, καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ. ἀσπάσασθε ἀσύγκριτον, φλέγοντα, ἑρμᾶν, πατρόβαν, ἑρμῆν, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς ἀδελφούς. ἀσπάσασθε φιλόλογον, καὶ ἰουλίαν, νηρέα καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ, καὶ ὀλυμπᾶν, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς πάντας ἁγίους. ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι

ad deū, ut liberer ab incredulis in Iudæa, utq; ministeriū hoc meū, quod exhibebo Hierosolymis, acceptū sit sanctis, ut cū gaudio ueniam ad uos, per uoluntatē dei, unaq; uobiscū refociller. Deus autem pacis, sit cū omnibus uobis. Amen. Commendo autē uobis Phœben, sororē nostrā, quæ est ministra ecclesiæ Cenchreensis, ut illam suscipiatis in Christo, ita ut decet sanctos, & adstitis ei, in quocunq; uobis eguerit negocio. Nam hæc cum multis adfuit, tum mihi etiam ipsi. Salutate Priscam & Aquilā, adiutores meos in Christo Iesu, qui pro ania mea suam ipsorū ceruicem supposuerunt. Quibus non ego solus gratias ago, sed & omēs ecclesiæ gentium, item quæ in domo illorum est congregationē. Salutate Epænetum dilectum meū, qui est primitiæ Achaiæ in Christo. Salutate Mariam, quæ multum laborauit erga nos. Salutate Andronicum, & Iuniam, cognatos meos, & cōcaptiuos meos, qui sunt insignes inter apostolos, qui etiā ante me fuerunt in Christo. Salutate Ampliam dilectum meū in domino Salutate Vrbanū, adiutorē nostrū in Christo, & Stachyn dilectum meū. Salutate Appellam, probatū in Christo. Salutate eos qui sunt ex Aristobuli familiaribus. Salutate Herodionē, cognatum meum. Salutate eos qui sunt ex Narcissi familiaribus, hos qui sunt in domio. Salutate Tryphænam & Tryphosam, quæ laborāt in domino. Salutate Persidem dilectam, quæ multum laborauit in domino. Salutate Rufum, electū in dño, & matrem illius ac meam Salutate Asyncritū, Phlegontem Hermam, Patrobam, Mercuriū, & qui cum his sunt fratres. Salutate Philologū, & Iuliam, Nereum & sororem eius, & Olympam, & qui cum his sunt, omnes sanctos Salutate uos inuicem cum osculo sancto.

ad deum: ut liberet ab infidelibus qui sunt in Iudæa: & obsequij mei oblatio accepta fiat in Hierusalē sanctis: ut ueniā ad uos in gaudio per uoluntatem dei, & refrigerer uobiscum. Deus autem pacis sit cum omnibus uobis: Amen.

XVI. Commendo autem uobis Phœbem sororem nostram, quæ est in ministerio ecclesiæ, quæ est Cenchris: ut eam suscipiatis in domino digne sanctis: & assistatis ei in quocunq; negocio uestri indiguerit. Etem ipsa quoq; assistit multis & mihiipsi. Salutate Priscam & Aquilā adiutores meos in Christo Iesu: qui pro anima mea suas ceruices supposuerunt: Quibus nō solum ego gratias ago, sed & cunctæ ecclesiæ gentiū: & domesticam ecclesiam eorū. Salutate Epenetū dilectum mihi: qui est primitiuus ecclesiæ Asiæ in Christo Iesu. Salutate Mariā: quæ multū laborauit in uobis. Salutate Andronicū & Iuniā cognatos & cōcaptiuos meos: qui sunt nobiles in apostolis: qui & ante me fuerunt in Christo Iesu. Salutate Ampliatū dilectissimū mihi in domino. Salutate Vrbanū adiutorem nostrū in Christo Iesu: & Stachyn dilectū meū. Salutate Appellē probum in Christo. Salutate eos qui sunt ex Aristobuli domo. Salutate Herodionē cognatū meū. Salutate eos qui sunt ex Narcissi domo, qui sunt in domino. Salutate Triphenā & Triphosam: quæ laborāt in domio. Salutate Persidā charissimam: quæ multū laborauit in domino. Salutate Rufum electum in dño: & matrē eius & meā. Salutate Asincretum Phlegontā, Hermā, Patrobam, Hermē: & qui cum eis sunt fratres. Salutate Philologū & Iuliā, Nereū & sororem eius, & Olympiadē: & omēs qui cum eis sunt sanctos. Salutate inuicē in osculo

λήμαλι ἁγίῳ. Ασπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι τοῦ χριστοῦ. Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί, σκοπεῖν τοὺς τὰς διχοστασίας, καὶ τὰ σκάνδαλα, παρὰ τὴν διδαχὴν, ἣν ὑμεῖς ἐμάθετε, ποιοῦντας, καὶ ἐκκλίνατε ἀπ' αὐτῶν. οἱ γὰρ τοιοῦτοι, τῷ κυρίῳ ἡμῶν Ιησοῦ χριστῷ οὐ δουλεύουσιν, ἀλλὰ τῇ ἑαυτῶν κοιλίᾳ, καὶ διὰ τῆς χρηστολογίας, καὶ εὐλογίας ἐξαπατῶσι τὰς καρδίας τῶν ἀκάκων. Η γὰρ ὑμῶν ὑπακοὴ εἰς πάντας ἀφίκετο. Χαίρω οὖν τὸ ἐφ' ὑμῖν. Θέλω δὲ ὑμᾶς σοφοὺς μὲν εἶναι εἰς τὸ ἀγαθόν, ἀκεραίους δὲ εἰς τὸ κακόν. Ο δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης συντρίψει τὸν σατανᾶν ὑπὸ τοὺς πόδας ὑμῶν, ἐν τάχει. Η χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ χριστοῦ μεθ' ὑμῶν. Ασπάζονται ὑμᾶς Τιμόθεος ὁ συνεργός μου, καὶ Λούκιος, καὶ Ἰάσων, καὶ Σωσίπατρος, οἱ συγγενεῖς μου. Ασπάζομαι ὑμᾶς ἐγὼ Τέρτιος ὁ γράψας τὴν ἐπιστολὴν ἐν κυρίῳ. Ασπάζεται ὑμᾶς Γάϊος ὁ ξένος μου καὶ ὅλης τῆς ἐκκλησίας. Ασπάζεται ὑμᾶς Ἔραστος, ὁ οἰκονόμος τῆς πόλεως, καὶ Κούαρτος ὁ ἀδελφός. Η χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ χριστοῦ, μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Τῷ δὲ δυναμένῳ ὑμᾶς στηρίξαι κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου, καὶ τὸ κήρυγμα Ιησοῦ χριστοῦ, κατ' ἀποκάλυψιν μυστηρίου, χρόνοις αἰωνίοις σεσιγημένου φανερωθέντος δὲ νῦν, διά τε γραφῶν προφητικῶν, κατ' ἐπιταγὴν τοῦ αἰωνίου θεοῦ, εἰς ὑπακοὴν πίστεως, εἰς πάντα τὰ ἔθνη γνωρισθέντος, μόνῳ σοφῷ θεῷ, διὰ Ιησοῦ χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

Πρὸς τοὺς Ρωμαίους.
Εγράφη ἀπὸ Κορίνθου διὰ Φοίβης τῆς διακόνου τῆς ἐν Κεγχρεαῖς ἐκκλησίας.

sancto. Salutãt uos ecclesiæ Christi. Obsecro aũt uos fratres, ut cõsideretis eos, qui dissidia & offendicula contra doctrinam, quam uos didicistis, gignunt, & declinetis ab illis. Nam qui eiusmodi sũt, domino Iesu Christo nõ seruiunt sed suo uẽtri: & per blandiloquentiam, & assentationem decipiunt corda simplicium. Nam uestra obedientia ad omnes permanauit Gaudeo igitur sanè de uobis. Sed uolo uos sapientes quidem esse ad bonũ, synceros autem ad malum. Deus autem pacis conteret satanam sub pedes uestros, breui. Gratia domini nostri Iesu Christi sit uobiscum. Salutant uos Timotheus cooperarius meus, & Lucius, & Iason, & Sosipater, cognati mei. Saluto uos ego Tertius, qui scripsi epistolam in domino. Salutat uos Gaius hospes meus & ecclesiæ totius. Salutat uos Erastus quæstor ærarius ciuitatis, et Quartus frater. Gratia domini nostri Iesu Christi, sit cum omnibus uobis. Amen.
Ei autem qui potens est uos confirmare secundum Euangelium meum, & præconium Iesu Christi, iuxta reuelationem mysterij, temporibus æternis taciti, manifestati uero nũc, & per scripturas propheticas iuxta delegationem æterni dei, in obedientiam fidei, in omnes gentes patefacti, soli sapienti deo, per Iesum Christum, cui gloria in secula. Amen.

Ad Rhomanos.
Missa fuit à Corintho per Phœben ministrã Cenchreen. ecclesiæ

lo sancto. Salutant uos omnes ecclesiæ Christi. Rogo autem uos fratres, ut obseruetis eos qui dissensiões & offendicula præter doctrinam quã uos didicistis faciunt: & declinate ab illis. Huiusce modi enĩ Christo domino nostro nõ seruiũt: sed suo uentri: & per dulces sermones & benedictiones seducũt corda innocẽtium. Vestra enim obedientia in omni loco diuulgata est. Gaudeo igitur in uobis sed uolo uos sapiẽtes esse in bono: & simplices in malo. Deus autem pacis conteratsathanã sub pedibus uestris uelociter. Gratia domini nostri Iesu Christi, uobiscum. Salutat uos Timotheus adiutor meꝰ, & Lucioꝰ & Iason & Sosipater, cognati mei. Saluto uos ego Tertius qui scripsi epistolã hanc in domino. Salutat uos Caius hospes meus, & uniuersa ecclesia. Salutat uos Erastus arcarius ciuitatis, & Quartus frater. Gratia dñi nostri Iesu Christi cum omnibus uobis: amen. Ei autẽ qui potens est uos confirmare iuxta euangeliũ meum, & prædicationẽ Iesu Christi, secũdum reuelationẽ mysterij tẽporis æternis taciti: qđ nũc patefactum est per scripturas prophetarũ, secundum præceptũ æterni dei, ad obedientiam fidei in cunctis gentibus cogniti, soli sapiẽti deo, per Iesum Christũ: cui honor & gloria in sæcula sæculorum: Amen.

FINIS.

ΠΡΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ ΠΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

ΑΥΤΩΙ ἐπισέλλῃ ἀπὸ ἐφέσου τῆι ἀσίας, ἑωρακὼς αὐτοὺς ἤδη καὶ διδάξας, ὑπομιμνήσκων δὲ ὅμως διὰ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης. Ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. Κορίνθιοι ἐκ φιλονικίας συναγόμενοι, ἐχίζοντο ταῖς γνώμαις, καὶ λοιπὸν ἦν ἐν αὐτοῖς χίσματα. Ὄντων δὲ χισμάτων προεβλέποντο τὸν λαβόντα τὴν μητέρα. Ἄλλοι δὲ ἤθελον καλλιμπάνειν τὰς ἰδίας γυναῖκας, προφάσει τῆς ἐγκρατείας. Τινὲς δὲ καὶ ἐν εἰδωλείοις ἤσθιον, ὡς ἀδιαφόρων ὄντων τῶν εἰδωλοθύτων, ἄλλοι δὲ τοὺς μὲν ἄλλους ἐξουθένουν, τοὺς δὲ λαλοῦντας γλώσσαις ἐθαύμαζον. καὶ τέλος ἀνάστασιν καὶ εἰς τὸ περὶ ἀναστάσεως μυστήριον, λέγοντες, μὴ ἐγείρεσθαι τὴν σάρκα ταύτην. Τούτων πάντων ἐν Κορίνθῳ κινδυνευόντων, γράφουσιν οἱ λαοὶ τῷ ἀποστόλῳ. καὶ λοιπὸν πρὸς πάντα ἀνταγράφει. Καὶ πρῶτον μὲν μαρτυρεῖ αὐτοῖς ἐν φρονήσει καὶ γνώσει. οὐκ ἀποδέχεται δὲ αὐτοὺς ποιοῦντας τὰ χίσματα, ἀλλὰ καὶ συμβουλεύει μὴ ἐν λόγῳ τὴν ἀρετὴν, ἀλλ' ἐν ἔργῳ καὶ δυνάμει ἠγεῖσθαι. ἔπειτα ἐπιλαμβάνεται τῷ τὴν μητέρα λαβόντι. Καὶ παινέσας μὴ ἔχειν κρίματα πρὸς ἑαυτόν, λοιπὸν περὶ ὧν ἔγραψαν ἀποκρίνεται, περὶ μὲν τοῦ γάμου διδάσκων ἄρρηκτον εἶναι τὴν συζυγίαν, καὶ ἐν καιρῷ μόνῳ σχολάζειν διὰ τὴν εὐχήν, διὰ δὲ τὰ ἀγαπᾶν αὐτοὺς τὴν ἐγκράτειαν, γράφει περὶ παρθενίας, ὅτι οὐκ ἀνάγκην, ἀλλὰ παθεῖν τοῦτο γινέσθω. Εἶτα περὶ τῶν εἰδωλοθύτων, ἵνα μὴ καταχθῶνται τῇ γνώσει ἀλλὰ τῇ ἀγάπῃ πολιτεύωνται. κωλύει οὖν τὰ ἐν εἰδωλείῳ συμπόσια, ἵνα μὴ σκανδαλίζονται οἱ μικροί. Εἶτα περὶ τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων γράφει, ἵνα μὴ διαφέρονται ἐν τοῖς χαρίσμασι, μηδὲ προκρίνωσι τὸν ἔχοντα χάρισμα τόδε, τὸν ἔχοντα τόδε. πάντα γὰρ τὸ αὐτὸ πνεῦμα ἐστιν ἃ λέγει. καὶ λοιπὸν περὶ ἀναστάσεως διδάσκει, ὅτι ἡ σὰρξ ἐγείρεται, ἀφθαρσίαν μὲν σαρκὶ, ἐνδυομένη δὲ ἄφθαρτος καὶ τὴν τοῦ θεοῦ χάριν. τὴν δὲ ἀνάστασιν, ἀπὸ τοῦ ἐγηγέρθαι τὸν χριστὸν, σωίσκει. Καὶ τέλος, παινεῖ ἀκούσλόγους εἰς τὰ ἤθη γράφει, καὶ περὶ λογίας δὲ εἰς τοὺς ἁγίους παραγγέλλει, καὶ οὕτως πληροῖ τὴν ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM AD CORINTHIOS PRIOREM, ARGVMENTVM PER ERASMVM ROT.

CORINTHVS Achaiæ metropolis olim erat, ob portuum commoditatem, est enim Isthmos, emporium totius Asiæ tum celeberrimum, tum opulentissimũ. Ferè fit autem, ut eiusmodi ciuitatum mores multo sint corruptissimi, quod undiq; ex omni natione, non tam mores quàm uitia soleant importari: & magnã uitæ licentiam, negociatorum genus sibi uindicat. Proinde Corinthij, tametsi prædicatione Pauli iampridẽ euangelicam doctrinã accepissent, tamen adhuc ingenij uitæq; prioris uestigia nõnulla ac reliquiæ manebãt: adeo ut periculũ esset, ne per philosophos, crucis prædicationem, ut humilem & indoctam fastidientes, et pseudapostolos ad Iudaismum inuitantes, à Christi synceritate alienarẽtur. Vsq; adeo ardua res est, ab ijs in quibus natus sis & quibus diu assueueris, in alium hominẽ transformari. Quin diuus Hieronymus in præfatione secundi libri commentariorũ, quos scripsit in epistolam ad Galatas, testatur, sua etiãnum ætate apud Achaicos, horum quæ Paulus Corinthijs obijcit, extitisse reliquias. Cum hodie satis esse putemus, aquula modo tingi, ut subito fias Christianus. Paulus igit' sciens, nõ minoris esse uirtutis

parta

parta tueri,quàm paraſſe:filios ſuos,quos magno ſtudio Chriſto genuerat, nam ſeſquiannum apud illos egerat, pari ſtudio ad Chriſtum reuocat,& in euangelica doctrina confirmat:nunc apoſtolica ſæuiens autoritate, corripiens,obiurgans, ac minitans denicꝙ:nunc paterno affectu blandiens atqꝙ exhortãs, & neceſſariæ reprehenſionis acrimoniam laudis admixtu leniens:& ſapientũ medicorum exemplo,amarum abſinthiꝙ pharmacũ prælito melle condulcans, ac ſingulis malis opportuna admouens remedia. Primum,opulentiæ comes ſolet eſſe tumor ac ferocitas. Et inter feroces plerũqꝙ factiones oriũtur,dum nullus alteri uult cedere,& ſe quiſqꝙ potiorẽ ducit. Ad hæc opes comitatur luxus & gulæ ſtudiũ,luxus libidinem comitem trahit, Porrò negociatorũ peculiaris eſt auaritia. Neqꝙ uero ſolum tumebant opibus,uerumetiam Græcanicæ philoſophiæ ſupercilio,ſine qua cæteros ut Barbaros deſpiciebant. Tumoris erat,quod ex dignitate apoſtolorũ,à quo quiſqꝙ fuerat baptizatus,efferrent ſeſe.Hinc illæ diſſidiorũ uoces:ego Apollo,ego Cephæ, ego Pauli.Præterea quod ne in cõuenticulis quidẽ ſolennibus ſatis inter eos conueniret,cum in donis ſpiritualibus ſibi quiſqꝙ placeret,& dum in eodẽ dono ſibi nollent inuicẽ cedere,tumultus & cõfuſio naſceretur,adeo ut in publico cõuentu mulieres etiam loquerentur ac docerent.Porrò luxus ſimul & tumoris erat, quod quoties ad ſacroſanctã cœnam conuenirent,quàm Paulus dominicam uocat,in qua maxime conueniebat præſtare Chriſtianã concordiam,diuites non expectatis tenuioribus cibum caperent,& uſqꝙ ad temulentiã ſeſe ingurgitarẽt, eſurientibus cæteris:ut iam non ſolum diſſidium illic eſſet & intemperantia, uerumetiam indecora quædã inæqualitas,quã dominica cœna neſciebat.Iam partim tumoris,partim philoſophiæ uitiũ erat, quod Paulũ quidam illorũ,ut tenuem atqꝙ humilem,deinde ineloquentẽ,& imperitum,faſtidirent. Proprium uero Philoſophiæ fuit, quod reſurrectionẽ mortuorum, fidei noſtræ baſim, in dubium uocarent. Luxus erat, quod promiſcue ueſcerentur iꝭs, quæ tum ſimulachris dæmonũ immolabantur,nõ uitato offendiculo infirmorũ.Libidinis erat,quæ nuſquã gentium regnabat impunitius quã Corinthi , quod præter alia repertus ſit inter eos, qui patris uxorẽ, hoc eſt,nouercã ſuam, ſtupro cõtaminarit:nec huius autorẽ flagitiꝭ è ſuo cõtubernio profligarint:quodcꝙ cũ aliꝭs flagitioſis Chriſtianis cõmercium habuerint,uelut illorũ uitiꝭs fauentes.Huc pertinet,quod præter decorum & uiri eſſent comati , & mulieres nõ uererentur nudo capite conſpici in cœtu eccleſiaſtico , uelut ipſo corporis habitu mores effœminatos , ac delitias præ ſe ferentes. Auaritiæ erat, quod nõ de fama neque de capite , ſed de re pecuniaria inter ſeſe lites agitarent,eò gliſcẽte pecuniæ ſtudio, ut Chriſtiani rerum eiuſmodi comtemptum profeſſi , apud ethnicos & impios iudices litigarẽt magno dedecore Chriſtiani nominis. Et adeo nõ negligerent potius pecuniolæ iacturam , ut ipſi ultro alios in huiuſmodi negotiꝭs circumuenirent. Poſtremo de matrimonio inter ſeſe diſſentiebant, iam tum aſſeuerantibus quibuſdam Chriſtianis,in totum à coniugio temperandum, cum uiderent apoſtolos ab uxoribus ſuis abſtinere. Morbos oſtendi Corinthiorũ, non omnium, ſed quorundam: qui ne gregem uniuerſum contagio inficerẽt , Paulus his remediꝭs occurrit. Primo loco præfatus fiduciam

ſuam

ſuam de futura illorum conſtantia in euangelio Chriſti,ſeuerius obiurgat,ac docet, ne per contentionem humanam in hominibus glorientur, ſed per cõcordiam ex æquo glorientur in Chriſto,cui uni accepta ferenda ſunt omĩa,obiter indicans fontem eiuſmodi diſſidiorum,animi tumorem eſſe.Proinde à ſupercilio mundanæ philoſophiæ ad crucis humilitatem reuocat, quæ licet oſtentationem non habeat,uim tamen & energiam habet.Indicat & autores huius mali pſeudapoſtolos,qui poſt Pauli abitum ſeſe ingerebant,declarans ſe rectum ieciſſe fundamentum, cauendum ne illi ſuperſtruerent quod paulo poſt eſſet demoliendũ, hoc eſt, ne quid diſcerent Corinthĩj,quod mox eſſet dediſcendum.Deinde ceu pater cum filijs expoſtulat,quod huc prouecti ſint magnitudinis, ut iam autorem ſuum uelut humilem contemnant,nihil nõ perpetientem euangelĩj gratia,cui ob id ipſum magis etiam fauere cõueniebat.Hortatur autem filios,ne degenerent à patre,neu ultro ſe pædagogis in ſeruitutem dedant.Atque hæc quidem potiſſimum agit capite primo,ſecundo,tertio,& quarto.Porrò quarti finis ad quinti initium mihi uidetur pertinere De inceſto præcipit,& publico cõſilio decernit,uitandam hominis conſuetudinem,partim quo pudore correctus reſipiſcat,partim ne huius contactu cæteri inficiantur.Admonet autem non hunc modo uitandum,uerũ etiam omnes qui falſo titulo Chriſtiani manifeſtis flagitijs eſſent infames.Nam ethnicos flagitioſos non ita oportere uitari,uel quod noſtra non referat,quales illi ſint, uel quod paſſim eſſent flagitioſi,ut omnes uitandi fuerint ei,qui flagitioſos uellet effugere. Hæc agit cap.quinto. Tertio de litibus admonet, ſi quid huiuſmodi quæſtionũ inter ipſos natum eſſet,quod ipſum tamen inter Chriſtianos fœdum uideretur,ob pecuniam,quæ nobis debeat eſſe uiliſſima,contendere:ne res eò procedat,ut ethnici iudices adeantur,ſed ipſi per arbitros quoſcũq; rem inter ſe tranſigant.Idq; agit cap.ſexto,cuius magna pars ad ſeptimũ pertinet,mea quidem ſententia:nimirũ ab eo loco,quo de matrimonio tractaturus,inter cætera uitia ſcortationem, adulteriũ, & maſculam Venerem damnat, idq; proſequitur ſub initium proximi capitis: Neſcitis quod membra ueſtra templa ſunt Chriſti? Quarto loco præcipit de matrimonio,de uiduitate,de impari cõnubio,de diuortijs,de uirginitate:obiter admonens,ob ſuſceptũ Chriſtianiſmũ non eſſe mutandum uitæ ſtatum.Totoq; hoc ſermone ita hortatur ad cœlibatum,& continentiã,ut tamen coniugĩj remedium non adimat ijs,quibus opus eſt.Hoc agitur cap.ſeptimo.
Quinto docet, carnes immolatas ſimulacris re nihil differre à cæteris carnibus, & tamen ab his abſtinendũ,ſi periculum ſit,ne quis ethnicus,aut Chriſtianus infirmior,ex eo quod ueſceris,exiſtimet te ſimulacrorũ aſſentiri culturæ. Ab his & huiuſmodi uitijs ueterum exemplo deterret.Idq; agit cap.octauo,ac rurſus cap.nono.Nam in medio expatiatur in commendationem ſui,tacite ſe præferens cæteris apoſtolis etiam ſummis,qui ſolus omnium Corinthijs gratis impartierit doctrinam euangelicam. Sexto docet, quid oporteat obſeruari in conuentu publico Chriſtianorum,ne uiri ſint comati, ne mulieres nudo capillitio, tum in dominico conuiuio ſeruetur cõmunitas & æqualitas:neque enim illic agi negocium uentris, quod domi rectius agatur, ſed myſticis epulis repræſentari cœnam dominicam.

Præterea

Præterea monet,ne quis ob dotem ſpiritualem ſibi placeat, ſed ſuam quiſque dotem in commune conferat cõmodum,exemplo membrorum corporis,exhortans,ut reliquis quidem donis quæ contigerũt,recte utantur, præcipue tamen enitantur ad charitatem,ſine qua reliqua adeo nihil conducant,ut officiant etiã.Porrò cum charitati primas tribuerit,proximas tribuit prophetiæ,ſic enim uocat enarrationem arcanæ ſcripturæ. In hac admonet uitandum eſſe tumultum & confuſionem. Id fore,ſi uiciſſim & pauci dicant,mulieribus interim ſilere iuſſis, adeo ut nec diſcendi gratia rogare liceat in cœtu. Hæc agit capite undecimo, duodecimo, decimotertio,& decimoquarto. Septimo loco uarijs argumentis aſtruit reſurrectionem mortuorũ,declarans,qualis & quibus modis ea ſit futura. Atq; id quidem capite decimoquinto. Poſtremo capite familiaria quædam ſubijcit, de collatione pecuniæ in ſubſidia pauperũ.de ſuo ad Corinthios reditu.Poſtremo Timotheum & alios aliquot illis cõmendat. Diuus Ambroſius putat hanc non eſſe primã epiſtolam,quam Paulus ſcripſerit Corinthijs,hanc opinor cõiecturam ſecutus,quod capite quinto: Scripſi,inquit,uobis in epiſtola, quaſi prius alteris literis ſuper hac re ad illos ſcripſerit. Etiamſi Græci interpretes diſſentiunt. Hanc miſſam putant per Timotheũ, cuius ſemel atq; iterum facit mentionem, ſimulq; per Stephanam,Fortunatum & Achaicum,quos illis commendat.Rurſus alij putant ab Epheſo miſſam, quod in calce ſcribat: Permanebo autem Epheſi uſq; ad Pentecoſten. Alij è Philippis,nam hanc inſcriptionem habent Græcorũ codices. Nec mihi coniectare licet,quid ſecuti ſint,qui ita ſenſerunt,niſi colligunt ex itinere ſcriptam,ob ea quæ ſcribit Paulus:ueniam autem cum Macedoniã pertranſiero, nam Macedoniã pertranſibo. Ac mox:Nolo enim uos modo in tranſitu uidere.

ARGVMENTI FINIS.

ΠΑΥΛΟΣ κλητὸς ἀπόστολος ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ διὰ θελήματος θεοῦ καὶ σωσθένης ὁ ἀδελφός, τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ, τῇ οὔσῃ ἐν κορίνθῳ, ἡγιασμένοις ἐν χριστῷ ΙΗΣΟΥ, κλητοῖς ἁγίοις, σὺν πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ἐν παντὶ τόπῳ, αὐτῶν τε καὶ ἡμῶν. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ. Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἐπὶ τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ, τῇ δοθείσῃ ὑμῖν ἐν χριστῷ ΙΗΣΟΥ, ὅτι ἐν παντὶ ἐπλουτίσθητε ἐν αὐτῷ, ἐν παντὶ λόγῳ, καὶ πάσῃ γνώσει, καθὼς τὸ μαρτύριον τοῦ χριστοῦ ἐβεβαιώθη ἐν ὑμῖν, ὥστε ὑμᾶς μὴ ὑστερεῖσθαι ἐν μηδενὶ χαρίσματι, ἀπεκδεχομένους τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ κυρίου ἡμῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ὃς καὶ βεβαιώσει ὑμᾶς ἕως τέλους, ἀνεγκλήτους, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ. πιστὸς ὁ θεός, δι' οὗ ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

B Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ἵνα τὸ αὐτὸ λέγητε πάντες, καὶ μὴ ᾖ ἐν ὑμῖν σχίσματα, ἦτε δὲ κατηρτισμένοι ἐν τῷ αὐτῷ νοΐ, καὶ ἐν τῇ αὐτῇ γνώμῃ.

Γ Ἐδηλώθη γάρ μοι περὶ ὑμῶν, ἀδελφοί μου, ὑπὸ τῶν Χλόης, ὅτι ἔριδες ἐν ὑμῖν εἰσι. Λέγω δὲ τοῦτο, ὅτι ἕκαστος ὑμῶν λέγει· ἐγὼ μέν εἰμι παύλου, ἐγὼ δὲ ἀπολλώ, ἐγὼ δὲ κηφᾶ, ἐγὼ δὲ χριστοῦ. Μεμέρισται ὁ χριστός; μὴ παῦλος ἐσταυρώθη ὑπὲρ ὑμῶν; ἢ εἰς τὸ ὄνομα παύλου ἐβαπτίσθητε; Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ, ὅτι οὐδένα ὑμῶν ἐβάπτισα, εἰ μὴ κρίσπον καὶ γάϊον, ἵνα μή τις εἴπῃ, ὅτι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα ἐβάπτισα. ἐβάπτισα δὲ καὶ τὸν στεφανᾶ οἶκον. λοιπὸν οὐκ οἶδα, εἴ τινα ἄλλον ἐβάπτισα. οὐ γὰρ ἀπέστειλέ με χριστὸς βαπτίζειν, ἀλλ' εὐαγγελίζεσθαι

PAVLVS uocatus apostol⁹ Iesu Christi, per uolūtatē dei, & Sosthenes frater, ecclesiæ dei, quæ est Corinthi, sanctificatis per Christum Iesum, uocatis sanctis, unà cū oīmibus qui inuocant nomen domini nostri Iesu Christi, in quouis loco, uel suo uel nostro Gratia uobis & pax à deo patre nostro, & dño Iesu Christo. Gratias ago deo meo semper pro uobis, de gratia dei, quæ data est uobis per Christū Iesū, ꝙ in oīmibus ditati estis per ipsum, in omni sermone, & oīmi cognitione, quibus rebus testimoniū Iesu Christi cōfirmatū fuit in uobis, adeo, ut nō destituamini in ullo dono, expectantes reuelationē domini nostri Iesu Christi, qui & cōfirmabit uos usq; ad finem, inculpatos, in die domini nostri Iesu Christi. Fidelis deus, per quē uocati estis in cōsortium filij ipsius Iesu Christi dñi nostri. Obsecro autē uos fratres, per nomē domini nostri Iesu Christi, ut idem loquamini oīmes, & nō sint inter uos dissidia sed sitis integrum corpus eadem mente, & eadē sententia. Significatum est eī mihi de uobis fratres mei, à familiaribus Chloæ, ꝙ contentiones sint inter uos. Dico aūt illud, quod unusquisq; uestrū dicit: Ego quidem sum Pauli, ego uero Apollo, ego uero Cephæ, ego uero Christi. Num diuisus est Christus? num Paulus crucifixus est pro uobis? aut in nomine Pauli baptizati fuistis? Gratias ago deo meo, ꝙ neminē uestrū baptizauerim, nisi Crispū et Gaium ne qs dicat, ꝙ in meo noīe baptizauerim. Baptizaui aūt et Stephanæ familiā. præterea haud scio, nū quē aliū baptizarim. Nō eī misit me Christus, ut baptizarē, sed ut euan

PAVlus uocat⁹ apostolus Iesu christi per uoluntatē dei: & Sosthenes frater ecclesiæ dei, quæ est Corinthi: sanctificatis in Christo Iesu uocatis sanctis, cum oīmnibus qui inuocāt nomē domini nostri Iesu Christi in omni loco ipsorū & nostro. Gratia uobis & pax a deo patre nostro & dño Iesu Christo. Gratias ago deo meo semp pro uobis in gratia dei, quæ data est uobis in Christo Iesu: qa in oīmib⁹ diuites facti estis in illo in oīmni uerbo & in oīmi sciētia: sicut testimoniū Christi cōfirmatū est in uobis: ita ut nihil uobis desit in ulla gratia expectātib⁹ reuelationē dñi nostri Iesu Christi. qui & cōfirmabit uos usq; in finē sine crimine, in die aduentus domini nostri Iesu Christi. Fidelis deus per quē uocati estis in societatē filij eius Iesu Christi dñi nri. Obsecro aūt uos fratres p nomē dñi nri Iesu Christi: ut idipsū dicatis oēs: & nō sint in uobis schismata. Sitis aūt perfecti in eodē sensu, & in eadē sciētia. Significatū est enim mihi de uobis fratres mei ab his qui sunt Cloes: qa cōtētiones sunt inter uos. Hoc autem dico, qd' unusquisq; uestrū dicit. Ego qdē sum Pauli: ego aūt Apollo: ego uero Cephe: ego aūt Christi. Diuisus est Christus? Nūquid Paulus crucifix⁹ est pro uobis: aut in noīe Pauli baptizati estis? Gratias ago deo meo, qd' neminē uestrū baptizaui, nisi Crispū & Caiū ne qs dicat, qd' in noīe meo baptizati sitis. Baptizaui aūtem & Stephanæ domū: cæterū nescio, si quē aliū uestrū baptizauerim. Nō enī misit me Christus baptizare, sed

γελίζεσθαι, οὐκ ἐν σοφίᾳ λόγου, ἵνα
μὴ κενωθῇ ὁ σταυρὸς τοῦ χριστοῦ.
E ὁ λόγος γὰρ ὁ τοῦ σταυροῦ, τοῖς μὲν
ἀπολλυμένοις, μωρία ἐστίν, τοῖς δὲ σω
ζομένοις ἡμῖν, δύναμις θεοῦ ἐστίν.
S γέγραπται γάρ. ἀπολῶ τὴν σο
» φίαν τῶν σοφῶν, καὶ τὴν σύνεσιν
» τῶν συνετῶν ἀθετήσω. ποῦ σοφός;
ποῦ γραμματεύς; ποῦ συζητητὴς τοῦ
αἰῶνος τούτου; οὐχὶ ἐμώρανεν ὁ θεὸς
τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου τούτου; ἐπει-
δὴ γὰρ ἐν τῇ σοφίᾳ τοῦ θεοῦ, οὐκ
ἔγνω ὁ κόσμος διὰ τῆς σοφίας τὸν
θεόν, εὐδόκησεν ὁ θεὸς, διὰ τῆς μω
ρίας τοῦ κηρύγματος σῶσαι τοὺς
πιστεύοντας. ἐπειδὴ καὶ ἰουδαῖοι
σημεῖον αἰτοῦσι, καὶ ἕλληνες σο
φίαν ζητοῦσιν. ἡμεῖς δὲ κηρύσσο
μεν χριστὸν ἐσταυρωμένον, ἰουδαί-
οις μὲν σκάνδαλον, ἔθνεσι δὲ μω
ρίαν. αὐτοῖς δὲ τοῖς κλητοῖς, ἰουδαί-
οις τε καὶ ἕλλησι, χριστὸν θεοῦ δύνα
μιν, καὶ θεοῦ σοφίαν.
Z ὅτι τὸ μωρὸν τοῦ θεοῦ σοφώτε-
ρον τῶν ἀνθρώπων ἐστὶν, καὶ τὸ ἀσθε
νὲς τοῦ θεοῦ ἰσχυρότερον τῶν ἀνθρώ-
πων ἐστί. βλέπετε γὰρ τὴν κλῆσιν
ὑμῶν ἀδελφοὶ, ὅτι οὐ πολλοὶ σοφοὶ
κατὰ σάρκα, οὐ πολλοὶ δυνατοὶ, οὐ πο
λλοὶ εὐγενεῖς, ἀλλὰ τὰ μωρὰ τοῦ κό-
σμου ἐξελέξατο ὁ θεὸς, ἵνα τοὺς σο
φοὺς καταισχύνῃ. καὶ τὰ ἀσθενῆ τοῦ
κόσμου ἐξελέξατο ὁ θεὸς, ἵνα κατ-
αισχύνῃ τὰ ἰσχυρά. καὶ τὰ ἀγενῆ τοῦ κό
σμου, καὶ τὰ ἐξουθενημένα ἐξελέξατο
ὁ θεὸς, καὶ τὰ μὴ ὄντα, ἵνα τὰ ὄντα
καταργήσῃ. ὅπως μὴ καυχήσηται
πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον αὐτοῦ. ἐξ αὐτοῦ
δὲ ὑμεῖς ἐστε ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ὃς ἐγε-
νήθη ἡμῖν σοφία ἀπὸ θεοῦ, δικαιοσύ
νη τε καὶ ἁγιασμὸς, καὶ ἀπολύτρω-
» σις. ἵνα καθὼς γέγραπται, ὁ καυχώ
» μενος, ἐν κυρίῳ καυχάσθω.
H κἀγὼ ἐλθὼν πρὸς ὑμᾶς ἀδελ-
φοὶ, ἦλθον οὐ καθ' ὑπεροχὴν λόγου ἢ
σοφίας, καταγγέλλων ὑμῖν τὸ μαρ
τύριον τοῦ θεοῦ. οὐ γὰρ ἔκρινα τοῦ
εἰδέναι τι ἐν ὑμῖν, εἰ μὴ ἰησοῦν χρι
στὸν, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον. καὶ ἐγὼ
ἐν ἀσθενείᾳ, καὶ ἐν φόβῳ, καὶ ἐν τρό
μῳ πολλῷ ἐγενόμην πρὸς ὑμᾶς.
καὶ ὁ λόγος μου, καὶ τὸ κήρυγμά
μου,

euangelizarem, nō erudito ſermone, ne inanis reddatur crux Chriſti. Nam ſermo crucis, iſs quidem qui pereūt, ſtultitia eſt, at nobis qui ſalutem conſequimur, potentia dei eſt. Scriptum eſt enim: Perdam ſapientiam ſapientiū, & intelligentiā intelligentiū reiſciam. Vbi ſapiēs? ubi ſcriba? ubi diſputator ſeculi huius? Nónne infatuauit deus ſapientiam mundi huius? Nam poſtquā in ſapientia dei, nō cognouit mundus per ſapientiā deum, uiſum eſt deo, per ſtultitiā prædicationis ſaluos facere credentes. Quandoquidem & Iudæi ſignum poſtulant, & Græci ſapientiā quærūt. Nos autē prædicamus Chriſtum crucifixum Iudæis quidem offendiculū, Græcis uero ſtultitiā, ſed iſdem uocatis, Iudæis pariter & Græcis, Chriſtum dei potentiam, ac dei ſapientiam. Quoniā ſtultitia dei ſapientior eſt quàm homines, & imbecillitas dei robuſtior eſt q̄ homines. Videtis enim uocationē ueſtrā fratres, quod non multi ſapientes ſecundū carnem, nō multi potentes nō multi claro genere nati: uerum quæ ſtulta erant ſecundū mundū, delegit deus, ut pudefaceret ſapiētes: & quæ erant imbecillia in mundo, delegit deus, ut pudefaceret ea quæ ſunt robuſta. & quæ ignobilia erant in mūdo cōtemptaq̄, delegit deus, & ea quæ nō erant, ut ea quæ ſunt obliteraret, ut ne gloriarē ulla caro coram ipſo. Ex eodem autē uos eſtis, in Chriſto Ieſu, qui factꝰ fuit nobis ſapiētia à deo, iuſtitiaq̄, & ſanctificatio, & redemptio. Vt quemadmodū ſcriptū eſt: Qui gloriatur, in domino glorietur. Et ego cū uenirē ad uos fratres, nō ueniebam cū eminētia ſermonis aut ſapientiæ, annuncians uobis teſtimoniū dei. Non enim me iudicaui quicquā ſcire inter uos, niſi Ieſum Chriſtū, & hunc crucifixū. Et ego per infirmitatē, & cū timore, ac in tremore multo apud uos uerſatus ſum. & ſermo meus, & prædicatio mea

euāgelizare: nō in ſapientia uerbi: ut non euacuet crux Chriſti. Verbū enim crucis pereuntibus quidē ſtultitia eſt: his autē qui ſalui fiunt: id eſt nobis, dei uirtus eſt. Scriptū eſt enim: Perdā ſapientiam ſapiētiū: & prudētiā prudentiū reprobabo. Vbi ſapiens, ubi ſcriba, ubi inquiſitor huius ſæculi? Nō ne ſtultam fecit deus ſapientiā huius mūdi? Nam quia in dei ſapiētia nō cognouit mundus per ſapientiā deū: placuit deo per ſtultitiā prædicationis ſaluos facere credentes. Qm̄ & Iudæi ſigna petunt: & Græci ſapientiam quærūt: Nos autē prædicamus Chriſtū crucifixū: Iudæis quidē ſcandalum: gentibus aūt ſtultitiā: ipſis aūt uocatis Iudæis atq; Græcis Chriſtum dei uirtutē & dei ſapientiā: Quia quod ſtultum eſt dei, ſapiētius eſt hominibus: & quod infirmū eſt dei, fortius eſt homībus. Videte enim uocationē ueſtram fratres: quia nō multi ſapiētes ſecundū carnem: nō multi potentes: nō multi nobiles: ſed quæ ſtulta ſunt mundi elegit deus, ut cōfundat ſapiētes: & infirma mundi elegit deus, ut confundat fortia: & ignobilia mundi & contemptibilia elegit deus, & ea quæ nō ſunt, ut ea quæ ſunt deſtrueret: ut non glorietur omnis caro in conſpectu eius. Ex ipſo autem uos eſtis in Chriſto Ieſu: qui factus eſt nobis ſapientia a deo & iuſticia & ſanctificatio & redemptio: ut quemadmodum ſcriptum eſt: Qui gloriatur, in domino glorietur.

Et ego cùm uenissem ad uos fratres: ueni nō in ſublimitate ſermonis aut ſapientiæ annuncians uobis teſtimonium Chriſti. Nō enim iudicaui me ſcire aliquid inter uos, niſi Ieſum Chriſtū, & hunc crucifixū. Et ego in infirmitate & timore & tremore multo fui apud uos: & ſermo meꝰ & prædicatio mea

μου, οὐκ ἐν πειθοῖς ἀνθρωπίνης σο-
φίας λόγοις, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει πνεύ-
ματος & δυνάμεως, ἵνα ἡ πίστις ὑ-
μῶν μὴ ᾖ ἐν σοφίᾳ ἀνθρώπων,
ἀλλ' ἐν δυνάμει θεοῦ.

Θ Σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τε-
λείοις. σοφίαν δὲ οὐ τοῦ αἰῶνος τού-
του, οὐδὲ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος
τούτου, τῶν καταργουμένων, ἀλλὰ
λαλοῦμεν σοφίαν θεοῦ ἐν μυστη-
ρίῳ, τὴν ἀποκεκρυμμένην, ἣν προ-
ώρισεν ὁ θεὸς πρὸ τῶν αἰώνων, εἰς
δόξαν ἡμῶν, ἣν οὐδεὶς τῶν ἀρχόν-
των τοῦ αἰῶνος τούτου ἔγνωκεν. εἰ
γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν κύριον τῆς
δόξης ἐσταύρωσαν. ἀλλὰ καθὼς γέ-
γραπται. ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, &
οὖς οὐκ ἤκουσε, & ἐπὶ καρδίαν ἀν-
θρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ θε-
ὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν.

Ι Ἡμῖν δὲ ὁ θεὸς ἀπεκάλυψε διὰ
τοῦ πνεύματος αὐτοῦ. τὸ γὰρ πνεῦ-
μα πάντα ἐρευνᾷ, & τὰ βάθη τοῦ
θεοῦ. τίς γὰρ οἶδεν ἀνθρώπων, τὰ
τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀν-
θρώπου τὸ ἐν αὐτῷ; οὕτω & τὰ τοῦ
θεοῦ, οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ τὸ πνεῦ-
μα τοῦ θεοῦ.

ΙΑ Ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου
ἐλάβομεν, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ
τοῦ θεοῦ, ἵνα εἰδῶμεν τὰ ὑπὸ τοῦ θεοῦ
χαρισθέντα ἡμῖν, ἃ & λαλοῦμεν,
οὐκ ἐν διδακτοῖς ἀνθρωπίνης σο-
φίας λόγοις, ἀλλ' ἐν διδακτοῖς
πνεύματος ἁγίου, πνευματικοῖς πνευ-
ματικὰ συγκρίνοντες. ψυχικὸς δὲ ἄν-
θρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος τοῦ
θεοῦ, μωρία γὰρ αὐτῷ ἐστι, καὶ οὐ δύ-
ναται γνῶναι, ὅτι πνευματικῶς ἀνα-
κρίνεται. ὁ δὲ πνευματικὸς ἀνακρίνει
μὲν πάντα, αὐτὸς δὲ ὑπ' οὐδενὸς
ἀνακρίνεται. τίς γὰρ ἔγνω νοῦν κυ-
ρίου, ὃς συμβιβάσει αὐτόν; ἡμεῖς δὲ
νοῦν χριστοῦ ἔχομεν.

ΙΒ Καὶ ἐγὼ ἀδελφοί, οὐκ ἠδυνήθην
λαλῆσαι ὑμῖν, ὡς πνευματικοῖς, ἀλλ'
ὡς σαρκικοῖς, ὡς νηπίοις ἐν χρι-
στῷ. γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, οὐ βρῶμα. οὔπω γὰρ ἠδύνασθε, ἀλλ'
οὐδὲ ἔτι νῦν δύνασθε. ἔτι γὰρ σαρκι-
κοί ἐστε. ὅπου γὰρ ἐν ὑμῖν ζῆλος
καὶ ἔρις, οὐχὶ σαρκικοί

mea, nō erat in persuasorijs humanæ sapiētiæ uerbis, sed in ostensione spiritus ac potētiæ, ut fides uestra non sit in sapientia hominum, sed in potentia dei. Porrò sapientiam loquimur inter perfectos: sapiētiam autem, nō seculi huius, neque principum sæculi huius qui abolētur: sed loquimur sapiētiam dei in mysterio, quæ est recōdita, quam præfinierat deus ante secula, in gloriam nostrā, quam nemo principū seculi huius cognouit. Nam si cognouissent, haudquaquàm dominum gloriæ crucifixissent. Sed quēadmodum scriptū est: Quæ oculus non uidit, & auris non audiuit, & in cor hominis nō ascenderunt, quæ præparauit deus diligentibus se. Nobis autem deus reuelauit per spiritum suum. Spiritus enim omnia scrutatur, etiam profunditates dei. Quis enim hominum nouit ea, quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis qui est in eo? Sic & ea quæ sunt dei, nemo nouit, nisi spiritus dei. Nos uero nō spiritum mundi accepimus, sed spiritū, qui est ex deo, ut sciamus, quæ a Christo donata sint nobis, quæ & loquimur, non sermonibus quos docet humana sapientia, sed quos docet spiritus sanctus, spiritualibus spiritualia comparantes. Animalis autem homo nō accipit ea quæ sunt spiritus dei: stulticia siquidē illi sunt, nec potest cognoscere, quod spiritualiter dijudicantur. At spiritualis dijudicat quidem omnia: ipse uero à nemine dijudicatur. Quis enim cognouit mentem domini, qui cōsilium daturus sit illi? Nos autem mentem Christi tenemus.

Et ego fratres, non potui loqui uobis, ut spiritualibus, sed loquendum fuit, ut carnalibus, ut infantibus in Christo. Lactis potu uos alui, & non cibo. Nōdum em̄ poteratis, imò ne nunc quidem adhuc potestis: nam adhuc carnales estis. Siquidē cū in uobis sit æmulatio et cōtentio, & factiones, nonne carnales

mea non in persuasibilibus humanæ sapientiæ uerbis: sed in ostensione spiritus & uirtutis: ut fides uestra non sit in sapiētia hominū, sed in uirtute dei. Sapientiā aūt loquimur inter perfectos. Sapientiā uero nō huius seculi neq; principū huius seculi, qui destruūtur: sed loquimur dei sapientiā in mysterio quæ abscondita est: quā prædestinauit deus ante secula in gloriā nostrā: quam nemo principū huius seculi cognouit. Si enim cognouissent: nunquam dominū gloriæ crucifixissent. Sicut scriptū est: quod oculus nō uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascēdit: quæ præparauit deus his qui diligunt illum. Nobis autem reuelauit deus per spiritum suum. Spiritus enim omnia scrutatur: etiam profunda dei. Quis enim scit hominum quæ sunt hominis: nisi spiritus hominis qui in ipso est? Ita & quæ dei sunt nemo cognouit nisi spūs dei. Nos autē non spiritū huius mundi accepimus: sed spiritum qui ex deo est: ut sciamus quæ a deo donata sunt nobis: quæ & loquimur nō in doctis humanæ sapiētiæ uerbis: sed in doctrina spiritus, spiritualibus spiritualia comparātes. Animalis autē homo non percipit ea quæ sunt spiritus dei. Stulticia enim est illi, & nō potest intelligere: quia spiritualiter examinatur. Spiritualis aūt iudicat omnia: & ipse a nemine iudicatē: sicut scriptū est: Quis enim cognouit sensum domini: aut quis instrūxit eum? Nos autē sensum Christi habemus.

Et ego fratres nō potui III.
uobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibꝰ. Tanquā paruulis in Christo lac uobis potū dedi, nō escam. Nōdum enim poteratis: sed nec nūc quidem potestis: adhuc em̄ carnales estis. Cū enim sit inter uos zelus & cōtentio: nōne car-

κικοί ἐστε, καὶ κατὰ ἄνθρωπον περιπατεῖτε; ὅταν γὰρ λέγῃ τις, ἐγὼ μέν εἰμι Παύλου, ἕτερος δὲ ἐγὼ Ἀπολλώ, οὐχὶ σαρκικοί ἐστε; τίς οὖν ἐστι Παῦλος; τίς δὲ Ἀπολλώς; ἀλλ' ἢ διάκονοι, δι' ὧν ἐπιστεύσατε, καὶ ἑκάστῳ ὡς ὁ κύριος ἔδωκεν. ἐγὼ ἐφύτευσα, Ἀπολλὼς ἐπότισεν, ἀλλὰ ὁ θεὸς ηὔξανεν. ὥστε οὔτε ὁ φυτεύων ἐστί τι, οὔτε ὁ ποτίζων, ἀλλ' ὁ αὐξάνων θεός. ὁ φυτεύων δὲ, καὶ ὁ ποτίζων, ἕν εἰσιν. ἕκαστος δὲ τὸν ἴδιον μισθὸν λήψεται, κατὰ τὸν ἴδιον κόπον.

17 Θεοῦ γάρ ἐσμεν συνεργοί. θεοῦ γεώργιον, θεοῦ οἰκοδομή ἐστε, κατὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ, τὴν δοθεῖσάν μοι. ὡς σοφὸς ἀρχιτέκτων, θεμέλιον τέθηκα, ἄλλος δὲ ἐποικοδομεῖ. ἕκαστος δὲ βλεπέτω πῶς ἐποικοδομεῖ. θεμέλιον γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι, παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν Ἰησοῦς Χριστός. εἰ δέ τις ἐποικοδομεῖ ἐπὶ τὸν θεμέλιον τοῦτον, χρυσὸν, ἄργυρον, λίθους τιμίους, ξύλα, χόρτον, καλάμην, ἑκάστου τὸ ἔργον φανερὸν γενήσεται. ἡ γὰρ ἡμέρα δηλώσει, ὅτι ἐν πυρὶ ἀποκαλύπτεται. καὶ ἑκάστου τὸ ἔργον ὁποῖόν ἐστι, τὸ πῦρ δοκιμάσει. εἴ τινος τὸ ἔργον μενεῖ, ὃ ἐποικοδόμησε, μισθὸν λήψεται. εἴ τινος τὸ ἔργον κατακαήσεται, ζημιωθήσεται, αὐτὸς δὲ σωθήσεται, οὕτως δὲ ὡς διὰ πυρός. 18 Οὐκ οἴδατε, ὅτι ναὸς θεοῦ ἐστε, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν; εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ φθείρει, φθερεῖ τοῦτον ὁ θεός. ὁ γὰρ ναὸς τοῦ θεοῦ ἅγιός ἐστιν, οἵτινες ἐστὲ ὑμεῖς.

18 Μηδεὶς ἑαυτὸν ἐξαπατάτω. εἴ τις δοκεῖ σοφὸς εἶναι ἐν ὑμῖν, ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ μωρὸς γενέσθω, ἵνα γένηται σοφός. ἡ γὰρ σοφία τοῦ κόσμου τούτου, μωρία παρὰ τῷ θεῷ ἐστι. γέγραπται γάρ. ὁ δρασσόμενος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν. καὶ πάλιν. κύριος γινώσκει τοὺς διαλογισμοὺς τῶν σοφῶν, ὅτι εἰσὶ μάταιοι.

19 Ὥστε μηδεὶς καυχάσθω ἐν ἀνθρώποις. πάντα γὰρ ὑμῶν ἐστιν, εἴτε Παῦλος, εἴτε Ἀπολλώς, εἴτε Κηφᾶς, εἴτε κόσμος, εἴτε ζωή, εἴτε θάνατος

εἴτε

nales estis, & secundū hominem ambulatis? Etem cū dicat aliquis: ego quidē sum Pauli, alter uero, ego Apollo, nōne carnales estis? Quis igit̄ est Paulus? quis autem Apollo nisi ministri, per quos credidistis, & ut cuiq; dns dedit. Ego plātaui, Apollo rigauit, sed deus dedit incrementū. Itaq; neq; qui plātat, est aliquid, neq; qui rigat, sed qui dat incrementū deus. Cæterū is qui plātat, & is q rigat, unū sunt. Vnusquisq; tamē suā mercedem accipiet, iuxta suū laborē. Et em̄ dei sumus cooperarij, dei agricolatio, dei ædificatio estis, iuxta gratiā dei, quæ data est mihi. Vt sapiēs architectus fundamētū posui, alius autē super illud ædificat. Porrò quisq; uideat quomodo superstruat. Nā fundamentū aliud nemo potest ponere, præter hoc quod positū est, qd' est Iesus Christus. Quod si quis superstruit super fundamentū hoc, aurū, argentum, lapides pretiosos, ligna, fœnum, stipulam, cuiusq; opus manifestum fiet. Dies enim declarabit, quod in igne reuelat̄. et cuiusque op⁹ quale sit, ignis probabit. Si cuius opus māserit, qd' superstruxit, mercedē accipiet: si cuius opus exustū fuerit, damnum patietur: ipse uero saluus fiet, sed sic tanquàm per ignem. An nescitis quod templū dei estis, & spiritus dei habitat in uobis? Si quis templum dei prophanat, hūc perdet deus. Nam templū dei sanctū est, quod estis uos. Ne quis seipsum fallat. Si quis sibi uidet̄ sapiens esse inter uos, in sæculo hoc stultus fiat, ut reddatur sapiēs. Etenim sapientia mūdi huius, stultitia est apud deū. Scriptū est enim: Qui comprehendit sapiētes in astutia ipsorū. Et rursum: Domin⁹ nouit cogitatiōes sapientiū, quod sint uanæ. Itaq; ne quis gloriet̄ in hominib⁹. Omnia nāq; uestra sūt siue Paulus, siue Apollo, siue Cephas siue mundus, siue uita, siue mors,

siue

nales estis: & secundū hominem ambulatis? Cū em̄ quis dicat, ego quidē sum Pauli: alius aūt, ego Apollo: nonne homines estis? Quid igit̄ est Apollo? quid uero Paulus Ministri eius cui credidistis: & unicuiq; sicut dominus dedit. Ego plātaui: Apollo rigauit: sed deus nūc incrementum dedit. Itaq; neq; qui plātat est aliquid, neq; qui rigat: sed qui incremētū dat deus. Qui autē plātat & qui rigat unū sunt. Vnusquisq; autem propriam mercedē accipiet, secūdum suū laborē. Dei em̄ sum⁹ adiutores: dei agricultura estis, dei ædificatio estis. Secundū gratiā dei quæ data est mihi, ut sapiēs architectus fundamentū posui: alius autē superædificat. Vnusquisq; autē uideat, quomodo superædificat. Fundamētum enim aliud nemo potest ponere præter id quod positum est: qd' est Christus Iesus. Si quis autē superædificat supra fundamētū hoc, aurum, argentū, lapides pretiosos, ligna, fœnū, stipulā: uniuscuiusq; opus manifestū erit. Dies em̄ dñi declarabit: quia in igne reuelabit̄. & uniuscuiusq; op⁹ quale sit, ignis probabit. Si cuius opus māserit qd' superædificauit, mercedē accipiet. Si cuius opus arserit, detrimentū patietur: ipse autē saluus erit sic tamē quasi per ignē. Nescitis quia templū dei estis: & spirit⁹ dei habitat in uobis? Si quis autem templū dei uiolauerit disperdet illū deus. Templum enim dei sanctū est, qd' estis uos. Nemo uos seducat. Si quis uidet̄ inter uos sapiens esse in hoc sæculo: stultus fiat ut sit sapiēs. Sapiētia enim hui⁹ mūdi, stultitia est apud deū. Scriptū est enī. Cōprehendā sapiētes in astutia eorum: Et iterū: Dominus nouit cogitatiōes sapiētū: quoniam uanæ sunt. Nemo itaq; gloriet̄ in hominibus. Omnia enī uestra sunt, siue Paulus, siue Apollo, siue Cephas, siue mūd⁹, siue uita, siue mors,

siue

εἴτε ἐνεστῶτα, εἴτε μέλλοντα, πάντα ὑμῶν ἐστιν, ὑμεῖς δὲ χριστοῦ, χριστὸς δὲ
13 θεοῦ. Οὕτως ἡμᾶς λογιζέσθω ἄνθρωπος, ὡς ὑπηρέτας χριστοῦ, καὶ οἰκονόμους μυστηρίων θεοῦ. ὧδε λοιπὸν ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις, ἵνα πιστός τις εὑρεθῇ. Ἐμοὶ δὲ εἰς ἐλάχιστόν ἐστιν, ἵνα ὑφ' ὑμῶν ἀνακριθῶ, ἢ ὑπ' ἀνθρωπίνης ἡμέρας, ἀλλ' οὐδὲ ἐμαυτὸν ἀνακρίνω. οὐδὲν γὰρ ἐμαυτῷ σύνοιδα, ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμαι. ὁ δὲ ἀνακρίνων με, κύριός ἐστιν. Ὥστε μὴ πρό καιροῦ τι κρίνετε, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ κύριος, ὃς καὶ φωτίσει τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους, καὶ φανερώσει τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν, καὶ τότε ὁ ἔπαινος γενήσεται ἑκάστῳ ἀπὸ τοῦ θεοῦ.

14 Ταῦτα δὲ ἀδελφοί μετεσχημάτισα εἰς ἐμαυτὸν καὶ ἀπολλώ, δι' ὑμᾶς, ἵνα ἐν ἡμῖν μάθητε, τὸ μὴ ὑπὲρ ὃ γέγραπται φρονεῖν, ἵνα μὴ, εἷς ὑπὲρ τοῦ ἑνὸς μὴ φυσιοῦσθε κατὰ τοῦ ἑτέρου. Τίς γάρ σε διακρίνει; τί δὲ ἔχεις, ὃ οὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι, ὡς μὴ λαβών; ἤδη κεκορεσμένοι ἐστέ, ἤδη ἐπλουτήσατε, χωρὶς ἡμῶν ἐβασιλεύσατε, καὶ ὄφελόν γε ἐβασιλεύσατε, ἵνα καὶ ἡμεῖς ὑμῖν συμβασιλεύσωμεν.

18 Δοκῶ γάρ ὅτι ὁ θεὸς ἡμᾶς, τοὺς ἀποστόλους ἐσχάτους, ἀπέδειξεν ὡς ἐπιθανατίους. ὅτι θέατρον ἐγενήθημεν τῷ κόσμῳ, καὶ ἀγγέλοις, καὶ ἀνθρώποις. ἡμεῖς μωροὶ διὰ χριστόν, ὑμεῖς δὲ φρόνιμοι ἐν χριστῷ. ἡμεῖς ἀσθενεῖς, ὑμεῖς δὲ ἰσχυροί. ὑμεῖς ἔνδοξοι, ἡμεῖς δὲ ἄτιμοι. ἄχρι τῆς ἄρτι ὥρας καὶ πεινῶμεν, καὶ διψῶμεν, καὶ γυμνιτεύομεν, καὶ κολαφιζόμεθα, καὶ ἀστατοῦμεν, καὶ κοπιῶμεν, ἐργαζόμενοι ταῖς ἰδίαις χερσί. λοιδορούμενοι, εὐλογοῦμεν, διωκόμενοι, ἀνεχόμεθα. βλασφημούμενοι, παρακαλοῦμεν. ὡς περικαθάρματα τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν, πάντων περίψημα, ἕως ἄρτι. Οὐκ ἐντρέπων ὑμᾶς γράφω ταῦτα, ἀλλ' ὡς τέκνα μου ἀγαπητὰ νουθετῶ. Ἐὰν γὰρ μυρίους παιδαγωγοὺς ἔχητε ἐν χριστῷ, ἀλλ' οὐ πολλοὺς πατέρας. ἐν γὰρ χριστῷ Ἰησοῦ διὰ

siue præsentia, siue futura, omnia inquā uestra sūt, uos aūt Christi, Christus uero dei. Sic nos æstimet homo, ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorū dei. quod superest aūt, illud requiritur in dispensatoribus, ut fidus aliquis reperiatur. Mihi uero pro minimo est, ut à uobis dijudicer, aut ab hūano iudicio, imò nec meipsū dijudico. Nullius em̄ rei mihi cōscius sum, sed nō per hoc iustificatus sum. Cæterū qui me iudicat, dns est. Proinde ne ante tēpus quic quā iudicetis, donec uenerit dns, q & illustraturus est occulta tenebrarum, & patefaciet cōsilia cordiū, ac tūc laus erit unicuiq; à deo. Hæc aūt fratres per figuram transtuli in me ipsum, & in Apollo, propter uos, ut in nobis discereti, ne quis supra id quod scriptū est, de se sentiat: ut ne, hic illius, ille huius nomine inflemini, alius aduersus aliū. Quis enim te dijudicat? Quid aūt habes, quod non accepisti? Quod si etiā accepisti, quid gloriaris, quasi nō acceperis? Iam saturati estis, iam ditati estis, absq; nobis regnū adepti estis: atq; utinam sanè adepti sitis, ut & nos simul uobiscū regnem⁹. Arbitror em̄ quod deus nos, qui sumus apostoli postremi, ostēderit tanq; morti addictos. Quoniā spectaculū facti sumus mūdo & angelis, & hominib⁹. Nos stulti propter Christū, uos aūt prudentes per Christū, nos imbecilles: uos aūt ualidi. uos clari, nos contempti. Ad hoc usq; tempus & esurimus, et sitimus, & nudi sumus, & colaphis cædimur, & incertis uagamur sedibus, & laboramus operantes propriis manibus, male audientes, benedicimus, persecutionē patientes, sustinemus, cōuicijs affecti, obsecramus, ueluti excremēta mundi facti sumus, omniū reiectamentum ad hūc usq; diem. Nō quo uos pudore suffundā hæc scribo, sed ut filios meos dilectos admoneo. Nam etiāsi innumeros pædagogos habeatis in Christo, nō multos tamē habetis patres. Siquidē in Christo Iesu, per

siue præsentia, siue futura. Omnia em̄ uestra sunt: uos autē Christi: Christus autem dei. Sic nos exi- IIII.
stimet homo, ut ministros Christi, & dispēsatores mysteriorū dei. Hic iam quæritur inter dispēsatores: ut fidelis quis inueniatur. Mihi autē pro minimo est ut a uobis iudicer, aut ab humano die. Sed neq; meipsum iudico. Nihil enī mihi cōscius sum: sed nō in hoc iustificatus sum. Qui aūt iudicat me, dominus est. Itaq; nolite ante tēpus iudicare: ꝙusq; ueniat dns: qui & illuminabit abscōdita tenebrarū: & manifestabit cōsilia cordiū: & tunc laus erit unicuiq; a deo. Hæc aūt fratres trāsfiguraui in me, & Apollo, ꝓpter uos, ut in nobis discatis ne supra quā scriptū est, unus aduersus alterū inflet pro alio. Quis enī te discernit? Quid autē habes quod nō accepisti: si autem accepisti, quid gloriaris quasi nō acceperis? Iam saturati estis: iam diuites facti estis. Sine nobis regnatis. Et utinā regnetis: ut & nos uobiscū regnemus. Puto enī qd deus nos apostolos nouissimos ostēdit, tanq; morti destinatos: quia spectaculū facti sumus mūdo & angelis & hominibus. Nos stulti ꝓpter Christū: uos aūt prudentes in Christo. Nos infirmi: uos aūt fortes. Vos nobiles: nos autē ignobiles. Vsq; in hanc horā & esurimus & sitimus & nudi sumus: & colaphis cædimur & instabiles sum⁹: & laboramus operātes manibus nostris. Maledicimur & benedicimus. Persecutionem patimur, & sustinem⁹. Blasphemamur, & obsecramus. Tanquā purgamenta huius mūdi facti sumus omnium peripsima usq; adhuc. Nō ut cōfundam uos, hæc scribo: sed ut filios meos charissimos moneo. Nā si decē milia pædagogorum habeatis in Christo: sed nō multos pres. Nā in Christo

σοῦ διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἐγώ ὑμᾶς ἐγέννησα. παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, μιμηταί μου γίνεσθε. Διὰ τοῦτο ἔπεμψα ὑμῖν Τιμόθεον, ὅς ἐστί τέκνον μου ἀγαπητὸν καὶ πιστὸν ἐν κυρίῳ, ὃς ὑμᾶς ἀναμνήσει τὰς ὁδούς μου τὰς ἐν Χριστῷ. καθὼς πανταχοῦ ἐν πάσῃ ἐκκλησίᾳ διδάσκω. ὡς μὴ ἐρχομένου δέ μου πρὸς ὑμᾶς, ἐφυσιώθησάν τινες. ἐλεύσομαι δὲ ταχέως πρὸς ὑμᾶς, ἐὰν ὁ κύριος θελήσῃ, καὶ γνώσομαι οὐ τὸν λόγον τῶν πεφυσιωμένων, ἀλλὰ τὴν δύναμιν. οὐ γὰρ ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ἐν δυνάμει. τί θέλετε; ἐν ῥάβδῳ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐν ἀγάπῃ πνεύματί τε πραότητος;

κε Ὅλως ἀκούεται ἐν ὑμῖν πορνεία, καὶ τοιαύτη πορνεία, ἥτις οὐδὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ὀνομάζεται, ὥστε γυναῖκά τινα τοῦ πατρὸς ἔχειν. καὶ ὑμεῖς πεφυσιωμένοι ἐστέ, καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἐπενθήσατε, ἵνα ἐξαρθῇ ἐκ μέσου ὑμῶν ὁ τὸ ἔργον τοῦτο ποιήσας.

κγ Ἐγὼ μὲν γάρ, ὡς ἀπὼν τῷ σώματι, παρὼν δὲ τῷ πνεύματι, ἤδη κέκρικα ὡς παρὼν τὸν οὕτως τοῦτο κατεργασάμενον, ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, συναχθέντων ὑμῶν καὶ τοῦ ἐμοῦ πνεύματος, σὺν τῇ δυνάμει τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, παραδοῦναι τὸν τοιοῦτον τῷ σατανᾷ εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκός, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ.

κδ Οὐ καλὸν τὸ καύχημα ὑμῶν. οὐκ οἴδατε, ὅτι μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ; Ἐκκαθάρατε οὖν τὴν παλαιὰν ζύμην, ἵνα ἦτε νέον φύραμα, καθώς ἐστε ἄζυμοι. καὶ γὰρ τὸ πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη Χριστός. ὥστε ἑορτάζωμεν, μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ, μηδὲ ἐν ζύμῃ κακίας καὶ πονηρίας, ἀλλ' ἐν ἀζύμοις εἰλικρινείας καὶ ἀληθείας.

κε Ἔγραψα ὑμῖν ἐν τῇ ἐπιστολῇ, μὴ συναναμίγνυσθαι πόρνοις, καὶ οὐ πάντως τοῖς πόρνοις τοῦ κόσμου τούτου, ἢ τοῖς πλεονέκταις, ἢ ἅρπαξιν, ἢ εἰδωλολάτραις. ἐπεὶ ὀφείλετε ἄρα ἐκ τοῦ κόσμου ἐξελθεῖν.

fu, per euangelium ego uos genui. Adhortor itaque uos, ut imitatores mei ſitis. Hac de cauſa miſi uobis Timotheum, qui eſt filius meus dilectus, & fidelis in domino, qui uobis in memoriam reducet uias meas, quæ ſunt in Chriſto, quemadmodum ubiq; in omni eccleſia doceo. Perinde quaſi non ſim uenturus ad uos, inflati ſunt quidam. Sed ueniam breui ad uos, ſi dominus uoluerit, & cognoſcam non ſermonem iſtorum qui inflati ſunt, ſed uirtutem. Non enim in ſermone regnum eſt dei, ſed in uirtute. Quid uultis? Cum uirga uenio ad uos, an cum charitate, & ſpiritu lenitatis?

Omnino auditur inter uos ſtuprum, & huiuſmodi ſtuprum, quod nec inter gentes nominatur, ut aliquis uxorem patris habeat. Et uos inflati eſtis, ac non potius luxiſtis, ut tolleretur de medio ueſtrum, qui facinus hoc perpetraſſet. Nam ego quidem, ut abſens corpore, præſens autem ſpiritu, iam decreui tanquam præſens, ut is qui ſic hoc patrauit, in nomine domini noſtri Ieſu Chriſti, cõgregatis uobis & meo ſpiritu, unà cum poteſtate domini noſtri Ieſu Chriſti, tradatur ſatanæ ad interitum carnis, quo ſpiritus ſaluus ſit in die domini Ieſu.

Non eſt bona gloriatio ueſtra. An neſcitis, quod paululum fermenti totam conſperſionem fermentat? Expurgate itaque uetus fermentum, ut ſitis noua conſperſio, ſicut eſtis infermentati. Nam & paſcha noſtrum pro nobis immolatus eſt Chriſtus. Itaque feſtum celebremus, non in fermento ueteri, nec in fermento maliciæ & uerſutiæ, ſed in panibus fermento carentibus, hoc eſt, ſyncerítate & ueritate. Scripſi uobis per epiſtolam: Ne cõmiſceremini cum ſcortatoribus, ac non omnino cum ſcortatoribus mũdi huius, aut cum auaris, aut cum rapacibus aut ſimulacrorum cultoribus. Alioqui utinam uidelicet è mundo exiſſetis.

Nunc

Ieſu per euangeliũ ego uos genui. Rogo ergo uos imitatores mei eſtote: ſicut & ego Chriſti. Ideo miſi ad uos Timotheũ: qui eſt filius meus chariſſimus & fidelis in domino: qui uos commonefaciat uias meas, quæ ſunt in Chriſto Ieſu: ſicut ubiq; in omni eccleſia doceo. Tanquam nõ uenturus ſim ad uos, ſic inflati ſunt quidam. Veniam autem ad uos cito ſi dominꝰ uoluerit: & cognoſcam nõ ſermonem eorum qui inflati ſunt, ſed uirtutẽ. Non enim in ſermone eſt regnum dei: ſed in uirtute. Quid uultis? in uirga ueniam ad uos: an in charitate & ſpiritu manſuetudinis?

Omnino auditur inter V. uos fornicatio: & talis fornicatio qualis nec inter gẽtes: ita ut uxorem patris ſui aliquis habeat. Et uos inflati eſtis: & non magis luctum habuiſtis: ut tollatur de medio ueſtrum qui hoc opus fecit. Ego quidem abſens corpore, præſens autem ſpiritu: iam iudicaui ut præſens eum qui ſic operatus eſt in nomine domini noſtri Ieſu Chriſti: cõgregatis uobis & meo ſpiritu cũm uirtute domini Ieſu, tradere hũiuſmodi ſathanæ in interitum carnis: ut ſpiritus ſaluus ſit in die domini noſtri Ieſu Chriſti. Non eſt bona gloriatio ueſtra. Neſcitis, quia modicum fermentum totam maſſam corrumpit? Expurgate uetus fermentum, ut ſitis noua conſperſio, ſicut eſtis azymi. Etenim paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus. Itaque epulemur: non in fermento ueteri, neque in fermento maliciæ & nequitiæ: ſed in azymis ſinceritatis & ueritatis. Scripſi uobis in epiſtola, ne commiſceamini fornicarijs. Non utique fornicarijs huius mundi, aut auaris, aut rapacibus, aut idolis ſeruientibus: alioquin debueratis de hoc mundo exiſſe.

Nunc

θερ. Ναὶ δὲ ἔγραφα ὑμῖν, μὴ συναναμίγνυσθαι· ἐάν τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος, ἢ πόρνος, ἢ πλεονέκτης, ἢ εἰδωλολάτρης, ἢ λοίδορος, ἢ μέθυσος, ἢ ἅρπαξ, τῷ τοιούτῳ μηδὲ συνεσθίειν. Τί γάρ μοι καὶ τοὺς ἔξω κρίνειν; οὐχὶ τοὺς ἔσω ὑμεῖς κρίνετε; τοὺς δὲ ἔξω ὁ θεὸς κρίνει. καὶ ἐξαρεῖτε τὸν πονηρὸν, ἐξ ὑμῶν αὐτῶν.

Nunc autē scripsi uobis, ne commisceamini. Si quis cum frater appelletur, fuerit scortator, aut auarus, aut simulacrorū cultor, aut conuiciator, aut ebriosus, aut rapax, cū eiusmodi ne cibū quidem capiatis. Quid enim ad me attinet, etiā de his qui foris sunt iudicare? Nónne de his qui intus sunt, iudicatis? eos uero qui foris sunt, deus iudicat. Etiam profligate istum qui malus est, ex uobisipsis.

Nunc autē scripsi uobis non commisceri. Si is qui frater nominatur inter uos est fornicator, aut auarus, aut idolis seruiens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cū huiusmodi nec cibū sumere. Quid enim mihi de his qui foris sunt iudicare? Nōne de his qui intus sunt, uos iudicatis? Nā eos qui foris sunt, deus iudicabit. Auferte malū ex uobisipsis.

ις Τολμᾷ τις ὑμῶν πρᾶγμα ἔχων πρὸς τὸν ἕτερον, κρίνεσθαι ἐπὶ τῶν ἀδίκων, καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν ἁγίων; Οὐκ οἴδατε, ὅτι οἱ ἅγιοι τὸν κόσμον κρινοῦσι, καὶ εἰ ἐν ὑμῖν κρίνεται ὁ κόσμος, ἀνάξιοί ἐστε κριτηρίων ἐλαχίστων; οὐκ οἴδατε, ὅτι ἀγγέλους κρινοῦμεν, μήτι γε βιωτικά; βιωτικὰ μὲν οὖν κριτήρια ἐὰν ἔχητε, τοὺς ἐξουθενημένους ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τούτους καθίζετε. πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν λέγω. οὕτως οὐκ ἔνι ἐν ὑμῖν σοφός οὐδὲ εἷς, ὃς δυνήσεται διακρίναι ἀνὰ μέσον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ; ἀλλὰ ἀδελφὸς μετὰ ἀδελφοῦ κρίνεται, καὶ τοῦτο ἐπὶ ἀπίστων;

Audet aliquis uestrū habens negociū aduersus alterum, iudicari apud iniq̄s, & nō apud sanctos? An nescitis qm̄ sancti de hoc mūdo iudicabūt? Et si in uobis iudicabit mundus: indigni estis qui de minimis iudicetis? Nescitis q̄niā angelos iudicabimus: quāto magis sæcularia? Sæcularia igit iudicia si habueritis: contemptibiles qui sunt in ecclesia, illos cōstituite ad iudicandū. Ad uerecundiam uestrā dico. Sic nō est inter uos sapiens quisquā qui possit iudicare inter fratrē suū: sed frater cū fratre iudicio cōtēdit: & hoc apud infideles. Iam quidem omnino delictū est in uobis, q̄d iudicia habetis inter uos. Quare nō magis iniuriā accipitis? Quare nō magis fraudē patimini? Sed uos iniuriā facitis: et fraudatis: & hoc fratribus. An nescitis, quia iniqui regnū dei nō possidebūt? Nolite errare: neq; fornicarij, neq; idolis seruiētes, neq; adulteri, neq; molles, neq; masculorū cōcubitores, neq; fures, neque auari, neq; ebriosi, neq; maledici, neq; rapaces: regnū dei possidebūt. Et hæc aliquando quidē fuistis: sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis: in nomine domini Iesu Christi: & in spū dei nostri. Omnia mihi licent: sed nō omnia expediūt. Omnia mihi licent: sed ego sub nullius redigar potestate. Esca uētri, & uēter escis: deus aūt hunc & hanc destruet. Corpus autē non fornicationi sed domino: &

ιζ Ἤδη μὲν οὖν ὅλως ἥττημα ἐν ὑμῖν ἐστιν, ὅτι κρίματα ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν. διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἀδικεῖσθε; διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἀποστερεῖσθε; ἀλλὰ ὑμεῖς ἀδικεῖτε, καὶ ἀποστερεῖτε, καὶ ταῦτα ἀδελφούς;

VI.

ιη Ἢ οὐκ οἴδατε, ὅτι ἄδικοι βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι; μὴ πλανᾶσθε. οὔτε πόρνοι, οὔτε εἰδωλολάτραι, οὔτε μοιχοὶ, οὔτε μαλακοὶ, οὔτε ἀρσενοκοῖται, οὔτε κλέπται οὔτε πλεονέκται, οὔτε μέθυσοι, οὐ λοίδοροι, οὐχ ἅρπαγες, βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι, καὶ ταῦτά τινες ἦτε, ἀλλὰ ἀπελούσασθε, ἀλλὰ ἡγιάσθητε, ἀλλὰ ἐδικαιώθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, καὶ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ θεοῦ ἡμῶν.

κβ Πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει. πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐκ ἐγὼ ἐξουσιασθήσομαι ὑπό τινος. Τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ, καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν. ὁ δὲ θεὸς καὶ ταύτην καὶ ταῦτα καταργήσει. Τὸ δὲ σῶμα, οὐ τῇ πορνείᾳ, ἀλλὰ τῷ κυρίῳ, καὶ ὁ κύριος

Nunc autē scripsi uobis non commisceri. Si is qui frater nominatur inter uos est fornicator, aut auarus, aut idolis seruiens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cū huiusmodi nec cibū sumere. Quid enim mihi de his qui foris sunt iudicare? Nōne de his qui intus sunt, uos iudicatis? Nā eos qui foris sunt, deus iudicabit. Auferte malū ex uobisipsis.

Audet aliquis uestrū habens negociū aduersus alterum, iudicari apud iniq̄s, & nō apud sanctos? An nescitis qm̄ sancti de hoc mūdo iudicabūt. Et si in uobis iudicabit mundus: indigni estis qui de minimis iudicetis? Nescitis q̄niā angelos iudicabimus: quāto magis sæcularia? Sæcularia igit iudicia si habueritis: contemptibiles qui sunt in ecclesia, illos cōstituite ad iudicandū. Ad uerecundiam uestrā dico. Sic nō est inter uos sapiens quisquā qui possit iudicare inter fratrē suū: sed frater cū fratre iudicio cōtēdit: & hoc apud infideles. Iam quidem omnino delictū est in uobis, q̄d iudicia habetis inter uos. Quare nō magis iniuriā accipitis? Quare nō magis fraudē patimini? Sed uos iniuriā facitis: et fraudatis: & hoc fratribus. An nescitis, quia iniqui regnū dei nō possidebūt? Nolite errare: neq; fornicarij, neq; idolis seruiētes, neq; adulteri, neq; molles, neq; masculorū cōcubitores, neq; fures, neque auari, neq; ebriosi, neq; maledici, neq; rapaces: regnū dei possidebūt. Et hæc aliquando quidē fuistis: sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis: in nomine domini Iesu Christi: & in spū dei nostri. Omnia mihi licent: sed nō omnia expediūt. Omnia mihi licent: sed ego sub nullius redigar potestate. Esca uētri, & uēter escis: deus aūt hunc & hanc destruet. Corpus autē non fornicationi sed domino: &

ὁ κύριος τῷ σώματι. ὁ δὲ θεὸς καὶ τὸν κύριον ἤγειρε, καὶ ἡμᾶς ἐξεγερεῖ διὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ.

Λ οὐκ οἴδατε, ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν μέλη χριστοῦ ἐστιν; ἆρας οὖν τὰ μέλη τοῦ χριστοῦ, ποιήσω πόρνης μέλη; μὴ γένοιτο. ἢ οὐκ οἴδατε, ὅτι ὁ κολλώμενος τῇ πόρνῃ, ἓν σῶμά ἐστιν; ἔσονται γάρ, φησιν, οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. ὁ δὲ κολλώμενος τῷ κυρίῳ, ἓν πνεῦμά ἐστι.

Λα Φεύγετε τὴν πορνείαν. πᾶν ἁμάρτημα, ὃ ἐὰν ποιήσῃ ἄνθρωπος, ἐκτὸς τοῦ σώματός ἐστιν. ὁ δὲ πορνεύων, εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἁμαρτάνει. ἢ οὐκ οἴδατε, ὅτι τὸ σῶμα ὑμῶν, ναὸς τοῦ ἐν ὑμῖν ἁγίου πνεύματός ἐστιν, οὗ ἔχετε ἀπὸ θεοῦ, καὶ οὐκ ἐστὲ ἑαυτῶν; ἠγοράσθητε γὰρ τιμῆς. δοξάσατε δὴ τὸν θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν, καὶ ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν, ἅ ἐστι τοῦ θεοῦ.

Λβ Περὶ ὧν ἐγράψατέ μοι, καλὸν ἀνθρώπῳ, γυναικὸς μὴ ἅπτεσθαι. διὰ δὲ τὰς πορνείας, ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐχέτω, καὶ ἑκάστη τὸν ἴδιον ἄνδρα ἐχέτω. τῇ γυναικὶ ὁ ἀνὴρ τὴν ὀφειλομένην εὔνοιαν ἀποδιδότω, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρί. ἡ γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ' ὁ ἀνήρ. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ' ἡ γυνή. μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μήτι ἂν ἐκ συμφώνου πρὸς καιρόν, ἵνα σχολάσητε τῇ νηστείᾳ, καὶ τῇ προσευχῇ. καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνέρχησθε, ἵνα μὴ πειράζῃ ὑμᾶς ὁ σατανᾶς διὰ τὴν ἀκρασίαν ὑμῶν.

Λγ Τοῦτο δὲ λέγω κατὰ συγγνώμην, οὐ κατ' ἐπιταγήν. θέλω δὲ πάντας ἀνθρώπους εἶναι, ὡς καὶ ἐμαυτόν. ἀλλ' ἕκαστος ἴδιον χάρισμα ἔχει ἐκ θεοῦ, ὃς μὲν οὕτως, ὃς δὲ οὕτως.

ΛΔ Λέγω δὲ τοῖς ἀγάμοις, καὶ ταῖς χήραις, καλὸν αὐτοῖς ἐστιν, ἐὰν μείνωσιν ὡς κἀγώ. εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεύονται, γαμησάτωσαν. κρεῖσσον γάρ ἐστι γαμῆσαι, ἢ πυροῦσθαι.

Λε Τοῖς δὲ γεγαμηκόσι παραγγέλλω, οὐκ ἐγὼ, ἀλλὰ κύριος, γυναῖκα ἀπὸ ἀνδρὸς μὴ χωρισθῆναι. ἐὰν δὲ καὶ χωρισθῇ, μενέτω ἄγαμος, ἢ τῷ ἀνδρὶ κα-

dominus corpori. Deus autem & dominū ſuſcitauit, & nos ſuſcitabit per potentiam ſuam. An neſcitis, quod corpora ueſtra membra ſunt Chriſti? Num igitur tollens membra Chriſti, faciā ſcorti membra? abſit. An neſcitis, quod qui adglutinatur ſcorto, unū corpus eſt? Redigentur enim, inquit duo in carnem unam. At qui adglutinatur domino, unus ſpiritus eſt. Fugite ſcortationē. Omne peccatum, quodcunq; fecerit homo, extra corpus eſt. ſed qui ſcortatur, in propriū corpus peccat. An neſcitis, quod corpus ueſtrū templum eſt habitantis in uobis ſpiritus ſancti, quē habetis à deo, & non eſtis ipſi ueſtri iuris? Nam empti eſtis precio. Glorificate iā deum in corpore ueſtro, & in ſpiritu ueſtro, quæ ſunt dei.

Cæterum de quibus ſcripſiſtis mihi: Bonū eſt homini, uxorem non attingere. Attamen propter fornicationem autem unuſquiſq; ſuam uxorē habeat: & unaquæq; ſuū uirum habeat. Vxori uir debitū reddat: ſimiliter autē & uxor uiro. Mulier ſui corporis poteſtatē nō habet, ſed uir. Similiter autē & uir ſui corporis poteſtatē non habet, ſed mulier. Nolite fraudare inuicem: niſi forte ex conſenſu ad tempus: ut uacetis orationi: & iterum reuertimini in idipſum: ne tentet uos ſathanas propter incōtinentiam ueſtram. Hoc autem dico ſecundum indulgentiam, & nō ſecundum imperium. Volo aūt omnes uos eſſe ſicut meipſum. Sed unuſquiſq; propriū donū habet ex deo: alius quidē ſic, alius uero ſic. Dico autem non nuptis & uiduis: bonū eſt illis ſi ſic permāſerint ſicut & ego. Quod ſi non ſe continēt, nubāt. Melius eſt eē nubere quā uri. His aūt qui matrimonio iuncti ſunt præcipio: nō ego, ſed dominus: uxorem a uiro nō diſcedere. Quod ſi diſceſſerit, manere innuptam: aut uiro ſuo

dominus corpori. Deus uero et dominum ſuſcitauit: & nos ſuſcitabit per uirtutem ſuā. Neſcitis quoniā corpora ueſtra mēbra ſunt Chriſti? Tollēs ergo mēbra Chriſti, faciā mēbra meretricis? Abſit. An neſcitis, quoniam qui adhæret meretrici, unū corpus efficitur? Erunt enim inqt duo in carne una. Qui autem adhæret deo, unus ſpiritus eſt. Fugite fornicationem. Omne enim peccatum quodcunq; fecerit homo, extra corpus eſt: qui autem fornicat, in corpus ſuum peccat. An neſcitis quoniam mēbra ueſtra templū ſunt ſpiritus ſancti, qui in uobis eſt: quem habetis a deo: & nō eſtis ueſtri. Empti eñ eſtis præcio magno: glorificate & portate deū in corpore ueſtro.

De quibus autē ſcripſiſtis VII.
mihi, bonū eſt homini mulierem nō tangere. Propter fornicationem autem unuſquiſq; ſuam uxorē habeat: & unaquæq; ſuū uirum habeat. Vxori uir debitū reddat: ſimiliter autē & uxor uiro. Mulier ſui corporis poteſtatē nō habet, ſed uir. Similiter autē & uir ſui corporis poteſtatē non habet, ſed mulier. Nolite fraudare inuicem: niſi forte ex conſenſu ad tempus: ut uacetis orationi: & iterum reuertimini in idipſum: ne tentet uos ſathanas propter incōtinentiam ueſtram. Hoc autem dico ſecundum indulgentiam, & nō ſecundum imperium. Volo aūt omnes uos eſſe ſicut meipſum. Sed unuſquiſq; propriū donū habet ex deo: alius quidē ſic, alius uero ſic. Dico autem non nuptis & uiduis: bonū eſt illis ſi ſic permāſerint ſicut & ego. Quod ſi non ſe continēt, nubāt. Melius eſt eñ nubere quā uri. His aūt qui matrimonio iuncti ſunt præcipio: nō ego, ſed dominus: uxorem a uiro nō diſcedere. Quod ſi diſceſſerit, manere innuptam: aut uiro ſuo

καταλλαγήτω. μὴ ἄνδρα, γυναῖκα μὴ ἀφιέναι. τοῖς δὲ λοιποῖς ἐγὼ λέγω, οὐχ ὁ κύριος.

As Εἴ τις ἀδελφὸς γυναῖκα ἔχει ἄπιστον, καὶ αὕτη συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτοῦ, μὴ ἀφιέτω αὐτήν. καὶ γυνή, ἥτις ἔχει ἄνδρα ἄπιστον, καὶ οὗτος συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτῆς, μὴ ἀφιέτω ἄνδρα. ἡγίασται γὰρ ὁ ἀνὴρ ὁ ἄπιστος ἐν τῇ γυναικί, καὶ ἡγίασται ἡ γυνὴ ἡ ἄπιστος ἐν τῷ ἀνδρί. ἐπεὶ ἄρα τὰ τέκνα ὑμῶν ἀκάθαρτά ἐστι, νῦν δὲ ἅγιά ἐστιν. εἰ δὲ ὁ ἄπιστος χωρίζεται, χωριζέσθω. οὐ δεδούλωται ὁ ἀδελφὸς ἢ ἡ ἀδελφὴ ἐν τοῖς τοιούτοις, ἐν δὲ εἰρήνῃ κέκληκεν ἡμᾶς ὁ θεός. τί γὰρ οἶδας γύναι, εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις; ἢ τί οἶδας ἄνερ, εἰ τὴν γυναῖκα σώσεις; εἰ μὴ ἑκάστῳ ὡς ἐμέρισεν ὁ θεός, ἕκαστον ὡς κέκληκεν ὁ κύριος, οὕτως περιπατείτω, καὶ οὕτως ἐν ταῖς ἐκκλησίαις πάσαις διατάσσομαι. περιτετμημένῳ τις ἐκλήθη; μὴ ἐπισπάσθω. ἐν ἀκροβυστίᾳ τις ἐκλήθη; μὴ περιτεμνέσθω. ἡ περιτομὴ οὐδέν ἐστι, καὶ ἡ ἀκροβυστία οὐδέν ἐστιν, ἀλλὰ τήρησις ἐντολῶν θεοῦ.

Α3 Ἕκαστος ἐν τῇ κλήσει, ᾗ ἐκλήθη, ἐν ταύτῃ μενέτω. δοῦλος ἐκλήθης; μή σοι μελέτω, ἀλλ' εἰ καὶ δύνασαι ἐλεύθερος γενέσθαι, μᾶλλον χρῆσαι. ὁ γὰρ ἐν κυρίῳ κληθεὶς δοῦλος, ἀπελεύθερος κυρίου ἐστίν. ὁμοίως καὶ ὁ ἐλεύθερος κληθείς, δοῦλός ἐστι Χριστοῦ. τιμῆς ἠγοράσθητε, μὴ γίνεσθε δοῦλοι ἀνθρώπων. ἕκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἀδελφοί, ἐν τούτῳ μενέτω παρὰ θεῷ.

Α4 Περὶ δὲ τῶν παρθένων ἐπιταγὴν κυρίου οὐκ ἔχω, γνώμην δὲ δίδωμι ὡς ἠλεημένος ὑπὸ κυρίου πιστὸς εἶναι. νομίζω οὖν τοῦτο καλὸν ὑπάρχειν διὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἀνάγκην. ὅτι καλόν ἄνθρωπον, τὸ οὕτως εἶναι. δέδεσαι γυναικί; μὴ ζήτει λύσιν. λέλυσαι ἀπὸ γυναικός; μὴ ζήτει γυναῖκα. ἐὰν δὲ καὶ γήμῃς, οὐχ ἥμαρτες. καὶ ἐὰν γήμῃ ἡ παρθένος, οὐχ ἥμαρτεν. θλῖψιν δὲ τῇ σαρκὶ ἕξουσιν οἱ τοιοῦτοι. ἐγὼ δὲ ὑμῶν φείδομαι. τοῦτο δὲ φημὶ ἀδελφοὶ

to recõciliet: & maritus uxorẽ ne dimittat. Reliquis aũt ego dico, nõ dns: Si quis frater uxorẽ habet infidelẽ, & hæc assentit ut habitet cũ illo, ne dimittat eã: & mulier quæ habet maritũ infidelẽ, & is assentit ut habitet cum ea, ne dimittat illũ. Sanctificat⁹ est em̃ maritus incredul⁹ per uxorẽ, & sanctificata est uxor incredula per maritum. Alioqui filij uestri immundi essent, nũc aũt sancti sunt. Q̃d si incredulus discedit, discedat. Nõ est seruituti subiect⁹ frater aut soror in huiusmodi, sed in pace uocauit nos deus. Qui nãq; scis mulier, an maritũ sis seruatura? Aut qui scis uir, an uxorẽ sis seruaturus? Vtcũq; fuerit, unusquisq; ut ipsi partitus est deus, unusquisq; ut illũ uocauit dns, ita ambulet, et sic in ecclesijs oĩbus ordino. Circũcisus aliquis uocatus est? ne accersat præputiũ. In præputio aliquis uocatus est? ne circuncidat̃. Circuncisio nihil est, & præputiũ nihil est, sed obseruatio mãdatorum dei. Vnusq̃sq; in ea uocatione, in qua uocatus fuit maneat. Seruus uocatus es? ne sit tibi curæ: quinetiã si potes liber fieri, potius utere. Etem̃ qui in dño uocatus est seruus, libertus dñi est. Similiter & qui liber uocat⁹ fuit, seruus est Christi. Pretio empti fuistis, nolite fieri serui hoim. Vnusquisq; in eo, in quo uocat⁹ fuit, fratres maneat apud deũ. De uirginibus aũt præceptũ domini non habeo: cõsiliũ tamẽ do, tanquàm misericordiã cõsecut⁹ à domino, in hoc ut sim fidelis. Arbitror igit̃ hoc bonũ esse ꝓpter præsentẽ necessitatẽ. Nã bonũ est homini sic esse. Alligatus es uxori? ne quære diuortiũ. Solutus es ab uxore? ne quæras uxorem. Quod si duxeris uxorem, nõ peccasti. Et si nupserit uirgo, nõ peccauit. Attamen afflictionẽ in carne habituri sunt huiusmodi. Ego uero uobis parco. Cæterũ illud dico fra-

tres

ro suo recõciliari. Et uir uxorem nõ dimittat. Nã cæteris dico ego, nõ dñs: Si quis frater uxorẽ habet infidelem: & hæc consentit habitare cũ illo: nõ dimittat illã. Et si qua mulier fidelis habet uirũ infidelẽ: & hic cõsentit habitare cum illa: nõ dimittat uirũ. Sanctificatus est enim uir in fidelis per mulierẽ fidelem: & sanctificata est mulier infidelis per uirũ fidelem. Alioquin filij uestri immundi essent: nũc aũt sancti sunt. Q̃d si infidelis discedit, discedat: Nõ enim seruituti subiectus est frater uel soror in eiusmodi. In pace autẽ uocauit uos deus. Vnde enim scis mulier, si uirum saluũ facies? Aut unde scis uir, si mulierẽ saluam facies? Nisi unicuiq; sicut diuisit dñs. Vnũquẽq; sicut uocauit deus, ita ambulet: & sicut in omnibus ecclesijs doceo. Circuncisus aliquis uocatus est, nõ adducat præputium. In præputio autẽ aliquis uocatus est, nõ circuncidatur. Circũcisio nihil est: & præputiũ nihil est: sed obseruatio mãdatorum dei. Vnusquisq; in qua uocatiõe uocatus est: in ea permaneat. Seruus uocatus es, nõ sit tibi curæ: sed & si potes fieri liber, magis utere. Qui enim in dño uocatus est seruus: libertus est dñi. Similiter qui liber uocatus est: seruus est Christi. Precio empti estis: nolite fieri serui homium. Vnusq̃sq; ergo in quo uocatus est frater: in hoc permaneat apud deũ. De uirginibus aũt præceptũ dñi non habeo: cõsiliũ autẽ do tanq̃ misericordiã cõsecut⁹ a dño ut sim fidelis. Existimo ergo hoc bonũ esse, ꝓpter instantẽ necessitatẽ: q̃niã bonũ est homini sic esse. Alligat⁹ es uxori: noli quærere solutionẽ. Solutus es ab uxore: noli quærere uxorẽ. Si aũt acceperis uxorẽ, nõ peccasti: & si nupserit uirgo, nõ peccauit. Tribulationẽ tamẽ carnis habebũt huiusmodi. ego autem uobis parco, Hoc itaq; dico fratres:

φοὶ, ὁ καιρὸς συνεσταλμένος. τὸ λοιπόν ὅτι, ἵνα καὶ οἱ ἔχοντες γυναῖκας, ὡς μὴ ἔχοντες ὦσι. καὶ οἱ κλαίοντες, ὡς μὴ κλαίοντες. καὶ οἱ χαίροντες, ὡς μὴ χαίροντες. καὶ οἱ ἀγοράζοντες, ὡς μὴ κατέχοντες. καὶ οἱ χρώμενοι τῷ κόσμῳ τούτῳ, ὡς μὴ καταχρώμενοι. παράγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου. θέλω δὲ ὑμᾶς ἀμερίμνους εἶναι. ὁ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, πῶς ἀρέσει τῷ κυρίῳ. ὁ δὲ γαμήσας μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσει τῇ γυναικί. καὶ μεμέρισται καὶ ἡ γυνὴ καὶ ἡ παρθένος. ἡ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, ἵνα ᾖ ἁγία καὶ σώματι καὶ πνεύματι. ἡ δὲ γαμήσασα μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσει τῷ ἀνδρί. τοῦτο δὲ πρὸς τὸ ὑμῶν αὐτῶν συμφέρον λέγω, οὐχ ἵνα βρόχον ὑμῖν ἐπιβάλω, ἀλλὰ πρὸς τὸ εὔσχημον καὶ εὐπρόσεδρον τῷ κυρίῳ ἀπερισπάστως.

Αθ Εἰ δέ τις ἀσχημονεῖν ἐπὶ τὴν παρθένον αὐτοῦ νομίζει, ἐὰν ᾖ ὑπέρακμος, καὶ οὕτως ὀφείλει γίνεσθαι, ὃ θέλει ποιείτω. οὐχ ἁμαρτάνει. γαμείτωσαν. ὃς δὲ ἕστηκεν ἑδραῖος ἐν τῇ καρδίᾳ, μὴ ἔχων ἀνάγκην, ἐξουσίαν δὲ ἔχει περὶ τοῦ ἰδίου θελήματος, καὶ τοῦτο κέκρικεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, τηρεῖν τὴν ἑαυτοῦ παρθένον, καλῶς ποιεῖ. ὥστε ὁ ἐκγαμίζων καλῶς ποιεῖ, ὁ δὲ μὴ ἐκγαμίζων κρεῖσσον ποιεῖ.

Μ Γυνὴ δέδεται νόμῳ, ἐφ' ὅσον χρόνον ζῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς. ἐὰν δὲ κοιμηθῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, ἐλεύθερά ἐστιν ᾧ θέλει γαμηθῆναι, μόνον ἐν κυρίῳ. μακαριωτέρα δέ ἐστιν ἐὰν οὕτως μείνῃ, κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην. δοκῶ δὲ κἀγὼ πνεῦμα θεοῦ ἔχειν.

Περὶ δὲ τῶν εἰδωλοθύτων οἴδαμεν, ὅτι πάντες γνῶσιν ἔχομεν. ἡ γνῶσις φυσιοῖ, ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ. εἴ δέ τις δοκεῖ εἰδέναι τι, οὐδέπω οὐδὲν ἔγνωκεν, καθὼς δεῖ γνῶναι. εἰ δέ τις ἀγαπᾷ τὸν θεόν, οὗτος ἔγνωσται ὑπ' αὐτοῦ.

Περὶ

tres, tempus cõtractum est: super, est, ut qui habent uxores, sint tanquàm nõ habeant: & qui plorant, tanquàm non plorent: & qui gaudent, tanquàm non gaudeant: & qui emunt, tanquàm nõ possideant: & qui utũtur mundo hoc, tanquàm non utantur. Præterit enim habitus huius mundi. Velim autẽ uos absque sollicitudine esse. Qui cœlebs est, curat ea quæ sunt domini, quomodo placiturus sit domino. At qui duxit uxorem, sollicitus est de his quæ sunt mundi, quomodo placiturus sit uxori. Diuisa sunt hæc duo, mulier & uirgo. Innupta curat ea, quæ sunt domini, ut sit sancta cum corpore tum spiritu. Contra, quæ nupta est, curat ea quæ sũt mundi, quomodo placitura sit uiro. Hoc autem ad id, quod uobis conducibile est, dico: non uti laqueum uobis iniĳciam: sed ut quod honestũ ac decorum est, sequamini, & adhæreatis domino, absq; ulla distractione. Quod si quis indecorũ uirgini suæ putat, si prætereat nubendi tẽpus, & sic oportet fieri: quod uult faciat, nõ peccat, iungãtur matrimonio. Cæterũ qui stat firmus in corde, nõ habens necessitatem, sed potestatem habet propriæ uolũtatis: & hoc decreuit in corde suo, ut seruet suã uirginem, bene facit. Itaq; qui elocat nuptũ, bene facit. Attamẽ qui non elocat nuptũ, melius facit. Vxor alligata est matrimonio, quamdiu uiuit maritus eius. Quod si dormierit maritus illius, libera est ad cui uelit nubendum, modo in domino. Attamen beatior est, si sic maneat, iuxta meam sententiã. Opinor autem quod & ipse spiritum dei habeam.

Cæterum de ĳs quæ simulacris immolantur, scimus, quod omnes scientiam habemus. Sciẽtia inflat, charitas uero ædificat. Qd' si quis sibi uidetur aliquid scire, nondum quicquam nouit, quemadmodum oporteat scire. At si quis diligit deum, hic cognitus est ab illo. De

esu

tres: Tẽpus breue est. Reliquũ est: ut & qui habẽt uxores, tanquã nõ habẽtes sint: & qui flent tanquã nõ flentes: & qui gaudẽt tanq̃ non gaudentes: & qui emũt tanquã nõ possidẽtes: & qui utunt̃ hoc mũdo, tanquã nõ utant̃. Præterit enim figura huius mũdi. Volo autem uos sine sollicitudine esse. Qui sine uxore est: sollicit⁹ est quæ dñi sunt, quomodo placeat deo. Qui aũt cum uxore est: sollicitus est quæ sunt mũdi, quomodo placeat uxori: & diuisus est. Et mulier innupta & uirgo, cogitat quæ dñi sunt: ut sit sancta corpore & spũ. Quæ aũt nupta est, cogitat quæ sunt mũdi, quomodo placeat uiro. Porro hoc ad ũtilitatẽ uestrã dico: nõ ut laqueũ uobis iniĳciã: sed ad id qd' honestũ est: & quod facultatẽ præbeat sine impedimento dominũ obsecrãdi. Si quis aũt turpẽ se ũideri existimat super uirgine sua, qd' sit superadulta, & ita oportet fieri, quod uult faciat: nõ peccat si nubat. Nã qui statuit in corde suo firmus, nõ habens necessitatem: potestatem autẽ habẽs suæ uoluntatis: & hoc iudicauit in corde suo, seruare uirginẽ suã: bene facit. Igit̃ & qui matrimonio iungit uirginẽ suam, bene facit: & qui nõ iungit, melius facit. Mulier alligata est legi, quãto tẽpore uir eius uiuit. Quod si dormierit uir eius: liberata est a lege. Cui autẽ uult nubat, tantum in domino. Beatior autem erit, si sic permãserit secundum meũ consiliũ. Puto autẽ quod & ego spiritũ dei habeam.

De his autem quæ idolis VIII.
sacrificãtur scimus: quia omnes scientiam habemus. Scientia inflat: charitas uero ædificat. Si quis autem se existimat scire aliquid: nõ dum cognouit quemadmodum oporteat eum scire. Si quis autem diligit deum, hic cognitus est ab eo. De

escis

περὶ φθορᾶς οὖν τῶν εἰδωλοθύτων οἴδαμεν, ὅτι οὐδὲν εἴδωλον ἐν κόσμῳ, καὶ ὅτι οὐδεὶς θεὸς ἕτερος, εἰ μὴ εἷς. Καὶ γὰρ εἴπερ εἰσὶ λεγόμενοι θεοὶ, εἴτε ἐν οὐρανῷ, εἴτε ἐπὶ φθορᾶς, ὥσπερ εἰσὶ θεοὶ πολλοὶ, καὶ κύριοι πολλοὶ, ἀλλ' ἡμῖν εἷς θεὸς, ὁ πατὴρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτὸν, καὶ εἷς κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, δι' οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς δι' αὐτοῦ. ἀλλ' οὐκ ἐν πᾶσιν ἡ γνῶσις. τινὲς δὲ τῇ συνηθείᾳ τοῦ εἰδώλου ἕως ἄρτι, ὡς εἰδωλόθυτον ἐσθίουσι, καὶ ἡ συνείδησις αὐτῶν ἀσθενὴς οὖσα, μολύνεται. βρῶμα δὲ ἡμᾶς οὐ παρίστησι τῷ θεῷ. οὔτε γὰρ ἐὰν φάγωμεν, περισσεύομεν. οὔτε ἐὰν μὴ φάγωμεν, ὑστερούμεθα. βλέπετε δὲ, μή πως ἡ ἐξουσία ὑμῶν αὕτη πρόσκομμα γένηται τοῖς ἀσθενοῦσιν. ἐὰν γάρ τις ἴδῃ σὲ, τὸν ἔχοντα γνῶσιν, ἐν εἰδωλείῳ κατακείμενον, οὐχὶ ἡ συνείδησις αὐτοῦ ἀσθενοῦς ὄντος, οἰκοδομηθήσεται εἰς τὸ τὰ εἰδωλόθυτα ἐσθίειν; καὶ ἀπολεῖται ὁ ἀσθενῶν ἀδελφὸς, ἐπὶ τῇ σῇ γνώσει, δι' ὃν Χριστὸς ἀπέθανεν. οὕτως δὲ ἁμαρτάνοντες εἰς τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ τύπτοντες αὐτῶν τὴν συνείδησιν ἀσθενοῦσαν, εἰς Χριστὸν ἁμαρτάνετε. διό περ εἰ βρῶμα σκανδαλίζει τὸν ἀδελφόν μου, οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα, ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίζω.

Μα Οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος; οὐκ εἰμὶ ἐλεύθερος; οὐχὶ Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν κύριον ἡμῶν ἑώρακα; οὐ τὸ ἔργον μου ὑμεῖς ἐστε ἐν κυρίῳ; εἰ ἄλλοις οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος, ἀλλά γε ὑμῖν εἰμί. ἡ γὰρ σφραγὶς τῆς ἐμῆς ἀποστολῆς, ὑμεῖς ἐστε ἐν κυρίῳ. Ἐμὴ ἀπολογία τοῖς ἐμὲ ἀνακρίνουσιν αὕτη ἐστί. μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν φαγεῖν καὶ πιεῖν; μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν ἀδελφὴν γυναῖκα περιάγειν; ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι, καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ κυρίου, καὶ Κηφᾶς; ἢ μόνος ἐγὼ καὶ Βαρνάβας οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν τοῦ μὴ ἐργάζεσθαι; τίς

esu igitur eorũ quæ simulacris immolantur, scimus, quod nullũ est simulacrum in mundo: & quod nullus sit deus alius, nisi unus. Nam etiamsi sunt qui dicantur dij, siue in cœlo, siue in terra, quemadmodũ sunt dij multi, & domini multi: nobis tamẽ unus est deus, qui est pater ille, ex quo oĩa, & nos in illũ: & unus dominꝰ Iesus Christus, per quẽ omnia, & nos per illũ: sed non in omnibus est scientia. Nõnulli uero cum conscientia simulacri usq; ad hoc tempus, tanquã simulacris immolatũ edunt, & conscientia illorum infirma cum sit, polluitur. Atqui esca nos nõ cõmendat deo, neq; si comedamus, aliquid nobis supereſt: neque si non comedamus quicquam nobis deest. Sed uidete ne quo modo facultas illa uestra offendiculo sit ijs, qui infirmi sunt. Etenim si quis conspexerit te, qui habes scientiam, in epulo simulacrorum accumbentẽ, nónne conscientia eius qui infirmus est, ædificabitur ad edendum ea, quæ sunt simulacris immolata? Et peribit infirmus in tua conscientia frater, propter quẽ Christus fuit mortuus. Sic autem peccãtes in fratres & uulnerantes illorum conscientiam infirmam, in Christum peccatis. Quapropter si esca offendit fratrem meum, haudquaq; uescar carnibus in æternũ, ne fratri meo sim offendiculo. An non sum apostolus? an nõ sum liber? an non Iesum Christum dominũ nostrũ uidi? an nõ opus meum uos estis in domino? Si cæteris nõ sum apostolus, at sanè uobis sum. Siquidem sigillũ apostolatus mei, uos estis in domino. Mea responsio apud eos qui me interrogant, hæc est: An nõ habemus potestatem edendi ac bibendi? An nõ habemus potestatẽ, sororem mulierem circumducendi? quemadmodũ & cæteri apostoli, & fratres domini, & Cephas? Aut solus ego & Barnabas non habemus potestatem hoc faciendi?

esçis autẽ quæ idolis immolantur scimus, quia nihil est idolum in mundo: & quod nullus est deus, nisi unus. Nam & si sunt qui dicãtur dij: siue in cœlo siue in terra: siquidem sunt dij multi & domini multi: nobis tamen unus est deus pater, ex quo omnia: & nos in illo: & unus dominus Iesus Christus: per quem oĩa, & nos per ipsum. Sed non in omnibus est scientia. Quidam autem cum conscientia usque nunc idoli, quasi Idolothitum manducant: & conscientia ipsorum cum sit infirma polluitur. Esca autem nos non commendat deo. Neque enim si manducauerimus, abundabimus: neq; si non mãducauerimus, deficiemus. Videte autem ne forte hæc licentia uestra offendiculum fiat infirmis. Si enim quis uiderit eum qui habet scientiam in idolio recumbentem: nonne conscięntia eius cum sit infirma ædificabitur ad manducãdum Idolothita? Et peribit infirmus in tua conscientia frater: propter quem Christus mortuus est. Sic autem peccantes in fratres, & percutiẽtes conscientiam eorum infirmam, in Christo peccetis. Quapropter si esca scandalizat fratrem meum: non mãducabo carnem in æternum: ne fratrem meum scãdalizem, Non sum li- IX.
ber, non sum apostolus: nõne Christum Iesum dominum nostrum uidi? Nonne opus meum uos estis in domino? Et si alijs nõ sum apostolus, sed tamẽ uobis sum: nam signaculũ apostolatus mei uos estis in domĩo. Mea defensio apud eos qui me interrogãt, hæc est: Nũquid non habemus potestatẽ mãducandi & bibẽdi? Nũquid nõ habemꝰ potestatẽ sororẽ mulierculã circũducendi: sicut & cæteri apli & fratres dñi & Cephas? Aut solus ego & Barnabas nõ habemꝰ potestatem hoc operandi?

Quis

Quis

τίς στρατεύεται ἰδίοις ὀψωνίοις ποτέ; τίς φυτεύει ἀμπελῶνα, καὶ ἐκ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ οὐκ ἐσθίει; ἢ τίς ποιμαίνει ποίμνην, καὶ ἐκ τοῦ γάλακτος τῆς ποίμνης οὐκ ἐσθίει; μὴ κατὰ ἄνθρωπον ταῦτα λαλῶ; ἢ οὐχὶ καὶ ὁ νόμος ταῦτα λέγει; ἐν γὰρ τῷ Μωσέως νόμῳ γέγραπται. οὐ φιμώσεις βοῦν ἀλοῶντα. μὴ τῶν βοῶν μέλει τῷ θεῷ; ἢ δι' ἡμᾶς πάντως λέγει; δι' ἡμᾶς γὰρ ἐγράφη. ὅτι ἐπ' ἐλπίδι ὀφείλει ὁ ἀροτριῶν, ἀροτριᾶν, καὶ ὁ ἀλοῶν, ἐπ' ἐλπίδι τοῦ μετέχειν. εἰ ἡμεῖς ὑμῖν τὰ πνευματικὰ ἐσπείραμεν, μέγα εἰ ἡμεῖς ὑμῶν τὰ σαρκικὰ θερίσομεν; εἰ ἄλλοι τῆς ἐξουσίας ὑμῶν μετέχουσιν, οὐ μᾶλλον ἡμεῖς; ἀλλ' οὐκ ἐχρησάμεθα τῇ ἐξουσίᾳ ταύτῃ, ἀλλὰ πάντα στέγομεν, ἵνα μὴ ἐγκοπὴν δῶμεν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ. οὐκ οἴδατε, ὅτι οἱ τὰ ἱερὰ ἐργαζόμενοι, ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἐσθίουσιν; οἱ τῷ θυσιαστηρίῳ προσεδρεύοντες, τῷ θυσιαστηρίῳ συμμερίζονται; οὕτως καὶ ὁ κύριος διέταξε, τοῖς τὸ εὐαγγέλιον καταγγέλλουσιν, ἐκ τοῦ εὐαγγελίου ζῆν. ἐγὼ δὲ οὐδενὶ ἐχρησάμην τούτων. οὐκ ἔγραψα δὲ ταῦτα, ἵνα οὕτως γένηται ἐν ἐμοί. καλὸν γάρ μοι μᾶλλον ἀποθανεῖν, ἢ τὸ καύχημά μου ἵνα τις κενώσῃ. ἐὰν γὰρ εὐαγγελίζωμαι, οὐκ ἔστι μοι καύχημα. ἀνάγκη γάρ μοι ἐπίκειται. οὐαὶ γάρ μοί ἐστιν, ἐὰν μὴ εὐαγγελίζωμαι. εἰ γὰρ ἑκὼν τοῦτο πράσσω, μισθὸν ἔχω. εἰ δὲ ἄκων, οἰκονομίαν πεπίστευμαι. τίς οὖν μού ἐστιν ὁ μισθός; ἵνα εὐαγγελιζόμενος, ἀδάπανον θήσω τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸ, μὴ καταχρήσασθαι τῇ ἐξουσίᾳ μου ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.

MB Ἐλεύθερος γὰρ ὢν ἐκ πάντων, πᾶσιν ἐμαυτὸν ἐδούλωσα, ἵνα τοὺς πλείονας κερδήσω. καὶ ἐγενόμην τοῖς Ἰουδαίοις, ὡς Ἰουδαῖος, ἵνα Ἰουδαίους κερδήσω. τοῖς ὑπὸ νόμον, ὡς ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον κερδήσω. τοῖς ἀνόμοις, ὡς ἄνομος, μὴ ὢν ἄνομος θεοῦ, ἀλλ' ἔννομος Χριστοῦ, ἵνα κερδήσω ἀνόμους. ἐγενόμην τοῖς ἀσθενέσιν ὡς ἀσθενής, ἵνα

quis militat suis stipendijs unq̃? quis plantat uineam, & de fructu eius nō edit? Aut quis pascit gregē & de lacte gregis nō edit? Num secundum hominem hæc dico? An non & lex eadem dicit? Etenim in Mosi lege scriptū est: Non obligabis os boui trituranti. Nū boues curæ sūt deo? An hoc propter nos omnino dicit? Propter nos em̄ hoc scriptum est: quod sub spe debeat is, qui arat, arare: & qui triturat sub spe, spei suæ particeps esse debeat. Si nos uobis spiritualia seminauimus, magnū est, si nos uestra carnalia messuerimus? Si cæteri potestatis erga uos participes sunt, cur nō potius nos? Atqui non usi fuimus potestate ista, sed oīa sufferimus ne quod offendiculū demus euangelio Christi. An nescitis, quod ij qui in sacris operātur, ex sacrificio uiuūt? Qui sacrario assistunt, unà cum sacrario partem accipiūt? Sic & dominus ordinauit, ut qui euangelium annunciant, ex euangelio uiuant. Ego tamē nullo horū usus fui. Quanq̃ non scripsi hæc, ut ita fiat in me. Nam bonū est mihi mori potius, quàm ut gloriationem meam aliquis inanem reddat. Etenim si euangelizem, non est quod glorier. Necessitas em̄ mihi incumbit. Væ autem mihi est, nisi euangelizem. Nam si uolens hoc faciam, præmiū habeo: sin inuitus, dispensatio commissa est mihi. Quod igitur mihi est præmiū? Vt cum euangelizem, gratuitū efficiam euangelium Christi, in hoc, ne abutar potestate mea in euāgelio. Etenim cū liber sim ab omnibus, oīmbus me ipsum seruū feci, quo plureis lucrifaciam: & factus sum Iudæis, quasi Iudæus, ut Iudæos lucrifaciam: ijs qui sub lege sunt, quasi sim sub lege, ut eos qui sub lege sunt, lucrifaciam: his qui sine lege sunt, tanquā sim sine lege: cum non sim sine lege deo, sed obnoxius legi Christi, ut lucrifaciā eos qui sunt sine lege. Factus sum infirmis quasi infirmus

ut

Quis militat suis stipēdijs unq̃? Quis plātat uineā: & de fructu ei⁹ nō edit? Quis pascit gregē: & de lacte gregis nō māducat? Nunquid secundū hominē hæc dico? An & lex hæc nō dicit? Scriptū est em̄ in lege Moysi: Nō alligabis os boui triturāti. Nūquid de bobus cura est deo? An propter nos utiq̃ hæc dicit? Nā ꝓpter nos utique scripta sunt: quoniā debet in spe qui arat arare: & qui triturat in spe fruct⁹ percipiēdi. Si nos uobis spūalia seminauimus: magnum est, si nos carnalia uestra metam⁹? Si alij potestatis uræ participes sunt: q̄re nō potius nos? Sed nō usi sum⁹ hac potestate: sed oīa sustinem⁹ ne qd̄ offēdiculū dem⁹ euā gelio Christi. Nescitis, quoniā qui in sacrario operant, quæ de sacrario sunt, edūt? Et qui altario deseruiūt: cū altario participāt? Ita & dñs ordinauit his qui euangeliū annunciāt, de euāgelio uiuere. Ego aūt nullo horū usus sum. Nō autē scripsi hæc, ut ita fiāt in me. Bonū est enim mihi magis mori: q̄ ut gloriam meā quis euacuet. Nā etsi euangelizauero, non est mihi gloria. Necessitas enī mihi incūbit. Væ enim mihi est si nō euangelizauero. Si enī uolēs hoc ago, mercedē habeo: si aūt inuitus, dispēsatio mihi credita est. Quæ est ergo merces mea: ut euāgeliū prædicās sine sumptu ponā euangeliū: ut nō abutar potestate mea in euāgelio? Nā cū liber essem ex omnibus omniū me seruū feci, ut plures lucrifacerē. Et factus sum Iudæis tanquā Iudæus, ut Iudæos lucrarer. His qui sub lege sunt q̃si sub lege essem, cū ipse non essem sub lege: ut eos qui sub lege erāt, lucrifacerem. His qui sine lege erant tanquā sine lege essem: cū sine lege dei nō essem: sed in lege essem Christi ut lucrifacerē eos qui sine lege erant. Fact⁹ sum infirmis infirm⁹:

ut

ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσω. τοῖς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα, ἵνα πάντας τινὰς σώσω. τοῦτο δὲ ποιῶ διὰ τὸ εὐαγγέλιον, ἵνα συγκοινωνὸς αὐτοῦ γένωμαι.

ΜΓ Οὐκ οἴδατε, ὅτι οἱ ἐν σταδίῳ τρέχοντες, πάντες μὲν τρέχουσιν, εἷς δὲ λαμβάνει τὸ βραβεῖον; οὕτως τρέχετε, ἵνα καταλάβητε. πᾶς δὲ ὁ ἀγωνιζόμενος πάντα ἐγκρατεύεται. ἐκεῖνοι μὲν οὖν, ἵνα φθαρτὸν στέφανον λάβωσιν, ἡμεῖς δὲ ἄφθαρτον.

ΜΔ Ἐγὼ τοίνυν οὕτως τρέχω, ὡς οὐκ ἀδήλως. οὕτως πυκτεύω, ὡς οὐκ ἀέρα δέρων. ἀλλὰ ὑπωπιάζω μου τὸ σῶμα, καὶ δουλαγωγῶ, μή πως ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι.

ΜΕ Οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοί, ὅτι οἱ πατέρες ἡμῶν πάντες ὑπὸ τὴν νεφέλην ἦσαν, καὶ πάντες διὰ τῆς θαλάσσης διῆλθον, καὶ πάντες εἰς τὸν μωσῆν ἐβαπτίσαντο ἐν τῇ νεφέλῃ καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ. καὶ πάντες τὸ αὐτὸ βρῶμα πνευματικὸν ἔφαγον, καὶ πάντες τὸ αὐτὸ πόμα πνευματικὸν ἔπιον. ἔπινον γὰρ ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθούσης πέτρας. ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ χριστός.

ΜΣ Ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς πλείοσιν αὐτῶν εὐδόκησεν ὁ θεός, κατεστρώθησαν γὰρ ἐν τῇ ἐρήμῳ. ταῦτα δὲ τύποι ἡμῶν ἐγενήθησαν, εἰς τὸ μὴ εἶναι ἡμᾶς ἐπιθυμητὰς κακῶν, καθὼς κἀκεῖνοι ἐπεθύμησαν. μηδὲ εἰδωλολάτραι γίνεσθε, καθώς τινες αὐτῶν, ὡς γέγραπται. ἐκάθισεν ὁ λαὸς φαγεῖν καὶ πεῖν, καὶ ἀνέστησαν παίζειν. μηδὲ πορνεύωμεν, καθώς τινες αὐτῶν ἐπόρνευσαν, καὶ ἔπεσον ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ εἰκοσιτρεῖς χιλιάδες. μηδὲ ἐκπειράζωμεν τὸν χριστόν, καθὼς καί τινες αὐτῶν ἐπείρασαν, καὶ ὑπὸ τῶν ὄφεων ἀπώλοντο. μηδὲ γογγύζετε, καθὼς καί τινες αὐτῶν ἐγόγγυσαν, καὶ ἀπώλοντο ὑπὸ τοῦ ὀλοθρευτοῦ.

ΜΖ Ταῦτα δὲ πάντα τύποι συνέβαινον ἐκείνοις, ἐγράφη δὲ πρὸς νουθεσίαν ἡμῶν, εἰς οὓς τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατήντησεν. ὥστε ὁ δοκῶν ἑστάναι, βλεπέτω μὴ πέσῃ. πειρασμὸς

ut infirmos lucrifaciam. Omnibus factus sum omnia, ut omnino aliquos seruem. Hoc autē facio propter euangeliū, ut particeps illius fiam. An nescitis, quod qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed unus accipit præmium? Sic currite, ut comprehendatis. Omnis autem qui certat, per omnia temperans est: illi quidem igitur, ut perituram coronam accipiant, nos autem ut æternā. Ego itaq; sic curro, ut non in incertum: sic pugilem ago, non uelut aërem feriens: uerum subiicio corpus meū, & in seruitutē redigo, ne quomodo fiat, ut cum aliis prædicarim ipse reprobus efficiar. Nolim autem uos ignorare fratres, quod patres nostri omnes sub nube erant, & omēs per mare transierunt, & omnes in Mosen baptizati sunt in nube & in mari: & omnes eandem escam spiritualem comedebant, & omēs eundem potum spiritualem bibebant. Bibebant enim de spirituali, quæ illos comitabatur, petra: petra uero fuit Christus. Sed plures illorum non approbauit deus: prostrati sunt enim in deserto. Hæc autem figuræ nostri fuerunt, ne nos simus concupiscentes rerum malarum, quemadmodum & illi concupierunt. Neq; simulacrorum sitis cultores, sicuti quidam illorū, quemadmodum scriptum est: Sedit populus ut ederet ac biberet, & surrexerunt ad ludendum. Neque stupris inquinemur, sicuti quidam illorum stupris polluti sunt, & conciderunt uno die uiginti tria milia. Neq; tentemus Christum, sicut & quidam illorum tentauerunt, & à serpentibus extincti sunt. Neque murmuretis, sicut & quidam illorum murmurauerūt, & interempti sunt ab extinctore. Hæc autem omnia figuræ contigerunt illis. Scripta uero sunt propter admonitionem nostri, in quos termini ætatum inciderunt. Proinde qui sibi uidetur stare, uideat ne cadat. Tentatio

ut infirmos lucrifacerē. Omnibus omnia factus sum: ut omnes facerem saluos. Omia aūt facio propter euāgeliū: ut particeps eius efficiar. Nescitis quod hi qui in stadio cūrrūt, omnes quidē currūt, sed unus accipit brauiū? Sic currite ut cōprehēdatis. Omnis enī qui in agone cōtendit, ab omnibus se abstinet: & illi quidē ut corruptibilē coronā accipiant: nos autē incorruptam. Ego igitur sic curro, nō quasi in incertū: sic pugno, nō quasi aerem uerberās. Sed castigo corpus meū, & in seruitūtem redigo: ne forte cū alijs prædicauerim, ipse reprobus efficiar. Nolo enim X. uos ignorare fratres: quoniā patres nostri omnes sub nube fuerūt: & omnes mare transierūt: & oēs in Moyse baptizati sunt in nube & in mari: & omnes eandē spiritalem escam māducauerunt: & omnes eundem potum spiritalē biberūt. Bibebant autem de spiritali cōsequēte eos petra: Petra autem erat Christus. Sed nō in pluribus eorū beneplacitum est deo. Nam prostrati sunt in deserto. Hæc autē in figura facta sunt nostri: ut non simus cōcupiscētes malorum: sicut & illi cōcupierunt. Neq; idolatræ efficiamini, sicut quidam ex ipsis: quemadmodum scriptum est: Sedit populus māducare & bibere: & surrexerunt ludere. Neq; fornicemur sicut quidā ex ipsis fornicati sunt: & ceciderūt una die uigintitria milia. Neque tentemus Christum: sicut quidam eorū tentauerunt: & a serpentibus perierunt. Neque murmuraueritis: sicut quidam eorū murmurauerunt: & perierūt ab exterminatore. Hæc autem omnia in figura cōtingebant illis: scripta sunt autē ad correptionem nostrā: in quos fines seculorū deuenerunt. Itaque qui se existimat stare, uideat ne cadat. Tenta-

σμὸς ὑμᾶς οὐκ εἴληφεν, εἰ μὴ ἀνθρώ
Μκ πινος. Πιστὸς δὲ ὁ θεὸς, ὃς οὐκ ἐά
σει ὑμᾶς πειρασθῆναι, ὑπὲρ ὃ δύνα
σθε. ἀλλὰ ποιήσει σὺν τῷ πειρα
σμῷ καὶ τὴν ἔκβασιν, τοῦ δύνασθαι
ὑμᾶς ὑπενεγκεῖν. Διόπερ ἀγαπητοί
μου φεύγετε ἀπὸ τῆς εἰδωλολατρί
ας, ὡς φρονίμοις λέγω, κρίνατε ὑ
Μθ μεῖς ὃ φημι. Τὸ ποτήριον τῆς εὐ
λογίας, ὃ εὐλογοῦμεν, οὐχὶ κοινω
νία τοῦ αἵματος τοῦ χριστοῦ ἐστι; τὸν
ἄρτον ὃν κλῶμεν, οὐχὶ κοινωνία
τοῦ σώματος τοῦ χριστοῦ ἐστιν; ὅτι
εἷς ἄρτος, ἓν σῶμα οἱ πολλοί ἐσ
μεν. οἱ γὰρ πάντες ἐκ τοῦ ἑνὸς ἄρ
του μετέχομεν.

Ν Βλέπετε τὸν Ἰσραὴλ κατὰ σάρκα.
οὐχὶ οἱ ἐσθίοντες τὰς θυσίας, κοινω
νοὶ τοῦ θυσιαστηρίου εἰσί; Τί οὖν φη
μι, ὅτι εἰδωλόθυτόν τί ἐστιν; ἢ ὅτι εἰδω
λόθυτόν τί ἐστιν; ἀλλ' ὅτι ἃ θύει τὰ
ἔθνη, δαιμονίοις θύει, καὶ οὐ θεῷ. οὐ
θέλω δὲ ὑμᾶς κοινωνοὺς τῶν δαιμο
νίων γίνεσθαι. οὐ δύνασθε ποτήριον
κυρίου πίνειν, καὶ ποτήριον δαιμο
νίων. οὐ δύνασθε τραπέζης κυρίου
μετέχειν, καὶ τραπέζης δαιμονίων.
ἢ παραζηλοῦμεν τὸν κύριον; μὴ ἰσχυ
ρότεροι αὐτοῦ ἐσμεν; πάντα μοι ἔξε
στιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει. πάν
τα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα οἰκο
δομεῖ. μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητείτω, ἀλ
λὰ τὸ τοῦ ἑτέρου ἕκαστος.

Να Πᾶν τὸ ἐν μακέλλῳ πωλούμε
νον, ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρίνοντες,
» διὰ τὴν συνείδησιν. Τοῦ γὰρ κυ
ρίου ἡ γῆ, καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς. Εἴ
δέ τις καλεῖ ὑμᾶς τῶν ἀπίστων, καὶ
θέλετε πορεύεσθαι, πᾶν τὸ παρατιθέ
μενον ὑμῖν, ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρί
νοντες διὰ τὴν συνείδησιν.

Νβ Ἐὰν δέ τις ὑμῖν εἴπῃ, τοῦτο εἰδω
λόθυτόν ἐστι, μὴ ἐσθίετε, δι' ἐκεῖνον
τὸν μηνύσαντα, καὶ τὴν συνείδη
σιν. τοῦ γὰρ κυρίου ἡ γῆ, καὶ τὸ πλή
ρωμα αὐτῆς. Συνείδησιν δὲ λέγω,
οὐχὶ τὴν ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τὴν τοῦ ἑτέ
ρου, ἵνα τί γὰρ ἡ ἐλευθερία μου κρίνε
ται ὑπ' ἄλλης συνειδήσεως; εἰ δὲ ἐ
γὼ χάριτι μετέχω, τί βλασφημοῦ
μαι, ὑπὲρ οὗ ἐγὼ εὐχαριστῶ;

Νγ Εἴτε οὖν ἐσθίετε, εἴτε πίνετε, εἴτε
τι ποιεῖτε,

tatio uos non cepit, nisi humana. Sed fidelis est deus, qui non sinet uos tentari, supra id quod potestis: imò faciet unà cũ tentatione euentum, quo possitis sufferre. Quapropter dilecti mei, fugite ab simulacrorum cultu, ut prudentibus loquor, iudicate uos quod dico. Poculum benedictionis, cui benedicimus, nõne communicatio sanguinis Christi est? Panis quem frangimus, nonne communicatio corporis Christi est? Quoniam unus panis, unum corpus multi sumus. Nam omnes ex eodem pane participamus. Videte Israëlẽ iuxta carnem. Nónne qui edunt uictimas, participes sacrarũ sũt? Quid ergo dico quod simulachrũ aliquid sit? aut quod simulachris immolatum aliquid sit? Non, uerum illud dico, quod quæ immolãt gẽtes, dæmoniis immolant, & non deo. Nolim autem uos cõsortes dæmoniorum esse. Non potestis poculũ domini bibere, & poculum dæmoniorum. Non potestis mensæ domini participes esse, & mẽsæ dæmoniorũ. An prouocamus dominũ? Num fortiores illo sumus? Omnia mihi licẽt, at nõ omnia conducunt. Omnia mihi licent, sed non omnia ædificant. Nemo quod suum est, quærat, sed quisq; quod alterius est. Omne qd̃ in macello uenditur, edite: nihil interrogantes, propter cõscientiam. Domini siquidem est terra, & plenitudo eius. Qd̃ si quis uocat uos infideliũ, & uultis ire, quicquid apponit uobis, edite: nihil interrogãtes propter cõscientiam. Quod si quis uobis dixerit, hoc simulacris immolatũ est: ne edatis propter illum qui indicauit, & propter conscientiã. Domini siquidẽ est terra, et plenitudo eius. Porrò cõscientiã dico, nõ tuã, sed illius alterius. Cur enim libertas mea iudicat̃ ab alia conscientia? Quod si ego cũ gratia participo, cur ob id mihi male dicit̃, pro quo ego gratias ago? Siue igit̃ editis, siue bibitis, siue quid facitis,

tio uos nõ apprehendat nisi humana. Fidelis aũt deus est qui nõ patietur uos tentari supra id quod potestis: sed faciet etiã cum tentatione prouentũ: ut possitis sustinere. Propter qd̃ charissimi mihi, fugite ab idolorũ cultura. Vt prudẽtibus loq̃r: uosipsi iudicate quæ dico. Calix benedictionis cui benedicimus: nõne cõmunicatio sãguinis Christi est? Et panis quẽ frãgimus: nõne participatio corporis domini est? Quoniã unus panis & unũ corpus multi sumus: oẽs quidẽ de uno pane & de uno calice participam⁹. Videte Israel secũdũ carnẽ. Nõne qui edũt hostias, participes sunt altaris? Quid ergo? Dico qd̃ idolis immolatũ sit aliqd: aut qd̃ idolũ sit aliqd? Sed quæ immolãt gentes, dæmoniis immolant, & nõ deo. Nolo aũt uos socios fieri dæmoniorũ. Nõ potestis calicem dñi bibere: & calicẽ dæmoniorũ. Nõ potestis mẽsæ dñi participes esse, & mẽsæ dæmoniorum. An æmulamur dñm: Nũquid fortiores illo sumus? Omnia mihi licẽt: sed nõ omnia expediũt. Omnia mihi licẽt: sed nõ omnia ædificant. Nemo quod suũ est quærat: sed qd̃ alterius. Omne quod in macello uenit, mãducate: nihil interrogantes propter conscientiã. Domini est terra & plenitudo eius. Si quis uocat uos infideliũ ad cœnam & uultis ire: omne qd̃ uobis apponitur mãducate: nihil interrogãtes, propter conscientiam. Si quis autẽ dixerit: hoc immolatũ est idolis: nolite manducate, propter illum qui indicauit, & propter conscientiam. Conscientiam autem dico: nõ tuam, sed alterius. Vt quid enim libertas mea iudicat̃ ab aliena conscientia? Si ego cũ gratia participo: quid blasphemor pro eo quod gratias ago? Siue ergo mãducatis siue bibitis, uel aliud quid facitis:

τι ποιῆτε, πάντα εἰς δόξαν θεοῦ ποιεῖτε. ἀπρόσκοποι γίνεσθε, καὶ Ἰουδαίοις, καὶ Ἕλλησι, καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ. καθὼς κἀγὼ πάντα πᾶσιν ἀρέσκω, μὴ ζητῶν τὸ ἐμαυτοῦ συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσι. μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς κἀγὼ Χριστοῦ.

Νδ Ἐπαινῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί, ὅτι πάντα μου μέμνησθε, καὶ καθὼς παρέδωκα ὑμῖν, τὰς παραδόσεις κατέχετε. Νε Θέλω δὲ ὑμᾶς εἰδέναι, ὅτι παντὸς ἀνδρὸς ἡ κεφαλὴ ὁ Χριστός ἐστι, κεφαλὴ δὲ γυναικὸς ὁ ἀνήρ. κεφαλὴ δὲ Χριστοῦ ὁ θεός.

Νς Πᾶς ἀνὴρ προσευχόμενος, ἢ προφητεύων, κατὰ κεφαλῆς ἔχων, καταισχύνει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. πᾶσα δὲ γυνὴ προσευχομένη ἢ προφητεύουσα ἀκατακαλύπτῳ τῇ κεφαλῇ, καταισχύνει τὴν κεφαλὴν ἑαυτῆς. ἓν γάρ ἐστι καὶ τὸ αὐτὸ τῇ ἐξυρημένῃ. εἰ γὰρ οὐ κατακαλύπτεται γυνή, καὶ κειράσθω. εἰ δὲ αἰσχρὸν γυναικὶ τὸ κείρασθαι ἢ ξυρᾶσθαι, κατακαλυπτέσθω. Ἀνὴρ μὲν γὰρ οὐκ ὀφείλει κατακαλύπτεσθαι τὴν κεφαλήν, εἰκὼν καὶ δόξα θεοῦ ὑπάρχων. γυνὴ δὲ δόξα ἀνδρός ἐστιν. οὐ γάρ ἐστιν ἀνὴρ ἐκ γυναικός, ἀλλὰ γυνὴ ἐξ ἀνδρός. καὶ γὰρ οὐκ ἐκτίσθη ἀνὴρ διὰ τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ γυνὴ διὰ τὸν ἄνδρα. διὰ τοῦτο ὀφείλει ἡ γυνὴ ἐξουσίαν ἔχειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, διὰ τοὺς ἀγγέλους. πλὴν οὔτε ἀνὴρ χωρὶς γυναικὸς, οὔτε γυνὴ χωρὶς ἀνδρὸς ἐν κυρίῳ. ὥσπερ γὰρ ἡ γυνὴ ἐκ τοῦ ἀνδρός, οὕτως καὶ ὁ ἀνὴρ διὰ τῆς γυναικός, τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ. ἐν ὑμῖν αὐτοῖς κρίνατε πρέπον ἐστὶ, γυναῖκα ἀκατακάλυπτον τῷ θεῷ προσεύχεσθαι; ἢ οὐδὲ αὐτὴ ἡ φύσις διδάσκει ὑμᾶς, ὅτι ἀνὴρ μὲν ἐὰν κομᾷ, ἀτιμία αὐτῷ ἐστι, γυνὴ δὲ ἐὰν κομᾷ, δόξα αὐτῇ ἐστιν; ὅτι ἡ κόμη ἀντὶ περιβολαίου δέδοται. εἰ δέ τις δοκεῖ φιλόνεικος εἶναι, ἡμεῖς τοιαύτην συνήθειαν οὐκ ἔχομεν, οὐδὲ αἱ ἐκκλησίαι τοῦ θεοῦ. Τοῦτο δὲ παραγγέλλων οὐκ ἐπαινῶ, ὅτι οὐκ εἰς τὸ κρεῖττον, ἀλλ' εἰς τὸ ἧττον συνέρχεσθε. πρῶτον μὲν γὰρ συνερχομένων ὑμῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀκούω,

facitis, omnia in gloriam dei facite. Tales estote, ut nullũ præbeatis offendiculũ, neq; Iudæis, neq; Græcis, neq; ecclesiæ dei: quemadmodum ego per omnia omnibus placeo, nõ quærens meam ipsius utilitatem, sed multorum ut salui fiant. Imitatores mei estote, sicut & ego Christi. Collaudo autem uos fratres, quod omnia mea memoria tenetis: & quemadmodum tradidi uobis, instituta tenetis. Sed uolo uos scire, quod omnis uiri caput Christus est: caput autem mulieris uir: caput uero Christi deus. Omnis uir orans aut prophetans, quicquã habens in capite, probro afficit caput suũ. Omnis uero mulier, orans aut prophetans non uelato capite, dehonestat caput suum. Nam id perinde est prorsus, ac si rasa esset. Etenim si non uelatur mulier, etiam tondeatur. Quod si fœdũ est mulieri tonderi aut radi, ueletur. Vir quidem nõ debet uelare caput, cum is imago sit & gloria dei. At mulier gloria uiri est. Non enim est uir ex muliere, sed mulier ex uiro. Neq; eñ cõditus est uir propter mulierẽ, sed mulier propter uirũ. Propter hoc debet mulier potestatem habere in capite, propter angelos: alioqui neq; uir absque muliere, neq; mulier absq; uiro in dño. Nam quemadmodũ mulier ex uiro est, ita & uir per mulierẽ, omnia uero ex deo. Inter uosipsos iudicate, num decorũ est, mulierẽ non uelatam deum orare? An ne natura quidẽ ipsa hoc docet uos, quod uiro quidẽ si comatus fuerit, probro sit? Contra, mulieri si comata fuerit, gloriæ sit? eo quod coma pro uelamine data sit. Cæterũ si quis uidet cõtentiosus esse nos huiusmodi consuetudinem non habemus, neq; ecclesiæ dei. Illud tamen præcipiens non laudo, quod non in melius, sed in deterius conuenitis. Nam primum quidem, cũ conuenitis in ecclesia audio,

citis: omnia in gloriam dei facite Sine offensione estote Iudæis & gentibus & ecclesiæ dei: sicut & ego per omnia omnibus placeo: non quærẽs quod mihi utile est: sed quod multis, ut salui fiant. Imitatores mei esto XI. te, sicut ego Christi. Laudo autẽ uos fratres, quod per omnia mei memores estis: et sicut tradidi uobis, præcepta mea tenetis. Volo autẽ uos scire, quod omnis uiri caput Christus est: caput autem mulieris uir: caput uero Christi deus. Omnis uir orans uel prophetãs uelato capite, deturpat caput suum. Omnis autem mulier orans aut prophetans non uelato capite, deturpat caput suum. Vnũ enim est ac si decaluetur. Nam si nõ uelatur mulier, tondeatur. Si uero turpe est mulieri tonderi, aut decaluari: uelet caput suum. Vir quidem non debet uelare caput suum: quoniam imago & gloria dei est: mulier autẽ gloria uiri est. Non enim uir ex muliere est: sed mulier ex uiro. Etenim non est creatus uir propter mulierem: sed mulier propter uirum. Ideo debet mulier uelamẽ habere super caput suum, & propter angelos. Verumtamen neque uir sine muliere: neque mulier sine uiro in domino. Nam sicut mulier de uiro: ita & uir per mulierem. Omnia autẽ ex deo. Vosipsi iudicate: decet mulierem non uelatam orare deum. Nec ipsa natura docet uos. Quod uir quidem si comam nutriat: ignominia est illi: mulier uero si comam nutriat, gloria est illi: quoniã capilli pro uelamine dati sunt ei. Si quis autem uidetur cõtentiosus esse: nos talem consuetudinem non habemus: neq; ecclesia dei. Hoc autem præcipio: nõ laudans quod nõ in melius: sed in deterius cõuenitis. Primum quidem conuenientibus uobis in ecclesiã

ἀκόω χίσματα ἐν ὑμῖν ὑπάρχειν· καὶ μέρος τι πιστεύω. δεῖ γὰρ καὶ αἱρέσεις ἐν ὑμῖν εἶναι, ἵνα οἱ δόκιμοι φανεροὶ γένωνται ἐν ὑμῖν. Συνερχομένων οὖν ὑμῶν ἐπὶ τὸ αὐτό, οὐκ ἔστι κυριακὸν δεῖπνον φαγεῖν, ἕκαστος γὰρ τὸ ἴδιον δεῖπνον προλαμβάνει ἐν τῷ φαγεῖν. καὶ ὃς μὲν πεινᾷ, ὃς δὲ μεθύει. μὴ γὰρ οἰκίας οὐκ ἔχετε εἰς τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν; ἢ τῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ καταφρονεῖτε καὶ καταισχύνετε τοὺς μὴ ἔχοντας; τί ὑμῖν εἴπω; ἐπαινέσω ὑμᾶς; ἐν τούτῳ οὐκ ἐπαινῶ. Ἐγὼ γὰρ παρέλαβον ἀπὸ τοῦ κυρίου, ὃ καὶ παρέδωκα ὑμῖν, ὅτι ὁ κύριος Ἰησοῦς ἐν τῇ νυκτὶ ᾗ παρεδίδοτο, ἔλαβεν ἄρτον καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ εἶπε. λάβετε, φάγετε, τοῦτό μου ἐστὶ τὸ σῶμα, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον. τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων, τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη ἐστὶν ἐν τῷ ἐμῷ αἵματι. τοῦτο ποιεῖτε, ὁσάκις ἂν πίνητε, εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. ὁσάκις γὰρ ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον, καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο πίνητε, τὸν θάνατον τοῦ κυρίου καταγγέλλετε, ἄχρις οὗ ἂν ἔλθῃ. ὥστε ὃς ἂν ἐσθίῃ τὸν ἄρτον τοῦτον, ἢ πίνῃ τὸ ποτήριον τοῦ κυρίου ἀναξίως, ἔνοχος ἔσται τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ κυρίου. Δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτόν, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω, καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω. ὁ γὰρ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως, κρῖμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει, μὴ διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ κυρίου. Διὰ τοῦτο ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄῤῥωστοι, καὶ κοιμῶνται ἱκανοί. εἰ γὰρ ἑαυτοὺς διεκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα. κρινόμενοι δὲ ὑπὸ κυρίου παιδευόμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν.

Ωστε ἀδελφοί μου συνερχόμενοι εἰς τὸ φαγεῖν, ἀλλήλους ἐκδέχεσθε. εἴ τις πεινᾷ, ἐν οἴκῳ ἐσθιέτω, ἵνα μὴ εἰς κρῖμα συνέρχησθε. τὰ δὲ λοιπὰ ὡς ἂν ἔλθω, διατάξομαι.

Περὶ δὲ τῶν πνευματικῶν ἀδελφοί, οὐ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν. οἴδατε ὅτι ὅτε ἔθνη ἦτε πρὸς τὰ εἴδωλα τὰ ἄφωνα, ὡς ἂν

audio, dissidia in uobis esse, & aliqua ex parte credo. Oportet enim et sectas in uobis esse, quo qui probati sunt, manifesti fiãt inter uos. Igitur cum cõuenitis in eundẽ locũ, non licet dominicam cœnã edere, quod unusquisq; propriã cœnam occupat in edẽdo. Et hic quidem esurit, ille uero ebrius est. Num sanè domos nõ habetis ad edẽdum & bibendum? An ecclesiã dei contemnitis, & pudefacitis eos qui nõ habent? Quid uobis dicã? Laudabo uos? In hoc nõ laudo. Ego enim accepi à domino, quod & tradidi uobis, quod dominus Iesus, in ea nocte qua traditus est, accepit panẽ: & postquã gratias egisset, fregit, ac dixit: Accipite, edite, Hoc meum est corpus, quod pro uobis frangitur, hoc facite in mei commemorationẽ. Ad eundẽ modum & poculũ, peracta cœna, dicens: hoc poculum nouũ testamẽtum est in meo sanguine. hoc facite, quotiescunq; biberitis, in mei commemorationẽ. Quotiescunq; enim comederitis panem hunc, & de poculo hoc biberitis, mortẽ domini annunciatis, donec uenerit. Itaq; quisq; ederit panẽ hunc, aut biberit de poculo dñi indigne, reus erit corporis et sanguinis domini. Probet autẽ homo seipsum, & sic de pane illo edat, & de poculo illo bibat. Nam qui edit & bibit indigne, iudiciũ sibi ipsi edit & bibit, nõ dijudicãs corpus domini. Propter hoc inter uos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi. Etenim si nosipsos dijudicassemus, haudquaquã iudicati fuissemus. At cum iudicamur, a dño corripimur, ne cũ mũdo cõdemnemur. Itaq; fratres mei, cum cõuenitis ad comedendum, alius aliũ expectate. Quod si quis esurit, domi edat, ne ad cõdemnationem conuenitis. Cætera uero, cũ uenero disponam. Porrò de spiritualib⁹ fratres, nolo uos ignorare. Scitis qd' gẽtes fuistis, & ad simulacra muta utcunq;

audio scissuras esse iter uos: & ex parte credo. Nã oportet & hæreses esse: ut & qui pbati sunt, manifesti fiãt in uobis. Cõueniẽtibus ergo uobis in unũ iam nõ est dñicam cœnã mãducare. Vnusquisq; enim suã cœnã præsumit ad mãducandũ. Et alius quidẽ esurit: alius autem ebrius est. Nũquid domos nõ habetis ad manducãdũ & bibendũ? Aut ecclesiã dei cõtẽnitis: & confunditis eos qui nõ habẽt? Quid dicam uobis? Laudo uos: in hoc nõ laudo. Ego enim accepi a dño, quod & tradidi uobis: quoniã dñs Iesus in qua nocte tradebat: accepit panẽ, & gratias agẽs fregit, & dixit: Accipite & manducate: hoc est corpus meũ: qd' pro uobis tradet. Hoc facite in meã cõmemorationẽ. Similiter & calicẽ postquã cœnauit dicẽs: Hic calix nouũ testamẽtũ est in meo sanguine. Hoc facite quotiẽscunq; bibetis, in meã cõmemorationẽ. Quotiẽscũq; enim mãducabitis panẽ hunc: & calicem bibetis: mortẽ domini annũciabitis, donec ueniat. Itaq; quicũq; manducauerit panẽ hunc, & biberit calicem dñi indigne: reus erit corporis & sanguinis domini. Probet autẽ seipsum homo: & sic de pane illo edat: & de calice bibat. Qui enim mãducat & bibit indigne: iudiciũ sibi mãducat & bibit, non dijudicãs corpus dñi. Ideo inter uos multi infirmi & imbecilles: & dormiunt multi. Qd' si nosmetipsos dijudicaremus: nõ utiq; dijudicaremur. Dum iudicamur aũt a dño corripimur: ut nõ cum hoc mũdo dãnemur. Itaq; fratres mei cũ cõuenitis ad mãducandũ, inuicẽ expectate. Si quis esurit, domi mãducet: ut nõ in iudiciũ cõueniatis. Cætera autẽ cum uenero disponã.

De spiritualibus autẽ no- XII lo uos ignorare fratres. Scitis autẽ quoniã cum gentes essetis, ad simulacra muta

prout

ὡς ἂμ ἤγεσθε ἀπαγόμενοι. διὸ γνω
ρίζω ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς ἐν πνεύματι
θεοῦ λαλῶν, λέγει ἀνάθεμα Ιησοῦν.
Καὶ οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν κύριον Ιη
σοῦν, εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἁγίῳ. Διαι
ρέσεις δὲ χαρισμάτων εἰσί, τὸ δὲ αὐ
τὸ πνεῦμα. Καὶ διαιρέσεις διακονιῶν
εἰσί, καὶ ὁ αὐτὸς κύριος. Καὶ διαιρέ
σεις ἐνεργημάτων εἰσίν, ὁ δὲ αὐτός
ἐστι θεὸς, ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν
πᾶσιν. Ἑκάστῳ δὲ δίδοται ἡ φανέ
ρωσις τοῦ πνεύματος, πρὸς τὸ συμ
φέρον. Ὧ μὲν γὰρ διὰ τοῦ πνεύμα
τος δίδοται λόγος σοφίας, ἄλλῳ
δὲ λόγος γνώσεως, κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦ
μα, ἑτέρῳ δὲ πίστις, ἐν τῷ αὐτῷ
πνεύματι, ἄλλῳ δὲ χαρίσματα ἰα
μάτων, ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι, ἄλ
λῳ δὲ ἐνεργήματα δυνάμεων, ἄλ
λῳ δὲ προφητεία, ἄλλῳ δὲ διακρί
σεις πνευμάτων, ἑτέρῳ δὲ γένη
γλωσσῶν, ἄλλῳ δὲ ἑρμηνεία γλωσ
σῶν. Πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἓν
καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἑκά
στῳ, καθὼς βούλεται. Καθάπερ γὰρ τὸ σῶ
μα ἕν ἐστι, καὶ μέλη ἔχει πολλά, πάν
τα δὲ τὰ μέλη τοῦ σώματος τοῦ ἑνὸς,
πολλὰ ὄντα, ἕν ἐστι σῶμα, οὕτω καὶ
ὁ Χριστός. καὶ γὰρ ἐν ἑνὶ πνεύματι ἡμεῖς
πάντες εἰς ἓν σῶμα ἐβαπτίσθη
μεν, εἴτε Ἰουδαῖοι, εἴτε Ἕλληνες, εἴτε
δοῦλοι, εἴτε ἐλεύθεροι. Καὶ πάντες εἰς
ἓν πνεῦμα ἐποτίσθημεν. Καὶ γὰρ τὸ
σῶμα οὐκ ἔστιν ἓν μέλος, ἀλλὰ
πολλά. Ἐὰν εἴπῃ ὁ πούς, ὅτι οὐκ εἰ
μὶ χεὶρ, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώματος,
οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώμα
τος; καὶ ἐὰν εἴπῃ τὸ οὖς, ὅτι οὐκ εἰ
μὶ ὀφθαλμός, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώ
ματος, οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ
σώματος; Εἰ ὅλον τὸ σῶμα ὀφ
θαλμός, ποῦ ἡ ἀκοή; Εἰ ὅλον ἀ
κοή, ποῦ ἡ ὄσφρησις; νυνὶ δὲ ὁ θεὸς
ἔθετο τὰ μέλη, ἓν ἕκαστον αὐτῶν ἐν
τῷ σώματι, καθὼς ἠθέλησεν. Εἰ δὲ
ἦν τὰ πάντα ἓν μέλος, ποῦ τὸ σῶ
μα; Νῦν δὲ πολλὰ μὲν μέλη, ἓν δὲ
σῶμα. Οὐ δύναται ὁ ὀφθαλμὸς εἰ
πεῖν τῇ χειρί, χρείαν σου οὐκ ἔχω. Ἢ
πάλιν ἡ κεφαλὴ τοῖς ποσί, χρείαν
ὑμῶν οὐκ ἔχω, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον
τὰ δοκοῦντα μέλη τοῦ σώματος ἀσθε
νέστερα

utcunque ducebamini sequentes. Quapropter notum uobis facio, quod nullus per spiritū dei loquēs dicit anathema Iesum: & nemo potest dicere dominū Iesum, nisi per spiritū sanctū. Diuisiones autē donorū sunt, sed idem spiritus, & diuisiones ministeriorū sunt, et idem dns: et diuisiones operationū sunt sed idem est deus, efficiens omnia in omnibus. Vnicuiq; uero datur manifestatio spūs, ad id quod expedit. Nam huic quidē per spiritū datur sermo sapientiæ, alij uero sermo scientiæ, secundū eundem spiritum: alij uero fides per eundem spiritum: alij uero dona sanationū per eundem spiritū: alij uero efficaciæ potentiarū: alij uero prophetia, alij uero discretiones spirituū, alij uero genera linguarū, alij uero interpretatio linguarū. Sed omia hæc efficit unus ille & idem spiritus, diuidens peculiariter unicuiq; sicuti uult. Quemadmodū em corpus unū est, et membra habet multa, omnia uero membra corporis unius, multa cum sint, unum sunt corpus, sic & Christus. Etem per unū spiritū nos omnes in unū corpus baptizati sumus, siue Iudæi, siue Græci, siue serui, siue liberi. & omes unū spiritū hausimus. Etem corpus nō est unum membrū, sed multa. Si dicat pes, nō sum manus non sum de corpore, num ideirco nō est de corpore? Et si dicat auris, non sum oculus, non sum de corpore, num ideo non est de corpore? Si totū corpus oculus, ubi auditus? Si totum auditus, ubi olfactus? Nunc autem deus posuit membra, unūquodq; singulatim in corpore, quemadmodum uoluit. Quod si essent omnia unum membrū, ubi corpus? Nunc autē multa quidem membra, unū uero corpus. At nō potest oculus dicere manui, nō est mihi opus te: aut rursum caput pedibus, non est mihi opus uobis, imò multo potius, quæ uidentur membra corporis imbecilliora

prout ducebamini euntes. Ideo notū uobis facio: qd nemo in spiritu dei loquēs, dicit anathema Iesu. Et nemo potest dicere dominus Iesus: nisi in spiritu sancto. Diuisiones uero gratiarum sunt: idem autē spiritus. Et diuisiones ministrationum sunt: idem autē dominus. Et diuisiones operationum sunt: idē uero deus: qui operatur oīa in oībus. Vnicuiq; autē datur manifestatio spūs ad utilitatē. Alij quidem per spiritū datur sermo sapiētiæ. Alij aūt sermo sciētiæ secundū eundē spiritū. Alteri fides in eodē spiritu: alij gratia sanitatum in uno spiritu: alij operatio uirtutum: alij prophetia: alij discretio spirituū: alij genera linguarū: alij interpretatio sermonū. Hæc autē omnia operatur unus atq; idē spiritus: diuidēs singulis prout uult. Sicut enī corpus unū est: & mēbra habet multa. Omnia autē membra corporis cū sint multa: unū tamē corpus sunt. Ita & Christus. Etenī in uno spiritu omnes nos in unū corpus baptizati sumus: siue Iudæi, siue gentiles, siue serui, siue liberi: & omnes in uno spiritu potati sumus. Nā & corpus nō est unum membrū, sed multa. Si dixerit pes: quoniam nō sum manus, non sum de corpore: num ideo nō est de corpore? Et si dixerit auris: quoniā nō sum oculus, nō sum de corpore: num ideo nō est de corpore? Si totū corpꝰ oculus: ubi auditꝰ? Si totū auditus: ubi odoratus? Nūc aūt posuit deus mēbra, unūquodq; eorum in corpore sicut uoluit. Quod si essent omnia unū membrū: ubi corpus? Nūc autem multa quidē mēbra: unum autē corpus. Nō potest autē oculus dicere manui, opera tua nō indigeo: aut iterum caput pedibus, nō estis mihi necessarij. Sed multo magis quæ uidentur membra corporis infirmio

νέστερα ὑπάρχειν, ἀναγκαῖά ἐστι. Καὶ ἃ δοκοῦμεν ἀσχημότερα εἶναι τοῦ σώματος, τούτοις περισσοτέραν περιτίθεμεν. Τὰ εὐσχήμονα ἡμῶν οὐ χρείαν εὐσχημοσύνης περισσοτέραν ἔχει. τὰ δὲ εὐσχήμονα ἡμῶν, οὐ χρείαν ἔχει. ἀλλ' ὁ θεὸς συνεκέρασε τὸ σῶμα, τῷ ὑστερουμένῳ περισσοτέραν δοὺς τιμήν, ἵνα μὴ ᾖ σχίσμα ἐν τῷ σώματι, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ὑπὲρ ἀλλήλων μεριμνῶσι τὰ μέλη. καὶ εἴτε πάσχει ἓν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη. εἴτε δοξάζεται ἓν μέλος, συγχαίρει πάντα τὰ μέλη. ὑμεῖς δέ ἐστε σῶμα Χριστοῦ, καὶ μέλη ἐκ μέρους. Καὶ οὓς μὲν ἔθετο ὁ θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, πρῶτον ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους, ἔπειτα δυνάμεις, εἶτα χαρίσματα ἰαμάτων, ἀντιλήψεις, κυβερνήσεις, γένη γλωσσῶν. Μὴ πάντες ἀπόστολοι; μὴ πάντες προφῆται; μὴ πάντες διδάσκαλοι; μὴ πάντες δυνάμεις; μὴ πάντες χαρίσματα ἔχουσιν ἰαμάτων; μὴ πάντες γλώσσαις λαλοῦσι; μὴ πάντες διερμηνεύουσι; ζηλοῦτε δὲ τὰ χαρίσματα τὰ κρείττονα. καὶ ἔτι καθ' ὑπερβολὴν ὁδὸν ὑμῖν δείκνυμι. Ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἠχῶν, ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον. καὶ ἐὰν ἔχω προφητείαν, καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα, καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, καὶ ἐὰν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν, ὥστε ὄρη μεθιστάνειν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδέν εἰμι. καὶ ἐὰν ψωμίσω πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου, καὶ ἐὰν παραδῶ τὸ σῶμά μου, ἵνα καυθήσωμαι ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι. Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται. ἡ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ. ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται, οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακόν, οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ, πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει. ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει. Εἴτε δὲ προφητεῖαι καταργηθήσονται, εἴτε γλῶσσαι

cilliora esse, necessaria sunt, et quæ putamus minus honesta esse corporis, his honorem uberiorem apponimus: & indecora nostri, copiosiorem decorē habent. Cæterū quæ decora sunt nostri, non indigent: sed deus simul tēperauit corpus, ei cui deerat, copiosiorem addens honorem, ne sit dissidium in corpore, sed inuicem alia pro aliis eandem sollicitudinē gerant membra. Et siue patitur unum membrū simul patiuntur omnia membra: siue glorificatur unum membrū, simul gaudent omnia membra. Vos aūt estis corpus Christi, & membra ex parte. Et alios quidē posuit deus in ecclesia primū apostolos, deinde prophetas, tertio doctores, deinde potestates, deinde dona sanationū, subsidia, gubernationes, genera linguarū. Num omnes apostoli? num omnes prophetæ? num omnes doctores? num omnes potestates? num omnes dona habent sanationum? num omnes linguis loquuntur? num omnes interpretantur? Sectemini uero dona potiora. Et adhuc his excellentiorem uiam uobis ostendo. Si linguis hominū loquar & angelorū, charitatem autē non habeā, factus sum æs resonans, aut cymbalū tinniens. Et si habeā prophetiā, & nouerim mysteria omnia, omnēq; scientiam: & si habeam omnē fidem, adeo ut montes loco dimoueam, charitatē aūt non habeā, nihil sum Et si insumam in alimoniā omnes facultates meas, & si tradā corpus meum, ut comburar, charitatē autem nō habeam, nihil utilitatis capio. Charitas patiens est, benigna est, charitas non inuidet: charitas non est procax, nō inflatur, nō est fastidiosa, nō quærit quæ sua sunt, non iritatur, non cogitat malum, nō gaudet de iniustitia, sed cōgaudet ueritati: omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet, Charitas nunquam excidit: siue prophetiæ abolebuntur, siue linguæ

ra esse, necessariora sunt. Et quæ putam⁹ ignobiliora mēbra esse corporis: his honorē abūdantiorem circūdamus. Et quæ inhonesta sūt nostra, abundantiorē honestatē habent. Honesta aūt nostra nullius egēt. Sed deus tēperauit corpus ei cui deerat, abūdantiorem tribuendo honorē: ut nō sit scisma in corpore: sed in idipsū pro inuicē sollicita sint mēbra. Et si quid patitur unū membrū: cōpatiūtur omnia mēbra: siue gloriat unū mēbrū, cōgaudēt omnia mēbra. Vos aūt estis corpus Christi: & mēbra de mēbro. Et quosdam quidē posuit deus in ecclesia primo apostolos: secūdo ꝓphetas: tertio doctores: deinde uirtutes: exinde gratias curationū, opitulatiōes, gubernatiōes, genera linguarum, interpretationes sermonum. Nūquid oēs apostoli? Nūquid oēs prophetæ? Nunquis oēs doctores? Nūquid omnes uirtutes? Nunquid omnes gratiā habēt curationū? Nūquid omnes linguis loquūtur? Nūquid oēs interpretantē? Aemulamini autē charismata meliora. Et adhuc excellentiorē uiā uobis demonstro. Si linguis XIII. hominū loquar & angelorū: charitatē autē nō habeā: factus sum uelut æs sonās, aut cymbalū tinniēs. Et si habuero prophetiā: & nouerim mysteria omnia, & omnē sciētiā: & si habuero omnē fidem: ita ut mōtes transferā: charitatē autē nō habuero, nihil sum. Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas: & si tradidero corpus meum ita ut ardeā: charitatē autem non habuero, nihil mihi prodest. Charitas patiens est, benigna est. Charitas nō æmulat: nō agit perperā: nō inflat: nō est ambitiosa: non quærit quæ sua sunt: nō irritat: nō cogitat malū: nō gaudet super iniqtate: cōgaudet aūt ueritati. Omia suffert: oia credit: oia sperat: oia sustinet. Charitas nunq̄ excidit: siue prophetiæ euacuabūtur: siue linguæ

γλῶσσαι παύσονται, εἴτε γνῶσις καταργηθήσεται. Ἐκ μέρους γὰρ γινώσκομεν, καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν. ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον, τότε τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται. ὅτε ἤμην νήπιος, ὡς νήπιος ἐλάλουν, ὡς νήπιος ἐφρόνουν, ὡς νήπιος ἐλογιζόμην. ὅτε δὲ γέγονα ἀνήρ, κατήργηκα τὰ τοῦ νηπίου. Βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον. ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους, τότε δὲ ἐπιγνώσομαι, καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην. Νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα, μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη.

Ξγ Διώκετε τὴν ἀγάπην, ζηλοῦτε δὲ τὰ πνευματικά, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε. Ὁ γὰρ λαλῶν γλώσσῃ, οὐκ ἀνθρώποις λαλεῖ, ἀλλὰ θεῷ. οὐδεὶς γὰρ ἀκούει, πνεύματι δὲ λαλεῖ μυστήρια. Ὁ δὲ προφητεύων ἀνθρώποις λαλεῖ οἰκοδομὴν, καὶ παράκλησιν, καὶ παραμυθίαν. Ὁ λαλῶν γλώσσῃ, ἑαυτὸν οἰκοδομεῖ. Ὁ δὲ προφητεύων, ἐκκλησίαν οἰκοδομεῖ. Θέλω δὲ πάντας ὑμᾶς λαλεῖν γλώσσαις, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε. μείζων γὰρ ὁ προφητεύων ἢ ὁ λαλῶν γλώσσαις ἐκτὸς εἰ μὴ διερμηνεύῃ, ἵνα ἡ ἐκκλησία οἰκοδομὴν λάβῃ. Νυνὶ δὲ ἀδελφοί, ἐὰν ἔλθω πρὸς ὑμᾶς γλώσσαις λαλῶν, τί ὑμᾶς ὠφελήσω, ἐὰν μὴ ὑμῖν λαλήσω, ἢ ἐν ἀποκαλύψει, ἢ ἐν γνώσει, ἢ ἐν προφητείᾳ, ἢ ἐν διδαχῇ; ὅμως τὰ ἄψυχα φωνὴν διδόντα, εἴτε αὐλὸς, εἴτε κιθάρα, ἐὰν διαστολὴν τοῖς φθόγγοις μὴ δῷ, πῶς γνωσθήσεται τὸ αὐλούμενον, ἢ τὸ κιθαριζόμενον; καὶ γὰρ ἐὰν ἄδηλον φωνὴν σάλπιγξ δῷ, τίς παρασκευάσεται εἰς πόλεμον; οὕτως καὶ ὑμεῖς διὰ τῆς γλώσσης ἐὰν μὴ εὔσημον λόγον δῶτε, πῶς γνωσθήσεται τὸ λαλούμενον; ἔσεσθε γὰρ εἰς ἀέρα λαλοῦντες. τοσαῦτα, εἰ τύχοι, γένη φωνῶν ἐστιν ἐν κόσμῳ, καὶ οὐδὲν αὐτῶν ἄφωνον. Ἐὰν οὖν μὴ εἰδῶ τὴν δύναμιν τῆς φωνῆς, ἔσομαι τῷ λαλοῦντι βάρβαρος, καὶ ὁ λαλῶν, ἐν ἐμοὶ βάρβαρος.

οὕτως

linguæ cessabunt, siue scientia abolebitur. Ex parte enim cognoscimus, & ex parte ꝓphetamus. Ast ubi uenerit quod perfectū est: tūc quod ex parte est, abolebit. Cum essem puer, ut puer loquebar, ut puer sentiebā, ut puer cogitabam. At ubi factus sum uir, aboleui puerilia. Cernimus em̄ nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem, nunc cognosco ex parte, tunc uero cognoscā quemadmodū & cognitus sum. Nunc autem manet fides, spes, charitas, tria hæc, sed maxima in his charitas. Sectemini charitatē, æmulemini spiritualia, magis tamen ut prophetetis. Nam qui loquit lingua, non hominibus loquitur, sed deo: nullus enim audit: spiritu uero loquitur mysteria. Cæterū qui prophetat, hominibus loquit ædificationem, & exhortationem, & consolationem. Qui loquitur lingua, seipsum ædificat: at qui ꝓphetat, congregationē ædificat. Volo autem om̄es uos loqui linguis, magis tamē ut prophetetis. Maior enim qui prophetat, quàm qui loquitur linguis, nisi interpretet, ut ecclesia ædificationem accipiat. Nunc autem fratres, si ueniam ad uos linguis loquens, quid uobis prodero? nisi uobis loquar, aut per reuelationē, aut per scientiam, aut per prophetiā, aut per doctrinam? Quin & inanima, uocem reddentia, siue tibia, siue cithara, nisi distinctionem sonis dederint: quomodo cognoscetur, quod tibia canitur, aut cithara? Etenim si incertam uocē tuba dederit, quis apparabitur ad bellum? Sic & uos per linguam nisi significantem sermonem dederitis, quomodo intelligetur, quod dicitur? eritis enim in aërem loquētes. Tam multa, uerbi gratia, genera uocū sunt in mundo, & nihil horum mutum. Itaque si nesciero uim uocis, ero ei qui loquitur barbarus, & qui loquitur, apud me barbarus.

Itaq;

linguæ cessabūt: siue scientia destruet. Ex parte enim cognoscimus: & ex parte prophetamus. Cum aūt uenerit qđ perfectū est: euacuabitur quod ex parte est. Cū essem paruulus, loquebar ut paruulus: sapiebā ut paruulus: cogitabā ut paruulus. Quādo aūt factus sum uir: euacuaui quæ erāt paruuli. Videmus nūc per speculum in ænigmate: tūc aūt facie ad faciē. Nunc cognosco ex parte: tunc aūt cognoscā sicut & cognitꝰ sum. Nūc aūt manēt, fides, spes, charitas, tria hæc: maior aūt horum est charitas. Sectamini charitatē: æmulamini spiritalia magis aūt ut prophetetis. Qui enim loquit lingua: nō hominibꝰ loquit, sed deo. Nemo enim audit. Spūs autē loquit mysteria. Nam qui ꝓphetat, hominibus loquit ad ædificationē & exhortationē & cōsolationem. Qui loquit lingua, semetipsum ædificat: qui autem prophetat, ecclesiā dei ædificat. Volo aūt oēs uos loqui linguis: magis aūt, ꝓphetare. Nam maior est qui prophetat, quā qui loquit linguis: nisi forte interpretetur, ut ecclesia ædificationē accipiat. Nunc aūt fratres si uenero ad uos, linguis loquens: quid uobis ꝓdero, nisi uobis loquar: aut in reuelatione, aut in sciētia, aut in ꝓphetia, aut in doctrina? Tamē quæ sine anima sunt, uocē dātia: siue tubia siue cithara: nisi distinctionē soniꝰ tuū dederit: quomodo scietur id quod canit, aut quod citharizat? Etenim si incertam uocē det tuba, quis parabit se ad bellū? Ita & uos per linguā, nisi manifestum sermonē dederitis: quomodo scietur id quod dicitur? Eritis enī in aera loquētes. Tam multa utputa genera linguarū sunt in hoc mundo: & nihil sine uoce est. Si ergo nesciero uirtutē uocis: ero ei cui loqr barbarus: & qui loquit mihi barbarus.

XIIII.

H 4 Sic

οὕτως καὶ ὑμεῖς, ἐπεὶ ζηλωταί ἐστε πνευμάτων, πρὸς τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας ζητεῖτε, ἵνα περισσεύητε. Διόπερ ὁ λαλῶν γλώσσῃ, προσευχέσθω, ἵνα διερμηνεύῃ. Ἐὰν γὰρ προσεύχωμαι γλώσσῃ, τὸ πνεῦμά μου προσεύχεται, ὁ δὲ νοῦς μου ἄκαρπός ἐστι. Τί οὖν ἐστι; προσεύξομαι τῷ πνεύματι, προσεύξομαι δὲ καὶ τῷ νοΐ. ψαλῶ τῷ πνεύματι, ψαλῶ δὲ καὶ τῷ νοΐ. Ἐπεὶ ἐὰν εὐλογήσῃς τῷ πνεύματι, ὁ ἀναπληρῶν τὸν τόπον τοῦ ἰδιώτου, πῶς ἐρεῖ τὸ ἀμὴν, ἐπὶ τῇ σῇ εὐχαριστίᾳ; ἐπειδὴ, τί λέγεις, οὐκ οἶδε. Σὺ μὲν γὰρ καλῶς εὐχαριστεῖς, ἀλλ' ὁ ἕτερος οὐκ οἰκοδομεῖται. Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου, πάντων ὑμῶν μᾶλλον γλώσσαις λαλῶν. ἀλλ' ἐν ἐκκλησίᾳ θέλω πέντε λόγους διὰ τοῦ νοός μου λαλῆσαι, ἵνα καὶ ἄλλους κατηχήσω ἢ μυρίους λόγους ἐν γλώσσῃ. ἀδελφοί, μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσίν, ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπιάζετε, ταῖς δὲ φρεσὶ τέλειοι γίνεσθε. ἐν τῷ νόμῳ γέγραπται. ὅτι ἐν ἑτερογλώσσοις καὶ ἐν χείλεσιν ἑτέροις λαλήσω τῷ λαῷ τούτῳ, καὶ οὐδ' οὕτως εἰσακούσονταί μου, λέγει κύριος. ὥστε αἱ γλῶσσαι εἰς σημεῖόν εἰσιν, οὐ τοῖς πιστεύουσιν, ἀλλὰ τοῖς ἀπίστοις. ἡ δὲ προφητεία οὐ τοῖς ἀπίστοις, ἀλλὰ τοῖς πιστεύουσιν. Ἐὰν οὖν συνέλθῃ ἡ ἐκκλησία ὅλη ἐπὶ τὸ αὐτὸ, καὶ πάντες γλώσσαις λαλῶσιν, εἰσέλθωσι δὲ ἰδιῶται ἢ ἄπιστοι, οὐκ ἐροῦσιν, ὅτι μαίνεσθε; Ἐὰν δὲ πάντες προφητεύωσιν, εἰσέλθῃ δέ τις ἄπιστος ἢ ἰδιώτης, ἐλέγχεται ὑπὸ πάντων, ἀνακρίνεται ὑπὸ πάντων, καὶ οὕτως τὰ κρυπτὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ φανερὰ γίνεται, καὶ οὕτως πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον, προσκυνήσει τῷ θεῷ, ἀπαγγέλλων, ὅτι ὁ θεὸς ὄντως ἐν ὑμῖν ἐστι. Τί οὖν ἐστιν ἀδελφοί; ὅταν συνέρχησθε, ἕκαστος ὑμῶν ψαλμὸν ἔχει, διδαχὴν ἔχει, γλῶσσαν ἔχει, ἀποκάλυψιν ἔχει, ἑρμηνείαν ἔχει. πάντα πρὸς οἰκοδομὴν γενέσθω. εἴτε γλώσσῃ τίς λαλεῖ, κατὰ δύο, ἢ τὸ πλεῖστον τρεῖς, καὶ ἀνὰ μέρος, καὶ εἷς διερμηνευέτω. Ἐὰν δὲ μὴ ᾖ διερμηνευτής, σιγάτω ἐν ἐκκλησίᾳ,

Itaque & uos, quandoquidem ſectatores eſtis ſpirituum, ad ædificationem eccleſiæ quærite, ut excellatis. Quapropter qui loquitur lingua, oret, ut interpretetur. Nam ſi orem lingua, ſpiritus meus orat, at mens mea fructu uacat. Quid igitur eſt? Orabo ſpiritu, ſed orabo & mente. Canā ſpiritu, ſed canā et mente. Alioquī ſi benedixeris ſpiritu, is qui implet locum indocti, quomodo dicturus eſt Amen, ad tuam gratiarū actionem? Quandoquidē, quid dicas, neſcit. Nam tu quidem bene gratias agis, ſed alter nō ædificatur. Gratias ago deo meo, quod omnium ueſtrum lingua loquor. Sed in eccleſia uolo quinque uerba ſenſu meo loqui, ut & alios inſtruā: quā decē milia uerborum in lingua. Fratres nolite pueri effici ſenſibus: ſed malicia paruuli eſtote: ſenſibus autem perfecti eſtote. In lege enim ſcriptum eſt: Quoniam in alijs linguis & in alijs labijs loquor populo huic: & nec ſic exaudiēt me, dicit dominus. Itaq; linguæ in ſignum ſunt, non fidelibus ſed infidelibus: prophetiæ autē nō infidelibus ſed fidelibus. Si ergo cōueniat uniuerſa eccleſia in unum: & omnes linguis loquantur: intrēt autē idiotæ aut infideles: nonne dicent, quid inſanitis? Si autem omnes prophetent: intret autē quis infidelis uel idiota, cōuincitur ab omnibus, dijudicatur ab omnibus. Occulta enim cordis eius manifeſta fiūt: & ita cadens in faciē, adorabit deum: pronuncians quod uere deus in uobis ſit. Quid ergo eſt fratres? Cum cōuenitis, unuſquiſq; ueſtrū pſalmum habet doctrinam habet, apocalypſim habet, linguā habet, interpretationē habet: omnia ad ædificationē fiāt. Siue lingua quis loquitur ſecundū duos: aut ut multum tres & per partes & unus interpretetur. Si autem non fuerit interpres, taceat in eccle

Sic & uos quoniam æmulatores eſtis ſpirituum ad ædificationem eccleſiæ quærite ut abundetis. Et ideo qui loquitur lingua: oret ut interpretetur. Nam ſi orē lingua, ſpiritus meus orat: mēs aūt mea ſine fructu eſt. Quid eſt ergo? Orabo ſpiritu: orabo & mēte: Pſallam ſpiritu: pſallam & mente. Cæterum ſi benedixeris ſpiritu: quis ſupplet locū idiotæ? Quomodo dicet amen ſuper tuam benedictionē? Quoniam quid dicas, neſcit. Nam tu quidē bene gratias agis: ſed alter nō ædificatur. Gratias ago deo meo, quod omnium ueſtrum lingua loquor. Sed in eccleſia uolo quinq; uerba ſenſu meo loqui, ut & alios inſtruā: quā decē milia uerborum in lingua. Fratres nolite pueri effici ſenſibus: ſed malicia paruuli eſtote: ſenſibus autem perfecti eſtote. In lege enim ſcriptum eſt: Quoniam in alijs linguis & in alijs labijs loquor populo huic: & nec ſic exaudiēt me, dicit dominus. Itaq; linguæ in ſignum ſunt, non fidelibus ſed infidelibus: prophetiæ autē nō infidelibus ſed fidelibus. Si ergo cōueniat uniuerſa eccleſia in unum: & omnes linguis loquantur: intrēt autē idiotæ aut infideles: nonne dicent, quid inſanitis? Si autem omnes prophetent: intret autē quis infidelis uel idiota, cōuincitur ab omnibus, dijudicatur ab omnibus. Occulta enim cordis eius manifeſta fiūt: & ita cadens in faciē, adorabit deum: pronuncians quod uere deus in uobis ſit. Quid ergo eſt fratres? Cum cōuenitis, unuſquiſq; ueſtrū pſalmum habet doctrinam habet, apocalypſim habet, linguā habet, interpretationē habet: omnia ad ædificationē fiāt. Siue lingua quis loquitur ſecundū duos: aut ut multum tres & per partes & unus interpretetur. Si autem non fuerit interpres, taceat in eccle

ἐκκλησίᾳ, ἑαυτῷ δὲ λαλείτω, καὶ τῷ θεῷ. προφῆται δὲ δύο ἢ τρεῖς λαλείτωσαν, καὶ οἱ ἄλλοι διακρινέτωσαν. ἐὰν δὲ ἄλλῳ ἀποκαλυφθῇ καθημένῳ, ὁ πρῶτος σιγάτω. Δύνασθε γὰρ καθ' ἕνα πάντες προφητεύειν, ἵνα πάντες μανθάνωσι, καὶ πάντες παρακαλῶνται. καὶ πνεύματα προφητῶν προφήταις ὑποτάσσεται. οὐ γάρ ἐστιν ἀκαταστασίας ὁ θεὸς, ἀλλ' εἰρήνης, ὡς ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις τῶν ἁγίων.

Αἱ γυναῖκες ὑμῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις σιγάτωσαν. οὐ γὰρ ἐπιτέτραπται αὐταῖς λαλεῖν, ἀλλ' ὑποτάσσεσθαι, καθὼς καὶ ὁ νόμος λέγει. Εἰ δέ τι μαθεῖν θέλουσιν, ἐν οἴκῳ τοὺς ἰδίους ἄνδρας ἐπερωτάτωσαν. Αἰσχρὸν γάρ ἐστι γυναικὶ ἐν ἐκκλησίᾳ λαλεῖν. ἢ ἀφ' ὑμῶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐξῆλθεν; ἢ εἰς ὑμᾶς μόνους κατήντησεν; Εἴ τις δοκεῖ προφήτης εἶναι, ἢ πνευματικὸς, ἐπιγινωσκέτω ἃ γράφω ὑμῖν, ὅτι κυρίου εἰσὶν ἐντολαί. Εἰ δέ τις ἀγνοεῖ, ἀγνοείτω. ὥστε ἀδελφοί, ζηλοῦτε τὸ προφητεύειν, καὶ τὸ λαλεῖν γλώσσαις μὴ κωλύετε. πάντα εὐσχημόνως, καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω.

Γνωρίζω δὲ ὑμῖν ἀδελφοὶ τὸ εὐαγγέλιον, ὃ εὐηγγελισάμην ὑμῖν, ὃ καὶ παρελάβετε, ἐν ᾧ καὶ ἑστήκατε, δι' οὗ καὶ σώζεσθε, τίνι λόγῳ εὐηγγελισάμην ὑμῖν, εἰ κατέχετε, ἐκτὸς εἰ μὴ εἰκῇ ἐπιστεύσατε. Παρέδωκα γὰρ ὑμῖν ἐν πρώτοις, ὃ καὶ παρέλαβον, ὅτι Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, κατὰ τὰς γραφὰς, καὶ ὅτι ἐτάφη, καὶ ὅτι ἐγήγερται τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, κατὰ τὰς γραφὰς, καὶ ὅτι ὤφθη Κηφᾷ, εἶτα τοῖς δώδεκα, ἔπειτα ὤφθη ἐπάνω πεντακοσίοις ἀδελφοῖς ἐφάπαξ, ἐξ ὧν οἱ πλείους μένουσιν ἕως ἄρτι, τινὲς δὲ καὶ ἐκοιμήθησαν. ἔπειτα ὤφθη Ἰακώβῳ, εἶτα τοῖς ἀποστόλοις πᾶσιν. Ἔσχατον δὲ πάντων ὡσπερεὶ τῷ ἐκτρώματι ὤφθη κἀμοί. ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ ἐλάχιστος τῶν ἀποστόλων, ὃς οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος, διότι ἐδίωξα τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ.

Χάριτι

in ecclesia, cæterum subijpsi loquatur & deo. Prophetæ uero duo aut tres loquantur, & cæteri dijudicent. Porrò si alij fuerit reuelatum assidenti, prior taceat. Potestis em̃ singulatim omnes prophetare, ut omnes discant, & omnes consolationem accipiant, & spiritus prophetarum prophetis subijciuntur. Non em̃ est confusionis autor deus, sed pacis, ut in omnibus congregationibus sanctorum. Mulieres uestræ in ecclesijs sileant: nec enim permissum est illis ut loquã/tur, sed ut subditæ sint: quẽadmodum & lex dicit. Quod si quid discere uolunt, domi suos uiros interrogent. Turpe est enim mulieri loqui in ecclesia. An a uobis uerbum dei processit: aut in uos solos peruenit? Si quis uidetur propheta esse, aut spiritualis: cognoscat quæ scribo uobis: quia domini sunt mandata. Si quis autem ignorat ignorabit̃. Itaque fratres æmulamini prophetare: & loqui linguis nolite prohibere. Omnia autem honeste & secundũ ordinem fiant in uobis.

Notum autẽ uobis facio fratres euangelium, quod euãgelizaui uobis, qd̃ & accepistis, in quo & statis, per quod & salutem consequimini, quo pacto annunciarim uobis, si tenetis, nisi frustra credidistis. Tradidi em̃ uobis in primis, quod & acceperã: quod Christus mortuus fuerit pro peccatis nostris, secũdum scripturas: & quod sepultus sit, & qd̃ resurrexerit tertio die, secundum scripturas, & quod uisus sit Cephæ, deinde duodecim illis, postea uisus est plusquàm quingentis fratribus simul. Ex quibus plures manẽt ad hunc usque diem: quidam autem & obdormierunt. Deinde uisus est Iacobo, post apostolis omnibus. Postremo uero omnium uelut abortiuo uisus est & mihi. Ego em̃ sum minimus apostolorũ: qui nõ sum idoneus, ut dicar apostolus, ꝓpter ea qd̃ persecutus sum ecclesiã dei:

sed

in ecclesia: sibi autẽ loquatur & deo, prophetæ autem duo aut tres dicant: & cæteri dijudicẽt. Quod si alij reuelatum fuerit sedenti, prior taceat. Potestis enim omnes per singulos prophetare: ut omnes discant, & omnes exhortent̃. Et spiritus prophetarũ prophetis subiectus est. Nõ enim dissensionis est deus, sed pacis: sicut & in omnibus ecclesijs sanctorũ doceo. Mulieres in ecclesijs taceant. Nõ enim permittitur eis loqui, sed subditas esse: sicut & lex dicit. Si quid aũt uolunt discere: domi uiros suos interrogent. Turpe est enim mulieri loqui in ecclesia. An a uobis uerbum dei processit: aut in uos solos peruenit? Si quis uidetur propheta esse, aut spiritualis: cognoscat quæ scribo uobis: quia domini sunt mandata. Si quis autem ignorat ignorabit̃. Itaque fratres æmulamini prophetare: & loqui linguis nolite prohibere. Omnia autem honeste & secundũ ordinem fiant in uobis.

Notum autem uobis facio fratres euãgelium quod prædicaui uobis: quod & accepistis: in quo & statis: per quod & saluamini: qua ratione prædicauerim uobis, si tenetis: nisi frustra credidistis. Tradidi enim uobis in primis quod & accepi: quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris secũdũ scripturas: & quia sepultus est: & quia resurrexit tertia die secundum scripturas: & qa uisus est Cephæ: & post hoc undecim. Deinde uisus est plusquã quingentis fratribus simul: ex quib⁹ multi manẽt usq; adhuc: quidã autẽ dormierũt. Deinde uisus est Iacobo: deinde apostolis om̃ib⁹. Nouissime autem omniũ tanquam abortiuo uisus est & mihi. Ego enim sum minimus apostolorum: qui non sum dignus uocari apostolus: quoniam persecutus sum ecclesiã dei.

XV.

Gratia

χάριτι δὲ θεοῦ εἰμι, ὅ εἰμι. Καὶ ἡ χάρις αὐτοῦ ἡ εἰς ἐμὲ, οὐ κενὴ ἐγενήθη ἀλλὰ περισσότερον αὐτῶν πάντων ἐκοπίασα. οὐκ ἐγὼ δὲ, ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ θεοῦ, ἡ σὺν ἐμοί. Εἴτε οὖν ἐγὼ, εἴτε ἐκεῖνοι, οὕτως κηρύσσομεν, καὶ οὕτως ἐπιστεύσατε. Εἰ δὲ χριστὸς κηρύσσεται, ὅτι ἐκ νεκρῶν ἐγήγερται, πῶς λέγουσί τινες ἐν ὑμῖν, ὅτι ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν; Εἰ δὲ ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ χριστὸς ἐγήγερται. εἰ δὲ χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, κενὸν ἄρα τὸ κήρυγμα ἡμῶν, κενὴ δὲ καὶ ἡ πίστις ὑμῶν. εὑρισκόμεθα δὲ καὶ ψευδομάρτυρες τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐμαρτυρήσαμεν κατὰ τοῦ θεοῦ, ὅτι ἤγειρε τὸν χριστὸν, ὃν οὐκ ἤγειρεν, εἴπερ ἄρα νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται. Εἰ γὰρ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, οὐδὲ χριστὸς ἐγήγερται. Εἰ δὲ χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, ματαία ἡ πίστις ὑμῶν. ἔτι ἐστὲ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν. ἄρα καὶ οἱ κοιμηθέντες ἐν χριστῷ, ἀπώλοντο. Εἰ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἠλπικότες ἐσμὲν ἐν χριστῷ μόνον, ἐλεεινότεροι πάντων ἀνθρώπων ἐσμέν. Νυνὶ δὲ χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν, ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων ἐγένετο. Ἐπειδὴ γὰρ δι' ἀνθρώπου ὁ θάνατος, καὶ δι' ἀνθρώπου ἀνάστασις νεκρῶν. ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτως καὶ ἐν τῷ χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται. ἕκαστος δὲ ἐν τῷ ἰδίῳ τάγματι, ἀπαρχὴ χριστὸς, ἔπειτα οἱ τοῦ χριστοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ. εἶτα τὸ τέλος, ὅταν παραδῷ τὴν βασιλείαν τῷ θεῷ καὶ πατρὶ, ὅταν καταργήσῃ πᾶσαν ἀρχὴν, καὶ πᾶσαν ἐξουσίαν, καὶ δύναμιν. Δεῖ γὰρ αὐτὸν βασιλεύειν, ἄχρις οὗ ἂν θῇ πάντας τοὺς ἐχθροὺς ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. ἔσχατος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ θάνατος. Πάντα γὰρ ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. ὅταν δὲ εἴπῃ, ὅτι πάντα ὑποτέτακται, δηλονότι, ἐκτὸς τοῦ ὑποτάξαντος αὐτῷ τὰ πάντα. ὅταν δὲ ὑποταγῇ αὐτῷ τὰ πάντα, τότε καὶ αὐτὸς ὁ υἱὸς ὑποταγήσεται, τῷ ὑποτάξαντι αὐτῷ τὰ πάντα, ἵνα ᾖ ὁ θεὸς τὰ πάντα

sed gratia dei sum, id quod sum. Et gratia eius quæ profecta est in me nō fuit inanis, sed copiosius quàm illi omnes laborauí: nō ego tamē, sed gratia dei, quæ mihi adest. Siue igitur ego, siue illi, sic prædicamus, & sic credidistis. Quod si Christ⁹ prædicatur à mortuis resurrexisse quomodo dicunt quidā inter uos non esse resurrectionem mortuorum? Porrò si resurrectio mortuorum non est, ne Christus quidem resurrexit. Quod si Christus nō resurrexit, inanis uidelicet est prædicatio nostra, inanis autem est & fides uestra. Reperimur aūt & falsi testes dei, quoniā testificati sumus de deo, quod excitauerit Christū, quem non excitauit, si uidelicet mortui non resurgunt. Etenim si mortui nō resurgunt, ne Christus quidem resurrexit. Quod si Christus non resurrexit, superuacanea est fides uestra: adhuc estis in peccatis uestris. Igitᵉ & qui obdormierunt in Christo, perierūt. Si in hac uita tantū in Christo sperātes sumus: miserabiliores sumus omnibus hominibus. Nunc aūt Christus resurrexit a mortuis primitiæ dormiētium: quoniāquidē per hominē mors: & per hominem resurrectio mortuorū. Et sicut in Adā omnes moriuntur: ita & in Christo omnes uiuificabunt. Vnusquisq; aūt in suo ordine, primitiæ Christus: Deinde hi qui sunt Christi: qui in aduētu eius crediderūt. Deinde finis: cū tradiderit regnū deo & patri: cū euacuauerit omnē principatū & potestatem & uirtutē. Oportet autē illum regnare: donec ponat omnes inimicos sub pedibus eius. Nouissime autem inimica destruet mors. Omnia enim subiecit sub pedibus eius. Cum aūt dicat, omnia subiecta sunt ei: sine dubio præter eū qui subiecit ei oīa. Cū aūt subiecta fuerint illi omnia: tūc & ipse filius subiectus erit illi qui subiecit sibi oīa: ut sit deus

Gratia aūt dei sum id quod sum: & gratia eius in me uacua nō fuit: sed abūdantius illis omnibus laboraui. Nō ego autē, sed gratia dei mecum. Siue enim ego siue illi, sic prædicauimus & sic credidistis. Si autem Christus prædicat quod resurrexit a mortuis: quomodo quidā dicūt in uobis: quoniā resurrectio mortuorū nō est? Si autē resurrectio mortuorū non est: neq; Christus resurrexit. Si aūt Christus nō resurrexit: inanis est prædicatio nostra: inanis est & fides uestra. Inuenimur aūt & falsi testes dei: quoniā testimoniū diximus aduersus deū, quod suscitauerit Christū, quem nō suscitauit: si mortui non resurgunt. Nam si mortui nō resurgunt: neq; Christus resurrexit. Quod si Christus nō resurrexit: uana est fides uestra. Adhuc eīm estis in peccatis uestris. Ergo & qui dormierunt in Christo, perierūt. Si in hac uita tantū in Christo sperātes sumus: miserabiliores sumus omnibus hominibus. Nunc aūt Christus resurrexit a mortuis primitiæ dormiētium: quoniāquidē per hominē mors: & per hominem resurrectio mortuorū. Et sicut in Adā omnes moriuntur: ita & in Christo omnes uiuificabunt. Vnusquisq; aūt in suo ordine, primitiæ Christus: Deinde hi qui sunt Christi: qui in aduētu eius crediderūt. Deinde finis: cū tradiderit regnū deo & patri: cū euacuauerit omnē principatū & potestatem & uirtutē. Oportet autē illum regnare: donec ponat omnes inimicos sub pedibus eius. Nouissime autem inimica destruet mors. Omnia enim subiecit sub pedibus eius. Cum aūt dicat, omnia subiecta sunt ei: sine dubio præter eū qui subiecit ei oīa. Cū aūt subiecta fuerint illi omnia: tūc & ipse filius subiectus erit illi qui subiecit sibi oīa: ut sit deus

omnia

πάντα ἐν πᾶσιν. Ἐπεὶ τί ποιήσουσιν, οἱ βαπτιζόμενοι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, εἰ ὅλως νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται; Τί καὶ βαπτίζονται ὑπὲρ τῶν νεκρῶν; τί καὶ ἡμεῖς κινδυνεύομεν πᾶσαν ὥραν; Καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκω, νὴ τὴν ὑμετέραν καύχησιν, ἣν ἔχω ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν. Εἰ κατὰ ἄνθρωπον ἐθηριομάχησα ἐν Ἐφέσῳ, τί μοι τὸ ὄφελος, εἰ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται; Φάγωμεν καὶ πίωμεν, αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν. Μὴ πλανᾶσθε. Φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί. Ἐκνήψατε δικαίως, καὶ μὴ ἁμαρτάνετε. Ἀγνωσίαν γὰρ θεοῦ τινες ἔχουσι. Πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν λέγω. Ἀλλ' ἐρεῖ τις. Πῶς ἐγείρονται οἱ νεκροί; ποίῳ δὲ σώματι ἔρχονται; Ἄφρον. Σὺ ὃ σπείρεις οὐ ζωοποιεῖται, ἐὰν μὴ ἀποθάνῃ. Καὶ ὃ σπείρεις, οὐ τὸ σῶμα τὸ γενησόμενον σπείρεις, ἀλλὰ γυμνὸν κόκκον, εἰ τύχοι, σίτου, ἢ τινῶν τῶν λοιπῶν. Ὁ δὲ θεὸς αὐτῷ δίδωσι σῶμα, καθὼς ἠθέλησε, καὶ ἑκάστῳ τῶν σπερμάτων τὸ ἴδιον σῶμα. Οὐ πᾶσα σὰρξ, ἡ αὐτὴ σὰρξ, ἀλλὰ ἄλλη μὲν σὰρξ ἀνθρώπων, ἄλλη δὲ σὰρξ κτηνῶν, ἄλλη δὲ ἰχθύων ἄλλη δὲ πτηνῶν. καὶ σώματα ἐπουράνια, καὶ σώματα ἐπίγεια. ἀλλ' ἑτέρα μὲν ἡ τῶν ἐπουρανίων δόξα, ἑτέρα δὲ ἡ τῶν ἐπιγείων, ἄλλη δόξα ἡλίου, καὶ ἄλλη δόξα σελήνης, καὶ ἄλλη δόξα ἀστέρων. ἀστὴρ γὰρ ἀστέρος διαφέρει ἐν δόξῃ. οὕτως καὶ ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν. Σπείρεται ἐν φθορᾷ ἐγείρεται ἐν ἀφθαρσίᾳ. σπείρεται ἐν ἀτιμίᾳ, ἐγείρεται ἐν δόξῃ. σπείρεται ἐν ἀσθενείᾳ, ἐγείρεται ἐν δυνάμει. σπείρεται σῶμα ψυχικόν, ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν. Ἔστι σῶμα ψυχικόν, καὶ ἔστι σῶμα πνευματικόν. οὕτως καὶ γέγραπται. Ἐγένετο ὁ πρῶτος ἄνθρωπος Ἀδὰμ εἰς ψυχὴν ζῶσαν, ὁ ἔσχατος Ἀδὰμ εἰς πνεῦμα ζωοποιοῦν. Ἀλλ' οὐ πρῶτον, τὸ πνευματικόν, ἀλλὰ τὸ ψυχικόν, ἔπειτα τὸ πνευματικόν. Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός. ὁ δεύτερος ἄνθρωπος, ὁ κύριος ἐξ οὐρανοῦ. οἷος ὁ χοϊκός, τοιοῦτοι καὶ οἱ χοϊκοί. καὶ οἷος ὁ ἐπουράνιος, τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπουράνιοι. καθὼς

Alias πτηνῶν.

omnia in omnibus. Alioqui quid facient ij, qui baptizant pro mortuis, si omnino mortui non resurgunt? Cur & baptizant pro illis? Quid & nos periclitamur omi tempore? In dies morior per nostram gloriationē, quā habeo in Christo Iesu dño nostro. Si secundū hominem cū bestijs depugnaui Ephesi, quæ mihi utilitas, si mortui nō resurgūt? Edamus & bibamus, cras em morimur. Ne decipiamini. Mores bonos colloquia corrūpūt mala. Expergiscimini iuste, & ne peccetis. Nam ignorationē dei nonnulli habent. Ad pudorē uobis loquor. At dicet aliquis: Quomodo resurgunt mortui? Quali autē corpore ueniēt? Stulte. Tu qd' seminas, nō uiuificat, nisi mortuū fuerit. Et hoc quod seminas, nō corpus, qd' nascetur, seminas, sed nudū granū, exempli causa, tritici aut alicuius ex cæteris. Sed deus illi dat corpus ut uoluit, et unicuiq; seminū suū corpus. Non omis caro, eadē caro: sed alia quidē caro hominū, alia uero caro pecorum, alia uero piſciū, alia uero uolucriū. Et sunt corpora cœlestia, & sunt corpora terrestria. Verum alia quidē cœlestiū gloria, alia uero terrestriū, alia gloria solis, & alia gloria lunæ, & alia gloria stellarū. Stella siquidē à stella differt in gloria. Sic & resurrectio mortuorū. Seminatur in corruptiōe, resurgit in incorruptibilitate: seminat in ignominia, resurgit in gloria: seminatur in infirmitate, resurgit in potentia. Seminat corpus animale, resurgit corpus spūale. Est corpus animale, & est corpus spirituale: quēadmodum & scriptū est: Factus est primus homo Adam in animā uiuentem, extremus Adam in spiritū uiuificantem. At nō primum, quod spirituale, sed quod animale, deinde quod spūale. Primus homo de terra terrenus, secūdus homo, ipse dñs de cœlo. Qualis terren⁹ ille, tales & hi q terreni sunt. Et qualis ille cœlestis, tales & ij q cœlestes sūt. Et quemad

omnia in omnib⁹: Alioquin quid faciēt qui baptizantur pro mortuis? Si oīno mortui nō resurgūt: ut qd & baptizant pro illis? Vt quid & nos periclitamur omni hora. Quotidie morior, ꝓpter uestrā gloriā fratres quā habeo in Christo Iesu dño nostro. Si secundū hominē ad bestias pugnaui Ephesi: qd mihi ꝓdest, si mortui nō resurgunt? Māducemus & bibamus, cras enī moriemur. Nolite seduci. Corrumpūt mores bonos colloquia mala. Euigilate iusti: & nolite peccare. Ignorantiā enī dei quidā habent. Ad reuerentiam uobis loquor. Sed dicet aliquis: Quomodo resurgēt mortui? Quali autē corpore ueniēt? Insipiēs tu, quod seminas nō uiuificat: nisi prius moriat. Et quid seminas? Nō corpus quod fūturū est seminas: sed nudū granū, utputa, tritici: aut alicuius cæterorū. Deus autē dat illi corpus sicut uult: & unicuiq; seminū propriū corpus. Nō omnis caro eadem caro: sed alia hominū, alia pecorū, alia uolucrū, alia aūt piſciū. Et corpora cœlestia & corpora terrestria. Sed alia quidē cœlestiū gloria: alia autē terrestriū. Alia claritas solis: alia claritas lunæ: & alia claritas stellarū. Stella enima stella differt in claritate: sic & resurrectio mortuorū. Seminat in corruptione: surget in incorruptione. Seminat in ignobilitate: surget in gloria. Seminat in infirmitate: surget in uirtute. Seminat corp⁹ aniale: surget corpus spūale. Si est corpus aniale, est & spūale: sicut scriptū est: Fact⁹ est primus homo Adam in animā uiuentē: nouissimus Adam in spiritū uiuificātem. Sed nō prius qd' spūale est: sed qd' aniale est: deinde qd' spūale. Prim⁹ homo de terra terren⁹: secūd⁹ homo de cœlo cœlestis. Qualis terren⁹: tales & terreni. Et q̄lis cœlestis: tales & cœlestes. Igitur

sicut

καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέσομεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου. τοῦτο δέ φημι ἀδελφοί, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν θεοῦ κληρονομῆσαι οὐ δύναντ. οὐδὲ ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν κληρονομεῖ. ἰδοὺ μυστήριον ὑμῖν λέγω. πάντες μὲν οὐ κοιμηθησόμεθα, πάντες δὲ ἀλλαγησόμεθα, ἐν ἀτόμῳ, ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ, ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι. σαλπίσει γάρ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐγερθήσονται ἄφθαρτοι, καὶ ἡμεῖς ἀλλαγησόμεθα. δεῖ γὰρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀθανασίαν. ὅταν δὲ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσηται ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσηται ἀθανασίαν, τότε γενήσεται ὁ λόγος ὁ γεγραμμένος. κατεπόθη ὁ θάνατος εἰς νῖκος. ποῦ σου θάνατε τὸ κέντρον; ποῦ σου ᾅδη τὸ νῖκος; τὸ δὲ κέντρον τοῦ θανάτου, ἡ ἁμαρτία. ἡ δὲ δύναμις τῆς ἁμαρτίας, ὁ νόμος. τῷ δὲ θεῷ χάρις, τῷ διδόντι ἡμῖν τὸ νῖκος, διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. ὥστε ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ἑδραῖοι γίνεσθε, ἀμετακίνητοι, περισσεύοντες ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ κυρίου πάντοτε, εἰδότες, ὅτι ὁ κόπος ὑμῶν οὐκ ἔστι κενὸς ἐν κυρίῳ.

16 Περὶ δὲ τῆς λογίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, ὥσπερ διέταξα ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Γαλατίας, οὕτως καὶ ὑμεῖς ποιήσατε. κατὰ μίαν σαββάτου, ἕκαστος ὑμῶν παρ' ἑαυτῷ τιθέτω, θησαυρίζων ὅτι ἂν εὐοδῶται, ἵνα μὴ ὅταν ἔλθω, τότε λογίαι γίνωνται. ὅταν δὲ παραγένωμαι, οὓς ἐὰν δοκιμάσητε διὰ ἐπιστολῶν, τούτους πέμψω ἀπενεγκεῖν τὴν χάριν ὑμῶν εἰς Ἱερουσαλήμ. ἐὰν δὲ ἦ ἄξιον τοῦ κἀμὲ πορεύεσθαι, σὺν ἐμοὶ πορευθήσονται. ἐλεύσομαι δὲ πρὸς ὑμᾶς, ὅταν Μακεδονίαν διέλθω. Μακεδονίαν γὰρ διέρχομαι. πρὸς ὑμᾶς δὲ τυχὸν παραμενῶ, ἢ καὶ παραχειμάσω, ἵνα ὑμεῖς με προπέμψητε, οὗ ἐὰν πορεύωμαι. οὐ θέλω γὰρ ὑμᾶς ἄρτι ἐν παρόδῳ ἰδεῖν, ἐλπίζω γὰρ χρόνον τινὰ ἐπιμεῖναι πρὸς ὑμᾶς, ἐὰν ὁ κύριος ἐπιτρέπῃ. Ἐπιμενῶ δὲ ἐν Ἐφέσῳ ἕως τῆς πεντηκοστῆς. θύρα γάρ μοι ἀνέῳγε

quemadmodũ gestauimus imaginem terreni, gestabimus & imaginem cœlestis. Hoc aũt dico fratres quod caro & sanguis regni dei hæreditatẽ cõsequi nõ possunt. Neq; corruptio incorruptibilitatis hæreditatem accipit. Ecce mysteriũ uobis dico. Nõ omnes quidẽ dormiemus, omnes tamẽ immutabimur, in puncto tẽporis, in momento oculi, per extremã tubã. Canet eñ, & mortui resurgent incorruptibiles, & nos immutabimur. Oportet eñ corruptibile hoc induere corruptibilitatẽ, & mortale hoc induere immortalitatẽ. Cum aũt corruptibile hoc induerit incorruptibilitatem, & mortale hoc induerit immortalitatẽ, tunc fiet sermo qui scriptus est. Absorpta est mors in uictoriã. Vbi tuus mors aculeus? ubi tua inferne uictoria? Aculeus aũt mortis, peccatũ: potentia uero peccati, lex. Sed deo gratia, qui dedit nobis uictoriã, per dominũ nostrũ Iesum Christũ. Itaq; fratres mei dilecti, stabiles sitis, immobiles, abundãtes in opere domini, semp, cum sciatis, quod labor uester non est inanis in dño. Cæterũ de collatione in sanctos, quemadmodũ ordinaui ecclesijs Galatiæ, ita & uos facite. In una sabbatorũ unusquisq; uestrũ apud se seponat, recondens quicquid cõmodum fuerit: ne cũ uenero, tunc collationes fiant. Vbi uenero autem, quoscunq; probaueritis per epistolas, hos mittã ut perferant munificentiã uestrã Hierosolymam. Quod si fuerit operæ preciũ, ut & ipse proficiscar, mecũ proficiscent. Veniã autẽ ad uos, cũ Macedoniã transiero. Macedoniã eñ pertransiturus sum. Apud uos aũt forte permanebo, aut etiam hybernabo, ut uos me deducatis quocunq; proficiscar. Nolo enim uos nũc in transcursu uidere, sed spero tẽpus aliquantũ mansurũ me apud uos, si dominus permiserit. Cõmorabor aũt Ephesi, usq; ad diẽ quinquagesimum. Nam hostium mihi

apertum

sicut portauimus imaginẽ terreni: portemus & imaginem cœlestis. Hoc autẽ dico fratres: quia caro & sanguis regnũ dei possidere nõ possunt: neq; corruptio incorruptelã possidebit. Ecce mysteriũ uobis dico. Oẽs quidẽ resurgemus: sed non oẽs immutabimur. In momento in ictu oculi, in nouissima tuba. Canet enĩ tuba, & mortui resurgẽt incorrupti: & nos immutabimur. Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem: & mortale hoc induere immortalitatẽ. Cum autem mortale hoc induerit immortalitatẽ: tunc fiet sermo qui scriptus est: Absorpta est mors in uictoria: Vbi est mors uictoria tua? Vbi est mors stimulus tuus? Stimulus autẽ mortis peccatũ est: uirtus uero peccati lex. Deo autẽ gratias qui dedit nobis uictoriam per dominum nostrũ Iesum Christũ. Itaq; fratres mei dilecti, stabiles estote & immobiles: abundãtes in omni opere domini, semper scientes quod labor uester non est inanis in domino.

De collectis autem quæ XVI.
fiunt in sãctos: sicut ordinaui in ecclesijs Galathiæ: ita & uos facite per unã sabbati. Vnusquisq; uestrũ apud se reponat, recõdens qđ ei bene placuerit: ut nõ cũ uenero tunc collectæ fiant. Cũ autẽ præsens fuero, qs probaueritis per epistolas, hos mittã perferre gratiã uestrã in Hierusalem. Quod si dignũ fuerit, ut ego eã, mecũ ibunt. Veniam aũt ad uos: cum Macedoniã pertransiero. Nã Macedoniã pertrãsibo. Apud uos autẽ forsitan manebo: uel etiã hyemabo: ut uos me deducatis quocunq; iero. Nolo enim uos modo in trãsitu uidere. Spero enim me aliquãtùlũ temporis manere apud uos: si dñs permiserit. Permanebo autem Ephesi usq; ad Pẽtecosten. Ostium enim mihi

apertum

ἀνέῳγε μεγάλη καὶ ἐνεργὴς, καὶ ἀντικείμενοι πολλοί. ἐὰν δὲ ἔλθῃ Τιμόθεος, βλέπετε ἵνα ἀφόβως γένηται πρὸς ὑμᾶς. τὸ γὰρ ἔργον κυρίου ἐργάζεται, ὡς καὶ ἐγώ. μή τις οὖν αὐτὸν ἐξουθενήσῃ, προπέμψατε δὲ αὐτὸν ἐν εἰρήνῃ, ἵνα ἔλθῃ πρός με. ἐκδέχομαι γὰρ αὐτὸν μετὰ τῶν ἀδελφῶν. περὶ δὲ Ἀπολλὼ τοῦ ἀδελφοῦ, πολλὰ παρεκάλεσα αὐτὸν, ἵνα ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς μετὰ τῶν ἀδελφῶν. καὶ πάντως οὐκ ἦν θέλημα, ἵνα νῦν ἔλθῃ. ἐλεύσεται δέ, ὅταν εὐκαιρήσῃ. γρηγορεῖτε, στήκετε ἐν τῇ πίστει. ἀνδρίζεσθε, κραταιοῦσθε. πάντα ὑμῶν ἐν ἀγάπῃ γινέσθω. παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί οἴδατε τὴν οἰκίαν Στεφανᾶ, ὅτι ἐστὶν ἀπαρχὴ Ἀχαΐας, καὶ εἰς διακονίαν τοῖς ἁγίοις ἔταξαν ἑαυτούς, ἵνα καὶ ὑμεῖς ὑποτάσσησθε τοῖς τοιούτοις, καὶ παντὶ τῷ συνεργοῦντι καὶ κοπιῶντι. χαίρω δὲ ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ Στεφανᾶ, καὶ Φουρτουνάτου, καὶ Ἀχαϊκοῦ, ὅτι τὸ ὑμῶν ὑστέρημα, οὗτοι ἀνεπλήρωσαν. ἀνέπαυσαν γὰρ τὸ ἐμὸν πνεῦμα, καὶ τὸ ὑμῶν. ἐπιγινώσκετε οὖν τοὺς τοιούτους. ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι τῆς Ἀσίας. ἀσπάζονται ὑμᾶς ἐν κυρίῳ πολλὰ Ἀκύλας καὶ Πρίσκιλλα, σὺν τῇ κατ' οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίᾳ. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἀδελφοὶ πάντες. ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ. ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου. εἴ τις οὐ φιλεῖ τὸν κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, ἤτω ἀνάθεμα, μαραναθά. ἡ χάρις τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ' ὑμῶν. ἡ ἀγάπη μου μετὰ πάντων ὑμῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. ἀμήν.

Πρὸς Κορινθίους πρώτη.
Ἐγράφη ἀπὸ Φιλίππων διὰ Στεφανᾶ καὶ Φουρτουνάτου, καὶ Ἀχαϊκοῦ, καὶ Τιμοθέου.

ΠΡΟΘΕΣΙΣ

apertum est magnum, & efficax, & aduersarij multi. Quod si uenerit Timotheus, uidete ut absque metu sit apud uos: opus enim domini operatur, quemadmodum & ego. Ne quis igitur eum spernat, sed prosequamini eum cū pace, ut ueniat ad me. Expecto em illum cum fratribus. Porrò de Apollo fratre: Multū hortatus sum illum, ut iret ad uos cū fratribus, & omnino nō erat uoluntas nūc eundi. Venturus est autem, cum opportunitatem erit nactus. Vigilate, state in fide, uiriliter agite, estote fortes. Omnia uobis cum charitate fiant. Obsecro autē uos fratres: Nostis familiam Stephanæ, esse primitias Achaiæ, & qđ in ministerium sanctis ordinarūt seipsos, ut & uos subditi sitis talibus, & omni adiuuāti & laboranti. Gaudeo uero de aduentu Stephanæ & Fortunati & Achaici: quoniam id quod mihi deerat uestri, hi suppleuerunt. Refocillauerunt enim spiritum meum ac uestrum. Agnoscite itaq; huiusmodi. Salutant uos ecclesiæ Asiæ. Salutant uos in domino multū Aquila & Priscilla, cū ea quæ in domo est ipsorum ecclesia. Salutant uos fratres omnes. Salutate inuicem osculo sancto. Salutatio mea manu Pauli. Si quis nō diligit dominū Iesum, sit anathema maranatha. Gratia domini Iesu Christi sit uobiscū. Dilectio mea cū omnibus uobis in Christo Iesu. Amen.

Ad Corinthios prior.
Missa fuit è Philippis, per Stephanam & Fortunatū, & Achaicum, & Timotheum.

apertū est magnū & euidēs, & aduersarij multi. Si autē uenerit Timotheus: uidete ut sine timore sit apud uos. Opus enī dñi operat, sicut & ego. Ne qs ergo illū spernat. Deducite aūt illū in pace, ut ueniat ad me. Expecto enī illū cū fratribus. De Apollo aūt fratre uobis notū facio: quoniā multū rogaui eū: ut ueniret ad uos cū fratribus: & utiq; nō fuit uolūtas eius ut nūc ueniret. Veniet autē cum ei uacuū fuerit. Vigilate, state in fide, uiriliter agite, & cōfortamini: omnia enī uestra in charitate fiāt. Obsecro aūt uos fratres: nostis domū Stephanæ & Fortunati & Achaici: q̄niā sunt primitiæ Achaiæ: & in ministeriū sanctorū ordinauerūt seipsos: ut & uos subditi sitis eiusmodi: & omni cooperanti & laboranti. Gaudeo aūt in præsentia Stephanæ & fortunati & Achaici: quoniā id qđ uobis decrat, ipsi suppleuerūt. Refecerūt enī & meū spiritū & uestrum. Cognoscite ergo quæ eiusmodi sunt. Salutāt uos ecclesiæ Asiæ. Salutat uos in dño multū Aquila et Prisca: cū domestica sua ecclesia: apud q̄s & hospitor. Salutāt uos oēs fratres. Salutate inuicē in osculo sācto Salutatio mea, manu Pauli. Si qs nō amat dñm nostrū Iesum Christum, sit anathema maranatha. Gr̄a dñi nr̄i Iesu Christi, uobiscū. Charitas mea cum omnib⁹ uobis in Christo Iesu: Amen.

FINIS.

ΤΑΥΤΗΝ ἐπιστέλλει ἀπὸ μακεδονίας, ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. δεξάμενοι κορίνθιοι τὴν προτέραν ἐπιστολήν, κατενύγησαν ἐπὶ τῇ ἁμαρτίᾳ τοῦ λαβόντος τὴν μητρυιάν, καὶ ἐλυπήθησαν, ὡς πᾶσι δόκιμος τὸ τοιοῦτον ἁμάρτημα. εἶτα ὑφηπάζοντο ὑπό τινων, τῶν καὶ τὰς προφάσεις τῶν χισμάτων ποιούντων, ὥστε πᾶσι καθέζεσθαι τῷ γράμματι τοῦ νόμου, καὶ ἀδιάφορον ἡγεῖσθαι τὴν πρὸς τὸν χριστὸν χάριν, καὶ μᾶλλον προσέχειν τοῖς ἐν προσώπῳ καυχωμένοις. ἣν δὲ καὶ πρὸς φιλοσοφίας, φιλεῖς τοὺς ἁγίους φροντίζοντες καλῶς. πρὸς ταῦτα οὖν ἀνεγράφη ὁ ἀπόστολος. καὶ πρῶτον μὲν ἀπολογεῖται τοὺς ἐκβαλόντας τὸν πανομήκαντα. ἔπειτα ἀξιώσασιν αὐτοῖς ἀνθικετεύει, καὶ μετανοήσαντα ἐκεῖνον κελεύει δεχθῆναι. ἐν αὐτῇ δὲ διδάσκει περὶ τοῦ νόμου, διαιρῶν τὸ γράμμα τοῦ νόμου. καὶ δείκνυσιν, ὅτι οὐ δεῖ λαμβάνειν τὰ γράμματα μόνον τοῦ νόμου, ἀλλ' ἐν αὐτῷ τῷ γράμματι τὴν διάνοιαν ἐρευνᾶν. οὐ γὰρ μόνον ῥῆμά ἐστιν ὁ νόμος, ἀλλ' ἐν τῇ ἐντολῇ ἐστι, καὶ ὁ νοῦς τοῦ πνεύματος. ἔπειτα ὅτι τοῦ χριστοῦ ἐλθόντος, καινὴ κτίσις γέγονεν, καὶ οὐ δεῖ τὸ παλαιὸν ζητεῖν, ἀλλ' ὡς ἐν καινῇ κτίσει, ἐν πᾶσιν ἀναπεσόντας, καὶ ἀργὴν εἶναι λοιπὸν τὴν περιτομήν. ἀποδέχεται δὲ αὐτοὺς εἰς διακονίας, καὶ προτρέπει αὐτὴν μᾶλλον πλεονάζειν. αὖθις δὲ τοὺς ἐν προσώπῳ καυχωμένους, καταλέγει πάντα, ἅπερ ἔπονθε διὰ τὸν κύριον. καὶ τὰς ὁπτασίας δὲ ἴσως ἐῶται, ἅσπερ εἶδεν, εἰς τὸν παράδεισον, καὶ εἰς τὸν τρίτον οὐρανὸν ἁρπαγείς. εἶτα παραινεῖ μὴ ἁμαρτάνειν, ἀλλὰ μετανοεῖν τοὺς ἁμαρτάνοντας ἐν εὐχαριστείᾳ, τελεῖ τὴν ἐπιστολήν. ὅτι δὲ καὶ ταῦτα, ὁ πᾶς λόγος ἐστὶν ἐν τῇ ἐπιστολῇ περί τε ἑαυτοῦ, καὶ περὶ κορινθίων, καὶ τῶν ψευδαποστόλων. καὶ ἐκ ταύτης δὲ ὑποθέσεως, πρόδηλον εἴ τι τὰ δὲ χάριτος θεοῦ, καὶ περὶ ἀγαθῆς πολιτείας, κατὰ τὸ εὐσωπεῖν τὸν ἀγῶνιον, καὶ τὸ ἀφιλοχρήματον, καὶ περὶ δὲ μεταδοτικῆς ἀρετῆς, καὶ περὶ δὲ τῶν ψευδαποστόλων ἀλαζονείας καὶ πονηρίας.

IN SECVNDAM AD CORINTHIOS EPISTOLAM, ARGVMENTVM PER ERASMVM ROT.

PRIMVM reddit causas Corinthijs, quare non reuiserit illos, quemadmodum pollicitus est epistola superiore: prius quædam præfatus de suis afflictionibus, quas ob Euangelium Christi perpetiebatur, ostendens in tantis malis deum sibi fuisse solatio. Mox reconciliat Corinthijs eum, quem superiore epistola iusserat tradi satanæ, ut amanter reciperent castigatū, quem peccantem eiecerant. Hæc fermè cap. primo ac secundo. Deinde prædicat studium suum in euangelio prædicando, obiter taxans ac notans cæteros pseudapostolos, qui suo seruientes quæstui, suæ studentes gloriæ, nusquā non pelliciebant ad legem Mosaicam, quā Christo sic conabantur admiscere, quasi sine huius accessione non esset spes salutis. Itaq; umbris legis Mosaicæ præfert euangelij lucem: subinde adhortans illos non ad ceremonias legis, sed ad conscientiā uitamq; Christo dignam: testans interim qua synceritate prædicauerit euangelium Christi, quantumq; malorū eius gratia perpessus sit spe præmij cœlestis. Ad hæc indicat quibus in rebus sita sit potissimum Christiana pietas. Hæc tractantur in calce cap. secundi, cap. tertio, quarto, quinto, & principio sexti. Nam reliqua huius capitis parte, simulq; initio proximi hortatur illos, ut agnoscentes dignitatem & & sanctitatem suæ professionis, modis omnibus abstineant ab inquinamentis ethnicorum, cum quibus nihil esset illis commune. Quarto loco lenit superioris reprehensionis

nis acerbitatem, collaudans illorum obedientiam, quod epistolæ suæ, licet obiurgatrici, per omnia paruissent: gratulaturq; quod is mœror temporarius summum gaudium utriscq; pepererit, uelut cum ex amaro pharmaco cõsequitur gratissima sanitas. Quinto loco cum exemplo Macedonum, tum uarijs argumentis ac scripturarum testimonijs prouocat, ut pro sua quisq; facultate, proq; animi propensione conferat aliquid in subsidium sanctorum, qui Hierosolymis agebant, memor hoc sibi mandatum à Petro: ad hoc negocij missio Tito cum altero collega, ut plerique putant, Luca, quos commẽdat Corinthijs. Hæc agit cap. octauo & nono. Sexto, quos ante taxauit oblique, palàm insectatur pseudapostolos, qui fastu ac supercilio dignitatem ac maiestatem apostolicam præ se ferebant, Paulum in contemptum uocantes uelut humilem, ut qui cerdonicã exercuerit, uelut imperitum, & infantem, ad hæc toties cæsum, ac uexatum iniurijs. Aduersus hos autoritatem suam asserit apud Corinthios, testans nusquam sibi deesse autoritatem ac potestatem apostolicam, sed qua nolit uti, grauandis alijs, quemadmodũ cæteri, sed tantum ad commodum suorũ & Christi gloriam. Deinde præfatus ueniam stulticiæ, quod de se gloriosius quædam dicere cogeretur: primum æquat se summis apostolis: deinde præfert etiam, idq; multis nominibus, uel quod latius sparserit Euangelij doctrinã, uel quod unus gratuito eam tradiderit, neq; per se neq; per suos grauans Achaicos, uel quod plura perpessus sit Euangelij causa, quàm illorum quisquam: ea sibi gloriæ uertens, ob quæ quibusdam uidebatur contemptior. Porrò sermonis imperitiam agnoscens modestiæ causa, rerum scientiam sibi uindicat, ne quid uel hic desiderent. Postremo, quoniam pseudapostoli fictis angelorum uisionibus sese uenditabant apud simplices, Paulus ueram & insignem adducit uisionem, se raptum in tertium usq; cœlum, atq; illic edoctum, quæ captum hominum excedant. Hæc ferè cap. decimo, undecimo, & duodecimo. Septimo, ne per pseudapostolos relaberentur in pristina uitia, testatur sibi in animo esse, inuisere illos: cum autoritate interminans, ne tales eos offendat, ut sui dissimilis esse cogatur: aut ne, sicut epistola sæuire coactus est, ita præsens quoq; sæuire cogatur, quod ante hac non fecerit, cum suo iure potuisset. Hæc agit in calce capitis duodecimi, & cap. decimotertio. Græcorum inscriptiones testantur, hanc epistolã missam è Philippis per Titum & Lucam. Cæterum argumẽta, quæ nullo autore, sed commoda breuitate habentur in Latinis codicibus, testantur, per eosdem missam è Troade. Nam huius loci meminit capite secundo.

FINIS.

A

Αὖλος ἀπόστολος Ιησοῦ χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ, ⸗ τιμόθεος ὁ ἀδελφὸς τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ, τῇ οὔσῃ ἐν κορίνθῳ, σὺν τοῖς ἁγίοις πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐν ὅλῃ τῇ ἀχαΐᾳ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου Ιησοῦ χριστοῦ. Εὐλογητὸς ὁ θεὸς, καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν, καὶ θεὸς πάσης παρακλήσεως, ὁ παρακαλῶν ἡμᾶς ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ὑμῶν, εἰς τὸ δύνασθαι ἡμᾶς παρακαλεῖν, τοὺς ἐν πάσῃ θλίψει διὰ τῆς παρακλήσεως, ἧς παρακαλούμεθα αὐτοὶ ὑπὸ τοῦ θεοῦ. ὅτι καθὼς περισσεύει τὰ παθήματα τοῦ χριστοῦ εἰς ἡμᾶς, οὕτως διὰ χριστοῦ περισσεύει, καὶ ἡ παράκλησις ἡμῶν. εἴτε δὲ θλιβόμεθα ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως, καὶ σωτηρίας, τῆς ἐνεργουμένης ἐν ὑπομονῇ τῶν αὐτῶν παθημάτων, ὧν καὶ ἡμεῖς πάσχομεν, εἴτε παρακαλούμεθα ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως καὶ σωτηρίας, καὶ ἡ ἐλπὶς ἡμῶν βεβαία ὑπὲρ ὑμῶν, εἰδότες, ὅτι ὡσπερ κοινωνοί ἐστε τῶν παθημάτων, οὕτως καὶ τῆς παρακλήσεως.

B οὐ γὰρ θέλομεν ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοί, ὑπὲρ τῆς θλίψεως ἡμῶν, τῆς γενομένης ἡμῖν ἐν τῇ ἀσίᾳ, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐβαρήθημεν ὑπὲρ δύναμιν, ὥστε ἐξαπορηθῆναι ἡμᾶς καὶ τοῦ ζῆν, ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς, τὸ ἀπόκριμα τοῦ θανάτου ἐσχήκαμεν, ἵνα μὴ πεποιθότες ὦμεν ἐφ' ἑαυτοῖς, ἀλλ' ἐπὶ τῷ θεῷ. τῷ ἐγείροντι τοὺς νεκρούς, ὃς ἐκ τηλικούτου θανάτου ἐῤῥύσατο ἡμᾶς, καὶ ῥύεται. εἰς ὃν ἠλπίκαμεν, ὅτι καὶ ἔτι ῥύσεται, συνυπουργούντων καὶ ὑμῶν ὑπὲρ ἡμῶν τῇ δεήσει, ἵνα ἐκ πολλῶν πρόσωπων, τὸ εἰς ἡμᾶς χάρισμα, διὰ πολλῶν εὐχαριστηθῇ ὑπὲρ ἡμῶν. Η γὰρ καύχησις ἡμῶν αὕτη ἐστὶ τὸ μαρτύριον τῆς συνειδήσεως ἡμῶν, ὅτι ἐν ἁπλότητι καὶ εἰλικρινείᾳ θεοῦ, οὐκ

PAVLVS apostolus Iesu Christi per uoluntatem dei, ac Timotheus frater congregationi dei, quæ est Corinthi, unà cũ sanctis omnibus, qui sunt in tota Achaia. Gratia uobis & pax à deo patre nostro, & domio Iesu Christo. Benedictus deus, & pater domini nostri Iesu Christi, qui est pater misericordiarũ, & deus omnis consolationis, cõsolans nos in omni afflictione nostra, in hoc, ut possimus consolari, eos qui sunt in quauis afflictione, per consolationem, qua nosipsos consolatur deus. Quoniam sicut abundant afflictiones Christi in nobis, ita per Christum abundat & consolatio nostra. Siue aũt affligimur, id fit pro uestri consolatione ac salute, quæ operatr̃ in tolerantia earundem afflictionũ, quas & nos patimur, siue consolationẽ accipimus pro uestri cõsolatione ac salute, spes etiã nostra firma est pro nobis, cũ sciamus, quod quemadmodũ participes estis afflictionũ sic futuri sitis & cõsolationis. Nõ enim uolumus uos ignorare fratres, de afflictione nostra, quæ nobis accidit in Asia, quoniã supra modũ grauati fuimus supra uires adeo ut desperauerimꝰ etiã de uita. Quin ipsi in nobisipsis, sententiam mortis acceperamus, ne cõfideremus in nobisipsis, sed in deo qui ad uitã suscitat mortuos, qui ex tanta morte eripuit nos, & eripit: in quo spem fixã habemus, ꝙ & iam posthac ereptur⁹ sit, simul adiuuantibus et uobis, per depcationẽ pro nobis, ut ex multis personis, pro dono in nos collato, per multos gratiæ agant̃ pro nobis. nam gloriatio nostra hæc est, testimoniũ cõscientiæ nostræ, qd̃ cũ simplicitate & synceritate dei: non

PAVlus apostolus Iesu christi, per uoluntatem dei: & Timotheus frater ecclesiæ dei: quæ est Corinthi, cũ omnibꝰ sanctis qui sunt in uniuersa Achaia. Gratia uobis & pax a deo patre nostro & dño Iesu Christo. Benedictꝰ deꝰ & pr̃ dñi nostri Iesu Christi: pr̃ misericordiarũ & deus totius cõsolationis: qui cõsolat̃ nos in omni tribulatiõe nr̃a: ut possimꝰ & ipsi cõsolari eos qui in oñi pressura sunt per exhortationem qua exhortamur & ipsi a deo: q̃niã sicut abundant passiões Christi in nobis: ita & per Christũ abũdat cõsolatio nostra. Siue autẽ tribulamur pro uestra exhortatiõe & salute: siue cõsolamur pro uestra cõsolatione: siue exhortamur pro uestra exhortatiõe & salute quæ operat̃ tolerãtiam earundẽ passionum quas & nos patimur: ut spes nostra firma sit pro uobis. Sciẽtes quoniã sicut socij passionũ estis: sic eritis & cõsolatiõis: nõ enim uolumus ignorare uos fratres de tribulatione nr̃a quæ facta est in Asia: quoniã supra modũ grauati sumus supra uirtutẽ: ita ut tæderet nos etiã uiuere. Sed ipsi in nobismetipsis respõsum mortis habuimus: ut nõ simꝰ fidẽtes in nobis: sed in deo qui suscitat mortuos: qui de tantis periculis nos eripuit & eruit, in quẽ speramus: quoniã & adhuc eripiet adiuuãtibꝰ & uobis in oratiõe pro nobis: ut ex multarũ personis facierũ eius quæ in nobis est donationis: per multos gratiæ agant̃ ꝙ nobis. Nã gloria nostra hæc est testimoniũ conscientiæ nostræ: ꝙ in simplicitate cordis & sinceritate dei:

& non

οὐκ ἐν σοφίᾳ σαρκικῇ, ἀλλ' ἐν χάριτι θεοῦ ἀνεστράφημεν ἐν τῷ κόσμῳ, περισσοτέρως δὲ πρὸς ὑμᾶς.

Γ οὐ γὰρ ἄλλα γράφομεν ὑμῖν, ἀλλ' ἢ ἃ ἀναγινώσκετε, ἢ καὶ ἐπιγινώσκετε. ἐλπίζω δὲ, ὅτι καὶ ἕως τέλους ἐπιγνώσεσθε. καθὼς καὶ ἐπέγνωτε ἡμᾶς ἀπὸ μέρους, ὅτι καύχημα ὑμῶν ἐσμεν, καθάπερ καὶ ὑμεῖς ἡμῶν, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ. Καὶ ταύτῃ τῇ πεποιθήσει ἐβουλόμην πρὸς ὑμᾶς ἐλθεῖν πρότερον, ἵνα δευτέραν χάριν ἔχητε, καὶ δι' ὑμῶν διελθεῖν εἰς Μακεδονίαν, καὶ πάλιν ἀπὸ Μακεδονίας ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς. καὶ ὑφ' ὑμῶν προπεμφθῆναι εἰς τὴν Ἰουδαίαν. Τοῦτο οὖν βουλευόμενος, μή τι ἄρα τῇ ἐλαφρίᾳ ἐχρησάμην; ἢ ἃ βουλεύομαι, κατὰ σάρκα βουλεύομαι; ἵνα ᾖ παρ' ἐμοὶ τὸ ναὶ ναί. καὶ τὸ οὒ, οὔ. Πιστὸς δὲ ὁ θεὸς, ὅτι ὁ λόγος ἡμῶν ὁ πρὸς ὑμᾶς οὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὔ. Ὁ γὰρ τοῦ θεοῦ υἱὸς Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ ἐν ὑμῖν δι' ἡμῶν κηρυχθεὶς, δι' ἐμοῦ καὶ Σιλουανοῦ καὶ Τιμοθέου, οὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὔ, ἀλλὰ ναὶ ἐν αὐτῷ γέγονεν. ὅσαι γὰρ ἐπαγγελίαι θεοῦ, ἐν αὐτῷ τὸ ναί, καὶ ἐν αὐτῷ τὸ ἀμήν, τῷ θεῷ πρὸς δόξαν δι' ἡμῶν. Ὁ δὲ βεβαιῶν ἡμᾶς σὺν ὑμῖν εἰς Χριστὸν, καὶ χρίσας ἡμᾶς, θεὸς, ὁ καὶ σφραγισάμενος ἡμᾶς, καὶ δοὺς τὸν ἀρραβῶνα τοῦ πνεύματος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν.

Δ Ἐγὼ δὲ μάρτυρα τὸν θεὸν ἐπικαλοῦμαι ἐπὶ τὴν ἐμὴν ψυχὴν, ὅτι φειδόμενος ὑμῶν, οὐκέτι ἦλθον εἰς Κόρινθον. οὐχ ὅτι κυριεύομεν ὑμῶν τῆς πίστεως, ἀλλὰ συνεργοί ἐσμεν τῆς χαρᾶς ὑμῶν. τῇ γὰρ πίστει ἑστήκατε.

Ε Ἔκρινα δὲ ἐμαυτῷ τοῦτο, τὸ μὴ πάλιν ἐλθεῖν ἐν λύπῃ πρὸς ὑμᾶς. Εἰ γὰρ ἐγὼ λυπῶ ὑμᾶς, καὶ τίς ἐστιν ὁ εὐφραίνων με, εἰ μὴ ὁ λυπούμενος ἐξ ἐμοῦ; καὶ ἔγραψα ὑμῖν τοῦτο αὐτὸ, ἵνα μὴ ἐλθὼν, λύπην σχῶ, ἀφ' ὧν ἔδει με χαίρειν. πεποιθὼς ἐπὶ πάντας ὑμᾶς, ὅτι ἡ ἐμὴ χαρὰ πάντων ὑμῶν ἐστιν. ἐκ γὰρ πολλῆς θλίψεως, καὶ συνοχῆς καρδίας

nō ſapientia carnali, ſed per gratiā dei conuerſati fuerimus in mūdo, abundantius autē erga uos. Non enim alia ſcribimus uobis, quàm quæ legitis, aut etiā agnoſcitis. Spero autem, quod uſq; ad finē quoq; agnoſcetis, quemadmodū et agnouiſtis nos ex parte, quoniā gloria ueſtra ſumus, quemadmodum & uos noſtra, in die domini Ieſu. Et hac fiducia uolebam ad uos uenire prius, ut geminā apud uos inirem gratiam, & per uos pertranſire in Macedoniā, & rurſum à Macedonia uenire ad uos, ac à uobis deduci in Iudæam. Hoc igitur cū in animo uerſarem, nuncubi leuitate ſum uſus? aut num quæ cogito, ſecundū carnem cogito? Vt ſit apud me, quod eſt etiam, etiam: et quod eſt nō, non. Imò fidelis deus quod ſermo noſter erga uos, non fuit etiam, & nō. Nam dei filius Ieſus Chriſtus, qui inter uos per nos prædicatus eſt, per me, et Syluanū & Timotheum, non fuit etiam & non, ſed etiā per ipſum fuit. Quot quot enim ſunt promiſſiones dei, per ipſum ſunt etiam, & per ipſum amen, deo ad gloriā per nos. Porrò qui confirmat nos unà uobiſcū in Chriſtū: & qui unxit nos, deus eſt: qui etiam obſignauit nos, deditq; arrā ſpiritus in cordibus noſtris. Ego uero teſtem deum inuoco in animam meam, quod parcens uobis, nondum uenerim Corinthum, non quod dominemur uobis nomine fidei, ſed adiutores ſumꝰ gaudij ueſtri, nam fide ſtatis.

Sed decreui apud memetipſum hoc, non iterū cum dolore ad uos uenire. Nam ſi ego mœrore uos afficiam, & quis eſt qui exhilaret me, niſi is qui mœrore afficitur ex me? Et ſcripſi uobis hoc ipſum: ne ſi uenissem ad uos, dolorem caperem ex his, ex quibus oportebat me capere uoluptatē: fiduciā hanc habens erga uos omēs, quod meū gaudium omniū ueſtrū ſit. Nam ex multa afflictione & anxietate cordis

& nō in ſapiētia carnali: ſed in gratia dei cōuerſati ſumꝰ in hoc mūdo: abundantius autē ad uos. Nō enī alia ſcribimus uobis quā quæ legiſtis & cognouiſtis. Spero autem quod uſq; in finem cognoſcetis: ſicut & cognouiſtis nos ex parte: quia gloria ueſtra ſumꝰ ſicut & uos noſtra: in die dñi noſtri Ieſu Chriſti. Et hac cōfidētia uolui prius uenire ad uos ut ſecundam gratiā haberetis: et per uos tranſirem in Macedoniam: & iterū a Macedonia uenirem ad uos: & a uobis deduci in Iudæā. Cum ergo hoc uoluiſſem: nunqd leuitate uſus ſum? Aut quæ cogito, ſecundum carnem cogito: ut ſit apud me eſt & non? Fidelis aūt deus: quia ſermo noſter qui fuit apud uos: nō eſt in illo, eſt & nō: ſed eſt, in illo eſt. Dei enim filius Ieſus Chriſtus qui in uobis per nos prædicatus eſt: per me, & Siluanū & Timotheum nō fuit in illo, eſt & nō: ſed eſt in illo fuit. Quotquot enim promiſſiones dei ſunt in illo eſt. Ideo & per ipſum dicimus amē deo ad gloriā noſtrā. Qui autem cōfirmat nos uobiſcum in Chriſto & qui unxit nos deus & qui ſignauit nos & dedit pignus ſpiritus in cordibus noſtris. Ego autem teſtem deum inuoco in animam meā, quod parcēs uobis nō ueni ultra Corinthū: non quia dominamur fidei ueſtræ: ſed adiutores ſumus gaudij ueſtri. Nam fide ſtatis.

Statui autem hoc ipſum apud me: ne iterū in triſticia uenirem ad uos. Si eī ego cōtriſto uos: & quis eſt qui me lætificet, niſi qui contriſtatur ex me? Et hoc ipſum ſcripſi uobis: ut non cū uenero triſticiam ſuper triſticiam habeā: de quibus oportuerat me gaudere: confidens in oībus uobis: quia meum gaudium omnium ueſtrum eſt. Nam ex multa tribulatione & anguſtia II.

καρδίας ἔγραψα ὑμῖν, διὰ πολλῶν δακρύων, οὐχ ἵνα λυπηθῆτε, ἀλλὰ τὴν ἀγάπην ἵνα γνῶτε, ἣν ἔχω περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς. Εἰ δέ τις λελύπηκεν, οὐκ ἐμὲ λελύπηκεν, ἀλλὰ ἀπὸ μέρους, ἵνα μὴ ἐπιβαρῶ πάντας ὑμᾶς. ἱκανὸν τῷ τοιούτῳ ἡ ἐπιτιμία αὕτη, ἡ ὑπὸ τῶν πλειόνων. ὥστε τοὐναντίον μᾶλλον ὑμᾶς χαρίσασθαι, καὶ παρακαλέσαι, μή πως τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος. Διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς, κυρῶσαι εἰς αὐτὸν ἀγάπην. Εἰς τοῦτο γὰρ καὶ ἔγραψα, ἵνα γνῶ τὴν δοκιμὴν ὑμῶν, εἰ εἰς πάντα ὑπήκοοί ἐστε. ᾧ δέ τι χαρίζεσθε, κἀγώ. καὶ γὰρ ἐγὼ εἴ τι κεχάρισμαι, ᾧ κεχάρισμαι, δι' ὑμᾶς ἐν προσώπῳ χριστοῦ, ἵνα μὴ πλεονεκτηθῶμεν ὑπὸ τοῦ σατανᾶ. οὐ γὰρ αὐτοῦ τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν.

5 Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν Τρωάδα εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ, καὶ θύρας μοι ἀνεῳγμένης ἐν κυρίῳ, οὐκ ἔσχηκα ἄνεσιν τῷ πνεύματί μου, τῷ μὴ εὑρεῖν με τίτον τὸν ἀδελφόν μου, ἀλλὰ ἀποταξάμενος αὐτοῖς, ἐξῆλθον εἰς μακεδονίαν. τῷ δὲ θεῷ χάρις, τῷ πάντοτε θριαμβεύοντι ἡμᾶς ἐν τῷ χριστῷ, καὶ τὴν ὀσμὴν τῆς γνώσεως αὐτοῦ φανεροῦντι, δι' ἡμῶν ἐν παντὶ τόπῳ. ὅτι χριστοῦ εὐωδία ἐσμὲν τῷ θεῷ, ἐν τοῖς σῳζομένοις, καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις. οἷς μὲν ὀσμὴ θανάτου, εἰς θάνατον. οἷς δὲ ὀσμὴ ζωῆς, εἰς ζωήν. Καὶ πρὸς ταῦτα τίς ἱκανός; οὐ γάρ ἐσμεν ὡς οἱ πολλοὶ καπηλεύοντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ὡς ἐξ εἰλικρινείας, ἀλλ' ὡς ἐκ θεοῦ, κατέναντι τοῦ θεοῦ, ἐν χριστῷ λαλοῦμεν. Ἀρχόμεθα πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνειν. εἰ μὴ χρῄζομεν ὡς τινες συστατικῶν ἐπιστολῶν πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐξ ὑμῶν συστατικῶν; ἡ ἐπιστολὴ ἡμῶν, ὑμεῖς ἐστε, ἐγγεγραμμένη ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν γινωσκομένη καὶ ἀναγινωσκομένη ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων, φανερούμενοι, ὅτι ἐστὲ ἐπιστολὴ χριστοῦ, διακονηθεῖσα, ὑφ' ἡμῶν ἐγγεγραμμένη, οὐ μέλανι, ἀλλὰ πνεύματι θεοῦ ζῶντος,

οὐκ

cordis scripsi uobis, per multas lachrymas, non ut mœrore afficeremini, sed ut cognoscere tis charitatem, quam habeo abundantius erga uos. Quod si quis dolore affecit, nō me dolore affecit, sed ex parte, ne aggrauem omneis uos. Sufficit istiusmodi homini increpatio hæc, quæ facta est à pluribus: adeo ut ediuerso magis condonare debeatis & consolari: ne quo modo fiat, ut immodico dolore absorbeatur huiusmodi. Quapropter obsecro uos, efficite ut ualeat in illum charitas. Nam et in hoc scripseram ut cognoscerem probationē uestri an ad omnia obedientes sitis. Cui uero cōdonatis aliquid, et ego condono. Nam & ego si quid condonaui, cui condonaui, propter uos condonaui in cōspectu Christi, ne occuparemur à satana. Non enim illius cogitationes ignoramus. Cæterum cum uenissem Troadem in euangeliū Christi, & ostium mihi esset apertū per dominū, nō habui relaxationē spiritu meo, eo quod non inuenissem Titum fratrē meū sed dimissis illis abij in Macedoniā Deo aūt gratia, qui semper triumphat per nos in Christo, & odorē noticiæ suæ manifestat per nos in omni loco. Quoniā Christi bona fragrantia sumus deo, in his qui salui fiunt, & in his qui pereūt, his quidem odor mortis ad mortem, illis uero odor uitæ ad uitā. Et ad hæc quis idoneus? Non enim sumus ut plerique cauponantes sermonē dei, sed uelut ex synceritate, sed uelut ex deo in conspectu dei, per Christum loquimur. Incipimus rursus nosipsos cōmendare. Num egemus ut nōnulli cōmendatitijs epistolis apud uos, aut à uobis commendatitijs? Epistola nostra uos estis, inscripta in cordibus nostris: quæ intelligitur & legitur ab omnibus hominibus, dum declaratis, quod estis epistola Christi, submi nistrata, à nobis inscripta, non atramento, sed spiritu dei uiuentis,

non

cordis scripsi uobis per multas lachrimas: non ut cōtristemini: sed ut sciatis quam charitatē habeā abūdantius in uobis. Si quis aūt contristauit me: nō me contristauit: sed ex parte ut nō onerē oēs uos. Sufficit illi qui eiusmodi est obiurgatio hæc quæ fit a plurib⁹: ita ut ecōtrario magis donetis & cōsolemini: ne forte abūdantiori tristicia absorbeatur qui eiusmodi est. Propter qđ obsecro uos ut confirmetis in illum charitatē. Ideo enī & scripsi uobis ut cognoscam experimentum uestrū an in omnibus obedientes sitis. Cui autem aliquid donastis: & ego. Nam & ego quod donaui: si quid donaui propter uos in persona Christi: ut non circūueniamur a sathana. Nō enim ignoramus cogitationes eius. Cū uenissem autē Troadem propter euangelium Christi: et ostium mihi apertū esset in domino: nō habui requiē spiritui meo: eo quod nō inuenerim Titum fratrē meum: sed ualefaciēs eis: profectus sum in Macedoniā. Deo autē gratias qui semper triumphat nos in Christo Iesu: & odorem noticiæ suæ manifestat per nos in omni loco: quia Christi bonus odor sumus deo in his qui salui fiunt: & in his qui pereūt. Alijs quidem odor mortis in mortē: alijs autem odor uitæ in uitam. Et ad hæc quis tā idoneus? Nō enim sumus sicut plurimi adulterātes uerbū dei: sed ex sinceritate sicut ex deo coram deo in Christo loquimur. Incipimus iterū nosmetipsos cōmēdare. Aut nūquid egemus sicut quidā cōmēdaticijs epistolis ad uos aut ex uobis. Epistola nra uos estis scripta in cordibus nostris quæ scit̄ & legit̄ ab omnibus hominib⁹ manifestati: quoniā epistola estis Christi ministrata a nobis & scripta nō atramēto: sed spū dei uiui:

IIII.

non

οὐκ ἐν πλαξὶ λιθίναις, ἀλλ' ἐν πλαξὶ καρδίας σαρκίναις.

H Πεποίθησιν δὲ τοιαύτην ἔχομεν διὰ τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν θεόν, οὐχ ὅτι ἱκανοί ἐσμεν ἀφ' ἑαυτῶν λογίσασθαί τι ὡς ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ' ἡ ἱκανότης ἡμῶν ἐκ τοῦ θεοῦ. ὃς καὶ ἱκάνωσεν ἡμᾶς διακόνους καινῆς διαθήκης, οὐ γράμματος, ἀλλὰ πνεύματος. τὸ γὰρ γράμμα ἀποκτείνει, τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ. εἰ δὲ ἡ διακονία τοῦ θανάτου ἐν γράμμασιν, ἐντετυπωμένη ἐν λίθοις ἐγενήθη ἐν δόξῃ, ὥστε μὴ δύασθαι ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὸ πρόσωπον Μωϋσέως, διὰ τὴν δόξαν τοῦ προσώπου αὐτοῦ τὴν καταργουμένην, πῶς οὐχὶ μᾶλλον ἡ διακονία τοῦ πνεύματος ἔσται ἐν δόξῃ; εἰ γὰρ ἡ διακονία τῆς κατακρίσεως δόξα, πολλῷ μᾶλλον περισσεύει ἡ διακονία τῆς δικαιοσύνης ἐν δόξῃ. καὶ γὰρ οὐδὲ δεδόξασται τὸ δεδοξασμένον ἐν τούτῳ τῷ μέρει, ἕνεκεν τῆς ὑπερβαλλούσης δόξης. εἰ γὰρ τὸ καταργούμενον, διὰ δόξης, πολλῷ μᾶλλον τὸ μένον, ἐν δόξῃ. ἔχοντες οὖν τοιαύτην ἐλπίδα, πολλῇ παῤῥησίᾳ χρώμεθα, καὶ οὐ καθάπερ Μωϋσῆς ἐτίθει κάλυμμα ἐπὶ τὸ πρόσωπον ἑαυτοῦ, πρὸς τὸ μὴ ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὸ τέλος τοῦ καταργουμένου. ἀλλ' ἐπωρώθη τὰ νοήματα αὐτῶν. ἄχρι γὰρ τῆς σήμερον, τὸ αὐτὸ κάλυμμα ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῆς παλαιᾶς διαθήκης μένει, μὴ ἀνακαλυπτόμενον, ὅτι ἐν Χριστῷ καταργεῖται. ἀλλ' ἕως σήμερον, ἡνίκα ἀναγινώσκεται Μωσῆς κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν κεῖται. ἡνίκα δ' ἂν ἐπιστρέψῃ πρὸς Κύριον, περιαιρεῖται τὸ κάλυμμα. ὁ δὲ Κύριος τὸ πνεῦμά ἐστιν. οὗ δὲ τὸ πνεῦμα Κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθερία. ἡμεῖς δὲ πάντες ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν Κυρίου κατοπτριζόμενοι, τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν, καθάπερ ἀπὸ Κυρίου πνεύματος.

Θ Διὰ τοῦτο ἔχοντες τὴν διακονίαν ταύτην, καθὼς ἠλεήθημεν, οὐκ ἐκκακοῦμεν, ἀλλ' ἀπειπάμεθα τὰ κρυπτὰ

non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carneis. Fiduciam autē huiusmodi habemus per Christū erga deum, non quod idonei simus, ex nobisipsis cogitare quicq̄ tanquā ex nobisipsis: sed si ad aliquid idonei sumus, id ex deo est, qui & idoneos fecit nos ministros noui testamenti, nō literæ, sed spiritus. Nam litera occidit, spiritus autem uiuificat. Quod si administratio mortis in literis, deformata in saxis, fuit in gloria, adeo ut non possent oculos intendere filij Israel in faciem Moysi, propter gloriam uultus eius, quæ aboletur: cur non potius administratio spiritus erit in gloria? Nam si administratio condemnationis gloria, multo magis excellit administratio iustitiæ in gloria. Quandoquidem ne glorificatū quidem fuit, quod glorificatum est in hac parte, propter eminentem gloriam. Etenim si quod aboletur, fuit in gloria, multo magis id quod manet, est in gloria. Itaque cum habeamus huiusmodi spem, multa libertate utamur: & non, quemadmodū Moyses ponebat uelamen in facie sua, ne intenderent filij Israël in finem eius quod abolebatur. Sed obcæcati sunt sensus illorum. Nam usque ad diem hodiernum, idem uelamen in lectione ueteris testamenti manet, nec tollitur uelum, quod per Christum aboletur. Sed ad hunc usque diem, cum legitur Moyses, uelamen cordibus illorum impositum est. At ubi conuersi fuerint ad dominū, tolletur uelamen. Dominus autem spiritus est. Porrò ubi spiritus domini, ibi libertas. Nos autem omnes retecta facie, gloriam domini in speculo repræsentantes, ad eandem imaginem transformamur à gloria in gloriam, tanquam à domini spiritu.

Propterea cū ministeriū hoc habeamus, ut nostri misertus est deus, haud degeneramus, sed reiecimus occulta

non in tabulis lapideis. sed in tabulis cordis carnalib⁹. Fiduciam autem talem habemus per Christū ad deum. Non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex deo est. Qui & idoneos nos fecit ministros noui testamenti: nō littera sed spiritu. Littera enim occidit: spiritus autem uiuificat. Quod si ministratio mortis litteris deformata in lapidibus fuit in gloria: ita ut non possent intendere filij Israel in faciē Moysi propter gloriā uultus eius quæ euacuatur: quomodo nō magis ministratio spiritus erit in gloria? Nam si ministratio damnationis in gloria est: multo magis abundat ministerium iusticiæ in gloria. Nam nec glorificatum est quod claruit in hac parte: propter excellentem gloriam. Si enim quod euacuatur per gloriam est: multomagis quod manet in gloria est. Habentes igitur talem spem multa fiducia utimur. Et nō sicut Moyses ponebat uelamen super faciem suam: ut non intenderent filij Israel in faciem eius quod euacuatur: sed obtusi sunt sensus eorum. Vsque in hodiernum diem idipsum uelamen in lectione ueteris testamenti manet non reuelatum quod in Christo euacuatur: sed usque in hodiernū diem cum legitur Moyses, uelamē positum est super cor eorum. Cum autem cōuersus fuerit ad deum, auferetur uelamē. Dominus autem spiritus est. Vbi autem spiritus domini: ibi libertas. Nos uero omnes reuelata facie gloriam domini speculantes, in eandem imaginem transformamur a claritate in claritatem tanquā a domini spiritu. Ideo habentes hanc administrationem, iuxta quod misericordiā consecuti sumus nō deficimus: sed abdicamus

IIII.

κρυπτὰ τῆς αἰσχύνης, μὴ περιπατοῦντες ἐν πανουργίᾳ, μηδὲ δολοῦντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τῇ φανερώσει τῆς ἀληθείας, συνιστῶντες ἑαυτοὺς πρὸς πᾶσαν συνείδησιν ἀνθρώπων, ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

3 Εἰ δὲ καὶ ἔστι κεκαλυμμένον τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν, ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις ἐστὶ κεκαλυμμένον, ἐν οἷς ὁ θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου ἐτύφλωσε τὰ νοήματα τῶν ἀπίστων, εἰς τὸ μὴ αὐγάσαι αὐτοῖς τὸν φωτισμὸν τοῦ εὐαγγελίου τῆς δόξης τοῦ χριστοῦ, ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ. οὐ γὰρ ἑαυτοὺς κηρύσσομεν, ἀλλὰ χριστὸν ἰησοῦν κύριον, ἑαυτοὺς δὲ δούλους ὑμῶν διὰ ἰησοῦν. ὅτι ὁ θεὸς, ὁ εἰπὼν ἐκ σκότους φῶς λάμψαι, ὃς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, πρὸς φωτισμὸν τῆς γνώσεως, τῆς δόξης τοῦ θεοῦ ἐν προσώπῳ ἰησοῦ χριστοῦ. ἔχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσιν, ἵνα ἡ ὑπερβολὴ τῆς δυνάμεως ᾖ τοῦ θεοῦ, καὶ μὴ ἐξ ἡμῶν, ἐν παντὶ θλιβόμενοι, ἀλλ' οὐ στενοχωρούμενοι· ἀπορούμενοι, ἀλλ' οὐκ ἐξαπορούμενοι· διωκόμενοι, ἀλλ' οὐκ ἐγκαταλειπόμενοι· καταβαλλόμενοι, ἀλλ' οὐκ ἀπολλύμενοι· πάντοτε τὴν νέκρωσιν τοῦ κυρίου ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι περιφέροντες, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι ἡμῶν φανερωθῇ.

3a Ἀεὶ γὰρ ἡμεῖς οἱ ζῶντες, εἰς θάνατον παραδιδόμεθα διὰ ἰησοῦν, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ ἰησοῦ φανερωθῇ ἐν τῇ θνητῇ σαρκὶ ἡμῶν. ὥστε ὁ μὲν θάνατος ἐν ἡμῖν ἐνεργεῖται, ἡ δὲ ζωὴ ἐν ὑμῖν. ἔχοντες δὲ τὸ αὐτὸ πνεῦμα τῆς πίστεως, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἐπίστευσα, διὸ ἐλάλησα. καὶ ἡμεῖς πιστεύομεν, διὸ καὶ λαλοῦμεν, εἰδότες, ὅτι ὁ ἐγείρας τὸν κύριον ἰησοῦν, καὶ ἡμᾶς διὰ ἰησοῦ ἐγερεῖ, καὶ παραστήσει σὺν ὑμῖν. τὰ γὰρ πάντα δι' ὑμᾶς, ἵνα ἡ χάρις πλεονάσασα, διὰ τῶν πλειόνων τὴν εὐχαριστίαν, περισσεύσῃ εἰς τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ. Διὸ οὐκ ἐγκακοῦμεν, ἀλλ' εἰ καὶ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἔσωθεν ἀνακαινοῦται ἡμέρα καὶ ἡμέρα. Τὸ γὰρ παραυτίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως ἡμῶν

occultamenta dedecoris, nō uersantes per astutiam, neq; dolo tractantes uerbū dei, sed manifestatione ueritatis, cōmendantes nos ipsos apud omnē cōscientiā hominū, in conspectu dei. Quod si adhuc uelatum est euangelium nostrū, in his qui pereunt, uelatū est: in quibus deus huius seculi excæcauit sensus incredulorum, ne illucesceret illis lumen euangelij gloriæ Christi, qui est imago dei. Non enim nosipsos prædicamus sed Christum Iesum dominum: nos autē seruos uestros propter Iesum. Quoniā deus est, qui iussit è tenebris lucē illucescere, qui luxit in cordibus nostris, ad illuminationem cognitionis gloriæ dei, in facie Iesu Christi. Habemꝰ autem thesaurum hunc in testaceis uasculis, ut uirtutis eminentia sit dei, & non ex nobis, dum in omnibus premimur, at nō anxij reddimur: laboramus, at nō destituimur: persecutionem patimur, at nō in ea deserimur: dejcimur, at nō perimus: semper mortificationem domini Iesu in corpore circumferentes, ut & uita Iesu in corpore nostro manifestetur.

Semper em̄ nos qui uiuimus, in mortem tradimur propter Iesum, ut & uita Iesu manifestetur in mortali carne nostra. Itaque mors quidem in nobis agit, uita uero in uobis. Cæterum cum habeamus eundem spiriritum fidei, iuxta illud quod scriptum est: Credidi, & ideo locutus sum: & nos credimus, quapropter & loquimur, scientes, quod qui suscitauit dn̄m Iesum, nos quoq; per Iesum suscitabit, et cōstituet uobiscū. Nā omnia propter uos, ut beneficiū quod exūdauit, pluribus gratias agentibus, exuberet in gloriā dei. Propterea non defatigamur, sed quamuis externus homo noster corrūpitur, internus tamen renouatur in dies singulos. Nam momentanea leuitas afflictionis nostræ

occulta dedecoris: nō ambulātes in astutia: neq; adulterantes uerbū dei: sed in manifestatione ueritatis, cō mendantes nosmetipsos ad omnem conscientiā hominum corā deo. Quod si etiam opertum est euāgelium nostrū, in his qui pereūt est opertū: in quibus deus huius sæculi excæcauit mētes infidelium ut nō fulgeat illuminatio euangelij gloriæ Christi qui est imago dei. Nō enim nosmetipsos prædicamus: sed Iesum Christum dominū nostrū. Nos autē seruos uestros per Iesum: quoniā deus qui dixit de tenebris lucē splendescere: ipse illuxit in cordibus nostris ad illuminationem sciētiæ claritatis dei in facie Christi Iesu. Habemus aūt thesaurū istum in uasis fictilibus, ut sublimitas sit uirtutis dei: & nō ex nobis. In omnibus tribulationem patimur: sed non angustiamur. Aporiamur: sed nō destituimur. Persecutionē patimur: sed nō derelinquimur. Humiliamur: sed nō confundimur. Dejcimur: sed nō perimus. Sēper mortificationem Iesu Christi in corpore nostro circūferētes: ut & uita Iesu manifestet in corporibus nr̄is. Sēper enī nos qui uiuimus in mortē tradimur ꝓpter Iesum: ut & uita Iesu manifestet in carne nostra mortali. Ergo mors in nobis operat̄: uita aūt in uobis. Habentes aūt eundē spiritum fidei: sicut scriptū est: Credidi ꝓpter qd̄ locutus sum: & nos credimus ꝓpter qd̄ & loquimur: sciētes quoniā qui suscitauit Iesum: & nos cū Iesu suscitabit, & cōstituet uobiscū. Oīa enī ꝓpter uos: ut gr̄a abūdās per multos in gratiarū actiōe abūdet in gloriā dei. Propter qd̄ nō deficimꝰ. Sed licet is qui foris est nr̄ homo corrūpat̄: tamē is qui intus est renouat̄ de die in diē. Id enim qd̄ in præsenti est momētaneū & leue tribulatiōis nostræ:

μῶμ καθ' ὑπερβολὴν, εἰς ὑπερβολὴν αἰώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται ἡμῖν, μὴ σκοπόντων ἡμῶν, τὰ βλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα. τὰ γὰρ βλεπόμενα πρόσκαιρα, τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα, αἰώνια.

ιβ Οἴδαμεν γὰρ, ὅτι ἐὰν ἡ ἐπίγεος ἡμῶν οἰκία τοῦ σκήνους καταλυθῇ, οἰκοδομὴν ἐκ θεοῦ ἔχομεν, οἰκίαν ἀχειροποίητον, αἰώνιον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ γὰρ ἐν τούτῳ στενάζομεν, τὸ οἰκητήριον ἡμῶν τὸ ἐξ οὐρανοῦ, ἐπενδύσασθαι ἐπιποθοῦντες. εἴ γε καὶ ἐνδυσάμενοι, οὐ γυμνοὶ εὑρεθησόμεθα. καὶ γὰρ οἱ ὄντες ἐν τῷ σκήνει, στενάζομεν βαρούμενοι, * ἐφ' ᾧ οὐ θέλομεν ἐκδύσασθαι, ἀλλ' ἐπενδύσασθαι, ἵνα καταποθῇ τὸ θνητὸν ὑπὸ τῆς ζωῆς. ὁ δὲ κατεργασάμενος ἡμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, θεός, ὁ καὶ δοὺς ἡμῖν τὸν ἀρραβῶνα τοῦ πνεύματος. θαρροῦντες οὖν πάντοτε, καὶ εἰδότες, ὅτι ἐνδημοῦντες ἐν τῷ σώματι, ἐκδημοῦμεν ἀπὸ τοῦ κυρίου. διὰ πίστεως γὰρ περιπατοῦμεν, οὐ διὰ εἴδους.

ιγ Θαρροῦμεν δὲ καὶ εὐδοκοῦμεν μᾶλλον ἐκδημῆσαι ἐκ τοῦ σώματος, καὶ ἐνδημῆσαι πρὸς τὸν κύριον. διὸ καὶ φιλοτιμούμεθα, εἴτε ἐνδημοῦντες, εἴτε ἐκδημοῦντες, εὐάρεστοι αὐτῷ εἶναι. τοὺς γὰρ πάντας ἡμᾶς φανερωθῆναι δεῖ ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κομίσηται ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ σώματος, πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὸν, εἴτε κακόν. εἰδότες οὖν τὸν φόβον τοῦ κυρίου, ἀνθρώπους πείθομεν, θεῷ δὲ πεφανερώμεθα. ἐλπίζω δὲ καὶ ἐν ταῖς συνειδήσεσιν ὑμῶν πεφανερῶσθαι. οὐ γὰρ πάλιν ἑαυτοὺς συνίστανομεν ὑμῖν, ἀλλὰ ἀφορμὴν διδόντες ὑμῖν καυχήματος ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα ἔχητε πρὸς τοὺς ἐν προσώπῳ καυχωμένους, καὶ οὐ καρδίᾳ. εἴτε γὰρ ἐξέστημεν, θεῷ, εἴτε σωφρονοῦμεν, ὑμῖν. ἡ γὰρ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ συνέχει ἡμᾶς, κρίναντας τοῦτο, ὅτι εἰ εἷς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἄρα οἱ πάντες ἀπέθανον. καὶ ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἵνα οἱ ζῶντες μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶσιν, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντι

stræ mire, supra modũ æternũ pondus gloriæ parit nobis, dum nõ spectamus ea quæ uidentur, sed ea quæ non uidentur. Nam quæ uidentur, temporaria sunt: at quæ nõ uidentur, æterna. Scimus enim quòd si terrenũ nostrum domicilium huius tabernaculi destructũ fuerit, ædificationem ex deo habemus, domicilium nõ manufactũ, æternum in cœlis. Nam in hoc gemimus, domicilio nostro quod è cœlo est, superindui desiderantes. Si tamẽ induti, non nudi reperiemur. Etenim qui sumus in hoc tabernaculo, gemimus onerati: propterea quod nolimus exui, sed superindui, ut absorbeatur mortalitas à uita. Porrò qui paratuit nos in hoc ipsum, deus est: qui idem dedit nobis arrabonem spiritus. Itaq; bono animo sumus semper, & scimus, quod cum domi sumus in corpore, peregrinamur à deo. Per fidem enim ambulamus, nõ per speciem. Cõfidimus autem & probamus magis, peregre abesse à corpore: & præsentes adesse apud deum. Quapropter cõtendimus, siue domi præsentes, siue foris peregre agentes, ut illi placeamus. Omnes enim nos manifestari oportet corã tribunali Christi, ut reportet unusquisq; ea quæ fiũt per corpus, iuxta id quod fecit, siue bonum, siue malũ. Scientes igitur terrorem illum domini, suademus hominibus, deo uero manifesti sumus. Spero autem nos & in cõscientijs uestris manifestos esse. Non enim iterum nosipsos cõmendamus uobis, sed occasionẽ damus uobis gloriandi de nobis, ut aliquid habeatis aduersus eos, qui in facie gloriãtur, & nõ in corde. Nam siue insanimus, deo insanimus: siue sani sumus, uobis sani sumus. Charitas enim Christi constringit nos, iudicantes illud, quod si unus pro omnibus mortuus fuit, ergo omnes mortui fuerũt: & pro omnibus mortuus est, ut qui uiuunt, posthac nõ sibi uiuãt, sed ei qui pro ipsis mortuus

stræ: supra modũ in sublimitate æternum gloriæ põdus operatur in nobis: nõ cõtẽplãtibus nobis quæ uidentur: sed quæ nõ uidentur. Quæ enim uidentur, tẽporalia sunt: quæ aũt nõ uidentur, æterna sunt.

V. Scimus enim quoniã si terrestris domus nra huius habitatiõis dissoluat: qd' ædificationẽ ex deo habem⁹ domum nõ manufactam: sed æternã in cœlis. Nã & in hoc ingemiscim⁹ habitationẽ nostrã quæ de cœlo est superindui cupiẽtes: si tamẽ uestiti & non nudi inueniamur. Nã & qui sumus in hoc tabernaculo ingemiscim⁹ grauati: eo qd' nolumus expoliari, sed superuestiri: ut absorbeat quod mortale est a uita. Qui autẽ efficit nos in hocipsũ deus qui dedit nobis pignus spũs. Audentes igitur semper & sciẽtes quoniam dum sumus in hoc corpore, peregrinamur a dño. Per fidẽ enim ambulamus & nõ per speciẽ. Audemus autem & bonã uolũtatẽ habemus magis pegrinari a corpore & præsentes esse ad dominũ: & ideo contendimus siue absentes siue præsentes placere illi. Oẽs enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi: ut referat unusquisq; ꝓpria corporis prout gessit, siue bonũ, siue malum. Sciẽtes ergo timorem domini hominibus suademus: deo autẽ manifesti sumus. Spero autẽ & in conscientijs uestris manifestos nos esse. Non iterum commendamus nos uobis: sed occasionẽ damus uobis gloriandi pro nobis: ut habeatis ad eos qui in facie gloriãtur & non in corde. Siue enim mente excedimus deo: siue sobrij sum⁹ uobis. Charitas enim Christi urget nos æstimantes hoc: quoniam si unus pro omnibus mortuus est: ergo omnes mortui sunt. Et pro omnibus mortuus est Christus, ut & qui uiuunt: iam nõ sibi uiuant, sed ei qui ꝓ ipsis mortuus

tuus

θανόντι καὶ ἐγερθέντι. ὥστε ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ νῦν οὐδένα οἴδαμεν κατὰ σάρκα. εἰ δὲ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα χριστόν, ἀλλὰ νῦν οὐκέτι γινώσκομεν.

17 Ὥστε εἴ τις ἐν χριστῷ, καινὴ κτίσις, τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε καινὰ τὰ πάντα. τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ, τοῦ καταλλάξαντος ἡμᾶς ἑαυτῷ διὰ Ιησοῦ χριστοῦ, καὶ δόντος ἡμῖν τὴν διακονίαν τῆς καταλλαγῆς. ὡς ὅτι θεὸς ἦν ἐν χριστῷ, κόσμον καταλλάσσων ἑαυτῷ, μὴ λογιζόμενος αὐτοῖς τὰ παραπτώματα αὐτῶν, καὶ θέμενος ἐν ἡμῖν τὸν λόγον τῆς καταλλαγῆς. ὑπὲρ χριστοῦ οὖν πρεσβεύομεν, ὡς τοῦ θεοῦ παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν. δεόμεθα ὑπὲρ χριστοῦ, καταλλάγητε τῷ θεῷ. τὸν γὰρ μὴ γνόντα ἁμαρτίαν ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησεν, ἵνα ἡμεῖς γινώμεθα δικαιοσύνη θεοῦ ἐν αὐτῷ.

13 Συνεργοῦντες δὲ καὶ παρακαλοῦμεν, μὴ εἰς κενὸν τὴν χάριν τοῦ θεοῦ δέξασθαι ὑμᾶς. λέγει γάρ, καιρῷ δεκτῷ ἐπήκουσά σου, καὶ ἐν ἡμέρᾳ σωτηρίας ἐβοήθησά σοι. ἰδοὺ νῦν καιρὸς εὐπρόσδεκτος, ἰδοὺ νῦν ἡμέρα σωτηρίας. μηδεμίαν ἐν μηδενὶ διδόντες προσκοπήν, ἵνα μὴ μωμηθῇ ἡ διακονία, ἀλλ' ἐν παντὶ συνιστῶντες ἑαυτοὺς ὡς θεοῦ διάκονοι, ἐν ὑπομονῇ πολλῇ, ἐν θλίψεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν στενοχωρίαις, ἐν πληγαῖς, ἐν φυλακαῖς, ἐν ἀκαταστασίαις, ἐν κόποις, ἐν ἀγρυπνίαις, ἐν νηστείαις, ἐν ἁγνότητι, ἐν γνώσει, ἐν μακροθυμίᾳ, ἐν χρηστότητι, ἐν πνεύματι ἁγίῳ, ἐν ἀγάπῃ ἀνυποκρίτῳ, ἐν λόγῳ ἀληθείας, ἐν δυνάμει θεοῦ, διὰ τῶν ὅπλων τῆς δικαιοσύνης τῶν δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν, διὰ δόξης καὶ ἀτιμίας, διὰ δυσφημίας καὶ εὐφημίας. ὡς πλάνοι, καὶ ἀληθεῖς. ὡς ἀγνοούμενοι, καὶ ἐπιγινωσκόμενοι. ὡς ἀποθνήσκοντες, καὶ ἰδοὺ ζῶμεν. ὡς παιδευόμενοι, καὶ μὴ θανατούμενοι. ὡς λυπούμενοι, ἀεὶ δὲ χαίροντες. ὡς πτωχοί, πολλοὺς δὲ πλουτίζοντες. ὡς μηδὲν ἔχοντες, καὶ πάντα κατέχοντες.

11 Τὸ στόμα ἡμῶν ἀνέῳγε πρὸς ὑμᾶς κορίνθιοι

tuus est & resurrexit. Itaque nos posthac neminē nouimus secundum carnem. Porrò etiamsi cognouimus Christum secundum carnem, nunc tamen nō amplius nouimus. Proinde si quis est in Christo, noua creatura est. Vetera præterierunt, ecce noua facta sunt omnia. Omnia autē ex deo: qui reconciliauit nos sibi per Iesum Christum, deditq; nobis ministerium reconciliationis: quandoquidem deus erat in Christo, mundū reconcilians sibi, non imputans eis peccata sua, & posuit in nobis sermonem reconciliationis. Itaq; nomine Christi legatione fungimur: tanquā deo uos obsecrante per nos, rogamus pro Christo, recōciliemini deo: eum enim qui non nouit peccatū, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur iustitia dei per illum.

Quin & adiuuantes obsecramus, ne in uacuū gratiam dei receperitis. Dicit enim: In tempore accepto exaudiui te, & in die salutis succurri tibi. Ecce nūc tempus acceptum, ecce nunc dies salutis. Ne quā usquam demus offensionem, ne reprehendat ministeriū, sed in omībus cōmendemus nos ipsos ut dei ministri, in tolerantia multa, in afflictionibus, in necessitatibus, in anxietatibus, in plagis, in carceribus, in seditionibus, in laboribus, in uigilijs, in ieiunijs, in puritate, in scientia, in animi lenitate, in benignitate, in spiritu sancto, in charitate non simulata, in sermone ueritatis, in potētia dei, per arma iustitiæ dextra ac sinistra, per gloriā & ignominiā, per conuitia et laudes, quasi impostores, & tamen ueraces: quasi ignoti, & tamen noti: quasi morientes & ecce uiuimus: quasi correpti, & nō occisi: quasi dolentes, semp tamen gaudentes: quasi pauperes, multos tamē ditantes: ut nihil habentes, & tamē omia possidentes Os nostrū apertum est erga uos Corinthij.

tuus est & resurrexit. Itaq; nos ex hoc neminem nouimus secundū carnem. Etsi cognouimus secundū carnem Christū: sed nunc iam non nouimus. Si qua ergo in Christo noua creatura, uetera transierūt: ecce facta sunt omnia noua. Omia autem ex deo qui nos reconciliauit sibi per Christū: et dedit nobis ministeriū recōciliationis. Quoniā quidem deus erat in Christo mundum recōcilians sibi: nō reputās illis delicta ipsorū: & posuit in nobis uerbū recōciliationis. Pro Christo ergo legatione fungimur tanquā deo exhortāte per nos. Obsecramus pro Christo, recōciliamini deo. Eum qui nō nouerat peccatū pro nobis peccatū fecit: ut nos efficeremur iusticia dei in ipso.

Adiuuantes autē exhor VI. tamur: ne inuacuū gratiam dei recipiatis. Ait em: Tempore accepto exaūdiui te: et in die salutis adiuui te. Ecce nūc tempus acceptabile: ecce nunc dies salutis. Nemini dantes ullam offensionē, ut nō uituperetur ministerium nostrum: sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut dei ministros. In multa patientia: in tribulationibus: in necessitatibus: in angustijs: in plagis: in carceribus: in seditionibus: in laboribus: in uigilijs: in ieiunijs. In castitate: in scientia: in longanimitate: in suauitate: in spiritusancto: in charitate nō ficta: in uerbo ueritatis: in uirtute dei. Per arma iusticiæ a dextris & a sinistris per gloriam & ignobilitatem: per infamiam & bonam famam. Vt seductores & ueraces: sicut qui ignoti & cogniti: quasi morientes, & ecce uiuimus: ut castigati & non mortificati. Quasi tristes, semper autem gaudētes. Sicut egentes: multos autem locupletantes. Tanquam nihil habentes: & omnia possidentes. Os nostrū patet ad uos

o Corin

κορίνθιοι. ἡ καρδία ἡμῶν πεπλάτυται. οὐ στενοχωρεῖσθε ἐν ἡμῖν, στενοχωρεῖσθε δὲ ἐν τοῖς σπλάγχνοις ὑμῶν. τὴν δὲ αὐτὴν ἀνταμοιβὴν ὡς τέκνοις λέγω. πλατύνθητε καὶ ὑμεῖς, μὴ γίνεσθε ἑτεροζυγοῦντες ἀπίστοις. τίς γὰρ μετοχὴ δικαιοσύνῃ καὶ ἀνομίᾳ; τίς δὲ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; τίς δὲ συμφώνησις χριστῷ πρὸς βελίαρ; ἢ τίς μερὶς πίστῳ μετὰ ἀπίστου; τίς δὲ συγκατάθεσις ναῷ θεοῦ μετὰ εἰδώλων; ὑμεῖς γὰρ ναὸς θεοῦ ἐστε ζῶντος, καθὼς εἶπεν ὁ θεός. ὅτι ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐμπεριπατήσω, καὶ ἔσομαι αὐτῶν θεός. καὶ αὐτοὶ ἔσονταί μοι λαός. διὸ ἐξέλθετε ἐκ μέσου αὐτῶν, καὶ ἀφορίσθητε, λέγει κύριος. καὶ ἀκαθάρτου μὴ ἅπτεσθε, κἀγὼ εἰσδέξομαι ὑμᾶς, καὶ ἔσομαι ὑμῖν εἰς πατέρα, καὶ ὑμεῖς ἔσεσθέ μοι εἰς υἱοὺς καὶ θυγατέρας, λέγει κύριος παντοκράτωρ.

ταύτας οὖν ἔχοντες τὰς ἐπαγγελίας ἀγαπητοί, καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, ἐπιτελοῦντες ἁγιωσύνην ἐν φόβῳ θεοῦ. χωρήσατε ἡμᾶς. οὐδένα ἠδικήσαμεν, οὐδένα ἐφθείραμεν, οὐδένα ἐπλεονεκτήσαμεν. οὐ πρὸς κατάκρισιν λέγω. προείρηκα γάρ, ὅτι ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν ἐστε εἰς τὸ συναποθανεῖν καὶ συζῆν. πολλή μοι παῤῥησία πρὸς ὑμᾶς, πολλή μοι καύχησις ὑπὲρ ὑμῶν. πεπλήρωμαι τῇ παρακλήσει, ὑπερπερισσεύομαι τῇ χαρᾷ ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν. καὶ γὰρ ἐλθόντων ἡμῶν εἰς μακεδονίαν, οὐδεμίαν ἔσχηκεν ἄνεσιν ἡ σὰρξ ἡμῶν, ἀλλ' ἐν παντὶ θλιβόμενοι. ἔξωθεν μάχαι, ἔσωθεν φόβοι. ἀλλ' ὁ παρακαλῶν τοὺς ταπεινούς, παρεκάλεσεν ἡμᾶς ὁ θεὸς ἐν τῇ παρουσίᾳ τίτου. οὐ μόνον δὲ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ παρακλήσει, ᾗ παρεκλήθη ἐφ' ὑμῖν, ἀναγγέλλων ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἐπιπόθησιν, τὸν ὑμῶν ὀδυρμόν, τὸν ὑμῶν ζῆλον ὑπὲρ ἐμοῦ, ὥστε με μᾶλλον χαρῆναι. ὅτι εἰ καὶ ἐλύπησα ὑμᾶς ἐν τῇ ἐπιστολῇ, οὐ μεταμέλομαι, εἰ καὶ μετεμελόμην.

βλέπω

Corinthij. Cor noſtrū dilatatū eſt. Non eſtis anguſti in nobis, ſed anguſti eſtis in uiſceribus ueſtris. Eādem aūt remunerationē, ut à filijs exigo. Dilatemini & uos, ne ducatis iugum cū incredulis. Q d' enim conſortiū iuſticiæ cum iniuſticia? aut quæ cōmunio luci cum tenebris? aut quæ cōcordia Chriſto cū Belial? aut quæ pars fideli cū infideli? aut quid conuenit tēplo dei cū ſimulacris? Nam uos templū eſtis dei uiuentis, quēadmodum dixit deus: Inhabitabo in illis, & inambulabo, & ero illorum deus: & ipſi erunt mihi populus. Quapropter exite de medio illorū, & ſeparemini ab illis: dicit dominus: & immūdum ne tetigeritis, & ego ſuſcipiā uos, & ero uobis loco patris, & uos eritis mihi uice filiorū ac filiarum: dicit dominus omnipotēs.

Has igitur promiſſiones cū habeamus chariſſimi, mūdemus noſipſos ab omni inquinamento carnis ac ſpiritus, perficiētes ſanctimoniam cū timore dei. Capaces eſtote noſtri: neminē læſimus, neminē corrupimus, neminem fraudauimus. Nō hoc ad cōdemnationem ueſtri dico. Siquidē iam ante dixi uobis, quod in cordibus noſtris eſtis ad commoriendū & cōuiuendum. Multa mihi fiducia erga uos multa mihi gloriatio de uobis, impletus ſum cōſolatione, uehementer exundo gaudio in omni afflictione noſtra. Etenim cum uenisſemus in Macedoniā, nullam habuit relaxationē caro noſtra, ſed in oīmbus affligebamur. Foris pugnæ, intus terrores. Verū qui conſolatur humiles, cōſolatus eſt nos deus per aduentū Titi. Nō ſolum autem per aduentū illius, uerūetiam per conſolationē, quā ille acceperat de uobis, cū annūciaret nobis ueſtrum deſideriū, ueſtrum fletū, ueſtrum pro me ſtudium, adeo ut magis gauiſus fuerim. Nam etiāſi contriſtaui uos per epiſtolam, nō me pœnitet, tametſi pœnituerat.

Video

o Corinthij: cor noſtrū dilatatū eſt. Non anguſtiamini in nobis: anguſtiamini autē in uiſceribꝰ uīris. Eandē aūt habētes remūerationē: tāq̄ filijs dico, dilatamini & uos Nolite iugū ducere cū infidelibꝰ. Quæ enī participatio iuſticiæ cū iniqtate: aut quæ ſocietas luci ad tenebras? Quæ aūt conuentio Chriſti ad belial? Aut quæ pars fideli cū infideli? Qui aūt cōſenſus tēplo dei cum idolis? Vos enī eſtis templū dei uiui, ſicut dicit deꝰ: Q m inhabitabo in illis & inambulabo inter eos: & ero illorum deus: & ipſi erūt mihi populus. Propter qd' exite de medio corū: & ſeparamini dicit dīs: & immundū ne tetigeritis: et ego recipiā uos & ero uobis in patrē: & uos eritis mihi in filios & filias: dicit dominus omnipotēs.

Has ergo habētes, pmiſ- VII.
ſiōes chariſſimi: mūdemus nos ab omni inquinamēto carnis & ſpūs, perficiētes ſanctificationem in timore dei. Capite nos. Neminem læſimus: neminē corrupimus: neminē circūuenimus. Nō ad cōdemnationē ueſtram dico. Prædiximus enī quod in cordibus noſtris eſtis ad commoriēdum & ad conuiuendum. Multa mihi fiducia eſt apud uos: multa mihi gloriatio pro uobis. Repletus ſum cōſolatione: ſuperabundo gaudio: in omni tribulatione ueſtra. Nā & cum uenisſemus in Macedoniam: nullam requiem habuit caro noſtra: ſed omnem tribulationē paſſi ſumus. Foris pugnæ: intus timores. Sed qui cōſolat humiles cōſolatus eſt nos deus in aduētu Titi. Nō ſolum autē in aduētu eius: ſed etiā in cōſolatiōe in qua cōſolatus eſt in uobis, referēs nobis ueſtrū deſiderium: ueſtrum fletū: ueſtrā æmulationem pro me: ita ut magis gauderē. Quoniā & ſi contriſtaui uos in epiſtola, nō me pœnitet. Et ſi pœniteret

uidens

βλέπω γάρ, ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἐκείνη, εἰ καὶ πρὸς ὥραν, ἐλύπησεν ὑμᾶς. νῦν χαίρω, οὐχ ὅτι ἐλυπήθητε, ἀλλ' ὅτι ἐλυπήθητε εἰς μετάνοιαν. ἐλυπήθητε γὰρ κατὰ θεόν, ἵνα ἐν μηδενὶ ζημιωθῆτε ἐξ ἡμῶν. ἡ γὰρ κατὰ θεὸν λύπη, μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον κατεργάζεται, ἡ δὲ τοῦ κόσμου λύπη θάνατον κατεργάζεται. ἰδοὺ γὰρ αὐτὸ τοῦτο, τὸ κατὰ θεὸν λυπηθῆναι ὑμᾶς, πόσην κατειργάσατο ὑμῖν σπουδήν, ἀλλὰ ἀπολογίαν, ἀλλὰ ἀγανάκτησιν, ἀλλὰ φόβον, ἀλλὰ ἐπιπόθησιν, ἀλλὰ ζῆλον, ἀλλ' ἐκδίκησιν. ἐν παντὶ συνεστήσατε ἑαυτοὺς ἁγνοὺς εἶναι ἐν τῷ πράγματι. ἄρα εἰ καὶ ἔγραψα ὑμῖν, οὐχ εἵνεκεν τοῦ ἀδικήσαντος, οὐδὲ εἵνεκεν τοῦ ἀδικηθέντος, ἀλλ' εἵνεκεν τοῦ φανερωθῆναι τὴν σπουδὴν ὑμῶν τὴν ὑπὲρ ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. διὰ τοῦτο παρακεκλήμεθα ἐπὶ τῇ παρακλήσει ὑμῶν, περισσοτέρως δὲ μᾶλλον ἐχάρημεν ἐπὶ τῇ χαρᾷ τίτου, ὅτι ἀναπέπαυται τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἀπὸ πάντων ὑμῶν. ὅτι εἴ τι αὐτῷ ὑπὲρ ὑμῶν κεκαύχημαι, οὐ κατῃσχύνθην, ἀλλ' ὡς πάντα ἐν ἀληθείᾳ ἐλαλήσαμεν ὑμῖν, οὕτω καὶ ἡ καύχησις ἡμῶν ἡ ἐπὶ τίτου, ἀλήθεια ἐγενήθη. καὶ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς ἐστιν, ἀναμιμνησκομένου τὴν πάντων ὑμῶν ὑπακοήν, ὡς μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἐδέξασθε αὐτόν. χαίρω ὅτι ἐν παντὶ θαῤῥῶ ἐν ὑμῖν.

καὶ γνωρίζομεν δὲ ὑμῖν ἀδελφοί, τὴν χάριν τοῦ θεοῦ, τὴν δεδομένην ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς μακεδονίας, ὅτι ἐν πολλῇ δοκιμῇ θλίψεως ἡ περισσεία τῆς χαρᾶς αὐτῶν, καὶ ἡ κατὰ βάθους πτωχεία αὐτῶν ἐπερίσσευσεν εἰς τὸν πλοῦτον τῆς ἁπλότητος αὐτῶν. ὅτι κατὰ δύναμιν, μαρτυρῶ, καὶ ὑπὲρ δύναμιν αὐθαίρετοι, μετὰ πολλῆς παρακλήσεως δεόμενοι ἡμῶν, τὴν χάριν καὶ τὴν κοινωνίαν τῆς διακονίας τὴν εἰς τοὺς ἁγίους, δεξασθαι ἡμᾶς. καὶ οὐ καθὼς ἠλπίσαμεν, ἀλλ' ἑαυτοὺς ἔδωκαν

Video nanq; qđ epistola illa, tam etsi ad tẽpus, cõtristauit uos. Nũc gaudeo, nõ quod contristati fueritis, sed quod cõtristati sitis ad pœnitentiam. Nam cõtristati estis secundum deũ, ſic ut nulla in re detrimẽto sitis affecti per nos. Nam qui ſecundũ deũ est dolor, is pœnitentiã ad salutẽ haud pœnitendã parit: cõtra mũdi dolor mortẽ adfert. Ecce eñ istuc ipsum, quod ſecundũ deũ cõtristati fuistis, quantam in uobis genuit ſolicitudinẽ, imò satisfactionẽ, imò indignationem, imò timorem, imò desideriũ imò uindictã. Siquidẽ ubiq; commendastis uosipsos, quod puri sitis in eo negocio. Proinde tametsi scripsi uobis, non id feci eius causa qui læſerat, nec eius causa qui læſus fuerat, ſed ob id, ut palàm fieret ſtudium ueſtrũ pro nobis apud uos in conſpectu dei. Idcirco conſolationem accepimus ex cõſolatione uestri: quin uberius insuper gauisi fuimus ob gaudiũ Titi, quod refocillatus sit ſpiritus illius ab omnibus uobis: quod si quid apud illum de uobis gloriatus ſum, non fuerim pudefactus, ſed ut omia cũ ueritate locuti ſumus uobis, ita & gloriatio noſtra, qua uſus eram apud Titum, ueritas facta eſt. Et uiſcera illius maiorem in modum erga uos affecta ſunt, dum recolit omniũ ueſtrum obedientiã, quem admodũ cum timore ac tremore exceperitis ipſum. Gaudeo quod in omnibus confidã uobis. Certiores autem uos facio fratres de gratia dei, quæ data fuit in eccleſijs Macedoniæ, quoniã per multam probationem afflictionis exubera uit gaudiũ illorũ, & profunda paupertas illorũ exundauit in diuitias ſimplicitatis ipſorũ. Nam pro uiribus, teſtor, etiã ſupra uires prompti fuerunt, multa cum obteſtatione rogantes nos, ut beneficium & ſocietatẽ miniſterij ſuſciperemus in ſanctos: ac non quatenus ſperabamus, quinetiam ſemetipſos dediderũt

uidens quod epistola illa & ſi ad horã uos contriſtauit: nunc gaudeo: nõ quia contriſtati eſtis: ſed quia cõtriſtati eſtis ad pœnitẽtiã. Cõtriſtati enim eſtis ſecũdum deũ: ut in nullo detrimentũ patiamini ex nobis. Quæ enim ſecundũ deum triſticia eſt: pœnitentiã in ſalutẽ ſtabilẽ operat: ſæculi aũt triſticia mortẽ operat. Ecce enim hoc ipſum ſecũdũ deũ cõtriſtari uos: quantã in uobis operat ſollicitudinẽ: ſed defenſionẽ: ſed indignationem: ſed timorẽ: ſed deſideriũ: ſed æmulationẽ: ſed uindictã. In omnibus exhibuiſtis uos incõtaminatos eſſe negocio. Igit & ſi ſcripſi uobis: nõ propter eũ qui fecit iniuriã: nec propter eũ qui paſſus eſt: ſed ad manifeſtãdam ſollicitudinẽ noſtram quã habemus pro uobis coram deo. Ideo quoq; cõſolati ſumus. In cõſolatiõe autem noſtra abũdantius magis gauiſi ſumus ſuper gaudio Titi: quia refectus eſt ſpiritus eius ab omnibus uobis. Et ſi quid apud illũ de uobis gloriat? ſum, nõ ſum cõfuſus: ſed ſicut omnia uobis in ueritate locuti ſumus ita & gloriatio noſtra quæ fuit ad Titum, ueritas facta eſt. Et uiſcera eius abũdantius in uobis ſunt: reminiſcentis omnium ueſtrũ obedientiã quomodo cũ timore & tremore excepiſtis illũ. Gaudeo quod in omnibus confido in uobis.

Notã autẽ facimus uobis VIII fratres gratiã dei quæ data eſt in eccleſijs Macedoniæ: & quod in multo experimẽto tribulationis abũdantia gaudij ipſorũ fuit: & aluiſſima paupertas eorũ abũdauit in diuitias ſimplicitatis eorũ. Quia ſecũdũ uirtutẽ teſtimoniũ illis reddo: & ſupra uirtutẽ uoluntarij fuerunt, cũ multa exhortatiõe obſecrãtes nos gratiã & cõmunicationẽ miniſterij qđ fit in ſanctos. Et non ſicut ſperauimus: ſed ſemetipſos dederunt.

ἔδωκαν πρῶτον τῷ κυρίῳ, καὶ ἡμῖν διὰ θελήματος θεοῦ, εἰς τὸ παρακαλέσαι ἡμᾶς Τίτον, ἵνα καθὼς προενήρξατο, οὕτως καὶ ἐπιτελέσῃ εἰς ὑμᾶς καὶ τὴν χάριν ταύτην.

κβ Ἀλλ' ὥσπερ ἐν παντὶ περισσεύετε πίστει, καὶ λόγῳ, καὶ γνώσει, καὶ πάσῃ σπουδῇ, καὶ τῇ ἐξ ὑμῶν ἐν ἡμῖν ἀγάπῃ, ἵνα καὶ ἐν ταύτῃ τῇ χάριτι περισσεύητε. οὐ κατ' ἐπιταγὴν λέγω, ἀλλὰ διὰ τῆς ἑτέρων σπουδῆς, καὶ τὸ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης γνήσιον δοκιμάζων. γινώσκετε γὰρ τὴν χάριν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι δι' ὑμᾶς ἐπτώχευσε πλούσιος ὤν, ἵνα ὑμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτήσητε. καὶ γνώμην ἐν τούτῳ δίδωμι. τοῦτο γὰρ ὑμῖν συμφέρει, οἵτινες οὐ μόνον τὸ ποιῆσαι, ἀλλὰ καὶ τὸ θέλειν προενήρξασθε ἀπὸ πέρυσι. Νυνὶ δὲ καὶ τὸ ποιῆσαι ἐπιτελέσατε, ὅπως καθάπερ ἡ προθυμία τοῦ θέλειν, οὕτως καὶ τὸ ἐπιτελέσαι ἐκ τοῦ ἔχειν. εἰ γὰρ ἡ προθυμία πρόκειται, καθὸ ἐὰν ἔχῃ τις εὐπροσδέκτως, οὐ καθὸ οὐκ ἔχει. οὐ γὰρ ἵνα ἄλλοις ἄνεσις, ὑμῖν δὲ θλῖψις, ἀλλ' ἐξ ἰσότητος ἐν τῷ νῦν καιρῷ τὸ ὑμῶν περίσσευμα εἰς τὸ ἐκείνων ὑστέρημα, ἵνα καὶ τὸ ἐκείνων περίσσευμα γένηται εἰς ὑμῶν ὑστέρημα, ὅπως γένηται ἰσότης, καθὼς γέγραπται. ὁ τὸ πολύ, οὐκ ἐπλεόνασε. καὶ ὁ τὸ ὀλίγον, οὐκ ἠλαττόνησεν. Χάρις δὲ τῷ θεῷ, τῷ δόντι τὴν αὐτὴν σπουδὴν ὑπὲρ ὑμῶν ἐν τῇ καρδίᾳ Τίτου, ὅτι τὴν μὲν πρόκλησιν ἐδέξατο, σπουδαιότερος δὲ ὑπάρχων, αὐθαίρετος ἐξῆλθε πρὸς ὑμᾶς. Συνεπέμψαμεν δὲ μετ' αὐτοῦ τὸν ἀδελφὸν, οὗ ὁ ἔπαινος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ διὰ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν· οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ χειροτονηθεὶς ὑπὸ τῶν ἐκκλησιῶν, συνέκδημος ἡμῶν σὺν τῇ χάριτι ταύτῃ, τῇ διακονουμένῃ ὑφ' ἡμῶν πρὸς τὴν αὐτοῦ τοῦ κυρίου δόξαν, καὶ προθυμίαν ὑμῶν. στελλόμενοι τοῦτο, μή τις ἡμᾶς μωμήσηται ἐν τῇ ἁδρότητι ταύτῃ, τῇ διακονουμένῃ ὑφ' ἡμῶν, προνοούμενοι

dediderũt primum dño, deinde & nobis per uoluntatẽ dei, in hoc ut adhortaremur Titũ, ut quẽadmodum ante cœpisset, ita & consummaret hanc quoq; erga uos beneficentiã. Imò quẽadmodũ ubiq; abundatis fide, & sermone, & sciẽtia, & omni diligẽtia, & in ea quæ ex uobis erga nos est charitate, facite ut in hac quoq; beneficentia abundetis. Non secundũ imperiũ loquor, sed per sollicitudinẽ, erga alios etiã uestræ dilectionis synceritatem approbans. Nostis enim beneficentiã domini nostri Iesu Christi, qđ propter uos pauper factus sit, cũ esset diues, ut uos illius paupertate ditescretis. Et consiliũ in hoc do, nam hoc uobis conducit: qui quidẽ nõ solũ facere, uerũ etiã uelle iam cœpistis anno superiore. Nunc aũt & illud, quod facere cœpistis, perficite: ut quẽadmodũ uoluntas prompta fuit, ita & perficiatis ex eo qđ potestis. Etenim si prius adsit animi promptitudo, ea iuxta quicquid illud est, qđ possidet aliqs, accepta est, nõ iuxta id, quod nõ possidet. Nõ enim, ut aliis sit relaxatio sit, uobis aũt angustia, sed ut ex æquabilitate in præsenti tempore uestra copia illorũ succurrat inopiæ, & illorũ copia uestræ succurrat inopiæ: ut fiat æquabilitas, quemadmodũ scriptũ est: Qui multũ habebat, huic nihil superfuit: & qui paulũ habebat, is nihilominus habuit. Gratia autem deo, qui dedit eandem sollicitudinem pro uobis in corde Titi, qui exhortationem acceperit: quin potius cũ esset diligẽtior, suapte sponte ad uos uenerit. Misimus aũt unà cum illo fratrẽ eum, cuius laus est in euangelio per omnes ecclesias: nec id solum, uerum etiã delectus est ab ecclesijs, comes peregrinationis nostræ, cum hac beneficentia quæ administratur à nobis ad eiusdem domini gloriam, & animi uestri promptitudinem: declinantes hoc, ne qs nos carpat in hac exuberantia, quæ administratur à nobis,

procurantes

dederunt primũ dño: deinde nobis per uoluntatẽ dei: ita ut rogaremus Titum: ut quemadmodũ cœpit: ita & perficiat in uobis etiã gratiã istam. Sed sicut in omnibus abundatis fide, spe & sermone & sciẽtia: & omni sollicitudine insuper & charitate uestra in nos: ut & in hac gratia abũdetis. Nõ quasi imperans dico: sed per aliorũ sollicitudinẽ etiam uestræ charitatis ingeniũ bonum comprobãs. Scitis enim gratiã domini nostri Iesu Christi: qm̃niam ꝓpter uos egenus factus est cũ esset diues: ut illius inopia uos diuites essetis. Et consilium in hoc do: Hoc enim uobis utile est qui non solũ facere: sed & uelle cœpistis ab anno priore. Nunc uero & facto perficite: ut quemadmodũ promptus est animus uolũtatis: ita sit & perficiẽdi ex eo qđ habetis. Si enim uoluntas prompta est, secundũ id qđ habet accepta est, nõ secundum id qđ nõ habet. Non enim ut aliis sit remissio: uobis aũt tribulatio: sed ex æqualitate in præsenti tempore: uestra abũdantia, illorũ inopiã suppleat: ut & illorũ abũdantia uestræ inopiæ sit supplementũ ut fiat æqualitas: sicut scriptum est: Qui multũ non abũdauit: & qui modicum non minorauit. Gratias aũt ago deo qui dedit eandem sollicitudinem pro uobis in corde Titi: quoniam exhortationem quidem suscepit: sed cũ sollicitior esset sua uolũtate profectus est ad uos. Misimus autem cum illo fratrem nostrũ, cuius laus est in euangelio per omnes ecclesias. Non solũ autẽ, sed & ordinatus est ab ecclesijs comes peregrinatiõis nostræ in hanc gratiã quæ ministrat a nobis ad domini gloriã: & destinatã uoluntatẽ nostram. Deuitãtes hoc, ne quis nos uituperet in hac plenitudine quæ ministratur a nobis in domini gloriam. Prouidemus

πονοῦμεν οἱ καλὰ, οὐ μόνον ἐνώπιον κυρίου, ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον ἀνθρώπων. Συνεπέμψαμεν δὲ αὐτοῖς τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν, ὃν ἐδοκιμάσαμεν ἐν πολλοῖς πολλάκις σπουδαῖον ὄντα, νυνὶ δὲ πολὺ σπουδαιότερον, πεποιθήσει πολλῇ τῇ εἰς ὑμᾶς, εἴτε ὑπὲρ Τίτου, κοινωνὸς ἐμὸς, καὶ εἰς ὑμᾶς συνεργός, εἴτε ἀδελφοὶ ἡμῶν ἀπόστολοι ἐκκλησιῶν, δόξα Χριστοῦ. τὴν οὖν ἔνδειξιν τῆς ἀγάπης ὑμῶν, καὶ ἡμῶν καυχήσεως ὑπὲρ ὑμῶν, εἰς αὐτοὺς ἐνδείξασθε καὶ εἰς πρόσωπον τῶν ἐκκλησιῶν.

Περὶ μὲν γάρ τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους περισσόν μοί ἐστι τὸ γράφειν ὑμῖν. οἶδα γὰρ τὴν προθυμίαν ὑμῶν, ἣν ὑπὲρ ὑμῶν καυχῶμαι Μακεδόσιν, ὅτι Ἀχαΐα παρεσκεύασται ἀπὸ πέρυσι, καὶ ὁ ἐξ ὑμῶν ζῆλος ἠρέθισε τοὺς πλείονας. ἔπεμψα δὲ τοὺς ἀδελφοὺς, ἵνα μὴ τὸ καύχημα ἡμῶν τὸ ὑπὲρ ὑμῶν, κενωθῇ ἐν τῷ μέρει τούτῳ. ἵνα, καθὼς ἔλεγον, παρεσκευασμένοι ἦτε. μή πως ἐὰν ἔλθωσι σὺν ἐμοὶ Μακεδόνες, καὶ εὕρωσιν ὑμᾶς ἀπαρασκευάστους καταισχυνθῶμεν ἡμεῖς, ἵνα μὴ λέγωμεν ὑμεῖς, ἐν τῇ ὑποστάσει ταύτῃ τῆς καυχήσεως. ἀναγκαῖον οὖν ἡγησάμην, παρακαλέσαι τοὺς ἀδελφοὺς, ἵνα προέλθωσιν εἰς ὑμᾶς, καὶ προκαταρτίσωσι τὴν προκατηγγελμένην εὐλογίαν ὑμῶν, ταύτην ἑτοίμην εἶναι, οὕτως ὡς εὐλογίαν, καὶ μὴ ὡσανεὶ πλεονεξίαν. τοῦτο δέ, ὁ σπείρων φειδομένως, φειδομένως καὶ θερίσει. καὶ ὁ σπείρων ἐπ' εὐλογίαις, ἐπ' εὐλογίαις καὶ θερίσει. ἕκαστος καθὼς προῄρηται τῇ καρδίᾳ, μὴ ἐκ λύπης ἢ ἐξ ἀνάγκης. ἱλαρὸν γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ θεός. δυνατὸς δὲ ὁ θεὸς πᾶσαν χάριν περισσεῦσαι εἰς ὑμᾶς ἵνα, ἐν παντὶ πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες, περισσεύητε εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν. καθὼς γέγραπται. ἐσκόρπισεν, ἔδωκε τοῖς πένησιν, ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα. ὁ δὲ ἐπιχορηγῶν σπέρμα τῷ σπείροντι, καὶ ἄρτον εἰς βρῶσιν χορηγήσει, καὶ πληθυνεῖ τὸν σπόρον ὑμῶν, καὶ αὐξήσει

procurãtes honesta, nõ tantũ corã domino, sed etiã corã hominibus. Misimus aũt unà cũ illis fratrẽ nostrum, quẽ probaueramus in multis sæpenumero diligentẽ, nũc aũt multo diligẽtiorẽ, ob multã fiduciam, quã habeo erga uos, siue Titi nomine, qui socius meus est, & erga uos adiutor, siue aliorũ, qui fratres nostri sunt & legati ecclesiarũ, gloria Christi. Proinde documentum charitatis uestræ, & nostræ de uobis gloriatiõis, in eos demõstretis etiã in conspectu ecclesiarum.

Nam de subministratiõe quidẽ quæ fiat in sanctos, superuacuũ est mihi scribere uobis. Nouí emi promptitudinẽ animi uestri, quã de uobis iacto apud Macedones: quod Achaía parata est ab anno superiore, & uestrũ exemplũ prouocauit complures. Misi tamẽ hos fratres, ne gloria nostra qua glorior de uobis, inanis fiat in hac parte: ut quẽadmodũ dicebam, parati sitis: ne quo pacto fiat, ut si mecũ uenerint Macedones, et offenderint uos imparatos, nos pudore suffundamur ut ne dicam uos, in hoc argumẽto gloriationis. Proinde necessarium arbitratꝰ sum, adhortari fratres, ut prius accederẽt ad uos, & præpararent iam ante promissam bonam collationẽ uestrã, ut ea sit in promptu, sic tanquã bona collatio, & nõ tanquàm fraudatio. Illud aũt dico: Qui semẽtem facit parce, is parce messurus est. Et qui sementẽ facit, libenter ac benigne largiendo, copiose messurus est: unusquisq; secũdum propositũ cordis, non ex molestia, aut ex necessitate. Nam hilarem datorẽ diligit deus. Potẽs est autem deus efficere, ut totũ beneficiũ in uos exuberet: ut in omnibus omnẽ sufficientiã habẽtes, exuberetis in omne opus bonũ, quẽadmodum scriptum est: Dispersit dedit pauperibus, iustitia eius manet in seculũ. Porrò qui suppeditat semẽ seminãti, is & panẽ in cibũ suppeditet, & multiplicet semẽtem uestrã, & augeat

demus enim bona, non solum coram deo: sed etiã coram hominibus. Misimus autẽ cum illis & fratrem nostrum quẽ probauimus in multis sepe sollicitum esse: nunc aũt multo sollicitiorẽ confidẽtia multa in uos, siue pro Tito qui est socius meus & in uobis adiutor: siue fratres nostri apostoli ecclesiarũ gloriæ Christi. Ostensionẽ ergo quæ est charitatis uestræ & nostræ gloriæ pro uobis in illos ostendite in faciem ecclesiarum.

Nam de ministerio qđ fit IX.
in sanctos, ex abundanti est mihi scribere uobis. Scio enim promptũ animũ uestrũ pro quo de uobis glorior apud Macedones: quoniã & Achaia parata est ab anno præterito: & uestra æmulatio prouocauit plurimos. Misimus autẽ fratres ut ne qđ gloriamur de uobis, euacuetur in hac parte: ut quẽadmodũ dixi parati sitis: ne cũ uenerint Macedones mecũ & inuenerint uos imparatos: erubescamus nos: ut nõ dicamus uos in hac substãtia. Necessarium ergo existimaui rogare fratres: ut præueniant ad uos: & præparent repromissam benedictionem hãc paratam esse: sic quasi benedictionẽ, non quasi auariciã. Hoc autem dico: Qui parce seminat: parce & metet. Et qui seminat in benedictionibus: de benedictionibus & metet. Vnusquisq; prout destinauit in corde suo: nõ ex tristicia aut ex necessitate. Hilarẽ enim datorem diligit deus. Potens est autẽ deus omnẽ gratiam abũdare facere in uobis: ut in omnibus semper omnem sufficientiã habentes, abundetis in omne opus bonũ. Sicut scriptum est: Dispersit dedit pauperibus: iusticia eius manet in sæculum sæculi. Qui autẽ administrat semen seminanti: & panem ad manducandum præstabit. Et multiplicabit semen uestrum: &

augebit

καὶ αὐξῆσαι τὰ γενήματα τῆς δι-
καιοσύνης ὑμῶν, ἐν παντὶ πλου-
τούμενοι, εἰς πᾶσαν ἁπλότητα, ἥτις
κατεργάζεται δι' ἡμῶν εὐχαριστίαν
τῷ θεῷ. ὅτι ἡ διακονία τῆς λει-
τουργίας ταύτης οὐ μόνον ἐστὶ προσ-
αναπληροῦσα τὰ ὑστερήματα τῶν ἁγί-
ων, ἀλλὰ καὶ περισσεύουσα διὰ πολ-
λῶν * εὐχαριστιῶν τῷ θεῷ, διὰ τῆς
δοκιμῆς διακονίας ταύτης, δοξά-
ζοντες τὸν θεὸν ἐπὶ τῇ ὑποταγῇ τῆς
ὁμολογίας ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλι-
ον τοῦ χριστοῦ, καὶ ἁπλότητι τῆς κοι-
νωνίας εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς πάντας,
καὶ αὐτῶν δεήσει ὑπὲρ ὑμῶν ἐπι-
ποθούντων ὑμᾶς, διὰ τὴν ὑπερ-
βάλλουσαν χάριν τοῦ θεοῦ ἐφ' ὑμῖν.
χάρις δὲ τῷ θεῷ, ἐπὶ τῇ ἀνεκδιη-
γήτῳ αὐτοῦ δωρεᾷ.

κγ Αὐτὸς δὲ ἐγὼ παῦλος παρακα-
λῶ ὑμᾶς διὰ τῆς πραότητος καὶ ἐπιει-
κείας τοῦ χριστοῦ, ὃς κατὰ πρόσω-
πον μὲν ταπεινὸς ἐν ὑμῖν, ἀπὼν
δὲ θαρρῶ εἰς ὑμᾶς. δέομαι δὲ τὸ μὴ
παρὼν θαρρῆσαι τῇ πεποιθήσει, ᾗ λο-
γίζομαι τολμῆσαι, ἐπί τινας τοὺς
λογιζομένους ἡμᾶς, ὡς κατὰ σάρκα
περιπατοῦντας. ἐν σαρκὶ γὰρ περι-
πατοῦντες οὐ κατὰ σάρκα στρατευόμε-
θα. τὰ γὰρ ὅπλα τῆς στρατείας ἡ-
μῶν οὐ σαρκικὰ, ἀλλὰ δυνατὰ τῷ
θεῷ πρὸς καθαίρεσιν ὀχυρωμάτων,
λογισμοὺς καθαιροῦντες, καὶ πᾶν
ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς
γνώσεως τοῦ θεοῦ, καὶ αἰχμαλω-
τίζοντες πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπα-
κοὴν τοῦ χριστοῦ, καὶ ἐν ἑτοίμῳ ἔ-
χοντες ἐκδικῆσαι πᾶσαν παρακοήν, ὅταν πληρωθῇ ὑμῶν ἡ ὑπα-
κοή. τὰ κατὰ πρόσωπον βλέπετε; εἴ
τις πέποιθεν ἑαυτῷ χριστοῦ εἶναι, τοῦτο
λογιζέσθω πάλιν ἀφ' ἑαυτοῦ, ὅτι
καθὼς αὐτὸς χριστοῦ, οὕτως καὶ ἡ-
μεῖς χριστοῦ. ἐάν τε γὰρ περισσότερόν τι καυχήσωμαι περὶ
τῆς ἐξουσίας ἡμῶν, ἧς ἔδωκεν ὁ κύρι-
ος ἡμῖν εἰς οἰκοδομὴν, καὶ οὐκ εἰς
καθαίρεσιν ὑμῶν, οὐ καταισχυν-
θήσομαι, ἵνα μὴ δόξω ὡς ἂν ἐκφο-
βεῖν ὑμᾶς διὰ τῶν ἐπιστολῶν. ὅτι
αἱ μὲν ἐπιστολαί, φησι, βαρεῖαι καὶ
ἰσχυραί, ἡ δὲ παρουσία τοῦ σώματος
ἀσθενὴς

& augeat prouentus iustitiæ ue-
stræ, ut in omnibus locupletemi-
ni, in omnem simplicitatem, quæ
per nos efficit, ut gratiæ agantur
deo. Nam functio huius ministe-
rij nō solū supplet ea quæ desunt
sanctis, uerūetiā exuberat in hoc,
qđ per multos agant gratiæ deo,
qui per probationē ministerij hu
ius, glorificāt deum super obediē
tia consensus uestri in euāgelium
Christi, & de simplicitate cōmu-
nicationis in ipsos, & in omneis,
& in illorum oratione pro uobis,
qui desiderāt uos propter eminē
tem gratiā dei in uobis. Gratia au
tem deo, super inenarrabili suo
munere. Cæterū ipse ego Pau-
lus obsecro uos per lenitatem &
mansuetudinē Christi, qui iuxta
faciem quidem humilis sum inter
uos, absens tamen audax sum er-
ga uos. Rogo autem uos, ne præ
sens audeam ea fiducia, qua exi-
stimor audax fuisse in quosdam,
qui putant nos ueluti secundum
carnem ambulare: nam in carne
ambulantes, nō secundum carnē
militamus. Siquidem arma mili-
tiæ nostræ non carnalia sunt, sed
potētia deo, ad demolitionē mu-
nitionum, quibus cōsilia demoli-
mur, & omnē celsitudinem quæ
extollitur aduersus cognitionem
dei, et captiuam ducimus omnē
cogitationē ad obediēdum Chri
sto, & in promptu habemus uin-
dictam aduersus omnē inobediē
tiam, cū impleta fuerit uestra obe
dientia. Quæ in cōspectu sunt, ui-
detis? Si quis de seipso cōfidit, qđ
Christi sit, illud rursum perpēdat
ex seipso: quod quēadmodū ipse
Christi est, ita & nos Christi su-
mus. Nam si & amplius quippiā
glorier de potestate nostra, quā
dedit domin⁹ nobis in ædificatio
nem, & nō in destructionem ue-
stri, nō pudebiā, ne uidear ceu per
terrefacere uos per epistolas. Nā
epistolæ quidē, inqt, graues sunt
& robustæ, at præsentia corporis
infirma,

augebit incremēta frugū iu
stitiæ uestræ: ut in omnibus
locupletati abundetis in o-
mnem simplicitatē quæ ope
ratur per nos gratiarū actio
nem deo. Quoniā ministe-
riū huius officij nō solū sup
plet ea quæ desunt sanctis,
sed etiā abūdat per multas
gratiarū actiōes in dño, per
probationē ministerij hui⁹:
glorificātes deū in obedien
tia cōfessionis uestræ, in euā
gelio Christi & simplicitate
cōmunicatiōis uestræ in il-
los, & in omnes, & in ipsorū
obsecratiōe pro uobis, desi-
derantiū uos, ppter eminen
tem gratiā dei in uobis. Gra
tias ago deo super inenarra
bili dono eius. Ipse autē X.
ego Paul⁹, obsecro uos per
mansuetudinē & modestiā
Christi: qui in facie quidem
humilis sum inter uos: ab-
sens autē confido in uobis.
Rogo autē uos ne præsens
audeā per eam confidentiā
qua existimor audere in q̄s-
dam: qui arbitrant nos tan
quā secundū carnē ambule
mus. In carne enim ambu-
lantes: non tamē secundum
carnē militamus. Nam ar-
ma militiæ nostræ nō carna
lia sunt: sed potentia deo, ad
destructionē munitionū cō
silia destruentes: & omnē al
titudinem extollentē se ad-
uersus scientiam dei: & in ca-
ptiuitatem redigētes omnē
intellectū in obsequiū Chri
sti: & in prōptu habētes ul-
cisci omnē inobedientiā: cū
impleta fuerit uestra obedi-
entia. Quæ secundū faciem
sunt uidete. Si quis confidit
christi se esse: hoc cogitet ite
rum apud se: quia sicut ipse
Christi est: ita & nos. Nā &
si amplius aliquid gloria-
tus fuero de potestate no-
stra quā dedit nobis domi-
nus in ædificationem: & nō
in destructionem uestram,
non erubescam. Vt autem
nō existimer tanquam ter-
rere uos per epistolas: quo-
niam quidem epistolæ in-
quiunt graues sunt & for-
tes: prælentia autē corporis

ἀσθενὴς, καὶ ὁ λόγος ἠσθενημένος. τοῦτο λογιζέσθω ὁ τοιοῦτος, ὅτι οἷοί ἐσμεν τῷ λόγῳ δι' ἐπιστολῶν ἀπόντες, τοιοῦτοι καὶ παρόντες τῷ ἔργῳ. οὐ γὰρ τολμῶμεν ἐγκρῖναι ἢ συγκρῖναι ἑαυτούς τισι τῶν ἑαυτοὺς συνιστανόντων, ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς ἑαυτοὺς μετροῦντες, καὶ συγκρίνοντες ἑαυτοὺς ἑαυτοῖς, οὐ συνιοῦσιν. ἡμεῖς δὲ οὐκ εἰς τὰ ἄμετρα, καυχησόμεθα, ἀλλὰ κατὰ τὸ μέτρον τοῦ κανόνος, οὗ ἐμέρισεν ἡμῖν ὁ θεὸς μέτρου ἐφικέσθαι ἄχρι καὶ ὑμῶν. οὐ γὰρ ὡς μὴ ἐφικνούμενοι εἰς ὑμᾶς, ὑπερεκτείνομεν ἑαυτούς. ἄχρι γὰρ καὶ ὑμῶν ἐφθάσαμεν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ χριστοῦ, οὐκ εἰς τὰ ἄμετρα καυχώμενοι ἐν ἀλλοτρίοις κόποις, ἐλπίδα ἔχοντες, αὐξανομένης δὲ τῆς πίστεως ὑμῶν ἐν ὑμῖν, μεγαλυνθῆναι κατὰ τὸν κανόνα ἡμῶν, εἰς περισσείαν, εἰς τὰ ὑπερέκεινα ὑμῶν εὐαγγελίσασθαι, οὐκ ἐν ἀλλοτρίῳ κανόνι εἰς τὰ ἕτοιμα καυχήσασθαι. ὁ δὲ καυχώμενος ἐν κυρίῳ καυχάσθω. οὐ γὰρ ὁ ἑαυτὸν συνιστῶν ἐκεῖνός ἐστι δόκιμος, ἀλλ' ὃν ὁ κύριος συνίστησιν.

κδ Ὀφελόν ἀνείχεσθέ μου μικρόν τῆς ἀφροσύνης. ἀλλὰ καὶ ἀνέχεσθέ μου. ζηλῶ γὰρ ὑμᾶς θεοῦ ζήλῳ. ἡρμοσάμην γὰρ ὑμᾶς ἑνὶ ἀνδρί, παρθένον ἁγνὴν παραστῆσαι τῷ χριστῷ. φοβοῦμαι δὲ, μή πως ὡς ὁ ὄφις Εὔαν ἐξηπάτησεν ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτοῦ, οὕτως φθαρῇ τὰ νοήματα ὑμῶν, ἀπὸ τῆς ἁπλότητος τῆς εἰς τὸν χριστόν.

κε Εἰ μὲν γὰρ ὁ ἐρχόμενος ἄλλον Ἰησοῦν κηρύσσει, ὃν οὐκ ἐκηρύξαμεν, ἢ πνεῦμα ἕτερον λαμβάνετε, ὃ οὐκ ἐλάβετε, ἢ εὐαγγέλιον ἕτερον, ὃ οὐκ ἐδέξασθε, καλῶς ἠνείχεσθε. Λογίζομαι γὰρ μηδὲν ὑστερηκέναι τῶν ὑπερλίαν ἀποστόλων. Εἰ δὲ καὶ ἰδιώτης τῷ λόγῳ, ἀλλ' οὐ τῇ γνώσει. ἀλλ' ἐν παντὶ φανερωθέντες ἐν πᾶσιν εἰς ὑμᾶς. ἢ ἁμαρτίαν ἐποίησα ἐμαυτὸν ταπεινῶν, ἵνα ὑμεῖς ὑψωθῆτε; ὅτι δωρεὰν τὸ τοῦ θεοῦ εὐαγγέλιον εὐηγγελισάμην ὑμῖν; ἄλλας

infirma, & ſermo cõtemptus. Hoc reputet, qui iſtiuſmodi eſt, quod quales ſumus ſermone, per epiſtolas cum abſumus, tales ſumus & cũ adſumus, facto. Nõ enim ſuſtinemus inſerere, aut cõferre noſipſos cum quibuſdã, qui ſeipſos cõmendant. Sed iſti nõ intelligũt, qđ ipſi inter ſeſe ſeipſos metiunt, & cõparant ſemetſibi. At nos nõ in immẽ ſum gloriabimur, uerũ iuxta mẽſuram regulæ, qua partitus eſt nobis deus, mẽſura pertingendi etiã uſq; uos. Nõ enim quaſi non pertingamus uſq; ad uos, extendimus noſipſos ſupra modũ. Nã uſq; ad uos quoque peruenimus in euangelio Chriſti, nõ in immenſum glorianteſ ſuper alienis laboribus, ſperantes futurũ: ut ſuboleſcente fide ueſtra in uobis, magnificemur iuxta regulam noſtrã in exuberantiam: ut ĩjs quoq; regionibus, quæ ultra uos ſunt, euãgelizem, nõ per alienam regulã, ut de his quæ parata ſunt, gloriemur: ſed qui gloriatur, in domino glorieẽ. Non eñ qui ſeipſum cõmendat, ille probatus eſt, ſed is quẽ dñs cõmendat. Vtinã toleraſſetis me pauliſper in inſipiẽtia mea: imò & ſuffertis me: nam zelotypus ſum erga uos, dei zelo. Adiunxi eñ uos uni uiro, ut uirginem caſtã exhiberetis Chriſto: ſed metuo, ne quâ fiat, ut quemadmodum ſerpens Euam decepit ueſutia ſua, ita corrũpãtur ſenſus ueſtri à ſimplicitate, quæ erat erga Chriſtum. Nam ſi is, qui uenit, alium Ieſum prædicat, quem nõ prædicauimus: aut ſi ſpiritũ alium accipitis, quem nõ accepiſtis, aut euãgelium aliud quod nõ accepiſtis, recte ſuſtinuiſſetis. Arbitror enim me nihilo inferiorem fuiſſe eximĩs apoſtolis. Cæterũ licet imperitus ſim ſermone, non tamen ſcientia. Verum ubiq; manifeſti fuimus in omnibus erga uos. Num illud peccaui, quod meipſum humiliarim, ut uos exaltaremini? qđ gratuito euãgeliũ dei prædicauerim uobis?

Cæteras

infirma & ſermo cõtemptibilis: hoc cogitet qui eiuſmodi eſt: quia quales ſum⁹ uerbo per epiſtolas abſentes: tales & præſentes in facto. Nõ enim audemus inſerere aut cõparare nos quibuſdã qui ſeipſos cõmendant: ſed ipſi in nobis noſmetipſos metiẽtes, & cõparantes noſmetipſos nobis. Nos autem nõ in immẽſum gloriabimur: ſed ſecundũ menſurã regulæ qua menſus eſt nobis deus menſurã pertingendi uſque ad uos. Nõ enim quaſi non pertingẽtes ad uos, ſuper extendimus nos. Vſque ad uos enĩ peruenimus in euangelio Chriſti, nõ in immenſum gloriãtes in alienis laboribus. Spem autẽ habẽtes creſcentis fidei ueſtræ in uobis magnificari ſecundũ regulam noſtrã in abũdantia: etiã in illa quæ ultra uos ſunt euangelizare, nõ in aliena regula in his quæ præparata ſunt gloriari. Qui autem gloriatur: in domino glorietur. Nõ enim qui ſeipſum cõmendat, ille probatus eſt: ſed quem deus cõmendat. Vtinam ſuſtineretis modicũ quid inſipiẽtiæ meæ: ſed & ſupportate me. Aemulor enĩ uos dei æmulatione. Deſpõdi enim uos uni uiro, uirginẽ caſtam exhibere Chriſto. Timeo aũt ne ſicut ſerpens Euam ſeduxit aſtutia ſua: ita corrũpantur ſenſus ueſtri, et excidãt a ſimplicitate quæ eſt in Chriſto Ieſu. Nam ſi is qui uenit alium Chriſtum prædicat quẽ nõ prædicauimus: aut alium ſpiritũ accipitis quẽ nõ accepiſtis: aut aliud euãgelium quod nõ recepiſtis, recte pateremini. Exiſtimo enim nihil me minus feciſſe a magnis apoſtolis. Nam & ſi imperitus ſermone: ſed non ſcientia. In omnibus autem manifeſtus ſum uobis. Aut nunquid peccatum feci meipſum humilians, ut uos exaltemini? Quoniam gratis euangelium dei euãgelizaui uobis:

XI.

alias

ἄλλας ἐκκλησίας ἐσύλησα, λαβὼν ὀψώνιον πρὸς τὴν ὑμῶν διακονίαν. καὶ παρὼν πρὸς ὑμᾶς καὶ ὑστερηθεὶς, οὐ κατενάρκησα οὐδενός. τὸ γὰρ ὑστέρημά μου προσανεπλήρωσαν οἱ ἀδελφοὶ, ἐλθόντες ἀπὸ μακεδονίας. καὶ ἐν παντὶ ἀβαρῆ ὑμῖν ἐμαυτὸν ἐτήρησα, καὶ τηρήσω. ἔστιν ἀλήθεια χριστοῦ ἐν ἐμοὶ, ὅτι ἡ καύχησις αὕτη οὐ φραγήσεται εἰς ἐμὲ ἐν τοῖς κλίμασι τῆς ἀχαΐας. διὰ τί; ὅτι οὐκ ἀγαπῶ ὑμᾶς; ὁ θεὸς οἶδεν. ὃ δὲ ποιῶ, καὶ ποιήσω, ἵνα ἐκκόψω τὴν ἀφορμὴν, τῶν θελόντων ἀφορμὴν, ἵνα ἐν ᾧ καυχῶνται εὑρεθῶσι, καθὼς καὶ ἡμεῖς.

οἱ γὰρ τοιοῦτοι ψευδαπόστολοι, ἐργάται δόλιοι, μετασχηματιζόμενοι εἰς ἀποστόλους χριστοῦ. καὶ οὐ θαυμαστόν. αὐτὸς γὰρ ὁ σατανᾶς μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον φωτός. οὐ μέγα οὖν, εἰ καὶ διάκονοι αὐτοῦ μετασχηματίζονται, ὡς διάκονοι δικαιοσύνης, ὧν τὸ τέλος ἔσται κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν. πάλιν λέγω, μή τίς με δόξῃ ἄφρονα εἶναι, εἰ δὲ μή γε, κἂν ὡς ἄφρονα δέξασθέ με ἵνα μικρόν τι κἀγὼ καυχήσωμαι. ὃ λαλῶ, οὐ λαλῶ κατὰ κύριον, ἀλλ' ὡς ἐν ἀφροσύνῃ, ἐν ταύτῃ τῇ ὑποστάσει τῆς καυχήσεως. ἐπεὶ πολλοὶ καυχῶνται κατὰ τὴν σάρκα, κἀγὼ καυχήσομαι. ἡδέως γὰρ ἀνέχεσθε τῶν ἀφρόνων, φρόνιμοι ὄντες. ἀνέχεσθε γάρ, εἴ τις ὑμᾶς καταδουλοῖ, εἴ τις κατεσθίει, εἴ τις λαμβάνει, εἴ τις ἐπαίρεται, εἴ τις ὑμᾶς εἰς πρόσωπον δέρει, κατὰ τιμίαν λέγω, ὡς ὅτι ἡμεῖς ἠσθενήσαμεν, ἐν ᾧ δ' ἄν τις τολμᾷ, ἐν ἀφροσύνῃ λέγω, τολμῶ κἀγώ. ἑβραῖοί εἰσι, κἀγώ. ἰσραηλῖταί εἰσι, κἀγώ. σπέρμα ἀβραάμ εἰσι, κἀγώ. διάκονοι χριστοῦ εἰσι, παραφρονῶν λαλῶ, ὑπὲρ ἐγώ. ἐν κόποις περισσοτέρως, ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, ἐν φυλακαῖς περισσοτέρως, ἐν θανάτοις πολλάκις. ὑπὸ Ἰουδαίων πεντάκις τεσσαράκοντα παρὰ μίαν ἔλαβον. τρὶς ἐρραβδίσθην. ἅπαξ ἐλιθάσθην, τρὶς ναυάγησα. νυχθήμερον ἐν τῷ βυθῷ πε-

Cæteras eccleſias deprædatus ſum accepto ab illis ſtipendio, quo uobis inſeruirē. Et cū apud uos eſſem et egerem, nō oneroſus fui cuiquā. Nam qđ mihi deerat, ſuppleuerūt fratres, qui uenerāt à Macedonia: & in oīibus ſic me ſeruabā, ne cui eſſem oneroſus, atq; ita ſeruabo. eſt ueritas Chriſti in me, ꝙ hæc gloriatio nō interrūpetur cōtra me in regionibus Achaiæ. quapropter? an quod nō diligā uos? Deus nouit. Verū ꝙ facio, idem & faciā, ut amputem occaſionē iſs, qui cupiūt occaſionē: ut in eo de quo gloriātur, reperiant̄, quēadmodū & nos. Siquidem iſtiuſmodi pſeudapoſtoli, operarij ſubdoli, transfigurātes ſe in apoſtolos Chriſti. Et nō mirū: Ipſe em̄ ſathanas transfigurat ſe in angelū lucis. Nō ergo eſt magnū ſi miniſtri eius trāſfigurent̄ uelut miniſtri iuſticiæ quorū finis erit ſecundū opera ipſorū. Iterū dico ne quis putet me inſipiētem eſſe. Alioquin uelut inſipientē accipite me: ut & ego modicum quid glorier. Quod loquor nō loquor ſecundum deum: ſed quaſi in inſipiētia in hac ſubſtātia gloriæ: quoniā multi glorianť ſecundū carnē: et ego gloriabor. Libenter enī ſuffertis inſipientes: cū ſitis ipſi ſapiētes. Suſtinetis enī ſi qs uos in ſeruitutē redigit: ſi quis deuorat ſi quis accipit: ſi quis extollitur: ſi quis in faciē uos cædit. Secundū ignobilitatem dico, quaſi nos infirmi fuerimus in hac parte. In q̄ quis audet: in inſipiētia dico audeo & ego. Hebræi ſunt & ego. Iſraelitæ ſunt & ego. Semen Abrahæ ſunt & ego. Miniſtri Chriſti ſunt & ego. Vt minus ſapiens dico plus ego. In laboribus plurimis: in carceribus abūdantius: in plagis ſupra modum: in mortibus frequenter. A Iudæis quinquies quadragenas una minus accepi. Ter uirgis cæſus ſum: ſemel lapidatus ſum: ter naufragium feci: nocte & die in profundo

θῷ πεποίηκα, ὁδοιπορίαις πολλάκις, κινδύνοις ποταμῶν, κινδύνοις λῃστῶν, κινδύνοις ἐκ γένους, κινδύνοις ἐξ ἐθνῶν, κινδύνοις ἐν πόλει, κινδύνοις ἐν ἐρημίᾳ, κινδύνοις ἐν θαλάσσῃ, κινδύνοις ἐν ψευδαδέλφοις, ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, ἐν ἀγρυπνίαις πολλάκις, ἐν λιμῷ καὶ δίψει, ἐν νηστείαις πολλάκις, ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι, χωρὶς τῶν παρεκτός, ἡ ἐπισύστασίς μου ἡ καθ' ἡμέραν, ἡ μέριμνα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν. τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι; εἰ καυχᾶσθαι δεῖ, τὰ τῆς ἀσθενείας μου καυχήσομαι. ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ οἶδεν, ὁ ὢν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ὅτι οὐ ψεύδομαι. ἐν δαμασκῷ ὁ ἐθνάρχης ἀρέτα τοῦ βασιλέως ἐφρούρει τὴν δαμασκηνῶν πόλιν, πιάσαι με θέλων, καὶ διὰ θυρίδος ἐν σαργάνῃ ἐχαλάσθην διὰ τοῦ τείχους, καὶ ἐξέφυγον τὰς χεῖρας αὐτοῦ. καυχᾶσθαι δὴ οὐ συμφέρει μοι, ἐλεύσομαι γὰρ εἰς ὀπτασίας καὶ ἀποκαλύψεις κυρίου. οἶδα ἄνθρωπον ἐν χριστῷ πρὸ ἐτῶν δεκατεσσάρων, εἴτε ἐν σώματι, οὐκ οἶδα, εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος, οὐκ οἶδα, ὁ θεὸς οἶδεν, ἁρπαγέντα τὸν τοιοῦτον ἕως τρίτου οὐρανοῦ. καὶ οἶδα τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον, εἴτε ἐν σώματι, εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος, οὐκ οἶδα, ὁ θεὸς οἶδεν, ὅτι ἡρπάγη εἰς τὸν παράδεισον, καὶ ἤκουσεν ἄῤῥητα ῥήματα, ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι. ὑπὲρ τοῦ τοιούτου καυχήσομαι, ὑπὲρ δὲ ἐμαυτοῦ οὐ καυχήσομαι, εἰ μὴ ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου. ἐὰν γὰρ θελήσω καυχήσασθαι, οὐκ ἔσομαι ἄφρων, ἀλήθειαν γὰρ ἐρῶ. φείδομαι δέ, μή τις εἰς ἐμὲ λογίσηται, ὑπὲρ ὃ βλέπει με, ἢ ἀκούει τι ἐξ ἐμοῦ. καὶ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἀποκαλύψεων ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι, ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκί, ἄγγελος σατᾶν, ἵνα με κολαφίζῃ, ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι. ὑπὲρ τούτου τρὶς τὸν κύριον παρεκάλεσα, ἵνα ἀποστῇ ἀπ' ἐμοῦ, καὶ εἴρηκέ μοι. ἀρκεῖ σοι

fundo egi, in itineribus sæpe, in periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in ciuitate, periculis in deserto, periculis in mari, periculis inter falsos fratres, in labore & molestia, in uigiliis sæpe, in fame & siti, in ieiuniis sæpe, in frigore, & nuditate, præter ea quæ extrinsecus accidunt, incumbens mihi quotidiana cura omnium ecclesiarum. Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis offenditur, & ego non uror? Si gloriari oporteat, de his quæ infirmitatis meæ sunt, gloriabor.

Deus & pater domini nostri Iesu Christi, qui est laudandus in sæcula, nouit, quod non mentiar. In Damasci ciuitate, gētis præfectus nomine Aretæ regis excubias posuerat in Damascenorum urbe, cupiens me comprehendere, ac per fenestram in sporta demissus fui per mœnia, effugiq; manus eius. Gloriari sanè nō expedit mihi, ueniam enim ad uisiones & reuelationes domini. Noui hominem in Christo ante annos quatuordecim, an in corpore, nescio: an extra corpus, nescio, deus nouit: raptū huiusmodi in tertium usq; cœlū: et scio huiusmodi hominē: an in corpore, an extra corpus, nescio, deus nouit: raptum fuisse in paradisum, & audisse arcana uerba, quæ fas non sit homini loqui. Super huiusmodi homine gloriabor, de meipso uero non gloriabor, nisi super infirmitatibus meis. Nam si uoluero gloriari, non ero insipiens, ueritatem enim dicam: sed parco uobis, ne quis de me cogitet, supra id quod uidet esse me, aut quod audit ex me. Et ne excellentia reuelationum supra modum efferrer, datus fuit mihi stimulus per carnem, nuncius sathanæ, ut me colaphis cæderet, ne supra modum efferrer. Super hoc ter dominum rogaui, ut discederet à me, & dixit mihi: Sufficit

tibi

fundo maris fui. In itineribus sæpe: periculis fluminum: periculis latronū: periculis ex genere periculis ex gentibus: periculis in ciuitate: periculis in solitudine: periculis in mari: periculis in falsis fratribus. In labore & erūna: in uigiliis multis: in fame & siti: in ieiuniis multis. In frigore & nuditate: præter illa quæ intrinsecus sunt instātia mea: quotidiana sollicitudo omnium ecclesiarum. Quis infirmatur: & ego non infirmor? Quis scandalizatur: et ego nō uror? Si gloriari oportet quæ infirmitatis meæ sunt gloriabor. Deus & pater domini nostri Iesu Christi scit, qui est benedictus in secula quod non mentior. Damasci præpositus gentis Aretæ regis custodiebat ciuitatem Damascenorū: ut me comprehēderet. Et per fenestrā in sporta dimissus sum per murum: & sic effugi manus eius.

Si gloriari oportet: non expedit quidem. Veniam autem ad uisiones & reuelationes domini. Scio hominem in Christo ante annos quattuordecim: siue in corpore: siue extra corpus, nescio: deus scit raptum huiuscemodi usq; ad tertiū cœlum. Et scio huiuscemodi hominē siue in corpore siue extra corpus, nescio: deus scit, quoniam raptus est in paradisum & audiuit arcana uerba quæ non licet homini loqui. Pro huiuscemodi gloriabor: pro me autem nihil, nisi in infirmitatibus meis. Nam & si uoluero gloriari, non ero insipiēs: ueritatem enim dicam. Parco aūt ne quis me existimet supra id quod uidet in me: aut audit aliquid ex me. Et ne magnitudo reuelationū extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ angelus sathanæ qui me colaphizet. Propter quod ter domi num rogaui ut discederet a me. Et dixit mihi: Sufficit

XII.

tibi

σοι ἡ χάρις μου. ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελεῖται. ἥδιστα οὖν μᾶλλον καυχήσομαι ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου, ἵνα ἐπισκηνώσῃ ἐπ' ἐμὲ ἡ δύναμις τοῦ χριστοῦ. διὸ εὐδοκῶ ἐν ἀσθενείαις, ἐν ὕβρεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν διώγμοις, ἐν στενοχωρίαις ὑπὲρ χριστοῦ. ὅταν γὰρ ἀσθενῶ, τότε δυνατός εἰμι. γέγονα ἄφρων καυχώμενος· ὑμεῖς με ἠναγκάσατε, ἐγὼ γὰρ ὤφειλον ὑφ' ὑμῶν συνίστασθαι. οὐδὲν γὰρ ὑστέρησα τῶν ὑπερλίαν ἀποστόλων. εἰ δὲ οὐδέν εἰμι. τὰ μὲν σημεῖα τοῦ ἀποστόλου κατειργάσθη ἐν ὑμῖν ἐν πάσῃ ὑπομονῇ, ἐν σημείοις καὶ τέρασι, καὶ δυνάμεσι. τί γάρ ἐστιν ὃ ἡττήθητε ὑπὲρ τὰς λοιπὰς ἐκκλησίας, εἰ μὴ ὅτι αὐτὸς ἐγὼ οὐ κατενάρκησα ὑμῶν; χαρίσασθέ μοι τὴν ἀδικίαν ταύτην. ἰδοὺ τρίτον ἑτοίμως ἔχω ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ οὐ καταναρκήσω ὑμῶν. οὐ γὰρ ζητῶ τὰ ὑμῶν, ἀλλ' ὑμᾶς. οὐ γὰρ ὀφείλει τὰ τέκνα τοῖς γονεῦσι θησαυρίζειν, ἀλλ' οἱ γονεῖς τοῖς τέκνοις. ἐγὼ δὲ ἥδιστα δαπανήσω, καὶ ἐκδαπανηθήσομαι ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, εἰ καὶ περισσοτέρως ὑμᾶς ἀγαπῶν, ἧττον ἀγαπῶμαι. ἔστω δέ, ἐγὼ οὐ κατεβάρησα ὑμᾶς, ἀλλ' ὑπάρχων πανοῦργος, δόλῳ ὑμᾶς ἔλαβον. μή τινα ὧν ἀπέσταλκα πρὸς ὑμᾶς, δι' αὐτοῦ ἐπλεονέκτησα ὑμᾶς; τὸν ἀδελφὸν παρεκάλεσα τίτον, καὶ συναπέστειλα τὸν ἀδελφόν. μή τι ἐπλεονέκτησεν ὑμᾶς τίτος; οὐ τῷ αὐτῷ πνεύματι περιεπατήσαμεν; οὐ τοῖς αὐτοῖς ἴχνεσι; πάλιν δοκεῖτε, ὅτι ὑμῖν ἀπολογούμεθα; κατέναντι θεοῦ ἐν χριστῷ λαλοῦμεν. τὰ δὲ πάντα ἀγαπητοί ὑπὲρ τῆς ὑμῶν οἰκοδομῆς. φοβοῦμαι γάρ, μή πως ἐλθὼν, οὐχ οἵους θέλω εὕρω ὑμᾶς, κἀγὼ εὑρεθῶ ὑμῖν οἷον οὐ θέλετε, μή πως ἔρεις, ζῆλοι, θυμοί, ἐριθεῖαι, καταλαλιαί, φιθυρισμοί, φυσιώσεις, ἀκαταστασίαι. μὴ πάλιν ἐλθόντα με ταπεινώσῃ ὁ θεός μου πρὸς ὑμᾶς, καὶ πενθήσω πολλοὺς τῶν προημαρτηκότων, καὶ μὴ μετανοησάντων ἐπὶ τῇ ἀκαθαρσίᾳ καὶ πορνείᾳ,

tibi gratia mea: nã uirtus mea per infirmitatem perficitur. Libentissime igitur gloriabor potius sup infirmitatibus meis, ut inhabitet in me uirtus Christi. Quamobrẽ placeo mihi in infirmitatibus, in cõtumelijs, in necessitatibus, in persecutionibus, in anxietatibus pro Christo. Cum enim infirmus sum, tunc robustus sum. Factus sum insipiẽs gloriando. Vos me coegistis, nam ego debueram à uobis cõmendari. Nulla em̃ in re inferior fui summis apostolis: tametsi nihil sum. Signa quidem apostoli peracta fuerunt inter uos cum omni patientia & signis & prodigijs, & potẽtibus factis. Nam quid est in quo fuistis inferiores cæteris ecclesijs, nisi qđ ipse ego non fuerim uobis onerosus? Condonate mihi hanc iniuriã Ecce tertio propensus animo sum, ut ueniam ad uos, nec ero uobis onerosus. Non enim quæro quæ uestra sunt, sed uos. Non em̃ debent filij parentibus recondere, sed filijs parẽtes. Ego uero libentissime impendam, & expendar pro animabus uestris: licet uberius uos diligens, minus diligar. Sed esto, ipse non grauaui uos: uerum cũ essem astutus, dolo uos cepi. Num per quenquã eorum quos misi ad uos, expilaui uos? Rogaui Titum, & unà cũ illo misi fratrẽ. Num quid à uobis extorsit Titus? An non eodem spiritu ambulauimus? an non ijsdem uestigijs? Rursum arbitramini, quod nos uobis excusemus? In conspectu dei, in Christo loquimur, sed omnia charissimi pro uestrã ædificatione. Nam metuo, ne quâ fiat, ut si uenero, non quales uelim, reperiam uos, & ego reperiar uobis qualem nolitis, ne quo modo sint contentiones, æmulationes, iræ, concertationes, obtrectationes, susurri, tumores, seditiones. Ne iterũ ubi uenero, humilem faciat me deus meus apud uos, & lugeam multos eorũ, qui ante peccauerũt: nec eos pœnituit imundiciæ libidinisq;

tibi gratia mea: nam uirtus in infirmitate perficitur. Libenter igit̃ gloriabor in infirmitatibus meis: ut inhabitet in me uirtus Christi. Propter quod placeo mihi in infirmitatibus meis: in cõtumelijs: in necessitatibus: in persecutionibus: in angustijs pro Christo. Cũ enim infirmor, tunc potens sum. Factus sum insipiẽs, uos me coegistis. Ego enim a uobis debui cõmendari. Nihil enĩ min⁹ feci ab his qui sunt supra modũ apostoli. Tametsi nihil sum: signa tamẽ apostolatus mei facta sunt sup uos in omni patientia: in signis & prodigijs & uirtutibus. Quid est enĩ qđ min⁹ habuistis præ cæteris ecclesijs, nisi qđ egoipse non grauaui uos? Donate mihi hãc iniuriã. Ecce tertio hoc paratus sum uenire ad uos: & nõ ero grauis uobis. Nõ enim quæro quæ uestra sunt sed uos. Nec enĩ debent filij parẽtibus thesaurizare: sed parentes filijs. Ego autẽ libentissime impẽdam: & sup impendar egoipse, p animabus uestris: licet plus uos diligẽs, min⁹ diligar. Sed esto: Ego uos nõ grauaui: sed cũ essem astutus dolo uos cepi. Nũquid per aliquẽ eorũ quos misi ad uos, circũuenĩ uos? Rogaui Titũ: & misi cũ illo fratrẽ. Nunquid Titus uos circũuenit? Nõne eodẽ spiritu ambulauim⁹? Nõne eisdẽ uestigijs? Olim putatis qđ excusem⁹ nos apud uos. Corã deo in Christo loquimur. Oĩa aũt charissimi propter ædificationẽ uestrã. Timeo em̃ ne forte cũ uenero: nõ q̃les uolo inueniã uos: & ego inueniar a uobis qualẽ nõ uultis: ne forte cõtentiões: æmulatiões: animositates: dissensiões: detractiões: susurratiões: inflationes: seditiões sint inter uos. Ne iterũ cũ uenero humiliet me deus apud uos: & lugeam multos ex his qui ante peccauerũt: & nõ ægerũt pœnitẽtiã sup immũdicia &

πορνείᾳ, & ἀσελγείᾳ ἣ ἔπραξαν.

κζ Τρίτον τοῦτο ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων καὶ τριῶν σταθήσεται πᾶν ῥῆμα. προείρηκα καὶ προλέγω, ὡς παρὼν τὸ δεύτερον, καὶ ἀπὼν νῦν γράφω τοῖς προημαρτηκόσι, καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσιν, ὅτι ἐὰν ἔλθω εἰς τὸ πάλιν, οὐ φείσομαι. ἐπεὶ δοκιμὴν ζητεῖτε, τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος χριστοῦ, ὃς εἰς ὑμᾶς οὐκ ἀσθενεῖ, ἀλλὰ δυνατεῖ ἐν ὑμῖν. καὶ γὰρ εἰ ἐσταυρώθη ἐξ ἀσθενείας, ἀλλὰ ζῇ ἐκ δυνάμεως θεοῦ. καὶ γὰρ ἡμεῖς ἀσθενοῦμεν ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ ζησόμεθα σὺν αὐτῷ ἐκ δυνάμεως θεοῦ εἰς ὑμᾶς. ἑαυτοὺς πειράζετε, εἰ ἐστὲ ἐν τῇ πίστει. ἑαυτοὺς δοκιμάζετε. ἢ οὐκ ἐπιγινώσκετε ἑαυτούς, ὅτι Ἰησοῦς χριστὸς ἐν ὑμῖν ἐστιν; εἰ μή τι ἀδόκιμοί ἐστε. ἐλπίζω δὲ, ὅτι γνώσεσθε, ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἐσμὲν ἀδόκιμοι. εὐχόμαι δὲ πρὸς τὸν θεὸν μὴ ποιῆσαι ὑμᾶς κακὸν μηδέν. οὐχ ἵνα ἡμεῖς δόκιμοι φανῶμεν, ἀλλ' ἵνα ὑμεῖς τὸ καλὸν ποιῆτε, ἡμεῖς δὲ ὡς ἀδόκιμοι ὦμεν. οὐ γὰρ δυνάμεθά τι κατὰ τῆς ἀληθείας, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς ἀληθείας. χαίρομεν γὰρ ὅταν ἡμεῖς ἀσθενῶμεν, ὑμεῖς δὲ δυνατοὶ ἦτε. τοῦτο δὲ καὶ εὐχόμεθα, τὴν ὑμῶν κατάρτισιν. διὰ τοῦτο ταῦτα ἀπὼν γράφω, ἵνα μὴ παρὼν μὴ ἀποτόμως χρήσωμαι κατὰ τὴν ἐξουσίαν, ἣν ἔδωκέ μοι ὁ κύριος εἰς οἰκοδομὴν, καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν. λοιπὸν ἀδελφοί, χαίρετε, καταρτίζεσθε, παρακαλεῖσθε, τὸ αὐτὸ φρονεῖτε, εἰρηνεύετε, καὶ ὁ θεὸς τῆς ἀγάπης καὶ εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν. ἀσπάζεσθε ἀλλήλους ἐν ἁγίῳ φιλήματι. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἅγιοι πάντες. ἡ χάρις τοῦ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ, καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου πνεύματος, μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

libidinis cę, & impudicitiæ quã patrarunt. Hic tertius erit aduentus meus ad uos. In ore duorũ testium aut trium constituet omne uerbũ. Prædixi & prædico, ut præsens cum essem iterũ, ita & absens nunc scribo ijs, qui ante peccauerunt, & reliquis omnibus: quod si uenero denuo, non parcã. Quandoquidẽ experimentũ quæritis in me loquẽtis Christi, qui erga uos nõ est infirmus, sed potẽs est in uobis. Nam quãuis crucifixus fuit ex infirmitate, uiuit tamen ex uirtute dei. Siquidẽ & nos infirmi sumus in illo, sed uiuemus cum illo ex uirtute dei erga uos. Vosipsos tentate, num fitis in fide. Vosipsos probate. An non cognoscitis uosmetipsos, qd' Iesus Christus in uobis est? Nisi ficubi reprobi estis. At spero uos cognituros, quod nos nõ simus reprobi. Opto aũt apud deũ, ne quid mali faciatis: nõ quo nos probati appareamus, sed ut uos, quod honestũ est, faciatis, nos uero ueluti reprobi simus. Non em̃ possumus quicq̃ aduersus ueritatẽ, sed pro ueritate. Gaudemus em̃, cum nos infirmi fuerimus: uos autẽ ualidi fueritis. Hoc aũt insuper optamus, uestrã integritatẽ. Propterea hæc absens scribo, ne cum præsens fuero, rigid⁹ sim iuxta potestatem, quã dedit mihi dns in exructionem, et nõ in destructionẽ Quod superest fratres, ualete, integri estote, consolationem habete, unanimes sitis, in pace agite, et deus charitatis ac pacis erit uobiscũ. Salutate uos mutuo sancto osculo. Salutant uos sancti omnes. Gratia domini Iesu Christi, & charitas dei, & cõmunicatio spiritus sancti sit cum omnibus uobis. Amen.

fornicatione, & impudicitia quam gesserũt. Ecce tertio hoc uenio ad uos: ut in ore duorũ uel triũ testiũ stabit omne uerbũ. Prædixi enim & prædico: ut præsens uobis & nũc absens his qui ante peccauerunt & cæteris omnibus: quoniã si uenero, iterum nõ parcã. An experimentũ quæritis eius qui in me loquit̃ Christus? Qui in uobis nõ infirmatur: sed potens est in uobis. Nam & si crucifixus est ex infirmitate: sed uiuit ex uirtute dei. Nam & nos infirmi sum⁹ in illo: sed uiuem⁹ cũ eo ex uirtute dei in uobis. Vosmetipsos tentate si estis in fide: ipsi uos probate. An nõ cognoscitis uosmetipsos: quia Christus Iesus in uobis est? Nisi forte reprobi estis. Spero aũt qd' cognoscitis: quia nos nõ sumus reprobi. Oramus autẽ deũ ut nihil malĩ faciatis: non ut nos probati pareamus: sed ut uos quod bonũ est faciatis. Nos autẽ ut reprobi simus. Nõ possumus enĩ aliq̃d aduersus ueritatẽ: sed pro ueritate. Gaudemus enim quoniã nos infirmi sumus: uos autẽ potẽtes estis. Hoc & oramus uestram cõsummationẽ. Ideo enim hæc absens scribo, ut non præsens durius agã secundum potestatẽ quã dominus dedit mihi in ædificationẽ & nõ in destructionem. De cætero aũt fratres, gaudete: perfecti estote, exhortamini: idipsum sapite. Pacẽ habete: & deus pacis & dilectiõis erit uobiscũ. Salutate inuicẽ in osculo sancto. Salutãt uos omnes sancti. Gratia domini nostri Iesu Christi: & charitas dei: & cõmunicatio sancti spũs sit cum oĩbus uobis. Amẽ. XIII.

ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ ΔΕΥΤΕΡΑ.

ΕΓΡΑΦΗ ΑΠΟ ΦΙΛΙΠΠΩΝ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΔΙΑ ΤΙΤΟΥ ΚΑΙ ΛΟΥΚΑ.

Ad Corinthios secunda.

Missa fuit à Philippis Macedoniæ per Titum & Lucam.

ΤΡΟΘΕΣΙΣ

FINIS.

ΑΥΤΩΙ ἐπισέλλῃ ἀπ' ἐμοῦ, ἑωρακώς αὐτοὺς ἤδη καὶ διδάξας. ἡ δὲ πρόφασις ἡ ἐπιστολῆς αὕτη. διδαχθέντες καλῶς οἱ γαλάται παρὰ τοῦ ἀποστόλου, καὶ πιστεύσαντες γνησίως εἰς τὸν χριστὸν, ἀποδημήσαντος τοῦ ἀποστόλου, ὑφηρπάσθησαν παρά τινων, ὥστε περιτέμνεσθαι. ταῦτα γὰρ μαθὼν ὁ ἀπόστολος, γράφει πρὸς αὐτούς. καὶ πρῶτον μὲν μαρτυρεῖ αὐτοῖς περὶ ἧς εἶχον πίστεως, καὶ γνησίας εἰς χριστὸν διαθέσεως. μέμφεται δὲ ὡς ἀνοήτους πράξαντας, καὶ μεταβαλομένους αὐτούς. ἔπειτα διαλαμβάνει περὶ τοῦ νόμου καὶ ἡ κατὰ τὸν ἀβραὰμ πίστεως, καὶ ἀποδείκνυσιν ἔκτε τοῦ νόμου, καὶ τῶν γυναικῶν τὸν ἀβραὰμ, ἀλληγορήσας αὐτὰς, μέχρι καιροῦ διδόσθαι τὴν σκιὰν, καὶ τὴν περιτομὴν, καὶ ἀγεῖν αὐτὰ λοιπὸν τὴν τοῦ χριστοῦ παρουσίαν. ἣ οὕτως ἀποδείξας, παραινέσει λοιπὸν αὐτοῖς, μηκέτι προσέχειν τοῖς ἀπατήσασιν, ἀλλὰ μᾶλλον ἔχεσθαι ἡ τοῦ χριστοῦ πίστεως, καὶ γινώσκειν, ὅτι ἡ τοῦ χριστοῦ χάρις καταργεῖ τὴν μὴ σάρκα περιτμῆσαι. καὶ οὕτως πάλιν εἰς τὰ ἤθη παραινέσας καὶ διδάξας, πλεοῖ τὴν ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM AD GALATAS, ARGVMENTVM PER ERASMVM ROT.

ALATAE Græci ſunt, ſed ex Gallis oriundi. Vnde iuxta diuū Hieronymum, originis ingenium, ingenij tarditate referebant. Quando quidem & Hilarius Gallus ipſe, in hymnorū carmine Gallos indociles uocat. Et Paulus illos obiurgans, ἀνοήτους appellat. Ad quorum ingenium ſuum attemperās ſermonem, acerbius illos caſtigat, quàm ullos in cæteris epiſtolis: & reprehendit magis quàm docet. ut quibus ratio ſuadere non poterat, reuocaret autoritas. Agit in hac epiſtola, quod nuſquàm non agit, ut à legis Moſaicæ ſeruitute inuitet ad euangelij gratiā. Quod idē agit in epiſtola ad Rhomanos. Nam utriſq; idē error acciderat, ſed diuerſa ratione. Nam Rhomani primum in Iudaiſmū inducti, poſtea reſipuerūt: Galatæ recte ab apoſtolo inſtituti, pſeudapoſtolorū opera in Iudaiſmū retracti fuerunt. Quod Rhomani perperā inſtituti ſunt, ſimplicitatis erat: quod mox admoniti reſipuerūt, prudētiæ. Contra, quod Galatæ Chriſtū amplexi ſunt, facilitatis erat: quod ꝓtinus in Iudaiſmū relapſi, leuitatis atq; ſtultitiæ. Ad hos igitur ſubierāt pſeudapoſtoli, uelut à Petro et Iacobo ſummatibus apoſtolis miſſi: et Pauli autoritatē calūnijs eleuabāt, negātes illi fidē habendā, qui ſibi nō conſtaret, nūc legis utens ceremonijs, ſuſceptis uotis, raſoq; capite, & circūciſo Timotheo, nunc cū ethnicis legē negligens ac damnans: potius audiendos, qui apud Petrū & Iacobum uerſati fuiſſent, quiq; dominū Ieſum uidiſſent: cum Paulus nec uidiſſet Chriſtū, & diſcipulorū duntaxat diſcipulus eſſet, nō Chriſti. Proinde Paulus uehemēti & acri oratione, neq; enim eſt ulla epiſtola cōcitatior, ſalubriq; auſteritate, & demēti ſæuitia, ſimul & Galatarū errori medetur, & ſuā aſſerit autoritatem, & pſeudapoſtolorū fraudulētiam aperit. In ipſo ſtatim epiſtolæ limine teſtat, ſeſe uel ſummis apoſtolis parem, aut etiā ſuperiorē, in hoc quod euāgelij prædicādi autoritatē à Chriſto iam immortali cœlitus accepiſſet:

accepiſſet:atque hoc autore fretum,in Arabia & Damaſci aliquandiu prædicaſſe Chriſtum,priuſquam cum quoquam apoſtolorum contuliſſet:deinde Hieroſolymis uidiſſe quidem Petrum ac Iacobum diebus perpaucis, neq; quicquā tamen ab illis adiutum eſſe:ſub hæc in Syria & Cilicia quatuordecim annis Chriſti præconem egiſſe:donec admonitus diuinitus,Hieroſolymam reuerſus unà cum Barnaba ac Tito,cum primarijs apoſtolis contulit euangelium ſuum. Non quod de tot annorū prædicatione iam ueniſſet in dubium, ſed ut eorum comprobatione, quorum ſumma erat apud omnes autoritas,magis confirmarentur cæteri:ſed ita contuliſſe cum Petro,ut ab illo nihil acceſſerit, quod ad euangelij rem attineret:& adeo non fuiſſe ſe compulſum à Petro,ut gentibus legis onus imponeret,ut Antiochiæ Petrum cibis communibus ueſcentem, ubi ſe metu ſuperuenientium Iudæorum,è conuiuio ſubduceret,palàm in os reprehenderit,docens,ex fide contingere ſalutem euangelicam,non ex obſeruatione legis iam antiquatæ.Id ueluti Petro dici cœptum,latius proſequitur,uerſus ad Galatas:demonſtrans,legem Moſaicam ad tempus modo fuiſſe datam,& ad unum Chriſtū illa ſpectaſſe omnia: in illa fuiſſe carnem,in euangelio ſpiritū:in illa umbras,in euangelio lucem:in illa imagines, in euangelio ueritatem:in illa ſeruitutem,in euangelio libertatem. Dementiæ uero eſſe, guſtatis potioribus,ultro recidere ad deteriora,Hæc agit capite primo,ſecundo,tertio,quarto. Deinde grauiter interminatus eis,ne circumciſione recepta, turpiter ſe dedant in ſeruitutem legis: oſtendit, Chriſtianā libertatem non eſſe peccandi licentiam,ſed ultroneam functionem officiorum pietatis,quæ charitate dictante,non lege iubente præſtantur. Poſtremo hortatur ad Chriſtianam concordiam, ad ſubleuandos infirmiores aut lapſos,ad benemerendum de ijs,qui nos fidem edocuerunt. Huiuſmodi factis, quoniam ſpiritus ſunt,æterna deberi præmia:cum ceremonijs temporarijs temporaria ſit gloria: obiter in odium uocans pſeudapoſtolos,qui non ob aliud ſtudebant circuncidi Galatas,niſi ut ſuper hoc gloriarentur,uelut autores huius facinoris. ~~Cui morbo affines ſunt qui hodie nouos cultus, & prodigioſe inſignes reperiunt, ut dicatur hoc hominū genus ille inſtituit.~~ Hanc epiſtolam, ut apparet, Paulus, quo ſingularem erga Galatas affectum teſtaretur,totam ſua manu ſcripſit,cum in alijs ſoleat duntaxat ſubſcribere. Noſtra argumenta ſcriptam teſtantur ab Epheſo ciuitate: Græcorū inſcriptiones ab urbe Rhoma.

ARGVMENTI FINIS.

Αῦλος ἀπόστολος, οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων, οὐδὲ δι' ἀνθρώπου, ἀλλὰ διὰ Ιησοῦ χριστοῦ, καὶ θεοῦ πατρὸς, τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ πάντες ἀδελφοὶ, ταῖς ἐκκλησίαις τῆς γαλατίας. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς, καὶ κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ χριστοῦ, τοῦ δόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ὅπως ἐξέληται ἡμᾶς ἐκ τοῦ ἐνεστῶτος αἰῶνος πονηροῦ, κατὰ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. Θαυμάζω, ὅτι οὕτως ταχέως μετατίθεσθε ἀπὸ τοῦ καλέσαντος ὑμᾶς ἐν χάριτι * χριστοῦ, εἰς ἕτερον εὐαγγέλιον, ὃ οὐκ ἔστιν ἄλλο, εἰμή τινες εἰσὶν, οἱ ταράσσοντες ὑμᾶς, καὶ θέλοντες μεταστρέψαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ. ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἡμεῖς, ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζηται ὑμῖν, παρ' ὃ εὐηγγελισάμεθα ὑμῖν, ἀνάθεμα ἔστω. ὡς προείρηκαμεν, καὶ ἄρτι πάλιν λέγω, εἴ τις ὑμᾶς εὐαγγελίζεται, παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω. ἄρτι γὰρ ἀνθρώπους πείθω; ἢ τὸν θεόν; ἢ ζητῶ ἀνθρώποις ἀρέσκειν; εἰ γὰρ ἔτι ἀνθρώποις ἤρεσκον, χριστοῦ δοῦλος οὐκ ἂν ἤμην. γνωρίζω δὲ ὑμῖν, ἀδελφοὶ, τὸ εὐαγγέλιον τὸ εὐαγγελισθὲν ὑπ' ἐμοῦ, ὅτι οὐκ ἔστι κατὰ ἄνθρωπον. οὐδὲ γὰρ ἐγὼ παρὰ ἀνθρώπου παρέλαβον αὐτὸ, οὔτε ἐδιδάχθην ἀλλὰ δι' ἀποκαλύψεως Ιησοῦ χριστοῦ. ἠκούσατε γὰρ τὴν ἐμὴν ἀναστροφὴν ποτὲ ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐδίωκον τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ, καὶ ἐπόρθουν αὐτὴν, καὶ προέκοπτον ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ ὑπὲρ πολλοὺς συνηλικιώτας ἐν τῷ γένει μου, περισσοτέρως ζηλωτὴς ὑπάρχων τῶν πατρικῶν μου παραδόσεων. ὅτε δὲ εὐδόκησεν ὁ θεὸς, ὁ ἀφορίσας με ἐκ κοιλίας μητρός μου, καὶ καλέσας διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἀποκαλύψαι

AVLVS apostolus, nō ab hominibus, neque per hominē, sed per Iesum Christum, ac deum patrem, qui suscitauit illū ex mortuis, quiq; mecum sunt omes fratres, ecclesijs Galatiæ. Gratia uobis & pax à deo patre, & domino nostro Iesu Christo, qui dedit seipsum pro peccatis nostris, ut eriperet nos ex præsenti seculo malo, iuxta uoluntatem dei & patris nostri, cui gloria in secula seculorum. Amen. Miror, quod à Christo, qui uocauit uos per gratiam, adeo cito transferamini in aliud euangeliū, quod nō est aliud, nisi quod quidam sunt, qui turbant uos, & uolunt inuertere euangelium Christi. Cæterum etiamsi nos, aut angelus è cœlo prædicauerit uobis euāgelium, præter id quod prædicauimus uobis, anathema sit. Quemadmodum ante diximus, & nunc iterum dico: si quis uobis prædicauerit euangelium, præter id quod accepistis anathema sit. Nunc enim utrum hominibus suadeo, an deo? aut quæro hominibus placere? Nam si hactenus hominib⁹ placuissem Christi seruus haud quaquàm essem. Notum autē uobis facio fratres, euāgelium quod prædicatū est à me, non esse secundū hominem. Neq; em̄ ego ab homine accepi illud neq; didici: sed per reuelationē Iesu Christi. Audistis em̄ conuersationē meā quondam in Iudaismo, quod supra modū persequebar ecclesiā dei, ac depopulabar illā, & proficiebā in Iudaismo supra multos coætaneos meos in genere meo, cū uehemēter essem studiosus à maioribus meis traditorū institutorū. Ast ubi deo, qui segregauerat me ab utero matris meæ, & uocauit per gratiam suam in hoc,

ut

AVLus apostolus nō ab hominibus neque per hominem: sed per Iesum Christum & deum patrē: qui suscitauit eū a mortuis: & qui mecū sunt omnes fratres ecclesijs Galathiæ. Gratia uobis & pax a deo & patre nostro & dño Iesu Christo: q̄ dedit semetipsum pro peccatis nr̄is: ut eriperet nos de præsenti sæculo nequā, secūdum uolūtatē dei & p̄ris nostri: cui est gloria in secula seculorū amē. Miror qd̄ sic tā cito transferimini ab eo qui uos uocauit in gratiā Christi, in aliud euāgeliū: qd̄ nō est aliud nisi sunt aliqui qui uos cōturbāt: & uolūt conuertere euangeliū Christi. Sed licet nos aut angel⁹ de cœlo euāgelizet uobis: præterq; qd̄ euāgelizauim⁹ uobis, anathema sit. Sicut prædiximus & nunc iterū dico: Si quis uobis euāgelizauerit præter id qd̄ accepistis, anathema sit. Modo enī hominib⁹ suadeo: an deo? An quæro hominibus placere? Si adhuc hominibus placerem: Christi seruus non essem. Notū enī uobis facio fratres euāgeliū quod euāgelizatū est a me: quia non est secundū hominē. Neque enim ego ab homine accepi illud neq; didici: sed per reuelationē Iesu Christi. Audistis enī cōuersationē meā aliquādo in Iudaismo: quoniam supra modum persequebar ecclesiā dei, & expugnabam illā: & proficiebā in Iudaismo supra multos coætaneos meos in genere meo: abundantius æmulator existens paternarū mearum traditionū. Cum autem placuit ei qui me segregauit ex utero matris meæ: & uocauit per gratiā suam

ut

ἀποκαλύψαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐν ἐμοί, ἵνα εὐαγγελίζωμαι αὐτὸν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, εὐθέως, οὐ προσανεθέμην σαρκὶ καὶ αἵματι, οὐδὲ ἀνῆλθον εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς τοὺς πρὸ ἐμοῦ ἀποστόλους, ἀλλὰ ἀπῆλθον εἰς Ἀραβίαν, καὶ πάλιν ὑπέστρεψα εἰς Δαμασκόν. ἔπειτα μετὰ ἔτη τρία ἀνῆλθον εἰς Ἱεροσόλυμα ἱστορῆσαι Πέτρον καὶ ἐπέμεινα πρὸς αὐτὸν ἡμέρας δεκαπέντε. ἕτερον δὲ τῶν ἀποστόλων οὐκ εἶδον, εἰ μὴ Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ κυρίου. ἃ δὲ γράφω ὑμῖν, ἰδοὺ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, ὅτι οὐ ψεύδομαι. ἔπειτα ἦλθον εἰς τὰ κλίματα τῆς Συρίας καὶ τῆς Κιλικίας. ἤμην δὲ ἀγνοούμενος τῷ προσώπῳ ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Ἰουδαίας, ταῖς ἐν Χριστῷ. μόνον δὲ ἀκούοντες ἦσαν, ὅτι ὁ διώκων ἡμᾶς ποτε, νῦν εὐαγγελίζεται τὴν πίστιν, ἣν ποτε ἐπόρθει, καὶ ἐδόξαζον ἐν ἐμοὶ τὸν θεόν.

Ἔπειτα διὰ δεκατεσσάρων ἐτῶν πάλιν ἀνέβην εἰς Ἱεροσόλυμα μετὰ Βαρνάβα, συμπαραλαβὼν καὶ Τίτον. ἀνέβην δὲ κατὰ ἀποκάλυψιν, καὶ ἀνεθέμην αὐτοῖς τὸ εὐαγγέλιον, ὃ κηρύσσω ἐν τοῖς ἔθνεσιν, κατ' ἰδίαν δὲ τοῖς δοκοῦσι, μή πως εἰς κενὸν τρέχω, ἢ ἔδραμον. ἀλλ' οὐδὲ Τίτος ὁ σὺν ἐμοί, Ἕλλην ὤν, ἠναγκάσθη περιτμηθῆναι, διὰ τοὺς παρεισάκτους ψευδαδέλφους, οἵτινες παρεισῆλθον κατασκοπῆσαι τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν, ἣν ἔχομεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἵνα ἡμᾶς καταδουλώσωνται. οἷς οὐδὲ πρὸς ὥραν εἴξαμεν τῇ ὑποταγῇ, ἵνα ἡ ἀλήθεια τοῦ εὐαγγελίου διαμείνῃ πρὸς ὑμᾶς. Ἀπὸ δὲ τῶν δοκούντων εἶναί τινες ποτε ἦσαν, οὐδέν μοι διαφέρει. πρόσωπον ἄνθρωπος θεὸς οὐ λαμβάνει. ἐμοὶ γὰρ οἱ δοκοῦντες, οὐδὲν προσέθεντο, ἀλλὰ τοὐναντίον, ἰδόντες, ὅτι πεπίστευμαι τὸ εὐαγγέλιον τῆς ἀκροβυστίας, καθὼς Πέτρος τῆς περιτομῆς. ὁ γὰρ ἐνεργήσας Πέτρῳ εἰς ἀποστολὴν τῆς περιτομῆς, ἐνήργησε καὶ ἐμοὶ εἰς τὰ ἔθνη. καὶ γνόντες τὴν χάριν τὴν δοθεῖσάν μοι, Ἰάκωβος Κηφᾶς καὶ Ἰωάννης, οἱ δοκοῦντες

ut reuelaret filiū ſuum per me, uiſum eſt, ut prædicarem ipſum inter gentes, cōtinuo, nō contuli cū carne & ſanguine, neq; rediī Hieroſolymā, ad eos qui ante me fuerant apoſtoli: ſed abiī in Arabiā, ac denuo reuerſus ſum Damaſcū Deinde poſt annos treis rediī hieroſolymam, ut uiderem Petrū, & manſi apud illū dies quindecim. Aliū autem ex apoſtolis nō uidi quenq;, niſi Iacobū fratrē domini Porrò quæ ſcribo uobis, ecce coram deo, nō mentior. Deinde ueni in regiones Syriæ Ciliciæq;. Eram autē ignotus iuxta faciem, eccleſiis Iudææ, quæ erāt in Chriſto. Sed tantū hic rumor apud illos erat: qui perſequebaī nos aliquando, nūc prædicat fidem, quā quondā expugnabat: & glorificabant in me deū. Deinde poſt annos quatuordecim rurſū aſcendi Hieroſolymā unà cum Barnaba, aſſumpto ſimul et Tito. aſcendi aūt iuxta reuelationē, & contuli cum illis euangeliū, quod prædico inter gentes, ſed priuatim cū iis qui erant in pretio, ne quo modo in uanū currerem, aut cucurriſſem. Sed neq; Titus, qui mecū erat, cū eſſet Græcus, compulſus fuit circumcidi, propter obiter ingreſſos falſos fratres, qui ſubintroierant ad explorandū libertatem noſtrā, quā habemus in Chriſto Ieſu, quo nos in ſeruitutem adigerent. Quibus ne ad tēpus quidē ceſſimus per ſubiectionē, ut ueritas euāgeliī pmaneret apud uos. ab iis aūt, qui uidebanī aliqd eſſe, quales aliqn fuerint, nihil mea refert. Perſonā hoīs deus nō accipit Nā mihi qui uidebanī eſſe in precio, nihil cōtulerūt. Imò cōtra, cū uidiſſent, mihi concreditū fuiſſe euāgeliū pputiī, quēadmodū Petro circunciſionis. Nā qui efficax fuit in Petro ad apoſtolatū circū, ciſionis, efficax fuit et in me erga gentes. Cūq; cognouiſſent gratiā mihi datā Iacobi & Cephas, & Ioannes, qui

ut reuelaret filiū ſuū in me, ut euangelizarē illū in gentibus: cōtinuo non acquieui carni & ſanguini. Neq; ueni Hieroſolymā ad anteceſſores meos apoſtolos: ſed abiī in Arabiā: & iterū reuerſus ſum Damaſcū. Deinde poſt annos tres ueni Hieroſolymā uidere Petrū: & māſi apud eum diebus quindecim. Alium aūt apoſtolorū uidi neminē, niſi Iacobū fratrem domini. Quæ autem ſcribo uobis: ecce corā deo: quia nō mētior. Deinde ueni in partes Syriæ & Ciliciæ. Eram aūt ignotꝰ facie eccleſijs Iudææ quæ erāt in Chriſto. Tantū aūt auditū habēbant: quoniā qui perſequebaī nos aliquādo, nūc euāgelizat fidē quā aliquando expugnabat: & in me clarificabant deū. Deinde poſt annos quattuordecim iterum aſcēdi Hieroſolymam cum Barnaba, aſſumpto & Tito. Aſcendi aūt ſecūdum reuelationē: et contuli cum illis euangeliū quod prædico in gētibus. Seorſum aūt his qui uidebanī aliqd eſſe: ne forte inuacuū currerem aut cucurriſſem. Sed neq; Titus qui mecū erat, cū eſſet gētilis cōpulſus eſt circūcidi: ſed propter ſubintrodūctos falſos fratres, q ſubintroierūt explorare libertatē nr̄am q̄ habemꝰ in Chriſto Ieſu: ut nos in ſeruitutē redigerēt: quibus neq; ad horā ceſſimus ſubiectiōi: ut ueritas euāgeliī pmaneat apud uos. Ab his aūt qui uidebāntur eſſe aliquid, q̄les aliquā do fuerint, nihil mea itereſt. Deus enī pſonā hoīs nō accipit. Mihi aūt qui uidebantur eſſe aliquid, nihil cōtulerunt: ſed ecōtra cū uidiſſent qđ creditū eſt mihi euāgelium præputiī ſicut & Petro circunciſiōis: Qui enī operatus eſt Petro in apoſtolatum circūciſionis, operatus eſt & mihi inter gētes. Et cū cognouiſſent gratiā quæ data eſt mihi: Iacobus & Cephas & Iohānes qui uidebātur

κοινωνίας, ἵνα ἡμεῖς εἰς τὰ ἔθνη, αὐτοὶ δὲ εἰς τὴν περιτομήν, μόνον τῶν πτωχῶν ἵνα μνημονεύωμεν. ὃ καὶ ἐσπούδασα αὐτὸ τοῦτο ποιῆσαι. ὅτε δὲ ἦλθε Πέτρος εἰς Ἀντιόχειαν, κατὰ πρόσωπον αὐτῷ ἀντέστην, ὅτι κατεγνωσμένος ἦν. πρὸ τοῦ γὰρ ἐλθεῖν τινας ἀπὸ Ἰακώβου, μετὰ τῶν ἐθνῶν συνήσθιεν. ὅτε δὲ ἦλθον, ὑπέστελλε καὶ ἀφώριζεν ἑαυτόν, φοβούμενος τοὺς ἐκ περιτομῆς, καὶ συνυπεκρίθησαν αὐτῷ καὶ οἱ λοιποὶ Ἰουδαῖοι, ὥστε καὶ Βαρνάβας συναπήχθη αὐτῶν τῇ ὑποκρίσει. ἀλλ' ὅτε εἶδον, ὅτι οὐκ ὀρθοποδοῦσι πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοῦ εὐαγγελίου, εἶπον τῷ Πέτρῳ ἔμπροσθεν πάντων. Εἰ σὺ Ἰουδαῖος ὑπάρχων, ἐθνικῶς ζῇς, καὶ οὐκ Ἰουδαϊκῶς, τί τὰ ἔθνη ἀναγκάζεις Ἰουδαΐζειν; ἡμεῖς φύσει Ἰουδαῖοι, καὶ οὐκ ἐξ ἐθνῶν ἁμαρτωλοί, εἰδότες, ὅτι οὐ δικαιοῦται ἄνθρωπος ἐξ ἔργων νόμου, ἐὰν μὴ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ ἡμεῖς εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν ἐπιστεύσαμεν, ἵνα δικαιωθῶμεν ἐκ πίστεως Χριστοῦ, καὶ οὐκ ἐξ ἔργων νόμου, διότι οὐ δικαιωθήσεται ἐξ ἔργων νόμου πᾶσα σάρξ. Εἰ δὲ ζητοῦντες δικαιωθῆναι ἐν Χριστῷ, εὑρέθημεν καὶ αὐτοὶ ἁμαρτωλοί, ἆρα Χριστὸς ἁμαρτίας διάκονος; μὴ γένοιτο. εἰ γὰρ ἃ κατέλυσα, ταῦτα πάλιν οἰκοδομῶ, παραβάτην ἐμαυτὸν συνίστημι. Ἐγὼ γὰρ διὰ νόμου νόμῳ ἀπέθανον, ἵνα θεῷ ζήσω Χριστῷ συνεσταύρωμαι. ζῶ δέ, οὐκέτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός. ὃ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκί, ἐν πίστει ζῶ τῇ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, τοῦ ἀγαπήσαντός με, καὶ παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ. οὐκ ἀθετῶ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ. εἰ γὰρ διὰ νόμου δικαιοσύνη, ἄρα Χριστὸς δωρεὰν ἀπέθανεν.

Ὦ ἀνόητοι Γαλάται, τίς ὑμᾶς ἐβάσκανε, τῇ ἀληθείᾳ μὴ πείθεσθαι; οἷς κατ' ὀφθαλμοὺς Ἰησοῦς Χριστὸς προεγράφη, ἐν ὑμῖν ἐσταυρωμένος. τοῦτο μόνον θέλω μαθεῖν ἀφ' ὑμῶν, ἐξ ἔργων νόμου τὸ πνεῦμα

annes, qui uidebantur esse colũnæ dextras dederũt mihi ac Barnabæ, societatis, ut nos in gentes, ipsi uero in circuncisionẽ apostolatu fungeremur, tantum ut pauperũ memores essemus. In quo & diligens fui, ut hoc ipsum facerem. Cum autem uenisset Petrus Antiochiam, palàm illi restiti, eo quod reprehensus esset. Nam antequã uenissent quidam à Iacobo, unà cum gentibus sumebat cibum. Cum autẽ uenissent, subduxit ac separauit se ab illis, metuens eos qui erant ex circũcisione, ac simulabant unà cum illo cæteri quoq; Iudæi, adeo ut Barnabas simul abduceretur in illorũ simulationẽ. Verum ubi uidissem quod nõ recto pede incederent ad ueritatẽ euangelij, dixi Petro corã omnibus: Si tu, cum sis Iudæus, gentiliter uiuis, ac nõ Iudaice, cur gentes cogis Iudaizare? Nos natura Iudæi, & nõ ex gentibus peccatores: quoniã scimus nõ iustificari hominem ex operibus legis, nisi per fidẽ Iesu Christi, & nos in Christum Iesum credidimus, ut iustificaremur ex fide Christi, & non ex operibus legis, propterea quod nõ iustificabitur ex operibus legis omis caro. Quod si dum quærimus iustificari per Christũ, reperimur & ipsi peccatores, num ergo Christus peccati minister est? Absit. Nam si quæ destruxi, ea rursum ædifico, transgressorẽ meipsum constituo. Ego enim per legem legi mortuus fui, ut deo uiuerem, unà cum Christo crucifixus sum. Viuo tamẽ, nõ iam ego, sed uiuit in me Christus. Vitã aũt, quã nũc uiuo in carne, per fidẽ uiuo filij dei, qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me. Non aspernor gratiã dei. Nam si per legẽ est iustitia, igitur Christus frustra mortuus est.

O stulti Galatæ, quis uos fascinauit, ut nõ credere-tis ueritati? quibus præ oculis Iesus Christus ante fuit depictus, inter uos crucifixus. Hoc solũ cupio discere à uobis, utrum ex operibus legis spiritum

bantur colũnæ esse: dextras dederunt mihi & Barnabæ societatis: ut nos in gentes: ipsi autem in circũcisionem tantum: ut pauperũ memores essemus. Quod etiã solicitus fui hocipsum facere. Cum autẽ uenisset Cephas Antiochiã, in faciem ei restiti: quia reprehẽsibilis erat. Prius enim quã uenirẽt quidam a Iacobo, cũ gẽtibus edebat. Cum autẽ uenissent, subtrahebat & segregabat se, timens eos qui ex circũcisione erãt: & simulationi eius cõsenserũt cæteri Iudæi: ita ut & Barnabas duceretur ab eis in illam simulationẽ. Sed cũ uidissem quod non recte ambularẽt ad ueritatẽ euangelij, dixi Cephæ corã omnibus: Si tu cum Iudæus sis, gentiliter uiuis & nõ Iudaice: quomodo gentes cogis Iudaizare? Nos natura Iudæi: & nõ ex gentibus peccatores. Scientes autem quod nõ iustificatur homo ex operibus legis, nisi per fidem Iesu Christi: & nos in Christo Iesu credim⁹ ut iustificemur ex fide Christi: & non ex operibus legis. Propter quod ex operib⁹ legis non iustificabit omis caro. Quod si quærẽtes iustificari in Christo, inuẽti sumus et ipsi peccatores: nunquid Christ⁹ peccati minister est? Absit. Si enim quæ destruxi iterũ hæc reædifico, præuaricatorem me cõstituo. Ego enim per legẽ legi mortuus sum ut deo uiuam: Christo cõfixus sum cruci. Viuo autem iam nõ ego: uiuit uero in me Christus. Quod aũt nũc uiuo in carne: in fide uiuo filij dei: qui dilexit me: et tradidit seipsum ꝓ me. Nõ abijcio gratiã dei. Si enim per legẽ iusticia: ergo gratis Christus mortuus est.

O insensati Galathæ quis uos fascinauit non obedire ueritati? Ante quorum oculos Christus Iesus proscriptus est: & in uobis crucifixus. Hoc solum a uobis uolo discere. Ex operib⁹ legis III.

πνεῦμα ἐλάβετε, ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως; οὕτως ἀνόητοί ἐστε, ἐναρξάμενοι πνεύματι, νῦν σαρκὶ ἐπιτελεῖσθε; τοσαῦτα ἐπάθετε εἰκῇ, εἴ γε καὶ εἰκῇ. ὁ οὖν ἐπιχορηγῶν ὑμῖν τὸ πνεῦμα, καὶ ἐνεργῶν δυνάμεις ἐν ὑμῖν, ἐξ ἔργων νόμου, ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως; καθὼς Ἀβραὰμ ἐπίστευσε τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. γινώσκετε ἄρα, ὅτι οἱ ἐκ πίστεως, οὗτοί εἰσιν υἱοὶ Ἀβραάμ. προϊδοῦσα δὲ ἡ γραφή, ὅτι ἐκ πίστεως δικαιοῖ τὰ ἔθνη ὁ θεός, προευηγγελίσατο τῷ Ἀβραάμ, ὅτι ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πάντα τὰ ἔθνη. ὥστε οἱ ἐκ πίστεως εὐλογοῦνται σὺν τῷ πιστῷ Ἀβραάμ. ὅσοι γὰρ ἐξ ἔργων νόμου εἰσίν, ὑπὸ κατάραν εἰσίν. γέγραπται γάρ, ἐπικατάρατος πᾶς, ὃς οὐκ ἐμμένει ἐν πᾶσι τοῖς γεγραμμένοις ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ νόμου, τοῦ ποιῆσαι αὐτά. ὅτι δὲ ἐν νόμῳ οὐδεὶς δικαιοῦται παρὰ τῷ θεῷ, δῆλον, ὅτι ὁ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται, ὁ δὲ νόμος οὐκ ἔστιν ἐκ πίστεως, ἀλλ' ὁ ποιήσας αὐτὰ ἄνθρωπος, ζήσεται ἐν αὐτοῖς. Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα. γέγραπται γάρ, ἐπικατάρατος πᾶς, ὁ κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου, ἵνα εἰς τὰ ἔθνη ἡ εὐλογία τοῦ Ἀβραὰμ γένηται ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἵνα τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πνεύματος λάβωμεν διὰ τῆς πίστεως. Ἀδελφοί, κατὰ ἄνθρωπον λέγω. ὅμως ἀνθρώπου κεκυρωμένην διαθήκην, οὐδεὶς ἀθετεῖ, ἢ ἐπιδιατάσσεται. τῷ δὲ Ἀβραὰμ ἐρρέθησαν αἱ ἐπαγγελίαι, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ. οὐ λέγει, καὶ τοῖς σπέρμασιν, ὡς ἐπὶ πολλῶν, ἀλλ' ὡς ἐφ' ἑνός, καὶ τῷ σπέρματί σου, ὅς ἐστι Χριστός. τοῦτο δὲ λέγω, διαθήκην προκεκυρωμένην ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς Χριστόν, ὁ μετὰ ἔτη τετρακόσια καὶ τριάκοντα γεγονὼς νόμος, οὐκ ἀκυροῖ εἰς τὸ καταργῆσαι τὴν ἐπαγγελίαν. εἰ γὰρ ἐκ νόμου ἡ κληρονομία, οὐκέτι ἐξ ἐπαγγελίας. τῷ δὲ Ἀβραὰμ δι' ἐπαγγελίας κεχάρισται ὁ θεός. τί οὖν ὁ νόμος; τῶν παραβάσεων

χάριν

spiritum accepistis, an ex prædicatione fidei? Adeo stulti estis, cum spiritu cœperitis, nũc carne cõsummamini? Tam multa passi estis frustra, si tamẽ & frustra. Qui igit̃ subministrat uobis spiritum, & operatur uirtutes in uobis, utrũ ex operibus legis, an ex prædicatione fidei id facit? Quemadmodũ Abrahã credidit deo, & imputatum est illi ad iusticiã. Scitis igit̃, quod qui ex fide sunt, hi filij Abrahæ. Præuidens autem scriptura, quod ex fide iustificet gẽtes deus, prius rem lætam nunciauit Abrahæ: Benedicẽtur, inquiens, in te omẽs gentes. Itaque qui ex fide sunt benedicuntur cum fideli Abraham. Nam quotquot ex operibus legis sunt, execrationi sunt obnoxij. Scriptum est enim: Execrabilis omis, qui non mãserit in omnibus, quæ scripta sunt in libro legis, ut faciat ea. Quod autem in lege nullus iustificetur apud deum, palàm est. Siquidẽ iustus ex fide uiuet, lex autem nõ est ex fide: sed qui fecerit ea homo, uiuet in ipsis. Christus nos redemit ab execratione legis, dum pro uobis factus est execratio. Scriptum est enim, Execrabilis omis, qui pendet in ligno, ut in gẽtes benedictio Abrahæ ueniret per Christum Iesum, ut promissionem spiritus accíperemus per fidem. Fratres, secũdum hominem dico. Hominis licet testamentum, tamen si sit comprobatum, nemo reiicit, aut addit aliquid. Porrò Abrahæ dictæ sunt promissiones & semini eius. Non dicit, & seminibus, tanquã de multis, sed tanquàm de uno: & in semine tuo, qui est Christus. Hoc autem dico, testamentum ante comprobatum à deo erga Christũ, lex quæ post annos quadringentos & triginta cœpit, non facit irritum, ut abroget promissionem. Nam si ex lege est hæreditas, non iam ex promissione. Atqui Abrahæ per promissionem donauit deus. Quid igitur lex? Propter transgressiones addita

spiritum accepistis: an ex auditu fidei? Sic stulti estis, ut cum spiritu cœperitis: nunc carne consummamini. Tanta passi estis sine causa: si tamen sine causa. Qui ergo tribuit uobis spiritũ, & operatur uirtutes in uobis ex operibus legis, an ex auditu fidei: sicut scriptũ est? Abraã credidit deo: & reputatũ est illi ad iusticiã. Cognoscite ergo qa qui ex fide sunt, hi sunt filij Abraæ. Prouidens autẽ scriptura: quia ex fide iustificat gẽtes deus: prænũciauit Abraæ, quia benedicent̃ in te omnes gẽtes. Igit̃ qui ex fide sunt: benedicent̃ cum fideli Abraham. Qui cunq; enĩ ex operibus legis sunt, sub maledicto sunt. Scriptum est enim: Maledictus omnis qui nõ permanserit in omĩbus quæ scripta sunt in libro legis ut faciat ea. Quoniã autem in lege nemo iustificatur apud deum: manifestum est, quia iustus ex fide uiuit. Lex autẽ non est ex fide: sed qui fecerit ea, uiuet in illis. Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum: quia scriptum est: Maledictus omnis qui pendet in ligno: ut in gentibus benedictio Abrahæ fieret in Christo Iesu, ut pollicitationem spiritus accipiamus per fidem. Fratres, secundum hominem dico: tamen hominis cõfirmatum testamentum nemo spernit aut superordinat. Abrahæ dictæ sunt promissiones & semini eius: Non dicit: & seminibus, quasi in multis: sed quasi in uno, & semini tuo qui est Christus. Hoc autem dico testamentum confirmatũ a deo, quæ post quadringẽtos & triginta annos facta est lex: non irritum facit ad euacuandã promissionem. Nam si ex lege hæreditas: iam non ex promissiõe. Abrahæ autem per repromissionem donauit deus. Quid igitur lex? Propter trãsgressionem posita

χάριν προσετέθη, ἄχρις οὗ ἔλθῃ τὸ σπέρμα, ᾧ ἐπήγγελται, διαταγεὶς δι' ἀγγέλων ἐν χειρὶ μεσίτου. ὁ δὲ μεσίτης, ἑνὸς οὐκ ἔστιν, ὁ δὲ θεὸς εἷς ἐστιν. ὁ οὖν νόμος κατὰ τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ θεοῦ; μὴ γένοιτο. εἰ γὰρ ἐδόθη νόμος, ὁ δυνάμενος ζωοποιῆσαι, ὄντως, ἂν ἐκ νόμου ἦν ἡ δικαιοσύνη. ἀλλὰ συνέκλεισεν ἡ γραφὴ τὰ πάντα ὑπὸ ἁμαρτίαν, ἵνα ἡ ἐπαγγελία ἐκ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ δοθῇ τοῖς πιστεύουσι. πρὸ τοῦ δὲ ἐλθεῖν τὴν πίστιν, ὑπὸ νόμον ἐφρουρούμεθα, συγκεκλεισμένοι εἰς τὴν μέλλουσαν πίστιν ἀποκαλυφθῆναι. ὥστε ὁ νόμος παιδαγωγὸς ἡμῶν γέγονεν εἰς Χριστόν, ἵνα ἐκ πίστεως δικαιωθῶμεν. ἐλθούσης δὲ τῆς πίστεως, οὐκέτι ὑπὸ παιδαγωγόν ἐσμεν. πάντες γὰρ υἱοὶ θεοῦ ἐστε διὰ τῆς πίστεως ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε. οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἕλλην. οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος. οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ. πάντες γὰρ ὑμεῖς εἷς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. εἰ δὲ ὑμεῖς Χριστοῦ, ἄρα τοῦ Ἀβραὰμ σπέρμα ἐστέ, κατ' ἐπαγγελίαν κληρονόμοι.

Λέγω δέ, ἐφ' ὅσον χρόνον ὁ κληρονόμος νήπιός ἐστιν, οὐδὲν διαφέρει δούλου, κύριος πάντων ὤν, ἀλλὰ ὑπὸ ἐπιτρόπους ἐστὶ καὶ οἰκονόμους ἄχρι τῆς προθεσμίας τοῦ πατρός. οὕτω καὶ ἡμεῖς. ὅτε ἦμεν νήπιοι, ὑπὸ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου ἦμεν δεδουλωμένοι. ὅτε δὲ ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ γυναικός, γενόμενον ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον ἐξαγοράσῃ, ἵνα τὴν υἱοθεσίαν ἀπολάβωμεν. ὅτι δέ ἐστε υἱοί, ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν, κράζον Ἀββᾶ, ὁ πατήρ. ὥστε οὐκέτι εἶ δοῦλος, ἀλλ' υἱός. εἰ δὲ υἱός, καὶ κληρονόμος θεοῦ διὰ Χριστοῦ. ἀλλὰ τότε μὲν οὐκ εἰδότες θεόν, ἐδουλεύσατε τοῖς μὴ φύσει οὖσι θεοῖς. νῦν δὲ γνόντες θεόν, μᾶλλον δὲ γνωσθέντες ὑπὸ θεοῦ, πῶς ἐπιστρέφετε πάλιν ἐπὶ τὰ ἀσθενῆ καὶ πτωχὰ στοιχεῖα, οἷς πάλιν ἄνωθεν δουλεύειν θέλετε; ἡμέρας παρατηρεῖσθε, καὶ μῆνας

addita fuit, donec ueniret semen, cui ꝓmissum fuerat, ordinata per angelos in manu interces-soris. Interces-sor autē unius nō est, at deus unus est Lex igitur num est aduersus promissiones dei? Absit. Etēm si data fuisset lex, quæ possit uiuifi-care, uere ex lege esset iusticia. Sed conclusit scriptura omia sub pecca-tum, ut promissio ex fide Iesu Chri sti daretur credentibus. Cæterū an tequàm uenisset fides, sub lege cu-stodiebamur, concluſi in eam fidē, quæ erat reuelanda. Itaq; lex pæda gogus noster fuit ad Christū, ut ex fide iustificaremur. At postquā ue-nit fides, nō amplius sub pædago-go sumus. Omnes em̄ filij dei estis, eo quod credidistis Christo Iesu. Nam quicūq; baptizati estis, Chri-stum induistis. Nō est Iudæus, ne-que Græcus. Nō est seruus, neque liber. Non est masculus, ac fœmi-na. Omnes enim uos unus estis in Christo Iesu. Qd' si uos estis Chri-sti, igitur Abrahæ semē estis, & iu-xta promissionem hæredes.

Dico autem, quàm diu hæres puer est, nihil differt à seruo, cū sit dominus omnium, sed sub tutori-bus & actoribus est usque ad tem-pus, quod pater præscripserit. Sic & nos cum essemus pueri, sub ele-mentis mundi eramus, in seruitu-tem adacti. At ubi uenit plenitu-do temporis, emisit deus filium su-um, factum ex muliere, factū legi obnoxium: ut eos qui legi erāt ob-noxij, redimeret: ut adoptione ius filiorum acciperemus. Quoniam autem estis filij, emisit deus spiritū filij sui in corda nostra, clamātem, abba pater. Itaq; iam nō es seruus, sed filius: quod si filius, & hæres dei per Christū. Sed tum quidem cum ignoraretis deū, seruiebatis ijs, qui natura nō sunt dij. At nunc postea quā cognouistis deū, quin potiꝰ co gniti estis à deo, quomodo cōuer-timini denuo ad infirma & egena elementa, quibus iterū ab integro seruire uultis? Dies obseruatis, & menses,

sita est, donec ueniret semē cui ꝓmiserat: ordinata per angelos in manu mediato-ris. Mediator autē unius nō est: deus autē unus est. Lex ergo aduersus ꝓmissa dei? Absit. Si enim data esset lex quæ posset uiuificare, uere ex lege esset iusticia. Sed cō-clusit scriptura omnia sub peccato: ut promissio ex fi-de Iesu Christi daret̄ credē-tibꝰ. Prius autē quā ueniret fides, sub lege custodieba-mur: cōclusi in eā fidē quæ reuelanda erat. Itaq; lex pæ dagogus noster fuit in Chri sto: ut ex fide iustificemur. At ubi uenit fides: iam non sumus sub pædagogo. O-mnes enim filij dei estis per fidem quæ est in Christo Ie su. Quicunq; enim in Chri sto Iesu baptizati estis, Chri stum induistis. Nō est Iudæ us neq; Græcus: nō est ser-uus neq; liber: non est ma-sculus neq; fœmina. Oēs enim uos unū estis in Chri-sto Iesu. Si autem uos Chri sti: ergo semē Abrahæ estis secundum promissionē hæ-redes. Dico aūt: Quāto tēpore hæres paruulus est, nihil differt a seruo, cum sit dominus omniū: sed sub tu toribus & actoribus est usq; ad præfinitum tempus a pa tre. Ita & nos cum essemus paruuli, sub elemētis mun-di eramus seruiētes: At ubi uenit plenitudo temporis, misit deus filiū suum factū ex muliere: factū sub lege, ut eos qui sub lege erāt re-dimeret: ut adoptionem fi-liorum reciperemus. Quo niam autē estis filij dei, mi-sit deus spiritū filij sui in cor da uestra clamantem, abba pater. Itaq; iam non est ser-uus, sed filius: quod si filius & hæres per deū. Sed tunc quidem ignorantes deū his qui natura nō sunt dij, ser-uiebatis. Nunc aūt cum co-gnoueritis deum: immo co gniti sitis a deo: q̄modo cō-uertimini iterū ad infirma & egena elemēta, quibꝰ de-nuo seruire uultis? Dies ob-

μιῶας, καὶ καιρούς, καὶ ἐνιαυτούς. φοβοῦμαι ὑμᾶς, μή πως εἰκῆ κεκοπίακα εἰς ὑμᾶς. γίνεσθε ὡς ἐγώ, ὅτι κἀγὼ ὡς ὑμεῖς, ἀδελφοί, δέομαι ὑμῶν. οὐδέν με ἠδικήσατε. οἴδατε δὲ, ὅτι δι' ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς εὐηγγελισάμην ὑμῖν τὸ πρότερον. καὶ τὸν πειρασμόν μου, τὸν ἐν τῇ σαρκί μου, οὐκ ἐξουθενήσατε, οὐδὲ ἐξεπτύσατε, ἀλλ' ὡς ἄγγελον θεοῦ ἐδέξασθέ με, ὡς Χριστὸν Ἰησοῦν. τίς οὖν ἦν ὁ μακαρισμὸς ὑμῶν; μαρτυρῶ γὰρ ὑμῖν, ὅτι εἰ δυνατὸν, τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν ἐξορύξαντες ἂν ἐδώκατέ μοι. ὥστε ἐχθρὸς ὑμῶν γέγονα ἀληθεύων ὑμῖν; ζηλοῦσιν ὑμᾶς οὐ καλῶς, ἀλλὰ ἐκκλεῖσαι ὑμᾶς θέλουσιν, ἵνα αὐτοὺς ζηλοῦτε. καλὸν δὲ τὸ ζηλοῦσθαι ἐν καλῷ πάντοτε, καὶ μὴ μόνον ἐν τῷ παρεῖναί με πρὸς ὑμᾶς. τεκνία μου, οὓς πάλιν ὠδίνω, ἄχρις οὗ μορφωθῇ Χριστὸς ἐν ὑμῖν. ἤθελον δὲ παρεῖναι πρὸς ὑμᾶς ἄρτι, καὶ ἀλλάξαι τὴν φωνήν μου, ὅτι ἀποροῦμαι ἐν ὑμῖν. λέγετέ μοι οἱ ὑπὸ νόμον θέλοντες εἶναι, τὸν νόμον οὐκ ἀκούετε; γέγραπται γὰρ, ὅτι Ἀβραὰμ δύο υἱοὺς ἔσχεν, ἕνα ἐκ τῆς παιδίσκης, καὶ ἕνα ἐκ τῆς ἐλευθέρας. ἀλλ' ὁ μὲν ἐκ τῆς παιδίσκης, κατὰ σάρκα γεγέννηται, ὁ δὲ ἐκ τῆς ἐλευθέρας, διὰ τῆς ἐπαγγελίας. ἅτινά ἐστιν ἀλληγορούμενα. αὗται γάρ εἰσι δύο διαθῆκαι, μία μὲν ἀπὸ ὄρους Σινᾶ, εἰς δουλείαν γεννῶσα, ἥτις ἐστὶν Ἄγαρ. τὸ γὰρ Ἄγαρ, Σινᾶ ὄρος ἐστὶν ἐν τῇ Ἀραβίᾳ, συνοικεῖ δὲ τῇ νῦν Ἰερουσαλήμ, δουλεύει δὲ μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς. ἡ δὲ ἄνω Ἰερουσαλὴμ, ἐλευθέρα ἐστὶν ἥτις ἐστὶ μήτηρ πάντων ἡμῶν. γέγραπται γὰρ, εὐφράνθητι στεῖρα ἡ οὐ τίκτουσα, ῥῆξον καὶ βόησον ἡ οὐκ ὠδίνουσα, ὅτι πολλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου μᾶλλον, ἢ τῆς ἐχούσης τὸν ἄνδρα. ἡμεῖς δὲ ἀδελφοὶ κατὰ Ἰσαὰκ ἐπαγγελίας τέκνα ἐσμέν. ἀλλ' ὥσπερ τότε ὁ κατὰ σάρκα γεννηθεὶς, ἐδίωκε τὸν κατὰ πνεῦμα, οὕτως καὶ νῦν ἀλλὰ τί λέγει ἡ γραφή; ἔκβαλε τὴν παιδίσκην καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς, οὐ γὰρ μὴ

menſes, & tempora, & annos. Metuo de uobis, ne fruſtra laborauerim erga uos. Eſtote, ut ego ſum: quandoquidē & ego ſum, ut uos: fratres, rogo uos. Nihil me læſiſtis. Noſtis, quod per infirmitatem carnis euangelizauerim uobis prius: & experimentū mei, quod erat in carne, non eſtis aſpernati, neque reſpuiſtis, ſed me uelut angelū dei ſuſcepiſtis, uelut Chriſtū Ieſum. quæ eſt igitur beatitudo ueſtra? Teſtimoniū enim reddo uobis, quod ſi fieri potuiſſet, oculos ueſtros effoſſos dediſſetis mihi. Igitur inimicus factus ſum uobis, uera loquendo uobis? Ambiūt uos nō bene, imò excludere uos uolūt, ut ipſos æmulemini. Bonum autem eſt æmulari in re bona ſemper, & nō ſolum cū præſens ſum apud uos Filioli mei, quos iterū parturio, donec formetur Chriſtus in uobis. Vellem aūt adeſſe apud uos nūc, & mutare uocem meam, quoniā confuſiō inops ſum in uobis. Dicite mihi qui ſub lege uultis eſſe, legem ipſam nō auditis? Scriptū eſt enim, quod Abraham duos filios habebat, unum ex ancilla, & unum ex libera. Verum is qui ex ancilla natus eſt, ſecundū carnem natus eſt: qui uero ex libera, per repromiſſionē, quæ per allegoriā dicunt. Nam hæc ſunt duo teſtamenta, unū quidem à monte Sina, in ſeruitutē generans, qui eſt Agar. Nam Agar, Sina mons eſt in Arabia, confinis eſt autē ei, quæ nunc uocat Hieruſalem: ſeruit aūt cū filiis ſuis. At quæ ſurſum eſt Hieruſalem, libera eſt, quæ eſt mater omnium noſtrū. Scriptū eſt em: Lætare ſterilis, quæ nō paris, erumpe & clama quæ non parturis: quoniā multi liberi deſertæ, magis quàm eius quæ habet uirum. Nos autem fratres ſecundū Iſaac promiſſionis filij ſumus. Sed quemadmodū tūc is qui ſecundū carnē natus erat perſequebat eū, qui natus erat ſecūdū ſpiritū, ita & nūc. At quid dicit ſcriptura? Eiſce ancillā & filiū illius: nō enim

ſeruatis & mēſes & tempora & annos: Timeo ne forte ſine cauſa laborauerim in uobis. Eſtote ſicut ego: quia & ego ſicut uos. Fratres obſecro uos: nihil me læſiſtis. Scius aūt quia per infirmitatē carnis euāgelizaui uobis iampridē: & tentationē ueſtrā in carne mea nō ſpreuiſtis, neq; reſpuiſtis: ſed ſicut angelum dei excepiſtis me ſicut Chriſtum Ieſum. Vbi eſt ergo beatitudo ueſtra? Teſtimoniū enim perhibeo uobis: quia ſi fieri potuiſſet oculos ueſtros eruiſſetis & dediſſetis mihi. Ergo inimicus uobis factus ſum: uerum dicēs uobis? Æmulantur uos nō bene: ſed excludere uos uolunt: ut illos æmulemini. Bonum autem æmulamini in bono ſemper & nō tantum cum præſens ſum apud uos. Filioli mei quos iterū parturio, donec formet Chriſtus in uobis. Vellē aūt eſſe apud uos modo & mutare uocē meam: qm̄ cōfundor in uobis. Dicite mihi qui ſub lege uultis eſſe? Legem nō legiſtis. Scriptum eſt enī: quoniā Abraam duos filios habuit: unū de ancilla, & unū de libera. Sed qui de ancilla, ſecundū carnē natus eſt: qui autē de libera, per repromiſſionem: quæ ſūt per allegoriā dicta. Hæc enī ſunt duo teſtamenta: unū quidē in mōte Sina, in ſeruitutē generās, quæ eſt Agar. Sina enim mōs eſt in Arabia, qui cōiunctus eſt ei quæ nūc eſt Hieruſalē: & ſeruit cū filiis ſuis. Illa aūt quæ ſurſum eſt Hieruſalē, libera eſt, quæ eſt mater noſtra: ſicut ſcriptū eſt: Lætare ſterilis quæ nō paris: erūpe & clama quæ nō parturis: qa multi filij deſertæ magis q̄ eius quæ habet uirū. Nos aūt fratres ſecūdū Iſaac, promiſſiōis filij ſumus. Sed q̄modo tūc is qui ſecūdū carnē natꝰ fuerat perſequebat eū qui ſecūdum ſpiritū: ita & nūc. Sed quid dicit ſcriptura? Eiſce ancillā & filium eius: Non enim

» γὰρ μὴ κληρονομήσῃ ὁ υἱὸς τῆς παι
» δίσκης μετὰ τοῦ υἱοῦ τῆς ἐλευθέ/
» ρας. ἄρα ἀδελφοὶ οὐκ ἐσμὲν παι/
δίσκης τέκνα, ἀλλὰ τῆς ἐλευθέρας.
Τῇ ἐλευθερίᾳ οὖν ᾗ Χριστὸς ἡμᾶς ἠ/
λευθέρωσε, στήκετε, καὶ μὴ πάλιν
ζυγῷ δουλείας ἐνέχεσθε. Ἰδὲ ἐγὼ
Παῦλος λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν πε
ριτέμνησθε, Χριστὸς ὑμᾶς οὐδὲν ὠ/
φελήσει. μαρτύρομαι δὲ πάλιν
παντὶ ἀνθρώπῳ περιτεμνομένῳ, ὅτι
ὀφειλέτης ὅλου ἐστὶν, ὅλον τὸν νόμον
ποιῆσαι. κατηργήθητε ἀπὸ τοῦ Χρι
στοῦ, οἵτινες ἐν νόμῳ δικαιοῦσθε, τῆς
χάριτος ἐξεπέσετε. ἡμεῖς γὰρ πνεύ/
ματι ἐκ πίστεως ἐλπίδα δικαιοσύ/
νης ἀπεκδεχόμεθα. ἐν γὰρ Χριστῷ
Ἰησοῦ, οὔτε περιτομή τι ἰσχύει, οὔτε ἀ/
κροβυστία, ἀλλὰ πίστις δι' ἀγάπης
ἐνεργουμένη. ἐτρέχετε καλῶς, τίς
ὑμᾶς ἀνέκοψε, τῇ ἀληθείᾳ μὴ πεί/
θεσθαι; ἡ πεισμονὴ οὐκ ἐκ τοῦ κα/
λοῦντος ὑμᾶς. μικρὰ ζύμη ὅλον
τὸ φύραμα ζυμοῖ. ἐγὼ πέποιθα εἰς
ὑμᾶς ἐν κυρίῳ, ὅτι οὐδὲν ἄλλο φρο
νήσετε. ὁ δὲ ταράσσων ὑμᾶς βασά
σει τὸ κρῖμα, ὅστις ἂν ᾖ. ἐγὼ δὲ
ἀδελφοί, εἰ περιτομὴν ἔτι κηρύσσω,
τί ἔτι διώκομαι; ἄρα κατήργη/
ται τὸ σκάνδαλον τοῦ σταυροῦ. ὄφε
λον καὶ ἀποκόψονται οἱ ἀναστατοῦ/
ντες ὑμᾶς. ὑμεῖς γὰρ ἐπ' ἐλευθερίαν
ἐκλήθητε ἀδελφοί. μόνον μὴ τὴν
ἐλευθερίαν εἰς ἀφορμὴν τῇ σαρκὶ,
ἀλλὰ διὰ τῆς ἀγάπης δουλεύετε ἀλ/
λήλοις. ὁ γὰρ πᾶς νόμος ἐν ἑνὶ
λόγῳ πληροῦται, ἐν τῷ, ἀγαπήσεις
τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν. εἰ δὲ
ἀλλήλους δάκνετε καὶ κατεσθίετε,
βλέπετε μὴ ὑπ' ἀλλήλων ἀναλωθῆ
τε. Λέγω δὲ, πνεύματι περιπατεῖτε,
καὶ ἐπιθυμίαν σαρκὸς οὐ μὴ τελέσε
τε. Ἡ γὰρ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύ/
ματος, τὸ δὲ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκός.
Ταῦτα δὲ ἀντίκειται ἀλλήλοις, ἵνα
μὴ ἃ ἂν θέλητε, ταῦτα ποιῆτε. εἰ
δὲ πνεύματι ἄγεσθε, οὐκ ἐστὲ ὑπὸ
νόμον. Φανερὰ δέ ἐστι τὰ ἔργα τῆς
σαρκὸς, ἅτινά ἐστι, μοιχεία, πορ/
νεία, ἀκαθαρσία, ἀσέλγεια, εἰδωλο
λατρία, φαρμακεία, ἔχθραι, ἔρις,
ζῆλοι, θυμοὶ, ἐριθεῖαι, διχοστασίαι,
αἱρέσεις,

em hæres erit filius ancillæ cũ filio li
beræ. Itaq; fratres, nõ sumus ancil/
læ filij, sed liberæ. In libertate igit̃
qua Christus nos liberauit, state, &
ne rursus iugo seruitutis implicemi
ni. Ecce ego Paul⁹ dico uobis: qđ si
circũcidamini, Christ⁹ nihil uobis
proderit. Contestor autẽ omnem
hominem qui circũciditur, qđ de/
bitor est totius legis seruãdæ. Chri
stus uobis factus est ociosus, quicũ
que per legẽ iustificamini, à gratia
excidistis. Nos em̃ spiritu ex fide,
spem iustitiæ expectamus. Nã in
Christo Iesu, neq; circũcisio quic/
quam ualet, neq; præputiũ, sed fi/
des per dilectionẽ operans. Curre
batis bene, quis uos impediuit, ut
nõ crederetis ueritati? Nempe per
suasio nõ ex eo profecta, qui uocat
uos. Paulũ fermenti totam cõsper/
sionem fermentat. Ego confido de
uobis in domino, quod nihil aliud
sensuri sitis. Cæterũ qui conturbat
uos, portabit iudiciũ, quisquis fue/
rit. Ego autẽ fratres, si circumcisio
nem adhuc prædico, quid adhuc
persecutionẽ patior? Abolitum est
igitur offendiculum crucis. Vtinã
& abscindant̃ qui uos labefactant.
Vos em̃ in libertatẽ uocati fuistis
fratres, tantũ ne libertatem in occa
sionem detis carni, sed per charita/
tem seruite uobis inuicẽ. Nam to/
ta lex in uno uerbo cõpletur, nem/
pe hoc: Diliges proximũ tuũ ut te/
ipsum. Quod si alius aliũ uicissim
mordetis, & deuoratis, uidete ne
uicissim alius ab alio cõsumamini.
Dico autẽ, spiritu ambulate, & cõ/
cupiscentiam carnis nõ perficietis.
Nam caro cõcupiscit aduersus spi/
ritum, spiritus autem aduersus car/
nem. Hæc autẽ inter se mutuo ad/
uersantur, ut nõ quæcunq; uolueri
tis, eadẽ faciatis. Quod si spũ duci
mini, nõ estis sub lege. Porrò ma=
nifesta sunt opera carnis, quæ sunt
hæc: adulteriũ, scortatio, immundi
cia, lasciuia, simulacrorũ cultus, ue/
neficium, inimicitiæ, lis, æmulatio
nes, iræ, cõcertationes, seditiones,
sectæ,

enim hæres erit filius ancil/
læ cum filio liberæ. Itaq; fra
tres nõ sumus ancillæ filij,
sed liberæ: qua libertate nos
Christus liberauit. State V.
& nolite iterũ iugo seruitu/
tis contineri. Ecce ego Pau/
lus dico uobis: quoniã si cir
cuncidamini: Christus uo/
bis nihil ꝓderit. Testificor
aũt rursus oĩi homini cir/
cuncidẽti se: quoniã debitor
est uniuersæ legis faciendæ.
Euacuati estis a Christo: q̃
in lege iustificamini, a gra/
tia excidistis. Nos enim spũ
ex fide spẽ iusticiæ expecta/
mus. Nã in Christo Iesu, ne
que circũcisio aliquid ualet
neq; præputiũ: sed fides quæ
per charitatẽ operat̃. Curre
batis bene: qs uos impedi/
uit ueritati nõ obedire? Ne/
mini cõsenseritis. Persuasio
hæc non est ex eo qui uocat
uos. Modicũ fermentũ, totã
massam corrumpit. Ego cõ
fido in uobis in domino, qđ
nihil aliud sapietis. Qui au
tem cõturbat uos, portabit
iudiciũ quicũq; est ille. Ego
aũt fratres si circũcisionem
adhuc prædico: qd adhuc
pſecutionẽ patior? Ergo eua
cuatũ est scãdalũ crucis? Vti
nam abscindant̃ q̃ uos cõ/
turbant. Vos enĩ in liberta/
tem uocati estis fratres: tãtũ
ne libertatẽ in occasionẽ de/
tis carnis: sed per charitatẽ
spũs seruire inuicẽ. Omnis
em̃ lex in uno sermone im/
plet̃: Diliges ꝓximũ tuũ si/
cut teipsum. Quod si inui/
cem mordetis & comeditis:
uidete ne ab inuicẽ cõsuma
mini. Dico autẽ in Christo:
Spũ ambulate: & desideria
carnis non perficietis. Caro
enĩ cõcupiscit aduersus spi/
ritũ: spũs aũt aduersus car/
nem. Hæc enĩ sibi inuicẽ ad
uersant̃: ut nõ quæcũq; uul/
tis illa faciatis. Q̃ si spũ du/
cimini: nõ estis sub lege. Ma
nifesta sunt autẽ opera car/
nis: quæ sunt fornicatio, im
mũdicia, ipudicitia, luxuria
idolorũ seruit⁹, ueneficia, ini
micitiæ, contentiões, æmula
tiones, iræ, rixæ, dissensiões,

αἱρέσεις, φθόνοι, φόνοι, μέθαι, κῶμοι, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις, ἃ προλέγω ὑμῖν, καθὼς καὶ προεῖπον, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες, βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν. ὁ δὲ καρπὸς τοῦ πνεύματός ἐστιν, ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, πραότης ἐγκράτεια. κατὰ τῶν τοιούτων οὐκ ἔστι νόμος. οἱ δὲ τοῦ χριστοῦ, τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασι, καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις. εἰ ζῶμεν πνεύματι, πνεύματι καὶ στοιχῶμεν. μὴ γινώμεθα κενόδοξοι, ἀλλήλους προκαλούμενοι, ἀλλήλοις φθονοῦντες. Ἀδελφοί, ἐὰν καὶ προλημφθῇ ἄνθρωπος ἔν τινι παραπτώματι, ὑμεῖς οἱ πνευματικοί, καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον ἐν πνεύματι πραότητος, σκοπῶν σεαυτόν, μὴ καὶ σὺ πειρασθῇς. ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε, καὶ οὕτως ἀναπληρώσατε τὸν νόμον τοῦ χριστοῦ. Εἰ γάρ δοκεῖ τις εἶναί τι, μηδὲν ὤν, ἑαυτὸν φρεναπατᾷ. τὸ δὲ ἔργον ἑαυτοῦ δοκιμαζέτω ἕκαστος, καὶ τότε εἰς ἑαυτὸν μόνον τὸ καύχημα ἕξει, καὶ οὐκ εἰς τὸν ἕτερον. ἕκαστος γὰρ τὸ ἴδιον φορτίον βαστάσει. κοινωνείτω δὲ ὁ κατηχούμενος τὸν λόγον τῷ κατηχοῦντι ἐν πᾶσιν ἀγαθοῖς. μὴ πλανᾶσθε, θεὸς οὐ μυκτηρίζεται. ὃ γὰρ ἐὰν σπείρῃ ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει. ὅτι ὁ σπείρων εἰς τὴν σάρκα αὐτοῦ, ἐκ τῆς σαρκὸς θερίσει φθοράν. ὁ δὲ σπείρων εἰς τὸ πνεῦμα, ἐκ τοῦ πνεύματος θερίσει ζωὴν αἰώνιον. τὸ δὲ καλὸν ποιοῦντες μὴ ἐκκακῶμεν. καιρῷ γὰρ ἰδίῳ θερίσομεν μὴ ἐκλυόμενοι. ἄρα οὖν ὡς καιρὸν ἔχομεν, ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας, μάλιστα δὲ πρὸς οἰκείους τῆς πίστεως. ἴδετε πηλίκοις ὑμῖν γράμμασιν ἔγραψα τῇ ἐμῇ χειρί. ὅσοι θέλουσιν εὐπροσωπῆσαι ἐν σαρκί, οὗτοι ἀναγκάζουσιν ὑμᾶς περιτέμνεσθαι, μόνον ἵνα μὴ τῷ σταυρῷ τοῦ χριστοῦ διώκωνται. οὐδὲ γὰρ οἱ περιτεμνόμενοι αὐτοὶ νόμον φυλάσσουσιν, ἀλλὰ θέλουσιν ὑμᾶς περιτέμνεσθαι, ἵνα ἐν τῇ ὑμετέρᾳ σαρκὶ καυχήσωνται. ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο

secta, inuidiæ, cædes, ebrietates, comessationes, & his similia, de quibus prædico uobis, quemadmodũ & prædixi: quod qui talia agunt, regni dei hæredes nõ erunt. Contra, fructus spiritus est, charitas, gaudium, pax, lenitas, benignitas, bonitas, fides, mansuetudo, temperãtia. Aduersus huiusmodi non est lex. Qui uero sunt Christi, carnem crucifixerunt cũ affectibus & cõcupiscentijs. Si uiuimus spiritu, spiritu & incedamus. Ne efficiamur inanis gloriæ cupidi, inuicẽ nos prouocantes, inuicem inuidentes.

Fratres, etiam si occupatus fuerit homo in aliquo delicto, uos qui spirituales estis, instaurate huiusmodi spiritu mansuetudinis, considerans temetipsum, ne & tu tenteris. Inuicem alij aliorũ onera portate, & sic cõplete legem Christi. Nam si quis sibi uidetur aliquid esse, cum nihil sit, suum ipse fallit animum. Opus autẽ suũ probet unusquisque, & tunc in semetipso tantum gloriationem habebit, & non in alio. Vnusquisq; eñ propriam sarcinã baiulabit. Cõmunicet autẽ qui catechizatur sermone, ei qui se catechizat in oñibus bonis. Ne erretis, deus nõ irridetur. Quicquid eñ seminauerit homo, hoc & metet. Nam qui seminat per carnem suam, de carne metet corruptionem: sed qui seminat per spiritum, de spiritu metet uitam æternam. Bonum autem faciendo ne defatigemur. Tempore enim suo metemus nõ defatigati. Itaq; dum tempus habemus, operemur bonum: cum erga omnes, tum uero maxime erga domesticos fidei. Videtis quãta uobis epistola scripserim mea manu. Quicunque uolunt iuxta faciem placere in carne, ij cogunt uos circumcidi, tantum, ne ob crucem Christi persecutionem patiantur. Nam qui circumcidũtur, ne ipsi quidem legem seruant: sed uolunt uos circumcidi, ut in uestra carne glorientur. Ego uero,

abſit,

secta, inuidiæ, homicidia, ebrietates, comessationes. & his similia: quæ prædico uobis sicut prædixi: quoniam qui talia agũt, regnũ dei nõ consequẽtur. Fructus autẽ spiritus est charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, cõtinentia, castitas. Aduersus huiuscemodi nõ est lex. Qui autẽ sunt Christi: carnẽ suam crucifixerũt cũ uitijs & cõcupiscentijs.

Si spiritu uiuimus: spiritu & ambulemus. Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, inuicem prouocãtes, inuicem inuidẽtes. Fratres & si præoccupatus homo fuerit in aliq̃ delicto: uos qui spirituales estis, huiuscemodi instruite in spiritu lenitatis: cõsiderãs teipsum, ne & tu tenteris. Alter alteri⁹ onera portate: & sic adimplebitis legẽ Christi. Nam si quis existimat se aliq̃d esse cũ nihil sit, ipse se seducit. Opus autẽ suũ probet unusquisq; & sic in semetipso tantũ gloriam habebit: & nõ in altero. Vnusquisq; enĩ onus suũ portabit. Cõmunicet aũtis qui catechizat uerbo ei qui se catechizat in omnib⁹ bonis. Nolite errare: deus nõ irridetur. Quæ enim seminauerit homo, hæc & metet: quoniã qui seminat in carne sua, de carne & metet corruptionẽ. Qui autẽ seminat in spiritu: de spũ metet uitam æternam. Bonum autem faciẽtes non deficiamus: tempore enim suo metemus nõ deficientes. Ergo dum tẽpus habemus, operemur bonũ ad oñes: maxime autem ad domesticos fidei. Videte qualibus litteris scripsi uobis mea manu. Quicunq; enim uolũt placere in carne: hi cogunt uos circũcidi, tantum ut crucis Christi persecutionẽ nõ patiãtur. Neq; enim qui circũciduntur legẽ custodiunt: sed uolũt uos circũcidi, ut in carne uestra glorientur. Mihi aũt

abſit

μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ κυρίου ἡμῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, δι' οὗ ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται, κἀγὼ τῷ κόσμῳ, ἐν γὰρ ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ οὔτε περιτομή τι ἰσχύει, οὔτε ἀκροβυστία ἀλλὰ καινὴ κτίσις. Καὶ ὅσοι τῷ κανόνι τούτῳ στοιχήσουσιν, εἰρήνη ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἔλεος, καὶ ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ τοῦ θεοῦ. Τοῦ λοιποῦ κόπους μοι μηδεὶς παρεχέτω. ἐγὼ γὰρ τὰ στίγματα τοῦ κυρίου ΙΗΣΟΥ ἐν τῷ σώματί μου βαστάζω. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν ἀδελφοί. ἀμήν.

abſit, ut glorier, niſi in cruce domini noſtri Ieſu Chriſti, per quẽ mihi mũdus crucifixus eſt, et ego mundo. Nam in Chriſto Ieſu neque circunciſio quicquã ualet, neque præputiũ, ſed noua creatura. Et quicunq; iuxta regulã hanc incedũt, pax ſuper eos, & miſericordia, & ſuper Iſraëlem dei. De cætero ne quis mihi moleſtias exhibeat. Ego enim ſtigmata domini Ieſu in corpore meo porto. Gratia domini noſtri Ieſu Chriſti cũ ſpiritu ueſtro fratres. Amen.

abſit gloriari, niſi in cruce domini noſtri Ieſu Chriſti, per quẽ mihi mũdus crucifixus eſt, & ego mundo. In Chriſto enim Ieſu neq; circunciſio aliquid ualet, neq; præputiũ, ſed noua creatura. Et quicunq; hanc regulã ſecuti fuerint, pax ſup illos & miſericordia, & ſup Iſrael dei. De cætero nemo mihi moleſtus ſit. Ego enim ſtigmata domini Ieſu in corpore meo porto. Gratia domini noſtri Ieſu Chriſti cũm ſpiritu ueſtro fratres. Amen.

FINIS.

Πρὸς γαλάτας ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης.

Ad Galatas miſſa fuit è Rhoma.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΕΦΕΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΠΑΥΛΟΥ.

Αὐτῷ ἐπιστέλλει ἀπὸ ῥώμης, οὔπω μὲν αὐτοὺς ἑωρακώς, ἀκόης δὲ περὶ αὐτῶν. ἡ δὲ πρόφασις ἡ ἐπιστολῆς αὕτη. Ἐφέσιοι πιστεύσαντες εἰς τὸν κύριον ἡμῶν ΙΗΣΟΥΝ ΧΡΙΣΤΟΝ, γνησίαν ἔχουσιν εἰς αὐτὸν τὴν πίστιν, καὶ εἰς πάντας τοὺς ἁγίους τὴν ἀγάπην, καὶ κόπτονται πρὸς τοῦ παύλου βεβαιωθῆναι. μαθὼν οὖν ὁ ἀπόστολος, γράφει πρὸς αὐτοὺς ταύτην τὴν ἐπιστολήν, ὡσπερ κατηχήσων. καὶ πρῶτον μὲν δείκνυσι, μὴ νεώτερον εἶναι τὸ καθ' ἡμᾶς μυστήριον, ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς καὶ πρὸ καταβολῆς κόσμου εἶναι ταύτην εὐδοκίαν τοῦ θεοῦ. ὥστε τὸν ΧΡΙΣΤΟΝ ὑπὲρ ἡμῶν παθεῖν, καὶ ἡμᾶς σωθῆναι. ἔπειτα περὶ κλήσεως ἐθνῶν διαλέγεται, ἵνα δείξῃ ἀξίως αὐτοὺς πεπιστευκέναι. καὶ ἀποδείκνυσιν, ὅτι ἡ κλῆσις αὐτῶν γέγονεν, οὐ δι' ἀνθρώπου, ἀλλὰ διὰ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ὅς ἐστιν υἱὸς τοῦ θεοῦ, ἵνα καὶ ἐκ τούτου μάθωσιν, ὅτι οὐκ ἀνθρωπολάτραι γεγόνασι, πιστεύσαντες τῷ ΧΡΙΣΤΩ, ἀλλ' ἀληθινοὶ θεοσεβεῖς. σημαίνει δὲ καὶ ἑαυτὸν διὰ τούτου ἀπεσάλθαι κηρύσσειν τὸ εὐαγγέλιον, καὶ ὅτι περὶ αὐτῶν ἐφρόντισεν. ἔπειτα παραινετικοὺς λόγους ἀνδράσι καὶ γυναιξὶ πατράσι καὶ τέκνοις, κυρίοις καὶ δούλοις, τίθησιν ἐν τῇ ἐπιστολῇ. καὶ καθόλου πάντας παρασκευάζει κατὰ τοῦ διαβόλου καὶ τῶν δαιμόνων αὐτοῦ, λέγων πρὸς ἐκείνους, ἡμῖν εἶναι τὴν πάλην. καὶ ὥσπερ ἀγαθὸς ἀλείπτης ἀλείφας τοῖς λόγοις πάντας ἡμᾶς ἐπὶ τὴν διαβολικὴν ἐνέργειαν, οὕτως πλέοι τὴν ἐπιστολήν.

EPHESVS metropolis quondã erat Asiæ minoris, ciuitas superstitiose dedita cultui dæmonũ, & præcipue Dianæ, unde & in Actis, Dianæ νεωκόρος dicitur, non illius uenatricis, cui Poëtæ sagittas & arma tribuunt, sed multimammiæ, quam Græci πολύμασον appellant, quam uolebant omnium animantium esse nutricem, ut indicauit Hieronymus. Nam de templo Ephesiæ Dianæ, toto orbe celebratissimo, passim etiam ethnici meminere scriptores. Hos curiosarũ artium tenebat studium. Vnde legimus, ad prædicationem apostolorum magicos libros ab eis comportatos, igni traditos fuisse, & supputato precio, compertum fuisse quinquagies mille numûm argenti, sicuti refertur in Actis capite decimonono. Vt igitur à tantis erroribus illos abduceret, triennium apud illos egit, nihil interim nõ faciens, quod ad illorum salutem faciebat, magno studio reclamantibus & obstrepentibus multis, sicut ipse testatur alicubi: ubi & bestijs obiectus est, quemadmodum ipse testatur in secunda ad Corinthios epistola. At discedens, Timotheum apud eos remanere iussit. Abundabat autem ea ciuitas, ut curiosis & magiæ deditis, ita doctissimis uiris. Vnde Paulus, ut ad omnium mores & ingenia sese attemperat, de dæmonibus ac spiritibus crebro meminit, bonorum ac malorum differentiam indicans. Ad hæc retrusa quædam aperit. Nec enim est ulla epistola, quæ tam abditos habeat sensus, ut ob hanc potissimũ Petrus scripsisse uideatur: Sicut & charissimus frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit uobis, sicut in omnibus epistolis loquens in eis de his, in quibus sunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti & instabiles deprauant, sicut & cæteras scripturas, ad suam ipsorum perditionem. Difficultas autem non tam in uerbis sita est, quanquã haud alibi sermonis phrasis perplexior, quàm in sensibus, quod agnoscit & diuus Hieronymus in præfatione cõmentariorum. Hæc idcirco uniuersa replicauimus, ut ostenderemus, quare apostolus in hac uel potissimũ epistola obscuros sensus & ignota seculis sacramenta congesserit. Hos igitur quoniam in fide perstiterant, hortatur ut pergant, & & ad perfectionem proficiant, cõmonefaciens cuiusmodi fuerint, cum uitijs addicti seruirent impijs spiritibus, & quales nunc facti sint, insiti Christo, docens interim euangelij gratiam consilio diuino, licet Iudæis promissam, in gentes quoque recte propagatam & huius muneris se ministrum à deo constitutum. Quoniam autem scripsit è carcere, hortatur ne deijciantur animo, ob ipsius afflictiones, uerum eas potius sibi gloriæ ducant. Hæc agit capite primo, & secũdo. In cæteris tribus uitæ formam illis præscribit, demonstrans quid sequendũ, quid fugiendum: quæ officia maritorũ in uxores, uxorum in maritos: quæ parentum in liberos, liberorũ in parentes: quæ dominorũ in seruos, seruorum in dominos. Scripta est epistola ab urbe Rhoma per Tychicum diaconũ, cuius meminit in calce, fidelem ministrũ eum uocans. Ambrosius addit scriptam è carcere, cum Hierosolymis Rhomam deductus sub fideiussore degeret extra castra in suo conducto.

ARGVMENTI FINIS.

ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος Ιησοῦ χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ τοῖς ἁγίοις τοῖς οὖσιν ἐν ἐφέσῳ, καὶ πιστοῖς ἐν χριστῷ Ιησοῦ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου Ιησοῦ χριστοῦ. Εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ χριστοῦ, ὁ εὐλογήσας ἡμᾶς ἐν πάσῃ εὐλογίᾳ πνευματικῇ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις χριστῷ. καθὼς ἐξελέξατο ἡμᾶς ἐν αὐτῷ πρὸ καταβολῆς κόσμου, εἶναι ἡμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους κατενώπιον αὐτοῦ ἐν ἀγάπῃ, προορίσας ἡμᾶς εἰς υἱοθεσίαν διὰ Ιησοῦ χριστοῦ εἰς αὐτόν, κατὰ τὴν εὐδοκίαν τοῦ θελήματος αὐτοῦ εἰς ἔπαινον δόξης τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἐν ᾗ ἐχαρίτωσεν ἡμᾶς ἐν τῷ ἠγαπημένῳ. ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ, τὴν ἄφεσιν τῶν παραπτωμάτων κατὰ τὸ πλοῦτος τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἧς ἐπερίσσευσεν εἰς ἡμᾶς, ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ φρονήσει, γνωρίσας ἡμῖν τὸ μυστήριον τοῦ θελήματος αὐτοῦ, κατὰ τὴν εὐδοκίαν αὐτοῦ, ἣν προέθετο ἐν αὐτῷ εἰς οἰκονομίαν τοῦ πληρώματος τῶν καιρῶν, ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα ἐν τῷ χριστῷ, τὰ ἐπὶ τοῖς οὐρανοῖς, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ἐν αὐτῷ, ἐν ᾧ καὶ ἐκληρώθημεν, προορισθέντες κατὰ πρόθεσιν τοῦ τὰ πάντα ἐνεργοῦντος, κατὰ τὴν βουλὴν τοῦ θελήματος αὐτοῦ, εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς εἰς ἔπαινον δόξης αὐτοῦ, τοὺς προηλπικότας ἐν τῷ χριστῷ, ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς ἀκούσαντες τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, τὸ εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας ὑμῶν, ἐν ᾧ καὶ πιστεύσαντες ἐσφραγίσθητε τῷ πνεύματι τῆς ἐπαγγελίας τῷ ἁγίῳ, ὅς ἐστιν ἀρραβὼν τῆς κληρονομίας ἡμῶν, εἰς ἀπολύτρωσιν τῆς περιποιήσεως εἰς ἔπαινον τῆς δόξης αὐτοῦ. διὰ τοῦτο κἀγὼ ἀκούσας τὴν καθ' ὑμᾶς πίστιν ἐν τῷ κυρίῳ Ιησοῦ, καὶ τὴν ἀγάπην τὴν εἰς πάντας τοὺς ἁγίους, οὐ παύομαι εὐχαριστῶν

PAVLVS Apostolus Iesu Christi per uoluntatē dei, sanctis qui a/gunt Ephesi, & fidelibus in Christo Iesu. Gratia uobis & pax à deo patre nostro, & domino Iesu Christo. Benedictus deus & pater dñi nostri Iesu Christi, qui benedixit nos omi benedictione spirituali in cœlestibus Christo. Quemadmodum elegit nos in ipso, antequā iacerent fundamenta mundi, ut essemus sancti & irreprehensibiles coram illo per charitatem, qui prædestinauit nos, ut adoptaret in filios per Iesum Christū in sese, iuxta beneplacitū uoluntatis suæ, ut laudetur gloria gratiæ suæ, qua charos reddidit nos per dilectū. Per quem habemus redemptionem per sanguinem ipsius, remissionem peccatorū, iuxta diuitias gratiæ suæ, de qua ubertim nobis impartiuit in omi sapientia & prudentia, patefacto nobis arcano uolūtatis suæ, iuxta beneplacitū suū, quod proposuerat in seipso, usq; ad dispensationem plenitudinis temporū, ut summatim instauraret omia per Christum, & quæ in cœlis sunt & quæ in terra per eundem, per quem & in sortem asciti sumus, prædestinati secundum propositum ipsius, cuius ui fiunt uniuersa, iuxta decretum uoluntatis ipsius, ut simus nos in laudē gloriæ illius, qui priores sperauimus in Christo, in quo speratis & uos, audito uerbo ueritatis, Euangelio salutis uestræ, in quo etiam posteaquam credidistis obsignati estis spiritu promissionis sancto, qui est arrabo hæreditatis nostræ, in redemptionem acquisitæ possessionis, in laudem gloriæ ipsius. Quapropter & ego, cū audissem eam quæ in uobis est fidem in domino Iesu, & charitatem in omnes sanctos, non desino gratias

PAVlus apostolus Iesu christi, per uoluntatem dei: omnib⁹ sanctis qui sunt Ephesi: et fidelibus omnib⁹ in Christo Iesu. Gratia uobis & pax a deo pre nostro, & dño Iesu Christo. Benedictus deus & pater dñi nostri Iesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictiōe spirituali, in cœlestib⁹ in Christo: Sicut elegit nos in ipso ante mundi cōstitutionē: ut essemus sancti & immaculati in cōspectu ei⁹ in charitate. Qui prædestinauit nos in adoptionē filiorū per Iesum Christū in ipsum secūdum ,ppositū uolūtatis suæ, in laudē gloriæ gratiæ suæ: in qua gratificauit nos in dilecto filio suo, in quo habemus redēptionē, per sanguinem eius in remissionē peccatorū, secūdū diuitias grātiæ eius: quæ superabūdauit in nobis in omi sapiētia & prudentia: ut notum faceret nobis sacramentum uolūtatis suæ, secūdū beneplacitū ei⁹ quod ,ppositum in eo in dispēsatiōe plenitudinis tēporū, instaurare omia in Christo quæ in cœlis & quæ in terra sunt in ipso. In quo etiā nos sorte uocati sum⁹, prædestinati secūdū propositū eius qui operatur omnia secundum consiliū uolūtatis suæ: ut simus in laudē gloriæ eius, nos qui ante sperauim⁹ in Christo. In quo & uos cū audissetis uerbū ueritatis, euangeliū salutis uestræ: in quo & credētes signati estis spiritu promissiōis sancto: qui est pignus hæreditatis nostræ in redēptionē acquisitionis in laudē gloriæ ipsius. Propterea & ego audiens fidē uestram, quæ est in Christo Iesu, & dilectionē in omnes sanctos: nō cessō

gratias

εὐχαριστῶν ὑπὲρ ὑμῶν, μνείαν ὑμῶν ποιούμενος ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου, ἵνα ὁ θεὸς τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῆς δόξης δῴη ὑμῖν πνεῦμα σοφίας καὶ ἀποκαλύψεως, ἐν ἐπιγνώσει αὐτοῦ, πεφωτισμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς διανοίας ὑμῶν, εἰς τὸ εἰδέναι ὑμᾶς, τίς ἐστιν ἡ ἐλπὶς τῆς κλήσεως αὐτοῦ, καὶ τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης τῆς κληρονομίας αὐτοῦ ἐν τοῖς ἁγίοις, καὶ τί τὸ ὑπερβάλλον μέγεθος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς, τοὺς πιστεύοντας κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ κράτους τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ἣν ἐνήργησεν ἐν τῷ χριστῷ, ἐγείρας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, καὶ ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς, καὶ ἐξουσίας καὶ δυνάμεως, καὶ κυριότητος, καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου, οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. καὶ πάντα ὑπέταξεν ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ. καὶ αὐτὸν ἔδωκε κεφαλὴν ὑπὲρ πάντα τῇ ἐκκλησίᾳ, ἥτις ἐστὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ, τὸ πλήρωμα τοῦ πάντα ἐν πᾶσι πληρουμένου.

Καὶ ὑμᾶς ὄντας νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι καὶ ταῖς ἁμαρτίαις, ἐν αἷς ποτὲ περιεπατήσατε κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ κόσμου τούτου, κατὰ τὸν ἄρχοντα τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀέρος, τοῦ πνεύματος τοῦ νῦν ἐνεργοῦντος ἐν τοῖς υἱοῖς τῆς ἀπειθείας, ἐν οἷς καὶ ἡμεῖς πάντες ἀνεστράφημέν ποτε, ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς σαρκὸς ἡμῶν ποιοῦντες τὰ θελήματα τῆς σαρκὸς, καὶ τῶν διανοιῶν, καὶ ἦμεν τέκνα φύσει ὀργῆς, ὡς καὶ οἱ λοιποί. ὁ δὲ θεὸς πλούσιος ὢν ἐν ἐλέει, διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην αὐτοῦ, ἣν ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ὄντας ἡμᾶς νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι, συνεζωοποίησε τῷ χριστῷ. χάριτί ἐστε σεσωσμένοι, καὶ συνήγειρε, καὶ συνεκάθισεν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν χριστῷ Ἰησοῦ, ἵνα ἐνδείξηται ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς ἐπερχομένοις τὸν ὑπερβάλλοντα πλοῦτον τῆς χάριτος αὐτοῦ ἐν χρηστότητι ἐφ' ἡμᾶς ἐν χριστῷ Ἰησοῦ. τῇ γὰρ χάριτί ἐστε σεσωσμένοι διὰ τῆς πίστεως, καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ὑμῶν, θεοῦ τὸ δῶρον, οὐκ

gratias agere pro uobis, mentionem uestri faciēs in precibus meis, ut deus dñi nostri Iesu Christi, pater gloriæ det uobis spiritū sapientiæ & reuelationis, per agnitionē sui, illuminatos oculos mētis uestræ, ut sciatis, quæ sit spes ad quam ille uocauit, & quàm opulenta gloria hæreditatis illi⁹ in sanctis, & quæ sit excellens magnitudo potentiæ illius in nos, qui credimus secundum efficaciam roboris fortitudinis eius, quam exercuit in Christo, cum suscitaret eum ex mortuis, & sedere fecit ad dextram suam in cœlestibus, supra omnem principatum ac potestatem, & uirtutē, & dominiū, & omne nomen quod nominatur, non solum in seculo hoc, uerumetiam in futuro. Et omīa subiecit sub pedes illius, & eum dedit caput super omnia ipsi ecclesiæ, quæ est corpus illius, complementum eius, qui omīa in omnibus adimplet.

Et uos cum essetis mortui delictis ac peccatis, in quibus aliquā do ambulastis iuxta seculū mundi huius, iuxta principem, cui potestas est aëris, qui est spiritus, nunc agens in filijs contumacibus, inter quos & nos omēs conuersabamur aliquando in concupiscentijs carnis nostræ, facientes quæ carni ac menti libebant, & eramus natura filij iræ, quemadmodum & cæteri. Sed deus qui diues est in misericordia, propter multam charitatem suā, qua dilexit nos, etiam cum essemus mortui per delicta, conuiuificauit nos unà cum Christo: per gratiam estis seruati, simulq; cum eo resuscitauit, & simul cum eo sedere fecit inter cœlestes, in Christo Iesu, ut ostēderet in seculis superuenientibus eminentem opulentiam gratiæ suæ, benignitate erga nos per Christum Iesum. Gratia enim estis seruati per fidem, idq; non ex uobis. Dei donum est,

non

gratias agēs pro uobis, memoriam uestri faciēs in orationibus meis: ut deus domini nostri Iesu Christi pater gloriæ, det uobis spiritū sapientiæ & reuelationis in agnitionem eius, illuminatos oculos cordis uestri: ut sciatis quæ sit spes uocationis eius: & quæ diuitiæ gloriæ hæreditatis eius in sanctis. Et quæ sit superueniēs magnitudo uirtutis eius in nos, qui credimus secundū operationem potentiæ uirtutis eius, quā operatus est in Christo Iesu, suscitans illum a mortuis: & constituens ad dexterā suam in cœlestibus, super omnem principatum & potestatē & uirtutem & dominationem: & omne nomen quod nominatur: nō solum in hoc sæculo, sed etiam in futuro: & omīa subiecit sub pedibus eius. Et ipsum dedit caput super omnem ecclesiā: quæ est corpus ipsius & plenitudo eius, qui omnia in omnibus adimplet. Et uos cō- II.
uiuificauit cū essetis mortui delictis & peccatis uestris, in quibus aliquādo ambulastis secundū sæculum mūdi huius: secundum principem potestatis aeris huius spiritus qui nunc operatur in filios diffidentiæ: in quibus & nos omnes aliquando conuersati sumus in desiderijs carnis nostræ, facientes uoluntatē carnis & cogitationum: & eramus natura filij iræ sicut & cæteri. Deus aūt qui diues est in misericordia, ꝓpter nimiā charitatem suam qua dilexit nos & cum essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos in Christo: cuius gratia estis saluati: & conresuscitauit & cōsedere fecit in cœlestibus in Christo Iesu: ut ostenderet in sæculis superuenientibus abundantes diuitias gratiæ suæ in bonitate super nos in Christo Iesu. Gratia ēm estis saluati per fidem: & hoc non ex uobis. Dei enim donum est,

non

οὐκ ἐξ ἔργων, ἵνα μή τις καυχήσηται. αὐτοῦ γάρ ἐσμεν ποίημα, κτισθέντες ἐν χριστῷ ἰησοῦ ἐπὶ ἔργοις ἀγαθοῖς, οἷς προητοίμασεν ὁ θεός, ἵνα ἐν αὐτοῖς περιπατήσωμεν. Διὸ μνημονεύετε, ὅτι ὑμεῖς ποτὲ τὰ ἔθνη ἐν σαρκί, οἱ λεγόμενοι ἀκροβυστία, ὑπὸ τῆς λεγομένης περιτομῆς ἐν σαρκὶ χειροποιήτου, ὅτι ἦτε ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, χωρὶς χριστοῦ, ἀπηλλοτριωμένοι τῆς πολιτείας τοῦ ἰσραὴλ, καὶ ξένοι τῶν διαθηκῶν τῆς ἐπαγγελίας, ἐλπίδα μὴ ἔχοντες, καὶ ἄθεοι ἐν τῷ κόσμῳ. νυνὶ δὲ ἐν χριστῷ ἰησοῦ ὑμεῖς, οἵ ποτε ὄντες μακρὰν ἐγγὺς ἐγενήθητε ἐν τῷ αἵματι τοῦ χριστοῦ. Αὐτὸς γάρ ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἕν, καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας, τὴν ἔχθραν ἐν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ, τὸν νόμον τῶν ἐντολῶν ἐν δόγμασι καταργήσας, ἵνα τοὺς δύο κτίσῃ ἐν ἑαυτῷ εἰς ἕνα καινὸν ἄνθρωπον, ποιῶν εἰρήνην, καὶ ἀποκαταλλάξῃ τοὺς ἀμφοτέρους ἐν ἑνὶ σώματι τῷ θεῷ διὰ τοῦ σταυροῦ, ἀποκτείνας τὴν ἔχθραν ἐν αὐτῷ, καὶ ἐλθὼν εὐηγγελίσατο εἰρήνην ὑμῖν, τοῖς μακρὰν, καὶ τοῖς ἐγγύς. ὅτι δι' αὐτοῦ ἔχομεν τὴν προσαγωγὴν οἱ ἀμφότεροι ἐν ἑνὶ πνεύματι πρὸς τὸν πατέρα. ἄρα οὖν οὐκέτι ἐστὲ ξένοι καὶ πάροικοι, ἀλλὰ συμπολῖται τῶν ἁγίων καὶ οἰκεῖοι τοῦ θεοῦ, ἐποικοδομηθέντες ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν, ὄντος ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ ἰησοῦ χριστοῦ, ἐν ᾧ πᾶσα οἰκοδομὴ συναρμολογουμένη, αὔξει εἰς ναὸν ἅγιον ἐν κυρίῳ, ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς συνοικοδομεῖσθε εἰς κατοικητήριον τοῦ θεοῦ ἐν πνεύματι.

Τούτου χάριν ἐγὼ παῦλος ὁ δέσμιος τοῦ χριστοῦ ἰησοῦ ὑπὲρ ὑμῶν τῶν ἐθνῶν. εἴ γε ἠκούσατε τὴν οἰκονομίαν τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ, τῆς δοθείσης μοι εἰς ὑμᾶς, ὅτι κατὰ ἀποκάλυψιν ἐγνώρισέ μοι τὸ μυστήριον, καθὼς προέγραψα ἐν ὀλίγῳ, πρὸς ὃ δύνασθε ἀναγινώσκοντες νοῆσαι τὴν σύνεσίν μου ἐν τῷ μυστηρίῳ τοῦ χριστοῦ, ὃ ἐν ἑτέραις γενεαῖς οὐκ

non ex operibus, ne quis glorietur. Nam ipsius sumus opus, conditi in Christo Iesu ad opera bona, quæ præparauit deus, ut in eis ambularemus. Quapropter mementote, quod uos quondā gentes in carne, uocabamini præputium, ab ea quæ uocatur circūcisio in carne, quæ circūcisio manibus fit, quod inquā eratis in tempore illo, sine Christo, abalienati à republica Israēlis, et extranei à testamentis promissionis, spem nō habentes, deoq; carētes in mundo. Nunc autem per Christū Iesum uos, qui quondam eratis longinqui, propinqui facti estis per sanguinem Christi. Ipse em̄ est pax nostra, qui fecit ex utrisq; unum, & interstitium maceriæ diruit, simultatem per carnē suam, legem mandatorū in decretis sitam abrogans, ut duos cōderet in semet ipso in unum nouum hominē, faciens pacē: & ut recōciliaret ambos in uno corpore deo per crucem, perempta inimicitia per eā, & ueniens euāgelizauit pacē uobis, qui procul aberatis, & ijs qui prope. Quoniā autem per illum habemus aditū utriq; in uno spiritu ad patrē. Iam igitur non estis hospites & incolæ, sed conciues sanctorū ac domestici dei, superstructi super fundamentum apostolorum ac prophetarū, summo angulari lapide ipso Iesu Christo, in quo quæcūq; structura cōagmentatur, ea crescit in templū sanctū in domino, in quo & uos coædificamini in habitaculū dei per spiritum. Huius rei gratia ego Paulus uinctus sum Christi Iesu pro uobis gentibus. Siquidē audistis dispensationē gratiæ dei, quæ data est mihi in uos, quod secundum reuelationē notum mihi fecit mysterium, quemadmodum ante scripsi paucis, ex quibus potestis legentes intelligere cognitionem meam in mysterio Christi, quod in alijs ætatibus, non

non ex operib⁹: ut ne quis glorieť. Ipsius enim sum⁹ factura creati in Christo Iesu in operibus bonis: quæ præparauit deus ut in illis ambulemus. Propter qđ memores estote, quod aliquādo uos qui gentes eratis in carne: qui dicebamini præputium ab ea quæ diciť circuncisio in carne manufacta: qui eratis illo in tempore sine Christo, alienati a cōuersatiōe Israel: & hospites testamentorū, promissionis spem non habentes, & sine deo in hoc mūdo. Nunc autem in Christo Iesu uos qui aliquādo eratis longe: facti estis ꝑpe in sanguine Christi. Ipse enī est pax nostra, qui fecit utraq; in unum: & medium parietem maceriæ soluens inimicitias in carne sua: legem mandatorū decretis euacuans, ut duos cōdat in semetipso in uno nouo homine faciens pacem: ut recōciliet ambos in uno corpore deo: per crucem interficiens inimicitias in semetipso: & ueniens euangelizauit pacem uobis qui longe fuistis: & pacem his qui ꝑpe: quoniā per ipsum habemus accessum ambo in uno spiritu ad patrē. Ergo iam non estis hospites & aduenæ: sed estis ciues sanctorum & domestici dei, superædificati super fundamētum apostolorū & prophetarū ipso summo angulari lapide Christo Iesu: in quo omnis ædificatio cōstructa, crescit in templū sanctū in domino. In quo & uos coædificamini in tabernaculū dei in spiritu sancto.

III. Huius rei gratia ego Paulus uinctꝰ Christi Iesu pro uobis gentibus: si tamē audistis dispensationem gratiæ dei, quæ data est mihi in uobis: quoniā secundū reuelationē notū factū mihi est sacramentū: sicut supra scripsi in breui: prout potestis legentes intelligere prudentiā meā in ministerio Christi: qđ alijs generationibus non

οὐκ ἐγνωρίσθη τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, ὡς νῦν ἀπεκαλύφθη τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις αὐτοῦ καὶ προφήταις ἐν πνεύματι, εἶναι τὰ ἔθνη συγκληρονόμα, καὶ σύσσωμα, καὶ συμμέτοχα τῆς ἐπαγγελίας αὐτοῦ ἐν Χριστῷ, διὰ τοῦ εὐαγγελίου, οὗ ἐγενόμην διάκονος κατὰ τὴν δωρεὰν τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ, τὴν δοθεῖσάν μοι κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. ἐμοὶ τῷ ἐλαχιστοτέρῳ πάντων ἁγίων ἐδόθη ἡ χάρις αὕτη, ἐν τοῖς ἔθνεσιν εὐαγγελίσασθαι τὸν ἀνεξιχνίαστον πλοῦτον τοῦ Χριστοῦ. καὶ φωτίσαι πάντας, τίς ἡ κοινωνία τοῦ μυστηρίου, τοῦ ἀποκεκρυμμένου ἀπὸ τῶν αἰώνων ἐν τῷ θεῷ, τῷ τὰ πάντα κτίσαντι διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα γνωρισθῇ νῦν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ἐξουσίαις ἐν τοῖς ἐπουρανίοις διὰ τῆς ἐκκλησίας, ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ θεοῦ, κατὰ πρόθεσιν τῶν αἰώνων, ἣν ἐποίησεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν παῤῥησίαν καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐν πεποιθήσει, τῇ διὰ τῆς πίστεως αὐτοῦ. διὸ αἰτοῦμαι, μὴ ἐκκακεῖν ἐν ταῖς θλίψεσί μου ὑπὲρ ὑμῶν, ἥτις ἐστὶ δόξα ὑμῶν. τούτου χάριν κάμπτω τὰ γόνατά μου πρὸς τὸν πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐξ οὗ πᾶσα πατριὰ ἐν οὐρανοῖς καὶ ἐπὶ γῆς ὀνομάζεται, ἵνα δῷ ὑμῖν κατὰ τὸν πλοῦτον τῆς δόξης αὐτοῦ, δυνάμει κραταιωθῆναι διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον, κατοικῆσαι τὸν Χριστὸν διὰ τῆς πίστεως ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἐν ἀγάπῃ ἐῤῥιζωμένοι καὶ τεθεμελιωμένοι, ἵνα ἐξισχύσητε καταλαβέσθαι σὺν πᾶσι τοῖς ἁγίοις, τί τὸ πλάτος καὶ μῆκος καὶ βάθος καὶ ὕψος, γνῶναί τε τὴν ὑπερβάλλουσαν τῆς γνώσεως ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ, ἵνα πληρωθῆτε εἰς πᾶν τὸ πλήρωμα τοῦ θεοῦ. τῷ δὲ δυναμένῳ ὑπὲρ πάντα ποιῆσαι ὑπὲρ ἐκπερισσοῦ, ὧν αἰτούμεθα ἢ νοοῦμεν κατὰ τὴν δύναμιν τὴν ἐνεργουμένην ἐν ἡμῖν, αὐτῷ ἡ δόξα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, εἰς πάσας τὰς γενεὰς τοῦ αἰῶνος τῶν αἰώνων. ἀμήν.

παρακαλῶ

non innotuit filijs hominũ, quemadmodum nunc reuelatũ est sanctis apostolis eius & prophetis per spiritum, ut sint gentes cohæredes, & eiusdem corporis, consortesq; promissionis eius in Christo, per euangelium, cuius factus sum minister secundum donum gratiæ dei, quod datum est mihi secundum efficaciam potentiæ illius. Mihi minimo omnium sanctorum data est gratia hæc, ut inter gentes euangelizem imperuestigabiles diuitias Christi, & in lucem proferam omnibus, quæ sit cõmunio mysterij, quod erat absconditũ à seculis in deo, qui uniuersa condidit per Iesum Christum, ut nota fiat nunc principatibus ac potestatibus in cœlestibus per ecclesiã, uehementer uaria sapientia dei, secundum præfinitionem seculorum, quam fecit in Christo Iesu domino nostro, per quem habemus audaciam & aditum cum fiducia, quæ est per fidem illius. Quapropter peto, ne deficiatis ob afflictiones meas, quas p uobis tolero, quæ est gloria uestra. Huius rei gratia flecto genua mea ad patrem domini nostri Iesu Christi, ex quo omnis à cõmuni patre cognatio in cœlis & in terra nominatur, ut det uobis iuxta diuitias gloriæ suæ, ut fortitudine corroboremini per spiritum suũ, in internum hominem, ut inhabitet Christus per fidem in cordibus uestris, fixis in charitate radicibus, & fundamento iacto: ut ualeatis assequi cum omnibus sanctis, quæ sit latitudo et longitudo, & pfunditas, et sublimitas, cognoscereq; præeminentem cognitioni dilectionẽ Christi, ut impleamini in omnẽ plenitudinẽ dei. Ei uero qui potest cumulate facere ultra omnia, quæ petimus, aut cogitamus, iuxta uim agentem in nobis, sit gloria in ecclesia per Christũ Iesum, in omnes ætates seculi seculorũ. Amen.

Hortor

non est agnitum filijs hominum: sicuti nunc reuelatũ est sanctis apostolis eius & pphetis in spiritu: esse gentes cohæredes & concorporales, & comparticipes promissionis in Christo Iesu per euangelium: cuius factus sum ego minister secũdum donũ gratiæ dei quæ data est mihi secundũ operationem uirtutis eius. Mihi enim omnium sanctorum minimo data est gratia hæc in gentibus euangelizare inuestigabiles diuitias Christi: & illuminare omnes, quæ sit dispensatio sacramenti absconditi a seculis in deo qui omnia creauit: ut innotescat principatibus & potestatibus in cœlestibus per ecclesiam multiformis sapientia dei secũdum præfinitionem seculorum, quã fecit in Christo Iesu domino nostro: in quo habemus fiduciã & accessum in confidentia per fidẽ eius. Propter quod peto ne deficiatis in tribulationibus meis pro uobis: quæ est gloria uestra. Huius rei gratia flecto genua mea ad patrem domini nostri Iesu Christi: ex quo omnis paternitas in cœlis & in terra nominatur: ut det uobis secundum diuitias gloriæ suæ uirtutem corroborari per spiritum eius in interiori homine Christum habitare per fidem in cordibus uestris in charitate radicati & fundati: ut possitis cõprehendere cum omnibus sanctis, quæ sit latitudo & longitudo & sublimitas & profundum. Scire etiã supereminẽtem scientiæ charitatem Christi: ut impleamini in omnem plenitudinem dei. Ei autem qui potens est omnia facere superabũdanter quam petimus aut intelligimus secũdum uirtutem quæ operatur in nobis: ipsi gloria in ecclesia & in Christo Iesu in omnes generationes seculi seculorum. Amen.

Obsecro

παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς ἐγὼ ὁ δέσμιος ἐν κυρίῳ, ἀξίως περιπατῆσαι τῆς κλήσεως, ἧς ἐκλήθητε, μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης καὶ πραότητος, μετὰ μακροθυμίας, ἀνεχόμενοι ἀλλήλων ἐν ἀγάπῃ, σπουδάζοντες τηρεῖν τὴν ἑνότητα τοῦ πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης. ἓν σῶμα καὶ ἓν πνεῦμα, καθὼς καὶ ἐκλήθητε ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς κλήσεως ὑμῶν. εἷς κύριος, μία πίστις. ἓν βάπτισμα. εἷς θεὸς καὶ πατὴρ πάντων, ὁ ἐπὶ πάντων καὶ διὰ πάντων, καὶ ἐν πᾶσιν ὑμῖν. ἑνὶ δὲ ἑκάστῳ ἡμῶν ἐδόθη ἡ χάρις κατὰ τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς τοῦ Χριστοῦ. διὸ λέγει. ἀναβὰς εἰς ὕψος ἠχμαλώτευσεν αἰχμαλωσίαν, καὶ ἔδωκε δόματα τοῖς ἀνθρώποις. τὸ δὲ ἀνέβη, τί ἐστιν, εἰ μὴ ὅτι καὶ κατέβη πρῶτον εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς; ὁ καταβὰς αὐτός ἐστι, καὶ ὁ ἀναβὰς ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν, ἵνα πληρώσῃ τὰ πάντα. καὶ αὐτὸς ἔδωκε, τοὺς μὲν ἀποστόλους, τοὺς δὲ προφήτας, τοὺς δὲ εὐαγγελιστάς, τοὺς δὲ ποιμένας καὶ διδασκάλους, πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῶν ἁγίων εἰς ἔργον διακονίας, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, μέχρι καταντήσωμεν οἱ πάντες εἰς τὴν ἑνότητα τῆς πίστεως, καὶ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα μηκέτι ὦμεν νήπιοι κλυδωνιζόμενοι καὶ περιφερόμενοι παντὶ ἀνέμῳ τῆς διδασκαλίας, ἐν τῇ κυβείᾳ τῶν ἀνθρώπων, ἐν πανουργίᾳ πρὸς τὴν μεθοδείαν τῆς πλάνης. ἀληθεύοντες δὲ ἐν ἀγάπῃ, αὐξήσωμεν εἰς αὐτὸν τὰ πάντα, ὅς ἐστιν ἡ κεφαλή, ὁ Χριστός, ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα συναρμολογούμενον, καὶ συμβιβαζόμενον διὰ πάσης ἁφῆς τῆς ἐπιχορηγίας, κατ' ἐνέργειαν ἐν μέτρῳ ἑνὸς ἑκάστου μέρους, τὴν αὔξησιν τοῦ σώματος ποιεῖται, εἰς οἰκοδομὴν ἑαυτοῦ ἐν ἀγάπῃ. τοῦτο οὖν λέγω καὶ μαρτύρομαι ἐν κυρίῳ, μηκέτι ὑμᾶς περιπατεῖν, καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη περιπατεῖ ἐν ματαιότητι τοῦ νοὸς αὐτῶν, ἐσκοτισμένοι

Hortor itaq; uos ego uinctus in domino, ut ambuletis: ita ut dignũ est uocatione, qua uocati estis, cũ omni submissione, ac mansuetudine, cum animi lenitate, tolerantes uos inuicem per charitatẽ, studentes seruare unitatẽ spiritus per uinculum pacis. Vnũ corpus & unus spiritus, quemadmodũ & uocati estis in una spe uocationis uestræ. Vnus dominus, una fides, unũ baptisma. unus deus & pater omniũ qui est super omnia & per omnia, & in omnibus uobis. Verum unicuique nostrũ data est gratia iuxta mensurã donationis Christi. Qua propter dicit: Cum ascendisset in altum, captiuam duxit captiuitatẽ & dedit dona hominibus. Cæterũ illud ascendit, quid est, nisi quod etiam descẽderat prius in infimas partes terræ? Qui descendit, idem ille est, qui etiam ascendit supra omnes cœlos, ut impleret omnia. Et idem dedit, alios quidem apostolos, alios uero prophetas, alios autem euangelistas, alios autẽ pastores ac doctores, ad instaurationẽ sanctorum in opus administrationis, in ædificationẽ corporis Christi, donec perueniamus omnes in unitatẽ fidei & agnitionis filij dei, in uirum perfectum, in mensurã ætatis plene adultæ Christi, ut nõ amplius simus pueri, qui fluctuemus & circunferamur quouis uento doctrinæ, per uersutiam hominum, per astutiã, qua nos adoriuntur, ut imponant nobis, sed ueritatem sectantes in charitate, adolescamus in illum per omnia, qui est caput, nempe Christus: in quo totum corpus, si coagmentet, & compingatur per omnem cõmissurã subministrationis, iuxta actum in mensura uniuscuiusq; partis, incrementum corporis facit, in ædificationem sui ipsius per charitatem. Hoc itaque dico, & testor per dominũ, ne posthac ambuletis, quẽadmodum & reliquæ gentes ambulant in uanitate mẽtis suæ, dum men

Obsecro itaq; uos ego uinctus in domiõ: ut digne ambuletis uocatione qua uocati estis: cum omni humilitate & mansuetudine, cum patientia supportantes inuicem in charitate: solliciti seruare unitatẽ spiritus in uinculo pacis. Vnum corpus & unus spiritus: sicut uocati estis in una spe uocatiõis uestræ. Vnus dominus, una fides, unũ baptisma. Vnus deus & pater omnium qui super omẽs & per omnia & in omnibus nobis. Vnicuique autem nostrũ data est gratia secũdum mensuram donationis Christi. Propter quod dicit: Ascẽdens in altum captiuã duxit captiuitatem: dedit dona hominibus. Quod autem ascẽdit, quid est nisi quia & descendit primũ in inferiores partes terræ? Qui descẽdit ipse est & qui ascẽdit super omẽs cœlos: ut adimpleret omnia. Et ipse dedit quosdam quidem apostolos: quosdã autem prophetas: alios uero euangelistas: alios autẽ pastores & doctores, ad consummationem sanctorũ in opus ministerij, in ædificationẽ corporis Christi: donec occurramus omnes in unitatem fidei & agnitionis filij dei in uirum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi: ut iam non simus paruuli fluctuantes, & circunferamur omni uento doctrinæ in nequitia hominum, in astutia ad circũuentionem erroris. Veritatem autem facientes in charitate, crescamus in illo per omnia qui est caput, Christus: ex quo totum corpus compactũ & cõnexum per omnem iuncturã subministrationis secundum operationem in mẽsuram uniuscuiusque membri augmentum corporis facit, in ædificationem sui in charitate. Hoc igitur dico & testificor in domino: ut iam non ambuletis sicut & gẽtes ambulant in uanitate sensus sui,

IIII.

ἐσκοτισμένοι τῇ διανοίᾳ, ὄντες ἀπηλλοτριωμένοι τῆς ζωῆς τοῦ θεοῦ, διὰ τὴν ἄγνοιαν τὴν οὖσαν ἐν αὐτοῖς, διὰ τὴν πώρωσιν τῆς καρδίας αὐτῶν, οἵτινες ἀπηλγηκότες, ἑαυτοὺς παρέδωκαν τῇ ἀσελγείᾳ, εἰς ἐργασίαν ἀκαθαρσίας πάσης ἐν πλεονεξίᾳ. ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως ἐμάθετε τὸν χριστόν, εἴ γε αὐτὸν ἠκούσατε, καὶ ἐν αὐτῷ ἐδιδάχθητε, καθώς ἐστιν ἀλήθεια ἐν τῷ Ιησοῦ, ἀποθέσθαι ὑμᾶς κατὰ τὴν προτέραν ἀναστροφὴν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης, ἀνανεοῦσθαι δὲ τῷ πνεύματι τοῦ νοὸς ὑμῶν, καὶ ἐνδύσασθαι τὸν καινὸν ἄνθρωπον, τὸν κατὰ θεὸν κτισθέντα ἐν δικαιοσύνῃ, καὶ ὁσιότητι τῆς ἀληθείας. διὸ ἀποθέμενοι τὸ ψεῦδος, λαλεῖτε ἀλήθειαν ἕκαστος μετὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ, ὅτι ἐσμὲν ἀλλήλων μέλη. ὀργίζεσθε, καὶ μὴ ἁμαρτάνετε. ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν, μήτε δίδοτε τόπον τῷ διαβόλῳ. ὁ κλέπτων μηκέτι κλεπτέτω, μᾶλλον δὲ κοπιάτω ἐργαζόμενος τὸ ἀγαθὸν ταῖς χερσίν, ἵνα ἔχῃ μεταδιδόναι τῷ χρείαν ἔχοντι. πᾶς λόγος σαπρὸς ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν μὴ ἐκπορευέσθω, ἀλλ' εἴ τις ἀγαθὸς πρὸς οἰκοδομὴν τῆς χρείας, ἵνα δῷ χάριν τοῖς ἀκούουσιν. καὶ μὴ λυπεῖτε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῦ θεοῦ, ἐν ᾧ ἐσφραγίσθητε εἰς ἡμέραν ἀπολυτρώσεως. πᾶσα πικρία, καὶ θυμὸς, καὶ ὀργὴ, καὶ κραυγὴ, καὶ βλασφημία ἀρθήτω ἀφ' ὑμῶν σὺν πάσῃ κακίᾳ. γίνεσθε δὲ εἰς ἀλλήλους χρηστοὶ, εὔσπλαγχνοι, χαριζόμενοι ἑαυτοῖς, καθὼς καὶ ὁ θεὸς ἐν χριστῷ ἐχαρίσατο ὑμῖν.

γίνεσθε οὖν μιμηταὶ τοῦ θεοῦ, ὡς τέκνα ἀγαπητὰ, καὶ περιπατεῖτε ἐν ἀγάπῃ, καθὼς καὶ ὁ χριστὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ παρέδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν προσφορὰν καὶ θυσίαν τῷ θεῷ εἰς ὀσμὴν εὐωδίας. πορνεία δὲ καὶ πᾶσα ἀκαθαρσία, ἢ πλεονεξία μηδὲ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν, καθὼς πρέπει ἁγίοις, καὶ αἰσχρότης, καὶ μωρολογία, ἢ εὐτραπελία, τὰ οὐκ

mentem habent obtenebratam, ab alienati à uita dei, propter ignorantiam quæ est in illis, & excæcationem cordis eorũ, qui postea quam peruenerũt eò ut dolere desierint, semetipsos dediderunt lasciuiæ, ad patrandum immundiciã omnem cum auiditate. Vos autem non sic didicistis Christum: siquidẽ illum audistis, & in eo docti fuistis, quẽadmodũ est ueritas in Iesu, deponere iuxta priorem conuersationẽ ueterem hominem, qui corrumpitur iuxta concupiscentias erroris: renouari uero spiritu mẽtis uestræ, & induere nouum hominem, qui iuxta deum conditus est per iustitiam, & sanctitatem ueritatis. Qua propter depositio mẽdacio, loquamini ueritatem quisque proximo suo, quoniam sumus inuicẽ membra. Irascimini, & nõ peccetis. Sol ne occidat super iram uestram, neque detis locũ calumniatori. Qui furabatur, non amplius furet: magis autem laboret operando manibus quod bonum est, ut possit impartiri ei qui opus habuerit. Omis sermo spurcus ex ore uestro ne procedat: sed si quis est bonꝰ ad ædificationẽ, quoties opus est, ut det gratiam audientibus. Et ne contristetis spiritum sanctum dei, per quem obsignati estis in diem redemptionis. Omnis amarulentia, & tumor, & ira, & uociferatio, & maledicentia tollatur à uobis cum omni malicia. Sitis autem inuicem alius in alium comes, misericordes, largiẽtes uobis inuicem, quemadmodũ & deus per Christum largitus est uobis. Sitis igitur imitatores dei, tanquàm filij dilecti, & ambuletis in dilectione, quemadmodum & Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis oblationem ac uictimam deo in odorem bonæ fragrantiæ. Cæterũ scortatio, & omnis immũdicia, aut auaricia ne nominetur quidẽ inter uos: sicut decet sanctos: aut obscœnitas, aut stultiloquiũ, aut urbanitas,

quæ

tenebris obscuratũ habentes intellectum: alienati a uita dei per ignorantiam, quæ est in illis propter cæcitatẽ cordis ipsorũ: qui desperantes semetipsos tradiderunt impudicitiæ in operationẽ immundiciæ omnis in auariciam. Vos autem non ita didicistis Christum: si tamẽ illum audistis: & in ipso docti estis: sicut est ueritas in Iesu. Deponite uos secũdum pristinam cõuersationẽ ueterem hominẽ: qui corrumpitur secundũ desideria erroris. Renouamini autẽ spiritu mentis uestræ: & induite nouũ hominem, qui secũdum deum creatus est in iustitia & sanctitate ueritatis. Propter qd deponẽtes mendacium loquimini ueritatẽ unusquisq; cũ proximo suo: quoniã sumus inuicẽ membra. Irascimini, & nolite peccare. Sol non occidat super iracundiã uestrã. Nolite dare locum diabolo. Qui furabatur, iam nõ furet: magis autem laboret: operando manibus suis, qd bonũ est: ut habeat unde tribuat necessitatem patienti. Omis sermo malus ex ore uestro non procedat: se si quis bonus est ad ædificationem fidei: ut det gratiam audientibus. Et nolite cõtristare spiritum sanctũ dei: in quo signati estis in die redemptionis. Omis amaritudo & ira & indignatio & clamor & blasphemia tollat a uobis cum omni malicia. Estote autem inuicem benigni: misericordes, donantes inuicem, sicut & deus in Christo donauit uobis.

Estote ergo imitatores dei V. sicut filij charissimi: & ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit nos: & tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiã deo in odorem suauitatis. Fornicatio autem & omnis immundicia aut auaricia nec nominetur in uobis, sicut decet sanctos: aut turpitudo, aut stultiloquium, aut scurrilitas,

quæ

τὰ οὐκ ἀνήκοντα, ἀλλὰ μᾶλλον εὐ-
χαριστία. τοῦτο γάρ ἐστε γινώσκοντες,
ὅτι πᾶς πόρνος, ἢ ἀκάθαρτος, ἢ πλεο-
νέκτης, ὅς ἐστιν εἰδωλολάτρης, οὐκ
ἔστιν κληρονομίαν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ
χριστοῦ καὶ θεοῦ. μηδεὶς ὑμᾶς ἀπατάτω
κενοῖς λόγοις. διὰ ταῦτα γάρ ἔρχε-
ται ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς
ἀπειθείας. μὴ οὖν γίνεσθε συμμέτο-
χοι αὐτῶν. ἦτε γάρ ποτε σκότος, νῦν
δὲ φῶς ἐν κυρίῳ. ὡς τέκνα φωτὸς πε-
ριπατεῖτε. ὁ γὰρ καρπὸς τοῦ πνεύ-
ματος ἐν πάσῃ ἀγαθωσύνῃ καὶ δι-
καιοσύνῃ καὶ ἀληθείᾳ, δοκιμάζον-
τες, τί ἐστιν εὐάρεστον τῷ κυρίῳ. καὶ
μὴ συγκοινωνεῖτε τοῖς ἔργοις τοῖς ἀ-
κάρποις τοῦ σκότους, μᾶλλον δὲ καὶ
ἐλέγχετε. τὰ γὰρ κρυφῇ γινόμενα
ὑπ' αὐτῶν, αἰσχρόν ἐστι καὶ λέγειν.
τὰ δὲ πάντα ἐλεγχόμενα ὑπὸ τοῦ
φωτὸς φανεροῦνται. πᾶν γὰρ τὸ φανε-
ρούμενον, φῶς ἐστι. διὸ λέγει, ἔγειρε
ὁ καθεύδων, καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νε-
κρῶν, καὶ ἐπιφαύσει σοι ὁ χριστός.
βλέπετε οὖν πῶς ἀκριβῶς περιπατεῖ-
τε μὴ ὡς ἄσοφοι. ἀλλὰ ὡς σοφοί,
ἐξαγοραζόμενοι τὸν καιρόν, ὅτι αἱ
ἡμέραι πονηραί εἰσι. διὰ τοῦτο μὴ
γίνεσθε ἄφρονες, ἀλλὰ συνιέντες,
τί τὸ θέλημα τοῦ κυρίου. καὶ μὴ μεθύ-
σκεσθε οἴνῳ, ἐν ᾧ ἐστιν ἀσωτία, ἀλλὰ
πληροῦσθε ἐν πνεύματι, λαλοῦντες
ἑαυτοῖς ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις, καὶ ᾠ-
δαῖς πνευματικαῖς, ᾄδοντες καὶ ψάλ
λοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ κυ-
ρίῳ, εὐχαριστοῦντες πάντοτε ὑπὲρ
πάντων, ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν
ἰησοῦ χριστοῦ τῷ θεῷ καὶ πατρί. ὑπο
τασσόμενοι ἀλλήλοις ἐν φόβῳ θεοῦ.
αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ὑ-
ποτάσσεσθε, ὡς τῷ κυρίῳ, ὅτι ἀνήρ
ἐστι κεφαλὴ τῆς γυναικός, ὡς καὶ ὁ
χριστὸς κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας, καὶ
αὐτός ἐστι σωτὴρ τοῦ σώματος. ἀλλ'
ὥσπερ ἡ ἐκκλησία ὑποτάσσεται τῷ
χριστῷ, οὕτως καὶ αἱ γυναῖκες τοῖς
ἰδίοις ἀνδράσιν ἐν παντί. οἱ ἄνδρες
ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας ἑαυτῶν,
καθὼς καὶ ὁ χριστὸς ἠγάπησε τὴν
ἐκκλησίαν, καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν
ὑπὲρ αὐτῆς, ἵνα αὐτὴν ἁγιάσῃ,
καθαρίσας τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος ἐν
ῥήματι,

quæ non conueniunt, sed magis gratiarũ actio. Nam hoc scitis qđ omnis scortator, aut immundus, aut auarus, qui est simulacrorum cultor, non habet hæreditatem in regno Christi & dei. Ne quisquã uos decipiat inanibus sermonib⁹ Propter hæc enim uenire solet ira dei in filios inobedientes. Ne sitis igitur cõsortes illorum. Eratis em̃ quondam tenebræ, nunc aũt lux in domino. Vt filij lucis ambulate. nam fructus spiritus situs est in omni bonitate & iustitia & ueritate, probantes quid sit acceptũ domino. Et ne cõmercium habueritis cum operibus infrugiferis tenebrarũ, quin ea potius etiam arguite. Nam quæ secreto fiunt ab istis, turpe est uel dicere. sed omia dum prodũtur à luce manifesta fiunt. Nam quicquid manifestũ redditur, lumen est. Quapropter dicit: Expergiscere qui dormis, & surge à mortuis, & illucescet tibi Christus. Videte igit̃, quomodo circũspecte ambuletis: nõ ut insipientes, sed ut sapiẽtes, redimẽtes occasionem, quod dies mali sint. Propterea ne sitis imprudentes, sed intelligentes, quæ sit uoluntas domini. Et ne inebriemini uino, in quo luxus est, sed impleamini spũ, loquentes uobismetipsis per psalmos, & hymnos, & cãtiones spũales, canentes ac psallentes in corde uestro dño, gratias agẽtes semp de omibus, in nomine dñi nostri Iesu Christi, deo & patri. Subditi uicissim alius alij cũ timore dei. Vxores proprijs uiris subditæ sitis, ueluti dño: quoniam uir est caput uxoris, quemadmodũ & Christus est caput ecclesiæ: & idem est, qui salutem dat corpori Itaq; quemadmodũ ecclesia subdita est Christo, sic & uxores suis uiris subditæ sint in omnibus. Viri, diligite uxores uestras, sicut & Christus dilexit ecclesiã, & semet ipsũ exposuit pro ea, ut illã sancti ficaret, mũdatã lauacro aquæ per uerbum,

quæ ad rem nõ pertinet: sed magis gratiarum actio. Hoc enim scitote, intelligẽtes qđ omis fornicator, aut immũdus, aut auarus: qđ est idolorũ seruitus, nõ habet hæreditatẽ in regno Christi & dei. Nemo uos seducat inanibus uerbis: ꝓpter hæc enim uenit ira dei in filios dis fidentiæ. Nolite ergo effici participes eorũ. Eratis enim aliquãdo tenebræ: nunc autem lux in domino. Vt filij lucis ambulate. Fructus enī lucis est in omni bonitate & iusticia & ueritate: probãtes quid sit beneplacitũ deo. Et nolite cõmunicare operib⁹ infructuosis tenebrarũ: magis autẽ redarguite. Quæ enim in occulto fiũt ab ipsis turpe est & dicere. Omia autem quæ arguũtur, a lumine manifestãtur. Omne enī quod manifestat̃, lumẽ est. Propter qđ dicit: Surge qui dormis: et exurge a mortuis: & illuminabit te Christ⁹. Videte itaq; fratres quomodo caute ambuletis: nõ quasi insipientes: sed ut sapiẽtes redimẽtes tempus: quoniã dies mali sũt. Propterea nolite fieri imprudẽtes: sed intelligentes quæ sit uoluntas dei. Et nolite inebriari uino, in quo est luxuria: sed impleamini spiritusancto: loquẽtes uobismetipsis in psalmis & hymnis & cãticis spiritalibus: cantãtes & psallẽtes in cordibus uestris, domino gratias agẽtes semper pro omnibus in nomĩe domini nostri Iesu Christi, deo & patri. Subiecti inuicem in timore Christi. Mulieres uiris suis subditæ sint sicut domino: quoniã uir caput est mulieris: sicut Christus caput est ecclesiæ: ipse saluator corporis eius. Sed sicut ecclesia subiecta est Christo: ita & mulieres uiris suis in omnibus. Viri diligite uxores uestras: sicut & Christus dilexit ecclesiam: & seipsum tradidit pro ea: ut illam sanctificaret, mundans eam lauacro aquæ in uer-

ῥημα, ἵνα παρασήσῃ αὐτὸς ἑαυτῷ ἔνδοξον, τὴν ἐκκλησίαν, μὴ ἔχουσαν σπῖλον, ἢ ῥυτίδα, ἢ τι τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἵνα ᾖ ἁγία, καὶ ἄμωμος. οὕτως ὀφείλουσιν οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶν τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας, ὡς τὰ ἑαυτῶν σώματα. ὁ ἀγαπῶν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, ἑαυτὸν ἀγαπᾷ. οὐδεὶς γάρ ποτε τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησεν, ἀλλ' ἐκτρέφει καὶ θάλπει αὐτήν, καθὼς καὶ ὁ κύριος τὴν ἐκκλησίαν. ὅτι μέλη ἐσμὲν τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ. ἀντὶ τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν, ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν, καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. πλὴν καὶ ὑμεῖς οἱ καθ' ἕνα, ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα οὕτως ἀγαπάτω, ὡς ἑαυτὸν, ἡ δὲ γυνὴ, ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα.

Τὰ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν ὑμῶν ἐν κυρίῳ, τοῦτο γάρ ἐστι δίκαιον. τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα, ἥτις ἐστὶν ἐντολὴ πρώτη ἐν ἐπαγγελίᾳ, ἵνα εὖ σοι γένηται καὶ ἔσῃ μακροχρόνιος ἐπὶ τῆς γῆς. Οἱ πατέρες, μὴ παροργίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἀλλ' ἐκτρέφετε αὐτὰ ἐν παιδείᾳ καὶ νουθεσίᾳ κυρίου. οἱ δοῦλοι ὑπακούετε τοῖς κυρίοις κατὰ σάρκα, μετὰ φόβου καὶ τρόμου, ἐν ἁπλότητι τῆς καρδίας ὑμῶν, ὡς τῷ Χριστῷ, μὴ κατ' ὀφθαλμοδουλείαν ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ' ὡς δοῦλοι τοῦ Χριστοῦ, ποιοῦντες τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ ἐκ ψυχῆς, μετ' εὐνοίας, δουλεύοντες τῷ κυρίῳ, καὶ οὐκ ἀνθρώποις, εἰδότες, ὅτι ὃ ἐάν τι ἕκαστος ποιήσῃ ἀγαθὸν, τοῦτο κομίσεται παρὰ τοῦ κυρίου, εἴτε δοῦλος, εἴτε ἐλεύθερος. καὶ οἱ κύριοι τὰ αὐτὰ ποιεῖτε πρὸς αὐτοὺς, ἀνιέντες τὴν ἀπειλὴν, εἰδότες, ὅτι καὶ ὑμῶν αὐτῶν ὁ κύριός ἐστιν ἐν οὐρανοῖς, καὶ προσωπολημψία οὐκ ἔστι παρ' αὐτῷ. Τὸ λοιπὸν ἀδελφοί μου, ἐνδυναμοῦσθε ἐν κυρίῳ, καὶ ἐν τῷ κράτει τοῦ ἰσχύος αὐτοῦ. ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς

uerbum, ut adhiberet eam sibi ipsi gloriosam, ecclesiam, non habentem maculam, aut rugã, aut quicquam eiusmodi, sed ut esset sancta & irreprehensibilis. Sic debent uiri diligere suas uxores, ut sua ipsorum corpora. Qui diligit suam uxorẽ, seipsum diligit. Nullus enim unquam suam ipsius carnẽ odio habuit, imò enutrit, ac fouet eam, sicut & dominus ecclesiam. Quoniam mẽbra sumus corporis eius dem, ex carne eius, & ex ossibus eius. Huius rei gratia, relinquet homo patrem ac matrem, & adiungetur uxori suæ, atque è duobus fiet una caro. Mysterium hoc magnum est, uerum ego loquor de Christo, & de ecclesia. Quanquã & uos singulatim hoc præstate, ut suam quisque uxorem diligat, tanquam seipsum: uxor autem ut reuereatur uirum.

Filij obedite parentibus uestris in domino, nam id est iustum. Honora patrem tuũ, & matrẽ, quod est præceptum primum in promissione, ut bene tibi sit, & sis longæuus in terra. Patres, ne prouocetis ad iram liberos uestros, sed educetis eos per eruditionem, & correptionẽ domini. Serui obedite ijs, qui domini sunt iuxta carnẽ, cum timore, ac tremore, cum simplicitate cordis uestri, tanquam Christo, non ad oculum seruientes, uelut hominibus placere studentes, sed tanquam serui Christi, facientes quæ uult deus, ex animo, cum beneuolentia, seruientes domino, & non hominibus: illud scientes, quod unusquisque quod fecerit boni, hoc reportabit à deo, siue seruus fuerit, siue liber. Et uos domini eadem facite erga illos, remittentes minas, scientes, quod & uester ipsorum dominus est in cœlis, nec personæ respectus est apud illum. Quod superest fratres mei, sitis fortes per dominum, perq; potentiam roboris illius. Induite totam armaturam dei, ut possitis

stare

bo uitæ: ut exhiberet ipse sibi gloriosam ecclesiam, non habẽtem maculam aut rugam, aut aliquid huiusmodi: sed ut sit sancta & immaculata. Ita & uiri debent diligere uxores suas ut corpora sua. Qui suam uxorẽ diligit, seipsum diligit. Nemo enim unquam carnẽ suam odio habuit: sed nutrit & fouet eam: sicut & Christꝰ ecclesiam: quia mẽbra sumus corporis eius, de carne eius & de ossibus eius. Propter hoc relinquet homo patrẽ & matrem suam: & adhærebit uxori suæ: & erũt duo in carne una. Sacramentum hoc magnum est. Ego autem dico in Christo & in ecclesia. Veruntamen & uos singuli unusquisq; uxorem suam sicut seipsum diligat: uxor autem timeat uirum suum.

Filij obedite parentibus uestris in domino. Hoc enĩ iustum est. Honora patrem tuum & matrem tuã: quod est mandatum primum in promissione: ut bene sit tibi: & sis longæuus super terrã. Et uos patres nolite ad iracundiã prouocare filios uestros: sed educate illos in disciplina & correctione domini. Serui obedite dominis carnalibus cum timore & tremore: in simplicitate cordis uestri sicut Christo. Non ad oculum seruientes, quasi hominibus placentes: sed ut serui Christi, faciẽtes uoluntatem dei ex animo, cũ bona uoluntate seruientes sicut domino, & nõ hominibus: sciẽtes quoniam unusquisq; quodcũque fecerit bonum, hoc recipiet a domino, siue seruus siue liber. Et uos domini eadem facite illis, remittentes minas: scientes quia & illorum & uester dominus est in cœlis: & personarum acceptio non est apud deum. De cætero fratres confortamini in domino & in potentia uirtutis eius. Induite uos armaturam dei: ut possitis

stare

ὑμᾶς σταθῆναι πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ διαβόλου. ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις. διὰ τοῦτο ἀναλάβετε τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ, ἵνα δυνηθῆτε ἀντιστῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ, καὶ ἅπαντα κατεργασάμενοι στῆναι. στῆτε οὖν, περιζωσάμενοι τὴν ὀσφὺν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ, καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης, καὶ ὑποδησάμενοι τοὺς πόδας ἐν ἑτοιμασίᾳ τοῦ εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης, ἐπὶ πᾶσιν ἀναλαβόντες τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ δυνήσεσθε πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβέσαι. καὶ τὸν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου δέξασθε, καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, ὅ ἐστιν ῥῆμα θεοῦ, διὰ πάσης προσευχῆς καὶ δεήσεως προσευχόμενοι ἐν παντὶ καιρῷ, ἐν πνεύματι, καὶ εἰς αὐτὸ τοῦτο ἀγρυπνοῦντες ἐν πάσῃ προσκαρτερήσει, καὶ δεήσει περὶ πάντων τῶν ἁγίων, καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ ἵνα μοι δοθείη λόγος ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματός μου ἐν παῤῥησίᾳ, γνωρίσαι τὸ μυστήριον τοῦ εὐαγγελίου, ὑπὲρ οὗ πρεσβεύω ἐν ἁλύσει, ἵνα ἐν αὐτῷ παῤῥησιάσωμαι, ὡς δεῖ με λαλῆσαι. ἵνα δὲ εἰδῆτε καὶ ὑμεῖς τὰ κατ' ἐμέ, τί πράσσω, πάντα ὑμῖν γνωρίσει Τυχικὸς ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ πιστὸς διάκονος ἐν κυρίῳ, ὃν ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, ἵνα γνῶτε τὰ περὶ ἡμῶν, καὶ παρακαλέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν. Εἰρήνη τοῖς ἀδελφοῖς καὶ ἀγάπη μετὰ πίστεως ἀπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἡ χάρις μετὰ πάντων τῶν ἀγαπώντων τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν ἀφθαρσίᾳ. ἀμήν.

Ἐγράφη ἀπὸ Ῥώμης πρὸς Ἐφεσίους διὰ Τυχικοῦ.

stare aduersus assultus diaboli. Quoniã non est nobis lucta aduersus sanguinem & carnem, sed aduersus principat⁹, aduersus potestates, aduersus mundi dominos rectores tenebrarum seculi huius, aduersus spirituales astutias in cœlestibus. Quapropter assumite uniuersam armaturam dei, ut possitis resistere in die malo, & omnibus peractis stare. State igitur, lumbis circuncinctis baltheo per ueritatem, & induti thoracem iusticiæ, & calciati pedibus, ut parati sitis ad euangelium pacis, super omnia assumpto scuto fidei, quo possitis omnia iacula mali illius ignita extinguere. Galeamque salutaris accipite, & gladium spiritus, qui est uerbum dei, in omni deprecatione & obsecratione orantes in omni tempore, in spiritu, & ad hoc ipsum uigilantes cum omni sedulitate, & deprecatione pro omnibus sanctis, & pro me, ut mihi detur sermo in apertione oris mei cum libertate, ut notum faciam mysterium euangelij mei, super quo legatione fungor in catena, ut in eo libere loquar, sicut oportet me loqui. Vt autem sciatis & uos quæ ad me pertinent, quid agam, de omnibus uos certiores reddet Tychicus dilectus frater & fidus minister in domino, quem misi ad uos in hoc ipsum, ut cognoscere tis de rebus nostris, & consolaret corda uestra. Pax fratribus, & charitas cum fide, à deo patre, & domino Iesu Christo. Gratia sit cum omnibus diligentibus dominũ nostrũ Iesum Christum cum synceritate. Amen.

Missa fuit è Rhoma ad Ephesios per Tychicum.

stare aduersus insidias diaboli: quoniam non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem: sed aduersus principes & potestates: aduersus mundi rectores tenebrarum harum cõtra spiritalia nequitiæ in cœlestibus. Propterea accipite armaturam dei ut possitis resistere in die malo: & in omnib⁹ perfecti stare. State ergo succincti lũbos uestros in ueritate: & induti loricam iusticiæ: & calciati pedes in præparationẽ euãgelij pacis. In omnibus sumentes scutũ fidei: in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere. Et galeã salutis assumite: & gladium spiritus: quod est uerbum dei, per omnem orationem & obsecrationem, orãtes omni tempore in spiritu: & in ipso uigilantes in omni instantia & obsecratione pro omnibus sanctis & pro me: ut detur mihi sermo in apertione oris mei, cum fiducia notum facere mysterium euangelij: pro quo legatione fungor in catena ista: ita ut in ipso audeam prout oportet me loqui. Vt autem & uos sciatis quæ circa me sunt quid agam: omnia uobis nota faciet Tychicus charissimus frater, & fidelis minister in domino: quẽ misi ad uos in hoc ipsum, ut cognoscatis quæ circa nos sunt, & cõsoletur corda uestra. Pax fratribus & charitas cũ fide a deo patre nostro & domino Iesu Christo. Gratia cum omnibus qui diligũt dominum nostrum Iesum Christum in incorruptione. Amen.

FINIS.

ΑΥΤΩ ἐπισέλλῃ ἀπὸ ῥώμης, ἑωρακὼς αὐτοὺς ἅμα καὶ διδάξας. ἡ δὲ πρόφασις τῆ ἐπιστολῆς αὕτη. πεμφάντων Φιλιππησίων διακονίαν τοῦ παύλῳ, καί ἑνων πρὸς ἀλλήλους, καὶ διαφθαρόντων τὰς ἀκοὰς τῶν ἀκροατῶν προφάσει περιτομῆς, καὶ τῶν νόμων, χωρὶς ταύτης μὴ δύνασθαι δικαιωθῆναι, μανθὼν ὁ ἀπόστολος γράφει Φιλιππησίοις, ὧν πρῶτον μὲν ἀποδέχεται αὐτῶν τὴν πίστιν, καὶ σημαίνει μνημονεύειν αὐτῶν. ἔπειτα δὲ ἀπολογεῖται ὡς ἀπολογήσατο ἐν ῥώμῃ καὶ ὅτι δεσμοὶ αὐτῷ βαρεῖς γεγόνασιν, ὧν τοῖς δεσμοῖς φθόνον αὐτῷ κινοῦντες. ἔπειτα αὐτοὺς προτρέπεται ἀλλήλους ἀγαπᾶν, ἐξηγούμενος τὴν τοῦ σωτῆρος Φιλανθρωπίαν, ὅτι θεὸς ὢν, ἄνθρωπος γέγονε δι' ἡμᾶς. εἶτα περὶ Φιλιππησίων, καὶ τοῦ παλαιοῦ νόμου διαλαβὼν, ἀποδεικνύει λοιπὸν ἀργὸν γεγενῆσθαι τὴν περιτομήν, λαμβάνων ἐφ' ἑαυτοῦ τὸ πρόσωπον, καὶ λέγων, ὅτι ταῦτα πάντα σκύβαλα διὰ τὴν χριστοῦ γνῶσιν. διὸ καὶ τοὺς μὲν διδάσκοντας ἐπὶ περιτομήν, καὶ θέλοντας αὐτοὺς ἀπατῆσαι μεμφόμενος, καὶ εἰπὼν ἐχθροὺς αὐτοὺς εἶναι τοῦ χριστοῦ, ἀποδέχεται Φιλιππησίους διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν Φιλίαν καὶ κοινωνίας δόσιν. καὶ προτρέπεται πάλιν εἰς τὰ ἤθη αὐτοὺς, πλεοῖ τὴν εὐβουλίαν.

IN EPISTOLAM AD PHILIPPENSES, ARGVMENTVM ERASMI ROTERODAMI.

HILIPPENSES in prima Macedoniæ parte sunt, ut narrat in Actis capite xvi. colonia oriunda ab urbe Philippis, dicta à Philippo cõditore. Horum metropolis est Thessalonice. Qui quoniã in fide semel accepta perstiterant, non admissis pseudapostolis, quibus auscultarant Corinthij & Galatæ, merito ab apostolo collaudant. Ad hos Paulus, admonitu spiritus profectus, complures dies apud illos egit non sine negocio. Nam hic flagris cæsus est Paulus, & cũ Sila coniectus est in carcerem. Quo tempore carceris custos cum tota familia baptizatus est. Hic erat & Lydia purpuraria, quæ prima conuersa, Paulum excepit hospitio. Hic & milites, cognito quod Rhomanus esset ciuis, ultro rogarunt, ut quò uellet, abiret: & Christi nomen satis felicibus auspicijs inclaruit. Quinetiã cum Paulus Rhomæ ageret in uinculis, miserũt illi quæ ad uitæ necessitatem pertinebant, per Epaphroditum, quod & ante fecerant, cum ageret Thessalonicæ, sicut in hac ipse testatur epistola. Collaudatos igitur eos adhortatur, ut perseuerent ac proficiant: ostendens gloriandũ etiam in afflictionibus, quæ ad illustrandum Christi euangelium facerent: se uero uel mortem adeo non horrere, ut optet etiã, si Christo uolente contingat. Deinde cum primis hortatur ad mutuam concordiam, quæ inter elatos esse non potest. Et quo æquiore sint animo, pollicetur, Timotheum atq; etiam ipsum breui ad illos rediturum: interim misso Epaphrodito, qui ex periculosissima ægrotatione conualuerat. Hæc agit duobus primis cap. Nam in tertio confirmat animos illorum aduersus pseudapostolos, ad Iudaismum ubiq; sollicitantes, quos canes appellat, operarios iniquitatis, inimicos crucis Christi, & qui uentrem dei loco colerent, nusquam apertius in eos stomachatus. Quartum cõmendationibus & salutationibus occupat, nisi quod monita quædã obiter admiscet & Philippensibus pro sua in se munificentia gratias agit. Scripsit ex urbe Rhoma per Epaphroditũ, cum iterum esset in carcere. Nam post primam defensionem, rursus in carcerem ductus est, cuius rei meminit ipse in epistola ad Timotheum.

FINIS.

ΑΥΛΟΣ καὶ Τι/
μόθεος δοῦλοι
ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ,
πᾶσι τοῖς ἁ/
γίοις ἐν ΧΡΙΣΤῷ
ΙΗΣΟΥ, τοῖς οὖ/
σιν ἐν Φιλίπποις, σὺν ἐπισκόποις
& διακόνοις. χάρις ὑμῖν & εἰρήνη
ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου
ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ. Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου
ἐπὶ πάσῃ τῇ μνείᾳ ὑμῶν, πάντοτε
ἐν πάσῃ δεήσει μου ὑπὲρ πάντων
ὑμῶν, μετὰ χαρᾶς τὴν δέησιν ποι/
ούμενος, ἐπὶ τῇ κοινωνίᾳ ὑμῶν εἰς
τὸ εὐαγγέλιον, ἀπὸ πρώτης ἡμέρας
ἄχρι τοῦ νῦν, πεποιθὼς αὐτὸ τοῦτο,
ὅτι ὁ ἐναρξάμενος ἐν ὑμῖν ἔργον
ἀγαθὸν, ἐπιτελέσει ἄχρις ἡμέρας
ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, καθώς ἐστι δίκαιον ἐ/
μοὶ, τοῦτο φρονεῖν ὑπὲρ πάντων ὑ/
μῶν, διὰ τὸ ἔχειν με ἐν τῇ καρδίᾳ
ὑμᾶς, ἔν τε τοῖς δεσμοῖς μου, καὶ τῇ
ἀπολογίᾳ, καὶ βεβαιώσει τοῦ εὐαγγε/
λίου, συγκοινωνούς μου τῆς χάριτος
πάντας ὑμᾶς ὄντας. Μάρτυς γάρ
μού ἐστιν ὁ θεὸς, ὡς ἐπιποθῶ πάν/
τας ὑμᾶς ἐν σπλάγχνοις ΙΗΣΟΥ ΧΡΙ/
ΣΤΟΥ. Καὶ τοῦτο προσεύχομαι, ἵνα ἡ ἀγά/
πη ὑμῶν ἔτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον πε/
ρισσεύῃ ἐν ἐπιγνώσει καὶ πάσῃ αἰσθή/
σει, εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς τὰ διαφέ/
ροντα, ἵνα ἦτε εἰλικρινεῖς, καὶ ἀπρόσ/
κοποι εἰς ἡμέραν ΧΡΙΣΤΟΥ, πεπλη/
ρωμένοι καρπῶν δικαιοσύνης, τοῦ διὰ
ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ εἰς δόξαν καὶ ἔπαινον
θεοῦ. Γινώσκειν δὲ ὑμᾶς βούλομαι ἀ/
δελφοὶ, ὅτι τὰ κατ' ἐμὲ, μᾶλλον εἰς
προκοπὴν τοῦ εὐαγγελίου ἐλήλυθεν,
ὥστε τοὺς δεσμούς μου φανεροὺς ἐν
ΧΡΙΣΤῷ γενέσθαι ἐν ὅλῳ τῷ πραι/
τωρίῳ, καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσι, καὶ τοὺς πλεί
ονας τῶν ἀδελφῶν ἐν κυρίῳ, πεποι/
θότας τοῖς δεσμοῖς μου, περισσοτέ
ρως τολμᾶν ἀφόβως τὸν λόγον λα
λεῖν. Τινὲς μὲν & διὰ φθόνον & ἔριν,
τινὲς δὲ καὶ δι' εὐδοκίαν τὸν ΧΡΙΣΤΟΝ
κηρύσσουσιν. οἱ μὲν ἐξ ἐριθείας
τὸν ΧΡΙΣΤΟΝ καταγγέλλουσιν οὐχ ἁ/
γνῶς, οἰόμενοι θλῖψιν ἐπιφέρειν
τοῖς δεσμοῖς μου, οἱ δὲ ἐξ ἀγάπης,
εἰδότες

PAVLVS ac Ti/
motheus ſerui Ie
ſu Chriſti, omīb⁹
ſanctis in Chri/
ſto Ieſu, qui ſunt
Philippis, unà
cum epiſcopis ac diaconis. Gratia
uobis & pax à deo patre noſtro &
domino Ieſu Chriſto. Gratias ago
deo meo in omni memoria ueſtri,
ſemper in oīi precatiōe mea pro
omnibus uobis, cū gaudio preca/
tionem faciens, quod uenerit is in
communionē euangeliī, à primo
die uſque ad hoc tempus: perſua/
ſum habēs hoc ipſum, quod is qui
cœpit in uobis opus bonum, per/
ficiet uſq; ad diem Ieſu Chriſti: ſi/
cut iuſtū eſt mihi, ut hoc ſentiā de
oīibus uobis, ꝓpter ea quod ha/
beā uos in corde, et in uinculis me
is, & in defenſione, & cōfirmatio/
ne euangeliī, cum ſitis oīes mihi
conſortes gratiæ. Teſtis eī mihi
eſt deus, quàm deſiderē uos oīes
in uiſceribus Ieſu Chriſti. Et illud
oro, ut charitas ueſtra adhuc ma/
gis ac magis exuberet in agnitio/
ne omniq; intelligentia, ut probe/
tis quæ ſunt præſtātia, ut ſitis ſyn/
ceri, ac tales, ut nemini ſitis offen/
diculo in diem Chriſti, impleti fru
ctu iuſticiæ, qui contingit per Ie/
ſum Chriſtum ad gloriam & lau/
dem dei. Scire autē uos uolo fra/
tres, quod quæ mihi acciderūt, ma
gis ad profectum euāgeliī euene/
runt: ita ut uincula mea manifeſta
facta ſint in Chriſto in toto præto
rio ac cæteris oīibus: utq; plu/
res ex fratrib⁹ in domino, freti uin
culis meis, uberius auderēt, impa/
uide ſermonē loqui. Nōnulli qui/
dem per inuidiam & cōtentionē,
nōnulli uero & propter bonā uo/
luntatem Chriſtū prædicant. Alij
quidem ex cōtentione Chriſtum
annunciant non pure, exiſtiman/
tes ſeſe afflictionem addere uincu
lis meis: alij rurſus ex charitate, ſciē
tes

AV/ I.
lus &
Timo
theus
ſerui
Ieſu
Chri/
ſti: o/
mnibus ſanctis in Chriſto
Ieſu, qui ſunt Philippis, cū
epiſcopis & diaconib⁹: Gra
tia uobis & pax a deo patre
noſtro & dño Ieſu Chriſto,
Gratias ago deo meo in o/
mni memoria ueſtri, ſemp
in cunctis oratiōibus meis,
pro omnibus uobis cū gau
dio: deprecationē faciēs ſup
cōmunicatiōe uīa in euāge
lio Chriſti: a prima die uſq;
nūc, cōfidens in hoc ipſum:
q̄a qui cœpit in uobis opus
bonū, perficiet uſq; in diem
Chriſti Ieſu. Sicut eſt mihi
iuſtū hoc ſentire pro oīib⁹
uobis: eo qđ habeā uos in
corde & in uinculis meis, &
in defenſiōe & cōfirmatiōe
euangeliī ſocios gaudiī mei
omnes uos eſſe. Teſtis enim
mihi eſt deus: quomodo cu
piam omnes uos eſſe in ui/
ſceribꝰ Ieſu Chriſti. Et hoc
oro ut charitas ueſtra ma/
gis ac magis abūdet in ſciē/
tia & in omni ſenſu: ut pro/
betis potiora: ut ſitis ſince/
res & ſine offēſa in diē Chri
ſti, repleti fructu iuſticiæ per
Ieſum Chriſtū in gloriam &
laudem dei. Scire aūt uolo
uos fratres, quia quæ circa
me ſunt, magis ad profectū
uenerūt euāgeliī: ita ut uin/
cula mea manifeſta fierēt in
Chriſto, in omni prætorio:
& in cæteris omnib⁹: ut plu
res e fratrib⁹ in dño cōfidē/
tes, in uinculis meis abūdā/
tius auderēt ſine timore uer
bum dei loq. Quidā q̄dē &
ꝓpter inuidiā & cōtentionē.
Quidā aūt & propter bonā
uoluntatem Chriſtū prædi/
cāt. Quidā ex charitate, ſciē
tes quoniā in defenſiōe euā
geliī poſitus ſum. Quidam
autē ex contentione Chri/
ſtum annūciant nō ſincere:

εἰδότες ὅτι εἰς ἀπολογίαν τοῦ εὐαγγελίου κεῖμαι. τί γάρ; πλὴν παντὶ τρόπῳ, εἴτε προφάσει, εἴτε ἀληθείᾳ, Χριστὸς καταγγέλλεται, καὶ ἐν τούτῳ χαίρω, ἀλλὰ καὶ χαρήσομαι. οἶδα γάρ, ὅτι τοῦτό μοι ἀποβήσεται εἰς σωτηρίαν, διὰ τῆς ὑμῶν δεήσεως καὶ ἐπιχορηγίας τοῦ πνεύματος Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὴν ἀποκαραδοκίαν καὶ ἐλπίδα μου, ὅτι ἐν οὐδενὶ αἰσχυνθήσομαι, ἀλλ' ἐν πάσῃ παῤῥησίᾳ, ὡς πάντοτε καὶ νῦν μεγαλυνθήσεται Χριστὸς ἐν τῷ σώματί μου, εἴτε διὰ ζωῆς, εἴτε διὰ θανάτου. ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν Χριστὸς, καὶ τὸ ἀποθανεῖν κέρδος. εἰ δὲ τὸ ζῆν ἐν σαρκὶ, τοῦτό μοι καρπὸς ἔργου. καὶ τί αἱρήσομαι οὐ γνωρίζω. συνέχομαι γὰρ ἐκ τῶν δύο, τὴν ἐπιθυμίαν ἔχων εἰς τὸ ἀναλῦσαι, καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι, πολλῷ μᾶλλον κρεῖσσον. τὸ δὲ ἐπιμένειν ἐν τῇ σαρκὶ ἀναγκαιότερον δι' ὑμᾶς. καὶ τοῦτο πεποιθὼς οἶδα, ὅτι μενῶ καὶ συμπαραμενῶ πᾶσιν ὑμῖν εἰς τὴν ὑμῶν προκοπὴν καὶ χαρὰν τῆς πίστεως, ἵνα τὸ καύχημα ὑμῶν περισσεύῃ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἐν ἐμοὶ, διὰ τῆς ἐμῆς παρουσίας πάλιν πρὸς ὑμᾶς. μόνον ἀξίως τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ πολιτεύεσθε, ἵνα, εἴτε ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ὑμᾶς, εἴτε ἀπὼν ἀκούσω τὰ περὶ ὑμῶν, ὅτι στήκετε ἐν ἑνὶ πνεύματι, μιᾷ ψυχῇ, συναθλοῦντες τῇ πίστει τοῦ εὐαγγελίου, καὶ μὴ πτυρόμενοι ἐν μηδενὶ ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων, ἥτις αὐτοῖς μέν ἐστιν ἔνδειξις ἀπωλείας, ὑμῖν δὲ σωτηρίας, καὶ τοῦτο ἀπὸ θεοῦ, ὅτι ὑμῖν ἐχαρίσθη τὸ ὑπὲρ Χριστοῦ, οὐ μόνον τὸ εἰς αὐτὸν πιστεύειν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν, τὸν αὐτὸν ἀγῶνα ἔχοντες, οἷον εἴδετε ἐν ἐμοὶ, καὶ νῦν ἀκούετε ἐν ἐμοί.

Εἴ τις οὖν παράκλησις ἐν Χριστῷ, εἴ τι παραμύθιον ἀγάπης, εἴ τις κοινωνία πνεύματος, εἴ τις σπλάγχνα καὶ οἰκτιρμοὶ, πληρώσατέ μου τὴν χαρὰν, ἵνα τὸ αὐτὸ φρονῆτε, τὴν αὐτὴν ἀγάπην ἔχοντες, σύμψυχοι, τὸ ἓν φρονοῦντες, μηδὲν κατὰ ἐρίθειαν ἢ κενοδοξίαν, ἀλλὰ τῇ ταπεινοφροσύνῃ ἀλλήλους ἡγούμενοι

tes quod in defensionē euāgelij cōstitutus sim. Quid enim? Attamē quouis modo siue per occasionē, siue per ueritatē, Christus tamen annūciatur, & in hoc gaudeo, quin etiam gaudebo. Noui em̄, qđ hoc mihi cedet in salutē, per uestrā deprecationē, & submin̄istrationem spiritus Iesu Christi, secundū expectationē & spem meā, quod nulla in re pudefiam, sed cum oīi libertate, ut semper, ita nunc quoq; magnificabitur Christus in corpore meo, siue per uitam, siue per mortem. Nam mihi uita Christus est, & mors lucrū. Quod si contingat uiuere in carne, ea res mihi fructi est operis, & quid eligam, ignoro. Coartor em̄ ex his duobus, desiderans dissolui, & esse cum Christo, multo longeq; melius est. Cætera manere in carne, magis necessarium propter uos. Et hoc certo scio, quod māsurus sim, & cum omnibus uobis permansurus sim, in uestrum profectū, & gaudium fidei, ut gloriatio uestra exuberet per Christū Iesum, in me, per meū ad uos reditū. Tantū ut dignū est euangelio Christi, conuersemini, ut siue cum uenero, & uidero uos, siue absens sim, audiā de rebus uestris, qđ stetis in uno spiritu, una anima, adiuuātes decertantem fidem euangelij, nec in ullo terreamini ab aduersarijs, quæ illis quidem est causa perditiōis, uobis autem salutis: & hoc à deo: quia uobis donatum est pro Christo, non solum ut in eum credatis, uerūetiā ut pro illo patiamini, idē certamē habentes, quale uidistis in me, & nunc auditis in me. Si qua igit̄ consolatio in Christo, si quod solatium dilectiōis, si qua communio spiritus, si qua uiscera ac miserationes, cōplete meum gaudiū, ut simiiliter affecti sitis, eandem charitatē habētes, unanimes, idē sentientes, ne quid fiat per cōtentionem aut per inanē gloriā, sed per humilitatem animi, aliū qsq; se præstātiorē existimet:

existimantes pressurā se suscitare uinculis meis. Quid enim? Dum omni modo siue per occasionē siue per ueritatē Christus annūcietur: & in hoc gaudeo: sed & gaudebo. Scio enī quia hoc mihi proueniet ad salutē per uestrā orationē, & submin̄istrationē spiritus Iesu Christi, secundū expectationē & spem meā: quia in nullo cōfundar: sed in omni fiducia sicut semper: & nūc magnificabitur Christus in corpore meo: siue per uitā siue per mortem. Mihi enim uiuere Christus est: & mori lucrū. Qđ si uiuere in carne hic mihi fructus operis est: & quid eligā, ignoro: coartor autē e duobus, desiderium habens dissolui & esse cum Christo: multo magis melius: permanere autē in carne necessariū propter uos. Et hoc confidens scio, quia manebo & permanebo omnibus uobis ad profectū uestrum & gaudiū fidei: ut gratulatio uestra abūdet in Christo Iesu in me, per meū aduentum iterum ad uos. Tantū digne euāgelio Christi cōuersamini: ut siue cum uenero & uidero uos: siue absens audiā de uobis: quia statis in uno spiritu unanimes, collaborātes fidei euāgelij: & in nullo terreamini ab aduersarijs: quæ est illis causa perditionis: uobis autem salutis. Et hoc a deo. Quia uobis donatū est pro Christo: ut nō solum in eū credatis: sed ut etiam pro illo patiamini: idem certamē habentes, quale & uidistis in me, & nunc auditis de me. Si qua ergo con- II.
solatio in Christo: si quod solatium charitatis: si qua societas spiritus: si qua uiscera miserationis: implete gaudium meum: ut idem sapiatis, eandem charitatē habētes unanimes idipsum sentientes. Nihil per contentionem neque per inanem gloriam: sed in humilitate superiores sibijnuicem

arbi

ἡγούμενοι ὑπερέχοντας ἑαυτῶν, μὴ τὰ ἑαυτῶν ἕκαστος σκοπεῖτε, ἀλλὰ καὶ τὰ ἑτέρων ἕκαστος. τοῦτο γὰρ φρονείσθω ἐν ὑμῖν, ὃ καὶ ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ὃς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβών, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος, καὶ σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος, ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν, γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου θανάτου δὲ σταυροῦ. διὸ καὶ ὁ θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσε, καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα, τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ ἐπουρανίων, καὶ ἐπιγείων, καὶ καταχθονίων, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσηται, ὅτι κύριος ἰησοῦς χριστὸς εἰς δόξαν θεοῦ πατρός. ὥσε ἀγαπητοί μου, καθὼς πάντοτε ὑπηκούσατε, μὴ ὡς ἐν τῇ παρουσίᾳ μου μόνον, ἀλλὰ νῦν πολλῷ μᾶλλον ἐν τῇ ἀπουσίᾳ μου, μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζεσθε. ὁ θεὸς γάρ ἐστιν ὁ ἐνεργῶν ἐν ὑμῖν καὶ τὸ θέλειν, καὶ τὸ ἐνεργεῖν ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας. πάντα ποιεῖτε χωρὶς γογγυσμῶν, καὶ διαλογισμῶν, ἵνα γένησθε ἄμεμπτοι καὶ ἀκέραιοι, τέκνα θεοῦ ἄμωμητα ἐν μέσῳ γενεᾶς σκολιᾶς καὶ διεστραμμένης, ἐν οἷς φαίνεσθε ὡς φωστῆρες ἐν κόσμῳ, λόγον ζωῆς ἐπέχοντες, εἰς καύχημα ἐμοὶ εἰς ἡμέραν χριστοῦ, ὅτι οὐκ εἰς κενὸν ἔδραμον, οὐδὲ εἰς κενὸν ἐκοπίασα. ἀλλ' εἰ καὶ σπένδομαι ἐπὶ τῇ θυσίᾳ, καὶ λειτουργίᾳ τῆς πίστεως ὑμῶν, χαίρω καὶ συγχαίρω πᾶσιν ὑμῖν. τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ὑμεῖς χαίρετε καὶ συγχαίρετέ μοι. ἐλπίζω δὲ ἐν κυρίῳ ἰησοῦ, τιμόθεον ταχέως πέμψαι ὑμῖν, ἵνα κἀγὼ εὐψυχῶ, γνοὺς τὰ περὶ ὑμῶν. οὐδένα γὰρ ἔχω ἰσόψυχον, ὃς γνησίως τὰ περὶ ὑμῶν μεριμνήσει. οἱ πάντες γὰρ τὰ ἑαυτῶν ζητοῦσιν, οὐ τὰ τοῦ χριστοῦ ἰησοῦ. τὴν δὲ δοκιμὴν αὐτοῦ γινώσκετε, ὅτι ὡς πατρὶ τέκνον σὺν ἐμοὶ ἐδούλευσεν εἰς τὸ εὐαγγέλιον. τοῦτον μὲν οὖν ἐλπίζω πέμψαι, ὡς ἂν ἀπίδω τὰ περὶ ἐμὲ ἐξαυτῆς. πέποιθα

existimet: ne sua quisque spectetis, sed unusquisq; quæ sunt aliorum. Is enim affectus sit in uobis, qui fuit & in Christo Iesu: qui cum esset in forma dei, nō rapinam arbitratus est, ut esset æqualis deo, sed semetipsum inaniuit, forma serui sumpta in similitudine hominū cōstitutus, et figura repertus ut homo, humilē præbuit semetipsum, factus obediens usq; ad mortē, mortem aūt crucis. Quapropter et deus illū in summam extulit sublimitatē, ac donauit illi nomē, quod est supra omne nomē, ut in nomine Iesu omne genu se flectat, cœlestiū ac terrestriū, & infernorū, omnisq; lingua confiteat, quod dominus sit Iesus Christus ad gloriā dei patris. Proinde dilecti mei, quemadmodū semper obedistis, non tanquā in præsentia mea solū, sed nunc multo magis in absentia mea, cū timore ac tremore, uestrā ipsorum salutē operemini. Nam deus est is qui agit in uobis, & ut uelitis, & ut efficiatis pro bono animi proposito. Omnia facite sine murmuratiōibus ac disceptatiōibus, tales ut nemo de uobis queri possit syncericq;, filij dei irreprehēsibiles in medio nationis prauæ ac tortuosæ, inter quos lucetis tanq; luminaria in mūdo, sermonē uitæ sustinentes, ut gloriari possim in diē Christi, q nō in uanū cucurrerim, nec in uanum laborauerim. Quinetiā si immolor super hostia, sacrificioq; fidei uestræ, gaudeo & cōgaudeo omnibus uobis. Ob id ipsum aūt & uos gaudete & cōgratulamini mihi. Spero aūt in dño Iesu Timotheū me cito mittere ad uos: ut & ego bono animo sim cognitis quæ circa uos sunt. Neminē enī habeo tā unanimē, qui sincera affectiōe pro uobis sollicitus sit. Oēs enim quæ sua sunt, quærūt: nō quæ Iesu Christi. Experimentū aūtem eius cognoscite: q̄niā sicut patri filius mecū seruiuit in euāgelio. Hūc igiť spero me mittere ad uos mox ut uidero quæ circa me sūt.

arbitrātes: nō quæ sua sunt singuli considerantes: sed & ea quæ aliorū. Hoc enī sentite in uobis qđ & in Christo Iesu. Qui cum in forma dei esset: nō rapinā arbitratus est esse se æqualem deo: sed semetipsum exinaniuit, formā serui accipiēs in similitudinē hominū factus, & habitu inuentus ut homo: humiliauit semetipsum, factus obediens usq; ad mortem: mortē autē crucis. Propter quod & deus exaltauit illum: & donauit illi nomen qđ est super omne nomē: ut in nomine Iesu omne genu flectat, cœlestiū, terrestriū, & infernorū. Et omnis lingua cōfiteat, quia dñs Iesus Christūs in gloria est dei patris. Itaq; charissimi mei sicut semper obedistis: nō in præsentia mei tātū: sed multo magis nunc in absentia mea, cū metu & tremore uestrā salutē operamini. Deꝰ est enī qui operat in uobis & uelle & ꝓficere pro bona uolūtate. Omīa aūt facite sine murmuratiōibus & hæsitationibus: ut sitis sine querela: & simplices filij dei sine reprehēsiōe in medio nationis prauæ atq; peruersæ: inter quos lucetis sicut luminaria in mūdo: uerbū uitæ continētes: ad gloriā meā in die Christi: qa nō inuacuū cucurri: neq; in uacuū laboraui. Sed & si æmulor supra sacrificiū & obsequiū fidei uestræ: gaudeo & cōgratulor oīmbus uobis. Idipsum aūt & uos gaudete & cōgratulamini mihi. Spero aūt in dño Iesu Timotheū me cito mittere ad uos: ut & ego bono animo sim cognitis quæ circa uos sunt. Neminē enī habeo tā unanimē, qui sincera affectiōe pro uobis sollicitus sit. Oēs enim quæ sua sunt, quærūt: nō quæ Iesu Christi. Experimentū aūtem eius cognoscite: q̄niā sicut patri filius mecū seruiuit in euāgelio. Hūc igiť spero me mittere ad uos mox ut uidero quæ circa me sūt.

Confido

Confido

πέποιθα δὲ ἐν κυρίῳ, ὅτι καὶ αὐτὸς ταχέως ἐλεύσομαι. ἀναγκαῖον δὲ ἡγησάμην, ἐπαφρόδιτον τὸν ἀδελφόν, καὶ συνεργὸν, καὶ συστρατιώτην μου, ὑμῶν δὲ ἀπόστολον, καὶ λειτουργὸν τῆς χρείας μου, πέμψαι πρὸς ὑμᾶς. ἐπειδὴ ἐπιποθῶν ἦν πάντας ὑμᾶς, καὶ ἀδημονῶν, διότι ἠκούσατε, ὅτι ἠσθένησε. καὶ γὰρ ἠσθένησε παραπλήσιον θανάτῳ, ἀλλὰ ὁ θεὸς αὐτὸν ἠλέησεν, οὐκ αὐτὸν δὲ μόνον ἀλλὰ καὶ ἐμὲ, ἵνα μὴ λύπην ἐπὶ λύπῃ σχῶ. σπουδαιοτέρως οὖν ἔπεμψα αὐτὸν, ἵνα ἰδόντες αὐτὸν, πάλιν χαρῆτε, κἀγὼ ἀλυπότερος ὦ. προσδέχεσθε οὖν αὐτὸν ἐν κυρίῳ, μετὰ πάσης χαρᾶς, καὶ τοὺς τοιούτους ἐντίμους ἔχετε, ὅτι διὰ τὸ ἔργον τοῦ χριστοῦ μέχρι θανάτου ἤγγισεν, παραβουλευσάμενος τῇ ψυχῇ, ἵνα πληρώσῃ τὸ ὑμῶν ὑστέρημα τῆς πρὸς μέ λειτουργίας.

Τὸ λοιπὸν ἀδελφοί μου, χαίρετε ἐν κυρίῳ. τὰ αὐτὰ γράφειν ὑμῖν ἐμοὶ μὲν οὐκ ὀκνηρόν, ὑμῖν δὲ τὸ ἀσφαλές. βλέπετε τοὺς κύνας, βλέπετε τοὺς κακοὺς ἐργάτας, βλέπετε τὴν κατατομήν. ἡμεῖς γάρ ἐσμεν ἡ περιτομὴ, οἱ πνεύματι θεοῦ λατρεύοντες, καὶ καυχώμενοι ἐν χριστῷ ἰησοῦ, καὶ οὐκ ἐν σαρκὶ πεποιθότες, καίπερ ἐγὼ ἔχων πεποίθησιν καὶ ἐν σαρκί. εἴ τις δοκεῖ ἄλλος πεποιθέναι ἐν σαρκὶ, ἐγὼ μᾶλλον, περιτομὴ ὀκταήμερος, ἐκ γένους ἰσραὴλ, φυλῆς βενιαμὶν, ἑβραῖος ἐξ ἑβραίων, κατὰ νόμον φαρισαῖος, κατὰ ζῆλος διώκων τὴν ἐκκλησίαν, κατὰ δικαιοσύνην τὴν ἐν νόμῳ, γενόμενος ἄμεμπτος. ἀλλ' ἅτινά μοι ἦν κέρδη, ταῦτα ἥγημαι διὰ τὸν χριστὸν ζημίαν. ἀλλὰ μὲν οὖν καὶ ἡγοῦμαι πάντα ζημίαν εἶναι διὰ τὸ ὑπερέχον τῆς γνώσεως χριστοῦ ἰησοῦ τοῦ κυρίου μου. δι' ὃν τὰ πάντα ἐζημιώθην, καὶ ἡγοῦμαι σκύβαλα εἶναι, ἵνα χριστὸν κερδήσω, καὶ εὑρεθῶ ἐν αὐτῷ, μὴ ἔχων ἐμὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ νόμου, ἀλλὰ τὴν διὰ πίστεως χριστοῦ, τὴν ἐκ θεοῦ δικαιοσύνην ἐπὶ τῇ πίστει, τοῦ γνῶναι αὐτὸν

Confido autē in domino, quod & ipse breui uenturus sim. Sed operæ pretiū arbitratus sum, Epaphroditum fratrem, & collegam, & cōmilitonem meum, uestrū autem apostolum, quiq; mihi subministrat in necessitate mea, mittere ad uos. Quandoquidē desiderabat omēs uos anxius animi, propterea quod audissetis eum infirmatū fuisse. Et certe fuit infirmus, ita ut esset uicinus morti, sed deus misertus est illius: at nō illius tantū, sed et mei, ne dolorem haberem super dolorem. Studiosius itaq; misi illum, ut cum uideritis illum, denuo gaudeatis, et ego magis uacem dolore. Excipite igitur illum in domino, cum omī gaudio, & qui huiusmodi sunt eos in precio habete: quoniā propter opus Christi eò accessit, ut morti proximus fuerit, nō habita ratione uitæ, ut suppleret id quod in uestro erga me officio fuit diminutum. Quod superest fratres, gaudete in domino. Eadem scribere uobis, me quidē haud piget, uobis autem tutū est. Cauete canes, cauete malos operarios, cauete cōcisionem. Nos enim sumus circuncisio, qui spū seruimus deo: & gloriamur in Christo Iesu: & nō in carne fiduciā habētes: quāq; & ego habeā confidentiā in carne. Siquis alius uidet cōfidere in carne: ego magis circūcisus octauo die ex genere Israel, de tribu Beniamin, Hebræus ex Hebræis: secundū legem Pharisæus secundū æmulationē persequēs ecclesiā dei: secundū iusticiā quæ in lege est cōuersatus sine querela. Sed quæ mihi fuerūt lucra: hæc arbitratꝰ sum propter Christū detrimēta. Verūtamē existimo omia detrimētum esse propter eminētem sciētiā Iesu Christi dñi mei: ꝓpter quē omia detrimētū feci: & arbitror ut stercora, ut Christū lucrifaciā: ut & inueniar in illo, nō habens meā iusticiā quæ ex lege est: sed illā quæ ex fide est Christi Iesu: quæ ex deo est iusticia in fide, ad cognoscendū illum

III.

illum

αὐτὸμ, & τὴν δύναμιν τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ, & τὴν κοινωνίαν τῶν παθημάτων αὐτοῦ, συμμορφούμενος τῷ θανάτῳ αὐτοῦ, εἴ πως καταντήσω εἰς τὴν ἐξανάστασιν τὴν νεκρῶν, οὐχ ὅτι ἤδη ἔλαβον, ἢ ἤδη τετελείωμαι, διώκω δὲ, εἰ & καταλάβω, ἐφ᾽ ᾧ καὶ κατελήφθην ὑπὸ τοῦ χριστοῦ Ιησοῦ. Ἀδελφοί, ἐγὼ ἐμαυτὸμ οὔπω λογίζομαι κατειληφέναι. ἓν δὲ, τὰ μὲν ὀπίσω ἐπιλανθανόμενος, τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος, κατὰ σκοπὸν διώκω, εἰς τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως τοῦ θεοῦ ἐν χριστῷ Ιησοῦ. ὅσοι οὖν τέλειοι τοῦτο φρονῶμεν, καὶ εἴ τι ἑτέρως φρονεῖτε, & τοῦτο ὁ θεὸς ὑμῖν ἀποκαλύψει. πλὴν εἰς ὃ ἐφθάσαμεν, τῷ αὐτῷ στοιχεῖν κανόνι, τὸ αὐτὸ φρονεῖν. Συμμιμηταί μου γίνεσθε ἀδελφοί, & σκοπεῖτε τοὺς οὕτως περιπατοῦντας. καθὼς ἔχετε τύπον ἡμᾶς. πολλοὶ γὰρ περιπατοῦσιν, οὓς πολλάκις ἔλεγον ὑμῖν, νῦν δὲ & κλαίων λέγω, τοὺς ἐχθροὺς τοῦ σταυροῦ τοῦ χριστοῦ, ὧν τὸ τέλος ἀπώλεια, ὧν ὁ θεὸς ἡ κοιλία, & ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶν, οἱ τὰ ἐπίγεια φρονοῦντες. ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, ἐξ οὗ καὶ σωτῆρα ἀπεκδεχόμεθα, κύριον Ιησοῦν χριστόν, ὃς μετασχηματίσει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν, εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸ σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἐνέργειαν, τοῦ δύνασθαι αὐτὸν & ὑποτάξαι ἑαυτῷ τὰ πάντα.

Aliàs γενῶ σαι.

Ωστε ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ καὶ ἐπιπόθητοι, χαρὰ & στέφανός μου, οὕτως στήκετε ἐν κυρίῳ ἀγαπητοί. Εὐοδίαν παρακαλῶ, & συντύχην παρακαλῶ, τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν κυρίῳ. ναὶ ἐρωτῶ καί σε σύζυγε γνήσιε, συλλαμβάνου αὐταῖς αἵτινες ἐν τῷ εὐαγγελίῳ συνήθλησάν μοι, μετὰ & Κλήμεντος & τῶν λοιπῶν συνεργῶν μου, ὧν τὰ ὀνόματα ἐν βίβλῳ ζωῆς. Χαίρετε ἐν κυρίῳ πάντοτε, καὶ πάλιν ἐρῶ χαίρετε. τὸ ἐπιεικὲς ὑμῶν γνωσθήτω πᾶσιν ἀνθρώποις. ὁ κύριος ἐγγύς. μηδὲν μεριμνᾶτε, ἀλλ᾽ ἐν παντὶ τῇ προσευχῇ & τῇ

illum, & potentiã resurrectionis illius, & cõmunionẽ afflictionũ illius, dum cõformis fio morti eius, si quo modo pertingã ad resurrectionem mortuorũ, nõ quod apprehẽderim, aut iam perfectus sim, sed sector, si etiã apprehendam, quatenus & apprehensus sum à Christo Iesu. Fratres, ego meipsum nondũ arbitror assecutum esse. Vnũ autẽ illud ago, ea quidem quæ à tergo sunt obliuiscens, ad ea uero quæ à fronte sunt enitẽs, iuxta præfixum signum insequor ad palmam supernæ uocationis dei, per Christũ Iesum. Quotquot itaq; perfecti sumus, hoc sentiamus: & si quid aliter sentitis, hoc quoq; uobis deus reuelabit. Attamen ad id quod assecuti sumus, eadẽ procedamus regula, ut simus cõcordes. Pariter estote imitatores mei fratres, & considerate eos qui sic ambulant, quẽadmodum habetis nos pro exemplari. Nam cõplures ambulant, de quibus sæpe dixi uobis, nunc autẽ & flens dico, inimici crucis Christi, quorum finis perditio est, quorum deus uenter, & gloria in dedecore ipsorum, qui terrestria curãt. Nam nostra conuersatio in cœlis est, ex quo & seruatorem expectamus, dominum Iesum Christũ, qui transfigurabit corpus nostrum humile, ut conforme reddat corpori suo glorioso, secundũ efficaciã, qua potest etiam subijcere sibi omnia.

Proinde fratres mei dilecti ac desiderati, gaudium & corona mea, sic state in domino dilecti. Euodiam obsecro, & Syntychẽ obsecro, ut sint cõcordes in domino. Sanè rogo & te compar germana, adiuua eas quæ in euãgelio decertarunt mecum unà cum Clemẽte quoq; et reliquis cooperarijs meis, quorum nomina sunt in libro uitæ. Gaudete in domino semper, & iterum dico gaudete. Modestia uestra nota sit omnibus hominibus. Dominus ppe est. De nulla re sollicite sitis, sed in omni, precatione & & obse

illum & uirtutẽ resurrectionis eius, & societatẽ passiõis illius: cõfiguratus morti eius: si quo modo occurram ad resurrectionẽ, quæ est ex mortuis: nõ quod iam acceperim: aut iam pfectus sim. Sequor aũt si quo modo cõprehendã: in quo & cõprehensus sum a Christo Iesu. Fratres ego me nõ arbitror cõprehẽdisse. Vnũ aũt: quæ quidẽ retro sunt obliuiscẽs: ad ea uero quæ sunt priora extendens meipsum, ad destinatũ pſequor ad brauiũ supnæ uocatiõis dei in Christo Iesu. Quicũq; ergo perfecti sumus, hoc sentiamus: & si qd aliter sapitis: & hoc uobis reuelabit deus. Verũ tamẽ ad qđ peruenimus ut idẽ sapiamus: & in eadẽ permaneamus regula. Imitatores mei estote fratres: & obseruate eos qui ita ambulãt, sicut habetis formã nostrã. Multi enĩ ambulãt quos sæpe dicebã uobis: nũc autem & flẽs dico, inimicos crucis Christi: quorũ finis interitus: quorũ deus uenter est: & gloria in cõfusione ipsorũ qui terrena sapiunt. Nostra aũt conuersatio in cœlis est. Vnde etiam saluatorẽ expectamus, dominũ nostrũ Iesum Christũ: qui reformabit corpus humilitatis nostræ, cõfiguratũ corpori claritatis suæ, secundũ operationẽ uirtutis suæ: qua etiã possit subijcere sibi omnia.

Itaq; fratres mei charissimi & desideratissimi: gaudium meũ & corona mea: sic state in domino charissimi. Euchodiã rogo & syntycem deprecor idipsum sapere in domino. Etiã rogo & te germane compar: adiuua illas quæ mecũ laborauerunt in euãgelio, cũ clemente & cæteris adiutoribus meis: quorum nomĩa sunt in libro uitæ. Gaudete in domino semper: iterũ dico gaudete. Modestia uestra nota sit omnibus hominibus: Dominus enim prope est. Nihil sollicite sitis: sed in omni oratione & obse IIII.

καὶ τῇ δεήσει μετὰ εὐχαριστίας τὰ αἰτήματα ὑμῶν γνωριζέσθω πρὸς τὸν θεόν. καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν, φρουρήσει τὰς καρδίας ὑμῶν, καὶ τὰ νοήματα ὑμῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Τὸ λοιπὸν ἀδελφοί, ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνὰ, ὅσα δίκαια, ὅσα ἁγνὰ, ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὔφημα, εἴ τις ἀρετὴ, καὶ εἴ τις ἔπαινος, ταῦτα λογίζεσθε, ἃ καὶ ἐμάθετε, καὶ παρελάβετε καὶ ἠκούσατε, καὶ εἴδετε ἐν ἐμοί. ταῦτα πράσσετε, καὶ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν. Ἐχάρην δὲ ἐν κυρίῳ μεγάλως, ὅτι ἤδη ποτὲ ἀνεθάλετε τὸ ὑπὲρ ἐμοῦ φρονεῖν, ἐφ' ᾧ καὶ ἐφρονεῖτε, ἠκαιρεῖσθε δέ. οὐχ ὅτι καθ' ὑστέρησιν λέγω. ἐγὼ γὰρ ἔμαθον, ἐν οἷς εἰμὶ, αὐτάρκης εἶναι. οἶδα καὶ ταπεινοῦσθαι, οἶδα καὶ περισσεύειν, ἐν παντὶ καὶ ἐν πᾶσι μεμύημαι, καὶ χορτάζεσθαι, καὶ πεινᾶν, καὶ περισσεύειν, καὶ ὑστερεῖσθαι. πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ. πλὴν καλῶς ἐποιήσατε, συγκοινωνήσαντές μου τῇ θλίψει. οἴδατε δὲ καὶ ὑμεῖς Φιλιππήσιοι, ὅτι ἐν ἀρχῇ τοῦ εὐαγγελίου, ὅτε ἐξῆλθον ἀπὸ Μακεδονίας, οὐδεμία μοι ἐκκλησία ἐκοινώνησεν εἰς λόγον δόσεως καὶ λήψεως, εἰ μὴ ὑμεῖς μόνοι. ὅτι καὶ ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἅπαξ καὶ δὶς εἰς τὴν χρείαν μοι ἐπέμψατε, οὐχ ὅτι ἐπιζητῶ τὸ δόμα, ἀλλ' ἐπιζητῶ τὸν καρπὸν τὸν πλεονάζοντα εἰς λόγον ὑμῶν. ἀπέχω δὲ πάντα καὶ περισσεύω. πεπλήρωμαι, δεξάμενος παρὰ Ἐπαφροδίτου, τὰ παρ' ὑμῶν, ὀσμὴν εὐωδίας, θυσίαν δεκτὴν εὐάρεστον τῷ θεῷ. ὁ δὲ θεός μου πληρώσει πᾶσαν χρείαν ὑμῶν, κατὰ τὸ πλοῦτος αὐτοῦ ἐν δόξῃ, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. τῷ δὲ θεῷ καὶ πατρὶ ἡμῶν ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. Ἀσπάσασθε πάντα ἅγιον ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ σὺν ἐμοὶ ἀδελφοί. ἀσπάζονται ὑμᾶς πάντες ἅγιοι, μάλιστα δὲ οἱ ἐκ τῆς Καίσαρος οἰκίας. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Ἐγράφη ἀπὸ Ῥώμης διὰ Ἐπαφροδίτου.

& obsecratiõe cũ gratiarũ actione petitiones uestræ innotescãt apud deũ, & pax dei quæ superat omnẽ intellectũ, custodiet corda uestra, & sensus uestros per Christũ Iesũ. Quod reliquũ est fratres, quæcũq; sunt uera, quæcunq; honesta, quæcũq; iusta, quæcũq; pura, quæcunq; accõmoda, quæcũq; boni nominis si qua uirtus, & si qua laus: hæc cogitate, quæ & didicistis, & accepistis, & audistis, & uidistis in me: hæc facite, & deus pacis erit uobiscum. Gauisus sum autẽ in dño magnopere, ꝙ iam tandẽ reuiguit uestra ꝓ me sollicitudo in eo, in quo & soliciti eratis, uerũ deerat opportunitas. Non qđ iuxta penuriã loquar. Nam ego didici, in qbus sum his cõtentus esse. Noui & humilis esse, noui & excellere, ubiq; & in omnibus institutus sum, & saturari, et esurire, & abũdare, et penuriã pati. Omnia possum per Christũ, qui me corroborat. Attamẽ recte fecistis, quod simul cõmunicastis meæ afflictioni. Nostis autẽ & uos Philippenses, ꝙ in principio euangelij cũ proficiscerer à Macedonia, nulla mihi ecclesia cõmunicauerit in rationẽ dandi & accipiẽdi, nisi uos soli. Nam & in Thessalonica cũ essem, semel & iterũ, ꝙ opus erat, mihi misistis, non qđ requirã munus sed requiro fructũ exuberantẽ in rationẽ uestrã. Recepi tamẽ omnia & abũdo. Expletus sũ, posteaq; accepi ab Epaphrodito, quæ à uobis missa fuerãt, odorẽ bonæ fragrantiæ, hostiã acceptã gratãq; deo. Deus aũt meus supplebit quicqd opus fuerit uobis, secundũ diuitias suas cũ gloria, ꝓ Christũ Iesum. Deo aũt & patri nostro gloria in secula seculorũ. Amẽ. Salutate omnẽ sanctũ in Christo Iesu. Salutãt uos qui mecũ sunt fratres. Salutant uos omes sancti, maxime uero qui sunt ex cæsaris familia. Gratia dñi nostri Iesu Christi cũ omnibus uobis. Amen.

Scripta est è Rhoma per Epaphroditum.

& obsecratione cũ gratiarũ actione, petitiões uestræ innotescant apud deũ. Et pax dei quæ exuperat omnẽ sensum, custodiat corda uestra & intelligẽtias uãs in Christo Iesu. De cætero fratres, quæcũq; sunt uera, quæcũq; pudica, quæcũq; iusta, quæcunq; sancta, quæcũq; amabilia, quæcũq; bonæ famæ: si qua uirtꝰ, si qua laus disciplinæ: hæc cogitate quæ & didicistis & accepistis & audistis & uidistis in me. Hæc agite: & deus pacis erit uobiscũ. Gauisus sum autẽ in dño uehemẽter: quoniã tãdem aliquando refloruistis pro me sentire, sicut & sentiebatis. Occupati autẽ eratis. Nõ quasi ꝓpter penuriam dico. Ego enĩ didici in quibus sum sufficiẽs esse. Scio & humiliari, scio & abũdare. Vbiq; & in omnibus instituus sum: & satiari & esurire & abũdare & penuriam pati. Omnia possum in eo qui me cõfortat. Verũtamẽ bene feciſtis, cõmunicantes tribulationi meæ. Scitis aũt & uos Philippẽses, ꝙ in principio euãgelij quãdo profectus sum a Macedonia, nulla mihi ecclesia cõmunicauit in ratiõe dati & accepti, nisi uos soli: quia & Thessalonicã semel & bis in usum mihi misistis: nõ quia quæro datũ, sed requiro fructũ abundantẽ in ratiõe uestra. Habeo aũt omnia & abundo. Repletus sum exceptis ab epaphrodito quæ misistis in odorẽ suauitatis, hostiam acceptam placentem deo. Deus aũt meus impleat omne desiderĩ uestrum secundũ diuitias suas in gloria in Christo Iesu. Deo aũt & patri nostro gloria in secula seculorũ: Amẽ. Salutate omnẽ sanctũ in Christo Iesu. Salutãt uos qui mecũ sunt fratres. Salutãt uos omnes sancti: maxime autẽ qui de Cæsaris domo sunt. Gratia dñi nostri Iesu Christi cũ spiritu uestro: Amẽ.

FINIS.

ΑΥΤΩΙ ἐπισέλλει ἀπὸ Ῥώμης, οὐχ ἑωρακὼς μὲν αὐτοὺς, ἀκόης δὲ περὶ αὐτῶν. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. τοὺς κολασσαεῖς ἠβούλοντό τινες ἀπατῆσαι σοφίσμασιν ἑλληνικοῖς, καὶ ἀπὸ τῆς εἰς Ἰησοῦν πίστεως, καὶ περὶ τοῦ ἐν νόμῳ βρωμάτων, καὶ περιτομῆς. ταῦτα πάντα μαθὼν ὁ ἀπόστολος, γράφει τῷ ἐπιστολὴν ὥστε κατηχηκὴν αὐτοῖς ταύτην. ἣν πρῶτον μὲν εὐχαριστῶν τῷ θεῷ, σημαίνει ἀπὸ τῆς σκότους αὐτοὺς μεταβεβηκέναι εἰς τὸ φῶς τῆς ἀληθείας, καὶ ὅτι ὁ χριστὸς εἰς ὃν ἐπίστευσαν εἰκών ἐστι τοῦ θεοῦ καὶ λόγος, δι' οὗ τὰ πάντα γέγονε, καὶ ὅτι ἔπρεπεν αὐτὸν δημιουργὸν ὄντα, γενέσθαι αὐτὸν πρωτότοκον τῆς κτίσεως καὶ πρωτότοκον ἐκ τῶν νεκρῶν, ἵνα τὰ ἀμφότερα σωάψῃ, καὶ ζωοποιήσῃ τὰ πάντα. προτρέπει δὲ αὐτοὺς ἐμμένειν ἐν τῇ πίστει, σημαίνων, ὅτι αὐτὸς παῦλος διάκονός ἐστι τοῦ εὐαγγελίου, ἐν ᾧ κατηχήθησαν. εἶτα καὶ περὶ τοῦ νόμου, καὶ τῶν ἐν αὐτῷ βρωμάτων, καὶ περὶ ἡμερῶν, καὶ φιλαυτίας ἐξηγεῖται. καὶ ἀποδείκνυσι δεῖν γηκέναι λοιπὸν τὰ παλαιὰ, καὶ πλὴν περιτομήν, συμβουλεύει τε αὐτοῖς μὴ πλανᾶσθαι ἀπὸ τῶν σοφιζομένων, καὶ πλανᾶν αὐτοὺς θελόντων. καὶ λοιπὸν παραινέσας, καὶ ὧδε γονεῦσι καὶ τέκνοις, ἀνδράσι καὶ γυναιξί, δούλοις καὶ ἐλευθέροις, καὶ τὰ ἄλλα τὰ πρὸς τὰ ἤθη συμβουλεύσας, πληροῖ πλὴν ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM AD COLOSSENSES ARGVMENTVM PER ERASMVM ROT.

COLOSSENSES in Asia minore sunt, finitimi Laodicensibus, Hos nō uiderat apostolus. Nam Archippi, siue, quod addit Ambrosius, Epaphræ, quibus hoc delegatū erat, prædicatione conuersi sunt ad Christum. His uehementer immin ebant pseudapostoli, conantes in dogma multo peruersissimum inducere, docentes nō esse filium dei salutis autorem, sed per angelos uiam patere ad patrem. Neq; enim uenisse filium dei in hunc mundum, neq; uenturum, cum in ueteri testamento per angelos administrata sint omnia. Deinde Iudaismum & philosophiæ superstitionem cum Christi doctrina miscebant, obseruantes quædam legis instituta, & superstitiose obseruantes solem, lunam, ac stellas, & elementa huius mundi, quibus docebant nos esse obnoxios. Hos igitur suæ professionis commonefacit, ostendens illos quicquid hactenus assecuti sunt, non angelis debere, sed Christo angelorum conditori: hunc unum esse caput ecclesiæ, nec ab alio quoquam petendam salutem. Atq; interim autoritatem suam asserit. Diligenter autem monet, ne pseudapostolorum magniloquentia, confictisq; uisionibus angelorum sibi imponi paterentur, & uel in Iudaismū, uel in philosophicam superstitionem prolaberentur. Atq; hæc agit duobus primis capitibus. In reliquis hortatur ad officia pietatis, nominatim præscribens, qualis uxor erga maritū, qualis debeat esse maritus in uxorem, qualis parens erga liberos, liberi erga parentes, serui erga dominos, domini erga seruos. Extrema pars salutationibus occupatur nisi quod Archippum commonet officij sui. Scripsit autem è carcere ab Epheso per Tychicum, quod ipse palàm testatur in huius epistolæ capite quarto, cui collegam dederat Onesimum. Græcorum inscriptiones exurbe Rhoma missam, testantur. Hinc certe remisit Onesimum, quem illic in uinculis genuerat Christo.

ARGVMENTI FINIS.

ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος Ιησοῦ χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ τιμόθεος ὁ ἀδελφὸς, τοῖς ἐν κολασσαῖς ἁγίοις, καὶ πιστοῖς ἀδελφοῖς ἐν χριστῷ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου Ιησοῦ χριστοῦ. εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ καὶ πατρὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ χριστοῦ, πάντοτε περὶ ὑμῶν προσευχόμενοι, ἀκούσαντες τὴν πίστιν ὑμῶν ἐν χριστῷ Ιησοῦ, καὶ τὴν ἀγάπην ἣν ἔχετε εἰς πάντας τοὺς ἁγίους, διὰ τὴν ἐλπίδα τὴν ἀποκειμένην ὑμῖν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἣν προηκούσατε ἐν τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας τοῦ εὐαγγελίου τοῦ παρόντος εἰς ὑμᾶς, καθὼς καὶ ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ, καὶ ἐστὶ καρποφορούμενον, καθὼς καὶ ἐν ὑμῖν, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἠκούσατε, καὶ ἐγνωτε τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ. καθὼς καὶ ἐμάθετε ἀπὸ ἐπαφρᾶ τοῦ ἀγαπητοῦ συνδούλου ἡμῶν, ὅς ἐστι πιστὸς ὑπὲρ ὑμῶν διάκονος τοῦ χριστοῦ, ὁ καὶ δηλώσας ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἀγάπην ἐν πνεύματι. διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἀφ' ἧς ἡμέρας ἠκούσαμεν, οὐ παυόμεθα ὑπὲρ ὑμῶν προσευχόμενοι καὶ αἰτούμενοι, ἵνα πληρωθῆτε τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ θελήματος αὐτοῦ ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ συνέσει πνευματικῇ, περιπατῆσαι ὑμᾶς ἀξίως τοῦ κυρίου, εἰς πᾶσαν ἀρέσκειαν, ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ καρποφοροῦντες, καὶ αὐξανόμενοι εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ θεοῦ, ἐν πάσῃ δυνάμει δυναμούμενοι, κατὰ τὸ κράτος τῆς δόξης αὐτοῦ, εἰς πᾶσαν ὑπομονὴν καὶ μακροθυμίαν μετὰ χαρᾶς, εὐχαριστοῦντες τῷ πατρὶ, τῷ ἱκανώσαντι ἡμᾶς εἰς τὴν μερίδα τοῦ κλήρου τῶν ἁγίων ἐν τῷ φωτί, ὃς ἐρρύσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους, καὶ μετέστησεν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ υἱοῦ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ, ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ, τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν, ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου, πρωτότοκος πάσης κτίσεως, ὅτι

PAVLVS Apostolus Iesu Christi per uoluntatem dei, et Timotheus frater, ijs qui sunt Colossis sanctis ac fidelibus fratribus in Christo. Gratia uobis & pax a deo patre nostro, & domino Iesu Christo. Gratias agimus deo & patri domini nostri Iesu Christi, semper de uobis, cum oramus: quoniam audiuimus fidem uestram in Christo Iesu, & charitatem erga omnes sanctos, propter spem repositam uobis in cœlis, de qua prius audieratis per sermonem ueracem Euangelij, quod peruenit ad uos, quemadmodum & in toto mundo etiam fructificat, sicut & in uobis, ex eo die quo audistis & cognouistis gratiam dei per ueritatem. Quemadmodum & didicistis ex Epaphra dilecto conseruo nostro, qui est fidus pro uobis minister Christi, qui & expossuit nobis uestram dilectionem in spiritu. Propterea & nos, ex quo die audiuimus, non desiuimus pro uobis orare, & poscere, ut impleamini agnitione uoluntatis eius, in omni sapientia & prudentia spirituali, ut ambuletis digne domino, ut per omnia placeatis, in omni opere bono fructificantes, & crescentes in agnitionem dei, omni robore corroborati, iuxta potentiam gloriæ illius, ad omnem tolerantiam ac patientiam cum gaudio, gratias agentes patri, qui idoneos nos fecit ad participationem sortis sanctorum in lumine, qui eripuit nos à potestate tenebrarum, ac transtulit in regnum filij sibi dilecti, per quem habemus redemptionem per sanguinem ipsius, remissionem peccatorum, qui est imago dei incõspicui, primogenitus uniuersæ creaturæ, quod

PAVlus apostolus Iesu christi per uolũtatem dei, & Timotheus frater, his qui sunt colossis sanctis & fidelibus fratrib⁹ in Christo Iesu: Gratia uobis & pax a deo patre nostro. Gratias agimus deo & patri dñi nostri Iesu Christi semper pro uobis orantes, audiẽtes fidẽ uestrã in Christo Iesu, & dilectionem quam habetis in sanctos omnes: propter spẽ quæ reposita est uobis in cœlis: quã audistis in uerbo ueritatis euãgelij quod peruenit ad uos: sicut & in uniuerso mũdo est: & fructificat & crescit sicut in uobis, ex ea die qua audistis & cognouistis gratiã dei in ueritate: sicut didicistis ab Epaphra charissimo cõseruo nostro: qui est fidelis pro uobis minister Christi Iesu. Qui etiam manifestauit nobis dilectionem uestram in spiritu. Ideo & nos ex qua die audiuimus, non cessamus pro uobis orantes & postulantes: ut impleamini agnitione uoluntatis eius in omni sapientia & intellectu spirituali: ut ambuletis digne deo, per omnia placẽtes, in omni opere bono fructificantes: & crescentes in scientia dei, in omni uirtute confortati secundum potentiam claritatis eius in omni patientia & longanimitate cũ gaudio gratias agẽtes deo & patri: qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine. Qui eripuit nos de potestate tenebrarũ: & transtulit in regnum filij dilectionis suæ: in quo habemus redemptionem & remissionem peccatorũ. Qui est imago dei inuisibilis, primogenitus omnis creaturæ quoniam

ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα, τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, εἴτε θρόνοι εἴτε κυριότητες, εἴτε ἀρχαὶ, εἴτε ἐξουσίαι. τὰ πάντα δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτισται, καὶ αὐτός ἐστι πρὸ πάντων, καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκε, καὶ αὐτός ἐστιν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας, ὅς ἐστιν ἀρχὴ πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, ἵνα γένηται ἐν πᾶσιν αὐτὸς πρωτεύων, ὅτι ἐν αὐτῷ εὐδόκησε πᾶν τὸ πλήρωμα κατοικῆσαι, καὶ δι' αὐτοῦ ἀποκαταλλάξαι τὰ πάντα εἰς αὐτὸν, εἰρηνοποιήσας διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ, δι' αὐτοῦ, εἴτε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, εἴτε τὰ ἐπὶ τοῖς οὐρανοῖς. καὶ ὑμᾶς ποτὲ ὄντας ἀπηλλοτριωμένους, καὶ ἐχθροὺς τῇ διανοίᾳ ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς πονηροῖς νυνὶ δὲ ἀποκατήλλαξεν ἐν τῷ σώματι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ διὰ τοῦ θανάτου παραστῆσαι ὑμᾶς ἁγίους, καὶ ἀμώμους καὶ ἀνεγκλήτους κατενώπιον αὐτοῦ εἴγε ἐπιμένετε τῇ πίστει τεθεμελιωμένοι καὶ ἑδραῖοι, καὶ μὴ μετακινούμενοι ἀπὸ τῆς ἐλπίδος τοῦ εὐαγγελίου, οὗ ἠκούσατε, τοῦ κηρυχθέντος ἐν πάσῃ τῇ κτίσει τῇ ὑπὸ τὸν οὐρανόν, οὗ ἐγενόμην ἐγὼ Παῦλος διάκονος. Νῦν χαίρω ἐν τοῖς παθήμασί μου ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ ἀνταναπληρῶ τὰ ὑστερήματα τῶν θλίψεων τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ σαρκί μου ὑπὲρ τοῦ σώματος αὐτοῦ, ὅ ἐστιν ἡ ἐκκλησία, ἧς ἐγενόμην ἐγὼ διάκονος κατὰ τὴν οἰκονομίαν τοῦ θεοῦ, τὴν δοθεῖσάν μοι εἰς ὑμᾶς πληρῶσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, τὸ μυστήριον τὸ ἀπεκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων, καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν. Νυνὶ δὲ ἐφανερώθη τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, οἷς ἠθέλησεν ὁ θεὸς γνωρίσαι, τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης τοῦ μυστηρίου τούτου ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὅς ἐστι Χριστὸς ἐν ὑμῖν, ἡ ἐλπὶς τῆς δόξης, ὃν ἡμεῖς καταγγέλλομεν, νουθετοῦντες πάντα ἄνθρωπον, καὶ διδάσκοντες πάντα ἄνθρωπον ἐν πάσῃ σοφίᾳ, ἵνα παραστήσωμεν πάντα ἄνθρωπον τέλειον ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, εἰς ὃ καὶ κοπιῶ, ἀγωνιζόμενος κατὰ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ, τὴν ἐνεργουμένην ἐν ἐμοὶ ἐν δυνάμει.

θέλω

quod per illum creata sint omnia, quæ in cœlis sunt, & quæ in terra, uisibilia & inuisibilia, siue throni, siue dominationes, siue principatus, siue potestates. Omnia per illum, & in illum creata sunt, & ipse est ante omnia: & omnia per illū constitūt, & ipse est caput corporis ecclesiæ, qui est principiū primogenitus ex mortuis, ut sit in omnibus ipse primas tenens: quoniam in illo complacitum est patri uniuersam plenitudinem inhabitare, & per eum recōciliare cuncta erga se, pacificatis per sanguinem crucis eius per eundem, siue quæ in terra sunt, siue quæ in cœlis. Et uos qui quondā eratis abalienati, & inimici mēte in operibus malis: nunc tamē reconciliauit in corpore carnis suæ per mortem, ut exhiberet uos sanctos, & irreprehēsibiles, & inculpatos in cōspectu suo. Siquidē permanetis in fide fundati ac stabiles, nec dimouemini à spe euāgelij, quod audistis, quod prædicatum est apud uniuersam creaturā, quæ sub cœlo est, cuius factus sum ego Paulus minister. Nunc gaudeo super afflictionibus meis pro uobis, & suppleo quod deerat afflictionū Christi in carne mea, pro corpore ipsius, quod est ecclesia, cuius ecclesiæ factus sum ego minister iuxta dispensationem dei, quæ data est mihi in uos implendi sermonem dei, mysteriū quod reconditum fuit à seculis, & à generationibus. Nunc autē patefactum est sanctis illius, quibus uoluit deus notum facere, quæ sint diuitiæ gloriæ mysterij huius inter gentes, qui est Christus in uobis, spes gloriæ: quem nos annunciamus, admonentes omnem hominem, & docentes omnē hominem in omni sapiētia, ut exhibeamus omnem hominem perfectum in Christo Iesu, ad quod etiā enitor, decertans secūdum efficaciā eius, agentem in me per uirtutē.

Nam

quoniā in ipso condita sunt uniuersa in cœlis & in terra, uisibilia & inuisibilia: siue throni, siue dominationes, siue principatus, siue potestates. Omnia per ipsum & in ipso creata sunt: & ipse est ante omnes: & omnia in ipso constant. Et ipse est caput corporis ecclesiæ qui est principiū primogenitus ex mortuis: ut sit in omnibus ipse primatū tenens. Quia in ipso complacuit omnem plenitudinem diuinitatis in habitare: & per eum reconciliari omnia in ipsum, pacificans per sanguinem crucis eius: siue quæ in cœlis, siue quæ in terris sunt. Et uos cum essetis aliquando alienati & inimici sensu in operibus malis: nunc autem reconciliauit in corpore carnis eius per mortem exhibere uos sanctos & immaculatos & irreprehensibiles coram ipso. Si tamen permanetis in fide fundati & stabiles & immobiles a spe euangelij quod audistis: qđ prædicatum est in uniuersa creatura quæ sub cœlo est. Cuius factus sum ego Paulus minister: qui nunc gaudeo in passionibus pro uobis: & adimpleo ea quæ desunt passionū Christi in carne mea pro corpore eiꝰ qđ est ecclesia. Cuiꝰ factus sum ego minister secundum dispensationem dei, quæ data est mihi in uobis: ut impleam uerbum dei, mysterium quod absconditū fuit a seculis & generationibꝰ: nūc autem manifestatū est sanctis eius: quibus uoluit deus notas facere diuitias gloriæ sacramenti huius in gentibus: quod est Christus in uobis spes gloriæ: quē nos annunciamus: corripientes omnē hominem: & docentes in omni sapientia, ut exhibeamus omnem hominem perfectum in Christo Iesu: in quo & laboro, certando secundum operationem eius quā operatur in me in uirtute.

Θέλω γὰρ ὑμᾶς εἰδέναι, ἡλίκον ἀγῶνα ἔχω περὶ ὑμῶν, καὶ τῶν ἐν Λαοδικείᾳ, καὶ ὅσοι οὐχ ἑωράκασι τὸ πρόσωπόν μου ἐν σαρκί, ἵνα παρακληθῶσιν αἱ καρδίαι αὐτῶν, συμβιβασθέντων ἐν ἀγάπῃ, καὶ εἰς πάντα πλοῦτον τῆς πληροφορίας τῆς συνέσεως, εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ μυστηρίου τοῦ θεοῦ, καὶ πατρὸς καὶ τοῦ Χριστοῦ, ἐν ᾧ εἰσι πάντες οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοι. τοῦτο δὲ λέγω, ἵνα μή τις ὑμᾶς παραλογίζηται ἐν πιθανολογίᾳ. Εἰ γὰρ καὶ τῇ σαρκὶ ἄπειμι, ἀλλὰ τῷ πνεύματι σὺν ὑμῖν εἰμι, χαίρων καὶ βλέπων ὑμῶν τὴν τάξιν, καὶ τὸ στερέωμα τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ὑμῶν. ὡς οὖν παρελάβετε τὸν Χριστὸν Ιησοῦν τὸν κύριον, ἐν αὐτῷ περιπατεῖτε, ἐρριζωμένοι καὶ ἐποικοδομούμενοι ἐν αὐτῷ, καὶ βεβαιούμενοι ἐν τῇ πίστει, καθὼς ἐδιδάχθητε, περισσεύοντες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ. Βλέπετε, μή τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης, κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου, καὶ οὐ κατὰ Χριστόν. ὅτι ἐν αὐτῷ κατοικεῖ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς, καὶ ἐστε ἐν αὐτῷ πεπληρωμένοι, ὅς ἐστιν ἡ κεφαλὴ πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας, ἐν ᾧ καὶ περιετμήθητε περιτομῇ ἀχειροποιήτῳ ἐν τῇ ἀπεκδύσει τοῦ σώματος τῶν ἁμαρτιῶν τῆς σαρκός, ἐν τῇ περιτομῇ τοῦ Χριστοῦ, συνταφέντες αὐτῷ ἐν τῷ βαπτίσματι, ἐν ᾧ καὶ συνηγέρθητε διὰ τῆς πίστεως τῆς ἐνεργείας τοῦ θεοῦ, τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ τῶν νεκρῶν. καὶ ὑμᾶς νεκροὺς ὄντας τοῖς παραπτώμασι καὶ τῇ ἀκροβυστίᾳ τῆς σαρκὸς ὑμῶν, συνεζωοποίησε σὺν αὐτῷ, χαρισάμενος ἡμῖν πάντα τὰ παραπτώματα, ἐξαλείψας τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον, τοῖς δόγμασιν ὃ ἦν ὑπεναντίον ἡμῖν, καὶ αὐτὸ ἦρκεν ἐκ τοῦ μέσου, προσηλώσας αὐτὸ τῷ σταυρῷ, ἀπεκδυσάμενος τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας ἐδειγμάτισεν ἐν παρρησίᾳ, θριαμβεύσας αὐτοὺς ἐν αὐτῷ.

Nam uolo uos scire, quantam sollicitudinem habeã de uobis, & his qui sunt Laodiciæ, & quotquot nõ uiderũt faciem meam in carne, ut cõsolationem accipiant corda illorum, cum fuerint cõpacti in charitate, & in omnem opulentiam certæ persuasionis intelligẽtiæ, in agnitionem mysterij dei, & patris, & Christi, in quo sunt omnes thesauri sapiẽtiæ ac scientiæ reconditi. Hoc autem dico, ne quis uobis imponat probabilitate sermonis. Etenim quamuis carne sim absens, tamen spiritu uobiscum sum, gaudẽs ac uidens uestrum ordinem, & soliditatem uestræ in Christum fidei. Quemadmodum igitur accepistis Christum Iesum dominum nostrum: ita in eo ambulate, sic ut radices habeatis in illo fixas, et in illo superstruamini cõfirmeminiq; per fidem, sicut edocti estis, exuberantes in ea cum gratiarumactiõe. Videte, ne quis sit, qui uos deprædetur per philosophiam & inanem deceptionem, iuxta constitutionem hominum, iuxta elementa mundi, & non iuxta Christum. Quoniam in illo inhabitat omnis plenitudo deitatis corporaliter, & estis in illo cõpleti, qui est caput omnis principatus ac potestatis, per quem & circũcisi estis circũcisione, quæ fit sine manib⁹, dum exuistis corpus peccatorum carnis per circumcisionem Christi, cõsepulti simul cũ illo per baptismũ, in quo simul etiã cum illo resurrexistis per fidẽ operationis dei, qui excitauit illum ex mortuis. Et uos cum essetis mortui per delicta & per præputiũ carnis uestræ, simul cũ illo uiuificauit, condonans nobis omia delicta, deleto, quod aduersus nos erat, chirographo, quod erat contrariũ nobis per decreta, & illud sustulit è medio, affixũ cruci, expoliatosq; principatus ac potestates ostentauit palàm, triumphans de illis per

Volo enim uos scire qualem sollicitudinem habeam pro uobis & pro his qui sunt Laodiciæ: & quicunque non uiderunt faciem meam in carne: ut cõsolẽtur corda ipsorum, instructi in charitate: & in omnes diuitias plenitudinis intellectus in agnitiõe mysterij dei patris & Christi Iesu: in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi. Hoc autem dico, ut nemo uos decipiat in sublimitate sermonũ. Nam & si corpore absens sum: sed spiritu uobiscum sum, gaudẽs & uidens ordinem uestrum & firmamentum eius quæ in Christo est fidei uestræ. Sicut ergo accepistis Iesum Christum dominum nostrum, in ipso ambulate: radicati & superædificati in ipso: & confirmati in fide: sicut & didicistis, abundantes in illo in gratiarũactione. Videte ne quis uos decipiat per philosophiã & inanẽ fallaciam secundum traditionem hominum: secundum elementa mundi, & non secundum Christum: quia in ipso inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter: & estis in illo repleti qui est caput omnis principatus & potestatis. In quo & circumcisi estis, circũcisione non manufacta in expoliatiõe corporis carnis: sed in circuncisiõe Iesu Christi cõsepulti ei in baptismo: in quo & resurrexistis per fidẽ operationis dei, qui suscitauit illum a mortuis. Et uos cũ mortui essetis in delictis & præputio carnis uestræ: cõ uiuificauit cũ illo, donans uobis omia delicta delens qd aduersus nos erat chirographum decreti quod erat contrarium nobis. Et ipsum tulit de medio, affigens illud cruci: & expolians principatus & potestates traduxit confidẽter palam, triumphans illos in sẽ

II.

ἐν αὐτῷ. μὴ οὖν τις ὑμᾶς κρινέτω
ἐν βρώσει, ἢ ἐν πόσει, ἢ ἐν μέρει ἑορ
τῆς, ἢ νουμηνίας, ἢ σαββάτων, ἅ ἐστι
σκιὰ τῶν μελλόντων, τὸ δὲ σῶμα τοῦ
χριστοῦ. μηδεὶς ὑμᾶς καταβραβευέ
τω θέλων ἐν ταπεινοφροσύνῃ καὶ
θρησκείᾳ τῶν ἀγγέλων, ἃ μὴ ἑώρα
κεν ἐμβατεύων, εἰκῇ φυσιούμενος
ὑπὸ τοῦ νοὸς τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ
οὐ κρατῶν τὴν κεφαλήν, ἐξ οὗ πᾶν
τὸ σῶμα διὰ τῶν ἁφῶν καὶ συνδέ
σμων ἐπιχορηγούμενον, καὶ συμβι
βαζόμενον, αὔξει τὴν αὔξησιν τοῦ
θεοῦ. Εἰ οὖν ἀπεθάνετε σὺν τῷ χρι
στῷ ἀπὸ τῶν στοιχείων τοῦ κόσμου,
τί ὡς ζῶντες ἐν κόσμῳ δογματί
ζεσθε; μὴ ἅψῃ, μηδὲ γεύσῃ, μηδὲ
θίγῃς, ἅ ἐστι πάντα εἰς φθορὰν τῇ
ἀποχρήσει, κατὰ τὰ ἐντάλματα,
καὶ διδασκαλίας τῶν ἀνθρώπων,
ἅ ἐστιν λόγον μὲν ἔχοντα σο
φίας ἐν ἐθελοθρησκείᾳ καὶ ταπει
νοφροσύνῃ, καὶ ἀφειδίᾳ σώμα
τος, οὐκ ἐν τιμῇ τινι, πρὸς πλησμο
νὴν τῆς σαρκός.

Εἰ οὖν συνηγέρθητε τῷ χριστῷ,
τὰ ἄνω ζητεῖτε, οὗ ὁ χριστός ἐστιν ἐν
δεξιᾷ τοῦ θεοῦ καθήμενος. τὰ ἄνω
φρονεῖτε, μὴ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς. ἀπε
θάνετε γάρ, καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν κέκρυ
πται σὺν τῷ χριστῷ ἐν τῷ θεῷ. ὅτ
ἂν ὁ χριστὸς φανερωθῇ, ἡ ζωὴ ἡμῶν,
τότε καὶ ὑμεῖς σὺν αὐτῷ φανερω
θήσεσθε ἐν δόξῃ. νεκρώσατε οὖν τὰ
μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορ
νείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμί
αν κακήν, καὶ τὴν πλεονεξίαν, ἥτις
ἐστὶν εἰδωλολατρία, δι' ἃ ἔρχεται ἡ
ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπει
θείας, ἐν οἷς καὶ ὑμεῖς περιεπατήσα
τέ ποτε, ὅτε ἐζῆτε ἐν αὐτοῖς. νυνὶ
δὲ ἀπόθεσθε καὶ ὑμεῖς τὰ πάντα, ὀρ
γήν, θυμόν, κακίαν, βλασφημίαν,
αἰσχρολογίαν ἐκ τοῦ στόματος ὑ
μῶν. μὴ ψεύδεσθε εἰς ἀλλήλους,
ἀπεκδυσάμενοι τὸν παλαιὸν ἄν
θρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ,
καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν νέον, τὸν ἀνα
καινούμενον εἰς ἐπίγνωσιν κατ' εἰ
κόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν, ὅπου οὐκ ἔνι
Ἕλλην καὶ Ἰουδαῖος, περιτομὴ καὶ ἀ
κροβυστία, βάρβαρος, Σκύθης, δοῦλος
ἐλεύθερος

per ſemetipſum. Ne quis igitᵉ uos iudicet in cibo aut potu, aut in parte diei feſti, aut nouilunᵒ, aut ſabbatorum, quæ ſunt umbra rerum futurarum, corpus autem Chriſti. Ne quis uobis palmam interuertat data opera per humilitatem & ſuperſtitionem angelorum, in ijs quæ nō uidit faſtuoſus incedens, fruſtra inflatus à mēte carnis ſuæ, nec obtinens caput, ex quo totum corpus per cōmiſſuras & cōpagines ſubminiſtratū, & compactū, augeſcit augmento dei. Itaque ſi mortui eſtis cum Chriſto ab elementis mundi, quid quaſi uiuentes in mundo, decretis teneminiᵉ? Ne tetigeris, ne guſtaris, neq; contrectaris, quæ omnia ipſo pereunt abuſu, iuxta præcepta & doctrinas hominū, quæ uerbotenus quidem habēt ſpeciē ſapientiæ per ſuperſtitionem, ac humilitatem animi, & læſionem corporis, non per honorem aliquem ad expletionē carnis. Itaq; ſi reſurrexiſtis unà cū Chriſto, ſuperna quærite, ubi Chriſtus eſt ad dexteram dei ſedens. Superna curate, non terreſtria. Siquidem emortui eſtis, & uita ueſtra abſcondita eſt cū Chriſto in deo. Quādocunque Chriſtus manifeſtatus fuerit, uita noſtra, tunc & uos cū illo manifeſtabimini in gloria. Mortificate igitᵉ membra ueſtra terreſtria, ſtuprū, immundiciā, molliciem, concupiſcentiam malam, et auaritiam, quæ eſt ſimulacrorū cultus, ob quæ uenire ſolet ira dei in filios intractabiles, inter quos ambulabatis quondam, cū uiueretis in his. Nunc aūt deponite & uos omnia, iram, indignationem, maliciam, maledicentiam, turpiloquētiā ab ore ueſtro, Ne mētiamini alius aduerſus aliū, poſteaquā exuiſtis ueterē hominē cū factis ſuis, et induiſtis nouū, qui renouaᵗ ad agnitionē & imaginē eius, qui condidit illum, ubi nō eſt Græcᵘˢ & Iudæus, circūciſio & præputium, barbarus, Scytha, ſeruus, liber,

in ſeipſo. Nemo ergo uos iudicet in cibo aut in potu, aut in parte diei feſti, aut neomeniæ, aut ſabbatorum: quæ ſunt umbra futurorū: corpus autē Chriſti. Nemo uos ſeducat uolēs in humilitate & religiōe angelorum quæ nō uidit ambulās fruſtra, inflatus ſenſu ſuæ carnis: & non tenens caput ex quo totū corpus per nexus & coniunctiones ſubminiſtratum & cōſtructum creſcit in augmētum dei. Si ergo mortui eſtis cū Chriſto ab elementis huius mundi: quid adhuc tanquā uiuentes mūdo decernitis? Ne tetigeritis, neq; guſtaueritis neque cōtrectaueritis: quæ ſūt oīa in interitu ipſo uſu ſecundū præcepta & doctrinas hominū: quæ ſunt rationem quidē habētia ſapiētiæ in ſuperſtitiōe & humilitate: & nō ad parcendū corpori, nō in honore aliquo ad ſaturitatē carnis. Igitᵉ ſi cō- III.
ſurrexiſtis cū Chriſto, quæ ſurſum ſunt quærite: ubi Chriſtᵘˢ eſt in dextera dei ſedens: quæ ſurſum ſunt ſapite: nō quæ ſup terrā. Mortui enī eſtis: & uita ueſtra abſcōdita eſt cū Chriſto in deo. Cū aūt Chriſtus apparuerit uita ueſtra: tūc & uos apparebitis cū ipſo in gloria. mortificate ergo mēbra uŕa quæ ſunt ſup terrā, fornicationē, immūdiciā, libidinē, cōcupiſcentiā malā: & auariciā, quæ eſt ſimulachrorū ſeruitᵘˢ: ꝓpter quæ uenit ira dei ſup filios incredulitatis. in quibᵘˢ & uos ambulaſtis aliquādo cū uiueretis in illis. Nūc aūt deponite & uos oīa: irā, indignationē, malitiam, blaſphemiā, turpē ſermonē de ore ueſtro. Nolite mentiri inuicē: expoliantes uos ueterē hominē cū actibus ſuis: & induētes nouū: eum qui renouaᵗ in agnitione dei, ſecūdū imaginē eius qui creauit eū: ubi nō eſt maſculᵘˢ & fœmina, gētilis & Iudæus, circūciſio & præputiū, barbarus & Scytha, ſeruᵘˢ &

ἐλεύθερος, ἀλλὰ τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστός. Ἐνδύσασθε οὖν ὡς ἐκλεκτοὶ τοῦ θεοῦ ἅγιοι καὶ ἠγαπημένοι, σπλάγχνα οἰκτιρμῶν, χρηστότητα, ταπεινοφροσύνην, πραότητα, μακροθυμίαν, ἀνεχόμενοι ἀλλήλων, καὶ χαριζόμενοι ἑαυτοῖς, ἐάν τις πρός τινα ἔχῃ μομφήν, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἐχαρίσατο ὑμῖν, οὕτως καὶ ὑμεῖς. ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις τὴν ἀγάπην, ἥτις ἐστὶν σύνδεσμος τῆς τελειότητος, καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ βραβευέτω ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, εἰς ἣν καὶ ἐκλήθητε ἐν ἑνὶ σώματι, καὶ εὐχάριστοι γίνεσθε. ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἐνοικείτω ἐν ὑμῖν πλουσίως ἐν πάσῃ σοφίᾳ. Διδάσκοντες καὶ νουθετοῦντες ἑαυτοὺς, ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς ἐν χάριτι ᾄδοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ κυρίῳ. καὶ πᾶν ὅ τι ἂν ποιῆτε ἐν λόγῳ ἢ ἐν ἔργῳ, πάντα ἐν ὀνόματι κυρίου Ἰησοῦ, εὐχαριστοῦντες τῷ θεῷ καὶ πατρὶ δι' αὐτοῦ. αἱ γυναῖκες ὑποτάσσεσθε τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ὡς ἀνῆκεν ἐν κυρίῳ. οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας, καὶ μὴ πικραίνεσθε πρὸς αὐτάς. τὰ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσι κατὰ πάντα· τοῦτο γάρ ἐστιν εὐάρεστον τῷ κυρίῳ. οἱ πατέρες μὴ ἐρεθίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἵνα μὴ ἀθυμῶσιν. οἱ δοῦλοι ὑπακούετε κατὰ πάντα τοῖς κατὰ σάρκα κυρίοις, μὴ ἐν ὀφθαλμοδουλίαις ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ' ἐν ἁπλότητι καρδίας, φοβούμενοι τὸν θεόν. καὶ πᾶν ὅ, τι ἐὰν ποιῆτε, ἐκ ψυχῆς ἐργάζεσθε, ὡς τῷ κυρίῳ, καὶ οὐκ ἀνθρώποις, εἰδότες, ὅτι ἀπὸ κυρίου ἀπολήψεσθε τὴν ἀνταπόδοσιν τῆς κληρονομίας· τῷ γὰρ κυρίῳ Χριστῷ δουλεύετε. ὁ δὲ ἀδικῶν κομιεῖται ὃ ἠδίκησε, καὶ οὐκ ἔστι προσωπολημψία.

Οἱ κύριοι τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα τοῖς δούλοις παρέχεσθε, εἰδότες, ὅτι καὶ ὑμεῖς ἔχετε κύριον ἐν οὐρανοῖς. τῇ προσευχῇ προσκαρτερεῖτε, γρηγοροῦντες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ, προσευχόμενοι ἅμα καὶ περὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ θεὸς ἀνοίξῃ ἡμῖν θύραν τοῦ λόγου, λαλῆσαι τὸ μυστήριον τοῦ Χριστοῦ, δι' ὃ καὶ δέδεμαι, ἵνα

φανερώσω

liber, sed omnia in omnibus Christus. Sitis igitur induti tanquàm electi dei, sancti ac dilecti, uiscera miserationum, comitatem, modestiam, mansuetudinẽ, lenitatem, sufferentes uos inuicem, & condonantes uobis mutuo, si quis aduersus aliquẽ habuerit querelam, quẽadmodum & Christus condonauit uobis, ita & uos. Super omnia autem hæc, charitatẽ, quæ est uinculum perfectionis, et pax dei palmam ferat in cordibus uestris, in quam & uocati estis in uno corpore, & grati sitis. Sermo Christi inhabitet in uobis opulẽte cum omni sapiẽtia. Doceteq; & commonete uos inuicem, cantionibus & laudibus et cantilenis spiritualibus cum gratia canẽtes in corde uestro domino. Et quicquid egeritis sermõe aut facto, omnia in nomine domini Iesu facite, gratias agentes deo & patri per illum. Vxores, subditæ estote proprijs uiris, sicuti conuenit, in domino. Viri, diligite uxores, & ne sitis amarulenti aduersus illas. Filij, obedite parentibus in omnibus: hoc eñ bene placet domino. Patres, ne prouocetis liberos uestros, ne despõdeant animum. Serui, obedite per omia ijs qui domini sunt secundum carnẽ, nõ obsequijs ad oculũ exhibitis, tanquã hominibus placere studentes, sed cum simplicitate cordis, timentes deum. Et quicquid feceritis ex animo facite, tanquã domino, & non hominibus, sciẽtes, quod a domino recipietis mercedem hæreditatis, nam dño Christo seruitis. Cæterum qui peccarit, reportabit peccatum suũ, & nõ est personarũ respectus. Vos domini, æquitatẽ et æquabilitatẽ seruis exhibete, sciẽtes, quod & uos habeatis dñm in cœlis. Obsecrationi instate, uigilantes in ea cum gratiarum actione, orantes simul & pro nobis, ut deus aperiat nobis ostium sermonis, ut loquamur mysteriũ Christi, ꝓpter quod & uinctus sum, ut

manife

liber: sed omnia & in omnibus Christus. Induite uos ergo sicut electi dei sancti & dilecti uiscera misericordiæ: benignitatẽ, humilitatẽ, modestiã, patiẽtiã: supportãtes inuicẽ & donãtes uobismetipsis si quis aduersus aliquẽ habet querelã: sicut & dñs donauit uobis, ita & uos. Super omnia autẽ hæc charitatem habete: quod est uinculum perfectionis. Et pax Christi exultet in cordibus uestris: in qua & uocati estis in uno corpore: & grati estote. Verbũ Christi habitet in uobis abundanter: in omni sapientia docẽtes & cõmonentes uosmetipsos in psalmis & hymnis & cãticis spiritualibus, in gratia cantantes in cordibus uestris dño. Omne quodcunq; facitis in uerbo aut in opere: oñia in nomĩe dñi nostri Iesu Christi, gratias agentes deo & patri per ipsum. Mulieres subditæ estote uiris uestris, sicut oportet in dño. Viri diligite uxores uestras: & nolite amari esse ad illas. Filij obedite parentibus per omnia: hoc enim placitũ est in dño. Patres nolite ad indignationem ꝓuocare filios uestros ut nõ pusillo animo fiãt. Serui obedite per omnia dñis carnalibus: nõ ad oculũ seruientes, quasi hominib⁹ placẽtes: sed in simplicitate cordis timẽtes dominũ. Quod cunq; facitis, ex animo operamini sicut domino & nõ hominibus, sciẽtes quod a domino accipietis retributionem hæreditatis: domino Christo seruite. Qui enĩ iniuriã facit: recipiet id qđ inique gessit. Et nõ est personarum acceptio apud deũ.

Domini quod iustũ est & æquũ seruis præstate: sciẽtes quoniã & uos dominũ habetis in cœlo. Oratiõi instate, uigilãtes in ea in gratiarum actiõe: orãtes simul & pro nobis, ut deus aperiat nobis ostiũ sermõis ad loquẽdũ mysteriũ Christi: ꝓpter qđ etiã uinctus sum, ut IIII.

manife

φανερώσω αὐτὸ, ὡς δεῖ με λαλῆσαι. ἐν σοφίᾳ περιπατεῖτε πρὸς τοὺς ἔξω, τὸν καιρὸν ἐξαγοραζόμενοι. ὁ λόγος ὑμῶν πάντοτε ἐν χάριτι ἄλατι ἠρτυμένος, εἰδέναι πῶς δεῖ ὑμᾶς ἑνὶ ἑκάστῳ ἀποκρίνεσθαι. Τὰ κατ' ἐμὲ πάντα γνωρίσει ὑμῖν τυχικὸς ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς, καὶ πιστὸς διάκονος καὶ σύνδουλος ἐν κυρίῳ, ὃν ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, ἵνα γνῶ τὰ περὶ ὑμῶν, καὶ παρακαλέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν, σὺν Ὀνησίμῳ τῷ πιστῷ καὶ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ, ὅς ἐστιν ἐξ ὑμῶν, πάντα ὑμῖν γνωριοῦσι τὰ ὧδε. Ἀσπάζεται ὑμᾶς Ἀρίσταρχος ὁ συναιχμάλωτός μου, καὶ Μᾶρκος ὁ ἀνεψιὸς Βαρνάβα, περὶ οὗ ἐλάβετε ἐντολάς. ἐὰν ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς, δέξασθε αὐτὸν, καὶ Ἰησοῦς ὁ λεγόμενος Ἰοῦστος. οἱ ὄντες ἐκ περιτομῆς, οὗτοι μόνοι συνεργοὶ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, οἵτινες ἐγενήθησάν μοι παρηγορία. Ἀσπάζεται ὑμᾶς Ἐπαφρᾶς ὁ ἐξ ὑμῶν δοῦλος Χριστοῦ, πάντοτε ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ ὑμῶν ἐν ταῖς προσευχαῖς, ἵνα στῆτε τέλειοι καὶ πεπληρωμένοι ἐν παντὶ θελήματι τοῦ θεοῦ. μαρτυρῶ γὰρ αὐτῷ, ὅτι ἔχει ζῆλον πολὺν ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ τῶν ἐν Λαοδικείᾳ, καὶ τῶν ἐν Ἱεραπόλει. Ἀσπάζεται ὑμᾶς Λουκᾶς ὁ ἰατρὸς ὁ ἀγαπητὸς, καὶ Δημᾶς. Ἀσπάσασθε τοὺς ἐν Λαοδικείᾳ ἀδελφοὺς, καὶ Νυμφᾶν, καὶ τὴν κατ' οἶκον αὐτοῦ ἐκκλησίαν. καὶ ὅταν ἀναγνωσθῇ παρ' ὑμῖν ἡ ἐπιστολὴ, ποιήσατε, ἵνα καὶ ἐν τῇ Λαοδικέων ἐκκλησίᾳ ἀναγνωσθῇ, καὶ τὴν ἐκ Λαοδικείας, ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀναγνῶτε, καὶ εἴπατε Ἀρχίππῳ, Βλέπε τὴν διακονίαν ἣν παρέλαβες ἐν κυρίῳ, ἵνα αὐτὴν πληροῖς. ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου. μνημονεύετέ μου τῶν δεσμῶν. ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν. ἀμήν.

manifestem illud, sicut oportet me loqui. Sapiēter ambulate erga extraneos, opportunitatem redimētes. Sermo uester semper cum gratia, sit sale conditus, ut sciatis, quomodo oporteat uos unicuique respondere. De omnibus rebus meis certiores uos faciet Tychicus dilectus frater, & fidus minister, & conseruus in domino, quem misi ad uos in hoc ipsum, ut cognoscat quid agatis, et cōsoletur corda uestra, unà cum Onesimo fido & dilecto fratre, qui est ex uobis: de omnibus, uobis exponent, quæ hic agantur. Salutat uos Aristarchus concaptiuus meus, & Marcus cōsobrinus Barnabæ, de quo accepistis mandata. Si uenerit ad uos, excipite eum, & Iesus qui uocatur Iustus, qui sunt ex circumcisione. Hi soli cooperarij sunt ad regnum dei, qui fuere mihi solatio. Salutat uos Epaphras, qui ex uobis est seruus Christi, semper anxie laborās pro uobis in precationibus, ut stetis perfecti & completi in omni uoluntate dei. Testimonium em̄ illi perhibeo, quod habeat multum studium pro uobis, & his qui sunt Laodiceæ, & his qui Hierapoli. Salutat uos Lucas medicus dilectus, & Demas. Salutate fratres, qui sunt Laodiceæ, & Nympham, & quæ in domo illius est congregationem, & cum recitata fuerit à uobis epistola, facite, ut & in Laodicensiū ecclesia recitetur, & eā quæ scripta est ex Laodicea, ut uos quoq; legatis. Et dicite Archippo: uide ministeriū qđ accepisti in dñō, ut illud impleas. Salutatio mea manu Pauli. Memores sitis uinculorum meorum. Gratia uobiscum. Amen.

manifestē illud: ita ut oportet me loqui. In sapiētia ambulate ad eos qui foris sunt, tempus redimentes. Sermo uester semper in gratia sale sit conditus: ut sciatis quomodo oporteat uos unicui que respondere. Quæ circa me sunt, omnia uobis nota faciet Tychicus charissimus frater & fidelis minister, & conseruus in dño: quē misi ad uos ad hoc ipsum: ut cognoscat quæ circa uos sunt: & cōsoletur corda uestra cū onesimo charissimo & fideli fratre, qui ex uobis est: qui omnia quæ hic agūtur, nota faciēt uobis. Salutat uos Aristarchus cōcaptiu⁹ meus, & Marcus consobrinus Barnabæ: de quo accepistis mādata. Si uenerit ad uos, suscipite illū. Et Iesus qui dicitur iustus: qui sunt ex circunciſione. Hi soli sunt adiutores mei in regno dei, qui mihi fuerunt solatio, Salutat uos Epaphras, qui ex uobis est seruus Christi Iesu, semp sollicitus pro uobis in orationibus, ut stetis perfecti & pleni in omni uolūtate dei. Testimoniū enī illi perhibeo, quod habet multū laborem ,p uobis, & ,p his qui sunt Laodiciæ, & qui Hierapoli. Salutat uos Lucas medic⁹ charissimus, & Demas. Salutate fratres q sunt Laodiciæ, & Nympham & quæ in domo eius est eccleſiā. Et cū lecta fuerit apud uos epistola hæc, facite ut & in Laodicensiū ecclesia legat̄: & ea quæ Laodicensiū est, uobis legatur. Et dicite Archippo: Vide ministeriū qđ accepisti in dño, ut illud impleas. Salutatio mea manu Pauli. Memores estote uinculorum meorū. Gra dñi nostri Iesu Christi uobiscū: Amē.

Ἐγράφη ἀπὸ Ῥώμης διὰ Τυχικοῦ καὶ Ὀνησίμου.

Missa è Rhoma per Tychicum & Onesimum.

FINIS.

ΑΥΤΩΝ ἐπισέλλει ἀπὸ ἀθηνῶν, ἐωρακὼς πρότερον αὐτοὺς, καὶ διατρίψας παρ' αὐτοῖς. ἡ δὲ πρόφασις ἦν ἰωάννης ὁ ἀπόστολος πολλὰς θλίψεις παθὼν ἐν βεῤῥοίᾳ, καὶ ἐν φιλίπποις τῆς μακεδονίας καὶ ἐν κορίνθῳ, γινώσκων τε ὅτι πέπονθε καὶ ἐν θεσσαλονίκῃ, φοβούμενος μὴ ἀκόσμητοι θεσσαλονικεῖς ἃ πέπονθεν ἐν ταῖς προφημίαις πόλεσι, πρὸς παθῶσιν ὑπὸ τῶν πειράζοντος, καὶ σκανδαλισθῶσι, μαθὼν δὲ ὅτι καὶ ἐπὶ τοῖς ἀποθνήσκουσι κατώδυνοι ἐγένοντο, ἀποστέλλει ἡμόθεον πρὸς αὐτοὺς μετὰ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης. καὶ πρῶτον μὲν ἐπιστηρίζει αὐτοὺς ἐν τῇ πίστει, ὥστε μὴ σαλεύεσθαι διὰ τὰς θλίψεις, καὶ μηδὲν ξένον αὐτοὺς πεπονθέναι ὑπὸ τῶν ἰουδαίων, τῶν καὶ τὸν κύριον ἀποκτεινάντων. χρισιανῶν γὰρ ἴδιον τὸ θλίβεσθαι ἐν τῷ βίῳ τούτῳ, ἔλεγεν. πολλὰ δὲ παινέσας αὐτοῖς οὕτως, ὡς προέλαβον παρ' αὐτῶν, ἀναστρέφεσθαι, γράφει περὶ τῶν πλουτόντων, παραινῶν αὐτοὺς, καὶ διδάσκων μὴ βαρέως φέρειν. οὐ γὰρ εἶναι τὸν θάνατον ἀπώλειαν, ἀλλ' ὁδὸν ἀνάστασεως. ἔπειτα δὲ καὶ περὶ τῶν χρόνων αὐτοὺς διδάσκει, ἵνα ἄδηλον τὴν ἡμέραν γινώσκοντες, ἀεὶ ἕτοιμοι γίνωνται, καὶ μηδενὶ προσέχωσιν ἀπαγγελλομένῳ περὶ αὐτῆς. ἔσεσθαι γάρ φησι τὴν παρουσίαν οὕτως, ὥστε τοὺς περιλειπομένους καὶ εὑρισκομένους ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, μὴ φθάνειν τοὺς ἐκ νεκρῶν ἐγειρομένους. ἅμα γὰρ γίνεσθαι τὸ πάντων ἀλλαγήν, διδάσκει. πρὸς τούτοις, προτρέπων αὐτοὺς βελτίους ἐν τοῖς ἤθεσι, προτρέπει αὐτοὺς καὶ ἀεὶ χαίρειν τῇ ἐλπίδι, καὶ προσεύχεσθαι, καὶ εὐχαριστεῖν αὐτοὺς ἀεὶ τῷ κυρίῳ, ἐνορκίζων αὐτοὺς ἀναγνῶναι τὴν ἐπιστολὴν ταύτην πᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς. καὶ οὕτως πλεονεῖ τὴν ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM AD THESSALONICENSES PRIOREM, ARG. PER ERAS. ROT.

HESSALONICA Macedoniæ metropolis est, unde & regionis incolæ Thessalonicenses appellati. Hi in fide semel accepta, tanta constantia perstiterunt, ut & Pauli exemplo, ciuium suorum persecutiones, infracto & alacri pertulerint animo, nec ullo pseudapostolorum suasu quiuerint ab euangelica institutione deflecti. Quod ueritus Paulus, quem non latebat pseudapostolorū improbitas, cum ipsi non liceret illos inuisere, misit Timotheum. Ex quo reuerso cum didicisset illorum constantiam, collaudat eos, gratias agens deo. Atq; id quidem agit cap. primo & secundo. In cæteris duobus instituit eos in uarijs pietatis officijs, subindicans esse inter eos, qui nondum omnino puri essent ab omni libidine, nec deesse, qui ocio diditi grauarent alios: item qui inquieti ipsi, turbarent ecclesiæ tranquillitatem, quos corripi iubet. Præterea qui de resurrectione nondum satis confirmata essent opinione, cum defunctos ita lugerent, quasi periissent, ac non potius ad meliora demigrassent, hos instituit atque confirmat. Rursus alios disputasse de die aduentus domini, quasi is præsciri prædicíq; possit, cum incertus sit omnibus. Verum eum ait subitum, & præter omnium expectationē adfuturū, quo magis simus ad omne momentū parati. Scripsit ab Athenis per Tychicum ministrum, iuxta Græcorū inscriptionem: cui collegam addunt Onesimum nostra argumenta, quæ incerto autore leguntur in uulgatis exemplaribus.

ARGVMENTI FINIS.

ΠΑΥΛΟΣ ΚΑΙ ΣΙΛΟΥΑΝΟΣ ΚΑΙ ΤΙΜΟΘΕΟΣ, ΤΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΩΝ, ΕΝ ΘΕΩ ΠΑΤΡΙ ΚΑΙ ΚΥΡΙΩ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΩ. ΧΑΡΙΣ ΥΜΙΝ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗ ΑΠΟ ΘΕΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΚΑΙ ΚΥΡΙΟΥ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ. ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕΝ ΤΩ ΘΕΩ ΠΑΝΤΟΤΕ ΠΕΡΙ ΠΑΝΤΩΝ ΥΜΩΝ, ΜΝΕΙΑΝ ΥΜΩΝ ΠΟΙΟΥΜΕΝΟΙ ΕΠΙ ΤΩΝ ΠΡΟΣΕΥΧΩΝ ΗΜΩΝ, ΑΔΙΑΛΕΙΠΤΩΣ ΜΝΗΜΟΝΕΥΟΝΤΕΣ ΥΜΩΝ ΤΟΥ ἘΡΓΟΥ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΟΠΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ἈΓΑΠΗΣ, ΚΑΙ ΤΗΣ ΥΠΟΜΟΝΗΣ ΚΑΙ ΕΛΠΙΔΟΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ἜΜΠΡΟΣΘΕΝ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ, ΕΙΔΟΤΕΣ ἈΔΕΛΦΟΙ ΗΓΑΠΗΜΕΝΟΙ ΥΠΟ ΘΕΟΥ ΤΗΝ ἘΚΛΟΓΗΝ ΥΜΩΝ, ὍΤΙ ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΗΜΩΝ ΟΥΚ ἘΓΕΝΗΘΗ ΕΙΣ ΥΜΑΣ ΕΝ ΛΟΓΩ ΜΟΝΟΝ, ἈΛΛΑ ΚΑΙ ΕΝ ΔΥΝΑΜΕΙ, ΚΑΙ ΕΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙ ἉΓΙΩ, ΚΑΙ ΕΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ ΠΟΛΛΗ, ΚΑΘΩΣ ΟἼΔΑΤΕ, ΟἿΟΙ ἘΓΕΝΗΘΗΜΕΝ ΕΝ ΥΜΙΝ ΔΙ ΥΜΑΣ. ΚΑΙ ΥΜΕΙΣ ΜΙΜΗΤΑΙ ΗΜΩΝ ἘΓΕΝΗΘΗΤΕ, ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ, ΔΕΞΑΜΕΝΟΙ ΤΟΝ ΛΟΓΟΝ ΕΝ ΘΛΙΨΕΣΙ ΠΟΛΛΗ ΜΕΤΑ ΧΑΡΑΣ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ἉΓΙΟΥ. ὥΣΤΕ ΓΕΝΕΣΘΑΙ ΥΜΑΣ ΤΥΠΟΥΣ ΠΑΣΙ ΤΟΙΣ ΠΙΣΤΕΥΟΥΣΙΝ ΕΝ ΤΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΑΧΑΙΑ. ἈΦ ΥΜΩΝ ΓΑΡ ΕΞΗΧΗΤΑΙ Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ, ΟΥ ΜΟΝΟΝ ΕΝ ΤΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΕΝ ΑΧΑΙΑ, ἈΛΛΑ ΚΑΙ ΕΝ ΠΑΝΤΙ ΤΟΠΩ, Η ΠΙΣΤΙΣ ΥΜΩΝ Η ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ ἘΞΕΛΗΛΥΘΕΝ, ὥΣΤΕ ΜΗ ΧΡΕΙΑΝ ἩΜΑΣ ἜΧΕΙΝ ΛΑΛΕΙΝ ΤΙ. ΑΥΤΟΙ ΓΑΡ ΠΕΡΙ ΥΜΩΝ ἈΠΑΓΓΕΛΛΟΥΣΙΝ, ΟΠΟΙΑΝ ΕΙΣΟΔΟΝ ἜΣΧΟΜΕΝ ΠΡΟΣ ΥΜΑΣ, ΚΑΙ ΠΩΣ ἘΠΕΣΤΡΕΨΑΤΕ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ ἈΠΟ ΤΩΝ ΕΙΔΩΛΩΝ, ΔΟΥΛΕΥΕΙΝ ΘΕΩ ΖΩΝΤΙ, ΚΑΙ ἈΛΗΘΙΝΩ, ΚΑΙ ἈΝΑΜΕΝΕΙΝ ΤΟΝ ΥΙΟΝ ΑΥΤΟΥ ἘΚ ΤΩΝ ΟΥΡΑΝΩΝ, ὍΝ ΗΓΕΙΡΕΝ ἘΚ ΝΕΚΡΩΝ, ΙΗΣΟΥΝ ΤΟΝ ΡΥΟΜΕΝΟΝ ΗΜΑΣ ἈΠΟ ΤΗΣ ΟΡΓΗΣ ΤΗΣ ἘΡΧΟΜΕΝΗΣ.

ΑΥΤΟΙ ΓΑΡ ΟἼΔΑΤΕ ἈΔΕΛΦΟΙ ΤΗΝ ΕἼΣΟΔΟΝ ΗΜΩΝ ΤΗΝ ΠΡΟΣ ΥΜΑΣ, ὍΤΙ ΟΥ ΚΕΝΗ ΓΕΓΟΝΕΜ, ἈΛΛΑ ΚΑΙ ΠΡΟΠΑΘΟΝΤΕΣ ΚΑΙ ΥΒΡΙΣΘΕΝΤΕΣ, ΚΑΘΩΣ ΟἼΔΑΤΕ ΕΝ ΦΙΛΙΠΠΟΙΣ ἘΠΑΡΡΗΣΙΑΣΑΜΕΘΑ ΕΝ ΤΩ ΘΕΩ ΗΜΩΝ, ΛΑΛΗΣΑΙ ΠΡΟΣ

PAVLVS & Siluanus & Timotheus eccleſiæ Theſſalonicenſium, in deo patre & domino Ieſu Chriſto. Gratia uobis et pax à deo patre noſtro & domino Ieſu Chriſto. Gratias agimus deo ſemper de omnibus uobis, mentionem ueſtri facientes in precibus noſtris, indeſinenter memores ueſtri propter opus fidei ac laborem charitatis, & quod permanſiſtis in ſpe domini noſtri Ieſu Chriſti, coram deo & patre noſtro, ſcientes fratres dilecti à deo, electionem ueſtram: quoniam euangelium noſtrum fuit erga uos: non per ſermonem ſolum, uerum etiam per uirtutem, & per ſpiritum ſanctum, perq; certitudinem multam, quemadmodum noſtis, quales fuerimus inter uos, ueſtra cauſa. Et uos imitatores noſtri facti fuiſtis, & domini, recipientes ſermonem cum afflictione multa, cum gaudio ſpiritus ſancti, adeo ut fueritis exemplo omnibus credentibus in Macedonia, & Achaia. A uobis enim pertonuit ſermo domini: non ſolum in Macedonia, & Achaia, uerumetiam in omni loco fides ueſtra quæ eſt in deum, dimanauit, ut non ſit nobis neceſſe loqui quicquam. Siquidem ipſi de uobis annunciant, qualem ingreſſum habuerimus ad uos, & quomodo conuerſi fueritis ad deum à ſimulacris, ut ſeruiretis deo uiuenti & ueraci, & expectaretis filium eius de cœlis, quem excitauit à mortuis Ieſum, qui liberat nos ab ira uentura. Nam ipſi noſtis fratres, introitum noſtrum ad uos, quod non fuerit inanis, ſed quod ante malis afflicti et contumelijs affecti, quemadmodum noſtis Philippis, audacter egerimus in domino noſtro ad loquendum apud

PAVlus & Siluanus & Timotheus eccleſiæ Theſſalonicenſium in deo patre noſtro, & domino Ieſu Chriſto: Gratia uobis & pax. Gratias agimus deo ſemper pro omnibus uobis memoriam ueſtri facientes in orationibus noſtris ſine intermiſſione, memores operis fidei ueſtræ & laboris & charitatis & ſuſtinentiæ ſpei domini noſtri Ieſu Chriſti ante deum & patrem noſtrum. Scientes fratres dilecti a deo electionem ueſtram: quia euangelium noſtrum non fuit ad uos in ſermone tantum: ſed & in uirtute & in ſpiritu ſancto, & in plenitudine multa: ſicut ſcitis quales fuerimus in uobis propter uos. Et uos imitatores noſtri facti eſtis & domini, excipientes uerbum in tribulatione multa cum gaudio ſpiritus ſancti: ita ut facti ſitis forma omnibus credentibus in Macedonia & in Achaia. A uobis enim diffamatus eſt ſermo domini: nō ſolum in Macedonia & in Achaia ſed & in omni loco fides ueſtra quæ eſt ad deum profecta eſt: ita ut nō ſit nobis neceſſe quicquam loqui. Ipſi enim de nobis annunciant qualem introitum habuerimus ad uos: & quo modo conuerſi eſtis ad deum a ſimulacris ſeruire deo uiuo & uero: & expectare filium eius de cœlis quem ſuſcitauit ex mortuis Ieſum: qui eripuit nos ab ira uentura.

Nam & ipſi ſcitis fratres introitum noſtrum ad uos: quia non inanis fuit: ſed ante paſſi multa, & contumelijs affecti (ſicut ſcitis) in Philippis, fiduciam habuimus in deo noſtro loqui ad uos II.

πρὸς ὑμᾶς δ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ ἐν πολλῷ ἀγῶνι. ἡ γὰρ παράκλησις ἡμῶν οὐκ ἐκ πλάνης, οὐδὲ ἐξ ἀκαθαρσίας, οὔτε ἐν δόλῳ, ἀλλὰ καθὼς δεδοκιμάσμεθα ὑπὸ τοῦ θεοῦ πιστευθῆναι τὸ εὐαγγέλιον, οὕτως λαλοῦμεν, οὐχ ὡς ἀνθρώποις ἀρέσκοντες, ἀλλὰ θεῷ, τῷ δοκιμάζοντι τὰς καρδίας ἡμῶν. οὔτε γάρ ποτε ἐν λόγῳ κολακίας ἐγενήθημεν, καθὼς οἴδατε, οὔτε ἐν προφάσει πλεονεξίας, θεὸς μάρτυς, οὔτε ζητοῦντες ἐξ ἀνθρώπων δόξαν, οὔτε ἀφ' ὑμῶν, οὔτε ἀπ' ἄλλων, δυνάμενοι ἐν βάρει εἶναι, ὡς Χριστοῦ ἀπόστολοι, ἀλλ' ἐγενήθημεν ἤπιοι ἐν μέσῳ ὑμῶν, ὡς ἂν τροφὸς θάλπῃ τὰ ἑαυτῆς τέκνα, οὕτως ἱμειρόμενοι ὑμῶν, εὐδοκοῦμεν μεταδοῦναι ὑμῖν, οὐ μόνον τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰς ἑαυτῶν ψυχάς, διότι ἀγαπητοὶ ἡμῖν γεγένησθε. μνημονεύετε γάρ, ἀδελφοί, τὸν κόπον ἡμῶν καὶ τὸν μόχθον. νυκτὸς γὰρ καὶ ἡμέρας ἐργαζόμενοι πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν, ἐκηρύξαμεν εἰς ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ. ὑμεῖς μάρτυρες καὶ ὁ θεός, ὡς ὁσίως καὶ δικαίως καὶ ἀμέμπτως ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν ἐγενήθημεν. καθάπερ οἴδατε, ὡς ἕνα ἕκαστον ὑμῶν, ὡς πατὴρ τέκνα ἑαυτοῦ, παρακαλοῦντες ὑμᾶς καὶ παραμυθούμενοι καὶ μαρτυρόμενοι εἰς τὸ περιπατῆσαι ὑμᾶς ἀξίως τοῦ θεοῦ, τοῦ καλοῦντος ὑμᾶς εἰς τὴν ἑαυτοῦ βασιλείαν καὶ δόξαν. διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ ἀδιαλείπτως, ὅτι παραλαβόντες λόγον ἀκοῆς παρ' ἡμῶν τοῦ θεοῦ, ἐδέξασθε οὐ λόγον ἀνθρώπων, ἀλλὰ καθώς ἐστιν ἀληθῶς λόγον θεοῦ, ὃς καὶ ἐνεργεῖται ἐν ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν. ὑμεῖς γὰρ μιμηταὶ ἐγενήθητε ἀδελφοὶ τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ τῶν οὐσῶν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὅτι ταὐτὰ ἐπάθετε καὶ ὑμεῖς ὑπὸ τῶν ἰδίων συμφυλετῶν, καθὼς καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, τῶν καὶ τὸν κύριον ἀποκτεινάντων Ἰησοῦν, καὶ τοὺς ἰδίους προφήτας, καὶ ἡμᾶς ἐκδιωξάντων, καὶ θεῷ μὴ ἀρεσκόντων, καὶ πᾶσιν

apud uos euãgelium dei, in multo certamine. Siquidẽ exhortatio nostra nõ fuit ex impostura, neq; ex immundicia, neq; cũ dolo, sed quẽ admodũ probati fueramus à deo, ut nobis cõmitteretur euangeliũ: ita loquimur, nõ ut hominib⁹ placentes, sed deo qui probat corda nostra. Neq; eñ unquã per sermonem adulatiõis uersati sumus, quẽ admodũ nostis, nec per occasionẽ auaritiæ, deus est testis, neq; quærẽtes ex hominibus gloriã, nec à uobis, nec ab alijs, cum possemus in autoritate esse, tanquam apostoli Christi, sed fuimus placidi in medio uestri, perinde acsi nutrix foueat suos filios, sic affectu propensi in uos, animo cupiebamus impertire uobis, nõ solum euangeliũ dei, uerũetiam nostras ipsorum animas, propterea quod chari nobis facti estis. Meministis eñ fratres laboris nostri, ac sudoris. Nocte enim ac die opus facientes ob id, ne cui uestrum essemus oneri, prædicauimus apud uos euangelium dei. Vos autem testes estis & deus, quã sancte & iuste & inculpate uobiscum qui credebatis, uersati fuerimus: quemadmodum nostis, ut erga unumquẽq; uestrum, tanquã pater erga filios suos, fuerimus affecti, obsecrantes uos, & consolantes & obtestantes, ut ambularetis digne deo, qui uocasset uos in suum regnum ac gloriam. Quapropter & nos gratias agim⁹ deo indesinenter: quod cum accipueretis sermonẽ à nobis, quo deũ discebatis, accepistis non sermonẽ hominum, sed sicut erat uere sermonem dei, qui & agit in uobis credentibus. Vos enim imitatores facti estis fratres, ecclesiarum dei, quæ sunt in Iudæa, in Christo Iesu, quod eadem passi sitis & uos à proprijs cõtribulibus, quem admodũ & ipsi nos à Iudæis, qui ut & dominum occiderũt Iesum, & proprios prophetas, ita & nos persecuti sunt, & deo nõ placent, & omnibus

ad uos euãgeliũ dei in multa sollicitudine. Exhortatio enim nostra non de errore neq; de immũdicia, neq; in dolo: sed sicut probati sumus a deo: ut crederetur a nobis euangelium ita loquimur: non quasi hominibus placentes: sed deo, qui probat corda nostra. Neq; eñ aliquãdo fuimus in sermone adulatiõis sicut scitis, neque in occasione auariciæ: deus testis est: neq; quærentes ab hominibus gloriam neq; a uobis, neq; ab alijs: cum possemus uobis oneri esse, ut Christi apostoli. Sed facti sumus paruuli in medio uestrũ, tanquam si nutrix foueat filios suos: ita desiderantes uos cupide, uolebamus tradere uobis: nõ solum euangelium dei: sed etiam animas nostras: quoniam charissimi nobis facti estis. Memores enim facti estis fratres laboris nostri & fatigationis, nocte & die operantes, ne quẽquam uestrum grauaremus, prædicauimus in uobis euãgeliũ dei. Vos testes estis & deus, quam sancte & iuste & sine querela uobis qui credidistis affuimus: sicut scitis qualiter unumquenque uestrum tanquam pater filios suos deprecantes uos & consolantes, testificati sumus ut ambularetis digne deo qui uocauit uos in suum regnum & gloriã. Ideo & nos gratias agimus deo sine intermissione: quoniam cum accepissetis a nobis uerbum auditus dei: accepistis illud non ut uerbum hominum, sed sicut est uere uerbum dei: quioperatur in uobis qui credidistis. Vos enim imitatores facti estis fratres ecclesiarum dei quæ sunt in Iudæa in Christo Iesu: quia eadem passi estis & uos a con tribulibus uestris, sicut & ipsi a Iudæis: qui & dominum occiderunt Iesum & prophetas: & nos persecuti sunt: & deo non placent:

& omnibus

ηχλ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐναντίων, κωλυόντων ἡμᾶς τοῖς ἔθνεσι λαλῆσαι, ἵνα σωθῶσιν, εἰς τὸ ἀναπληρῶσαι αὐτῶν τὰς ἁμαρτίας πάντοτε. ἔφθασε δὲ ἐπ' αὐτοὺς ἡ ὀργὴ εἰς τέλος. ἡμεῖς δὲ ἀδελφοὶ ἀπορφανισθέντες ἀφ' ὑμῶν πρὸς καιρὸν ὥρας προσώπῳ, οὐ καρδίᾳ, περισσοτέρως ἐσπουδάσαμεν τὸ πρόσωπον ὑμῶν ἰδεῖν ἐν πολλῇ ἐπιθυμίᾳ. διὸ ἠθελήσαμεν ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς. ἐγὼ μὲν παῦλος, καὶ ἅπαξ καὶ δίς, καὶ ἐνέκοψεν ἡμᾶς ὁ σατανᾶς. τίς γὰρ ἡμῶν ἐλπὶς, ἢ χαρὰ, ἢ στέφανος καυχήσεως, ἢ οὐχὶ καὶ ὑμεῖς, ἔμπροσθεν τοῦ κυρίου ἡμῶν ΙΗΣΟΥ ἐν τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ; ὑμεῖς γάρ ἐστε ἡ δόξα ἡμῶν καὶ ἡ χαρά.

Διὸ μηκέτι στέγοντες εὐδοκήσαμεν καταλειφθῆναι ἐν ἀθήναις μόνοι, καὶ ἐπέμψαμεν τιμόθεον τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν, καὶ διάκονον τοῦ θεοῦ καὶ συνεργὸν ἡμῶν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ χριστοῦ, εἰς τὸ στηρίξαι ὑμᾶς, καὶ παρακαλέσαι ὑμᾶς περὶ τῆς πίστεως ὑμῶν, τῷ μηδένα σαίνεσθαι ἐν ταῖς θλίψεσι ταύταις. αὐτοὶ γὰρ οἴδατε, ὅτι εἰς τοῦτο κείμεθα. καὶ γὰρ ὅτε πρὸς ὑμᾶς ἦμεν, προελέγομεν ὑμῖν, ὅτι μέλλομεν θλίβεσθαι, καθὼς καὶ ἐγένετο καὶ οἴδατε. διὰ τοῦτο κἀγὼ μηκέτι στέγων ἔπεμψα εἰς τὸ γνῶναι τὴν πίστιν ὑμῶν, μή πως ἐπείρασεν ὑμᾶς ὁ πειράζων, καὶ εἰς κενὸν γένηται ὁ κόπος ἡμῶν. ἄρτι δὲ ἐλθόντος τιμοθέου πρὸς ἡμᾶς ἀφ' ὑμῶν, καὶ εὐαγγελισαμένου ἡμῖν τὴν πίστιν, καὶ τὴν ἀγάπην ὑμῶν, καὶ ὅτι ἔχετε μνείαν ἡμῶν ἀγαθὴν πάντοτε, ἐπιποθοῦντες ἡμᾶς ἰδεῖν, καθάπερ καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς. διὰ τοῦτο παρεκλήθημεν ἀδελφοὶ ἐν ὑμῖν, ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει, καὶ ἀνάγκῃ ἡμῶν, διὰ τῆς ὑμῶν πίστεως. ὅτι νῦν ζῶμεν, ἐὰν ὑμεῖς στήκετε ἐν κυρίῳ. τίνα γὰρ εὐχαριστίαν δυνάμεθα τῷ θεῷ ἀνταποδοῦναι περὶ ὑμῶν ἐπὶ πάσῃ τῇ χαρᾷ, ᾗ χαίρομεν δι' ὑμᾶς ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ ἡμῶν, νυκτὸς καὶ ἡμέρας ὑπερεκπερισσοῦ δεόμενοι, εἰς τὸ ἰδεῖν ὑμῶν τὸ πρόσωπον,

et omnibus hominibus aduersantur, qui obsistunt nobis, ne loquamur gētibus, quo salui fiant, ut expleant sua peccata semper. peruenit aūt in illos ira in finem. Cæterū nos fratres, orbati uobis ad spatiū temporis, aspectu, nō corde, uehementius studuimus uidere faciem uestram, cū multo desiderio. Quapropter uoluimus uenire ad uos, ego quidē Paulus, & semel & iterum, & obstitit nobis satanas. Nā quæ est nostra spes, aut gaudiū, aut corona gloriationis, an nō & uos in conspectu dñi nostri Iesu Christi, in eius aduentu? Vos em̄ estis gloria nostra & gaudium.

Proinde cum non amplius ferremus, uisum est nobis, ut Athenis resideremꝰ soli, ac misimus Timotheum fratrem nostrum, ac ministrum dei, & adiutorē operis nostri in euangelio Christi, ut confirmaret uos, & consolaretur uos de fide nostra, ne quisquā turbaretur in afflictionibus his. Nam ipsi nostis, nos in hunc usum positos esse Etem̄ cum apud uos essemus, prædicebamus uobis fore, ut afflictionem pateremur, quemadmodū & euenit, & nostis. Quapropter & ego nō amplius ferēs, misi ad hoc, ut cognoscerem fidem uestram, ne quo pacto tētasset uos ille qui tentat, & inanis factus esset labor noster. Nuper autē cum uenisset Timotheus ad nos à uobis, & annūciasset nobis fidem ac dilectionē uestram, & quod habeatis memoriam nostri bonam semper, desiderantes nos uidere, quemadmodū nos quoq; uos. Idcirco consolationem accepimus fratres per uos super omni afflictione & necessitate nostra, per uestram fidem. Quoniam nūc uiuimus, si uos statis in domino. Quam enim gratiarū actionem possumus deo rependere de uobis super omni gaudio, qd' gaudemus propter uos in conspectu dei nostri, nocte ac die supra modum orantes, ut uideamus uestrā faciem,

& omnibus hominibus aduersantur: prohibentes nos gentibus loqui, ut salui fiāt: ut impleāt peccata sua semper. Peruenit enī ira dei super illos usq; in finē. Nos autem fratres desolati a uobis ad tēpus horæ, aspectu non corde, abundantius festinauimus faciem uestrā uidere cū multo desiderio. Quoniam uoluimus uenire ad uos: ego quidem Paulus & semel & iterū: sed impediuit nos sathanas. Quæ est enī nostra spes, aut gaudiū, aut corona gloriæ? Nonne uos ante dominum nostrum Iesum Christum in aduentu eius? Vos enim estis gloria nostra & gaudium.

Propter quod nō sustinentes amplius placuit nobis remanere Athenis solis: et misimus Timotheum fratrem nostrum & ministrū dei in euangelio Christi, ad cōfirmandos uos & exhortādos pro fide uestra: ut nemo moueat in tribulatiōibus istis. Ipsi enim scitis quod in hoc positi sumus. Nam & cum apud uos essemus, prædicebamꝰ uobis passuros nos tribulationes: sicut & factū est & scitis. Propterea & ego amplius non sustinens misi ad cognoscēdum fidem uestram: ne forte tentauerit uos is qui tentat: & inanis fiat labor noster. Nunc autem ueniente Timotheo ad nos a uobis, & annunciante nobis fidem & charitatē uestram: & quia memoriam nostri habetis bonam, semper desiderantes nos uidere: sicut & nos quoq; & uos: ideo consolati sumus fratres in uobis in omni necessitate & tribulatione nostra per fidem uestrā: quoniam nunc uiuimus si uos statis in domino. Quam enim gratiarumactionem possumus deo retribuere pro uobis in omni gaudio quo gaudemus ꝓpter uos ante dominum deum nostrum: nocte ac die abundātius orantes, ut uideamus faciem III.

πρόσωπον, & καταρτίσαι τὰ ὑστερήματα τῆς πίστεως ὑμῶν. αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ἡμῶν & ὁ κύριος ἡμῶν Ιησοῦς χριστὸς κατευθύναι τὴν ὁδὸν ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς. ὑμᾶς δὲ ὁ κύριος πλεονάσαι καὶ περισσεύσαι τῇ ἀγάπῃ εἰς ἀλλήλους, καὶ εἰς πάντας, καθάπερ καὶ ἡμεῖς εἰς ὑμᾶς, εἰς τὸ στηρίξαι ὑμῶν τὰς καρδίας ἀμέμπτους ἐν ἁγιωσύνῃ ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ & πατρὸς ἡμῶν, ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ χριστοῦ, μετὰ πάντων τῶν ἁγίων αὐτοῦ.

Τὸ λοιπὸν οὖν ἀδελφοί, ἐρωτῶμεν ὑμᾶς καὶ παρακαλοῦμεν ἐν κυρίῳ Ιησοῦ, καθὼς παρελάβετε παρ' ἡμῶν, τὸ πῶς δεῖ ὑμᾶς περιπατεῖν, καὶ ἀρέσκειν θεῷ, ἵνα περισσεύητε μᾶλλον. οἴδατε γὰρ, τίνας παραγγελίας ἐδώκαμεν ὑμῖν διὰ τοῦ κυρίου Ιησοῦ. τοῦτο γάρ ἐστι θέλημα τοῦ θεοῦ ὁ ἁγιασμὸς ὑμῶν, ἀπέχεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ τῆς πορνείας, εἰδέναι ἕκαστον ὑμῶν τὸ ἑαυτοῦ σκεῦος κτᾶσθαι ἐν ἁγιασμῷ καὶ τιμῇ, μὴ ἐν πάθει ἐπιθυμίας, καθάπερ καὶ τὰ ἔθνη, τὰ μὴ εἰδότα τὸν θεὸν, τὸ μὴ ὑπερβαίνειν καὶ πλεονεκτεῖν ἐν τῷ πράγματι τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, διότι ἔκδικος ὁ κύριος περὶ πάντων τούτων, καθὼς καὶ προείπαμεν ὑμῖν καὶ διεμαρτυράμεθα. οὐ γὰρ ἐκάλεσεν ἡμᾶς ὁ θεὸς ἐπὶ ἀκαθαρσίᾳ, ἀλλ' ἐν ἁγιασμῷ. τοιγαροῦν ὁ ἀθετῶν, οὐκ ἄνθρωπον ἀθετεῖ, ἀλλὰ τὸν θεὸν, τὸν καὶ δόντα τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον αὐτοῦ εἰς ὑμᾶς. περὶ δὲ τῆς φιλαδελφίας, οὐ χρείαν ἔχετε γράφειν ὑμῖν, αὐτοὶ γὰρ ὑμεῖς θεοδίδακτοί ἐστε εἰς τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους. καὶ γὰρ ποιεῖτε αὐτὸ εἰς πάντας τοὺς ἀδελφοὺς, τοὺς ἐν ὅλῃ τῇ μακεδονίᾳ. παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς ἀδελφοὶ, περισσεύειν μᾶλλον καὶ φιλοτιμεῖσθαι, ἡσυχάζειν καὶ πράσσειν τὰ ἴδια, καὶ ἐργάζεσθαι ταῖς ἰδίαις χερσὶν ὑμῶν, καθὼς ὑμῖν παρηγγείλαμεν, ἵνα περιπατῆτε εὐσχημόνως πρὸς τοὺς ἔξω καὶ μηδενὸς χρείαν ἔχητε. οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοὶ περὶ τῶν κεκοιμημένων, ἵνα μὴ λυπῆσθε, καθὼς

faciem, & suppleamus quæ desunt fidei uestræ. Ipse uero deus & pater noster & dominus noster Iesus Christus dirigat uiam nostram ad uos. Vos aũt dominus abundãtes & exuberantes faciat mutua inter uos charitate, & in oẽs, quemadmodum & nos in uos, ut cõfirmet corda uestra, irreprehensibilia in sanctimonia corã deo & patre nostro, in aduentu domini nostri Iesu Christi, cũ oẽibus sanctis eius.

Quod superest igit̃ fratres, rogamus uos & adhortamur per dominum Iesum, quemadmodũ accepistis à nobis, quomodo oportet uos uersari, & placere deo, ut abũdetis magis. Nostis enim, quæ præcepta dederimus uobis per dominum nostrũ Iesum. Hæc enim est uolũtas dei, sanctificatio uestra, ut abstineatis à scortatione, & sciat unusquisq; uestrum suũ uas possidere, cũ sanctificatione & honore, nõ cum affectu concupiscẽtiæ, quemadmodũ & gentes, quæ nõ nouerunt deũ, ne quis opprimat ac fraudet in negocio fratrẽ suum, propterea qđ ultor est dominus de omnibus his, quemadmodum & ante diximus uobis, ac testati sumus. Non enim uocauit nos deus immundiciæ causa, sed ad sanctificationem. Proinde qui reijcit, nõ reijcit hominem, sed deum, qui dedit spiritum suum sanctum in uos. Cæterum de fraterna charitate nõ necesse habetis, ut scribam uobis. Ipsi namque diuinitus docti estis, ut diligatis uos inuicẽ. Nam & facitis hoc erga cunctos fratres qui sunt in tota Macedonia. Obsecramus autem uos fratres, ut abũdetis magis, & in hoc incumbatis, ut quieti sitis, & agatis res proprias, & operemini proprijs manibus uestris, sicuti uobis præcepimus, ut uos geratis honeste erga extrarios, & nulla re uobis sit opus. Cæterum nolo uos ignorare fratres de ijs qui obdormiunt, ne doleatis, quemadmodum

& cæteri

faciem uestrã: & complea/mus ea quæ desunt fidei uestræ. Ipse autem deus & pater noster & dominus Iesus Christus dirigat uiam nostram ad uos. Vos autẽ dominus multiplicet & abundare faciat charitatẽ uestrã in inuicem & in omnes: quẽ admodũ & nos in uobis ad confirmanda corda uestra sine querela in sanctitate ante deum & patrẽ nostrum in aduentu domini nostri Iesu Christi cum omnibus sanctis eius: Amẽ. De cæte/ IIII. ro ergo fratres rogam⁹ uos & obsecramus in domĩo Iesu: ut quemadmodũ accepistis a nobis, q̃modo oportet uos ambulare & placere deo: sic & ambuletis ut abũdetis magis. Scitis enĩ quæ præcepta dederim uobis p dominũ Iesum. Hæc est enĩ uolũtas dei, sanctificatio uestra: ut abstineatis uos a fornicatiõe: ut sciat unusquisq; uestrũ uas suũ possidere in sanctificatiõe & honore: nõ in passione desiderij: sicut & gentes quæ ignorãt deum. Et ne quis supergrediat̃ neque circũueniat in negocio fratrem suũ: quoniã uindex est dñs de his omnib⁹: sicut prædiximus uobis & testificati sumus. Nõ enim uocauit nos deus in immũdiciã: sed in sanctificationẽ. Itaq; qui hæc spernit: nõ hominẽ spernit, sed deũ: qui etiã dedit spiritũ suũ sanctũ in nobis. De charitate aũt fraternitatis nõ necesse habuim⁹ scribere uobis: Ipsi enĩ uos a deo didicistis, ut diligatis inuicem. Etenĩ illud facitis in omnes fratres in uniuersa Macedonia. Rogam⁹ autem uos fratres, ut abũdetis magis & operã detis ut quieti sitis: & ut uestrũ negociũ agatis: & operemini manibus ur̃is: sicut præcipimus uobis, ut & honeste ambuletis ad eos qui foris sunt: & nullius aliquid desideretis. Nolumus autẽ uos ignorare fratres de dormiẽtibus: ut non contristemini sicut

& cæteri

θὼς καὶ οἱ λοιποὶ, οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα. Εἰ γὰρ πιστεύομεν, ὅτι Ἰησοῦς ἀπέθανεν & ἀνέστη, οὕτως καὶ ὁ θεὸς τοὺς κοιμηθέντας διὰ τοῦ Ἰησοῦ, ἄξει σὺν αὐτῷ. τοῦτο γὰρ ὑμῖν λέγομεν ἐν λόγῳ κυρίου, ὅτι ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλειπόμενοι εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ κυρίου, οὐ μὴ φθάσωμεν τοὺς κοιμηθέντας, ὅτι αὐτὸς ὁ κύριος ἐν κελεύσματι, ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλου, καὶ ἐν σάλπιγγι θεοῦ καταβήσεται ἀπ' οὐρανοῦ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐν χριστῷ ἀναστήσονται πρῶτον, ἔπειτα ἡμεῖς οἱ ζῶντες, οἱ περιλειπόμενοι, ἅμα σὺν αὐτοῖς ἁρπαγησόμεθα ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ κυρίου εἰς ἀέρα, & οὕτως πάντοτε σὺν κυρίῳ ἐσόμεθα. ὥστε παρακαλεῖτε ἀλλήλους ἐν τοῖς λόγοις τούτοις.

Περὶ δὲ τῶν χρόνων & τῶν καιρῶν ἀδελφοὶ, οὐ χρείαν ἔχετε ὑμῖν γράφεσθαι. αὐτοὶ γὰρ ἀκριβῶς οἴδατε ὅτι ἡμέρα κυρίου, ὡς κλέπτης ἐν νυκτὶ, οὕτως ἔρχεται. ὅταν γὰρ λέγωσιν, εἰρήνη & ἀσφάλεια, τότε αἰφνίδιος αὐτοῖς ἐφίσταται ὄλεθρος, ὥσπερ ἡ ὠδὶν τῇ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ, & οὐ μὴ ἐκφύγωσιν. ὑμεῖς δὲ ἀδελφοὶ οὐκ ἔστε ἐν σκότει, ἵνα ἡ ἡμέρα ὑμᾶς ὡς κλέπτης καταλάβῃ. πάντες ὑμεῖς υἱοὶ φωτός ἐστε, & υἱοὶ ἡμέρας, οὐκ ἐσμὲν νυκτὸς οὐδὲ σκότους. ἄρα οὖν μὴ καθεύδωμεν, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ, ἀλλὰ γρηγορῶμεν καὶ νήφωμεν. οἱ γὰρ καθεύδοντες, νυκτὸς καθεύδουσι & οἱ μεθυσκόμενοι, νυκτὸς μεθύουσιν. Ἡμεῖς δὲ ἡμέρας ὄντες, νήφωμεν, ἐνδυσάμενοι θώρακα πίστεως καὶ ἀγάπης, & περικεφαλαίαν ἐλπίδα σωτηρίας. ὅτι οὐκ ἔθετο ἡμᾶς ὁ θεὸς εἰς ὀργὴν, ἀλλὰ εἰς περιποίησιν σωτηρίας διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, τοῦ ἀποθανόντος ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα εἴτε γρηγορῶμεν, εἴτε καθεύδωμεν, ἅμα σὺν αὐτῷ ζήσωμεν. διὸ παρακαλεῖτε ἀλλήλους, & οἰκοδομεῖτε εἷς τὸν ἕνα, καθὼς καὶ ποιεῖτε. ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς ἀδελφοὶ, εἰδέναι τοὺς κοπιῶντας ἐν ὑμῖν, & προϊσταμένους ὑμῶν ἐν κυρίῳ, καὶ νουθετοῦντας ὑμᾶς, καὶ ἡγεῖσθαι αὐτοὺς ὑπερεκπερισσοῦ ἐν ἀγάπῃ διὰ τὸ ἔργον

& cæteri non habentes ſpem. Nã ſi credimus, quod Ieſus mortuus eſt & reſurrexit, ſic & deus eos qui obdormierunt per Ieſum, adducet cum illo. Hoc enim uobis dicimus in uerbo domini, quod nos qui uiuemus & reliqui erim⁹ in aduentũ domini, nequaq; præueniemus eos qui dormiũt. Quoniam ipſe dominus cum hortatu & uoce archangeli, ac tuba dei deſcendet de cœlo, et mortui in chriſto reſurgent primũ, deinde nos qui uiuemus, qui reliqui erimus ſimul cũ illis rapiemur in nubibus in occurſum domini in aëra, et ſic ſemper cum dño erimus. Proinde cõſolemini uos mutuo ſermonibus his. Porrò de tẽporibus & articulis temporũ fratres, non eſt opus ut uobis ſcribã. Ipſi enim planè ſcitis, quod dies ille dñi, ut fur in nocte, ita uẽturus ſit. Cum enim dixerint, pax & tuta omnia tunc repentinus eis imminet interitus, ſicuti dolor partus mulieri prægnanti, nec effugient. At uos fratres, nõ eſtis in tenebris, ut dies ille uos tanq; fur opprimat. Oẽs uos filij lucis eſtis, ac filij diei: non ſum⁹ noctis, neq; tenebrarũ. Proinde ne dormiamus, ſicut & cæteri, ſed uigilemus & ſobrij ſimus. Nam qui dormiũt, nocte dormiunt, & qui inebriãtur, noctu ſunt ebrij. at nos qui ſumus diei, ſobrij ſimus, induti thoracẽ fidei & charitatis, & pro galea ſpem ſalutis. Quoniã nõ conſtituit nos deus, ut iram nobis cõcitemus, ſed ut ſalutem cõſequamur per dñm noſtrum Ieſum Chriſtũ, qui mortu⁹ eſt pro nobis, ut ſiue uigilemus, ſiue dormiamus, ſimul cũ illo uiuamus. Quapropter adhortemini uos mutuo, & ædificetis ſinguli ſingulos, ſicut & facitis. Rogam⁹ aũt uos fratres, ut agnoſcatis eos, qui laborant inter uos, & qui præſunt uobis in domino, & admonent uos, ut habeatis illos in ſummo precio per charitatẽ propter opus

& cæteri qui ſpẽ nõ habent. Si enim credimus quod Ieſus mortuus eſt & reſurrexit: ita & deus eos qui dormierũt per Ieſum adducet cum eo. Hoc enim uobis dicimus in uerbo domini: quia nos qui uiuimus, qui reſidui ſumus in aduẽtu domini: non præueniemus eos qui dormierũt. Quoniam ipſe dominus in iuſſu & in uoce archangeli & in tuba dei deſcẽdet de cœlo: et mortui qui in Chriſto ſunt, reſurgent primi: Deinde nos qui uiuimus qui relinquimur, ſimul rapiemur cũ illis in nubibus obuiã Chriſto in aera: & ſic ſemper cũ domino erimus. Itaq; cõſolamini inuicẽ in uerbis iſtis.

De temporibus autẽ & momentis fratres nõ indigetis ut ſcribamus uobis: Ipſi enim diligẽter ſcitis, quia dies domini ſicut fur in nocte ita ueniet. Cum enim dixerint, pax & ſecuritas: tũc repentinus eis ſuperueniet interitus, ſicut dolor in utero habẽtis, & nõ effugiẽt. Vos autẽ fratres nõ eſtis in tenebris: ut uos dies ille tanquã fur comprehendat. Omnes enim uos filij lucis eſtis & filij diei. Nõ ſumus noctis neque tenebrarum. Igitur nõ dormiamus ſicut & cæteri: ſed uigilemus & ſobrij ſim⁹. Qui enim dormiunt, nocte dormiũt: & qui ebrij ſunt, nocte ebrij ſũt. Nos autem qui diei ſumus, ſobrij ſimus: induti loricã fidei & charitatis & galeã ſpem ſalutis: quoniam nõ poſuit nos deus in iram: ſed in acquiſitionẽ ſalutis per dñm noſtrũ Ieſum Chriſtũ: qui mortuus eſt ꝓ nobis: ut ſiue uigilemus, ſiue dormiamus, ſimul cũ illo uiuamus. Propter quod cõſolamini inuicẽ, & ædificate alterutrũ: ſicut & facitis. Rogamus autẽ uos fratres ut noueritis eos qui laborant inter uos, & præſunt uobis in domino: & monẽt uos: ut habeatis illos abundantius in charitate ꝓpter

V.

γομ αὐτῶμ, εἰρωνεύετε ἐν αὐτοῖς. Πα
ρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί, νου
θετεῖτε τοὺς ἀτάκτους, παραμυθεῖσθε τοὺς
ὀλιγοψύχους, ἀντέχεσθε τῶμ ἀσθε
νῶμ, μακροθυμεῖτε πρὸς πάντας.
ὁρᾶτε, μή τις κακὸμ ἀντὶ κακοῦ τινὶ
ἀποδῷ, ἀλλὰ πάντοτε τὸ ἀγαθὸμ διώ
κετε, καὶ εἰς ἀλλήλους, καὶ εἰς πάν
τας. πάντοτε χαίρετε, ἀδιαλείπτως
προσεύχεσθε, ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε.
τοῦτο γὰρ θέλημα θεοῦ ἐν χριστῷ ιη
σοῦ εἰς ὑμᾶς. Τὸ πνεῦμα μὴ σβέν
νυτε. προφητείας μὴ ἐξουθενεῖτε. πάν
τα δοκιμάζετε, τὸ καλὸμ κατέχετε.
ἀπὸ παντὸς εἴδους πονηροῦ ἀπέχε
σθε. αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἁγιά
σαι ὑμᾶς ὁλοτελεῖς. Καὶ ὁλόκληρομ
ὑμῶμ τὸ πνεῦμα, καὶ ἡ ψυχὴ, καὶ τὸ
σῶμα ἀμέμπτως ἐν τῇ παρουσίᾳ
τοῦ κυρίου ἡμῶμ ιησοῦ χριστοῦ τηρη
θείη. πιστὸς ὁ καλῶμ ὑμᾶς, ὃς καὶ ποιή
σει. ἀδελφοὶ, προσεύχεσθε περὶ ἡ
μῶμ. ἀσπάσασθε τοὺς ἀδελφοὺς
πάντας ἐν φιλήματι ἁγίῳ. ὁρκίζω
ὑμᾶς τὸμ κύριομ, ἀναγνωσθῆναι τὴ
ἐπιστολὴμ πᾶσι τοῖς ἁγίοις ἀδελ
φοῖς. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶμ ιησοῦ
χριστοῦ μεθ' ὑμῶμ. ἀμήμ.

πρὸς θεσσαλονικεῖς πρώτη
ἐγράφη ἀπὸ ἀθηνῶμ.

opus illorū: pacem habete cum illis. Obsecramus autē uos fratres, monete inordinatos, cōsolamini pusillanimes, subleuate infirmos, patientes estote erga omneis. Videte, ne quis malū pro malo cuipiam reddat, sed semper quod bonum est, sectemini, tum erga uos inuicē, tum erga omneis. Semper gaudete, indelinenter orate, in omnibus gratias agite. Hæc em̄ est uolūtas dei per Christū Iesum erga uos. Spiritum ne extinguatis, ꝓphetias ne aspernemini. Oīa probate: quod bonū fuerit, tenete Ab omni specie mala abstinete. Ipse aūt deus pacis sanctificet uos totos. Et integer uester spiritus, et anīa & corpus, ita ut in nullo possitis culpari, in aduētu dīni nostri Iesu Christi seruetur. Fidelis est qui uocauit uos, qui idem efficiet Fratres, orate pro nobis. Salutate fratres omneis cū osculo sancto. Adiuro uos per dīm, ut recitetur hæc epistola omnibus sanctis fratribus. Gratia domini nostri Iesu Christi sit uobiscum.

Ad Thessalonicenses prima scripta fuit ex Athenis.

opus illorum: & pacem habete cum eis. Rogamus autem uos fratres: corripite inquietos: cōsolamini pusillanimes: suscipite infirmos: patientes estote ad omnes. Videte ne quis malum pro malo alicui reddat: sed semper quod bonum est, sectamini in inuicē & in omnes. Semper gaudete: sine intermissione orate: in omnibus gratias agite. Hæc est enim uolūtas dei in Christo Iesu in omnibus uobis. Spiritū nolite extinguere: prophetias nolite spernere. Omnia aūt probate: quod bonum est tenete: ab oīi specie mala abstinete uos. Ipse autē deus pacis sanctificet uos per oīa: ut integer spiritus uester & anima & corpus sine querela in aduētu dīni nostri Iesu Christi seruetur. Fidelis est qui uocauit uos: qui etiā faciet. Fratres orate ꝓ nobis. Salutate fratres omēs in oscula sancto. Adiuro uos per dīm, ut legaī epistola hæc oīib⁹ sanctis fratrib⁹. Gra dīni nostri Iesu Christi uobiscū. Amē.

FINIS.

ΑΥΤΩΙ ἐπισέλλ ἀπ ξώμης. ἡ δὲ πρόφασις ὀλ ὧν ἐπιστολῆς αὐτη. ζηνὲς ἀπὸ θεσσαλονίκης ἀργοὶ ἦλ ἄτακτοι πρὸς χόμβοι, τοὺς ἀδελφοὺς ἀφίσταζομ, ὡς κόδη ὀλ παρουσίας τ κυρίο ἐνεστάσης. ἠπάτων δὲ τοὺς ἀκόντας, ὡς τῶ ἀποστόλου τοῦτο δηλοῦντος, ἦλ ὑπὸ πνεύματος ἀκόζοντες. ταῦτα τίνων μαθὼμ ὁ ἀπόστολ, γράφ τῶ ἐπιστολῶ, ἦλ πρῶτομ μὴ ἀποδέχετ τῶ πίστιμ αὐτῶν αὐξάνουσαμ. ἦλ ὅλα ἐν αὐτῖς ἐκαυχᾶτ, τὰς θλίψεις γενναίως ὑποφέροσι διὰ τὸμ χριστόμ. ἦλ πασα μυθεῖται δὲ αὐτοὺς ὡς ἐσομένης ἐκδικίας πρὰ τῶ θεοῦ μὴ τῶν αὐτοὺς ἐκδικούντωμ. ἔπειτα πρὶ ὀλ παρουσίας τ σωτῆρ ὁ διδάσκει, μηδενὶ αὐτοὺς πείθεσθ, μηδὲ θροεῖσθαι αὐτοὺς, μήτε διὰ πνεύματος, μήτε ὡς αὐτοῦ γράφοντος, μήθ ὅλως νομίζειμ ἤδη πρεῖναι αὐτῶ. μὴ γὰρ πρότερομ ἔσεσθαι αὐτῶ, ἐὰμ μὴ ἡ ἀποστασία πρῶτομ ἔλθῃ, καὶ μετ αὐτῶ ὁ ἀντίχριστ, ὁ υἱὸς ὀλ ἀπωλείας, οὗ τῶ παρουσίαμ ὧν σημείοις ἦ τέρασι ψεύδ κατ ἐνέργ σατανᾶ ἔσεσθαι, σημαίνει. εἶτα παινέζας αὐτῖς σὺν θεῶ γενναίως, ἦ κρατεῖμ τὰς παραδόσεις, ἃς ἐδιδάχθημ παρ αὐτοῦ, παγγέλλει μηδὲ μίαμ κοινωνίαμ ἔχειμ μετὰ τῶν ἀτάκτων, ἀλλὰ ἀποβάλλειμ αὐτούς. εἶναι γὰρ ἦλ πιέργους ἦλ πλάνους ἐδήλωσε τοὺς πιστούς. ἦλ καθόλ δὲ παρήγγελε τὸμ μὴ ὑπακόοντα τῖς λόγοις αὐτοῦ, τοῦτομ ἀπρσωπάγωγομ γίνεσθ. ἦλ λοιπὸμ ἐποτρύμ αὐτῖς εἰρήνῃ, πλησιάζειμ τῶ ἐπισολῆμ τὸμ ἀσπασμὸμ τῇ ἰδίᾳ χειρὶ γράψας, ὅπερ σημεῖομ εἶναι πάσης ἐπισολῆς ἐδήλωσεμ.

IN EPISTOLAM AD THESSALONICENSES POSTERIOREM ARG. PER ERAS. ROT.

QVONIAM non contigit Paulo facultas reuiſendi Theſſalonicenſes, per epiſtolam confirmat illorum animos, ut fortiter ferant illatas ob Chriſtum afflictiones, nec ipſis defuturum præmium, nec aduerſarijs uindictam. Rurſum de die aduentus domini, de quo nonnihil attigerat in epiſtola ſuperiori, monet, ne quid commouerentur quorundam dictis, qui aſſeuerabant illum iam inſtare, tecte, ſicuti putant, ſignificans, prius abolendum Rhomanum imperium, ac deinde uenturum Antichriſtum. Attentius etiam inculcat, coërcendos eſſe, qui ocio & curioſitate ſua turbarent quietem & ordinem publicum, & ad opus adigendos, cum ipſe Paulus apud eos manibus ſuis laborarit. Scripſit Athenis per eoſdem, per quos miſit priorem epiſtolam, ut noſtra docent argumenta.

ARGVMENTI FINIS.

Παῦλος & σιλ
ουανὸς καὶ τιμό
θεος, τῇ ἐκκλη
σίᾳ θεσσαλονι
κέων ἐν θεῷ
πατρὶ ἡμῶν
καὶ κυρίῳ ἰησοῦ χριστῷ. χάρις ὑμῖν καὶ
εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν & κυ/
ρίου ἰησοῦ χριστοῦ. εὐχαριστεῖν ὀφείλο
μεν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν ἀ/
δελφοί, καθὼς ἄξιόν ἐστιν, ὅτι ὑπερ/
αυξάνει ἡ πίστις ὑμῶν, & πλεονάζει
ἡ ἀγάπη ἑνὸς ἑκάστου πάντων ὑμῶν
εἰς ἀλλήλους, ὥστε ἡμᾶς αὐτοὺς ἐν ὑ/
μῖν καυχᾶσθαι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις
τοῦ θεοῦ, ὑπὲρ τῆς ὑπομονῆς ὑμῶν καὶ
πίστεως, ἐν πᾶσι τοῖς διωγμοῖς ὑ/
μῶν, καὶ ταῖς θλίψεσιν αἷς ἀνέχε/
σθε, ἔνδειγμα τῆς δικαίας κρίσεως τοῦ
θεοῦ, εἰς τὸ καταξιωθῆναι ὑμᾶς τῆς βα
σιλείας τοῦ θεοῦ, ὑπὲρ ἧς & πάσχετε.
εἴπερ δίκαιον παρὰ θεῷ, ἀνταποδοῦναι
τοῖς θλίβουσιν ὑμᾶς, θλῖψιν, καὶ ὑ/
μῖν τοῖς θλιβομένοις ἄνεσιν μεθ'
ἡμῶν ἐν τῇ ἀποκαλύψει τοῦ κυρίου ἰη
σοῦ ἀπ' οὐρανοῦ, μετ' ἀγγέλων δυνά
μεως αὐτοῦ, ἐν πυρὶ φλογὸς, διδόν
τος ἐκδίκησιν τοῖς μὴ εἰδόσι θεὸν,
καὶ τοῖς μὴ ὑπακούουσι τῷ εὐαγγε
λίῳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, οἵ
τινες δίκην τίσουσιν, ὄλεθρον αἰώ/
νιον, ἀπὸ προσώπου τοῦ κυρίου, καὶ
ἀπὸ τῆς δόξης τῆς ἰσχύος αὐτοῦ,
ὅταν ἔλθῃ ἐνδοξασθῆναι ἐν τοῖς
ἁγίοις αὐτοῦ, καὶ θαυμασθῆναι ἐν
πᾶσι τοῖς πιστεύσασιν, ὅτι ἐπιστεύ/
θη τὸ μαρτύριον ἡμῶν ἐφ' ὑμᾶς ἐν
τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, εἰς ὃ & προσευχό
μεθα πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἵνα ὑμᾶς
ἀξιώσῃ τῆς κλήσεως ὁ θεὸς ἡμῶν,
καὶ πληρώσῃ πᾶσαν εὐδοκίαν ἀ/
γαθωσύνης, καὶ ἔργον πίστεως ἐν δυ
νάμει, ὅπως ἐνδοξασθῇ τὸ ὄνομα τοῦ
κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ ἐν ὑμῖν,
καὶ ὑμεῖς ἐν αὐτῷ κατὰ τὴν χάριν τοῦ
θεοῦ ἡμῶν & κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς ἀδελφοὶ ὑ/
πὲρ τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ
χριστοῦ, καὶ ἡμῶν ἐπισυναγωγῆς ἐπ'
αὐτὸν, εἰς τὸ μὴ ταχέως σαλευθῆναι
ὑμᾶς

PAVLVS & Sil
uanus ac Timo
theus eccleſiæ
Theſſalonicen
ſium, in deo pa
tre noſtro et do
mino Ieſu Chriſto. Gratia ſit uo/
bis & pax à deo patre noſtro &
dño Ieſu Chriſto. Gratias agere
debemus deo ſemp de uobis fra/
tres, ut par eſt, quod uehementer
augeſcit fides ueſtra, & exuberat
mutua ueſtra omniũ charitas, cu
iuſq; in alterũ, adeo ut nos ipſi de
uobis gloriemur in eccleſijs dei,
de tolerantia ueſtra & fide, ſuper
omnibus pſecutionibus ueſtris et
afflictionibus, quas ſuſtinetis, do
cumentũ iuſti iudicij dei, in hoc
ut digni habeamini regno dei,
pro quo & patimini. Siquidẽ iu/
ſtum eſt apud deũ, reddere ijs qui
affligunt uos, afflictionẽ, & uobis
qui afflgimini relaxationẽ nobi/
ſcum, cũ reuelabitur dñs Ieſus de
cœlo, cum angelis potentiæ ſuæ,
cum incendio flammæ, qui infli/
git ultionem ijs, qui nõ nouerunt
deum, & qui non obediunt euan
gelio domini noſtri Ieſu Chriſti,
qui pœnam luent, interitum æter
num, à facie dñi, & à gloria forti
tudinis illius, cum uenerit, ut glo
rificetur in ſanctis ſuis, & admirã/
dus fiat in omnibus credentibus,
quod fides habita ſit teſtimonio
noſtro erga uos in die illo, ad qđ
etiam oramus ſemper pro uobis,
ut uos dignos habeat iſta uoca/
tione deus noſter, & compleat o/
mne bonum propoſitum bonita
tis, & opus fidei cum potentia, ut
illuſtretur nomen domini noſtri
Ieſu Chriſti per uos, & uos per il/
lum, iuxta gratiã dei noſtri & do/
mini Ieſu Chriſti.

Rogamus autem uos fratres,
per aduentum domini noſtri Ie/
ſu Chriſti, & noſtri aggregatio/
nem in illũ, ne cito dimoueamini
à mente,

AVI-
lius & Silua
nus & Timo
theus eccliæ Theſ/
ſalonicẽſiũ in deo patre no/
ſtro & domĩo Ieſu Chriſto.
Gratia uobis & pax a deo
patre noſtro & domino Ie/
ſu Chriſto. Gratias agere
debemus ſemp deo pro uo
bis fratres, ita ut dignũ eſt:
quoniã ſupereſcit fides ue/
ſtra: & abũdat charitas uni/
uſcuiuſq; ueſtrũ in inuicẽ:
ita ut & noſipſi in uobis glo
riemur in eccleſijs dei, p pa
tientia ueſtra & fide: in oñi
bus perſecutionib⁹ ueſtris
& tribulatiõibus quas ſuſti
netis in exẽplũ iuſti iudicij
dei: ut digni habeamini in
regno dei: p quo & patimi/
ni. Si tamen iuſtũ eſt apud
deũ retribuere retributionẽ
his qui uos tribulãt: & uo/
bis qui tribulamini, requiẽ
nobiſcũ in reuelationẽ do/
mini Ieſu de cœlo cũ ange/
lis uirtutis eius in flamma
ignis, dãtis uindictã his qui
non nouerũt deũ: & qui nõ
obediũt euangelio domini
noſtri Ieſu Chriſti. Qui pe/
nas dabũt in interitu æter/
nas a facie domini: & a glo/
ria uirtutis eius, cũ uenerit
glorificari in ſanctis ſuis: &
admirabilis fieri in omnib⁹
qui crediderũt: quia credi/
tum eſt teſtimoniũ noſtrum
ſuper uos in die illo. In quo
etiã oramus ſemper pro uo
bis: ut dignet uos ſua uoca
tione deus noſter: & imple/
at omnẽ uoluntatẽ bonita/
tis ſuæ: & opus fidei in uir/
tute, ut clarificet nomẽ do/
mini nr̃i Ieſu Chriſti in uo/
bis, & uos in illo ſecundum
gratiã dei noſtri & dñi Ieſu
Chriſti. Rogamus autẽ II.
uos fratres per aduentũ do
mininr̃i Ieſu Chriſti & no/
ſtræ cõgregatiõis in ipſum:
ut nõ cito moueamini a ue/
ſtro

ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ νοός, μήτε θροεῖσθε, μήτε διὰ πνεύματος, μήτε διὰ λόγου, μήτε δι' ἐπιστολῆς ὡς δι' ἡμῶν, ὡς ὅτι ἐνέστηκεν ἡ ἡμέρα τοῦ Χριστοῦ, μή τις ὑμᾶς ἐξαπατήσῃ κατὰ μηδένα τρόπον, ὅτι ἐὰν μὴ ἔλθῃ ἡ ἀποστασία πρῶτον, καὶ ἀποκαλυφθῇ ὁ ἄνθρωπος τῆς ἁμαρτίας, ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ὁ ἀντικείμενος καὶ ὑπεραιρόμενος ἐπὶ πάντα λεγόμενον θεὸν, ἢ σέβασμα, ὥστε αὐτὸν εἰς τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ, ὡς θεὸν καθίσαι, ἀποδεικνύντα ἑαυτὸν ὅτι ἐστὶ θεός. οὐ μνημονεύετε ὅτι ἔτι ὢν πρὸς ὑμᾶς, ταῦτα ἔλεγον ὑμῖν; καὶ νῦν τὸ κατέχον οἴδατε, εἰς τὸ ἀποκαλυφθῆναι αὐτὸν ἐν τῷ ἑαυτοῦ καιρῷ. τὸ γὰρ μυστήριον ἤδη ἐνεργεῖται τῆς ἀνομίας, μόνον ὁ κατέχων ἄρτι ἕως ἐκ μέσου γένηται· καὶ τότε ἀποκαλυφθήσεται ὁ ἄνομος, ὃν ὁ κύριος ἀναλώσει τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ καταργήσει τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς παρουσίας αὐτοῦ, οὗ ἐστὶν ἡ παρουσία κατ' ἐνέργειαν τοῦ σατανᾶ ἐν πάσῃ δυνάμει καὶ σημείοις, καὶ τέρασι ψεύδους, καὶ ἐν πάσῃ ἀπάτῃ τῆς ἀδικίας ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις, ἀνθ' ὧν τὴν ἀγάπην τῆς ἀληθείας οὐκ ἐδέξαντο, εἰς τὸ σωθῆναι αὐτούς. καὶ διὰ τοῦτο πέμψει αὐτοῖς ὁ θεὸς ἐνέργειαν πλάνης, εἰς τὸ πιστεῦσαι αὐτοὺς τῷ ψεύδει, ἵνα κριθῶσι πάντες οἱ μὴ πιστεύσαντες τῇ ἀληθείᾳ, ἀλλ' εὐδοκήσαντες ἐν τῇ ἀδικίᾳ. ἡμᾶς δὲ ὀφείλομεν εὐχαριστεῖν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν ἀδελφοὶ ἠγαπημένοι ὑπὸ κυρίου, ὅτι εἵλετο ὑμᾶς ὁ θεὸς ἀπαρχὴν εἰς σωτηρίαν ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος, καὶ πίστει ἀληθείας, εἰς ὃ ἐκάλεσεν ὑμᾶς διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἡμῶν, εἰς περιποίησιν δόξης τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. ἄρα οὖν ἀδελφοί, στήκετε καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις ἃς ἐδιδάχθητε, εἴτε διὰ λόγου, εἴτε δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν. αὐτὸς δὲ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ἡμῶν, ὁ ἀγαπήσας ἡμᾶς, καὶ δοὺς παράκλησιν αἰωνίαν, καὶ ἐλπίδα ἀγαθὴν ἐν χάριτι, παρακαλέσαι ὑμῶν τὰς καρδίας, καὶ στηρίξαι ὑμᾶς ἐν παντὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ ἀγαθῷ.

Τὸ λοιπὸν

à mente, neq; turbemini, neq; per ſpiritum, neq; per ſermonē, neque per epiſtolā, tanquàm à nobis profectā, quaſi inſtet dies Chriſti, ne quis uos decipiat ullo modo, quoniam non aduenier dominus, niſi uenerit defectio prius, et reuelatus fuerit homo ille ſceleroſus, filiꝰ perditus, qui eſt aduerſarius, & effertur aduerſus omnē, qui dicitur deus aut numen, adeo ut in tēplo dei ſedeat, oſtentans ſeipſum eſſe deū. An nō meminiſtis, quod cum adhuc eſſem apud uos, hæc dixerim uobis? Et nunc quid detineat ſcitis, nempe, ut ille reueletur in ſuo tempore. Nam myſterium nunc agit iniquitatis, tantum qui tenet, in præſentia teneat, donec è medio tollatur, & tunc patefiet iniquus ille, quem dominus cōficiet ſpiritu oris ſui, & abolebit claritate aduentus ſui, cuius eſt aduētus ſecundum operationem ſathanæ, cum omni potentia, & ſignis, ac prodigijs mendacibus, & cum omni deceptione iniuſticiæ, in ijs qui pereunt, pro eo quod dilectionem ueritatis non receperunt in hoc, ut ſalui fierent. Et propterea mittet illis deus efficaciam illuſionis, ut credant mendacio, ut iudicentur omnes, qui non crediderūt ueritati, ſed approbauerunt iniuſticiam. Nos autem debemus gratias agere deo ſemper de uobis, fratres dilecti à domino, quod elegerit uos deus ab initio in ſalutē, per ſanctificationem ſpiritus, ac fidem ueritatis, ad quod uocauit uos per euangelium noſtrum, in acquiſitionem gloriæ domini noſtri Ieſu Chriſti. Itaq; fratres ſtate, & tenete inſtitutiones quas didiciſtis, ſiue per ſermonem, ſiue per epiſtolam noſtram. Ipſe uero dominus noſter Ieſus Chriſtus, & deus ac pater noſter, qui dilexit nos, & dedit conſolationē æternam, et ſpem bonam per gratiam, conſoleꝰ uerſtra corda, et ſtabiliat uos in omni ſermone: & opere bono.

Quod

ſtro ſenſu, neque terreamini: neq; per ſpiritum: neque per ſermonem, neq; per epiſtolam tanquā per nos miſſam, quaſi inſtet dies domini. Ne quis uos ſeducat ullo modo. Quoniā niſi uenerit diſceſſio primū: et reuelatus fuerit homo peccati filius perditiōis: qui aduerſatur & extollit ſupra omne quod dicit deus, aut quod colitur: ita ut in templo dei ſedeat, oſtendens ſe tanquā ſit deus: non retinetis, quod cū adduc eſſem apud uos, hæc dicebam uobis. Et nūc quid detineat ſcitis, ut reueletur in ſuo tempore. Nam myſteriū iam operatur iniquitatis tantum, ut qui tenet nūc teneat, donec de medio fiat. Et tunc reuelabitur ille iniquus: quem dominus Ieſus interficiet ſpiritu oris ſui. Et deſtruet illuſtratione aduentus ſui eum cuius eſt aduentus ſecundū operationem ſathanæ in omni uirtute & ſignis & prodigijs mendacibus: & in omni ſeductiōe iniquitatis, his qui pereunt eo quod ueritatem charitatis non receperūt ut ſalui fierent. Ideo mittet illis deus operationem erroris, ut credant mendacio: ut iudicentur omnes qui non crediderunt ueritati, ſed cōſenſerunt iniquitati. Nos autem debemus gratias agere deo ſemper pro uobis fratres dilecti a deo: quod elegerit uos deus primitias in ſalutē in ſanctificatione ſpiritus & in fide ueritatis: in qua & uocauit uos per euāgelium noſtrum in acquiſitionem gloriæ domini noſtri Ieſu Chriſti. Itaque fratres ſtate & tenete traditiones quas didiciſtis, ſiue per ſermonem, ſiue per epiſtolam noſtram. Ipſe autē dominꝰ noſter Ieſus Chriſtus & deus & pater noſter qui dilexit nos, & dedit conſolationem æternā, & ſpem bonam in gratia, exhortet corda ueſtra, & confirmet in omni opere & ſermōe bono.

Τὸ λοιπὸν, προσεύχεσθε ἀδελφοὶ περὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ λόγος τ κυρίου τρέχῃ & δοξάζηται, καθὼς & πρὸς ὑμᾶς, & ἵνα ῥυσθῶμεν ἀπὸ τῶν ἀτόπων & πονηρῶν ἀνθρώπων. οὐ γὰρ πάντων ἡ πίστις, πιστὸς δέ ἐστιν ὁ κύριος, ὃς στηρίξει ὑμᾶς, & φυλάξει ἀπὸ τ πονηροῦ. πεποίθαμεν δὲ ἐν κυρίῳ ἐφ ὑμᾶς, ὅτι ἃ παραγγέλλομεν ὑμῖν, & ποιεῖτε καὶ ποιήσετε. ὁ δὲ κύριος & κατευθύναι ὑμῶν τὰς καρδίας εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ, καὶ εἰς τὴν ὑπομονὴν τοῦ χριστοῦ. παραγγέλλομεν δὲ ὑμῖν ἀδελφοὶ, ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν ιησοῦ χριστοῦ, στέλλεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ παντὸς ἀδελφοῦ ἀτάκτως περιπατοῦντος, & μὴ κατὰ τὴν παράδοσιν ἣν παρέλαβεν παρ ἡμῶν. αὐτοὶ γὰρ οἴδατε, πῶς δεῖ μιμεῖσθαι ἡμᾶς, ὅτι οὐκ ἠτακτήσαμεν ἐν ὑμῖν, οὐδὲ δωρεὰν ἄρτον ἐφάγομεν παρά τινος, ἀλλ ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ νύκτα καὶ ἡμέραν ἐργαζόμενοι, πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν. οὐχ, ὅτι οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν, ἀλλ ἵνα ἑαυτοὺς τύπον δῶμεν ὑμῖν εἰς τὸ μιμεῖσθαι ἡμᾶς. καὶ γὰρ ὅτε ἦμεν πρὸς ὑμᾶς, τοῦτο παρηγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι εἴ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω. ἀκούομεν γάρ τινας περιπατοῦντας ἐν ὑμῖν ἀτάκτως, μηδὲν ἐργαζομένους, ἀλλὰ περιεργαζομένους. τοῖς δὲ τοιούτοις παραγγέλλομεν καὶ παρακαλοῦμεν διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ιησοῦ χριστοῦ, ἵνα μετὰ ἡσυχίας ἐργαζόμενοι, τὸν ἑαυτῶν ἄρτον ἐσθίωσιν. ὑμεῖς δὲ ἀδελφοὶ, μὴ ἐγκακήσητε καλοποιοῦντες. εἰ δέ τις οὐχ ὑπακούει τῷ λόγῳ ἡμῶν, διὰ τῆς ἐπιστολῆς τοῦτον σημειοῦσθε, καὶ μὴ συναναμίγνυσθε αὐτῷ, ἵνα ἐντραπῇ, καὶ μὴ ὡς ἐχθρὸν ἡγεῖσθε, ἀλλὰ νουθετεῖτε ὡς ἀδελφόν. αὐτὸς δὲ ὁ κύριος τ εἰρήνης δώη ὑμῖν τὴν εἰρήνην διὰ παντὸς ἐν παντὶ τρόπῳ. ὁ κύριος μετὰ πάντων ὑμῶν. ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ παύλου, ὅ ἐστι σημεῖον ἐν πάσῃ ἐπιστολῇ. οὕτως γράφω. Η χάρις τ κυρίου ἡμῶν ιησοῦ χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Εγράφη ἀπὸ ἀθηνῶν.

ERASMVS.

Quod superest, orate fratres pro nobis, ut sermo domini curret & glorificetur, sicut & apud uos, & ut eripiamur ab absurdis ac peruersis hominibus. Non enim omnium est fides, sed fidelis est dns, qui stabiliet uos, & custodiet à malo. Confidimus aũt per dominum de uobis, quod quæ præcipimus uobis, & faciatis, & facturi sitis. Porrò dominꝰ dirigat uestra corda in dilectionẽ dei, & in expectationẽ Christi. Præcipimus autem uobis fratres, per nomen domini nostri Iesu Christi, ut subducatis uos ab omni fratre, qui inordinate se gerit, & nõ iuxta institutionẽ quam accepit à nobis. Nam ipsi scitis, quomodo oporteat imitari nos: quoniam nõ inordinate gessimus nos inter uos, neq; gratis panẽ accepimus à quoquàm, sed cũ labore & sudore nocte dieq; facientes opus, ad hoc, ne cui uestrum essemus oneri. Nõ, quod id nobis nõ liceat, sed ut nosmetipsos formam exhiberemus uobis ad imitãdum nos. Etenim cũ essemus apud uos, hoc præcipiebamꝰ uobis, ut si quis nollet operari, is nec ederet. Audimus enim quosdã uersantes inter uos inordinate, nihil operis facientes, sed curiose agentes. Iis autem qui sunt istiusmodi, præcipimus et obsecramus per dominũ nostrum Iesum Christũ, ut cum quiete operantes, suum ipsorũ panem edant. Vos autẽ fratres, ne defatigemini in benefaciẽdo. Quod si quis non obedit sermoni nostro, per epistolam hunc indicate: & ne cõmerciũ habeatis cũ illo, ut pudore suffundatur: neq; uelut inimicum habeatis, sed admonete ut fratrem. Ipse autẽ dominus pacis det uobis pacem semper omnibus modis. Dominus sit cum omnibus uobis. Salutatio mea manu Pauli, quod est signum in omni epistola. Ita scribo. Gratia dñi nostri Iesu Christi sit cum omnibus uobis. Amen.

Missa fuit ex Athenis.

VVLG. EDITIO.

De cætero fratres oratẽ pro nobis: ut sermo dei currat & clarificetur, sicut & apud uos: & ut liberemur ab importunis & malis hominibus. Nõ enim omniũ est fides. Fidelis aũt deus est qui cõfirmabit uos & custodiet a malo. Confidimus aũt de uobis fratres in dño: quoniam quæcũq; præcipimus & facitis & facietis. Dñs autẽ dirigat corda uestra in charitate dei & patiẽtia Christi. Denũciamus aũt uobis fratres in nomĩe dñi nostri Iesu Christi: ut subtrahatis uos ab omni fratre ambulãte inordinate: & nõ secundũ traditionẽ quã acceperũt a nobis. Ipsi enim scitis quẽadmodũ oporteat imitari nos quoniã nõ inquieti fuimus inter uos: neq; gratis panẽ manducauimus ab aliquo: sed in labore & fatigatione nocte ac die operantes: ne quem uestrũ grauaremus. Non quasi nõ habuerimus potestatem: sed ut nosmetipsos formam daremus uobis ad imitandũ nos. Nam & cum essemus apud uos, hæc denũciabamus uobis: quoniã si quis non uult operari, nec mãducet. Audiuimus enim inter uos quosdam ambulare inquiete: nihil operãtes, sed curiose agẽtes. His autem qui eiusmodi sunt denunciamus & obsecramus in dño Iesu Christo: ut cũ silentio operantes, suum panẽ mãducent. Vos autẽ fratres nolite deficere benefaciẽtes. Quod si quis nõ obedierit uerbo nostro per epistolã hanc, notate: & non cõmisceamini cum illo ut cõfundat. Et nolite quasi inimicũ existimare: sed corripite ut fratrem. Ipse autẽ deus pacis det uobis pacẽ sempiternã in oĩi loco. Dominus sit cum omnibus uobis. Salutatio mea manu Pauli: quod est signũ in oĩi epistola: ita scribo: Gratia domini nostri Iesu Christi cum omnibus uobis: Amẽ.

FINIS.

ΤΑΥΤΗΝ ἐπιστέλλει ἀπὸ Μακεδονίας. ἡ δὲ πρόφασις ἡ ὠφέλεια αὐτοῦ. ἦν τῇ ἐφέσῳ τινὲς Ἰουδαΐζοντες ἐπεχείρουν ἐπεισδιδασκαλεῖν, καὶ ἀπατᾶν τοὺς ἀκεραίους προφάσει τοῦ νόμου. τοῦτον δὲ μαθὼν ὁ ἀπόστολος, προτρέπει τὸν Τιμόθεον ἐκεῖ προσμεῖναι πρὸς διόρθωσιν αὐτῶν. γράφει δὲ τὴν ἐπιστολὴν, καὶ πρῶτον μὲν ὑπομιμνήσκει Τιμόθεον, εἰδότα τὴν ἐν χριστῷ πίστιν, διδάσκων αὐτὸν περὶ τοῦ νόμου κωλύειν τοὺς πρὸς τὴν ὀρθὴν διδασκαλίαν λαλοῦντας, ἐπιλιμᾶν τε αὐτούς. ὑμνῳδίαν καὶ ἀλέξανδρον ναυαγήσαντας περὶ τὴν πίστιν, παρέδωκε τῷ σατανᾷ, ἵνα παιδευθῶσι μὴ βλασφημεῖν. ταῦτα ὑπομνήσας, λοιπὸν διατάσσει αὐτῷ κανόνας ἐκκλησιαστικοὺς περὶ προσευχῆς, πῶς καὶ πότε, καὶ περὶ τίνων δεῖ προσεύχεσθαι, περὶ τοῦ σιγᾶν ἐν ἐκκλησίᾳ τὰς γυναῖκας, καὶ μᾶλλον μανθάνειν, καὶ μὴ διδάσκειν αὐτάς. περὶ ἐπισκόπων καὶ πρεσβυτέρων, διακόνων, πῶς καὶ ὁποίους εἶναι δεῖ τοὺς καθισταμένους. περὶ τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ χηρῶν, ἀπὸ πόσων ἐτῶν χὴ ταύτας καταλέγεσθαι, καὶ ὁποίας αὐτὰς εἶναι δεῖ, καὶ πῶς αὐταῖς δεῖ προσέχειν περὶ τοῦ σωφρονεῖν τοὺς νεωτέρους, καὶ γαμεῖν μᾶλλον, καὶ μὴ ἀκρασίᾳ ζῆν. περὶ τοῦ παραγγέλλειν τοὺς πλουσίους, μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μηδὲ ἐλπίζειν ἐπὶ πλούτῳ. περὶ τούτων διατασσόμενος προτρέπει αὐτὸν ταῦτα διδάσκειν, καὶ μηκέτι ὑδροποτεῖν, προσέχειν δὲ ἑαυτῷ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ, εἰδότα, ἔσεσθαι καιροὺς ἐν οἷς ἀποκόψονταί τινες ἀπὸ πίστεως, διδάξας δὲ καθαρὰ εἶναι καὶ τὰ βρώματα, καὶ παραγείλαντος αὐτῷ ἐκτρέπεσθαι τὰς ἐμφιλονείκους ζητήσεις ὡς βεβήλους, ἐφ' αἷς τινες καυχώμενοι παρέβησαν περὶ τὴν πίστιν, οὕτως πλανῶσι τὴν ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM AD TIMOTHEVM PRIOREM, ARG. PER ERASMVM ROT.

TIMOTHEVM matre Iudæa, ſed Chriſtiana, patre Græco, Paulus in miniſterium adoptarat, probæ indolis iuuenem, & ſacris literis eruditũ, quem tamen ob Iudæos coactus eſt circumcidere. Quoniam autem huic eccleſiarũ curam delegarat, ſicut & Tito, quas ipſe non poterat adire, inſtituit eum in functione epiſcopali, & in diſciplina eccleſiæ, non ſic admonens ut diſcipulũ, ſed ut filiũ, & collegam. Id quo cum maiore faciat autoritate, ſubinde apoſtolicam autoritatem ſibi uindicat. Admonet autem, ut reiectis, qui Iudaicas fabulas inueherent, ea doceret, quæ eſſent fidei & charitatis: deinde principum licet ethnicorum, autoritatem, quoniam hinc pendebat ordo ciuitatis, & tranquillitas rei publicæ, adeo non ſpernendam Chriſtianis, ut pro his orari iubeat. Quid uiros deceat in cœtu eccleſiaſtico, quid mulieres, præſcribit. Epiſcopum depingit cum ſua familia. Atq; hæc fermè tribus primis capitibus. Deinde admonet, ne recipiat Iudaicas fabulas, de ciborum delectu, de uitando coniugio. Mox docet, qualem ſe præſtare debeat erga grandes natu uiros, erga iuuenes, erga anus, erga puellas, erga uiduas diuites ac pauperes & eccleſiæ ſtipe alendas, erga adoleſcentiores & ſuſpectæ etiamnum ætatis. Ad hæc præſcribit, quid præcipere debeat dominis, quid ſeruis, quid diuitibus: admonens modis omnibus reiiciendas cõtentioſas quæſtiones ſophiſtarũ, inani doctrinæ ſpecie ſeſe uenditantiũ. Scribit è Laodicea per Tychicũ diaconũ.

FINIS.

ΑΥΛΟΣ ἀπόστολος Ιησοῦ χριστοῦ κατ' ἐπιταγὴν θεοῦ σωτῆρος ἡμῶν, καὶ κυρίου Ιησοῦ χριστοῦ, τῆς ἐλπίδος ἡμῶν, Τιμοθέῳ γνησίῳ τέκνῳ ἐν πίστει. Χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ιησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν. καθὼς παρεκάλεσά σε προσμεῖναι ἐν Ἐφέσῳ, πορευόμενος εἰς Μακεδονίαν, ἵνα παραγγείλῃς τισὶν μὴ ἑτεροδιδασκαλεῖν, μηδὲ προσέχειν μύθοις καὶ γενεαλογίαις ἀπεράντοις, αἵτινες ζητήσεις παρέχουσι μᾶλλον ἢ οἰκοδομίαν θεοῦ τὴν ἐν πίστει. τὸ δὲ τέλος τῆς παραγγελίας ἐστὶν ἀγάπη ἐκ καθαρᾶς καρδίας καὶ συνειδήσεως ἀγαθῆς καὶ πίστεως ἀνυποκρίτου. ὧν τινες ἀστοχήσαντες ἐξετράπησαν εἰς ματαιολογίαν, θέλοντες εἶναι νομοδιδάσκαλοι, μὴ νοοῦντες μήτε ἃ λέγουσι μήτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται. οἴδαμεν δὲ ὅτι καλὸς ὁ νόμος, ἐάν τις αὐτῷ νομίμως χρῆται, εἰδὼς τοῦτο, ὅτι δικαίῳ νόμος οὐ κεῖται, ἀνόμοις δὲ καὶ ἀνυποτάκτοις, ἀσεβέσι καὶ ἁμαρτωλοῖς, ἀνοσίοις καὶ βεβήλοις, πατρολῴαις καὶ μητρολῴαις, ἀνδροφόνοις, πόρνοις, ἀρσενοκοίταις, ἀνδραποδισταῖς, ψεύσταις, ἐπιόρκοις, καὶ εἴ τι ἕτερον τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ ἀντίκειται κατὰ τὸ εὐαγγέλιον τῆς δόξης τοῦ μακαρίου θεοῦ, ὃ ἐπιστεύθην ἐγώ. καὶ χάριν ἔχω τῷ ἐνδυναμώσαντί με Χριστῷ Ιησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ὅτι πιστόν με ἡγήσατο, θέμενος εἰς διακονίαν, τὸν πρότερον ὄντα βλάσφημον, καὶ διώκτην, καὶ ὑβριστήν, ἀλλὰ ἠλεήθην, ὅτι ἀγνοῶν ἐποίησα ἐν ἀπιστίᾳ. ὑπερεπλεόνασε δὲ ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν μετὰ πίστεως καὶ ἀγάπης, τῆς ἐν Χριστῷ Ιησοῦ. πιστὸς ὁ λόγος, καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος, ὅτι Χριστὸς Ιησοῦς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον

PAVLVS apostolus Iesu Christi iuxta delegationem dei seruatoris nostri, et domini Iesu Christi, qui est spes nostra, Timotheo germano filio in fide. Gratia, misericordia, pax à deo patre nostro et domino Iesu Christo domino nostro. Quemadmodum rogaui te, ut remaneres Ephesi, cum proficiscerer in Macedoniã: ita facito, ut denuncies quibusdã, ne diuersam sequant doctrinã, nec attendãt fabulis & genealogijs nunquã finiẽdis, quæ quæstiones præbẽt magis quàm ædificationẽ dei, quæ est per fidem. Porrò finis præcepti, est charitas ex puro corde, & cõscientia bona, & fide non simulata. A quibus quod aberrarũt quidã, deflexerũt ad uaniloquiũ, uolentes esse legis doctores, nõ intelligentes quæ loquuntur, neque de quibus asseuerant. Scimus autẽ, quod bona sit lex, si quis ea legitime utatur, sciẽs illud, quod iusto lex nõ sit posita, sed iniustis & inobsequẽtibus, impijs & peccatoribus, irreuerẽtibus & prophanis, patricidis & matricidis, homicidis, scortatoribus, masculorũ cõcubitoribus, plagiarijs, mẽdacibꝰ, periuris, et si quid aliud est, quod sanæ doctrinæ aduersetur secundũ euãgeliũ gloriæ beati dei, quod cõcreditũ est mihi. Et gratiã habeo, qui me potentem reddidit Christo Iesu domino nostro, quia fidelẽ me iudicauit, ponẽdo in ministeriũ, qui prius erã blasphemus, & persecutor, et uiolẽtus, sed & misericordiã adeptus sum, qđ ignorans fecerim per incredulitatem. Exuberauit autem supra modum gratia domini nostri cum fide & dilectione, quæ est per Christum Iesum. Certus sermo & dignus, quem modis oẽibus amplectamur, qđ Christus Iesus uenit in mundum,

PAVlus apostolus Iesu christi secũdũ imperium dei saluatoris nostri & Christi Iesu spei nostræ: Timotheo dilecto filio in fide, gra & misericordia: & pax a deo patre & Christo Iesu domino nostro. Sicut rogaui te, ut remaneres Ephesi cum irem in Macedoniã: ut denũciares quibusdã, ne aliter docerẽt, neque intendorẽt fabulis & genealogijs interminatis: quæ quæstiones præstãt magis quã ædificationẽ dei quæ est in fide. Finis aũt præcepti est charitas de corde puro & cõscientia bona, & fide nõ ficta. A quibus quidã aberrãtes cõuersi sunt in uaniloquium, uolentes esse legis doctores: nõ intelligẽtes, neq; quæ loquũtur, neq; de quibꝰ affirmãt. Scimus autẽ quia bona est lex si quis ea legitime utat: sciẽtes hoc quia lex iusto nõ est posita, sed iniustis & non subditis: impijs & peccatoribus: sceleratis & contaminatis: parricidis & matricidis: homicidis: fornicarijs: masculorum concubitoribus: plagiarijs: mẽdacibus & periuris: & si quid aliud sanæ doctrinæ aduersatur: quæ est secundum euangelium gloriæ beati dei quod creditum est mihi. Gratias ago ei qui me cõfortauit in Christo Iesu domĩo nostro: quia fidelẽ me existimauit ponens in ministerio. Qui prius blasphemus fui & persecutor & cõtumelioſus: sed misericordiã dei cõsecutus sum: quia ignorans feci in incredulitate. Superabũdauit aũt gratia domini nostri cũ fide & dilectiõe quæ est in Christo Iesu. Fidelis sermo & oẽmi acceptiõe dignus: qa Christus Iesus uenit in hũc mundum

κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ. ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἠλεήθην, ἵνα ἐν ἐμοὶ πρώτῳ ἐνδείξηται Ἰησοῦς Χριστὸς τὴν ἅπασαν μακροθυμίαν πρὸς ὑποτύπωσιν τῶν μελλόντων πιστεύειν ἐπ' αὐτῷ εἰς ζωὴν αἰώνιον. τῷ δὲ βασιλεῖ τῶν αἰώνων ἀφθάρτῳ, ἀοράτῳ, μόνῳ σοφῷ θεῷ τιμὴ, δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν. ταύτην τὴν παραγγελίαν παρατίθεμαί σοι τέκνον Τιμόθεε, κατὰ τὰς προαγούσας ἐπί σε προφητείας, ἵνα στρατεύῃ ἐν αὐταῖς τὴν καλὴν στρατείαν, ἔχων πίστιν καὶ ἀγαθὴν συνείδησιν ἣν τινες ἀπωσάμενοι περὶ τὴν πίστιν ἐναυάγησαν, ὧν ἐστιν ὑμέναιος καὶ ἀλέξανδρος, οὓς παρέδωκα τῷ σατανᾷ, ἵνα παιδευθῶσι μὴ βλασφημεῖν.

Παρακαλῶ οὖν, πρῶτον πάντων ποιεῖσθαι δεήσεις, προσευχὰς, ἐντεύξεις, εὐχαριστίας ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων, ὑπὲρ βασιλέων, καὶ πάντων τῶν ἐν ὑπεροχῇ ὄντων, ἵνα ἤρεμον καὶ ἡσύχιον βίον διάγωμεν ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι. τοῦτο γὰρ καλὸν καὶ ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ, ὃς πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν. εἷς γὰρ θεὸς, εἷς καὶ μεσίτης θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἄνθρωπος Χριστὸς Ἰησοῦς, ὁ δοὺς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντων, τὸ μαρτύριον καιροῖς ἰδίοις, εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ κῆρυξ καὶ ἀπόστολος, ἀλήθειαν λέγω ἐν Χριστῷ, οὐ ψεύδομαι, διδάσκαλος ἐθνῶν ἐν πίστει καὶ ἀληθείᾳ. Βούλομαι οὖν προσεύχεσθαι τοὺς ἄνδρας ἐν παντὶ τόπῳ, ἐπαίροντας ὁσίους χεῖρας χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμοῦ. ὡσαύτως καὶ τὰς γυναῖκας ἐν καταστολῇ κοσμίῳ, μετὰ αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης κοσμεῖν ἑαυτὰς, μὴ ἐν πλέγμασιν, ἢ χρυσῷ, ἢ μαργαρίταις, ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ, ἀλλ' ὃ πρέπει γυναιξὶν, ἐπαγγελλομέναις θεοσέβειαν δι' ἔργων ἀγαθῶν. γυνὴ ἐν ἡσυχίᾳ μανθανέτω ἐν πάσῃ ὑποταγῇ. γυναικὶ δὲ διδάσκειν οὐκ ἐπιτρέπω, οὐδὲ αὐθεντεῖν ἀνδρὸς, ἀλλ' εἶναι ἐν ἡσυχίᾳ.

Adam

mundum, ut peccatores saluos faceret, quorũ primus sum ego. Verum ideo misericordiam sum adeptus, ut in me primo ostenderet Iesus Christus omnem clementiam ad exprimendũ exemplar ijs, qui crediturí essent in ipso, in uitã æternam. Regi aũt seculorum immortali, inuisibili, soli sapienti deo honor, gloria, in secula seculorũ, amẽ Hoc præceptum cõmendo tibi fili Timothee, iuxta prophetias quæ de te præcesserunt, ut milites in eis bonam militiam habens fidem & bonã conscientiã, qua repulsa nõ nulli circa fidem naufragiũ fecerũt quorũ de numero est Hymenæus & Alexander, quos tradidi satanæ ut discant non maledicere.

Adhortor igitur, ut ante omnia fiant deprecationes, obsecrationes interpellationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro regibus, & omnibus in eminentia constitutis, ut placidam ac quietã uitã degamus cum omĩ pietate & honestate. Nam hoc bonũ est & acceptum coram seruatore nostro deo, qui cunctos homines uult saluos fieri, & ad agnitionem ueritatis uenire. Vnus enim deus, unus etiam conciliator dei & hominũ, homo Christus Iesus, qui dedit semetipsum precium redemptionis pro omnibus, ut esset testimoniũ temporibus suis, in quod positus sum ego præco & apostolus. Veritatem dico in Christo, non mentior, doctor gentiũ cum fide & ueritate. Volo igitur orare uiros in omni loco stustollentes puras manus absq; ira & disceptatione. Cõsimiliter & mulieres in amictu modesto, cũ uerecũdia & castitate ornare semetipsas, nõ tortis crinibus aut auro, aut margaritis, aut uestitu sumptuoso, sed qd' decet mulieres, pfitentes pietatẽ per opera bona. Mulier in silentio discat cũ oĩ subiectione. Cæterũ mulieri docere nõ permitto, neq; autoritatem usurpare in uiros, sed esse in silẽtio

Adam

mũdum peccatores saluos facere: quorum primus ego sum. Sed ideo misericordiã cõsecutus sum: ut in me primo ostẽderet Christus Iesus omnem patientiã ad informationẽ eorum qui credituri sunt illi in uitam æternam. Regi autẽ seculorũ immortali, inuisibili: soli deo honor & gloria in secula seculorum amen. Hoc præceptum commẽdo tibi fili Timothee secundũ præcedentes in te prophetias: ut milites in illis bonã militiam habens fidem & bonã cõscientiam. Quã quidã repellentes circa fidem naufragauerunt: ex quibus est Hymeneus & Alexãder: quos tradidi sathanæ: ut discant nõ blasphemare. Obsecro igitur primũ omniũ fieri obsecratiões oratiões: postulationes: gratiarũactiões: pro omnibus hominibus: pro regibus & omnibus qui in sublimitate cõstituti sunt: ut quietam & tranquillam uitam agamus in omni pietate & castitate. Hoc enim bonum est & acceptũ corã saluatore nostro deo: qui omnes homines uult saluos fieri: & ad agnitionẽ ueritatis uenire. Vnus enim deus: unus & mediator dei & hominum, homo Christus Iesus: qui dedit redemptionẽ semetipsum pro omnibus. Cuius testimoniũ temporibus suis cõfirmatum est: in quo positus sum ego prædicator & apostolus. Veritatẽ dico, nõ mẽtior, doctor gentiũ in fide & ueritate. Volo ergo uiros orare in omni loco: leuãtes puras manus sine ira & disceptatiõe. Similiter & mulieres in habitu ornato cũ uerecũdia & sobrietate ornãtes se: & nõ in tortis crinib⁹ aut auro aut margaritis uel ueste præciosa: sed qd' decet mulieres, pmittentes pietatẽ per opera bona. Mulier in silẽtio discat cũ oĩ subiectiõe. Docere aũt mulieri nõ pmitto, neq; dñari in uirũ, sed esse in silentio.

Adam

II.

Ἀδὰμ γὰρ πρῶτος ἐπλάσθη, εἶτα εὔα, καὶ Ἀδὰμ οὐκ ἠπατήθη, ἡ δὲ γυνὴ ἀπατηθεῖσα ἐν παραβάσει γέγονε· σωθήσεται δὲ διὰ τῆς τεκνογονίας ἐὰν μείνωσιν ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ καὶ ἁγιασμῷ μετὰ σωφροσύνης.

Πιστὸς ὁ λόγος. εἴ τις ἐπισκοπῆς ὀρέγεται, καλοῦ ἔργου ἐπιθυμεῖ· δεῖ οὖν τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίλημπτον εἶναι, μιᾶς γυναικὸς ἄνδρα, νηφάλιον, σώφρονα, κόσμιον, φιλόξενον, διδακτικόν, μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, ἀλλ' ἐπιεικῆ, ἄμαχον, ἀφιλάργυρον, τοῦ ἰδίου οἴκου καλῶς προϊστάμενον, τέκνα ἔχοντα ἐν ὑποταγῇ μετὰ πάσης σεμνότητος. Εἰδέ τις τοῦ ἰδίου οἴκου προστῆναι οὐκ οἶδε, πῶς ἐκκλησίας θεοῦ ἐπιμελήσεται; Μὴ νεόφυτον, ἵνα μὴ τυφωθεὶς εἰς κρῖμα ἐμπέσῃ τοῦ διαβόλου. δεῖ δὲ αὐτὸν καὶ μαρτυρίαν καλὴν ἔχειν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν, ἵνα μὴ εἰς ὀνειδισμὸν ἐμπέσῃ καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου. διακόνους ὡσαύτως σεμνούς, μὴ δίλογους, μὴ οἴνῳ πολλῷ προσέχοντας, μὴ αἰσχροκερδεῖς, ἔχοντας τὸ μυστήριον τῆς πίστεως ἐν καθαρᾷ συνειδήσει. καὶ οὗτοι δὲ δοκιμαζέσθωσαν πρῶτον, εἶτα διακονείτωσαν, ἀνέγκλητοι ὄντες. γυναῖκας ὡσαύτως σεμνάς, μὴ διαβόλους, νηφαλίους, πιστὰς ἐν πᾶσι. διάκονοι ἔστωσαν μιᾶς γυναικὸς ἄνδρες, τέκνων καλῶς προϊστάμενοι, καὶ τῶν ἰδίων οἴκων. οἱ γὰρ καλῶς διακονήσαντες, βαθμὸν ἑαυτοῖς καλὸν περιποιοῦνται, καὶ πολλὴν παῤῥησίαν ἐν πίστει τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Ταῦτά σοι γράφω, ἐλπίζων ἐλθεῖν πρός σε τάχιον. ἐὰν δὲ βραδύνω, ἵνα εἰδῇς πῶς δεῖ ἐν οἴκῳ θεοῦ ἀναστρέφεσθαι, ἥτις ἐστὶν ἐκκλησία θεοῦ ζῶντος, στῦλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας, καὶ ὁμολογουμένως μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον. Θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί, ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι, ὤφθη ἀγγέλοις, ἐκηρύχθη ἔθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ, ἀνελήφθη ἐν δόξῃ.

Τὸ δὲ πνεῦμα ῥητῶς λέγει, ὅτι ἐν ὑστέροις καιροῖς ἀποστήσονταί τινες τῆς πίστεως,

Adam em̃ prior formatus est, deinde Eua, & Adam non fuit deceptus, sed mulier seducta obnoxia facta est trãsgressioni, salua tamen fiet per generationẽ liberorũ, si mãserint in fide ac dilectiõe & sanctificatione cũ castitate. Indubitatus sermo. Si quis episcopi munus appetit, honestũ opus desiderat. Oportet igitur episcopũ irreprehẽsibilem esse, unius uxoris maritũ, uigilantem, sobriũ, modestũ, hospitalem, aptũ ad docendũ, non uinolentum, nõ percussorẽ, nõ turpiter lucri cupidũ, sed æquũ, alienũ à pugnis, alienũ ab auaritia, qui suæ domui bene præsit, q̃ liberos habeat in subiectiõe cũ omi reuerẽtia. Q̃ si quis propriæ domui præesse nõ nouit, quomodo ecclesiã dei curabit? Nõ nouitiũ, ne inflatus in condemnationẽ incidat calũniatoris. Oportet aũt illum & bonũ habere testimoniũ ab extraneis, ne in probrum incidat, & laqueũ calumniatoris. Ministros itidem cõpositos, nõ bilingues, nõ multo uino deditos, nõ turpiter lucri auidos, tenẽtes mysteriũ fidei cum pura cõscientia. atq; hi probent̃ prius, deinde ministrẽt sic, ut nemo possit illos criminari. Vxores similiter modestas, nõ calũniosas, sobrias, fidas in omĩbus. Diaconi sint uni⁹ uxoris mariti, qui liberis recte præsint & propriis familiis. Nam qui bene ministrauerint, gradũ sibi bonum acquirunt: & multã libertatẽ in fide, quæ est in Christo Iesu. Hæc tibi scribo, sperans fore, ut ueniã ad te cito. Quod si tardius uenero, ut noris quomodo oporteat in domo dei uersari, quæ est ecclesia dei uiuẽtis, colũna & stabilimentũ ueritatis. Et citra cõtrouersiã magnũ est pietatis mysteriũ. Deus manifestatus est in carne, iustificatus est in spũ, uisus est angelis, prædicatus est gentibus, fides illi habita est in mũdo, recept⁹ est in gloria. Spũs aũt certo loquit̃, q̃ in posterioribus temporibus discisc̃et quidam à fide,

Adam enim primus formatus est, deinde Eua. Et Adã nõ est seductus: mulier aũt seducta in præuaricatione fuit. Saluabit̃ autẽ per filiorum generationẽ si permãserit in fide & dilectiõe: & sanctificatiõe cum sobrietate.

Fidelis sermo. Si quis episcopatũ desiderat, bonum opus desiderat. Oportet em̃ episcopum irreprehensibilẽ esse, unius uxoris uirum, sobrium, ornatũ, prudentem, pudicũ, hospitalẽ, doctorẽ, nõ uinolentũ, nõ percussorem: sed modestũ, nõ litigiosum, nõ cupidũ: sed suæ domui bene præpositũ: filios habentẽ subditos cũ omi castitate. Si qs aũt domui suæ bene præesse nescit, quomodo ecclesiæ dei diligentiã habebit? Nõ neophytũ: ne in superbiã elatus in iudiciũ incidat diaboli. Oportet autem & illũ testimoniũ habere bonũ ab his qui foris sũt: ut nõ in opprobriũ incidat & in laqueũ diaboli. Diacones similiter pudicos: nõ bilingues: nõ multo uino deditos: nõ turpe lucrũ sectantes: habẽtes mysteriũ fidei in conscientia pura. Et hi aũt probentur primũ: & sic ministrent nullũ crimẽ habentes. Mulieres similiter pudicas: nõ detrahẽtes: sobrias: fideles in omĩb⁹. Diacones sint unius uxoris uiri: qui filiis suis bene præsint & suis domibus. Qui enĩ bñ ministrauerit, gradũ bonũ sibi acqrẽt: & multã fiduciã in fide quæ est in Christo Iesu. Hæc tibi scribo fili Timothee, sperans me uenire ad te cito. Si aũt tardauero, ut scias q̃modo oporteat te in domo dei cõuersari quæ est in ecclesia dei uiui, colũna & firmamẽtum ueritatis. Et manifeste magnũ est pietatis sacramẽtũ: q̃ manifestatũ est in carne, & iustificatũ est in spũ: apparuit angelis: prædicatũ est gẽtib⁹: creditũ est in mũdo: assũptũ est in gl̃ia. Spũs aũt manifeste dicit: q̃a in nouissimis tẽporib⁹ discedẽt quidã

III.

IIII.

a fide,

ϑῆ πίστεως, προσέχοντες πνεύμασι πλάνοις & διδασκαλίαις δαιμονίων, ἐν ὑποκρίσει ψευδολόγων κεκαυτηριασμένων τὴν ἰδίαν συνείδησιν, κωλυόντων γαμεῖν, ἀπέχεσθαι βρωμάτων, ἃ ὁ θεὸς ἔκτισεν, εἰς μετάλημψιν μετὰ εὐχαριστίας τοῖς πιστοῖς & ἐπεγνωκόσι τὴν ἀλήθειαν, ὅτι πᾶν κτίσμα θεοῦ καλόν, & οὐδὲν ἀπόβλητον, μετὰ εὐχαριστίας λαμβανόμενον. ἁγιάζεται γὰρ διὰ λόγου θεοῦ καὶ ἐντεύξεως. Ταῦτα ὑποτιθέμενος τοῖς ἀδελφοῖς, καλὸς ἔσῃ διάκονος Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐντρεφόμενος τοῖς λόγοις τῆς πίστεως, καὶ τῆς καλῆς διδασκαλίας, ᾗ παρηκολούθηκας. τοὺς δὲ βεβήλους καὶ γραώδεις μύθους παραιτοῦ, γύμναζε δὲ σεαυτὸν πρὸς εὐσέβειαν. ἡ γὰρ σωματικὴ γυμνασία πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος, ἡ δὲ εὐσέβεια πρὸς πάντα ὠφέλιμός ἐστιν, ἐπαγγελίαν ἔχουσα ζωῆς τῆς νῦν, καὶ τῆς μελλούσης. πιστὸς ὁ λόγος, & πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος. εἰς τοῦτο γὰρ & κοπιῶμεν & ὀνειδιζόμεθα, ὅτι ἠλπίκαμεν ἐπὶ θεῷ ζῶντι, ὅς ἐστι σωτὴρ πάντων ἀνθρώπων, μάλιστα πιστῶν. παράγγελλε ταῦτα & δίδασκε. μηδείς σου τῆς νεότητος καταφρονείτω, ἀλλὰ τύπος γίνου τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πνεύματι, ἐν πίστει, ἐν ἁγνείᾳ. ἕως ἔρχομαι, πρόσεχε τῇ ἀναγνώσει, τῇ παρακλήσει, τῇ διδασκαλίᾳ. μὴ ἀμέλει τοῦ ἐν σοὶ χαρίσματος, ὃ ἐδόθη σοι διὰ προφητείας μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου. ταῦτα μελέτα, ἐν τούτοις ἴσθι, ἵνα σου ἡ προκοπὴ φανερὰ ᾖ ἐν πᾶσιν. ἔπεχε σεαυτῷ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ. ἐπίμενε αὐτοῖς. τοῦτο γὰρ ποιῶν, καὶ σεαυτὸν σώσεις, & τοὺς ἀκούοντάς σου. πρεσβυτέρῳ μὴ ἐπιπλήξῃς, ἀλλὰ παρακάλει ὡς πατέρα, νεωτέρους ὡς ἀδελφούς, πρεσβυτέρας ὡς μητέρας, νεωτέρας ὡς ἀδελφὰς ἐν πάσῃ ἁγνείᾳ. Χήρας τίμα, τὰς ὄντως χήρας. Εἴ δέ τις χήρα τέκνα ἢ ἔκγονα ἔχει, μανθανέτωσαν πρῶτον τὸν ἴδιον οἶκον εὐσεβεῖν,

à fide, attendentes ſpiritibus impoſtoribus, ac doctrinis dæmoniorũ per ſimulationẽ falſiloquorũ, cauterio notatam habentiũ conſcientiam, prohibentiũ contrahere matrimoniũ, iubentiũ abſtinere à cibis, quos deus creauit ad ſumendum cum gratiarum actione fidelibus, & iis qui cognouerũt ueritatẽ quod quicquid creauit deus, bonũ ſit: & nihil reiiciendũ, ſi cum gratiarum actione ſumatur. Sanctificatẽ enim per ſermonẽ dei, ac precationem. De his, ſi commonefeceris fratres, bonus eris miniſter Ieſu Chriſti, enutritus in ſermonibus fidei, bonæq; doctrinæ, quã uſque ſecutus es. Cæterũ prophanas & aniles fabulas reiice, quin potius exerce temetipſum ad pietatẽ. Nã corporalis exercitatio, paululũ habet utilitatis: at pietas ad omnia utilis eſt, ut quæ promiſſiones habeat uitæ præſentis ac futuræ. Indubitatꝰ ſermo dignusq;, qui omnibus modis approbetẽ. Nam in hoc & laboramus & probris afficimur, quod ſpem fixã habemus in deo uiuente, qui eſt ſeruator omniũ hominũ maxime fideliũ. Præcipe hæc & doce. Nemo tuã iuuentutẽ deſpiciat, ſed eſto forma fideliũ in ſermone, in conuerſatione, in dilectione, in ſpiritu, in fide, in puritate. Donec uenero attende lectioni, exhortationi, doctrinæ. Ne neglexeris qd in te eſt donũ, quod datum eſt tibi per prophetiam cum impoſitione manuũ, autoritate ſacerdotij. Hæc exerce, in his eſto, ut tuus ꝓfectus manifeſtus ſit in omnibus. Attende tibiipſi & doctrinæ, perſiſte in his. Nam id ſi feceris, teipſum ſeruabis, & eos qui te audierint.

Seniorẽ ne ſæuius obiurges, ſed adhortare ut patrem, iuniores ut fratres, mulieres natu grandiores ut matres, iuniores ut ſorores cum omni caſtitate. uiduas honora, quæ uere uiduæ ſunt. Quod ſi qua uidua liberos aut nepotes habet, diſcant primũ propriam domũ pie tractare,

a fide, attẽdentes ſpiritibus erroris & doctrinis dæmoniorum in hypocriſi: loquẽtium mendacium, & cauteriatam habentiũ ſuam conſcientiam, prohibentiũ nubere: abſtinere a cibis quos deus creauit ad percipiẽdũ cum gratiarũ actione fidelibus: & his qui cognouerũt ueritatem: Quia omis creatura dei bona eſt, & nihil reiiciẽdum quod cũ gratiarũ actione percipitur. Sanctificatur enim per uerbũ dei & orationem. Hæc proponẽs fratribus bonus eris miniſter Chriſti Ieſu, enutritus uerbis fidei & bonæ doctrinæ quam aſſecutus es. Ineptas autẽ & aniles fabulas deuita. Exerce autẽ teipſum ad pietatẽ: Nam corporalis exercitatio ad modicũ utilis eſt. Pietas autẽ ad omnia utilis eſt: promiſſionem habens uitæ quæ nũc eſt & futuræ. Fidelis ſermo & omni acceptione dignus. In hoc enim laboramus & maledicimur, quia ſperamꝰ in deum uiuum, qui eſt ſaluator omnium hominum, maxime fideliũ. Præcipe hæc & doce. Nemo adoleſcẽtiam tuam contẽnat: ſed exemplum eſto fideliũ in uerbo: in conuerſatione: in charitate: in fide: in caſtitate. Dum uenio attẽde lectioni, exhortationi & doctrinæ. Noli negligere gratiã quæ in te eſt: quæ data eſt tibi per ꝓphetiam cum impoſitione manuum præſbyteri. Hæc meditare, in his eſto: ut profectus tuus manifeſtus ſit omnibus. Attende enim tibi & doctrinæ: inſta in illis. Hoc eñ faciens: & teipſum ſaluum facies: & eos qui te audiunt.

Seniorem ne increpa- V.
ueris, ſed obſecra ut patrẽ. Iuuenes ut fratres: anus ut matres: iuuenculas ut ſorores in omni caſtitate. Viduas honora quæ uere uiduæ ſunt. Si qua aũt uidua filios aut nepotes habet, diſcat primum domum ſuam regere:

σεβῆμ, & ἀμοιβὰς ἀποδιδόναι τοῖς προγόνοις. τοῦτο γάρ ἐστι καλὸν καὶ ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. ἡ δὲ ὄντως χήρα καὶ μεμονωμένη, ἤλπικεν ἐπὶ τὸν θεὸν, καὶ προσμένει ταῖς δεήσεσι, καὶ ταῖς προσευχαῖς νυκτὸς & ἡμέρας. ἡ δὲ σπαταλῶσα, ζῶσα τέθνηκεν. καὶ ταῦτα παράγγελλε, ἵνα ἀνεπίλημπτοι ὦσιν. εἰ δέ τις τῶν ἰδίων & μάλιστα τῶν οἰκείων οὐ προνοεῖ, τὴν πίστιν ἤρνηται, καὶ ἔστιν ἀπίστου χείρων. χήρα καταλεγέσθω, μὴ ἔλαττον ἐτῶν ἑξήκοντα, γεγονυῖα ἑνὸς ἀνδρὸς γυνή, ἐν ἔργοις καλοῖς μαρτυρουμένη, εἰ ἐτεκνοτρόφησεν, εἰ ἐξενοδόχησεν, εἰ ἁγίων πόδας ἔνιψεν, εἰ θλιβομένοις ἐπήρκεσεν, εἰ παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ ἐπηκολούθησεν. νεωτέρας δὲ χήρας παραιτοῦ. ὅταν γὰρ καταστρηνιάσωσι τοῦ Χριστοῦ, γαμεῖν θέλουσιν, ἔχουσαι κρῖμα, ὅτι τὴν πρώτην πίστιν ἠθέτησαν. ἅμα δὲ καὶ ἀργαὶ μανθάνουσι περιέρχόμεναι τὰς οἰκίας. οὐ μόνον δὲ ἀργαί, ἀλλὰ καὶ φλύαροι & περίεργοι, λαλοῦσαι τὰ μὴ δέοντα. βούλομαι οὖν νεωτέρας γαμεῖν, τεκνογονεῖν, οἰκοδεσποτεῖν, μηδεμίαν ἀφορμὴν διδόναι τῷ ἀντικειμένῳ λοιδορίας χάριν. ἤδη γάρ τινες ἐξετράπησαν ὀπίσω τοῦ σατανᾶ. εἴ τις πιστὸς, ἢ πιστὴ ἔχει χήρας. ἐπαρκείτω αὐταῖς, καὶ μὴ βαρείσθω ἡ ἐκκλησία, ἵνα ταῖς ὄντως χήραις ἐπαρκέσῃ. οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι, διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν, μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ. λέγει γὰρ ἡ γραφή, βοῦν ἀλοῶντα οὐ φιμώσεις. & ἄξιος ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ. κατὰ πρεσβυτέρου κατηγορίαν μὴ παραδέχου, ἐκτὸς εἰ μὴ ἐπὶ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων. τοὺς ἁμαρτάνοντας ἐνώπιον πάντων ἔλεγχε, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον ἔχωσι. διαμαρτύρομαι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ & τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων, ἵνα ταῦτα φυλάξῃς χωρὶς προκρίματος, μηδὲν ποιῶν κατὰ πρόσκλισιν. χεῖρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει, μηδὲ κοινώνει ἁμαρτίαις

tractare, & uicem rependere maioribus. Hoc enim est honestū & acceptum corā deo. Porrò quæ uere uidua est ac desolata, sperat in deo, & perseuerat in obsecrationibus ac precationibus noctu dieq;. Porrò quæ in delitijs uersatur, ea uiuens mortua est. Et hæc præcipe, ut irreprehēsibiles sint. Si quis autē suorū & maxime domesticorū curam nō habet, fidē negauit: & est infideli deterior. Vidua eligat nō minus sexaginta annorū, quæ fuerit unius uiri uxor, in operibus bonis hominum testimonio cōprobata, si filios educauit, si fuit hospitalis, si sanctorum pedes lauit, si afflictis subministrauit, si in omni opere bono fuit assidua. Porrò iuniores uiduas reijce. cum enim lasciuire cœperint aduersus Christū, nubere uolunt, habentes condemnationem, quod primam fidem reiecerint: simul autē & ociosæ discunt circūire domos. Imò non solū ociosæ, uerū etiā garrulæ & curiosæ, loquentes quæ nō oportet. Volo igitur iuniores nubere, liberos gignere, domū administrare, nullam occasionem dare aduersario, ut habeat maledicendi causam. Iam enim nōnullæ defluxerunt, secutæ satanā. Quod si quis fidelis, aut si qua fidelis habet uiduas, suppeditet illis, & non oneretur ecclesia: ut ijs quæ uere uiduæ sunt, suppetat. Qui bene præsunt presbyteri, duplici honore digni habeantur: maxime ij, qui laborant in sermone & doctrina. Dicit enī scriptura: Boui triturāti nō obligabis os. Et: Dignus est operarius mercede sua. Aduersus presbyterū accusationem ne admiseris, nisi sub duobus aut tribus testib⁹. Eos qui peccant, coram omnibus argue, ut & cæteri timorem habeant. Obtestor in conspectu dei & domini Iesu Christi & electorum angelorū, ut hæc serues sine præcipitatione iudicij, nihil faciens iuxta propensionem animi. Manus cito ne cui imponas, neque communices peccatis

regere: & mutuā uicē reddere parentibus. Hoc enim acceptū est corā deo. Quæ autem uere uidua est & desolata, speret in deū: & instet obsecratiōibus & oratiōib⁹ nocte ac die. Nam quæ in delitijs est uiuēs, mortua est. Et hoc præcipe ut irreprehēsibiles sint. Si quis autē suorū & maxime domesticorū curam nō habet, fidē negauit: & est infideli deterior. Vidua eligat nō minus sexaginta annorū, quæ fuerit unius uiri uxor, in operibus bonis testimoniū habēs: si filios educauit: si hospitio recepit: si sanctorum pedes lauit: si tribulationē patientibus subministrauit: si oīne opus bonū subsecuta est. Adolescentiores autem uiduas deuita. Cū enim luxuriatæ fuerint in Christo nubere uolunt, habētes dānationē: quia primā fidē irritā fecerūt. Simul autē & ociose discūt circumire domos: nō solū ociose, sed & uerbose & curiose loquentes quæ nō oportet. Volo aūt iuniores nubere: filios procreare: matresfamilias esse: nullam occasionē dare aduersario maledicti gratia. Iam enim quedam cōuersæ sunt retro post sathanā. Si quis fidelis habet uiduas, submi nistret illis ut non grauetur ecclesia: ut his quæ ueræ uiduæ sunt, sufficiat. Qui bene præsunt presbyteri, duplici honore digni habeantur: maxime qui laborāt in uerbo & doctrina. Dicit enī scriptura: Nō infrænabis os boui triturāti: & dignus est operarius mercede sua. Aduersus præsbyterum accusationē noli recipere, nisi sub duobus aūt tribus testibus. Peccantes coram omnibus argue: ut & cæteri timorē habeant. Testor coram deo & Christo Iesu & electis angelis eius, ut hæc custodias sine præiudicio: nihil faciēs in alterā partē declinādo. Manus cito nemini imposueris: neq; cōmunicaueris peccatis

τίαις ἀλλοτρίαις. σεαυτὸν ἁγνὸν τήρει. μηκέτι ὑδροποτεῖ, ἀλλ' οἴνῳ ὀλίγῳ χρῶ διὰ τὸν στόμαχόν σου, καὶ τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας. ἔνιων ἀνθρώπων αἱ ἁμαρτίαι πρόδηλοί εἰσι, προάγουσαι εἰς κρίσιν, τισὶ δὲ καὶ ἐπακολουθοῦσιν. ὡσαύτως καὶ τὰ καλὰ ἔργα πρόδηλά ἐστι, καὶ τὰ ἄλλως ἔχοντα, κρυβῆναι οὐ δύναται. Ὅσοι εἰσὶν ὑπὸ ζυγὸν δοῦλοι, τοὺς ἰδίους δεσπότας πάσης τιμῆς ἀξίους ἡγείσθωσαν, ἵνα μὴ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ καὶ ἡ διδασκαλία βλασφημῆται. οἱ δὲ πιστοὺς ἔχοντες δεσπότας, μὴ καταφρονείτωσαν, ὅτι ἀδελφοί εἰσιν, ἀλλὰ μᾶλλον δουλευέτωσαν, ὅτι πιστοί εἰσι καὶ ἀγαπητοί, οἱ τῆς εὐεργεσίας ἀντιλαμβανόμενοι. ταῦτα δίδασκε καὶ παρακάλει. εἴ τις ἑτεροδιδασκαλεῖ, καὶ μὴ προσέρχεται ὑγιαίνουσι λόγοις τοῖς τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῇ κατ' εὐσέβειαν διδασκαλίᾳ, τετύφωται, μηδὲν ἐπιστάμενος, ἀλλὰ νοσῶν περὶ ζητήσεις καὶ λογομαχίας, ἐξ ὧν γίνεται φθόνος, ἔρις, βλασφημίαι, ὑπόνοιαι πονηραί, παραδιαπαρατριβαὶ διεφθαρμένων ἀνθρώπων τὸν νοῦν, καὶ ἀπεστερημένων τῆς ἀληθείας νομιζόντων πορισμὸν εἶναι τὴν εὐσέβειαν. ἀφίστασο ἀπὸ τῶν τοιούτων. ἔστι δὲ πορισμὸς μέγας ἡ εὐσέβεια μετὰ αὐταρκείας. οὐδὲν γὰρ εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον, δῆλον ὅτι οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι δυνάμεθα, ἔχοντες δὲ διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα. οἱ δὲ βουλόμενοι πλουτεῖν, ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμὸν καὶ παγίδα, καὶ ἐπιθυμίας πολλὰς ἀνοήτους καὶ βλαβερὰς, αἵτινες βυθίζουσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς ὄλεθρον, καὶ ἀπώλειαν. ῥίζα γὰρ πάντων τῶν κακῶν ἐστὶν ἡ φιλαργυρία, ἧς τινες ὀρεγόμενοι, ἀπεπλανήθησαν ἀπὸ τῆς πίστεως, καὶ ἑαυτοὺς περιέπειραν ὀδύναις πολλαῖς. Σὺ δὲ ὦ ἄνθρωπε τοῦ θεοῦ, ταῦτα φεῦγε. δίωκε δὲ δικαιοσύνην, εὐσέβειαν, πίστιν, ἀγάπην, ὑπομονὴν, πραότητα. ἀγωνίζου τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως, ἐπιλαβοῦ

catis alienis. Temetipsum purum serua. Ne posthac bibas aquã, sed uino paululo utere propter stomachum tuum, & crebras tuas infirmitates. Quorũdam hominum peccata ante manifesta sunt, præcedentia ad iudicium, quosdam uero & subsequuntur. Cõsimiliter & bona opera ante manifesta sunt, et ea quæ secus habẽt, occultari non possunt. Quicũq; sub iugo sunt serui, suos dominos omni honore dignos ducant, ne nomẽ dei & doctrina male audiat. Qui uero fideles habẽt dominos, ne cõtemnãt, quod fratres sint, sed magis inseruiant, quod fideles sint ac dilecti, qui beneficentiæ participes sunt. Hæc doce & exhortare. Si quis diuersam sequitur doctrinam, & nõ accedit sanis sermonibus domini nostri Iesu Christi, & ei quæ secundum pietatẽ est doctrinæ, is inflatus est, nihil sciens, sed insaniẽs circa quæstiones ac disputationũ pugnas, ex quibus nascitur inuidia, contentio, maledicentia, suspiciones malæ, superuacaneæ conflictationes hominum mente corruptorum, & quibus adẽpta est ueritas, qui existimant quæstum esse pietatem. Seiungere ab ijs qui eiusmodi sunt. Est autem quæstus magnus, pietas cum animo sua sorte cõtento. Nihil enim intulimus in mundum, uidelicet nec efferre quicquã possumus: sed habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti erimus. Cæterum qui uolunt ditescere, incidunt in tentationem, & laqueum & cupiditates multas, stultas, ac noxias, quæ demergunt homines in exitium & interitum. Siquidem radix omnium malorum est studium pecuniæ, quam quidam dum appetunt, aberrauerunt à fide, & seipsos implicuerunt doloribus multis. Tu uero homo dei, ista fuge: sectare autem iusticiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, mansuetudinẽ. Certa bonum certamen fidei: apprehende

catis alienis. Teipsum castũ custodi. Noli adhuc aquã bibere, sed modico uino ũtere propter stomachum tuum, & frequẽtes tuas infirmitates. Quorundã hominũm peccata manifesta sunt præcedẽtia ad iudiciũ: quorundam autẽ & subsequuntur. Similiter & facta bona manifesta sunt: & quæ aliter se habent, abscondi non possunt.

Quicunq; sunt sub iugo VI.
serui, dominos suos omni honore dignos arbitrẽtur: ne nomẽ domini & doctrina blasphemetur. Qui aũt fideles habẽt dominos, non cõtemnãt: quia fratres sunt: sed magis seruiant: quia fideles sunt & dilecti: quia beneficij participes sunt. Hæc doce & exhortare. Si quis aliter docet, & nõ acquiescit sanis sermõibus domini nostri Iesu Christi: & ei quæ secundũ pietatẽ est doctrinæ, superbus est, nihil sciẽs: sed languens circa quæstiões & pugnas uerborũ, ex quibus oriuntur inuidiæ, contẽtiones, blasphemiæ, suspitiões malæ, conflictatiões hominum mente corruptorũ: & qui a ueritate priuati sunt, existimãtium quæstum esse pietatem. Est autem quæstus magnus pietas cũ sufficientia. Nihil enim intulimus in hũc mundũ: Haud dubium, quia nec auferre quid possumus. Habentes autem alimẽta & quibus tegamur: his contenti simus. Nam qui uolũt diuites fieri, incidunt in tentationẽ & in laqueũ diaboli, & desideria multa & inutilia & nociua, quæ mergunt homines in interitum & perditionẽ. Radix enim omniũ malorũ est cupiditas: quã quidam appetentes errauerunt a fide & inseruerunt se doloribus multis. Tu aũtem o homo dei hæc fuge. Sectare uero iusticiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, mansuetudinem. Certa bonũ certamen fidei: apprehende

θοῦ τ ἀιωνίου ζωῆς, εἰς ἣν ἐκλήθης καὶ ὡμολόγησας τὴν καλὴν ὁμολογίαν ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων. Παραγγέλλω σοι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ τοῦ ζωοποιοῦντος τὰ πάντα, καὶ χριστοῦ Ιησοῦ, τοῦ μαρτυρήσαντος ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου τὴν καλὴν ὁμολογίαν, τηρῆσαί σε τὴν ἐντολὴν ἄσπιλον, ἀνεπίλημπτον, μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ χριστοῦ, ἣν καιροῖς ἰδίοις δείξει ὁ μακάριος καὶ μόνος δυνάστης, ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων, καὶ κύριος τῶν κυριευόντων, ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον, ὃν εἶδεν οὐδεὶς ἀνθρώπων, οὐδὲ ἰδεῖν δύναται, ᾧ τιμὴ καὶ κράτος αἰώνιον ἀμήν. Τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι παράγγελλε, μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μηδὲ ἠλπικέναι ἐπὶ πλούτου ἀδηλότητι, ἀλλ' ἐν τῷ θεῷ τῷ ζῶντι τῷ παρέχοντι ἡμῖν πλουσίως πάντα εἰς ἀπόλαυσιν, ἀγαθοεργεῖν, πλουτεῖν ἐν ἔργοις καλοῖς, εὐμεταδότους εἶναι, κοινωνικούς, ἀποθησαυρίζοντας ἑαυτοῖς θεμέλιον καλὸν εἰς τὸ μέλλον, ἵνα ἐπιλάβωνται τῆς αἰωνίου ζωῆς. Ὦ Τιμόθεε τὴν παραθήκην φύλαξον, ἐκτρεπόμενος τὰς βεβήλους κενοφωνίας, καὶ ἀντιθέσεις τῆς ψευδωνύμου γνώσεως, ἣν τινες ἐπαγγελλόμενοι, περὶ τὴν πίστιν ἠστόχησαν. Ἡ χάρις μετὰ σοῦ. Ἀμήν.

Ἐγράφη ἀπὸ Λαοδικείας, ἥτις ἐστὶ μητρόπολις Φρυγίας Πακατιανῆς.

ERASMVS.

prehende uitam æternã, ad quam & uocatus es, & professus es bonam professionem coram multis testibus. Præcipio tibi in conspectu dei, qui uiuificat omnia, & Iesu Christi, qui testatam fecit sub Pontio Pilato bonam professionẽ, ut serues præceptum, immaculatus, irreprehensibilis, usq; ad apparitionem dñi nostri Iesu Christi, quam temporibus suis ostensurus est ille beatus & solus princeps, rex regnantium, & dominus dominantium, qui solus habet immortalitatem, lucem habitans inaccessam, quem uidit nemo hominũ, neque uidere potest, cui honor & imperium sempiternũ, amẽ. His qui diuites sunt in præsenti seculo præcipe, ne elato sint animo, neq; spem ponant in diuitijs incertis, sed in deo uiuente: qui præbet nobis omnia affatim ad fruendũ, ut bene faciant, ut diuites sint operibus bonis, ut faciles sint ad impartiendũ, libenter cõmunicantes, recondentes sibijpsis fundamentũ bonũ in posterũ, ut apprehendant æternã uitã. O Timothee depositũ serua, deuitans prophanas uocũ inanitates, & oppositiones falsõ nominatæ scientiæ, quam nõnulli profitentes, circa fidem aberrauerunt. Gratia sit tecum. Amen.

Missa fuit ex Laodicea, quæ est metropolis Phrigiæ Pacatianæ.

VVLG. EDITIO.

prehende uitam æternã: in qua uocatus es, & cõfessus bonam cõfessionem coram multis testibus. Precipio tibi coram deo qui uiuificat omnia: & Christo Iesu qui testimoniũ reddidit sub põtio Pilato bonam confessionem: ut serues mandatũ sine macula irreprehensibile usq; in aduentũ domini nostri Iesu Christi: quem suis temporibus ostendet beatus, & solus potens, rex regum, & dominus dominantiũ: qui solus habet immortalitatem: & lucem habitat inaccessibilem: quem nullus hominum uidit: sed nec uidere potest: cui est honor & imperium sempiternum: Amen. Diuitibus huius seculi præcipe non sublime sapere: neq; sperare in incerto diuitiarum, sed in deo uiuo qui præstat nobis omnia abunde ad fruendũ bene agere: diuites fieri in operibus bonis, facile tribuere, communicare, thesaurizare sibi fundamentum bonũ in futurum: ut apprehendant ueram uitã. O Timothee depositum custodi, deuitans prophanas uocũ nouitates & oppositiones falsi nominis scientiæ: quam quidam promittentes circa fidem exciderunt. Gratia tecum: Amen.

FINIS.

ΑΥΤΙΚΑ ἐπιστέλλει πάλιν ἀπὸ Ῥώμης. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. ἐπαναπαυομένου τῷ παύλῳ καταλιφθέντων αὐτῷ, βουλόμενος αὐτὸς ὁ ἀπόστολος ἐλθεῖν ταχέως πρὸς αὐτὸν, γράφει τῷ ἐπιστολῇ. καὶ πρῶτον μὲν σημαίνει ἑαυτὸν μνημονεύειν αὐτοῦ τε τῆς εὐλαβείας, καὶ τῆς τῶν προγόνων αὐτοῦ πίστεως. ἔπειτα δὲ κλῶν, ὅτι οἱ ἀπὸ ἀσίας, ὧν ἐστὶ φύγελλος καὶ ἑρμογένης, ἀπεγράφησαν αὐτὸν, ὀρῶντες αὐτὸν τὰς ἁλύσεις. μόνῳ δὲ ὀνησιφόρῳ μαρτυρεῖ πρόσωπον, καὶ τοῦτον ἀπὸ ἑξαπλοῦντα εἰς τὴν ῥώμην, καὶ προσμείναντα αὐτῷ. παραγέλλει δὲ αὐτὸν παραστῆσαι τὰς μωρὰς ζητήσεις, διὰ τὸ ἐξ αὐτῶν γεννᾶσθαι μάχας. καὶ γὰρ ὑμέναιος καὶ φιλητὸς οὕτως ἐκτραπέντες, παρέβησαν τὴν ἀλήθειαν, λέγοντες τὴν ἀνάστασιν ἤδη γεγονέναι, καὶ τινὰς ἀνατρέπουσι. μᾶλλον οὖν παραινεῖ αὐτῷ προσέχειν ἑαυτῷ, καὶ τῇ διδασκαλίᾳ, καὶ εἶναι μετὰ, ὅτι ὧν ἐχάρις καιροῖς ἔσονται οἱ ἄνθρωποι φίλαυτοι, καὶ φιλήδονοι μᾶλλον ἢ φιλόθεοι. προβλέποντα δὲ ταῦτα, ἀσφαλίζεσθαι τοὺς λαοὺς, μή τις ἐξ αὐτῶν ἀπατηθῇ, καὶ εἰς τὰ ἤθη, καὶ εἰς τὴν τῆς διδασκαλίας ἀκρίβειαν πολλὰ προσεφάμιλλον αὐτὸν, καὶ σημάνας τὸν καιρὸν τῆς ἀναλύσεως αὐτοῦ ἐγγίζειν, καὶ μέλλειν παρεῖναι καὶ μαρτυρεῖν, ἐνεπίλαρ αὐτῷ ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν ταχέως, κομίζοντα τὸν φαιλόνην καὶ τὰ βιβλία. παραινεσε δὲ αὐτῷ ἀλέξανδρον τὸν χαλκέα φυλάττεσθαι, ὡς πολλὰ κακὰ ἐνδειξάμενον αὐτῷ, καὶ οὕτως πλεῖν τὴν ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM AD TIMOTHEVM POSTERIOREM ARG. PER ERAS. ROT.

QVONIAM in superiori epistola spem sui reditus fecerat Timotheo, apud Ephesios agenti, nec fuit eius præstandi facultas, quod Rhomæ in uinculis haberetur, literis eum confirmat, ne persecutionum procellis deijciatur, sed suo exemplo animum ad martyrium præparet. Instare enim tempora periculosa ob quosdam, pietatis prætextu ueram pietatem subuertentes: itaq; sese iactantes, quasi in uerbis sit Christiana religio, ac non potius in animi puritate. Deinde testatus, imminere diem obitus sui, seq; iam à plerisq; destitutum, iubet, ut Timotheus unà cum Marco propere ad se Rhomam ueniat. Scripsit Rhomæ, cum iterum ad Neronis tribunal sisteretur.

ARGVMENTI FINIS.

ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος Ιησοῦ χριστοῦ, διὰ θελήματος θεοῦ κατ' ἐπαγγελίαν ζωῆς τῆς ἐν χριστῷ Ιησοῦ, τιμοθέῳ ἀγαπητῷ τέκνῳ. χάρις ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς, καὶ χριστοῦ Ιησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν. χάριν ἔχω τῷ θεῷ, ᾧ λατρεύω ἀπὸ προγόνων ἐν καθαρᾷ συνειδήσει ὡς ἀδιάλειπτον ἔχω τὴν περὶ σοῦ μνείαν ἐν ταῖς δεήσεσί μου νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ἐπιποθῶν σε ἰδεῖν, μεμνημένος σου τῶν δακρύων, ἵνα χαρᾶς πληρωθῶ, ὑπόμνησιν λαμβάνων τῆς ἐν σοὶ ἀνυποκρίτου πίστεως, ἥτις ἐνῴκησε πρῶτον ἐν τῇ μάμμῃ σου Λωΐδι, καὶ τῇ μητέρι σου Εὐνίκῃ· πέπεισμαι δὲ, ὅτι καὶ ἐν σοί. Δι' ἣν αἰτίαν ἀναμιμνήσκω σε, ἀναζωπυρεῖν τὸ χάρισμα τοῦ θεοῦ, ὃ ἔστιν ἐν σοὶ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν μου. οὐ γὰρ ἔδωκεν ἡμῖν ὁ θεὸς πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ δυνάμεως, καὶ ἀγάπης, καὶ σωφρονισμοῦ. Μὴ οὖν ἐπαισχυνθῇς τὸ μαρτύριον τοῦ κυρίου ἡμῶν, μηδὲ ἐμὲ, τὸν δέσμιον αὐτοῦ, ἀλλὰ συνκακοπάθησον τῷ εὐαγγελίῳ κατὰ δύναμιν θεοῦ τοῦ σώσαντος ἡμᾶς, καὶ καλέσαντες κλήσει ἁγίᾳ οὐ κατὰ τὰ ἔργα ἡμῶν, ἀλλὰ κατ' ἰδίαν πρόθεσιν καὶ χάριν, τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν ἐν χριστῷ Ιησοῦ πρὸ χρόνων αἰωνίων, φανερωθεῖσαν δὲ νῦν διὰ τῆς ἐπιφανείας τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ιησοῦ χριστοῦ, καταργήσαντος μὲν τὸν θάνατον, φωτίσαντος δὲ ζωὴν, καὶ ἀφθαρσίαν διὰ τοῦ εὐαγγελίου, εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ κῆρυξ καὶ ἀπόστολος, καὶ διδάσκαλος ἐθνῶν, δι' ἣν αἰτίαν καὶ ταῦτα πάσχω, ἀλλ' οὐκ ἐπαισχύνομαι. οἶδα γάρ, ᾧ πεπίστευκα, καὶ πέπεισμαι ὅτι δυνατός ἐστι τὴν παραθήκην μου φυλάξαι εἰς ἐκείνην τὴν ἡμέραν. ὑποτύπωσιν ἔχε ὑγιαινόντων λόγων, ὧν παρ' ἐμοῦ ἤκουσας ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ, τῇ ἐν χριστῷ Ιησοῦ. τὴν καλὴν

PAVLVS apostolus Iesu Christi, per uoluntatem dei, secundū promissionē uitæ, quæ est in Christo Iesu, Timotheo dilecto filio. Gratia, misericordia, pax à deo patre, & Christo Iesu domīo nostro. Gratiā habeo deo, cui seruio à maioribus cū pura conscientia, quod citra ullam intermissionem faciā de te mētionem in precationibus meis noctu dieq; desiderans te uidere, memor tuarum lachrymarū, ut gaudio replear, ubi commonefactus fuero eius, quæ est in te nō simulatæ fidei, quæ habitauit primum in auia tua Loide, & matre tua Eunica. Certum autem scio, quod in te quoq;. Quam ob causam commonefacio te, ut suscites donum dei, quod est in te per impositionem manuū mearum. Nō enim dedit nobis deus spiritū timiditatis, sed pōtentiæ ac dilectionis & sobrietatis. Ne igit̄ te pudeat testimonij domini nostri, neq; te pudeat mei, qui sum uinctus illius, sed esto particeps afflictionū euāgelij iuxta potentiā dei, qui saluos fecit nos, et uocauit uocatione sancta, non secundū opera nostra, sed secundum suum propositū & gratiam, quæ data quidē est nobis per Christū Iesum ante tempora æterna, sed palàm facta est nūc per apparitionem seruatoris nostri Iesu Christi, qui mortē quidē aboleuit. uitam autē in lucem produxit, ac immortalitatē per euangelium, in quod positus sum ego præco & apostolus, ac doctor gentiū, quam ob causam et hæc patior, attamen nō erubesco. Noui enim certusq; sum, qđ is cui credidi, potēs sit de positum meum custodire in illum diem. Formā habeto sanorum sermonū, quos à me audisti cū fide & charitate, quæ est in Christo Iesu,

Egregiū.

PAVlus apostolus Iesu christi, per uoluntatem dei secundū promissionē uitæ quæ est in Christo Iesu, Timotheo charissimo filio: Grā & misericordia & pax a deo patre & Christo Iesu domīo nostro. Gratias ago deo meo: cui seruio a progenitoribus meis in conscientia pura: q̄ sine intermissiōe habeā tui memoriā in oratiōibus meis, nocte ac die desiderans te uidere. Memor lachrymarum tuarū, ut gaudio implear. Recordationē accipiens eius fidei quæ est in te nō ficta: quæ & habitauit primum in auia tua Loide: & matre tua Eunice: certūs sum autē qđ & in te. Propter quā causam admoneo te, ut resuscites gratiam dei quæ est in te per impositionem manuum mearū. Non enim dedit nobis deus spiritum timoris, sed uirtutis & dilectiōis & sobrietatis. Noli itaq; erubescere testimonium dñi nostri: neq; me uinctū eius, sed collabora euāgelio secūdū uirtutē dei: qui nos liberauit & uocauit uocatiōe sua sancta: nō secūdū opera nr̄a, sed secūdū p̄positum suū & gratiā quæ data est nobis in Christo Iesu ante tēpora secularia. Manifestata est aūt nunc per illuminationē saluatoris nr̄i Iesu Christi, qui destruxit quidem mortē: illuminauit aūt uitā & incorruptionē per euāgeliū: in q̄ positꝰ sum ego prædicator & apōs & magister gentiū. Ob quā causam etiā hæc patior: sed nō confundor. Scio enī cui credidi & certꝰ sū, q̄ potēs est depositū meū seruare in illū diē. Formā habēs sanorū uerborū quæ a me audisti in fide & in dilectiōe in christo Iesu

Bonum

Aliás παθήκλω.

τὴν καλὴν παραθήκην φύλαξον διὰ πνεύματος ἁγίου, τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν ἡμῖν. οἶδας τοῦτο, ὅτι ἀπεστράφησάν με πάντες οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ὧν ἐστι Φύγελος καὶ Ἑρμογένης. δῴη ἔλεος ὁ κύριος τῷ Ὀνησιφόρου οἴκῳ, ὅτι πολλάκις με ἀνέψυξε, καὶ τὴν ἅλυσίν μου οὐκ ἐπῃσχύνθη, ἀλλὰ γενόμενος ἐν Ῥώμῃ, σπουδαιότερον ἐζήτησέ με, καὶ εὗρε. δῴη αὐτῷ ὁ κύριος εὑρεῖν ἔλεος παρὰ κυρίου ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. καὶ ὅσα ἐν Ἐφέσῳ διηκόνησε, βέλτιον σὺ γινώσκεις.

Σὺ οὖν τέκνον μου, ἐνδυναμοῦ ἐν τῇ χάριτι τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, καὶ ἃ ἤκουσας παρ' ἐμοῦ διὰ πολλῶν μαρτύρων. ταῦτα παράθου πιστοῖς ἀνθρώποις, οἵτινες ἱκανοὶ ἔσονται, καὶ ἑτέρους διδάξαι. Σὺ οὖν κακοπάθησον, ὡς καλὸς στρατιώτης Ἰησοῦ Χριστοῦ. Οὐδεὶς στρατευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις ἵνα τῷ στρατολογήσαντι ἀρέσῃ. ἐὰν δὲ καὶ ἀθλῇ τις, οὐ στεφανοῦται, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ. τὸν κοπιῶντα γεωργὸν δεῖ πρῶτον τῶν καρπῶν μεταλαμβάνειν. νόει ἃ λέγω. δῴη γάρ σοι ὁ κύριος σύνεσιν ἐν πᾶσι. Μνημόνευε, Ἰησοῦν Χριστὸν ἐγηγερμένον ἐκ νεκρῶν, ἐκ σπέρματος Δαβίδ, κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου, ἐν ᾧ κακοπαθῶ μέχρι δεσμῶν, ὡς κακοῦργος. ἀλλ' ὁ λόγος τοῦ θεοῦ οὐ δέδεται. διὰ τοῦτο πάντα ὑπομένω διὰ τοὺς ἐκλεκτούς, ἵνα καὶ αὐτοὶ σωτηρίας τύχωσι, τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, μετὰ δόξης αἰωνίου. πιστὸς ὁ λόγος. εἰ γὰρ συναπεθάνομεν, καὶ συζήσομεν. εἰ ὑπομένομεν, καὶ συμβασιλεύσομεν. εἰ ἀρνούμεθα, κἀκεῖνος ἀρνήσεται ἡμᾶς. εἰ ἀπιστοῦμεν, ἐκεῖνος πιστὸς μένει, ἀρνήσασθαι ἑαυτὸν οὐ δύναται. ταῦτα ὑπομίμνησκε, διαμαρτυρόμενος ἐνώπιον τοῦ κυρίου, μὴ λογομαχεῖν, εἰς οὐδὲν χρήσιμον, ἐπὶ καταστροφῇ τῶν ἀκουόντων. σπούδασον σεαυτὸν δόκιμον παρασῆσαι τῷ θεῷ, ἐργάτην ἀνεπαίσχυντον, ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας. τὰς δὲ βεβήλους κενοφωνίας περιίσασο. ἐπὶ πλεῖον γὰρ προκόψουσιν ἀσεβείας, καὶ ὁ λόγος

Egregium depositum seruato per spiritũ sanctũ, qui inhabitat in nobis. Nosti hoc, quod auersati fuerint me omnes, qui sunt in Asia, quorũ est Phygelus & Hermogenes. Det misericordiam dominus Onesiphori familiæ, quoniã sæpe me refocillauit, & de catena mea non erubuit: sed cũ esset Rhomæ, studiosius quæsiuit me, & inuenit Det ei dominus, ut inueniat misericordiã apud dominũ in die illo. Et in quàm multis Epheſi ministrauerit, melius tu nosti.

Tu igit̃ fili mi, fortis esto in gratia, quæ est per Christũ Iesum, et in his, quæ audisti à me per multos testes. Hæc cõmenda fidelibus hominibus, qui erunt idonei, ut alios quoq; doceant. Tu igitur feras afflictionẽ, ut bonus miles Iesu Christi. Nemo quí militat, implicat̃ uitæ negocijs, ut ei qui se in militiam delegit, placeat. Quod si certet etiã aliquis, non coronat̃, nisi legitime certauerit. Laborantem agricolã oportet primũ de fructibus percipere. Cogita quæ dico. Det enim tibi dns in omnibus intellectũ. Memento, Iesum Christũ resurrexisse ex mortuis, ex semine Dauid, secundũ euangeliũ meũ, in quo malis afflígor, quasi facinorosus usq; ad uincula. At sermo dei non fuit uinctus. Propterea omnia suffero propter electos, ut & ipsi salutem consequant̃, quæ est in Christo Iesu, cũ gloria æterna. Certus sermo. Nam si cõmortui sumus, & conuiuemus, si sustinemus, & cõregnabimus: si negauerimus, & ille negabit nos: si incredulí sum⁹, ille fidelis manet, negare seipsum nõ potest. Hæc admone, contestans coram domino ne uerborũ pugnas sequantur, ad nullam utilitatem, ad subuersionẽ audientium. Stude teipsum probatum exhibere deo, operarium nõ erubescendũ, recte secantẽ sermonem ueritatis. Cæterũ prophanas uocũ inanitates prætermittito: ad maiorẽ em̃ proficiẽt impietatẽ: & sermo

Bonum depositum custodi per spiritũ sanctũ qui habitat in nobis. Scis enim hoc qd' auersi sunt a me omnes qui in Asia sunt: ex quibus est Philet⁹ & Hermogenes. Det misericordiã dominus Onesiphori domui: quia sæpe me refrigerauit: & catenã meã nõ erubuit: sed cũ Rommam uenisset, sollicite me quæsiuit & inuenit. Det illi dns inuenire misericordiã a domino in illa die. Et quãta Epheſi ministrauit mihi, tu melius nosti. Tu ergo fili II. mi cõfortare in gratia quæ est in Christo Iesu: et quæ audisti a me per multos testes, hæc cõmenda fidelibus hominibus qui idonei erũt & alios docere. Labora sicut bonus miles Christi Iesu. Nemo militans deo implicat se negocijs sæcularibus, ut ei placeat cui se ꝓbauit. Nam & qui certat in agone, non coronabit̃ nisi legitime certauerit. Laborantẽ agricolã oportet primũ de fructib⁹ accipere. Intelligẽ quæ dico: Dabit enim tibi dominus in oĩb⁹ intellectũ. Memor esto dñm Iesum Christum resurrexisse a mortuis ex semine Dauid secũdum euangeliũ meũ in q̃ laboro usq; ad uincula q̃si male operãs: sed uerbũ dei non est alligatũ. Ideo oĩa sustineo ꝓpter electos: ut & ipsi salutem cõsequantur quæ est in Christo Iesu cũ gloria cœlesti. Fidelis sermo: nã si cõmortui sum⁹, & cõuiuemus si sustinemus, & cõregnabimus: si negauerimus, & ille negabit nos: si nõ credimus ille fidelis permanet: negare seipsum nõ potest. Hæc cõmone testificãs coram deo. Noli cõtendere uerbis: ad nihil enim utile est, nisi ad subuersionẽ audientiũ. Sollicite autẽ cura teipsum probabilem exhibere deo: operarium inconfusibilem, recte tractantem uerbũ ueritatis. Prophana autem & uanilo quia deuita. Multum enim proficiunt ad impietatẽ: &

λόγος αὐτῶν ὡς γάγγραινα νομὴν ἕξει. ὧν ἐστὶν ὑμέναιος καὶ Φίλητος, οἵτινες περὶ τὴν ἀλήθειαν ἠστόχησαν, λέγοντες τὴν ἀνάστασιν ἤδη γεγονέναι, καὶ ἀνατρέπουσι τινῶν τὴν πίστιν. ὁ μέντοι στερεὸς θεμέλιος τοῦ θεοῦ ἕστηκεν, ἔχων τὴν σφραγῖδα ταύτην, ἔγνω κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ, καὶ ἀποστήτω ἀπὸ ἀδικίας πᾶς ὁ ὀνομάζων τὸ ὄνομα Χριστοῦ. ἐν μεγάλῃ δὲ οἰκίᾳ οὐκ ἔστι μόνον σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, ἀλλὰ καὶ ξύλινα, καὶ ὀστράκινα, καὶ ἃ μὲν εἰς τιμήν, ἃ δὲ εἰς ἀτιμίαν. ἐὰν οὖν τις ἐκκαθάρῃ ἑαυτὸν ἀπὸ τούτων, ἔσται σκεῦος εἰς τιμὴν ἡγιασμένον, εὔχρηστον τῷ δεσπότῃ, εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἡτοιμασμένον. τὰς δὲ νεωτερικὰς ἐπιθυμίας φεῦγε, δίωκε δὲ δικαιοσύνην, πίστιν, ἀγάπην εἰρήνην, μετὰ τῶν ἐπικαλουμένων τὸν κύριον ἐκ καθαρᾶς καρδίας. τὰς δὲ μωρὰς καὶ ἀπαιδεύτους ζητήσεις παραιτοῦ, εἰδὼς, ὅτι γεννῶσι μάχας. δοῦλον δὲ κυρίου οὐ δεῖ μάχεσθαι, ἀλλ' ἤπιον εἶναι πρὸς πάντας, διδακτικὸν, ἀνεξίκακον, ἐν πραΰτητι, παιδεύοντα τοὺς ἀντιδιατιθεμένους, μήποτε δῷ αὐτοῖς ὁ θεὸς μετάνοιαν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας, καὶ ἀνανήψωσιν ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου παγίδος, ἐζωγρημένοι ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ ἐκείνου θέλημα.

Τοῦτο δὲ γίνωσκε, ὅτι ἐν ἐσχάταις ἡμέραις ἐνστήσονται καιροὶ χαλεποί. ἔσονται γὰρ οἱ ἄνθρωποι φίλαυτοι, φιλάργυροι, ἀλαζόνες, ὑπερήφανοι, βλάσφημοι, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀχάριστοι, ἀνόσιοι, ἄστοργοι, ἀσπονδοι, διάβολοι, ἀκρατεῖς, ἀνήμεροι, ἀφιλάγαθοι, προδόται, προπετεῖς, τετυφωμένοι, φιλήδονοι μᾶλλον ἢ φιλόθεοι, ἔχοντες μόρφωσιν εὐσεβείας, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρνημένοι, καὶ τούτους ἀποτρέπου. ἐκ τούτων γάρ εἰσιν οἱ ἐνδύνοντες εἰς τὰς οἰκίας, καὶ αἰχμαλωτεύοντες τὰ γυναικάρια σεσωρευμένα ἁμαρτίαις, ἀγόμενα ἐπιθυμίαις ποικίλαις, πάντοτε μανθάνοντα, καὶ μηδέποτε εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν δυνάμενα. ὃν τρόπον δὲ Ἰαννῆς

sermo illorum, ut cancer morbus, pastionem habebit, quorū de numero est Hymenæus & Philetus, qui circa ueritatem aberrarunt, dicentes, resurrectionem iam esse factam, & subuertunt quorundā fidem. Solidum tamē fundamentū dei stat, habens signaculū hoc: Nouit dñs, qui sint sui, & discedat ab iniquitate omnis, qui nominat nomen Christi. Cæterū in magna domo nō tantum sunt uasa aurea & argētea, uerumetiā lignea ac testacea, & alia quidem in honorē, alia uero in contumeliā. Si quis igitur expurgarit seipsum ab his, erit uas in honorem sanctificatum, accommodum usibus domini, ad omne opus bonū præparatū. Iuueniles autē concupiscentias fuge, sectare uero iusticiam, fidē, charitatem, pacem, cū his qui inuocāt dominum ex puro corde. Stultas aūt et ineruditas quæstiones respue, sciēs, eas parere pugnas. Porrò seruum dñi non oportet pugnare, sed placidū esse erga omnes, propēsum ad docendum, tolerantē malos cum mā suetudine, erudientē eos qui obsistunt, si quādo det illis deus pœnitentiam ad agnoscēdum ueritatē, & resipiscant è diaboli laqueo, capti ab eo ad ipsius uoluntatem.

Illud autem scito, quod in extremis diebus instabunt tempora periculosa. Erunt enim homines sui amātes, auari, fastuosi, superbi, maledici, parentibus immorigeri, ingrati, impij, carentes affectu, nescij fœderis, calumniatores, intemperantes, immites, negligentes bonorum, proditores, præcipites inflati, uoluptatum amantes potius quàm amantes dei, habētes formā pietatis, sed qui uimeius abnegarint. Et istos auersare. Ex his enim sunt qui subeunt in familias, & captiuas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducūtur cōcupiscentijs uarijs, semper discētes, nec unquā ad cognitionē ueritatis uenire ualentes. Quemadmodum autem

sermo eorum ut cancer serpit. Ex quibus est Hymeneus & Philetus, qui a ueritate exciderūt, dicentes resurrectionē iam factam: et subuerterunt quorūdam fidē. Sed firmū fundamentū dei stat, habens signaculū hoc. Cognouit dominꝰ qui sunt eius: & discedit ab iniquitate omnis qui inuocat nomē domini. In magna autē domo: nō solum sunt uasa aurea & argentea, sed & lignea & fictilia: & quædā quidē in honorē: quædam autem in cōtumeliam. Si quis ergo se emūdauerit ab istis, erit uas in honorē sanctificatū: & utile domino ad oīe opus bonum paratū. Iuuenilia autē desideria fuge: sectare uero iusticiam, fidem, spem, charitatem: & pacē cum his qui inuocant dominū de corde puro. Stultas aūt & sine disciplina quæstiones deuita: sciēs quia generāt lites. Seruum autē domini nō oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes, docibilē, patientem cum modestia, corripientem eos qui resistunt ueritati: ne quando det illis deus pœnitentiā ad cognoscēdam ueritatē: & resipiscāt a diaboli laqueis: a quo captiui tenentur ad ipsius uoluntatem.

Hoc autē scito, quia in nouissimis diebus instabūt tēpora periculosa: & erūt homines semetipsos amantes: cupidi, elati, superbi, blasphemi: parētibus nō obediētes: ingrati, sceleſti: sine affectione: sine pace: criminatores: incontinentes, immites: sine benignitate: ꝓditores: proterui: tumidi: cæci: & uoluptatū amatores magis quā dei. Habētes speciē qdē pietatis: uirtutē aūt eius abnegātes. Et hos deuita. Ex his enim sunt qui penetrāt domos: & captiuas ducūt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducunt uarijs desideriis semper discētes & nunquam ad sciētiam ueritatis peruenientes. Quēadmodū

autem

Ἰαννῆς καὶ Ἰαμβρῆς ἀντέστησαν Μωϋσῇ, οὕτως καὶ οὗτοι ἀνθίστανται τῇ ἀληθείᾳ, ἄνθρωποι κατεφθαρμένοι τὸν νοῦν, ἀδόκιμοι περὶ τὴν πίστιν, ἀλλ' οὐ προκόψουσιν ἐπὶ πλεῖον· ἡ γὰρ ἄνοια αὐτῶν ἔκδηλος ἔσται πᾶσιν, ὡς καὶ ἡ ἐκείνων ἐγένετο. Σὺ δὲ παρηκολούθησάς μου τῇ διδασκαλίᾳ, τῇ ἀγωγῇ, τῇ προθέσει, τῇ πίστει, τῇ μακροθυμίᾳ, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ, τοῖς διωγμοῖς τοῖς παθήμασιν, οἷά μοι ἐγένετο ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἐν Ἰκονίῳ, ἐν Λύστροις, οἵους διωγμοὺς ὑπήνεγκα· καὶ ἐκ πάντων με ἐρρύσατο ὁ κύριος, καὶ πάντες δὲ οἱ θέλοντες ε�σεβῶς ζῆν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, διωχθήσονται. πονηροὶ δὲ ἄνθρωποι, καὶ γόητες προκόψουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον, πλανῶντες καὶ πλανώμενοι. Σὺ δὲ μένε ἐν οἷς ἔμαθες καὶ ἐπιστώθης, εἰδὼς παρὰ τίνων ἔμαθες, καὶ ὅτι ἀπὸ βρέφους τὰ ἱερὰ γράμματα οἶδας, τὰ δυνάμενά σε σοφίσαι εἰς σωτηρίαν διὰ πίστεως, τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. πᾶσα γραφὴ θεόπνευστος, καὶ ὠφέλιμος πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἔλεγχον, πρὸς ἐπανόρθωσιν, πρὸς παιδείαν τὴν ἐν δικαιοσύνῃ, ἵνα ἄρτιος ᾖ ὁ τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐξηρτισμένος.

Διαμαρτύρομαι οὖν ἐγὼ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ μέλλοντος κρίνειν ζῶντας καὶ νεκροὺς κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ, καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ. κήρυξον τὸν λόγον. ἐπίστηθι εὐκαίρως, ἀκαίρως. ἔλεγξον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ καὶ διδαχῇ. ἔσται γὰρ καιρὸς, ὅτε τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας οὐκ ἀνέξονται, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τὰς ἰδίας ἑαυτοῖς ἐπισωρεύσουσι διδασκάλους, κνηθόμενοι τὴν ἀκοήν, καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἀληθείας τὴν ἀκοὴν ἀποστρέψουσιν, ἐπὶ δὲ τοὺς μύθους ἐκτραπήσονται. Σὺ δὲ νῆφε ἐν πᾶσι, κακοπάθησον, ἔργον ποίησον εὐαγγελιστοῦ, τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον. ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἐμῆς ἀναλύσεως ἐφέστηκε. τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν

autem Iannes & Iambres reſiſtebant Moyſi, ita & hi reſiſtunt veritati, homines mẽte corrupti, reprobi circa fidem, ſed non proficient amplius. Siquidem amentia iſtorum euidens erit omnibus, quemadmodum & illorum fuit. Tu uero aſſectatus es doctrinam meã, inſtitutionem, propoſitum, fidem, lenitatem, charitatem, patiẽtiam, perſecutiones, afflictiões, quæ mihi acciderũt Antiochiæ, Iconij, Lyſtris, quas perſecutiones ſuſtinuerim. Et ex omnibus eripuit me dominus, ſed & omnes, qui uolunt pie uiuere in Chriſto Ieſu, perſecutionem patientur. Porrò mali homines, & impoſtores proficiẽt in peius, dum & in errorem adducunt & errant ipſi. At tu perſiſtito in his quæ didiciſti, & quæ tibi concredita ſunt, ſciens à quo diceris, & quod à puero ſacras literas noueris, quæ te poſſunt eruditum reddere ad ſalutem per fidẽ, quæ eſt in Chriſto Ieſu. Omnis ſcriptura diuinitus inſpirata, & utilis ad doctrinam, ad redargutionem, ad correctionem, ad inſtitutionem, quæ eſt in iuſticia, ut integer ſit dei homo, ad omne opus bonum apparatus.

Obteſtor igitur ego corã deo, & domino Ieſu Chriſto, qui iudicaturus eſt uiuos et mortuos in apparitione ſua, & in regno ſuo. Prædica ſermonem, inſta tempeſtiue, intẽpeſtiue: argue, increpa: exhortare cũ omni lenitate & doctrina. Nam erit tempus, cum ſanam doctrinam nõ ſuſtinebunt, ſed iuxta concupiſcentias ſuas coaceruabũt ſibi doctores, ñ quibus pruriũt aures, & à ueritate quidẽ aures auertent, ad fabulas uero cõuertentur. At tu uigila in omnibus, obdura in afflictionibus, opus perage Euangeliſtæ, miniſterium tuum ad plenum probatum reddito. Nam ipſe iam immolor, & tempus meæ reſolutionis inſtat. Certamen bonũ decertaui, curſum cõſummaui, fidem

autẽ Iamnes & Mãbres reſtiterunt Moyſi: ita & hi reſiſtunt ueritati homines corrupti mẽte: reprobi circa fidem: ſed ultra nõ proficiẽt. Inſipientia enim eorum manifeſtata erit omnibus: ſicut & illorum fuit. Tu autẽ aſſecutus es meam doctrinam: inſtitutionem, propoſitum, fidem, longanimitatem, dilectionem, patientiã, perſecutiones, paſſiões: qualia mihi facta ſunt Antiochiæ, Iconij, Lyſtris: quales perſecutiones ſuſtinui: & ex omnibus eripuit me dominus. Et omnes qui pie uolunt uiuere in Chriſto Ieſu, perſecutionẽ patientur. Mali autẽ homines & ſeductores proficient in peius, errantes & in errorem mittentes. Tu uero permane in his quæ didiciſti: & credita ſunt tibi, ſciens a quo didiceris: Et quia ab infantia ſacras litteras noſti quæ te poſſunt inſtruere ad ſalutem per fidem quæ eſt in Chriſto Ieſu. Omnis enim ſcriptura diuinitus inſpirata, utilis eſt ad docendum, ad arguendum, ad corripiẽdũ, ad erudiendum in iuſticia: ut perfectus ſit homo dei ad oñe opus bonum inſtructus.

Teſtificor coram deo & IIII.
Chriſto Ieſu qui iudicaturus eſt uiuos & mortuos: et per aduentum ipſius & regnum eius: prædica uerbũ: inſta oportune importune: argue: obſecra: increpa in omni patientia & doctrina. Erit enim tempus cum ſanam doctrinam non ſuſtinebunt, ſed ad ſua deſideria coaceruabunt ſibi magiſtros prurientes auribus: & a ueritate quidem auditum auertent: ad fabulas autem conuertentur. Tu uero uigila: in omnibus labora: opus faciẽ euangeliſtæ: miniſterium tuum imple: ſobrius eſto. Ego enim iam delibor: & tempus reſolutionis meæ inſtat. Bonum certamen certaui: curſum conſummaui:

πίσιν τετήρηκα. λοιπὸν ἀπόκειταί μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσει μοι ὁ κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὁ δίκαιος κριτὴς, οὐ μόνον δὲ ἐμοὶ, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἠγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ. σπούδασον ἐλθεῖν πρός με ταχέως. Δημᾶς γάρ με ἐγκατέλιπεν, ἀγαπήσας τὸν νῦν αἰῶνα, καὶ ἐπορεύθη εἰς θεσσαλονίκην. Κρήσκης εἰς γαλατίαν, Τίτος εἰς δαλματίαν, Λουκᾶς ἐστι μόνος μετ' ἐμοῦ. μάρκον ἀναλαβὼν ἄγε μετὰ σεαυτοῦ, ἔστι γάρ μοι εὔχρηστος εἰς διακονίαν. Τυχικὸν δὲ ἀπέστειλα εἰς ἔφεσον. τὸν φαιλόνην, ὃν ἀπέλιπον ἐν Τρωάδι παρὰ Κάρπῳ, ἐρχόμενος φέρε, καὶ τὰ βιβλία, μάλιστα τὰς μεμβράνας. Ἀλέξανδρος ὁ χαλκεὺς πολλά μοι κακὰ ἐνεδείξατο, ἀποδώσει αὐτῷ ὁ κύριος κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, ὃν καὶ σὺ φυλάσσου. λίαν γὰρ ἀνθέστηκε τοῖς ἡμετέροις λόγοις. Ἐν τῇ πρώτῃ μου ἀπολογίᾳ οὐδείς μοι συμπαρεγένετο, ἀλλὰ πάντες με ἐγκατέλιπον. μὴ αὐτοῖς λογισθείη. ὁ δὲ κύριός μοι παρέστη, καὶ ἐνεδυνάμωσέ με, ἵνα δι' ἐμοῦ τὸ κήρυγμα πληροφορηθῇ, καὶ ἀκούσῃ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐρρύσθην ἐκ στόματος λέοντος, καὶ ῥύσεταί με ὁ κύριος ἀπὸ παντὸς ἔργου πονηροῦ, καὶ σώσει εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τὴν ἐπουράνιον, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν. Ἀσπασαι Πρίσκαν καὶ Ἀκύλαν, καὶ τὸν Ὀνησιφόρου οἶκον. Ἔραστος ἔμεινεν ἐν Κορίνθῳ, Τρόφιμον δὲ ἀπέλιπον ἐν Μιλήτῳ ἀσθενοῦντα. σπούδασον πρὸ χειμῶνος ἐλθεῖν. ἀσπάζεταί σε Εὔβουλος, καὶ Πούδης, καὶ Λῖνος, καὶ Κλαυδία, καὶ οἱ ἀδελφοὶ πάντες. ὁ κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς μετὰ τοῦ πνεύματός σου. Ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν. ἀμήν.

Ἐγράφη ἀπὸ Ῥώμης ἡ πρὸς Τιμόθεον δευτέρα, ὅτε πρέσβευε Παῦλος τῷ Καίσαρι Νέρωνι ἐκ δευτέρου πάλιν.

fidē ſeruaui. Quód ſupereſt, repoſita eſt mihi iuſticiæ corona, quam reddet mihi dominus in illo die, qui eſt iuſtus iudex: nō ſolum autem mihi, ſed & omnibus qui diligunt aduentum ipſius. Da operam, ut uenias ad me cito. Nam Demas me reliquit, amplexus præſens ſeculū, & profectus eſt Theſſalonicam, Creſcens in Galatiam, Titus in Dalmatiam. Lucas mecum eſt ſolus. Marcum aſſumptū adducito unà tecum, eſt enim mihi perutilis ad miniſterium. Porrò Tychicum miſi Epheſum. Penulam quā reliqui Troade apud Carpum, cum uenies apporta, & libros maxime autem membranas. Alexander ærarius multa mala mihi oſtendit: reddet illi dominus ſecundū opera eius: quē & tu deuita. Valde eñ reſtitit uerbis noſtris. In prima mea defenſiōe nemo mihi affuit, ſed omnes me dereliquerūt: nō illis imputetur. Dominus autē mihi aſtitit & confortauit me: ut per me prædicatio implea/tur: & audiant omnes gentes: & liberatus ſum de ore leonis. Liberauit me dominus ab omni opere malo, & ſaluū faciet in regnum ſuum cœleſte: cui gloria in ſecula ſeculorū. Amen. Saluta Priſcam & Aquilam & Oneſiphori domū. Eraſtus remanſit Corinthi. Trophimum autem reliqui infirmum Myleti. Feſtina ante hyemem uenire. Salutant te Eubolus & prudens & Linus & Claudia & fratres omnes. Dominus Ieſus Chriſtus cum ſpiritu tuo. Gratia uobiſcum. Amē.

Scripta è Rhoma ad Timotheum ſecunda, cum Paulus iterum ſiſteretur Cæſari Neroni.

FINIS.

ΤΑΥΤΗΝ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ἀπὸ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ, ἐκεῖ γὰρ προεχείμαζεν. ἡ δὲ πρόφασις ἡ ἐπιστολῆς αὕτη. εἰς μὲν τὴν κρήτην ἀπέλιπε τὸν Τίτον, ἵνα κατασήσῃ κατὰ πόλιν κληρικούς. πολλῶν δὲ ὄντων ἐκεῖ τῶν ἰουδαϊζόντων προφάσει τοῦ νόμου ἀπατᾶν τοὺς λαούς, μεθ' ὃ μαθὼν ὁ παῦλος γράφει. καὶ πρῶτον μὲν εὐχαριστῶν τῷ θεῷ διὰ τὴν αὐτοῦ εὐλάβειαν, σημαίνει τὴν ἐν χριστῷ πίστιν μὴ νεωτέραν εἶναι, ἀλλ' ἐξ αἰῶνος ἡτοιμάσθαι καὶ ἐπηγγέλθαι πρὸ τοῦ θεοῦ ταύτην. ἔπειτα περὶ ἧς κατάστασεως τῶν κληρικῶν καὶ τούτων διδάσκει, ὡς, ὁποίους αὐτοὺς εἶναι δεῖ. καὶ ἐπιλαμβάνεται αὐτῶν τοῖς ἀναλέγουσι τὴν ὑγιαινούσην πίστιν, μᾶλλον δὲ τοὺς ἐκ περιτομῆς. εἰδέναι τε τοὺς κρίνοντας, ὅτι ἀργοί εἰσι καὶ χρῄζουσιν ἐπιθυμίας. διδάξας δὲ πάντα τὰ βρώματα καθαρὰ εἶναι τοῖς καθαροῖς, καὶ ὁποίας εἶναι δεῖ τὰς πρεσβύτιδας τὰς σωφρονίζειν τὰς νέας. παραινεῖ πῶς δεῖ καὶ τοὺς δούλους τοῖς ἰδίοις δεσπόταις ὑπηρετεῖν. καὶ τέλος ὑπομιμνήσκει, ὅτι ἡ τοῦ σωτῆρος χάρις οὐκ ἐξ ἔργων ἡμᾶς ἐδικαίωσεν, ἀλλὰ τῇ ἰδίᾳ φιλανθρωπίᾳ, καὶ παραγγέλλει τὰς νομικὰς μάχας ἐκτρέπεσθαι ὡς ἄναγκαίους καὶ ἀνωφελεῖς, καὶ μετὰ τὸ πέμψαι πρὸς αὐτὸν ἀρτεμᾶν, ἵνα ἔλθῃ πρὸς αὐτόν. ὡς ἐπίλατό τι αὐτῷ ὥσε διδάσκειν, καὶ τοὺς αὐτοῦ καλῶν ἔργων προΐσασθαι. καὶ οὕτως πλησίον τὴν ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM AD TITVM ARGVMENTVM PER ERASMVM ROT.

TITVM discipulum suũ ac filij loco habitũ, ob eximias dotes insulæ nobilissimæ Cretæ præfecerat apostolus, & illinc abiens, archiepiscopum consecrarat. Huic scribit ex urbe Nicopoli, quæ est in Actiaco litore, rebus, ut apparet, adhuc tranquillioribus. siquidem afflictionum aut persecutionum nulla mentio. Monet autẽ ut quod ipse apud Cretenses cœperat, consummet absoluatq; , per singulas ciuitates, quas centum habuisse memoratur ea insula, episcopos instituat, quos & presbyteros uocat, idonei episcopi formã præscribens. Et quoniã huc quoq; penetrarant pseudapostoli, qui Iudaismũ suum omnibus ingerebant, animat eum, ut eos fortiter reijciat ac refutet. Deinde personarum & ætatum præscribit officia, quemadmodũ Timotheo præscribit. illud addens, ne quisquã Christianæ religionis prætextu principibus aut magistratibus resisteret, suo fungentibus officio, quamuis essent à Christi fide alieni, quin magis eos leniter ferendos, siquãdo forte, uolente deo, & illi resipiscant. Postremo iubet Titum ad se uenire Nicopolim, sed nõ priusquam Paulus Artemam aut Tychicum illuc misisset, ne Cretenses destituti uiderentur episcopi solatio.

FINIS.

ΛΟΣ δοῦλος θεοῦ, ἀπόστολος δὲ Ιησοῦ χριστοῦ κατὰ πίστιν ἐκλεκτῶν θεοῦ, καὶ ἐπίγνωσιν ἀληθείας, τὴν κατ' εὐσέβειαν ἐπ' ἐλπίδι ζωῆς αἰωνίου, ἣν ἐπηγγείλατο ὁ ἀψευδὴς θεὸς πρὸ χρόνων αἰωνίων. ἐφανέρωσε δὲ καιροῖς ἰδίοις τὸν λόγον αὐτοῦ ἐν κηρύγματι, ὃ ἐπιστεύθην ἐγὼ κατ' ἐπιταγὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ, Τίτῳ γνησίῳ τέκνῳ κατὰ κοινὴν πίστιν. χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ κυρίου Ιησοῦ χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν. τούτου χάριν κατέλιπόν σε ἐν Κρήτῃ, ἵνα τὰ λείποντα ἐπιδιορθώσῃ, καὶ καταστήσῃς κατὰ πόλιν πρεσβυτέρους, ὡς ἐγώ σοι διεταξάμην. εἴ τίς ἐστιν ἀνέγκλητος, μιᾶς γυναικὸς ἀνήρ, τέκνα ἔχων πιστά, μὴ ἐν κατηγορίᾳ ἀσωτίας, ἢ ἀνυπότακτα. δεῖ γὰρ τὸν ἐπίσκοπον ἀνέγκλητον εἶναι, ὡς θεοῦ οἰκονόμον· μὴ αὐθάδη, μὴ ὀργίλον, μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ, ἀλλὰ φιλόξενον, φιλάγαθον, σώφρονα, δίκαιον, ὅσιον, ἐγκρατῆ, ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου, ἵνα δυνατὸς ᾖ καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῇ ὑγιαινούσῃ καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν. εἰσὶ γὰρ πολλοὶ ἀνυπότακτοι, καὶ ματαιολόγοι καὶ φρεναπάται, μάλιστα οἱ ἐκ περιτομῆς, οὓς δεῖ ἐπιστομίζειν, οἵτινες ὅλους οἴκους ἀνατρέπουσι, διδάσκοντες ἃ μὴ δεῖ αἰσχροῦ κέρδους χάριν. εἶπέ τις ἐξ αὐτῶν, ἴδιος αὐτῶν προφήτης· Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί. ἡ μαρτυρία αὕτη ἐστὶν ἀληθής. δι' ἣν αἰτίαν ἔλεγχε αὐτοὺς ἀποτόμως, ἵνα ὑγιαίνωσιν ἐν τῇ πίστει, μὴ προσέχοντες Ἰουδαϊκοῖς μύθοις καὶ ἐντολαῖς ἀνθρώπων ἀποστρεφομένων τὴν ἀλήθειαν. πάντα μὲν καθαρὰ τοῖς κα-

AVLVS seruꝰ dei, apoſtolus autē Ieſu Chriſti iuxta fidem electorum dei, & agnitionē ueritatis, quæ eſt ſecundū pietatem in ſpe uitæ æternæ, quam promiſit is, qui mentiri neſcit deus ante tēpora æterna, patefecit autē tempo ribus ſuis ſermonē ſuum per prædicationem, quæ commiſſa eſt mihi ſecundum delegationē ſeruatoris noſtri dei, Tito germano filio iuxta communē fidem. Gratia, miſericordia, pax a deo patre, & domino Ieſu Chriſto ſeruatore noſtro. Huius rei gratia reliqui te in Creta, ut quæ deſūt, pergas corrigere, & cōſtituas oppidatim preſbyteros, ſicut ego tibi ordinaram. Si quis eſt inculpatus unius uxoris uir, liberos habēs fideles, nō obnoxios crimini luxus, aut qui nō ſint intractabiles. Oportet em̄ epiſcopum inculpatū eſſe, tanquàm dei diſpenſatorē, non præfractum, nō iracundum, nō uinoſum, nō percuſſorem, nō turpiter lucro deditum: ſed hoſpitalem, bonarum rerum ſtudioſum, ſobrium, iuſtum, pium, temperantē, tenacē eius qui ſecundum doctrinā eſt, fidelis ſermonis, ut potens ſit etiā exhortari per doctrinā ſanam, & cōtradicentes conuincere. Sunt em̄ multi intractabiles, & uaniloqui, & mentiū ſeductores: maxime ñ, qui ſunt ex circūciſiōe, quibus oportet obturare os, qui totas domos ſubuertunt, docētes, quæ nō oportet, turpis lucri gratia. Dixit quidam ex iſtis, pprius ipſorū propheta: Cretenſes ſemper mendaces, malæ beſtiæ, uentres pigri, teſtimoniū hoc eſt uerum. Quā ob cauſam redarguito illos ſeueriter, ut ſani ſint in fide, nō attendentes Iudaicis fabulis, & præceptis hominū, auerſantium ueritatē. Omnia quidē pura puris.

AVLus ſeruus dei apoſtolus autem Ieſu chriſti ſecūdū fidē electorū dei: & agnitionē ueritatis: quæ ſecūdū pietatē eſt in ſpē uitæ æternæ: quā promiſit qui nō mētit̄ deus ante tēpora ſecularia: manifeſtauit aūt tēporibus ſuis uerbū ſuū in prædicatiōe: quæ credita eſt mihi ſecundū præceptū ſaluatoris noſtri dei: Tito dilecto filio ſecundū cōmunē fidē: Gratia & pax a deo patre & Chriſto Ieſu ſaluatore nr̄o. Huius rei gr̄a reliqui te Cretæ: ut ea quæ deſunt, corrigas: & cōſtituas per ciuitates præſbyteros: ſicut & ego diſpoſui tibi: Si qs ſine crimine eſt, uniꝰ uxoris uir, filios habens fideles: nō in accuſatione luxuriæ: aut nō ſubditos. Oportet enim epiſcopū ſine crimine eſſe ſicut dei diſpenſatorē: nō ſuperbū: nō iracundū: nō uinolentū: nō percuſſorē: non turpis lucri cupidum: ſed hoſpitalē, benignum, ſobriū, iuſtum, ſanctum, cōtinentē, amplectentem eū qui ſecundū doctrinam eſt fidelē ſermonem: ut potēs ſit exhortari in doctrina ſana: & eos qui cōtradicunt arguere. Sunt em̄ multi etiā inobedientes, uaniloqui & ſeductores: maxime autē qui de circūciſiōe ſunt: qs oportet redargui: qui uniuerſas domos ſubuertūt, docētes quæ nō oportet, turpis lucri gr̄a. Dixit quidam ex illis proprius ipſorū propheta: Cretēſes ſemper mēdaces, malæ beſtiæ: uentris pigri. Teſtimonium hoc uerum eſt. Quā ob cauſam, increpa illos dure, ut ſani ſint in fide: nō intendentes Iudaicis fabulis & mandatis hominū auertentium ſe a ueritate. Oīa munda, mundis:

φῖς καθαροῖς. τοῖς δὲ μεμιασμένοις, & ἀπίστοις οὐδὲν καθαρόν, ἀλλὰ μεμίανται αὐτῶν & ὁ νοῦς καὶ ἡ συνείδησις. θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται, βδελυκτοὶ ὄντες καὶ ἀπειθεῖς, καὶ πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἀδόκιμοι.

Σὺ δὲ λάλει, ἃ πρέπει τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ. πρεσβύτας, νηφαλίους εἶναι, σεμνούς, σώφρονας, ὑγιαίνοντας τῇ πίστει, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ. πρεσβύτιδας ὡσαύτως, ἐν καταστήματι ἱεροπρεπεῖς, μὴ διαβόλους, μὴ οἴνῳ πολλῷ δεδουλωμένας, καλοδιδασκάλους, ἵνα σωφρονίζωσι τὰς νέας, φιλάνδρους εἶναι, φιλοτέκνους, σώφρονας, ἁγνάς, οἰκουρούς ἀγαθάς, ὑποτασσομένας τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ἵνα μὴ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ βλασφημῆται. Τοὺς νεωτέρους ὡσαύτως παρακάλει σωφρονεῖν, περὶ πάντα σεαυτὸν παρεχόμενος τύπον καλῶν ἔργων ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, ἀδιαφθορίαν, σεμνότητα, λόγον ὑγιῆ, ἀκατάγνωστον, ἵνα ὁ ἐξ ἐναντίας ἐντραπῇ, μηδὲν ἔχων περὶ ὑμῶν λέγειν φαῦλον. Δούλους ἰδίοις δεσπόταις ὑποτάσσεσθαι, ἐν πᾶσιν εὐαρέστους εἶναι, μὴ ἀντιλέγοντας, μὴ νοσφιζομένους, ἀλλὰ πίστιν πᾶσαν ἐνδεικνυμένους ἀγαθήν, ἵνα τὴν διδασκαλίαν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ κοσμῶσιν ἐν πᾶσιν. ἐπεφάνη γὰρ ἡ χάρις τοῦ θεοῦ, ἡ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις παιδεύουσα ἡμᾶς, ἵνα ἀρνησάμενοι τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, σωφρόνως & δικαίως καὶ εὐσεβῶς ζήσωμεν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, προσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα, καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου θεοῦ, καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, ὃς ἔδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα λυτρώσηται ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀνομίας, καὶ καθαρίσῃ ἑαυτῷ λαὸν περιούσιον, ζηλωτὴν καλῶν ἔργων. Ταῦτα λάλει, καὶ παρακάλει, καὶ ἔλεγχε μετὰ πάσης ἐπιταγῆς. μηδείς σου περιφρονείτω. Ὑπομίμνησκε αὐτοὺς, ἀρχαῖς & ἐξουσίαις ὑποτάσσεσθαι, πειθαρχεῖν, πρὸς πᾶν ἔργον

puris. Porrò pollutis & infidelibus nihil est purum, sed polluta est illorū & mens & conscientia. Deū profitentur se scire, cæterum factis negant, cum sint abominabiles, & dicto non audientes, & ad omne opus bonum reprobi.

Tu uero loquere, quæ decent sanam doctrinā. Senes, ut sobrij sint graues, modesti, sani fide, charitate, patientia. Anus itidem, ut in habitu sint, qui religionem deceat, non calumniatrices, nō uino multo seruientes, ut honesta doceant, quo possint modestas reddere adolescentulas, ut maritos suos diligant, ut liberos ament, ut sobriæ sint, puræ, domus custodes, bonæ, subditæ suis uiris, ne sermo dei male audiat. Adolescentes consimiliter adhortare, ut sobrij sint, per omnia temetipsum præbens formā bonorum operum in doctrina, integritatem, grauitatem, sermonē sanum, irreprehensibilē: ut is qui repugnat rubore suffundatur, nihil habēs, quod de uobis dicat mali. Seruos hortare, ut suis dominis pareant, in omnibus illis placeant, non responsatores, non suffurantes, sed fidem omnem ostendētes bonam, ut doctrinā seruatoris nostri dei ornent in omnibus. Illuxit enim gratia dei, salutifera oīibus hominibus, erudiens nos, ut abnegata impietate & mundanis concupiscentijs, sobrie & iuste, & pie uiuamus in præsenti sæculo, expectantes beatam illam spem, & illustrationem gloriæ magni dei, & seruatoris nostri Iesu Christi, qui dedit semetipsum pro nobis, ut redimeret nos ab omni iniquitate, & purificaret sibiipsi populum peculiarem, sectatorem bonorum operum. Hæc loquere, & hortare, & argue cum omni præcipiendi studio. Nemo te despiciat.

Admoneto illos, ut principatib⁹ ac potestatibus subditi sint, ut magistratibus pareant, ut ad omne opus

mundis: coinquinatis autē & infidelibus nihil est mundum: sed inquinatæ sunt eorum & mens & conscientia. Confitentur se nosse deum, factis autem negant: cum sint abominati & incredibiles: & ad omne opus bonū reprobi.

Tu autem loquere quæ decent sanam doctrinā. Senes: ut sobrij sint, pudici, prudentes: sani in fide: in dilectione: in patientia. Anus similiter in habitu sancto: nō criminatrices: nō multo uino seruientes: bene docentes: ut prudentiam doceāt: Adolescētulas, ut uiros suos ament: filios suos diligant: prudentes, castas, sobrias, domus curam habētes: benignas, subditas uiris suis: ut non blasphemetur uerbū dei. Iuuenes similiter hortare ut sobrij sint. In omnibus teipsum præbe exemplum bonorum operum: in doctrina: in integritate: in grauitate. Verbum sanum irreprehēsibile: ut is qui ex aduerso est uereatur nihil habens malum dicere de nobis. Seruos dominis suis subditos esse, in oīibus placentes, nō contradicentes, nō fraudātes, sed in omnibus fidem bonā ostendentes: ut doctrinam saluatoris nostri dei ornent in omnibus. Apparuit ēim gratia dei & saluatoris nostri omnibus hominibus, erudiens nos: ut abnegātes impietatem & secularia desideria, sobrie, iuste & pie uiuamus in hoc seculo, expectantes beatā spem & aduentū gloriæ magni dei & saluatoris nostri Iesu Christi: qui dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab oīi iniquitate, & mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum. Hæc loquere & exhortare, & argue cum omni imperio. Nemo te contemnat.

II.

Admone illos principibus & potestatib⁹ subditos esse: dicto obedire: ad omne opus

III.

ἔργον ἀγαθὸν ἑτοίμους εἶναι, μηδένα βλασφημεῖν, ἀμάχους εἶναι, ἐπιεικεῖς, πᾶσαν ἐνδεικνυμένους πραότητα πρὸς πάντας ἀνθρώπους. Ἦμεν γάρ ποτε καὶ ἡμεῖς ἀνόητοι, ἀπειθεῖς, πλανώμενοι, δουλεύοντες ἐπιθυμίαις, καὶ ἡδοναῖς ποικίλαις, ἐν κακίᾳ καὶ φθόνῳ διάγοντες, στυγητοί, μισοῦντες ἀλλήλους. ὅτε δὲ ἡ χρηστότης, καὶ ἡ φιλανθρωπία ἐπεφάνη τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ, οὐκ ἐξ ἔργων τῶν ἐν δικαιοσύνῃ, ὧν ἐποιήσαμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸν αὐτοῦ ἔλεον ἔσωσεν ἡμᾶς, διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας, καὶ ἀνακαινώσεως πνεύματος ἁγίου, οὗ ἐξέχεεν ἐφ' ἡμᾶς πλουσίως, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν, ἵνα δικαιωθέντες τῇ ἐκείνου χάριτι, κληρονόμοι γενώμεθα, κατ' ἐλπίδα ζωῆς αἰωνίου. πιστὸς ὁ λόγος. περὶ τούτων βούλομαί σε διαβεβαιοῦσθαι, ἵνα φροντίζωσι καλῶν ἔργων προΐστασθαι οἱ πεπιστευκότες θεῷ. ταῦτά ἐστι τὰ καλὰ καὶ ὠφέλιμα τοῖς ἀνθρώποις. μωρὰς δὲ ζητήσεις, καὶ γενεαλογίας, καὶ ἔριδας, καὶ μάχας νομικὰς παραίτησαι εἰσὶ γὰρ ἀνωφελεῖς καὶ μάταιαι. αἱρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ μίαν καὶ δευτέραν νουθεσίαν παραιτοῦ, εἰδὼς, ὅτι ἐξέστραπται ὁ τοιοῦτος, καὶ ἁμαρτάνει ὢν αὐτοκατάκριτος. ὅταν πέμψω Ἀρτεμᾶν πρός σε ἢ Τυχικόν, σπούδασον ἐλθεῖν πρός με εἰς Νικόπολιν, ἐκεῖ γὰρ κέκρικα παραχειμάσαι. Ζηνᾶν τὸν νομικὸν καὶ Ἀπολλῶ σπουδαίως πρόπεμψον, ἵνα μηδὲν αὐτοῖς λείπῃ. μανθανέτωσαν δὲ καὶ οἱ ἡμέτεροι, καλῶν ἔργων προΐστασθαι εἰς τὰς ἀναγκαίας χρείας, ἵνα μὴ ὦσιν ἄκαρποι. ἀσπάζονταί σε οἱ μετ' ἐμοῦ πάντες. ἄσπασαι τοὺς φιλοῦντας ἡμᾶς ἐν πίστει. ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Ἐγράφη ἐκ Νικοπόλεως τῆς Μακεδονίας.

opus bonũ sint parati, ne de quoquam maledicant, ne sint pugnaces, sed humani, omnem exhibentes mansuetudinẽ erga omnes homines. Nam eramus quondam & nos stulti, inobedientes, errantes, seruientes desideriis ac uoluptatibus uariis, in malitia & inuidia degentes, odiosi, inuicem odio prosequentes. At postquã bonitas, & erga homines amor apparuit seruatoris nostri dei, non ex operibus quæ sunt in iusticia, quæ faciebamus nos, sed secũdum suam misericordiam saluos nos fecit per lauacrum regenerationis, ac renouationis spiritus sancti, quem effudit in nos opulẽte, per Iesum Christum seruatorẽ nostrũ, ut iustificati illius gratia, hæredes efficeremur iuxta spẽ uitæ æternæ. Indubitatus sermo. De his uolo ut confirmes, quo solliciti sint, ut bonis operib⁹ præsint qui crediderunt deo. Hæc sunt bona & utilia hominibus. Stultas aũt quæstiones, & genealogias, & contentiones, ac pugnas legales omitte: sunt em̃ inutiles & superuacaneæ. Sectarũ autorẽ hominẽ, post unã & alterã admonitionẽ fuge, sciens, quod euersus sit, qui eiusmodi est, & peccet per se damnatus. Cum autem misero ad te Arthemã aut Tychicum, festina ad me uenire Nicopolim: Ibi em̃ statui hyemare. Zenam legisperitum & Apollo sollicite præmitte, ut nihil illis desit. Discant autem & uestri bonis operibus præesse ad usus necessarios, ut non sint infructuosi. Salutant te qui mecum sunt omnes. Saluta eos qui nos amant in fide. Gratia dei cum oñibus uobis. Amen.

Scripta ex Nicopoli Macedoniæ.

FINIS.

ΑΥΤΩ ἐπισέλλει ἀπὸ ῥώμης. ἡ δὲ πρόφασις φησὶ ἐπιστολῆς αὕτης, ὀνήσιμος ὁ οἰκέτης φιλήμονος ἔφυγε, καὶ ἀπελθὼν πρὸς τὸν ἀπόστολον, κατηχήθη παρ' αὐτοῦ, καὶ γέγονεν αὐτῷ χρήσιμος εἰς διακονίαν. περὶ τούτου τοίνυν γράφει φιλήμονι, παραδέμενος αὐτῷ τὸν ὀνήσιμον ἵνα προσέχῃ αὐτῷ γνησίως, καὶ μηκέτι ἔχῃ αὐτὸν ὡς δοῦλον, ἀλλ' ὡς ἀδελφόν. προεξέφατο δὲ αὐτὸν καὶ ξενίαν αὐτῷ ἑτοιμάζει, ἵνα ἐὰν ἔλθῃ, εὕρῃ ποῦ μείνῃ. καὶ οὕτως πλησιοῖ τὴν ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM AD PHILEMONEM, ARGVMENTVM PER ERAS. ROT.

GRAECI tradunt, hunc Philemonem genere Phrygem fuisse, quam nationem intractabilem ac seruilem esse, uel Græco prouerbio iactatū est: Phryx plagis emendatur. Quem tamen Paulus ob pietatem & officia in sanctos, inter præcipuos habuit amicos. Huius seruus Onesimus Rhomam profugerat non sine furto, quod ferè serui solent. Illic audito Paulo, qui tum in uinculis erat, euangelicam doctrinam amplexus est, ac Paulo seruiuit in carcere. Verū ne quid herus ob serui fugam animo cruciaretur, remittit eum: sed miro studio, miraq; ciuilitate seruū & fugitiuum & compilatorem domino reconcilians, se interim sponsorē offerens, dependsurus, si quid ille suppilasset in fuga. Scribit enim e uinculis per dictum Onesimum, quem & filium uocat.

FINIS.

ΠΡΟΣ ΦΙΛΗΜΟΝΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΑΥΛΟΥ.

ΠΑΥΛΟΣ δέσμιος χριστοῦ ἰησοῦ καὶ τιμόθεος ὁ ἀδελφὸς φιλήμονι τῷ ἀγαπητῷ καὶ συνεργῷ ἡμῶν, καὶ ἀπφίᾳ τῇ ἀγαπητῇ, καὶ ἀρχίππῳ τῷ συστρατιώτῃ ἡμῶν, καὶ τῇ κατ' οἶκόν σου ἐκκλησίᾳ χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου, πάντοτε μνείαν σου ποιούμενος ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου, ἀκούων σου τὴν ἀγάπην καὶ τὴν πίστιν ἣν ἔχεις πρὸς τὸν κύριον ἰησοῦν, καὶ εἰς πάντας τοὺς ἁγίους, ὅπως ἡ κοινωνία τῆς πίστεώς σου ἐνεργὴς γένηται ἐν ἐπιγνώσει παντὸς ἀγαθοῦ, τοῦ ἐν ὑμῖν εἰς χριστὸν ἰησοῦν. χάριν γὰρ ἔσχομεν πολλὴν καὶ παράκλησιν ἐπὶ τῇ ἀγάπῃ σου, ὅτι τὰ σπλάγχνα τῶν ἁγίων ἀναπέπαυται διὰ σοῦ ἀδελφὲ

ERASMI VERSIO.

PAVLVS uinctus Christi Iesu et Timotheus frater Philemoni dilecto & collegæ nostro, & Apphiæ dilectæ, & Archippo cōmilitoni nostro, & quæ domi tuæ est, cōgregationi. Gratia uobis & pax à deo patre nostro & dño Iesu Christo. Gratias ago deo meo, semper mentionē tui faciēs in precibus meis, cum audiam tuā charitatem ac fidē, quam habes erga dominum Iesum, & erga omnes sanctos, ut cōmunicatio fidei tuæ efficax fiat in agnitione omnis boni, quod est in uobis erga Christum Iesum. Gaudium enim habemus multum, & consolationem in dilectione tua, quod uiscera sanctorum refocillata sunt per te frater.

Quapropter

VVLGATA EDITIO.

PAVLus uinctꝰ Christi Iesu, & Timotheus frater, Philemoni dilecto adiutori nostro: & Appiæ sorori charissimæ, & Archippo cōmilitoni nostro: & ecclesiæ, quæ in domo tua est: Grā uobis & pax a deo pr̄e nostro & dño Iesu Christo. Grās ago deo meo, semper memoriā tui faciēs in orationibꝰ meis, audiēs charitatē tuā & fidē q̄m habes in dño Iesu & in oēs sāctos: ut cōicatio fidei tuæ euidēs fiat in agnitiōe oīs operis boni in Christo Iesu. Gaudiū enim magnū habui & cōsolatiōnē in charitate tua: qa uiscera sctōrū requeuerūt p te frater

Q ter

φέ. Διὸ πολλὴν ἐν χριστῷ παῤῥησίαν ἔχων ἐπιτάσσειν σοι τὸ ἀνῆκον, διὰ τὴν ἀγάπην μᾶλλον παρακαλῶ, τοιοῦτος ὢν, ὡς παῦλος πρεσβύτης, νυνὶ δὲ καὶ δέσμιος ἰησοῦ χριστοῦ. Παρακαλῶ σε περὶ τοῦ ἐμοῦ τέκνου, ὃν ἐγέννησα ἐν τοῖς δεσμοῖς μου, ὀνήσιμον, τόν ποτέ σοι ἄχρηστον, νυνὶ δὲ σοὶ καὶ ἐμοὶ εὔχρηστον, ὃν ἀνέπεμψα. Σὺ δὲ αὐτὸν, τοῦτ' ἔστι, τὰ ἐμὰ σπλάγχνα πρόσλαβοῦ, ὃν ἐγὼ ἐβουλόμην πρὸς ἐμαυτὸν κατέχειν, ἵνα ὑπέρ σου διακονῇ μοι ἐν τοῖς δεσμοῖς τοῦ εὐαγγελίου, χωρὶς δὲ τῆς σῆς γνώμης οὐδὲν ἠθέλησα ποιῆσαι, ἵνα μὴ ὡς κατὰ ἀνάγκην τὸ ἀγαθόν σου ᾖ, ἀλλὰ κατὰ ἑκούσιον. Τάχα γὰρ διὰ τοῦτο ἐχωρίσθη πρὸς ὥραν, ἵνα αἰώνιον αὐτὸν ἀπέχῃς, οὐκέτι ὡς δοῦλον, ἀλλ' ὑπὲρ δοῦλον, ἀδελφὸν ἀγαπητὸν, μάλιστα ἐμοί, πόσῳ δὲ μᾶλλον σοὶ καὶ ἐν σαρκὶ, καὶ ἐν κυρίῳ; εἰ οὖν ἐμὲ ἔχεις κοινωνὸν, προσλαβοῦ αὐτὸν ὡς ἐμέ. εἰ δέ τι ἠδίκησέ σε, ἢ ὀφείλει, τοῦτο ἐμοὶ ἐλλόγα. ἐγὼ παῦλος ἔγραψα τῇ ἐμῇ χειρί. ἐγὼ ἀποτίσω. ἵνα μὴ λέγω σοι, ὅτι καὶ σεαυτόν μοι προσοφείλεις. Ναὶ ἀδελφέ. ἐγώ σου ὀναίμην ἐν κυρίῳ. ἀνάπαυσόν μου τὰ σπλάγχνα ἐν κυρίῳ. Πεποιθὼς τῇ ὑπακοῇ σου ἔγραψά σοι, εἰδὼς, ὅτι καὶ ὑπὲρ ὃ λέγω, ποιήσεις. ἅμα δὲ καὶ ἑτοίμαζέ μοι ξενίαν. ἐλπίζω γὰρ, ὅτι διὰ τῶν προσευχῶν ὑμῶν χαρισθήσομαι ὑμῖν. Ἀσπάζονταί σε ἐπαφρᾶς ὁ συναιχμάλωτός μου ἐν χριστῷ ἰησοῦ, μᾶρκος, ἀρίσταρχος, δημᾶς, λουκᾶς, οἱ συνεργοί μου. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν. ἀμήν.

Ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης διὰ ὀνησίμου οἰκέτου.

Quapropter quamuis multam in Christo fiduciam habeam iniungendi tibi, id quod officiũ tui erat, tamen propter charitatem potius rogo, cũ talis sim, nempe Paulus senex, nunc aũt etiam uinctus Iesu Christi. Rogo autẽ pro filio meo quem genui in uinculis meis, Onesimo, quondam tibi inutili, nũc uero tibi & mihi perutili, quem remisi. Tu autem eum, hoc est, uiscera mea suscipe, quem ego cupiebam apud me retinere, ut pro te mihi ministraret mihi in uinculis euangelij, sed absq; tua sententia nihil uolui facere, ne uelut ex necessitate bonum tuum esset, sed spontaneum. Nam propterea forsitã secessit ad tempus, ut æternũ eum reciperes, nõ iam ut seruũ, sed supra seruum, nempe fratrem dilectũ, maxime mihi, quanto aũt magis tibi, & in carne, & in domino? Si igitur me habes cõsortem, suscipe illum tanquã me. Quod si quid læsit te, aut debet, hoc mihi imputato. Ego Paulus scripsi mea manu. Ego dependam. ut ne dicã tibi, quod etiã teipsum mihi insuper debes. Etiam frater. Ego te fruar in domino. Refocilla mea uiscera in domino. Cõfisus de obedientia tua scripsi tibi, sciens, quod etiã ultra quàm dico facturus sis. Simul aũt etiam præpara mihi hospitium. Spero enim quod auxilio precũ uestrarũ donabor uobis. Salutant te Epaphras concaptiuus meus in Christo Iesu, Marcus, Aristarchus, Demas, Lucas, adiutores mei. Gratia domini nostri Iesu Christi sit cũ spiritu uestro. Amen.

Missa fuit è Rhoma per Onesimum seruum.

ter. Propter quod multã fiduciam habens in Christo Iesu, imperãdi tibi quod ad rem pertinet: propter charitatem magis obsecro cũ sis talis ut Paulus senex: nunc aũt & uinctus Iesu Christi obsecro te ꝓ meo filio quẽ genui in uinculis Onesimo, q̃ tibi aliquãdo inutilis fuit: nunc aũt & mihi & tibi utilis, quẽ remisi tibi. Tu aũt illum ut mea uiscera suscipe. Quem ego uoluerã mecũ detinere, ut ꝓ te mihi ministraret in uinculis euãgelij. Sine consilio autẽ tuo nihil uolui facere: uti ne uelut ex necessitate bonum tuum esset, sed uoluntariũ. Forsitan enim ideo discessit ad horã a te, ut in æternũ illum reciperes: iam non ut seruũ, sed pro seruo charissimũ fratrẽ maxime mihi. Quãto autẽ magis tibi: & in carne & in domino. Si ergo me habes sociũ, suscipe illum sicut me. Si autẽ aliquid nocuit tibi, aut debet, hoc mihi imputa. Ego Paulus scripsi mea manu: ego reddã, ut non dicã tibi: q̃d & teipsum mihi debes. Ita frater ego te fruar in domino: refice uiscera mea in Christo. Confidens in obedientia tua scripsi tibi: sciens quoniam & super id q̃d dico facies. Simul autem & para mihi hospitium. Nam spero per orationes uestras donari me uobis. Salutat te Epaphras cõcaptiuus meus in Christo Iesu: Marcus, Aristarchus, Demas & Lucas adiutores mei: Gratia domini nostri Iesu Christi cum spiritu uestro: Amen.

FINIS.

ΤΑΥΤΗΝ ἐπιστέλλει ἀπ' Ἰταλίας. Ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. ἐπειδὴ οἱ Ἰουδαῖοι ζηλωταὶ τοῦ νόμου καὶ ταῖς σκιαῖς, διὰ τοῦτο ὁ ἀπόστολος Παῦλος διδάσκαλος ἐθνῶν γινόμενος, καὶ εἰς τὰ ἔθνη ἀποσταλείς, κηρύττει τὸ εὐαγγέλιον. γράφας πᾶσι τοῖς ἔθνεσι, γράφει λοιπὸν καὶ τοῖς ἐκ περιτομῆς πιστεύουσιν Ἑβραίοις ἀποστολικὴν ταύτην ἐπιστολήν, περὶ τοῦ χριστοῦ πρωτοσίας, καὶ τοῦ πεπαῦσθαι τὴν σκιὰν τοῦ νόμου. καὶ πρῶτον μὲν ἀποδείκνυσι τοὺς προφήτας ἀπεσταλθαι, ἵνα περὶ τοῦ σωτῆρος ἀπαγγείλωσι, καὶ μετ' αὐτοὺς αὐτὸς ἔλθῃ, δόξης πεῖναι τοὺς προφήτας, καὶ μείζονας αὐτοῦ πρωτοσίας, αὐτὸν δὲ τὸν χριστὸν υἱὸν εἶναι θεοῦ, δι' οὗ τὰ πάντα γέγονε. καὶ ὅτι τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ ἔδει ἄνθρωπον γενέσθαι, ἵνα διὰ τοῦ σώματος αὐτοῦ θυσίας καταργήσῃ τὸν θάνατον. οὐ γὰρ δι' αἵματος μόσχου, ἢ τράγου, ἀλλὰ δι' αἵματος χριστοῦ ἔστιν τὴν σωτηρίαν τοῖς ἀνθρώποις. ἀποδείκνυσι δὲ, ὅτι ὁ νόμος οὐδένα ἐτελείωσεν, ἀλλὰ σκιὰν εἶχεν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. καὶ οὐ κατέπαυσεν ὁ λαὸς, ἀλλὰ κοινὴ πᾶσιν ἡμῖν ὑπολείπεται ἡ ἡμέρα τοῦ καταπαύσεως. πάλιν δὲ ἀποδείκνυσιν, ὅτι ἡ ἱερατικὴ λειτουργία μεταπέπτωκε ἀπ' Ἀαρὼν εἰς τὸν χριστὸν, οὗ τύπος ἦν ὁ Μελχισεδέκ. οὐκοῦν ἐκ τοῦ νόμου ἐδικαιοῦντο τοὺς πατέρας σώζεσθαι, καὶ οὐκ ἦν ἔργων νόμος. εἶτα πάλιν εἰς τὰ ἤθη προτρέπων αὐτοὺς, καὶ ἀποδεχόμενος αὐτῶν τὴν διὰ χριστὸν ὑπομονὴν, καὶ πείθων ἡμᾶς τοὺς πρεσβυτέρους, πλησίον τὴν ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM AD HEBRAEOS ARGVMENTVM PER ERAS. ROT.

NVLLA gens obstinatioribus animis repugnabat euāgelio Christi, quàm Iudæorum, qui Paulo etiam peculiariter erant infensi, quod se gentiū apostolum profiteretur, quas Iudæi ut prophanas & impias abominabantur, quodq; legem Mosaicam, quam illi sacrosanctam habebant, & euāgelij uice per uniuersum orbem spargi cupiebāt, antiquare uideretur. Adeo ut essent inter hos quoq; qui Christi doctrinam receperant, qui putarent legis obseruationem cum euangelio miscendam. Hierosolymis igitur qui crediderant, uarijs calamitatibus afficiebantur ab ijs, qui resistebant euangelio, nam penes hos erat publica autoritas, conijciebantur in uincula, cædebantur, diripiebantur illorum bona. Hos itaq; cōsolatur Paulus partim exemplo ueterum sanctorum, quorum plerisq; similibus, aut grauioribus calamitatibus exerciti sunt, quo uirtus illorū esset exploratior spectatiorq;, ac præcipue exemplo Christi, partim spe præmij cœlestis. Deinde declarat, coruscante iam euangelio Christi, cessasse umbras legis Mosaicæ, multa repetens ex ueteri testamento, & ad Christum ac commodans. Docet non ex obseruatione legis, ad tempus datæ & imperfectæ, sperandam esse salutem, sed ex fide, qua ueteres etiam illi probatæ sanctimoniæ uiri, quorum memoria Iudæis erat sacrosancta, deo potissimum placuissent. In fine tradit præcepta quædam ad mores Christianos facientia.

FINIS.

ΠΟΛΥΜΕΡΩΣ ΚΑΙ ΠΟΛΥΤΡΟΠΩΣ ΠΑΛΑΙ Ο ΘΕΟΣ ΛΑΛΗΣΑΣ ΤΟΙΣ ΠΑΤΡΑΣΙΝ ΕΝ ΤΟΙΣ ΠΡΟΦΗΤΑΙΣ ΕΠ' ΕΣΧΑΤΟΥ ΤΩΝ ΗΜΕΡΩΝ ΤΟΥΤΩΝ ΕΛΑΛΗΣΕΝ ΗΜΙΝ ΕΝ ΥΙΩ, ΟΝ ΕΘΗΚΕ ΚΛΗΡΟΝΟΜΟΝ ΠΑΝΤΩΝ, ΔΙ' ΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΑΙΩΝΑΣ ΕΠΟΙΗΣΕΝ. ΟΣ ΩΝ ΑΠΑΥΓΑΣΜΑ ΤΗΣ ΔΟΞΗΣ, ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡ ΤΗΣ ΥΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΑΥΤΟΥ, ΦΕΡΩΝ ΤΕ ΤΑ ΠΑΝΤΑ ΤΩ ΡΗΜΑΤΙ ΤΗΣ ΔΥΝΑΜΕΩΣ ΑΥΤΟΥ, ΔΙ' ΕΑΥΤΟΥ ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΝ ΠΟΙΗΣΑΜΕΝΟΣ ΤΩΝ ΑΜΑΡΤΙΩΝ ΗΜΩΝ, ΕΚΑΘΙΣΕΝ ΕΝ ΔΕΞΙΑ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΩΣΥΝΗΣ, ΕΝ ΥΨΗΛΟΙΣ, ΤΟΣΟΥΤΩ ΚΡΕΙΤΤΩΝ ΓΕΝΟΜΕΝΟΣ ΤΩΝ ΑΓΓΕΛΩΝ, ΟΣΩ ΔΙΑΦΟΡΩΤΕΡΟΝ ΠΑΡ' ΑΥΤΟΥΣ ΚΕΚΛΗΡΟΝΟΜΗΚΕΝ ΟΝΟΜΑ. ΤΙΝΙ ΓΑΡ ΕΙΠΕΝ ΠΟΤΕ ΤΩΝ ΑΓΓΕΛΩΝ. ΥΙΟΣ ΜΟΥ ΕΙ ΣΥ, ΕΓΩ ΣΗΜΕΡΟΝ ΓΕΓΕΝΝΗΚΑ ΣΕ; ΚΑΙ ΠΑΛΙΝ. ΕΓΩ ΕΣΟΜΑΙ ΑΥΤΩ ΕΙΣ ΠΑΤΕΡΑ, ΚΑΙ ΑΥΤΟΣ ΕΣΤΑΙ ΜΟΙ ΕΙΣ ΥΙΟΝ. ΟΤΑΝ ΔΕ ΠΑΛΙΝ ΕΙΣΑΓΑΓΗ ΤΟΝ ΠΡΩΤΟΤΟΚΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΙΚΟΥΜΕΝΗΝ, ΛΕΓΕΙ. ΚΑΙ ΠΡΟΣΚΥΝΗΣΑΤΩΣΑΝ ΑΥΤΩ ΠΑΝΤΕΣ ΑΓΓΕΛΟΙ ΘΕΟΥ. ΚΑΙ ΠΡΟΣ ΜΕΝ ΤΟΥΣ ΑΓΓΕΛΟΥΣ ΛΕΓΕΙ. Ο ΠΟΙΩΝ ΤΟΥΣ ΑΓΓΕΛΟΥΣ ΑΥΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΑ, ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥ ΠΥΡΟΣ ΦΛΟΓΑ. ΠΡΟΣ ΔΕ ΤΟΝ ΥΙΟΝ, Ο ΘΡΟΝΟΣ ΣΟΥ Ο ΘΕΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΙΩΝΑ ΤΟΥ ΑΙΩΝΟΣ, ΡΑΒΔΟΣ ΕΥΘΥΤΗΤΟΣ, Η ΡΑΒΔΟΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΣΟΥ. ΗΓΑΠΗΣΑΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΝ, ΚΑΙ ΕΜΙΣΗΣΑΣ ΑΝΟΜΙΑΝ, ΔΙΑ ΤΟΥΤΟ ΕΧΡΙΣΕ ΣΕ Ο ΘΕΟΣ, Ο ΘΕΟΣ ΣΟΥ ΕΛΑΙΟΝ ΑΓΑΛΛΙΑΣΕΩΣ ΠΑΡΑ ΤΟΥΣ ΜΕΤΟΧΟΥΣ ΣΟΥ. ΚΑΙ ΣΥ ΚΑΤ' ΑΡΧΑΣ ΚΥΡΙΕ ΤΗΝ ΓΗΝ ΕΘΕΜΕΛΙΩΣΑΣ. ΚΑΙ ΕΡΓΑ ΤΩΝ ΧΕΙΡΩΝ ΣΟΥ ΕΙΣΙΝ ΟΙ ΟΥΡΑΝΟΙ, ΑΥΤΟΙ ΑΠΟΛΟΥΝΤΑΙ, ΣΥ ΔΕ ΔΙΑΜΕΝΕΙΣ, ΚΑΙ ΠΑΝΤΕΣ ΩΣ ΙΜΑΤΙΟΝ ΠΑΛΑΙΩΘΗΣΟΝΤΑΙ, ΚΑΙ ΩΣΕΙ ΠΕΡΙΒΟΛΑΙΟΝ ΕΛΙΞΕΙΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΚΑΙ ΑΛΛΑΓΗΣΟΝΤΑΙ, ΣΥ ΔΕ ΑΥΤΟΣ ΕΙ, ΚΑΙ ΤΑ ΕΤΗ ΣΟΥ ΟΥΚ ΕΚΛΕΙΨΟΥΣΙ. ΠΡΟΣ ΤΙΝΑ ΔΕ ΤΩΝ ΑΓΓΕΛΩΝ ΕΙΡΗΚΕΝ ΠΟΤΕ; ΚΑΘΟΥ ΕΚ ΔΕΞΙΩΝ ΜΟΥ, ΕΩΣ ΑΝ ΘΩ ΤΟΥΣ ΕΧΘΡΟΥΣ ΣΟΥ ΥΠΟΠΟΔΙΟΝ ΤΩΝ ΠΟΔΩΝ ΣΟΥ. ΟΥΧΙ ΠΑΝΤΕΣ ΕΙΣΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΠΝΕΥΜΑΤΑ, ΕΙΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΝ ΑΠΟΣΤΕΛΛΟΜΕΝΑ, ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΕΙΝ ΣΩΤΗΡΙΑΝ;

ΔΙΑ ΤΟΥΤΟ

DEVS olim multipharíam, multisq; modis locutus patribus per prophetas, extremis diebus hisce locutus est nobis per filium, quem constituit hæredem omnium, per quem etiam secula cõdidit. qui cũ sit splendor gloriæ, et expressa imago substantiæ illius, modereturq; omnia uerbo potentiæ suæ, per semetipsum purgatione facta peccatorum nostrorum, consedit in dextera maiestatis in excelsis, tanto præstãtior factus angelis, quanto excellentius præ illis sortitus est nomen. Nam cui dixit unquam angelorum: Filius meus es tu, ego hodie genui te? Ac rursum: Ego ero ei pater, & ille erit mihi filius. Rursum autem cum inducit primogenitum in orbem terrarum, dicit: Et adorent eum omnes angeli dei. Et ad angelos quidem dicit: Qui creat angelos suos spiritus, & ministros suos ignis flammam. Ad filium autem: Thronus tuus deus in seculum seculi, uirga rectitudinis, uirga regni tui. Dilexisti iustitiam & odisti iniquitatem, propterea unxit te deus, deus tuus, oleo exultationis ultra consortes tuos. Et tu in initio domine terræ fundamenta iecisti, & opera manuum tuarum sunt cœli: ipsi peribunt, tu autem permanes, & omnes ut uestimentum ueterascent ac uelut amictum circumuolues eos, & mutabuntur, tu autem idem es, & anni tui non defi-cient. Ad quem autem angelorum dixit unquam? Sede à dextris meis, donec posuero inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Nonne omnes sunt administratorij spiritus qui in ministerium emittuntur propter eos qui hæredes erunt salutis?

Propterea

MVLtifarie multisq; modis olim deloquens patrib⁹ in prophetis: nouissime diebus istis locutus est nobis in filio: quẽ cõstituit hæredẽ uniuersorũ: per quẽ fecit & secula. Qui cũ sit splendor gloriæ & figura substantiæ eius: portansq; oĩa uerbo uirtutis suæ, purgationem peccatorum faciẽs: sedet ad dexteram maiestatis eius in excelsis: tanto melior angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hæreditauit. Cui enim dixit aliquãdo angelorum: filius meus es tu, ego hodie genui te? Et rursum: Ego ero illi in patrem, & ipse erit mihi in filium. Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terræ, dicit: Et adorent eum omnes angeli dei. Et ad angelos quidem dicit: Qui facit angelos suos spiritus, & ministros suos flammã ignis. Ad filium autem: Thronus tuus deus in seculum seculi: uirga æquitatis uirga regni tui. Dilexisti iusticiam & odisti iniquitatẽ: propterea unxit te deus deus tuus oleo exultationis præ participibus tuis. Et tu in principio domine terram fundasti, & opera manuum tuarum sunt cœli. Ipsi peribunt, tu autem permanebis: & omnes ut uestimentum ueterascent. Et uelut amictum mutabis eos & mutabuntur: tu autẽ idem ipse es & anni tui non deficient. Ad quem autem angelorum dixit aliquando: Sede a dextris meis: quoadusque ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum? Nonne omnes sunt administratorij spiritus in ministerium missi propter eos qui hæreditatem capiunt salutis?

Propterea

Διὰ τοῦτο δεῖ περισσοτέρως ἡμᾶς προσέχειν τοῖς ἀκουσθεῖσι, μή ποτε παραῤῥυῶμεν. Εἰ γὰρ ὁ δι' ἀγγέλων λαληθεὶς λόγος ἐγένετο βέβαιος, καὶ πᾶσα παράβασις καὶ παρακοὴ ἔλαβεν ἔνδικον μισθαποδοσίαν, πῶς ἡμεῖς ἐκφευξόμεθα, τηλικαύτης ἀμελήσαντες σωτηρίας; ἥτις ἀρχὴν λαβοῦσα λαλεῖσθαι διὰ τοῦ κυρίου, ὑπὸ τῶν ἀκουσάντων εἰς ἡμᾶς ἐβεβαιώθη, συνεπιμαρτυροῦντος τοῦ θεοῦ σημείοις τε καὶ τέρασι, καὶ ποικίλαις δυνάμεσι, καὶ πνεύματος ἁγίου μερισμοῖς, κατὰ τὴν αὐτοῦ θέλησιν. Οὐ γὰρ ἀγγέλοις ὑπέταξε τὴν οἰκουμένην τὴν μέλλουσαν περὶ ἧς λαλοῦμεν. διεμαρτύρατο δέ πού τις, λέγων, τί ἐστιν ἄνθρωπος ὅτι μιμνήσκῃ αὐτοῦ, ἢ υἱὸς ἀνθρώπου, ὅτι ἐπισκέπτῃ αὐτόν; ἠλάττωσας αὐτὸν βραχύ τι παρ' ἀγγέλους, δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφάνωσας αὐτόν, καὶ κατέστησας αὐτὸν ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου. πάντα ὑπέταξας ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ. Ἐν γὰρ τῷ ὑποτάξαι αὐτῷ τὰ πάντα, οὐδὲν ἀφῆκεν αὐτῷ ἀνυπότακτον. Νῦν δὲ οὔπω ὁρῶμεν αὐτῷ τὰ πάντα ὑποτεταγμένα, τὸν δὲ βραχύ τι παρ' ἀγγέλους ἠλαττωμένον βλέπομεν Ἰησοῦν διὰ τὸ πάθημα τοῦ θανάτου, δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφανωμένον, ὅπως χάριτι θεοῦ ὑπὲρ παντὸς γεύσηται θανάτου. Ἔπρεπε γὰρ αὐτῷ, δι' ὃν τὰ πάντα, καὶ δι' οὗ τὰ πάντα πολλοὺς υἱοὺς εἰς δόξαν ἀγαγόντα, τὸν ἀρχηγὸν τῆς σωτηρίας αὐτῶν, διὰ παθημάτων τελειῶσαι. ὅτε γὰρ ἁγιάζων καὶ οἱ ἁγιαζόμενοι ἐξ ἑνὸς πάντες. δι' ἣν αἰτίαν οὐκ ἐπαισχύνεται ἀδελφοὺς αὐτοὺς καλεῖν, λέγων. ἀπαγγελῶ τὸ ὄνομά σου τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἐν μέσῳ ἐκκλησίας ὑμνήσω σε. Καὶ πάλιν. ἐγὼ ἔσομαι πεποιθὼς ἐπ' αὐτῷ. καὶ πάλιν. ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδία, ἃ μοι ἔδωκεν ὁ θεός. ἐπεὶ οὖν τὰ παιδία κεκοινώνηκε σαρκὸς καὶ αἵματος, καὶ αὐτὸς παραπλησίως μετέσχεν τῶν αὐτῶν, ἵνα διὰ τοῦ θανάτου καταργήσῃ τὸν τὸ κράτος

Propterea oportet nos uehementius attendere, ijs quæ dicta sunt nobis, ne quādo perfluamus. Etem̄ si is, qui per angelos dictus fuerat sermo, fuit firmus, et omnis transgressio & inobedientia iustā præmij repensationē accepit, quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem? quæ cum primū enarrari cœperit per ipsum dominum, ab ijs qui audierāt, in nos cōfirmata fuit, attestante deo & signis, & prodigijs simul, uarijsque uirtutibus, & spiritussancti distributionibus, iuxta ipsius uoluntatem. Non enim angelis subiecit orbem terræ futurum, de quo loquimur. Testatus est autem alicubi quidam, dicens, Quid est homo, quod memor es eius, aut filius hominis, quod inuisis illum? Fecisti eum paululo inferiorē angelis, gloria & honore coronasti eum, & cōstituisti eum super opera manuum tuarum. Omnia subiecisti sub pedibus eius. In hoc enim, quod ei subiecit omnia, nihil omisit illi nō subiectum. At nondum uidemus illi omnia esse subiecta. Eum uero qui pusillū quid dam diminutus fuerat infra angelos, cernimus Iesum, propter cruciatum mortis, gloria & honore coronatum, ut per gratiā dei pro omni gustaret mortem. Decebat enim eum, propter quem sunt omnia, & per quem sunt omnia, ut multis filijs in gloriam adductis, principem salutis illorum per afflictiōes perfectū redderet. Quādoquidē & qui sanctificat, & qui sanctificantur, ex uno sunt omēs. Quam ob causam non erubescit fratres illos uocare, dicēs: Annunciabo nomen tuū fratribus meis, in medio ecclesiæ laudabo te. Et rursum: Ego ero fidēs in illo. Et iterum: Ecce ego & pueri, quos mihi dedit deus. Postea q̄ igit̄ pueri cōmerciū habent cū carne & sanguine, et ipse similiter particeps fact⁹ est eorūdē, ut per mortē aboleret eum qui

Propterea abundantius oportet obseruare nos ea quæ audiuimus: ne forte pereffluamus. Si enim qui per angelos dict⁹ est sermo factus est firmus: & omnis præuaricatio & inobediētia accepit iustā mercedis retributionē: quomodo nos effugiem⁹ si tātā neglexerim⁹ salutē? Quæ cū initiū acce pisset enarrandi per dn̄m, ab eis qui audierunt in nos confirmata est, contestante deo signis & portentis & uarijs uirtutibus: & spiritussancti distributionibus secundum suam uoluntatē. Non enim angelis subiecit deus orbē terræ futurū de quo loquimur. Testatus est autē in quodam loco quis, dicens. Quid est homo qđ memor es eius: aut filius hominis qm̄ uisitas eū? Minuisti eum paulominus ab angelis: gloria & honore coronasti eum & constituisti eum super opera manuum tuarum. Omnia subiecisti sub pedibus eius. In eo em̄ quod omnia ei subiecit, nihil dimisit non subiectū ei. Nunc autem necdum uidemus omnia subiecta ei. Eū autem qui modico quam ab angelis minoratus est: uidemus Iesum ꝓpter passionem mortis gloria & honore coronatum: ut gratia dei pro omnibus gustaret mortē. Decebat enim eum propter quē omnia, & per quē omnia: qui multos filios in gloriā adduxerat auctorem salutis eorū per passionem cōsummare. Qui em̄ sanctificat & qui sanctificant̄ ex uno omnes. Propter quā causam nō cōfunditur fratres eos uocare, dicens. Nunciabo nomē tuū fratribus meis: in medio ecclesiæ laudabo te. Et iterū: Ego ero fidēs in eū. Et iterū Ecce ego & pueri mei quos dedit mihi deus. Quia ergo pueri cōmunicauerunt carni & sanguini: & ipse similiter participauit eisdē: ut per mortē destrueret eū

II.

κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τοῦτ' ἔστι τὸν διάβολον, καὶ ἀπαλλάξῃ τοὺτους ὅσοι φόβῳ θανάτου διὰ παντὸς τοῦ ζῆν ἔνοχοι ἦσαν δουλείας. οὐ γὰρ δήπου ἀγγέλων ἐπιλαμβάνεται, ἀλλὰ τοῦ σπέρματος Ἀβραὰμ ἐπιλαμβάνεται. ὅθεν ὤφειλε κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθῆναι, ἵνα ἐλεήμων γένηται καὶ πιστὸς ἀρχιερεὺς τὰ πρὸς τὸν θεόν, εἰς τὸ ἱλάσκεσθαι τὰς ἁμαρτίας τοῦ λαοῦ. ἐν ᾧ γὰρ πέπονθεν αὐτὸς πειρασθείς, δύναται τοῖς πειραζομένοις βοηθῆσαι.

ὅθεν ἀδελφοὶ ἅγιοι, κλήσεως ἐπουρανίου μέτοχοι, κατανοήσατε τὸν ἀπόστολον καὶ ἀρχιερέα τῆς ὁμολογίας ἡμῶν Ἰησοῦν, πιστὸν ὄντα τῷ ποιήσαντι αὐτὸν, ὡς καὶ Μωϋσῆς ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. πλείονος γὰρ δόξης οὗτος παρὰ Μωϋσῆν ἧξίωται, καθ' ὅσον πλείονα τιμὴν ἔχει τοῦ οἴκου ὁ κατασκευάσας αὐτόν. πᾶς γὰρ οἶκος κατασκευάζεται ὑπό τινος. ὁ δὲ τὰ πάντα κατασκευάσας θεός. καὶ Μωϋσῆς μὲν πιστὸς ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ὡς θεράπων, εἰς μαρτύριον τῶν λαληθησομένων. Χριστὸς δὲ ὡς υἱὸς ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ, οὗ οἶκός ἐσμεν ἡμεῖς, ἐὰν τὴν παῤῥησίαν, καὶ τὸ καύχημα τῆς ἐλπίδος, μέχρι τέλους βεβαίαν κατάσχωμεν. διὸ καθὼς λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ
» ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ, κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ πειρασμοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὗ ἐπείρασάν με οἱ
» πατέρες ὑμῶν, ἐδοκίμασάν με, καὶ
» εἶδον τὰ ἔργα μου τεσσαράκοντα
» ἔτη. διὸ προσώχθισα τῇ γενεᾷ ἐκείνῃ
» καὶ εἶπον, ἀεὶ πλανῶνται τῇ καρδίᾳ,
» αὐτοὶ δὲ οὐκ ἔγνωσαν τὰς ὁδούς μου
» ὡς ὤμοσα ἐν τῇ ὀργῇ μου, εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου.
Βλέπετε ἀδελφοὶ, μή ποτε ἔσται ἔν τινι ὑμῶν καρδία πονηρὰ ἀπιστίας ἐν τῷ ἀποστῆναι ἀπὸ θεοῦ ζῶντος, ἀλλὰ παρακαλεῖται ἑαυτοὺς καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἄχρις οὗ τὸ

eum qui mortis habebat imperiũ, hoc est, diabolũ, & liberos redderet eos, quicunq; metu mortis per omnem uitam obnoxij erant seruituti. non enim uidelicet angelos assumit, sed semen Abrahæ assumit. Vnde debuit per omnia fratribus similis reddi, ut misericors esset & fidelis pontifex, in his quæ apud deum forent agenda, ad expiandum peccata populi. Nam ex hoc quod ipsi cõtigit tentatum esse, potest & ijs qui tentãtur succurrere. Vnde fratres sancti, uocationis cœlestis participes, considerate apostolum & pontificem confessionis nostræ Christum Iesum, quod fidelis sit ei qui ipsum constituit, quemadmodum & Moyses in tota domo ipsius. Tanto namque maiore gloria, quàm Moses, hic dignus est habitus, quanto maiorem habet honorem is qui construxit domum, quàm ipsa domus. Omnis enim domus construitur ab aliquo. Porrò qui cõdidit omnia, deus est. Et Moyses quidem fidelis fuit in tota domo illius, ueluti ministeri, in testimoniũ eorum, quæ post dicenda erant. At Christus tanquam filius administrauit domum ipsius, cuius domus sumus nos, si fiduciam & gloriationem spei, ad finem usque firmam tenuerimus. Quapropter sicut dicit spiritus ille sanctus: Hodie si uocem eius audieritis, ne obduretis corda uestra, sicut in exacerbatione, in die tentationis in deserto, ubi tentauerunt me patres uestri, probauerunt me, & uiderũt opera mea quadraginta annis. Quapropter infensus erã generationi illi, & dicebam: Semper errant corde, ipsi uero non cognouerũt uias meas, sicut iuraui in ira mea, si ingressuri sunt in requiem meam. Videte fratres, ne quando sit in ullo uestrum cor prauum, obnoxium incredulitati, ut desciscat à deo uiuẽte, sed exhortemini uos inuicem quotidie, quoad appella-

tur

qui habebat mortis imperium, id est diabolum: & liberaret eos qui timore mortis per totam uitam obnoxij erant seruituti. Nusquã enim angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit. Vnde debuit per omnia fratribus assimilari, ut misericors fieret & fidelis pontifex ad deum: & ut re propitiaret delicta populi. In eo enim in quo passus est ipse & tentatus, potẽs est & eis qui tentantur auxiliari.

Vnde fratres sancti uo- III.
catiõis cœlestis participes: considerate apostolum & pontificem confessionis nostræ Iesum: qui fidelis est ei qui fecit illum: sicut & Moyses in omni domo eius. Amplioris enim gloriæ iste præ Moyse dignus habitus est: quãto ampliorẽ honorẽ habet domus qui fabricauit illam. Omnis nanque domus fabricatur ab aliquo. Qui autem omnia creauit, deus est. Et Moyses quidem fidelis erat in tota domo eius tanquã famulus in testimonium eorum quæ dicenda erant. Christus uero tãquam filius in domo sua. Quæ domus sumus nos, si fiduciam & gloriam spei usque ad finem firmam retineamus. Quapropter sicut dicit spiritussanctus: Hodie si uocem eius audieritis, nolite obdurare corda uestra: sicut in exacerbatione secundum diem tentationis in deserto: ubi tentauerũt me patres uestri: probauerunt & uiderunt opera mea, quadraginta annis. Propter quod infensus fui generatiõi huic: & dixi semper, hi errant corde. Ipsi autem non cognouerunt uias meas quibus iuraui in ira mea, si introibunt in requiem meam. Videte fratres ne forte sit in aliquo uestrum cor malum incredulitatis discedendi a deo uiuo. Sed adhortamini uosmetipsos per singulos dies donec hodie cognominatur:

οὖν σήμερον καλεῖ, ἵνα μὴ σκληρυνθῇ τις ἐξ ὑμῶν ἀπάτῃ τῆς ἁμαρτίας. μέτοχοι γὰρ γεγόναμεν τοῦ Χριστοῦ, ἐάπερ τὴν ἀρχὴν τῆς ὑποστάσεως, μέχρι τέλους βεβαίαν καταχῶμεν, ἐν τῷ λέγεσθαι, σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ. τινὲς γὰρ ἀκούσαντες παρεπίκραναν, ἀλλ' οὐ πάντες οἱ ἐξελθόντες ἐξ Αἰγύπτου διὰ Μωσέως. τίσι δὲ προσώχθισε τεσσαράκοντα ἔτη; οὐχὶ τοῖς ἁμαρτήσασιν; ὧν τὰ κῶλα ἔπεσεν ἐν τῇ ἐρήμῳ; τίσι δὲ ὤμοσε, μὴ εἰσελεύσεσθαι εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἀπειθήσασι; καὶ βλέπομεν, ὅτι οὐκ ἠδυνήθησαν εἰσελθεῖν δι' ἀπιστίαν.

Φοβηθῶμεν οὖν, μή ποτε καταλειπομένης ἐπαγγελίας εἰσελθεῖν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, δοκῇ τις ἐξ ὑμῶν ὑστερηκέναι. καὶ γάρ ἐσμεν εὐηγγελισμένοι, καθάπερ κἀκεῖνοι. ἀλλ' οὐκ ὠφέλησεν ὁ λόγος ἐκείνους, μὴ συγκεκραμένους τῇ πίστει τοῖς ἀκούσασιν. εἰσερχόμεθα γὰρ εἰς τὴν κατάπαυσιν οἱ πιστεύσαντες, καθὼς εἴρηκεν, ὡς ὤμοσα ἐν τῇ ὀργῇ μου, εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου, καίτοι τῶν ἔργων ἀπὸ καταβολῆς κόσμου γενηθέντων. εἴρηκε γάρ που περὶ τῆς ἑβδόμης οὕτως. καὶ κατέπαυσεν ὁ θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ. καὶ ἐν τούτῳ πάλιν. εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου. ἐπεὶ οὖν ἀπολείπεταί τινας εἰσελθεῖν εἰς αὐτήν, καὶ οἱ πρότερον εὐαγγελισθέντες, οὐκ εἰσῆλθον δι' ἀπείθειαν, πάλιν τινὰ ὁρίζει ἡμέραν σήμερον ἐν Δαυὶδ λέγων, μετὰ τοσοῦτον χρόνον καθὼς εἴρηται. σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν. εἰ γὰρ αὐτοὺς Ἰησοῦς κατέπαυσεν, οὐκ ἂν περὶ ἄλλης ἐλάλει μετὰ ταῦτα ἡμέρας. ἄρα ἀπολείπεται σαββατισμὸς τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ. ὁ γὰρ εἰσελθὼν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς κατέπαυσεν ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ,

tur dies hodiernus, ne quis ex uobis induretur seductione peccati. Christi participes facti sumus, si sanè initium substantiæ, usque ad finem firmum tenuerimus. In hoc quod dicitur: hodie si uocem eius audieritis, ne obduretis corda uestra, sicut in exacerbatione. Nam quidam cum audissent, exacerbauerunt: at nō omnes qui profecti fuerant ex Aegypto per Mosen. Quibus autem infensus fuit quadraginta annis? Nōne ijs, qui peccauerant? quorum membra conciderunt in deserto? Quibus autē iurauit, non ingressuros in requiē suam, nisi ijs, qui non obedierant? Et uidemus, quod non potuerint ingredi propter incredulitatem.

Metuamus igitur, ne quando derelicta promissione introëundi in requiem eius, uideatur aliquis ex uobis fuisse frustratus. Etenim nobis annunciatum est, quemadmodum & illis. At non profuit illis audisse sermonem, quod is nō esset cum fide coniunctus, ijs qui audierant. Introimus enim in requiem, nos qui credidimus, quem admodū dixit: Sicut iuraui in ira mea, si ingressuri sint in requiem meam, licet operibus à iactis fundamentis mundi perfectis. Dixit enim quodam in loco de septimo die sic: Et requieuit deus die septimo ab omnibus operibus suis. Et in hoc rursum: Si introibunt in requiem meam. Posteaquam igitur illud reliquū est, aliquos introire in eam, & quibus prius annunciatum fuit, non introierunt propter incredulitatē, rursum quendā præfinit diem, hodie, in Dauid dicens, post tantū temporis, quemadmodum dictum est: Hodie si uocem eius audieritis, ne obduretis corda uestra. Nam si eis Iesus requiē præstitisset, nequaquā de alio posthac die locutus fuisset. Itaque relinquitur sabbatismus populo dei. Nam qui ingressus est in requiem illius, & ipse requieuit ab operibus suis,

tur: ut nō obdureat quis ex uobis fallacia peccati. Participes enim Christi effecti sumus: si tamen initiū substantiæ eius usque ad finem firmum retineamus dum dicitur: Hodie si uocē eius audieritis, nolite obdurare corda uestra: quemadmodū in illa exacerbatione. Quidā enim audiētes exacerbauerunt, sed nō uniuersi qui profecti sunt ab Aegypto per Moysen. Quibus aūt infensus est quadraginta annis? Nōne illis qui peccauerunt: quorū cadauera prostrata sunt in deserto? Quibus autem iurauit nō introire in requiem ipsius, nisi illis qui increduli fuerūt? Et uidemus quia nō potuerunt introire in requiē ipsius propter incredulitatem. Timeamus ergo: ne forte relicta pollicitatione introeūdi in requiē eius: existimetur aliquis ex nobis deesse. Etem & nobis nunciatum est quemadmodum & illis: sed non profuit illis sermo auditus: nō admixtus fidei ex his quæ audierunt. Ingrediemur enim in requiem eius qui credidimus quēadmodum dixit: Sicut iuraui in ira mea, si introibūt in requiem meam. Et quidem operibus ab institutione mundi perfectis: dixit enim in quodam loco de die septima sic: Et requieuit deus die septimo ab omnibus operibus suis. Et in isto rursum: Si introibūt in requiē meā. Quoniā ergo supereſt introire quosdā in illam & hi quibus prioribꝰ annūciatū est, nō introierūt propter incredulitatē: iterū terminat diem quendā hodie in Dauid dicēdo post tā tum temporis sicut supra dictum est: Hodie si uocē eius audieritis, nolite obdurare corda uestra. Nam si eis Iesus requiem præstitisset, nūquam de alia loqueret post hac die. Itaq; relinquit sabbatismus populo dei. Qui enim ingressus est in requiē eiꝰ, etiā ipse requeuit ab opibꝰ

IIII.

αὐτοῦ, ὥσπερ ἀπὸ τῶν ἰδίων ὁ θεός. σπουδάσωμεν οὖν εἰσελθεῖν εἰς ἐκείνην τὴν κατάπαυσιν, ἵνα μὴ ἐν τῷ αὐτῷ τις ὑποδείγματι πέσῃ τῆς ἀπιθείας. ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ, καὶ ἐνεργὴς καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον, καὶ διϊκνούμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς τε καὶ πνεύματος, ἁρμῶν τε καὶ μυελῶν καὶ κριτικὸς ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας, καὶ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιον αὐτοῦ. πάντα δὲ γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος. ἔχοντες οὖν ἀρχιερέα μέγαν διεληλυθότα τοὺς οὐρανοὺς Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ κρατῶμεν τῆς ὁμολογίας. οὐ γὰρ ἔχομεν ἀρχιερέα μὴ δυνάμενον συμπαθῆσαι ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν, πεπειρασμένον δὲ κατὰ πάντα, καθ' ὁμοιότητα χωρὶς ἁμαρτίας. προσερχώμεθα οὖν μετὰ παῤῥησίας τῷ θρόνῳ τῆς χάριτος, ἵνα λάβωμεν ἔλεον, καὶ χάριν εὕρωμεν εἰς εὔκαιρον βοήθειαν. πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς ἐξ ἀνθρώπων λαμβανόμενος ὑπὲρ ἀνθρώπων καθίσταται τὰ πρὸς τὸν θεόν, ἵνα προσφέρῃ δῶρά τε καὶ θυσίας ὑπὲρ ἁμαρτιῶν, μετριοπαθεῖν δυνάμενος τοῖς ἀγνοοῦσι καὶ πλανωμένοις, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς περίκειται ἀσθένειαν. καὶ διὰ ταύτην ὀφείλει, καθὼς περὶ τοῦ λαοῦ, οὕτως καὶ περὶ ἑαυτοῦ προσφέρειν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν. καὶ οὐχ ἑαυτῷ τις λαμβάνει τὴν τιμήν, ἀλλὰ ὁ καλούμενος ὑπὸ τοῦ θεοῦ, καθάπερ καὶ ὁ Ἀαρών. οὕτως καὶ ὁ χριστὸς οὐχ ἑαυτὸν ἐδόξασε γενηθῆναι ἀρχιερέα, ἀλλ' ὁ λαλήσας πρὸς αὐτόν. υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. καθὼς καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει. σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ. ὃς ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, δεήσεις τε καὶ ἱκετηρίας πρὸς τὸν δυνάμενον σῶζειν αὐτὸν ἐκ θανάτου μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς καὶ δακρύων προσενέγκας, καὶ εἰσακουσθεὶς ἀπὸ τῆς εὐλαβείας, καίπερ ὢν υἱός, ἔμαθεν ἀφ' ὧν ἔπαθε τὴν ὑπακοήν, καὶ τελειωθεὶς ἐγένετο τοῖς ὑπακούουσιν αὐτῷ πᾶσιν, αἴτιος

suis, quemadmodum à suis deus. Studeamus igit ingredi in illā requiem, ne quis eodem cōcidat in credulitatis exemplo. Viuus est enim sermo dei, & efficax, & penetrantior quouis gladio utrinq; incidente, ac pertingens usq; ad diuisionē animæ simul ac spiritus, compagumq; & medullarum, & discretor cogitationum & intentionum cordis, nec est ulla creatura, quæ nō manifesta sit in cōspectu illius. Sed omnia nuda, & resupinata oculis eius, ad quē nobis est sermo. Habentes igitur pōtificem magnū qui penetrauit cœlos Iesum filiū dei, teneamus professionem. Nō em̄ habemus pontificem, qui nō possit affici sensu infirmitatū nostrarum, sed tentatum per omnia, iuxta similitudinē absque peccato. Accedamus igit cum fiducia ad thronū gratiæ, ut consequamur misericordiā, & gratiā inueniamus ad opportunū auxiliū.

Nam omis pontifex qui ex hominibus assumit pro hominibus cōstituit in his quæ apud deū agūtur, ut offerat donaria & uictimas pro peccatis, qui placabilis esse possit ignorātibus & errātibus, quādo quidē & ipse circūdatus est infirmitate. Et propter hanc debet, quem admodū pro populo, ita & pro seipso immolare pro peccatis. Nemo sibi ipsi usurpat honorē, sed qui uocatur etiam à deo, quemadmodum & Aaron. Ita & Christus nō semetipsum glorificauit, ut fieret pontifex, sed is qui dixerat illi: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Sicut & alibi dicit: Tu es sacerdos in æternum secūdum ordinē Melchisedech. Qui in diebus carnis suæ, cum & precationes & supplicationes apud illum, qui poterat ipsum à morte seruare, cū clamore ualido & lachrymis obtulisset, & exauditus esset ꝓ reuerētia, tāetsi filius erat, tamē didicit ex his quæ passus est, obedientiā, ac perfectus reddit⁹, omibus qui sibi obedierūt

fuit

suis, sicut & a suis deus. Festinemus ergo ingredi in illam requiem, ut ne in id ipsum quis incidat incredūlitatis exemplū. Viuus est enim sermo dei & efficax & penetrabilior omni gladio ancipiti: & pertingēs usque ad diuisionē animæ ac spiritus: cōpagum quoq; ac medullarū: & discretor cogitationum & intentionum cordis. Et non est ulla creatura inuisibilis in cōspectu eius: Omnia autē nuda & aperta sunt oculis eius ad quēnobis sermo. Habentes ergo pontificē magnū qui penetrauit cœlos Iesum filiū dei, teneamus spei nostræ cōfessionē. Nō em̄ habemus pontificem qui nō possit cōpati infirmitatibus nostris. Tentatū aūt per omia pro similitudine absq; pctō. Adeam⁹ ergo cū fiducia ad thronū gratiæ eius: ut misericordiā cōseq̄mur, & gratiā inueniamus in auxilio opportuno.

Omnis nāq; pontifex ex V. hominibus assumptus pro hominibus cōstituit in his quæ sunt ad deū, ut offerat dona & sacrificia pro peccatis. Qui cōdolere possit his qui ignorāt & errāt quoniā & ipse circundatus est infirmitate: & ꝓpterea debet quē admodū ꝓ populo: ita etiam prosemetipso offerre ꝓ peccatis. Nec quisq; sumit sibi honorē: sed qui uocat⁹ a deo tanq; Aarō. Sic & Christus nō semetipsum clarificauit ut pontifex fieret: sed qui locutus est ad eū: Filius meus es tu: ego hodie genui te. Quemadmodū & in alio loco dicit: Tu es sacerdos in æternū secundū ordinem Melchisedech. Qui in dieb⁹ carnis suæ preces supplicationesq; ad eū qui posset illū saluū facere a morte, cū clamore ualido & lachrymis offerens: exauditus est pro sua reuerētia. Et quidē cum esset filius dei: didicit ex his quæ passus est obedientiā & cōsummatus factus est omnibus obtēperātibus sibi

αἰῶνος σωτηρίας αἰωνίου, προσαγορευθεὶς ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἀρχιερεὺς κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ. περὶ οὗ πολὺς ἡμῖν ὁ λόγος καὶ δυσερμήνευτος λέγειν, ἐπεὶ νωθροὶ γεγόνατε ταῖς ἀκοαῖς. καὶ γὰρ ὀφείλοντες εἶναι διδάσκαλοι διὰ τὸν χρόνον, πάλιν χρείαν ἔχετε τοῦ διδάσκειν ὑμᾶς τίνα τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχῆς τῶν λογίων τοῦ θεοῦ, καὶ γεγόνατε χρείαν ἔχοντες γάλακτος καὶ οὐ στερεᾶς τροφῆς. πᾶς γὰρ ὁ μετέχων γάλακτος, ἄπειρος λόγου δικαιοσύνης, νήπιος γάρ ἐστι. τελείων δέ ἐστιν ἡ στερεὰ τροφή, τῶν διὰ τὴν ἕξιν τὰ αἰσθητήρια γεγυμνασμένα ἐχόντων πρὸς διάκρισιν καλοῦ τε καὶ κακοῦ.

Διὸ ἀφέντες τὸν τῆς ἀρχῆς τοῦ χριστοῦ λόγον, ἐπὶ τὴν τελειότητα φερώμεθα, μὴ πάλιν θεμέλιον καταβαλλόμενοι μετανοίας ἀπὸ νεκρῶν ἔργων, καὶ πίστεως ἐπὶ θεόν, βαπτισμῶν, διδαχῆς, ἐπιθέσεώς τε χειρῶν, ἀναστάσεώς τε νεκρῶν, καὶ κρίματος αἰωνίου. καὶ τοῦτο ποιήσομεν, ἐάν περ ἐπιτρέπῃ ὁ θεός. ἀδύνατον γὰρ τοὺς ἅπαξ φωτισθέντας, γευσαμένους τε τῆς δωρεᾶς τῆς ἐπουρανίου, καὶ μετόχους γενηθέντας πνευμάτων ἁγίου, καὶ καλὸν γευσαμένους θεοῦ ῥῆμα, δυνάμεις τε μέλλοντος αἰῶνος, καὶ παραπεσόντας, πάλιν ἀνακαινίζειν εἰς μετάνοιαν, ἀνασταυροῦντας ἑαυτοῖς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, καὶ παραδειγματίζοντας. γῆ γὰρ, ἡ πιοῦσα τὸν ἐπ' αὐτῆς πολλάκις ἐρχόμενον ὑετὸν καὶ τίκτουσα βοτάνην εὐθετον ἐκείνοις, δι' οὓς καὶ γεωργεῖται, μεταλαμβάνει εὐλογίας ἀπὸ τοῦ θεοῦ. ἐκφέρουσα δὲ ἀκάνθας, καὶ τριβόλους, ἀδόκιμος, καὶ κατάρας ἐγγύς, οὗ τὸ τέλος εἰς καῦσιν. πεπείσμεθα δὲ περὶ ὑμῶν ἀγαπητοί, τὰ κρείττονα καὶ ἐχόμενα σωτηρίας, εἰ καὶ οὕτως λαλοῦμεν. οὐ γὰρ ἄδικος ὁ θεὸς ἐπιλαθέσθαι τοῦ ἔργου ὑμῶν, καὶ τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης, ἧς ἐνεδείξασθε εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, διακονήσαντες τοῖς ἁγίοις, καὶ διακονοῦντες. ἐπιθυμοῦμεν δὲ ἕκαστον

fuit causa salutis æternæ, cognominatus à deo pontifex secundū ordinationem Melchisedec. de quo nobis multa forent dicenda, eaq; difficilia explicatu, quandoquidē segnes facti estis auribus. Etenim cum debeatis pro temporis ratione doctores esse, rursum opus habetis, ut doceam⁹ uos quæ sint elementa initij eloquiorū dei: factiq; estis ij, quibus lacte sit opus, & nō solido cibo. Nā quisquis lactis est particeps, is rudis est sermonis iustitiæ, infans enim est. Porrò perfectorū est solidus cibus, nempe horum, qui propter assuetudinē, sensus habent exercitatos ad discretionem boni pariter ac mali. Quapropter omisso, qui in Christo rudes inchoat, sermone, ad pfectionem feramur, non rursum fundamentum iacientes pœnitentiæ ab operibus mortuis, & fidei in deū, baptismatū, doctrinæ, ac manuū impositionis, & resurrectiōis mortuorū, & iudicij æterni. Atq; id faciemus, si quidem permiserit deus Nam fieri non potest, ut qui semel fuerint illuminati, gustauerintque donum cœleste, et participes facti fuerint spūs sancti, gustauerintq; bonū dei uerbū, ac uirtutes futuri seculi, si prolabantur, denuo renouentur per pœnitentiā, ab integro crucifigentes sibimetipsis filiū dei, & ludibrio exponētes. Siquidem terra, quæ imbrem sæpius in se uenientem cōbiberit, & progenuerit herbā accōmodam eis, opera quorum & colitur, recipit benedictionem à deo. At quæ produxerit spinas & tribulos, reproba est, & maledictioni cōfinis, cuius exitus huc tendit ut exuratur. Cæterū persuasimus nobis de uobis dilecti, quæ his sint meliora, & cum salute coniuncta, tametsi sic loquamur. Nō em̄ iniustus est deus, ut obliuiscat̄ operis uestri, & laboris ex charitate susceptī, quā exhibuistis erga nomen illius, qui ministrastis sanctis & ministratis. Cupimus autem, ut unus

sibi causa salutis æternæ: appellatus a deo pontifex iuxta ordinem Melchisedech. De quo nobis grandis sermo & interpretabilis ad dicendum: quoniam imbecilles facti estis ad audiendū. Etenim cum deberetis magistri esse propter tempus, rursum indigetis, ut uos doceamini quæ sint elementa exordij sermonum dei: & facti estis quibus lacte opus sit non solido cibo. Omnis em̄ qui lactis est particeps, expers est sermōis iusticiæ: Paruulus enim est. Perfectorum autē est solidus cibus eorum qui pro consuetudine exercitatos habent sensus ad discretionem boni ac mali. Quapropter VI. intermittentes inchoationis Christi sermonē ad perfectiora feramur: nō rursum iacientes fundamentū pœnitentiæ ab operibus mortuis & fidei ad deum baptismatum doctrinæ, impositionis quoq; manuū ac resurrectionis mortuorum & iudicij æterni. Et hoc faciem⁹, siquidē permiserit deus. Impossibile enim est eos qui semel sunt illuminati: gustauerunt etiā donū cœleste: & participes facti spūssancti. Gustauerunt nihilominus bonū dei uerbū uirtutesq; seculi uenturi, & plapsi sunt rursus renouari ad pœnitentiam: rursum crucifigentes sibimetipsis filiū dei, & ostentui habētes. Terra em̄ sæpe uenientē super se bibēs imbrem: & germinans herbā opportunā illis a quibus colitur, accipit benedictionē a deo: proferens autē spinas ac tribulos, reproba est & maledicto, pxima, cuius cō summatio in cōbustionem. Confidimus autē de uobis dilectissimi meliora & uiciniora saluti: tametsi ita loquimur. Non enim iniustus est deus ut obliuiscat̄ operis uestri & dilectionis quā ostendistis in nomine ipsius qui ministrastis sanctis & ministratis. Cupimus autē

unū

ἕκαστον ὑμῶν τὴν αὐτὴν ἐνδείκνυσθαι σπουδὴν πρὸς τὴν πληροφορίαν τῆς ἐλπίδος ἄχρι τέλους, ἵνα μὴ νωθροὶ γένησθε, μιμηταὶ δὲ τῶν διὰ πίστεως καὶ μακροθυμίας κληρονομούντων τὰς ἐπαγγελίας. Τῷ γὰρ Ἀβραὰμ ἐπαγγειλάμενος ὁ θεός, ἐπεὶ κατ' οὐδενὸς εἶχε μείζονος ὀμόσαι, ὤμοσε καθ' ἑαυτοῦ, λέγων· Εἰ μὴν εὐλογῶν εὐλογήσω σε, καὶ πληθύνων πληθυνῶ σε. καὶ οὕτως μακροθυμήσας, ἐπέτυχε τῆς ἐπαγγελίας. Ἄνθρωποι μὲν γὰρ κατὰ τοῦ μείζονος ὀμνύουσι, καὶ πάσης αὐτοῖς ἀντιλογίας πέρας, εἰς βεβαίωσιν ὁ ὅρκος. ἐν ᾧ περισσότερον βουλόμενος ὁ θεὸς ἐπιδείξασθαι τοῖς κληρονόμοις τῆς ἐπαγγελίας τὸ ἀμετάθετον τῆς βουλῆς αὐτοῦ, ἐμεσίτευσεν ὅρκῳ, ἵνα διὰ δύο πραγμάτων ἀμεταθέτων, ἐν οἷς ἀδύνατον ψεύσασθαι θεόν, ἰσχυρὰν παράκλησιν ἔχωμεν, οἱ καταφυγόντες κρατῆσαι τῆς προκειμένης ἐλπίδος· ἣν ὡς ἄγκυραν ἔχομεν τῆς ψυχῆς, ἀσφαλῆ τε, καὶ βεβαίαν, καὶ εἰσερχομένην εἰς τὸ ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος, ὅπου πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσῆλθεν Ἰησοῦς κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ, ἀρχιερεὺς γενόμενος εἰς τὸν αἰῶνα.

Οὗτος γὰρ ὁ Μελχισεδὲκ βασιλεὺς Σαλήμ, ἱερεὺς τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου, ὁ συναντήσας Ἀβραὰμ ὑποστρέφοντι ἀπὸ τῆς κοπῆς τῶν βασιλέων, καὶ εὐλογήσας αὐτόν, ᾧ καὶ δεκάτην ἀπὸ πάντων ἐμέρισεν Ἀβραάμ, πρῶτον μὲν ἑρμηνευόμενος βασιλεὺς δικαιοσύνης, ἔπειτα δὲ καὶ βασιλεὺς Σαλήμ, ὅ ἐστι, βασιλεὺς εἰρήνης, ἀπάτωρ, ἀμήτωρ, ἀγενεαλόγητος, μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν, μήτε ζωῆς τέλος ἔχων, ἀφωμοιωμένος δὲ τῷ υἱῷ τοῦ θεοῦ, μένει ἱερεὺς εἰς τὸ διηνεκές. Θεωρεῖτε δὲ πηλίκος οὗτος, ᾧ καὶ δεκάτην Ἀβραὰμ ἔδωκεν ἐκ τῶν ἀκροθινίων ὁ πατριάρχης; καὶ οἱ μὲν ἐκ τῶν υἱῶν Λευὶ τὴν ἱερατείαν λαμβάνοντες, ἐντολὴν ἔχουσιν ἀποδεκατοῦν τὸν λαὸν κατὰ τὸν νόμον,

ut unusquisq; uestrum idem præstet studium ad plenam spei certitudinem, usque ad perfectionem, ne sitis imbecilles, sed imitatores eorum, qui per fidem ac patientiam hæreditatem accipiũt promissionis. Deus enim pollicitus Abrahæ, cum non posset per quenquã maiorẽ iurare, iurauit per seipsum dicens: nisi benedicens benedixero tibi, & multiplicans multiplicauero te. Atque ita cum patienter expectasset, consecutus est promissum. Nam homines quidem per eum iurant, qui sit maior, atque ĩsdẽ omnis controuersiæ finis est, si accedat iurisiurandi confirmatio. Qua in re deus cum eximie uellet hæredibus promissionis ostendere firmitatem cõsilĩj sui, interposuit iusiurandum, uti per duas res immutabiles, in quibus fieri non posset, ut mentiretur deus, ualidam cõsolationẽ haberemus, qui huc confugimus, ut potiamur proposita spe, quam uelut ancoram tenemus animæ, tum tutam, tum firmam, & introeũntem usq; ad ea, quæ sunt intra uelum, ubi præcursor pro nobis ingressus est Iesus iuxta ordinem Melchisedec, pontifex factus in æternum.

Nam hic erat Melchisedec, rex Salem, pontifex dei altissimi, qui occurrit Abrahæ, reuertenti à cæde regũ, & benedixit illi, cui & decimas ex omnibus impartitus est Abraham, qui primũ quidem ex interpretatiõe dicitur rex iustitiæ, deinde uero etiã rex Salem, quod est rex pacis, ignoti patris, ignotæ matris, ignoti generis, nec initium dierum, neq; uitæ finẽ habens, sed assimilatus filio dei, manet sacerdos in perpetuum. Cõsiderate uero, quantus hic fuerit, cui etiã decimas dederit Abraham patriarcha de spolĩjs? Atque ĩj quidem, qui quod sint de numero filiorum Leui, sacerdotĩj functionem sumunt, præceptum habent, ut decimas accipiant a populo iuxta legem,

unumquenq; uestrum eandem ostentare sollicitudinem, ad expletionem spei usque in finem, ut non segnes efficiamini: uerũ imitatores eorum qui fide & patientia hæreditabũt promissiones. Abrahæ nempe promittẽs deus, quoniam neminem habuit per quẽ iuraret maiorem: iurauit per semetipsum, dicens: Nisi benedicẽs benedicam te, & multiplicans multiplicabo te: & sic longanimiter ferẽs adeptus est repromissionem. Homines enim per maiorem sui iurant: & omnis cõtrouersiæ eorum finis ad cõfirmationem est iuramentum. In quo abundantius uolens deus ostendere pollicitationis hæredibus immobilitatem consilĩj sui interposuit iusiurandum: ut per duas res immobiles quibus impossibile est mentiri deum, fortissimũm solatium habeamus qui confugimus ad tenendam propositã spem: quã sicut ancorã habemus animæ tutam ac firmam & incedentem usque ad interiora uelaminis: ubi præcursor pro nobis introiuit Iesus secundum ordinẽ Melchisedech pontifex factus in æternum.

Hic enim Melchisedech V
rex Salẽ, sacerdos dei summi, qui obuiauit Abrahæ regresso a cæde regum: & benedixit ei, cui & decimas omnium diuisit Abrahã. Primum quidem qui interpretatur rex iusticiæ, deinde autẽ & rex Salem, quod est rex pacis, sine patre, sine matre, sine genealogia: neque initium dierum nec finem uitæ habens: assimilatus autem filio dei manet sacerdos in perpetuũ. Intuemini autem quantus sit hic: cui & decimas dedit de præcipuis Abraham patriarcha. Et quidẽ de filĩjs Leui sacerdotiũ accipiẽtes: mandatũ habent decimas sumere a populo secũdũ legem,

μον, τουτέστι, τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν, καίπερ ἐξεληλυθότας ἐκ τῆς ὀσφύος Ἀβραάμ. ὁ δὲ μὴ γενεαλογούμενος ἐξ αὐτῶν, δεδεκάτωκε τὸν Ἀβραάμ, καὶ τὸν ἔχοντα τὰς ἐπαγγελίας εὐλόγηκεν. χωρὶς δὲ πάσης ἀντιλογίας, τὸ ἔλαττον ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται. καὶ ὧδε μὲν δεκάτας ἀποθνήσκοντες ἄνθρωποι λαμβάνουσιν· ἐκεῖ δὲ μαρτυρούμενος, ὅτι ζῇ, καὶ ὡς ἔπος εἰπεῖν, διὰ Ἀβραὰμ Λευὶ, ὁ δεκάτας λαμβάνων δεδεκάπωται. ἔτι γὰρ ἐν τῇ ὀσφύι τοῦ πατρὸς ἦν, ὅτε συνήντησεν αὐτῷ ὁ Μελχισεδέκ. εἰ μὲν οὖν τελείωσις διὰ τῆς Λευιτικῆς ἱερωσύνης ἦν, ὁ λαὸς γὰρ ἐπ' αὐτῇ νενομοθέτηκεν, τίς ἔτι χρεία, κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ ἕτερον ἀνίστασθαι ἱερέα, καὶ οὐ κατὰ τὴν τάξιν Ἀαρὼν λέγεσθαι; μετατιθεμένης γὰρ τῆς ἱερωσύνης, ἐξ ἀνάγκης καὶ νόμου μετάθεσις γίνεται. ἐφ' ὃν γὰρ λέγεται ταῦτα, φυλῆς ἑτέρας μετέσχηκεν, ἀφ' ἧς οὐδεὶς προσέσχηκε τῷ θυσιαστηρίῳ. πρόδηλον γάρ, ὅτι ἐξ Ἰούδα ἀνατέταλκεν ὁ κύριος ἡμῶν, εἰς ἣν φυλὴν οὐδὲν περὶ ἱερωσύνης Μωϋσῆς ἐλάλησε. καὶ περισσότερόν ἐστι κατάδηλον, εἰ κατὰ τὴν ὁμοιότητα Μελχισεδὲκ ἀνίσταται ἱερεὺς ἕτερος, ὃς οὐ κατὰ νόμον ἐντολῆς σαρκικῆς γέγονεν, ἀλλὰ κατὰ δύναμιν ζωῆς ἀκαταλύτου. μαρτυρεῖ γάρ, ὅτι σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ. ἀθέτησις μὲν γὰρ γίνεται προαγούσης ἐντολῆς διὰ τὸ αὐτῆς ἀσθενὲς καὶ ἀνωφελές. οὐδὲν γὰρ ἐτελείωσεν ὁ νόμος, ἐπεισαγωγὴ δὲ κρείττονος ἐλπίδος, δι' ἧς ἐγγίζομεν τῷ Θεῷ, καθ' ὅσον οὐ χωρὶς ὁρκωμοσίας. οἱ μὲν γὰρ χωρὶς ὁρκωμοσίας εἰσὶν ἱερεῖς γεγονότες· ὁ δὲ μετὰ ὁρκωμοσίας διὰ τοῦ λέγοντος πρὸς αὐτόν· ὤμοσε κύριος, καὶ οὐ μεταμεληθήσεται· σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ. κατὰ τοσοῦτον κρείττονος διαθήκης γέγονεν ἔγγυος Ἰησοῦς, καὶ οἱ μὲν πλείονές εἰσι γεγονότες ἱερεῖς, διὰ τὸ θανάτῳ κωλύεσθαι παραμένειν.

ὁ δὲ

legē, hoc est à fratribus suis, licet egressis ex lūbis Abrahæ. At is cui⁹ genus nō recensetur ex illis, decimas accepit ab Abrahā, & habenti promissiones benedixit. Porrò nemo negat, quin id qd' minus est, ab eo quod maius est, benedictionē accipiat. Atq; hic quidem homīes, qui moriuntur, decimas accipiūt. Illic autem is de quo testatū est, quod uiuat, & ut ita loquar, in Abrahā decimatus est etiam ipse Leui, qui decimas solet accipe. Nam is adhuc in lūbis patris erat, cū occurreret Abrahæ Melchisedec. Proinde si cōsummatio per Leuiticū sacerdotiū erat, siquidē per hoc populus legē accepat, qd præterea fuit opus, aliū exoriri sacerdotē, qui secundū ordinem Melchisedec, & nō secūdū ordinē Aaron diceret? quādoquidē translato sacerdotio, necesse est, ut legis quoq; translatio fiat. Nā is de quo dicūtur hæc, ad aliā tribū pertinet, de qua nullus altari astitit. Palam est em̄, q̄ è tribu Iuda exortus sit dn̄s noster. At nihil locutus est de sacerdotio Moses, q̄ ad hanc tribum ptineat. Idq; magis etiā liquet si quidē ad similitudinē Melchisedec exoritur sacerdos alius, qui nō iuxta legē mandati carnalis factus sit, sed iuxta potentiā uitæ indissolubilis. Testificatur em̄ ad hūc modum: Tu sacerdos in æternū secundū ordinē Melchisedec. Abrogatur em̄ qd' præcessit præceptū propter imbecillitatē, & inutilitatē. Nam nihil ad pfectionē adduxit lex: uerū erat introductio ad spem potiorē, per quā appropinquam⁹ deo, atq; hoc potiorē, quod nō absq; iureiurando res acta sit. Nā illi quidē citra iusiurandū sacerdotes facti sūt: hic uero cū iureiurādo, per eū qui dixit ad illū: Iurauit dn̄s & nō pœnitebit eū, tu sacerdos in æternū secundū ordinationē Melchisedec. Tanto potioris testamēti spōsor factus est Iesus, & illi quidē plures facti fuerūt sacerdotes, propterea qd' per mortē nō sinerent permanere.

at hic

gem, id est a fratribus suis: quāquam & ipsi exierūt de lumbis Abrahæ. Cuius aūt generatio nō annumerat in eis: decimas sūpsit ab Abrahā: & hūc q habebat repromissiōes bn̄dixit. Sine ulla aūt cōtradictiōe qd' minus est a meliore bn̄dicit. Et hic qdē decimas moriētes hoīes accipiūt: ibi aūt cōtestat qa uiuit. Et ut ita dictū sit, per Abraā & Leui qui decimas accepit, decimatus est. Adhuc enim in lumbis patris erat quādo obuiauit ei Melchisedech. Si ergo consummatio per sacerdotiū Leuiticū erat: populus enim sub ipso legē accepit: qd adhuc necessariū fuit secūdū ordinem Melchisedech aliū surgere sacerdotē: & nō secūdū ordinē Aaron dici? Trāslato enim sacerdotio, necesse est ut legis trāslatio fiat. In q̄ enim hæc dicunt̄, de alia tribu est de qua nullus altario præsto fuit. Manifestū est enim quod ex Iuda ortus sit dominus noster: in qua tribu nihil de sacerdotib⁹ Moyses locutus est. Et ampli⁹ ad huc manifestū est, si secundum multitudinē Melchisedech exurgat ali⁹ sacerdos qui nō secundū legē mandati carnalis factus est, sed secundū uirtutē uitæ insolubilis. Contestat enim: quoniā tu es sacerdos in æternū secundū ordinem Melchisedech. Reprobatio quidē fit præcedētis mādati propter infirmitatē eius & inutilitatem. Nihil enim ad perfectū adduxit lex. Introductio uero melioris spei per quā proximamus ad deū. Et quantum est: nō sine iureiurādo. Alij quidem sine iureiurando sacerdotes facti sunt: Hic autē cū iureiurādo per eum qui dixit ad illū: Iurauit dominus & non pœnitebit eū: tu es sacerdos in æternū. In tantum melioris testamenti spōsor fact⁹ est Iesus. Et alij quidem plures facti sunt sacerdotes: idcirco quod morte prohiberent̄ permanere:

hic

ὁ δὲ διὰ τὸ μένειν αὐτὸν εἰς τὸν αἰῶνα ἀπαράβατον ἔχειν τὴν ἱερωσύνην, ὅθεν καὶ σώζειν εἰς τὸ παντελὲς δύναται, τοὺς προσερχομένους δι' αὐτοῦ τῷ θεῷ πάντοτε ζῶν εἰς τὸ ἐντυγχάνειν ὑπὲρ αὐτῶν. τοιοῦτος γὰρ ἡμῖν ἔπρεπεν ἀρχιερεύς, ὅσιος, ἄκακος, ἀμίαντος, κεχωρισμένος ἀπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ ὑψηλότερος τῶν οὐρανῶν γενόμενος, ὃς οὐκ ἔχει καθ' ἡμέραν ἀνάγκην, ὥσπερ οἱ ἀρχιερεῖς, πρότερον ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἁμαρτιῶν θυσίας ἀναφέρειν, ἔπειτα τῶν τοῦ λαοῦ. τοῦτο γὰρ ἐποίησεν ἐφάπαξ, ἑαυτὸν ἀνενέγκας. ὁ νόμος γὰρ ἀνθρώπους καθίστησιν ἀρχιερεῖς, ἔχοντας ἀσθένειαν. ὁ λόγος δὲ τῆς ὁρκωμοσίας τῆς μετὰ τὸν νόμον, τὸν εἰς τὸν αἰῶνα τετελειωμένον.

Κεφάλαιον δὲ ἐπὶ τοῖς λεγομένοις, τοιοῦτον ἔχομεν ἀρχιερέα, ὃς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν τοῖς οὐρανοῖς, τῶν ἁγίων λειτουργὸς καὶ τῆς σκηνῆς τῆς ἀληθινῆς, ἣν ἔπηξεν ὁ κύριος, καὶ οὐκ ἄνθρωπος. πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ προσφέρειν δῶρα καὶ θυσίας καθίσταται, ὅθεν ἀναγκαῖον ἔχειν τι καὶ τοῦτον, ὃ προσενέγκῃ. εἰ μὲν γὰρ ἦν ἐπὶ γῆς, οὐδ' ἂν ἦν ἱερεύς, ὄντων τῶν ἱερέων τῶν προσφερόντων κατὰ τὸν νόμον τὰ δῶρα. οἵτινες ὑποδείγματι καὶ σκιᾷ λατρεύουσι τῶν ἐπουρανίων, καθὼς κεχρημάτισται Μωϋσῆς, μέλλων ἐπιτελεῖν τὴν σκηνήν. ὅρα, γάρ φησι, ποιήσῃς πάντα κατὰ τὸν τύπον τὸν δειχθέντα σοι ἐν τῷ ὄρει. νυνὶ δὲ διαφορωτέρας τέτυχε λειτουργίας, ὅσῳ καὶ κρείττονός ἐστι διαθήκης μεσίτης, ἥτις ἐπὶ κρείττοσιν ἐπαγγελίαις νενομοθέτηται. εἰ γὰρ ἡ πρώτη ἐκείνη ἦν ἄμεμπτος, οὐκ ἂν δευτέρας ἐζητεῖτο τόπος. μεμφόμενος γὰρ αὐτοῖς λέγει. ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει κύριος, καὶ συντελέσω ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰσραὴλ, καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰούδα, διαθήκην καινὴν, οὐ κατὰ τὴν διαθήκην ἣν ἐποίησα τοῖς πατράσιν αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ ἐπιλαβομένου μου τῆς χειρὸς αὐτῶν, ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου,

ὅτι

at hic quod idem maneat in æternum, perpetuū habet ſacerdotiū, unde & ſaluos facere ad plenū poteſt, qui per ipſum adeunt deum, ſemper uiuens, ad hoc ut interpellet pro illis. Talis enim decebat ut eſſet nobis pontifex pius, innocēs impollutus, ſegregatus à peccatoribus, et ſublimior cœlis factus, cui nō ſit quotidie neceſſe, quēadmodū illis pontificibus, prius pro propriis peccatis uictimas offerre, deinde pro peccatis populi. Nā id fecit ſemel, cū ſemetipſum obtulit. Si quidē lex homies cōſtituit pontifices, habētes infirmitatē. Porrò ſermo iuſiurādi, qui ſupra legē fuit, filium cōſtituit in æternū cōſummatum. Cæterū eorū quæ dicimus illud eſt caput, quod talem habem⁹ pontificem, qui cōſedit ad dextrā throni maieſtatis in cœlis, ſanctorum adminiſtrator, ac ueri tabernaculi, quod fixit deus, & non homo. Omnis enim pontifex ad offerendum donaria & uictimas conſtituit, unde neceſſe eſt, ut hic etiā habeat aliquid, quod offerat. Nā ſi eſſet in terra, ne ſacerdos quidē eſſet, ubi ſunt ſacerdotes qui offerunt iuxta legē donaria, quæ quidem exemplari & umbræ deſeruiunt cœleſtiū. quemadmodum oraculo reſponſum eſt Moſi, cū eſſet abſoluturus tabernaculū: nam uide, inquit, ut facias omīa ſecundū exemplar, quod oſtenſum eſt tibi in monte, nunc uero hoc excellentius ſortitus eſt ſacerdotium, quo præſtantioris eſt teſtamenti interceſſor, qđ in præſtantioribus promiſſis ſancitū eſt. Etenim ſi prius illud tale fuiſſet, ut nihil in eo poſſet reprehendi, haudquaq; fuiſſet ſecundo quæſitus locus. Nam increpans eos loquitur illis: Ecce dies uenient, dicit dñs, & cōſummabo ſuper domū Iſraēl, & ſup domū Iuda, teſtamentū nouū, nō iuxta teſtamentū quod feci patribus illorū in die cū apprehenderem manū illorū, ut educerē eos ex Aegypto,

quoniā

hic autem eo quod maneat in æternū, ſempiternū habet ſacerdotiū. Vnde & ſaluare in perpetuū poteſt accedēs per ſemetipſum ad deū ſemper uiuens ad interpellandum pro nobis. Talis enim decebat ut nobis eſſet pontifex ſanctus, innocens, impollutus, ſegregat⁹ a peccatorib⁹: & excellior cœlis factus. Qui nō habet neceſſitatē quotidie quēadmodū ſacerdotes pri⁹ pro ſuis delictis hoſtias offerre: deinde pro populi. Hoc enim fecit ſemel ſeipſum offerēdo. Lex enim conſtituit homines ſacerdotes infirmitatē habentes: ſermo autē iuriſiurādi qui poſt legem eſt filium in æternum perfectum.

VIII

Capitulum autem ſuper ea quæ dicuntur. Talem habemus pontificem qui conſedit in dextra ſedis magnitudinis in cœlis ſanctorum miniſter & tabernaculi ueri quod fixit deus & non homo. Omīs enim pōtifex ad offerenda munera & hoſtias conſtituitur. Vnde neceſſe eſt & hūc habere aliquid quod offerat. Si ergo eſſet ſuper terram nec eſſet ſacerdos, cum eſſent qui offerrēt ſecundū legem munera qui exemplari & umbræ deſeruiunt cœleſtiū: ſicut reſponſum eſt Moyſi cum cōſummaret tabernaculum: Vide inquit omnia facito ſecundum exēplar quod tibi oſtēſum eſt in monte. Nunc autem melius ſortitus eſt miniſterium: quāto & melioris teſtamenti mediator eſt: qđ in melioribus repromiſſionibus ſancitū eſt. Nam ſi illud prius culpa uacaſſet nō utiq; ſecundi locus inquireretur. Vituperans enim eos dicit: Ecce dies uenient dicit dominus: & cōſummabo ſuper domū Iſrael, & ſuper domum Iuda teſtamentum nouum: Non ſecundū teſtamentum quod feci patribus eorū in die qua apprehēdi manū eorū ut educerē illos de terra Aegypti:

quoniā

ὃν αὐτοῖ οὐκ ἐνέμειναν ἐν τῇ διαθήκῃ μου, κἀγὼ ἠμέλησα αὐτῶν, λέγει κύριος. ὅτι αὕτη ἡ διαθήκη, ἣν διαθήσομαι τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, λέγει κύριος, διδοὺς νόμους μου εἰς τὴν διάνοιαν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ καρδίας αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς, καὶ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς θεόν, καὶ αὐτοὶ ἔσονταί μοι εἰς λαόν, καὶ οὐ μὴ διδάξωσιν ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, λέγων, γνῶθι τὸν κύριον, ὅτι πάντες εἰδήσουσί με ἀπὸ μικροῦ αὐτῶν ἕως μεγάλου αὐτῶν, ὅτι ἵλεως ἔσομαι ταῖς ἀδικίαις αὐτῶν καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν, καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι. ἐν τῷ λέγειν καινὴν, πεπαλαίωκε τὴν πρώτην. τὸ δὲ παλαιούμενον καὶ γηράσκον, ἐγγὺς ἀφανισμοῦ. Εἶχε μὲν οὖν καὶ ἡ πρώτη δικαιώματα λατρείας, τό τε ἅγιον κοσμικόν. σκηνὴ γὰρ κατεσκευάσθη ἡ πρώτη, ἐν ᾗ ἥ τε λυχνία, καὶ ἡ τράπεζα, καὶ ἡ πρόθεσις τῶν ἄρτων, ἥτις λέγεται ἁγία. μετὰ δὲ τὸ δεύτερον καταπέτασμα σκηνὴ, ἡ λεγομένη ἁγία ἁγίων, χρυσοῦν ἔχουσα θυμιατήριον, καὶ τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης, πανταχόθεν περικεκαλυμμένην χρυσίῳ, ἐν ᾗ στάμνος χρυσῆ ἔχουσα τὸ μάννα, καὶ ἡ ῥάβδος Ἀαρὼν ἡ βλαστήσασα, καὶ αἱ πλάκες τῆς διαθήκης. ὑπεράνω δὲ αὐτῆς χερουβὶμ δόξης, κατασκιάζοντα τὸ ἱλαστήριον περὶ ὧν οὐκ ἔστι νῦν λέγειν κατὰ μέρος. τούτων δὲ οὕτως κατεσκευασμένων, εἰς μὲν τὴν πρώτην σκηνὴν διὰ παντὸς εἰσίασιν οἱ ἱερεῖς, τὰς λατρείας ἐπιτελοῦντες, εἰς δὲ τὴν δευτέραν ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ μόνος ὁ ἀρχιερεύς, οὐ χωρὶς αἵματος, ὃ προσφέρει ὑπὲρ ἑαυτοῦ, καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων. τοῦτο δηλοῦντος τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, μήπω πεφανερῶσθαι τὴν τῶν ἁγίων ὁδὸν, ἔτι τῆς πρώτης σκηνῆς ἐχούσης στάσιν, ἥτις παραβολὴ εἰς τὸν καιρὸν τὸν ἐνεστηκότα, καθ' ὃν δῶρά τε καὶ θυσίαι προσφέρονται, μὴ δυνάμεναι κατὰ συνείδησιν τελεῖῶσαι τὸν λατρεύοντα, μόνον ἐπὶ βρώμασι καὶ πόμασι,

quoniã ipsi nõ perstiterũt in testamento meo, & ego neglectui eos habui, dicit dominus. Nã hoc est testamentum, quod disponã domui Israël post dies illos, dicit dominus, dans leges meas in mentẽ illorũ, & in corde illorũ inscribã illas, & ero illis deus & ipsi erunt mihi populus. Et nõ docebũt quisque proximum suum, & unusquisque fratrẽ suum, dicentes: Cognosce dominum, quod omnes cognituri sint me, ab eo qui pusillus fuerit inter eos, usq; ad eum qui magnus est inter illos, quoniã placatus ero super iniusticijs illorum, & peccatis eorũ, & iniquitatũ illorũ non recordabor amplius. Per hoc quod dicit nouum, antiquauit prius. Porrò quod antiquatur ac senescit, in ꝓpinquo est, ut euanescat.

Igitur habebat quidẽ etiam prius illud, iustificatiões, cultus, ac sanctum mundanũ. Siquidem tabernaculũ factũ fuit primũ, in quo erant & lucernæ, & mensa, & propositio panũ, quam uocãt, sancta. Post secundũ aũt uelum erat tabernaculum, quod uocatur sanctum sanctorum, aureũ habẽs thuribulum, & arcã testamenti, undiq; circumtectam auro, in qua urna aurea habens manna, & uirga Aarõ, quæ germinauerat, & tabulæ testamenti. Supra hanc aũt Cherubim gloriæ, obũbrantia propiciatoriũ. de quibus nõ est nunc dicendum singulatim. His aũt ad hũc ordinatis modũ, in prius quidẽ tabernaculum semper ingrediunt sacerdotes, qui sacrorũ ritus peragãt: in secundũ autẽ semel quotannis solus põtifex, nõ sine sanguine, quẽ offert pro seipso, & pro populi ignorantijs. Illud significãte spiritu sancto, nõdum manifestatã esse sanctorum uiã, adhuc priore tabernaculo consistente, quæ erat similitudo pro tempore tum præsente, in quo dona sacrificiaq; offeruntur, quæ nõ possint iuxta cõscientiam perfectũ reddere cultorẽ, in cibis dumtaxat

quoniam ipsi non permãserunt in testamẽto meo: & ego neglexi eos dicit dominus. Quia hoc est testamẽtum quod disponam domui Israel post dies illos dicit dominus: dando leges meas in mentem eorum, & in corda eorum superscribam eas: & ero eis in deũ: & ipsi erunt mihi in populum. Et non docebit unusquisq; ꝓximũ suũ: & unusquisq; fratrem suũ, dicens: Cognosce dñm: quoniam omẽs sciẽt me a minore usque ad maiorẽ eorũ: quia ꝓpitius ero iniquitatibus eorũ: & peccatorũ eorum iam nõ memorabor. Dicẽdo autem nouum uetera uit prius. Quod autẽ antiquatur & senescit, prope interitum est. Habuit IX. quidẽ & prius iustificationes culturæ & sanctũ seculare. Tabernaculum enim factum est primũ: in quo erant candelabra & mensa & propositio panũ quæ dicitur sancta. Post uelamẽtum autem secundũ tabernaculum quod dicitur sancta sanctorum: aureum habens thuribulũ & arcã testamenti circũtectam ex omni parte auro, in qua urna aurea habens mãna: & uirga Aaron quæ frõduerat: & tabulæ testamẽti: super quæ erant Cherubin gloriæ obũbrantia ꝓpitiatoriũ: de quibus nõ est modo dicẽdũ per singula. His uero ita cõpositis, in priori quidẽ tabernaculo semper introibãt sacerdotes sacrificiorũ officia cõsummãtes: in secundo aũt semel in anno solus pontifex non sine sanguĩe quẽ offerret ꝓ sua & populi ignorãtia: hoc significãte spũsancto, nõdũ ꝓpalatã esse sanctorũ uiã adhuc priore tabernaculo habente statũ. Quæ parabola est tẽporis instãtis iuxta quã mũera & hostiæ offeruntẽ: quæ nõ possunt iuxta cõsciẽtiam perfectũ facere seruiẽtẽ: solũmõ in ci-

ηολ̄ πόμασι, & διαφόροις βαπτι/
σμοῖς, & δικαιώμασι σαρκὸς, μέ
χρι καιροῦ διορθώσεως ἐπικείμενα.
χριστὸς δὲ παραγενόμενος ἀρχιε/
ρεὺς τ̄ν μελλόντων ἀγαθ̄ν, διὰ
τ̄ς μείζονος & τελειοτέρας σκη/
νῆς, οὐ χειροποιήτου, τουτέστιν, οὐ
ταύτης τ̄ς κτίσεως, οὐ δὲ δι' αἵμα
τος τράγων καὶ μόσχων, διὰ δὲ τοῦ
ἰδίου αἵματος εἰσῆλθεν ἐφάπαξ εἰς
τὰ ἅγια, αἰωνίαν λυτρωσιμ εὑρό/
μενος. εἰ γὰρ τὸ αἷμα ταύρων, καὶ
τράγων, καὶ σποδὸς δαμάλεως,
ῥαντίζουσα τοὺς κεκοινωμένους, ἁ/
γιάζει πρὸς τὴν τ̄ς σαρκὸς καθα/
ρότητα, πόσῳ μᾶλλον τὸ αἷμα τοῦ
χριστοῦ, ὃς διὰ πνεύματος αἰωνίου
ἑαυτὸν προσήνεγκεν ἄμωμον τῷ
θεῷ, καθαριεῖ τὴν συνείδησιν ὑμῶν
ἀπὸ νεκρῶν ἔργων, εἰς τὸ λατρεύειν
θεῷ ζῶντι. καὶ διὰ τοῦτο διαθήκης
καινῆς μεσίτης ἐστίν, ὅπως θανάτου
γενομένου, εἰς ἀπολύτρωσιν τ̄ν
ἐπὶ τῇ πρώτῃ διαθήκῃ παραβάσε/
ων, τὴν ἐπαγγελίαν λάβωσιν οἱ
κεκλημένοι, τ̄ς αἰωνίου κληρονομί/
ας. ὅπου γὰρ διαθήκη, θάνατον ἀνά
γκη φέρεσθαι τοῦ διαθεμένου. δια/
θήκη γὰρ ἐπὶ νεκροῖς βεβαία, ἐπεὶ
μή ποτε ἰσχύει, ὅτε ζῇ ὁ διαθέμε/
νος. ὅθεν οὐδὲ ἡ πρώτη, χωρὶς αἵμα
τος ἐγκεκαίνισται. λαληθείσης γὰρ
πάσης ἐντολῆς κατὰ νόμον ὑπὸ
μωϋσέως παντὶ τ̄ λαῷ, λαβὼν
τὸ αἷμα τ̄ν μόσχων καὶ τράγων
μετὰ ὕδατος καὶ ἐρίου κοκκίνου &
ὑσσώπου, αὐτό τε τὸ βιβλίον καὶ
πάντα τὸν λαὸν ἐράντισε, λέγων.
» τοῦτο τὸ αἷμα τ̄ς διαθήκης, ἧς ἐνε/
» τείλατο πρὸς ὑμᾶς ὁ θεός. καὶ τὴν
σκηνὴν δὲ καὶ πάντα τὰ σκεύη τ̄ς
λειτουργείας τ̄ αἵματι πάντα ὁ/
μοίως ἐράντιζε. καὶ σχεδὸν ἐν αἵ/
ματι πάντα καθαρίζεται κατὰ τὸν
νόμον, καὶ χωρὶς αἱματεκχυσίας
οὐ γίνεται ἄφεσις. ἀνάγκη οὖν τὰ
μὲν ὑποδείγματα τ̄ν ἐν τοῖς οὐ/
ρανοῖς, τούτοις καθαρίζεσθαι. αὐτὰ
δὲ τὰ ἐπουράνια, κρείττοσι θυσί/
αις παρὰ ταύτας. οὐ γὰρ εἰς χει
ροποίητα ἅγια εἰσῆλθεν ὁ χριστὸς,
ἀντίτυπα τ̄ν ἀληθινῶν, ἀλλ'
εἰς

duntaxat & potionibus, & diuer/
sis ablutionibus ac iustificationi/
bus carnis usq; ad tēpus correctio
nis imposita, At Christus accedēs
pontifex futurorū bonorum, per
maius & perfectius tabernaculū,
non manu factum, hoc est, nō hu
ius structuræ, neq; per sanguinem
hircorum ac uitulorū, sed per pro/
prium sanguinem ingressus est se/
mel in sancta, æterna redemptio/
ne reperta. Nam si sanguis tauro/
rum & hircorū, & cinis iuuencæ,
aspergens inquinatos, sanctificat
ad carnis purificationē, quāto ma/
gis sanguis Christi, qui per spiritū
æternum seipsum obtulit immacu
latum deo, purgabit conscientiam
uestrā à mortuarijs operibus, ad
seruiendum deo uiuenti? Et ob id
noui testamenti conciliator est, ut
morte intercedēte, ad redemptio/
nem earū ꝓuaricationū, quæ fue/
rant sub priori testamēto, ij qui uo
cati sunt, promissionem accipiant
æternæ hæreditatis. Siquidem ubi
testamentum est, mors intercedat
necesse est testatoris. Nā testamen
tum in mortuis ratū est, quādoqui
dem nondū ualet, cū uiuit testator
Vnde ne prius quidē illud, absq;
sanguine dedicatū fuit. Cum em̄
Moyses om̄e præceptū iuxta legē
exposuisset omni populo, sumpto
sanguine uitulorum & hircorum,
cum aqua & lana coccina & hyso/
po, simul & ipsum librum & totū
populum asperſit, dicens: Hic est
sanguis testamenti, quod manda/
uit uobis deus. Insuper autē & ta/
bernaculum, & omnia uasa minis=
terij, sanguine consimiliter asper/
gebat. Et omnia ferè secundum le
gem sanguine purificant̄, & absq;
sanguinis effusione non fit remis/
sio. Itaq; necesse est, ut exemplaria
quidem eorum quæ sunt in cœlis,
hisce rebus purificentur, cæterum
ipsa cœlestia potioribus quàm hæ
sint, uictimis mūdentur. Non em̄
in manu facta sancta ingressus est
Christus, exemplaria uerorū, sed

in

bis & in potibus & in uarijs
baptismatib⁹ & iusticijs car
nis usque ad tempus corre/
ctionis impositis. Christus
autem assistens pontifex fu
turorum bonorum per am
plius & perfectius taberna/
culum nō manufactum, id
est non huius creatiōis: neq;
per sanguinem hircorū aut
uitulorum: sed per propriū
sanguinē introiuit semel in
sancta, æterna redemptione
inuēta. Si enim sanguis hir
corum aut taurorum: & ci/
nis uitulæ aspersus inquina
tos sanctificat ad emunda/
tionem carnis: quanto ma/
gis sanguis Christi qui per
spiritū sanctum semetipsum
obtulit immaculatum deo,
emundauit conscientiā no/
stram ab operibus mortuis
ad seruiendum deo uiuen/
ti. Et ideo noui testamenti
mediator est: ut morte inter
cedente in redemptionē ea/
rum præuaricationum quæ
erant sub priori testamento
repromissionem accipiant
qui uocati sunt æternæ hæ/
reditatis. Vbi enim testamē
tum est, mors necesse est in/
tercedat testatoris. Testamē
tum enim in mortuis cōfir/
matum est: alioquin nondū
ualet dum uiuit qui testa/
tus est. Vnde nec primū qui
dem sine sanguine dedicatū
est. Lecto enim omni man/
dato legis a Moyse uniuer/
so populo: accipiens sangui
nem uitulorum & hircorū
cum aqua & lana coccinea
& hysopo: ipsum quoq; li/
brū & omnē populū asper/
sit, dicēs: Hic sanguis testa/
menti qd̄ mandauit ad uos
deus. Etiā tabernaculum &
omnia uasa ministerij san/
guine similiter asperſit. Et o/
mnia pene in sanguine secū
dum legem mundanē: & si/
ne sanguinis effusione non
fit remissio. Necesse est ergo
exemplaria quidem cœle/
stium his mundari: ipsa au/
tem cœlestia melioribus ho
stijs quam istis. Non enī in
manufactis sanctis Iesus in
troijt exēplaria uerorū, sed

in

εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανόν, νῦν ἐμφανισθῆναι τῷ προσώπῳ τοῦ θεοῦ ὑπὲρ ἡμῶν. οὐδ' ἵνα πολλάκις προσφέρῃ ἑαυτόν, ὥσπερ ὁ ἀρχιερεὺς εἰσέρχεται εἰς τὰ ἅγια κατ' ἐνιαυτὸν ἐν αἵματι ἀλλοτρίῳ, ἐπεὶ ἔδει αὐτὸν πολλάκις παθεῖν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. νῦν δὲ ἅπαξ ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων, εἰς ἀθέτησιν ἁμαρτίας, διὰ τῆς θυσίας αὐτοῦ πεφανέρωται. καὶ καθ' ὅσον ἀπόκειται τοῖς ἀνθρώποις ἅπαξ ἀποθανεῖν, μετὰ δὲ τοῦτο κρίσις, οὕτως καὶ ὁ χριστὸς ἅπαξ προσενεχθεὶς εἰς τὸ πολλῶν ἀνενεγκεῖν ἁμαρτίας, ἐκ δευτέρου χωρὶς ἁμαρτίας ὀφθήσεται τοῖς αὐτὸν ἀπεκδεχομένοις εἰς σωτηρίαν.

Σκιὰν γὰρ ἔχων ὁ νόμος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, οὐκ αὐτὴν τὴν εἰκόνα τῶν πραγμάτων, κατ' ἐνιαυτὸν τὰῖς αὐταῖς θυσίαις ἃς προσφέρουσιν εἰς τὸ διηνεκὲς, οὐδέποτε δύναται τοὺς προσερχομένους τελειῶσαι. ἐπεὶ οὐκ ἂν ἐπαύσαντο προσφερόμεναι; διὰ τὸ μηδεμίαν ἔχειν ἔτι συνείδησιν ἁμαρτιῶν τοὺς λατρεύοντας, ἅπαξ κεκαθαρμένους. ἀλλ' ἐν αὐταῖς ἀνάμνησις ἁμαρτιῶν κατ' ἐνιαυτόν. ἀδύνατον γὰρ αἷμα ταύρων καὶ τράγων ἀφαιρεῖν ἁμαρτίας. διὸ εἰσερχόμενος εἰς τὸν κόσμον, λέγει. Θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας. σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι, ὁλοκαυτώματα καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ εὐδόκησας, τότε εἶπον. ἰδοὺ ἥκω, ἐν κεφαλίδι βιβλίου γέγραπταί περὶ ἐμοῦ, τοῦ ποιῆσαι ὁ θεός τὸ θέλημά σου. ἀνώτερον λέγων, ὅτι θυσίαν καὶ προσφορὰν, καὶ ὁλοκαυτώματα, καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ ἠθέλησας, οὐδὲ εὐδόκησας, αἵτινες κατὰ τὸν νόμον προσφέρονται, τότε εἴρηκεν, ἰδοὺ ἥκω τοῦ ποιῆσαι ὁ θεός τὸ θέλημά σου, ἀναιρεῖ τὸ πρῶτον, ἵνα τὸ δεύτερον στήσῃ, ἐν ᾧ θελήματι ἡγιασμένοι ἐσμὲν, οἱ διὰ τῆς προσφορᾶς τοῦ σώματος τοῦ Ιησοῦ χριστοῦ ἐφάπαξ. καὶ πᾶς μὲν ἱερεὺς ἕστηκε καθ' ἡμέραν λειτουργῶν, καὶ τὰς αὐτὰς πολλάκις προσφέρων θυσίας, αἵτινες οὐδέποτε δύανται

in ipsum cœlum, ut appareat nūc in conspectu dei pro nobis, non ut sæpius offerat semetipsum, quēadmodum pontifex ingreditur in sancta singulis annis per sanguinē alienum. Alioqui oportuisset illum sæpius passum fuisse à condito mundo. Nunc autem semel, sub cōsummationem seculorum, ad profligationem peccati, per immolationem suiipsius apparuit. Et quatenus illud manet omēs homines, ut semel moriantur, post hoc autem iudicium, ita & Christus semel oblatus, ut multorum peccata tolleret, rursus absque peccato conspicietur, ijs qui illum expectant in salutem.

Nam lex umbram obtinens futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerum, his hostijs quas singulis annis easdem continenter offerunt, nunquam potest accedentes perfectos reddere. Alioqui nónne desijssent offerri? propterea, quod nullam iam habuissent conscientiam peccatorum, qui sacrificassent, ac semel purgati essent. Atqui in istis commemoratio fit peccatorum quotannis. Nō enim potest sanguis taurorum & hircorum auferre peccata. Quapropter cum ingressurus est mundum, dicit: Sacrificium & oblationem noluisti. Corpus autem aptasti mihi, holocautomata & p pec cato non comprobasti. Tunc dixi: Ecce adsum, in capite libri scriptum est de me, ut faciā deus uoluntatem tuam. Superius cum dicit, sacrificium, & oblationē, & holocautomata, & pro peccato noluisti, neq; comprobasti, quæ iuxta legem offeruntur, tunc dixit: Ecce adsum, ut faciam deus uolūtatem tuam: tollit prius, ut posterius statuat: per quā uoluntatē sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi semel peractam. Et omnis quidem sacerdos assistit quotidie, sacra peragens, & easdem sæpius offerens hostias, quæ nunquàm

in ipsum cœlum, ut appareat nūc uultui dei pro nobis. Neque ut sepe offerat semetipsum: quemadmodum pontifex intrat in sancta per singulos annos in sanguine alieno: Alioquin oportebat eum frequenter pati ab origine mundi: nūc autem semel in consummatione seculorum ad destitutionem peccati per hostiam suā apparuit. Et quēadmodum statutū est hominibus semel mori: post hoc autem iudicium: sic & Christus semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata: secūdo sine peccato apparebit omnib⁹ expectantibus se in salutem.

Vmbram enim habens X. lex futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerū per singulos annos eisdem ipsis hostijs quas offerunt indesinenter, nunquam potest accedētes perfectos facere: Alioquin cessassent offerri: ideo quod nullam haberent ultra conscientiam peccati cultores semel mūdati: sed in ipsis commemoratio peccatorū per singulos annos fit. Impossibile enim est sanguine taurorū & hircorū auferri peccata: ideo ingrediens mundū, dicit: Hostiam & oblationem noluisti: corpus autē aptasti mihi. Holocaustomata, & pro peccato non tibi placuerūt. Tunc dixi: Ecce uenio. In capite libri scriptū est de me: ut faciā deus uoluntatem tuam. Superius dicens, quia hostias & oblationes & holocaustomata & pro peccato noluisti: nec placita sunt tibi quæ secundum legem offerūtur: Tunc dixi, ecce uenio, ut faciam deus uoluntatem tuam: aufert primum ut sequens statuat. In qua uolūtate sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi semel. Et omnis quidem sacerdos præsto est q̄tidie ministrās, & easdē sæpe offerēs hostias quæ nū-

π δ' αὐανται πρὶ ελθμ ἁμαρτίας. αὐτὸς δὲ μίαν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν προσενέγκας θυσίαν, εἰς τὸ διηνεκὲς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, τὸ λοιπὸν ἐκδεχόμενος, ἕως τεθῶσιν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν αὐτοῦ. μιᾷ γὰρ προσφορᾷ τετελείωκεν εἰς τὸ διηνεκὲς τοὺς ἁγιαζομένους. μαρτυρεῖ δὲ ἡμῖν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. μετὰ γὰρ τὸ προειρηκέναι, αὕτη ἡ διαθήκη, ἣν διαθήσομαι πρὸς αὐτοὺς, μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας λέγει κύριος, διδοὺς νόμους μου ἐπὶ καρδίας αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τὴν διανοιῶν αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς, καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι. ὅπου δὲ ἄφεσις τούτων, οὐκ ἔτι προσφορὰ περὶ ἁμαρτίας. Ἔχοντες οὖν ἀδελφοὶ παῤῥησίαν εἰς τὴν εἴσοδον τῶν ἁγίων ἐν τῷ αἵματι Ἰησοῦ, ἣν ἐνεκαίνισεν ἡμῖν ὁδὸν πρόσφατον καὶ ζῶσαν διὰ τοῦ καταπετάσματος, τοῦτέστι, τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ ἱερέα μέγαν ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, προσερχώμεθα μετὰ ἀληθινῆς καρδίας ἐν πληροφορίᾳ πίστεως, ἐῤῥαντισμένοι τὰς καρδίας ἀπὸ συνειδήσεως πονηρᾶς, καὶ λελουμένοι τὸ σῶμα, ὕδατι καθαρῷ, κατέχωμεν τὴν ὁμολογίαν τῆς ἐλπίδος, ἀκλινῆ. πιστὸς γὰρ ὁ ἐπαγγειλάμενος. καὶ κατανοῶμεν ἀλλήλους εἰς παροξυσμὸν ἀγάπης, καὶ καλῶν ἔργων, μὴ ἐγκαταλιπόντες τὴν ἐπισυναγωγὴν ἑαυτῶν, καθὼς ἔθος τισὶν, ἀλλὰ παρακαλοῦντες, καὶ τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ βλέπετε ἐγγίζουσαν τὴν ἡμέραν. ἑκουσίως γὰρ ἁμαρτανόντων ἡμῶν μετὰ τὸ λαβεῖν τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, οὐκέτι περὶ ἁμαρτιῶν ἀπολείπεται θυσία, φοβερὰ δέ τις ἐκδοχὴ κρίσεως, καὶ πῦρος ζῆλος ἐσθίειν μέλλοντος τοὺς ὑπεναντίους. ἀθετήσας τις νόμον μωϋσέως, χωρὶς οἰκτιρμῶν ἐπὶ δυσὶν ἢ τρισὶ μάρτυσιν ἀποθνήσκει. πόσῳ δοκεῖτε χείρονος ἀξιωθήσεται τιμωρίας, ὁ τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καταπατήσας, καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγησάμενος, ἐν ᾧ ἡγιάσθη, καὶ τὸ πνεῦμα

quàm possint auferre peccata. Hic uero, una pro peccatis oblata uictima, perpetuo sedet ad dexterā dei, id quod superest expectans, donec reddantur inimici ipsius, scabellum pedum eius. Vnica enim oblatione perfectos effecit in perpetuum, eos qui sanctificantur. Testificatur autē nobis & ipse spiritus sanctus, nimirum cum prædixerit, Hoc est testamentū, quod condam erga illos, post dies illos, dicit dominus, dans leges meas in corde illorum, & in mentibus illorum inscribam eas, & peccatorum atq; iniquitatum illorum nō recordabor amplius. Porrò ubi horum est remissio, non est amplius oblatio pro peccato. Cum igitur fratres, habeamus libertatem adeundi in sancta per sanguinem Iesu, ea uia quam dedicauit nobis recētem ac uiuentem, per uelamētum, hoc est, per carnem suam, cumq; habeamus sacerdotem magnum præfectū domui dei, accedamus cum uero corde, in certitudine fidei, aspersi cordibus, ac depulsa cō scientia mala, & abluti corpore, aqua pura, teneamus cōfessionem spei, non uacillantem, fidelis enim qui promisit, & cōsideremus nos inuicē, in hoc, ut prouocemus ad charitatem & bona opera, nō deserentes aggregationē nostri mutuam, sicuti mos est nonnullis, sed adhortātes inuicem, idq; hoc magis, quod uidetis appropinquantē diem. Nam si uolentes peccaueri mus post acceptam cognitionē ueritatis, non ultra pro peccatis reliqua est hostia, sed formidabilis quædā expectatio iudicij, & ignis uehementia, qui deuoraturus est aduersarios. Qui aspernatus fuerit Moysi legem, absq; misericordia, sub duobus aut tribus testibus moritur. Quāto putatis peioribus afficietur supplicijs, qui filiū dei conculcarit, & sanguinem testamenti, ceu rem prophanam habuerit, per quem fuerat sanctificatus, & spiritum

quam possunt auferre peccata. Hic autem unam pro peccatis offerēs hostiam in sempiternum sedet in dextera dei: de cætero expectans donec ponantur inimici eius scabellum pedum eius. Vna enim oblatione consummauit in sempiternum sanctificatos. Conteſtat autem nos & spiritussanctus. Postquam enim dixit: Hoc autem testamentum quod testabor ad illos post dies illos dicit dominus: Dabo leges meas in cordibus eorū: & in mētibus eorū superscribam eas: & peccatorū & iniquitatū eorū iam nō recordabor amplius. Vbi autem horum remissio iam nō est oblatio pro peccato. Habētes itaq; fratres fiduciam in introitu sanctorū in sanguine Christi: quam initiauit nobis uiam nouā & uiuentem per uelamen: id est carnem suam & sacerdotē magnum super domū dei, accedamus cum uero corde in plenitudine fidei aspersi corda a conscientia mala: & abluti corpus aqua munda teneamus spei nostræ confessionem indeclinabilem. Fidelis enim est qui repromisit. Et consideremus inuicem in prouocationē charitatis & bonorū operum, nō deserentes collectionem nostram: sicut consuetudinis est quibusdam: sed consolantes & tanto magis quanto uideritis appropinquantem diem. Volūtarie enim peccantibus nobis post acceptam noticiam ueritatis, iam nō relinquitur pro peccatis hostia: terribilis autē quædam expectatio iudicij & ignis æmulatio quæ consumptura est aduersarios. Irritam quis faciens legem Moysi, sine ulla miseratione duobus uel tribus testibus moritur: quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui filium dei cōculcauerit, & sanguinem testamenti pollutū duxerit, in quo sanctificatus est: & spiritui

τὸ πνεῦμα φλ χάριτος ἐνυβρίσας.
οἴδαμεν γὰρ τὸν εἰπόντα, ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει κύριος. καὶ πάλιν, κύριος κρινεῖ τὸν λαὸν αὐτοῦ. φοβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας θεοῦ ζῶντος. Ἀναμιμνήσκεσθε δὲ τὰς πρότερον ἡμέρας ἐν αἷς φωτισθέντες, πολλὴν ἄθλησιν ὑπεμείνατε παθημάτων. τοῦτο μὲν, ὀνειδισμοῖς τε καὶ θλίψεσι θεατριζόμενοι, τοῦτο δὲ κοινωνοὶ τῶν οὕτως ἀναστρεφομένων γενηθέντες. καὶ γὰρ τοῖς δεσμοῖς μου συνεπαθήσατε, καὶ τὴν ἁρπαγὴν τῶν ὑπαρχόντων ὑμῶν μετὰ χαρᾶς προσεδέξασθε, γινώσκοντες ἔχειν ἐν ἑαυτοῖς κρείττονα ὕπαρξιν ἐν οὐρανοῖς καὶ μένουσαν. Μὴ ἀποβάλητε οὖν τὴν παῤῥησίαν ὑμῶν, ἥτις ἔχει μισθαποδοσίαν μεγάλην. ὑπομονῆς γὰρ ἔχετε χρείαν, ἵνα τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ ποιήσαντες, κομίσησθε τὴν ἐπαγγελίαν. ἔτι γὰρ μικρὸν ὅσον ὅσον, ὁ ἐρχόμενος ἥξει, καὶ οὐ χρονιεῖ. ὁ δὲ δίκαιός μου ἐκ πίστεως ζήσεται, καὶ ἐὰν ὑποστείληται, οὐκ εὐδοκεῖ ἡ ψυχή μου ἐν αὐτῷ. ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐσμὲν ὑποστολῆς εἰς ἀπώλειαν, ἀλλὰ πίστεως εἰς περιποίησιν ψυχῆς.

Ἔστι δὲ πίστις, ἐλπιζομένων ὑπόστασις, πραγμάτων ἔλεγχος οὐ βλεπομένων. ἐν ταύτῃ γὰρ ἐμαρτυρήθησαν οἱ πρεσβύτεροι. πίστει νοοῦμεν κατηρτίσθαι τοὺς αἰῶνας ῥήματι θεοῦ, εἰς τὸ μὴ ἐκ φαινομένων τὰ βλεπόμενα γεγονέναι. πίστει πλείονα θυσίαν Ἄβελ παρὰ Κάϊν προσήνεγκε τῷ θεῷ, δι' ἧς ἐμαρτυρήθη εἶναι δίκαιος, μαρτυροῦντος ἐπὶ τοῖς δώροις αὐτοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ δι' αὐτῆς ἀποθανὼν ἔτι λαλεῖ. πίστει Ἐνὼχ μετετέθη τοῦ μὴ ἰδεῖν θάνατον, καὶ οὐχ ηὑρίσκετο, διότι μετέθηκεν αὐτὸν ὁ θεός. πρὸ γὰρ τῆς μεταθέσεως αὐτοῦ μεμαρτύρηται εὐηρεστηκέναι τῷ θεῷ. χωρὶς δὲ πίστεως ἀδύνατον εὐαρεστῆσαι. πιστεῦσαι γὰρ δεῖ τὸν προσερχόμενον τῷ θεῷ, ὅτι ἔστι, καὶ τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτὸν μισθαποδότης γίνεται. πίστει χρηματισθεὶς

spiritũ gratiæ cõtumelia affecerit Nouimus eñ eum qui dixit: Meũ est ulcisci, ego rependã, dicit dñs. Et rursum: Dominus iudicabit populum suũ. Horrendũ est incidere in manus dei uiuẽtis. Redeant autem uobis in memoriã superiores dies, in qbus illuminati, ingens certamen sustinuistis afflictionũ, partim quidẽ, dum & probris & pressuris affecti, spectaculo fuistis omnibus, partim dum cõsortes ita conuersantiũ facti estis. Siquidẽ & afflictionũ, quæ ex uinculis meis cõtigerunt participes, fuistis, & direptionẽ facultatũ uestrarũ cum gaudio accepistis, scientes uos habere in uobis, potiorẽ substantiã in cœlis ac manentẽ. Ne abieceritis igit fiduciã uestram, quæ magnã habet præmij retributionẽ. Nam patientia uobis est opus, ut ubi uoluntatem dei peregeritis, reportetis promissionẽ. Adhuc eñ perpusillũ tẽporis, & qui uenturus est ueniet, & nõ tardabit. Iustus aũt ex fide uiuit. Quod si subtraxerit se, non placebit animæ meæ. Nos autẽ nõ sumus subductionis filij in perditionem: sed fidei in acquisitionẽ animæ. Est autem fides sperandarum substantia rerũ, argumentum non apparentium. In hac enim testimonium cõsecuti sunt senes. Fide intelligimus aptata esse sæcula uerbo dei: ut ex his quæ nõ apparebant, ea quæ uidentur, fierẽt. Per fidẽ uberiorẽ hostiam Abel quam Cain obtulit deo: per quam testimonium consecutus est esse iustus, testimonium perhibẽte muneribus eius deo: & per illam defunctus adhuc loquitur. Fidẽ Enoch translatus est ne uideret mortẽ: & nõ inueniebatur: quia transtulit illum deus: Ante trãslationem enim testimoniũ habuit placuisse deo. Sine fide autem impossibile est placere deo. Credere enim oportet accedentem ad deum, quia est: & inquirentibus se remunerator sit. Fide Noe respõso

spiritui gratiæ cõtumeliam fecerit. Scimus enim qui dixit: Mihi uindictã & ego retribuam. Et iterum: Quia iudicabit dominus populũ suum. Horrendum est incidere in manus dei uiuentis. Rememoramini autem pristinos dies, in quibus illuminati magnum certamẽ sustinuistis passionũ: & in altero quidẽ opprobrijs & tribulationibus spectaculũ facti: in altero autẽ socij taliter conuersantium effecti. Nam & uinctis cõpassi estis: & rapinam bonorũ uestrorũ cum gaudio suscepistis, cognoscentes uos habere meliorẽ & manentẽ substantiã. Nolite itaq; amittere confidentiam uestrã: quæ magnam habet remunerationem. Patientia enim uobis necessaria est: ut uoluntatem dei facientes, reportetis promissionem. Adhuc enim modicũ aliquãtulum qui uenturus est ueniet & nõ tardabit: iustus autem meus ex fide uiuit. Quod si subtraxerit se, non placebit animæ meæ. Nos autẽ nõ sumus subtractionis filij in perditionem: sed fidei in acquisitionẽ animæ. Est autem fides sperandarum substantia rerũ, argumentum non apparentium. In hac enim testimonium cõsecuti sunt senes. Fide intelligimus aptata esse sæcula uerbo dei: ut ex inuisibilibus uisibilia fierent. Fide plurimam hostiam Abel quam Cain obtulit deo: per quam testimonium consecutus est esse iustus, testimonium perhibẽte muneribus eius deo: & per illam defunctus adhuc loquitur. Fidẽ Enoch translatus est ne uideret mortẽ: & nõ inueniebatur: quia transtulit illum deus: Ante trãslationem enim testimoniũ habuit placuisse deo. Sine fide autem impossibile est placere deo. Credere enim oportet accedentem ad deum, quia est: & inquirentibus se remunerator sit. Fide Noe respõso

XI.

θεὶς νῶε περὶ τῶν μηδέπω βλεπομένων, εὐλαβηθεὶς, κατεσκεύασε κιβωτὸν εἰς σωτηρίαν τοῦ οἴκου αὐτοῦ, δι' ἧς κατέκρινε τὸν κόσμον καὶ τῆς κατὰ πίστιν δικαιοσύνης ἐγένετο κληρονόμος. πίστει καλούμενος Ἀβραὰμ ὑπήκουσεν ἐξελθεῖν εἰς τόπον, ὃν ἤμελλε λαμβάνειν εἰς κληρονομίαν, καὶ ἐξῆλθε, μὴ ἐπισάμενος ποῦ ἔρχεται. πίστει παρῴκησεν εἰς γῆν τῆς ἐπαγγελίας, ὡς ἀλλοτρίαν, ἐν σκηναῖς κατοικήσας μετὰ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ τῶν συγκληρονόμων τῆς ἐπαγγελίας τῆς αὐτῆς. ἐξεδέχετο γὰρ τὸν τοὺς θεμελίους ἔχουσαν πόλιν, ἧς τεχνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ θεός. πίστει καὶ αὐτὴ Σάρρα δύναμιν εἰς καταβολὴν σπέρματος ἔλαβε, καὶ παρὰ καιρὸν ἡλικίας ἔτεκεν, ἐπεὶ πιστὸν ἡγήσατο τὸν ἐπαγγειλάμενον. διὸ καὶ ἀφ' ἑνὸς ἐγεννήθησαν, καὶ ταῦτα νενεκρωμένου, καθὼς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ τῷ πλήθει, καὶ ὡσεὶ ἄμμος ἡ παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης ἡ ἀναρίθμητος. κατὰ πίστιν ἀπέθανον οὗτοι πάντες, μὴ λαβόντες τὰς ἐπαγγελίας, ἀλλὰ πόρρωθεν αὐτὰς ἰδόντες καὶ πεισθέντες, καὶ ἀσπασάμενοι καὶ ὁμολογήσαντες, ὅτι ξένοι καὶ παρεπίδημοί εἰσιν ἐπὶ τῆς γῆς. οἱ γὰρ τοιαῦτα λέγοντες, ἐμφανίζουσιν, ὅτι πατρίδα ἐπιζητοῦσι. καὶ εἰ μὲν ἐκείνης ἐμνημόνευον ἀφ' ἧς ἐξῆλθον, εἶχον ἂν καιρὸν ἀνακάμψαι. νῦν δὲ κρείττονος ὀρέγονται, τουτέστιν ἐπουρανίου. διὸ οὐκ ἐπαισχύνεται αὐτοὺς ὁ θεὸς, θεὸς ἐπικαλεῖσθαι αὐτῶν, ἡτοίμασε γὰρ αὐτοῖς πόλιν. πίστει προσενήνοχεν Ἀβραὰμ τὸν Ἰσαὰκ πειραζόμενος, καὶ τὸν μονογενῆ προσέφερεν, ὁ τὰς ἐπαγγελίας ἀναδεξάμενος, πρὸς ὃν ἐλαλήθη, ὅτι ἐν Ἰσαὰκ κληθήσεταί σοι σπέρμα, λογισάμενος ὅτι καὶ ἐκ νεκρῶν ἐγεῖραι δυνατὸς ὁ θεὸς, ὅθεν αὐτὸν καὶ ἐν παραβολῇ ἐκομίσατο. πίστει περὶ μελλόντων εὐλόγησεν Ἰσαὰκ τὸν Ἰακὼβ καὶ τὸν Ἠσαῦ. πίστει Ἰακὼβ ἀποθνήσκων, ἕκαστον τῶν υἱῶν Ἰωσὴφ εὐλόγησε, καὶ προσεκύνησεν ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου αὐτοῦ. πίστει, Ἰωσὴφ τελευτῶν, περὶ

nitus oraculo Noë, ea quæ nondum uidebantur, ueritus, appara-
uit arcam ad ſalutem domus ſuæ, per quã arcam cõdemnauit mun-
dum, & eius quæ ſecundum fidem eſt, iuſtitiæ factus eſt hæres. Per fi-
dem, appellatus Abrahã, obedĩt, ut exiret in locũ quem accepturus erat in hæreditatẽ, & exiuit, neſci-
ens quò eſſet uenturus. Per fidem cõmigrauit in terrã promiſſionis, ueluti peregrinã, cum in taberna-
culis habitaſſet cum Iſaac & Iacob cohæredibus eiuſdẽ promiſſionis Expectauerat enim habentẽ funda-
menta ciuitatẽ, cuius opifex & cõ-
ditor eſt deus. Per fidẽ & ipſa Sa-
ra uim ad concipiendũ ac retinen
dum ſemen accepit, ac præter æta-
tis rationẽ peperit, quod fidelem iudicaret eũ qui promiſerat. Qua-
propter & ex uno prognati ſunt poſteri, eoq; iam annis effœto, tan
to numero, quanto ſunt ſtellæ cœ
li, et uelut arena, quæ eſt iuxta mar
ginem maris innumerabilis. Iuxta fidem defuncti ſunt omnes iſti, non acceptis repromiſ-
ſionibus: ſed a longe eas a-
ſpicientes & ſalutãtes & con
fitentes: quia peregrini & hoſpites ſunt ſuper terram. Qui enim hæc dicunt, ſi-
gnificant ſe patriam inqui-
rere. Et ſiquidem illius me-
miniſſent de qua exierunt: habebant utiq; tempus re-
uertendi. Nunc autem me-
liorem appetunt: id eſt cœ-
leſtem. Ideo non confundi-
tur deus uocari deus eo-
rum. Parauit enim illis ci-
uitatem. Fide obtulit Abra-
ham Iſaac cum tentaretur: & unigenitum offerebat: in quo ſuſceperat repromiſ-
ſiones. Ad quem dictum eſt: Quia in Iſaac uoca-
bitur tibi ſemen: arbitrans quia & a mortuis ſuſcitare potens eſt deus. Vnde eum & in parabolam accepit. Fide & de futuris benedixit Iſaac Iacob & Eſau. Fide Ia
cob moriens ſingulos filio-
rum Ioſeph benedixit: & adorauit faſtigium uirgæ e-
ius. Fide Ioſeph moriens

accepto de his quæ adhuc non uidebãtur, metuens a-
ptauit arcam in ſalutem do
mus ſuæ, per quam dãna-
uit mũdum: & iuſticiæ quæ per fidẽ eſt hæres eſt inſtitu-
tus. Fide qui uocat Abra-
ham obediuit in locum ex-
ire quem accepturus erat in hæreditatem: & exĩt neſciẽs quo iret. Fide demorat⁹ eſt in terra repromiſſionis tan-
quã in aliena: in caſulis ha-
bitando cum Iſaac & Iacob cohæredibus repromiſſio-
nis eiuſdem. Expectabat e-
nim fundamenta habẽtem ciuitatem: cuius artifex & conditor deus. Fide & ipſa Sara ſterilis uirtutẽ in con-
ceptione ſeminis accepit etã am præter tẽpus ætatis: quo-
niam fidelem credidit eſſe eum qui repromiſerat. Pro-
pter qd' & ab uno orti ſunt: & hoc emortuo tanquã ſi-
dera cœli in multitudinẽ: & ſicut harena quæ eſt ad orã maris innumerabilis. Iuxta fidem defuncti ſunt omnes iſti, non acceptis repromiſ-
ſionibus: ſed a longe eas a-
ſpicientes & ſalutãtes & con
fitentes: quia peregrini & hoſpites ſunt ſuper terram. Qui enim hæc dicunt, ſi-
gnificant ſe patriam inqui-
rere. Et ſiquidem illius me-
miniſſent de qua exierunt: habebant utiq; tempus re-
uertendi. Nunc autem me-
liorem appetunt: id eſt cœ-
leſtem. Ideo non confundi-
tur deus uocari deus eo-
rum. Parauit enim illis ci-
uitatem. Fide obtulit Abra-
ham Iſaac cum tentaretur: & unigenitum offerebat: in quo ſuſceperat repromiſ-
ſiones. Ad quem dictum eſt: Quia in Iſaac uoca-
bitur tibi ſemen: arbitrans quia & a mortuis ſuſcitare potens eſt deus. Vnde eum & in parabolam accepit. Fide & de futuris benedixit Iſaac Iacob & Eſau. Fide Ia
cob moriens ſingulos filio-
rum Ioſeph benedixit: & adorauit faſtigium uirgæ e-
ius. Fide Ioſeph moriens

de

περὶ

de

περὶ τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐμνημόνευσε, καὶ περὶ τῶν ὀστέων αὐτοῦ ἐνετείλατο. Πίστει, Μωϋσῆς γεννηθεὶς, ἐκρύβη τρίμηνον ὑπὸ τῶν πατέρων αὐτοῦ, διότι εἶδον ἀστεῖον τὸ παιδίον, καὶ οὐκ ἐφοβήθησαν τὸ διάταγμα τοῦ βασιλέως. Πίστει, Μωϋσῆς μέγας γενόμενος, ἠρνήσατο λέγεσθαι υἱὸς θυγατρὸς Φαραώ, μᾶλλον ἐλόμενος συγκακουχεῖσθαι τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ, ἢ πρόσκαιρον ἔχειν ἁμαρτίας ἀπόλαυσιν. μείζονα πλοῦτον ἡγησάμενος τῶν ἐν Αἰγύπτῳ θησαυρῶν τὸν ὀνειδισμὸν τοῦ Χριστοῦ. ἀπέβλεπε γὰρ εἰς τὴν μισθαποδοσίαν. Πίστει κατέλιπεν Αἴγυπτον, μὴ φοβηθεὶς τὸν θυμὸν τοῦ βασιλέως. τὸν γὰρ ἀόρατον ὡς ὁρῶν ἐκαρτέρησε. Πίστει πεποίηκε τὸ πάσχα καὶ τὴν πρόχυσιν τοῦ αἵματος, ἵνα, μὴ ὁ ὀλοθρεύων τὰ πρωτότοκα, θίγῃ αὐτῶν. Πίστει διέβησαν τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν ὡς διὰ ξηρᾶς, ἧς πεῖραν λαβόντες οἱ Αἰγύπτιοι, κατεπόθησαν. Πίστει τὰ τείχη Ἰεριχὼ κατέπεσε, κυκλωθέντα ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας. Πίστει Ῥαὰβ ἡ πόρνη οὐ συναπώλετο τοῖς ἀπειθήσασι, δεξαμένη τοὺς κατασκόπους μετ' εἰρήνης. Καὶ τί ἔτι λέγω; ἐπιλείψει γάρ με διηγούμενον ὁ χρόνος περὶ Γεδεών, Βαράκ τε, καὶ Σαμψὼν καὶ Ἰεφθάε, Δαβίδ τε καὶ Σαμουὴλ, καὶ τῶν προφητῶν, οἳ διὰ πίστεως κατηγωνίσαντο βασιλείας, εἰργάσαντο δικαιοσύνην, ἐπέτυχον ἐπαγγελιῶν, ἔφραξαν στόματα λεόντων ἔσβεσαν δύναμιν πυρὸς, ἔφυγον στόματα μαχαίρας, ἐνεδυναμώθησαν ἀπὸ ἀσθενείας, ἐγενήθησαν ἰσχυροὶ ἐν πολέμῳ, παρεμβολὰς ἔκλιναν ἀλλοτρίων. ἔλαβον γυναῖκες ἐξ ἀναστάσεως τοὺς νεκροὺς αὐτῶν. ἄλλοι δὲ ἐτυμπανίσθησαν, οὐ προσδεξάμενοι τὴν ἀπολύτρωσιν, ἵνα κρείττονος ἀναστάσεως τύχωσιν. ἕτεροι δὲ ἐμπαιγμῶν καὶ μαστίγων πεῖραν ἔλαβον, ἔτι δὲ δεσμῶν καὶ φυλακῆς, ἐλιθάσθησαν, ἐπρίσθησαν, ἐπειράσθησαν, ἐν φόνῳ μαχαίρας ἀπέθανον, περιῆλθον ἐν μηλωταῖς,

de egressione filiorum Israël meminit, deq; ossibus suis mandauit Per fidem, cum natus esset Moyses, occultatus est menses treis, à parentibus suis, propterea quod uiderent elegantem puellum, nec ueriti sunt edictū regis. Per fidem Moses iam grandis, renuit uocari filius filiæ Pharaonis, potius eligēs simul malis affici cum populo dei quàm temporarijs peccati cōmodis frui, maiores arbitrat⁹ diuitias probrū Christi, quàm Aegyptiorum thesauros. Respectum enim habebat remunerationis. Per fidem reliquit Aegyptum, haud ueritus ferociam regis. Perinde eā quasi uidisset eum qui est inuisibilis, ita obdurauit. Per fidem fecit pascha, & effusionē sanguinis: ne is qui perimebat primogenita, tangeret ipsos. Per fidem transierunt rubrū mare, ueluti per siccā terrā, quod cū tentassent Aegyptij, absorpti sunt. Per fidem mœnia Hiericho conciderunt, circundata ad dies septem. Per fidem Raab meretrix non perijt unà cum ijs qui non obedierant, cum excepisset hospitio exploratores pacifice. Et quid præterea loquor? Deficiet enim me tempus, cōmemorantē de Gedeone, de Barac, & Sampsone, & Hiephthaë, necnon Dauid & Samuële, ac prophetis, qui per fidem expugnauerunt regna, operati sunt iusticiam, assecuti sunt promissiones, occluserūt ora leonum, extinxerunt uim ignis, effugerūt acies gladij, ualidi facti sunt ex imbecillitate, effecti sunt robusti in bello, incursiones auerterunt exterorum. Mulieres acceperunt ex resurrectione mortuos suos. Alij uero distenti sunt, aspernati redemptionem, ut potiorem sortirentur resurrectionē. Alij rursus ludibrijs & flagris explorati sunt, insuper & uinculis, & carcere, lapidati sunt, dissecti sunt, tentati sunt, occisione gladij occubuerunt, oberrarunt in

de profectione filiorū Israel memoratus est, & de ossibus suis mandauit. Fide Moyses natus occultat⁹ est mensibus tribus a parentibus suis: eo quod uidissent elegantem infantem: & non timuerunt regis ædictum. Fide Moyses grādis factus negauit se esse filium filiæ Pharaonis: magis eligēs affligi cum populo dei, quam temporalis peccati habere iocunditatem, maiores diuitias æstimans thesauro Aegyptiorū improperiū Christū. Aspiciebat enim in remunerationem. Fide reliquit Aegyptum nō ueritus animositatem regis. Inuisibilem enim tanquam uidēs sustinuit. Fide celebrauit pascha & sanguinis effusionē: ne qui uastabat primitiua tangeret eos. Fide transierunt mare rubrum tanquā per aridam terram: quod experti Aegyptij deuorati sunt. Fide muri Hiericho corruerunt circumitu dierum septē. Fide Raab meretrix non perijt cum incredulis, excipiens exploratores cum pace. Et quid adhuc dicam? Deficiet enim me tempus enarrantem, de Gedeon, Barach, Samson, Iepthe, Dauid, Samuel, & prophetis qui per fidem uicerunt regna, operati sunt iusticiam: adepti sunt repromissiones. Obturauerunt ora leonum: extinxerunt impetum ignis: effugerunt aciem gladij: cōualuerunt de infirmitate: fortes facti sunt in bello. Castra uerterunt exterorum: acceperunt mulieres de resurrectione mortuos suos. Alij autem distenti sunt, non suscipientes redemptionem: ut inuenirent meliorem resurrectionem. Alij uero ludibria & uerbera experti, insuper, & uincula, & carceres: lapidati sunt: secti sunt: tentati sunt: in occisiōe gladij mortui sunt. Circumierunt in

μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρμασιν, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι, ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος, ἐν ἐρημίαις πλανώμενοι, καὶ ὄρεσι καὶ σπηλαίοις, καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς. καὶ οὗτοι πάντες μαρτυρηθέντες διὰ τῆς πίστεως, οὐκ ἐκομίσαντο τὴν ἐπαγγελίαν, τοῦ θεοῦ περὶ ἡμῶν κρεῖττόν τι προβλεψαμένου, ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν τελειωθῶσιν.

Τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς τοσοῦτον ἔχοντες περικείμενον ἡμῖν νέφος μαρτύρων, ὄγκον ἀποθέμενοι πάντα, καὶ τὴν εὐπερίσπαστον ἁμαρτίαν, διὰ ὑπομονῆς τρέχωμεν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα, ἀφορῶντες εἰς τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν, καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν, ὃς ἀντὶ τῆς προκειμένης αὐτῷ χαρᾶς, ὑπέμεινε σταυρὸν, αἰσχύνης καταφρονήσας, ἐν δεξιᾷ τε τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ ἐκάθισεν. ἀναλογίσασθε γὰρ τὸν τοιαύτην ὑπομεμενηκότα ὑπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν εἰς αὐτὸν ἀντιλογίαν, ἵνα μὴ κάμητε, ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν ἐκλυόμενοι. οὔπω μέχρις αἵματος ἀντικατέστητε πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀνταγωνιζόμενοι, καὶ ἐκλέλησθε τῆς παρακλήσεως, ἥτις ὑμῖν ὡς υἱοῖς διαλέγεται. υἱέ μου μὴ ὀλιγώρει παιδείας κυρίου, μηδὲ ἐκλύου ὑπ' αὐτοῦ ἐλεγχόμενος. ὃν γὰρ ἀγαπᾷ κύριος, παιδεύει. μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱὸν, ὃν παραδέχεται. εἰ παιδείαν ὑπομένετε, ὡς υἱοῖς ὑμῖν προσφέρεται ὁ θεός. τίς γάρ ἐστιν υἱὸς, ὃν οὐ παιδεύει πατήρ; εἰ δὲ χωρὶς ἐστε παιδείας, ἧς μέτοχοι γεγόνασι πάντες, ἄρα νόθοι ἐστὲ καὶ οὐχ υἱοί. εἶτα τοὺς μὲν σαρκὸς ἡμῶν πατέρας εἴχομεν παιδευτὰς καὶ ἐνετρεπόμεθα, οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑποταγησόμεθα τῷ πατρὶ τῶν πνευμάτων, καὶ ζήσομεν; οἱ μὲν γὰρ πρὸς ὀλίγας ἡμέρας, κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς, ἐπαίδευον, ὁ δὲ ἐπὶ τὸ συμφέρον εἰς τὸ μεταλαβεῖν τῆς ἁγιότητος αὐτοῦ. πᾶσα δὲ παιδεία πρὸς μὲν τὸ παρὸν οὐ δοκεῖ χαρᾶς εἶναι, ἀλλὰ λύπης. ὕστερον δὲ καρπὸν εἰρηνικὸν τοῖς δι' αὐτῆς γεγυμνασμένοις ἀποδίδωσι δικαιοσύνης. διὸ τὰς παρειμένας χεῖρας, καὶ τὰ παραλελυμένα γόνατα ἀνορθώσατε.

ouillis & caprinis pellibus, deſtituti, preſſi, afflicti, quibus indignus erat mundus, in deſertis errantes, & montibus, ac ſpeluncis, & cauernis terræ. Atque omnes hi teſtimonium promeriti per fidem, non acceperant promiſſionē, quod deus de nobis melius quiddam prouiderat, ne ſine nobis cōſummarentur. Proinde nos quoque, cum tanta ſepti ſimus nube teſtium, depoſito onere omni, & tenaciter inhærente peccato, per tolerantiam curramus in propoſito nobis certamine, reſpicientes ad fidei ducē & cōſummatorem Ieſum, qui pro propoſito ſibi gaudio, pertulit crucem ignominia contempta, & ad dexteram throni dei conſedit. Reputate enim quod is talem ſuſtinuerit à peccatoribus aduerſus ſe contradictionem, ne defatigemini, animis defecti. Nondum uſq; ad ſanguinem reſtitiſtis, aduerſus peccatum repugnantes, & obliti eſtis exhortationis, quæ uobis tanquam filijs loquitur: Fili mi, ne neglexeris correptionem domini, ne que deficias cum ab eo argueris. Quem enim diligit dominus, corripit: flagellat autem omnem filiū, quem recipit. Si caſtigationem ſuſtinetis, ueluti filijs uobis offert ſe deus. Quis enim eſt filius, quem non caſtigat pater? Quod ſi alieni eſtis à caſtigatione, cuius participes ſunt omnes: igitur ſpurij eſtis, non filij. Itaque cum carnis noſtræ patres habuerimus caſtigatores, & reueriti ſimus illos, an non multo magis ſubijciemur patri ſpirituum, & uiuemus. Atque illi quidem ad paucos dies, pro arbitratu ſuo nos erudiebant: hic autem ad cōmodum noſtrum in hoc ut impartiat nobis ſanctimoniam ſuam Omnis autem caſtigatio in præſens quidem, non uidetur eſſe gaudij, ſed moleſtiæ. At poſtea fructū tranquillum iuſticiæ reddit, ijs qui per illā fuerint exercitati. Quapropter manus remiſſas, et genua ſoluta ſurrigite,

meloris, in pellibus caprinis, egentes, anguſtiati, afflicti: quibus dignus nō erat mūdus: in ſolitudinibus errantes, in mōtibus & ſpeluncis & in cauernis terræ. Et hi omnes teſtimonio fidei probati, nō acceperunt repromiſſionē, deo pro nobis melius aliquid prouidēte, ut nō ſine nobis cōſummarentur. XII. Ideoq; & nos tantā habētes impoſitā nubē teſtiū, deponētes omne pōdus & circunſtās nos peccatū, per patientiā curramus ad propoſitū nobis certamē: aſpicientes in auctorē fidei & cōſummatorē Ieſum: qui ꝓpoſito ſibi gaudio, ſuſtinuit crucē, confuſiōe cōtempta: atq; in dextera ſedis dei ſedet. Recogitate enim eum qui talē ſuſtinuit a peccatoribus aduerſus ſemetipſum cōtradictionē: ut nō fatigemini animis uīs deficiētes. Nōdū enim uſq; ad ſanguinē reſtitiſtis aduerſus peccatū repugnātes: & obliti eſtis cōſolationis: quæ uobis tanq; filijs loquitur, dicēs: Fili mi, noli negligere diſciplinā dñi: neq; fatigeris dum ab eo argueris. Quē em diligit dñs, caſtigat: flagellat autem omnē filium quē recipit. In diſciplina perſeuerate. Tanq; filijs uobis offert ſe deꝰ. Quis enim filius quē non corripit pater? Quod ſi extra diſciplinam eſtis: cuius participes facti ſunt omnes: Ergo adulteri & nō filij eſtis. Deinde patres quidē carnis noſtræ eruditores habuimus & reuerebamur eos. Num multo magis obtemperabimus patri ſpirituū & uiuemus? Et illi quidē in tēpore paucorū dierū ſecūdū uolūtatē ſuā erudiebant nos: hic aūt ad id qd' utile eſt in recipiendo ſanctificationē eius. Oīs aūt diſciplina in præſenti quidē uidetur nō eſſe gaudij: ſed mœroris: poſtea aūt fructū pacatiſſimum exercitatis per eam reddet iuſticiæ. Propter qd' remiſſas manus & ſoluta genua erigite

ἀνορθώσατε, καὶ τροχιὰς ὀρθὰς ποιήσατε τοῖς ποσὶν ὑμῶν, ἵνα μὴ τὸ χωλὸν ἐκτραπῇ, ἰαθῇ δὲ μᾶλλον. Εἰρήνην διώκετε μετὰ πάντων, καὶ τὸν ἁγιασμόν, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν κύριον, ἐπισκοποῦντες, μή τις ὑστερῶν ἀπὸ τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ, μή τις ῥίζα πικρίας, ἄνω φύουσα ἐνοχλῇ, καὶ διὰ ταύτης μιανθῶσι πολλοί, μή τις πόρνος ἢ βέβηλος ὡς ἠσαῦ, ὃς ἀντὶ βρώσεως μιᾶς ἀπέδοτο τὰ πρωτοτόκια αὐτοῦ. ἴστε γάρ, ὅτι καὶ μετέπειτα θέλων κληρονομῆσαι τὴν εὐλογίαν, ἀπεδοκιμάσθη. μετανοίας γὰρ τόπον οὐχ εὗρε, καίπερ μετὰ δακρύων ἐκζητήσας αὐτήν. οὐ γὰρ προσελήλυθατε ψηλαφωμένῳ ὄρει, καὶ κεκαυμένῳ πυρὶ καὶ γνόφῳ, καὶ σκότῳ, καὶ θυέλλῃ, καὶ σάλπιγγος ἤχῳ, καὶ φωνῇ ῥημάτων, ἧς οἱ ἀκούσαντες, παρητήσαντο μὴ προστεθῆναι αὐτοῖς λόγον. οὐκ ἔφερον γὰρ τὸ διαστελλόμενον, κἂν θηρίον θίγῃ τοῦ ὄρους, λιθοβοληθήσεται, ἢ βολίδι κατατοξευθήσεται, καὶ οὕτως φοβερὸν ἦν τὸ φανταζόμενον. Μωσῆς εἶπεν, ἔκφοβός εἰμι καὶ ἔντρομος, ἀλλὰ προσεληλύθατε Σιὼν ὄρει, καὶ πόλει θεοῦ ζῶντος, Ἱερουσαλὴμ ἐπουρανίῳ, καὶ μυριάσιν ἀγγέλων πανηγύρει, καὶ ἐκκλησίᾳ πρωτοτόκων ἐν οὐρανοῖς ἀπογεγραμμένων, καὶ κριτῇ θεῷ πάντων, καὶ πνεύμασι δικαίων τετελειωμένων, καὶ διαθήκης νέας μεσίτῃ Ἰησοῦ, καὶ αἵματι ῥαντισμοῦ, κρεῖττονα λαλοῦντι παρὰ τὸν Ἄβελ. Βλέπετε μὴ παραιτήσησθε τὸν λαλοῦντα. εἰ γὰρ ἐκεῖνοι οὐκ ἐξέφυγον, τὸν ἐπὶ γῆς παραιτησάμενοι χρηματίζοντα, πολλῷ μᾶλλον ἡμεῖς, οἱ τὸν ἀπ' οὐρανῶν ἀποστρεφόμενοι, οὗ ἡ φωνὴ τὴν γῆν ἐσάλευσε τότε, νῦν δὲ ἐπήγγελται, λέγων. ἔτι ἅπαξ ἐγὼ σείω, οὐ μόνον τὴν γῆν, ἀλλὰ καὶ τὸν οὐρανόν. τὸ δὲ ἔτι ἅπαξ, δηλοῖ τῶν σαλευομένων τὴν μετάθεσιν, ὡς πεποιημένων ἵνα μείνῃ τὰ μὴ σαλευόμενα. Διὸ βασιλείαν ἀσάλευτον παραλαμβάνοντες, ἔχωμεν χάριν, δι' ἧς λατρεύωμεν

surrigite, & facite, ut recti sint gressus pedibus uestris, ne claudicatio aberret à uia, imò sanetur potius. Pacē sectemini cū omnibus, & sanctimoniam, sine qua nemo uidebit dominū, curā agentes, ne quis sit qui deficiat à gratia dei, ne qua radix amarulētiæ, suppullulans obturbet, & per hanc inquinentur multi: ne quis scortator aut prophanus, uelut Esau, qui unico edulio permutauit ius primogeniti. Scitis enim, quod & postea, cum uellet hæreditario iure benedictionē assequi, reprobatus sit. Non em̄ reperit pœnitētiæ locū, tametsi cū lachrymis quæsiuisset eā. Nō em̄ accessistis ad cōtactū mōtē, & incēsum ignē ac turbinē, & caliginē, & procellā, tubæq; sonitū, & uocem uerborū, quam qui audierant, deprecati sunt, ne his adiungeretur oratio. Nō em̄ ferebāt, quod edicebatur: Si bestia tetigerit montē, lapidabit̄, aut iaculo cōfiget̄. et adeo terribile erat uisum, qd̄ apparebat. Moses dixit: Expauefactus sum, ac tremebūdus, sed accessistis ad mōtem Siō, & ad ciuitatē dei uiuētis, Hierusalē cœlestē, & ad innumerabiliū angelorū cœtū, et ad cōcionē primogenitorū, qui cōscripti sunt in cœlis, & ad iudicē uniuersorum deū, & ad spiritus iustorū perfectorum, & ad noui testamenti cōcilia torem Iesum, & ad sanguinē aspersionis, meliora loquētē, quā loquebat̄ sanguis Abel. Videte ne aspernemini eum, qui loquit̄. nam si illi nō effugerūt, qui auersabant̄ eum qui loquebatur in terra, multo magis nos, si eū qui de cœlis est, auersemur: cuius uox tum cōcussit terram, at nūc denūciauit, dicēs. Adhuc semel ego cōcutio, nō modo terram, uerūetiā cœlū. Porrò illud quod dicit, adhuc semel, significat eorū quæ concutiunt̄ trāslationē, utpote quæ facta sint, ut maneant ea quæ non concutiunt̄. Quapropter regnū assumētes quod cōcuti nō possit, habeam⁹ gratiā, per quā ita

erigite: & gressus rectos facite pedibus uestris: ut non claudicans quis erret: magis autem sanetur. Pacem sequimini cum omnibus & sanctimoniam: sine qua nemo uidebit deum. Contemplantes ne quis desit gratiæ dei: ne qua radix amaritudinis sursum germinans impediat: & per illam inquinētur multi. Ne quis fornicator aut prophanus ut Esau: qui propter unam escā uendidit primitiua sua. Scitote enim quoniam & postea cupiēs hæreditare benedictionem, reprobatus est. Non enim inuenit pœnitētiæ locū: quanquā cum lachrymis inquisisset eam. Non enim accessistis ad tractabilem & accessibilem ignē & turbinē & caliginē & procellam & tubæ sonum & uocē uerborū: quā qui audierūt excusauerunt se: ne eis fieret uerbū. Non enim portabant quod dicebatur: & si bestia tetigerit montem, lapidabitur. Et ita terribile erat quod uidebatur. Moyses dixit: Exterritus sum & tremebundus. Sed accessistis ad Sion mōtem & ad ciuitatē dei uiuentis Hierusalem cœlestem & multorum miliū angelorū frequentiā & eccleſiam primitiuorū, qui cōscripti sunt in cœlis: & iudicem omniū deum & spiritū iustorū perfectorum & testamēti nouī mediatorē Iesum, & sanguinis aspersionē melius loquētem quā Abel. Videte ne recusetis loquentē. Si enim illi nō effugerūt recusantes eū qui super terrā loquebat̄: multo magis nos qui de cœlo loquentem nobis auertimus: cuius uox mouit terram tunc: nunc autē repromittit, dicēs: Adhuc semel & ego mouebo: nō solum terram, sed etiā cœlum. Quōd aūt adhuc semel dicit, declarat mobilium trāslationem tanquā factorū: ut maneāt ea quæ sūt immobilia. Itaq; regnū immobile suscipientes, habemus grām per quā seruia

λατρεύωμεν εὐαρέστως τῷ θεῷ μετὰ αἰδοῦς καὶ εὐλαβείας.

Καὶ γὰρ ὁ θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον. Ἡ φιλαδελφία μενέτω. τῆς φιλοξενίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε. διὰ ταύτης γὰρ ἔλαθόν τινες ξενίσαντες ἀγγέλους. Μιμνήσκεσθε τῶν δεσμίων, ὡς συνδεδεμένοι, τῶν κακουχουμένων, ὡς καὶ αὐτοὶ ὄντες ἐν σώματι. τίμιος ὁ γάμος ἐν πᾶσι, καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος. πόρνους δὲ καὶ μοιχοὺς κρινεῖ ὁ θεός. ἀφιλάργυρος ὁ τρόπος, ἀρκούμενοι τοῖς παροῦσιν. αὐτὸς γὰρ εἴρηκεν, οὐ μή σε ἀνῶ, οὐδ' οὐ μή σε ἐγκαταλείπω ὥστε θαῤῥοῦντας ἡμᾶς λέγειν, κύριος ἐμοὶ βοηθὸς, καὶ οὐ φοβηθήσομαι τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος. Μνημονεύετε τῶν ἡγουμένων ὑμῶν, οἵτινες ἐλάλησαν ὑμῖν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ὧν ἀναθεωροῦντες τὴν ἔκβασιν τῆς ἀναστροφῆς, μιμεῖσθε τὴν πίστιν. Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον, ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Διδαχαῖς ποικίλαις καὶ ξέναις μὴ παραφέρεσθε. καλὸν γὰρ, χάριτι βεβαιοῦσθαι τὴν καρδίαν, οὐ βρώμασιν, ἐν οἷς οὐκ ὠφελήθησαν οἱ περιπατήσαντες. Ἔχομεν θυσιαστήριον, ἐξ οὗ φαγεῖν οὐκ ἔχουσιν ἐξουσίαν, οἱ τῇ σκηνῇ λατρεύοντες. ὧν γὰρ εἰσφέρεται ζώων τὸ αἷμα περὶ ἁμαρτίας, εἰς τὰ ἅγια διὰ τοῦ ἀρχιερέως, τούτων τὰ σώματα κατακαίεται ἔξω τῆς παρεμβολῆς. διὸ καὶ Ἰησοῦς, ἵνα ἁγιάσῃ διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος τὸν λαὸν, ἔξω τῆς πύλης ἔπαθε. τοίνυν ἐξερχώμεθα πρὸς αὐτὸν ἔξω τῆς παρεμβολῆς, τὸν ὀνειδισμὸν αὐτοῦ φέροντες. οὐ γὰρ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν. δι' αὐτοῦ οὖν ἀναφέρωμεν θυσίαν αἰνέσεως διὰ παντὸς τῷ θεῷ, τουτέστι καρπὸν χειλέων, ὁμολογούντων τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. τῆς δὲ εὐποιΐας καὶ κοινωνίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε. τοιαύταις γὰρ θυσίαις εὐαρεστεῖται ὁ θεός. Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν, καὶ ὑπείκετε. αὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ὡς λόγον ἀποδώ-

ita colamus deum, ut illi placeamus cum reuerentia & religione.

Etenim deus noster ignis consumens est. Fraterna charitas maneat. Hospitalitatis ne sitis immemores. Per hanc enim quidā inscientes exceperunt angelos hospitio. Memores estote uinctorū, tanquā unà cum illis uincti, eorū qui affliguntur, uelut ipsi quoq; uersantes in corpore. Honorabile est inter omnes cōiugiū, & cubile impollutum. Scortatores aūt & adulteros iudicabit deus. Sint mores alieni ab auaritia, cōtenti ijs quæ adsunt. Siquidem ipse dixit: Nō te deseram, neq; derelinquam, ut fidentes dicamus: domin⁹ mihi auxiliator, nec timebo, qd faciat mihi homo. Memores estote eorū qui præsunt uobis, qui locuti sunt uobis sermonē dei, quorum imitemini fidem, cōsiderantes qui fuerit exitus cōuersationis illorum. Iesus Christus heri & hodie, idem est etiam in secula. Doctrinis uarijs ac peregrinis ne circumferamini. Bonū est em, gratia costabiliri cor, nō escis quæ non profuerunt ijs qui uersati sunt in illis. Habemus altare, de quo non est fas edere, ijs qui taberna culo deseruiūt. Animalium enim quorum sanguis infertur pro peccato, in sancta per pōtificem, horum corpora cremantur extra castra. Quapropter & Iesus, ut sanctificaret per proprium sanguinē populum, extra portā passus est. Exeamus igitur ad eum extra castra, opprobrium eius portantes. Non enim habemus hic manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus. Per ipsum igitur offerimus hostiam laudis semper deo, hoc est, fructum labiorum, confitentium nomini eius. Cæterum beneficentiæ, & cōmunicationis ne obliuiscamini. Talibus enim uictimis placetur deo. Parete ijs qui præsunt uobis, & concedite, siquidem illi uigilant pro animabus uestris, tanquàm rationem reddi-

seruiamus, placentes deo cum metu & reuerentia. Et enim deus noster ignis consumens est.

Charitas fraternitatis maneat in uobis: & hospitalitatem nolite obliuisci. Per hanc enim placuerunt quidam angelis hospitio receptis. Memētote uinctorum tanquam simul uincti, & laborantium tanquam & ipsi in corpore morantes. Honorabile connubium in omnibus & thorus immaculatus. Fornicatores enim & adulteros iudicabit deus. Sint mores sine auaricia cō tenti præsentibus. Ipse enim dixit: Non te deseram neq; derelinquā: ita ut confidenter dicamus: Dominus mihi adiutor est: non timebo quid faciat mihi homo. Memētote præpositorum uestrorū, qui uobis locuti sunt uerbum dei: quorū intuentes exitum, conuersationis imitamini fidem. Christus Iesus heri & hodie, ipse & in secula. Doctrinis uarijs & peregrinis nolite abduci. Optimū est enim gratia stabilire cor: non escis quæ nō profuerunt ambulantibus in eis. Habemus altare de quo edere non habent potestatē qui tabernaculo deseruiunt. Quorū enim animaliū infertur sanguis pro peccato in sancta per ponti ficem, horum corpora cremantē extra castra. Propter quod & Iesus ut sanctificaret per suum sanguinem populū, extra portā passus est. Exeamus igit ad eū extra castra, improperiū eius portantes. Non enim habemus hic manentē ciuitatē: sed futurā inquirimus. Per ipsum ergo offeramus hostiā laudis semper deo: id est frūctū labiorum confitentium nomini eius. Beneficentiæ aūt & communionis nolite obliuisci. Talibus enim hostijs promeretur deus. Obedite præpositis uris, & subiacete eis. Ipsi enī peruigilāt: quasi rationē pro animab⁹ uestris

XIII.

reddi

ἀποδώσοντες, ἵνα μετὰ χαρᾶς τοῦτο ποιῶσι, καὶ μὴ στενάζοντες. ἀλυσιτελὲς γὰρ ὑμῖν τοῦτο. προσεύχεσθε περὶ ἡμῶν, πεποίθαμεν γὰρ, ὅτι καλὴν συνείδησιν ἔχομεν ἐν πᾶσι καλῶς θέλοντες ἀναστρέφεσθαι. περισσοτέρως δὲ παρακαλῶ τοῦτο ποιῆσαι, ἵνα τάχιον ἀποκατασταθῶ ὑμῖν. ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης, ὁ ἀναγαγὼν ἐκ νεκρῶν τὸν ποιμένα τῶν προβάτων τὸν μέγαν ἐν αἵματι διαθήκης αἰωνίου, τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν, καταρτίσαι ὑμᾶς ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ, εἰς τὸ ποιῆσαι τὸ θέλημα αὐτοῦ, ποιῶν ἐν ὑμῖν τὸ εὐάρεστον ἐνώπιον αὐτοῦ, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοὶ ἀνέχεσθε τοῦ λόγου τῆς παρακλήσεως. καὶ γὰρ διὰ βραχέων ἐπέστειλα ὑμῖν. γινώσκετε τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν Τιμόθεον ἀπολελυμένον, μεθ' οὗ, ἐὰν τάχιον ἔρχηται, ὄψομαι ὑμᾶς. ἀσπάσασθε πάντας τοὺς ἡγουμένους ὑμῶν, καὶ πάντας τοὺς ἁγίους. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἀπὸ τῆς Ἰταλίας. ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Ἐγράφη ἀπὸ Ἰταλίας διὰ Τιμοθέου.

redditurí, ut cum gaudio hoc faciant, & nō gementes. nam id eſt inutile uobis. Orate pro nobis, cōfidimus enim, quod bonam habemus conſcientiam inter omnes cupientes honeſte conuerſari. Magis autem obſecro uos, ut id facia/tis, quo celerius reſtituar uobis. Deus autem pacis, qui reduxit à mortuis paſtorem ouium illū magnum per ſanguinem teſtamenti æterni, dominum noſtrum Ieſum, abſolutos uos reddat in oīi opere bono, ad faciendum uoluntatē ipſius, efficiens, ut quod agitis, acceptum ſit in conſpectu ſuo per Ieſum Chriſtum, cui gloria in ſecula ſeculorum. Amē. Obſecro uos fratres, ſufferte ſermonem exhortationis. Etenim paucis ſcripſi uobis. Scitis fratrem noſtrum Timotheum ſolutum eſſe, cum quo, ſi celerius uenerit, uiſam uos. Salutate omnes qui præſunt uobis, & oīes ſanctos. Salutant uos Itali. Gratia cum omnibus uobis. Amen.

Miſſa ab Italia per Timotheum.

redditurí: ut cum gaudio hoc faciant, & nō gemētes. Hoc enim non expedit uobis. Orate pro nobis. Confidimus enim, quia bonam conſciētiam habemus in omnibus bene uolentes conuerſari. Amplius autem deprecor uos hoc facere: quo celerius reſtituar uobis. Deus autem pacis qui eduxit de mortuis paſtorem magnū ouiū in ſanguine teſtamenti æterni, dīm noſtrum Ieſum Chriſtum, aptet uos in omni bono: ut faciatis eius uoluntatem: faciens in uobis quod placeat coram ſe per Ieſum Chriſtum: cui eſt gloria in ſecula ſeculorū: Amen. Rogo autē uos fratres ut ſufferatis uerbum ſolatij. Etenim perpaucis ſcripſi uobis: cognoſcite fratrē noſtrum Timotheū dimiſſum: cum quo ſi celerius uenerit uidebo uos. Salutate oīes præpoſitos ueſtros & oīes ſanctos. Salutant uos de Italia fratres: gratia cum omnibus uobis: Amen.

FINIS.

Αὐτὸν ὠφελῆσαι τοῖς ἀπὸ τῶν δώδεκα φυλῶν διασπορᾷ, καὶ πιστεύσασιν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ιησοῦν Χριστόν. γράφει δὲ διδασκαλικὴν τὴν ὠφελίαν, διδάσκων περὶ διαφορᾶς πειρασμῶν, ποιοῦ μὲν ὄντων ἀπὸ τοῦ διαβόλου, ποίους δὲ ἀπὸ τῆς ἰδίας καρδίας τῶν ἀνθρώπων ἐστί. καὶ ὅτι οὐ λόγῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ δεικνύναι τὴν πίστιν, καὶ οὐχ' οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου, ἀλλ' οἱ ποιηταὶ δικαιοῦνται. περί τε πλουσίων παραγγέλλει, ἵνα μὴ προκρίνωνται τῶν πτωχῶν οἱ πλούσιοι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ὠνείδιζωνται ὡς ὑπερήφανοι. καὶ τέλος παραμυθησάμενος τοὺς ἀδικουμένους, καὶ προτρεψάμενος αὐτοὺς μακροθυμεῖν, ἕως ἡ παρουσία τοῦ κριτοῦ. καὶ διδάξας περὶ ὑπομονῆς ἐκ τοῦ Ἰὼβ τὸ χρήσιμον ἡ ὑπομονῆς, παραγγέλλει προσκαλεῖσθαι τοὺς πρεσβυτέρους ἐπὶ τοὺς ἀσθενοῦντας, καὶ εὐθαρσῆ ἐπιστρέφειν τοὺς πλανηθέντας ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν, εἶναι γὰρ τοῦτο μισθὸν παρὰ τοῦ κυρίου, ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ οὕτως πλησιοῦν τὴν ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM IACOBI ARGVMENTVM PER ERASMVM ROT.

IACOBVS quoniam erat Hierololymitarum episcopus, scribit & cæteris Iudæis, qui per omnes nationes sparsi habitabant, uarijs præceptis uitam illorũ formans & instituens.

FINIS.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΑΚΩΒΟΥ.

Ιακωβος θεοῦ καὶ κυρίου Ιησοῦ Χριστοῦ δοῦλος, ταῖς δώδεκα φυλαῖς, ταῖς ἐν τῇ διασπορᾷ, χαίρειν. πᾶσαν χαρὰν ἡγήσασθε ἀδελφοί μου, ὅταν πειρασμοῖς περιπέσητε ποικίλοις. γινώσκοντες, ὅτι τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως κατεργάζεται ὑπομονήν. ἡ δὲ ὑπομονὴ ἔργον τέλειον ἐχέτω, ἵνα ἦτε τέλειοι καὶ ὁλόκληροι, ἐν μηδενὶ λειπόμενοι. Εἰ δέ τις ὑμῶν λείπεται σοφίας, αἰτείτω παρὰ τοῦ διδόντος θεοῦ πᾶσιν ἁπλῶς, καὶ μὴ ὀνειδίζοντος, καὶ δοθήσεται αὐτῷ. αἰτείτω δὲ ἐν πίστει, μηδὲν διακρινόμενος. ὁ γὰρ διακρινόμενος ἔοικε κλύδωνι θαλάσσης ἀνεμιζομένῳ καὶ ῥιπιζομένῳ. μὴ γὰρ οἰέσθω ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὅτι λήψεταί τι παρὰ τοῦ κυρίου. ἀνὴρ δίψυχος, ἀκατά-

ERASMI VERSIO.

IACOBVS dei ac domini Iesu Christi seruus, duodecim tribubus, quæ sunt in dispersione, salutem. Pro summo gaudio ducite fratres mei, quoties in tentationes incideritis uarias, illud scientes, quod exploratio fidei uestræ parit patientiam. Cæterũ patientia opus perfectum habeat, ut sitis perfecti, & integri, nullaque in parte diminuti. Quod si cui uestrum deest sapientia, postulet ab eo qui dat, nempe deo, qui dat inquam omnibus simpliciter, nec exprobrat, ac dabitur ei. Sed postulet cum fiducia, nihil hæsitans. Nam qui hæsitat, is similis est fluctui maris, qui uentis agitur, & impetu rapitur. Neque enim existimet homo ille, se quicquã accepturũ à dño. Vir animo duplici

VVLGATA EDITIO.

Iacob⁹ dei & dñi nostri Iesu Christi seruus, duodecim tribub⁹ quæ sũt in dispersione, salutẽ. Omne gaudium existimate fratres mei, cum in tentationes uarias incideritis: sciẽtes quod probatio fidei uestræ patientiam operatur. Patientia autem opus perfectum habet ut sitis perfecti & integri, in nullo deficiẽtes. Si quis aũt uestrũ indiget sapientia, postulet a deo, qui dat omnibus affluenter, & nõ improperat, & dabitur ei. Postulet autẽ in fide, nihil hæsitans. Qui eñ hæsitat, similis est fluctui maris, qui a uento mouet & circunfert. Nõ ergo existimet homo ille qđ accipiat aliquid a dño. Vir duplex

ἀκατάστατος ἐν πάσαις ταῖς ὁ/
δοῖς αὐτ. καυχάσθω δὲ ὁ ἀδελφὸς
ὁ ταπεινὸς, ἐν τῷ ὑψει αὐτου. ὁ δὲ
πλούσιος, ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτ. ὅτι
ὡς ἄνθος χόρτου παρελεύσεται. ἀνέτει
λε γὰρ ὁ ἥλιος σὺν τῷ καύσωνι,
καὶ ἐξήρανε τὸν χόρτον, καὶ τὸ ἄνθος
αὐτου ἐξέπεσε, καὶ ἡ εὐπρέπεια τοῦ
προσώπου αὐτου ἀπώλετο. οὕτως καὶ
ὁ πλούσιος ἐν ταῖς πορείαις αὐτου
μαρανθήσεται. μακάριος ἀνὴρ ὃς ὑπο
μένει πειρασμόν, ὅτι δόκιμος γενό
μενος λήψεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς,
ὃν ἐπηγγείλατο ὁ κύριος τοῖς ἀγαπῶ
σιν αὐτόν. μηδεὶς πειραζόμενος
λεγέτω, ὅτι ἀπὸ θεοῦ πειράζομαι. ὁ γὰρ
θεὸς ἀπείραστός ἐστι κακῶν, πειράζει
δὲ αὐτὸς οὐδένα. ἕκαστος δὲ πειράζε
ται ὑπὸ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας ἐξελκόμε
νος καὶ δελεαζόμενος. εἶτα ἡ ἐπιθυ/
μία συλλαβοῦσα τίκτει ἁμαρτίαν, ἡ
δὲ ἁμαρτία ἀποτελεσθεῖσα ἀποκύ
εῖ θάνατον. μὴ πλανᾶσθε ἀδελφοί
μου ἀγαπητοί. πᾶσα δόσις ἀγαθὴ,
καὶ πᾶν δώρημα τέλειον, ἄνωθέν
ἐστι καταβαῖνον ἀπὸ τοῦ πατρὸς τῶν φώ
των, παρ᾽ ᾧ οὐκ ἔνι παραλλαγὴ, ἢ τρο
πῆς ἀποσκίασμα. βουληθεὶς ἀπεκύ
σεν ἡμᾶς λόγῳ ἀληθείας, εἰς τὸ εἶ
ναι ἡμᾶς ἀπαρχήν τινα τῶν αὐτ. κτι
σμάτων. ὥστε ἀδελφοί μου ἀγαπη
τοὶ, ἔστω πᾶς ἄνθρωπος ταχὺς εἰς τὸ
ἀκοῦσαι, βραδὺς εἰς τὸ λαλῆσαι,
βραδὺς εἰς ὀργήν. ὀργὴ γὰρ ἀνδρὸς,
δικαιοσύνην θεοῦ οὐ κατεργάζε
ται. διὸ ἀποθέμενοι πᾶσαν ῥυπαρίαν
καὶ περισσείαν κακίας, ἐν πραΰτητι
δέξασθε τὸν ἔμφυτον λόγον, τὸν δυ
νάμενον σῶσαι τὰς ψυχὰς ὑμῶν.
γίνεσθε δὲ ποιηταὶ λόγου, καὶ μὴ μό
νον ἀκροαταὶ παραλογιζόμενοι ἑαυ
τούς. ὅτι εἴ τις ἀκροατὴς λόγου ἐστὶ
καὶ οὐ ποιητὴς, οὗτος ἔοικεν ἀνδρὶ,
κατανοοῦντι τὸ πρόσωπον τῆς γενέ
σεως αὐτου ἐν ἐσόπτρῳ. κατενόησε
γὰρ ἑαυτὸν καὶ ἀπελήλυθε, καὶ εὐθέως
ἐπελάθετο ὁποῖος ἦν. ὁ δὲ παρα/
κύψας εἰς νόμον τέλειον τὸν τῆς ἐλευθε
ρίας, καὶ παραμείνας, οὐκ ἀκροα
τὴς ἐπιλησμονῆς γενόμενος, ἀλ
λὰ ποιητὴς ἔργου, οὗτος μακάριος
ἐν τῇ ποιήσει αὐτου ἔσται. εἴ τις δο/

κεῖ

duplici, inconstans est in omnibus uijs suis. Glorietur autē frater qui est humilis, in sublimitate sua, contra qui diues est, in humiliatione sui: quoniā ueluti flos herbæ præteribit. Exortus est enim sol cum æstu, & exaruit herba, & flos illius decidit, & decor aspectus illius perijt. Sic & diues in uijs suis marcescet. Beatus uir qui suffert tentationē, quoniā cum probatus erit, accipiet coronā uitæ, quam promisit dominus ijs, à quibus fuerit dilectus. Ne quis cū tentatur, dicat se à deo tentari. Nam deus ut malis tentari nō potest, ita nec ipse quēquam tentat. Imò unusquisque tentatur, dum à propria cōcupiscentia abstrahitur et inescatur. Deinde concupiscentia postea quàm cōcepit, parit peccatū: peccatum uero perfectum progignit mortem. Ne erretis fratres mei dilecti. Omnis donatio bona, & omne donum perfectum, è supernis est descendens à patre luminum, apud quem nō est transmutatio aut conuersionis obumbratio. Is destinata uoluntate progenuit nos sermone ueritatis, ut essemus primitiæ quædam suarū creaturarū. Itaq; fratres mei dilecti, sit omnis homo uelox ad audiendū, tardus ad loquendū, tardus ad iram. Nam ira uiri iusticiā dei non efficit. Quapropter deposita omni immundicia & redundantia maliciæ, cum mansuetudine recipite insitum sermonem, qui potest saluas reddere animas uestras. Sitis autem effectores sermonis, & non auditores tantū, fallentes uosmetipsos. Quoniam si quis audiat sermonē, nec eum factis exprimat, hic similis est uiro considerāti faciem natiuitatis suæ in speculo. Considerauit enim seipsum, et abijt, & cōtinuo oblitꝰ est qualis esset. At qui prospexerit in legem perfectam, quæ est libertatis & permanserit, hic cum sit non auditor obliuiosus, sed effector operis, beatus facto suo erit. Si quis

uidetur

duplex animo incōstans est in omnibus uijs suis. Glorietur autē frater humilis in exaltatiōe sua: diues autē in humilitate sua: quoniā sicut flos feni trālibit. Exortus est enim sol cum ardore: & arefecit fenum: & flos eius decidit: & decor uultus eius deperijt. Ita & diues in itineribus suis marcescet. Beatus uir qui suffert tentationem: quoniam cū probatus fuerit accipiet coronā uitæ: quā repromisit deus diligētibus se. Nemo cū tentat dicat: qm̄ a deo tētet. Deus em̄ intentator malorū est. Ipse aūt neminē tentat. Vnusquisq; uero tentat a concupiscētia sua: abstract⁹ & illectus. Deinde cōcupiscētia cū cōcepe rit parit peccatū: Peccatū uero cum consummatū fuerit generat mortē. Nolite itaq; errare fratres mei dilectissimi. Omne datū optimū & omne donū perfectū desursum est descendens a patre luminum: apud quē nō est transmutatio: nec uicissitudinis obumbratio. Voluntarie enim genuit nos uerbo ueritatis: ut simus initiū aliqd' creaturæ eius. Scitis fratres mei dilectissimi. Sit autem omnis homo uelox ad audiendum: tardus autem ad loquendum: & tardus ad iram. Ira enim uiri iusticiam dei non operatur. propter quod abijciētes omnē immundiciam & abūndantiam maliciæ: in māsuetudine suscipite insitū uerbum: quod potest saluare animas uestras. Estote autē factores uerbi & nō auditores tantum fallētes uosmetipsos: qa si quis auditor est uerbi & nō factor: hic cōparabitur uiro cōsiderāti uultum natiūitatis suæ in specūlo. Considerauit enim se & abijt: & statim oblitus est qualis fuerit. Qui aūt perspexerit in lege pfectæ libertatis & permāserit in ea non auditor obliuiosus factus: sed factor operis: hic beatus in facto suo erit. Si quis

κεῖ θρῆσκος εἶναι ἐν ὑμῖν, μὴ χαλιναγωγῶν γλῶσσαν αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀπατῶν καρδίαν αὐτοῦ, τούτου μάταιος ἡ θρησκεία. Θρησκεία καθαρὰ καὶ ἀμίαντος παρὰ τῷ θεῷ καὶ πατρί, αὕτη ἐστίν, ἐπισκέπτεσθαι ὀρφανοὺς καὶ χήρας ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν, ἄσπιλον ἑαυτὸν τηρεῖν ἀπὸ τοῦ κόσμου.

Ἀδελφοί μου μὴ ἐν προσωπολημψίαις ἔχετε τὴν πίστιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῆς δόξης. Ἐὰν γὰρ εἰσέλθῃ εἰς τὴν συναγωγὴν ὑμῶν ἀνὴρ χρυσοδακτύλιος ἐν ἐσθῆτι λαμπρᾷ, εἰσέλθῃ δὲ καὶ πτωχὸς ἐν ῥυπαρᾷ ἐσθῆτι, καὶ ἐπιβλέψητε ἐπὶ τὸν φοροῦντα τὴν ἐσθῆτα τὴν λαμπρὰν, καὶ εἴπητε αὐτῷ, σὺ κάθου ὧδε καλῶς, καὶ τῷ πτωχῷ εἴπητε, σὺ στῆθι ἐκεῖ, ἢ κάθου ὧδε ὑπὸ τὸ ὑποπόδιόν μου, οὐ διεκρίθητε ἐν ἑαυτοῖς, καὶ ἐγένεσθε κριταὶ διαλογισμῶν πονηρῶν. Ἀκούσατε ἀδελφοί μου ἀγαπητοί. οὐχ ὁ θεὸς ἐξελέξατο τοὺς πτωχοὺς τοῦ κόσμου τούτου, πλουσίους ἐν πίστει, καὶ κληρονόμους τῆς βασιλείας, ἧς ἐπηγγείλατο τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν; ὑμεῖς δὲ ἠτιμάσατε τὸν πτωχόν. οὐχ οἱ πλούσιοι καταδυναστεύουσιν ὑμῶν καὶ αὐτοὶ ἕλκουσιν ὑμᾶς εἰς κριτήρια; οὐκ αὐτοὶ βλασφημοῦσι τὸ καλὸν ὄνομα τὸ ἐπικληθὲν ἐφ' ὑμᾶς. εἰ μέντοι νόμον τελεῖτε βασιλικὸν κατὰ τὴν γραφήν, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν, καλῶς ποιεῖτε. εἰ δὲ προσωπολημπτεῖτε, ἁμαρτίαν ἐργάζεσθε, ἐλεγχόμενοι ὑπὸ τοῦ νόμου, ὡς παραβάται. ὅς γὰρ ὅλον τὸν νόμον τηρήσει πταίσει δὲ ἐν ἑνί, γέγονε πάντων ἔνοχος. ὁ γὰρ εἰπὼν, μὴ μοιχεύσῃς, εἶπε καί, μὴ φονεύσῃς. Εἰ δὲ οὐ μοιχεύσῃς, φονεύσῃς δέ, γέγονας παραβάτης νόμου. οὕτως λαλεῖτε, καὶ οὕτως ποιεῖτε, ὡς διὰ νόμου ἐλευθερίας μέλλοντες κρίνεσθαι. Ἡ γὰρ κρίσις ἀνίλεως τῷ μὴ ποιήσαντι ἔλεος. κατακαυχᾶται ἔλεος κρίσεως. Τί τὸ ὄφελος ἀδελφοί μου, ἐὰν πίστιν λέγῃ τις ἔχειν, ἔργα δὲ μὴ ἔχῃ; μὴ δύναται ἡ πίστις σῶσαι αὐτόν; ἐὰν ᾖ ἀδελφὸς ἢ ἀδελφὴ

uidet religiosus esse inter uos, qui non frenat linguā suam, sed aberrare sinit cor suum, huius uana est religio. Religio pura & immaculata apud deū & patrem hæc est, inuisere orphanos & uiduas in afflictione sua, immaculatum seipsum seruare à mundo. Fratres mei, ne cum respectu personarū habeatis fidem domini nostri Iesu Christi ex opinione. Nam si ingrediatur in cœtum uestrū uir aureū gestans anulum, ueste indutus splendida, ingrediatur autē & pauper in sordida ueste, & respexeritis ad illum qui uestem gestat splendidā & dixeritis illi, tu sede hic bene, & pauperi dicatis, tu sta illic, aut sede hic subter scabellum meum, & nō dīudicati estis in uobisipsis, & facti estis iudices cogitationū malarum. Audite fratres mei dilecti, nónne deus elegit pauperes mūdi huius, diuites in fide, et hæredes regni, quod promisit ĩs, à quibus dilectus fuerit? Vos aūt contemptui habuistis pauperem. Nónne diuites tyrannidem exercent in uos, et ĩdem trahunt uos ad tribunalia? Et ĩdem male loquūtur de bono nomine quod inuocatū est super uos? Si legem quidem regiam perficitis iuxta scripturā, diliges proximum tuum sicut teipsum, bene facitis: sin uero personam respicitis, peccatū cōmittitis, & redarguimini à lege ueluti trāsgressores. Quisquis enim totam legem seruauerit offenderit aūt in uno, factus est omniū reus. Nam qui dixit, ne mœcheris, dixit etiā, ne occidas. quod si nō fueris mœchatꝰ, occideris tamen, factus es trāsgressor legis. Ita loquamini, et ita faciatis ueluti per legē libertatis iudicādi. Siquidē iudiciū absq; misericordia erit ei, qui nō præstiterit misericordiā. Et gloriatur misericordia aduersus iudicium. Quæ utilitas fratres mei, si fidem dicat aliquis habere se, facta uero non habeat? Num potest fides saluū facere illū? Quod si fra-

autē putat se religiosum esse nō refrenans linguā suā sed seducens cor suū huius uana est religio. Religio mūda & immaculata apud deū & patrē hæc est: Visitare pupillos & uiduas in tribulatione eorum: & immaculatū se custodire ab hoc sæculo.

Fratres mei: nolite in personarū acceptiōe habere fidem dñi nostri Iesu Christi gloriæ. Etenī si introierit in cōuentū uestrū uir aureum anulum habēs in ueste candida: introierit autē & pauper in sordido habitu: & intendatis in eū qui indutus est ueste præclara, & dixeritis ei: Tu sede hic bene: pauperi autē dicatis: tu sta illic: aut, sede sub scabello pedū meorū: nonne iudicatis apud uosmetipsos: & facti estis iudices cogitationū iniquarū? Audite fratres dilectissimi: Nonne deus elegit pauperes in hoc mundo, diuites in fide, & hæredes regni, quod repromisit deus diligētibus se? Vos autē exhonorastis pauperē. Nonne diuites per potentiā opprimunt uos: & ipsi trahūt uos ad iudicia? Nonne ipsi blasphemāt bonū nomē, quod inuocatū est super uos? Si tamen legē perficitis regalē secundū scripturas: Diliges proximū tuū sicut teipsum, bene facitis. Si autē personā accipitis, peccatū operamini: redarguti a lege q̄si trāsgressores. Quicunq; aūt totam legem seruauerit, offendat aūt in uno: factus est omniū reus. Qui enim dixit: nō mœchaberis, dixit & nō occides. Quod si non mœchaberis, occides autē: factꝰ es transgressor legis. Sic loquimini & sic facite: sicut per legē libertatis incipiētes iudicari. Iudiciū enī sine misericordia illi q nō facit misericordiā. Supexaltat aūt misericordia iudiciū. Quid p̄derit fratres mei si fidē q̄s dicat se habere: opera aūt non habeat? Nunquid poterit fides saluare eū? Si autē fra-

φὴ ter

φὴ γυμνοὶ ὑπάρχωσι, & λιπόμενοι ὦσι τῆ ἐφημέρου τροφῆς, εἴπη δέ τις αὐτοῖς ὑμῶν, ὑπάγετε ἐν εἰρήνη, θερμαίνεσθε καὶ χορτάζεσθε, μὴ δῶτε δὲ αὐτοῖς τὰ ἐπιτήδεια τοῦ σώματος, τί τὸ ὄφελος; οὕτως καὶ ἡ πίστις, ἐὰν μὴ ἔργα ἔχη, νεκρά ἐστι καθ' ἑαυτήν. ἀλλ' ἐρεῖ τις, σὺ πίστιν ἔχεις, κἀγὼ ἔργα ἔχω. δεῖξόν μοι τὴν πίστιν σου ἐκ τῶν ἔργων σου, κἀγώ σοι δείξω ἐκ τῶν ἔργων μου τὴν πίστιν μου. σὺ πιστεύεις, ὅτι ὁ θεὸς εἷς ἐστι; καλῶς ποιεῖς. καὶ τὰ δαιμόνια πιστεύουσι, καὶ φρίσσουσι. θέλεις δὲ γνῶναι ὦ ἄνθρωπε κενέ, ὅτι ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστιν; Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ἡμῶν οὐκ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ἀνενέγκας Ἰσαὰκ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον; βλέπεις, ὅτι ἡ πίστις συνήργει τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν ἔργων ἡ πίστις ἐτελειώθη; καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφὴ, ἡ λέγουσα. ἐπίστευσε δὲ Ἀβραὰμ τῷ θεῷ, & ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. καὶ φίλος θεοῦ ἐκλήθη. ὁρᾶτε ἄρα ὅτι ἐξ ἔργων δικαιοῦται ἄνθρωπος, καὶ οὐκ ἐκ πίστεως μόνον; ὁμοίως δὲ καὶ Ῥαὰβ ἡ πόρνη, οὐκ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ὑποδεξαμένη τοὺς ἀγγέλους, & ἑτέρᾳ ὁδῷ ἐκβαλοῦσα; ὥσπερ γὰρ τὸ σῶμα χωρὶς πνεύματος νεκρόν ἐστιν οὕτως καὶ ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστι. Μὴ πολλοὶ διδάσκαλοι γίνεσθε ἀδελφοί μου, εἰδότες, ὅτι μεῖζον κρῖμα λημψόμεθα. πολλὰ γὰρ πταίομεν ἅπαντες. εἴ τις ἐν λόγῳ οὐ πταίει, οὗτος τέλειος ἀνήρ, δυνατὸς χαλιναγωγῆσαι καὶ ὅλον τὸ σῶμα. ἰδοὺ τῶν ἵππων τοὺς χαλινοὺς εἰς τὰ στόματα βάλλομεν, πρὸς τὸ πείθεσθαι αὐτοὺς ἡμῖν καὶ ὅλον τὸ σῶμα αὐτῶν μετάγομεν. ἰδοὺ καὶ τὰ πλοῖα τηλικαῦτα ὄντα, καὶ ὑπὸ σκληρῶν ἀνέμων ἐλαυνόμενα, μετάγεται ὑπὸ ἐλαχίστου πηδαλίου, ὅπου ἂν ἡ ὁρμὴ τοῦ εὐθύνοντος βούληται. οὕτως & ἡ γλῶσσα μικρὸν μέλος ἐστὶ, & μεγαλαυχεῖ. ἰδοὺ ὀλίγον πῦρ ἡλίκην ὕλην ἀνάπτει. καὶ ἡ γλῶσσα πῦρ, ὁ κόσμος τῆς ἀδικίας, οὕτως ἡ γλῶσσα καθίσταται ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν,

ἥτις

ter aut soror nudi fuerint, & egentes quotidiano uictu, dicat autem aliquis uestrum illis, abite cum pace, calescite & saturamini: non tamen dederitis illis, quæ sunt necessaria corpori, quæ erit utilitas? Sic & fides si facta non habuerit, mortua est per se. Sed dicet aliquis, tu fidem habes, & ego facta habeo. Ostende mihi fidem tuam ex factis tuis, & ego ostendā tibi ex factis meis fidem meā. Tu credis quod deus unus est? Recte facis. Et dæmonia credunt, ac contremiscunt. Vis uero scire ó homo inanis, quòd fides absq; factis mortua sit? Abraham pater noster nónne ex factis iustificatus est, cū obtulisset Isaac filium suū super altare? Vides, quòd fides adiumento fuerit factis illius & ex factis fides perfecta fuerit? Et impleta est scriptura, quæ dicit: Credidit Abrahā deo, & imputatum est illi ad iustitiam, & amicus dei uocatus est. Videtis igitur quòd ex factis iustificetur homo, & non ex fide tantum? Similiter autē & Rhaab meretrix, an non ex factis iustificata est cum excepisset nuncios, & alia uia emisisset? Nā quēadmodum corpus absque spiritu mortuum est, ita & fides absque factis mortua est.

Nolite plures magistri fieri fratres mei, scientes quod maius iudicium sumpturi simus. In multis enim labimur omnes. Si quis in sermone nō labitur, hic perfectus est uir, qui possit freno moderari totum etiam corpus. Ecce equis frena in ora immittimus, ut obediant nobis, & totum corpus illorum circūagimus. Ecce naues quoque cum tantæ sint, & à uentis sæuis agantur, circumaguntur à minimo gubernaculo, quocunque impetus dirigentis uoluerit. Ita & lingua pusillum membrum est, & magna iactat. Ecce exiguus ignis quantam materiā incendit. Et lingua ignis est, mūdus iniquitatis, sic lingua cōstituit in mēbris nostris,

quæ

ter & soror nudi sint & indigeant uictu quotidiano: dicat autē aliquis ex uobis illis: ite in pace, calefacimini & saturamini: nō dederitis autē eis quæ necessaria sunt corpori, qd̄ pderit? Sic & fides si nō habeat opera: mortua est in semetipsa. Sed dicet quis: Tu fidē habes: & ego opera habeo: Ostēde mihi fidem tuā sine operibus: & ego ostendā tibi ex operibus fidē meā. Tu credis q̄niam unus est deus: bene facis: & dæmones credūt & cō tremiscūt. Vis aūt scire o homo inanis: quoniā fides sine operibus mortua est: Abraham pater noster, nōne ex operibus iustificatus est, offerens Isaac filiū suū super altare? Vides quoniā fides cooperabat operib⁹ illius: & ex operibus fides cōsummata est. Et suppleta est scriptura, dicēs. Credidit Abraham deo, & reputatū est illi ad iusticiā: & amicus dei appellatus est. Videtis q̄m ex operib⁹ iustificat homo: & nō ex fide tantū. Similiter & Raab meretrix, nōne ex operibus iustificata est, suscipiēs nūcios: & alia uia eijciēs? Sicut enim corpus sine spiritu mortuū est: ita fides sine operibus mortua est. Nolite III. plures magistri fieri fratres mei: scientes quoniā maius iudiciū sumitis. In multis enim offendimus omnes. Si quis in uerbo non offendit: hic perfectus est uir. Potest etiam freno circūducere totum corpus. Si autē frenos equis in ora mittim⁹, ad cōsentiendū nobis: omne corpus illorū circunferimus. Et ecce naues cū magnæ sint, et a uentis ualidis minētur: circunferuntur autē a modico gubernaculo, ubi impetus dirigētis uoluerit. Ita & lingua modicū quidem membrum est: & magna exaltat. Ecce quantus ignis quam magnam siluam incendit. Et lingua ignis est: uniuersitas iniquitatis lingua cōstituitur in mēbris nostris,

quæ

ἢ πωλοῦσα ὅλον τὸ σῶμα, καὶ φλογίζουσα τὸν τροχὸν τῆς γενέσεως, καὶ φλογιζομένη ὑπὸ τῆς γεέννης. πᾶσα γὰρ φύσις θηρίων τε καὶ πετεινῶν ἑρπετῶν τε καὶ ἐναλίων δαμάζεται καὶ δεδάμασται τῇ φύσει τῇ ἀνθρωπίνῃ. τὴν δὲ γλῶσσαν οὐδεὶς δύναται ἀνθρώπων δαμάσαι, ἀκατάσχετον κακόν, μεστὴ ἰοῦ θανατηφόρου. ἐν αὐτῇ εὐλογοῦμεν τὸν θεὸν καὶ πατέρα, καὶ ἐν αὐτῇ καταρώμεθα τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς καθ' ὁμοίωσιν θεοῦ γεγονότας. ἐκ τοῦ αὐτοῦ στόματος ἐξέρχεται εὐλογία καὶ κατάρα. οὐ χρή ἀδελφοί μου ταῦτα οὕτως γίνεσθαι. μήτι ἡ πηγὴ ἐκ τῆς αὐτῆς ὀπῆς βρύει τὸ γλυκὺ καὶ τὸ πικρόν; μὴ δύναται ἀδελφοί μου συκῆ ἐλαίας ποιῆσαι; ἢ ἄμπελος σῦκα; οὕτως οὐδὲ μία πηγὴ ἁλυκὸν καὶ γλυκὺ ποιῆσαι ὕδωρ. τίς σοφὸς καὶ ἐπιστήμων ἐν ὑμῖν; δειξάτω ἐκ τῆς καλῆς ἀναστροφῆς τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν πραΰτητι σοφίας. εἰ δὲ ζῆλον πικρὸν ἔχετε, καὶ ἐριθείαν ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν, μὴ κατακαυχᾶσθε, καὶ ψεύδεσθε κατὰ τῆς ἀληθείας. οὐκ ἔστιν αὕτη ἡ σοφία ἄνωθεν κατερχομένη ἀλλ' ἐπίγειος, ψυχικὴ, δαιμονιώδης. ὅπου γὰρ ζῆλος καὶ ἐριθία, ἐκεῖ ἀκαταστασία, καὶ πᾶν φαῦλον πρᾶγμα. ἡ δὲ ἄνωθεν σοφία, πρῶτον μὲν ἁγνή ἐστιν, ἔπειτα εἰρηνική, ἐπιεικὴς, εὐπειθὴς, μεστὴ ἐλέους καὶ καρπῶν ἀγαθῶν, ἀδιάκριτος καὶ ἀνυπόκριτος. καρπὸς δὲ τῆς δικαιοσύνης ἐν εἰρήνῃ σπείρεται τοῖς ποιοῦσιν εἰρήνην.

Πόθεν πόλεμοι καὶ μάχαι ἐν ὑμῖν; οὐκ ἐντεῦθεν, ἐκ τῶν ἡδονῶν ὑμῶν, τῶν στρατευομένων ἐν τοῖς μέλεσιν ὑμῶν; ἐπιθυμεῖτε, καὶ οὐκ ἔχετε. φονεύετε καὶ ζηλοῦτε, καὶ οὐ δύνασθε ἐπιτυχεῖν. μάχεσθε καὶ πολεμεῖτε. οὐκ ἔχετε, διὰ τὸ μὴ αἰτεῖσθαι ὑμᾶς. αἰτεῖτε καὶ οὐ λαμβάνετε, διότι κακῶς αἰτεῖσθε, ἵνα ἐν ταῖς ἡδοναῖς ὑμῶν δαπανήσητε. μοιχοὶ καὶ μοιχαλίδες, οὐκ οἴδατε, ὅτι ἡ φιλία τοῦ κόσμου ἔχθρα τοῦ θεοῦ ἐστίν; ὃς ἂν βουληθῇ φίλος εἶναι τοῦ κόσμου, ἐχθρὸς τοῦ θεοῦ καθίσταται. ἢ δοκεῖτε ὅτι κενῶς ἡ γραφὴ λέγει. πρὸς φθόνον

quæ maculat totũ corpus, & inflãmat rotã natiuitatis, et inflammatã à gehẽna. Omnis emm̃ natura & ferarum & uolucrum, serpẽtiumq; & marinorũ domatur, & domita est à natura humana. Linguã autẽ nullus hominum domare potest, incoërcibile malum, plena uenemo mortifero. Per ipsam benedicimus deo & patri, & per ipsam maledicimus hominibus, qui ad similitudinem dei cõditi sunt. Ex eodẽ ore procedit benedictio et maledictio. Non oportet fratres mei hæc ita fieri. Nũquid fons ex eodẽ foramine emittit dulcẽ et amarã aquã? Nũquid potest fratres mei, ficus oleas gignere, aut uitis ficus? Sic nullus fons salsam ac dulcẽ potest ædere aquã. Quis sapiẽs & sciẽtia prædítus inter uos? Ostẽdat ex bona cõuersatione opera sua cũ mansuetudine sapientiæ. Quod si æmulationem amarã habetis, & contentionẽ in corde uestro, nolite gloriari & mẽdaces esse aduersus ueritatẽ. Nõ est emm̃ ista sapiẽtia è supernis descẽdens, sed terrena, animalis, dæmoniaca. Vbi emm̃ æmulatio & cõtentio, ibi incõstantia & omne opus prauũ. Quæ autẽ è supernis est sapiẽtia, primũ quidem casta est, deinde pacifica, modesta, tractabilis, plena misericordia & fructibus bonis, absq; dijudicatione, sine simulatione. Fructus autem iustitiæ in pace seminatur, facientibus pacem. Vnde bella et lites in uobis? Nõne hinc? nimirũ ex uoluptatibus uestris, quæ militant in mẽbris uestris? Cõcupiscitis & nõ habetis, inuidetis & æmulamini, & nõ potestis adipisci. pugnatis & bellatis, nõ habetis, propterea qd̃ nõ postulatis. Petitis & nõ accipitis, eo qd̃ male petatis, ut in uoluptatib⁹ uestris ĩsumatis. Adulteri et adulteræ nescitis, q̃ amicitia mundi, inimicitia est cũ deo? Quicũq; ergo uoluerit amic⁹ esse mũdi, inimic⁹ dei cõstituit̃. an putatis qd̃ inaniter scriptura dicat: Ad

quæ maculat totũ corpus: & inflãmat rotã natiuitatis nóstræ, inflãmata a gehẽna. Omnis enĩ natura bestiarũ & uolucrũ & serpentiũ & cæterorũ domanť, & domita sũt a natura humana: linguam aũt nullus hominũ domare potest. Inquietũ malũ: plena ueneno mortifero. In ipsa benedicimus deũ & patrẽ: & in ipsa maledicim⁹ homines qui ad imaginẽ & similitudinẽ dei facti sunt. Ex ipso ore ꝓcedit bñdictio & maledictio. Nõ oportet fratres mei hæc ita fieri: Nunquid fons de eodẽ foramine emanat dulcẽ & amarã aquã? Nũqd potest fratres mei fic⁹ uuas facere: aut uitis fic⁹? Sic neq; salsa dulcẽ potest facere aquã. Quis sapiẽs & disciplinat⁹ inter uos? Ostendat ex bona cõuersatiõe opationẽ suã in mãsuetudine sapientiæ. Q̃ si zelũ amarũ habetis: & cõtentiones sint in cordib⁹ uris: nolite gloriari & mendaces esse aduersus ueritatẽ. Nõ est enim ista sapiẽtia desursũ descẽdẽs a p̃re luminũ: sed terrena, anialis, diabolica. Vbi enĩ zelus & cõtentio: ibi incõstantia & oñe opus prauum. Quæ autẽ desursum est sapiẽtia, primũ quidẽ pudica est: deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiẽs plena misericordia & fructib⁹ bonis: iudicãs sine simulatiõe. Fructus aũt iustitiæ in pace seminat̃ faciẽtibus pacẽ. Vnde bella & lites in uobis? Nõne ex cõcupiscẽtijs uestris quæ militant in mẽbris uestris? Cõcupiscitis & nõ habetis: occiditis & zelatis, & nõ potestis adipisci. Litigatis & belligeratis, & nõ habetis: propter quod nõ postulatis. Petitis & nõ accipitis: eo qd̃ male petatis: ut in cõcupiscentijs uestris insumatis. Adulteri: nescitis qa amicitia hui⁹mũdi inimica est deo? Q̃icũque ergo uoluerit amic⁹ esse seculi huius: inimicus dei constituit̃. An putatis, quia inaniter scriptura dicat: Ad

IIII.

τὸ πνεῦμα, ὃ κατῴκισεν ἐν ἡμῖν. μείζονα δὲ δίδωσι χάριν. ὑποτάγητε οὖν τῷ θεῷ, ἀντίστητε δὲ τῷ διαβόλῳ, καὶ φεύξεται ἀφ' ὑμῶν. ἐγγίσατε τῷ θεῷ, καὶ ἐγγιεῖ ὑμῖν. καθαρίσατε χεῖρας ἁμαρτωλοί καὶ ἁγνίσατε καρδίας δίψυχοι. ταλαιπωρήσατε, καὶ πενθήσατε, καὶ κλαύσατε, ὁ γέλως ὑμῶν εἰς πένθος μετασχαφήτω, καὶ ἡ χαρὰ εἰς κατήφειαν. ταπεινώθητε ἐνώπιον τοῦ κυρίου, καὶ ὑψώσει ὑμᾶς. μὴ καταλαλεῖτε ἀλλήλων ἀδελφοί. ὁ καταλαλῶν ἀδελφοῦ, καὶ κρίνων τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καταλαλεῖ νόμου, καὶ κρίνει νόμον. εἰ δὲ νόμον κρίνεις, οὐκ εἶ ποιητὴς νόμου, ἀλλὰ κριτής. εἷς ἐστιν ὁ νομοθέτης, ὁ δυνάμενος σῶσαι καὶ ἀπολέσαι. σὺ τίς εἶ, ὃς κρίνεις τὸν ἕτερον; ἄγε νῦν οἱ λέγοντες, σήμερον καὶ αὔριον πορευσώμεθα εἰς τήνδε τὴν πόλιν, καὶ ποιήσωμεν ἐκεῖ ἐνιαυτὸν ἕνα, καὶ ἐμπορευσώμεθα, καὶ κερδήσωμεν, οἵτινες οὐκ ἐπίστασθε τὸ τῆς αὔριον. ποία γὰρ ἡ ζωὴ ὑμῶν; ἀτμὶς γάρ ἐστιν ἡ πρὸς ὀλίγον φαινομένη, ἔπειτα δὲ ἀφανιζομένη, ἀντὶ τοῦ λέγειν ὑμᾶς. ἐὰν ὁ κύριος θελήσῃ, καὶ ζήσωμεν, καὶ ποιήσωμεν τοῦτο ἢ ἐκεῖνο. νῦν δὲ καυχᾶσθε ἐν ταῖς ἀλαζονείαις ὑμῶν. πᾶσα καύχησις τοιαύτη πονηρά ἐστιν. εἰδότι οὖν καλὸν ποιεῖν, καὶ μὴ ποιοῦντι, ἁμαρτία αὐτῷ ἐστιν. Ἄγε νῦν οἱ πλούσιοι, κλαύσατε ὀλολύζοντες ἐπὶ ταῖς ταλαιπωρίαις ὑμῶν ταῖς ἐπερχομέναις. ὁ πλοῦτος ὑμῶν σέσηπε, τὰ ἱμάτια ὑμῶν σητόβρωτα γέγονεν. ὁ χρυσὸς ὑμῶν, καὶ ὁ ἄργυρος κατίωται, καὶ ὁ ἰὸς αὐτῶν εἰς μαρτύριον ὑμῖν ἔσται, καὶ φάγεται τὰς σάρκας ὑμῶν, ὡς πῦρ. ἐθησαυρίσατε ἐν ἐσχάταις ἡμέραις. ἰδοὺ ὁ μισθὸς τῶν ἐργατῶν τῶν ἀμησάντων τὰς χώρας ὑμῶν, ὁ ἀπεστερημένος ἀφ' ὑμῶν κράζει. καὶ αἱ βοαὶ τῶν θερισάντων εἰς τὰ ὦτα κυρίου σαβαὼθ εἰσεληλύθασιν. ἐτρυφήσατε ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐσπαταλήσατε. ἐθρέψατε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὡς ἐν ἡμέρᾳ σφαγῆς.

inuidiam concupiscit spiritus qui habitauit in nobis? Maiorem autem dat gratiã. Subditi ergo estote deo, resistite autem diabolo, & fugiet à uobis. Appropinquate deo, & appropinquabit uobis. Emundate manus ó peccatores, & purificate corda duplices animo. Affligimini & lugete & plorate. risus uester in luctum conuertatur, & gaudium in mœrorem. Humiles uos reddite in cõspectu domini, & eriget uos. Nolite detrahere uobis inuicem fratres. Qui detrahit fratri, quiq; iudicat fratrẽ suũ, detrahit legi, & iudicat legẽ. quod si iudicas legem, nõ es obseruator legis, sed iudex. Vnus est legislator, qui potest seruare & perdere. Tu quis es qui iudicas aliũ? Age nunc qui dicitis: hodie & cras eamus in hanc ciuitatẽ, & faciamus ibi annum unum, et mercemur, et lucrum faciamus, qui ignoratis, quid futurũ sit postero die. Quæ est enim uita uestra? Vapor enim est, qui ad exiguum tempus apparet, & deinde euanescit: pro eo qd̃ dicere debueritis, si dominus uoluerit, et si uixerim⁹, faciamus hoc aut illud. Nunc aũt exultatis in superbijs uestris. Omis exultatio talis mala est. Igitur qui nouerit recte facere, nec facit, hic peccato tenetur. Agite nunc diuites, plorate, ululantes super miserijs uestris, quæ aduenient uobis. Diuitiæ uestræ putrefactæ sunt, uestimenta uestra tineis obnoxia facta sunt. Aurum & argentũ uestrum erugine uiciatum est, & erugo eorum in testimonium uobis erit, et exedit carnes uestras sicut ignis. Thesaurum congessistis in extremis diebus. Ecce merces operariorum qui messuerunt regiones uestras, quæ fraude non reddita est à uobis, clamat. & clamores eorum qui messuerant, in aures domini sabaoth introierunt. In delitijs uixistis sup terrã, & lasciuistis. enutrijstis corda uestra, ut in die occisio

inuidiã concupiscit spiritus qui habitat in uobis? Maiorem aũt dat gratiã. Propter qd̃ dicit. Deus superbis resistit humilibus aũt dat gratiã. Subditi ergo estote deo: resistite aũt diabolo, & fugiet a uobis. Appropinquate deo, & appropinquabit uobis. Emũdate manꝰ peccatores: & purificate corda duplices animo. Miseri estote & lugete & plorate: risus uester in luctũ conuertatur, & gaudiũ in mœrorẽ. Humiliamini in cõspectu domini, & exaltabit uos. Nolite detrahere alterutrum fratres mei. Qui detrahit fratri aut qui iudicat fratrẽ suũ: detrahit legi & iudicat legẽ. Si autem iudicas legẽ: non es factor legis, sed iudex. Vnꝰ est enim legislator & iudex, qui potest ꝓdere & liberare. Tu aũt quis es, qui iudicas proximũ tuũ? Ecce nũc qui dicitis: hodie aut crastino ibimꝰ in illam ciuitatẽ: & faciemũs ibi quidẽ annũ & mercabimur & lucrũ faciemus qui ignoratis quid erit in crastinum. Quæ est enĩ uita uãa? Vapor est ad modicũ parẽs & deinceps exterminabit̃: ꝓ eo ut dicatis, si dñs uoluerit: & si uixerimus faciemꝰ hoc aut illud. Nũc aũt exultatis in superbijs uestris. Omnis exultatio talis maligna est. Sciẽti igitur bonũ facere & non faciẽti, peccatũ est illi.

V. Agite nũc diuites, plorate ululantes in miserijs ũris, quæ aduenient uobis. Diuitiæ uestræ putrefactæ sunt: & uestimẽta uestra a tineis comesta sunt. Aurũ & argẽtum uestrũ eruginauit: & erugo eorũ in testimoniũ uobis erit: & manducabit carnes ũas sicut ignis. Thesaurizastis uobis irã in nouissimis diebus. Ecce merces operariorũ qui messuerũt regiones uestras quæ fraudata est a uobis, clamat: & clamor eorum in aures dñi sabaoth introiuit. Epulati estis sup terrã: & in luxurijs enutristis corda ũa. In die

σφαγῆς. κατεδικάσατε, ἐφονεύσατε τὸν δίκαιον, οὐκ ἀντιτάσσεται ὑμῖν. Μακροθυμήσατε οὖν ἀδελφοὶ ἕως τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου. ἰδοὺ ὁ γεωργὸς ἐκδέχεται τὸν τίμιον καρπὸν τῆς γῆς, μακροθυμῶν ἐπ' αὐτῷ, ἕως λάβῃ ὑετὸν πρώϊμον καὶ ὄψιμον. μακροθυμήσατε καὶ ὑμεῖς, στηρίξατε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὅτι ἡ παρουσία τοῦ κυρίου ἤγγικε. μὴ στενάζετε κατ' ἀλλήλων ἀδελφοί, ἵνα μὴ κατακριθῆτε. ἰδοὺ ὁ κριτὴς πρὸ τῶν θυρῶν ἕστηκεν. ὑπόδειγμα λάβετε τῆς κακοπαθείας ἀδελφοί μου, καὶ τῆς μακροθυμίας τοὺς προφήτας, οἳ ἐλάλησαν τῷ ὀνόματι κυρίου. ἰδοὺ μακαρίζομεν τοὺς ὑπομείναντας. τὴν ὑπομονὴν Ἰὼβ ἠκούσατε, καὶ τὸ τέλος κυρίου εἴδετε, ὅτι πολύσπλαγχνός ἐστιν ὁ κύριος καὶ οἰκτίρμων. πρὸ πάντων δέ ἀδελφοί μου, μὴ ὀμνύετε, μήτε τὸν οὐρανὸν, μήτε τὴν γῆν, μήτε ἄλλον τινὰ ὅρκον. ἤτω δὲ ὑμῶν τὸ ναί, ναί, καὶ τὸ οὒ, οὔ, ἵνα μὴ εἰς ὑπόκρισιν πέσητε. κακοπαθεῖ τις ἐν ὑμῖν; προσευχέσθω. εὐθυμεῖ τις; ψαλλέτω. ἀσθενεῖ τις ἐν ὑμῖν; προσκαλεσάσθω τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας, καὶ προσευξάσθωσαν ἐπ' αὐτὸν, ἀλείψαντες αὐτὸν ἐλαίῳ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου. καὶ ἡ εὐχὴ τῆς πίστεως σώσει τὸν κάμνοντα, καὶ ἐγερεῖ αὐτὸν ὁ κύριος, κἂν ἁμαρτίας ᾖ πεποιηκώς, ἀφεθήσεται αὐτῷ. ἐξομολογεῖσθε ἀλλήλοις τὰ παραπτώματα καὶ εὔχεσθε ὑπὲρ ἀλλήλων, ὅπως ἰαθῆτε. πολὺ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη. Ἠλίας ἄνθρωπος ἦν ὁμοιοπαθὴς ἡμῖν, καὶ προσευχῇ προσηύξατο τοῦ μὴ βρέξαι, καὶ οὐκ ἔβρεξεν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐνιαυτοὺς τρεῖς καὶ μῆνας ἕξ. καὶ πάλιν προσηύξατο, καὶ ὁ οὐρανὸς ὑετὸν ἔδωκε, καὶ ἡ γῆ ἐβλάστησε τὸν καρπὸν αὐτῆς. ἀδελφοί, ἐάν τις ἐν ὑμῖν πλανηθῇ ἀπὸ τῆς ἀληθείας, καὶ ἐπιστρέψῃ τις αὐτὸν, γινωσκέτω, ὅτι ὁ ἐπιστρέψας ἁμαρτωλὸν ἐκ πλάνης ὁδοῦ αὐτοῦ, σώσει ψυχὴν ἐκ θανάτου, καὶ καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν.

Τῆς τοῦ ἁγίου Ἰακώβου ἐπιστολῆς τέλος.

occisionis. Condemnastis, & occidistis iustum, et nō resistit uobis. Patientes igitur estote fratres usq; ad aduentū dñi: Ecce agricola expectat precioſum fructū terræ, patienter expectans illū, donec accipiat pluuiam tempestiuam & serotinam. Patiētes igit estote & uos, & confirmate corda uestra, quoniam aduētus domini appropinquat. Nolite ingemiscere alius aduersus aliū fratres, ut ne condemnemini. Ecce iudex ante ianuā assistit. Exēplū accipite fratres mei, afflictionis ac patientiæ prophetas, qui locuti sunt in nomine domini. Ecce beatos ducim⁹ eos qui sustinent. Tolerantiam Iob audistis, & finē domini uidistis, qđ ual de misericors sit dominus ac commiserans. Ante omnia autem fratres mei, nolite iurare, neq; per cœlum, neq; per terram, neque aliud quodcunq; iusiurandū, Sit autem uestrum est, est: non, non, ut ne in simulationem incidatis. Affligitur aliquis inter uos? oret. Aequo animo est aliquis? psallat. Infirmatur quis inter uos? accersat presbyteros ecclesiæ, & orēt super eum, ungentes eum oleo in nomine domini. Et obsecratio fidei saluū reddet laborantem, & eriget eum dominus: & si in peccatis fuerit, remittentur ei. Cōfitemini inuicem alius alij delicta, & orate pro uobis inuicem, ut sani sitis. Multum em̄ ualet deprecatio iusti efficax. Helias homo erat similiter obnoxius affectionibus ut nos, & precatione precatus est ne plueret: & non pluit super terrā annos tres et mēses sex. Et rursum orauit, & cœlum dedit pluuiā, & de terra produxit fructum suū. Fratres, si quis inter uos errauerit à ueritate, & conuerterit quis eum, sciat, quod qui cōuerti fecerit peccatorem ab errore uiæ suæ, saluam faciet animam à morte, & operiet multitudinem peccatorum.

Beati Iacobi epistolæ finis.

occisionis adduxistis & occidistis iustum: & nō restitit uobis. Patiētes igitur estote fratres usq; ad aduentū domini. Ecce agricola expectat precioſum fructum terræ: patienter ferēs donec accipiat temporaneū & serotinum. Patientes igitur estote uos & cōfirmate corda uestra: quoniam aduētus domini appropinquabit. Nolite ingeminiscere fratres in alterutrū: ut non iudicemini: Ecce iudex ante ianuam assistit. Exemplū accipite fratres exitus mali & lōganimitatis & laboris & patientiæ, prophetas: qui locuti sunt in nomie domini. Ecce beatificamus eos qui sustinuerunt. Sufferentiā Iob audistis: & finē domini uidistis: quoniā misericors est dñs & miserator. Ante omniæ autem fratres mei nolite iurare, neq; per cœlū, neq; per terrā: neq; aliud quodcūq; iuramentū. Sit autē sermo uester, est est: nō non: ut nō sub iudicio decidatis. Tristatur autem aliquis uestrum, oret æquo animo & psallat. Infirmatur quis in uobis: inducat presbyteros ecclesiæ: & orēt super eum, ungentes eum oleo in nomine domini. Et oratio fidei saluabit infirmum: & alleuiabit eum dominus: & si in peccatis sit, remittentur ei. Confitemini ergo alterutrum peccata uestra: & orate pro inuicem, ut saluemini. Multum enim ualet deprecatio iusti assidua. Helias homo erat similis nobis passibilis: & oratione orauit ut non plueret super terrā: & non pluit annos tres & mēses sex. Et rursum orauit, & cœlum dedit pluuiam, & terra dedit fructum suum. Fratres mei si quis ex uobis errauerit a ueritate: & cōuerterit quis eū: scire debet, quoniā qui conuerti fecerit peccatorem ab errore uiæ suæ: saluabit animam eius a morte: & operit mulutudinē peccatorum.

FINIS.

ΤΑΥΤΗΝ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ Ο ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΠΕΤΡΟΣ ΤΟΙΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΔΙΑΣΠΟΡΑΝ ΟΥΣΙΝ, ΙΟΥΔΑΙΟΙΣ ΚΑΙ ΓΕΝΟΜΕΝΟΙΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙΣ. ΓΡΑΦΕΙ ΔΕ ΤΟΙΣ ΠΑΝΤΑΧΟΥ ΔΙΑΣΚΟΡΠΙΩΣ, ΕΠΙΣΚΕΠΤΟΜΕΝΟΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΔΙΟΤΙ ΚΑΙ ΑΠΟ ΙΟΥΔΑΙΩΝ ΕΠΙΣΤΕΥΘΗΣΑΝ. ΠΡΩΤΟΝ ΜΕΝ ΟΥΝ ΔΙΗΓΕΙΤΑΙ ΚΑΙ ΑΠΟΔΕΙΚΝΥΣΙΝ, ΟΤΙ Η ΕΙΣ ΤΟΝ ΧΡΙΣΤΟΝ ΠΙΣΤΙΣ, ΑΠΟ ΤΩΝ ΠΡΟΦΗΤΩΝ ΚΑΤΗΓΓΕΛΘΗ, ΚΑΙ ΔΙ' ΑΥΤΩΝ ΕΜΑΝΥΘΗ, Η ΔΙΑ ΤΟ ΑΙΜΑΤΟΣ ΑΥΤΟΥ ΛΥΤΡΩΣΙΣ. ΟΤΙ ΑΥΤΟΙΣ ΚΑΙ ΤΟΙΣ ΕΘΝΕΣΙΝ ΕΥΗΓΓΕΛΙΣΘΗ ΤΑ ΠΑΝΤΑ, ΕΙΣ Α ΕΠΙΘΥΜΟΥΣΙΝ ΑΓΓΕΛΟΙ ΠΡΟΣΚΥΨΑΙ. ΕΙΤΑ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΕΙ ΑΞΙΟΣ ΤΟΥ ΚΑΛΕΣΑΝΤΟΣ ΑΝΑΣΤΡΕΦΕΣΘΑΙ, ΠΡΟΤΡΕΠΕΙ. ΒΑΣΙΛΕΑΣ ΗΜΑΣ. ΓΝΩΣΕΣΘΑΙ ΓΑΡ ΜΗ ΑΝΕΧΕΣΘΑΙ ΟΜΟΦΡΟΣΥΝΗΝ ΚΑΤΑΓΕΛΑΣΤΟΝ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΑ ΑΘΗ ΠΡΟΑΝΕΣΑΣ ΟΛΙΓΑ, ΣΗΜΑΙΝΕΙ, ΟΤΙ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΔΗΝ ΓΕΓΟΝΕ ΠΡΟΣ ΚΥΡΙΟΝ ΤΟ ΚΗΡΥΓΜΑ ΤΗΣ ΣΩΤΗΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ. ΙΝΑ ΟΙ ΠΡΟΘΑΝΟΝΤΕΣ ΑΝΑΣΩΣΙ, ΚΑΙ ΚΡΙΘΩΣΙ ΜΕΝ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ, ΤΗ ΔΕ ΧΑΡΙΤΙ ΤΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ ΔΙΑΜΕΙΝΩΣΙ, ΚΑΙ ΟΤΙ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΠΑΝΤΩΝ ΛΟΙΠΟΝ ΗΓΓΙΚΕ ΚΑΙ ΟΦΕΙΛΟΥΣΙ ΠΑΝΤΕΣ ΕΤΟΙΜΟΙ ΓΙΝΕΣΘΑΙ, ΩΣ ΛΟΓΟΝ ΑΠΟΔΩΣΟΝΤΕΣ ΤΩΙ ΚΡΙΤΗ. ΚΑΙ ΟΥΤΩΣ ΤΕΛΕΟΙ ΠΑΡΑ ΤΩΙ ΙΗΣΟΥ.

IN EPISTOLAM PETRI PRIOREM ARGVMENTVM PER ERASMVM ROT.

PETRVS, quemadmodum & Iacobus, Iudæis ſcribit, ſparſim incolentibus gentium regiones, epiſtolam profecto dignam apoſtolorum principe, plenam autoritatis ac maieſtatis apoſtolicæ, uerbis parcam, ſententijs differtã. Hortatur autem ad tolerantiam malorum, quæ ob euangelij inuidiam perpetiebantur, ſpe præmiorum. Ad hæc admonet, ut iuxta prophetiarum oracula ad tantam dignitatem uocati gratis, uitam præſtent ſua profeſſione dignam: Chriſtianiſmũ enim non in titulo aut baptiſmo tantum, ſed in morum innocentia ſitum eſſe. alioqui quod affliguntur malis, non ceſſurum ad gloriam Chriſti, ſi ob malefacta pœnas dare uideantur. Ad hæc admonet, ne freti Chriſtianiſmo, detrectent parêre magiſtratibus licet ethnicis, ne prouocati nec conuertantur ad Chriſtum, & acrius ſæuiant: item ne ſerui negent officium ſuum heris, licet ethnicis. Chriſtianæ bonitatis eſſe omnia perpeti: item ne mulieres Chriſtianæ uiros ſuos licet ethnicos cõtemnant, ſed moribus ſuis ad meliora ſtudeant prouocare. Maritos admonet, ut uxoribus ſuis deferant, ut à coitu nonnunquam temperent, quo magis uacet orare. Deinde exemplo Chriſti prouocat ad tolerantiam malorũ, ne conentur iniuriam iniuria penſare, ſed manſuetudine & benefactis uincere ſtudeant male meritos. Atq; hæc agit tribus primis capitibus, & initio quarti. Poſt hæc hortatur ad nouitatem uitæ, dehortans à uitijs gentium. Inuitat ad ſobrietatem, ad uigilantiam, ad preces aſſiduas, in primis ad mutuã charitatem, ad hoſpitalitatem, ad officia mutua, rurſus ad patientiam perſecutionum ob Chriſti nomen illatarum. Mox epiſcopos inſtituit, & his ſubditum populũ. In calce teſtatur ſeſe & alterã epiſtolam ad eoſdem ſcripſiſſe per Syluanũ, quæ intercidit. Hanc ſcriptam apparet ex Babylone: nam huius eccleſiæ uerbis iubet eos ſaluere, ſi cui de Rhoma cõmentum non probatur.

FINIS.

ΠΕΤΡΟΣ ἀπόστολος ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ἐκλεκτοῖς παρεπιδήμοις διασπορᾶς Πόντου, Γαλατίας καὶ Καππαδοκίας, Ἀσίας καὶ Βιθυνίας, κατὰ πρόγνωσιν θεοῦ πατρὸς ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος, εἰς ὑπακοὴν καὶ ῥαντισμὸν αἵματος ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη πληθυνθείη. Εὐλογητὸς ὁ θεὸς, καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ὁ κατὰ τὸ πολὺ αὐτοῦ ἔλεος ἀναγεννήσας ἡμᾶς εἰς ἐλπίδα ζῶσαν διὰ ἀναστάσεως ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ἐκ νεκρῶν εἰς κληρονομίαν ἄφθαρτον καὶ ἀμίαντον, καὶ ἀμάραντον, τετηρημένην ἐν οὐρανοῖς, εἰς ὑμᾶς τοὺς ἐν δυνάμει θεοῦ φρουρουμένους διὰ πίστεως, εἰς σωτηρίαν, ἑτοίμην ἀποκαλυφθῆναι ἐν καιρῷ ἐσχάτῳ, ἐν ᾧ ἀγαλλιᾶσθε, ὀλίγον ἄρτι, εἰ δέον ἐστὶ, λυπηθέντες ἐν ποικίλοις πειρασμοῖς, ἵνα τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως, πολὺ τιμιώτερον χρυσίου τοῦ ἀπολλυμένου, διὰ πυρὸς δὲ δοκιμαζομένου, εὑρεθῇ εἰς ἔπαινον καὶ δόξαν καὶ τιμὴν, ἐν ἀποκαλύψει ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ὃν οὐκ εἰδότες ἀγαπᾶτε, εἰς ὃν ἄρτι μὴ ὁρῶντες, πιστεύοντες δὲ, ἀγαλλιᾶσθε χαρᾷ ἀνεκλαλήτῳ καὶ δεδοξασμένῃ, κομιζόμενοι τὸ τέλος τῆς πίστεως ὑμῶν, σωτηρίαν ψυχῶν, περὶ ἧς σωτηρίας ἐξεζήτησαν, καὶ ἐξηρεύνησαν προφῆται, οἱ περὶ τῆς εἰς ὑμᾶς χάριτος προφητεύσαντες, ἐραυνῶντες εἰς τίνα, ἢ ποῖον καιρὸν ἐδήλου, τὸ ἐν αὐτοῖς πνεῦμα Χριστοῦ, προμαρτυρόμενον τὰ εἰς Χριστὸν παθήματα, καὶ τὰς μετὰ ταῦτα δόξας, οἷς ἀπεκαλύφθη, ὅτι οὐχ ἑαυτοῖς, ἡμῖν δὲ διηκόνουν αὐτὰ, ἃ νῦν ἀνηγγέλη ὑμῖν, διὰ τῶν εὐαγγελισαμένων ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ ἀποσταλέντι ἀπ' οὐρανοῦ, εἰς ἃ ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι παρακύψαι. Διὸ ἀναζωσάμενοι τὰς ὀσφύας τῆς διανοίας

PETRVS apostolus Iesu Christi, aduenis sparsim incolentibus Pontū, Galatiā, Cappadociā, Asiam, & Bithyniam, delectis iuxta præfinitionē dei patris, per sanctificationē spiritus, in obedientiā, & asperſionē sanguinis Iesu Christi. Gratia uobis & pax multiplicetur. Laudandus est deus, & pater dñi nostri Iesu Christi, qui iuxta copiosam suā misericordiā regenuit nos in spem uiuā, per hoc q resurrexit Iesus Christus ex mortuis, in hæreditatē immortalē, et incōtaminabilem, atq; immarcessibilē, cōseruatā in cœlis erga uos, qui uirtute dei custodimini per fidem, ad salutē, quæ in hoc parata est, ut patefiat in tēpore supremo, in quo exultatis, nunc ad breue tēpus afflicti in uarijs experimētis, si opus sit, quo exploratio fidei uestræ, multo pretiosior auro, qd' perit, & tamē per ignem probat, reperiat in laudē et gloriā & honorē, tum cū reuelabit Iesus Christus: quē cum nō uideatis, diligitis: in quē in præsentia, cū nō uideritis, credentes tamē, exultatis gaudio ineffabili, & glorificato, reportantes finē fidei uestræ, salutem animarum, de qua salute exquisierunt, & scrutati sunt prophetæ, qui de uētura in uos gratia uaticinati sunt, scrutantes ad quē, aut cuiusmodi temporis articulū signi ficaret, qui in illis erat spiritus Christi qui priusquā acciderent, testabatur uenturas in Christum afflictiones, & quæ essent consecuturæ glorias, quibus et illud reuelatum est, quod haud sibijpsis, imò nobis ministrarent, hæc quæ nunc annunciata sunt uobis, per eos qui uobis prædicauerunt Euangelium, per spiritum sanctum emissum è cœlo in quæ desiderant angeli prospicere. Quapropter succincti lumbis

PEtrus apostolus Iesu christi, electis aduenis dispersionis pōti, Galaciæ, Cappadociæ, Asiæ & Bithyniæ: secundum præscientiā dei patris in sanctificationē spiritus, in obedientiā, & asperſionē sanguinis Iesu Christi: Gratia uobis & pax multiplicetur. Benedictus deus & pater domini nostri Iesu Christi: qui secundum misericordiā suam magnā regenauit nos in spem uiuā, per resurrectionē Iesu Christi ex mortuis in hæreditatē incorruptibilē & incōtaminatam & immarcescibilē cōseruatā in cœlis: in uobis q in uirtute dei custodimini p fidem in salutē paratā reuelari in tēpore nouissimo. In quo exultabitis modicum nunc, si oportet cōtristari in uarijs tentatiōibus: ut probatio ūræ fidei multo pretiosior sit auro qd' per ignē probat: inueniat in laudē & gloriā & honorē in reuelatione Iesu Christi: quē cū nō uideritis, diligitis. In quē nunc quoq; nō uidētes creditis: credentes autē exultabitis lætitia inenarrabili & glorificata, reportātes finē fidei uestræ salutē animarū uestrarū. De qua salute exquisierunt atq; scrutati sunt prophetæ: qui de futura in uobis gratia ,pphetauerūt: scrutantes in qd' uel quale temp⁹ significaret in eis spiritus Christi, prænuncians eas quæ in Christo sunt passiones, & posteriores glorias: quibus reuelatū est: quia non sibimetipsis. Vobis aūt ministrabāt ea quæ nūc nūciata sunt uobis per eos qui euāgelizauerūt uobis, spū sācto misso de cœlo: in quē desiderāt angeli prospicere. Propter qd' succincti lūbos

mentis

διανοίας ὑμῶν, νήφοντες, τελείως ἐλπίσατε ἐπὶ τὴν φερομένην ὑμῖν χάριν ἐν ἀποκαλύψει Ἰησοῦ χριστοῦ, ὡς τέκνα ὑπακοῆς, μὴ συσχηματιζόμενοι ταῖς πρότερον ἐν τῇ ἀγνοίᾳ ὑμῶν ἐπιθυμίαις, ἀλλὰ κατὰ τὸν καλέσαντα ὑμᾶς ἅγιον, καὶ αὐτοὶ ἅγιοι ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ γένεσθε, διότι γέγραπται. ἅγιοι γένεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι. καὶ εἰ πατέρα ἐπικαλεῖσθε τὸν ἀπροσωπολήπτως κρίνοντα κατὰ τὸ ἑκάστου ἔργον, ἐν φόβῳ τὸν τῆς παροικίας ὑμῶν χρόνον ἀναστράφητε. εἰδότες, ὅτι οὐ φθαρτοῖς ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ ἐλυτρώθητε ἐκ τῆς ματαίας ὑμῶν ἀναστροφῆς πατροπαραδότου, ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου χριστοῦ, προεγνωσμένου μὲν πρὸ καταβολῆς κόσμου φανερωθέντος δὲ ἐπ' ἐσχάτου τῶν χρόνων δι' ὑμᾶς, τοὺς δι' αὐτοῦ πιστεύοντας εἰς θεὸν, τὸν ἐγείραντα αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, καὶ δόξαν αὐτῷ δόντα, ὥστε τὴν πίστιν ὑμῶν, καὶ ἐλπίδα εἶναι εἰς θεόν. τὰς ψυχὰς ὑμῶν ἡγνικότες ἐν τῇ ὑπακοῇ τῆς ἀληθείας διὰ πνεύματος, εἰς φιλαδελφίαν ἀνυπόκριτον, ἐκ καθαρᾶς καρδίας ἀλλήλους ἀγαπήσατε ἐκτενῶς, ἀναγεγεννημένοι οὐκ ἐκ σπορᾶς φθαρτῆς, ἀλλὰ ἀφθάρτου, διὰ λόγου ζῶντος θεοῦ, καὶ μένοντος εἰς τὸν αἰῶνα. διότι πᾶσα σὰρξ, ὡς χόρτος, καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου. ἐξηράνθη ὁ χόρτος, καὶ τὸ ἄνθος ἐξέπεσε. τὸ δὲ ῥῆμα κυρίου μένει εἰς τὸν αἰῶνα. τοῦτο δέ ἐστι τὸ ῥῆμα τὸ εὐαγγελισθὲν εἰς ὑμᾶς.

Ἀποθέμενοι οὖν πᾶσαν κακίαν, καὶ πάντα δόλον, καὶ ὑποκρίσεις, καὶ φθόνους, καὶ πάσας καταλαλιὰς, ὡς ἀρτιγέννητα βρέφη, τὸ λογικὸν ἄδολον γάλα ἐπιποθήσατε, ἵνα ἐν αὐτῷ αὐξηθῆτε· εἰ ἐγεύσασθε, ὅτι χρηστὸς ὁ κύριος, πρὸς ὃν προσερχόμενοι, λίθον ζῶντα, ὑπὸ ἀνθρώπων μὲν ἀποδεδοκιμασμένον, παρὰ δὲ θεῷ ἐκλεκτὸν,

mentis uestræ, sobrij, perfecte spera te in eam quæ ad uos defertur gra tiam, dum uobis patefit Iesus Chri stus, tanquàm filij obedientes, ut nō accommodetis uos pristinis concu piscentijs, quibus dum adhuc igno raretis Christū, agebamini, sed quē admodum is qui uos uocauit, san ctus est: ita ipsi quoq; sancti in omi cōuersatione reddamini, propterea quod scriptū est: Sancti estote, nam ego sanctus sum. Et si patrē inuoca tis citra personarum respectū iudi cantē iuxta cuiusq; opus, uidete ut in timore conuersantes, incolatus uestri tempus trāsigatis. Cum scia tis uos, nō caducis rebus uelut argē to & auro fuisse redemptos à uana uestra conuersatione, quam ex pa trum acceperatis traditione, sed pre cioso sanguine uelut agni immacu lati, et incōtaminati Christi, qui præ ordinatus quidē fuerat, anteq; con ditus esset mūdus, sed manifestatus fuit extremis temporibus propter uos qui per illū creditis in deū, qui illum excitauit è mortuis, & gloriā ei dedit, ut uos fidē ac spem habere tis erga deū, qui animas uestras pu rificastis obediēdo ueritati, per spi ritum cū charitate fraterna, ab omi simulatione aliena, ex puro corde uos inuicē diligite impēse, renati nō ex semine mortali, sed ex immorta li per sermonē uiuentis dei, & ma nentis in æternū, propterea qđ o mnis caro gramē sit, & omis gloria hominis quasi flos graminis. Exa ruit gramē, & flos decidit, at uerbū domini manet in æternū. Hoc autē est uerbū, quod per euangeliū dela tum est ad uos. Proinde deposita omni malitia, & omni dolo, & simu lationibus, & inuidentijs, & omni bus obtrectationibus, ut modo na ti infantes, lac illud nō corporis, sed animi, quod dolum nescit, appeti te, ut per illud suboleſcatis. Siqui dem gustastis, qđ benignus sit do minus ad quem accedentes, qui la pis est uiuus, ab hominibus quidē reprobatus, apud deum uero ele ctus

mentis uestræ, sobrij, perfe cti sperate in eam quæ offer tur uobis gratiam in reue lationem Iesu Christi, qua si filij obedientiæ: non con figurati prioribus ignoran tiæ uestræ desiderijs: sed se cundum eum qui uocauit uos sanctum: ut & ipsi in o mni cōuersatione sancti si tis: quoniam scriptum est: Sancti eritis: quoniam ego sanctus sum. Et si patrē in uocatis eum qui sine acce ptione personarum iudicat secūdū uniuscuiusq; opus, in timore incolatꝰ uestri tem pore cōuersamini: scientes quod non corruptibilibus auro uel argento redempti estis de uana uestra conuer satione paternæ traditionis: sed precioso sanguine quasi agni incōtaminati & imma culati Christi: prænogniti quidem ante mundi consti tutionem: manifestati autē nouissimis temporibus pro pter uos qui per ipsum fide les estis in deo: qui suscita uit eum a mortuis: & dedit ei gloriam: ut fides uestra & spes esset in deo. Animas ūestras castificantes in obe dientia charitatis, in frater nitatis amore: simplici ex corde inuicem diligite atten tius: renati non ex semine corruptibili: sed incorrupti bili per uerbum dei uiui & permanentis in æternum: quia omnis caro ut fœnū: & omnis gloria eius tan quam flos fœni. Exaruit fœ num, & flos eius decidit: uerbum autem domini ma net in æternum. Hoc est au tem uerbum quod euange lizatum est in uos.

II. Deponentes igitur o mnem maliciam & omnem dolum & simulatiōes & in uidias & omnes detractio nes, sicut modo geniti infan tes rationabiles, sine dolo lac concupiscite: ut in eo cre scatis in salutē: si tamē gusta tis quoniam dulcis est dñs. Ad quē accedentes, lapidē uiuum ab hominibus qui dē reprobatū: a deo aūt ele ctum

λεκτὸμ, ἔντιμομ, καὶ αὐτοὶ ὡς λίθοι ζῶντες οἰκοδομεῖσθε, οἶκος πνευματικὸς, ἱεράτευμα ἅγιομ, ἀνενέγκαι πνευματικὰς θυσίας, εὐπροσδέκτους θεῷ διὰ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΟΥ. διὸ καὶ περιέχει ἐν τῇ γραφῇ. ἰδοὺ τίθημι ἐν σιὼμ λίθομ ἀκρογωνιαῖομ, ἐκλεκτόμ, ἔντιμομ. καὶ ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ, οὐ μὴ καταισχυνθῇ. ὑμῖν οὖν ἡ τιμὴ τοῖς πιστεύουσιν. ἀπειθοῦσι δὲ λίθομ ὃμ ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας, καὶ λίθος προσκόμματος, καὶ πέτρα σκανδάλου, οἳ προσκόπτουσι τῷ λόγῳ, ἀπειθοῦντες εἰς ὃ καὶ ἐτέθησαν. ὑμεῖς δὲ γένος ἐκλεκτὸμ, βασίλειομ ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιομ, λαὸς εἰς περιποίησιν, ὅπως τὰς ἀρετὰς ἐξαγγείλητε τοῦ ἐκ σκότους ὑμᾶς καλέσαντος εἰς τὸ θαυμαστὸμ αὐτοῦ φῶς. οἱ ποτὲ οὐ λαὸς, νῦν δὲ λαὸς θεοῦ. οἱ οὐκ ἠλεημένοι, νῦν δὲ ἐλεηθέντες. ἀγαπητοὶ, παρακαλῶ ὡς παροίκους καὶ παρεπιδήμους, ἀπέχεσθε τῶμ σαρκικῶμ ἐπιθυμιῶμ, αἵτινες στρατεύονται κατὰ τῆς ψυχῆς, τὴν ἀναστροφὴν ὑμῶμ ἔχοντες καλὴν ἐν τοῖς ἔθνεσιμ, ἵνα, ἐν ᾧ καταλαλοῦσιμ ὑμῶμ ὡς κακοποιῶμ, ἐκ τῶν καλῶμ ἔργωμ ἐποπτεύοντες, δοξάσωσι τὸμ θεὸμ ἐν ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς. ὑποτάγητε οὖν πάσῃ ἀνθρωπίνῃ κτίσει διὰ τὸμ κύριομ, εἴτε βασιλεῖ ὡς ὑπερέχοντι, εἴτε ἡγεμόσιμ, ὡς δι' αὐτοῦ πεμπομένοις, εἰς ἐκδίκησιμ μὲν κακοποιῶμ, ἔπαινομ δὲ ἀγαθοποιῶμ. ὅτι οὕτως ἐστὶ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, ἀγαθοποιοῦντας φιμοῦν τὴν τῶν ἀφρόνωμ ἀνθρώπωμ ἀγνωσίαν, ὡς ἐλεύθεροι, καὶ μὴ ὡς ἐπικάλυμμα ἔχοντες τῆς κακίας τὴν ἐλευθερίαν, ἀλλ' ὡς δοῦλοι θεοῦ. πάντας τιμήσατε, τὴν ἀδελφότητα ἀγαπᾶτε, τὸμ θεὸμ φοβεῖσθε, τὸμ βασιλέα τιμᾶτε. οἱ οἰκέται ὑποτασσόμενοι ἐν παντὶ φόβῳ τοῖς δεσπόταις, οὐ μόνομ τοῖς ἀγαθοῖς καὶ ἐπιεικέσιμ, ἀλλὰ καὶ τοῖς σκολιοῖς. τοῦτο γὰρ χάρις, εἰ διὰ συνείδησιμ θεοῦ ὑποφέρει τις λύπας πάσχωμ ἀδίκως.

ποῖομ

ctus ac precioſus: ipſi quoq; ueluti uiui lapides ædificemini, dom⁹ ſpiritualis, ſacerdotiū ſanctum ad offerendū ſpirituales hoſtias, acceptabiles deo per leſum Chriſtum. Quapropter & continet ſcriptura, Ecce pono in Sion lapidē, in ſummo ponendū angulo, electum, precioſum Et qui crediderit in illo, non pudefiet. Vobis igitur precioſus eſt, qui creditis. Cæterū ijs qui nō credunt lapis quē reprobauerant ædificantes, hic cœpit eſſe caput anguli: & lapis in quem impingīt, et petra ad quam offendant, nempe ijs qui impingūt in ſermonem, neq; credunt in id ad quod & inſtituti fuerant. Vos autē genus electum, regale ſacerdotiū, gens ſancta, populus qui in lucrū acceſſit, ut uirtutes prædicetis illius, qui è tenebris uos uocauit in admirabilem ſuā lucē. Qui quondā eratis nō populus, nūc populus dei, qui quondā nō cōſecuti miſericordiā, nunc eſtis miſericordiam cōſecuti. Dilecti, obſecro tanquā aduenas ac peregrinos, abſtinete à carnalibus concupiſcentijs, quæ militant aduerſus animā, et cōuerſationē ueſtrā habete, honeſtā inter gentes, ut in hoc quod obtrectant uobis quaſi maleficis, ex bonis operibus æſtimantes uos, glorificent deum in die uiſitationis. Proinde ſubditi eſtote cuiuis humanæ creaturæ, ꝓpter dñm, ſiue regi, tanquā præcellenti, ſiue præſidibus, ut qui per eum mittant ad uindictam quidem nocentiū, laudem uero recte agentiū. Quoniā ſic eſt uoluntas dei, ut benefaciendo obturetis os hominibus ſtultis & ignoranti/bus, tanq; liberi, & nō ueluti prætextum habentes maliciæ libertatē, ſed tanq; ſerui dei. Omes honorate, fraternitatē diligite, deū timete, regē honorate. Famuli ſubditi ſint cum timore dominis, non ſolū bonis ac humanis, uerumetiā prauis. Nam hæc eſt gratia, ſi quis propter conſcientiam dei ſuffert moleſtias, præter meritum affectus malis.

Quæ

ctum & honorificatū: & ipſi tanq; lapides uiui ſupædificamini domos ſpūales, in ſacerdotiū ſanctum, offerētes ſpiritales hoſtias acceptabiles deo per leſum Chriſtū. Propter qđ cōtinet ſcriptura: Ecce ponā in Sion lapidē ſummū, angularē, probatū, electū, precioſum: & qui crediderit in eū, nō confundet. Vobis igit credentibus honor: nō credētibus aūt lapis quē reprobauerūt ædificātes: hic fact⁹ eſt in caput anguli: & lapis offenſiōis, & petra ſcādali his qui offendūt uerbo: nec credūt in q̄ & poſiti ſunt. uos autē genus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta: populus acquiſitionis: ut uirtutes annūcietis eius qui de tenebris uos uocauit in admirabile lumen ſuū. Qui aliquādo nō populus dei, nūc aūt populus dei: qui nō cōſecuti miſericordiā, nūc autē miſericordiam cōſecuti. Chariſſimi, obſecro uos tanq; aduenas & peregrinos, abſtinere uos a carnalibus deſiderijs: quæ militāt aduerſus animā, cōuerſationē ueſtrā inter gētes habentes bonā: ut in eo qđ detractant de uobis tanquā de malefactoribus, ex bonis operibus uos cōſiderantes, glorificent deū in die uiſitatiōis. Subiecti igit eſtote oīi humanæ creaturæ propter deū: Siue regi q̄ſi præcellenti: ſiue ducibus tanq; ab eo miſſis ad uindictā malefactorū: laudē uero bonorum. Quia ſic eſt uoluntas dei ut benefaciētes obmutescere faciatis imprudētium hominū ignorantiā. Quaſi liberi, & nō quaſi uelamen habentes maliciæ libertatē, ſed ſicut ſerui dei: Oīmes honorate: fraternitatē diligite. Deum timete: regē honorificate. Serui ſubditi eſtote in omni timore dominis: nō tantum bonis & modeſtis, ſed etiam diſcholis. Hæc eſt enim gratia, ſi propter dei conſcientiā ſuſtinet quis triſticias patiens iniuſte.

Quæ

ποῖον γὰρ κλέος, εἰ ἁμαρτάνοντες καὶ κολαφιζόμενοι ὑπομενεῖτε; ἀλλ' εἰ ἀγαθοποιοῦντες, & πάσχοντες ὑπομενεῖτε. τοῦτο γὰρ χάρις παρὰ θεῷ. εἰς τοῦτο γὰρ ἐκλήθητε, ὅτι καὶ Χριστὸς ἔπαθεν ὑπὲρ ἡμῶν, ἡμῖν ὑπολιμπάνων ὑπογραμμόν, ἵνα ἐπακολουθήσητε τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ, ὃς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ, ὃς λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδόρει, πάσχων οὐκ ἠπείλει. παρεδίδου δὲ τῷ κρίνοντι δικαίως. ὃς τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν αὐτὸς ἀνήνεγκεν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ξύλον, ἵνα ταῖς ἁμαρτίαις ἀπογενόμενοι, τῇ δικαιοσύνῃ ζήσωμεν, οὗ τῷ μώλωπι αὐτοῦ ἰάθητε. ἦτε γὰρ ὡς πρόβατα πλανώμενα, ἀλλ' ἐπεστράφητε νῦν ἐπὶ τὸν ποιμένα, & ἐπίσκοπον τῶν ψυχῶν ὑμῶν.

ΟΜΟΙΩΣ αἱ γυναῖκες ὑποτασσόμεναι τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ἵνα καὶ εἴ τινες ἀπειθοῦσι τῷ λόγῳ, διὰ τῆς τῶν γυναικῶν ἀναστροφῆς ἄνευ λόγου κερδηθήσωνται, ἐποπτεύσαντες τὴν ἐν φόβῳ ἁγνὴν ἀναστροφὴν ὑμῶν, ὧν ἔστω οὐχ ὁ ἔξωθεν ἐκ πλοκῆς τριχῶν, καὶ περιθέσεως χρυσίων ἢ ἐνδύσεως ἱματίων κόσμος, ἀλλ' ὁ κρυπτὸς τῆς καρδίας ἄνθρωπος ἐν τῷ ἀφθάρτῳ, τοῦ πραέως καὶ ἡσυχίου πνεύματος, ὅ ἐστιν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ πολυτελές. οὕτω γάρ ποτε καὶ αἱ ἅγιαι γυναῖκες, αἱ ἐλπίζουσαι ἐπὶ τὸν θεὸν, ἐκόσμουν ἑαυτὰς, ὑποτασσόμεναι τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ὡς Σάρρα ὑπήκουσε τῷ Ἀβραὰμ, κύριον αὐτὸν καλοῦσα, ἧς ἐγενήθητε τέκνα ἀγαθοποιοῦσαι, & μὴ φοβούμεναι, μηδεμίαν πτόησιν. οἱ ἄνδρες ὁμοίως συνοικοῦντες κατὰ γνῶσιν, ὡς ἀσθενεστέρῳ σκεύει τῷ γυναικείῳ ἀπονέμοντες τιμὴν, ὡς & συγκληρονόμοι χάριτος ζωῆς, εἰς τὸ μὴ ἐγκόπτεσθαι τὰς προσευχὰς ὑμῶν. τὸ δὲ τέλος, πάντες ὁμόφρονες, συμπαθεῖς, φιλάδελφοι, εὔσπλαγχνοι, φιλόφρονες, μὴ ἀποδιδόντες κακὸν ἀντὶ κακοῦ, ἢ λοιδορίαν ἀντὶ λοιδορίας, τοὐναντίον δὲ εὐλογοῦντες, εἰδότες ὅτι εἰς τοῦτο ἐκλήθητε, ἵνα εὐλογίαν

Quæ enim est laus, si cū peccātes alapis cædimini sufferetis? At si cū benefacitis, & tamen malis afficimini, suffertis. Hæc enim est gratia apud deum. Siquidē in hoc uocati estis, quoniā & Christus afflictꝰ est pro nobis, relinquens nobis exemplum, ut insequeremini uestigia ipsius, qui peccatū non fecerat nec inuentus est dolus in ore illius qui cū maledictis incesseretur, nō regessit maledicta: cum malis afficeretur, non minabatur. Sed tradidit uindictam ei qui iudicat iuste, qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignū, quo peccatis mortui iustitiæ uiueremus. Cuius eiusdē uibice sanati fuistis Nam eratis uelut oues errātes, sed conuersi estis nunc ad pastorē, & curatorem animarū uestrarum.

Similiter uxores subditæ sitis uestris uiris, ut etiā qui nō obtemperant sermoni, per uxorū conuersationem absque sermone lucrifiant: dum cōsiderant cū reuerentia coniunctam castā conuersationē uestram, quarū ornatus sit, nō externus, qui situs est in plicatura capillorum, et additione auri, aut in palliorum amictu, uerū occultus, qui est in corde homo, si is careat oīi corruptela, ita ut spiritus placidus sit ac quietus, qui spiritus in oculis dei magnifica ac sumptuosa res est Nam ad eū modū olim & sanctæ illæ mulieres sperantes in deo, comebant sese, & subditæ erāt suis uiris, quemadmodū Sara obediuit Abrahæ, dnm illum appellans, cuius factæ estis filiæ, dū benefacitis, & nō terremini ullo pauore. Viri similiter cohabitent secūdū sciētiā, uelut infirmiori uasi muliebri impartiētes honorē, tanq; etiā cohæredes gratiæ uitæ, ne interrūpant̄ p̄ces uestræ. In sūma, oēs sitis unanimes, similiter affecti, fraterna p̄diti charitate, misericordes, affabiles, nō retaliātes malū malo, aut cō uiciū cōuicio, sed cōtra, bn̄dicētes, sciētes uos in hoc uocatos esse, ut benedictionē

Quæ enim est gratia, si peccantes & colaphizati sufferetis? Sed si benefaciētes patiēter sustinetis: hæc est gratia apud deū. In hoc enim uocati estis quia & Christꝰ passus est, p nobis, uobis relinquens exemplū, ut sequamini uestigia eius. Qui peccatum nō fecit: nec inuētus est dolus in ore eius. Qui cum malediceret, non maledicebat: cū pateret, non cōminabatur. Tradebat aūt iudicāti se iniuste. Qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignū: ut peccatis mortui iusticiæ uiuamꝰ: cuius liuore sanati estis. Eratis enim sicut oues errātes: sed cōuersi estis nunc ad pastorem & episcopū animarum uestrarum.

Similiter & mulieres subditæ sint uiris suis: ut etsi qui non credunt uerbo, per mulierū conuersationē sine uerbo lucrifiant, cōsiderātes in timore sanctā cōuersationē uestrā. Quarū nō sit extrinsecus capillatura: aut circūdatio auri: aut indumēti uestimentorū cultus: sed qui absconditus est homo cordis in incorruptibilitate, qeti & modesti spiritus, qui est in conspectu dei locuplex. Sic enim aliquando & sanctæ mulieres sperantes in deo, ornabant se subiectæ proprijs uiris: sicut Sara obediebat Abrahæ, dominū eum uocans: cuius estis filiæ benefacientes, & nō pertimētes ullam perturbationem. Viri similiter cohabitantes secundum scientiam, quasi infirmiori uasculo muliebri impertiētes honorem tanquam cohæredibus gratiæ uitæ, ut non impediantur orationes uestræ. In fide autem omnes unanimes compatientes, fraternitatis amatores, misericordes, modesti, humiles: non reddentes malum pro malo: nec maledictum pro maledicto, sed econtrario benedicentes: quia in hoc uocati estis, ut benedictionē III.

» γίαμ κληρονομήσητε. ὁ γὰρ θέλων
» ζωὴν ἀγαπᾶν, καὶ ἰδεῖν ἡμέρας ἀγα
» θὰς, παυσάτω τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ
» ἀπὸ κακοῦ, καὶ χείλη αὐτοῦ τοῦ μὴ
» λαλῆσαι δόλον. ἐκκλινάτω ἀπὸ
» κακοῦ, καὶ ποιησάτω ἀγαθόν. ζη
» τησάτω εἰρήνην, καὶ διωξάτω αὐ
» τήν. ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ κυρίου ἐπὶ δι
» καίους, καὶ ὦτα αὐτοῦ εἰς δέησιν αὐ
» τῶν. πρόσωπον δὲ κυρίου ἐπὶ ποι
» οῦντας κακά. καὶ τίς ὁ κακώσων
» ὑμᾶς, ἐὰν τοῦ ἀγαθοῦ μιμηταὶ γέ
» νησθε; ἀλλ' εἰ καὶ πάσχοιτε διὰ δι
» καιοσύνην, μακάριοι. τὸν δὲ φό
» βον αὐτῶν μὴ φοβηθῆτε, μηδὲ ταρα
» χθῆτε, κύριον δὲ τὸν θεὸν ἁγιάσατε
» ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν. ἕτοιμοι ἀεὶ
» πρὸς ἀπολογίαν παντὶ τῷ αἰ
» τοῦντι ὑμᾶς λόγον περὶ τῆς ἐν ὑ
» μῖν ἐλπίδος μετὰ πραΰτητος καὶ
» φόβου, συνείδησιν ἔχοντες ἀγα
» θήν, ἵνα ἐν ᾧ καταλαλοῦσιν ὑμῶν,
» ὡς κακοποιῶν, καταισχυνθῶσιν
» οἱ ἐπηρεάζοντες ὑμῶν τὴν ἀγαθὴν
» ἐν χριστῷ ἀναστροφήν. κρεῖττον γὰρ
» ἀγαθοποιοῦντας, εἰ θέλοι τὸ θέλη
» μα τοῦ θεοῦ, πάσχειν, ἢ κακοποιοῦν
» τας. ὅτι καὶ χριστὸς ἅπαξ ὑπὲρ ἁ
» μαρτιῶν ἔπαθεν, δίκαιος ὑπὲρ ἀ
» δίκων ἵνα ἡμᾶς προσαγάγῃ τῷ
» θεῷ, θανατωθεὶς μὲν σαρκὶ, ζωοποι
» θεὶς δὲ τῷ πνεύματι ἐν ᾧ καὶ τοῖς
» ἐν φυλακῇ πνεύμασι πορευθεὶς, ἐκή
» ρυξεν, ἀπειθήσασί ποτε. ὅτε ἅπαξ
» ἐξεδέχετο ἡ τοῦ θεοῦ μακροθυμία,
» ἐν ἡμέραις νῶε κατασκευαζομένης
» κιβωτοῦ, εἰς ἣν ὀλίγαι, τουτέστιν,
» ὀκτὼ ψυχαὶ διεσώθησαν δι' ὕδα
» τος, ὃ καὶ ἡμᾶς ἀντίτυπον νῦν σώ
» ζει βάπτισμα, οὐ σαρκὸς ἀπόθεσις
» ῥύπου, ἀλλὰ συνειδήσεως ἀγαθῆς
» ἐπερώτημα εἰς θεόν, δι' ἀναστά
» σεως ἰησοῦ χριστοῦ, ὃς ἐστιν ἐν δεξιᾷ
» τοῦ θεοῦ, πορευθεὶς εἰς οὐρανόν, ὑ
» ποταγέντων αὐτῷ ἀγγέλων καὶ
» ἐξουσιῶν καὶ δυνάμεων.

χριστοῦ οὖν παθόντος ὑπὲρ ἡμῶν
σαρκὶ, καὶ ὑμεῖς τὴν αὐτὴν ἔννοι
αν ὁπλίσασθε, ὅτι ὁ παθὼν ἐν σαρ
κὶ, πέπαυται ἁμαρτίας, εἰς τὸ μη
κέτι ἀνθρώπων ἐπιθυμίαις, ἀλλὰ
θελήματι θεοῦ, τὸν ἐπίλοιπον ἐν
σαρκὶ

dictionē hæreditate possideatis. Nam qui uult uitā diligere, et uide re dies bonos, coerceat linguā suā à malo, & labia sua ne loquantur do lum. Declinet à malo, & faciat bo/ num, quærat pacē, & persequatur eam: quoniā oculi domini super iustos, & aures eius ad deprecatio nem illorū. Rursus aspectus dñi su per eos qui faciūt mala. Et quis est, qui sit afflicturus uos, si bonitatis æmulatores fueritis? Imò si qd eti/ am acciderit incōmodi ꝓpter iu/ sticiā, beati tamē estis. Cæterū ter/ rore illorū ne terreamini, neq; tur/ bemini, sed dominū deū sanctifica te in cordibus uestris. Sitis aūt pa/ rati semper ad respōdendum cuili bet petēti, ut loquamini de ea quæ in uobis est spe, cū manſuetudine & reuerentia, conscientiā habētes bonam, ut in hoc quod uobis de/ trahūt, tanq; scelerosis, pudeſiant hi qui incessunt uestrā bonam in Christo conuersationem. Præstat em̄, ut bene agentes, si ita uelit dei uoluntas, malis afficiamini, quàm male faciētes. Quādoqdē & Chri stus semel ꝓ peccatis passus fuit, iu stus pro iniustis, ut nos adduceret deo, mortificatus quidē carne, sed uiuificatus spiritu, in quo etiā abijt et spiritibus qui erāt in carcere præ dicauit, qui inobedientes fuerant quōdam. Cū semel expectabatur dei lenitas in diebus Noë, cū appa rabat arca, in qua paucæ, hoc est, octo animæ seruatæ fuerūt per a/ quā. cuius figuræ nūc respōdēs ba/ ptismus, nos quoq; saluos reddit, quo nō carnis sordes abijciuntur, sed quo fit, ut bona cōsciētia bene respōdeat apud deū, ꝓ resurrectio/ nem Iesu Christi, qui est ad dexte/ ram dei, ꝓfectus in cœlū, subiectis sibi angelis, & potestatib⁹, ac uirtu tibus. Cū igit̄ Christ⁹ passus sit ꝓ nobis carne, uos quoq; iuxta eā dem cogitationē armemini, qd' q patiebat̄ in carne, destitit à pctō, in hoc, ut iam nō cōcupiscētijs homi num, sed uolūtati dei, qd' supest in carne

dictionem hæreditate pos/ sideatis. Qui enim uult ui/ tam diligere & dies uidere bonos, coerceat linguā suā a malo: & labia eius ne lo/ quantur dolū. Declinet aūt a malo & faciat bonū: inqui rat pacē & persequat̄ eam: quia oculi dñi super iustos: et aures eius in preces eorū, uultus aūt dñi super facien/ tes mala. Et qs est qui uobis noceat, si boni æmulatores fueritis? Sed etsi quid pati/ mini propter iusticiā, beati. Timorē aūt eorū ne timueri tis, ut nō cōturbemini. Do/ minū autē Christū sanctifi/ cate in cordibus uestris: pa/ rati semper ad satisfactionē oīi poscenti uos rationē de ea quæ in uobis est spe & fi/ de: sed cū modestia & timo/ re cōscientiā habētes bonā: ut in eo qd' detrahūt de uo/ bis confundant̄, qui calum niantur uestrā bonā in Chri sto cōuersationē. Melius est enim ut benefaciētes si uolū tas dei uelit pati quā male/ faciētes: quia & Christus se/ mel pro peccatis nr̄is mor/ tuus est, iustus pro iniustis: ut nos offerret deo mortifi/ catos quidē carne: uiuifica/ tos aūt spū. In q̄ & his qui in carcere erāt spū ueniēs præ/ dicauit: qui increduli fuerāt aliqñ: qñ expectabāt dei pa tientiā in dieb⁹ Noe cū fabri caret̄ arca: in qua pauci, id est octo animæ saluæ factæ sunt per aquā. Qd' & uos nūc similis formæ saluos fa/ cit baptisma: nō carnis de/ positio sordiū, sed cōsciētiæ bonæ interrogatio in deum per resurrectionē Iesu Chri sti a mortuis qui est in de/ xtera dei deglutiens mortē: ut uitæ æternæ hæredes effi ceremur: profectus in cœlū subiectis sibi angelis & po/ testatibus & uirtutibus.

Christo igitur passo in carne: & uos eadem cogita/ tione armamini: quia qui passus est in carne, desijt a peccatis: ut nō iam deside/ rijs hominum, sed uolunta/ te dei quod reliquum est in carne IIII

σαρκὶ βιῶσαι χρόνον. ἀρκετὸς γὰρ
ἡμῖν ὁ παρελκυσθὼς χρόνος τοῦ
βίου, τὸ θέλημα τῶν ἐθνῶν κα-
τεργάσασθαι, πεπορευμένους ἐν
ἀσελγείαις, ἐπιθυμίαις, οἰνοφλυ-
γίαις, κώμοις, πότοις, καὶ ἀθε-
μίτοις εἰδωλολατρίαις. ἐν ᾧ ξενί-
ζονται, μὴ συντρεχόντων ὑμῶν
εἰς τὴν αὐτὴν τῆς ἀσωτίας ἀνά-
χυσιν, βλασφημοῦντες, οἱ ἀπο-
δώσουσι λόγον τῷ ἑτοίμως ἔχον-
τι κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς. εἰς
τοῦτο γὰρ καὶ νεκροῖς εὐηγγελίσθη
ἵνα κριθῶσι μὲν κατὰ ἀνθρώπους
σαρκὶ, ζῶσι δὲ κατὰ θεὸν πνεύ-
ματι. πάντων δὲ τὸ τέλος ἤγγι-
κε. σωφρονήσατε οὖν καὶ νήψατε
εἰς τὰς προσευχάς. πρὸ πάντων
δὲ τὴν εἰς ἑαυτοὺς ἀγάπην ἐκτενῆ
ἔχοντες. ὅτι ἀγάπη καλύψει πλῆ-
θος ἁμαρτιῶν. φιλόξενοι εἰς ἀλλή-
λους ἄνευ γογγυσμοῦ. ἕκαστος κα-
θὼς ἔλαβε χάρισμα, εἰς ἑαυτοὺς
αὐτὸ διακονοῦντες, ὡς καλοὶ οἰκο-
νόμοι ποικίλης χάριτος θεοῦ. εἴ
τις λαλεῖ, ὡς λόγια θεοῦ. εἴ τις δια-
κονεῖ, ὡς ἐξ ἰσχύος, ἧς χορηγεῖ
ὁ θεὸς, ἵνα ἐν πᾶσι δοξάζηται ὁ
θεὸς διὰ ἰησοῦ χριστοῦ, ᾧ ἐστὶν ἡ
δόξα, καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰ-
ῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν. ἀγαπη-
τοὶ, μὴ ξενίζεσθε τῇ ἐν ὑμῖν πυρώ-
σει, πρὸς πειρασμὸν ὑμῖν γινο-
μένῃ, ὡς ξένου ὑμῖν συμβαίνοντος
ἀλλὰ καθὸ κοινωνεῖτε τοῖς χριστοῦ
παθήμασι, χαίρετε, ἵνα καὶ ἐν
τῇ ἀποκαλύψει τῆς δόξης αὐτοῦ
χαρῆτε ἀγαλλιώμενοι. εἰ ὀνειδίζε-
σθε ἐν ὀνόματι χριστοῦ, μακάριοι,
ὅτι τὸ τῆς δόξης καὶ τὸ τοῦ θεοῦ
πνεῦμα ἐφ' ὑμᾶς ἀναπαύεται. κα-
τὰ μὲν αὐτοὺς βλασφημεῖται, κα-
τὰ δὲ ὑμᾶς δοξάζεται. μὴ γάρ τις
ὑμῶν πασχέτω ὡς φονεὺς, ἢ κλέ-
πτης, ἢ κακοποιὸς, ἢ ὡς ἀλλοτριο-
επίσκοπος. εἰ δὲ ὡς χριστιανὸς, μὴ
αἰσχυνέσθω, δοξαζέτω δὲ τὸν θεὸν
ἐν τῷ μέρει τούτῳ. ὅτι ὁ καιρὸς
τοῦ ἄρξασθαι τὸ κρῖμα ἀπὸ τοῦ οἴκου
τοῦ θεοῦ. εἰ δὲ πρῶτον ἀφ' ἡμῶν, τί
τὸ τέλος τῶν ἀπειθούντων τῷ τοῦ
θεοῦ εὐαγγελίῳ; καὶ εἰ ὁ δίκαιος μόλις σῴ-

carne tempus uiuat. Sat enim est nobis quod anteacto uitæ tempore uolũtatẽ gentiũ patrauerimus, cum uersaremur in lasciuijs, cõcupiscẽtijs, uinolentijs, comessationibus, cõpotationibus, & nefarijs simulacrorũ cultibus. Atq; id absurdum illis uidẽt, qđ non accurratis unà cũ ipsis in eandẽ luxus refusionem, qui de uobis male loquunt. Qui reddituri sunt rationẽ ei, qui paratus est ad iudicandũ uiuos & mortuos. Nã in hoc mortuis quoque prædicatũ est euãgeliũ, ut iudicentur quidẽ secũdũ homines carne, uiuãt aũt iuxta deũ spũ. Porrò rerũ omniũ finis imminet. Sitis igitur sobrij, & uigilãtes ad orãdũ. ante omnia uero charitatẽ inter uos uehementẽ habẽtes. Nã charitas opiet multitudinẽ peccatorũ. Hospitales estote erga uos inuicẽ, sine murmuratiõib⁹, ut quisq; accepit donũ, ita ali⁹ in aliũ illud ministrãtes, ut boni dispẽsatores uariæ gratiæ dei. Si quis loquit, loquatur ut eloquia dei: si quis ministrat, ministret tanquàm ex uirtute, quã suppeditat deus, ut oẽibus glorificet deus p Iesum Christũ, cui est gloria & imperiũ in secula secula seculorũ, Amẽ. Charissimi, ne miremini, dum p ignẽ exploramini, quæ res ad experimẽtũ uestri fit, pinde quasi nouũ aliqd uobis obtingat, imò in hoc qđ cõsortes estis afflictionũ Christi, gaudete, ut in reuelatiõe quoq; gloriæ eiusdẽ gaudeatis exultãtes. Si pbris afficimini in noie Christi, beati estis: qm̃ gloria & spũs dei super uos requiescit. Iuxta ipsos quidẽ maledictis afficit, iuxta uos aũt glorificat. Ne quis em̃ uestrum affligat, ut homicida, aut fur, aut facinorosus, aut curiosus alienarũ rerũ. Porrò si ut Christian⁹ affligit aliqs, ne pudeãt, imò glorificet deũ in parte hac. Q̃nquidẽ & tempus est, ut incipiat iudiciũ à domo dei, quod si primũ incipit à nobis, quis erit finis eorũ qui non credũt dei euãgelio? Et si iust⁹ uix

carne uiuat temporis. Sufficit em̃ præteritũ tempus ad uoluntatẽ gentiũ cõsummãdam, his qui ambulauerũt in luxurijs, desiderijs, uinolentijs, comesationibus, potatiõibus, ebrietatibus & illicitis idolorũ cultibus. In q̃ admirant, nõ cõcurrẽtibus uobis in eandẽ luxuriæ confusionẽ blasphemantes: qui reddẽt rationẽ ei qui paratꝰ est iudicare uiuos & mortuos. Propter hoc em̃ & mortuis euãgelizatũ est ut iudicentur quidẽ secũdũ homines in carne: uiuãt aũt secũdum deũ in spiritu. Omniũ autẽ finis appropinquabit. Estote itaq; prudẽtes & uigilate in orationibus: Ante omnia aũt mutuam in uobis metipsis charitatẽ continuã habẽtes: qa charitas operit multitudinẽ peccatorũ. Hospitales inuicẽ sine murmuratiõe: Vnusq;sq; sicut accepit gratiã in alterutrũ illã ad ministrãtes: sicut boni dispẽsatores multi formis gratiæ dei. Si qs loquit q̃si sermones dei. Si qs ministrat tãq; ex uirtute quã administrat deus, ut in oẽibus honorificet deus: per Iesum Christum: cui est gloria & imperiũ in secula seculorũ: Amẽ. Charissimi, nolite peregrinari in feruore qui ad tentationẽ uobis fit: quasi noui aliquid uobis cõtingat: sed cõmunicãtes Christi passionibus gaudete: ut & in reuelatione gloriæ eius gaudeatis exultãtes. Si exprobramini in nomine Christi, beati eritis: quoniã quod est honoris gloriæ & uirtutis dei, & qui est eius spũs, super uos requiescet. Nemo autẽ uestrũ patiat quasi homicida aut fur: aut maledicus, aut alienorum appetitor. Si aũt ut Christianus, nõ erubescat: glorificet autẽ deum in isto nomine: quoniã tempus est ut incipiat iudicium a domo dei. Si autẽ primum a nobis: quis finis eorum qui non credunt dei euãgelio? Et si iustus quidem uix sal-

T uabitur

λις σώζεται, ὁ ἀσεβὴς καὶ ἁμαρτωλὸς ποῦ φανεῖται; ὥστε καὶ οἱ πάσχοντες κατὰ θέλημα τοῦ θεοῦ, ὡς πιστῷ κτίστῃ παραθέσθωσαν τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἐν ἀγαθοποιΐᾳ.

Πρεσβυτέρους τοὺς ἐν ὑμῖν παρακαλῶ, ὁ συμπρεσβύτερος, καὶ μάρτυς τῶν τοῦ χριστοῦ παθημάτων, ὁ καὶ τῆς μελλούσης ἀποκαλύπτεσθαι δόξης κοινωνός, ποιμάνατε τὸ ἐν ὑμῖν, ποίμνιον τοῦ θεοῦ, ἐπισκοποῦντες μὴ ἀναγκαστῶς, ἀλλ' ἑκουσίως, μηδὲ αἰσχροκερδῶς, ἀλλὰ προθύμως, μηδὲ ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων, ἀλλὰ τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου. καὶ φανερωθέντος τοῦ ἀρχιποιμένος, κομιεῖσθε τὸν ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφανον. ὁμοίως νεώτεροι ὑποτάγητε πρεσβυτέροις, πάντες ἀλλήλοις ὑποτασσόμενοι. τὴν ταπεινοφροσύνην ἐγκομβώσασθε, ὅτι ὁ θεὸς ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν. ταπεινώθητε οὖν ὑπὸ τὴν κραταιὰν χεῖρα τοῦ θεοῦ, ἵνα ὑμᾶς ὑψώσῃ ἐν καιρῷ, πᾶσαν τὴν μέριμναν ὑμῶν ἐπιρίψαντες ἐπ' αὐτόν, ὅτι αὐτῷ μέλει περὶ ὑμῶν. νήψατε, γρηγορήσατε, ὅτι ὁ ἀντίδικος ὑμῶν διάβολος ὡς λέων ὠρυόμενος περιπατεῖ, ζητῶν τινα καταπίῃ. ᾧ ἀντίστητε στερεοὶ τῇ πίστει, εἰδότες τὰ αὐτὰ τῶν παθημάτων τῇ ἐν κόσμῳ ὑμῶν ἀδελφότητι ἐπιτελεῖσθαι. ὁ δὲ θεὸς πάσης χάριτος, ὁ καλέσας ὑμᾶς εἰς τὴν αἰώνιον αὐτοῦ δόξαν ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ὀλίγον παθόντας, αὐτὸς καταρτίσαι ὑμᾶς, στηρίξαι, σθενώσαι, θεμελιώσαι. αὐτῷ ἡ δόξα, κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν. Διὰ σιλουανοῦ ὑμῖν τοῦ πιστοῦ ἀδελφοῦ, ὡς λογίζομαι, δι' ὀλίγων ἔγραψα, παρακαλῶν καὶ ἐπιμαρτυρῶν ταύτην εἶναι ἀληθῆ χάριν τοῦ θεοῦ, εἰς ἣν στῆτε. ἀσπάζεται ὑμᾶς ἡ ἐν βαβυλῶνι συνεκλεκτὴ καὶ μάρκος ὁ υἱός μου. ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἀγάπης. εἰρήνη ὑμῖν πᾶσι τοῖς ἐν χριστῷ ἰησοῦ. ἀμήν.

saluus efficitur, impius et peccator ubi comparebit? Proinde qui affliguntur iuxta uoluntatem dei, tanquam apud fidelem conditorē deponant anias suas benefaciendo.

Presbyteros qui inter uos sunt obsecro, qui sum & ipse presbyter, ac testis afflictionū Christi, atque idem consors gloriæ, quæ reuelabitur, pascite quantū in uobis est gregem Christi, curam illius agentes non coacte, sed uolentes: non turpiter affectantes lucrū, sed propenso animo, neq; ceu dominium exercentes aduersus cleros, sed sic ut sitis exemplaria gregis. Et cum apparuerit ille pastorum princeps reportabitis immarcessibilem gloriæ coronā. Similiter iuniores subditi estote senioribus, sic ut omnes alius alij uicissim subijciamini. Humilitatem animi uobis infixam habete: propterea quod deus superbis resistit, humilibus autē dat gratiam. Humiliemini igitur sub potenti manu dei, ut uos extollat cū erit opportunū, omni cura uestra cōiecta in illū. Nam illi cura est de uobis. Sobrij estote, uigilate, quoniam aduersarius uester diabolus tanquam leo rugiens obambulat, quærens quem deuoret. Cui resistite, solidi fide, scientes easdem afflictiones, uestræ, quæ in mūdo est fraternitati cōsummari. Sed deus omnis gratiæ, qui uocauit nos ad æternam suam gloriam per Christum Iesum, parumper afflictos, idem instauret uos, fulciat, roboret, stabiliat. Ipsi gloria, imperiū in secula seculorum, Amen. Per Syluanum uobis fidelem fratrem, ut arbitror, paucis scripsi, adhortans ac testificans hanc esse ueram gratiam dei, in qua statis. Salutat uos ea, quæ est in Babylone, uestræ cōsors electionis ecclesia, & Marcus filius meus. Salutate uos mutuo charitatis osculo. Pax uobis omnibus, qui estis in Christo Iesu. Amē

uabitur, impius & peccator ubi parebunt. Itaq; & hi qui patiuntur secundū uoluntatem dei: fideli creatori commendent animas suas in benefactis. Seniores ergo V. qui in uobis sunt, obsecro cōsenior & testis Christi passionū: qui & eius quæ in futuro reuelāda est gloriæ cōmunicator. Pascite qui in uobis est gregem dei, prouidētes nō coacte, sed spontanee secundum deum: neq; turpis lucri gratia, sed uolūtarie: neq; ut dominātes in cleris, sed forma facti gregis ex animo. Et cum apparuerit princeps pastorū, percipietis immarcessibilem gloriæ coronam. Similiter adolescentes subditi estote senioribus. Oēs enim inuicem humilitatem insinuate: quia deus superbis resistit: humilibus autem dat gratiā. Humiliamini igitur sub potenti manu dei, ut uos exaltet in tempore uisitationis, omnem sollicitudinē uestrā proijcientes in eum: quoniam ipsi cura est de uobis. Sobrij estote & uigilate: qa aduersarius uester diabol⁹ tāquam leo rugiens circumit, quærēs quem deuoret. Cui resistite fortes in fide: sciētes eandem passionem ei quæ in mundo est uestræ fraternitati fieri. Deus autem omnis grā qui uocauit nos in æternam suam gloriā in Christo Iesu modicum passos: ipse perficiet, confirmabit, solidabitq;. Ipsi gloria & imperium in secula seculorum: Amen. Per Siluanum fidelem fratrem uobis ut arbitror, breuiter scripsi: obsecrans & contestans hanc esse ueram gratiā dei in qua statis. Salutat uos ecclesia quæ est in Babylone collecta: & Marcus filius meus. Salutate inuicem in osculo sancto. Gratia uobis omnibus qui estis in Christo Iesu: Amen.

FINIS.

ΤΑΥΤΗΝ πάλιν ὁ αὐτὸς γέγραφε τοῖς ἤδη πεπιστευκόσιν, ἔστι δὲ ἡ ἐπιστολὴ, ὑπόμνησις τῆς πρώτης. εἰδὼς γὰρ ταχεῖαν ἑαυτοῦ ἔσεσθαι τὴν ἀνάλυσιν τοῦ σώματος, ἐπεσπούδασε πάντας ὑπομνῆσαι περὶ ὧν κατηχήθησαν, τὴν διδασκαλίαν. καὶ πρῶτον δείκνυσιν ἀπὸ τῶν προφητῶν αὐτὴν εὐαγγελισθεῖσαν, καὶ ὅτι αἱ προφητίαι αἱ περὶ τοῦ σωτῆρος, οὐκ εἰσὶν ἀνθρώπιναι, ἀλλὰ περὶ θεοῦ ἐλαλήθησαν. ἔπειτα παραγγέλλει μὴ προσέχειν τοῖς ἀπατῶσι, λέγων ἔσεσθαι αὐτῶν ἀπώλειαν, ὥσπερ καὶ τῶν παραβάντων ἀγγέλων γέγονε. προμιμνᾶται δὲ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἡμέρας ἔσεσθαι ἐν αἷς ἐμπαίκται παρεπιτήσουσι, καὶ θελήσουσιν ἀπατᾶν ἑνὰς, λέγοντες, μάτην λέγεσθαι παρ ἡμῶν τὴν παρουσίαν τοῦ σωτῆρος, διὰ τὸ ἀεὶ λέγεσθαι, καὶ μήπω παραγενέσθαι. ἀπὸ τούτων οὖν μάλιστα ἀπέχεσθαι παραγγέλλει, διδάσκων μὴ ὀλιγωρεῖν ἐν τοῖς χρόνοις. πάντα γὰρ τὸν χρόνον, μηδὲν εἶναι ἐνώπιον κυρίου, διὰ τὸ καὶ τὴν μίαν ἡμέραν ὡς χίλια ἔτη, εἶναι, καὶ τὰ χίλια ἔτη, ὡς ἡμέραν μίαν. ἔσεσθαι δὲ ταχέως τὴν ἡμέραν κυρίου διαβεβαιοῦται καὶ ἀποδείκνυσι, καὶ ἐντέλλεται ἑτοίμους εἶναι πάντας εἰς αὐτὴν, ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς, καὶ ἀγαπᾶν τὰ ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου παύλου γραφέντα, καὶ μὴ προσέχειν τοῖς διαβάλλουσιν αὐτά. διὰ δὲ καὶ πάσης τὰς θείας γραφὰς, διαβάλλει αὐτός. ὑπομνήσας οὖν καὶ διδάξας πάντας προφθάνειν τὰ πράγματα, παραινεῖ μὴ ἐκπίπτειν τοῦ σκοποῦ τῆς πίστεως, καὶ οὕτως πλησίον τὴν ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM PETRI POSTERIOREM ARGVMENTVM PER ERASMVM ROTERODAMVM.

HANC, ut apparet, scripsit admodum senex, & iam morti uicinus, quandoquidem de obitu suo meminit. Scribit autem promiscue Christianis omnibus, adhortans ad uitæ puritatem, & ueterum exemplis ac terrore iudicij extremi deterrens à turpibus, uehementer insectans eos, qui simplicium animos peruersa doctrina corrumperent, negantes aduenturum Christum.

FINIS.

ΥΜΕΩΝ ΠΕΤΡΟΣ ΔΟΥΛΟΣ ΚΑΙ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ΤΟΙΣ ΙΣΟΤΙΜΟΝ ΗΜΙΝ ΛΑΧΟΥΣΙ ΠΙΣΤΙΝ ΕΝ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΗΜΩΝ, ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ. ΧΑΡΙΣ ΥΜΙΝ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗ ΠΛΗΘΥΝΘΕΙΗ ΕΝ ΕΠΙΓΝΩΣΕΙ ΤΟΥ ΘΕΟΥ, ΚΑΙ ΙΗΣΟΥ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ, ΩΣ ΠΑΝΤΑ ΗΜΙΝ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΔΥΝΑΜΕΩΣ ΑΥΤΟΥ, ΤΑ ΠΡΟΣ ΖΩΗΝ ΚΑΙ ΕΥΣΕΒΕΙΑΝ ΔΕΔΩΡΗΜΕΝΗΣ, ΔΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΓΝΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΚΑΛΕΣΑΝΤΟΣ ΗΜΑΣ ΔΙΑ ΔΟΞΗΣ ΚΑΙ ΑΡΕΤΗΣ, ΔΙ' ΩΝ ΤΑ ΤΙΜΙΑ ΗΜΙΝ ΚΑΙ ΜΕΓΙΣΤΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ ΔΕΔΩΡΗΤΑΙ, ΙΝΑ ΔΙΑ ΤΟΥΤΩΝ ΓΕΝΗΣΘΕ ΘΕΙΑΣ ΚΟΙΝΩΝΟΙ ΦΥΣΕΩΣ, ΑΠΟΦΥΓΟΝΤΕΣ ΤΗΣ ΕΝ ΚΟΣΜΩ ΕΝ ΕΠΙΘΥΜΙΑ ΦΘΟΡΑΣ. ΚΑΙ ΑΥΤΟ ΤΟΥΤΟ ΔΕ ΣΠΟΥΔΗΝ ΠΑΣΑΝ ΠΑΡΕΙΣΕΝΕΓΚΑΝΤΕΣ, ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΑΤΕ ΕΝ ΤΗ ΠΙΣΤΕΙ ΥΜΩΝ ΤΗΝ ΑΡΕΤΗΝ, ΕΝ ΔΕ ΤΗ ΑΡΕΤΗ ΤΗΝ ΓΝΩΣΙΝ, ΕΝ ΔΕ ΤΗ ΓΝΩΣΕΙ ΤΗΝ ΕΓΚΡΑΤΕΙΑΝ, ΕΝ ΔΕ ΤΗ ΕΓΚΡΑΤΕΙΑ ΤΗΝ ΥΠΟΜΟΝΗΝ, ΕΝ ΔΕ ΤΗ ΥΠΟΜΟΝΗ ΤΗΝ ΕΥΣΕΒΕΙΑΝ, ΕΝ ΔΕ ΤΗ ΕΥΣΕΒΕΙΑ ΤΗΝ ΦΙΛΑΔΕΛΦΙΑΝ, ΕΝ ΔΕ ΤΗ ΦΙΛΑΔΕΛΦΙΑ ΤΗΝ ΑΓΑΠΗΝ. ΤΑΥΤΑ ΓΑΡ ΥΜΙΝ ΥΠΑΡΧΟΝΤΑ ΚΑΙ ΠΛΕΟΝΑΖΟΝΤΑ, ΟΥΚ ΑΡΓΟΥΣ ΟΥΔΕ ΑΚΑΡΠΟΥΣ ΚΑΘΙΣΤΗΣΙΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΕΠΙΓΝΩΣΙΝ. Ω ΓΑΡ ΜΗ ΠΑΡΕΣΤΙ ΤΑΥΤΑ, ΤΥΦΛΟΣ ΕΣΤΙ, ΜΥΩΠΑΖΩΝ, ΛΗΘΗΝ ΛΑΒΩΝ ΤΟΥ ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΠΑΛΑΙ ΑΥΤΟΥ ΑΜΑΡΤΙΩΝ. ΔΙΟ ΜΑΛΛΟΝ ΑΔΕΛΦΟΙ ΣΠΟΥΔΑΣΑΤΕ ΒΕΒΑΙΑΝ ΥΜΩΝ ΤΗΝ ΚΛΗΣΙΝ ΚΑΙ ΕΚΛΟΓΗΝ ΠΟΙΕΙΣΘΑΙ. ΤΑΥΤΑ ΓΑΡ ΠΟΙΟΥΝΤΕΣ ΟΥ ΜΗ ΠΤΑΙΣΗΤΕ ΠΟΤΕ. ΟΥΤΩΣ ΓΑΡ ΠΛΟΥΣΙΩΣ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΘΗΣΕΤΑΙ ΥΜΙΝ Η ΕΙΣΟΔΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΙΩΝΙΟΝ ΒΑΣΙΛΕΙΑΝ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ. ΔΙΟ ΟΥΚ ΑΜΕΛΗΣΩ, ΥΜΑΣ ΑΕΙ ΥΠΟΜΙΜΝΗΣΚΕΙΝ ΠΕΡΙ ΤΟΥΤΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡ ΕΙΔΟΤΑΣ, ΚΑΙ ΕΣΤΗΡΙΓΜΕΝΟΥΣ ΕΝ ΤΗ ΠΑΡΟΥΣΗ ΑΛΗΘΕΙΑ. ΔΙΚΑΙΟΝ ΔΕ ΗΓΟΥΜΑΙ ΕΦ' ΟΣΟΝ ΕΙΜΙ ΕΝ ΤΟΥΤΩ ΤΩ ΣΚΗΝΩΜΑΤΙ, ΔΙΕΓΕΙΡΕΙΝ ΥΜΑΣ ΕΝ ΥΠΟΜΝΗΣΕΙ, ΕΙΔΩΣ, ΟΤΙ ΤΑΧΙΝΗ ΕΣΤΙΝ Η ΑΠΟΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΣΚΗΝΩΜΑΤΟΣ ΜΟΥ, ΚΑΘΩΣ

ΕΡΑΣΜΙ VERSIO.

YMEON Petrus, seruus & apostol⁹ Iesu christi, ijs qui æque preciosam nobiscum sortiti sunt fidem, per iusticiam dei nostri, & seruatoris Iesu Christi. Gratia uobis & pax multiplicetur per agnitionem dei, & Iesu domini nostri, sic ut eius diuina uirtus omia nobis largita est, quæ ad uitā ac pietatem pertinent per agnitionē eius qui uocauit nos per gloriā & uirtutem, per quæ preciosa nobis ac maxima promissa donata sunt, ut per hæc efficeremini diuinæ consortes naturæ, si refugeritis à corruptione quæ est in mūdo per cōcupiscētiam. Sed & in hoc ipsum omi adhibito studio, subministrate in fide uestra uirtutem, in uirtute uero scientiam, in scientia uero temperantiam, in temperātia uero patientiam, rursus in patientia pietatem, in pietate autem fraternam charitatem, in fraterna uero charitate dilectionem. Hæc enim cum uobis adsint, & exuberent, haud ocioſos, nec in irritum laborantes efficiunt, ad domini nostri Iesu Christi cognitionē. Nam cui nō adsunt hæc, is cæcus est, & manu uiam tentans, oblitus sese à ueteribus peccatis suis fuisse purgatum. Quapropter fratres potius operam date, ut uocationē & electionē uestrā firmā efficiatis. Hæc em̄ si feceritis, nō labemini unq̄. Siquidē ad hūc modū, abūde subministrabit̄ uobis introit⁹ in æternum regnū dn̄i nostri & seruatoris Iesu Christi. Quapropter haud negligam, uos semper cōmonere de his, tametsi sciatis, & cōfirmati sitis in præsenti ueritate. Attamen iustū arbitror, quādiu sum in hoc tabernaculo, excitare uos per cōmonitionē, cū sciā breui futurū, ut deponā hoc tabernaculū meum. quemad

VVLGATA EDITIO.

Imon Petrus seruus & apostol⁹ Iesu Christi, his qui cōæqualē nobiscū sortiti sunt fidē, in iustitia dei nr̄i & saluatoris Iesu Christi. Gratia uobis & pax adimpleat̄ in cognitione dei & Christi Iesu dn̄i nostri. Quomodo omnia nobis diuine uirtutis suæ quæ ad uitā & pietatem donata sunt per cognitionē eius qui uocauit nos ꝓpria gloria & uirtute: ꝑ quē maxima & preciosa nobis ꝓmissa donauit: ut ꝑ hoc efficiamini diuiæ cōsortes naturæ: fugiētes eius quæ in mūdo est cōcupiscētiæ corruptionem. Vos aūt curā oēm sub inferētes, ministrate in fide ur̄a uirtutē: in uirtute aūt scientiā: in sciētia aūt abstinēti am: in abstinētia aūt patientiam: in patiētia aūt pietatē: in pietate autē amorē fraternitatis: in amore autē fraternitatis charitatē. Hæc enī si uobiscū assint & superēt: nō uacuos, nec sine fructu uos constituent in domini nostri Iesu Christi cognitione. Cui enī nō præsto sunt hæc, cæcus est & manu tentans, obliuionē accipiens purgationis ueterū suorū delictorum. Quapropter fratres magis satagite, ut per bona opera certā uestrā uocationē & electionē faciatis. Hæc enim faciētes, non peccabitis aliquādo. Sic enim abūdanter ministrabit̄ uobis introitus in æternū regnū domini & saluatoris nostri Iesu Christi. Propter qđ uos incipiā semp cōmonere de his: & quidē sciētes & cōfirmatos uos in præsenti ueritate. Iustum autē arbitror quādiu sum in hoc tabernaculo, ſuscitare uos in cōmonitiōe: certus qđ uelox est depositio tabernaculi mei, secundū

καθὼς ☪ ὁ κύριος ἡμῶν Ιησοῦς Χριστὸς ἐδήλωσέ μοι. σπουδάσω δὲ ☪ ἑκάστοτε ἔχειν ὑμᾶς μετὰ τὴν ἐμὴν ἔξοδον τὴν τούτων μνήμην ποιεῖσθαι. οὐ γὰρ σεσοφισμένοις μύθοις ἐξακολουθήσαντες ἐγνωρίσαμέν ὑμῖν τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ δύναμιν καὶ παρουσίαν, ἀλλ' ἐποπται γενηθέντες τῆς ἐκείνου μεγαλειότητος. λαβὼν γὰρ παρὰ θεοῦ πατρὸς τιμὴν ☪ δόξαν, φωνῆς ἐνεχθείσης αὐτῷ τοιᾶσδε ὑπὸ τῆς μεγαλοπρεποῦς δόξης, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, εἰς ὃν ἐγὼ εὐδόκησα. καὶ ταύτην τὴν φωνὴν ἡμεῖς ἠκούσαμεν, ἐξ οὐρανοῦ ἐνεχθεῖσαν, σὺν αὐτῷ ὄντες ἐν τῷ ὄρει τῷ ἁγίῳ. ☪ ἔχομεν βεβαιότερον τὸν προφητικὸν λόγον. ᾧ καλῶς ποιεῖτε, προσέχοντες, ὡς λύχνῳ φαίνοντι ἐν αὐχμηρῷ τόπῳ, ἕως οὗ ἡμέρα διαυγάσῃ, καὶ φωσφόρος ἀνατείλῃ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν. τοῦτο πρῶτον γινώσκοντες, ὅτι πᾶσα προφητεία γραφῆς, ἰδίας ἐπιλύσεως οὐ γίνεται. οὐ γὰρ θελήματι ἀνθρώπου ἠνέχθη ποτὲ προφητεία, ἀλλ' ὑπὸ πνεύματος ἁγίου φερόμενοι, ἐλάλησαν οἱ ἅγιοι θεοῦ ἄνθρωποι.

Ἐγένοντο δὲ ☪ ψευδοπροφῆται ἐν τῷ λαῷ, ὡς ☪ ἐν ὑμῖν ἔσονται ψευδοδιδάσκαλοι, οἵτινες παρεισάξουσιν αἱρέσεις ἀπωλείας, ☪ τὸν ἀγοράσαντα αὐτοὺς δεσπότην ἀρνούμενοι, ἐπάγοντες ἑαυτοῖς ταχινὴν ἀπώλειαν, ☪ πολλοὶ ἐξακολουθήσουσιν αὐτῶν ταῖς ἀπωλείαις, δι' οὓς ἡ ὁδὸς τῆς ἀληθείας βλασφημηθήσεται, καὶ ἐν πλεονεξίᾳ πλαστοῖς λόγοις ὑμᾶς ἐμπορεύσονται, οἷς τὸ κρῖμα ἔκπαλαι οὐκ ἀργεῖ, καὶ ἡ ἀπώλεια αὐτῶν οὐ νυστάζει. εἰ γὰρ ὁ θεὸς ἀγγέλων ἁμαρτησάντων οὐκ ἐφείσατο, ἀλλὰ σειραῖς ζόφου ταρταρώσας, παρέδωκεν εἰς κρίσιν τετηρημένους, καὶ ἀρχαίου κόσμου οὐκ ἐφείσατο, ἀλλὰ Νῶε δικαιοσύνης κήρυκα ἐφύλαξε, κατακλυσμὸν κόσμῳ ἀσεβῶν ἐπάξας, ☪ πόλεις Σοδόμων ☪ Γομόρρας τεφρώσας κατασκαφῇ κατέκρινεν, ὑπόδειγμα μελλόντων

Aliâs κήρυγμα.

quemadmodũ & dominus noster Iesus Christus significauit mihi. Quin & dabo semper operam, ut uos post exitum meũ, horum mentionem facere possitis. Nõ em̃ arte compositas fabulas secuti, notam uobis fecimus domini nostri Iesu Christi uirtutẽ, & aduentum, sed qui oculis nostris aspeximus illius maiestatem. Acceperat em̃ à deo patre honorẽ & gloriam, uoce ad illum delata huiusmodi à magnifica gloria: Hic est ille filius meus dilectus, in quo mihi complacitum est. Et hanc uocem nos audiuimus è cœlo delatã, cum essemus unà cum illo in monte sancto. Et habemus firmiorem sermonẽ propheticum, cui dum attenditis, ceu lucernæ apparẽti in obscuro loco, recte facitis, donec dies illucescat, & lucifer exoriat̃ in cordibus uestris. Si illud prius noueritis, quod omnis prophetica scriptura nõ sit priuatæ interpretationis. Non em̃ uoluntate hominis allata est olim prophetia, sed a spiritu sancto impulsi, locuti sunt sancti dei homines. Fuerunt autem & Pseudoprophetæ in populo, quemadmodum & inter uos erunt falsi doctores, qui clàm inducent sectas pernicioſas, etiam dominum qui illos mercatus est, abnegantes, accersentes sibipsis celerem interitum: & plerique sequẽtur illorum exitia. per quos uia ueritatis maledictis afficietur, & per auariciã factitijs sermonibus de uobis negociabuntur, quibus iudiciũ iam olim non tardat, et perditio illorũ non dormitat. Nam si deus angelis qui peccauerant, non pepercit, sed catenis noctis in Tartarũ præcipitatos, tradidit seruatos in iudicium, & prisco mũdo non pepercit, sed octauum iusticiæ præconẽ Noë seruauit, diluuio in mundũ impiorum inducto, & ciuitates Sodomorum ac Gomorrhæ in cinerẽ redactas, subuersione condẽnauit eosq; fecit exemplũ ijs, qui impie forent

secundũ quod & dominus noster Iesus Christus significauit mihi. Dabo aũt operam & frequẽter habere uos post obitum meũ: ut horũ omnium memoriam faciatis. Nõ enim indoctas fabulas secuti, notã fecimus uobis domini nostri Iesu Christi uirtutẽ & præscientiam: sed speculatores facti illius magnitudinis. Accipiens enim a deo patre honorẽ & gloriam uoce delapsa ad eũ huiuscemodi a magnifica gloria: Hic est filius meus dilectus in quo mihi complacui: ipsum audite. Et hãc uocem nos audiuimus de cœlo allatam, cum essemus cum ipso in monte sancto. Et habemus firmiorẽ propheticum sermonẽ: cui benefacitis, attendentes quasi lucernæ lucenti in loco caliginoso: donec dies eluceſcat & lucifer oriatur in cordibus uestris. Hoc primũ intelligentes quod omnis prophetia scripturæ propria interpretatione nõ fit. Non enim uoluntate humana allata est aliquãdo prophetia, sed spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti dei homies.

Fuerunt uero & pseudo prophetæ in populo: sicut et in uobis erũt magistri mendaces, qui introducẽt sectas perditionis: et eum qui emit eos, deum negant: superducentes sibi celerẽ perditionẽ. Et multi sequent̃ eorũ luxurias: per quos uia ueritatis blaſphemabit̃: & in auaricia fictis uerbis de uobis negociabũtur. Quibus iudicium iam olim nõ cessat: & perditio eorũ nõ dormitat. Si enim deus angelis peccãtibus non pepercit, sed rudentib⁹ inferni detractos in Tartarum tradidit cruciandos in iudiciũ reseruari: & originali mũdo nõ pepcit, sed octauũ Noe iusticiæ præconẽ custodiuit, diluuiũ mũdo impiorũ inducẽs: & ciuitates Sodomorũ & Gomorræorũ in cinerẽ redigẽs euersiõe dãnauit, exẽplũ eorũ qui impie II.

μελλόντων ἀσεβῶν πεθεικώς. Δί/
καιον λὼτ καταπονούμενον ὑπὸ
τῆς τῶν ἀθέσμων ἐν ἀσελγείᾳ ἀνα
στροφῆς, ἐῤῥύσατο. βλέμματι γὰρ
καὶ ἀκοῇ ὁ δίκαιος ἐγκατοικῶν ἐν
αὐτοῖς, ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ψυχὴν
δικαίαν ἀνόμοις ἔργοις ἐβασάνι/
ζεν. οἶδε κύριος εὐσεβεῖς ἐκ πει/
ρασμοῦ ῥύεσθαι, ἀδίκους δὲ εἰς ἡμέ
ραν κρίσεως κολαζομένους τηρεῖν,
μάλιστα δὲ τοὺς ὀπίσω σαρκὸς ἐν
ἐπιθυμίᾳ μιασμοῦ πορευομένους,
καὶ κυριότητος καταφρονοῦντας,
τολμηταὶ, αὐθάδεις, δόξας οὐ τρέ/
μουσι βλασφημοῦντες. ὅπου ἄγγε/
λοι ἰσχύι καὶ δυνάμει μείζονες ὄν/
τες, οὐ φέρουσι κατ' αὐτῶν παρὰ κυ/
ρίῳ βλάσφημον κρίσιν. οὗτοι δὲ ὡς
ἄλογα ζῶα φυσικὰ γεγενημένα,
εἰς ἅλωσιν καὶ φθορὰν, ἐν οἷς ἀ/
γνοοῦσι βλασφημοῦντες ἐν τῇ φθο/
ρᾷ αὐτῶν καταφθαρήσονται, κο/
μιούμενοι μισθὸν ἀδικίας, ἡδονὴν
ἡγούμενοι τὴν ἐν ἡμέρᾳ τρυφήν,
σπίλοι καὶ μῶμοι, ἐντρυφῶντες,
ἐν ταῖς ἀπάταις αὐτῶν συνευω/
χούμενοι, ὑμῖν, ὀφθαλμοὺς ἔχον/
τες μεστοὺς μοιχαλίδος, καὶ ἀκα/
ταπαύστους ἁμαρτίας, δελεάζοντες
ψυχὰς ἀστηρίκτους, καρδίαν γεγυ/
μνασμένην πλεονεξίας ἔχοντες,
κατάρας τέκνα, καταλιπόντες τὴν
εὐθεῖαν ὁδὸν, ἐπλανήθησαν, ἐξη/
κολουθήσαντες τῇ ὁδῷ τοῦ Βαλαὰμ
τοῦ Βοσόρ, ὃς μισθὸν ἀδικίας ἠγά
πησεν, ἔλεγξιν δὲ ἔσχεν ἰδίας πα/
ρανομίας. ὑποζύγιον ἄφωνον, ἐν ἀν
θρώπου φωνῇ φθεγξάμενον, ἐκώλυ
σε τὴν τοῦ προφήτου παραφρονίαν.
οὗτοί εἰσι πηγαὶ ἄνυδροι, νεφέλαι
ὑπὸ λαίλαπος ἐλαυνόμεναι, οἷς
ὁ ζόφος τοῦ σκότους εἰς αἰῶνα τε/
τήρηται. ὑπέρογκα γὰρ ματαιό/
τητος φθεγξάμενοι, δελεάζουσιν ἐν
ἐπιθυμίαις σαρκὸς ἀσελγείαις, τοὺς
ὄντως ἀποφυγόντας, τοὺς ἐν πλά
νῃ ἀναστρεφομένους, ἐλευθερίαν αὐ/
τοῖς ἐπαγγελλόμενοι, αὐτοὶ δοῦλοι
ὑπάρχοντες φθορᾶς. ᾧ γάρ τις
ἥττηται, τούτῳ καὶ δεδούλωται. εἰ γὰρ
ἀποφυγόντες τὰ μιάσματα τοῦ
κόσμου, ἐν ἐπιγνώσει τοῦ κυρίου,
καὶ σω

forent acturi: & iustum Lot, qui
opprimebatur à nefarijs per libi/
dinosam conuersationem, eripuit
Is enim oculis & auribus iustus,
cum habitaret inter illos, cottidie
animam iustam iniquis illorū fa/
ctis excruciabat. Nouit dominus
pios è tentatione eripere, iniustos
autem in diem iudicij puniendos
seruare, maxime uero illos, qui car
nem sequentes in concupiscentia
pollutionis ambulant, ac domina
tionem cōtemnunt, audaces, præ/
fracti, qui gloria præcellentes nō
uerentur cōuitijs incessere. Cum
ipsi angeli, qui sunt robore ac uir/
tute maiores, non ferunt aduer/
sus sese apud dominum, maledicū
iudicium. At isti ueluti bruta ani/
mantia, natura genita in capturā
& in perniciem, in his quæ non in
telligunt maledicentes in perditio
ne sua peribunt, reportantes mer/
cedem iniustitiæ, pro uoluptate
ducentes, si in diem delitijs fruan/
tur, labes ac maculæ, qui cōuiuan/
tes in erroribus suis, insultant uo/
bis, oculos habentes plenos adul/
teræ, & qui à peccando cessare ne
sciant, inescantes animas instabi/
les, cor habentes exercitatum ra/
pinis, execrabiles filij, qui relicta
recta uia, aberrauerūt, secuti uiam
Balaā filij Bosor, qui mercedē ini/
quitatis dilexit, sed redargut⁹ fuit
de sua iniquitate. Animal subiuga
le mutum, humana uoce loquens
prohibuit prophetæ dementiam.
Isti sunt fontes aqua carentes, ne/
bulæ quæ à procella feruntur, qui
bus caligo tenebrarū in æternū ser
uata est. Siquidē ubi uehementer
fastuosa uanitatis uerba sonuerint
inescant homines per cōcupiscen
tias carnis uoluptatib⁹, eos qui ue
re aufugerant, ab his qui in errore
cōuersantur, dū illis libertatē polli
centur, cū ipsi serui sint corruptio
nis. Siquidē à quo qs superatus est,
huic etiā in seruitutē est addictus.
Nam si posteaq̄ refugerunt ab in
quinamentis mūdi, per agnitionē
dñi, &

acturi sunt ponēs: & iustum
Loth oppressum a nephan/
dorum iniuria, ac luxuriosa
cōuersatione eripuit. Aspe/
ctu enim & auditu iustus e/
rat, habitās apud eos qui de
die in diem animā iustā ini/
quis operibus cruciabant.
Nouit deus pios de tentatio
ne eripere: iniquos uero in
diem iudicij reseruare cru/
ciandos. Magis aūt eos qui
post carnē in cōcupiscentia
immūdiciæ ambulant, do/
minationēq; contēnunt: au/
daces, sibi placentes: sectas
nō metuūt introducere bla
sphemantes. Vbi angeli for
titudine & uirtute, cum sint
maiores, nō portant aduer/
sum se execrabile iudiciū.
Hi uero uelut irrationabi/
lia pecora naturaliter in ca/
ptionem & in pernicie in his
quæ ignorāt blaspheman/
tes, in corruptione sua peri/
bunt, percipientes mercedē
iusticiæ. Voluptatem existi/
mātes diei delitias coinqui/
nationis & maculæ: delitijs
affluentes in conuiuijs suis,
luxuriātes uobiscum: ocu/
los habētes plenos adulte/
rij & incessabilis delicti: pel/
licientes animas instabiles:
cor exercitatum in auaricia
habentes: maledictionis fi/
lij, derelinquentes uiam re/
ctam, errauerunt, secuti ui/
am Balaam ex Bosor: qui
mercedem iniquitatis ama/
uit: correptionem uero ha/
buit suæ uæsaniæ: subiuga/
le mutum animal in homi/
nis uoce loquēs prohibuit
prophetæ insipientiam. Hi
sunt fontes sine aqua & ne/
bulæ turbinibus exagitatæ
quibus caligo tenebrarum
reseruatur. Superbia enim
uanitatis loquentes, pellici/
unt in desiderijs carnis lu/
xuriæ eos qui paululum ef/
fugiunt. Qui in errore con/
uersati libertatem illis pro/
mittentes, cum ipsi serui sint
corruptionis. A quo enim
quis superatus est, huius &
seruus est. Si enim refugiē/
tes coinquinationes mundi
in cognitione domini nostri
& sal

Ⓒ σωτῆρος Ιησοῦ χριστοῦ, τοῦτο πρῶτον γινώσκοντες, ὅτι ἐλεύσονται ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν, ἐμπαῖκται κατὰ τὰς ἰδίας αὐτῶν ἐπιθυμίας πορευόμενοι, καὶ λέγοντες. ποῦ ἐστὶν ἐπαγγελία τῆς παρουσίας αὐτοῦ; ἀφ' ἧς γὰρ οἱ πατέρες ἐκοιμήθησαν, πάντα οὕτως διαμένει ἀπ' ἀρχῆς κτίσεως. λανθάνει γὰρ αὐτοὺς τοῦτο θέλοντας, ὅτι οὐρανοὶ ἦσαν ἔκπαλαι καὶ γῆ, ἐξ ὕδατος καὶ δι' ὕδατος συνεστῶσα τῷ τοῦ θεοῦ λόγῳ, δι' ὧν ὁ τότε κόσμος ὕδατι κατακλυσθεὶς ἀπώλετο. οἱ δὲ νῦν οὐρανοὶ Ⓒ ἡ γῆ αὐτῷ λόγῳ τεθησαυρισμένοι εἰσὶ, πυρὶ τηρούμενοι εἰς ἡμέραν κρίσεως καὶ ἀπωλείας τῶν ἀσεβῶν ἀνθρώπων. ἓν δὲ τοῦτο μὴ λανθανέτω ὑμᾶς ἀγαπητοί, ὅτι μία ἡμέρα παρὰ κυρίῳ ὡς χίλια ἔτη, Ⓒ χίλια ἔτη ὡς ἡμέρα μία. οὐ βραδύνει ὁ κύριος τῆς ἐπαγγελίας, ὥς τινες βραδύτητα ἡγοῦνται. ἀλλὰ μακροθυμεῖ εἰς ἡμᾶς, μὴ βουλόμενός τινας ἀπολέσθαι, ἀλλὰ πάντας εἰς μετάνοιαν χωρῆσαι. ἥξει δὲ ἡ ἡμέρα κυρίου, ὡς κλέπτης ἐν νυκτὶ ἐν ᾗ οἱ οὐρανοὶ ῥοιζηδὸν παρελεύσονται, στοιχεῖα δὲ καυσούμενα λυθήσονται, Ⓒ γῆ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἔργα κατακαήσεται. τούτων οὖν πάντων λυομένων, ποταποὺς δεῖ ὑπάρχειν ὑμᾶς ἐν ἁγίαις ἀναστροφαῖς Ⓒ εὐσεβείαις, προσδοκῶντας καὶ σπεύδοντας τὴν παρουσίαν τῆς τοῦ θεοῦ

domini, & seruatoris Iesu Christi: tamē his rursum inuoluti superantur, facta sunt illis postrema peiora primis. Satius enim fuisset illis, non cognouisse uiā iustitiæ, quàm ubi cognouerunt, conuerti ab eo, quod illis traditū fuit, sancto præcepto. Verū accidit illis id, quod uero prouerbio dici solet: Canis reuersus ad suū ipsius uomitū: & sus lota, reuersa ad uolutabrum cœni.

Hasce iam alteras uobis charissimi, scribo literas, in quibus excitulo uestram, per commonitionem, synceram mentem ut memores sitis uerborum, quæ prædicta sunt à sanctis prophetis, & mandati nostri, qui sumus apostoli domini et seruatoris, illud primum scientes, uenturos in extremis diebus illusores, qui iuxta proprias concupiscentias ambulent, & dicāt: Vbi est pollicitatio aduentus eius. Siquidem ex quo die patres obdormierunt, sic omnia permanent ab initio conditionis. Nam illud uolentes nesciunt, quod cœli iam olim fuerint ac terra, ex aqua & per aquam consistentes dei sermone, per quæ is qui tum erat mundus, aqua inundatus perijt. At qui nūc sunt cœli ac terra, eiusdem sermone repositi sunt, & seruantur igni, in diem iudicij & perditionis impiorum hominū. Vnum autē hoc ne lateat uos dilecti, qd' unus dies apud dominū perinde est, ut mille anni, & mille anni ut dies unus. Haud tardat dominus qui promissit, quemadmodū nonnulli tarditatem existimant. Verum patiens est erga nos, dum non uult ullos perire, sed omēs ad pœnitentiam recipere. Veniet autē dies domini sicut fur in nocte, quo cœli, procellæ in morem transibunt: elementa uero æstuantia soluent̄, terraq; & quæ in ea sunt opera, exurent̄. Cū igitur hæc omnia soluantur, quales oportet esse uos in sanctis conuersationibus ac pietatibus, expectantes & accelerantes aduentum

diei

& saluatoris Iesu Christi: his rursus implicati superātur: facta sunt eis posteriora deteriora prioribus. Melius em̄ erat illis nō cognoscere uiam iusticiæ, quam post agnitionem retrorsum conuerti ab eo quod illis traditum est sancto mandato. Contigit enim eis illud ueri prouerbij: Canis reuersus ad suum uomitū: & sus lota in uolutabro luti. Hanc III ecce uobis charissimi secūdam scribo epistolā, in quibus uestrā excito in cōmonitione sincerā mentē: ut memores sitis eorū quæ prædixi uerborū a sanctis ꝓphetis, & apostolorū uestrorū præceptorum domini & saluatoris. Hoc primū scientes quod uenient in nouissimis diebus in deceptione illusores iuxta proprias cōcupiscentias ambulantes, dicentes: Vbi est promissio aut aduētus eius? Exquo enim patres dormierūt, omnia sic perseuerāt ab initio creaturæ. Latet enim eos uolentes quod cœli erāt prius & terra de aqua: & per aquā consistens dei uerbo per quæ ille tunc mūdus aqua inūdatus perijt. Cœli aūt qui nūc sunt & terra eodē uerbo repositi sunt igni reseruati in diem iudicij, perditionis impiorum hominū. Vnū uero hoc nō lateat uos charissimi: qa unus dies apud dominum sicut mille anni: & mille anni sicut dies unus. Non tardat dominus promissionem suā, sicut quidā existimant: sed patiēter agit propter uos, nolēs aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reuerti. Adueniet autē dies domini sicut fur: in quo cœli magno impetu transient elementa uero calore soluentur: terra autem & omnia quæ in ipsa sunt opera exurentur. Cum igitur hæc omnia dissoluenda sint, quales oportet uos esse in sanctis conuersationibus & pietatibus, expectantes & ꝓperantes in aduentū

diei

του θεου ἡμέρας, δι' ἣν οὐρανοὶ πυρόμενοι λυθήσονται, καὶ στοιχεῖα καυσόμενα τήκεται. Καινοὺς δὲ οὐρανοὺς καὶ γῆν καινὴν κατὰ τὸ ἐπάγγελμα αὐτου προσδοκῶμεν, ἐν οἷς δικαιοσύνη κατοικεῖ. Διὸ ἀγαπητοὶ ταῦτα προσδοκῶντες, σπουδάσατε ἄσπιλοι, καὶ ἀμώμητοι αὐτῷ εὑρεθῆναι ἐν εἰρήνῃ. καὶ τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν μακροθυμίαν, σωτηρίαν ἡγεῖσθε. καθὼς καὶ ὁ ἀγαπητὸς ἡμῶν ἀδελφὸς παῦλος κατὰ τὴν αὐτῷ δοθεῖσαν σοφίαν ἔγραψεν ὑμῖν, ὡς καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἐπιστολαῖς λαλῶν ἐν αὐταῖς, περὶ τούτων, ἐν οἷς ἐστι δυσνόητά τινα, ἃ οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀστήρικτοι στρεβλοῦσιν, ὡς καὶ τὰς λοιπὰς γραφὰς, πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀπώλειαν. ὑμεῖς οὖν ἀγαπητοὶ προγινώσκοντες, φυλάσσεσθε, ἵνα μὴ τῇ τῶν ἀθέσμων πλάνῃ συναπαχθέντες, ἐκπέσητε τοῦ ἰδίου στηριγμοῦ, αὐξάνετε δὲ ἐν χάριτι, καὶ γνώσει τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ σωτῆρος ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ. Αὐτῷ ἡ δόξα καὶ νῦν καὶ εἰς ἡμέραν αἰῶνος. Ἀμήν.

diei dei, per quem cœli incensi soluentur, & elementa æstuantia liquescent. Sed cœlos nouos ac terram nouam iuxta promissum illius expectamus, in quibus iusticia inhabitat. Quapropter dilecti, hæc expectantes, date operam, ut immaculati & incontaminati, ab illo reperiamini in pace: dominiq; nostri patientiam, salutē arbitremini. quemadmodum et dilectus frater noster Paulus, iuxta sibi datam sapientiam scripsit uobis, etiā in omnibus ferè epistolis loquens de his, inter quæ sunt nōnulla difficilia intellectu, quæ indocti parumq; firmi detorquēt, sicut & cæteras scripturas ad suam ipsorum perniciem. Vos igitur dilecti, posteaquàm præmoniti estis, cauete, ne simul cum alijs nefariorum errore abducti, excidatis à propria stabilitate, sed crescite in gratia, & cognitione domini nostri & seruatoris Iesu Christi. Ipsi gloria & nunc & in diem æternitatis. Amen.

diei domini: per quem cœli ardentes soluentur: & elementa ignis ardore tabescent. Nouos uero cœlos & nouam terram & promissa ipsius expectamus, in quibus iusticia habitat. Propter quod charissimi hæc expectātes, satagite immaculati & inuiolati ei inueniri in pace, & dñi nostri Iesu Christi longanimitatem, salutem arbitramini: sicut & charissimus frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit uobis: sicut & in oīnibus epistolis loquēs in eis de his in quibus sunt quædā difficilia intellectu, quæ indocti & instabiles deprauant: sicut & cæteras scripturas ad suam ipsorū perditionem. Vos igitur fratres præscientes custodite, ne insipientium errore traducti excidatis a propria firmitate. Crescite uero in gratia & cognitione domini nostri & saluatoris Iesu Christi. Ipsi gloria & nunc & in diem æternitatis: Amen.

ΑΥΤΙΩ αὐτὸς ὁ ἰωάννης, ὁ τὸ εὐαγγέλιον γράψας, ὡσὶ εἰπεῖν, ὑπομιμνήσκων τοὺς ἤδη πεπιστευκότας εἰς τὸν κύριον. καὶ πρῶτον μὲν ὥσπερ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ, οὕτω καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ἐπιστολῇ θεολογεῖ περὶ τοῦ λόγου, ἀπαρχὴν αὐτὸν εἶναι ἀεὶ ἐν τῷ θεῷ, & διδάσκων τὸν πατέρα φῶς εἶναι, ἵνα & οὕτως γνῶμεν τὸν λόγον, ὡς ἀπαύγασμα ἐξ αὐτοῦ εἶναι. Θεολογῶν δὲ, ἐξηγεῖται μὴ νεώτερον εἶναι τὸ καθ' ἡμᾶς μυστήριον, ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς μὲν καὶ ἀεὶ τυγχάνειν αὐτὸ, νῦν δὲ πεφανερῶσθαι ἐν τῷ κυρίῳ, ὃς ἐστὶ ζωὴ αἰώνιος, καὶ θεὸς ἀληθινός. καὶ δ' αἴτιον δὲ φησὶ τούτου πεῖσαι, & τῆς φανερώσεως αὐτοῦ τίθησι, λέγων εἶναι τοῦτο, ἐπὶ τὸ λύσαι τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου, καὶ ἡμᾶς ἐλευθερωθῆναι ἀπὸ τοῦ θανάτου, μὴ γινώσκειν ἡμᾶς τὸν πατέρα, & αὐτὸν μὲν ὑμῖν, ὃν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν χριστόν. γράφει οὖν πρὸς πᾶσαν ἡλικίαν, πρὸς παιδία, πρὸς νεανίσκους, πρὸς γέροντας, ὅτι ὁ μὲν θεὸς ἐγνώσθη, ἡ δὲ διαβολικὴ ἐνέργεια λοιπὸν νενίκηται καταργηθέντος τοῦ θανάτου. Εἶτα λοιπὸν δι' ὅλης τῆς ἐπιστολῆς περὶ ἀγάπης διδάσκει, θέλων ἡμᾶς ἀλλήλους ἀγαπᾶν, ἐπειδὴ καὶ ὁ χριστὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς. ἐξηγεῖται οὖν περὶ διαφορᾶς φόβου καὶ ἀγάπης, καὶ τέκνων θεοῦ καὶ τέκνων διαβόλου, καὶ περὶ ἁμαρτίας θανατικῆς καὶ μὴ θανατικῆς, καὶ περὶ διαφορᾶς πνευμάτων. καὶ λοιπὸν διαιρεῖ, ποῖον μὲν πνεῦμα ἐκ τοῦ θεοῦ ὄν, ποῖον δὲ τοῦ πλάνης, καὶ πότε μὲν γινωσκόμεθα τέκνα θεοῦ, πότε δὲ διαβόλου, καὶ περὶ ποίας ἁμαρτίας ὀφείλομεν εὔχεσθαι ὑπὲρ τῶν ἁμαρτανόντων, καὶ περὶ ποίας οὐ δεῖ εὔχεσθαι, καὶ ὅλως ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν πλησίον, οὐκ ἔστιν ἄξιος τοῦ κλήσεως, οὐδὲ δύναται λέγεσθαι τοῦ χριστοῦ, & πῶς ἐνότητα δὲ τοῦ υἱοῦ πρὸς τὸν πατέρα δείκνυσι, & ὅτι ὁ ἄρνούμενος τὸν υἱὸν, οὐδὲ τὸν πατέρα ἔχει. διαιρεῖ δὲ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ, λέγω, & τὸ ἴδιον τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι δὲ τοῦτο ὃ λέγει, μὴ εἶναι τὸν υἱὸν αὐτὸν τὸν χριστὸν, ἵνα δήλον ὡς μὴ ὄντως ἐκεῖνος, ἑαυτὸν εἰπὴ εἶναι ὁ ψεύστης. παραινεῖ δὲ δι' ὅλης ἐπιστολῆς, μὴ ἀθυμεῖν τοὺς πιστεύοντας τῷ κυρίῳ, εἰ μισοῖντο ἐν τῷ κόσμῳ, ἀλλὰ μᾶλλον χαίρειν, ὅτι τὸ μῖσος τοῦ κόσμου, δείκνυσι τοὺς πιστεύοντας μεταβεβηκέναι ἀπ' αὐτοῦ τοῦ κόσμου, καὶ εἶναι λοιπὸν ἐν οὐρανίῳ πολιτείᾳ. & ἐν τῷ τέλει δὲ ἐπιστολῆς πάλιν ὑπομιμνήσκει λέγων, ὅτι ὁ τοῦ θεοῦ υἱὸς, ζωὴ αἰώνιός ἐστι, καὶ φῶς ἀληθινόν, & ἵνα τούτῳ δουλεύωμεν, καὶ φυλάττωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν εἰδώλων.

IN EPISTOLAM IOANNIS PRIOREM, ARGV/MENTVM PER ERASMVM ROT.

ANC epistolam esse Ioannis apostoli, qui scripsit euangelium, uel ipse sermonis character arguit. Multus est in mentione lucis ac tenebrarū, uitæ ac mortis, odij & charitatis, in iterandis uerbis, uelut exceptis ex sermone proximo. Quod genus est illud, ut exemplo quod dicimus, fiat dilucidius: Nolite diligere mundum, neq; ea quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est charitas patris in eo: quoniam omne quod in mundo est &c. Ac mox: Non est ex patre, sed ex mundo est. Et mundus transit. Quoties hic iteratur mundus? Postremo, est in toto huius sermone quiddam minus astrictum, ac fusius, quàm in sermone reliquorum apostolorum. Est autem dilucidior epistola, quàm ut egeat argumento: quemadmodum & duæ sequentes, quæ Ioanni cuidam presbytero non apostolo tribuuntur.

FINIS.

Ὃ ἦν ἀπ' ἀρχῆς, ὃ ἀκηκόαμεν, ὃ ἑωράκαμεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν ὃ ἐθεασάμεθα καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς, καὶ ἡ ζωὴ ἐφανερώθη, καὶ ἑωράκαμεν, καὶ μαρτυροῦμεν, καὶ ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον, ἥτις ἦν πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ἐφανερώθη ἡμῖν. ὃ ἑωράκαμεν καὶ ἀκηκόαμεν, ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν, ἵνα, καὶ ὑμεῖς κοινωνίαν ἔχητε μεθ' ἡμῶν. καὶ ἡ κοινωνία δὲ ἡ ἡμετέρα μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ ταῦτα γράφομεν ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾖ πεπληρωμένη. καὶ ἔστιν αὕτη ἡ ἐπαγγελία, ἣν ἀκηκόαμεν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἀναγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι ὁ θεὸς φῶς ἐστι, καὶ σκοτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν οὐδεμία. ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι κοινωνίαν ἔχομεν μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ σκότει περιπατῶμεν, ψευδόμεθα, καὶ οὐ ποιοῦμεν τὴν ἀλήθειαν. ἐὰν δὲ ἐν τῷ φωτὶ περιπατῶμεν, ὡς αὐτός ἐστιν ἐν τῷ φωτί, κοινωνίαν ἔχομεν μετ' ἀλλήλων, καὶ τὸ αἷμα Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας. Ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ἑαυτοὺς πλανῶμεν, καὶ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν. ἐὰν ὁμολογῶμεν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, πιστός ἐστι καὶ δίκαιος, ἵνα ἀφῇ ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας, καὶ καθαρίσῃ ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀδικίας. ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι οὐχ ἡμαρτήκαμεν, ψεύστην ποιοῦμεν αὐτόν, καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν. Τεκνία μου ταῦτα γράφω ὑμῖν, ἵνα μὴ ἁμάρτητε, καὶ ἐάν τις ἁμάρτῃ, παράκλητον ἔχομεν πρὸς τὸν πατέρα, Ἰησοῦν Χριστὸν δίκαιον. καὶ αὐτὸς ἱλασμός ἐστι περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, οὐ περὶ τῶν ἡμετέρων δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ ὅλου τοῦ κόσμου. καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν, ὅτι ἐγνώκαμεν αὐτόν, ἐὰν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν. ὁ λέγων, ἔγνωκα αὐτόν, καὶ τὰς ἐντολὰς

VOD erat ab initio, quod audiuimus, quod uidimus oculis nostris qđ perspeximꝰ, & manus nostræ cõtrectauerunt de sermone uitæ, & uita manifestata est, uidimus: etiam testamur, & annunciamus uobis uitam æternam, quæ erat apud patrem, & manifestata est nobis. Quod uidimus & audiuimus annunciamus uobis, ut & uos societatem habeatis nobiscum, & societas nostra sit cum patre & filio eius Iesu Christo. Et hæc scribimus uobis, ut gaudium uestrum sit plenum. Et hæc est promissio, quam audiuimus ex ipso, & annunciamus uobis, quod deus lux est, & tenebræ in eo non sunt ullæ. Si dixerimus, quod societatem habemus cum eo, & in tenebris ambulamus, mentimur, & ueritatem non facimus. Quod si in luce ambulamus, sicut ipse est in luce, societatem habemus inter nos mutuam, & sanguis Iesu Christi filij eius emundat nos ab omni peccato. Si dixerimus: peccatum non habemus, nos ipsos fallimus, & ueritas in nobis non est. Si confiteamur peccata nostra, fidelis est & iustus, ut remittat nobis peccata nostra, & emũdet nos ab omni iniquitate. Si dixerimus: non peccauimus, mendacem facimus eum, & sermo eius non est in nobis.

Filioli mei, hæc scribo uobis ne peccetis: & si quis peccauerit, aduocatum habemus apud patrem, Iesum Christum iustum. Et ipse est propiciatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi. Et per hoc scimus, quod cognouimus eum, si iussa illius obseruamus. Qui dicit: noui eum, & præce

Vod fuit ab initio qꝺ audiuimꝰ qꝺ uidimꝰ oculis nr̃is: qꝺ ꝓspeximus: & manus nostræ contrecta uerũt de uerbo uitæ: & uita manifestata est: & uidimus & testamur & annũciamus uobis uitã æternã quæ erat apud patrẽ & apparuit uobis. Qꝺ uidimus & audiuimus annũciamus uobis: ut & uos societatẽ habeatis nobiscũ: & societas nostra sit cũ patre & filio eius Iesu Christo. Et hæc scribimus uobis ut gaudeatis: & gaudiũ uestrũ sit plenũ. Et hæc est annunciatio quã audiuimꝰ ab eo, & annũciamus uobis: qꝺ niã deus lux est: & tenebræ in eo nõ sunt ullæ. Si dixerimus quoniã societatem habemus cũ eo, & in tenebris ambulamus, mentimur: & ueritatem nõ facimus. Si aũtem in luce ambulamus sicut & ipse est in luce, societatem habemus ad inuicẽ: & sanguis Iesu Christi filij eius emũdat nos ab oñi peccato. Si dixerimus quoniã peccatum nõ habemus, ipsi nos seducimus, & ueritas in nobis nõ est. Si cõfiteamur peccata nostra fidelis est & iustus ut remittat nobis peccata nostra: & emũdet nos ab omni iniquitate. Si dixerimus quoniã non peccauimus, mendacẽ facimus eũ: & uerbũ eius non est in nobis. Filioli mei hæc scribo uobis ut non peccetis. II.
etsi quis peccauerit, aduocatum habemus apud patrem, Iesum Christũ iustũ: & ipse est propitiatio ꝓ peccatis nostris: nõ pro nostris autem tantũ, sed etiã pro totius mũdi. Et in hoc scimus quoniã cognouimus eũ, si mãdata eius obseruamus. Qui dicit se nosse deum, & manda

ἐντολὰς αὐτοῦ μὴ τηρῶμεν, ψεύστης ἐστὶ, καὶ ἐν τούτῳ οὐκ ἔστιν ἡ ἀλήθεια ἐν αὐτῷ. ὃς δ' ἂν τηρῇ αὐτοῦ τὸν λόγον, ἀληθῶς ἐν τούτῳ ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ τετελείωται. ἐν τούτῳ γινώσκομεν, ὅτι ἐν αὐτῷ ἐσμέν. ὁ λέγων ἐν αὐτῷ μένειν, ὀφείλει καθὼς ἐκεῖνος περιεπάτησε, καὶ αὐτὸς οὕτως περιπατεῖν. Ἀδελφοὶ οὐκ ἐντολὴν καινὴν γράφω ὑμῖν, ἀλλὰ ἐντολὴν παλαιὰν ἣν εἴχετε ἀπ' ἀρχῆς. ἡ ἐντολὴ ἡ παλαιά ἐστιν ὁ λόγος, ὃν ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς. πάλιν ἐντολὴν καινὴν γράφω ὑμῖν, ὅ ἐστιν ἀληθὲς ἐν αὐτῷ καὶ ἐν ὑμῖν, ὅτι ἡ σκοτία παράγεται, καὶ τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν ἤδη φαίνει. ὁ λέγων ἐν τῷ φωτὶ εἶναι, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῶν, ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐστὶν ἕως ἄρτι. ὁ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ φωτὶ μένει, καὶ σκάνδαλον ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν. ὁ δὲ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐστὶ, καὶ ἐν τῇ σκοτίᾳ περιπατεῖ, καὶ οὐκ οἶδε ποῦ ὑπάγει. ὅτι ἡ σκοτία ἐτύφλωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ. γράφω ὑμῖν τεκνία, ὅτι ἀφέωνται ὑμῖν αἱ ἁμαρτίαι διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ. γράφω ὑμῖν πατέρες, ὅτι ἐγνώκατε τὸν ἀπ' ἀρχῆς. γράφω ὑμῖν νεανίσκοι, ὅτι νενικήκατε τὸν πονηρόν. γράφω ὑμῖν παιδία, ὅτι ἐγνώκατε τὸν πατέρα. ἔγραψα ὑμῖν πατέρες, ὅτι ἐγνώκατε τὸν ἀπ' ἀρχῆς. ἔγραψα ὑμῖν νεανίσκοι, ὅτι ἰσχυροί ἐστε, καὶ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐν ὑμῖν μένει, καὶ νενικήκατε τὸν πονηρόν. Μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον, μηδὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ. ἐάν τις ἀγαπᾷ τὸν κόσμον, οὐκ ἔστιν ἡ ἀγάπη τοῦ πατρὸς ἐν αὐτῷ. ὅτι πᾶν τὸ ἐν τῷ κόσμῳ, ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς, καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ πατρὸς, ἀλλ' ἐκ τοῦ κόσμου ἐστί. καὶ ὁ κόσμος παράγεται, καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ. ὁ δὲ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, μένει εἰς τὸν αἰῶνα. παιδία ἐσχάτη ὥρα ἐστὶ, καὶ καθὼς ἠκούσατε, ὅτι ὁ ἀντίχριστος ἔρχεται, καὶ νῦν ἀντίχριστοι πολλοὶ γεγόνασιν. ὅθεν γινώσκομεν, ὅτι ἐσχάτη ὥρα ἐστίν. ἐξ ἡμῶν ἐξῆλθον, ἀλλ' οὐκ ἦσαν ἐξ ἡμῶν. εἰ γὰρ ἦσαν ἐξ ἡμῶν, μεμενήκεισαν ἂν μεθ' ἡμῶν. ἀλλ' ἵνα φανερωθῶσιν, ὅτι οὐκ εἰσὶ πάντες ἐξ ἡμῶν. καὶ ὑμεῖς χρίσμα ἔχετε ἀπὸ τοῦ ἁγίου,

præcepta eius non ſeruat, mendax eſt, & in eo ueritas nō eſt. Qui aūt ſeruat ſermonem eius, uere in hoc charitas dei perfecta eſt. Per hoc ſcimus, ꝙ in ipſo ſumus. Qui dicit ſe in eo manere, debet ſicut ille ambulauit, & ipſe ambulare. Chariſſimi, non præceptū nouū ſcribo uobis. ſed præceptū uetus, qđ habuiſtis ab initio. Præceptum uetus eſt ſermo, quē audiſtis ab initio. Rurſum præceptū nouū ſcribo uobis, qđ uerū eſt in ipſo, idem uerū eſt & in uobis: qa tenebræ prætereūt, & uerū lumē iam lucet. Qui dicit ſe in luce eſſe, & fratrē ſuū odit, in tenebris eſt uſq; adhuc. Qui diligit fratrē ſuū, in lumine manet, & offendiculū in eo non eſt. Qui autē odit fratrē ſuū, in tenebris eſt, & in tenebris ambulat, et neſcit quò eat quia tenebræ obcæcauerūt oculos eius. Scribo uobis filioli, quoniā remittunt uobis peccata propter nomen eiꝰ. Scribo uobis patres, quoniam cognouiſtis eū qui ab initio eſt. Scribo uobis adoleſcentes, qm̄ uiciſtis illum malū. Scribo uobis filioli, qm̄ cognouiſtis patrē. Scripſi uobis patres, quoniā cognouiſtis eū, qui ab initio eſt. Scripſi uobis adoleſcentes, qm̄ fortes eſtis, et uerbum dei manet in uobis, et uiciſtis illū malū. Ne diligatis mundū, neque ea quæ in mūdo ſunt. Si quis diligit mundū, non eſt charitas patris in eo. Qm̄ oñe qđ eſt in mundo, ueluti cōcupiſcentia carnis, & cōcupiſcentia oculorū, & faſtus uitæ, nō eſt ex patre, ſed ex mūdo eſt Et mūdus tranſit & cōcupiſcentia eius. Qui aūt facit uoluntatē dei, manet in æternū. Filioli, nouiſſimū tempus eſt, & ſicut audiſtis, quod Antichriſtus uenturus ſit, etiā nūc antichriſti multi cœperūt eſſe. Vnde ſcimus nouiſſimū tempus eſſe. E nobis egreſſi ſunt, ſed nō erāt ex nobis. Nā ſi fuiſſent ex nobis, permāſiſſent utiq; nobiſcū. Sed ut manifeſti fierent, ꝙ nō ſint omnes ex nobis. Sed uos unctionē habetis à ſancto

mandata eius nō cuſtodit, mendax eſt: & in eo ueritas nō eſt. Qui aūt ſeruat uerbum eius: uere in hoc charitas dei pfecta eſt. In hoc ſcimus, qm̄ in ipſo ſumꝰ: Qui dicit ſe in Chriſto manere, debet ſicut ille ambulauit & ipſe ambulare. Chariſſimi: nō mādatū nouū ſcribo uobis, ſed mādatū uetus ꝙ habuiſtis ab initio. Mādatū uetus eſt uerbū ꝙ audiſtis. Iterum mandatū nouū ſcribo uobis qđ uerū eſt: & in ipſo & in uobis: qa tenebræ trāſierūt, & uerū lumē iam lucet. Qui dicit ſe in luce eſſe & fratrē ſuū odit, in tenebris eſt uſq; adhuc. Qui diligit fratrē ſuū, in lumine manet: & ſcādalū in eo nō eſt. Qui autē odit fratrē ſuū, in tenebris eſt, & in tenebris ambulat, & neſcit q̄ eat: quia tenebræ obcæcauerūt oculos eius. Scribo uobis filioli, q̄niam remittunt uobis peccata, ꝓpter nomē eius. Scribo uobis patres, q̄niā cognouiſtis eū qui ab initio eſt. Scribo uobis adoleſcentes, q̄niā uiciſtis malignū. Scribo uobis infantes q̄niā cognouiſtis patrē. Scribo uobis patres: q̄niā cognouiſtis eū q̄ ab initio eſt. Scribo uobis iuuenes: qm̄ fortes eſtis: et uerbum dei manet in uobis, & uiciſtis malignū. Nolite diligere mundū, neq; ea quæ in mūdo ſūt. Si qs diligit mundum, nō eſt charitas pr̄is in eo. Quoniā omne qđ eſt in mundo, cōcupiſcētia carnis eſt: & cōcupiſcētia oculorū & ſuperbia uitæ: quæ nō eſt ex pr̄e, ſed ex mūdo eſt: Et mūdus trāſit & cōcupiſcētia eius. Qui aūt facit uolūtatē dei, manet in æternū. Filioli: nouiſſima hora eſt. Et ſicut audiſtis ꝙa Antichriſtus uenit, nūc Antichriſti multi facti ſunt. Vnde ſcimus quia nouiſſima hora eſt. Ex nobis prodierūt, ſed nō erāt ex nobis. Nā ſi fuiſſent ex nobis, permāſiſſent utiq; nobiſcū. Sed ut manifeſti ſint, q̄niam nō ſunt oēs ex nobis. Sed uos unctionē habetis à ſancto

ἁγίου, καὶ οἴδατε πάντα. οὐκ ἔγραψα ὑμῖν, ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' ὅτι οἴδατε αὐτήν. Ὅτι πᾶν ψεῦδος ἐκ τῆς ἀληθείας οὐκ ἔστιν. τίς ἐστιν ὁ ψεύστης, εἰ μὴ ὁ ἀρνούμενος ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ὁ χριστός; οὗτός ἐστιν ὁ ἀντίχριστος, ὁ ἀρνούμενος τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱόν. πᾶς ὁ ἀρνούμενος τὸν υἱόν, οὐδὲ τὸν πατέρα ἔχει. ὑμεῖς ὃ ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς, ἐν ὑμῖν μενέτω. ἐὰν ἐν ὑμῖν μείνῃ ὃ ἀπ' ἀρχῆς ἠκούσατε, καὶ ὑμεῖς ἐν τῷ υἱῷ, καὶ ἐν τῷ πατρὶ μενεῖτε. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐπαγγελία, ἣν αὐτὸς ἐπηγγείλατο ἡμῖν, τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον. ταῦτα ἔγραψα ὑμῖν περὶ τῶν πλανώντων ὑμᾶς. καὶ ὑμεῖς τὸ χρίσμα ὃ ἐλάβετε ἀπ' αὐτοῦ ἐν ὑμῖν μένει. καὶ οὐ χρείαν ἔχετε, ἵνα τις διδάσκῃ ὑμᾶς. ἀλλ' ὡς τὸ αὐτὸ χρίσμα διδάσκει ὑμᾶς περὶ πάντων καὶ ἀληθές ἐστι καὶ οὐκ ἔστι ψεῦδος. καθὼς ἐδίδαξεν ὑμᾶς, μένετε ἐν αὐτῷ. καὶ νῦν τεκνία, μένετε ἐν αὐτῷ ἵνα ὅταν φανερωθῇ, ἔχωμεν παῤῥησίαν, καὶ μὴ αἰσχυνθῶμεν ἀπ' αὐτοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ. ἐὰν εἰδῆτε ὅτι δίκαιός ἐστιν, γινώσκετε, ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην, ἐξ αὐτοῦ γεγέννηται. ἴδετε ποταπὴν ἀγάπην δέδωκεν ἡμῖν ὁ πατήρ, ἵνα τέκνα θεοῦ κληθῶμεν. διὰ τοῦτο ὁ κόσμος οὐ γινώσκει ὑμᾶς, ὅτι οὐκ ἔγνω αὐτόν. Ἀγαπητοί, νῦν τέκνα θεοῦ ἐσμεν καὶ οὔπω ἐφανερώθη, ὅτι ἐσόμεθα. οἴδαμεν δέ, ὅτι ἐὰν φανερωθῇ, ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα, ὅτι ὀψόμεθα αὐτὸν καθώς ἐστιν. καὶ πᾶς ὁ ἔχων τὴν ἐλπίδα ταύτην ἐπ' αὐτῷ, ἁγνίζει ἑαυτὸν καθὼς ἐκεῖνος ἁγνός ἐστιν. πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, καὶ τὴν ἀνομίαν ποιεῖ, καὶ ἡ ἁμαρτία ἐστὶν ἡ ἀνομία. καὶ οἴδατε, ὅτι ἐκεῖνος ἐφανερώθη, ἵνα τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἄρῃ, καὶ ἁμαρτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν. πᾶς ὁ ἐν αὐτῷ μένων οὐχ ἁμαρτάνει, πᾶς ὁ ἁμαρτάνων οὐχ ἑώρακεν αὐτόν, οὐδὲ ἔγνωκεν αὐτόν. τεκνία μηδεὶς πλανάτω ὑμᾶς. ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην, δίκαιός ἐστιν, καθὼς ἐκεῖνος δίκαιός ἐστιν. ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστίν, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς ὁ διάβολος ἁμαρτάνει. εἰς τοῦτο ἐφανερώθη ὁ υἱὸς

sancto illo, & noſtis omnia. Non ſcripſi uobis, quaſi ignorantibus ueritatem, ſed tanquã ſcientibus eam. Quodq; omne mendaciũ ex ueritate nõ eſt. Quis eſt mendax, niſi is qui negat Ieſum eſſe Chriſtum? Hic eſt Antichriſtus, qui negat patrem & filium. Quiſquis negat filium, is ne patrem quidẽ habet. Vos igiſ quod audiſtis ab initio, in uobis permaneat. Si in uobis permanſerit quod audiſtis ab initio, et uos in filio et patre manebitis. Et hæc eſt repromiſſio, qua ipſe pollicitus eſt nobis, uitã æternam. Hæc ſcripſi uobis de his qui ſeducunt uos. Et unctio quã uos accepiſtis ab eo, manet in uobis. Et non neceſſe habetis, ut quiſquã doceat uos, ſed ſicut ipſa unctio docet uos de omnibus, & uerax eſt, & nõ eſt mendacium. Et ſicut docuit uos, manete in ea. Et nunc filioli manete in eo, ut cum apparuerit, habeamus fiduciam, & nõ pudefiamus ab eo in aduentu eius. Si ſcitis quod iuſtus eſt, ſcitote, quod omnis qui facit iuſticiã, ex ipſo natus eſt.

Videte qualem charitatem dedit nobis pater, ut filij dei nominemur. Propter hoc mundus nõ nouit uos, quia non nouit eum. Chariſſimi, nũc filij dei ſumus, & nondum apparuit id quod futuri ſumus. Scimus autem, quod ſi apparuerit, ſimiles ei erimus, quoniam uidebimus eum ſicuti eſt. Et omnis qui habet hãc ſpem in eo, purificat ſe, ſicut & ille purus eſt. Omnis qui committit peccatum, idem et iniquitatẽ cõmittit: & peccatum eſt iniquitas. Et ſcitis quod ille apparuit, ut peccata noſtra tolleret, & peccatũ in eo non eſt. Omnis qui in eo manet, nõ peccat: omnis qui peccat, nõ uidit eũ, nec cognouit eum. Filioli, nemo uos ſeducat. Qui exercet iuſticiã, iuſtus eſt, ſicut & ille iuſtus eſt. Qui cõmittit peccatũ, ex diabolo eſt: qm̃ ab initio diabolus peccat. Ad hoc appa-

ſancto & noſtis omnia. Nõ ſcripſi uobis q̃ſi ignorãtibꝰ ueritatẽ, ſed q̃ſi ſciẽtibus eã: & qm̃ omne mẽdaciũ ex ueritate nõ eſt. Quis eſt mendax, niſi is qui negat, q̃niã Ieſus nõ eſt Chriſtus? Hic eſt antichriſtꝰ qui negat patrẽ & filiũ. Oĩs qui negat filiũ, nec patrẽ habet. Qui cõfitetur filiũ, & patrẽ habet. Vos qd' audiſtis ab initio, in uobis pmaneat: qa ſi in uobis permãſerit qd' audiſtis ab initio, & uos in filio & patre manebitis. Et hæc eſt repromiſſio q̃ ipſe pollicitus eſt nobis uitã æternã. Hæc ſcripſi uobis de his q̃ ſeducunt uos: & uos unctionem quã accepiſtis ab eo, maneat in uobis. Et nõ neceſſe habetis ut aliqs doceat uos, ſed ſicut unctio eius docet uos de omnibus: & uerũ eſt, & nõ eſt mẽdaciũ. Et ſicut docuit uos, manete in eo. Et nunc filioli manete in eo: ut cum apparuerit, habeamus fiduciã, & nõ cõfundamur ab eo in aduentu eius. Si ſcitis quoniam iuſtus eſt: ſcitote quoniam & omnis qui facit iuſticiam, ex ipſo natus eſt.

III.

Videte qualẽ charitatem dedit nobis pater, ut filij dei nominemur & ſimus, Propter hoc mũdus non nouit nos: qa nõ nouit eũ. Chariſſimi: nũc filij dei ſumꝰ: & nõ dum apparuit qd erimus. Scimus quoniã cũ apparuerit, ſimiles ei erimus: qm̃ uidebimꝰ eũ ſicuti eſt: Et oĩs qui habet hãc ſpẽ in eo, ſanctificat ſe ſicut & ille ſanctus eſt. Oĩs qui facit peccatũ, & iniqtatẽ facit. Et peccatũ eſt iniqtas. Et ſcitis quia ille apparuit ut peccata tolleret & peccatũ in eo nõ eſt. Oĩs qui in eo manet, nõ peccat: & omnis q̃ peccat, nõ uidit eũ, nec cognouit eũ. Filioli: nemo uos ſeducat. Qui facit iuſticiã, iuſtus eſt ſicut & ille iuſtus eſt. Qui facit peccatum, ex diabolo eſt: quoniã ab initio diabolus peccat. In hoc apparuit filius dei,

ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ἵνα λύσῃ τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου. πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ, ἁμαρτίαν οὐ ποιεῖ, ὅτι σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ μένει, καὶ οὐ δύναται ἁμαρτάνειν, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται. ἐν τούτῳ φανερά ἐστι τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ καὶ τὰ τέκνα τοῦ διαβόλου. πᾶς ὁ μὴ ποιῶν δικαιοσύνην, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ θεοῦ, καὶ ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγγελία, ἣν ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους. οὐ καθὼς Κάϊν ἐκ τοῦ πονηροῦ ἦν, καὶ ἔσφαξε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. καὶ χάριν τίνος ἔσφαξεν αὐτόν; ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρὰ ἦν, τὰ δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ δίκαια. μὴ θαυμάζετε ἀδελφοί μου, εἰ μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος. ἡμεῖς οἴδαμεν, ὅτι μεταβεβήκαμεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν, ὅτι ἀγαπῶμεν τοὺς ἀδελφούς. ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν, μένει ἐν τῷ θανάτῳ. πᾶς ὁ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἀνθρωποκτόνος ἐστί. καὶ οἴδατε, ὅτι πᾶς ἀνθρωποκτόνος οὐκ ἔχει ζωὴν αἰώνιον ἐν αὐτῷ μένουσαν. ἐν τούτῳ ἐγνώκαμεν τὴν ἀγάπην, ὅτι ἐκεῖνος ὑπὲρ ἡμῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔθηκεν, καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν τὰς ψυχὰς θεῖναι. ὃς δ' ἂν ἔχῃ τὸν βίον τοῦ κόσμου, καὶ θεωρῇ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ χρείαν ἔχοντα, καὶ κλείσῃ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ ἀπ' αὐτοῦ, πῶς ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ μένει ἐν αὐτῷ; τεκνία μου, μὴ ἀγαπῶμεν λόγῳ, μηδὲ γλώσσῃ, ἀλλ' ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ. καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν, ὅτι ἐκ τῆς ἀληθείας ἐσμέν, καὶ ἔμπροσθεν αὐτοῦ πείσομεν τὰς καρδίας ἡμῶν. ὅτι ἐὰν καταγινώσκῃ ἡμῶν ἡ καρδία, ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ θεὸς τῆς καρδίας ἡμῶν, καὶ γινώσκει πάντα. ἀγαπητοί, ἐὰν ἡ καρδία ἡμῶν μὴ καταγινώσκῃ ἡμῶν, παῤῥησίαν ἔχομεν πρὸς τὸν θεόν. καὶ ὃ ἐὰν αἰτῶμεν, λαμβάνομεν ἀπ' αὐτοῦ, ὅτι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηροῦμεν, καὶ τὰ ἀρεστὰ ἐνώπιον αὐτοῦ ποιοῦμεν. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ, ἵνα πιστεύσωμεν τῷ ὀνόματι τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἀγαπῶμεν ἀλλήλους καθὼς ἔδωκεν ἐντολὴν ἡμῖν. καὶ ὁ τηρῶν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ἐν αὐτῷ μένει, καὶ αὐτὸς ἐν αὐτῷ. καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν, ὅτι μένει ἐν ἡμῖν ἐκ τοῦ πνεύματος,

apparuit filius dei, ut dissoluat opera diaboli. Omnis qui natus est ex deo, peccatum non cõmittit: quoniam semen ipsius in eo manet, & non potest peccare, eò quod ex deo natus est. In hoc manifesti sunt filij dei, & filij diaboli: Omnis qui non facit iusticiam, non est ex deo, & qui non diligit fratrem suum. Quoniam hæc est annunciatio, quam audistis ab initio, ut diligatis uos inuicem. Non sicut Cain ex illo malo erat, & occidit fratrem suum. Et propter quid occidit eum? Quia opera eius mala erant, fratris autem eius iusta. Nolite mirari fratres mei, si odit uos mundus. Nos scimus, quod translati sumus de morte ad uitã, quia diligimus fratres. Qui non diligit fratrem, manet in morte. Omnis qui odit fratrem suum, homicida est. Et scitis, quod omnis homicida non habet uitam æternam in se manentem. Per hoc cognouimus charitatem, quoniam ille animam suam pro nobis posuit: & nos debemus pro fratribus animas ponere. Qui uero habuerit substantiam mundi, et uiderit fratrem suum egentem, et clauserit uiscera sua ab eo, quomodo charitas dei manet in eo? Filioli mei, ne diligam⁹ uerbo, neq; lingua, sed opere & ueritate. Per hoc cognoscimus, quod ex ueritate sumus, & in conspectu eius suadebimus cordibus nostris. Quoniam si condemnet nos cor nostrum, maior est deus corde nostro, & nouit omnia. Charissimi, si cor nostrũ nõ condemnet nos, fiduciam habemus erga deum: & quicquid petierimus, accipimus ab eo: quoniam præcepta eius custodimus, & ea quæ sunt placita coram eo, facimus. Et hoc est præceptum eius, ut credamus nomini filij eius Iesu Christi, & diligamus alterutrũ, sicut dedit præceptum nobis. Et qui seruat præcepta eius, in illo manet, & ipse in eo. Et per hoc scimus, ꝙ manet in nobis è spiritu

dei, ut dissoluat opera diaboli. Omis qui natus est ex deo, peccatũ nõ facit: quoniam semẽ ipsius in eo manet: & nõ potest peccare, q̃niã ex deo natus est. In hoc manifesti sunt filij dei & filij diaboli. Omis qui nõ est iustus, nõ est ex deo: & qui nõ diligit fratrẽ suum. Quoniã hæc est annũciatio quã audistis ab initio ut diligatis alterutrũ. Nõ sicut Cain qui ex maligno erat & occidit fratrẽ suum. Et propter quid occidit eum? Quoniã opera eius maligna erant: fratris autẽ eius iusta. Nolite mirari fratres si odit uos mundus. Nos scimus quoniã trãslati sumus de morte ad uitã: quoniã diligim⁹ fratres. Qui nõ diligit, manet in morte. Omis qui odit fratrem suũ, homicida est. Et scitis quoniã omnis homicida nõ habet uitã æternam in se manentẽ. In hoc cognouimus charitatẽ dei, quoniã ille animã suã pro nobis posuit: & nos debem⁹ pro fratribus animas ponere. Qui habuerit substãtiã huius mũdi: & uiderit fratrem suũ necesse habere: & clauserit uiscera sua ab eo: quomodo charitas dei manet in eo? Filioli mei: nõ diligamus uerbo neq; lingua, sed opere & ueritate. In hoc cognoscimus quoniã ex ueritate sumus: & in cõspectu eius suadebim⁹ corda nr̃a. Qm̃ si reprehenderit nos cor nostrũ, maior est deus corde nr̃o, & nouit omnia. Charissimi si cor nostr ũ nõ reprehẽderit nos, fiduciã habemus ad deũ: & quicquid petierimus, accipiemus ab eo: q̃niã mãdata eius custodimus: & ea quæ sunt placita corã eo facimus. Et hoc est mandatũ eius ut credamus in nomine filij eius Iesu Christi: & diligamus alterutrũ, sicut dedit mãdatũ nobis. Et qui seruat mãdata eius, in illo manet, & ipse in eo. Et in hoc scimus, quoniã manet in nobis de spiritu

τος, οὗ ἡμῖν ἔδωκεν. Ἀγαπητοί, μὴ παντὶ πνεύματι πιστεύετε, ἀλλὰ δοκιμάζετε τὰ πνεύματα εἰ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστιν, ὅτι πολλοὶ ψευδοπροφῆται ἐξεληλύθασιν εἰς τὸν κόσμον. ἐν τούτῳ γινώσκετε τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ. πᾶν πνεῦμα ὃ ὁμολογεῖ Ἰησοῦν χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα, ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστιν. Καὶ πᾶν πνεῦμα ὃ μὴ ὁμολογεῖ τὸν Ἰησοῦν χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα, ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἔστιν. καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ τοῦ ἀντιχρίστου, ὃ ἀκηκόατε, ὅτι ἔρχεται, καὶ νῦν ἐν τῷ κόσμῳ ἐστὶν ἤδη. ὑμεῖς ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστε τεκνία, καὶ νενικήκατε αὐτούς, ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ ἐν ὑμῖν, ἢ ὁ ἐν τῷ κόσμῳ. αὐτοὶ ἐκ τοῦ κόσμου εἰσί, διὰ τοῦτο ἐκ τοῦ κόσμου λαλοῦσι, καὶ ὁ κόσμος αὐτῶν ἀκούει. ἡμεῖς ἐκ τοῦ θεοῦ ἐσμέν. ὁ γινώσκων τὸν θεὸν, ἀκούει ἡμῶν. ὃς οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ θεοῦ, οὐκ ἀκούει ἡμῶν. ἐκ τούτου γινώσκομεν τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς πλάνης. ἀγαπητοί, ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ὅτι ἡ ἀγάπη ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστι. καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν, ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται, καὶ γινώσκει τὸν θεόν. ὁ μὴ ἀγαπῶν, οὐκ ἔγνω τὸν θεόν, ὅτι ὁ θεὸς ἀγάπη ἐστίν. ἐν τούτῳ ἐφανερώθη ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ ἐν ὑμῖν, ὅτι τὸν υἱὸν αὐτοῦ μονογενῆ ἀπέσταλκεν ὁ θεὸς εἰς τὸν κόσμον, ἵνα ζήσωμεν δι' αὐτοῦ. ἐν τούτῳ ἐστὶν ἡ ἀγάπη, οὐχ ὅτι ἡμεῖς ἠγαπήκαμεν τὸν θεόν, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ἀπέστειλε τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἱλασμὸν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν. ἀγαπητοί εἰ οὕτως ἠγάπησεν ἡμᾶς ὁ θεὸς, καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ἀλλήλους ἀγαπᾶν. θεὸν οὐδεὶς πώποτε τεθέαται. ἐὰν ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν μένει, καὶ ἡ ἀγάπη αὐτοῦ τετελειωμένη ἐστὶν ἐν ἡμῖν. ἐν τούτῳ γινώσκομεν, ὅτι ἐν αὐτῷ μένομεν, καὶ αὐτὸς ἐν ἡμῖν, ὅτι ἐκ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ ἔδωκεν ἡμῖν. καὶ ἡμεῖς τεθεάμεθα καὶ μαρτυροῦμεν, ὅτι ὁ πατὴρ ἀπέσταλκε τὸν υἱὸν σωτῆρα τοῦ κόσμου. ὃς ἂν ὁμολογήσῃ, ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ θεὸς ἐν αὐτῷ μένει, καὶ αὐτὸς ἐν τῷ θεῷ. καὶ ἡμεῖς ἐγνώκαμεν καὶ πεπιστεύκαμεν τὴν ἀγάπην, ἣν ἔχει ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν. ὁ θεὸς ἀγάπη ἐστί.

tritu, quem nobis dedit.

Charissimi, ne cuiuis spiritui credatis, sed probate spiritus an ex deo sint, quoniam multi pseudoprophetæ exierunt in mundũ Per hoc cognoscite spiritum dei. Omnis spiritus, qui confitetur Iesum Christum in carne uenisse, ex deo est. Et omnis spiritus, qui non confitetur Iesum Christum in carne uenisse, ex deo non est. Et hic est ille spiritus Antichristi, de quo audistis, quod uenturus sit, & nunc iam in mundo est. Vos ex deo estis filioli, & uicistis eos: quoniã maior est qui in uobis est, quàm qui in mundo. Ipsi è mundo sunt, ideo è mundo loquuntur, & mundus eos audit. Nos ex deo sumus. Qui nouit deum, audit nos, qui non est ex deo, non audit nos. Per hoc cognoscimus spiritum ueritatis, & spiritum erroris. Charissimi, diligamus nos inuicem, quia charitas ex deo est. Et omnis qui diligit fratrem suum, ex deo natus est, & cognoscit deum. Qui nõ diligit, non nouit deum: quoniã deus charitas est. In hoc apparuit charitas dei in nobis, ꝙ filium suum unigenitũ misit deus in mundũ, ut uiuamus per eũ. In hoc est charitas, nõ quod nos dilexerimus deum, sed quod ipse prior dilexit nos, & misit filium suum propitiationem pro peccatis nostris. Charissimi, si sic deus dilexit nos, & nos debemus alter alterum diligere. Deum nemo uidit unquam. Si diligamus nos inuicem, deus in nobis manet, & charitas eius est pfecta in nobis. Ex hoc cognoscimus, in eo nos manere, & ipsum in nobis: quod de spiritu suo dedit nobis. Et nos uidimus & testamur, qd' pater misit filium seruatorẽ mundi. Quisquis confessus fuerit, quod Iesus est filius dei, deus in eo manet, & ipse in deo. Et nos cognouimus & credidimus charitatem, quam habet deus in nobis. Deus charitas

ritu quem dedit nobis.

IIII. Charissimi: nolite omni spiritui credere: sed probate spũs si ex deo sint: quoniã multi pseudo prophetæ exierunt in mundũ. In hoc cognoscitur spiritus dei. Omnis spiritus qui confitetur Iesum Christũ in carne uenisse, ex deo est. Et omnis spũs qui soluit Iesum, ex deo nõ est: & hic est Antichristus de q̃ audistis: quoniam uenit: & nunc iam in mũdo est. Vos ex deo estis filioli & uicistis eum: quoniã maior est qui in uobis est, quã qui in mũdo: ipsi de mũdo sunt: ideo de mundo loquunt̃: & mũdus eos audit. Nos ex deo sumus. Qui nouit deũ, audit nos: qui nõ est ex deo, nõ audit nos. In hoc cognoscimus spiritũ ueritatis & spiritum erroris. Charissimi, diligamus nos inuicem: quia charitas ex deo est. Et omis qui diligit fratrem suum, ex deo natus est: & cognoscit deum. Qui nõ diligit, non nouit deum: quoniã deus charitas est. In hoc apparuit charitas dei in nobis: quoniam filiũ suum unigenitũ misit deus in mundũ: ut uiuamus per eũ. In hoc est charitas nõ quasi nos dilexerimus deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos: & misit filiũ suum propitiatorem pro peccatis nostris. Charissimi: si deus dilexit nos, & nos debemus alterutrum diligere. Deũ nemo uidit unquam. Si diligimus inuicem, deus in nobis manet: & charitas eius in nobis perfecta est. In hoc cognoscimus: quoniã in eo manemus & ipse in nobis: quoniã de spiritu sancto suo dedit nobis. Et nos uidimus & testificamur: quoniã pater misit filium suum saluatorem mũdi. Quisquis confessus fuerit quoniam Iesus est filius dei: deus in eo manet, & ipse in deo. Et nos cognouimus & credimus charitati quam habet deus in nobis. Deus charitas

πη ἐσί. Ὁ ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἐν τῷ θεῷ μένει, καὶ ὁ θεὸς ἐν αὐτῷ. Ἐν τούτῳ τετελείωται ἡ ἀγάπη μεθ' ἡμῶν, ἵνα παῤῥησίαν ἔχωμεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ὅτι καθὼς ἐκεῖνός ἐστι, κἀγὼ εἰμὶ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. φόβος οὐκ ἔστιν ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἀλλ' ἡ τελεία ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν φόβον, ὅτι ὁ φόβος κόλασιν ἔχει. ὁ δὲ φοβούμενος οὐ τετελείωται ἐν τῇ ἀγάπῃ. ἡμεῖς ἀγαπῶμεν αὐτόν, ὅτι αὐτὸς πρῶτος ἠγάπησεν ἡμᾶς. Ἐάν τις εἴπῃ, ὅτι ἀγαπῶ τὸν θεόν, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῇ, ψεύστης ἐστίν. ὁ γὰρ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ὃν ἑώρακε, τὸν θεὸν ὃν οὐχ ἑώρακε, πῶς δύναται ἀγαπᾶν; Καὶ ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔχομεν ἀπ' αὐτοῦ, ἵνα ὁ ἀγαπῶν τὸν θεόν, ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.

Πᾶς ὁ πιστεύων, ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν ὁ χριστός, ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται. καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν τὸν γεννήσαντα, ἀγαπᾷ καὶ τὸν γεγεννημένον ἐξ αὐτοῦ. ἐν τούτῳ γινώσκομεν, ὅτι ἀγαπῶμεν τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ, ὅταν τὸν θεὸν ἀγαπῶμεν, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν. αὕτη γάρ ἐστιν ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ, ἵνα τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν· καὶ αἱ ἐντολαὶ αὐτοῦ βαρεῖαι οὐκ εἰσίν. ὅτι πᾶν τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ θεοῦ νικᾷ τὸν κόσμον· καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ νίκη, ἡ νικήσασα τὸν κόσμον ἡ πίστις ἡμῶν. τίς ἐστιν ὁ νικῶν τὸν κόσμον, εἰ μὴ ὁ πιστεύων, ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ; οὗτός ἐστιν ὁ ἐλθὼν δι' ὕδατος καὶ αἵματος Ἰησοῦς χριστός, οὐκ ἐν τῷ ὕδατι μόνον, ἀλλ' ἐν τῷ ὕδατι καὶ τῷ αἵματι. καὶ τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ μαρτυροῦν, ὅτι τὸ πνεῦμά ἐστιν ἡ ἀλήθεια. ὅτι τρεῖς εἰσιν οἱ μαρτυροῦντες ἐν τῷ οὐρανῷ ὁ πατήρ, ὁ λόγος, καὶ τὸ πνεῦμα ἅγιον καὶ οὗτοι οἱ τρεῖς ἕν εἰσι. καὶ τρεῖς εἰσὶν οἱ μαρτυροῦντες ἐν τῇ γῇ, πνεῦμα, καὶ ὕδωρ, καὶ αἷμα, καὶ οἱ τρεῖς εἰς τὸ ἕν εἰσιν. Εἰ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἀνθρώπων λαμβάνομεν, ἡ μαρτυρία τοῦ θεοῦ μείζων ἐστίν, ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ θεοῦ, ἣν μεμαρτύρηκε περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, ἔχει τὴν μαρτυρίαν ἐν ἑαυτῷ. ὁ μὴ πιστεύων τῷ θεῷ, ψεύστην πεποίηκεν αὐτόν, ὅτι οὐ πεπίστευκεν εἰς τὴν μαρτυρίαν

tas est, & qui manet in charitate, in deo manet, & deus in eo. In hoc perfecta est charitas nobiscum, ut fiduciam habeamus in die iudicij, quod sicut ille est, & nos sumus in mũdo hoc. Timor non est in charitate, sed perfecta charitas foras eijcit timorẽ, quoniam timor cruciatũ habet. Qui autem timet, nõ est perfectus in charitate. Nos diligimus eum, quoniam ipse prior dilexit nos. Si quis dixerit: diligo deum, & fratrem suũ oderit, mendax est. Qui enim nõ diligit fratrẽ suum quem uidit, deũ quem nõ uidit, quomõ potest diligere? Et hoc præceptũ habemus ab eo: ut qui diligit deũ, diligat & fratrem suũ.

Omnis qui credit Iesum esse Christũ, ex deo natus est. Et omnis qui diligit eum qui genuit, diligit et eum qui natus est ex eo In hoc cognoscim⁹, quod diligamus filios dei, cũ deũ diligimus, & præcepta eius seruamus. Hæc est em̃ charitas dei, ut præcepta eius seruemus, & præcepta eius grauia non sunt. Quoniã omne quod natũ est ex deo, uincit mũdum: & hæc est uictoria quæ uincit mũdũ, fides nostra. Quis est qui uincit mundũ, nisi qui credit quod Iesus est filius dei? Hic est qui uenit per aquam & sanguinem Iesus Christus: nõ per aquã solum, sed per aquã & sanguinẽ. Et spiritus est qui testificat, quoniam spiritus est ueritas. quoniã tres sunt qui testimoniũ dant in cœlo, pater, sermo, & spiritus sanctus: & hi tres unum sunt. Et tres sunt qui testimoniũ dant in terra, spiritus, & aqua, & sanguis: & hi tres unum sunt. Si testimoniũ hominum accipimus, testimonium dei maius est: quoniã hoc est testimonium dei, quo testificatus est de filio suo. Qui credit in filiũ dei, habet testimoniũ in se ipso. Qui nõ credit deo, mendacem fecit eum: quia nõ credit in testimo

tas est: et qui manet in charitate, in deo manet, & deus in eo. In hoc perfecta est charitas nobiscũ, ut fiduciam habeamus in die iudicij: quia sicut ille est, & nos sumus in hoc mundo. Timor non est in charitate: sed pfecta charitas foras mittit timorem: quoniã timor pœnã habet. Qui autẽ timet, nõn est perfectus in charitate. Nos ergo diligamus deũ: quoniã deus prior dilexit nos. Si qs dixerit quoniã diligo deũ & fratrem suũ oderit, mẽdax est. Qui enim nõ diligit fratrem suũ quẽ uidet, deum quem non uidet quomodo potest diligere? Et hoc mãdatum habemus a deo: ut qui diligit deũ, diligat & fratrem suũ. Omnis qui credit quoniam Iesus est Christus, ex deo natus est. Et omnis qui diligit eum qui genuit, diligit & eũ qui natus est ex eo. In hoc cognoscimus quoniã diligimus natos dei, cũ deũ diligamus & mãdata eius faciam⁹. Hæc est enĩ charitas dei ut mãdata ei⁹ custodiamus: & mãdata eius grauia nõ sunt. Quĩ omne qd̃ natũ est ex deo, uincit mundũ: & hæc est uictoria quæ uincit mundũ: fides nr̃a. Quis est aũt qui uincit mundũ, nisi qui credit q̃niã Iesus est filiꝰ dei? Hic est qui uenit p aquã & sanguine Iesus Christ⁹. Nõ in aqua solum, sed in aqua & sanguine. Et spũs est qui testificat̃: quoniã Christus est ueritas. Quĩ tres sunt qui testimoniũ dant in cœlo, pater, uerbũ, & spũs sanctus. Et hi tres unũ sunt. Et tres sũt qui testimoniũ dant in terra: spũs, aqua & sanguis. Et hi tres unum sunt. Si testimonium hominũ accipimus, testimonium dei maius est: Quoniam hoc est testimoniũ dei quod maius est: quia testificatus est de filio suo. Qui credit in filiũ dei, habet testimoniũ dei in se. Qui uero nõ credit filio, mendacẽ facit eum: quia nõ credit in

μαρτυρίαν

μαρτυρίαμ, ἣν μεμαρτύρηκεν ὁ θεὸς περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. ¶ Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία, ὅτι ζωὴν αἰώνιον ἔδωκεν ἡμῖν ὁ θεός, καὶ αὕτη ἡ ζωὴ ἐν τῷ υἱῷ αὐτοῦ ἐστιν. ὁ ἔχων τὸν υἱὸν, ἔχει τὴν ζωήν· ὁ μὴ ἔχων τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, τὴν ζωὴν οὐκ ἔχει. Ταῦτα ἔγραψα ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, ἵνα εἰδῆτε, ὅτι ζωὴν αἰώνιον ἔχετε, ¶ καὶ ἵνα πιστεύητε εἰς τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ. ¶ Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ παῤῥησία, ἣν ἔχομεν πρὸς αὐτὸν, ὅτι ἐάν τι αἰτώμεθα κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ, ἀκούει ἡμῶν. ¶ Ἐὰν οἴδαμεν ὅτι ἀκούει ἡμῶν ὃ ἂν αἰτώμεθα, οἴδαμεν ὅτι ἔχομεν τὰ αἰτήματα ἃ ἠτήκαμεν ἀπ' αὐτοῦ. Ἐάν τις ἴδῃ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἁμαρτάνοντα ἁμαρτίαν μὴ πρὸς θάνατον, αἰτήσει καὶ δώσει αὐτῷ ζωὴν τοῖς ἁμαρτάνουσι μὴ πρὸς θάνατον. Ἔστιν ἁμαρτία πρὸς θάνατον, οὐ περὶ ἐκείνης λέγω ἵνα ἐρωτήσῃ. πᾶσα ἀδικία ἁμαρτία ἐστὶν, καὶ ἔστιν ἁμαρτία οὐ πρὸς θάνατον. οἴδαμεν, ὅτι πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ οὐχ ἁμαρτάνει, ἀλλ' ὁ γεννηθεὶς ἐκ τοῦ θεοῦ τηρεῖ ἑαυτὸν, ¶ ὁ πονηρὸς οὐχ ἅπτεται αὐτοῦ. οἴδαμεν ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ ἐσμὲν, καὶ ὁ κόσμος ὅλος ἐν τῷ πονηρῷ κεῖται. οἴδαμεν δὲ ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἥκει. καὶ δέδωκεν ἡμῖν διάνοιαν, ἵνα γινώσκωμεν τὸν ἀληθινόν. καὶ ἐσμὲν ἐν τῷ ἀληθινῷ, ἐν τῷ υἱῷ αὐτοῦ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤῷ. οὗτός ἐστιν ὁ ἀληθινὸς θεὸς, ¶ καὶ ζωὴ αἰώνιος. τεκνία φυλάξατε ἑαυτὰ ἀπὸ τῶν εἰδώλων. ἀμήν.

testimoniū, quod testificatus est deus de filio suo. Et hoc est testimonium, quod uitam æternā dedit nobis deus, & hæc uita in filio eius est. Qui habet filium, habet uitam: qui non habet filium dei, uitam non habet. Hæc scripsi uobis, qui creditis in nomie filij dei, ut sciatis quod uitā habetis æternam, & ut credatis in nomine filij dei. Et hæc est fiducia quam habemus apud eū: quod si quid petierimus secundum uoluntatem eius, audit nos. Et si scimus, quod audit nos, quicquid petierimus, scimus quod habemus petitiones quas postulauimus ab eo. Si quis uiderit fratrem suum peccare peccatum nō ad mortem, petet, & dabit ei uitam, peccantibus non ad mortem. Est peccatum ad mortē, non pro illo dico ut roges. Omnis iniquitas peccatum est. Et est peccatum non ad mortem. Scimus, quod omnis qui natus est ex deo, non peccat: sed qui genitus est ex deo, seruat seipsum, & malus ille non tangit eum. Scimus quod ex deo sumus, & mundus totus in malo constitutus est. Scimus aūt quod filius dei uenit, & dedit nobis mentē, ut cognoscamus illum qui uerus est: & sumus in uero, in filio eius Iesu Christo. Hic est uerus deus, & uita æterna. Filioli, cauete uobis à simulacris. Amen.

testimoniū quod testificatus est deus de filio suo. Et hoc est testimoniū: ąnīā uitam æternā dedit nobis deus: & hæc uita in filio eius est. Qui habet filiū dei, habet uitam: qui non habet filium dei, uitam non habet. Hæc scribo uobis ut sciatis quoniam uitā habetis æternam, qui creditis in nomine filij dei. Et hæc est fiducia quam habemus ad deum: quia quodcunque petierimus secūdum uoluntatem eius, audit nos. Et scimus quia audit nos quicquid petierimus. Scimus quoniam habemus petitiōes quas postulamus ab eo. Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat: & dabitur ei uita peccanti non ad mortem. Est peccatum ad mortem: non pro illo dico ut roget quis. Omnis iniquitas peccatū est: & est peccatum ad mortē. Scimus quoniā omnis qui natus est ex deo, non peccat: sed generatio dei cōseruat eum: & malignus non tanget eum. Scimus quoniam ex deo sumus: & mūdus totus in maligno positus est. Et scimus quoniā filius dei uenit & dedit nobis sensum ut cognoscam⁹ deū uerum: & simus in uero filio eius. Hic est uerus deus & uita æterna. Filioli, custodite uos a simulacris.

Αὐτὸς ὁ πρεσβύτερος γράφει κυρίᾳ καὶ τοῖς τέκνοις αὐτῆς. ἣ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς, αὕτη. ὁρῶν τὰ τέκνα αὐτῆς καλῶς ἀναστρεφόμενα ἐν τῇ πίστει, καὶ πολλοὺς πλάνους ἐξεληλυθότας, καὶ λέγοντας, μὴ εἶναι τὴν σάρκωσιν τοῦ Χριστοῦ ἐν σαρκὶ, γράφει τῇ ἐκλεκτῇ. καὶ πρῶτον μὲν ἀποδέχεται αὐτῆς τὰ τέκνα. εἶτα διδάσκων, μὴ νεώτερον εἶναι τὸ καθ' ἡμᾶς μυστήριον, παραινεῖ πάλιν περὶ ἀγάπης, καὶ ἵνα μείνωσιν ἐν τῇ διδαχῇ τῇ παραδοθείσῃ αὐτοῖς. καὶ λοιπὸν διδάσκει ἀντίχριστον εἶναι, τὸν λέγοντα, μὴ ἐν σαρκὶ ἐληλυθέναι τὸν Χριστόν. παραγγέλλει δὲ, ὥστε τοὺς τοιούτους μὴ δέχεσθαι εἰς οἰκίαν, μηδὲ λέγειν τοῖς τοιούτοις, χαίρειν. καὶ οὕτως πλησίον τοῦ Ἰησοῦ.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ἐπιστολὴ δευτέρα.

Πρεσβύτερος ἐκλεκτῇ κυρίᾳ καὶ τοῖς τέκνοις αὐτῆς, οὓς ἐγὼ ἀγαπῶ ἐν ἀληθείᾳ, καὶ οὐκ ἐγὼ μόνος, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἐγνωκότες τὴν ἀλήθειαν, διὰ τὴν ἀλήθειαν τὴν μένουσαν ἐν ὑμῖν, καὶ μεθ' ἡμῶν ἔσται εἰς τὸν αἰῶνα. ἔσται μεθ' ἡμῶν χάρις, ἔλεος, εἰρήνη, παρὰ θεοῦ πατρὸς, καὶ παρὰ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ πατρὸς, ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἀγάπῃ. Ἐχάρην λίαν, ὅτι εὕρηκα ἐκ τῶν τέκνων σου περιπατοῦντας ἐν ἀληθείᾳ, καθὼς ἐντολὴν ἐλάβομεν παρὰ τοῦ πατρός. καὶ νῦν ἐρωτῶ σε κυρία, οὐχ ὡς ἐντολὴν γράφω σοι καινὴν, ἀλλὰ ἣν εἴχομεν ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγάπη, ἵνα περιπατῶμεν κατὰ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ. αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ, καθὼς ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἐν αὐτῇ περιπατῆτε, ὅτι πολλοὶ πλάνοι εἰσῆλθον εἰς τὸν κόσμον, οἱ μὴ ὁμολογοῦντες Ἰησοῦν Χριστὸν ἐρχόμενον ἐν σαρκί. οὗτός ἐστιν ὁ πλάνος καὶ ὁ ἀντίχριστος. Βλέπετε ἑαυτούς, μὴ ἀπολέσωμεν ἃ εἰργασάμεθα, ἀλλὰ μισθὸν πλήρη ἀπολάβωμεν. πᾶς ὁ παραβαίνων καὶ μὴ μένων ἐν τῇ διδαχῇ τοῦ Χριστοῦ, θεὸν οὐκ ἔχει. ὁ μένων ἐν τῇ διδαχῇ τοῦ Χριστοῦ, οὗτος καὶ τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱὸν ἔχει. εἴ τις ἔρχεται πρὸς ὑμᾶς, καὶ ταύτην τὴν διδαχὴν οὐ φέρει, μὴ λαμβάνετε αὐτὸν εἰς οἰκίαν, καὶ

ERASMI VERSIO.

SENIOR electæ dominæ & filijs eius, quos ego diligo in ueritate: & nō ego solus, sed & oēs qui cognouerunt ueritatem, propter ueritatem, quæ permanet in nobis, & nobiscū erit in æternum Erit nobiscū gratia, misericordia, pax, à deo patre, & à domino Iesu Christo filio patris in ueritate & charitate. Gauisus sum ualde, quod inueni de filijs tuis ambulantes in ueritate, sicut præceptū accepimus à patre. & nūc rogo te domina, non tanq̄ mandatū nouum scribo tibi, sed q̄d habuimus ab initio, ut diligam⁹ nos mutuo. Et hæc est charitas, ut ambulem⁹ secūdum præceptū eius. Hoc est præceptum, quemadmodū audistis ab initio, ut in eo ambuletis: quoniā multi seductores ingressi sunt in mundū, qui nō confitent Iesum Christū uenturū in carne. Hic est seductor & antichristus. Intuemini uosipsos, ne perdam⁹ quæ operati sumus, sed ut mercedem plenam recipiamus. Omnis qui transgreditur, & nō manet in doctrina Christi, deū non habet. Qui manet in doctrina Christi, hic & patrē & filiū habet. Si quis uenit ad uos, & hanc doctrinam nō affert, ne recipiatis eum in domum,

VVLGATA EDITIO.

SENIOR electæ dominæ & natis eius q̄s ego diligo in ueritate: & nō ego solus, sed & oēs qui cognouerunt ueritatē propter ueritatē quæ permanet in uobis: & uobiscum erit in æternum. Sit uobiscū gratia, misericordia, pax a deo p̄re: & a Christo Iesu filio patris in ueritate & charitate. Gauisus sum ualde, q̄niā inueni de filijs tuis ambulantes in ueritate: sicut mādatū accepimus a p̄re. Et nūc rogo te dn̄a: nō tāq̄ mandatū nouū scribēs tibi, sed q̄d habuim⁹ ab initio, ut diligamus alter utrū. Et hæc est charitas ut ambulemus secūdū māda ta eius. Hoc est enī mādatū ut quēadmodū audistis ab initio in eo ambuletis: q̄niā multi seductores exierūt in mundū, qui nō cōfitētur Iesum Christū ueniſſe in carne. Hic est seductor & Antichrist⁹. Videte uosmetipsos ne pdatis quæ operati estis: sed ut mercedē plenam accipiatis. Oīs q recedit & nō permanet in doctrina Christi: deū nō habet. Qui pmanet in doctrina, hic & patrē & filiū habet. Si qs uenit ad uos & hanc doctrinā nō affert, nolite recipere eū in do-

Ϲ χαίρειν αὐτῷ μὴ λέγετε. ὁ γὰρ λέγων χαίρειν, κοινωνεῖ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ τοῖς πονηροῖς. πολλὰ ἔχων ὑμῖν γράφειν, οὐκ ἐβουλήθην διὰ χάρτου καὶ μέλανος. ἀλλὰ ἐλπίζω ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ στόμα πρὸς στόμα λαλῆσαι, ἵνα ἡ χαρὰ ἡμῶν ᾖ πεπληρωμένη. ἀσπάζεταί σε τὰ τέκνα τῆς ἀδελφῆς σου τῆς ἐκλεκτῆς. ἀμήν.

mum, nec aue ei dixeritis. Qui enim dicit illi aue, cõmunicat operibus eius malis. Cũ multa haberem uobis scribenda, nolui per chartam & atramentũ. Sed spero me uenturũ ad uos, & præsentem præsentibus locuturũ, ut gaudiũ nostrum sit completũ. Salutant te filij sororis tuæ electæ. Amen.

mũ, nec aue ei dixeritis: qui enĩ dicit illi aue, cõicat opibus eius malignis. Ecce prædixi uobis, ut in die dñi nõ cõfũdamini. Plura habẽs uobis scribere: nolui p chartã & attramẽtũ. Spo enĩ me futurũ apud uos, & os ad os loqui, ut gaudiũ uestrũ plenũ sit. Salutãt te filij sororis tuæ electæ. Gra tecũ. Amẽ.

ΠΡΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΤΡΙΤΗΣ ΚΑΘΟΛΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ.

Ἔσχηκε δὲ ἡ ἐπιστολὴ πρὸς Φιλοξένιον. Ϲ πρῶτον μὲν ἀποδέχεται τὸν Γάϊον, μαρτυροῦμενον παρὰ πάντων, ἐπὶ φιλοξενίᾳ. καὶ προέπεμψε καὶ δεξιοῦσθαι τοὺς ἀδελφούς, πάλιν τε αὐτοῦ μὲν τὸ προσφορὰν ἀποδέχεται. αἰτιᾶται δὲ διοτρεφῆ, ὡς μή τε αὐτὸν ἀναδεχόμενον τοῖς ἥκουσι, ἀλλὰ καὶ κωλύοντα τοὺς ἄλλους, καὶ πολλὰ φλυαροῦντα. τοὺς δὲ πιστοὺς λέγει ἀλλοδαποὺς εἶναι φιλαλήθειας, καὶ μηδὲ εἰδέναι τὸν θεόν. δηλοῖ δὲ σωίσκειν μαρτυρῶν αὐτῷ τὰ κάλλιστα.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ
Τ θεολόγου καθολικὴ ἐπιστολὴ γ.

ERASMI VERSIO.

VVLGATA EDITIO.

Πρεσβύτερος Γαΐῳ τῷ ἀγαπητῷ, ὃν ἐγὼ ἀγαπῶ ἐν ἀληθείᾳ. ἀγαπητέ, περὶ πάντων εὔχομαί σε, εὐοδοῦσθαι, καὶ ὑγιαίνειν, καθὼς εὐοδοῦταί σου ἡ ψυχή. ἐχάρην γὰρ λίαν ἐρχομένων ἀδελφῶν, καὶ μαρτυρούντων σου τῇ ἀληθείᾳ, καθὼς σὺ ἐν ἀληθείᾳ περιπατεῖς. μειζοτέραν τούτων οὐκ ἔχω χαράν, ἵνα ἀκούω τὰ ἐμὰ τέκνα ἐν ἀληθείᾳ περιπατοῦντα. ἀγαπητὲ πιστὸν ποιεῖς, ὃ ἐὰν ἐργάσῃ εἰς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ εἰς τοὺς ξένους, οἳ ἐμαρτύρησάν σου τῇ ἀγάπῃ ἐνώπιον ἐκκλησίας, οὓς καλῶς ποιήσεις, προπέμψας ἀξίως τοῦ θεοῦ. ὑπὲρ γὰρ τοῦ ὀνόματος ἐξῆλθον, μηδὲν λαμβάνοντες ἀπὸ τῶν ἐθνῶν. ἡμεῖς οὖν ὀφείλομεν ἀπολαμβάνειν τοὺς τοιούτους, ἵνα συνεργοὶ γινώμεθα τῇ ἀληθείᾳ. ἔγραψα τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀλλ' ὁ φιλοπρωτεύων αὐτῶν διοτρεφὴς οὐκ ἐπιδέχεται ἡμᾶς.

Senior Gaio dilecto, quẽ ego diligo in ueritate. Dilecte, de omnibus opto, ut prospere agãt, & recte ualeant, sicut prospere agit anima tua. Gauisus sum enim uade uenientibus fratribus, & testimoniũ reddentibus ueritati tuæ, sicut tu in ueritate ambulas. Maius ĩs nõ habeo gaudium, quàm ut audiam filios meos in ueritate ambulare. Charissime, fideliter facis quicquid operaris in fratres, & in hospites, qui testimonium reddiderunt charitati tuæ in conspectu ecclesiæ, quos, benefacies, si deduxeris digne deo. Pro nomine enim eius profecti sunt, nihil accipientes à gentibus. Nos ergo debemus recipere huiusmodi, ut cooperatores simus ueritati. Scripsi ecclesiæ, sed is qui amat primatũ gerere in eis Diotrephes non recipit nos.

Senior Gaio charissimo, quẽ ego diligo in ueritate. Charissime, de omnib⁹ orationẽ facio, prospere te ingredi & ualere: sicut prospere agit anĩa tua. Gauisus sum ualde uenientibus fratrib⁹, & testimoniũ phibẽtib⁹ ueritati tuæ: sicut tu in ueritate ambulas. Maiorẽ horũ nõ habeo gratiã, quã ut audiã filios meos in ueritate ambulare. Charissime: fideliter facis qcqd oparis in fratres: & hoc in pegrinos, q testimoniũ reddiderũt charitati tuæ in cõspectu ecclesie, ꝙs benefacies deducẽs digne deo. Pronomĩe enĩ eius profecti sunt, nihil accipiẽtes a gentilibus. Nos ergo debem⁹ suscipere huiuscemodi: ut cooperatores simus ueritatis. Scripsissem forsitã ecclesiæ: sed is qui amat primatum gerere in eis diotrepes, non recipit nos.

Propter

μᾶς. διὰ τοῦτο ἐὰν ἔλθω, ὑπομνήσω αὐτοῦ τὰ ἔργα ἃ ποιεῖ, λόγοις πονηροῖς φλυαρῶν ἡμᾶς, καὶ μὴ ἀρκούμενος ἐπὶ τούτοις, οὔτε αὐτὸς ἐπιδέχεται τοὺς ἀδελφούς, καὶ τοὺς βουλομένους κωλύει, καὶ ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἐκβάλλει. ἀγαπητὲ μὴ μιμοῦ τὸ κακόν, ἀλλὰ τὸ ἀγαθόν. ὁ ἀγαθοποιῶν ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστιν. ὁ δὲ κακοποιῶν οὐχ ἑώρακε τὸν θεόν. Δημητρίῳ μεμαρτύρηται ὑπὸ πάντων, καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας, καὶ ἡμεῖς δὲ μαρτυροῦμεν, καὶ οἶδας, ὅτι ἡ μαρτυρία ἡμῶν ἀληθής ἐστι. πολλὰ εἶχον γράφειν, ἀλλ' οὐ θέλω διὰ μέλανος, καὶ καλάμου σοι γράψαι. ἐλπίζω δὲ εὐθέως ἰδεῖν σε, καὶ στόμα πρὸς στόμα λαλήσομεν. εἰρήνη σοι. ἀσπάζονταί σε οἱ φίλοι. ἀσπάζου τοὺς φίλους κατ' ὄνομα.

nos. Propter hoc si uenero, indicabo facta illius quæ facit, uerbis malitiosis garriens in nos, & nec his contentus, nō solum non recipit fratres, uerum etiā uolentes recipere, prohibet, & è congregatione eiicit. Dilecte, ne imiteris qđ malum est, sed quod bonum est. Qui benefacit, ex deo est: qui aūt malefacit, nō uidet deum. Demetrio testimoniū redditū est ab omnibus, & ab ipsa ueritate, sed & nos testimoniū perhibem⁹, & nostis, quod testimoniū nostrū uerū est. Multa habebā quæ scriberem sed nolo per atramentum & calamum scribere tibi. Spero aūt protinus te uisurū te, et præsentes corā loquemur. Pax tibi. Salutant te amici. saluta amicos nominatim.

Propter hoc si uenero commoneam eius opera quæ facit, uerbis malignis garriēs in nos. Et quasi nō ei ista sufficiant: neq; ipse suscipit fratres: & eos qui suscipiūt, prohibet & de ecclesia eiicit. Charissime, noli imitari malum, sed qđ bonū est. Qui benefacit, ex deo est: qui aūt malefacit, nō uidet deū. Demetrio testimoniū redditur ab oīibus, & ab ipsa ueritate: sed & nos testimoniū perhibemus: & nosti quoniā testimoniū nostrum uerū est. Multa habui tibi scribere, sed nolui per attramentū & calamū scribere tibi. Spero aūt protinus te uidere: & os ad os loquemur. Pax tibi. Salutant te amici: saluta tu amicos nominatim.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

ΤΑΥΤΗΝ ἐπιστολὴν γράφει τοῖς ἤδη πιστεύσασιν. ἡ δὲ πρόφασις αὕτη. παρεισεληλύθοτων τινῶν, καὶ διδασκόντων ἀδιάφορον εἶναι τὴν πίστιν, καὶ ἀρνουμένων τὸν κύριον, ἀνάγκην ἔσχε γράψαι, καὶ ἀσφαλίσασθαι τοὺς ἀδελφούς. καὶ πρῶτον μὲν παρακαλεῖ αὐτοὺς ἀγωνίσεσθαι, καὶ ἐμμένειν τῇ παραδοθείσῃ αὐτοῖς πίστει. ἔπειτα ἀπειλεῖ τοὺς πίστους, ὡς πλάνους. καὶ παραγγέλλει, μηδὲ μίαν κοινωνίαν ἔχειν πρὸς τοὺς πίστους, εἰδότας, ὅτι οὐκ ἀρκεῖ τὸ κληθῆναι μόνον, ἐὰν μὴ καὶ ἀξίως πολιτεύσωμεν τῆς κλήσεως. καὶ γὰρ καὶ τὸν πρότερον λαὸν ἐξαγαγὼν ἐξ αἰγύπτου ὁ θεὸς, καὶ μὴ ἐμμείναντας τῇ πίστει, ἀπώλεσε. καὶ ἀγγέλων τοὺς μὴ τηρησάντων τὴν ἰδίαν τάξιν, οὐκ ἐφείσατο, δεῖ οὖν ἀπὸ τῶν πίστων ἀναχωρῆσαι, καὶ γὰρ μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος, οὐχ ὑπέμεινε βλασφημίαν τοῦ διαβόλου, ἔσεσθαι γὰρ οὖν τὴν ἀπώλειαν αὐτῶν ὡς σοφόν μου διδάσκει. εἶτα παραινεῖ εἰς τὰ ἤθη. καὶ ἐπεξάμενος αὐτῶν βεβαιότητα τῆς πίστεως παρὰ τοῦ κυρίου, πλέον τοῦ ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM IVDAE ARGVMENTVM PER ERASMVM ROT.

MVLTIS uerbis destomachatur in eos, qui cupiditatibus suis excæcati, ad uersabantur euangelio. Quod tamen nouum uideri non debeat, cum iam olim in hoc destinati sint, & ab apostolis prædictum sit, id genus homines irrepturos in gregem Christianorum. Aduersus hos sic armat eos, ut studeant & illos uel increpatione coërcere, uel admonendo seruare. Quod si nō queant, certe ipsi sese parent in aduentum Christi.

FINIS.

ΟΥΔΑΣ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΔΟΥΛΟΣ ΑΔΕΛΦΟΣ ΔΕ ΙΑΚΩΒΟΥ, ΤΟΙΣ ΕΝ ΘΕΩ ΠΑΤΡΙ ΗΓΙΑΣΜΕΝΟΙΣ ΕΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΩ ΤΕΤΗΡΗΜΕΝΟΙΣ, ΚΛΗΤΟΙΣ. ΕΛΕΟΣ ΥΜΙΝ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗ ΚΑΙ ΑΓΑΠΗ ΠΛΗΘΥΝΘΕΙΗ. ΑΓΑΠΗΤΟΙ, ΠΑΣΑΝ ΣΠΟΥΔΗΝ ΠΟΙΟΥΜΕΝΟΣ ΓΡΑΦΕΙΝ ΥΜΙΝ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΣΩΤΗΡΙΑΣ, ΑΝΑΓΚΗΝ ΕΣΧΟΝ ΓΡΑΨΑΙ ΥΜΙΝ, ΠΑΡΑΚΑΛΩΝ ΕΠΑΓΩΝΙΖΕΣΘΑΙ ΤΗ ΑΠΑΞ ΠΑΡΑΔΟΘΕΙΣΗ ΤΟΙΣ ΑΓΙΟΙΣ ΠΙΣΤΕΙ. ΠΑΡΕΙΣΕΔΥΣΑΝ ΓΑΡ ΤΙΝΕΣ ΑΝΘΡΩΠΟΙ, ΟΙ ΠΑΛΑΙ ΠΡΟΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΙ ΕΙΣ ΤΟΥΤΟ ΤΟ ΚΡΙΜΑ, ΑΣΕΒΕΙΣ, ΤΗΝ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΗΜΩΝ ΧΑΡΙΝ ΜΕΤΑΤΙΘΕΝΤΕΣ ΕΙΣ ΑΣΕΛΓΕΙΑΝ, ΚΑΙ ΤΟΝ ΜΟΝΟΝ ΔΕΣΠΟΤΗΝ ΘΕΟΝ, ΚΑΙ ΚΥΡΙΟΝ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥΝ ΧΡΙΣΤΟΝ ΑΡΝΟΥΜΕΝΟΙ. ΥΠΟΜΝΗΣΑΙ ΔΕ ΥΜΑΣ ΒΟΥΛΟΜΑΙ, ΕΙΔΟΤΑΣ ΥΜΑΣ ΑΠΑΞ ΤΟΥΤΟ, ΟΤΙ Ο ΚΥΡΙΟΣ ΛΑΟΝ, ΕΚ ΓΗΣ ΑΙΓΥΠΤΟΥ ΣΩΣΑΣ, ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΤΟΥΣ ΜΗ ΠΙΣΤΕΥΣΑΝΤΑΣ ΑΠΩΛΕΣΕΝ. ΑΓΓΕΛΟΥΣ ΤΕ ΤΟΥΣ ΜΗ ΤΗΡΗΣΑΝΤΑΣ ΤΗΝ ΕΑΥΤΩΝ ΑΡΧΗΝ, ΑΛΛΑ ΑΠΟΛΙΠΟΝΤΑΣ ΤΟ ΙΔΙΟΝ ΟΙΚΗΤΗΡΙΟΝ, ΕΙΣ ΚΡΙΣΙΝ ΜΕΓΑΛΗΣ ΗΜΕΡΑΣ, ΔΕΣΜΟΙΣ ΑΙΔΙΟΙΣ ΥΠΟ ΖΟΦΟΝ ΤΕΤΗΡΗΚΕΝ. ΩΣ ΣΟΔΟΜΑ ΚΑΙ ΓΟΜΟΡΡΑ, ΚΑΙ ΑΙ ΠΕΡΙ ΑΥΤΑΣ ΠΟΛΕΙΣ ΤΟΝ ΟΜΟΙΟΝ ΤΟΥΤΟΙΣ ΤΡΟΠΟΝ ΕΚΠΟΡΝΕΥΣΑΣΑΙ, ΚΑΙ ΑΠΕΛΘΟΥΣΑΙ ΟΠΙΣΩ ΣΑΡΚΟΣ ΕΤΕΡΑΣ, ΠΡΟΚΕΙΝΤΑΙ ΔΕΙΓΜΑ ΠΥΡΟΣ ΑΙΩΝΙΟΥ ΔΙΚΗΝ ΥΠΕΧΟΥΣΑΙ. ΟΜΟΙΩΣ ΜΕΝΤΟΙ ΚΑΙ ΟΥΤΟΙ ΕΝΥΠΝΙΑΖΟΜΕΝΟΙ, ΣΑΡΚΑ ΜΕΝ ΜΙΑΙΝΟΥΣΙ, ΚΥΡΙΟΤΗΤΑ ΔΕ ΑΘΕΤΟΥΣΙ, ΔΟΞΑΣ ΔΕ ΒΛΑΣΦΗΜΟΥΣΙΝ. Ο ΔΕ ΜΙΧΑΗΛ Ο ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΣ, ΟΤΕ ΤΩΙ ΔΙΑΒΟΛΩ ΔΙΑΚΡΙΝΟΜΕΝΟΣ ΔΙΕΛΕΓΕΤΟ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΩΥΣΕΩΣ ΣΩΜΑΤΟΣ, ΟΥΚ ΕΤΟΛΜΗΣΕ ΚΡΙΣΙΝ ΕΠΕΝΕΓΚΕΙΝ ΒΛΑΣΦΗΜΙΑΣ, ΑΛΛ ΕΙΠΕΝ. ΕΠΙΤΙΜΗΣΑΙ ΣΟΙ ΚΥΡΙΟΣ. ΟΥΤΟΙ ΔΕ ΟΣΑ ΜΕΝ ΟΥΚ ΟΙΔΑΣΙ, ΒΛΑΣΦΗΜΟΥΣΙΝ, ΟΣΑ ΔΕ ΦΥΣΙΚΩΣ ΩΣ ΤΑ ΑΛΟΓΑ ΖΩΑ, ΕΠΙΣΑΝΤΑΙ, ΕΝ ΤΟΥΤΟΙΣ ΦΘΕΙΡΟΝΤΑΙ. ΟΥΑΙ ΑΥΤΟΙΣ ΟΤΙ ΤΗ ΟΔΩ ΤΟΥ ΚΑΙΝ ΕΠΟΡΕΥΘΗΣΑΝ, ΚΑΙ ΤΗ ΠΛΑΝΗ ΤΟΥ ΒΑΛΑΑΜ ΜΙΣΘΟΥ ΕΞΕΧΥΘΗΣΑΝ, ΚΑΙ ΤΗ ΑΝΤΙΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΚΟΡΕ ΑΠΩΛΟΝΤΟ. ΟΥΤΟΙ

VDAS Ie/ſu Chriſti ſer/uus, frater Ia/cobi, ijs qui in deo patre ſan ctificati ſunt, quiq; Ieſu chri ſto ſeruati ſũt, uocatis. Miſericor/dia uobis, & pax, & charitas mul tiplicetur. Dilecti, tantũ mihi ſtu/dium fuit ſcribendi ad uos, de cõ/muni ſalute, ut nõ potuerim non ſcribere uobis, obſecrãs, ut ueſtris laborib⁹ adiumẽto ſitis fidei, quæ ſemel data eſt ſanctis. Obiter em̃ ſubierũt quidã homies impĩ, qui prius deſcripti fuerãt in hoc iudi/cium, qui dei noſtri gratiã transfe rũt ad laſciuiã, ac deũ qui ſolus eſt herus, ac dn̄m noſtrũ Ieſum Chri ſtum negãt. Volo aũt uos cõmo/nefacere, cũ ſciatis ſemel illud, qđ dn̄s, poſteaquã populũ ex Aegy/pto ſaluũ eduxerat, rurſus eos qui non credebant, perdidit: quodq; angelos qui nõ ſeruauerãt ſuã ori ginem, ſed reliquerãt ſuũ domici/lium, ad iudiciũ magni illius diei, uinculis æternis ſub caligine ſerua uit. Sicut Sodoma & Gomorrha & his finitimæ ciuitates, quæ ad cõſimilẽ modũ cũ illis ſtupris inq/natæ fuerãt, ac ſecutæ fuerant car nem alienã, ꝓpoſitæ ſunt exẽplo, ignis æterni pœnã ſuſtinentes. Si militer ſanè & hi deluſi inſomnijs carnẽ qdẽ polluũt, dominos uero ſpernũt, in poteſtate p̄ditos male dicta congerunt. At Michaël ar/changelus, cum aduerſus diabolũ certãs diſceptaret de corpore Mo ſi, nõ auſus eſt illi impingere notã maledicti, ſed dixit: Increpet te dn̄s. At iſti quæ nõ nouerunt, ea maledictis iſectant̃, quæ uero na/tura ceu aniantia ratiõis expertia ſciũt, in his corrũpunt̃. uæ illis qm̃ uiã Cain ingreſſi ſũt, et deceptiõe mercedis, q̃ decept⁹ fuit Balaã, ef/fuſi ſũt, et cõtradictione Core pie rũt. Hi

Vdas Ieſu Chri/ſti ſer uus, frater aũt Ia cobi: his qui ſunt in deo patre di/lectis: & Chriſto Ieſu cõſer/uatis & uocatis. Miſericor/dia uobis & pax & charitas adimpleat̃. Chariſſimi, o/mnem ſollicitudinẽ faciens ſcribendi uobis de cõmuni ueſtra ſalute, neceſſe habui ſcribere uobis, deprecãs ſu/percertari ſemel traditæ ſan ctis fidei. Subintroierũt em̃ quidam homines qui olim præſcripti ſunt in hoc iudi/ciũ impĩ dn̄i nr̄i gratiã trã/ſferentes in luxuriã: & ſolũ dn̄atorẽ & dn̄m noſtrũ Ie/ſum Chriſtũ negãtes. Com monere uos aũt uos uolo, ſciẽtes ſemel om̃ia: qm̃ Ieſus populũ de terra Aegypti ſal uans: ſecũdo eos qui nõ cre diderunt, perdidit. Angelos uero qui nõ ſeruauerũt ſuũ principatũ, ſed dereliquerũt ſuũ domiciliũ, in iudicium magni dei, uinculis æternis ſub caligine reſeruauit. Si/cut Sodoma & Gomorra & finitimæ ciuitates ſimili mo do exfornicatæ: & abeuntes poſt carnẽ alterã, facti ſunt exemplũ ignis æterni pœnã ſuſtinẽtes. Similiter & hi qui carnem quidẽ maculãt: do/minationẽ autem ſpernũt: maieſtatem autẽ blaſphe/mant. Cum Michael archã gelus cũ diabolo diſputãs, altercaretur de moyſi cor/pore: nõ eſt auſus iudicium inferre blaſphemiæ: ſed di/xit: Imperet tibi deus. Hi au tem quæcunq; quidẽ igno/rant, blaſphemãt: quæcun/que autem naturaliter tan/quã muta animalia norũt, in his corrumpũtur. Væ il/lis qui in uia Cain abierũt: & in errore Balaam merce/de effuſi ſunt: & in contra/dictione Chore perierunt.

Hi

οὗτοί εἰσιν ἐν ταῖς ἀγάπαις ὑμῶν, σπιλάδες, συνευωχούμενοι ἀφόβως ἑαυτοὺς ποιμαίνοντες, νεφέλαι ἄνυδροι, ὑπὸ ἀνέμων παραφερόμεναι, δένδρα φθινοπωρινὰ, ἄκαρπα, δὶς ἀποθανόντα, ἐκριζωθέντα, κύματα ἄγρια θαλάσσης, ἐπαφρίζοντα τὰς ἑαυτῶν αἰσχύνας, ἀστέρες πλανῆται, οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους εἰς αἰῶνα τετήρηται. προεφήτευσε δὲ καὶ τούτοις ἕβδομος ἀπὸ Ἀδὰμ Ἐνὼχ, λέγων. Ἰδοὺ ἦλθε Κύριος ἐν ἁγίαις μυριάσιν αὐτοῦ, ποιῆσαι κρίσιν κατὰ πάντων, καὶ ἐλέγξαι πάντας τοὺς ἀσεβεῖς αὐτῶν, περὶ πάντων τῶν ἔργων ἀσεβείας αὐτῶν, ὧν ἠσέβησαν, καὶ περὶ πάντων τῶν σκληρῶν, ὧν ἐλάλησαν κατ' αὐτοῦ ἁμαρτωλοὶ ἀσεβεῖς. οὗτοί εἰσι γογγυσταὶ, μεμψίμοιροι, κατὰ τὰς ἐπιθυμίας αὐτῶν πορευόμενοι, καὶ τὸ στόμα αὐτῶν λαλεῖ ὑπέρογκα, θαυμάζοντες πρόσωπα ὠφελείας χάριν. ὑμεῖς δὲ ἀγαπητοί, μνήσθητε τῶν ῥημάτων τῶν προειρημένων ὑπὸ τῶν ἀποστόλων τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι ἔλεγον ὑμῖν, ὅτι ἐν ἐσχάτῳ χρόνῳ ἔσονται ἐμπαῖκται, κατὰ τὰς ἑαυτῶν ἐπιθυμίας πορευόμενοι τῆς ἀσεβείας αὐτῶν. οὗτοί εἰσιν οἱ ἀποδιορίζοντες ψυχικοὶ, πνεῦμα μὴ ἔχοντες. ὑμεῖς δὲ ἀγαπητοὶ, τῇ ἁγιωτάτῃ ὑμῶν πίστει ἐποικοδομοῦντες ἑαυτοὺς, ἐν πνεύματι ἁγίῳ προσευχόμενοι, ἑαυτοὺς ἐν ἀγάπῃ θεοῦ τηρήσατε, προσδεχόμενοι τὸ ἔλεος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς ζωὴν αἰώνιον. καὶ οὓς μὲν ἐλεᾶτε διακρινόμενοι, οὓς δὲ ἐν φόβῳ σώζετε, ἐκ πυρὸς ἁρπάζοντες, μισοῦντες καὶ τὸν ἀπὸ τῆς σαρκὸς ἐσπιλωμένον χιτῶνα. τῷ δὲ δυναμένῳ φυλάξαι αὐτοὺς ἀπταίστους, καὶ στῆσαι κατενώπιον τῆς δόξης αὐτοῦ ἀμώμους ἐν ἀγαλλιάσει, μόνῳ σοφῷ θεῷ σωτῆρι ἡμῶν, δόξα μεγαλωσύνη, κράτος καὶ ἐξουσία, νῦν καὶ εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

Hi sunt inter charitates uestras, maculæ inter se cōuiuantes, absq; ullius timore, suopte ductu arbitrioq; uiuētes, nubes aquā nō habentes, quæ à uētis circū agūtur, arbores autūno marcescentes, infrugiferæ, bis emortuæ, & eradicatæ, undæ efferæ maris, despumātes sua ipsorū dedecora, stellæ erraticæ, quib⁹ caligo tenebrarū in æternū seruata est. Prius autē his uaticinat⁹ est septim⁹ ab Adā Enoch, dicens: Ecce uenit dñs in sanctis milib⁹ suis, ut faciat iudiciū aduersus oēis, & redarguat oēs ex eis q sunt impij, de factis oīmibus quæ impie patrarūt, deq; oīmib⁹ duris quæ locuti sūt aduersus eū, peccatores impij. Hi sunt murmuratores, queruli, iuxta cō cupiscētias suas ambulātes, & os illorū loquit tumida, admirātes psonas, utilitatis gratia. Vos autē dilecti, memores estis uerborū, quæ ante hac dicta fuerūt ab apostolis dñi nostri Iesu Christi, qd dixerūt uobis in extremo tēpore futuros illusores, q; iuxta suas impias cupiditates ambularent. Hi sunt qui segregāt anīales, spm nō habētes. Vos aūt dilecti, sanctissimæ uestræ fidei supstruētes uosipsos, per spm sanctū orantes, uos inuicē in charitate dei seruate, expectātes misericordiā dñi nri Iesu Christi in uitā æternā. Et hos qdē cōmiseremini dū dijudicamini: illos autē p timorē saluos facite, ex incēdio rapientes, odio psequētes, & eā quæ ex carne est maculatā tunicā. Ei uero qui potest illos seruare à peccato immunes, & statuere in cōspectu gloriæ suæ, incōtaminatos cum exultatione, soli sapiēti deo seruatori nostro, gloria & magnificētia, & imperiū, & potestas, nūc & in omnia secula. Amen.

Hi sūt in epulis suis maculæ: cōuiuātes sine timore, semetipsos pascētes: nubes sine aqua quæ a uentis circūferuntur: arbores autumnales infructuosæ: bis mortuæ, eradicate: fluctus feri maris despumātes suas cōfusiones: sidera errātia, quibus procella tenebrarum cōseruata est in æternū. Prophetauit autē de his septim⁹ ab Adā Enoch, dicēs: Ecce ueniet dñs in sanctis milib⁹ suis facere iudiciū contra omnes: & arguere omnes impios de oīmib⁹ operibus impietatis eorū quib⁹ impie egerūt: & de omnibus duris quæ locuti sunt cōtra deū peccatores impij. Hi sūt murmuratores queruloſi, secundū desideria sua ambulātes: & os eorū loquit supbiā, mirātes psonas quæstus causa. Vos aūt charissimi memores estote uerborū quæ prædicta sunt ab apostolis domini nostri Iesu Christi qui dicebāt uobis: Qm in nouissimis tēporib⁹ ueniēt illusores secundū desideria sua ambulantes in impietatib⁹. Hi sunt qui segregāt semetipsos: anīales, spiritum nō habētes. Vos aūt charissimi superædificiātes uosmetipsos sanctissimæ nræ fidei: in spūsancto orantes, uosmetipsos in dilectiōe dei seruate: expectātes misericordiā dñi nri Iesu Christi in uitā æternā. Et hos quidē arguite iudicatos: illos uero saluate de igne rapiētes. Alijs aūt miseremini in timore odientes eā quæ carnalis est maculatā tunicā. Ei autē qui potēs est uos cōseruare sine peccato: et cōstituere ante cōspectū gloriæ suæ immaculatos in exultatiōe: in aduentu dñi nri Iesu Christi: sōli deo saluatori nro p Iesum Christum dñm nostrū, gloria & magnificētia, imperiū & potestas ante omnia secula: & nunc & in omnia secula seculorum: Amen.

ποκάλυψις Ιησοῦ χριστοῦ, ἣν ἔδωκεν αὐτῷ ὁ θεὸς, δεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν τάχει, καὶ ἐσήμανεν ἀποστείλας διὰ τοῦ ἀγγέλου αὐτοῦ, τῷ δούλῳ αὐτοῦ Ἰωάννῃ, ὃς ἐμαρτύρησε τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ τὴν μαρτυρίαν Ιησοῦ χριστοῦ, ὅσα τε εἶδε. μακάριος ὁ ἀναγινώσκων, καὶ οἱ ἀκούοντες τοὺς λόγους τῆς προφητείας, καὶ τηροῦντες τὰ ἐν αὐτῇ γεγραμμένα. ὁ γὰρ καιρὸς ἐγγύς. Ιωάννης ταῖς ἑπτὰ ἐκκλησίαις ταῖς ἐν τῇ ἀσίᾳ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ τοῦ ὢν καὶ ὁ ἦν, καὶ ὁ ἐρχόμενος, καὶ ἀπὸ τῶν ἑπτὰ πνευμάτων, ἃ ἐνώπιον τοῦ θρόνου αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ Ιησοῦ χριστοῦ ὁ μάρτυς ὁ πιστός, ὁ πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ὁ ἄρχων τῶν βασιλέων τῆς γῆς, τῷ ἀγαπήσαντι ἡμᾶς, καὶ λύσαντι ἡμᾶς ἐκ τῶν ἁμαρτιῶν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ. καὶ ἐποίησεν ἡμᾶς βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς τῷ θεῷ καὶ πατρὶ αὐτοῦ, αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν. Ιδοὺ ἔρχεται μετὰ τῶν νεφελῶν, καὶ ὄψεται αὐτὸν πᾶς ὀφθαλμὸς, καὶ οἵτινες αὐτὸν ἐξεκέντησαν. καὶ κόψονται ἐπ' αὐτὸν πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς, ναί, ἀμήν. Ἐγώ εἰμι τὸ α καὶ τὸ ω ἀρχὴ καὶ τέλος, λέγει ὁ κύριος, ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος ὁ παντοκράτωρ. Ἐγὼ Ἰωάννης ὁ καὶ ἀδελφὸς ὑμῶν καὶ συγκοινωνὸς ἐν τῇ θλίψει καὶ ἐν τῇ βασιλείᾳ καὶ ὑπομονῇ Ιησοῦ χριστοῦ, ἐγενόμην ἐν τῇ νήσῳ τῇ καλουμένῃ πάτμῳ διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ διὰ τὴν μαρτυρίαν Ιησοῦ χριστοῦ. ἐγενόμην ἐν πνεύματι ἐν τῇ κυριακῇ ἡμέρᾳ, καὶ ἤκουσα ὀπίσω μου φωνὴν μεγάλην ὡς σάλπιγγος, λεγούσης. Ἐγώ εἰμι τὸ α καὶ τὸ ω. ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος. καὶ Ὃ βλέπεις γράψον εἰς βιβλίον, καὶ πέμψον ταῖς ἑπτὰ ἐκκλησίαις, ταῖς ἐν ἀσίᾳ, εἰς ἔφεσον, καὶ εἰς σμύρναν, καὶ εἰς πέργαμον, καὶ εἰς θυάτειρα, καὶ εἰς σάρδεις, καὶ εἰς φιλαδέλφειαν, καὶ εἰς λαοδικείαν. καὶ ἐπέ

EVELATIO Iesu Christi, quã dedit illi deꝰ, ut palã faceret seruis suis, quæ oporteat fieri cito & significauit, cum misisset mandatũ suũ seruo suo Iohanni, qui testificatus est sermonem dei, & testimonium Iesu Christi, & quæcunque uidit. Beatus qui legit & audit uerba prophetiæ & seruat ea, quæ in ea scripta sunt. Tempus enim prope est. Iohannes septem ecclesijs quæ sunt in Asia. Gratia uobis & pax ab eo qui est, & qui erat, & qui uenturus est, & à septem spiritibus, qui in conspectu throni eius sunt, & à Iesu Christo, qui est testis fidelis primogenitus mortuorũ, & princeps regum terræ. ei qui dilexit nos et lauit nos à peccatis nostris per sanguinem ipsius, & fecit nos reges & sacerdotes deo & patri suo, ipsi gloria & imperium in secula seculorum, Amen. Ecce uenit cum nubibus, & uidebit eum omnis oculus, & qui eum compunxerunt. Et plangent se super eum omnes tribus terræ, etiam, Amen. Ego sum alpha & Ω, principium & finis, dicit dominꝰ, qui est, & qui erat, & qui uenturus est omnipotens. Ego Iohannes frater uester & particeps in afflictione, & regno, & patientia in Christo Iesu, fui in insula, quæ appellatur Patmos, propter sermonẽ dei & testimonium Iesu Christi. Fui in spiritu in dominico die, & audiui post me uocem magnam tanquam tubæ, dicentis: Ego sum alpha & Ω, primus & nouissimus. Quod uides scribe in libro: & mitte septem ecclesijs, quæ sunt in Asia, Epheso, & Smyrnæ, & Pergamo, & Thyatiræ, & Sardis, & Philadelphiæ, & Laodiciæ. Et conuersus sum, ut uide

Pocalypsis Iesu Christi quã dedit illi deus palã facere seruis suis quæ oportet fieri cito: & significauit, mittẽs per angelum suũ seruo suo Iohanni qui testimonium perhibuit uerbo dei: & testimonium Iesu Christi quæcunque uidit. Beatus qui legit & audit uerba prophetiæ huius: & seruat ea quæ in ea scripta sunt. Tempus enim prope est. Iohãnes septem ecclesijs quæ sunt in Asia. Gratia uobis & pax ab eo qui est, & qui erat, & qui uẽturus est: & a septem spiritibus qui in conspectu throni eius sunt: & a Iesu Christo qui est testis fidelis primogenitus mortuorũ & princeps regum terræ: Qui dilexit nos & lauit nos a peccatis nostris in sanguĩe suo: & fecit nos regnum & sacerdotes deo & patri suo. Ipsi gloria & imperium in secula seculorum. Amen. Ecce uenit cum nubibus: & uidebit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt. Et plangent se super eũ omnes tribus terræ: etiam amen. Ego sum Alpha & ω: principium & finis, dicit dñs deus qui est & qui erat: & qui uenturus est omnipotens. Ego Iohannes frater uester & particeps in tribulatione & regno & patiẽtia in Christo Iesu: fui in insula quæ appellatur Pathmos: propter uerbum dei & testimonium Iesu Christi. Fui in spiritu in dominica die. Et audiui post me uocem magnã tanquam tubæ, dicẽtis: Quod uides, scribe in libro: & mitte septem ecclesijs quæ sunt in Asia, Epheso & Smyrnæ, & Pergamo, & Thiatyræ, & Sardis & Philadelphiæ, & Laodiciæ. Et cõuersus sum ut ui

σρεφα βλέπειν τὴν φωνὴν, ἥτις ἐλά-
λησε μετ' ἐμοῦ. Καὶ ἐπιστρέψας εἶδον
ἑπτὰ λυχνίας χρυσᾶς, Καὶ ἐν μέσῳ
τῶν ἑπτὰ λυχνιῶν ὅμοιον υἱῷ ἀνθρώ-
που, ἐνδεδυμένον ποδήρη, καὶ περι-
ζωσμένον πρὸς τοῖς μαστοῖς ζώνην
χρυσῆν. Ἡ δὲ κεφαλὴ αὐτοῦ, Καὶ αἱ τρί-
χες λευκαὶ, ὡσεὶ ἔριον λευκὸν, ὡς
χιών. Καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς φλὸξ
πυρός. Καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὅμοιοι χαλ-
κολιβάνῳ, ὡς ἐν καμίνῳ πεπυρωμέ-
νοι. Καὶ ἡ φωνὴ αὐτοῦ ὡς φωνὴ ὑδά-
των πολλῶν. Καὶ ἔχων ἐν τῇ δεξιᾷ
αὐτοῦ χειρὶ ἀστέρας ἑπτὰ, Καὶ ἐκ τοῦ στό-
ματος αὐτοῦ ῥομφαία δίστομος ὀξεῖα
ἐκπορευομένη. Καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ, ὡς ὁ
ἥλιος φαίνει ἐν τῇ δυνάμει αὐτοῦ. Καὶ
ὅτε εἶδον αὐτὸν, ἔπεσα πρὸς τοὺς
πόδας αὐτοῦ ὡς νεκρός. Καὶ ἔθηκε
τὴν δεξιὰν αὐτοῦ χεῖρα ἐπ' ἐμὲ
λέγων μοι· Μὴ φοβοῦ, ἐγώ εἰμι ὁ
πρῶτος, Καὶ ὁ ἔσχατος, καὶ
ἐγὼ εἰμὶ νεκρὸς, καὶ ἰδοὺ ζῶν εἰμὶ
εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν. Καὶ
ἔχω τὰς κλεῖς τοῦ θανάτου
γράψον ἃ εἶδες, Καὶ ἃ εἰσὶ, Καὶ ἃ μέλ-
λει γίνεσθαι μετὰ ταῦτα. Τὸ μυστήρι-
ον τῶν ἑπτὰ ἀστέρων, οὓς εἶδες ἐπὶ τῆς
δεξιᾶς μου, καὶ τὰς ἑπτὰ λυχνίας τὰς
χρυσᾶς. Οἱ ἑπτὰ ἀστέρες, ἄγγελοι τῶν
ἑπτὰ ἐκκλησιῶν εἰσί. Καὶ αἱ ἑπτὰ λυ-
χνίαι ἃς εἶδες, ἑπτὰ ἐκκλησίαι εἰσί.

Τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐφεσίνης ἐκκλη-
σίας γράψον· Τάδε λέγει ὁ κρατῶν
τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ
ὁ περιπατῶν ἐπὶ μέσῳ τῶν ἑπτὰ λυ-
χνιῶν τῶν χρυσῶν. Οἶδα τὰ ἔργα
σου, Καὶ τὸν κόπον σου, Καὶ τὴν ὑπομο-
νήν σου. Καὶ ὅτι οὐ δύνῃ βαστάσαι κα-
κούς, Καὶ ἐπειράσω τοὺς φάσκοντας
εἶναι ἀποστόλους καὶ οὐκ εἰσὶ. Καὶ εὗ-
ρες αὐτοὺς ψευδεῖς, Καὶ ὑπομονὴν ἔχεις, Καὶ διὰ τὸ ὄνομά μου
κεκοπίακας καὶ οὐ κέκμηκας. Ἀλλ' ἔ-
χω κατά σου, ὅτι τὴν ἀγάπην σου τὴν
πρώτην ἀφῆκας. Μνημόνευε οὖν πό-
θεν ἐκπέπτωκας, Καὶ μετανόησον, καὶ
τὰ πρῶτα ἔργα ποίησον. Εἰδὲ μή, ἔρ-
χομαί σοι τάχει, Καὶ κινήσω τὴν λυ-
χνίαν σου ἐκ τοῦ τόπου αὐτῆς, ἐὰν μὴ
μετανοήσῃς. Ἀλλὰ τοῦτο ἔχεις, ὅτι μι-
σεῖς τὰ ἔργα τῶν νικολαϊτῶν, ἃ κἀγὼ
μισῶ.

ut uiderem uocem quæ loquebatur mecũ. Et cõuersus, uidi septem candelabra aurea, & in medio septem candelabrorũ aureorũ simile filio hominis, uestitum uestead pedes usq; demissa, & præcinctum ad mamillas zona aurea. Caput aũt eius & capilli erãt candidi, uelut lana alba, & tanq; nix. Et oculi eius tanq; flamma ignis, & pedes eius similes chalcolibano, uelut in camino ardentes. Et uox illius tanq; uox aquarũ multarum, & habebat in dextera sua stellas septem. Et de ore eius gladius utraq; parte acutus exibat, et facies eius sicut sol lucet in uirtute sua. Et cũ uidissem eum, cecidi ad pedes eius tanq; mortuus. Et posuit dexterã suã super me, dicẽs mihi: Noli timere, ego sum primus & nouissimus, & uiuus, & fui mortuus, & ecce sum uiuens in secula seculorũ, amẽ, & habeo claues inferorũ et mortis. Scribe ergo quæ uidisti, & quæ sunt, & quæ oportet fieri post hæc. Sacramentũ septẽ stellarũ quas uidisti in dextera mea, & septẽ candelabra aurea. Septẽ stellæ angeli sunt septẽ ecclesiarũ, & candelabra septem quæ uidisti, septem ecclesiæ sunt.

Angelo Ephesinæ ecclesiæ scribe. Hæc dicit qui tenet septẽ stellas in dextera sua, qui ambulat in medio septẽ candelabrorũ aureorum. Scio opera tua, & laborẽ & patientiã tuam, et quod nõ potes sustinere malos, & tẽtasti eos qui se dicũt apostolos esse, et nõ sunt: & inueneristi eos mendaces, & tulisti, & patientiã habes & propter nomen meũ, laborasti & non defeciste. Sed habeo aduersum te, quod charitatem tuam primã reliquisti. Memor esto itaque unde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac. Sin minus, ueniam tibi cito, & mouebo candelabrum tuum de loco suo, nisi resipueris. Sed hoc habes, quia odisti facta Nicolaitarũ, quæ & ego odi.

ut uiderem uocem quæ loquebatur mecũ. Et conuersus, uidi septẽ cãdelabra aurea: & in medio septẽ candelabrorum aureorũ similem filio hominis uestitũ podere: & præcinctũ ad mãmillas zona aurea. Caput aũt eius & capilli erant candidi, uelut lana alba: & tanquam nix. Et oculi eius tanquã flãma ignis, & pedes eius simiiles aurichalco: sicut in camino ardẽti. Et uox illius tanquã uox aq̃rũ multarũ: & habebat in dextera sua stellas septẽ. Et de ore eius gladius utraq; parte acutus exibat: et facies eius sicut sol lucet in uirtute sua. Et cũ uidissem eũ, cecidi ad pedes eius tanq; mortuus. Et posuit dexterã suã sup me, dicẽs: Noli timere: ego sum primus & nouissimus & uiuus, & fui mortuus: & ecce sum uiuẽs in secula seculorũ. Et habeo claues mortis & iferni. Scribe ergo quæ uidisti: & quæ sunt, & quæ oportet fieri, post hæc. Sacramentũ septẽ stellarũ quas uidisti in dextera mea: & septẽ candelabra aurea: septẽ stellæ angeli sunt septẽ ecclesiarũ: & candelabra septem, septẽ ecclesiæ sunt.

Et angelo Ephesi ecclesiæ II.
scribe: Hæc dicit qui tenet septẽ stellas in dextera sua, qui ambulat in medio septẽ candelabrorũ aureorum. Scio opera tua & laborẽ & patientiã tuã: & quia nõ potes sustinere malos: & tentasti eos qui se dicunt apostolos esse & nõ sunt: & inueniisti eos mendaces. Et patientiam habes: & sustinuisti propter nomẽ meum, & nõ defeciisti. Sed habeo aduersum te pauca: quod charitatem tuã primam reliquisti. Memor esto itaq; unde excideris: & age pœnitentiã & prima opera fac. Sin autem uenio tibi: & mouebo cãdelabrũ tuũ de loco suo: nisi pœnitẽtiam ægeris. Sed hoc habes: quia odisti facta Nicolaitarum: quæ & ego odi.

μισῶ. ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω, τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. τῷ νικῶντι δώσω αὐτῷ φαγεῖν ἐκ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, ὅ ἐστιν ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου τοῦ θεοῦ. καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐκκλησίας σμυρναίων γράψον. τάδε λέγει ὁ πρῶτος, καὶ ὁ ἔσχατος, ὃς ἐγένετο νεκρὸς, καὶ ἔζησεν. οἶδά σου τὰ ἔργα καὶ τὴν θλῖψιν καὶ τὴν πτωχείαν ἀλλὰ πλούσιος εἶ, καὶ τὴν βλασφημίαν τῶν λεγόντων Ἰουδαίους εἶναι ἑαυτοὺς, καὶ οὐκ εἰσὶν, ἀλλὰ συναγωγὴ τοῦ σατανᾶ. μηδὲν φοβοῦ ἃ μέλλεις πάσχειν ἰδοὺ μέλλει βαλεῖν ὁ διάβολος ἐξ ὑμῶν εἰς φυλακὴν, ἵνα πειρασθῆτε, καὶ ἕξετε θλῖψιν ἡμερῶν δέκα. γίνου πιστὸς ἄχρι θανάτου, καὶ δώσω σοι τὸν στέφανον τῆς ζωῆς. ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω, τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. ὁ νικῶν οὐ μὴ ἀδικηθῇ ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ δευτέρου. καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Περγάμῳ ἐκκλησίας γράψον. τάδε λέγει ὁ ἔχων τὴν ῥομφαίαν τὴν δίστομον τὴν ὀξεῖαν. οἶδα τὰ ἔργα σου, καὶ ποῦ κατοικεῖς, ὅπου ὁ θρόνος τοῦ σατανᾶ. καὶ κρατεῖς τὸ ὄνομά μου, καὶ οὐκ ἠρνήσω τὴν πίστιν μου. καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις Ἀντίπας ὁ μάρτυς μου ὁ πιστός μου ὃς ἀπεκτάνθη παρ' ὑμῖν, ὅπου κατοικεῖ ὁ σατανᾶς. ἀλλ' ἔχω κατά σου ὀλίγα, ὅτι ἔχεις ἐκεῖ κρατοῦντας τὴν διδαχὴν Βαλαάμ, ὃς ἐδίδασκεν τῷ Βαλὰκ βαλεῖν σκάνδαλον ἐνώπιον τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, φαγεῖν εἰδωλόθυτα, καὶ πορνεῦσαι. οὕτως ἔχεις καὶ σὺ κρατοῦντας τὴν διδαχὴν τῶν νικολαϊτῶν, ὁμοίως μισῶ. μετανόησον, εἰδὲ μή, ἔρχομαί σοι ταχύ, καὶ πολεμήσω μετ' αὐτῶν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ στόματός μου. ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω, τί τὸ πνεῦμα λέγει ταις ἐκκλησίαις. τῷ νικῶντι δώσω αὐτῷ φαγεῖν ἀπὸ τοῦ μάννα τοῦ κεκρυμμένου, καὶ δώσω αὐτῷ ψῆφον λευκὴν, καὶ ἐπὶ τὴν ψῆφον ὄνομα καινὸν γεγραμμένον, ὃ οὐδεὶς ἔγνω εἰ μὴ ὁ λαμβάνων. καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Θυατείροις ἐκκλησίας γράψον. τάδε λέγει ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ὡς φλόγα πυρὸς, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὅμοιοι χαλκολιβάνῳ. οἶδά σου τὰ ἔργα καὶ τὴν ἀγάπην, καὶ τὴν διά-

Aliâs ἐν αἷς.

Aliâs ὁμοίως

odi. Qui habet aurē, audiat, quid spiritus dicat ecclesijs: Vincenti dabo edere de ligno uitæ, quæ est in medio paradisi dei. Et angelo Smyrnæorum ecclesiæ scribe: Hæc dicit primus & nouissimus, qui fuit mortuus, & uiuit. Scio opera tua & afflictionem & paupertatem, sed diues es: & blasphemiam eorum qui se dicunt Iudæos esse, & non sunt, sed sunt synagoga Satanæ. Nihil horum timeas quæ passurus es. Ecce missurus est diabolus aliquos ex uobis in carcerem ut tentemini, & habebitis afflictionem dierū decem. Esto fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coronam uitæ. Qui habet aurem, audiat, quid spiritus dicat ecclesijs. Qui uicerit, non lædetur à morte secunda. Et angelo Pergamensis ecclesiæ scribe: Hæc dicit, qui habet rhomphæā utraq; parte acutam: Scio opera tua & ubi habitas ubi sedes est satanæ: & tenes nomen meum, & nō negasti fidē meam. Et in diebus meis Antipas testis meus fidelis, qui occisus est apud uos, ubi satanas habitat. Sed habeo aduersus te pauca, quia habes illic tenentes doctrinam Balaam, qui docebat in Balac mittere scandalum coram filijs Israël edere ex ijs quæ simulacris immolantur & scortari: ita habes & tu tenentes doctrinam Nicolaitarum, quod odi. Resipisce, alioqui ueniam tibi cito, & pugnabo cum illis gladio oris mei. Qui habet aurem, audiat, quid spiritus dicat ecclesijs: Vincenti dabo edere ex manna abscondito, & dabo illi calculum candidum, & in calculo nomen nouum scriptum: quod nemo scit, nisi qui accipit. Et angelo Thyatirensis ecclesiæ scribe: Hæc dicit filius dei, qui habet oculos tanquàm flammā ignis, & pedes eius similes chalcolibano. Noui opera tua, & charitatem, & mini

odi. Qui habet aurem audiat, quid spiritus dicat ecclesijs. Vincenti dabo edere de ligno uitæ: quæ est in paradiso dei mei. Et angelo smyrnæ ecclesiæ scribe: Hæc dicit primus & nouissimus: qui fuit mortuus & uiuit. Scio tribulationem tuam & paupertatem tuam: sed diues es, & blasphemaris ab his qui se dicunt Iudæos esse, & non sunt: sed sunt synagoga sathanæ. Nihil horum timeas quæ passurus es. Ecce missurus est diabolus aliquos ex uobis in carcerem ut tentemini: & habebitis tribulationem diebus decem. Esto fidelis usque ad mortem: & dabo tibi coronam uitæ. Qui habet aurem audiat, quid spiritus dicat ecclesijs. Qui uicerit, non ledetur a morte secunda. Et angelo Pergami ecclesiæ scribe. Hæc dicit: qui habet romphæam ex utraque parte acutam. Scio ubi habitas, ubi sedes est sathanæ: & tenes nomen meum: & non negasti fidem meā. Et in diebus illis Antiphas testis meus fidelis qui occisus est apud uos ubi sathanas habitat. Sed habeo aduersus te pauca: quia habes illic tenētes doctrinam Balaam: qui docebat Balac mittere scandalum coram filijs Israel, edere & fornicari: ita habes & tu tenentes doctrinam Nicolaitarum. Similiter pœnitentiam age si quo minus, ueniam tibi cito & pugnabo cum illis in gladio oris mei. Qui habet aurem audiat: quid spiritus dicat ecclesijs. Vincenti dabo manna absconditum: & dabo illi calculum candidum: & in calculo nomen nouum scriptum: quod nemo scit nisi qui accipit. Et angelo Thyatiræ ecclesiæ scribe: Hæc dicit filius dei: qui habet oculos tanquam flammam ignis: & pedes eius similes aurichalco. Noui opera tua & fidem & charitatem tuā & mini

τὴν διακονίαν, καὶ τὴν πίστιν, καὶ τὴν ὑπομονήν σου, καὶ τὰ ἔργα σου, καὶ τὰ ἔσχατα πλείονα τῶν πρώτων. ἀλλ' ἔχω κατὰ σοῦ ὀλίγα, ὅτι ἐᾷς τὴν γυναῖκα Ἰεζάβηλ τὴν λέγουσαν ἑαυτὴν προφῆτιν, διδάσκειν, καὶ πλανᾶσθαι τοὺς ἐμοὺς δούλους πορνεῦσαι, καὶ εἰδωλόθυτα φαγεῖν. καὶ ἔδωκα αὐτῇ χρόνον ἵνα μετανοήσῃ ἐκ τῆς πορνείας αὐτῆς. καὶ οὐ μετενόησεν. ἰδοὺ ἐγὼ βάλλω αὐτὴν εἰς κλίνην, καὶ τοὺς μοιχεύοντας μετ' αὐτῆς, εἰς θλῖψιν μεγάλην ἐὰν μὴ μετανοήσωσιν ἐκ τῶν ἔργων αὐτῶν, καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς ἀποκτενῶ ἐν θανάτῳ. καὶ γνώσονται πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι, ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ ἐραυνῶν νεφροὺς καὶ καρδίας, καὶ δώσω ὑμῖν ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα ὑμῶν. ὑμῖν δὲ λέγω καὶ τοῖς λοιποῖς τοῖς ἐν Θυατείροις, ὅσοι οὐκ ἔχουσι τὴν διδαχὴν ταύτην, καὶ οἵτινες οὐκ ἔγνωσαν τὰ βάθη τοῦ σατανᾶ, ὡς λέγουσιν, οὐ βάλλω ἐφ' ὑμᾶς ἄλλο βάρος, πλὴν ὃ ἔχετε, κρατήσατε ἄχρις οὗ ἂν ἥξω. καὶ ὁ νικῶν καὶ ὁ τηρῶν ἄχρι τέλους τὰ ἔργα μου, δώσω αὐτῷ ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ἐθνῶν, καὶ ποιμανεῖ αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ, ὡς τὰ σκεύη τὰ κεραμικὰ συντρίβεται. ὡς κἀγὼ εἴληφα παρὰ τοῦ πατρός μου, καὶ δώσω αὐτῷ τὸν ἀστέρα τὸν πρωϊνόν. Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω, τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Σάρδεσιν ἐκκλησίας γράψον. τάδε λέγει ὁ ἔχων τὰ πνεύματα τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας. οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι ὄνομα ἔχεις, ὅτι ζῇς, καὶ νεκρὸς εἶ. γίνου γρηγορῶν, καὶ στήριξον τὰ λοιπὰ, ἃ μέλλει ἀποθανεῖν. οὐ γὰρ εὕρηκά σου τὰ ἔργα πεπληρωμένα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. μνημόνευε οὖν πῶς εἴληφας καὶ ἤκουσας, καὶ τήρει, καὶ μετανόησον. ἐὰν οὖν μὴ γρηγορήσῃς, ἥξω ἐπί σε ὡς κλέπτης, καὶ οὐ μὴ γνῷς ποίαν ὥραν ἥξω ἐπί σε. ἔχεις ὀλίγα ὀνόματα καὶ ἐν Σάρδεσιν, ἃ οὐκ ἐμόλυναν τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ περιπατήσουσιν μετ' ἐμοῦ ἐν λευκοῖς ὅτι ἄξιοί εἰσιν. ὁ νικῶν, οὕτως περιβαλεῖται ἐν ἱματίοις λευκοῖς. καὶ οὐ μὴ ἐξαλείψω τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκ βίβλου τῆς ζωῆς, καὶ ἐξομολογήσομαι τὸ ὄνομα

ministeriū, & fidem, & patientiā tuam, & opera tua, & nouissima plura priorib⁹. Sed habeo aduersus te pauca, quia permittis mulierem Hiezabel, quæ se dicit prophetā, docere, & seducere seruos meos, scortari & edere ex ijs quæ simulacris immolantur. Et dedi illi tempus, ut resipisceret à scortatione sua, nec resipuit. Ecce ego mitto eam in lectū, & qui adulterio miscentur cum ea, in afflictionem maximā, nisi pœnitentiā egerint ab operibus suis, & filios eius interficiam morte, & scient omnes ecclesiæ, quod ego sim ille scrutās renes & corda, & dabo unicuiq; uestrū secundū opera sua. Vobis aūt dico, & cæteris qui Thyatiræ estis: quicunq; nō habent doctrinam hanc, & qui nō cognouerūt profunditates satanæ, quēadmodum dicunt, non mittā super uos aliud pondus: tamen id quod habetis, tenete, donec ueniā. Et qui uicerit et custodierit usq; in finem opera mea, dabo illi potestatē super gentes, & reget eas uirga ferrea, & tanq; uasa figuli cōfringentur. Sicut & ego accepi à patre meo, & dabo illi stellā matutinā. Qui habet aurē audiat, quid spiritus dicat ecclesijs. Et angelo ecclesiæ, quæ est Sardis, scribe: Hæc dicit qui habet septem spiritus dei, & septem stellas. Scio opera tua, quia nomē habes, quod uiuas & mortuus es. Esto uigilās & cōfirma cætera quæ moritura erant. Non em̄ inueni opera tua plena coram deo. In mente ergo habe, qualiter acceperis & audieris, & serua, & resipisce. Si ergo nō uigilaueris, ueniā ad te tanq; fur, & nescies qua hora ueniā ad te. Habes pauca nomina & Sardis, qui non inquinauerunt uestimenta sua, & ambulabūt mecum in albis, quia digni sunt. Qui uicerit, sic uestietur uestimentis albis: & nō delebo nomen eius de libro uitæ, & confitebor nomen eius

minister iū & patiētiam tuā: & opera tua nouissima plura prioribus. Sed habeo aduersus te pauca: quia permittis mulierem Hiezabel quæ se dicit ꝓphetē docere, & seducere seruos meos: fornicari & manducare de Idolothitis. Et dedi illi tempus ūt pœnitētiam ageret: & nō uult pœnitere a fornicatione sua. Ecce ego mitto eam in lectū: & qui mœchant cū ea in tribulatione maxima erunt: nisi pœnitentiam ab operibus suis egerint: & filios eius interficiā in mortē: & scient oēs ecclesiæ, quia ego sum scrutās renes & corda: & dabo unicuiq; uestrū secūdū opera sua. Vobis autem dico: & cæteris qui thiatyræ estis: quicunq; nō habent doctrinam hāc: & qui non cognouerūt altitudinē sathanæ: quēadmodū dicūt nō mittā sup uos aliud pōdus: tamē id qd' habetis: tenete donec ueniā. Et qui uicerit & custodierit usq; in finem opa mea: dabo illi potestatē sup gētes: & reget eas in uirga ferrea: & tanq; uas figuli cōfringent: sicut & ego accepi a pre meo: & dabo illi stellā matutinā. Qui habet aurē audiat, quid spiritus dicat ecclesijs. Et an III. gelo ecclesiæ Sardis scribe: Hæc dicit qui habet septem spiritus dei & septē stellas. Scio opera tua: quia nomē habes qđ uiuas: & mortuus es. Esto uigilās & confirma cætera quæ moritura erant. Nō enim inueni opera tua plena coram deo meo. In mente ergo habe qualiter acceperis & audieris & serua: & pœnitentiā age. Si ergo nō uigilaueris, ueniā ad te tanquā fur: & nescies qua hora ueniam ad te. Sed habes pauca nomia in Sardis qui nō inquinauerūt uestimenta sua: & ambulabūt mecum in albis: quia digni sunt. Qui uicerit, sic uestietur uestimentis albis: & nō delebo nomen eius de libro uitæ: & confitebor nomen

τοῦ ὀνόμα-

τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ πατρός μου, καὶ ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ. ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω, τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Φιλαδελφίᾳ ἐκκλησίας γράψον. τάδε λέγει ὁ ἅγιος, ὁ ἀληθινός, ὁ ἔχων τὴν κλεῖδα τοῦ Δαβίδ, ὁ ἀνοίγων, καὶ οὐδεὶς κλείει, καὶ κλείων οὐδεὶς ἀνοίγει. οἶδά σου τὰ ἔργα. ἰδοὺ δέδωκα ἐνώπιόν σου θύραν ἀνεῳγμένην, καὶ οὐδεὶς δύναται κλεῖσαι αὐτήν, ὅτι μικρὰν ἔχεις δύναμιν, καὶ ἐτήρησάς μου τὸν λόγον, καὶ οὐκ ἠρνήσω τὸ ὄνομά μου. ἰδοὺ δίδωμι ἐκ τῆς συναγωγῆς τοῦ Σατανᾶ τῶν λεγόντων αὐτοὺς Ἰουδαίους εἶναι, καὶ οὐκ εἰσίν, ἀλλὰ ψεύδονται. ἰδοὺ ποιήσω αὐτοὺς, ἵνα ἥξουσι καὶ προσκυνήσουσιν ἐνώπιον τῶν ποδῶν σου, καὶ γνῶσιν ὅτι ἐγὼ ἠγάπησά σε, ὅτι ἐτήρησας τὸν λόγον τῆς ὑπομονῆς μου, κἀγώ σε τηρήσω ἐκ τῆς ὥρας τοῦ πειρασμοῦ τῆς μελλούσης ἔρχεσθαι ἐπὶ τῆς οἰκουμένης ὅλης, πειράσαι τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς. ἰδοὺ ἔρχομαι ταχύ. κράτει ὃ ἔχεις, ἵνα μηδεὶς λάβῃ τὸν στέφανόν σου. ὁ νικῶν, ποιήσω αὐτὸν στῦλον ἐν τῷ ναῷ τοῦ θεοῦ μου. καὶ ἔξω οὐ μὴ ἐξελθῇ ἔτι. Καὶ γράψω ἐπ' αὐτὸν τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ μου, καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως τοῦ θεοῦ μου τῆς καινῆς Ἰερουσαλήμ, ἡ καταβαίνουσα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ μου, καὶ τὸ ὄνομά μου τὸ καινόν. ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω, τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐκκλησίας Λαοδικέων γράψον. τάδε λέγει, ὁ ἀμὴν ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς, καὶ ἀληθινός, ἡ ἀρχὴ τῆς κτίσεως τοῦ θεοῦ. οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι οὔτε ψυχρὸς εἶ οὔτε ζεστός, ὄφελον ψυχρὸς εἶης ἢ ζεστός. οὕτως ὅτι χλιαρὸς εἶ, καὶ οὔτε ψυχρὸς οὔτε ζεστός, μέλλω σε ἐμέσαι ἐκ τοῦ στόματός μου, ὅτι λέγεις, ὅτι πλούσιός εἰμι, καὶ πεπλούτηκα, καὶ οὐδενὸς χρείαν ἔχω, καὶ οὐκ οἶδας ὅτι σὺ εἶ ὁ ταλαίπωρος καὶ ἐλεεινός, καὶ πτωχὸς, καὶ τυφλὸς καὶ γυμνός. συμβουλεύω σοι ἀγοράσαι παρ' ἐμοῦ χρυσίον πεπυρωμένον ἐκ πυρὸς, ἵνα πλουτήσῃς, καὶ ἱμάτια λευκὰ ἵνα περιβάλῃ, καὶ μὴ φανερωθῇ ἡ αἰσχύνη τῆς γυμνότητός

eius coram patre meo, & coram angelis eius. Qui habet aurem audiat, quid spiritus dicat ecclesijs. Et angelo Philadelphienſis ecclesiæ scribe: Hæc dicit sanctus & uerax, qui habet clauem Dauid: qui aperit, & nemo claudit: claudit, & nemo aperit. Scio opera tua. Ecce dedi coram te ostium apertum, & nemo potest claudere illud, quia modicam habes uirtutem. Et seruasti sermonem meum, & non negasti nomen meum. Ecce do de synagoga Satanæ, qui dicunt se Iudæos esse, & non sunt, sed mentiuntur. Ecce faciam illos ut ueniant, & adorent ante pedes tuos, & sciant quod ego dilexi te, quoniam seruasti sermonem patientiæ meæ, & ego seruabo te ab hora tentationis, quæ uentura est in orbem uniuersum, ut tentet habitantes in terra. Ecce uenio cito: tene quod habes ut nemo accipiat coronam tuam. Qui uicerit, faciam illum columnam in templo dei mei, & foras non egredietur amplius. Et scribam super eum nomen dei mei, & nomen ciuitatis dei mei nouæ Hierusalem, quæ descendit de cœlo à deo meo, & nomen meum nouum. Qui habet aurem audiat, quid spiritus dicat ecclesijs. Et angelo Laodicenſium ecclesiæ scribe: Hæc dicit: Amen testis fidelis & uerus, principium creaturæ dei. Scio opera tua, quia neque frigidus es, neque feruidus, utinam frigidus esses aut feruidus. Itaque quoniam tepidus es & nec frigidus nec feruidus, incipiam te euomere ex ore meo: quia dicis, diues sum, & ditatus sum, & nullius egeo, & nescis quod tu es miser & miserabilis, & pauper, & cæcus, ac nudus. Suadeo tibi emere à me aurum ignitum ex igni, ut locupleſ fias, et uestimẽtis albis induaris, ut non appareat dedecus nuditatis

eius coram patre meo, & coram angelis eius. Qui habet aurem audiat, quid spiritus dicat ecclesijs. Et angelo Philadelphiæ ecclesiæ scribe. Hæc dicit sanctus & uerus qui habet clauem Dauid: qui aperit et nemo claudit: claudit & nemo aperit. Scio opera tua. Ecce dedi coram te ostium apertum quod nemo potest claudere: quia modicã habes uirtutem. Et seruasti uerbum meum: & non negasti nomẽ meum. Ecce dabo te synagoga sathanæ: qui dicunt se Iudæos esse & non sunt, sed mentiunt. Ecce faciã illos ut ueniant et adorent ante pedes tuos: et scient quia ego dilexi te. Quoniam seruasti uerbum patientiæ meæ: & ego seruabo te ab hora tentationis quæ uentura est in orbem uniuersum tentare habitantes in terra. Ecce uenio cito. Tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam. Qui uicerit, faciam illum colũnam in templo dei mei: & foras non egredietur amplius. Et scribam super eum nomen dei mei, & nomen ciuitatis dei mei nouæ Hierusalem: quæ descẽdit de cœlo a deo meo & nomen meum nouum. Qui habet aurem audiat, quid spiritus dicat ecclesijs. Et angelo Laodiciæ ecclesiæ scribe. Hæc dicit amen testis fidelis & uerus: qui est principiũ creaturæ dei. Scio opera tua: quia neque frigidus es neque calidus: utinam frigidus esses aut calidus: sed quia tepidus es: et nec frigidus nec calidus, incipiam te euomere ex ore meo: quia dicis quod diues sum, & locupletatus & nullius egeo: nescis quia tu es miser & miserabilis & pauper & cæcus & nudus. Suadeo tibi emere a me aurum ignitum, probatum: ut locuples fias: & uestimentis albis induaris: ut non appareat confusio nuditatis

μνότητός σου, ⁊ κολλύριον ἔγχρισον τοὺς ὀφθαλμούς σου, ἵνα βλέπῃς. ἐγὼ ὅσους ἐὰν φιλῶ, ἐλέγχω, καὶ παιδεύω. ζήλωσον οὖν ⁊ μετανόησον. ἰδοὺ ἕστηκα ἐπὶ τὴν θύραν, καὶ κρούω. ἐάν τις ἀκούσῃ τῆς φωνῆς μου, ⁊ ἀνοίξῃ τὴν θύραν, εἰσελεύσομαι πρὸς αὐτόν, ⁊ δειπνήσω μετ' αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς μετ' ἐμοῦ. ὁ νικῶν δώσω αὐτῷ καθίσαι μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ θρόνῳ μου, ὡς κἀγὼ ἐνίκησα, καὶ ἐκάθισα μετὰ τοῦ πατρός μου ἐν τῷ θρόνῳ αὐτοῦ. ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω, τί τὸ πνεῦμα λέγῃ ταῖς ἐκκλησίαις.

Μετὰ ταῦτα εἶδον, ⁊ ἰδοὺ θύρα ἠνεῳγμένη ἐν τῷ οὐρανῷ, ⁊ ἡ φωνὴ ἡ πρώτη, ἣν ἤκουσα ὡς σάλπιγγος λαλούσης μετ' ἐμοῦ, λέγουσα, ἀνάβα ὧδε, καὶ δείξω σοι ἃ δεῖ γενέσθαι μετὰ ταῦτα. καὶ εὐθέως ἐγενόμην ἐν πνεύματι. ⁊ ἰδοὺ θρόνος ἔκειτο ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τὸν θρόνον καθήμενος. καὶ ὁ καθήμενος ἦν ὅμοιος ὁράσει λίθῳ ἰάσπιδι, ⁊ σαρδίνῳ, καὶ ἶρις κυκλόθεν τοῦ θρόνου, ὅμοιος ὁράσει σμαραγδίνῳ. καὶ κυκλόθεν τοῦ θρόνου θρόνοι κδ. καὶ ἐπὶ τοὺς θρόνους εἶδον τοὺς κδ. πρεσβυτέρους καθημένους, περιβεβλημένους ἐν ἱματίοις λευκοῖς, καὶ ἔχοντες ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν στεφάνους χρυσοῦς, καὶ ἐκ τοῦ θρόνου ἐκπορεύονται ἀστραπαί, ⁊ βρονταί, καὶ φωναί, ⁊ ἑπτὰ λαμπάδες πυρὸς καιόμεναι ἐνώπιον τοῦ θρόνου, αἵ εἰσι τὰ ἑπτὰ πνεύματα τοῦ θεοῦ. καὶ ἐνώπιον τοῦ θρόνου θάλασσα ὑαλίνη ὁμοία κρυστάλλῳ καὶ ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου, ⁊ κύκλῳ τοῦ θρόνου τέσσαρα ζῶα, γέμοντα ὀφθαλμῶν ἔμπροσθεν, καὶ ὄπισθεν. ⁊ τὸ ζῶον τὸ πρῶτον ὅμοιον λέοντι, ⁊ τὸ δεύτερον ζῶον ὅμοιον μόσχῳ, ⁊ τὸ τρίτον ζῶον ἔχον τὸ πρόσωπον ὡς ἄνθρωπος, ⁊ τὸ τέταρτον ζῶον ὅμοιον ἀετῷ πετομένῳ. καὶ τέσσαρα ζῶα, ἓν καθ' ἓν αὐτῶν εἶχον ἀνὰ πτέρυγας ἓξ κυκλόθεν, καὶ ἔσωθεν γέμοντα ὀφθαλμῶν. καὶ ἀνάπαυσιν οὐκ ἔχουσιν ἡμέρας καὶ νυκτός, λέγοντα. ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ ὁ ἦν καὶ ὁ ὤν, καὶ ὁ ἐρχόμενος. καὶ ὅταν δώσουσι τὰ ζῶα δόξαν, καὶ τιμὴν, καὶ εὐχαριστίαν τῷ καθημένῳ ἐπὶ τῷ θρόνῳ τῷ

Aliàs ἓν καθ' ἓν αὐτῶν ἔχον.

ditatis tuæ, & collyrio inũge oculos tuos ut uideas. Ego quoscunque amo, arguo & castigo. Aemulare ergo ac resipisce, ecce sto ad ostium & pulso. Si quis audierit uocem meam, & aperuerit ianuam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipse mecum. Qui uicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo, sicut & ego uici, & cõsedi cum patre meo in throno eius. Qui habet aurẽ audiat, quid spiritus dicat ecclesijs.

Post hæc uidi, & ecce ostium apertũ in cœlo, & uox prima quã audiui tanquàm tubæ loquentis mecum, dicens: Ascende huc, & ostendam tibi quæ oportet fieri post hæc. Et statim fui in spiritu. Et ecce sedes posita erat in cœlo, & supra sedem sedens. Et qui sedebat, similis erat aspectu, lapidi iaspidi & sardio, & iris erat in circumitu sedis, similis aspectu smaragdino. Et in circumitu sedis sedilia uigintiquatuor, & super thronos uidi uigintiquatuor seniores sedentes, circumamictos stolis albis, & habebant in capitibus suis coronas aureas. Et de throno procedebant fulgura & tonitrua, & uoces & septẽ lampades ignis ardentes ante thronũ, quæ sunt septem spiritus dei. Et in conspectu sedis tanquam mare uitreũ simile crystallo, & in medio sedis & in circũitu sedis quatuor animalia, plena oculis ante & retro. Et animal primũ simile leoni, & secundum animal simile uitulo, & tertium animal habẽs faciẽ uelut homo, & quartũ animal simile aquilæ uolãti. Et quatuor animalia singula eorũ habebãt alas senas in circumitu, & intus plena erãt oculis. Et requiẽ non habẽt die ac nocte, dicẽtia: Sanctus, sanctus, sanctus dominus deus omnipotẽs, qui erat, & qui est, & qui uenturus est. Et cum darent illa animalia gloriam & honorẽ & benedictionem sedenti super thronum, uiuenti

ditatis tuæ: & collyrio inũge oculos tuos ut uideas. Ego quos amo arguo & castigo. Aemulare ergo: & pœnitentiam age. Ecce sto ad ostiũ & pulso. Si quis audierit uocẽ meã, & apuerit mihi ianuam: intrabo ad illũ, & cœnabo cũ illo: & ipse mecum. Qui uicerit, dabo ei sedere mecũ in throno meo: sicut & ego uici & sedi cũ pre meo in throno ei⁹. Qui habet aurem audiat, quid spiritus dicat ecclesijs.

Post hæc uidi: & ecce ostiũ IIII. apertum in cœlo: & uox prima quã audiui tanquã tubæ loquẽtis mecum, dicẽs: Ascende huc & ostendã tibi quæ oportet fieri cito. Post hæc statim fui in spiritu. Et ecce sedes posita erat in cœlo: & supra sedem sedens. Et qui sedebat similis erat aspectui lapidis Iaspidis & Sardinis: & iris erat in circumitu sedis similis uisioni Smaragdinæ. Et in circũitu sedis sedilia uigintiquattuor: & super thronos uigintiquattuor seniores, sedentes circumámicti stolis albis: & in capitibus eorum coronas aureas. Et de throno procedebant fulgura & uoces & tonitrua: & septem lampades ardentes ante thronũ, quæ sunt septem spiritus dei. Et in cõspectu sedis tanquam mare uitreum simile Cristallo: & in medio sedis & circumitu sedis quattuor animalia plena oculis ante & retro. Et animal primum simile leoni: & secũdum animal simile uitulo: & tertiũ anial habẽs faciẽ quasi hominis: & quartũ anial simile aquilæ uolanti. Et quattuor animalia singula eorũ habebãt alas senas: & in circumitu & intus plena sunt oculis. Et requiem nõ habebãt die ac nocte, dicentia: Sanctus sanctus, sanctus dominus deus omnipotens: qui erat & qui est & qui uenturus est. Et cum darent illa animalia gloriam & honorẽ & benedictionẽ sedenti super thronũ,

νσι τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, πεσοῦνται οἱ κδ. πρεσβύτεροι ἐνώπιον τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ προσκυνήσουσι τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ βάλλουσιν τοὺς στεφάνους αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ θρόνου, λέγοντες. ἄξιος εἶ κύριε λαβεῖν τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν, καὶ τὴν δύναμιν, ὅτι σὺ ἔκτισας τὰ πάντα, καὶ διὰ τὸ θέλημά σου εἰσὶ, καὶ ἐκτίσθησαν.

Καὶ εἶδον ἐπὶ τὴν δεξιὰν τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου βιβλίον γεγραμμένον ἔσωθεν καὶ ὄπισθεν, κατεσφραγισμένον σφραγῖσιν ἑπτά. καὶ εἶδον ἄγγελον ἰσχυρὸν κηρύσσοντα φωνῇ μεγάλῃ. τίς ἄξιος ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον, καὶ λῦσαι τὰς σφραγῖδας αὐτοῦ; καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο ἐν τῷ οὐρανῷ, οὐδὲ ἐπὶ τῆς γῆς, οὐδὲ ὑποκάτω τῆς γῆς ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον, οὐδὲ βλέπειν αὐτό. καὶ ἐγὼ ἔκλαιον πολλὰ, ὅτι οὐδεὶς ἄξιος εὑρέθη ἀνοῖξαι, καὶ ἀναγνῶναι τὸ βιβλίον, οὔτε βλέπων αὐτό. καὶ εἷς ἐκ τῶν πρεσβυτέρων λέγει μοι, μὴ κλαῖε. ἰδοὺ ἐνίκησεν ὁ λέων ὁ ὢν ἐκ τῆς φυλῆς Ἰούδα, ἡ ῥίζα Δαυὶδ ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον, καὶ λῦσαι τὰς ἑπτὰ σφραγῖδας αὐτοῦ. καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου, καὶ τῶν τεσσάρων ζώων, καὶ ἐν μέσῳ τῶν πρεσβυτέρων, ἀρνίον ἑστηκὸς ὡς ἐσφαγμένον, ἔχον κέρατα ἑπτὰ καὶ ὀφθαλμοὺς ἑπτὰ, οἵ εἰσι τὰ ἑπτὰ τοῦ θεοῦ πνεύματα τὰ ἀπεσταλμένα εἰς πᾶσαν τὴν γῆν. καὶ ἦλθε καὶ εἴληφε τὸ βιβλίον ἐκ τῆς δεξιᾶς τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου. καὶ ὅτε ἔλαβε τὸ βιβλίον, τὰ τέσσαρα ζῶα, καὶ οἱ κδ πρεσβύτεροι ἔπεσον ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου, ἔχοντες ἕκαστος κιθάρας, καὶ φιάλας χρυσᾶς γεμούσας θυμιαμάτων αἵ εἰσιν αἱ προσευχαὶ τῶν ἁγίων, καὶ ᾄδουσιν ᾠδὴν καινὴν, λέγοντες. ἄξιος εἶ λαβεῖν τὸ βιβλίον, καὶ ἀνοῖξαι τὰς σφραγῖδας αὐτοῦ, ὅτι ἐσφάγης, καὶ ἠγόρασας τῷ θεῷ ἡμᾶς ἐν τῷ αἵματί σου ἐκ πάσης φυλῆς καὶ γλώσσης, καὶ λαοῦ, καὶ ἔθνους, καὶ ἐποίησας ἡμᾶς τῷ θεῷ ἡμῶν βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς, καὶ βασιλεύσομεν ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ εἶδον, καὶ ἤκουσα φωνὴν ἀγγέλων πολλῶν κυκλόθεν τοῦ θρόνου καὶ τῶν ζώων, καὶ πρεσβυτέρων, καὶ χιλιάδες χιλιάδων, λέγοντες φωνῇ μεγάλῃ.

uiuenti in secula seculorū, procidunt uigintiquatuor seniores ante sedentem in throno, & adorant uiuentem in secula seculorum, et abiiciūt coronas suas ante thronum, dicentes: Dignus es domine accipere gloriam & honorem & uirtutē: quia tu creasti omnia, & propter uoluntatē tuam sunt, & creata sunt. Et uidi in dextera sedentis super thronū librum scriptum intus & in tergo, signatū sigillis septem. Et uidi angelum fortem, prædicantem uoce magna: Quis est dignus aperire librū & soluere signacula eius? Et nemo poterat neque in cœlo, neque in terra, neque subter terram aperire librum, neque aspicere illum. Et ego flebam multum, quod nemo dignus inuentus esset aperire & legere librum, nec uidere eum. Et unus de senioribus dicit mihi: Ne fleueris. Ecce uicit leo de tribu Iuda, radix Dauid, ut aperiat librum, & soluat septē signacula eius. Et uidi, & ecce in medio throni & quatuor animalium, & in medio seniorū agnus stans tanquā occisus, habens cornua septem & oculos septem, qui sunt septem spiritus dei, missi in omnem terram. Et uenit, & accepit de dextera sedentis in throno librum. Et cum accepisset librum quatuor animalia, & uigintiquatuor seniores ceciderunt coram agno, habentes singuli citharas & phialas aureas, plenas odoramentorum, quæ sunt precationes sanctorum, & canunt canticū nouum, dicentes: Dignus es accipere librū & aperire signacula eius, quoniam occisus es, & redemisti nos deo per sanguinē tuū, ex omni tribu & lingua & populo, & natione, & fecisti nos deo nostro reges & sacerdotes, & regnabimus super terram. Et uidi & audiui uocem angelorum multorum in circumitu throni & animaliū & seniorū, & milia miliū, dicētia uoce magna:

V.

uiuēti in secula seculorum: procidebant uigintiquattuor seniores ante sedētem in throno: & adorabāt uiuentem in secula seculorum: & mittebant coronas suas ante thronū, dicentes: Dignus es domine deus noster accipere gloriā & honorē & uirtutem: quia tu creasti oīa: & propter uoluntatē tuam erant, & creata sunt. Et uidi in dextera sedentis super thronū librum scriptum intus & foris, signatum sigillis septē. Et uidi angelū fortē, prædicantem uoce magna: Quis est dignus aperire librū & soluere signacula eius? Et nemo poterat neq; in cœlo neq; in terra neq; subtus terram aperire librū: neq; respicere illum. Et ego flebam multum: quoniā nemo dignus inuētus est aperire librū nec uidere eū. Et unus de seniorib⁹ dixit mihi: Ne fleueris. Ecce uicit leo de tribu Iuda, radix Dauid aperire librū: & soluere septem signacula eius. Et uidi, & ecce in medio throni & quatuor animaliū: & in medio seniorū agnum stantē tanq; occisum, habentē cornua septē & oculos septē: qui sunt septē spūs dei missi in omnē terrā. Et uenit & accepit de dextera sedētis in throno librum. Et cum aperuisset librum, q̄ttuor animalia, & uigintiquattuor seniores ceciderunt corā agno habentes singuli citharas & phialas aureas plenas odoramento rum: quæ sunt oratiōes sanctorū: & cantabāt canticum nouū, dicētes: Dign⁹ es dñe aperire librum & soluere signacula eius: q̄m occisus es: & redemisti nos deus in sanguine tuo, ex omni tribu & lingua & populo & natiōe. Et fecisti nos deo nostro regnū & sacerdotes: & regnabimus super terrā. Et uidi & audiui uocem angelorum multorum in circūitu throni & animaliū & seniorū: & erat numerus eorum milia milium, dicentiū uoce magna:

μεγάλῃ. ἄξιόν ἐστιν τὸ ἀρνίον τὸ ἐσφαγμένον λαβεῖν τὴν δύναμιν, καὶ πλοῦτον καὶ σοφίαν καὶ ἰσχὺν, καὶ τιμὴν, καὶ δόξαν, καὶ εὐλογίαν. καὶ πᾶν κτίσμα, ὃ ἐστὶν ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἐν τῇ γῇ, καὶ ὑποκάτω τῆς γῆς, καὶ ἐπὶ τῆς θαλάσσης ἅ ἐστι, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς πάντα, ἤκουσα λέγοντας. τῷ καθημένῳ ἐπὶ τῷ θρόνῳ καὶ τῷ ἀρνίῳ ἡ εὐλογία, καὶ ἡ τιμὴ, καὶ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ τὰ τέσσαρα ζῶα ἔλεγον, ἀμήν. καὶ οἱ εἰκοσιτέσσαρες πρεσβύτεροι ἔπεσαν, καὶ προσεκύνησαν τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ εἶδον, ὅτε ἤνοιξε τὸ ἀρνίον ἓν ἐκ τῶν σφραγίδων, καὶ ἤκουσα ἑνὸς ἐκ τῶν τεσσάρων ζώων, λέγοντος, ὡς φωνῆς βροντῆς, ἔρχου καὶ βλέπε. καὶ εἶδον. καὶ ἰδοὺ ἵππος λευκός, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτῷ ἔχων τόξον. καὶ ἐδόθη αὐτῷ στέφανος, καὶ ἐξῆλθε νικῶν, καὶ ἵνα νικήσῃ. καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν δευτέραν, ἤκουσα τοῦ δευτέρου ζώου, λέγοντος, ἔρχου καὶ βλέπε. καὶ ἐξῆλθεν ἄλλος ἵππος πυρρός, καὶ τῷ καθημένῳ ἐπ' αὐτῷ ἐδόθη αὐτῷ, λαβεῖν τὴν εἰρήνην ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἵνα ἀλλήλους σφάξωσι καὶ ἐδόθη αὐτῷ μάχαιρα μεγάλη. καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν τρίτην σφραγῖδα, ἤκουσα τοῦ τρίτου ζώου, λέγοντος. ἔρχου καὶ βλέπε. καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἵππος μέλας, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτῷ, ἔχων ζυγὸν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐν μέσῳ τῶν τεσσάρων ζώων, λέγουσαν, χοῖνιξ σίτου δηναρίου, καὶ τρεῖς χοίνικες κριθῶν δηναρίου, καὶ τὸ ἔλαιον καὶ τὸν οἶνον μὴ ἀδικήσῃς. καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν τετάρτην, ἤκουσα φωνὴν τοῦ τετάρτου ζώου, λέγοντος. ἔρχου καὶ βλέπε, καὶ εἶδον. καὶ ἰδοὺ ἵππος χλωρός, καὶ ὁ καθήμενος ἐπάνω αὐτοῦ, ὄνομα αὐτῷ ὁ θάνατος, καὶ ὁ ᾅδης ἀκολουθεῖ μετ' αὐτοῦ. καὶ ἐδόθη αὐτοῖς ἐξουσία ἀποκτεῖναι ἐπὶ τὸ τέταρτον τῆς γῆς ἐν ῥομφαίᾳ, καὶ ἐν λιμῷ καὶ ἐν θανάτῳ, καὶ ὑπὸ τῶν θηρίων τῆς γῆς. καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν πέμπτην σφραγῖδα, εἶδον ὑποκάτω τοῦ θυσιαστηρίου τὰς ψυχὰς τῶν ἐσφαγμένων διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ διὰ τὴν μαρτυρίαν ἣν εἶχον, καὶ ἔκραζον φωνῇ μεγάλῃ λέγοντες.

magna: Dignus eſt agnus qui occiſus eſt, accipere uirtutē, & diuitias, & ſapientiā, & fortitudinem, & honorem, et gloriam, & benedictionem. Et omnem creaturā quæ in cœlo eſt, & quæ ſuper terram, & ſub terra et in mari, et quæ in eis ſunt omīa, audiui dicentes: ſedenti in throno et agno benedictio, & honor, & gloria, & poteſtas in ſecula ſeculorū. Et quatuor animalia dicebant: Amen. Et uigintiquatuor ſeniores ceciderūt in facies ſuas, & adorauerūt uiuētem in ſæcula ſæculorū. Et uidi cum aperuiſſet agnus unum de ſigillis, & audiui unum de quatuor animalibus, dicens, tanq̄ uocē tonitrui: Veni & uide. Et uidi, & ecce equus albus, & qui ſedebat ſup eum, habebat arcū, & data eſt ei corona, & exiuit uincēs & ut uinceret. Et cū aperuiſſet ſigillum ſecundum, audiui ſecundū animal, dicens: Veni & uide. Et exiuit alius equus rufus, & qui ſedebat ſuper illū, datū eſt ei, ut tolleret pacem de terra, & ut inuicē ſe interficiant, & datus eſt ei gladius magnus. Et cum aperuiſſet ſigillū tertium, audiui tertiū animal, dicēs: ueni, & uide. Et uidi, & ecce equꝰ niger, & qui ſedebat ſuper illū, habebat ſtatheram in manu ſua. Et audiui uocem in medio quatuor animaliū, dicentem: Chœnix tritici denario uno, & tres chœnices hordei denario uno, & uinum & oleum ne læſeris. Et cum aperuiſſet ſigillum quartū, audiui uocem quarti animalis, dicentē: Veni & uide. Et uidi, et ecce equus pallidus, & qui ſedebat ſuper eum, nomen illi mors, & infernus ſequit cū. Et data eſt illis poteſtas interficiendi ſup quartā partē terræ, gladio, & fame, & morte, et à beſtijs terræ. Et cū aperuiſſet ſigillū quintum, uidi ſubter altare animas interfectorum propter uerbum dei et propter teſtimoniū quod habebant. Et clamabant uoce magna, dicentes:

gna: Dignus eſt agnus qui occiſus eſt accipere uirtutē & diuinitatē ſapientiā & fortitudinem & honorē & gloriam & benedictionē. Et omnem creaturā quæ in cœlo eſt, & quæ ſup terrā, et ſub tus terrā & mare, & quæ in eo ſunt ſunt: oēs audiui, dicentes ſedēti in throno & agno: Benedictio & honor & gloria & poteſtas in ſecula ſeculorū. Et quatuor animalia dicebāt: Amen. Et uigintiquatuor ſeniores ceciderunt in facies ſuas: & adorauerunt uiuentē in ſecula ſeculorum. Et uidi qđ ape VI. ruiſſet agnus unū de ſeptē ſigillis: & audiui unū de q̄tuor animalibus, dicēs: tanquam uocē tonitrui: Veni & uide. Et uidi: & ecce equus albus & qui ſedebat ſup eū habebat arcū: & data eſt ei corona: & exiuit uincēs ut uinceret. Et cū aperuiſſet ſigillū ſecundū: audiui ſecundum anial, dicēs: Veni & uide. Et exiuit alius equus rufus: & qui ſedebat ſup illū, datū eſt ei ut ſumeret pacē de terra: & ut inuicē ſe interficiāt: & datus eſt ei gladius magnus. Et cū aperuiſſet ſigillum tertiū: audiui tertiū animal, dicēs: Veni & uide. Et ecce equꝰ niger: & qui ſedebat ſuper illū habebat ſtatherā in manu ſua. Et audiui tanq̄ uocē in medio quatuor animaliū, dicētiū: Bilibris tritici denario uno: & tres bilibres hordei denario uno: & uinū & oleū ne læſeris. Et cū aperuiſſet ſigillum quartū audiui uocē quarti animalis, dicētis: Veni & uide. Et ecce equus pallidus: & qui ſedebat ſuper eū, nomen illi mors: & infernus ſequebat eum. Et data eſt illi poteſtas ſup quattuor partes terræ interficere gladio, fame & morte & beſtijs terræ. Et cū aperuiſſet ſigillum quintū: uidi ſubtus altare animas interfectorum propter uerbū dei & propter teſtimoniū quod habebant. Et clamabant uoce magna,

λέγοντες. ἕως πότε ὁ δεσπότης ὁ ἅγιος, καὶ ὁ ἀληθινὸς, οὐ κρίνεις καὶ ἐκδικεῖς τὸ αἷμα ἡμῶν ἀπὸ τῶν κατοικούντων ἐπὶ τῆς γῆς; καὶ ἐδόθησαν ἑκάστοις στολαὶ λευκαὶ, καὶ ἐρρέθη αὐτοῖς ἵνα ἀναπαύσωνται ἔτι χρόνον μικρὸν ἕως οὗ πληρώσονται καὶ οἱ σύνδουλοι αὐτῶν, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν, οἱ μέλλοντες ἀποκτείνεσθαι ὡς καὶ αὐτοί. καὶ εἶδον, ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν ἕκτην, καὶ ἰδοὺ σεισμὸς μέγας ἐγένετο, καὶ ὁ ἥλιος ἐγένετο μέλας ὡς σάκκος τρίχινος, καὶ ἡ σελήνη ἐγένετο ὡς αἷμα. καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ ἔπεσαν εἰς τὴν γῆν, ὡς συκῆ βάλλει τοὺς ὀλύνθους αὐτῆς, ὑπὸ μεγάλου ἀνέμου σειόμενη. καὶ οὐρανὸς ἀπεχωρίσθη ὡς βιβλίον εἱλισσόμενον. καὶ πᾶν ὄρος καὶ νῆσος ἐκ τῶν τόπων αὐτῶν ἐκινήθησαν. καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ μεγιστᾶνες, καὶ οἱ πλούσιοι, καὶ οἱ χιλίαρχοι, καὶ οἱ δυνατοί, καὶ πᾶς δοῦλος, καὶ πᾶς ἐλεύθερος ἔκρυψαν ἑαυτοὺς εἰς τὰ σπήλαια καὶ εἰς τὰς πέτρας τῶν ὀρέων, καὶ λέγουσι τοῖς ὄρεσι καὶ ταῖς πέτραις, πέσετε ἐφ' ἡμᾶς, καὶ κρύψατε ἡμᾶς ἀπὸ προσώπου τοῦ καθημένου ἐπὶ τῷ θρόνῳ, καὶ ἀπὸ τῆς ὀργῆς τοῦ ἀρνίου, ὅτι ἦλθεν ἡ ἡμέρα ἡ μεγάλη τῆς ὀργῆς αὐτῶν, καὶ τίς δύναται σταθῆναι; καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον τέσσαρας ἀγγέλους ἑστῶτας ἐπὶ τὰς τέσσαρας γωνίας τῆς γῆς, κρατοῦντας τοὺς τέσσαρας ἀνέμους τῆς γῆς, ἵνα μὴ πνέῃ ἄνεμος ἐπὶ τῆς γῆς, μήτε ἐπὶ τῆς θαλάσσης, μήτε ἐπὶ πᾶν δένδρον. καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον ἀναβάντα ἀπὸ ἀνατολῆς ἡλίου, ἔχοντα σφραγῖδα θεοῦ ζῶντος, καὶ ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ τοῖς τέσσαρσιν ἀγγέλοις, οἷς ἐδόθη αὐτοῖς ἀδικῆσαι τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, λέγων, μὴ ἀδικήσητε τὴν γῆν, μήτε τὴν θάλασσαν, μήτε τὰ δένδρα ἄχρις σφραγίσωμεν τοὺς δούλους τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν. καὶ ἤκουσα τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐσφραγισμένων ρμδ. χιλιάδες ἐσφραγισμένοι, ἐκ πάσης φυλῆς υἱῶν Ἰσραήλ, ἐκ φυλῆς Ἰούδα. ιβ. χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς Ῥουβὶμ. ιβ. χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς Γὰδ. ιβ. χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς Ἀσήρ. ιβ. χιλιάδες

dicentes usquequo domine, qui es sanctus, & uerax, nō iudicas ac uindicas sanguinem nostrum de his, qui habitant in terra? Et datæ sunt illis singulæ stolæ albæ, & dictum est illis, ut requiescerent adhuc tempus modicum, donec cōplerentur conserui eorum, & fratres eorum, qui interficiendi essent sicut & illi. Et uidi, cum aperuisset sigillum sextum, & ecce terræmotus magnus factus est. Et sol factus est niger tanquàm saccus cilicinus, et luna tota facta est sicut sanguis, & stellæ de cœlo ceciderunt super terram, sicut ficus abiicit grossos suos, cum a uento magno mouetur. Et cœlum recessit sicut liber, qui circumuoluitur, & omnis mons & insulæ de locis suis motæ sunt, & reges terræ, principes, & diuites, & tribuni, & fortes, & omis seruus, & liber absconderunt se in spelunc is, & in petris montium. Et dicunt montibus & petris: Cadite super nos, abscondite nos à facie sedentis super thronum, & ab ira agni: quoniam uenit dies magnus iræ illius. Et quis poterit stare? Post hæc uidi quatuor angelos stantes super quatuor angulos terræ, tenentes quattuor uentos terræ, ne flaret uentus super terram, neque super mare, neque in ullam arborem. Et uidi alterum angelum ascendentem ab ortu solis, habentem signum dei uiui, & clamauit uoce magna quatuor angelis, quibus datū est nocere terræ & mari, dicens: Nolite nocere terræ, neque mari, neque arboribus, quoadusque signemus seruos dei nostri in frontibus suis. Et audiui numerum signatorum, centum quadragintaquatuor milia signati ex omni tribu filiorum Israël. Ex tribu Iuda, duodecim milia signati. Ex tribu Ruben, duodecim milia signati. Ex tribu Gad, duodecim milia signati. Ex tribu

dicentes: Vsquequo domine sanctus & uerus, non iudicas & non uindicas sanguinem nostrum de his qui habitant in terra? Et datæ sunt illis singulæ stolæ albæ: & dictum est illis ut requiescerent adhuc tempus modicum, donec compleātur conserui eorū, & fratres eorum: qui interficiendi sunt sicut & illi. Et uidi cum aperuisset sigillum sextū: & ecce terremotus magnus factus est. Et sol factus est niger tanquam saccus cilicinus: & luna tota facta est sicut sanguis: & stellæ de cœlo ceciderunt super terrā: sicut ficus emittit grossos suos cum a uēto magno mouetur. Et cœlum recessit sicut liber inuolutꝰ: & oīs mons & insulæ de locis suis motæ sunt: & reges terræ & principes & tribuni, & diuites & fortes & omnis seruus & liber: absconderunt se in spelunc is & in petris montium: Et dicunt montibus & petris: Cadite super nos, abscōdite nos a facie sedentis super thronum & ab ira agni: quoniā uenit dies magnus iræ ipsorum. Et quis poterit stare?

Post hæc uidi quattuor angelos stantes super quattuor angulos terræ: tenentes quattuor uentos terræ ne flarent super terram, neque super mare, neq; in ullam arborem. Et uidi alterum angelum ascendentem ab ortu solis habentem signum dei uiui: & clamauit uoce magna quattuor angelis: quibus datum est nocere terræ & mari, dicēs: Nolite nocere terræ & mari: neque arboribus quoadusq; signemus seruos dei nostri in frōtibus eorum. Et audiui numerum signatorū centum quadragintaquattuor milia signati ex omni tribu filiorū Israel. Ex tribu Iuda, duodecim milia signati. Ex tribu Rubē, duodecim milia signati. Ex tribu Gad, duodecim milia signati. Ex

VII.

tribu

χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς νεφθαλὶμ. ιβ. χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς μανασσῆ. ιβ. χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς συμεὼμ. ιβ. χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς λευὶ. ιβ. χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς ἰσσαχὰρ. ιβ. χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς ζαβουλὼμ. ιβ. χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς ἰωσὴφ. ιβ. χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς βενιαμὶμ. ιβ. χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. Μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ ὄχλος πολὺς, ὃν ἀριθμῆσαι αὐτὸν οὐδεὶς ἠδύνατο, ἐκ παντὸς ἔθνους καὶ φυλῶν καὶ λαῶν, καὶ γλωσσῶν, ἑστῶτες ἐνώπιον τοῦ θρόνου, καὶ ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου, περιβεβλημένους στολὰς λευκὰς, καὶ φοίνικες ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν, καὶ κράζοντες φωνῇ μεγάλῃ, λέγοντες, ἡ σωτηρία τῷ καθημένῳ ἐπὶ τῷ θρόνῳ τοῦ θεοῦ ἡμῶν, καὶ τῷ ἀρνίῳ. καὶ πάντες οἱ ἄγγελοι ἑστήκεσαν κύκλῳ τοῦ θρόνου, καὶ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ τῶν τεσσάρων ζώων, καὶ ἔπεσον ἐνώπιον τοῦ θρόνου ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν, καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ, λέγοντες, ἀμήν. ἡ εὐλογία, καὶ ἡ δόξα, καὶ ἡ σοφία, καὶ ἡ εὐχαριστία, καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ ἰσχὺς τῷ θεῷ ἡμῶν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν. καὶ ἀπεκρίθη εἷς ἐκ τῶν πρεσβυτέρων, λέγων μοι. οὗτοι οἱ περιβεβλημένοι τὰς στολὰς, τὰς λευκὰς τίνες εἰσὶ, καὶ πόθεν ἦλθον; καὶ εἶπα αὐτῷ. κύριέ σου οἶδας. καὶ εἶπέ μοι, οὗτοί εἰσιν οἱ ἐρχόμενοι ἐκ τῆς θλίψεως τῆς μεγάλης, καὶ ἐπλάτυναν τὰς στολὰς αὐτῶν, καὶ ἐλεύκαναν στολὰς αὐτὰς ἐν τῷ αἵματι τοῦ ἀρνίου, διὰ τοῦτό εἰσιν ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ, καὶ λατρεύουσιν αὐτῷ ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ. καὶ ὁ καθήμενος ἐπὶ τοῦ θρόνου σκηνώσει ἐπ' αὐτούς. οὐ πεινάσουσιν ἔτι, οὐδὲ διψήσουσιν ἔτι, οὐδὲ μὴ πέσῃ ἐπ' αὐτοὺς ὁ ἥλιος, οὐδὲ πᾶν καῦμα. ὅτι τὸ ἀρνίον τὸ ἀνὰ μέσον τοῦ θρόνου ποιμανεῖ αὐτούς, καὶ ὁδηγήσει αὐτοὺς ἐπὶ ζωὰς πηγὰς ὑδάτων, καὶ ἐξαλείψει ὁ θεὸς πᾶν δάκρυον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν. καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν ἑβδόμην ἐγένετο σιγὴ ἐν τῷ οὐρανῷ ὡς ἡμιώριον, καὶ εἶδον τοὺς ἑπτὰ ἀγγέλους, οἱ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἑστήκασι, καὶ ἐδόθη

tribu Aſer, duodecim milia ſignati. Ex tribu Neptalim, duodecim milia ſignati. Ex tribu Manaſſe, duodecim milia ſignati. Ex tribu Symeon, duodecim milia ſignati. Ex tribu Leui, duodecim milia ſignati. Ex tribu Iſachar, duodecim milia ſignati. Ex tribu Zabulon, duodecim milia ſignati. Ex tribu Ioſeph, duodecim milia ſignati. Ex tribu Beniamin, duodecim milia ſignati. Poſt hæc uidi, et ecce turba multa, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, et tribub⁹, et populis, & linguis, ſtantes ante thronum, & in conſpectu agni, amicti ſtolis albis, & palmæ in manibus eorum, & clamabant uoce magna, dicentes: Salus ei qui ſedet ſuper thronum dei noſtri & agno. Et omnes angeli ſtabant in circumitu throni & ſeniorum, & quatuor animalium, & procubuerunt in cōſpectu throni in facies ſuas, & adorauerūt deum, dicentes: Amen. Benedictio, & claritas, & ſapientia, & gratiarū actio, honor & uirtus, & fortitudo deo noſtro in ſecula ſeculorū, Amē. Et reſpōdit unus de ſenioribus, & dixit mihi: Hi qui amicti ſunt ſtolis albis, qui ſunt & unde uenerunt? Et dixi illi, Domine, tu ſcis. Et dixit mihi: Hi ſunt qui uenerūt ex afflictiōe magna, & dilatauerūt ſtolas ſuas, & dealbauerunt eas per ſanguinē agni. Ideo ſunt ante thronū dei, & ſeruiunt ei die ac nocte in templo eius, & qui ſedet in throno, habitabit ſuper illos. Nō eſuriēt neq; ſitient amplius, nec cadet ſuper illos ſol, neq; ullus æſtus quoniam agnus qui in medio throni eſt, reget illos, & deducet eos ad uiuos fontes aquarū, & abſterſurus eſt deus omnē lachrymā ab oculis eorū. Et cum aperuiſſet ſigillū ſeptimū, factū eſt ſilentiū in cœlo media fermè hora. Et uidi ſeptē angelos ſtātes in cōſpectu dei, & datæ

tribu Aſer, duodecim milia ſignati. Ex tribu Neptalim, duodecim milia ſignati. Ex tribu Manaſſes, duodecim milia ſignati. Ex tribu Symeō, duodecim milia ſignati. Ex tribu Leui, duodecim milia ſignati. Ex tribu Iſachar, duodecim milia ſignati. Ex tribu Zabulon, duodecim milia ſignati. Ex tribu Ioſeph, duodecim milia ſignati. Ex tribu Beniamin, duodecim milia ſignati. Poſt hæc uidi turbam magnam quā dinumerare nemo poterat: ex omnibus gētibus & tribub⁹ et populis & linguis ſtantes ante thronū: & in cōſpectu agni amicti ſtolis albis: & palmæ in manibus eorum: et clamabant uoce magna, dicentes: Salus deo noſtro qui ſedet ſuper thronū & agno. Et omnes angeli ſtabant in circūitu throni & ſeniorū et quattuor animaliū & ceciderūt in cōſpectu throni in facies ſuas: & adorauerunt deū, dicentes: Amē. Benedictio & claritas & ſapientia et gratiarū actio: honor & uirtꝰ & fortitudo deo noſtro: in ſecula ſeculorū amē. Et reſpōdit unus de ſenioribus: & dixit mihi: Hi qui amicti ſunt ſtolis albis, qui ſunt: et unde uenerūt? Et dixi illi: Domine mi tu ſcis. Et dixit mihi: Hi ſunt qui uenerunt de tribulatiōe magna: & lauerūt ſtolas ſuas: & dealbauerunt eas in ſanguine agni. Ideo ſunt ante thronū dei: & ſeruiunt ei die ac nocte in templo eius: & qui ſedet in throno, habitabit ſuper illos. Nō eſuriēt neq; ſitient amplius: nec cadet ſuper illos ſol, neq; ullus æſtus quoniā agnus qui in medio throni eſt, reget illos: & deducet eos ad uitæ fontes aquarum: et abſterget deus omnem lachrymā ab oculis eorum.

Et cum aperuiſſet ſigillum ſeptimum: factum eſt ſilentium in cœlo quaſi media hora. Et uidi ſeptē angelos ſtātes in cōſpectu dei, et VIII.

ἐδόθησαν αὐτοῖς ἑπτὰ σάλπιγγες.
Καὶ ἄλλος ἄγγελος ἦλθε, καὶ ἐστάθη ἐπὶ
τὸ θυσιαστήριον, ἔχων λιβανωτὸν χρυ-
σοῦν, καὶ ἐδόθη αὐτῷ θυμιάματα πολ-
λά, ἵνα δώσῃ ταῖς προσευχαῖς τῶν
ἁγίων πάντων ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ
χρυσοῦν τὸ ἔμπροσθεν τοῦ θρόνου. καὶ ἀνέβη
ὁ καπνὸς τῶν θυμιαμάτων ταῖς προ-
σευχαῖς τῶν ἁγίων ἐκ χειρὸς τοῦ ἀγγέ-
λου ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. καὶ εἴληφεν ὁ ἄγγε-
λος τὸν λιβανωτὸν, καὶ ἐγέμισεν αὐτὸν
ἐκ τοῦ πυρὸς τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἔβαλεν
εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐγένοντο φωναὶ, καὶ
βρονταὶ, καὶ ἀστραπαὶ, καὶ σεισμός. Καὶ
οἱ ἑπτὰ ἄγγελοι ἔχοντες τὰς ἑπτὰ
σάλπιγγας, ἡτοίμασαν ἑαυτοὺς, ἵνα
σαλπίσωσι. Καὶ ὁ πρῶτος ἄγγελος ἐ-
σάλπισε. καὶ ἐγένετο χάλαζα καὶ πῦρ
μεμιγμένα αἵματι. Καὶ ἐβλήθη εἰς τὴν
γῆν. Καὶ τὸ τρίτον τοῦ δένδρων κατεκάη
καὶ πᾶς χόρτος χλωρὸς κατεκάη. Καὶ
ὁ δεύτερος ἄγγελος ἐσάλπισε, Καὶ ὡς
ὄρος μέγα πυρὶ καιόμενον, ἐβλήθη
εἰς τὴν θάλασσαν, Καὶ ἐγένετο τὸ τρί-
τον τῆς θαλάσσης αἷμα, Καὶ ἀπέθανε τὰ τρί
τα τῶν κτισμάτων, τῶν ἐν τῇ θαλάσσῃ,
τὰ ἔχοντα ψυχάς. Καὶ τὸ τρίτον τῶν
πλοίων διεφθάρη. Καὶ ὁ τρίτος ἄγγελος
ἐσάλπισε, Καὶ ἔπεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ
ἀστὴρ μέγας καιόμενος ὡς λαμπὰς
Καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τὸ τρίτον τῶν ποταμῶν,
καὶ ἐπὶ τὰς πηγὰς ὑδάτων, Καὶ τὸ ὄνο
μα τοῦ ἀστέρος λέγεται ἄψινθος. Καὶ γίνε
ται τὸ τρίτον εἰς ἄψινθον. Καὶ πολλοὶ ἀν
θρώπων ἀπέθανον ἐκ τῶν ὑδάτων, ὅτι
ἐπικράνθησαν. καὶ ὁ τέταρτος ἄγγε-
λος ἐσάλπισε, Καὶ ἐπλήγη τὸ τρίτον
τοῦ ἡλίου, Καὶ τὸ τρίτον τῆς σελήνης, Καὶ τὸ τρί
τον τῶν ἀστέρων, ἵνα σκοτισθῇ τὸ τρίτον
αὐτῶν. Καὶ ἡ ἡμέρα μὴ φαίνῃ τὸ τρίτον
αὐτῆς, καὶ ἡ νὺξ ὁμοίως. καὶ εἶδον, Καὶ ἤ-
κουσα ἑνὸς ἀγγέλου πετομένου ἐν με
σουρανήματι, λέγοντος φωνῇ μεγά
λῃ, οὐαὶ, οὐαὶ οὐαὶ τοῖς κατοικοῦσιν ἐπὶ
τῆς γῆς ἐκ τῶν λοιπῶν φωνῶν τῆς σάλπιγ
γος τῶν τριῶν ἀγγέλων τῶν μελλόντων
σαλπίζειν. καὶ ὁ πέμπτος ἄγγελος
ἐσάλπισε, Καὶ εἶδον ἀστέρα ἐκ τοῦ οὐ
ρανοῦ πεπτωκότα εἰς τὴν γῆν, Καὶ ἐδό
θη αὐτῷ ἡ κλεὶς τοῦ φρέατος τῆς ἀβύσσου
Καὶ ἤνοιξε τὸ φρέαρ τῆς ἀβύσσου, καὶ ἀνέ
βη καπνὸς ἐκ τοῦ φρέατος ὡς καπνὸς
καμίνου

datæ sunt illis septē tubæ. Et alius angelus uenit & stetit ante altare habens thuribulū aureum, et data sunt illi incensa multa, ut daret de precationibus sanctorū omnium super altare aureū, quod est ante thronū. Et ascendit fumus incensorum de precibus sanctorū è manu angeli coram deo. Et accepit angelus thuribulum, & impleuit illud de igne altaris, & misit in terram: & facta sunt tonitrua & uoces & fulgura & terræmotus, & septem angeli qui habebāt septem tubas, præparauerūt se, ut tuba canerent. Et primus angelus tuba cecinit, & facta est grando, & ignis mixta sanguine, & missa sunt in terrā, & tertia pars arborū cōcremata est, & omne fœnum uiride combustū est. Et secūdus angelus tuba cecinit, & tanquā mons magnus igne ardens proiectus est in mare. Et facta est tertia pars maris sanguis, & mortua est tertia pars creaturarū, quæ erant in mari, quæ habebant animas, & tertia pars nauiū interijt. et tertius angelus tuba cecinit, & cecidit è cœlo stella magna ardens tanq̄ facula, & cecidit in tertiā partem fluminū, & in fontes aquarū, & nomē stellæ dicitur absinthium. Et uersa est tertia pars in absinthium, et multi homines mortui sunt ex aquis, quia amaræ factæ sunt. Et quartus angelus tuba cecinit: & percussa est tertia pars solis, & tertia pars lunæ, & tertia pars stellarū, ita ut obscuraretur tertia pars eorū, & diei non luceret pars tertia, & nocti similiter. Et uidi, & audiui unum angelum uolantem per medium cœli, dicentē uoce magna: Væ uæ uæ habitantibus in terra, è cæteris uocibus tubæ trium angelorū, qui erant tuba canturi.

Et quintus angelus tuba cecinit, & uidi stellā de cœlo cecidisse in terrā, & data est ei clauis putei abyssi. Et aperuit puteū abyssi, & ascendit fumus putei, sicut fumus fornacis

datæ sunt illis septē tubæ. Et alius angelus uenit & stetit ante altare, habens thuribulum aureū: & data sūt illi incensa multa ut daret de orationib⁹ sanctorū omniū sup altare aureū q̄ est ante thronum dei. Et ascēdit fum⁹ incēsorū de oronib⁹ sanctorū de manu angeli corā deo. Et accepit angelus thuribulum aureū: & impleuit illud de igne altaris & misit in terram: & facta sunt tonitrua & uoces & fulgura & terremotus magn⁹: & septē angeli q̄ habebāt septē tubas: præparauerūt se ut tuba canerent. Et primus angelus tuba cecinit. Et facta est grando & ignis mixta in sanguine: & missum est in terrā. Et tertia pars terræ cōbusta est: & tertia pars arborū concremata est: & oīe fœnū uiride cōbustū est. Et secūdus angel⁹ tuba cecinit: & tanq̄ mons magnus igne ardēs missus est in mare. Et facta est tertia pars maris sāguis: et mortua est tertia pars creaturæ eorū quæ habebāt anīas in mari: & tertia pars nauiū interijt. Et tertius angelus tuba cecinit: et cecidit de cœlo stella magna ardēs tanq̄ facula. Et cecidit in tertiā partem fluminū & in fontes aquarū & nomen stellæ dicit̄ absinthiū. Et facta est tertia pars aquarū in absinthiū: & multi hominū mortui sunt de aquis: qa amare factæ sunt. Et quartus angelus tuba cecinit: & p̄cussa est tertia pars solis, & tertia pars lunæ, & tertia pars stellarū: ita ut obscūraret tertia pars eorū: & diei nō luceret pars tertia, & nocti similiter. Et uidi & audiui uocē uni⁹ aq̄læ uolātis p̄ mediū cœli dicētis uoce magna: Væ, uæ, uæ, habitātib⁹ in terra. De cæteris uocibus triū angelorū q̄ erāt tuba canituri. Et quint⁹ angelus tuba cecinit: & uidi stellā de cœlo cecidisse in terrā: & data est ei clauis putei abyssi. Et apuit puteū abyssi. Et ascēdit fum⁹ putei, sicut fum⁹ fornacis IX.

καμίνου μεγάλης, καὶ ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος, καὶ ὁ ἀὴρ ἐκ τοῦ καπνοῦ τοῦ φρέατος. καὶ ἐκ τοῦ καπνοῦ ἐξῆλθον ἀκρίδες εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐδόθη αὐταῖς ἐξουσία, ὡς ἔχουσιν ἐξουσίαν οἱ σκορπίοι τῆς γῆς. καὶ ἐρρέθη αὐταῖς, ἵνα μὴ ἀδικήσωσι τὸν χόρτον τῆς γῆς, οὐδὲ πᾶν χλωρὸν, οὐδὲ πᾶν δένδρον, εἰ μὴ τοὺς ἀνθρώπους μόνους, οἵτινες οὐκ ἔχουσι τὴν σφραγῖδα τοῦ θεοῦ ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν. καὶ ἐδόθη αὐτοῖς ἵνα, μὴ ἀποκτείνωσιν αὐτοὺς, ἀλλ' ἵνα βασανισθήσωνται μῆνας πέντε, καὶ ὁ βασανισμὸς αὐτῶν, ὡς βασανισμὸς σκορπίου ὅταν παίσῃ ἄνθρωπον. καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ζητήσουσιν οἱ ἄνθρωποι τὸν θάνατον, καὶ οὐκ εὑρήσουσιν αὐτὸν, καὶ ἐπιθυμήσουσιν ἀποθανεῖν, καὶ φεύξεται ὁ θάνατος ἀπ' αὐτῶν. καὶ τὰ ὁμοιώματα τῶν ἀκρίδων, ὅμοια ἵπποις ἡτοιμασμένοις εἰς πόλεμον, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ὡς στέφανοι ὅμοιοι χρυσῷ. καὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, ὡς πρόσωπα ἀνθρώπων. καὶ εἶχον τρίχας ὡς τρίχας γυναικῶν, καὶ οἱ ὀδόντες αὐτῶν, ὡς λεόντων ἦσαν. καὶ εἶχον θώρακας, ὡς θώρακας σιδηροῦς, καὶ ἡ φωνὴ τῶν πτερύγων αὐτῶν, ὡς φωνὴ ἁρμάτων ἵππων πολλῶν τρεχόντων εἰς πόλεμον. καὶ ἔχουσιν οὐρὰς ὁμοίας σκορπίοις. καὶ κέντρα ἦν ἐν ταῖς οὐραῖς αὐτῶν καὶ ἡ ἐξουσία αὐτῶν ἀδικῆσαι τοὺς ἀνθρώπους μῆνας πέντε, καὶ ἔχουσιν ἐπ' αὐτῶν βασιλέα τὸν ἄγγελον τῆς ἀβύσσου, ὄνομα ἑαυτῷ ἑβραϊστὶ ἀβαδδών, καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ ὄνομα ἔχει, ἀπολλύων. ἡ οὐαὶ ἡ μία ἀπῆλθεν, ἰδοὺ ἔρχονται ἔτι δύο οὐαὶ μετὰ ταῦτα. καὶ ὁ ἕκτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἤκουσα φωνὴν μίαν ἐκ τῶν τεσσάρων κεράτων τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ χρυσοῦ τοῦ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, λέγουσαν τῷ ἕκτῳ ἀγγέλῳ ὃς εἶχε τὴν σάλπιγγα. λῦσον τοὺς τέσσαρας ἀγγέλους τοὺς δεδεμένους ἐπὶ τῷ ποταμῷ τῷ μεγάλῳ εὐφράτῃ, καὶ ἐλύθησαν οἱ τέσσαρες ἄγγελοι οἱ ἡτοιμασμένοι εἰς τὴν ὥραν καὶ ἡμέραν καὶ μῆνα καὶ ἐνιαυτὸν, ἵνα ἀποκτείνωσι τὸ τρίτον τῶν ἀνθρώπων. καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν στρατευμάτων τοῦ ἱππικοῦ δύο μυριάδες μυριάδων. καὶ ἤκουσα τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν. καὶ οὕτως εἶδον τοὺς ἵππους ἐν τῇ ὁράσει

fornacis magnæ, et obscuratus est sol & aër à fumo putei. Et de fumo exierunt locustæ in terram, et data est illis potestas, sicut habēt potestatem scorpiones terræ. Et præceptū est illis ne læderent fœnum terræ, neque omne uiride, neque omnem arborem, nisi tantum homines, qui non habent signum dei in frontibus suis. Et datum est illis, ne occiderēt eos, sed ut cruciarentur mensibus quinq; Et cruciatus eorum, ut cruciatus scorpij, cum percusserit hominē. Et in diebus illis quærent homines mortē, & non inuenient eam & desiderabunt mori, & fugiet mors ab eis. Et similitudines locustarum similes equis paratis in prælium, & super capita earū tanquam coronæ, similes auro, & facies earum tanquam facies hominum. Et habebant capillos sicut capillos mulierum, & dentes earum quasi leonum erant. Et habebant loricas sicut loricas ferreas, & uox alarū earum sicut uox curruum equis multis currentibus ad bellum. Et habent caudas similes scorpionum, & aculei erāt in caudis earum, & potestas earum nocere hominibus mensibus quinque. Et habent super se regem angelum abyssi, cui nomē Hebraice abaddon, Græce autem ἀπολλύων, id est, perdens. Væ unum abijt, & ecce ueniunt adhuc duo uæ post hæc. Et sextus angelus tuba cecinit, & audiui uocem unam ex quatuor cornibus altaris aurei, quod est ante oculos dei, dicentem sexto angelo, qui habebat tubam: Solue quatuor angelos, qui alligati sunt in flumine magno Euphrate. Et soluti sunt quatuor angeli, qui parati erant in horam, & diem, & mensem, & annum, ut occiderent tertiam partem hominum. Et numerus equestris exercitus uicies milies decem milia. Et audiui numerum eorum. Et ita uidi equos in uisione

fornacis magnæ: & obscuratus est sol & aer de fumo putei. Et de fumo putei exierūt locustæ in terrā: & data est illis potestas: sicut habēt potestatem scorpiones terræ. Et præceptū est illis ne læderēt fœnū terræ neq; omne uiride neq; omnē arborē: nisi tātum homines qui nō habēt signū dei in frōtibus suis. Et dictū est illis ne occiderent eos: sed ut cruciarēt mensibus quinq;. Et cruciatus eorum ut cruciatus scorpij, cū percutit hominē. Et in diebus illis quærent homines mortem, & nō inuenient eā: & desiderabūt mori, & fugiet mors ab eis. Et similitudines locustarū similes eqs paratis in prælio: & super capita earū tanquam coronæ similes auro: & facies earū tā quam facies hominū. Et habebant capillos sicut capillos mulierū: dentes earū sicut dentes leonum erāt. Et habebant loricas sicut loricas ferreas: & uox alarū earum sicut uox curruū equorum multorū currētium in bellum. Et habebāt caudas similes scorpionum: & aculei erant in caudis earum: & potestas earū nocere hominibus mēsib⁹ quinq;. Et habebant super se regē angelum abyssi: cui nomen Hebraice Abaddon: grece autem Apollyon: & latine habens nomen exterminans. Væ unū abijt: & ecce ueniūt adhuc duo uæ post hæc. Et sextus angelus tuba cecinit: & audiui uocem unam ex quattuor cornibus altaris aurei quod est ante oculos dei: dicentem sexto angelo qui habebat tubam: Solue quattuor angelos qui alligati sunt in flumine magno Euphrate. Et soluti sūt quattuor angeli qui parati erant in horam & diem mensem & annum: ut occiderēt tertiam partem hominum. Et numerus equestris exercitus: uicies milies dena milia. Et audiui numerum eorum. Et ita uidi equos in

uisione:

τῇ ὀράσει τοὺς καθημένους ἐπ' αὐτῶν ἔχοντας θώρακας πυρινοὺς καὶ ὑακινθίνους καὶ θειώδεις. καὶ αἱ κεφαλαὶ τῶν ἵππων ὡς κεφαλαὶ λεόντων, καὶ ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν ἐκπορεύεται πῦρ καπνὸς, καὶ θεῖον. ὑπὸ τῶν τριῶν τούτων ἀπεκτάνθη τὸ τρίτον τῶν ἀνθρώπων ἐκ τοῦ πυρὸς, καὶ ἐκ τοῦ καπνοῦ, καὶ ἐκ τοῦ θείου τοῦ ἐκπορευομένου ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν. αἱ γὰρ ἐξουσίαι αὐτῶν ἐν τῷ στόματι αὐτῶν εἰσιν. αἱ γὰρ οὐραὶ αὐτῶν ὅμοιοι ὄφεσιν, ἔχουσαι κεφαλὰς καὶ ἐν αὐταῖς ἀδικοῦσιν. καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων οἱ οὐκ ἀπεκτάνθησαν ἐν ταῖς πληγαῖς ταύταις, οὔτε μετενόησαν ἐκ τῶν ἔργων τῶν χειρῶν αὐτῶν, ἵνα μὴ προσκυνήσωσι τὰ δαιμόνια καὶ τὰ εἴδωλα τὰ χρυσᾶ καὶ τὰ ἀργυρᾶ, καὶ τὰ χαλκᾶ καὶ τὰ λιθινὰ, καὶ τὰ ξύλινα, ἃ οὔτε βλέπειν δύναται, οὔτε ἀκούειν, οὔτε περιπατεῖν, καὶ οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν φόνων αὐτῶν, οὔτε ἐκ τῶν φαρμακειῶν αὐτῶν οὔτε ἐκ τῆς πορνείας αὐτῶν, οὔτε ἐκ τῶν κλεμμάτων αὐτῶν. καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον ἰσχυρὸν καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ περιβεβλημένον νεφέλην. καὶ ἶρις ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὡς στῦλοι πυρός. καὶ εἶχεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ βιβλαρίδιον ἠνεῳγμένον. καὶ ἔθηκε τὸν πόδα αὐτοῦ τὸν δεξιὸν ἐπὶ τῆς θαλάσσης, τὸν δὲ εὐώνυμον ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ, ὥσπερ λέων μυκᾶται. καὶ ὅτε ἔκραξεν, ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταὶ τὰς ἑαυτῶν φωνάς. καὶ ὅτε ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταὶ τὰς φωνὰς ἑαυτῶν, ἔμελλον γράφειν. καὶ ἤκουσα φωνῆς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λέγουσάν μοι, σφράγισον ἃ ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταί, καὶ μὴ ταῦτα γράψῃς. καὶ ὁ ἄγγελος ὃν εἶδον ἑστῶτα ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐπὶ τῆς γῆς ἦρε τὴν χεῖρα αὐτοῦ τὴν δεξιὰν εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ὤμοσεν ἐν τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ὃς ἔκτισε τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ, καὶ τὴν γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, ὅτι χρόνος οὐκ ἔσται ἔτι, ἀλλ' ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς φωνῆς τοῦ ἑβδόμου ἀγγέλου, ὅταν μέλλῃ σαλπίζειν, καὶ τελεσθῇ τὸ μυστήριον τοῦ θεοῦ, ὡς εὐηγγέλι-

σε τοῖς

uisione, & qui sedebāt super eos, habebant thoraces igneas & hyacinthinas & sulphureas. Et capita equorū erāt tanquàm capita leonum, & de ore ipsorū procedebat ignis & fumus & sulphur. Ab his tribus plagis occisa est tertia pars hominum, de igne & de fumo & sulphure, quæ procedebant ex ore ipsorum. Potestas enim eorū in ore eorum est, & in caudis eorū. Nam caudæ eorum similes serpētibus, habentes capita, & per hæc nocent. Et cæteri homines qui nō sunt occisi his plagis, neque resipuerunt ab operibus manuum suarum, ut non adorarent dæmonia & simulacra aurea & argentea, & ærea & lapidea & lignea, quæ neque uidere possunt, neque audire, neque ambulare, & non egerunt pœnitentiam ab homicidijs suis, neque à ueneficijs suis, neque a fornicatione sua, neque à furtis suis.

Et uidi alium angelum fortem descendentem de cœlo, amictum nube, & iris in capite eius, & facies eius erat ut sol, & pedes eius tanquàm columnæ ignis. Et habebat in manu sua libellum apertum, & posuit pedem suum dextrum super mare, sinistrum autem super terram, & clamauit uoce magna, quemadmodum cum leo rugit. Et cum clamasset, locuta sunt septem tonitrua uoces suas. Et cum locuta fuissent septē tonitrua uoces suas, & ego scripturus erā. Et audiui uocē de cœlo dicentē mihi: Obsigna quæ locuta sunt septē tonitrua, & ne ea scribas. Et angelus quem uidi stantem super mare & super terram, leuauit manū suam ad cœlum, & iurauit per uiuentē in secula seculorū: qui creauit cœlū: & ea quæ in illo sunt, & terrā. & ea quæ in ea sunt, & mare, et ea quæ in eo sunt: tēpus nō fore amplius, sed in diebus uocis septimi angeli, cū cœperit tuba canere, cō summādū esse mysteriū dei, sicut

euangeli

uisione: & qui sedebāt super eos habebāt loricas igneas & hiacinthinas & sulphureas. Et capita equorum erāt tanquā capita leonū: & de ore ipsorū procedebat ignis & fumus & sulphur. Et ab his tribus plagis occisa est tertia pars hominū: de igne & de fumo & sulphure: quæ procedebant ex ore ipsorū. Potestas eñ equorū in ore eorū est: & in caudis eorū. Nā caudæ eorū similes serpentibus habentes capita et in his nocēt. Et cæteri homines qui nō sunt occisi in his plagis, neq; pœnitentiā egerunt de operibus manuū suarum: ut nō adorarēt dæmonia & simulacra aurea & argentea & ærea & lapidea & lignea: quæ neq; uidere possunt neq; audire neq; ambulare: & nō ægerunt pœnitentiam ab homicidijs suis: neque a ueneficijs suis: neq; a fornicatiōe sua: neq; a furtis suis. Et uidi aliū angelū fortem descendentē de cœlo amictū nube & iris in capite eius. Et facies eius erat ut sol: & pedes eius tanquā columna ignis. Et habebat in manu sua libellum apertum: & posuit pedem suum dextrum super mare: sinistrum autem super terrā: & clamauit uoce magna: quēadmodum cū leo rugit. Et cum clamasset, locuta sunt septem tonitrua uoces suas. Et cū locuta fuissent septem tonitrua uoces suas: & ego scripturus eram. Et audiui uocem de cœlo dicētem mihi: Signa quæ locuta sunt septem tonitrua: & noli ea scribere. Et angelus quem uidi stantem supra mare & supra terram: leuauit manum suam ad cœlū: & iurauit per uiuentē in secula seculorū: qui creauit cœlū & ea quæ in illo sunt: & terrā et ea quæ in ea sunt: & mare & ea quæ in eo sunt: quia tempus non erit amplius: sed in diebus uocis septimi angeli, cū ceperit tuba canere cōsūmabitur mysteriū dei: sicut

euangeli

X.

Aliàs βιβλίδιον.

σε τοῖς ἑαυτοῦ δούλοις τοῖς προφήταις. καὶ ἤκουσα τὴν φωνὴν ἣν ἤκουσα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πάλιν λαλοῦσα μετ' ἐμοῦ, καὶ λέγουσα, ὕπαγε, λαβὲ τὸ *βιβλαρίδιον τὸ ἠνεῳγμένον ἐν τῇ χειρὶ ἀγγέλου τοῦ ἑστῶτος ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ἀπῆλθον πρὸς τὸν ἄγγελον λέγων αὐτῷ, δός μοι τὸ βιβλαρίδιον. καὶ λέγει μοι, λάβε, καὶ κατάφαγε αὐτό, καὶ πικρανεῖ σου τὴν κοιλίαν, ἀλλ' ἐν τῷ στόματί σου ἔσται γλυκὺ ὡς μέλι, καὶ ἔλαβον τὸ βιβλαρίδιον ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ ἀγγέλου, καὶ κατέφαγον αὐτό, καὶ ἦν ἐν τῷ στόματί μου, ὡς μέλι γλυκύ. καὶ ὅτε ἔφαγον αὐτὸ ἐπικράνθη ἡ κοιλία μου. καὶ λέγει μοι, δεῖ σε πάλιν προφητεῦσαι ἐπὶ λαοῖς καὶ ἔθνεσι καὶ γλώσσαις καὶ βασιλεῦσι πολλοῖς. καὶ ἐδόθη μοι κάλαμος ὅμοιος ῥάβδῳ, λέγων, ἔγειραι καὶ μέτρησον τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ, καὶ τὸ θυσιαστήριον καὶ τοὺς προσκυνοῦντας ἐν αὐτῷ. καὶ τὴν αὐλὴν τὴν ἔσω θεν τοῦ ναοῦ ἔκβαλε ἔξω, καὶ μὴ αὐτὴν μετρήσῃς. ὅτι ἐδόθη τοῖς ἔθνεσι, καὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν πατήσουσι μῆνας τεσσαράκοντα δύο, καὶ δώσω τοῖς δυσὶ μάρτυσί μου, καὶ προφητεύσουσιν ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἑξήκοντα περιβεβλημένοι σάκκους. οὗτοί εἰσιν αἱ δύο ἐλαῖαι καὶ αἱ δύο λυχνίαι αἱ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ τῆς γῆς ἑστῶσαι. καὶ εἴ τις αὐτοὺς θέλῃ ἀδικῆσαι, πῦρ ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν, καὶ κατεσθίει τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν. καὶ εἴ τις αὐτοὺς θέλῃ ἀδικῆσαι, οὕτως δεῖ αὐτὸν ἀποκτανθῆναι. οὗτοι ἔχουσιν ἐξουσίαν κλεῖσαι τὸν οὐρανόν, ἵνα μὴ βρέχῃ ὑετὸς ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν τῆς προφητείας, καὶ ἐξουσίαν ἔχουσιν ἐπὶ τῶν ὑδάτων στρέφειν αὐτὰ εἰς αἷμα, καὶ πατάξαι τὴν γῆν πάσῃ πληγῇ, ὁσάκις ἐὰν θελήσωσιν. καὶ ὅτε τελέσουσι τὴν μαρτυρίαν αὐτῶν, τὸ θηρίον τὸ ἀναβαῖνον ἐκ τῆς ἀβύσσου ποιήσει πόλεμον μετ' αὐτῶν, καὶ νικήσῃ αὐτοὺς, καὶ ἀποκτανεῖ αὐτούς, καὶ τὰ πτώματα αὐτῶν ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς πόλεως τῆς μεγάλης ἥτις καλεῖται πνευματικῶς σόδομα καὶ αἴγυπτος, ὅπου καὶ ὁ κύριος ἡμῶν ἐσταυρώθη. καὶ βλέψουσιν ἐκ τῶν λαῶν καὶ φυλῶν καὶ γλωσσῶν

Alias βιβλίδιον.

Alias ἔξωθεν.

euangelizauit seruis suis prophetis. Et audiui uocem de cœlo iterum loquentem mecum, & dicentem: Vade & accipe libellum apertum in manu angeli, stantis super mare & super terram. Et abij ad angelum, dicēs ei, ut daret mihi libellum. Et dixit mihi: Accipe libellum & deuora illum, & faciet amaricari uentrem tuū, sed in ore tuo erit dulcis tanquàm mel. Et accepi libellum de manu angeli, & deuorauí illum, & erat in ore meo tanquàm mel dulcis. Et cum deuorassem eum, amaricatus est uenter meus. Et dicit mihi: Oportet te iterum prophetare in gentibus, & linguis & populis & regibus multis. Et datus est mihi calamus similis uirgæ, & dictum est mihi: Surge & metire templū dei & altare, & adorantes in eo. Et atrium quod intra templū est, eijce foras, & ne metiaris illud, quoniam datum est gentibus & ciuitatem sanctam calcabunt mensibus quadraginta duobus, & dabo duobus testibus meis, & prophetabunt diebus mille ducentis sexaginta amicti saccis. Hi sunt duæ oliuæ & duo candelabra in conspectu dei terræ stantia. Et si quis uoluerit eis nocere, ignis exit de ore eorum & deuorat inimicos eorum. Et si quis uoluerit eos lædere, sic oportet eum occidi. Hi habēt potestatem claudendi cœlum, ne pluat diebus prophetiæ ipsorum, & potestatem habent super aquas conuertendi eas in sanguinem, et percutiendi terram omni plaga quotiescunque uoluerint. Et cum finierint testimonium suum, bestia quæ ascendit de abysso faciet aduersus eos bellum, & uincet illos, et occidet eos. Et corpora eorum iacebunt in plateis ciuitatis magnæ, quæ uocatur spiritualiter Sodoma & Aegyptus, ubi et dominus noster crucifixus est. Et uidebunt de tribubus, & populis et linguis

euāgelizauit per seruos suos prophetas. Et audiui uocem de cœlo iterū loquentē mecū, & dicentē: Vade & accipe librū apertū de manu angeli stantis supra mare & super terrā. Et abij ad angelum, dicēs ei, ut daret mihi librū. Et dixit mihi: Accipe librum & deuora illū, & faciet amaricari uentrem tuū: sed in ore tuo erit dulce tanquā mel. Et accepi librū de manu angeli & deuoraui illum: & erat in ore meo tanquā mel dulce. Et cū deuorassem eum amaricatus est uenter meus. Et dixit mihi: Oportet te iterū prophetare gentibus & populis & linguis & regibus multis.

XI. Et datus est mihi calamus similis uirgæ: & dictū est mihi: Surge & metire tēplum dei & altare: & adorātes in eo. Atrium aūt quod est foris templū eijce foras: & ne metiaris illud quoniā datum est gentibus & ciuitatem sanctā calcabūt mensibus quadraginta duobus: & dabo duob⁹ testibus meis: & prophetabunt diebus mille ducentis sexaginta amicti saccis. Hi sunt duæ oliuæ & duo candelabra lucētia in conspectu domini terræ stantes. Et si quis uoluerit eos nocere: ignis exiet de ore eorum: et deuorabit inimicos eorum. Et si quis uoluerit eos lædere: sic oportet eum occidi. Hi habent potestatem claudendi cœlum ne pluat diebus prophetiæ illorum: & potestatem habent super aquas cōuertēdi eas in sanguinem: & percutere terrā omni plaga quotienscunque uoluerint. Et cum finierint testimonium suum: bestia quæ ascendit de abysso faciet aduersus eos bellum: & uincet illos & occidet eos. Et corpora eorum iacebunt in plateis ciuitatis magnæ quæ uocat̄ spiritaliter Sodoma et Aegyptus: ubi & dñs eorū crucifixus est. Et uidebunt de tribubus, et populis et linguis

γλωσσῶν καὶ ἐθνῶν τὰ πτώματα αὐτῶν, ἡμέρας τρεῖς καὶ ἥμισυ, καὶ τὰ πτώματα αὐτῶν οὐκ ἀφήσουσι τεθῆναι εἰς μνήματα. καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς χαροῦσιν ἐπ' αὐτοῖς καὶ εὐφρανθήσονται, καὶ δῶρα πέμψουσιν ἀλλήλοις, ὅτι οὗτοι οἱ δύο προφῆται ἐβασάνισαν τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας καὶ ἥμισυ πνεῦμα ζωῆς ἐκ τοῦ θεοῦ εἰσῆλθεν ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἔστησαν ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτῶν, καὶ φόβος μέγας ἔπεσεν ἐπὶ τοὺς θεωροῦντας αὐτούς. καὶ ἤκουσαν φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λέγουσαν αὐτοῖς, ἀνάβατε ὧδε. καὶ ἀνέβησαν εἰς τὸν οὐρανὸν ἐν τῇ νεφέλῃ. καὶ ἐθεώρησαν αὐτοὺς οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν. καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ ἐγένετο σεισμὸς μέγας, καὶ τὸ δέκατον τῆς πόλεως ἔπεσε, καὶ ἀπεκτάνθησαν ἐν τῷ σεισμῷ ὀνόματα ἀνθρώπων χιλιάδες ἑπτά, καὶ οἱ λοιποὶ ἔμφοβοι ἐγένοντο, καὶ ἔδωκαν δόξαν τῷ θεῷ τοῦ οὐρανοῦ. Ἡ οὐαὶ ἡ δευτέρα ἀπῆλθε, ἰδοὺ ἡ οὐαὶ ἡ τρίτη ἔρχεται ταχύ. Καὶ ὁ ἕβδομος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἐγένοντο φωναὶ μεγάλαι ἐν τῷ οὐρανῷ, λέγουσαι. ἐγένοντο αἱ βασιλεῖαι τοῦ κόσμου τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ, καὶ βασιλεύσει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ οἱ κδ. πρεσβύτεροι οἱ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καθήμενοι ἐπὶ τοὺς θρόνους αὐτῶν, ἔπεσαν ἐπὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ, λέγοντες, εὐχαριστοῦμέν σοι κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν, καὶ ὁ ἐρχόμενος, ὅτι εἴληφας τὴν δύναμίν σου τὴν μεγάλην, καὶ ἐβασίλευσας. καὶ τὰ ἔθνη ὠργίσθησαν καὶ ἦλθεν ἡ ὀργή σου καὶ ὁ καιρὸς τῶν νεκρῶν κριθῆναι καὶ δοῦναι τὸν μισθὸν τοῖς δούλοις σου τοῖς προφήταις, καὶ τοῖς ἁγίοις, καὶ τοῖς φοβουμένοις τὸ ὄνομά σου, τοῖς μικροῖς καὶ τοῖς μεγάλοις, καὶ διαφθεῖραι τοὺς διαφθείροντας τὴν γῆν. καὶ ἠνοίγη ὁ ναὸς τοῦ θεοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ὤφθη ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ, καὶ ἐγένοντο ἀστραπαὶ καὶ φωναὶ καὶ βρονταὶ καὶ σεισμὸς, καὶ χάλαζα μεγάλη.

Καὶ σημεῖον μέγα ὤφθη ἐν τῷ οὐρανῷ, γυνὴ περιβεβλημένη τὸν ἥλιον

καὶ

linguis, & gentibus corpora eorum, per tres dies & dimidium, & corpora eorum non sinent poni in monumentis. Et inhabitantes terram, gaudebunt super illis & lætabuntur, & munera mittent inuicem: quoniã hi duo prophetæ cruciauerunt eos qui habitant super terram. Et post dies tres & dimidium spiritus uitæ à deo intrauit in eos. Et steterũt super pedes suos, & timor magnus cecidit super eos qui uiderunt eos. Et audierũt uocem magnam de cœlo, dicentem ipsis: Ascendite huc Et ascenderunt in cœlum in nube, & uiderunt illos inimici eorũ. Et in illa hora factus est terræmotus magnus, & decima pars ciuitatis cecidit. Et occisa sunt in terræmotu nomina hominũ septem milia & reliqui territi sunt, & dederunt gloriam deo cœli. Væ secundum abijt, & ecce uæ tertium ueniet cito. Et septimus angelus tuba cecinit, & factæ sunt uoces magnæ in cœlo, dicentes: Facta sunt regna huius mundi domini nostri & Christi eius, & regnabit in sæcula sæculorum, Amen. Et uigintiquatuor seniores, qui in conspectu dei sedent in sedibus suis, ceciderunt in facies suas, & adorauerunt deum, dicentes: Gratias agimus tibi domine deus omnipotens, qui es, & qui eras, & qui uenturus es, quia accepisti uirtutem tuam magnam, & regnasti. Et iratæ sunt gentes, & aduenit ira tua & tempus mortuorum ut iudicentur: & reddas mercedem seruis tuis prophetis et sanctis, & timentibus nomen tuum pusillis & magnis, & perdas eos qui perdunt terram. Et apertum est templum dei in cœlo, & uisa est arca testamenti eius in templo eius, & facta sunt fulgura & uoces & tonitrua & terræmotus & grandinis magna.

Et signum magnum apparuit in cœlo: Mulier amicta sole & luna

linguis & gentibus corpora eorũ per tres dies & dimidium: & corpora eorũ non sinent poni in monumẽtis. Et inhabitãtes terrã gaudebũt super illos & iocundabunt: & munera mittẽt inuicem: quoniã hi duo ꝓphetæ cruciauerũt eos qui habitãt super terrã. Et post dies tres & dimidiũ spiritus uitæ a deo intrauit in eos. Et steterũt super pedes suos: & timor magnus cecidit super eos qui uiderũt eos. Et audierũt uocem magnã de cœlo, dicentem eis: Ascẽdite huc. Et ascenderũt in cœlũ in nube: & uiderũt illos inimici eorũ. Et in illa hora factus est terremotus magnus: & decima pars ciuitatis cecidit. Et occisa sunt in terremotu nomina hominũ septẽ milia: & reliqui in timorẽ sunt missi: & dederũt gloriã deo cœli. Væ secũdũ abijt: & ecce uæ tertium ueniet cito. Et septimus angelus tuba cecinit: & factæ sunt uoces magnæ in cœlo, dicentes. Factum est regnum huius mũdi domini nostri & Christi eius: & regnabit in secula seculorum: Amẽ. Et uigintiquatuor seniores qui in conspectu dei sedent in sedibus suis, ceciderunt in facies suas: & adorauerunt deum, dicentes: Gratias agimus tibi domine deus noster omnipotẽs: qui es & qui eras & qui uenturus es: quia accepisti uirtutem tuam magnam & regnasti. Et iratæ sunt gentes, & aduenit ira tua, & tempus mortuorum iudicari: & reddere mercedem seruis tuis prophetis & sanctis: & timentibus nomen tuum, pusillis & magnis: & exterminandi eos qui corrumpẽrunt terram. Et apertum est templum dei in cœlo: & uisa est arca testamenti eius in templo eius: & facta sunt fulgura & uoces & tonitrua & terremotus, & grãdo magna. Et signum XI

magnum apparuit in cœlo. Mulier amicta sole, & luna sub

Ⓒ σελήνη ὑπὸκάτω τῶν ποδῶν αὐτῆς, Ⓒ ἐπὶ τῆ κεφαλῆς αὐτῆς στέφανος ἀστέρων ιβ. Ⓒ ἐν γαστρὶ ἔχουσα κράζει ὠδίνουσα Ⓒ βασανιζομένη τεκεῖν. Ⓒ ὤφθη ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ. καὶ ἰδοὺ δράκων μέγας πυρρὸς, ἔχων κεφαλὰς ἑπτὰ Ⓒ κέρατα δέκα, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτοῦ διαδήματα ἑπτά. Ⓒ ἡ οὐρὰ αὐτοῦ σύρει τὸ τρίτον τῶν ἀστέρων τοῦ οὐρανοῦ, Ⓒ ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν, Ⓒ ὁ δράκων ἕστηκεν ἐνώπιον τῆς γυναικὸς τῆς μελλούσης τεκεῖν, ἵνα ὅταν τέκνῃ τὸ τέκνον αὐτῆς, κατὰφάγῃ. καὶ ἔτεκεν υἱὸν ἄρσεν ὃς μέλλει ποιμαίνειν πάντα τὰ ἔθνη ῥάβδῳ σιδηρᾷ. Ⓒ ἡρπάσθη τὸ τέκνον αὐτῆς πρὸς τὸν θεὸν Ⓒ καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ. Ⓒ ἡ γυνὴ ἔφυγεν εἰς τὴν ἔρημον, ὅπου ἔχει τόπον ἡτοιμασμένον ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἵνα ἐκεῖ τρέφωσιν αὐτὴν ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἑξήκοντα. καὶ ἐγένετο πόλεμος ἐν τῷ οὐρανῷ. ὁ μιχαὴλ καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ ἐπολέμησαν κατὰ τοῦ δράκοντος. καὶ ὁ δράκων ἐπολέμησε, Ⓒ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἰσχυσεν οὐδὲ τόπος εὑρέθη αὐτῶν ἔτι ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἐβλήθη ὁ δράκων ὁ μέγας, ὁ ὄφις ὁ ἀρχαῖος ὁ καλούμενος διάβολος καὶ ὁ σατανᾶς, ὁ πλανῶν τὴν οἰκουμένην ὅλην, ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, Ⓒ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ ἐβλήθησαν. καὶ ἤκουσα φωνὴν μεγάλην, λέγουσαν. ἐν τῷ οὐρανῷ ἄρτι ἐγένετο ἡ σωτηρία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἡμῶν καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ, ὅτι κατεβλήθη ὁ κατήγορος τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν ὁ κατηγορῶν αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἡμέρας καὶ νυκτός. καὶ αὐτοὶ ἐνίκησαν αὐτὸν διὰ τὸ αἷμα τοῦ ἀρνίου καὶ διὰ τὸν λόγον τῆς μαρτυρίας αὐτῶν, καὶ οὐκ ἠγάπησαν τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἄχρι θανάτου. διὰ τοῦτο εὐφραίνεσθε οἱ οὐρανοὶ Ⓒ οἱ ἐν αὐτοῖς σκηνοῦντες. οὐαὶ τοῖς κατοικοῦσι τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν, ὅτι κατέβη ὁ διάβολος πρὸς ὑμᾶς, ὁ ἔχων θυμὸν μέγαν, εἰδὼς ὅτι ὀλίγον καιρὸν ἔχει. καὶ ὅτε εἶδεν ὁ δράκων, ὅτι ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, ἐδίωξε τὴν γυναῖκα, ἥτις ἔτεκε τὸν ἄρρενα, καὶ ἐδόθησαν τῇ γυναικὶ δύο πτέρυγες τοῦ

& luna ſub pedibus eius, & in capite eius corona ſtellarū duodecim. Et in utero habēs, clamat parturiens, & cruciatur ut pariat. Et uiſum eſt aliud ſignum in cœlo, et ecce draco magnus rufus, habens capita ſeptem, & cornua decem: & in capitibus ſuis diademata ſeptem, & cauda eius trahit tertiā partem ſtellarū cœli, & miſit eas in terram, & draco ſtetit ante mulierem quæ erat paritura: ut cum peperiſſet filium eius, deuoraret. Et peperit filium maſculū, qui recturus erat omēs gentes in uirga ferrea, & raptus eſt filius eius ad deum & ad thronum eius: & mulier fugit in ſolitudinē, ubi habet locum paratum à deo, ut ibi paſcant eam diebus mille ducentis ſexaginta. Et factum eſt prælium magnum in cœlo. Michaël & angeli eius præliabātur cū dracone, & draco pugnabat & angeli eius, et non ualuerūt, neq; locus inuentus eſt eorū amplius in cœlo. Et proiectus eſt draco ille magnus, ſerpens antiquus, qui uocatur diabolus & ſatanas, qui ſeducit totū terrarum orbem, & proiectus eſt in terram, & angeli eius cum illo proiecti ſunt. Et audiui uocē magnam dicentē: In cœlo nunc facta eſt ſalus & uirtus, & regnum dei noſtri, & poteſtas Chriſti eius: quia proiectus eſt accuſator fratrum noſtrorū, qui accuſabat illos ante conſpectum dei noſtri die ac nocte, & ipſi uicerunt eum propter ſanguinē agni, et propter ſermonem teſtimonij ſui, & non dilexerunt animam ſuam uſque ad mortem. Propterea lætamini cœli, & qui habitatis in eis. Væ habitatoribꝰ terræ & maris, quia deſcendit diabolus ad uos habens iram magnam, ſciens quod modicum tempus habet. Et poſt quàm uidit draco, quod proiectus eſſet in terram, perſecutus eſt mulierem quæ peperit maſculum. Et datæ ſunt mulieri alæ duæ aquilæ

na ſub pedibūs eius: & in capite eius corona ſtellarum duodecim. Et in utero habens: & clamabat parturiēs & cruciatur ut pariat. Et uiſum eſt aliud ſignū in cœlo: & ecce draco magnus rufus habens capita ſeptem & cornua decē, & in capitibus ſuis ſeptem diademata: & cauda eius trahebat tertiā partem ſtellarum cœli: & miſit eas in terram: & draco ſtetit ante mulierē quæ erat paritura: ut cum peperiſſet filiū eius deuoraret. Et peperit filium maſculum qui recturus erat omēs gentes in uirga ferrea: & raptus eſt filius eius ad deum & ad thronū eius: & mulier fugit in ſolitudinem ubi habebat locum paratum a deo: ut ibi paſcat eam diebus mille ducentis ſexaginta. Et factū eſt prælium magnum in cœlo: Michael & angeli eius prælia bantur cum dracone: & draco pugnabat & angeli eius, & non ualuerūt, neq; locus inuentus eſt eorum amplius in cœlo. Et proiectus eſt draco ille magnus ſerpens antiquus qui uocatur diabolus & ſathanas: qui ſeducit uniuerſum orbē: & proiectus eſt in terram, & angeli eius cum illo miſſi ſunt. Et audiui uocem magnam in cœlo, dicentem: Nunc facta eſt ſalus & uirtus & regnum dei noſtri et poteſtas Chriſti eius: quia proiectus eſt accuſator fratrū noſtrorum qui accuſabat illos ante cōſpectum dei noſtri die ac nocte: & ipſi uicerūt eum propter ſanguinem agni: & propter uerbum teſtimonij ſui: et nō dilexerunt animas ſuas uſq; ad mortem. Propterea lætamini cœli: & qui habitatis in eis. Væ terræ & mari: quia deſcendit diabolus ad uos habens iram magnam, ſciens quod modicū tempus habet. Et poſtq; uidit draco qđ proiectus eſſet in terrā, perſecutus eſt mulierem quæ peperit maſculū. Et datæ ſūt mulieri alæ duæ

τοῦ ἀετοῦ τοῦ μεγάλου, ἵνα πέταται εἰς τὴν ἔρημον εἰς τὸν τόπον αὐτῆς, ὅπου τρέφεται ἐκεῖ καιρὸν καὶ καιροὺς καὶ ἥμισυ καιροῦ ἀπὸ προσώπου τοῦ ὄφεως. καὶ ἔβαλεν ὁ ὄφις ὀπίσω ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ὕδωρ ὡς ποταμόν, ἵνα ταύτην ποταμοφόρητον ποιήσῃ. καὶ ἐβοήθησεν ἡ γῆ τῇ γυναικί, καὶ ἤνοιξεν ἡ γῆ τὸ στόμα αὐτῆς καὶ κατέπιεν τὸν ποταμὸν ὃν ἔβαλεν ὁ δράκων ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ. καὶ ὠργίσθη ὁ δράκων ἐπὶ τῇ γυναικὶ καὶ ἀπῆλθε ποιῆσαι πόλεμον μετὰ τῶν λοιπῶν τοῦ σπέρματος αὐτῆς, τῶν τηρούντων τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ καὶ ἐχόντων τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ ἐστάθη ἐπὶ τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης.

Καὶ εἶδον ἐκ τῆς θαλάσσης θηρίον ἀναβαῖνον ἔχον κεφαλὰς ἑπτὰ καὶ κέρατα δέκα, καὶ ἐπὶ τῶν κεράτων αὐτοῦ δέκα διαδήματα, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτοῦ ὄνομα βλασφημίας. καὶ τὸ θηρίον ὃ εἶδον ἦν ὅμοιον παρδάλει καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὡς ἄρκτου, καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ ὡς στόμα λέοντος. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ὁ δράκων τὴν δύναμιν αὐτοῦ καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ καὶ ἐξουσίαν μεγάλην. καὶ εἶδον μίαν τῶν κεφαλῶν αὐτοῦ ὡς ἐσφαγμένην εἰς θάνατον, καὶ ἡ πληγὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐθεραπεύθη. καὶ ἐθαυμάσθη ὅλη ἡ γῆ ὀπίσω τοῦ θηρίου. καὶ προσεκύνησαν τὸν δράκοντα ὅς ἔδωκεν ἐξουσίαν τῷ θηρίῳ, καὶ προσεκύνησαν τὸ θηρίον, λέγοντες, τίς ὅμοιος τῷ θηρίῳ, τίς δύναται πολεμῆσαι μετ' αὐτοῦ; καὶ ἐδόθη αὐτῷ στόμα λαλοῦν μεγάλα καὶ βλασφημίας. καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία ποιῆσαι μῆνας τεσσαράκοντα δύο. καὶ ἤνοιξε τὸ στόμα αὐτοῦ εἰς βλασφημίαν πρὸς τὸν θεὸν βλασφημῆσαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ καὶ τοὺς ἐν τῷ οὐρανῷ σκηνοῦντας. καὶ ἐδόθη αὐτῷ πόλεμον ποιῆσαι μετὰ τῶν ἁγίων, καὶ νικῆσαι αὐτούς. καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία ἐπὶ πᾶσαν φυλὴν καὶ λαὸν καὶ γλῶσσαν καὶ ἔθνος, καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, οὗ οὐ γέγραπται τὰ ὀνόματα ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς ζωῆς τοῦ ἀρνίου ἐσφαγμένου ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. εἴ τις ἔχει

οὖς,

aquilæ magnæ, ut uolaret in desertum in locum suum ubi alitur per tempus & tempora & dimidium temporis à facie serpentis. Et eiecit serpens ex ore suo post mulierem aquam tanquam flumen, ut eam faceret rapi à flumine. Et adiuuit terra mulierem, & aperuit terra os suum, & absorbuit flumen quod eiecerat draco ex ore suo. Et iratus est draco aduersus mulierem, & abijt ut faceret prælium cum reliquis de semine eius qui custodiunt mandata dei, & habent testimonium Iesu Christi. Et stetit super arenam maris.

Et uidi de mari bestiam ascendentem, habentem capita septem & cornua decem, et super cornua eius decem diademata, & super capita eius nomen blasphemiæ. Et bestia quam uidi, similis erat pardo, & pedes eius sicut pedes ursi, & os eius sicut os leonis. Et dedit illi draco uirtutem suam & sedem suam & potestatem magnam. Et uidi unum de capitibus eius quasi occisum in mortem, & plaga mortis eius curata est. Et admiratio fuit in uniuersa terra post bestiam. Et adorauerunt draconem, qui dedit potestatem bestiæ, & adorauerunt bestiam, dicentes: Quis similis bestiæ, & quis poterit pugnare cum ea? Et datum est ei os loquens magna & blasphemias, & data est ei potestas faciendi menses quadraginta duos. Et aperuit os suum in cõuitia ad deum, ut conuitijs afficeret nomen eius & tabernaculum eius, & eos qui in cœlo habitant. Et est datum illi bellum facere cum sanctis, & uincere eos. Et data est illi potestas in omnem tribum, & populum, & linguã, & gentem, & adorabũt eam omnes qui inhabitant terram, quorũ nõ sunt scripta nomina in libro uitæ agni, qui occisus est ab origine mũdi. Si quis habet

aurem

aquilæ magnæ ut uolaret in desertum in locum suũ ubi alitur per tempus & tempora & dimidium temporis a facie serpentis. Et misit serpens ex ore suo post mulierem aquam tanquã flumen ut eam faceret trahi a flumine. Et adiuuit terra mulierem: & aperuit terra os suũ: & absorbuit flumen quod misit draco de ore suo. Et iratus est draco in mulierem: et abijt facere prælium cum reliquis de semine eius: quicustodiunt mandata dei: & habẽt testimonium Iesu Christi. Et stetit super arenam maris.

Et uidi de mari bestiam XIIII.
ascẽdentem habentem capita septem & cornua decem: & super cornua eius decem diademata: & super capita eius nomina blasphemiæ. Et bestia quam uidi similis erat pardo, & pedes eius sicut pedes ursi: & os eius sicut os leonis. Et dedit illi draco uirtutem suam & potestatem magnam. Et uidi unum de capitibus suis quasi occisum in mortem: & plaga mortis eius curata est. Et admirata est uniuersa terra post bestiam. Et adorauerũt draconem: qui dedit potestatem bestiæ: & adorauerunt bestiam, dicentes: Quis similis bestiæ: & quis poterit pugnare cum ea? Et datum est ei os loquens magna & blasphemias: & data est ei potestas facere menses quadragintaduos. Et aperuit os suum in blasphemias ad deum, blasphemare nomen eius & tabernaculum eius: & eos qui in cœlo habitant. Et est datum illi bellum facere cum sanctis, & uincere eos. Et data est illi potestas in omnem tribum: & populum & linguam & gentem: & adorauerunt eam omnes qui inhabitant terram: quorum non sunt scripta nomina in libro uitæ agni: qui occisus est ab origine mũdi. Si quis habet

aurem

οὗς, ἀκουσάτω. εἴ τις εἰς αἰχμαλωσίαν συναγει, εἰς αἰχμαλωσίαν ὑπάγει. εἴ τις τῇ μαχαίρᾳ ἀποκτενεῖ, δεῖ αὐτὸν τῇ μαχαίρᾳ ἀποκτανθῆναι. ὧδε ἐστὶν ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ πίστις τῶν ἁγίων. Καὶ εἶδον ἄλλο θηρίον ἀναβαῖνον ἐκ τῆς γῆς καὶ εἶχε κέρατα δύο ὅμοια ἀρνίῳ, καὶ ἐλάλει ὡς δράκων. Καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ πρώτου θηρίου πᾶσαν ποιεῖ ἐνώπιον αὐτοῦ. Καὶ ποιεῖ τὴν γῆν καὶ τοὺς κατοικοῦντας ἐν αὐτῇ, ἵνα προσκυνήσουσι τὸ θηρίον τὸ πρῶτον, οὗ ἐθεραπεύθη ἡ πληγὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. καὶ ποιεῖ σημεῖα μεγάλα, ἵνα καὶ πῦρ ποιῇ καταβαίνειν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὴν γῆν ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων. Καὶ πλανᾷ τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς διὰ τὰ σημεῖα, ἃ ἐδόθη αὐτῷ ποιῆσαι ἐνώπιον τοῦ θηρίου, λέγων τοῖς κατοικοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς, ποιῆσαι εἰκόνα τῷ θηρίῳ, ὃ ἔχει τὴν πληγὴν τῆς μαχαίρας καὶ ἔζησε. Καὶ ἐδόθη αὐτῷ δοῦναι πνεῦμα τῇ εἰκόνι τοῦ θηρίου, ἵνα καὶ λαλήσῃ ἡ εἰκὼν τοῦ θηρίου, καὶ ποιήσῃ ὅσοι ἂν μὴ προσκυνήσωσι τὴν εἰκόνα τοῦ θηρίου ἵνα ἀποκτανθῶσι. Καὶ ποιεῖ πάντας τοὺς μικροὺς, καὶ τοὺς μεγάλους, καὶ τοὺς πλουσίους, καὶ τοὺς πτωχοὺς, καὶ τοὺς ἐλευθέρους, καὶ τοὺς δούλους, ἵνα δώσῃ αὐτοῖς χάραγμα ἐπὶ τῆς χειρὸς αὐτῶν τῆς δεξιᾶς ἢ ἐπὶ τὰ μέτωπα αὐτῶν, καὶ ἵνα μή τις δύνηται ἀγοράσαι ἢ πωλῆσαι εἰ μὴ ὁ ἔχων τὸ χάραγμα ἢ τὸ ὄνομα τοῦ θηρίου ἢ τὸν ἀριθμὸν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. ὧδε ἡ σοφία ἐστίν. ὁ ἔχων τὸν νοῦν ψηφισάτω τὸν ἀριθμὸν τοῦ θηρίου. ἀριθμὸς γὰρ ἀνθρώπου ἐστίν, καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτοῦ χξϛ.

Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἀρνίον ἑστὸς ἐπὶ τὸ ὄρος σιών, καὶ μετ' αὐτοῦ ἑκατὸν τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες ἔχουσαι τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ γεγραμμένον ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν. Καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὡς φωνὴν ὑδάτων πολλῶν, καὶ ὡς φωνὴν βροντῆς μεγάλης. Καὶ φωνὴν ἤκουσα κιθαρῳδῶν κιθαριζόντων ἐν ταῖς κιθάραις αὐτῶν, καὶ ᾄδουσιν ὡς ᾠδὴν καινὴν ἐνώπιον τοῦ θρόνου, καὶ ἐνώπιον τῶν τεσσάρων ζώων, καὶ τῶν πρεσβυτέρων. καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο μαθεῖν τὴν ᾠδὴν, εἰ μὴ αἱ ἑκατὸν τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες

aurem, audiat. Qui in captiuitatem ducit, in captiuitatem uadit: qui gladio occiderit, oportet eũ gladio occidi. Hic est patientia & fides sanctorum. Et uidi aliam bestiam ascendentẽ de terra, & habebat cornua duo, similia agni, et loquebatur sicut draco. Et potestatem prioris bestiæ omnẽ facit in conspectu eius, & facit terrã, et inhabitãtes in ea, adorare bestiã primã, cuius curata est plaga mortis. Et facit signa magna, ut etiam ignem faceret de cœlo descendere in terram in conspectu hominum. Et seducit habitantes in terra propter signa quæ data sunt illi ut faceret in conspectu bestiæ, dicens habitantibus in terra, ut faciant imaginem bestiæ, quæ habet plagam gladij, & uixit. Et datum est illi ut daret spiritum imaginí bestiæ, & ut loquatur imago bestiæ, & faciet ut quicunq; non adorauerint imaginem bestiæ occidantur. Et facit omnes pusillos & magnos, & diuites, & pauperes, & liberos, & seruos accipere characterem in manu sua dextera, aut in frõtibus suis. Et ne quis posset emere aut uẽdere, nisi qui habeat characterem, aut nomen bestiæ, aut numerũ nominis eius Hic sapientia est. Qui habet intellectum, computet numerũ bestiæ. Numerus enim hominis est & numerus eius sexcenti sexaginta sex. Et uidi, & ecce agnus stans super montem Sion, & cũ eo centum quadraginta quatuor milia habentia nomen patris eius scriptum in frontibus suis. Et audiui uocem de cœlo tanquam uocem aquarum multarum, & tanquam uocem tonitrui magni, & uocem audiui citharœdorum citharizantium citharis suis. Et cantant quasi canticum nouum ante sedem & ante quatuor animalia, & seniores, & nemo poterat discere canticum, nisi illa centum quadraginta quatuor milia,

aurem audiat. Qui in captiuitatem duxerit, in captiuitatẽ uadet: qui in gladio occiderit, oportet eũ gladio occidi. Hic est patiẽtia & fides sanctorũ. Et uidi aliam bestiam ascendentẽ de terra: & habebat cornua duo simi lia agni: & loquebatur sicut draco. Et potestatẽ prioris bestiæ omnẽ faciebat in conspectu eius: et fecit terrã & inhabitantes in ea, adorare bestiam primã: cuius curata est plaga mortis. Et fecit signa magna ut etiã ignẽ faceret de cœlo descẽdere in terram in conspectu hominũ. Et seduxit habitantes in terra propter signa quæ data sunt illi facere in conspectu bestiæ, dicẽs habitãtibus in terra: ut faciant imaginẽ bestiæ quæ habet plagã gladij, & uixit. Et datũ est illi ut daret spiritũ imagini bestiæ: & ut loquat imago bestiæ: & faciet ut quicunq; nõ adorauerit imaginẽ bestiæ, occidatur. Et faciet omnes pusillos & magnos & diuites & pauperes & liberos & seruos habere characterem in dextera manu aut in frõtibus suis. Et ne quis posset emere aut uẽdere, nisi qui habeat characterẽ aut nomen bestiæ: aut numerũ nomis eius. Hic sapientia est. Qui habet intellectum, cõputet numerũ bestiæ. Numerus enim hominis est: & numerus eius sexcenti sexaginta sex. Et uidi & ecce agnus XIIII. stabat supra montẽ Sion, & cum eo centũ quadraginta quattuor milia habẽtes nomen eius, & nomẽ patris eius scriptũ in frontibus suis. Et audiui uocẽ de cœlo tanquam uocẽ aquarum multarum: et tanquã uocem tonitrui magni, & uocẽ quam audiui sicut citharœdorum citharizantium in citharis suis. Et cantabãt quasi canticum nouũ ante sedem, & ante quattuor animalia & seniores, & nemo poterat dicere canticũ, nisi illa centum quadraginta quattuor milia

χιλιάδες, οἱ ἠγορασμένοι ἀπὸ τῆς γῆς
οὗτοί εἰσιν οἱ μετὰ γυναικῶν οὐκ ἐ-
μολύνθησαν, παρθένοι γάρ εἰσιν. οὗ-
τοι οἱ ἀκολουθοῦντες τῷ ἀρνίῳ ὅπου
ἂν ὑπάγῃ. οὗτοι ἠγοράσθησαν ἀπὸ τῶν
ἀνθρώπων ἀπαρχὴ τῷ θεῷ καὶ τῷ
ἀρνίῳ, καὶ ἐν τῷ στόματι αὐτῶν οὐκ
εὑρέθη δόλος, ἄμωμοι γάρ εἰσιν
ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ. καὶ εἶ-
δον ἄλλον ἄγγελον πετόμενον ἐν
μεσουρανήματι, ἔχοντα εὐαγγέ-
λιον αἰώνιον εὐαγγελίσαι τοὺς κα-
θημένους ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ πᾶν
ἔθνος, καὶ φυλὴν, καὶ γλῶσσαν, καὶ
λαόν, λέγοντα ἐν φωνῇ μεγάλῃ. φο-
βεῖσθε τὸν θεόν, καὶ δότε αὐτῷ δόξαν
ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα τῆς κρίσεως αὐτοῦ,
καὶ προσκυνήσατε τῷ ποιήσαντι τὸν
οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ θάλασσαν
καὶ πηγὰς ὑδάτων. Καὶ ἄλλος ἄγγε-
λος ἠκολούθησε, λέγων. ἔπεσεν ἔπε-
σε Βαβυλὼν ἡ πόλις ἡ μεγάλη, ὅτι
ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς πορνείας αὐ-
τῆς πεπότικεν πάντα ἔθνη. καὶ τρί-
τος ἄγγελος ἠκολούθησεν αὐτοῖς, λέ-
γων ἐν φωνῇ μεγάλῃ, εἴ τις προσκυνεῖ
τὸ θηρίον καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ
λαμβάνει χάραγμα ἐπὶ τοῦ μετώ-
που αὐτοῦ, ἢ ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ
αὐτὸς πίεται ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ
τοῦ θεοῦ, τοῦ κεκερασμένου ἀκράτου
ἐν τῷ ποτηρίῳ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ. καὶ
βασανισθήσεται ἐν πυρὶ καὶ θείῳ, ἐνώ-
πιον ἀγγέλων τε ἁγίων, καὶ ἐνώπιον
τοῦ ἀρνίου. καὶ ὁ καπνὸς τοῦ βασανισμοῦ
αὐτῶν ἀναβαίνει εἰς αἰῶνα αἰώνων.
καὶ οὐκ ἔχουσιν ἀνάπαυσιν ἡμέρας
καὶ νυκτὸς οἱ προσκυνοῦντες τὸ θηρίον
καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ εἴ τις λαμ-
βάνει χάραγμα τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ.
ὧδε ὑπομονὴ τῶν ἁγίων ἐστίν, ὧδε
οἱ τηροῦντες τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ
καὶ τὴν πίστιν Ιησοῦ. καὶ ἤκουσα φω-
νῆς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λεγούσης μοι.
γράψον, μακάριοι οἱ νεκροὶ, οἱ ἐν κυ-
ρίῳ ἀποθνήσκοντες ἀπάρτι. ναὶ, λέ-
γει τὸ πνεῦμα, ἵνα ἀναπαύσονται ἐκ
τῶν κόπων αὐτῶν, τὰ δὲ ἔργα αὐτῶν
ἀκολουθεῖ μετ' αὐτῶν. καὶ εἶδον, καὶ
ἰδοὺ νεφέλη λευκή, καὶ ἐπὶ τὴν νεφέ-
λην καθήμενος ὅμοιος υἱὸν ἀνθρώπου
ἔχων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ στέφα-

νον

milia, qui empti ſunt de ter-
ra. Hi ſunt qui cum mulieribus
non ſunt coinquinati, uirgines
enim ſunt. Hi ſequuntur agnũ
quocunque ierit. Hi empti ſunt
ex hominibus primitiæ deo &
agno, & in ore eorum non eſt
inuentus dolus. Sine macula
enim ſunt ante thronum dei.
Et uidi alterum angelum uolan
tem per medium cœli, haben-
tem euangelium æternum, ut
euangelizaret habitantibus ſu-
per terram, & omni genti & tri-
bui, & linguæ & populo, dicen-
tem magna uoce: Timete de-
um, & date illi honorem, quia
uenit hora iudicij eius: & ado-
rate eum, qui fecit cœlum & ter
ram, mare & fontes aquarum.
Et alius angelus ſecutus eſt, di-
cens: Cecidit cecidit Babylon
ciuitas illa magna: quia à uino
iræ fornicationis ſuæ potauit o-
mnes gentes. Et tertius ange-
lus ſecutus eſt illos, dicens uo-
ce magna: Si quis adorauerit
beſtiam & imaginem eius, & ac
ceperit characterẽ in fronte ſua,
aut in manu ſua, & hic bibet de
uino iræ dei, quod mixtum eſt
mero in calice iræ ipſius. Et cru-
ciabitur igne & ſulphure in con
ſpectu angelorum ſanctorum,
& ante conſpectum agni. Et fu-
mus tormenti eorum aſcẽdit in
ſecula ſeculorũ. Nec habent re-
quiem die ac nocte, qui adorant
beſtiam et imaginem eius, & ſi
quis acceperit characterem no-
minis eius. Hic patientia ſancto
rum eſt. Hic qui cuſtodiunt mã
data dei & fidem Ieſu. Et audiui
uocem de cœlo, dicentem mihi:
Scribe: Beati mortui, qui in do-
mino moriuntur amodo: etiã di
cit ſpiritus, ut requieſcant à labo
ribus ſuis, ſed opera illorum ſe-
quuntur illos. Et uidi & ecce nu
bem candidam, & ſuper nubem
ſedentem ſimilem filio homi-
nis, habentẽ in capite ſuo coro-

nam

lia qui empti ſunt de terra.
Hi ſunt qui cũ mulieribus
non ſunt coinquinati: uirgi-
nes enim ſunt. Hi ſequũtur
agnum quocunq; ierit. Hi
empti ſunt ex omnibus pri-
mitiæ deo & agno: & in ore
eorum nõ eſt inuentũ men-
dacium. Sine macula enim
ſunt ante thronũ dei. Et ui-
di alterum angelum uolan-
tem per mediũ cœli haben-
tem euangelium æternum,
ut euangelizaret ſedẽtibus
ſuper terram, & ſuper o-
mnem gentem & tribum &
linguam & populum, di-
cens magna uoce: Time-
te dominum & date illi ho-
norem: quia uenit hora iu-
dicij eius: & adorate eum
qui fecit cœlum & terram,
mare & fontes aquarum.
Et alius angelus ſecutus eſt
eum, dicens: Cecidit ceci-
dit Babylon ciuitas illa ma
gna, quæ a uino iræ forni-
cationis ſuæ potauit omnes
gentes. Et tertius angelus ſe
cutus eſt illos, dicens uoce
magna: Si quis adoraue-
rit beſtiam & imaginem e-
ius, & acceperit characte-
rem in fronte ſua, aut in ma
nu ſua, hic bibet de uino iræ
dei quod mixtum eſt mero
in calice iræ ipſius. Et cru-
ciabitur igne & ſulphure in
conſpectu angelorum ſan-
ctorum, & ante cõſpectum
agni. Et fumus tormento-
rum eorũ aſcendet in ſecu-
la ſeculorũ. Nec habent re-
quiem die ac nocte qui ado
rauerunt beſtiam & imagi-
nem eius: & ſiquis accepe-
rit characterem nominis e-
ius. Hic patientia ſancto-
rum eſt qui cuſtodiũt man
data dei & fidem Ieſu. Et
audiui uocem de cœlo di-
centem mihi: ſcribe: Bea-
ti mortui qui in dño mori-
untur. Amodo iam dicit ſpi
ritus ut requieſcant a labo-
ribus ſuis: opera enim illo-
rum ſequuntur illos. Et ui-
di, & ecce nubẽ candidam,
& ſuper nubem ſedentem
ſimilem filio hominis ha-
bentem in capite ſuo coro-

nam

νομ χρυσοῦν. Καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ, κράζων ἐν μεγάλῃ φωνῇ τῷ καθημένῳ ἐπὶ τῆς νεφέλης. πέμψον τὸ δρέπανόν σου, καὶ θέρισον, ὅτι ἦλθέν σοι ἡ ὥρα τοῦ θερίσαι, ὅτι ἐξηράνθη ὁ θερισμὸς τῆς γῆς. καὶ ἔβαλεν ὁ καθήμενος ἐπὶ τῆς νεφέλης τὸ δρέπανον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐθερίσθη ἡ γῆ. καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ ἄγγελος, ἔχων καὶ αὐτὸς δρέπανον ὀξύ. καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου, ἔχων ἐξουσίαν ἐπὶ τοῦ πυρός καὶ ἐφώνησε κραυγῇ μεγάλῃ τῷ ἔχοντι τὸ δρέπανον τὸ ὀξύ, λέγων, πέμψον σου τὸ δρέπανον τὸ ὀξύ, καὶ τρύγησον τοὺς βότρυας τῆς γῆς, ὅτι ἤκμασαν αἱ σταφυλαὶ αὐτῆς. καὶ ἔβαλεν ὁ ἄγγελος τὸ δρέπανον αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν. καὶ ἐτρύγησε τὴν ἄμπελον τῆς γῆς, καὶ ἔβαλεν εἰς τὸν λίνον τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ τὸν μέγαν. καὶ ἐπατήθη ἡ λίνος ἔξω τῆς πόλεως, καὶ ἐξῆλθεν αἷμα ἐκ τοῦ λίνου ἄχρι, τῶν χαλινῶν τῶν ἵππων ἀπὸ σταδίων χιλίων ἑξακοσίων.

Καὶ εἶδον ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ μέγα καὶ θαυμαστόν, ἀγγέλους ἑπτὰ ἔχοντας πληγὰς ἑπτὰ τὰς ἐσχάτας, ὅτι ἐν αὐταῖς ἐτελέσθη ὁ θυμὸς τοῦ θεοῦ. καὶ εἶδον ὡς θάλασσαν ὑαλίνην μεμιγμένην πυρί, καὶ τοὺς νικῶντας ἐκ τοῦ θηρίου καὶ ἐκ τῆς εἰκόνος αὐτοῦ, καὶ ἐκ τοῦ χαράγματος αὐτοῦ, ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἑστῶτας ἐπὶ τὴν θάλασσαν τὴν ὑαλίνην, ἔχοντας κιθάρας τοῦ θεοῦ. καὶ ᾄδουσι τὴν ᾠδὴν μωσέως τοῦ δούλου τοῦ θεοῦ καὶ τὴν ᾠδὴν τοῦ ἀρνίου, λέγοντες, μεγάλα καὶ θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, δίκαιαι καὶ ἀληθιναὶ αἱ ὁδοί σου ὁ βασιλεὺς τῶν ἁγίων. τίς οὐ μὴ φοβηθῇ σε κύριε, καὶ δοξάσῃ τὸ ὄνομά σου; ὅτι μόνος ὅσιος, ὅτι πάντα τὰ ἔθνη ἥξουσι καὶ προσκυνήσουσιν ἐνώπιόν σου, ὅτι τὰ δικαιώματά σου ἐφανερώθησαν. καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον. καὶ ἠνοίγη ὁ ναὸς τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου ἐν τῷ οὐρανῷ. καὶ ἐξῆλθον οἱ ἑπτὰ ἄγγελοι ἔχοντες τὰς ἑπτὰ πληγὰς, ἐκ τοῦ ναοῦ

nam auream, & in manu ſua falcem acutam. Et alius angelus exiuit de templo, clamans uoce magna ad ſedentem ſuper nubem: Mitte falcem tuam & mete, quia uenit tibi hora ut metas, quoniã aruit meſſis terræ. Et miſit qui ſedebat ſuper nubem, falcem ſuam in terram, & demeſſa eſt terra. Et alius angelus exiuit de templo, quod eſt in cœlo, habens & ipſe falcem acutam. Et alius angelus exiuit de altari, qui habebat poteſtatem ſupra ignem, & clamauit uoce magna ad eum, qui habebat falcem acutam, dicens: Mitte falcem tuam acutam, & uindemia botros terræ, quoniam maturæ ſunt uuæ eius. Et miſit angelus falcem ſuam acutam in terram, & uindemiauit uineã terræ, & miſit in lacũ iræ dei magnum, & calcatus eſt lacus extra ciuitatem, & exiuit ſanguis de lacu, uſq; ad frenos equorũ per ſtadia mille ſexcenta.

Et uidi aliud ſignum in cœlo magnum & mirabile, angelos ſeptem, habentes plagas ſeptẽ nouiſſimas, quoniam in illis cõſummata eſt ira dei. Et uidi tanquam mare uitreum mixtum igni, & eos qui uictoriam reportarãt de beſtia & de imagine eius, & de charactere eius, & de numero nominis eius, ſtantes ſuper mare uitreum, habentes citharas dei, & cantant canticum Moyſi ſerui dei, & canticum agni, dicentes: Magna & mirabilia ſunt opera tua domine deus omnipotens: iuſtæ, & ueræ ſunt uiæ tuæ rex ſanctorum: Quis non timebit te domine, et magnificabit nomen tuum? Quia ſolus pius es, quoniã omes gentes uenient, & adorabunt in conſpectu tuo, quoniã iudicia tua manifeſtata ſũt. Et poſt hæc uidi, & ecce apertum eſt templũ tabernaculi teſtimonij in cœlo, & exierũt ſeptem angeli habentes ſeptẽ plagas, de templo

nam auream, & in manu ſua falcem acutam. Et alius angelus exiuit de templo clamans uoce magna ad ſedentem ſuper nubẽ: Mitte falcem tuam & mete: quia uenit hora ut metatur: quoniam maturuit meſſis terræ. Et miſit qui ſedebat ſuper nubẽ, falcem ſuam in terram, & meſſuit eam. Et alius angelus exiuit de templo quod eſt in cœlo habens & ipſe falcem acutam. Et alius angelus exiuit de altari qui habebat poteſtatem ſupra ignẽ, & clamauit uoce magna ad eum qui habebat falcẽ acutam, dicens: Mitte falcem tuam acutam & uindemia botros uineã terræ: quoniã maturæ ſunt uuæ eius. Et miſit angelus falcẽ ſuam acutam in terram & uindemiauit uineã terræ: & miſit in lacũ iræ dei magnum: & calcatus eſt lacus extra ciuitatem, & exiuit ſanguis de lacu uſque ad frenos equorũ per ſtadia mille ſexcenta.

Et uidi aliud ſignũ in cœ XV.
lo magnũ & mirabile, angelos ſeptem habẽtes plagas ſeptem nouiſſimas: quoniam in illis conſummata eſt ira dei. Et uidi tanquã mare uitreũ mixtum igne, & eos qui uicerũt beſtiam & imaginẽ eius, & numerum nominis eius ſtãtes ſupra mare uitreum, habẽtes citharas dei, & cantantes cãticum Moyſi ſerui dei, & cãticum agni dicẽtes: Magna & mirabilia ſunt opera tua domine deus omnipotẽs: iuſte & ueræ ſunt uiæ tuæ domie rex ſanctorũ. Quis non timebit te domine & magnificabit nomẽ tuum? Quia ſolus pius es: quoniam omnes gentes ueniẽt & adorabunt in conſpectu tuo: quoniam iudicia tua manifeſta ſunt. Et poſt hæc uidi & ecce apertũ eſt templũ tabernaculi teſtimonij in cœlo: & exierũt ſeptẽ angeli habẽtes. vii. plagas de

του ναου ενδεδυμενοι λινον καθαρον και λαμπρον, και περιζωσμενοι περι τα στηθη ζωνας χρυσας, και εν μια των τεσσαρων ζωων εδωκε τοις επτα αγγελοις επτα φιαλας χρυσας γεμουσας του θυμου του θεου του ζωντος εις τους αιωνας των αιωνων. και εγεμισθη ο ναος καπνου εκ της δοξης του θεου και εκ της δυναμεως αυτου. και ουδεις ηδυνατο εισελθειν εις τον ναον, αχρι τελεσθωσιν αι επτα πληγαι των επτα αγγελων.

templo, uestiti lino mũdo & candido, & præcincti circa pectora zonis aureis. Et unum ex quattuor animalibus dedit septẽ angelis septẽ phialas aureas, plenas iracũ diæ dei uiuẽtis in secula seculorũ. Et impletum est templũ fumo à maiestate dei, & de uirtute eius, & nemo poterat introire in templum, donec consummarẽtur septem plagæ septem angelorum.

templo, uestiti lapide mundo & candido & præcincti circa pectora zonis aureis. Et unũ ex quattuor animalibus dedit septẽ angelis septẽ phialas aureas plenas iracũdiæ dei uiuẽtis in secula seculorũ. Et impletum est templum fumo a maiestate dei, & de uirtute eius: & nemo poterat introire in templũ donec consummarẽtur septẽ plagæ septẽ angelorũ.

Και ηκουσα φωνης μεγαλης εκ του ναου, λεγουσης τοις επτα αγγελοις, υπαγετε, εκχεετε τας φιαλας του θυμου του θεου εις την γην, και απηλθεν ο πρωτος, και εξεχεε την φιαλην αυτου επι την γην, και εγενετο ελκος και πονηρον εις τους ανθρωπους τους εχοντας το χαραγμα του θηριου, και τους την εικονα προσκυνουντας αυτου. και ο δευτερος αγγελος εξεχεε την φιαλην αυτου εις την θαλασσαν, και εγενετο αιμα ως νεκρου, και πασα ψυχη ζωσα απεθανεν εν τη θαλασση. και ο τριτος αγγελος εξεχεε την φιαλην αυτου εις τους ποταμους και εις τας πηγας των υδατων, και εγενετο αιμα. και ηκουσα του αγγελου των υδατων λεγοντος, δικαιος κυριε ει ο ων και ο ην, και ο οσιος, οτι ταυτα εκρινας, οτι αιμα αγιων και προφητων εξεχεαν, και αιμα αυτοις εδωκας πιειν, αξιοι γαρ εισιν. και ηκουσα αλλου εκ του θυσιαστηριου λεγοντος, Ναι κυριε ο θεος ο παντοκρατωρ, αληθιναι και δικαιαι αι κρισεις σου. και ο τεταρτος αγγελος εξεχεε την φιαλην αυτου επι τον ηλιον, και εδοθη αυτω καυματισαι τους ανθρωπους εν πυρι. και εκαυματισθησαν οι ανθρωποι καυμα μεγα, και εβλασφημησαν το ονομα του θεου, του εχοντος εξουσιαν επι τας πληγας ταυτας. και ου μετενοησαν δουναι αυτω δοξαν. και ο πεμπτος αγγελος εξεχεε την φιαλην αυτου επι τον θρονον του θηριου, και εγενετο η βασιλεια αυτου εσκοτωμενη, και εμασωντο τας γλωσσας αυτων εκ του πονου, και εβλασφημησαν τον θεον του ουρανου εκ των πονων αυτων, και εκ των ελκων αυτων, και ου μετενοησαν εκ των εργων αυτων.

Et audiui uocem magnam de templo dicentẽ septẽ angelis: Ite, effundite septẽ phialas iræ dei in terrã. Et abiit primus angelus & effudit phialam suam in terrã, & factum est uulnus malũ ac noxiũ in homines, qui habebant characterem bestiæ, & in eos qui adorabant imaginem eius. Et secundus angelus effudit phialam suam in mare, & factus est sanguis tanquàm mortui, & omnis anima uiuens, mortua est in mari. Et tertius angelus effudit phialã suam in flumina, & in fontes aquarum, & factæ sunt sanguis. Et audiui angelum aquarũ dicentẽ: Iustus es domine, qui es, & qui eras, & sanct⁹, quia hæc iudicasti, quia sanguinem sanctorũ & prophetarũ effuderũt, & sanguinẽ eis dedisti bibere, digni eñ sunt. Et audiui alterum dicentem: Etiam domine deus omnipotẽs, uera & iusta iudicia tua. Et quartus angelus effudit phialam suam in solem, & datum est illi æstu affligere homines per ignem. Et æstuauerunt homines æstu magno, & blasphemauerunt nomen dei habentis potestatem super has plagas, neque egerunt scelerum pœnitentiam, ut darent illi gloriam. Et quintus angelus effudit phialam suam super sedem bestiæ, & factum est regnum eius tenebrosum, & commanducauerunt linguas suas præ dolore, & conuitijs affecerunt deum cœli præ doloribus suis, & ulceribus suis, nec resipuerunt ab operibus suis.

Et audiui uocem magnã de templo, dicentẽ septẽ angelis: Ite & effundite septem phialas iræ dei in terram. Et abiit primus angelus & effudit phialam suã in terrã: & factũ est uulnus sæuũ ac pessimũ in homines qui habebant characterẽ bestiæ, & in eos qui adorauerunt bestiam & imaginẽ eius. Et secũdus angelus effudit phialam suã in mare: & fact⁹ est sanguis tanquã mortui: & omnis anima uiuẽs mortua est in mari. Et tertius angelus effudit phialam suã super flumina & super fontes aquarum: & factus est sanguis. Et audiui angelum aquarum, dicentem: Iustus es domine qui es & qũi eras sanctus qui hoc iudicasti: quia sanguinẽ sanctorum & prophetarum effuderũt: & sanguinem eis dedisti bibere. Digni enim sunt. Et audiui alterũ angelum dicentẽ: Etiã domine deus omnipotẽs uera & iusta iudicia tua. Et quartus angelus effudit phialam suã in solem: & datum est illi æstu affligere homines & igne. Et æstuauerũt homines æstu magno: et blasphemauerũt nomẽ dei habentis potestatẽ super has plagas: neq; egerunt pœnitentiam ut darent illi gloriã. Et quintus angelus effudit phialam suam super sedem bestiæ: et factũ est regnum eius tenebrosum: & cõmanducauerũt linguas suas præ dolore: & blasphemauerũt deum cœli præ doloribus & uulneribus suis, & non egerunt pœnitẽtiã ex operibus suis.

XVI.

τῶμ. καὶ ὁ ἕκτος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὸν μέγαν τὸν εὐφράτην. καὶ ἐξηράνθη τὸ ὕδωρ αὐτοῦ, ἵνα ἑτοιμασθῇ ἡ ὁδὸς τῶν βασιλέων τῶν ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου. Καὶ εἶδον ἐκ τοῦ στόματος τοῦ δράκοντος, καὶ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ θηρίου, καὶ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ ψευδοπροφήτου πνεύματα τρία ἀκάθαρτα ὅμοια βατράχοις. εἰσὶ γὰρ πνεύματα δαιμόνων ποιοῦντα σημεῖα ἐκπορεύεται ἐπὶ τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς ὅλης συναγαγεῖν αὐτοὺς εἰς πόλεμον τῆς ἡμέρας ἐκείνης τῆς μεγάλης τοῦ θεοῦ τοῦ παντοκράτορος. ἰδοὺ ἔρχομαι ὡς κλέπτης. μακάριος ὁ γρηγορῶν καὶ τηρῶν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἵνα μὴ γυμνὸς περιπατῇ, καὶ βλέπωσι τὴν ἀσχημοσύνην αὐτοῦ, καὶ συνήγαγεν αὐτοὺς εἰς τὸν τόπον τὸν καλούμενον ἑβραϊστὶ ἁρμαγεδών. Καὶ ὁ ἕβδομος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τὸν ἀέρα. Καὶ ἐξῆλθε φωνὴ μεγάλη ἀπὸ τοῦ ναοῦ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θρόνου, λέγουσα, γέγονε. Καὶ ἐγένοντο φωναὶ καὶ βρονταὶ καὶ ἀστραπαί, καὶ σεισμὸς ἐγένετο μέγας, οἷος οὐκ ἐγένετο ἀφ' οὗ οἱ ἄνθρωποι ἐγένοντο ἐπὶ τῆς γῆς τηλικοῦτος σεισμὸς οὕτως μέγας. καὶ ἐγένετο ἡ πόλις ἡ μεγάλη εἰς τρία μέρη, καὶ αἱ πόλεις τῶν ἐθνῶν ἔπεσον. καὶ Βαβυλὼν ἡ μεγάλη ἐμνήσθη ἐνώπιον τοῦ θεοῦ δοῦναι αὐτῇ τὸ ποτήριον τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ. καὶ πᾶσα νῆσος ἔφυγε καὶ ὄρη οὐχ εὑρέθησαν. Καὶ χάλαζα μεγάλη ὡς ταλαντιαία καταβαίνει ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἐβλασφήμησαν οἱ ἄνθρωποι τὸν θεὸν ἐκ τῆς πληγῆς τῆς χαλάζης ὅτι μεγάλη ἐστὶν ἡ πληγὴ αὐτῆς σφόδρα. καὶ ἦλθεν εἷς ἐκ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων, τῶν ἐχόντων τὰς ἑπτὰ φιάλας, καὶ ἐλάλησε μετ' ἐμοῦ, λέγων μοι. δεῦρο, δείξω σοι τὸ κρῖμα τῆς πόρνης, τῆς μεγάλης, τῆς καθημένης ἐπὶ τῶν ὑδάτων τῶν πολλῶν, μεθ' ἧς ἐπόρνευσαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ ἐμεθύσθησαν οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν ἐκ τοῦ οἴνου τῆς πορνείας αὐτῆς. καὶ ἀπήνεγκέ με εἰς ἔρημον ἐν πνεύματι. Καὶ εἶδον γυναῖκα καθημένην ἐπὶ θηρίον κόκκινον, γέμον ὀνομάτων

suis. Et sextus angel⁹ effudit phialam suam in flumē illud magnū Euphraten, & siccata est aqua eius, ut præpararetur uia regū ab ortu solis. Et uidi ex ore draconis, et ex ore bestiæ, et ex ore pseudoprophetæ exire spiritus tres immundos in modū ranarū. Sunt enim spiritus dæmoniorum facientes signa, ut procedant ad reges totius terræ ad congregādum illos in prælium diei illius magni dei omnipotentis. Ecce uenio sicut fur. Beatus qui uigilat & custodit uestimēta sua, ne nudus ambulet, & uideant turpitudinem eius. Et congregauit illos in locum qui uocatur Hebraice Armageddon. Et septimus angelus effudit phialā suam in aerē, & exiuit uox magna de templo cœli, à throno, dicēs: Factum est. Et facta sunt fulgura & uoces, & tonitrua, & terræmotus factus est magnus, qualis nunquàm fuit, ex quo homines fuerunt super terram, talis terræmotus adeo magnus. Et facta est ciuitas magna in tres partes, & ciuitates gentium ceciderunt. Et Babylon magna uenit in memoriam ante deum, ut daret illi calicē uini indignationis iræ suæ. Et omnis insula fugit, & montes nō sunt inuenti. Et grando magna sicut talētum descendit de cœlo in homines, & blasphemauerunt deum homines propter plagam grandinis, quoniam magna facta est plaga eius uehementer. Et uenit unus de septem angelis, qui habebant septem phialas, & locutus est mecum, dicens mihi: Veni ostendam tibi dānationē meretricis magnæ, quæ sedet super aquas multas, cum qua scortati sunt reges terræ, & inebriati sunt qui inhabitant terrā de uino prostitutionis eius. Et abstulit me spiritu in desertū. Et uidi mulierē sedentem sup bestiā coccinā, plenā nominibus

suis. Et sextus angelus effudit phialam suā in flumē illud magnū Euphratē, & siccauit aquā eius ut præpararetur uia regibus ab ortu solis. Et uidi de ore draconis, & de ore bestiæ: & de ore pseudo prophetæ exire spiritus tres immūdos in modum ranarum. Sunt enim spiritus dæmoniorū facientes signa, & procedēt ad reges totius terræ cōgregare illos in prælium ad diem magnum oīpotētis dei. Ecce uenio sicut fur. Beatus qui uigilat & custodit uestimenta sua, ne nudus ambulet: & uideant turpitudinē eius. Et congregabit illos in locum qui uocatur Hebraice Hermageddon. Et septimus angelus effudit phialam suam in aerem: & exiuit uox magna de templo a throno, dicens: Factum est. Et facta sunt fulgura & uoces & tonitrua: et terræmotus factus est magnus qualis nunquā fuit, exquo homines fuerunt super terram, talis terramotus magnus. Et facta est ciuitas magna in tres partes, & ciuitates gentium ceciderunt. Et Babylon magna uenit in memoriam ante deum: dare illi calicem uini indignationis iræ eius. Et omnis insula fugit, & mōtes non sunt inuēti. Et grando magna sicut talentū descēdit de cœlo in homines: & blasphemauerunt deum homines propter plagā grādinis: quoniam magna facta est uehementer.

Et uenit unus de se- XVII.
ptem angelis qui habebant septem phialas: & locutus est mecum, dicens: Veni & ostendam tibi damnationem meretricis magnæ quæ sedet super aquas multas, cum qua fornicati sunt reges terræ: & inebriati sunt qui inhabitant terram de uino prostitutionis eius. Et abstulit me in spiritu in desertum. Et uidi mulierem sedentem super bestiam coccineam, plenam nominibus

μάτων βλασφημίας, ἔχον κεφαλὰς ἑπτὰ & κέρατα δέκα. & ἡ γυνὴ ἣν περιβεβλημένη πορφύρᾳ & κοκκίνῳ καὶ κεχρυσωμένη χρυσῷ, & λίθῳ τιμίῳ, & μαργαρίταις, ἔχουσα χρυσοῦν ποτήριον ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς, γέμον βδελυγμάτων & ἀκαθάρτητος πορνείας αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῆς ὄνομα γεγραμμένον μυστήριον, Βαβυλὼν ἡ μεγάλη ἡ μήτηρ τῶν πορνῶν & τῶν βδελυγμάτων τῆς γῆς. καὶ εἶδον τὴν γυναῖκα μεθύουσαν ἐκ τοῦ αἵματος τῶν ἁγίων & ἐκ τοῦ αἵματος τῶν μαρτύρων Ιησοῦ. καὶ ἐθαύμασα ἰδὼν αὐτὴν θαῦμα μέγα. καὶ εἶπέ μοι ὁ ἄγγελος. διὰ τί ἐθαύμασας; ἐγώ σοι ἐρῶ τὸ μυστήριον τῆς γυναικὸς, & τοῦ θηρίου τοῦ βαστάζοντος αὐτὴν, τοῦ ἔχοντος τὰς ἑπτὰ κεφαλὰς, & τὰ δέκα κέρατα. Θηρίον ὃ εἶδες, ἦν & οὐκ ἔστι, & μέλλει ἀναβαίνειν ἐκ τῆς ἀβύσσου, & εἰς ἀπώλειαν ὑπάγει, & θαυμάσονται οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν οὐ γέγραπται τὰ ὀνόματα ἐπὶ τὸ βιβλίον τῆς ζωῆς ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, βλέποντες τὸ θηρίον, ὅτι, ἦν & οὐκ ἔστι, καὶ παρέσται. ὧδε ὁ νοῦς ὁ ἔχων σοφίαν. αἱ ἑπτὰ κεφαλαί, ὄρη εἰσὶν ἑπτὰ, ὅπου ἡ γυνὴ κάθηται ἐπ' αὐτῶν, & βασιλεῖς ἑπτά εἰσιν. οἱ πέντε ἔπεσαν, & ὁ εἷς ἔστι, ὁ ἄλλος οὔπω ἦλθε, & ὅταν ἔλθῃ, ὀλίγον αὐτὸν δεῖ μεῖναι. καὶ τὸ θηρίον ὃ ἦν, & οὐκ ἔστι, καὶ αὐτὸς ὄγδοός ἐστι, καὶ ἐκ τῶν ἑπτά ἐστι, & εἰς ἀπώλειαν ὑπάγει. καὶ τὰ δέκα κέρατα, ἃ εἶδες, δέκα βασιλεῖς εἰσιν, οἵτινες βασιλείαν οὔπω ἔλαβον, ἀλλὰ ἐξουσίαν ὡς βασιλεῖς μίαν ὥραν λαμβάνουσι μετὰ τοῦ θηρίου. οὗτοι μίαν γνώμην ἔχουσι, & τὴν δύναμιν, καὶ τὴν ἐξουσίαν ἑαυτῶν τῷ θηρίῳ διδόασιν. οὗτοι μετὰ τοῦ ἀρνίου πολεμήσουσι, καὶ τὸ ἀρνίον νικήσει αὐτούς, ὅτι κύριος κυρίων ἐστὶ, & βασιλεὺς βασιλέων, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ κλητοὶ, & ἐκλεκτοὶ, καὶ πιστοί. καὶ λέγει μοι, τὰ ὕδατα ἃ εἶδες, οὗ ἡ πόρνη κάθηται, λαοὶ καὶ ὄχλοι εἰσὶ, & ἔθνη, & γλῶσσαι. καὶ τὰ δέκα κέρατα ἃ εἶδες ἐπὶ τὸ θηρίον, οὗτοι μισήσουσι τὴν πόρνην, καὶ ἠρημωμένην ποιή-

σουσιν

minibus maledicentiæ, habentẽ capita septem & cornua decẽ. Et mulier erat circũdata purpura & coccino, & inaurata auro, & lapide precioso, et margaritis, habens poculum aureũ in manu sua, plenum abominationibus et immũditia libidinis suæ. Et in frõte eius nomen scriptum mysteriũ Babylon magna mater scortationũ, & abominationũ terræ. Et uidi mulierem ebriã de sanguine sanctorum, & de sanguine martyrũ Iesu Et miratus sum, cum uiderem illam admiratione magna. Et dixit mihi angelus: quare miraris? Ego dicam tibi mysteriũ mulieris, & bestiæ quæ portat eam, quæ habet capita septem, & cornua decẽ Bestia quam uidisti, fuit, & nõ est & ascensura est de abysso, & in interitum ibit, & mirabuntur inhabitantes terram, quorũ nomina scripta nõ sunt in libro uitæ, à cõdito mundo, uidentes bestiam, quæ erat & non est. Hic est mens quæ habet sapientiam. Septem capita septem montes sunt, super quos mulier sedet, & reges septẽ sunt. Quinque ceciderunt, unus est, & alius nõdum uenit. Et cum uenerit, oportet illum breue tempus manere. Et bestia quæ erat, & non est, & ipse octauus est, & de septem est, & in interitum uadit. Et decem cornua quæ uidisti, decem reges sunt, qui regnum nondum acceperunt, sed potestatem tanquam reges una hora accipient cum bestia. Hi unum consilium habent, & uirtutem & potestatem suam bestiæ tradent. Hi cum agno pugnabunt, & agnus uincet illos, quoniam dominus dominorum est, & rex regum: & qui cum illo sunt uocati, & electi & fideles. Et dicit mihi: Aquæ quas uidisti, ubi meretrix sedet, populi sunt & turbæ, & gentes, & linguæ. Et decem cornua quæ uidisti in bestia, hi odio prosequentur meretricem, & desolatam fa-

cient

minibus blasphemiæ, habẽtem capita septẽ, & cornua decem. Et mulier erat circũdata purpura & coccino, & inaurata auro & lapide precioso & margaritis, habens poculum aureum in manu sua, plenum abominatione & immundicia fornicationis eius. Et in fronte eius nomen scriptum: mysterium Babylõ magna mater fornicationum & abominationũ terræ. Et uidi mulierẽ ebriã de sanguine sanctorũ: & de sanguine martyrum Iesu. Et miratus sum cum uiderem illam admiratione magna. Et dixit mihi angelus: Quare miraris? Ego dicam tibi sacramentum mulieris: & bestiæ quæ portat eã: quæ habet capita septem, & cornua decem. Bestia quam uidisti fuit: & non est: & ascensura est de abysso, & in interitum ibit: & mirabunt in habitantes terrã, quorũ nomina scripta non sunt in libro uitæ a cõstitutione mũdi, uidẽtes bestiã quæ erat & non est. Et hic est sensus qui habet sapientiã. Septẽ capita, septem mõtes sunt, super quos mulier sedet: & reges septem sunt. Quinq; ceciderunt, unus est: & alius nondum uenit. Et cũ uenerit, oportet illum breue tempus manere. Et bestia quæ erat & non est, & ipsa octaua est: & de septem est. Et in interitum uadet. Et decẽ cornua quæ uidisti, decẽ reges sunt: qui regnũ nondum acceperunt: sed potestatẽ tanquã reges una hora accipient post bestiam. Hi unũ consilium habent & uirtutẽ & potestatem suam bestiæ tradent. Hi cum agno pugnabunt, & agnus uincet illos: quoniam dominus dominorũ est, & rex regum: et qui cũ illo sunt uocati & electi & fideles. Et dixit mihi: Aquæ quas uidisti ubi meretrix sedet, populi sunt & gentes, & linguæ: & decem cornua quæ uidisti in bestia, hi odiẽt fornicariam & desolatam fa-

cient

σουσιν αὐτὴν, καὶ γυμνὴν, καὶ τὰς σάρκας αὐτῆς φάγονται, & αὐτὴν κατακαύσουσιν ἐν πυρί. ὁ γὰρ θεὸς ἔδωκεν εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν ποιῆσαι τὴν γνώμην αὐτου, & ποιῆσαι μίαν γνώμην, & δοῦναι τὴν βασιλείαν αὐτῶν τῷ θηρίῳ ἄχρι τελεσθῆ τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ. καὶ ἡ γυνὴ ἣν εἶδες, ἔστιν ἡ πόλις ἡ μεγάλη ἡ ἔχουσα βασιλείαν ἐπὶ τῶν βασιλέων τῆς γῆς. Καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον ἄλλον ἄγγελον καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἔχοντα ἐξουσίαν μεγάλην καὶ ἡ γῆ ἐφωτίσθη ἐκ τῆς δόξης αὐτοῦ, καὶ ἔκραξεν ἐν ἰσχυρᾷ φωνῇ μεγάλῃ, λέγων. ἔπεσεν ἔπεσε βαβυλὼν ἡ μεγάλη, & ἐγένετο κατοικητήριον δαιμόνων, & φυλακὴ παντὸς πνεύματος ἀκαθάρτου, & φυλακὴ παντὸς ὀρνέου ἀκαθάρτου καὶ μεμισημένου, ὅτι ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς πορνείας αὐτῆς πέπωκε πάντα τὰ ἔθνη. καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς μετ' αὐτῆς ἐπόρνευσαν, καὶ οἱ ἔμποροι τῆς γῆς, ἐκ τῆς δυνάμεως τοῦ στρήνους αὐτῆς ἐπλούτησαν. καὶ ἤκουσα ἄλλην φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγουσαν, ἐξέλθετε ἐξ αὐτῆς ὁ λαός μου ἵνα μὴ συγκοινωνήσητε ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῆς, καὶ ἵνα μὴ λάβητε ἐκ τῶν πληγῶν αὐτῆς, ὅτι ἠκολούθησαν αὐτῆς αἱ ἁμαρτίαι ἄχρι τοῦ οὐρανοῦ, & ἐμνημόνευσεν ὁ θεὸς τὰ ἀδικήματα αὐτῆς. Ἀπόδοτε αὐτῇ, ὡς καὶ αὐτὴ ἀπέδωκεν ὑμῖν. καὶ διπλώσατε αὐτῇ διπλᾶ κατὰ τὰ ἔργα αὐτῆς, ἐν τῷ ποτηρίῳ ᾧ ἐκέρασε, κεράσατε αὐτῇ διπλοῦν. ὅσα ἐδόξασεν ἑαυτὴν, καὶ ἐστρηνίασε, τοσοῦτον δότε αὐτῇ βασανισμὸν καὶ πένθος, ὅτι ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς λέγει, κάθημαι βασίλισσα, καὶ χήρα οὐκ εἰμὶ, καὶ πένθος οὐ μὴ ἴδω. διὰ τοῦτο ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἥξουσιν αἱ πληγαὶ αὐτῆς θάνατος, καὶ πένθος καὶ λιμὸς, καὶ ἐν πυρὶ κατακαυθήσεται, ὅτι ἰσχυρὸς κύριος ὁ θεὸς ὁ κρινῶν αὐτήν. καὶ κλαύσονται αὐτὴν, καὶ κόψονται ἐπ' αὐτῇ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, οἱ μετ' αὐτῆς πορνεύσαντες, & στρηνιάσαντες, ὅταν βλέπωσι τὸν καπνὸν τῆς πυρώσεως αὐτῆς, ἀπὸ μακρόθεν ἑστηκότες διὰ τὸν φόβον τοῦ βασανισμοῦ αὐτῆς, λέγοντες, οὐαὶ οὐαὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη βαβυλὼν, ἡ πόλις ἡ ἰσχυρὰ ὅτι

cient illam & nudam, & carnes eius comedent, & ipsam igne cõcremabunt. Deus enim dedit in corda eorum, ut faciãt quod placitum est illi, ut unam faciant uoluntatem, ut dent regnum suum bestiæ, donec cõsummentur uerba dei. Et mulier quã uidisti, est ciuitas magna, quæ habet regnũ super reges terræ.

Et post hæc uidi alium angelum descendentem de cœlo, habentem potestatem magnam, & terra illuminata est à gloria eius. Et exclamauit per fortitudinem uoce magna, dicens: Cecidit cecidit Babylõ magna, & facta est habitatio dæmoniorum, & custodia omnis spiritus immundi, & custodia omnis uolucris immundæ, & inuisæ: quia de uino iræ scortationis eius biberunt omnes gentes. Et reges terræ cũ illa scortati sunt, & mercatores terræ de uirtute delitiarũ eius diuites facti sunt. Et audiui aliam uocem de cœlo dicentẽ: Exite de illa populus meus, ne participes sitis delictorum eius, & de plagis eius ne accipiatis. Quoniã peruenerũt peccata eius usq; ad cœlum, & recordatus est deus iniquitatum eius. Reddite illi sicut & ipsa reddidit uobis, & duplicate eí duplicia secundum opera eius. In poculo quo miscuit, miscete illi duplum. Quantũ glorificauit se & in delitijs fuit, tantũ miscete illi tormentũ & luctũ, quia in corde suo dicit. Sedeo regina, & uidua nõ sum, & luctum nõ uidebo. Ideo in una die uenient plagæ eius, mors & luctus & fames, & igne cõburetur: quia fortis est dominus deus, qui iudicabit illã. Et flebunt illã & plangẽt se super illa reges terræ, qui cũ illa scortati sunt, & in delitijs uixerunt, cũ uiderint fumũ incendij eius, longe stantes propter timorẽ tormenti eius, dicentes: Væ uæ ciuitas illa magna Babylõ, ciuitas illa fortis:

quo

cient illam & nudam: & carnes eius manducabunt, & ipsam igne concremabunt. Deus eñ dedit in corda eorum ut faciant quod placitum est illi: ut dent regnum suum bestiæ, donec cõsummentur uerba dei. Et mulier quã uidisti, est ciuitas magna quæ habet regnũ super reges terræ.

Et post hæc uidi aliũ an- XVIII.
gelum descẽdentem de cœlo, habentẽ potestatem magnam, & terra illuminata est a gloria eius. Et exclamauit in fortitudine, dicens:. Cecidit cecidit Babylon magna: & facta est habitatio dæmoniorum, & custodia omnis spiritus immundi, & custodia omnis uolucris immundæ: & odibilis quia de uino iræ fornicationis eius biberunt omnes gentes. Et reges terræ cum illa fornicati sunt: & mercatores terræ de uirtute delitiarũ eius diuites facti sunt. Et audiui aliam uocẽ de cœlo dicentem: Exite de illa populus meus, & ne participes sitis delictorum eius: & de plagis eius non accipiatis. Quoniã peruenerunt peccata eius usq; ad cœlũ: & recordatus est dominus iniquitatum eius. Reddite illi sicut & ipsa reddidit uobis: & duplicate duplicia secũdum opera eius. In poculo quo miscuit uobis, miscete illi duplũ. Quãtum glorificauit se & in delitijs fuit: tantũ date illi tormentum & luctum: quia in corde suo dicit: Sedeo ut regina & uidua nõ sum & luctum non uidebo. Ideo in una die uenient plagæ eius mors & luctus & fames, & igne comburet: quia fortis est deus qui iudicabit illam. Et flebunt & plangent se super illam reges terræ qui cũ illa fornicati sunt, & in delitijs uixerunt, cũ uiderint fumum incendij eius: longe stantes propter timorẽ tormentorum eius, dicentes: Væ uæ ciuitas illa magna Babylon: ciuitas illa fortis:

quo

ὅτι ἐν μιᾷ ὥρᾳ ἦλθεν ἡ κρίσις σου· καὶ οἱ ἔμποροι τῆς γῆς κλαίουσι, καὶ πενθοῦσιν ἐπ' αὐτῇ, ὅτι τὸν γόμον αὐτῶν οὐδεὶς ἀγοράζει οὐκέτι, γόμον χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, καὶ λίθου τιμίου, καὶ μαργαρίτου καὶ βύσσου, καὶ πορφύρας, καὶ σηρικοῦ, καὶ κοκκίνου, καὶ πᾶν ξύλον θύϊνον, καὶ πᾶν σκεῦος ἐλεφάντινον, καὶ πᾶν σκεῦος ἐκ ξύλου τιμιωτάτου, καὶ χαλκοῦ, καὶ σιδήρου, καὶ μαρμάρου, καὶ κινάμωμον, καὶ θυμιάματα, καὶ μύρον, καὶ λίβανον, καὶ οἶνον, καὶ ἔλαιον, καὶ σεμίδαλιν, καὶ σῖτον, καὶ κτήνη, καὶ πρόβατα, καὶ ἵππων, καὶ ἐρέδων, καὶ σωμάτων, καὶ ψυχὰς ἀνθρώπων. καὶ ἡ ὀπώρα τῆς ἐπιθυμίας τῆς ψυχῆς σου ἀπῆλθεν ἀπὸ σοῦ, καὶ πάντα τὰ λιπαρὰ καὶ τὰ λαμπρὰ ἀπῆλθεν ἀπὸ σοῦ, καὶ οὐκέτι οὐ μὴ εὑρήσεις αὐτά. Aliâs ἀπώλετο ἀπὸ σοῦ, καὶ οὐκ ἔχει οὐ μὴ εὑρήσεις αὐτά. τῶν. οἱ ἔμποροι τούτων οἱ πλουτήσαντες ἀπ' αὐτῆς ἀπὸ μακρόθεν στήσονται, διὰ τὸν φόβον τοῦ βασανισμοῦ αὐτῆς, κλαίοντες καὶ πενθοῦντες, καὶ λέγοντες, οὐαὶ οὐαὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη ἡ περιβεβλημένη βύσσινον καὶ πορφυροῦν, καὶ κόκκινον, καὶ κεχρυσωμένη ἐν χρυσῷ καὶ λίθῳ τιμίῳ, καὶ μαργαρίταις ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἠρημώθη ὁ τοσοῦτος πλοῦτος. καὶ πᾶς κυβερνήτης, καὶ πᾶς ἐπὶ τόπον πλοίων ὁ ὅμιλος καὶ ναῦται καὶ ὅσοι τὴν θάλασσαν ἐργάζονται ἀπὸ μακρόθεν ἔστησαν, καὶ ἔκραζον ὁρῶντες τὸν καπνὸν τῆς πυρώσεως αὐτῆς, λέγοντες· τίς ὁμοία τῇ πόλει τῇ μεγάλῃ; καὶ ἔβαλον χοῦν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ ἔκραζον κλαίοντες καὶ πενθοῦντες, λέγοντες· οὐαὶ οὐαὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη ἐν ᾗ ἐπλουτήσαν πάντες οἱ ἔχοντες πλοῖα ἐν τῇ θαλάσσῃ ἐκ τῆς τιμιότητος αὐτῆς, ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἠρημώθη. εὐφραίνου ἐπ' αὐτῇ οὐρανέ, καὶ οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι, καὶ οἱ προφῆται, ὅτι ἔκρινεν ὁ θεὸς τὸ κρῖμα ὑμῶν ἐξ αὐτῆς. καὶ ἦρεν εἷς ἄγγελος ἰσχυρὸς λίθον ὡς μύλον μέγα, καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν θάλασσαν, λέγων, οὕτως ὁρμήματι βληθήσεται Βαβυλὼν ἡ μεγάλη πόλις, καὶ οὐ μὴ εὑρεθῇ ἔτι. καὶ φωνὴ κιθαρῳδῶν καὶ μουσικῶν, καὶ αὐλητῶν, καὶ σαλπιστῶν, οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι. καὶ πᾶς τε

χνίτης

quoniam in una hora uenit iudicium tuũ. Et negociatores terræ flent & lugent ſuper illa: quoniã merces eorum nemo emit amplius, merces auri & argenti et lapidis precioſi, neq; margaritæ, & byſſi, & purpuræ, & ſerici, & coccini, & omẽ lignũ thyinũ, & omẽ uas eburneum, & omne uas de ligno precioſiſſimo & ære, & ferro & marmore & cinnamomũ, & odoramentũ, & unguentũ, & thus, & uinũ, & oleũ, & ſimilã, & triticũ, et iumẽta, et oues, et equorum, & rhedarũ, & mancipiorũ, et animas hominũ. Et poma deſiderij animæ tuæ diſceſſerũt à te, & omnia pinguia & præclara perierũt à te, & amplius illa iam nõ inuenies. Mercatores horũ qui diuites facti ſunt, ab ea longe ſtabunt propter timorem tormẽti eius, flentes ac lugẽtes, & dicẽtes Væ uæ ciuitas illa magna, quæ amicta erat byſſo, & purpura, & cocco, & deaurata erat auro & lapide precioſo & margaritis: quoniam una hora deſtitutæ ſũt tantæ diuitiæ, & omnis gubernator, & omis in nauibus uerſantiũ turba & nautæ, & qui in mari operantur, longe ſteterunt: & clamauerunt, uidentes fumũ incendij eius, dicentes: Quæ ſimilis ciuitati huic magnæ? Et miſerũt puluerem ſup capita ſua, et clamauerũt flentes & lugentes, dicentes: Væ uæ ciuitas illa magna, in qua diuites facti ſunt omes qui habebant naues in mari de precijs eius, quoniam una hora deſolata eſt. Exulta ſuper eam cœlũ & ſancti apoſtoli & prophetæ, quoniam iudicauit deus iudicium ueſtrũ de illa. Et ſuſtulit unus angelus fortis lapidem quaſi molarem magnũ, et miſit in mare, dicens: Hoc impetu mittet Babylon ciuitas illa magna, & ultra iam nõ inuenietur. Et uox citharœdorũ & muſicorũ, & tibia canentium & tuba, non audietur in te amplius, & omnis artifex

quoniã una hora uenit iudicium tuum. Et negociatores terræ flebunt & lugebũt ſuper illam: quoniã merces eorũ nemo emet amplius: merces auri & argenti & lapidis precioſi & margaritæ & byſſi & purpuræ & ſerici & cocci: & omne lignum tynum: & omnia uaſa eboris, & omnia uaſa de lapide precioſo & æramẽto & ferro & marmore. Et cinnamomũ & amomum & odoramẽtorum & unguẽti & thuris & uini & olei & ſimilæ & tritici: & iumentorũ & ouiũ & eq̃rum & rhedarũ & mãcipiorum & animarũ hominũ. Et poma deſiderij animæ tuæ diſceſſerũt a te: & omnia pinguia & præclara perierũt a te: & amplius illa iam nõ inueniẽt mercatores hominũ. Qui diuites facti ſũt ab ea, longe ſtabunt, ppter timorẽ tormẽtorũ eius: flentes ac lugentes, & dicẽtes: Væ uæ ciuitas illa magna quæ amicta erat byſſo & purpura & cocco: & deaurata eſt auro & lapide precioſo & margaritis: quoniã una hora deſtitutæ ſunt tantæ diuitiæ: & omnis gubernator: & omnes qui in lacũ nauigãt & nautæ et qui in mari operantur lõge ſteterũt, & clamauerũt uidentes locũ incendij eius, dicẽtes: Quæ ſimilis ciuitati huic magnæ? Et miſerunt puluerẽ ſuper capita ſua: & clamauerũt flẽtes & lugẽtes: dicentes: Væ uæ ciuitas illa magna in qua diuites facti ſunt omes qui habebãt naues in mari de precijs eius: qm̃ una hora deſolata eſt. Exultate ſuper eam cœlũ & ſancti apoſtoli & prophetæ: quoniã iudicauit deus iudiciũ ueſtrũ de illa. Et ſuſtulit unus angelus fortis lapidẽ quaſi molarẽ magnũ & miſit in mare, dicẽs: Hoc impetu mittet Babylon ciuitas illa magna: & ultra iam nõ inuenietur. Et uox citharœdorum & muſicorum, & tibia canentiũ, & tuba nõ audiet in te amplius: & omnis artiexf

χνίτης πάσης τέχνης οὐ μὴ εὑρεθῇ ἔμ σοι ἔτι. καὶ φωνὴ μύλου οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἔμ σοι ἔτι. καὶ φῶς λύχνου οὐ μὴ φανῇ ἔμ σοι ἔτι. καὶ φωνὴ νυμφίου καὶ νύμφης οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἔμ σοι ἔτι. ὅτι οἱ ἔμποροί σου ἦσαν οἱ μεγιστάνες τῆς γῆς, ὅτι ἐν τῇ φαρμακείᾳ σου ἐπλανήθησαν πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐν αὐτῇ αἷμα προφητῶν καὶ ἁγίων εὑρέθη, καὶ πάντων τῶν ἐσφαγμένων ἐπὶ τῆς γῆς.

Καὶ μετὰ ταῦτα ἤκουσα φωνὴν ὄχλου πολλοῦ μεγάλην ἐν τῷ οὐρανῷ, λέγοντες τὸ ἀλληλούϊα. ἡ σωτηρία καὶ ἡ δόξα, καὶ ἡ τιμὴ, καὶ ἡ δύναμις κυρίῳ τῷ θεῷ ἡμῶν, ὅτι ἀληθιναὶ καὶ δίκαιαι αἱ κρίσεις αὐτοῦ, ὅτι ἔκρινεν τὴν πόρνην τὴν μεγάλην, ἥτις ἔφθειρε τὴν γῆν ἐν τῇ πορνείᾳ αὐτῆς, καὶ ἐξεδίκησε τὸ αἷμα τῶν δούλων αὐτοῦ, ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ δεύτερον εἴρηκαν, ἀλληλούϊα, καὶ ὁ καπνὸς αὐτῆς ἀναβαίνει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Καὶ ἔπεσαν οἱ πρεσβύτεροι οἱ κδ. καὶ τὰ τέσσαρα ζῶα, καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ τῷ καθημένῳ ἐπὶ τῷ θρόνου λέγοντες, ἀμὴν ἀλληλούϊα. καὶ φωνὴ ἐκ τοῦ θρόνου ἐξῆλθεν λέγουσα, αἰνεῖτε τὸν θεὸν ἡμῶν πάντες οἱ δοῦλοι αὐτοῦ, καὶ οἱ φοβούμενοι αὐτὸν, καὶ οἱ μικροὶ καὶ οἱ μεγάλοι. καὶ ἤκουσα ὡς φωνὴν ὄχλου πολλοῦ, καὶ ὡς φωνὴν ὑδάτων πολλῶν, καὶ ὡς φωνὴν βροντῶν ἰσχυρῶν, λέγοντας ἀλληλούϊα, ὅτι ἐβασίλευσεν κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ. χαίρωμεν καὶ ἀγαλλιώμεθα, καὶ δῶμεν τὴν δόξαν αὐτῷ ὅτι ἦλθεν ὁ γάμος τοῦ ἀρνίου. καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἡτοίμασεν ἑαυτήν. καὶ ἐδόθη αὐτῇ ἵνα περιβάληται βύσσινον καθαρὸν καὶ λαμπρόν. τὸ γὰρ βύσσινον τὰ δικαιώματά ἐστιν τῶν ἁγίων. καὶ λέγει μοι γράψον. μακάριοι οἱ εἰς τὸ δεῖπνον τοῦ γάμου τοῦ ἀρνίου κεκλημένοι. καὶ λέγει μοι, οὗτοι οἱ λόγοι ἀληθινοί εἰσιν τοῦ θεοῦ. καὶ ἔπεσον ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν αὐτοῦ, προσκυνῆσαι αὐτῷ. καὶ λέγει μοι, ὅρα μὴ, σύνδουλός σου εἰμὶ, καὶ τῶν ἀδελφῶν σου, τῶν ἐχόντων τὴν μαρτυρίαν τοῦ ΙΗΣΟΥ. τῷ θεῷ προσκύνησον.

ἡ γὰρ

tifex cuiuscunque artis non inuenietur in te amplius, & uox molæ non audietur in te amplius, & lux lucernæ non lucebit in te amplius, & uox sponsi & sponsæ nō audietur posthac in te: quia mercatores tui erant principes terræ: quia in ueneficijs tuis errauerunt omēs gentes, & in ea sanguis prophetarum & sanctorum inuētus est, et omnium qui interfecti sunt in terra. Post hæc audiui quasi uocem magnam turbæ multæ in cœlo dicētis: Alleluia. Salus & honor, & gloria, & uirtus domino deo nostro est: quia uera & iusta iudicia eius, quia iudicauit de meretrice magna, quæ corrupit terram prostitutione sui, & uindicauit sanguinem seruorum suorum de eius manu. Et iterum dixerūt: Alleluia. Et fumus eius ascendit in secula seculorum. Et ceciderunt uigintiquatuor seniores, & quatuor animalia, & adorauerunt deum sedentem super thronum, dicentes: Amen alleluia. Et uox de throno exiuit, dicens: Laudem dicite deo nostro omēs sancti eius, & qui timetis eum pusilli & magni. Et audiui sicut uocem turbæ multæ, & sicut uocem aquarum multarum, & sicut uocem tonitruorum magnorum, dicentium, Alleluia: quoniam regnauit dominus deus noster omnipotens. Gaudeamus & exultemus & demus gloriam ei: quia uenerunt nuptiæ agni, & uxor eius præparauit se. Et datum est illi ut cooperiat se byssino puro & splendido. Byssinum enim iustificationes sunt sanctorum. Et dicit mihi: Scribe: Beati qui ad cœnam nuptiarum agni uocati sunt. Et dicit mihi: Hæc uerba dei uera sunt. Et cecidi ante pedes eius, ut adorarem eum. Et dicit mihi: Vide ne feceris. Conseruus tuus sum, & fratrum tuorum habentium testimonium Iesu. Deum adora.

Testi

tifex, omnisq; ars non inuenietur in te amplius. Et uox molæ non aūdietur in te amplius. Et lux lucernæ non lucebit in te amplius: & uox sponsi & sponsæ non audietur adhuc in te: quia mercatores tui erant principes terræ: quia in ueneficijs tuis errauerunt omnes gentes. Et in ea sanguis prophetarum & sanctorum inuentus est: & omnium qui interfecti sunt in terra.

Post hæc audiui quasi uocem magnam turbarū multarū in cœlo dicentium alleluia: Laus & gloria & uirtus deo nostro est: quia uera & iusta iudicia sunt eiꝰ qui iudicauit de meretrice magna quæ corrupit terram in prostitutione sua: & uindicauit sanguinem seruorum suorum de manibus eius. Et iterum dixerunt, alleluia. Et fumus eius ascēdit in secula seculorū. Et ceciderūt uiginti quattuor seniores & quattuor animalia, & adorauerūt deum sedentē super thronū dicentes: Amen alleluia. Et uox de throno exiuit, dicēs: Laudē dicite deo nostro omnes sancti eius: & qui timetis deum pusilli & magni. Et audiui quasi uocē turbæ magnæ, & sicut uocem aquarū multarum: & sicut uocē tonitruorum magnorum, dicentium, alleluia: quoniam regnauit dominus deus noster omnipotens. Gaudeamus & exultemus & demus gloriam ei: quia uenerunt nuptiæ agni, & uxor eius præparauit se. Et datum est illi, ut cooperiat se byssino splendenti & candido. Byssinum enim iustificationes sunt sanctorum. Et dixit mihi: Scribe: Beati qui ad cœnam nuptiarum agni uocati sunt. Et dixit mihi: Hæc uerba dei uera sunt. Et cecidi ante pedes eius, ut adorarem eum. Et dixit mihi: Vide ne feceris. Conseruus tuus sum, & fratrum tuorum habētium testimonium Iesu. Deum adora.

XIX.

Testi

ἡ γὰρ μαρτυρία τοῦ Ιησοῦ ἐστὶ τὸ πνεῦμα τῆς προφητείας. καὶ εἶδον τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγμένον. Καὶ ἰδοὺ ἵππος λευκός, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτὸν καλούμενος πιστὸς καὶ ἀληθινός, καὶ ἐν δικαιοσύνῃ κρίνει καὶ πολεμεῖ. οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς φλὸξ πυρός, καὶ ἐπὶ τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ διαδήματα πολλά, ἔχων ὄνομα γεγραμμένον, ὃ οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ αὐτός. Καὶ περιβεβλημένος ἱμάτιον βεβαμμένον αἵματι. Καὶ κέκληται τὸ ὄνομα αὐτοῦ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ. Καὶ τὰ στρατεύματα ἐν τῷ οὐρανῷ ἠκολούθει αὐτῷ ἐφ' ἵπποις λευκοῖς, ἐνδεδυμένοι βύσσινον λευκὸν καθαρόν. Καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἐκπορεύεται ῥομφαία ὀξεῖα, ἵνα ἐν αὐτῇ πατάξῃ τὰ ἔθνη. καὶ αὐτὸς ποιμανεῖ αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ. καὶ αὐτὸς πατεῖ τὴν ληνὸν τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ, Καὶ ἔχει ἐπὶ τὸ ἱμάτιον καὶ ἐπὶ τὸν μηρὸν αὐτοῦ ὄνομα γεγραμμένον, Βασιλεὺς βασιλέων καὶ κύριος κυρίων. Καὶ εἶδον ἕνα ἄγγελον ἑστῶτα ἐν τῷ ἡλίῳ. καὶ ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ, λέγων πᾶσι τοῖς ὀρνέοις τοῖς πετομένοις ἐν μεσουρανήματι, δεῦτε Καὶ συνάγεσθε εἰς τὸ δεῖπνον τοῦ μεγάλου θεοῦ, ἵνα φάγητε σάρκας βασιλέων, καὶ σάρκας χιλιάρχων, Καὶ σάρκας ἰσχυρῶν, Καὶ σάρκας ἵππων, Καὶ τῶν καθημένων ἐπ' αὐτῶν Καὶ σάρκας πάντων ἐλευθέρων, καὶ δούλων, Καὶ μικρῶν, Καὶ μεγάλων. Καὶ εἶδον τὸ θηρίον, καὶ τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ τὰ στρατεύματα αὐτῶν συνηγμένα ποιῆσαι πόλεμον μετὰ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ ἵππου, Καὶ μετὰ τοῦ στρατεύματος αὐτοῦ. Καὶ ἐπιάσθη τὸ θηρίον, καὶ μετ' αὐτοῦ ὁ ψευδοπροφήτης ὁ ποιήσας τὰ σημεῖα ἐνώπιον αὐτοῦ, ἐν οἷς ἐπλάνησε τοὺς λαβόντας τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου, Καὶ τοὺς προσκυνοῦντας τῇ εἰκόνι αὐτοῦ. ζῶντες ἐβλήθησαν οἱ δύο εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρὸς τὴν καιομένην ἐν θείῳ. καὶ οἱ λοιποὶ ἀπεκτάνθησαν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ ἵππου, τῇ ἐκπορευομένῃ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ ὄρνεα ἐχορτάσθησαν ἐκ τῶν σαρκῶν αὐτῶν.

καὶ

Testimonium enim Iesu, est spi/ritus prophetiæ. Et uidi cœlum apertum, & ecce equus albus, & qui sedebat super eum, uo/cabatur fidelis & uerax, & per iusticiam iudicat, & pugnat. Oculi autem eius sicut flamma ignis, & in capite eius diadema/ta multa, habens nomen scri/ptum, quod nemo nouit nisi ipse. Et uestitus erat ueste tin/cta sanguine, & uocatur no/men eius, sermo dei. Et exerci/tus qui sunt in cœlo, sequeban/tur eum in equis albis, uestiti byssino albo & mundo. & ex ore eius procedit gladius ex u/traque parte acutus, ut eo per/cutiat gentes. Et ipse reget eas uirga ferrea. Et ipse calcat tor/cular uini furoris & iræ dei o/mnipotentis. Et habet in uesti/mento & in femore suo nomen scriptum: Rex regum & domi/nus dominātium. Et uidi unum angelum stantem in sole, & cla/mauit uoce magna, dicens o/mnibus auibus quæ uolabant per mediū cœli: Venite & con/gregamini ad cœnā magni dei, ut edatis carnes regum, & car/nes tribunorum, & carnes for/tium, & carnes equorum, & sedentium in ipsis, & carnes o/mnium liberorum ac seruorum, & pusillorum ac magnorum. Et uidi bestiam & reges terræ, & exercitus eorum congrega/tos ad faciendum prælium cum illo qui sedebat in equo & cum exercitu eius. Et apprehensa est bestia, & cū illa pseudo prophe/ta, qui fecit signa coram ipso, in quibus seduxit eos qui accepe/runt characterem bestiæ, & qui adorauerunt imaginem eius. Vi ui coniecti sunt hi duo in sta/gnum ignis ardens sulphure: & cæteri occisi sunt gladio seden/tis super equū, qui procedit ex ore ipsius, et omnes aues satura/tæ sunt carnibus eorum.

Et

Testimoniū enim Iesu est spiritus prophetiæ. Et ui/di cœlum apertum: & ec/ce equus albus, & qui sede/bat super eum uocabatur fidelis & uerax: & cum iu/sticia iudicat & pugnat. O/culi aūt eius sicut flamma ignis, et in capite eius dia/demata multa, habens no/men scriptū, qđ nemo no/uit nisi ipse. Et uestitus erat ueste aspersa sanguine: & uocabatur nomē eius, uer/bum dei. Et exercitus qui sunt in cœlo sequebantur eum in equis albis uestiti/ byssino albo & mundo: & de ore eius procedit gladi/us ex utraq; parte acutus: ut in ipso percutiat gentes. Et ipse reget eas in uirga ferrea: & ipse calcat torcu/lar uini furoris iræ dei o/mnipotentis. Et habet in uestimento & fœmore suo scriptum: Rex regū & do/minus dominantium. Et uidi unum angelum stan/tem in sole: & clamauit uo/ce magna, dicēs omnibus auibus quæ uolabant per medium cœli: Venite & cō/gregamini ad cœnam ma/gnam dei, ut manducetis carnes regum, & carnes tri/bunorum, & carnes forti/um, & carnes equorum: & sedētium in ipsis, & carnes omnium liberorum ac ser/uorum & pusillorū ac ma/gnorum. Et uidi bestiā & reges terræ & exercitus eo/rum cōgregatos ad facien/dum prælium cum illo qui sedebat in equo & cum ex/ercitu eius. Et apprehen/sa est bestia, et cū illa pseu/do prop heta, & qui fecit si/gna coram ipso, quibus se/duxit eos qui acceperunt characterem bestiæ: et qui adorauerunt imaginem e/ius. Viui missi sunt hi duo in stagnum ignis ardentis & sulphuris: & cæteri oc/cisi sunt in gladio sedentis super equum qui proce/dit de ore ipsius: & omnes aues saturatæ sunt carni/bus eorum.

Et

καὶ εἶδον ἄγγελον καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔχοντα τὴν κλεῖδα τῆς ἀβύσσου, καὶ ἅλυσιν μεγάλην ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ. καὶ ἐκράτησε τὸν δράκοντα τὸν ὄφιν τὸν ἀρχαῖον, ὅς ἐστι διάβολος καὶ σατανᾶς, καὶ ἔδησεν αὐτὸν χίλια ἔτη, καὶ ἔβαλεν αὐτὸν εἰς τὴν ἄβυσσον, καὶ ἔκλεισεν αὐτὸν, καὶ ἐσφράγισεν ἐπάνω αὐτοῦ, ἵνα μὴ πλανήσῃ τὰ ἔθνη ἄχρι τελεσθῇ χίλια ἔτη. καὶ μετὰ ταῦτα δεῖ αὐτὸν λυθῆναι μικρὸν χρόνον. καὶ εἶδον θρόνους, καὶ ἐκάθισαν ἐπ' αὐτούς, καὶ κρῖμα ἐδόθη αὐτοῖς, καὶ τὰς ψυχὰς τῶν πεπελεκισμένων διὰ τὴν μαρτυρίαν Ιησοῦ, καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ οἵτινες οὐ προσεκύνησαν τὸ θηρίον, οὔτε τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔλαβον τὸ χάραγμα ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτῶν, καὶ ἔζησαν, καὶ ἐβασίλευσαν μετὰ Χριστοῦ χίλια ἔτη. οἱ δὲ λοιποὶ τῶν νεκρῶν οὐκ ἀνέζησαν ἕως τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη. αὕτη ἡ ἀνάστασις ἡ πρώτη. μακάριος καὶ ἅγιος ὁ ἔχων μέρος ἐν τῇ ἀναστάσει τῇ πρώτῃ. ἐπὶ τούτων ὁ θάνατος ὁ δεύτερος οὐκ ἔχει ἐξουσίαν, ἀλλ' ἔσονται ἱερεῖς τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ βασιλεύσουσι μετ' αὐτοῦ χίλια ἔτη. καὶ ὅταν τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη, λυθήσεται ὁ σατανᾶς ἐκ τῆς φυλακῆς αὐτοῦ, καὶ ἐξελεύσεται πλανῆσαι τὰ ἔθνη τὰ ἐν τέσσαρσιν γωνίαις τῆς γῆς τὸν Γὼγ καὶ τὸν Μαγὼγ συναγαγεῖν αὐτοὺς εἰς πόλεμον, ὧν ὁ ἀριθμὸς ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης. καὶ ἀνέβησαν ἐπὶ τὸ πλάτος τῆς γῆς, καὶ ἐκύκλωσαν τὴν παρεμβολὴν τῶν ἁγίων καὶ τὴν πόλιν τὴν ἠγαπημένην. καὶ κατέβη πῦρ ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατέφαγεν αὐτούς, καὶ ὁ διάβολος ὁ πλανῶν αὐτοὺς ἐβλήθη εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρὸς καὶ θείου, ὅπου καὶ τὸ θηρίον, καὶ ὁ ψευδοπροφήτης, καὶ βασανισθήσονται ἡμέρας καὶ νυκτὸς εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ εἶδον θρόνον λευκὸν μέγαν καὶ τὸν καθήμενον ἐπ' αὐτοῦ, οὗ ἀπὸ προσώπου ἔφυγεν ἡ γῆ καὶ ὁ οὐρανός, καὶ τόπος οὐκ εὑρέθη αὐτοῖς. καὶ εἶδον τοὺς νεκροὺς μικροὺς καὶ μεγάλους ἑστῶτας ἐνώπιον τοῦ θρόνου, καὶ βιβλία ἠνεῴχθησαν. καὶ βιβλίον

Aliâs ὅταν πελεσθῇ.

Aliâs θρόνου.

Et uidi angelum descendentẽ de cœlo, habentem clauem abyssi, & catenam magnam in manu sua. Et apprehendit draconẽ serpentem antiquum, qui est diabolus & satanas, & ligauit eum per annos mille, & misit eum in abyssum, & clausit eum, & signauit super illum, ut nõ seducat amplius gentes, donec cõsummentur mille anni. Et post hoc oportet illum solui modico tempore. Et uidi sedes, & sederunt super eas, & iudicium datum est illis: & animas decollatorum propter testimoniũ Iesu, & propter sermonem dei, & qui non adorauerunt bestiam, neque imaginem eius, nec accepe-runt characterem eius in frontibus suis, aut in manibus suis: & uixerunt & regnauerunt cum Christo mille annis. Cæteri uero mortuorũ non reuixerunt, donec cõsummentur mille anni. Hæc est resurrectio prima. Beatus & sanctus qui habet partem in resurrectione prima: in ijs secunda mors nõ habet potestatem, sed erunt sacerdotes dei & Christi, & regnabũt cum illo mille annis. Et cum consummati fuerint mille anni, soluetur satanas de carcere suo, & exibit ut seducat gentes quæ sunt super quatuor angulos terræ, Gog & Magog, ut congreget eos in prælium, quorum numerus est sicut arena maris. Et ascenderunt super latitudinem terræ, & circũierunt castra sanctorum & ciuitatem dilectam. Et descendit ignis à deo de cœlo, & deuorauit eos: et diabolus qui seducebat eos, missus est in stagnum ignis & sulphuris, ubi & bestia & pseudopropheta cruciabitur die ac nocte in secula seculorum. Et uidi thronum magnum candidũ & sedentem super eum, à cuius cõspectu fugit terra & cœlum, & locus nõ est inuẽtus eis. Et uidi mortuos magnos, & pusillos stantes in consspectu dei, & libri aperti sunt: & alius

Et uidi angelũ descenden- XX.
tem de cœlo habentem clauem abyssi, & catenam magnam in manu sua. Et apprehendit draconẽ serpentẽ antiquũ qui est diabolus & sathanas: & ligauit eum per annos mille: & misit eũ in abyssum: et clausit & signauit super illum ut non seducat amplius gentes, donec consummentur mille anni. Et post hoc oportet illum solui modico tempore. Et uidi sedes: & sederũt super eas, & iudicium datũ est illis. Et animas decollatorũ propter testimoniũ Iesu: & propter uerbum dei, & qui nõ adorauerunt bestiam neq; imaginem eius: neq; acceperũt characterem eius in frontibus aut in manibus suis: & uixerunt & regnauerunt cũ Christo mille annis. Cæteri uero mortuorũ non uixerunt, donec consummẽtur mille anni. Hæc est resurrectio prima. Beatus & sanctus qui habet partem in resurrectione prima. In his secunda mors nõ habet potestatem: sed erunt sacerdotes dei & Christi eius: & regnabunt cũ illo mille annis. Et cum cõsummati fuerint mille anni, soluẽ sathanas de carcere suo: & exibit & seducet gẽtes quæ sunt sup quatuor angulos terræ Gog & Magog: & cõgregabit eos in prælium quorum numerũs est sicut arena maris. Et ascẽderunt super latitudinẽ terræ, & circũierunt castra sanctorũ & ciuitatẽ dilectã. Et descendit ignis a deo de cœlo & deuorauit eos: & diabol⁹ qui seducebat eos, missus est in stagnum ignis & sulphuris: ubi & bestia & pseudo prophetæ cruciabũtur die ac nocte in secula seculorum. Et uidi thronum magnum candidũ et sedentem super eũ: a cuius cõspectu fugit terra & cœlũ, & locus nõ est inuentus ab eis. Et uidi mortuos magnos, et pusillos stantes in cõspectu throni: & libri aperti sunt: &

καὶ βιβλίον ἄλλο ἠνεῴχθη, ὅ ἐστι τῆς ζωῆς, καὶ ἐκρίθησαν οἱ νεκροὶ ἐκ τῶν γεγραμμένων ἐν τοῖς βιβλίοις, κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν. καὶ ἔδωκεν ἡ θάλασσα τοὺς ἐν αὐτῇ νεκροὺς, καὶ ὁ θάνατος, καὶ ὁ ἅδης ἔδωκαν τοὺς ἐν αὐτοῖς νεκροὺς καὶ ἐκρίθησαν ἕκαστος κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν. καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ ἅδης ἐβλήθησαν εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός. οὗτος ὁ θάνατος ὁ δεύτερος θάνατος καὶ εἴ τις οὐχ εὑρέθη ἐν τῇ βίβλῳ τῆς ζωῆς γεγραμμένος, ἐβλήθη εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός.

καὶ εἶδον οὐρανὸν καινὸν καὶ γῆν καινήν. ὁ γὰρ πρῶτος οὐρανὸς καὶ ἡ πρώτη γῆ ἀπῆλθεν, καὶ ἡ θάλασσα οὐκ ἔστιν ἔτι. καὶ ἐγὼ ἰωάννης εἶδον τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν ἰερουσαλὴμ καινὴν καταβαίνουσαν, ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἡτοιμασμένην ὡς νύμφην κεκοσμημένην τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς. καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λεγούσης. ἰδοὺ ἡ σκηνὴ τοῦ θεοῦ μετὰ τῶν ἀνθρώπων, καὶ σκηνώσει μετ' αὐτῶν, καὶ αὐτοὶ λαοὶ αὐτοῦ ἔσονται, καὶ αὐτὸς ὁ θεὸς ἔσται μετ' αὐτῶν θεὸς αὐτῶν. καὶ ἐξαλείψει ὁ θεὸς πᾶν δάκρυον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν. καὶ ὁ θάνατος οὐκ ἔσται ἔτι οὔτε πένθος, οὔτε κραυγὴ, οὔτε πόνος οὐκ ἔσται ἔτι, ὅτι τὰ πρῶτα ἀπῆλθον. καὶ εἶπεν ὁ καθήμενος ἐπὶ τῷ θρόνῳ. ἰδοὺ καινὰ πάντα ποιῶ. καὶ λέγει μοι. γράψον, ὅτι οὗτοι οἱ λόγοι ἀληθινοὶ καὶ πιστοί εἰσι. καὶ εἶπέ μοι. γέγονε, ἐγώ εἰμι τὸ α. καὶ τὸ ω. ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος. ἐγὼ τῷ διψῶντι δώσω ἐκ τῆς πηγῆς τοῦ ὕδατος τῆς ζωῆς δωρεάν. ὁ νικῶν κληρονομήσει πάντα, καὶ ἔσομαι αὐτῷ θεὸς, καὶ αὐτὸς ἔσται μοι υἱός. δειλοῖς δὲ καὶ ἀπίστοις ἐβδελυγμένοις καὶ φονεῦσι, καὶ πόρνοις, καὶ φαρμακεῦσι καὶ εἰδωλολάτραις, καὶ πᾶσι τοῖς ψευδέσι τὸ μέρος αὐτῶν ἐν τῇ λίμνῃ τῇ καιομένῃ πυρὶ καὶ θείῳ, ὅ ἐστι δεύτερος θάνατος. καὶ ἦλθε πρός με εἷς τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων τῶν ἐχόντων τὰς ἑπτὰ φιάλας τὰς γεμούσας τῶν ἑπτὰ πληγῶν τῶν ἐσχάτων. καὶ ἐλάλησε μετ' ἐμοῦ, λέγων. δεῦρο δείξω σοι τὴν νύμφην τοῦ ἀρνίου τὴν γυναῖκα. καὶ ἀπήνεγκέ με ἐν πνεύματι

et alius liber apertus est, qui est uitæ, & iudicati sunt mortui ex his quæ scripta erant in libris secundum opera ipsorũ, & dedit mare mortuos, qui in eo erant, & mors & infernus dederunt eos, qui in ipsis erant mortuos, et iudicatum est de singulis secundum opera ipsorum. Et infernus & mors coniecti sunt in stagnum ignis. Hæc est mors secunda. Et qui non inuentus est in libro uitæ scriptus, coniectus est in stagnum ignis.

Et uidi cœlum nouum, & terrã nouam. Primum enim cœlum, et prima terra abiit, & mare iam nõ est. Et ego Ioannes uidi sanctam ciuitatem Hierusalem nouam descendentem de cœlo, à deo paratam, sicut sponsam ornatam uiro suo. Et audiui uocem magnam de throno dicentem: Ecce tabernaculum dei cum hominibus, & habitabit cum eis. Et ipsi populi eius erũt, & ipse deus cum eis erit eorum deus. Et absterſurus est deus omnem lachrymam ab oculis eorum. Et mors ultra non erit neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra, quia prima abierunt. Et dixit, qui sedebat in throno: Ecce noua facio omnia. Et dixit mihi: Scribe, quia hæc uerba fidelia sunt & uera. Et dixit mihi: Factum est. Ego sum alpha & ω, initium & finis. Ego sitienti dabo de fonte aquæ uiuæ gratis. Qui uicerit, possidebit omnia, & ero illi deus, & ipse erit mihi filius. Timidis autem & incredulis, & execratis, & homicidis, & scortatoribus, & ueneficis, & idololatris, & omnibus mendacibus pars illorum erit in stagno ardenti igne, & sulphure, quod est mors secunda. Et uenit ad me unus de septem angelis habentibus septem phialas plenas septem plagis nouissimis, & locutus est mecum, dicens: Veni & ostendam tibi sponsam uxorem agni. Et sustulit me spiritu

alius liber apert⁹ est qui est uitæ: & iudicati sunt mortui ex his quæ scripta erant in libris secundũ opera ipsorum. Et dedit mare mortuos suos qui in eo erant: & mors & infernus dederunt mortuos suos qui in ipsis erant: & iudicatum est de singulis secundum opera ipsorum. Et infern⁹ & mors missi sunt in stagnũ ignis. Hæc est mors secunda. Et qui non inuentus est in libro uitæ scriptus: missus est in stagnum ignis.

Et uidi cœlum nouum & terram nouam. Primum enim cœlum & prima terra abiit: & mare iam non est. Et ego Iohãnes uidi sanctam ciuitatem Hierũsalem nouam descẽdentẽ de cœlo a deo paratã, sicut sponsam ornatam uiro suo. Et audiui uocem magnam de throno dicentem: Ecce tabernaculum dei cum hominibus, & habitabit cum eis. Et ipsi populus eius erunt: & ipse deus cũ eis erit eorũ deus. Et absterget deus omnẽ lachrymam ab oculis eorũm. Et mors ultra non erit neq; luctus, neq; clamor, neq; dolor erit ultra, quæ prima abierunt. Et dixit: qui sedebat in throno: Ecce noua facio omnia. Et dixit mihi: Scribe quia hæc uerba fidelissima sunt & uera. Et dixit mihi: Factum est. Ego sum Alpha & o: initiũ & finis. Ego sitienti dabo de fonte aquæ uiuæ gratis. Qui uicerit, possidebit hæc. Et ero illi deus: & ipse erit mihi filius. Timidis autem & incredulis & execratis & homicidis & fornicatoribus & uenefi-cis & idololatris & oẽibus mendacibus pars illorũ erit in stagno ardenti igne & sulphure, quod est mors secunda. Et uenit ad me unus de septẽ angelis habẽtibus phialas plenas septem plagis nouissimis: et locutus est mecum, dicens: Veni & ostẽdam tibi sponsam uxorem agni. Et sustulit me in spiritu

XXI.

μαλ ἐπ ὄρος μέγα ⸫ ὑψηλὸν, ⸫ ἔ/
δειξέ μοι τὴν πόλιν τὴν μεγάλην
τὴν ἁγίαν Ἱερουσαλὴμ καταβαίνου/
σαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἔχου/
σαν τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ, καὶ ὁ φωστὴρ αὐ/
τῆς ὅμοιος λίθῳ τιμιωτάτῳ ὡς λί/
θῳ ἰάσπιδι κρυσταλλίζοντι, ἔχουσά τε
τεῖχος μέγα ⸫ ὑψηλὸν, ἔχουσα πυ/
λῶνας δώδεκα, ⸫ ἐπὶ τοῖς πυλῶσι
ἀγγέλους δώδεκα, ⸫ ὀνόματα ἐπι/
γεγραμμένα, ἅ ἐστι τῶν δώδεκα φυ/
λῶν τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. Ἀπ ἀνατολῆς
πυλῶνες τρεῖς· ἀπὸ βορρᾶ πυλῶνες
τρεῖς· ἀπὸ νότου πυλῶνες τρεῖς, ἀπὸ δυ/
σμῶν πυλῶνες τρεῖς, ⸫ τὸ τεῖχος
τῆς πόλεως ἔχον θεμελίους δώδεκα
⸫ ἐν αὐτοῖς ὀνόματα τῶν δώδεκα,
ἀποστόλων τοῦ ἀρνίου. καὶ ὁ λαλῶν
μετ ἐμοῦ εἶχε κάλαμον χρυσοῦν
ἵνα μετρήσῃ τὴν πόλιν, ⸫ τοὺς πυ/
λῶνας αὐτῆς, ⸫ τὸ τεῖχος αὐτ. καὶ
ἡ πόλις τετράγωνος κεῖται, καὶ τὸ
μῆκος αὐτῆς τοσοῦτόν ἐστιν ὅσον καὶ
τὸ πλάτος, ⸫ ἐμέτρησε τὴν πόλιν
ἐν τῷ καλάμῳ ἐπὶ σταδίων δώδε/
κα χιλιάδων, τὸ μῆκος, ⸫ τὸ πλά/
τος, καὶ τὸ ὕψος αὐτῆς ἴσα ἐστίν. καὶ
ἐμέτρησε τὸ τεῖχος αὐτῆς ἑκατὸν τεσ
σαράκοντα τεσσάρων πηχῶν, μέ/
τρον ἀνθρώπου ὅ ἐστιν ἀγγέλου. ⸫ ἦν
ἡ ἐνδόμησις τοῦ τείχους αὐτῆς ἴασπις
καὶ ἡ πόλις χρυσίον καθαρὸν ὁμοία
ὑάλῳ καθαρῷ. ⸫ οἱ θεμέλιοι τοῦ τεί/
χους τῆς πόλεως παντὶ λίθῳ τιμίῳ
κεκοσμημένοι. ὁ θεμέλιος ὁ πρῶ/
τος ἴασπις, ὁ δεύτερος σάπφειρος, ὁ
τρίτος καλκηδών, ὁ τέταρτος σμά/
ραγδος, ὁ πέμπτος σαρδόνυξ, ὁ ἕκ/
τος σάρδιος, ὁ ἕβδομος χρυσόλι/
θος, ὁ ὄγδοος βήρυλλος, ὁ ἔνατος
τοπάζιον, ὁ δέκατος χρυσόπρασος,
ὁ ἑνδέκατος ὑάκινθος, ὁ δωδέκα/
τος ἀμέθυστος. καὶ οἱ δώδεκα πυλῶ
νες, δώδεκα μαργαρῖται, ἀνὰ εἷς ἕ/
καστος τῶν πυλώνων ἦν ἐξ ἑνὸς μαρ
γαρίτου, ⸫ ἡ πλατεῖα τῆς πόλεως
χρυσίον καθαρὸν, ὡς ὕαλος διαφα
νής. καὶ ναὸν οὐκ εἶδον ἐν αὐτῇ. ὁ γὰρ
κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ ναὸς
αὐτῆς ἐστι, καὶ τὸ ἀρνίον. ⸫ ἡ πόλις
οὐ χρείαν ἔχει τοῦ ἡλίου, οὐδὲ τῆς σε
λήνης ἵνα φαίνωσιν ἐν αὐτῇ. ἡ γὰρ
δόξα

ritu in montem magnū & altum, & ostendit mihi ciuitatē magnā, sanctam Hierusalem descenden/tem de cœlo à deo, habentem cla ritatem dei. Et lumen eius simile lapidi preciosissimo tanq̄ lapidi iaspidi crystallizanti. Et habebat murum magnū & altum, haben/tem portas duodecim, & in por/tis angelos duodecim, et nomina inscripta, quæ sunt nomina duo/decim tribuū filiorū Israël. Ab ori ente portæ tres, ab aquilone por/tæ tres. ab austro portæ tres, ab oc casu portæ tres, et murus ciuitatis habens fundamenta duodecim, & in ipsis duodecim nomīa duo/decim apostolorū agni. Et qui lo/quebatur mecū, habebat mensu/ram arundineā auream, ut meti/retur ciuitatem & portas eius, & murum eius. Et ciuitas in quadro posita est, et longitudo eius tanta est, quanta & latitudo, & mensus est ciuitatē de arundine aurea per stadia duodecim milia, & longi/tudo & altitudo & latitudo eius æqualia sunt. Et mensus est murū eius centū quadragintaquatuor cubitorū, mensura hominis quæ est angeli. Et erat structura muri eius ex iaspide. Ipsa uero ciuitas aurū mundū, similis uitro mūdo, & fundamēta muri ciuitatis omī lapide precioso ornata. Funda/mentum primū, iaspis: secundū, sapphirus: tertium, calcedonius: quartū, smaragdus: quintū, sardo nyx: sextū, sardius: septimū, chry/solithus: octauū, berillus: nonum topazius: decimū, chrysoprasus: undecimum, hyacinthus: duode/cimū, amethystus. Et duodecim portæ duodecim margaritæ sunt, per singulas, & singulæ portæ sin gulis margaritis, & platea ciuita/tis aurum mundum, tanquam ui trum perlucidum. Et templū nō uidi in ea. Dominus enim deus omnipotēs templum illius est & agnus. Et ciuitas non eget sole ne que luna, ut luceant in ea. Nam claritas

ritu in mōtem magnū & al/tum, & ostendit mihi ciuita/tem sanctā Hierusalem de scendentē de cœlo a deo, ha bentem claritatem dei. Et lu men eius simile lapidi præ/cioso tanquam lapidi iaspi/dis: sicut crystallū. Et habe/bat murū magnū & altū, ha bentē portas duodecim: & in portis angulos. xii. & no/mina inscripta quæ sunt no mina duodecim tribuū filio rum Israel. Ab oriēte portæ tres: ab aquilone portæ tres ab austro portæ tres: & ab occasu portæ tres. Et mu/rus ciuitatis habēs funda/menta duodecim: & in ipsis duodecim nomina duode/cim apostolorum & agni. Et qui loquebat mecū, habe/bat mensurā arundineā au ream, ut metiret ciuitatē, & portas eius, & murū. Et ciui tas in quadro posita est et lō gitudo eius tanta est quāta & latitudo: & mensus est ci/uitatem de arundine aurea per stadia duodecim milia: & lōgitudo & altitudo & la/titudo eius æqualia sunt. Et mensus est muros eius cen/tum quadragintaquattuor cubitorū: mensura hominis quæ est angeli. Et erat stru/ctura muri ei⁹ ex lapide la/spide: ipsa uero ciuitas au/rum mundum, simile uitro mundo: & fundamēta mu/ri ciuitatis omni lapide pre/cioso ornata. Et fundamētū primū Iaspis: secūdū Saphy rus: tertiū Calcedonius: q̄r/tum Smaragdus: quintum Sardonyx: sextū Sardius: septimū Chrysolithus: octa uum Beryllus: nonū Topa/zius. x. Chrysopassus: un/decimū Hyacinthus: duo/decimū Amethistus. Et duo decim portæ duodecī Mar/garitæ sunt per singulas: & singulæ portæ erāt ex singu/lis Margaritis: & platæa ciui tatis aurū mūdū tanq̄ uitrū perlucidū. Et tēplū nō uidi in ea. Dñs em̄ deus oīpo/tens tēplū illi⁹ est & agnus. Et ciuitas nō eget sole neq̄ luna, ut luceāt in ea. Nam

δόξα τ θεῦ ἐφώτισεν αὐτὴν, & ὁ λύχνος αὐτ ἐστὶν ὁ ἀρνίον. & τὰ ἔθνη τ σωζομένων ἐν τῷ φωτὶ αὐτῆς περιπατήσουσι. & οἱ βασιλεῖς τ γῆς φέρουσι τὴν δόξαν & τὴν τιμὴν αὐτῶν εἰς αὐτὴν, & πυλῶνες αὐτῆς οὐ μὴ κλεισθῶσιν ἡμέρας. νὺξ γὰρ οὐκ ἔσται ἐκεῖ, & οἴσουσι τὴν δόξαν & τὴν τιμὴν τῶν ἐθνῶν εἰς αὐτὴν, & οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτὴν πᾶν κοινοῦν καὶ ποιοῦν βδέλυγμα & ψεῦδος, εἰ μὴ οἱ γεγραμμένοι ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς ζωῆς τοῦ ἀρνίου.

καὶ ἔδειξέ μοι καθαρὸν ποταμὸν ὕδατος ζωῆς λαμπρὸν ὡς κρύσταλλον, ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ, & τοῦ ἀρνίου. ἐν μέσῳ τῆς πλατείας αὐτῆς, & τοῦ ποταμοῦ ἐντεῦθεν & ἐντεῦθεν ξύλον ζωῆς, ποιοῦν καρποὺς δώδεκα, κατὰ μῆνα ἕνα ἕκαστον ἀποδιδοῦν τὸν καρπὸν αὐτοῦ. καὶ τὰ φύλλα τοῦ ξύλου εἰς θεραπείαν τῶν ἐθνῶν, καὶ πᾶν κατάθεμα οὐκ ἔσται ἔτι. & ὁ θρόνος τ θεοῦ & τοῦ ἀρνίου ἐν αὐτῇ ἔσται. & οἱ δοῦλοι αὐτοῦ λατρεύσουσιν αὐτῷ, καὶ ὄψονται τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, & τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν, & νὺξ οὐκ ἔσται ἐκεῖ, & χρείαν οὐκ ἔχουσιν λύχνου, & φωτὸς ἡλίου, ὅτι κύριος ὁ θεὸς φωτίζει αὐτοὺς, καὶ βασιλεύσουσιν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ εἶπέ μοι, οὗτοι οἱ λόγοι πιστοὶ καὶ ἀληθινοί. καὶ κύριος ὁ θεὸς τῶν ἁγίων προφητῶν ἀπέστειλε τὸν ἄγγελον αὐτοῦ δεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν τάχει. ἰδοὺ ἔρχομαι ταχύ, μακάριος ὁ τηρῶν τοὺς λόγους τ προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου. καὶ ἐγὼ ἰωάννης ὁ βλέπων ταῦτα, καὶ ἀκούων. καὶ ὅτε ἤκουσα καὶ ἔβλεψα, ἔπεσα προσκυνῆσαι ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν τοῦ ἀγγέλου τοῦ δεικνύοντός μοι ταῦτα, & λέγει μοι. ὅρα μή, σύνδουλός σου γάρ εἰμι & τῶν ἀδελφῶν σου προφητῶν, & τῶν τηρούντων τοὺς λόγους τοῦ βιβλίου τούτου. τῷ θεῷ προσκύνησον. καὶ λέγει μοι. μὴ σφραγίσῃς τοὺς λόγους τ προφητείας τ βιβλίου τούτου. ὅτι ὁ καιρὸς ἐγγύς ἐστιν. ὁ ἀδικῶν ἀδικησάτω ἔτι. καὶ ὁ ῥυπῶν ῥυπωσάτω ἔτι. & ὁ δίκαιος δικαιωθήτω

Aliàs κατάθεμα.

claritas dei illuminauit eam, & lucerna eius est agnus. Et ambulabunt gentes, quæ seruatæ fuerunt in lumine eius, & reges terræ afferent gloriam suam & honorem in illam, & portæ eius nō claudentur per diem. Nox enim non erit illic. Et afferent gloriam & honorem gentiū in illam. Nō intrabit in eam aliquid coinquinatum aut abominationē faciēs & mendacium, nisi qui scripti sunt in libro uitæ agni.

Et ostendit mihi purum fluuium, aquæ uiuæ, splendidū tanquam crystallum, procedentem de sede dei & agni. In medio plateæ eius, & ex utraq; parte fluminis lignum uitæ afferens fructus duodecim, per menses singulos reddens fructum suum, & folia ligni ad sanitatem gentium. Et omne maledictum non erit amplius, sed sedes dei & agni in illa erit, et serui eius seruient illi. Et uidebunt faciē eius, & nomē eius in frontibus suis. Et nox ultra nō erit, & non egent lumine lucernæ, neq; lumine solis, quoniā dominus deus illuminat illos, & regnabunt in secula seculorū. Et dixit mihi: Hæc uerba fidelia sunt, et uera. Et dominus deus sanctorum prophetarū misit angelum suum ostendere seruis suis, quæ oportet fieri cito. Et ecce uenio uelociter. Beat⁹ qui custodit uerba prophetiæ libri huius. Et ego Ioannes qui audiui & uidi hæc. Et postq; audissem & uidissem, cecidi ut adorarem ante pedes angeli, qui mihi hæc ostendebat Et dicit mihi. Vide ne feceris. Cōseruus enim tuus sum, & fratrum tuorum prophetarum, & eorū qui seruāt uerba prophetiæ libri huius. Deū adora. Et dicit mihi: Ne obsignaueris uerba prophetiæ libri huius. Tempus em̄ propè est. Qui nocet, noceat adhuc: & qui sordidus est, sordescat adhuc: & qui iustus est, iustificetur

claritas dei illuminabit eā: & lucerna eius est agnus. Et ambulabunt gētes in lumine eius: & reges terræ afferent gloriam suam & honorem in illa. Et portæ eius nō claudentur per diem. Nox enim nō erit illic: & afferent gloriam & honorē gentium in illam. Nō intrabit in eam aliquid coinquinatum aut abominationē faciēs & mendacium, nisi qui scripti sunt in libro uitæ agni. XXII

Et ostendit mihi fluuiū aquæ uiuæ, splendidum tanquam crystallum proceden tem de sede dei & agni. In medio plateæ eius: et ex utraq; parte fluminis lignum uitæ afferēs fructus duodecim, per mēses singulos reddens fructum suū: & folia ligni ad sanitatē gentium. Et omne maledictum non erit amplius: sed sedes dei & agni in illa erunt: & serui eius seruient illi. Et uidebunt faciē eius & nomē eius in frōtibus eorū. Et nox ultra nō erit: & nō egebūt lumine lucernæ, neq; lumine solis: q̄niam dominus deus illuminabit illos: & regnabunt in secula seculorū. Et dixit mihi: Hæc uerba fidelissima sunt & uera. Et domin⁹ deus spiritum prophetarum misit angelum suum ostendere seruis suis quæ oportet fieri cito. Et ecce uenio uelociter. Beatus qui custodit uerba prophetiæ libri huius. Et ego Iohannes qui audiui & uidi hæc. Et postquam audissem & uidissem, cecidi ut adorarem ante pedes angeli qui mihi hæc ostendebat. Et dixit mihi: Vide ne feceris: Conseruus enim tuus suum, & fratrum tuorum prophetarum: & eorum qui seruant uerba prophetiæ libri huius. Deum adora. Et dixit mihi: Ne signaueris uerba prophetiæ libri huius. Tempus enim prope est. Qui nocet, noceat adhuc: & qui in sordibus est, sordescat adhuc. Et qui iustus est, iustificetur

θήτω ἔτι, ☪ ὁ ἅγιος ἁγιασθήτω ἔτι.
☪ ἰδοὺ ἔρχομαι ταχύ, ☪ ὁ μισθός μου μετ' ἐμοῦ, ἀποδοῦναι ἑκάστῳ ὡς τὸ ἔργον αὐτοῦ ἔσται. Ἐγώ εἰμι τὸ α. ☪ τὸ ω. ἀρχὴ, ☪ τέλος, ὁ πρῶτος, καὶ ἔσχατος. Μακάριοι οἱ ποιοῦντες τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ἵνα ἔσται ἡ ἐξουσία αὐτῶν ἐπὶ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς, ☪ τοῖς πυλῶσιν εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν. ἔξω δὲ οἱ κύνες ☪ οἱ φαρμακοὶ, καὶ πόρνοι; ☪ οἱ φονῆς. ☪ οἱ εἰδωλολάτραι, ☪ πᾶς ὁ φιλῶν, καὶ ποιῶν ψεῦδος. ἐγὼ Ιησοῦς ἔπεμψα τὸν ἄγγελόν μου μαρτυρῆσαι ὑμῖν ταῦτα, ἐπὶ ταῖς ἐκκλησίαις. ἐγώ εἰμι ἡ ῥίζα, καὶ τὸ γένος τοῦ Δαβὶδ. ὁ ἀστὴρ ὁ λαμπρὸς ☪ ὀρθρινός. ☪ τὸ πνεῦμα, ☪ ἡ νύμφη λέγουσιν ἐλθέ. ☪ ὁ ἀκούων εἰπάτω, ἐλθέ. καὶ ὁ διψῶν ἐλθέτω. ☪ ὁ θέλων, λαμβανέτω τὸ ὕδωρ ζωῆς δωρεάν. συμμαρτυροῦμαι γὰρ παντὶ ἀκούοντι τοὺς λόγους προφητείας βιβλίου τούτου. ἐάν εἴ τις ἐπιθῇ πρὸς ταῦτα, ἐπιθήσει ὁ θεὸς ἐπ' αὐτὸν τὰς πληγὰς τὰς γεγραμμένας ἐν βιβλίῳ τούτῳ. ☪ ἐὰν εἴ τις ἀφαιρῇ ἀπὸ τῶν λόγων βίβλου τῆς προφητείας ταύτης, ἀφαιρήσει ὁ θεὸς τὸ μέρος αὐτοῦ ἀπὸ βίβλου τῆς ζωῆς, καὶ ἐκ τῆς πόλεως ἁγίας, ☪ τῶν γεγραμμένων ἐν βιβλίῳ τούτῳ. λέγει ὁ μαρτυρῶν ταῦτα. Ναὶ ἔρχομαι ταχύ, ἀμήν, ναὶ, ἔρχου κύριε Ιησοῦ. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

ficetur adhuc: & sanctus sanctificetur adhuc, & ecce uenio cito, & merces mea mecū est, ut reddam unicuiq; ut opus illius erit. Ego sum alpha & ω, primus & nouissimus, principium & finis. Beati qui seruant mandata illius, ut sit potestas eorū in ligno uitæ, & per portas intrent in ciuitatem. Foris autem canes & uenefici, & impudici, & homicidæ, & idolis seruientes, & omnis qui amat & facit mendacium. Ego Iesus misi angelum meum ut testificaretur uobis hæc in ecclesijs. Ego sum radix & genus Dauid, stella splendida & matutina. Et spiritus & sponsa dicūt, ueni. Et qui audit dicat, ueni. Et qui sitit, ueniat: & qui uult, accipiat aquam uitæ gratis. Contestor enim omni audienti uerba prophetiæ libri huius *Si* quis apposuerit ad hæc, apponet deus super illum plagas scriptas in libro isto. Et si quis diminuerit de uerbis libri prophetiæ huius, auferet deus partem eius è libro uitæ & à ciuitate sancta, & ex his quæ scripta sunt in libro isto. Dicit qui testimoniū perhibet istorum. Etiam uenio cito. Amen, etiam: ueni domine Iesu. Gratia domini nostri Iesu Christi cum omnibus uobis, Amen.

ficet adhuc: & sanctus sanctificet adhuc. Ecce uenio cito: & merces mea mecum est, reddere unicuiq; secundum opera sua. Ego sum alpha & o: primus & nouissimus: principiū & finis. Beati qui lauant stolas suas in sanguine agni, ut sit potestas eorum in ligno uitæ: & per portas intrent in ciuitatem. Foris autem canes & uenefici & impudici & homicidæ & idolis seruientes: & omnis qui amat & facit mendacium. Ego Iesus misi angelū meum testificari uobis hæc in ecclesijs. Ego sum genus & radix Dauid: stella splendida & matutina. Et spiritus & sponsa dicūt, ueni. Et qui audit dicat, ueni. Et qui sitit, ueniat: & qui uult, accipiat aquam uitæ gratis. Contestor enim omni audienti uerba prophetiæ libri huius. Si quis apposuerit ad hæc, apponet deus super illum plagas scriptas in libro isto. Et si quis diminuerit de uerbis libri prophetiæ huius, auferet deus partem eius de libro uitæ, & de ciuitate sancta: & de his quæ scripta sunt in libro isto. Dicit qui testimonium perhibet istorum. Etiam uenio cito. Amen. Veni domine Iesu. Gratia domini nostri Iesu Christi cum omnibus uobis. Amen.

ΤΕΛΟΣ. FINIS, FINIS,

FINIS NOVI TESTAMENTI TOTIVS, AD GRAECAM VERITATEM, VETVSTISSIMORVMQVE CODICVM LATINORVM FIDEM, ET AD PROBATISSIMORVM AVTORVM CITATIONEM ET INTERPRETATIONEM IAM QVARTO ACCVRATE RECOGNITI, OPERA STVDIOQVE DES. ERASMI ROT. THEOLOGIAE PROFESSORIS. ANNO M. D. XXVII.

τῷ θεῷ δόξα.

INDEX TERNIONVM.

A B C D. a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x y z.
A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V
x Y Z. Omnes sunt terniones, præter Z duernionem.

BASILEAE IN AEDIBVS IO. FROBENII,
M. D. XXVII. MENSSE MARTIO.

Libreria de S. Millàn.
Caj. 21 n. 15
1527
ano
I 5/7

E. Erasmus

C 18
M 15

Libreria de S. Millan
Caj. 21 n. 15

1521 ano

I 5/7